Utrecht University Library
Partner in Science
Universiteit Utrecht

Speculum historiale

https://hdl.handle.net/1874/328406

Aevum medium.
Scriptores ecclesiast.
№. 244. IV

Ks 4 A 8
№ 8
738

Hs.
4 A 8

Quarta pars Speculi Historialis
Fratris Vincentii

Lib: XXV — XXXI (1 Dod.)

In het begin achter de Tabula Capitulorum ontbreekt
Cap. 1. 2. en 't begin van 3.

Ao 1802.

Huius voluminis

Incipit tabula generalis istius sequntis libri: qui dicitur. Quarta pars speculi hystorialis fratris vincentij ordinis predicatorum.

Adrianus pp libro tricesimo capitulo tercio

Agolandus rex affricanus. libro xxv. caplo. ix°.

Albigencium actus. libro tricesimo. caplo xviij°.

Albigencium debilitatio. li. xxx°. ca. ciij.

Albigencium destructio. li° xxxi. ca° ij.

Alexander pp tercius. li° xxx°. ca° xviij.

Alexius constantinopolitanus li° xxx ca. xc

Alfonsus pictauensis comes iter arripiut transmarinum. libro xxxij ca° xcviij

Alpaidis mulier. li° xxx. ca° xxvij.

Amarcius hesiarcha. li° xxx°. ca° cvij.

Andree apli miracula. li° xxvi. ca° lvij.

Anselmus cantuarien. li° xxvi. ca lxvij et fin.

Anselmus tuotacio ad scam mariam libro xxvi. ca. lxxix. et infra.

Anselmus laudunens li° xxvij ca° xxvij.

Antonius sine minor. li° xxxi° caplo xxxi et infra.

Arabie et fenias loca. li° xxxij ca° lx.

Armenor vastacio. libro xxxi. ca°. xxvij et infra.

Aragonii rex terram suam sedi aplice facit tributariam. li° xxx. ca° xci.

Astrologorum mendacia li° xxx ca. xlv.

Babulonis et alexandrie situs. libro. xxxij. ca° lviij.

Balduinus ierosolimor rex. libro xxvi. caplo. cv.

Balduinus comes flandrie. imperator constantinopolitanus. li° xxx. ca° xci.

Balduinus comes flandrie. li° xxx ca lvij

Balduinus comes simulatus flandrie libro xxxi. ca cxxvi

Baronii francie transitus ad costantinum. li xxx. ca lxvij.

Bartholomei translacio li xxv. ca. xi

Bellum philippi regis. li. xxx ca° xlvij

Bellum regum francie li° xxx°. ca°. lx.

Bellum papiense et tremonense contra mediolanenses. li° xxxi. ca° vij

Bellum contra albigenses li° xxxi ca° ix

Bellum de bouines li° xxxi ca lvij et infra

Benedictus papa minor et maior. lib° xxvi° caplo xxi°.

Berengarius contra sacramentum altaris. libro xxvi ca° xxx. xxvij.

Bernardi clarevallens. li° xxvij. cap.

Bernardi legnao. li xxvij. ca° xviij.

Bernardi abbatis comedacio. li° xxx ca. i.

Boneuallis fundacio. li° xxvij. ca° xlij.

Carnoti facta miracula. libro xxvij. caplo xv. et infra.

Cartusiensium ordo. li. xxvij. ca°. vij

Catalogus constantini imperatorum te pore karoli. li xxv. ca°. iij.

Catalogus filior philippi regis francorum. li° xxx. ca° lxvij.

Cinito rex anglie. li° xxvi. ca° xv.

Cysterciensium abbacia li° xxvij. ca. i°

Colloquium apud vallem colorus inter fredericum et philippum regem francie. li xxxi. ca. i

Consilium turonense. li° xxvi°. ca° xvi.

Consilium clavemontense. li° xxvi. ca. xii.

Consilium remense. li° xxvij. ca lxxxvi.

Conradi turonense. li° xxx. ca° xiij

Conradi in vrbe sub alexandro. libro xxx caplo xvi. xviij

Conradi innocencij tercij li° xxxi cap

Conradi lugdunese li° xxxij ca. i° xvij

Confirmacio trium ordinum. li° xxxi ca ix

Connestabularij armenie epla ad regem. li. xxxij. ca° xcij et infra xcvij.

Clades in fuldensi mostio li° xxvi. ca

Clarevallensis monasterii fundacio a bernardo. li° xxvij. ca° xxv. et infra.

Clericus cum somnio dampnatus appa ruit. li° xxvi. ca°. lxxxix

Concilior confirmacio. li° xxxij. ca. cv.

Clericus ad ordinem cysterciensem con uersus. li° xxvi. ca. cvi

Cruris sancte amissio. li° xxx. ca xlvj

Cruce signacio puerorum. li xxxi. ca. v.

Dagobertus rex francorum libro xxvi. ca° lxvi. xcix. ca. lxi

Damascus libanus ac iordanis. li xxxij

Damiate captio per xpianos. libro xxxi. caplo lxxxvij et infra. xcvij

Damiate captio p ludouicum li. xxxij ca

Damiate occupacio. li xxxij. ca° xcviij

Dyonisius oxonien epus li xxx. ca. xvij

Discordia inter imperatorem henricum qrtum

DOMEIN-ARCHIEF TE UTRECHT

et hildebrānū papā. li° xxvij. cap. li.
Discordia int' epos aurelianenses et au
tisiodorenses. li° xxx. ca°. cij.
Dissencio baronū francie cont' regē
libro xxxi. ca. cxxx
Dominica acta. li° xxx ca° ciij et infra
Dominica miracla li° xxxi. ca lxvij et īfra
Dominica virtus oracionū. libro xxxi
caplo. cx. et infra.
Dominicus frm predicatorū ordinis
magister. li xxx. ca° xciiij et infra.
Dominicus ordinē suū fecit confirma
ri. li° xxxi ca°. lxv. et infra.
Dumstanus abbas et epus. libro xxv.
caplo lxxij et infra.
Dumstani epi tnslacio. li° xxv ca° xciiij.
Duo epi rotomagēses. li. xxvi°. ca° xl.
Edwardus rex anglie li° xxvi. ca° xx.
Edgari regis visio. libro xxv.
caplo lxxxiiij et infra. xxxi
Edgari corpus incorruptū. li° xxvi. ca
Edgarius rex anglie. li° xxv ca. lxxxiij
Egipti ciuitates regales. li xxxij ca lvij
Elfegus archiepus et mr li. xxvi. ca° i° et īf
Elfredi studiū et acta li° xxv ca xlvi
Elfredi mores. li xxv. ca lij.
Elfredus rex anglorū. li° xxv. ca° xl.
Elysabeth dna thuringie. libro xx
xi. caplo cxxxvi°. et infra
Edmūdus cantuarien li° xxxij. ca° lxvij
Ethelstanus rex anglie li° xxv ca° lxiiij et īf.
Familia helkini lib° xxx ca cxviij et īfra
Frederici cōdēpnacio li° xxxij ca° i°.
Frederici et gregorij pape dissencio.
libro xxxi. ca cxxxviij.
Fernandus comes flandrie li° xxxi ca° v.
Fernandus liberat' a carcere. li° xxxi°.
caplo cxxix.
Finis aigolandi. li° xxv. ca° xiiij
Finis karoli. li° xxv ca° xxv.
Finis hugonis capet. li° xxv. ca cvij.
Finis gerberti. li° xxv. ca. ci.
Finis itm gerberti. li° xxv. ca° cvij
Finis ottonis tercij. li° xxv. ca° cviij
Finis henrici quarti impatoris lib°
xxvi caplo cxvi.
Finis hugonis abbatis li° xxvij ca° ix
Finis hugonis de sancto victore libro
xxviij ca° xviij.
Finis frederici impatoris pmi. li xxx ca li
Finis richardi regis. li xxx° ca° lxi.
Finis ludouici filij philippi regis fran
cie libro xxxi ca° cxxix. ca° cxxv
Finis philippi regis francie. li° xxxi.
Flores anselmi. li xxvi. ca° lxxij et īfra
Flores hildeberti li xxvi. ca. cix et infra
Flores hugonis. li xxvij. ca° xlix et īfra
Flores petri alfunsi libro xxvi ca cxix
Flores hugonis de sancto vic et īfra
tore. li. xxviij. ca. xviij. et infra
Flores richardi de scō victore libro
xxviij. cap lix. per totū
Flores bernardi. li° xxix ca° ij et īfra
Flores helinandi. li xxx ca° cviij et īfra
Formosus pp. li° xxv ca° lvi
Franciscus fratrū minorū institutor
libro xxx. ca xcvij. infra
Francisci documēta. li. xxxi ca° xcix et
Francisci infirmitas. li xxxi ca. cxxi
Fulco comes andegauensis li° xxvi.
caplo lxxxviij
Fulco predicator. li xxx. ca° lix.
Galilee ciuitates li° xxxij ca° lxij
Galilee vastacio ab hastingo
libro xxv. ca° xlv.
Gualo sedis aplice legatus. li xxx ca. ci
Ganaloni prodicio. li. xxv ca° xviij et īfra
Guarinus eps siluanectensis li° xxxi ca°
Generalis crucis assūpcio. viij.
libro xxvi. cap xcij
Georgianorū destructio. li° xxxi cap
xcv et infra.
Gerbertus pp. li° xxv. ca° xcviij et īfra
Gillebertus porreta li° xxviij ca° lxxxvi
Godefridi promocio in regē li xxvi ca ciij
Godefridus de bulliaco li xxvi ca xciij
Guillermus comes normā et infra
norū. li° xxvi. ca. xxxix.
Guillermus regnū anglie acqsiuit
libro xxvi ca° xli.
Guillermus archiepus bituricensis.
libro xxx ca° lxij
Guillermi regis anglie pestilencia
libro xxvi. ca° lxxx et infra
Guillermi regis anglie interitus
libro xxvi. ca. ciiij.
Guillermi pueri reuelacio. libro
xxviij. ca° lxxxiiij et infra.

Gregorius ꝑp sextus. li. xxvi ca xxvij xiij.
Gregorius ꝑp septimꝰ. libro xxvi. cº xliiij et infra
Gregorius ꝑp nonꝰ. liº xxxi. caº cxxxix.
Helynandus monachus. libro xxx. capp cviij
Henrici tercij actus. liº xxvi caº xviij
Henrici q̄rti mores liº xxvi caº cxvij
Henricus iunior rex anglor liº xxx
Henricus comes pictauēs. libro xxx. cº xlvi et infra caº xvij.
Henricus rex ihrlm. liº xxx. ca liiij.
Herbertus colonienſ. li xxvi caº xcij.
Hyldebrāmus archidyacon liº xxvi. capl̄o xliij.
Hildebertus cenomānēsis libro xxvi caº cviij.
Hildegundis virgo. li xxxº caº xiij.
Hildegundis ꝓphetes liº xxx. caº xxi
Hildegundis ꝓphecia. liº xxxij caº cvij
Honorius ꝑp tercius liº xxxi. ca lxvi.
Hugo dutuiacensis abbas li xxvi. capl̄o. iij. et infra
Hugo de scō victore. liº xxvij caº xlviij
Hugonis dicta. liº xxvij caº xlviij
Hugo grānopolitanus. liº xxvij ca. viij
Hugonis mores liº xxviij caº xij.
Hugo boneuallis abbas. libro xxxº. capl̄o xxxiij et infra.
Hunorū vastacio liº xxv. caº ix
Iacobi apli miracula. libro xxvij. capl̄o xxxi et infra.
Iacobus de vitriaco liº xxxi caº x. et infra
Ihrlm capta a pagānis liº xxx caº xliij
Ihrlm capta per cozadinū. liº xxxi. lxxvi
Ihrlm vbis loca. li. xxxij. caº lxiij.
Ihrlm ꝓtiarcha liº xxxij. caº lxvi.
Impator moraulfus liº xxx. caº xci.
Impator karolus liº xxv. ca. i.
Impator ludouicus pius liº xxv ca xxvi
Impator lotharius liº xxv caº xxxv.
Impator ludouicus secundꝰ libro xxv capp xxxvij
Impator karolus caluus. liº xxv. caº xlij
Impator karolus iunior liº xxv. xlviij
Impator arnulphꝰ liº xxv caº li
Impator ludouicus tercius liº xxv. capl̄o lviij
Impator conradus ꝑmꝰ. liº xxv caº lix
Impator henricus ꝑmꝰ liº xxv. ca lxiij
Impator otto primꝰ liº xxv. caº lxix.
Impator otto secundus liº xxv. caº lxxix
Impator otto tercius liº xxv caº xcij
Impator henricꝰ secundꝰ liº xxvi caº. i.
Impator conradus secundꝰ liº xxvi. xiij
Impator henricꝰ terciꝰ. liº xxvi caº xcviij
Impator henricꝰ q̄rtus. li xxvi. ca xxxv
Impator henricꝰ q̄ntꝰ liº xxvij. caº. i.
Impatoris henrici q̄nti et pape recō ciliacio. liº xxvij caº. xi. caº. i
Impator lotharicꝰ secundꝰ li. xxviij.
Impator conradꝰ tercius. liº xxviij ca xv.
Impator fredericꝰ primꝰ liº xxix caº i
Impator henricꝰ sextꝰ li xxx. ca. li.
Impatoꝛ otto q̄rtꝰ. liº xxx ca. lx
Impator philippus. li. xxx caº lxi
Impator fredericꝰ secūdꝰ liº xxxi caº i
Inadeuata tpe karoli. li xxv caº x. vij
Inadeuata tpe ludouici pij. liº xxv ca xx
Inadeuata tpe ludouici. liº xxv caº xxxiij
Inadeuata tpe lotharij libro xxv. caº xxxv. et infra. caº xxxvij et infra
Inadeuata tpe ludouici secūdi liº xxv
Inadeuata itervū tpe ludouici secūdi libro xxv. caº xli
Inadeuata tempe karoli iunioris libro xxv. caº xlvij et infra.
Inadeuata tpe arnulphi impatoris libro xxv. capp. liij.
Inadeuata conradi. liº xxv. caº lxij.
Inadeuata henrici pimi liº xxv ca. lxvi
Inadeuata ottonis primi. libro xxv. capl̄o lxx. et infra.
Inadeuata itiñ ottonis pimi. libro xxv. capp lxxxvij xcvij
Inadeuata ottonis tercij liº xxv capp
Inadeuata henrici sēdi li xxvi ca. ix
Inadeuata itervī henrici secundi. libro xxvi capp xi xvij
Inadeuata conradi secūdi liº xxvi. ca
Inadeuata henrici tercij li. xxvi ca
Inadeuaa henrici quarti. lxxvij libro xxvi capp xlij
Inadeuaa itervī henrici quarti liº xxvi capp lxv
Inadeuata itervī sub henrico q̄rto libro xxvi. capp lxxxij.
Inadeuaa itervī henrici quarti libro xxvi. caº lxxxviij.

Incidencia henrici q̄nti. li° xxvij ca xxiiij.
Incidencia interī henrici quinti. libro xxvij. ca° xxvij. et infra.
Incidencia lotharij secūdi. li° xxviij ca. v.
Incidencia itm lotharij secundi. libro xxviij. caplo. xiij. ¶ ca° xvi
Incidencia conradi tercij. li° xxviij.
Incidencia interī conradi tercij. libro xxviij. ca° lxxxiij
Incidencia interī conradi tercij. libro xxviij. cap lxxxviij.
Incidencia iterū conradi tercij. libro xxviij. ca° xcvij et infra.
Incidencia frederici primi li° xxx. ca. ij
Incidencia. libro xxx. cap xxiiij.
Incidencia. libro xxx. ca xxxix.
Incidencia libro xxx. ca°. xl.
Incidencia henrici sexti. li° xxx. ca. li.
Incidencia. libro xxx. ca. lv.
Incidencia libro xxx. ca. lx.
Incidencia libro xxx. ca. c.
Incidencia. libro xxxi ca. lxxxv.
Incidencia li° xxxi ca. cxl° et infra.
Incidencia li° xxxi ca° clij
Incidencia in cypro. li° xxxij ca° xcvi.
Ingeburgis regina vxor philippi. libro xxx. ca° lxiij.
Ingeburgis regine reconciliacio. libro xxxi. cap. vi. ¶ vi
Innocencius papa secundus li° xxviij. ca
Innocencius pp̄ q̄rtus. li° xxxi ca. tlij.
Interdictū francie. libro xxx ca°. lxiij.
Inuencio lancee saluatoris li° xxvi ca. c
Ioachim abbas li° xxx. ca° xl.
Ioachim pphecie libro xxxij ca. cvij
Iohānes rex anglor. li° xxx. ca lxvi.
Iohānes rex iherosolimitanus. libro xxxi. ca° cxxv
Iohānis anglie regis iter ad andegauiam. libro xxxi ca° viij
Iohānis anglie regis malicia. libro xxxi. cap. lxiij ¶ ca. clij
Iohellus archiepūs remēn li xxxi.
Iordanis magister frm predicatorū libro xxxi cap cxxxix
Iudee vrbes et loca li° xxxij ca° lxv
Iudeus signatus. li° xxxij ca. liij
Karolus reliquias aquisgranū detulit. li° xxv. cap. v.
Karolus per scm iacobū hispaniā liberauit. li° xxv. cap vi°.
Karolus ydola subuertit li° xxv ca vij
Karolus cont aigolandū li xxv ca xij
Karolus proficiscens ad bellū seruituti obnoxios libertate donauit. libro xxv cap xiij.
Karolus cū aigolando colloquit. libro xxv. caplo xiiij.
Karolus hyspaniā sancto iacobo subiecit. libro xxv ca° xvij.
Karolus comes flandrens li° xxviij ca. i
Karoli vxor bertrada li°
Karoli forma et robur. li° xxv. ca° i.
Karoli studiū et mores. li. xxv. ca ij
Karoli pegrinacio in ihrlm. libro xxv. caplo iiij.
Karoli reditus in hyspaniā. libro xxv. cap viij et infra
Karoli bellū contra aigolandū libro xxv. caplo ix.
Karoli calui gesta. li° xxv ca° xliij
Karoli stirps redijt in ludouico filio philippi regis francie li° xxxi ca° cxxvij
Karolo iuniori facta ostensio. libro xxv cap xlix et infra.
Lanfrancus cantuarien. libro xxvi. cap xxxvi et infra.
Ludouici vxores li°. xxviij. ca° cxxvij
Ludouicus pr philippi regis li° xxx ca. i
Ludouici filij philippi regis ortus. libro xxx. cap xliiij
Ludouici filij philippi regis mrimoniū cū blanca. li° xxx ca° lxvi ¶ clij
Ludouici victoria in pictauia li. xxx ca
Ludouici promocio in regnū. libro xxxi. cap cxxv.
Ludouicus rex cont pictauenses libro xxxi. cap cxxviij.
Ludouicus rex capit auignionē li° xxxi. cap cxxviij ¶ xix
Ludouici filij coronacio li° xxxi ca cx
Ludouici matrimoniū. li° xxxi ca cxxxvi
Ludouicus contra comitē marchie li° xxxi cap cxlviij. ¶ cap clij
Ludouicus rex crucē sūpsit li° xxxi.
Ludouicus rex iter transmarinū cepit. li° xxxij ca° lxxxix ¶ ca xciiij
Ludouici legati ad tartaros li xxxij

Ludouici processus ad massoram. libro xxxij ca° xcix
Ludouici captio libro xxxij .ca.c.
Ludouici regis liberacio li° xxxij ca.ci.
Luporū rabies li.xxx.ca° xvi.
Malachias archiepꝰ .libro xxxviij cap cv. et infra
Malefim mulier.li° xxvi ca° xxvi
Maleficiatus iuuenis per statuam libro xxvi.ca° xxix.
Martini turonenſ miraculū.libro xxv. capl'o xlv.
Maria de oegines.li° xxxi .ca°.x.
Mauricius parisiēn epꝰ li° xxx ca.lviij
Memmelmus rex.li° xxxi ca.ij.
Methodij ꝓphecia.li° xxxij .ca.cvi.
Mirabilia tempe henrici quinti libro xxvij .cap.xi.
Miraculū de chorcis.li xxvi .ca.x.
Miraculū dunstani cantuarienſ. libro xxvi .ca.xliij.
Miraculū mulieris laudunēn.libro xxvi .capl'o xv
Miraculū sancte marie laudunenſ libro xxvij .ca.xiij.
Miracula.libro xxvij .ca° xlvi.
Miraculū sancte marie suessionenſ libro xxviij .ca°.ij. et infra
Miraculū magdalene.li° xxviij ca° ix
Miraculū bēe marie virginis .libro xxviij .ca°x et infra.
Miraculū bēe marie de rupe maiori libro xxx .ca° iiij et infra. ¶ liij
Miraculū per signū crucis li° xxxij ca
Miraculū de dentibꝫ li° xxx. ca° xliij.
Mulier gemella li° xxvi .ca° xxxviij.
Nicolai episcopi translacio .libro. xxvi .ca. lxxxiij
Norbertus archiepꝰ.libro xxvij ca xliij
Odilo cluniacēn.libro xxv capl'o cij et infra
Odo cluniacēn.li° xxv ca° lv. et ifra
Odonis miracula.li xxv ca° lx et ifra
Odonis miraculū li° xxv ca lxvij et ifra
Ordo cluniacēn.li° xxv. ca°.lix
Ordo cisterciensis.libro xxvi. ca° xciiij et infra. ¶ xxix
Ordo premonstratenſ li xxvij.ca°
Ordo cartusiēn.li° xxviij ca° vij°.

Ordo militū templi.li° xxviij ca° vij
Ordo frām de hospitali li° xxviij ca vij
Ordo frām minoꝝ.li° xxx ca° xxx.
Ordo frām predicatoꝝ li° xxxi° ca° xcv.
Oswaldus et emūdus reges libro xxvi .ca° xxxij et infra.
Otto impator secundus vastat frām ciam.li° xxv. ca°. xc et infra.
Ottonis depositio.li° xxx ca° cvi.
Passagiū generale tūsmarinū libro xxxi .ca°. lxxix. ¶ lix
Palestine chron ciuitates.li xxxij ca
Pax inter philippū regē et philippū comitē flandrie.li° xxx ca° xxxvij.
Pax inī aragones et comitē scī egidij li° xxx .ca° xxvij
Peregrinꝰ colonien de quo mira legunt. libro xxvij .ca° xij. ¶ viij
Petri apli miracula.li° xxv ca° lxx
Petri damiani apologia.libro xxvi ca.lij et infra
Petrus alfunsus quondā iudeus . libro xxvi . ca° xxviij et infra .
Petrus leonis antipapa li xxviij ca vi
Petrus abaielardus.li° xxviij .ca° xvij
Petrus thaurantasienſ epūs.libro xxviij ca xxxiij .et infra .
Petrus lumbardus .li° xxx.ca°.i.
Petrus comestor.li° xxx .ca° i.
Petrus clarevallenſ .libro xxx cap xxviij . et infra .
Petrus cantor parisiēn li° xxx.ca° lix
Petrus corbonien.li° xxx ca° lxiij
Petrus mediolanēn li° xxxij ca° cij et ifra
Philippus rex francoꝝ a porco octisus libro xxviij ca° vi. ¶ ca xvij
Philippus rex francoꝝ nascit li° xxx.
Philippi regis bona ipsa.li° xxx ca xxij
Philippi regis visio.li° xxx .ca° xxviij
Philippi comitis flandrie conspiracio contra regem francie.li° xxx.ca xxiiij.
Philippi regis vltio in iudeos libro xxx.cap xxv. ¶ ca .xxij
Philippi regis pmū cōiugiū li° xxx.
Philippi regis vltio in cotarellos.li° xxx .cap xxvi
Philippi regis sumersus ad terram sanctā .li° xxx .ca° xxxviij
Philippi francie et richardi anglie

regis dissencio libro xxx ca° xlij.
Philippi et richardi regis ruptio pa
cis. li° xxx. ca° xlvi. ¶ xlix
Philippi regis testamentū. li° xxx ca
Philippi et richardi transfretacio ad
terrā scām. libro xxx. ca. l.
Philippi insultus contra achon. lib°
xxx° cap. lij.
Philippi reditus in franciā et iudeoꝝ
interitus. li° xxx ca°. liij.
Philippi regis secundū cōiugium.
libro xxx° ca° lv. ¶ lvi ⁊ īfra
Philippi et richardi dissencio. li° xxx. ca
Philippi regis tertiū cōiugiū li xxx ca lvij
Philippus francoꝝ et richardus angloꝝ
cruce signati. li. xxx ca° xlv. ¶ lxi
Philippus mamurcij comes li° xxx ca
Philippus rex pictauiā et normāniā
subiugat. li° xxx. ca xc. ¶ ca lxviij
Philippus rex cepit municiones. li. xxx
Philippus rex ꝑparat iter in angliā
libro xxxi. cap. v. ¶ ca° vi.
Philippi regis iter in flandriā. li xxxi
Philippi iterū in flandriā. li xxxi. liij°
Philippus ludouici filius nascitur. libro
xxxi. ca clij
Premonstratēn ordinis iniciū libro
xxvij ca° xxix et infra.
Prepositus de area. li° xxx ca°. xxi.
Quintini mr̄is monasteriū. libro
xxv cap lxxxvij et infra.
Rabanus et scripta eius libro xxv
cap xxviij et infra.
Regnū francoꝝ ad hugonē capet li
xxv capl'o xciij
Regnū turquie. li° xxxi ca cxli. ⁊ īfra
Renaldus comes bolonie li° xxxi ca°
Richardus dux norman liij et īfra.
nie li. xxvi. ca. xiij ¶ lviij
Richardus de scō victore li° xxxviij ca°
Richardi regis angloꝝ iniciū libro
xxx. ca° xlviij. ¶ liiij
Richardi reditus in angliā li xxx. ca
Robertus rex francoꝝ. li° xxv. ca. cvij.
Roberti attrebatēn finis. li. xxxij ca xcix
Rolandus cont̄ ferracutū li xxv ca. xv.
Rollonis cōuersio. li° xxv ca. liiij.
Salhadinus. li° xxx° ca°. xl.
Salhadini filij li° xxxij ca. lv ⁊ īfra
Saluius ep̄us libro xxv. ca° xxiij.
Samarie ciuitates. li° xxxij. ca° lxiij
Sancti tp̄e henrici tercij. li° xxvi ca xxx
Saphet capcio. li° xxxi. ca. xciiij ¶ iiij
Septē dormientes. li° xxvi. ca. xx.
Signa future cōsūmacionis. li. xxxij
cap. vi. et infra per totū.
Soldanoꝝ progenies. li xxxij ca° liiij
Soldanoꝝ discordia. li° xxxij. ca° xcv.
Scolariū ꝑisiensiū dispsio. li. xxxi. ca
Stephanus grandimontens ¶ cxxxvi
ordinis. li. xxvi. ca xlvi et infra.
Stephanus abbas cistercien li xxvij cap. ij
Thanis capcio per xp̄ianos. li xxxi.
cap xci. et infra.
Tharmut libri. li° xxvi. ca cxxviij
Tartaroꝝ actus ⁊ situs li° xxx. ca lxxi. et īfra.
Tartari cont̄ turcos. li° xxxi. ca. cxlix
Tartari per francos debilitati. li° xxxi.
ca cxlvi ¶ li° xxxi. ca° cxlix.
Tartari vngariā et poloniā deuastāt
Tartari regnū turcoꝝ deuastant. libro
xxxi. ca. cl.
Tartaris fr̄es minores et p̄dicatores
mittuntur. li° xxxij. ca. ij
Tartaroꝝ qualitas et situs. li° xxxij.
ca°. iij et infra. ¶ xxxij. cap xc
Tartaroꝝ legati ad regē ludouicū li°
Tartaroꝝ ~~legati~~ epl'a li. xxxij ca° xci
Theobaldus heremita. li° xxvi. ca xxviij
Terremotus. li xxx. ca° xvij
Thomas cantuarien. li° xxx ca°. iij.
Thomas cantuarien. li xxx ca° xiiij ⁊ īfra
Thome cātuarien gesta li° xxx. ca xviij ⁊ īfra
Transmarinū iter. li° xxxi. ca. cxxxvij
Treugarū infractio li° xxxij ca cij ¶ xij
Triū regū seu magoꝝ tr̄nslacio li xxx ca
Tundali visiones. li° xxviij ca° lxxxviij ⁊ īfra
Turonis miracula fc̄a. li xxvij ca xiiij
Turpinus remens li° xxv ca. xiij
Victoria xp̄ianoꝝ cont̄ sarracenos
libro xxvij. ca xlv
Visio fr̄is tēptati. li° xxx. ca. vi. et īfra.
Ursmarus ep̄s. li° xxvi ca° lxvi. ¶ cvij
Vulstanus ep̄s wigornien li° xxvi ca
Xp̄ianus heremita. libro xxx. cap
xi. et infra. ¶ ca. lxvi
Ycona beate marie virginis li xxxij

Explicit tabula gn̄alis huius ꝑtis.

DAN: RAINEY
Scoto-Hibernus
1710
S: S: Theol: Min:

Continencia vicesimi q̃nti libri. Cap̃ xliiij.

Vicesimus q̃ntus liber continet historiã tri. annor̃ per successionẽ tredecã impator̃ scilicet karoli magni. ludouici pij. lotharij primi. ludouici secundi. karoli calui. karoli uuniosis. arnulphi. ludouici tercij. conradi primi. henrici primi. ottonis primi. ottonis secundi. ottonis tercij. Et inter hec paucos flosculos rabani. Habet autẽ capla tviij.

De impio karoli magni. et forma eius ac robore Caplin p̃mũ.
De studijs et moribz eiusdem. ij.
De constantinopolitanis ip̃atoribz. iij.
Qualiter karolus iuxta diuinã veue lationẽ liberauit terrã sanctã iiij.
De sacris reliquijs quas inde aquisiuit hyspaniã vi.
Qualiter ñuitritus a scõ iacobo liberauit v.
De ydolis q̃ subiuit et ecclesijs q̃bz edificauit vij.
De reditu karoli in hyspaniã viij.
De pugna eiusdẽ tonẽ aigolandũ ix.
De quibzdã inadẽtibz illis tp̃is. x.
De translacioẽ corp̃is sancti bartholomei apli xi
Qualiter karolus exercitũ aigolandi explorauit eiq; fugauit. xij
De reditu karoli in galliã et de principibz eius xiij.
De colloq̃o int̃ aigolandũ et karolũ et de nece aigolandi xiiij.
De ferratauto gygante et conflictu rolandi contra eum xv.
De iterato cõflictu et nece ferratauti xvi.
Qualiter karolus cordubã cepit et totã hyspaniã ecclie beati iacobi subiecit. xvij.
De prodicione ganaloni in bello rũcia ualles xviij
De nece marsirij regis et tristitia rolandi xix.
De exequijs rolandi et vltione mortis eius et oliueri. xx.
De sepulturis militũ apud rũcinualle interfector̃ xxi
Qualiter karolus post victorias beato dyonisio egit gr̃as eiq; totam galliã subegit. xxij
De reuelatione corp̃is sancti salui xxiij
De trãslatione eiusdẽ sancti corp̃is et miraculis circa illud ostensis xxiiij.
De trãsitu karoli magni et eius exequijs xxv
De impio ludouici pij et eius actibz xxvi
De quibzdã inadentibz illis tp̃is. xxvij
De rabano et scriptis eius et strabo discipulo eius xxviij.
Dicta eiusdẽ metrica de laude crucis xxix
Dicta eiusdẽ prosaica de eodẽ. xxx.
Adhuc de eodem. xxxi.
Oracio eiusdẽ rabani ad dñm xxxij.
De quibzdã inadentibz illis tp̃is xxxiij.
Adhuc de eodem. xxxiiij.
De imperio lotharij et euentibz illius temporis xxxv.
Adhuc de eodẽ xxxvi.
De impio ludouici secundi et euentibz illius temporis xxxvij.
Adhuc de eodem xxxviij.
Item de eodem. xxxix.
De elfredo rege anglor̃ et victoria eius ex danis xl.
De pestibz illis tp̃is et q̃bzdã alijs. xli.
De imperio karoli calui et scriptis iohãnis scoti xlij.
De gestis karoli calui xliij.
De impio karoli iunioris xliiij.
De vastacione gallie per hastingũ et rollonem xlv.
De studijs et actibz elfredi regis et fuga rollonis xlvi.
De quibusdã alijs inadentibz illius temporis xlvij
Adhuc de eodem xlviij. xlix
De visione tormentor̃ ostensa karolo
Qualiter p̃em suũ vidit in tormẽtis et auũculũ suũ in deliciis l.
De fine impij karoli et ip̃io arnulphi.
De pacia et bonis actibz r̃gis elfredi li
De quibzdã inadentibz illis tp̃is. liij.
De cõuersioẽ rollonis et relacioẽ corporis sci martini liiij.
De bonis ijcijs sci odonis cluniacen lv.
De electione formosi portuens in papatũ et dissensione ip̃ius. lvi
De fine arnulphi impatoris lvij.
De impio ludouici tercij et papatu sergij lviij
De impio conradi primi et ijcio ordis

cluniacen̄ et institutoribz ei⁹ lix.
De miraculis sc̄i p̄ris odonis lx.
Adhuc de eodem lxi.
De ceteris euentibz sub impio cōradi. lxij.
De inicio imperij henrici p̄mi. lxiij.
De ethelstano rege anglie. et victoria eius lxiiij.
De dominacione eius et muneribz sibi trāsmissis. lxv.
De ceteris euentibz illi⁹ tp̄is. lxvi ¶ lxvij
De extremis miraculis vite sc̄i odonis
De successoribz eius ademaro et maiolo. lxviij. ¶ eadmundi lxix.
De impio ottonis primi et nece regis
De ceteris euentibz illi⁹ tp̄is. lxx.
Adhuc de eodem lxxi.
De origine sc̄i dunstani. et de bonis eius inicijs lxxij
De miraculo eius cythare et suscepcione monachatus lxxiij.
De incensione demonis et visione stelliferi lxxiiij.
Qualit̄ fc̄us ē abbas glasconiensis et precognouit mortem regis lxxv.
Qualit̄ fc̄us est winconien̄ ep̄s lxxvi.
Qualit̄ insidias dyaboli contra se superauit lxxvij. ¶ lxxviij
Qualit̄ fc̄us ē cantuarien̄ archiep̄us
De constancia eius et quibusdā miraculis eiusdem lxxix.
De vlcione diuina in eius aduersarios ostensa. lxxx.
De ꝓphecia contra domū regiam et transitu eiusdem. lxxxi. ¶ lxxxij.
De quibusdā euentibz sub impio ottōis
De edgario rege et viris illustribus anglie. lxxxiij
De visione eiusdem edgari super futuro statu regni lxxxiiij.
De iusticia et sanctitate eiusdē. lxxxv.
De obitu sc̄i wiberti. et dissencione cleri romani. lxxxvi.
De inicio et profectu ecclesie sancti quirini. et quibusdā alijs lxxxvij.
De sanctis reliquijs q̄s sc̄us thedoricus methis attulit. lxxxviij
De impio ottonis secundi et sancto edwardo rege. lxxxix. ¶ ge. xc
De vastacōe frāncie p ottonē. et ethelredo re
De bello ottonis cōt̄ grecos et morte ei⁹dē. xci
De impio ottonis tercij. et vita sc̄i mederici abbatis xcij
De translacione regni francorum ad hugonē capeth. xciij. ¶ xciiij
De transitu sc̄i dūstani cantuarien̄
De miraculis eiusdē p⁹ obitū. xcv.
Adhuc de eodem xcvi.
De quibusdā euentibz illi⁹ tp̄is. xcvij.
De gerberto p̄p et primis ei⁹ studijs in nigromācia xcviij
De thesauris subterraneis quos frusta quesiuit xcix.
De ceteris qui talia querentes īterierūt vel a demonibz sunt illusi C.
De ymagine a qua gerbert⁹ responsū accepit mortis sue. C.i.
De sancto odilone cluniacensi et bonis eius īcijs Cij. ¶ sis Ciij.
De miraculis per eū diuinitus ostensis
Adhuc de eodem Ciiij
Qualiter idem p̄r mēoriā defunctorum instituit. et benedcm̄ papā a suppliciis liberauit Cv.
De transitu eiusdē sancti abbatis. Cvi
De ceteris viris illustribz eiusdem temporis Cvij
De quadam victoria ottonis. et morte eiusdem. Cviij

Explicit continencia capitulorum libri vicesimi quinti speculi hystorialis

¶ Incipit vicesim⁹ q̄ntus liber speculi historialis fratris vincencij de ordine predicatorū. ¶ De imperio karoli magni et forma eius et robore. Sigibertus Capitulū primum.

lacio abusiuus impatoribz ipse constā
tinus et romanꝰ filius eiꝰ impauit ā
nis xvi. Quo defuncto nicheforus ipe
rauit ānis x. Hic timens a filijs suis
impio expelli quia senex erat. eos en
nichijare volebat. Quoꝝ mater io
hānu suasit ut eū occideꝫ et impareꝫ.
Sic fm̄ est. et impauit ānis vi. Exīm
de constātinopolis impio tractꝫ. sultz
ab anno dn̄i nongentesio lxxvij.

Extronius Karolus autē indignantibz
contra se constantinopolitanis impator
bus ꝓter iudiā impatorij noīs sibi a
romanis ꝓpositi. magna illoꝝ pacia ꝑ
magnanimitate tulit. Et quia suspec
tā eius potentiā habebant crebrus cob
sibi legationibz fr̄missimo fedē concilia
abat. Qualiē karolus iuxta diuinā reuela
tionē lib'aut terrā sanctā. Helinandꝰ. Cāp iij.

Egit ꝙ eo tempore quo karolo da
tum est impiū romanū pūarchā
ihersolimitanꝰ de ciuitate expul
sus a pagānis venit constātinopolim ad
impatorē constātinū et filiū eius leonē.
et cū eo iohānes neapolis sacerdos et da
uid ihersolimitanꝰ archipresbit. Quos
ille ad karolū misit cū epla iohis patri
arche manu ipsius sēpta. et cū sua epla
tola manu ipsiꝰ constantini sēpta. Et cū
duobz prefatis fuerūt alij duo hebrei ꝙ
saac et samuel. In cuiꝰ epla ꝑte vltima
sēptā erat. Quadā nocte in extasi facto
vidi ante lectū meū quendā iuuenem
stantē. qui me blande vocans parilliū te
tigit et ait. Constitue me rogasti dn̄m aux
liū magnū regē gallie in ecclesia dn̄i ꝓ
pugnatorē. Et ostendit michi quendam
militē armatū et ocreatū et loricatum
sautū rubeū habentē. ense precinctū. cuiꝰ
manubriū erat purpureū. hasta altissiā.
cuiꝰ cuspis sepe flāmas emittebat. Et in
manu tenebat cassidē aureā. et ipe sener
prolixa barba. vultu decorus. statura pro
cerus. cuiꝰ oculi fulgebant tanqꝫ stelle.
et canis caput albescebat. Age aut iam
augustꝫ. Qui visionē dei refugit ob au
dire. minime potit culpā euadere. Ema
nuel gemam iesu. In dn̄o gaude. meor

eius sungē laude. Justicie zona lūbos
caput aīp corona. Ppete succingat te
xps honoreqꝫ stringat. Sul opus ē facto
dn̄i quo iussio dicto. Ergo tene fundum.
dn̄i precepta secundū. Hic ipe constāti
nus septies expulerat pagnos a ihero
solimis. sed tandē preualuerūt. Hij legā
ti regē parisius ueneruūt et epl'as tradi
derūt. Quibz plectis rex lacrimari cepit
pro sepulchro dn̄i. Has epl'as iussit rex ex
ponē turpinū archiepm̄ corā oīi ꝓplo.
Quibz auditis oēs profitisti regē precā
bant. Quo audito mox rex edixit ꝓposi
it ut oēs qui possent arma ferre irent
secū contra pagnos. et qui non iret
ipē et filij eius seruus ꝙtuor nūmoꝝ cēt.
Itaqꝫ maiorē exercitū qꝫ vnqꝫ antea ha
buisset congregauit et profecti sūt. Cū
autē venissent cis ihrlim in nemore
quodā quod vix duoꝝ dierū spacio solet
transiri. in quo erant grifones. vrsi leo
nes et tigres et aues fere diuerse. karo
lus putans se illud trānsire vno die īgres
sus est cū exercitu. Adueniente nocte et
exercitu errante karolus precepit tēp
metuari. Transacto autē noctis silencio
rex in lecto suo accubans inchoauit psal
mos. Et cū dicēt hūc versū. deduc me do
mine in semita mandatoꝝ tuoꝝ quia
ipsam volui. ecce ad aures eius cuidē
tius vox auuisdā alitis ꝓpe lectū suū cla
mantis audita est. Quam qui aderāt
audientes expecta sūt. Rex autē psalmos
continuauit usqꝫ ad illū locū. educ de
custodia aīam meā. ꝛc. Quod cū dice
ret ales ītū clamauit. stunce qd dicis
stunce qd dicis. Hanc alitem prosecutꝰ
est rex puula semita donec recognouē
rūt talem quē pretito die amiserant.
Peregrini dicūt qꝫ in illo tpe reperūt
audiri alites sic loqntes in illa terra.

Fugatis pagnus et recupata terra
petiuit rex licenciā repatriandi ab ipe
ratore cōstantinopolitano et ihersoli
mitano patriarcha. Quē per vnū diē
retinuit impator apud cōstātinopolim.
et interī fecit parari ante portas ciui
tatis aīalia diuīsi generis et coloris et au
rū et gēmas. Karolus autē ne turba

nus videret si nichil acciperet. quesiuit
consiliū a proceribz suis quid facere debet
Qui rnderūt a nullo eū debere aliqd
munus accipe pro labore quē pro solius
dei amore susceperat. Qui laudans cō
siliū iussit omībz suis ut oēs res appo
sitas ne respicere dignarent. De sacris reli
quijs quas inde aquisgranū detulit. Cap. v.

Tandē adiuratus et coactus ali
quod munus pro amore dei accipe
petiuit de reliquijs passiōis dnī
ce. Inito ergo consilio indictū est tridu
anū ieiuniū omībus nrīs et duodecī
psonis grecis. que electe sūt ad hoc sac
tuariū diuidendū. Tercio die karolus
pcca sua confessus est ebroino archiepo
deinde vtriqz cleri psalmos cū letania
inchoant. Cum aūt daniel neapolitanus
antistes apuisset tecam in qua spinea
corona erat. tantus odor exinde exijt ut
omnes putarent se in paradiso ēē. Tūc
karolus prostratus in pauimentū ple
nus fide orauit dnm. ut ppter gloriam
nōis sui miracula sue passionis et res
rectionis renouaret. Et cū orasset sta
tī ros celitus veniens lignū infudit et
inebriauit. et flores emittere fecit. Tāta
qz lux cū odore affuit. ut oēs sua vesti
menta celestia ēē putarēt. Cūqz dani
el adunca forcipe robur ipsius ligni
secare inciperet tūc magis ac magis flo
rē cepit. Tunc karolus in arboreo pal
lio quod ad hoc pparauerat suscepit de
floribz. et impleuit wantū suū dextrū
De hinc aliū wantū ad suscipiendas
spinas pparans tradidit illū cū floribz
ebroino archiepo. Cūqz vtriusqz oculi p
lacrimis īpediti essent ille putans se ac
cepisse et iste dedisse vterqz wantū dere
liquit. qui fere vnius hore spacio pepēdit
in aere. Cumqz alterū wantū rex spi
nis implesset. et illū epo tradere voluisset
vidit illū primū pendere in aere. Post
hoc cū flores de wanto eicere cuperet cōuer
si sūt in māna. et hoc māna modo est
apud scm dyonisiū. Quod a multis
putatur ēē de illo māna antiquo qd plu
it dns in deserto. Omnes egri qui ibi
aderant. ad odorē florū saluī facti sunt.

Hijs itaqz gestis ecce turba infinita
ecclesiā violenter intrans clamare cepit.
vere hodie est resurrectiōis dies. Nam o
dor de floribz exiens totā ciuitatē imple
uerat et trecentos et vnū egros sanaue
rat. Quidā eger ibi erat xxxiij annos
et menses tres habens in infirmitate
sua cecus. mutus et surdus. Hic in ex
tractione spinee corone visū recepit.
et in sectione auditū. et in emissione
florū loquelā. Post hec prefatus daniel
dominicū clauū manibz elatis regi tri
buit. Qui cū alabastro in quo abscondi
tus erat extraheretur sanatus est puer q
dam sinistrā manū et totū latus sinistrū
ab vtero matris hns aridū. Et cucurrit
ad ecclesiā dicens qz circa horā nonā lec
to iacens quasi in extasi positus videre sibi
visus est quendā canutū fabrū adunca
forcipe extrahere ex sinistra manu sua et
sinistro pede similiter arido clauū. et a la
tere lanceā. Data sūt preterea regi ka
rolo frustū crucis dnīce et dnī sudariū
et camisia beate marie. et fascia qua pu
erū ihesū in cunabulis cinxit. et brachi
um sancti senis symeonis. Que omīa re
condidit rex in sacco de bulbanio tergo
re facto. et ad collū suū suspendit ad in
star pere. Veniens aūt ad castrū noīe
ligmedo. puerū mortuū per tactū reli
quiarū suscitauit. et lx egri promiscui
sexus ibi curati sunt. Ibi sedit karolus
sex mensibz et vno die. Veniente autem
eo aquisgranū sanati sunt ceci īnume
ri. febricitātes īnumeri. et demoniosi
duodecī. leprosi viij. paralitici xv. claudi
xiiij. manci xxx. gibbosi lij. caduci lxv.
guttur iosi plures et ex vicinis locis qm
plures. Deniqz indixit per totū orbem
ut ydibus iunij venirent aquisgranū
videre reliquias quas de iherusalē et de
constantinopoli aduexerat prius pcca
sua confitentes. Et statutū est ibi ut sep
quarta feria ieiuniorū qtuor tpm in mē
se iunio fieret indictio ista reliquiarū
In hoc concilio fuit leo pp et turpinus
archieps. et achilleus alexandrinus eps
et theophilus antyochenus. et alij pluri
mi epi et abbates. Ibi etiā suscitatus est
mortuus.

Qualiter ītitatus a sancto iacobo hyspaniam liberauit. Turpin⁹ archiepc̄s. Cap. vi.

Karolus postq̄m multa regna acquisierat, ꝓposuit quiescere a prelijs. Stratiq̄ intuit⁹ est in celo viā quandā stellarū inapientē a mari frisie. et tendentē int̄ teutoniā ⁊ pictauiā ⁊ galliā et aq̄taniā. et rēte tr̄iscuntē per gasconiā et basclā et nauarriam et hyspaniā vsq̄ ad galeciā. in qua beati iacobi corpus tunc latebat incognitum. Hanc viam per singulas noctes aspiciebat karolus. et cogitabat quid significaret. Cui hec cogitanti vir quidā optime et pulcherrime forme vltra q̄s fas est de nocte in extasi apparuit dicens. Quid agis fili mi? Cui karolus. Quis es dn̄e? Ego sum ait apostolus iacobus alūpnus xp̄i. filius zebedei frater iohānis euāgeliste quē dn̄s sup̄ mare galilee ad predicū dū ꝓlis sua ineffabili gratia elegere dignatus est. Quē herodes rex gladio pemit⁹ cuius corpus in galecia que a sarracenis turpit⁹ adhuc opprimit⁹ incognitū req⁹ escit. Vnde miror tur tenuī meā nondū liberasti. qui tot et tantas vrbes acquisisti. Qua ꝓpter tibi notifico. q̄a sicut dn̄s potenciorē oīm regū terrenor te scit. sic ad ꝓparandū iter meū et liberandā terrā de manibz moabitarū. te inter ōnes ut tibi coronā eterne retribuacōis exinde ꝓparet elegit. Via stellarū quā in celo vidisti significat q̄ tu cū magno exercitu ad expugnandū gentē paganorū pfidam. et liberandū iter meū. et ad visitā dū sarcofagū meū ab hyis oris vsq̄ ad galeciā iturus es. et post te oēs ꝓlia tē pore presenti vsq̄ ad finē seculi. Taliter apparuit aplūs karolo tribz vicibus. Post hec perijt karolus illuc cū magno exercitu. Cumq̄ obsideret pampilonia tribz mensibz. et eam capē non posset. ꝓpter muros ī expugnabiles. orauit sanctū iacobū ut ꝓpter honorē nōis sui daret ei capē ciuitatē. Tunc funditus muri corruerūt. Qui de sarracenis baptisari voluerūt reseruati sūt ad vitam qui noluerūt occisi sunt. Hys auditis mirabilibz omnes vrbes se ei dederunt et facta est tota terra sub tributo. Deinde visitato sarcofago venit ad petronū. et infixit ibi in mari lanceā suā. agēs deo gratias de sancto iacobo qui eū illuc vsq̄ ꝓduxit. Postea uuit per totā hyspaniam a mari vsq̄ ad mare. In galeciā ī acquisiuit xiiij vrbes inter quas cōpos tella tūc erat parua. In hyspania sūt vrbes xxvi. inter quas est osca de q̄ fuit beatus vincencius. in qua solebant esse turres xc̄. In petroissa fit argentū optimū. In ciuitate arinctina iacet beatus torquat⁹ qui fuit beati iacobi discens. ad cui⁹ sepulchrū arbor oliue diuinitus florens maturis fructibz onustat⁹ per vnū quēq̄ annū in ei⁹ solempnitate scilicet vdus maij. Tota terra hispanior tūc karolo subiecta est. terra scaluz alandaluf. terra ꝓdor. terra castellanor. terra mauror. tellus nauarror. tellus portugallorū. tellus sarracenor. tellus alanorū. tellus biscaiorū. tellus basclor. tellus palargorū. Harū vrbiū quasdā sine pugna cepit karolus. quasdā cū bello magno et arte maxima. Lucernā vrbem que est ī valle viridi nequiuit capē donec ad vltimū. Nouissime vero obsedit eā q̄tuor mensibz. et facta prece deo et sancto iacobo cecidere muri ei⁹. et facta est deserta vsq̄ in hodiernū diem. Quidā gurges atri amnis in medio eius surrexit in q⁹ nigri pisces habent. Hec sunt vrbes q̄s karolus maledixit. ꝓpter hoc q̄ grauiabore eas acquisiuit. et idcirco sine habitatore ꝑmanent vsq̄ in hodiernū diem. lucerna. ventosa. caparra adama.

De ydolis que subuertit et ecclesijs quas edificauit. Cap. vij.

Omnia ydola et simulachra que tūc in hyspania inuenit penitus destruxit. preter ydolū quod est in terra alandaluf. quod vocat⁹ salamandis id est deus tardis. Cadis enī ꝓprie diat⁹ ille locus. Salam arabice interpretat⁹ deus. Tenduit aut̄ sarraceni quod ydolū istud machomet dū viuet suo nōe fabricauit. et quandā legionē demonū arte magica in eo sigillauit. Que legio tam fortit̄ illud ydolū obtinet q̄ a nullo vnq̄m frangi potuit. Cū aliq̄s

xpianus ad illud appropinquat statim pericli
tatur. Sed si aliquis sarracenus causa ado
randi vel deprecandi machomet accedit
recedit incolumis. Si forte sup illud a
uis quelibet se deposuerit illico moritur
Est autem lapis antiquus in margine ma
ris opere sarraceno optime sculptus su
pra terram situs. deorsum latus et quadratus.
desursum strictus. et tante altitudinis quantum
solet volare coruus in sublime. Sup quem
eleuata est ymago illa de auricalco optimo
in effigie hominis fusa. Sup pedes suos erec
ta. faciem habens versus meridiem. et cla
uem quandam ingentem in dextera manu
tenens. Que scilicet clauis ut sarrace
ni aiunt de manu eius cadet anno quo
rex futurus in gallia natus fuerit. qui
totam hispaniam xpianis legibus in nouis
simis temporibus subiugabit. Mox ut
sarraceni viderint clauem lapsam. gazis
suis in terra repositis omnes fugient. Ex
auro quod reges et principes dedere karo
lo ecclesiam beati iacobi tunc per tres annos
in illis oris commorans augmentauit. An
tistitem et canonicos secundum regulam sancti
ysidori ibi instituit. eamque in tyrtinnabu
lis et palleis et libris decenter ornauit
De residuo auro et argento immenso quod
de hyspania attulit fecit has ecclesias.
beate marie virginis aquisgrani. beati
iacobi in eadem villa. item beati iacobi apud
vrbem bitherensem. Item beati iacobi apud tho
losam. Item beati iacobi in gasconia inter
vrbem axam et sanctum iohannem sordue vi
a iacobita. Item beati iacobi apud parisius
inter secanam et montem martirum. Et preter
has abbatias innumeras per mundum.

De reditu karoli in hispaniam. Turpinus in his
toria karoli. Cap. viij.

Reuerso ka
rolo in galliam quidam rex paganus
affricanus collectis exercitibus hispa
niam conquisiuit eiectis et interfectis cus
todibus oppidorum et vrbium quos karolus re
liquerat. Quibus auditis karolus collectis
magnis exercitibus reuersus est in hispaniam
Et erat dux exercituum milo de angleris
pater rollandi. Cum autem apud baionam
vrbem basclorum exercitus karoli hospitatus esset
quidam miles romanus nomine egrotus et mor
ti proximus accepta penitentia et eucha
ristia cuidam consanguineo suo precepit
ut equum quem habebat venderet et precium
egenis clericis daret. Quo mortuo ipse
consanguineus equum centum solidos ven
didit et precium cibis et potibus et vestibus ve
lociter expendit. Transactis autem xxx die
bus. apparuit ei mortuus nocte in extasi
dicens. Quoniam res meas pro redemptione
anime mee in elemosina tibi ad dandum com
mendaui scias deum omnipotentem omnia crimina
mea dimisisse. Sed quia iniuste elemosinam
meam retinuisti. scias me per xxx dies in
penis tartareis fuisse. te autem in eodem
loco infernali vnde egressus sum die crasti
na scias ponendum et me in paradiso futurum.
Quibus dictis disparuit. Tremefactus iste
euigilauit. Et cum eadem die narraret socijs
somnium suum. subito factus est clamor in
aere velut leonum luporum et vrsorum. Et ecce
iste subito raptus est a demonibus in locum
nutu diuino sibi destinatum. Quesitus a
socijs vix duodecimo die supra quendam mon
tem altissimum. mortuus iacens. toto cor
pore colliso inuentus est. Qui mons quatuor
dietis distabat a loco in quo raptus fuerat
Ibi demones eum proiecerunt. tribus leucis su
pra mare in altum. De pugna eiusdem karoli
contra aigolandum. Capitulum ix

Post hec aigolandus mandauit
karolo bellum secundum velle suum. vel
viginti contra viginti. vel xl^a con
tra xl^a. vel centum contra centum. vel mille
contra mille. vel duo contra duos vel vnum
contra vnum. Missi sunt ergo centum mili
tes a karolo contra centum. et interfecti sunt
sarraceni. Deinde mittuntur alij centum
ab aigolando contra centum. et interfecti sunt
omnes. Deinde misit aigolandus. cc. con
tra cc. qui statim occisi sunt. Deinde misit duo
milia quorum quidam occisi sunt alij fugati.
Tercia die iecit aigolandus sortes suas et
cognouit detrimentum karoli et manda
uit ei ut sequenti die plenarium si vellet bel
lum faceret. Quod ab vtroque concessum est. Tunc
astiterunt quidam xpiani qui sero ante di
em belli arma sua bellica studiosissime
preparantes hastas suas erectas infixe
runt in terra ante castra iuxta fluuium

in pratis. qui dicat̃ ceya. in quo loco poste
a beator martiriũ fundi et primitiui.
basilica ingens et optima iussu et auri
lio haroli constructa est. et magna villa
et pinguissima. Istus hastas sũmo ma
ne cottidiz et fundibz dewratas ũenerũt.
Hij scilicet qui in crastina proxima martij
palmã adepturi erant. in dei fide. et ad
modũ mirantes absederũt eas. ppe etiam
Et tradices que remanserant in terra in
modũ ptiarũ ex se postea magna gene
rarũt arbusta. Quod adhuc in illo loco
apparet. Erant enĩ illor multe hastę de
lignis fraxineis. Aura res magnũ ad
mouendũ nãbus et ingens corporibz de
trimentũ. Quid plura? Die crastina oc
cisi sũt xl̃ milia xpianor. et dux milo
rollandi pater. et equus haroli pempti
Tunc harolus stans pedes cũ duobz mi
libz xpianor peditũ euaginauit spatã
sua noie gandiosã. et truncauit mul
tos sarracenos per mediũ. Adue spasce
te autẽ die conuersi sunt sarraceni et
xpiani in castris. Altera die venerũt
harolo in auxiliũ quatuor marquisij
de locis yталіе cũ quatuor milibz bella
tor vivor. Quod ut audiolandus cogno
uit in fugã versus est. Et tũc harolus
cũ suis exercitibz remeauit in gallia.

Cronogrephus. Anno imperij haroli tuo
anares qui hum longo contra francos bel
lo pdomiti adeo sua fortitudine et potẽ
cia sũt diminuti. ut qui alios vltro la
cessere solebant. iam nec ab alijs tueri
se valerent. Nam oĩb eorũ in hoc bello
nobilitas et gloria periit. et quicqd pecu
nie ac thesauri per tot secula terrarũ
orbem vincendo sibi congesserant totũ
mũ francor victorie cessit. Nullo q̃ vn
q̃ bello tam multa spolior q̃titate
francia ditata fuit. Eodem anno lu
na ter obscurata est. et sol semel. arues
q̃ magnitudinis mure vise sũt in aere.
Anno imperij sui sexto harolus ipe
rator per manũ pauli dyaconi decer
pens optima quecq̃ de scriptis catholi
cor pr̃m lectiones vnicuiq̃ festiuitati cõ
uenientes per circulũ anni in ecclã le
gendas compilari fecit. De quibusdã

in cadentibus ulis tpis. Helynandus.

Eo tempe cumeio Caplin x^m.
Camureus missus ab aaron ad
exradendã liciã cũ venisset mir
ream nisus archã sancti nycholai con
terẽ pro ea contriuit aliã. et pro teme
ritate presũpta. totũ amisit. dassem tẽ
pestate ĩcenitabili psequente. Pridie
kl̃ februarij. luna xvij. fuctu est eclipsis
solis in medio die stante vtroq̃ sidere ĩ
xvj̃ pte aquarij. Item iiij^o kl̃ fiunt eclip
sis lune. et apparuerũt staes in eadem
nocte mire magnitudiis. et sol stetit in
undecima pte piscium. et luna in xi̇̃ pte
virginis. Sda et stella marcurij xvi kl̃
aprilis visa est in sole quasi pua macu
la nigra tamen paululũ superius me
dio centro eiusdẽ sideris. que a nobis p
octo dies conspiciẽ. Sed q̃n primũ ĩtra
uit vel exyit nubibus impedientibz an
notari non potuit. Item xi kl̃ septem
bris lune fuit eclipsis hora noctis tercia
sole in q̃nta pte virgis existente. luna
in q̃nta pte piscium. Sicq̃ ab anni supe
riorus septembri vsq̃ ad septembrẽ pre
sentis anni luna ter obscurata est et
sol semel. Legatus regis psarũ noie
abdella detulit impatori harolo muñ
papilionẽ et tentoria atrij vario colore
mire magnitudinis et pulchritudis. E
rant enĩ oĩa bissina tam tentoria q̃m
funes duũsis tinctis coloribz. Et preter
ea multa pallia serica preciosa. et o
dores aromatũ et vnguenta et balsa
mũ. insup et horologiũ ex auricalco
arte mechanica mirifice compositum.
In quo duodecim horarũ cursus ad de
pisdũ vertebanẽ. et cũ totidẽ ereis pilu
lis que ad complectionẽ horarũ deinde
bant et cursu suo subiectis sibi tymbalũ
tinnire faciebant. additis in eodẽ eus
dem numeri equitibz. qui per duodecim
fenestras completis horis exibant. et
impulsu egressionis sue totidẽ fenestr̃as
que prius erant apte claudebant. et alia
multa cũtis illo horologio. fuerũt ea
am inĩ munita et duo candelabra ex au
ricalco mire magnitudis et proceritatis. De tñslatiõe sñ bartholomei apostoli.

Anno sequenti. Actor. Cap. xi.
qui fuit ab incarnatione dni dccc
viij⁹ legitur facta translacio sci
bartholomei apli de insula lipitana be
neventu. Supuenientes aute sarraceni
predcam insulam depopulati st. et ru
pentes sepulchru apli dispserut ossa ei⁹
Mox illis discedentibz idem aplus bartho
lomeus per visione apparuit cuida mo
nacho greco. qui fuerat ipsius ecce cus
tos dicens. Surge collige ossa mea que
dispersa sunt. Cui ille rndit. Quare ossa
tua collige aut alique honore tibi impe
dere debeam⁹. cu tu pmiseris nos et pplm
istu deleri a paganis. At ille ait. Per
longa annoz curricula meis precibz nuc
usqz securus constitit. sed quia multipli
cata sunt mala illius nimis. pro eo ia
obtine non potui. Tu surge et fac ut dixi.
Quomodo ea inqt inuenire potero. quia
ubi dispersa sunt nescio. Ait aute aplus
Nocte vade ad colligendu ea. et que vide
ris resplende ut ignem leua hec. qa ve
ipsa sunt ossa mea. Qui statim iussa co
plens recondidit ea diligent in loculo.
et abijt relicto ibi socio suo. Cumqz pro
exquirendis sarracenis illuc longobar
dorum irent nauigia nutu dei inuentum
monachu et sancti apli corpus tulerut
et abierut. Supuenientes aute sarra
ceni circudederut naue illa. in q sanc
tu corpus apli ducebat. ita ut spes eua
dendi non esset. Tunc subito facte st den
sissime tenebre ante sarracenoz naues
ita ut nescirent quo pgerent. Sicqz li
berata est nauis illa. Exeuntes aute
ad terra ingenti cu honore beneuentu
duxerut corpus scm. et in altario re
condiderut. anno ab incarnatione dni
dccc ix°. xxv° die mensis octobris. Qualr
karolus exercitu aigolandi exploraut. eumqz
fugauit. Turpin⁹. Ca. xij.

Porro aigolandus congregauit gentes
inumeras sarracenos. mauros
moabitas. ethiopes. pthos. affricanos
psas. regem arabu. regem alexandrie
regem bugie regem agabie. rege bar
barie. regem maloth. rege maiorice.
rege meque. rege sibile. rege cordube.

Et venit usqz ad vrbem gasconica agin
nu. et cepit eam. Et mandauit karolo
ut veniret ad se pacifice cu parua mi
litu turma. promittens ei noue equos
oneratos auro et argento et ceteris ga
sis si suo imperio subiaceret. Hoc autem
dicebat quia eu agnoscere volebat. ut
postea in bello eu occide posset. Quod
aiaduertens karolus venit cu duobus
milibz fortiu tm usqz ad quatuor milia
ria ppe vrbem aginni. et dimisit ibi il
los occulte. Et venit cu lx tm militibus
usqz ad monte qui est ppe vrbem vnde pt
ciuitas videri. Ibiqz dimisit illos et muta
tis vestibus suis optimis sine lancea. cli
peo retro dorsu transuerso sicut mos est
nuciis in tempe belli cu vno solo milite
venit ad vrbem. Qui ducti sunt ad aigo
landu. Ad que cum cu venissent dixerut
Karolus misit nos ad te. Venit ut ipasti
cu lx militibz et vult tibi militare et effi
ci tuus. Veni ergo ad illu cu lx de tuis
pacifice. si vis illi dare quod pollicit⁹ es.
Qui rndit ut redirent ad karolu et expec
tarent eu. Karolus vero tuc cognouit eu
et exploraut vrbe aginni. in qua parte
facilior eet ad capiendu. Et vidit reges q
erant in ea. Et rediit ad lx milites et cu
illis ad duo milia. Aigoland⁹ aute cito
secutus est eos cu septe milibz militu. sed
illi aiaduertentes fugerut. Karolus vo
rediit in galliam. et coadunatis exercitibus
reuersus est ad vrbem aginnu. et obsedit
eam sex mensibz. Septimo vero mense ap
tatis circa vrbem artificijs et castellis lig
neis aigoland⁹ cu regibz et maioribz su
is per latrinas et foramina latent exi
uit. et sic fluuiu garonna qui fluit iux
ta vrbe transmeantes euaserut. In cras
tinu cu magno triupho karolus vrbem
intrauit et dece milia sarracenoz pemit.
Reliqui per garonna fugerut. Aigolan
dus aute venit ad sanctonas. que karo
lus insecutus mandauit ei ut redderet
vrbem. Qui noluit sed exiuit cont eum
in preliu tali conditione ut eius eet vrbs
qui vinceret. Sero ante diem belli inter
castru calaburgu et vrbe iuxta fluuiu
noie carancha infixerut quida xpiani

You must not make fowl these Pages

hastas suas ante castra in terra. Crastina die hastas suas corticib; et frondibus decoratas tenuerūt hij qui in bello morituri et mīres futuri erant pro fide xpi occūbendo. Quo tanto miraculo gaufi abstasis hastis suis de terra simul adu nati primi se in bello obtulerūt. et multos occiderūt. sed tandē martirio coronā tur nūo quatuor milia. et eciā equus harolī occisus est. Ibi postea fugiētes oc asi sunt a harolo rex agabie et rex bu gie. De reditu harolī in galliā et de pīncipi

Igolan hz eiusdem. Caplm xiij

dus autē fugiens venit vsq; ad pamplonia. et mandauit haro lo ꝙ ibi exp̄taret eū causa preliandi. Quo audito harolus rediit in galliā. et pre cepit per totam galliā ut omēs servi q̄ sub malis consuetudinibz dericor tene bant. solutn. ꝓprij capitis seruitute et vē ditione deposita cū omni progenie sua presenti et futura ꝓmanebūt liberi. Oēs eciā quos ergastulis captos repperit ab solvit. et quos pauper ūuenit ditauit. moltos vestiuit. malivolos pacificauit. exheredatos ꝓprijs honoribz relevauit. Omnes armis doctos et strenuos milites feat. et quos eciā ab amore suo iuste sepauerat reuocauit. Tunc coadunatis centū xxx. quatuor milibus bellator pre ter armigeros et pedites quor non erat numerꝰ profectus ē in hispaniā contra ai golandū. Et hec sunt nōia principū eius.

Ego turpinꝰ archiep̄s remensis qui dis nis monitis ꝓpīm fidelem armabā et sarracenos ꝓprijs manibz et armis sepe exprimebā. Rolandꝰ comes cenomān nepos karo li filiꝰ berte sororis ei⁹ et milonis ducis cū iiij milibz bellator. Oliuerꝰ comes gebenneñ filiꝰ iuuenis co mitis cū tribz milibz bellator. Auriſtanꝰ rex britannor cū septē milibz. Aliꝰ tū rex tūc eat̄ britania. Erigeleuius dux aq̄tanie vbis quā cesar augustus primū in illis oris fecit. Cui vbi bituricas et lemouicas et pictauū et santonas et erigolismā tum prouincijs suis subiecit. Vnde tota illa pa tria aquitania vocat̄ē. Hec aut̄ ciuitas post erigeleij obitū in vastitatē versa est. quia omnes ciues eius in vltionem

lem occisi sunt. nec alios colonos habuit amplius. Gaiferus rex burdegalensis. Godeboldus rex frisie. Oellus comes nā nicensis. Arnaldus de bellanda qui aigo landū occidit postea in bello. Naaman dux bauarie. Ogerus dacie rex. Iambi tus princeps bituricen. Sampson dux biurgundinen. Constantinꝰ prefectꝰ ro manꝰ. Garinus dux lotharingie. Erat autē harolī longitudine et latitudine totū terrā cooperiebat duabus dietis. Spacio duor miliarior in longitudiē au diebat̄ sonitus et fremitus illor. De collo quio inē harolī et aigolandū et de nece ai

Harolus didi golandi. Cāp xiiij.

erat lingua sarracena cū esset iuuenis apud toletū. Veniēs er go aigolandꝰ ad colloquiū cū harolo da tis trebis inierūt pactū ꝙ illi quor mi lites vincerent̄ meliorē legē victorū seq̄ rentur. Actum est̄ ergo sub hoc pacto xx milites xp̄iani contra xx sarracenos. et interfecti sunt sarraceni. Deinde xl̄. contra xl̄. et itā victi sunt sarraceni. De inde centū contra centū et occidūt̄ oēs sarraceni. Item centū cont̄ centū. et fu gerūt xp̄iani. Item cc. contra cc. et in terfecti sunt oēs sarraceni. Item mille contra mille et occidunt̄ omnes sarra ceni. Tunc aigolandꝰ affirmans legē xp̄ianor meliorē esse. statuit ut in trasti nū baptisaret̄. In crastino circa tertiā data treba eundi et redeundi. venit aigo landus ut baptisaret̄. Et vidit harolum ad mensā sedentē. inter quos erant q̄dā in militari habitu. quidā in monachali quidā in canonicali. Et interrogauit de vnoquoq; ordine. Videns aut̄ quadā parte xij pauper in miserrimo habitu ad terrā sedentes sine mensa et linthea minibz. paruo cibo et potu vtentes quesi uit qui essent. Cui harolus. Hec est gens dei. nūcij dñi nri ihu xp̄i. quos sub nūo xij aplor totidie pascimꝰ. Ad hec aigo landus. Male seruit dño suo. qui sic nūcios dñi sui recipit. Qui circa te resi dent felices sunt. et tui sunt. et feliciter comedunt et bibūt et induunt̄. et nuncij dñi dei tui fame pereunt et frigore et lon

ge sunt a te turpiter proiecti. Magnam
verecundiam facit deo suo qui famulis eius
ita seruit. Legem tuam quam dicebas esse
bonam nunc ostendisti falsam. et accepta
licencia scandalizatus rediit ad suos. Et
baptisari renuens mandauit ei bellum
in crastinum. Tunc intelligens karolus
quare noluit baptisari omnes pauperes
quos in exercitu inuenit diligenter procu
rauit et optime induit. et cibum et potum
honorifice illis ex more tribuit. In cras
tina die tanta fuit cedes paganorum occi
so aigolando quod xpiani usque ad bases in
sanguine natabant. Quicumque autem in
uenti sunt in urbe pampilonia interfecti
sunt. Rex sicilie et rex cordube cum paucis
fugerunt. Quidam vero xpiani cupiditate
ducti reuersi sunt ut tollerent spolia oc
cisorum. Et cum redirent onusti auro et ar
gento a rege sicilie et a rege cordube qui
latebant in insidijs interfecti sunt omnes usque
ad mille. In crastino princeps nauarro
rum nomine furre mandauit bellum karolo.
Karolus autem rogauit deum ut ostenderet
sibi eos qui morituri erant in bello. Et
ecce crastina die armatis omnibus appa
ruit signum rubeum crucis dominice in hume
ris mortuorum retro super loricas. Quod ut
vidit karolus retrusit eos in oratorio
suo ne perimerentur in bello. Pacto autem
bello et perempto furre cum tribus milibus
rediens karolus ad oratorium repperit eos
quos incluserat exanimatos De ferra
cuto gigante et conflictu rollandi contra eum.

Post hec nunciatum Capitulum xv.
est karolo quod apud nageram erat
gigas quidam nomine ferracutus de
genere goliath. quem admiraldus babilo
nie miserat cum xx. milibus turcorum ad ka
rolum debellandum. Hic lanceam aut sagit
tam non formidabat. virtutem xl. forcium
possidebat. Mox karolus nageram adijt
Egressus gigas ab urbe. pecijt singulare
certamen. Mittitur contra eum ogerus da
cus. Quem mox ut solum in campo aspexit
iuit suauiter iuxta illum. Et ilico eum cum
armis suis brachio dextero amplexatus
portauit leuiter quasi ouem cunctis viden
tibus in opidum. Erat autem statura eius cubi

torum xij. Facies eius longa quasi vnius
cubiti. nasus vnius palmi. brachia et
crura eius quatuor cubitorum. digiti trium
palmorum. Post hec missus est contra eum
renaldus de alba spina. et portauit eum
solo brachio in carcerem opidi. Post hec sil
duo mittuntur constantinus romanus rex. et
oellus comes. et portauit eos in carcerem
simul vnum ad dexteram et alterum ad leuam.
Post hec mittuntur bini alij xx. et illos sil
misit in carcerem. Post hec karolus nemi
nem ausus est mittere. Rollandus autem princeps
exercitus. vix impetrata a rege licencia qui
adhuc iuuenis erat iuit contra eum. Quem
gigas statim rapuit sola manu dextera
sicut priores. et misit eum ante se super equum
suum. Cumque illum portaret versus opidum
rollandus collectis viribus in domino confisus
arripuit eum per mentum. et euertit eum
fortiter retro super equum. et ceciderunt ambo
simul ad terram de equo. Statimque ambo
pariter eleuantur de terra et ascenderunt e
quos. Mox rollandus euaginata spa
ta que duranda dicebatur gigantem putans
occidere. equum eius solo vno ictu per medi
um trucidauit. Cumque gigas stans pe
des eleuasset spatam suam ut eum percuteret
festinans rollandus percussit eum in brachio
quo tenebat spatam et nichil eum lesit. sed
tamen spatam eius excussit. Tunc ferracu
tus amisso gladio putans eum percutere pug
no solo percussit equum eius in fronte. qui
statim corruens mortuus est. Dehinc ambo
sine gladijs et pedites usque ad nonam pug
nis et lapidibus pugnauerunt. Die vero
aduesperascente impetrauit gygas a
rolando trebas usque ad crastinum. et dispo
suerunt inter se ut in crastina die sine equis
et lanceis conuenirent. Et sic vterque ad hos
picium suum reuersus est De iterato conflictu
et nece ferracuti. Capitulum xvi.

Altera die summo diluculo redierunt.
ferracutus tamen attulit gladium
sed nichil ei valuit. quia rollandus secum
baculum quendam retortum et longum attulit.
cum quo tota die illum percussit sed minime le
sit. Percussit eum etiam magnis et rotondis
lapidibus qui in campo habundanter erant
usque ad meridiem. et ledere non potuit. Tunc

impetratis trebis a rollando gygas sopi
no pegrauatꝰ dormire cepit. Rollandus
vero vir alacer et nobilis aiẽ tulit lapi
dem et suppositꝫ capiti eiꝰ ut libenaꝰ dor
miret. Ferracutus itaqꝫ postꝫ sompno
refectus est cuiglauut. Et sedit iuxta
eũ rollandus. et cepit eũ introgare quo
ẽt tã fortis qꝫ gladiũ vel baculũ non for
midabat. Ad quẽ ille. Vulnerari non
possũ nisi per vmbelicũ. Quo audito.
rollandus tacuit. et quasi non intellex
isset aurẽ auertit. Tunc cepit eũ gigas
introgare de lege xpiana. et cũ optiẽ
respondisset per oĩa rollandus aut gy
gas. Talꝫ pacto tecũ pugnabo qꝫ si vca
est hec fides quã asseris ego victus sim
et si falsa tu victus. et sit genti vre in
giter obprobriũ. victorus autẽ laus et ho
nor in eternũ. Fiat inquit rolandꝰ. Tunc
vterqꝫ patur ad pugnã. et rollandus
illũ aggrediť. Gigas autẽ recat ictũ de
mans ad leuam excepit ictũ in baculo suo
quo abscisso irruit in eũ gygas. Et arri
piens eũ leuiter inclinauit ad terram
Tunc rollandus ĩuocato in auxiliũ xpõ
dño filio dei et bte virginis marie deo
donante erexit se paululũ et reuoluit
eũ subter se. Et misit manũ ad mucro
nẽ eius et punxit eũ pariũ in vmbelico
et cuasit ab eo. Tunc ille ĩuocare cepit
excelsa voce mahomet dicens. Mahomet
mahomet succurre michi deus meus. qa
iam morior. Ad hanc vocem accurren
tes sarraceni rapiũt eũ manibꝫ portã
tes versus opidũ. Rollandus autẽ iam
ad suos incolumis redierat. Tũc xpia
ni una cũ sarracenis qui ferracutũ fere
bant ingenti impetu ingrediũť vrbem.
Sicqꝫ pempto gygante vrbs et castrũ
capitur. et pugnatores de cetẽ eiusdẽ
Qualiť karolus cordubã cepit et totã hiſ
paniã calcé sã iacobi subiecit. Cap xvij.

Post hec iuit karolus cordubã
vbi eũ ad pugnã expũabãt rex
sibilie et rex cordube. Cumqꝫ iu
bente karolo appropiquaret pma tma
militũ nrorꝫ contra pumã pagnorꝫ
venerũt ante singulos equos eorꝫ sin
guli pedites habentes lanceas barba
tas et comutus similes demonibꝫ tenẽ
tes singuli singula tympana et ma
nibꝫ fortiter pcutiebant. Quorꝫ sonitus
mor ut equi nrorꝫ audierũt. et terribi
les eorꝫ similitudines viderũt exterriti
fugã ceperũt. et retineri nullo mõ va
lebant. Mane facto karolus precepit
ut oĩm equorꝫ capita lintheis et pãnis
velarentur et aures obturarentur. Sicqꝫ
procedentes ad pugnã occiderũt eos vs
qꝫ ad meridiẽ. sed non vsqꝫ ad inferno
nem. Nam ocẽs sarraceni coadunati e
rant circa plaustrũ quod octo boues trã
hebant super quod vexillũ eorꝫ leuatũ
erat. Nos qꝫ illis erat qꝫ nemo de bello
fugiebat qꝫ diu signũ erectũ videret.
Quod cũ karolus agnouisset ingressus
est medias acies vsqꝫ ad vexillũ quod
spata sua abscidit. et mox illi fugerũt
quorꝫ octo milia occisa sũt. In crastinũ
altumaior condite reddidit vrbẽ karo
lo tali pacto qꝫ ipse baptisaretur. et vrbẽ
de illo teneret. Tunc karolus diuisit
terras hyspanie pugnatoribꝫ suis ut su
pra dcm est. Et nemo postea illũ in hiſ
pania ausus est impugnare. Postꝫ
hec karolus dimissis maioribꝫ suis exer
citibꝫ in hispania iuit ad scm iacobum
et quos in illa patria xpianos reppit
edificauit. Apostatas autẽ aut pemit
tiť aut in exiliũ in galliã misit. Et consti
tuit per ciuitates epos et presbiteros et
fecit conciliũ in vrbe compostella. et in
stituit amore beati iacobi ut omnes pre
sules principes et reges xpiani hispanie
et gallecie epo sã iacobi obedirẽt. In
illo concilio ego turpinꝰ cũ nouẽ epis
ecclesiam beati iacobi et altare rogatu
karoli hl' iulij dedicaui. Et subiugauit
rex eidem ecẽ totã terrã hispanie et
galecie. Et dedit ei in dotẽ. precipiẽs ut
vnusquisqꝫ possessor vniꝰcuiusqꝫ domus
totius hispanie et gallecie ĩtrior nũmos
ex debito ãnuatim darent et ab oĩ serui
tute liberi essent. Et constituit in die il
la ut ecclesia illa vocetur sedes aplica. et
virge epales et regales corone per ma
nus epi eiusdem vrbis ad honorẽ sancti

iacobi prebeant. sicut per btm iohannē
frem eius factū erat in asya apud e
phesū. Ephesus est ad dexterā. cōpostella
ad sinistrā. et ita completa est eorum peti
cio in euangelio. Et hee tres sūt pnci
pales sedes in orbe. romana. galeciana.
ephesina. sicut petrus et iacobus et io
hānes pre omnibz aplis a dno instituti sūt
et ad secreta eius vocati De prodicione ga
nalonis in bello rūciauallis. Cap xviij.

Erant tunc apud cesaraugustā
duo reges sarraceni marsirius
et beligandus frater eius missi
ab admiraldo babilonis de pside ad his
paniā. qui karoli impio subiacebant
et ei seruiebant in caritate ficta. His mā
dauit karolus per ganalonē. ut a bap
tismū susciperent aut tributū ei reddent
Qui miserūt ei xxx equos oneratos auro
et argento ceterisq gasis hispanicis. et
quadringentos equos vino dulcissimo
et puro pugnatoribz ad potandū. et mil
le formosas sarracenas. Ganalono autē
xx. equos oneratos auro et argento et
pallijs fraudulent obtulerūt ut pugna
tores karoli in manus illorum traderet. Qui
pecuniā accepit et concessit et firmauit
cū eis pactū prodicionis. Maiores pug
natores vinū solūmodo acceperūt muli
eres nullatenus sed minores sustulerūt.
Tunc consilio ganaloni karolus trāsijt
portus cisereos. et fecit vltimā custodiā
de karissimis suis pncipibz rollando et
oliuero cū maioribz pugnatoribz in run
ciaualle cū xx milibz aliorum xpianorum.
Tunc marsirius et beligandus cū quinq
ginta milibz sarracenorum sūmo mane ex
ierūt de nemoribz et collibz vbi consilio
ganaloni duobz diebz et duabz noctibus
latuerant. Et fecerūt duas turmas. vnā
xx miliū. alterā xxx. Prima xx. miliū
cepit primo pcute nros. Qui cōuersi ce
ciderūt eos a mane vsq ad terciā. et ne
vnus quidē ex xx. milibz euasit. Statī
vero illos tanta cede fatigatos īuaserūt
alia xxx milia et pcusserūt nostros a
maiori vsq ad minorē. Quod ideo eis cō
tigit quia precedētibz noctibz vino sarra
cenico ebrij plures eorum cū mulieribz paga
nis et xpianis eciā quas secū multi de
gallia adduxerant fornicati fuerant.
Ibi ergo omnes pugnatores interfecti sūt
preter rollandū et balduinū et theoderi
cū. Turpinus autē et ganalonus cū re
ge erant. De nece marsirij regis et trāsitu
rollandi pncipis. Caplm xix.

Peracto illo bello cū rediret rolla
dus īuenit quendā sarracenū
atrū in nemore latentē. quē li
gauit fortiter ad arborē. et ascendit ī mō
tem quendā ut exploraret illos. et vidit
quia multi erant. et redijt retro ad viā
rūciauallis et insonuit tuba eburnea.
ad cuius vocem redierūt ad eū ex xpianis
circiter centū. Et redijt ad sarracenū q
ligauerat. Quē cū soluisset minatus est
ei mortē extracto gladio nisi ostenderet ei
marsiriū. Hunc ergo duxit secū vsq
ad agmina paganorum. Qui ostendit ei
alonge marsiriū cū equo rufo et clipeo
rotundo. Tunc rollandus illo dimisso
resūptis viribz aīatus ad bellū dei irru
it super eos. Et vidit ibi quendā int ali
os statura maiorē. quē vno ictu secuit
per mediū cū equo suo. ita q vna pars
equi et militis cecidit ad dexterā. et al
tera ad sinistrā. Quod sarraceni vidē
tes ilico fugerūt dimittentes marsiriū
in campo cum paucis. Quē fugientē rol
landus inter alios consecutus prostrauit.
Ibi centū socij rollandi interfecti sunt. Rol
landus autē quatuor lanceis grossis et la
pidibz grauiter pcussus euasit. Beligan
dus autē frater marsirij cū suis recessit
ab illis regionibz. Tedricus autē et baldu
inus inter nemora latitabant. Karolus
autē cū suis exercitibus iam montē trāsierat
et quod factū fuerat ignorabat. Rollandus
autē valde fessus. et de nece sociorum valde
dolens venit vsq ad pedē portuū cisere.
et ibi sub arbore quadā iuxta lapidē mar
moreū qui ibidē erectus erat sup roncia
uallem in prato optimo equo desilijt.
Habebat autē spatā suā durandā. que ī
terpretatur durū ictū cū ea da. quia pius
deficiet brachiū qm spata. Et erat pul
cherrima ope. incōpabilis acumine. et
nimia claritate resplendens. capulo eb

neo et mundo cruce aurea supfixe deau
ratu pomo berillino. note dei alpha et o
insculpta. Hanc cū evaginasset et latro
mosis verbz eam deplorasset volens eā
frangē p cussit terrao ictu lapidē. sed la
pide a sūmo vsq; deorsū diuiso. sanā eā
couxit. Deinde tuba sua tam fortat in
sonuit p flatu oris eius tuba per mediū
fissa est. et vene colli eius et nervi rupti
h angelico ductu pcenit per vij milia
ria distantes a rollando. Hico gunalo
n⁹ regē volentē redire dissuasit dicēs eū
venari causa venandi. Cum ergo rol
land⁹ sup herbā prati iaceret. supuenit
balduin⁹ frater eius. Cui ille innuit ut ei
aquā prebet quia valde sitiebat. Quam
cū ille quereret et non inueniret. videns eū
morti proximū astendit equū eius et i
it post harolū. Major aduenit theodric⁹
qui valde super eū lugens innuit ei ut cō
fessione se muniret. Incepat autē rolla
dus eodem die eukaristiā. et delictorū
suor confessionē fecerat anteq̄ ad bellū
iret. Quia iste mos erat semp pugnatis
int̄ nos ut prius confiterent̄ et cōicarēt̄.
Rollandus ergo int̄ cetera verba dul
cissime confessionis tenens pellē et cur
rē suā cirata manullas et cor dicebat.
ter. et in carne ista videbo deū saluatorē
meū. Et manus suas sup oculos suos mit
tēs silr tribz vicibz ait. et oculi isti conspecti
sunt. Sicq; tendidit spīm dicens. Jam xp̄o
donante intueor quod oculus non vidit
nec auris audiuit. et in cor hoīs nō astен
dit quod ꝓparauit deus diligentibz se. Et
oratione fudit pro omnibz qui mortui erāt
in bello. Obijt autē xvi kl' iulij De exequiis
rollandi et vicaone mortis ei⁹ et oliueri et
morte gunalonis. Cap xx.
Eodem die cū ego turpin⁹ cantare
missam pro defunctis cōra rege i
valle harolī. raptus in extasi audiui cho
ros in celestibz tantantes ignorans quid
hoc esset. Cumq; illi ad alta transisset. et
rediens predamq; ferens ante me trāsiui
Quibz dixi. quid fertis. Nos inquiūt mar
tirū portam⁹ ad inferna. tubicinē vīm
cū multis michael portat ad supna. Hāc
visionē dū post missam referrem harolo
cete balduin⁹ sup equū rollandi qui nar
rauit oīa. et qualiter rollandū reliquer
rat. Major omnibz exclamantibz et retro
redeuntibz. prior harolus rollandū exa
nimatū inuenit iacentē euersū. brachijs
super pectus in modū crucis positis. Et
super eū irruit clamore magno et ibi illa
nocte tentoria sua fixit. Et corpus ei⁹ mur
ra et aloe et balsamo condiuit. et exeq̄as
magnas precibz et luminaribz et ignibz
per nemora arcensis tota illa nocte cūcti
pegerūt. Jn crastinū sūmo diluculo
pretexerūt ad alios fideles nros occisos. et in
uentus est ibi oliuerus iacens euersus. i
effigie crucis extensus quatuor palis in
terra fixus. cū quatuor ferreis fortiter
nexus. et a collo vsq; ad vngues pedū
et manuū cultellis acutissimis exterria
tus. iaculis et sagittis lanceis et spatis
pforatus. et magnis ictibus baculoꝝ
attritus. Tunc flentibz omnibus iuravit
rex per regē oīpotentē. q̄ non cessaret
post paganos currere quousq; illos inveni
ret. Major eo post illos currente cū tota
militia sol stetit immobilis et prolongat⁹
est dies ille spatio triū dierū. Et inuenit
eos iuxta fluuiū ebra. iuxta cesaraug
gustū iacentes et comedentes. Et irruēs
sup eos interfecit quatuor milia. et re
diit ad vonaauallem. Tunc rex cepit in
quirē si verū erat q̄d dicebat̄. gunalonē
traditionē fecisse. Quē accusauit tedri
cus. contra quē posuit rex pinabellū p
gunalono. Quē statim egrediens petit
tedricus. Major rex iussit gunalonū qua
tuor equis ferocissimis alligari. et super
eos sedere quatuor sessores agitantes cō
tra quatuor plagas celi. et sic discerptus
perijt De sepulturis militū apud vīnaaual
lem interfectorū. Caplm xxi.
Erant autē tunc tpis duo cimiteria
sacrosancta ꝑtinua. vnū apud ar
laten et apsis campis. alterū apud burde
galam. que dñs consecrauerat per ma
nus septē scōr antistitū maximini aquē
sis. trophimi arelatens. paulī narbonēn
saturnini tolocēn. frontonis petragoricēn.

martialis lemouicen̄. et eutropij sancto
nen̄. In quibz maxima ps mortuorum in bel
lo sepulta est. Beatū vero rollandū sup
duas mulas katheco aureo vehi fecit
karolus palleis tectū vsqz blaniū. et in
ecclesia beati romani quā ipse olim edi
ficauerat canonicosqz regulares ītromi
serat sepeliuit. mucronēqz ipius ad capd
et tubā eburneā ad pedes ad honorē xpi
et probitatis eius suspendit. Hanc tn̄
tubam alius postea apud burdegalam
in ecclesia sancti seuerini indigne tn̄stulit
Apud belinū sepulti sunt oliuerus et gō
deboldus rex frisie. et oggerus rex dacie
et arastānus rex britānie. et garinus dux
lotharingie et alij multi. Apud burdega
lam sepulti sunt gayferus rex burdega
le. engelerius dux aquitanie. lambertus
rex biturice. galerus ramaldus cū alijs
qnqz milibus. Pro istorum aīabus dedit ka
rolus in elemosinā vncias argenti xij
et totidem talenta auri. et vestes et ciba
ria egenis. et totā terrā circa basilicā
sancti romani blanien̄ spacio septē mili
ariorum. et totū opidū blaniense. cū omībz
sibi ptinentibz. et eciā mare quod sub
eo est vsibus eiusdem ecclesie in allodio
amore rollandi dedit. Et in die passiōis
eorum ānuatim xxx paupes cibis refici et
vestibus indui eisdem canonicis precepit
et totidē psalteria et totidē missas cātari
pro hijs et pro omībus qui in hispania
mortui erant. Apud arelaten sepulti sūt
estultus comes lingonen̄. salomon et
sampson dux burgundionū. arnaldus
de bellanda. et alberitus de burgundio
et naaman dux baioarie. et qnqz alij
proceres cū decem milibz aliorum. Constā
tinus autē prefectus delatus est romā p
mare. cū alijs multis romanis et apu
lis. Pro quorum animabus dedit karolus
in elemosinā vncias argenti xij. et toti
dem auri talenta egenis apud arelaten.

Qualiter karolus post victorias bto dyonisio
gratias egit. eiqz totā galliā subegit.

Post hec congre Caplm xxij.
gatū est consiliū apud scm̄ dyo
nisiū. ut ibi ageret karolus grās
deo et scō dyonisio de subiugata gēte pa
gana. et oēm franciā dedit eidē ecclie in
predio. sicut antea beatus aplus paulus
et clemens papa dederant. Et precepit ut
omnes reges francie et epi presentes et
futuri pastori illius eccle subiecti eēnt. et
obedientes in xpo. Nec reges sine eius con
silio coronati. nec epi ordinati. nec apud
romā recepti essent aut dāpnati. Et post
plurima dona precepit ut eidē eccle vnus
quisqz possessor vniuscuiusqz domus toci gal
lie quatuor nūmos ānuatī ad edificandā
ecclesiā daret. et oēs seruos qui hos nū
mos libenter darent manumisit. Tunc
stetit karolus iuxta corpus beati dyonisij
et orauit ut pro illis intercederet ad dn̄m
qui in hispania mortui erant. et pro sa
lute illorum qui libenter nūmos dabant. Ea
dem nocte proxima karolo dormienti ap
paruit sanctus dyonisius eūqz excitauit
dicens. Illis qui tua monicioē et exēplo
tuo animati in bello sarracenorum mortui
et morituri sunt. oīm delictorum suorum īpetra
ui veniā. Et illis qui ad edificandā eccle
siā meā nūmos dant et daturi sūt graui
oris vulneris siu medicinā. Hijs a rege
in crastinū relatis. ppli deuotissime num
mos offerebant. Et qui libencius reddebat
francus scī dyonisij vocabatur vbiqz. et erat
liber ab omni seruitute rege precipiēte. In
de mos surrexit ut gallia francia vocaretur.
quia francus liber dicitur. Et merito qa sup
omnes gentes alias decus et dn̄atio illi de
betur. Tunc rex prexit aquisgranū et ibi
edificauit que supius dicta sunt. De re
uelacioē corpis scī saluij mrīs. Ex gestis
eius. Cap xxiij.

Eodem tpe
sancti saluij corpus īuentū est qui
paulo ante a winigardo martiri
satus est. Hic tempibz hilpici regis ciui
tatis ambianen̄ cathedra residens mul
tis pollebat virtutibz. ita ut cecis visum
surdis auditū. claudis gressū deo fauēte
redderet. Per idem tps prefatus rex in ar
rianū dogma declinans scripsit ridiculū
ut sancta trinitas non in psonarū distinc
cione sed tn̄ deus noīaretur. Vnde et scō
saluio recenseri iubet. deprecans ut sibi
consentaneus fieret. Quod ille audiēs ita
respuit. ut si cartam in qua hec scripta

tenebant attingere potuisset in frustra de
cerpet. Deniq; karoli tempib; aduenies
in ptes aimonensis fisci qui vocat valena
nas. cepit ibi predicare. Quadā vō die ce
lebrauit missam in eccīa sancti martini
die resurrectiois dnice. vbi et plim instruc
ti. Et post missā inuitauit eū ad prandiū
genardus quidā qui fiscū prouidebat sub
dnō suo albono. Habebat autē scīs sal
uus ministeriū eccīastucū aureū. vestimē
tu ex auro et gēmis ornatu. anulū aure
um gēmis et margaritis intextū. Que
omnia vbiq; ferebat secū corā oīb; scē
ter ut in pueniret ad palmā martirij.
Hec autē concupiuit winigaudus filius
genardi homo leuis et proteruus. oīaq;
secū ei auferri. Et de calice et patena
iussit sibi fabricari sellam et virū dei
misit in carcerē. Et misit seruū ut iter
fīret eū in carcere et discipulū eius. Et fac
tū est ita. Seruus tamē hoc non est au
sus facere donec ei sanctus precepit. Fue
runt autē hij duo sancti nati de territorio
arminor. Corpus vtriusq; iussit winigar
dus latenter asportari ad armentū gre
gis sui. et ibi fossa humo in medio absco
di. Erat autē in eodem armento taurus
maxim⁹. qui semp prohibebat cetā aīa
lia ne locum illū attingerent. in quo scō
rum corpora posita erant. sed abigebat ea
cornub; suis. Erat autē corpus scī saluij p̄
mo positū in fossa. et corpus discipuli ei⁹
sup illud iactatū in modū cruc. Si aūt
forte contigisset ut alique sordes ibi ceadis
sent non cessabat taurus per totā nocte
donec pedib; suis locū mūdasset. Quedā
autē femina nocte custodiens et gurans
domū suā in villa brenitiaco vidit īmen
su fulgorē in loco illo vbi armentū erat.
Et accurrit ad ostiū et vidit duas lampa
des accensas totū locum illū ante velut
in meridie. et cōuocauit vicinos ut mi
raculū hoc viderent. Factū est hoc vna
nocte et altera. et relatū est res ad sacer
dotes. De tīslatione eiusdē sacri corpis et
miraculis tercium illud ostensis. Cāp xxiiij

Eodem tpe reuelatū est regi ka
rolo per angelū ut mitteret va
lenciānas. et diligenter requirēt

ubi scīs saluus cū discipulo suo requies
ceret. Quod ei dīm est per tres noctes con
tinuas. Inuentiq; sunt prodente eos ge
nardo. Et adductus est genardus et wi
negaudus filius eius. et winigarius ser
uus qui illos occiderat. Et iussit rex genar
do et winigardo amputari virilia et ocu
los eor⁹ erui. winigario aūt seruo octōs
mutū erui. Et impositi sunt corpa scōr
sup plaustra ut adducerent ad eccīa
sancti vedasti. et non potuerūt moueri
adducta multitudine boum. Et relinq;n
tes in plaustro duos boues tīm. p̄miserūt
illos ire quo vellent. Et cū summa festinac
one p̄duxerūt illa duo boues ad eccīa
sancti martini. in qua scīs saluij orare
consueuerat. iuxta valenciānas. et ibi
positi sunt. Et dedit karolus sancto sal
uio terciā p̄tem illius fisci. Eo tempore
venerūt due sorores cuiusdā ducis franco
rū ad regē karolū conquerētes de frē suo
q; hereditatē eis auferret. Conuictus su
per hoc a rege respondit se nichil eis au
ferre. Per aūt fecit eū iurare sup corpa
sancti saluij q; nichil sororib; suis debet
er hijs que petebant. Qui cū iurasset le
tus statim medius crepuit. et per secretū
alui stercora prorupērūt. Et exiuit sāgnis
ex oculis eius et auribz et ore et naribus.
et post duas horas vitā finiuit. Genardo
quoq; certatus dedit quicq; habebat sancto
saluio. Winegaudus aūt filius eius cū ves
set ad eccīam in qua scīs quiescebat et
oraret sibi dari veniā. cōmota est tota ec
clesia. Qui tremefactis et cōuersus in fugā
venit ad monasteriū sancti amandi. et i
bi p̄mansit lugens et penitens oīb; bus
diebus vite sue. Genardus quoq; pater
eius amissis corporalib; oculis spiritales
recepit. residens in domo sua et peniten
cīā agens. Winegaudus aūt seruus venit
ad sanctū saluiū. et prostratus ān corpus
eius cū multo ymbre lacrimar⁹ recepit lu
men in vno oculo. et vsq; ad diē mortis
sue pauit greges in seruicio scī saluij.

De tīsitu karoli magni et eiꝰ exequijs.

Hilno impij sui Sigiberti. Cāp xxv

Decimo tercio karolus impator
gloriosus regno et impio suo pacā

to et dilatato. statu quoq; eccle sancte re
ligiose ordinato. moritur et sepelitur aquis
grani. anno etatis sue lxxij. Qui p mag
nitudine opm agnominatus est magnus
cuius vitam einardus descripsit. Hugo vi. li.
Habuit autem tres filios. karolum videlicet
pipinum et ludouicum. Habuit et tres fili
as. rotrudem. bergam et gillam. Habuit
etiam alias duas filias de fastrada vxore
sua. Cum autem karolus finem vite sue cer
neret imminere ludouico filio suo quem aqui
tanie regem dudum ordinauerat coronam im
perialem dereliquit. Turpinus. Eram apud vi
ennam in ecclesia ante altare orans. et cum
raptus in extasim psalmum deus in adiu
torium meum cantarem. vidi tetrorum spirituum ag
mina infinita preterire et tendere lotharin
giam. Quos omnes quidam simul ethi
ops longe insequebatur lento gradu. Cui
dixi. Quo tenditis? Aquisgranum inquit
ad mortem karoli ut eius spiritum ad tartara
rapiamus. Tunc ego. Adiuro te per nomen
domini nostri ihesu xpi. ut pacto itinere ad me
redeas. Tunc modicum morati vix expleto
psalmo ad me redierunt eodem ordine. Et
dixi nouissimo cui prius locutus fueram.
Quid egistis? Galetianus inquit sine capi
te tot et tantos lapides et ligna innumera
basilicarum suarum in statera suspendit quod
magis appenderunt bona eius quam mala.
et idcirco animam eius nobis abstulit. Et hijs
dictis euanuit. Obijt quinto kl' februarij.
sepultus est aquisgrani in rotunda ec
clesia beate virginis. Ab ipso tempore quo ab
hispania discessit vsq; ad diem mortis
sue assidue egrotauit. et pro salute prefa
torum in hispania mortuorum die anniuersa
ria eorum semper xij milia vncias argenti
et totidem talenta auri. et vestes et ciba
ria pauperibus erogauit id est xvij kl' iulij
et totidem psalteria et missas et vigili
as cantari fecit. In hoc exemplo etiam
datur intelligi. quia qui ecclesiam edifi
cat regnum dei sibi preparat. Cronographus.
Sepultus est igitur aquisgrani formo
sissima toto romanorum orbe capella. hono
rificentissime karolus. supra cuius tumu
lum exstructus est arcus deauratus. Inter
fuerunt ibi leo papa cum principibus romanis

et archiepi et epi multi. duces comites et
abbates. alijq; innumeri corpus defuncti
vestibus imperialibus quasi festiue induentes
auream capiti coronam imposuerunt. Deinde
super auream cathedram quasi iudicem viuen
tem sedere fecerunt. ac super eius genua tex
tum quatuor euangelistarum aureis literis scrip
tum collocauerunt. Ita quod manus dextera tex
tum. sinistra vero sceptrum tenebat aureum.
Cathenulam quoq; auream dyademati con
iunxerunt. et cathedre super quam sedebat ne
caput defuncti decideret affixerunt. Sed et scu
tum aureum quod ei romani fecerant ante
faciem eius statuerunt. et arcum lapideum in
quo sepultus erat preciosis replentes aro
matibus monumentum strenue sigillantes
clauserunt. De imperio ludouici pij et actibus eius
Hugo vbi supra. Cap. xxvi
Ludouicus igitur pius karoli magni
imperatoris filius post patris obitum
romanum obtinens imperium. anno dominice incar
nationis octingentesimo xiiij. Mundi scili
cet quartomillesimo septingentesimo lxxvij.
imperauit annis ferme xxvij. Cronographus
Eodem anno presidet papa stephanus vij
mensibus. Qui mox gallias veniens hono
rifice a ludouico imperatore est susceptus.
Hic pontifex pius captiuos multos per fran
ciam redemit ac proprijs sedibus restituit. Post
sex menses romam reuersus extremum diem
clausit. eique in aplica sede paschalis succes
sit. Bernardus rex ytalie filius pipini
nepos imperatoris ludouici conspiracionis
facte contra eundem imperatorem accusatur ac
reus maiestatis adiudicatus. primo quidem
regno et oculis dehinc etiam vita priuatur.
Hugo vbi supra. Hic quidem ludouicus impera
tor fuit vir clementissime nature. Vnde cum
iuxta suorum lenitatem morum rempublicam dispo
neret tulit finem multis aduersitatibus. ple
rumque tam a liberis quam a regni proceribus cru
deliter impugnatus. Fuit tamen semper precep
torum dei feruentissimus executor. et legis sancte
strenuissimus propagator. Congregatis nem
pe epis et nobilissimis viris fecit componi
et ordinari librum canonicam normam continen
tem. Ipsius denique tempore ceperunt depo
ni ab epis et clericis baltei gemmeis cul
tibus ornati. et cingula auro compta. et

exquisite vestes. et alia secularia pter ornamenta. Adicit pretea quedā secularibz legibz cmpla pnātia. Genuit etiā serenissimꝰ impator tres ex ermēgarde pma vxore sua filios salicz lotharū pipinū et ludouicū. et ex vxore sua secunda noīe iudithz genuit karolū regem francoꝝ. Porro lotharius impatoris pmogenitꝰ dū eēt a pre benignissimo sup ytaliā constitutꝰ romā venit. et die paschē in ecclīa beati petri a paschali pp coronā cū noīe augusti suscepit.

Sigibertus. Anno ludouici sexto aquisgrani generali conuētu habito per dispositionē ludouici impatoris epoꝝ et abbatū aliqua cmpla ad vsus regulariū monachoꝝ addita sunt. et multa sanctoꝝ scripturaꝝ compilatione facta clericoꝝ et clericaliū sanctimonialiū regule constitute sūt. Anno te cecilie virginis ipsa veneranda inuenta auueris velatū indumētis sanguīe ipsius adhuc infusis. Et ipsā et corpa sanctoꝝ valeriani sponsi siu et tiburcij et martyrii. vrbani quoq pape in ecclesiā a seipis edificatū transposuit. De quibusdā aliis modernis illius tpis. Cap xxvij.

Anno eiusdē octauo in thuringia cespes longitudine pediū. l. et latitudīe pediū altitudine semipedali sine manibz terre precisus et sublatus est. et vltra pedes xxv trāslatus est. In saxonia tellus in modū aggeris limite vnius leuce intumuit. Anno xpi eleuato sā vesmari cōfessoris lobien celebrat. lotharius a pre in ytaliā directo et a paschali papa consecto. Rome quidā nobiliū primū. pro eo qp promiores esse iusto viderent. ad fidelitatē lotharij impatoris. Quod cruce tū etiam in ipm paschalē papā intorqueret. ipa se apud impatores excusat. et de hoc cū ne cora pplo et legatis impatoris tome cū magno epoꝝ numero se iureiurando expurgat. Terremotus fūs est. multe ville et doms celesti igne cremant. hoīes et animalia ictu fulminū exanimant. fruges grandine vastant. cū ipsa grandine rari lapides imensi ponderis cadūt. Et hec prodigia grandinis hoīm mortalitas subsequitur. In territorio tullensi villa commertiaco puella duodenis post sacram coionē in paschā a sacerdote susceptum pmū per decē menses pane. deinde omni cibo et potu per triennīū abstinuit. et ps ad cōem hoīm vitū rediit. Anno decio eugenius ij. romane ecclīe pfuit. presidet. Corpa sanctoꝝ seueri trauēnatis epi. et vxoris eius vincencie et filie innocentie ab othgario archiepo magūcia trāslata sūt. In gallia ante solsticiū estiuale. aere in tempestate repente cōuerso ingens fragmentū glaciei cū grandine cecidit. cuius longitudo pedes xv. latitudo vi. grossitudo duos pedes habebat. Legati michahelis impatoris inter cetera munera detulerūt ludouico impatori libros dyonisij areopagite ab ipo conscriptos de ierarchia id est sacro pncipatu petente ipo ludouico de greco in latinū translatos. Quū libri parisiis in ipso sacri mūs festo missi sūt. et cum gaudio suscepti. Quod gaudiū virtus sci martiris auxit. nix egrotis in ipa nocte ubi sanatis. Walcandus leodiensis epus corpus sancti hiberti transfert a leodio ad andagū monasteriū. De rabano et scīptis eius. Strabo discipulꝰ eius. Cap xxviij.

Rabanus sophista et siu tpis poetarū nullus secundus fit abbas fuldēsis. Qui multa de scīpturis sacris disseruit. Qui eciā libri de laude sācte crucis figuraruū varietate distinctū difficili et mirando poemate cōposuit. et sergio pape sancto petro offerendū misit. Idem tractatus in libro sapie et in ecclīastico ad othgarium archiepm edidit. Hic tandem ex abbate fuldensi magūtie archiepus ordinatus est. vbi celebrata synodo iussu ludouici regis multa ecclesie vtilia decreuit.

Actor. Scripsit ergo de laude crucis libros duos. De institucione clericoꝝ li. i. Sup genesim li. iiij. Sup exodū li. iiij. Sup numeri li. i. Sup regū. li. iiij. Sup paralipomenon li. iiij. Sup iudith li. vij. Super hester li. i. Sup librū sapie li. iij. Sup ecclesiasticū li. x. Sup ieremiā li. Sup libri machabeoꝝ li. iij. Sup matheū. li. viij. Sup actus aplōꝝ li. i. Scripsit preterea et de naturis rerū. et plura alia.

Huius discipulus fuit strabus qui eo dic

tante plurima excepit. et sup quosdā li
bros penthateuci cōmentariola quedam
edidit. Liber rabani de laude sancte cru
cis partim metricus est et ptim prosaicus
de quo paucos flores qui sequūtur excerpsi.
et singillatim posui primo metricos dein
de prosaicos Dicta eiusdē metrica de lau
de crucis. Cap xxix.

O Crux que
sūmi es nato dedicata tropheo. O
crux q̄ xpi es claro bn̄dcā triūpho.
O crux q̄ excelsis. toto et dn̄aris olimpo
O crux dux misero. latoq; redēptio mūdo
Te pr̄iarcharū laudabilis actio signat.
Plebsq; pphetarū diuino famine iussa.
Agmen aplicū pandit tua rite trophea
Martirū et ipse chorus effuso iure cruore
En arx alma crucis. en fabrica scā salutis
En thronus hic regis. hec conciliatio mundi
Signa crucis xpi seraphin celestia mōstrāt
Distensisq; alis brachia tensa notant
Forma sacrata crucis venerādo fulget aīctu
Magnus vestit honor. letus loqr hec naciōi
Crux sacra tu eterni es regis victoria xpi
Est orbi toti dn̄i quoq; passio vita.
In cruce lex dn̄i decoratur luce chorusca.
Gentes et lingue sociantur laude sacrata.
Crux eterna dei es laus viuis ī arce polorū
Crux supis placita es. crux huic es nauita
mundo. Rabanū memet clemēs rogo
xpe tuere. O pie iudicio Dicta eiusdē pro
Passio saica de eodem. Cap. xxx.

P xpi celū sustentat. mūdū regit
tartarū pfodit. In ea confirmā
tur angeli. redimūtur ppli. conterūtur
ī mici. Inde timor ductus fideles a pena
liberat. tristicia salubris penitētes a pccis
mūdat. Concupīa boni frcus virtutū ger
minat. gaudiū vite spe confidentes letifi
cat. Hanc auctor oīm sibi machinā pre
uidit et construi voluit. ut in ipsa oīno
restauraret oīa. et coadunaret oīa per
ihm xpm dn̄m nr̄m. O vere bona et scā
crux xpi. quis te rite totā enarrare pt.
aut condigne laudare. que celestiū ar
chanorū pia es reuelatrix. misteriorū dei
sacra conseruatrix. sacramentorū xpi
ydonea dispensatrix. In te angeli gau
dia sua accumulata conspiciūt. in te
hoīes iura salutis sue cognoscūt. in te
inferi iustā fraudis sue retribucionē pci
piūt. Preterita renouas. pn̄cia illustras
futura premonstras. pdita requiris. īuen
ta custodis. lapsa restituis. et in viā pa
cis dirigis. Tu eterni regis es victoria.
celestis milicie leticia. terrigenarū quo
q; potencia. Tu pccorū remissio. pietatis
exhibicio. meritorū augmētacio. Tu infir
morū remediū. laborancium auxiliū. las
sorū refrigeriū. Tu cura egrotos medicās
tu gaudiū mestos consolans. tu sanitas
dolentes letificans. Tu status rcte creden
ciū. tu firmitas bene opanciū. tu habitu
do rite pseuerancium. Et quicq; digne de
redempcione mūdi potest cogitari. quicq;
lingua recte loqui. ad laudē tuā decentissīe
possūt aptari. Quia quicq; in te laudatur.
crucifixo in te cristo regi deputatur. Tibi do
mine ihu xpe humiles preces offero et o
ris vota psoluo. qui michi pccori inspira
re dignatus es honorē sancte crucis tue q̄n
tulūcūq; decantare. et coēm oīm nr̄m
salutē conseruis meis predicare. Nec me
ab incepto retardauit pprior conscīēcia
delictorū. sed magis michi fiduciā tribuit
q; hoc in carmine celebrarē in quo pcā
regnū destruxisti. et toti mūdo veniam
oīm delictorū dedisti. Adhuc de eodē. Ca.

Salue crux dei veneranda xxxi.
que sapīa lumen et doctrix es
orbis terrarū. que et vera laus
et amica virtus et clara philosophia.
Apud celicolas terrigenasq; indesinenter
viges. Quā magis decet impialē thro
nū vocari. q̄m seruile tormentū. quia
impator et rex nr̄ xps regnū sibi in te
et potestatē in celo et in terra acquisiuit.
hostes supauit et mundū deo recōcilia
uit. O xpiani ppli vexillū framea qua cū
hoste sortimur bellū. te obsecro ut tua vtu
te meū pectus infirmū benedicas ut dig
nis laudibz eterni regis in te triūphū
valeam decantare. Quō scilicet celestia
simul et terrena vno federe cōiungas.
pactū confirmes et mortis vincula dissol
uas. Quadriga virtutū cardinaliū q̄tu
or cornibz sancte crucis decenter aptata.
ostendit sacrā seriē specierū ex ipsa pro
cedentē in triūpho victorie regis xpi con

secratam. et pro eius passione profuturam esse
toto orbi. ad impetrandum fructum pietatis. et
adipiscendam eternam beatitudinem. Virtus
enim est animi habitus. nature decus. vite
ratio. morum nobilitas. et vite moderatio.
Que cuncta o sancta crux religiosis hominibus
tradis. et cuncta sil' beneplacita deo et sa
lubria depromis. Arbor odoris suauissi
mi. et expansione pulchrarum frondium latis
sima. Ortus deliciarum incomparabilis afflu
ens vbertate largissima. floribus virtutum
et foliis verborum iocundissima. Grandis con
solacio est fidelibus spes sancte crucis. et ma
teriam tribuit laudis. quia bonitatem nos fa
cit scire creatoris. Crux xpi via est iustorum
ascensus ad celum. rota de infimis ad superio
ra nos trahens. dux et ianua regni. Hu
ius pars erecta diuinum. transuersa fraternum
commendat amorem. Cuius amoris integrita
tem xpc nobis ostendit. ac suo exemplo nos
instruxit. Qui dilectam animam suam in cruce
moriens pro amicis suis posuit. et nos idem
facere docuit. Oratio eiusdem rabani ad do
minum. Cap. xxxij.

Hunc amorem
o deus semper laudabilis tu pone in
me. et timor noxius atque carnalis
affectus procul recedant. ut gloria sancte
crucis aucta et multiplicata mecum in ve
ra professione et digna laude in eternum
perseueret. ipsaque michi carmine et amo
re venerabilis permaneat. semper in ore
meo laus et exultacio in corde sempiterna
Vos igitur precor celestes angelorum plebes
animasque iustorum. qui in conspectu maiestatis
diuine veraciter exultatis. ut sicut sine ces
sacione alleluya et amen deo xpo in eter
num cantatis. ita quoque nostram sortem pre
cibus adiuuare studeatis. quatenus beati
tudinem veram quam tenetis iam perfecte. tan
dem et nos aliquando per xpi graciam merea
mur accipere. Te quoque domine ihesu xpe quando adue
neris iudicare viuos et mortuos. et ap
parebit tuum in celo signum. plangentque su
per te omnes tribus terre. intuentes in
eum quem pupugerunt. obsecro ut tunc a flam
mis vltricibus sancta crux me eripiat.
atque ab ira agni proprium poetam defendat
Interim quoque quamdiu sum in hoc corpusculo di
rige me in semita recta et fide catholica

sustenta spe firma. et refice dilectione tua
ut sis michi refrigerium in via. quem deside
ro habere requiem in patria. Sine vlla
diffidencia omnia promissa tua verissima
esse credo. iudicia tua rectissima pertimes
co. dona tua dilectissima expecto. O lignum
vitale. ara salutifera. spes vite eterne.
O crux alma dei. hucusque quantum potui laudem
tuam cecini. Sed quia triumphum perpetem expe
tis. quem in mortalibus plene non inuenis
confer te ad celestia angelorum agmina. ibi
que tibi laus perpetua per cuncta sonabit secula.
De quibusdam incidentibus illius temporis. Sigiberta

Anno vndecimo Cap. xxxiij.
Ludouici imperatoris arioldus rex
danorum cum vxore et filijs et sua parte
danorum maguncie baptisatur. et ab impera
tore muneribus et parte frisie in beneficium sibi
data honoratur. Hilduinus abbas sancti dy
onisij sacrique palacij archicapellanus ro
mam mittens a papa eugenio sancti sebastia
ni corpus accepit. et suessionis in basilica
sancti medardi collocauit. Vbi dum adhuc
inhumatum in loculo quo allatum est iaceret
tanta signorum et virtutum gracia in nomine e
iusdem martiris enituit. ut a nullo morta
lium vel enarrari vel numerari possit.
Quorum quedam tanti stuporis esse dicuntur. ut
humanam fidem excedant. nisi certum esset
deum pro quo idem martir passus est omnia facere
posse. Anno xij° corpora marcellini et pe
tri martirum de roma sublata et in franciam
translata sunt. et multis signis clarifica
ta. Corpus etiam sancti gregorij pape ad vr
bem suessionis translatum esse dicitur. Anno
xiij rabanus abbas tractatus in libro sapi
encie et in ecclesiastico ad othgarium archie
piscopum edidit. Amalarius librum de offici
is ecclesiasticis ad imperatorem ludouicum scri
bit. Angelomus etiam ad eundem imperatorem
tractatus in libros regum edidit. Ansegisus
abbas lobiensis edicta imperatoris mag
ni karoli et ludouici filij eius ad ecclesiasticam
legem pertinencia in duobus libellis digessit
Idem edicta eorundem ad mundanam legem perti
nencia in duobus eque libellis digessit.
Anno xiiij° eiusdem in vasconia annona
de celo pluit frumento silis sed grana breui
ora habens. Corpora sanctorum valentini

et genesij in angiam monasteriū trans
lata sunt. ¶Adhuc de eodem. Cap. xxxviij

Anno xb° contra ludouicū impato
rem cōmocio et simultas filiorū
eius et optimatū exoritj. ¶Anno
xvij ludouicus impator aduersantes sibi
quosdā exauctorisauit. alios exiliauit. a
lios bonis priuauit. ac per hoc filios et op
timates suos magis cont̄ se exacerbauit.
¶Anno eiusdē xviij°. impator vxorē suā
iudith quasi causā malor abdicauit. ¶An
no xix. ludouicus impator a suis desertus
ac proditus. atq; in potestatē filior redac
tus. epōrū iudicio arma deposuit. et ad a
gendā penitentiā inclusus est. Sol et lu
na per eclipsim defecerūt. ¶Anno xx° ludou
icus impator relaxatus arma et imperiū
et vxorē accepit ac filiū lotharium in ytaliā
redire coegit. ¶Anno xxi° monente grego
rio pp̄ et oībz epīs assentientibz. ludouic⁹
impator statuit ut in gallia et germania
festiuitas oīm sanctor in kl' nouēbris cele
braret. quā romani ex instituto bonefacij
pape celebrabāt. ¶Hoc tempe relate vita
martiris a parisius ad corbeiam saxoni
e transferūt. Vnde ipi firma testimi sunt
q; ab illo tpe gloria francor ad saxones
translata sit. ¶Ebdo remor archiepūs de
ponit. alijq; multi. qui cū eo in detectionē
ludouici impatoris cōspirauerāt. damnāt
et exiliant. Cronographus Anno xxvij. nor
manni gallias grauit impetūt. et a fri
sonibz tributū accipiūt. ¶Normāni quidē
origine dani fuerūt. et lingua barbara
normānu quasi septentrionales hoies
dicti sunt. eo q; primo ab illa mūdi pte
venerūt. Sigibertus Anno xxvj. ludoui
cus impator filio suo lothario sub fide
ad se venienti reconciliat. eiq; dignitatē
imperij et regni tribuit coronā. Cometes
in signo arietis apparet et per aliquot
dies plurimi īstar stellarū ignitali per
celū discurrē vident. De impio lotharij
Iubi et eventibz illius tpis. Cap xxxvj.

Anno xxvi impij sui ludouic⁹ moritur
et lotharius solus impiū vsurpans
impat annis xv. Cepit autem anno dñi
dccc. xli°. Mundi scilicz q̄rtomillesimo dccc°
xiij°. Cuius anno p̄mo karolus et ludouic⁹
filij impatoris dolentes se a frē suo lothario
debitā pte regni priuari. cont̄ eū insurgē
parant. ¶Anno eiusdē secundo cometes in
signo aquarij apparuit. Tribz fratribz de
partitione regni discordantibz conserit̄ inē
eos pugna in pago autisiodorensi apud
villā fontanedū. et tanta cedes vtrinsq; p
tis facta est. ut nulla etas meminerit
tantā stragē hoīm fuisse factā in gente
francor. Et itā eor vires ibi attenuate sūt
ut iam nec suos terminos ab externis tu
eri possent. Victoria tamen ludouico et
karolo prouenit. ¶Hujs temporibz flo
ruit theodulphus abbas floriacensis postmodū
epūs aurelianen. de quo refertur q; illos
versus quos in die palmarū singulis āno
ecclē gallicanā decantāe in vsu habent. ipe
composuit. id est. Gloria laus et honor. ꝛc.
Quos cū ipe ludouico impatore secus do
mū in qua cruci detinebat apud andegā
uū transeūte decantaret. audiens impa
tor et misertus illius iussit eū absolui.
¶Anno iiij° sergius romane ecclesie cen
tesim⁹ presidet. Ad cuius electionē confir
mandā ludouicus filius impatoris lo
tharij a pr̄e missus ab eodē papa in regē
longobardor vnctus est. ¶Gaudi bene
uentū occupant. Descripto in tres ptes
regno fratres ad vrbē gallie virdunū cō
neneruūt et inter se pacificant. Et datis
et acceptis iuice sacmētis. quisq; ad desig
tas sibi ptes regni tuendas reuertitur.
Karolus accepit occidentalia regna a
britannico oceano vsq; ad mosā fluuiū.
in qua pte ex tūc et modo nomē francie
remansit. Ludouico orientalia regna
tesserūt. oīs scilicet germania vsq; ad re
ni fluenta. et aliquē trans renū tractus
cū pagis adiacentibz. ꝓpter vini copiam.
Lotharius qui maior natu erat et īpator
appellabat. oīa ytalie regna tenuit cum
ipsa roma. necnon et prouinciā et mediā
ptem francie inter scaldū et renū. q; mu
tato noīe ab eo denōiatur lotharingia.
Post finem ergo diuisionē karolus reg
nauit in francia annis xxxviij. Ludouic⁹
frat eius in germania āns xxxiij. Cro
nographus Hic ludouicus xviij ducē bo
hemor cū suis baptisari fecit. Porro reg

rū karoli fratris eius cognomēto kalui
romānu grauit impetūt. et vsq parisi
us naugio veniūt. Cum quibz prelijs conflugūt. et in duobz primis victo
res existunt. Eo tempe saīs radisus bi
turicensis archiepūs claret. cuius festū est
vij kl' julij. et in cenobio sancti sulpicij
iacet. Adhuc de eodem. Cap xxxvi.

Anno eiusdē septimo leo qntus ro
mane ecclie centesimus pmus psidet.
Hic decreuit ut dum missarū sa
cra solempnia celebrant. nullus ex laicis
in presbiterio stare vel sedē vel ingredi p
sumat nisi tm sacra plebs que ad minis
trationē sacri officij constituta est. Decre
uit etiā ut octauc assūpcionis stē marie
in ecclesia romana celebrarent. quod an
non fiebat. Anno eiusdē viij rabanus
abbas fuldensis ordinatus magūtie ar
chiepūs. celebrauit synodo magūtie ar
ludouici regis multa eccle vtilia decre
uit. Quedā pseudo ypocrissa dicens in
stare diem udicij magūtiā sollicitabat
ita ut etiā aliquos sacri ordinis ad se in
clinaret. Que ab archiepo correpta cō
fessa est se per suggestionē cuiusdā presbi
teri questus causa hoc fecisse. Anno
eiusdē nono sancta helena impatrix
a suo filio constantino magno primo hu
ius nois impatore rome in ecclesia scōr
marcellini et petri mīm in mausoleo
purpureo sepulta ad francia a tiecgiso
monachio transfert. et in dyocesi remēsi
magna francor venatione exercuit. An
no eiusdē xi. reliquie sancti hermetis.
martiris per lotharium impatorē in gal
lias mittunt. et apud cōpendiū mōste
rii honorifice condunt. Fames valida
germaniā attriuit. ut etiā pater filiū
suū deuorare voluerit. Quo tempe ra
bans archiepūs multā paupibz benuo
lentiā exhibuit. Anno eiusdē xij karo
lus rex francor filios frīs suu pipini re
gis pipinū et karolū regnū inquietan
tes cepit. et in monachos attonsos īmo
nasteriū trudit. Cronographus. Hoc aūt
tempore adeulphus rex anglorū qui pri
mo totius anglie monarchiā obtinuit vo
mā petrit. et coram leone papa sancto
petro tributū. quod usq hodie in anglia
soluit. id est de vnaquaq domo nūmū ar
genteū per annū obtulit. Eo etiā tempe
burdegalis et petrigor et santonū et le
mū et thuronū et aurel ciuitates a north
mānis paganis capte sunt. Que ex data
ut dicū est eruperūt. sed conūsi tandē in
gallie maritime que dicit ab eis northy
mānia resederūt. Sigibertus. Anno
xiij northymāni per mare britānicū ostia
ligeris ingressi vrbē nānetū inuadunt.
epm sabbato sancto pasche baptismū ce
lebrantē trucidant. clerū et pplm primūt.
Inde andegauis. deinde thuronis otta
pant. et ut tempestas oīa dirimūt. tem
plū etiā sancti martini incendūt. An
no eiusdē xiiij hincmar remor archie
piscopus in francia claret. qui vitā sācti
remigij scripsit. Anno eiusdē xvo terre
motus. aeris insolita cōmocio. turbines
tempestates. grandines fulmina. multa
multis modis incōmoda hoīnibz inferūt
Quidā etiā homo igne celesti consūptus
est. veste illesa manente. De impio ludou
ici secūdi. et eventibz illius tpis. Cap'm. xx

Lotharius impator ptito xvij.
inter filios regno abrenūciat se
culo. et in pruima mōsterio hā
bitu monachi suscepto. non multo post
obdormiuit in dño. Cronographus.
De huius tumen aīa inter angelos et de
mones altercatio fuit facta. Angeli siq
dem aīam monachi. demones impato
ris querebant. Sed orantibz fratribz fu
gati sunt demones. qui corpus distrahe
bant. Sigibertus Ludouicus filius eius
olim a sergio papa in regē vnctus āno
dñi dccc. lvi. Quindi vero qrtomillesimo
dccc. xix. impauit annis xxi. Lotharius
vero frater eius lotharingiā tenet. An
no ludouici primo magūtinus hēmita
martirisat. Rabanus egregie vite et sāc
archiepūs obijt. Anno eiusdē ij nicho
lai romane ecclesie tentesimus secundus
presidet. Cuius ordinationē ludouicus īpa
tor sua pricia roborauit. Colonie orta tē
pestate pplo in basilicā sancti petri con
fugiente subito fulmē instar ignei dra
conis basilicā scidit et penetrauit. et tres

hoīes diuisis quidē locis sed vno ictu in
mortē deiecit. Alios etiā sex eodē impe
tu semiuiuos reliquit. ¶ Anno eiusdē
tercio franci sup crudelitate karoli re
gis sui apud ludouicū frem̄ eius expos
tulant. et eū ad regnandū sup se contra
karolū īuitant. Quod ille inconsulte ag
gressus. turpiter alienis excessit finibus
In prochia maguntina malignus spūs
euidens nequicie sue dedit indiciū. Nam
primo lapides iaciendo. et parietes domo
rū quasi malleis pulsando. inde māifeste
loquendo. furta etiā prodendo. discordias
inter vicinos seminando hoīes inquieta
bat. Deniq; aīos oīm contra vnū hoīem
cōmouit. quasi ꝓpter eius pcā ceteri ta
lia paterent. Cui⁹ fruges in vnū coacer
uatas incendit. Qui vbicūq; intrasset sta
tim dom⁹ illa vrebat. ut iam ei nisi in a
gris locus manendi nullus eēt. Ꝓpt hoc
presbiteris letanias agentibz et benedictā
aquā spargentibz ĩmicus lapides iacien
do multis cruentatis. tandē aliq̄diu quie
uit. Presbiteris recedentibz ĩmicus flebili
ter vlulans. tandem presbiterū quendā no
minatī exprimēs. se qn̄ aqua benedcā spar
gebat sub capa quasi familiaris sui latius
se professus est. accusans eū cū filia procura
toris concubuisse. Sic per triēniū institit
donec ibidē cuncta edificia incendio cōsu
meret. Adhuc de eodem. Cap. xxxviij.

Anno eiusdē q̄nto mimene⁹ rex bri
tonū dum instaret regnū franco
rū depopulari. visū est ei assistere
sanctū maurilionē andegauensis vrbis o
lim epm̄. a quo in capite baculo ꝑcussus
iram dei morte ꝑsensit. ¶ Anno eiusdem
octauo hucbertus abbas et dux frater ti
berge regine pro repudio sororis sue cont
lotharium insurgit. Guntarius et teggā
dus archiepī rome a papa nicholao ꝓ
adulterio lotharij regis examinati. cū
et suis synodalibz gestis que preferebant.
et suo etiā ore cōuicti essent. episcopatu
et sacris gradibus exordinati. anathema
tisati sunt. eisq; tantū laicalis cōio conces
sa est. ¶ Anno eiusdē nono excōicata peli
ce waltrada a legato apostolico. videns lo
tharius rex etiam sibi excōicationē inten

tari. tebergam vxorē suā recipit. sed non
multū id profuit. quia non multo post. re
pudiata vxore pelicē recepit. Nec vltra ullo
correctiōis modo ab ea separi potuit. ¶ An
no eiusdē x°. corpa sanctoꝝ eusebij et ponti
ani mrm̄ dono nicholai pape ad gallias
translata in monasterijs voto religiosoꝝ
sancto petro collatis honorifice tumulant
Rex bulgaroꝝ ad xp̄ianismū cū sua gēte
conuersus. missis ad eū a sede aplica sacri or
dinis ministris. acceptis etiā a rege ludoui
co subsidijs adeo in fide solidat. ut nō mul
to post filio maiore in regnū ordinato. ipe
abrenūcians sclō monachus factus ē. Sed
cū filius eius iuueniliter agens ad gentili
tatis cultū vellet redire. milicie cingulo
et cultu regio resūpto filiū ꝑsecutus cepit
et oculis effossis. eū in carcerē trusit. et fi
lio iuniore in regno locato. sacrū habitū
recepit. et in eo vsq; ad finē vite ꝑseuerauit

Anno xij° sarracenis beneventanā regi
onē incursantibz ludouicus īpator
viriliter occurrit. Ad cui⁹ auxiliū lothari⁹
frater eius ꝓperans. multa quidē prelia cū
eo strēnue gessit. sed exercitu suo ꝓpter intē
periē aeris morbis et morsibus araneaꝝ
nimis grauato cū multo suoꝝ dispendio
rediit. ¶ Anno eiusdē xiij. michael greco
rū impator sensu diuinitus adeo mente
excedebat ut familiares suos iubēt occidi.
Quos tamē ad se rediens sibi p̄ntari exigebat
¶ Anno xiiij basilius quē michael īpator
pauperē. ex familia vnius abbatis asciue
rat et cubiculariū fcm̄ ad tantos honores
prouexerat. ut alter ab impatore appellaret
sepe ab impatore per insaniā occidi iussus.
timens ne tali occasione occideret. elegit ip
se magis impatorē interficere q̄ ab eo inter
fici. Et impauit annis xvij. ¶ Corpus sc̄i
mauri qui fuit discipl⁹ sancti benedicti
apportatū a glannofolio burgundiā ꝓpt
timorē northmānoꝝ transfert ad fossatē
se monasteriū. quod construxit sc̄us babole
nus sancti columbani discipulus. ¶ Anno xv
lotharius rex romā ad adrianū papā se
excusatū vadit. A quo dū pro cōprobatione
īnocentie sue ad examinationē corpis et
sanguīs dn̄i tam ipe q̄m optimates regni

ūitatis fuissent. et ipē et omēs qui corpus dnī nostri cū eo temē accipe presūpserūt infra ipm ānū perierūt. ipso statī in re deundo placencie defuncto. ¶Anno xvi co lonie celebratu synodo ad dedicacionē ecclē a tribus lotharingie metropolitis limpto magūtino. berculpho treuerensi. willeber to colonien̄si. cū ab eis maior ecclā que est sā petr̄ dēbet dedicari. precedēte nocte audi te sunt voces malignor spūū inter se dolen cū et conquerencū se a possessis diu sedibz debere expelli. De elfredo anglor rege et victoria eius ex danis. Helmando. Cap xl.

¶Anno ludouici xvij obijt ethelredus rex ethnulfi filius. Post quē regna uit elfredus filius ethnulfi iunior qui a papa leone q̄nto vnctionē regiā et coronā acceperat. Hic regnauit ānis xxv iij. et mensibz sex. nouē continuis annis cū hostibz pugnauit. Hic cū quadā die in īsula inclusus solus domi esset. socijs p oram fluminis dispsis ad piscandū. corpꝰ cui⁹ egrū sopori dedit. et ecce scūs cuthber tus lindisfarnen quondā epūs sic dormien tem alloquit. Ego sū cuthbertus. si audisti misit me dn̄s ut tibi prospera nūtiem. An glia iam diu cū p̄cor suor penas luit. mo do tandē indigenarū sanctor meritis a do mino respecta est. Tu miserabilis regno extorris. post pauc̄ temp⁹ in solio gloria se reponeris. Et hoc tibi signū. Venient ho die piscatores tui. magnā piscū multitu dinē coribz euehentes. Quod mirū est cū gelante aqua fluūs nil tale speret. Sed et tempus frigidū oēm arte piscandi eludit Tamen fortune secunde compos memēto liberatoris tui et eius nūcij. Hoc idem vi sum est per sompnū matri suę. Expect ta ambo sompnia sua referebāt. et ecce piscatores aduenūt cū magna piscū co pia. Non multo post ergastulū exire au sus. in quo a danis tenebat. magne af fuit tentoria sub specie mimi vnius. tantū sibi fidelissimi fruens consciā. Ibi tunc artis ioculatorie professor etiā in secreta ora triclinij admissus. oīa archana ocu lis et auribz p̄cepit. pluresq; dies ibi mo ratus ad elungiā redijt. exponēs q̄ socijs

omnia irruit repente sup barbaros o tiosos. Quor plurimis occisis reliqui cū rege suo dederūt obsides q; xp̄iani fierēt et ab anglia discederent. Quod et fm̄ ē. Rex eor iudex quē nr̄i germūdū vocāt cū xp̄e proceribz et omni pene pl̄o bap tisatus. et in filiū ab elfredo rege susceptꝰ est. Ceteri ex danis qui xp̄iani esse nolu erūt cū hastingo mare trāsiere tenuerūt. Sigibertus. Anno p̄cedenti karoli re gem francor domestica calamitas in fi lijs suis afflixit. Siquidē karolomānū i clericatu vsq; ad diaconatus officiū puer tū ipse pater cepit et exercuit. pro eo q; ad apostasiam cōuersus est. omni genē nocendi regnū plurbans. Porro alter q̄ dam iulianus effūs erat. Porro alter fi lius eius karolus dū inconsulte voluisset expiri exptam auidā albuini militis for titudinē. et soli solus congressus fuisset. ab eodem albuino ignorante quis esset q̄ emptus est. Cronography. Sub hoc tēpe danor gens anglia plurimū desciens p turbauit. et regē pissimū et xp̄ianissim illius edmūdū capitali sententia neq̄ter condēpnauit. Huius sancti caput abscisū. quod mirabile fuit lupus seuus ille sū ser uauit et in silua deferens diligentissime inter anteriora pedū amplexus collocauit Quod cū postmodū a pluribz quereretur vocē huius modi dictā emisisse. here here he re. quod interpretatū sonat hic hic hic. Post modū huius regis manifestato martirio plebs anglor leta occurrit. vbi plurima miracula p̄petrata sunt. Sigibertus. Basilius impator grecor inter cetera munera mittit ludouico regi germanor cristallū mire magnitudīs. mire auro gē misq; ornatū. cū parte nō modica sancte crucis. ¶Anno seq̄nti eiusdē iohēs roma ne ecclesie cētesimus q̄ntus presidet. Ad hunc iohēs romane ecclē diaconꝰ vitā p̄mi gregorij pape scribit in quatuor libel lis laudabiliter editā. Karolus iunior lu dowici regis germanor filius a demonio grauit in presentia p̄is et optimatū eiꝰ vexatur. et in ipsa vexatione confitet hoc sibi ideo contigisse quia contra patrē suū conspiratione facere molliebatur.

De pestibz illi⁹ tpis et quibusdā euentibz

Anno sequenti in Caplm. xli.
ytalia brixe. tribz diebus et tribz
noctibz sanguis de celo pluisse
narratur. Locuste galliā depopulantur
īnumerabiles ceteris locustis maiores. se
na alarū regimina. sex pedes. duos den
tes lapide duriores habentes. ut castroꝝ
acies turmatī volantes. duces cū paucis
itinere vni⁹ diei premittentes ad metan
da loca venture multitudini circa horam
nonā ad locū preuisū venientes. ibiqz so
lis ortū expcāntes per spaciū vnius diei
aerem velabant ipm̄ solis radiū obnu
bilantes. ore lato extenso intestino oīa
viridia in herbis et arboribz vastabāt.
spaciū diurni itineris quatuor aut q̄nqz
milibus extendentes. hoc miserabili spec
taculo vsqz ad mare britānicū ꝑueniētes.
Tandē flatu ventoꝝ in profundū maris
demerse sunt. Sed estu occeani ad litus
reiecte putredine sua aere corrupto mlt
tos perire fecerūt. Secuta fames vali
da multos consūpsit inedia ut pene ter
cia pars hoīm consūpta sit in gallia.
¶ Anno sequenti hyemps solito aspior
et prolixior fuit. Nix et gelu a kalēdis
nouembꝰ vsqz ad vernale equinoctiū.
¶ Ludouico regi germanoꝝ apparuit
in sompnis genitor suus olim īperator
adiurans eū per nomē scē trinitatis.
ut eū eripet a tormentis quibz detineba
tur ut tandē eternā requiē habe mere
retꝰ. Ob hoc ad diuersa monasteria ele
mosinis destinatis obnixe filius succur
rebat patri. Vnde dabatꝰ intelligi quia
licet idem imꝑator multa deo et hoībus
placita fecisset. plura tamen deo contr̄
ria in regno suo fieri consensit. In qui
bus grauiora videbantꝰ q̄ heresi nichola
itarū non restitit. et monita gabrielis
archangeli duodecī capitulis cōprehēsa
que emarchus ei legenda et obseruāda
obtulit obseruare non studuit. ¶ North
manni vrbem andegauī quasi in ea ha
bitaturi cū suis omībus occupant. Ad quā
expugnandā karolus ascito salomone
britonū rege multis diebz eam obsedit
Sed cū northmāni ad despacionē ad
ducti fuissent rex īuito exercitu pecuni
a ab eis accepta egressū eis ānuit. eisqz
hoc pacto peiora faciendi locū dedit. De
impio karoli caluu et scptis iohis scoti. Cap

Anno impij sui xxi. ludouicꝰ xlij
imꝑator moritꝰ. et patruus eius
karolus rex francoꝝ romā ꝑgit
et iohāne papa et romanis ꝑ munera
sibi conciliatis imꝑator creatur. anno
dnī dccc°. lxxvij. Mundi vero q̄rtomille
simo dccc° xl°. et imꝑat ānis duobus.
Sed ei statim a ludouico fratre suo bel
lū paratꝰ q̄ se inconsulto solus impium
fratuelis vsurpauerat. ¶ Cometes solito
rutulancior apparuit. Subita et nimia
aquaꝝ īundacio fcā est in iunio. ita ut
in saxonia villa quedā longe a torrentibz
et flumībz remota. in momēto cū hoībz
et bestijs et arboribz et edificijs. cū ecclesia
et altari penitus absorpta sit. ut nullū
habitacioīs remanserit vestigiū. ¶ Brito
nes rege suo salomone mortuo pro con
tencione regnandi. intestino inter se bel
lo colliduntꝰ. sicqz īuiti cessant a gallie
exterminio. Ex cronicis. Anno imperij
karoli primo ludouicꝰ rex germanorū
frater eius obijt. relinquens tres filios.
minorē ludouicū et karolomānū et ka
rolū prem̄ arnulphi imꝑatoris. Porro
karolus de morte frīs sui gauisus ījustici
am quā contra frem̄ conceperat contra fi
lios frīs ꝑficere paratus. cū q̄nquaginta
milibz hoīm et eo amplius regnū eoꝝ con
gressus coloniā vsqz ꝑuenit. ludouici fili
is alias occupatis. Ludouicus autē iuni
or missa legacione ad patruū rogabat
ea que pacis sunt. Qui cū impetrare nō
posset eū bello viriliter excepit. ipm̄qz vic
tū cū nimio exercitus dāpno ac dedecore
multo fugere cōpulit. ¶ Tempibz hui⁹ ka
roli caluu comitatus flandrensis exordi
um sūpsit. Non enī flandria tūc erat tā
ti noīs et opulencie sicut nūc cernitur.
sed a regibus francoꝝ forestarijs rege
batꝰ. Quoꝝ lindicus et ingerlānus et lu
dacus sub pipino et karolomagno et lu
douico rectores flandrie fuerūt nec tamē
comites vocati sūt. Balduinꝰ autē filius
ludaci rapuit iudith filiā karoli caluu.

ꝓpter quod ab omni cāa cōsensu episcoꝝ excōicatus est ex precepto karoli. de hinc ex epoꝝ et optimatū suoꝝ cōsilio reconciliatus karolus balduino et uuidith dedit eis flanduā in comitatu ꝑpetuo possidendā ipis et heredibz suis Helmando libro xlvi°. Hoc tempore floruit iohēs scotus vir ꝓspicacis ingenij et mellite facundie Cui dudū concrepātibz undiq; bellox strages in francia ad karolū caluū trāsierat. cuiꝰ rogatu hierarchiā dyonisij areopagite de greco in latinū verbū e verbo transtulit. Composuit cāa librū quē pificaon meimoy id est de nature diuisione titulauit. ꝓpter quod questiones soluendas bene vtilē. si tamen ei in aliquibus ignoscat. in quibz a latinoꝝ tramite deuiauit. dū in grecos oculos acriter intendit. Hic succedentibz annis munificentia elfredi allectus venit in angliam. et apud monasteriū malmesbiriense a pueris quos docebat grammaticis ut fertur ꝓfectus. etiā martir estimatus est. Huiꝰ hoc epytaphiū fuit. Clauditur in tumulo scōs sophista iohēs. Qui ditatus erat iam viuens dogmate muro martirio xpi tandē cōscendē regnum Quo meruit sancti regnāt per secula cūctis. Scabra sunt hij versus. et moderni tēporis lima carentes. Actor. Hic iohannes scotus phūs ut dicat lanfrancus in fide desipuit. Vnde liber eius de eucharistia lectus est et dampnatꝰ in synodo vercellensi celebrata sub papa leone ix° eodē anno quo se lanfrancus ab errore berengarij purgauit. Idem etiā iohēs hierarchiā dyonisij cōmentauit. De gestis karoli caluj. Symberti. Capl' xliij.

Karolus caluus īperator post adeptū impiū intra se elatus consuetudines francoꝝ vilipendēs grecas gloias et insolitos habitus affectabat et talari dalmatica indutus et desup baltheo accinctus pendente vsq; ad pedes. capite vero īuoluto serico. et diademate supimposito procedebat. Et cū esset lepore timidior et hostes fugē fim fugare pauor fierī suū ludouicum lacessebat. minatus tantas copias se conducturū. ut ab equis flumine exhausto. ipse per aridū alueū germanie regnū intraret. Huic henricus monachus vitā sancti germani autisiodorensis heroico metro in sex libellis luculenter exaratā obtulit. Helmando vbi supī Karolus iste caluus monasteriū sancti cornelij apud compendiū fundauit et perfecit. Hoc castrū cogitauerat ipse facere ad instar constantinopolis. et de noīe suo illud appellauit karopolim. Huic indictū diem quē karolus magnus apud aquilā capellā suā instituerat aquisgrani. instituit apud villā sancti dyonisij. Et quia in ecclesia sancti dyonisij multa rapuerat que alij dederant. spineā coronā dñi et vnū de clauis et de ligno crucis. et alia quedā ibi attulit. Sudarium autē apud cōpendiū reliquit. Et hoc instituit ipse tpe nicholai pape. Antecēssores autē reliquie iste ostenderent ꝑplō tāta fames solet esse in gallia. ut asinos et caballos comederent. que per dñi misericordiā postea cessauit. Sigibertus dicit hunc karolū in reditu a roma mortuū fuisse mantue. Alibi legi ego q̄ romā pgens obijt in itinē. et sepultus est apud lugdunū in monasterio antonai. Post multū tempus apparuit ipse in visu noctis cuidā monacho sācti dyonisij nomine erchengario. et in eadē nocte cuidā clerico sancti q̄ntini viromā dēn. noīe alfoni. dicens vtriq; se esse karolū caluū. et ex dei iussu eis apparuisse ut diceret eis q̄ deo et sancto dyonisio displicebat q̄ corpus eius non eēt sepultū in ecclesia sancti dyonisij. cui tanta munera pro honore dei contulerat. Ierēt ergo et dicerent ludouico filio suo et proceribz regni ut eū referrent. Sic ꝑ relatū tpe walteri abbatis sācti dyonisij in eccl'a sancti dyonisij. et sepultus est ante altare sancte trinitatis. Ex cronicis. Iste karolus in diuīsis per francia locis ecclesias sanctoꝝ aut edificauit aut restauranit apud compendiū sanctoꝝ cornelij et cypriani reliquias attulit. in quaꝝ aduētu responsoriū Iuues aplōꝝ quod vsq; hūc cantant cāa cōposuit. Symberti. Anno

karoli calui primo ingruente in germa
nia pecorū pestilencia dū canes vndiq
collecti cadaueribz incūberent ita dis
paruerūt vt nec viui nec mortui repi
rentur. De impio karoli iunioris. Cap xliiij

Anno sequenti karolus impator
romā secundo profectus bosoni
germano vxoris sue neptē suā
filiā ludouici imparatoris vxorē dedit et
data ei prouincia in regē eū coronauit
ut etiā regibz impare videretur. Qui au
diens fratueles suos karolomānū et
karolū contra se exercitū adducere pauo
re solutus reditū parat. et inter redeun
dū a quodā sedechia iudeo male pocio
natus mantue moritur. Filius eius lu
douicus cognomento balbus. secundus
post diuisionē regnat in francia ānis
duobus. Junior vero karolus filius lu
douici germanorum regis adeptus est im
periū. ānitentibz sibi quibusdā nobiliū
romanorum. iohāne autē papa satagēte
imperiū transferre ad ludouicū balbū
filiū recenter defuncti karoli impatoris
Cepit autē anno dñi dccc° lxxix. Mūdi
vero qrtomillesimo xlij°. et impauit ā
nis xij scdm cronica. Anno karoli iu
nioris primo iohes papa iniuriatus a ro
manis ita ut etiā in custodia teneretur
pro eo q karolo non fauebat in franciā
veniens cū rege ludouico balbo pene an
nū moratus est. Northmānorum plus q
qnq milia a francis in gallia cesa sūt
Hoc tempe clarebat milo monachus
sancti amandi. Qui vitā scī amandi me
trice cōposuit. et librū de sobrietate ad
karolū caluū scripsit. Sub hoc milone
adolescebat etiā nepos eius huwaldus
qui septem liberaliū arciū pricia clarus
egregie pret' cetera in musica claruit
et de multis sanctis cantus dulci et re
gulari modulacione cōposuit. De vasta
cione gallie per hastingū et rollonē. helynādus

Hastingus fugatus ab anglia ab xlv
elfredo rege ut supradcm est. cū
suis transfretauit. et parisius et
turonis et multas alias vrbes que supra
secanā et ligerī site sunt ciuibz euacuās
vsq ad cyrenū mare grassatus est.

Odo cluniacen abbas. Hic hastingus
vastatis supioribz ptibus gallie obsedit
turonū. Cuius cū murus crebro pulsaretur
ariete. curritur ad corpus sancti martini
et deferūt illud ad locū debiliorē. mortu
um pro viuis defensorē facientes. Mox
fugerunt dani. quos turonici psecuti
sunt. vsq ad sextū lapidem. Ibidem edi
ficata est eccia sancti martini in loco il
lo in quo scm corpus substiterat. Ibidē
erant maceriarum ruine antiquarum. vbi
dicebatur aulam fuisse valentiniani. in
qua sedens non dignatus est assurgere
martino. donec afflante incendio inuitus
assurrexit. Post tria lustra fuge has
tingi venit ab eisdem finibz rollo. Qui
victis britonibz et flandrensibz et vrbibz
eorum et opidis succensis. venit cenoman
nū et obsedit eam. et misit presides ex
citus sui ad turonū. Sed tūc dei proui
dencia karus et ligeris adeo inundaue
rant ut ad turonū accedere non possent.
Porro maius monasteriū non longe
a turonis funditus euersū est. Centum
ibi et xvi monachi gladio pcussi. Abbas
et alij xxiiij°r in cauernis latitantes eua
serūt. Qui ad hoc reseruati sūt ut pa
troni sui corpus prosequerentur. Abbas
tamen herbernus de latebris abstractus
nullis tormentis cogi potuit vel thesau
ros ecclesie prodere vel monachos lati
tantes. Horū nemo residuus fuit quē
non martinus ecclesie regimini preficeret.
Tunc abbas et illi xxiiij°r recedentibus
danis a canonicis sancti martini cum
reuerēcia suscepti sunt et adducti ad
vrbem et ibi aliti. Transactis sex mē
sibus rollo cenomānū cepit. Tunc trans
missū est corpus sancti martini aureli
anis. Cuius custodes fuerūt herbernus
abbas cū xxiiij°r monachis illis et xij
canonicis et xij burgensibz noui castri
qui illis in omībz necessarijs prouide
bant. Postea puenerūt ad scm benedic
tū. Deinde audientes q rollo iam au
relianis venisset prexerūt cableiam.
Postea autisiodorū vbi inumera mira
cula facta sunt in ecclesia sancti germani
Guilhelmus. Cumq aduentātes pro re

mediorū gracia plurima cōferrēt orta
est lis pro ꝑticione pecunie inter turo
nicos et autisiodorenses. Ad quā litem
soluendā ponit leprosus inter duorū
sanctoꝝ corpora. arcet tota nocte huma
na custodia. Lucescente aurora apparu
it pars illa leprosi que proxima fuerat
martino tota curata. altera adhuc re
manente leprosa. Regiratur corpus et
obuertūt martino latus morbidū alte
ro mane reꝑtus est totus curatus. cedē
te germano honori hospitis sui. De studi
is et actibꝫ elfredi regis et fuga rollonis.

Eo tempe dani per Cap xlvi.
annos xiij gallias infestauerūt
donec tandē ab arnulpho īpa
tore et britānis multis prelijs victi in
angliā refugerūt. In quo spacio elfre
dus totā insulā preter id quod dani ha
bebant sibi subdiderat. Qui lundoniā
caput regni mercioꝝ dedit ciudā ꝑma
rio cū filia sua egelfrida. Ex qua idē
primarius noīe egelredus tulit liberos
echelimidā et edwardū qui post se reg
nauit. Hic elfredus iam duodēnis exps
erat omnis lr̄ature. sed tūc a matre be
nigno ludo īuitatus. ut ꝙ pro munere
quod in manibꝫ tenebat suscipet si cito
addisceret ioco litteras ingressus auidi
tate siticulosa combibit. hos libros in an
glicā linguā conuertit. Orosiū. Pasto
rale sancti gregorij. Gesta anglorū sci
bede. Boeciū de consolacioē. Temp9 di
urnū ita diuidebat. Octo horas īpende
bat in scribendo et orando et legendo.
octo in cura corꝑis. octo in expediendi
regni negocijs. Erat eciā ꝓpter hoc in
capella sua candela xxiiij ꝑciū. editu
usqꝫ. qui per combustionē candele re
gem de singulis officijs admonet. Di
midiā porcionē oīm censuū suoꝝ iuste
dūtaxat acquisitoꝝ monasterijs dele
gauit. Cunctos preterea redditus in
duas diuisit ꝑtes. et primā rursus in
tres. quarū vnā dedit ministris suis
curialibus. secundā opatoribꝫ quos in
giter in nouarū ediū constructionibus
mirabili et ignoto anglis modo habe
bat. terciā aduenis. Secunda ꝑs reddi
tuū ita diuisa est. ut ꝑma daret pauꝑi
bus regionis sue. secunda monasterijs
tercia scolasticis. quarta transmarinis
ecclesijs. Semꝑ in sinu gestabat libellū
in quo continebat diurn9 cursus psal
moꝝ ut qn̄ vacaret arriꝑet et ꝑcurre
ret. Filiā echelsuidā vxorem dedit bal
duino comiti flandrie. Ex qua ipse ha
buit arnulphū de quo sunt flandrie co
mites. et adulphū qui suscepit a patre
bononie comitatū. Sepultus est win
conie monasterio suo. Ad cui9 officinas
instruendas sufficiens terre spaciū ab
epō et canonicis nūdinatus ad vnūqꝫ
pedem mancā pondere publico pen
sitauit. ¶ Rollo autē iste de quo supra
dictū est nobilis quidē. sed per vetusta
tem abolita prosapia noricoꝝ editus.
regis precepto patria pulsus. multos q̄s
vel es alienū vel consciā scelerū exagita
bat magnis spebus sollicitatos secū ad
duxit. Piraticā aggressus carnoti he
sit. cui9 ciues nec armis nec muris cō
fisi beate marie suꝑatū id est camisiā
adorant. quā karolus caluus a constā
tinopoli cū alijs reliquijs aduehi fecerat
Hanc camisiā in modū vexilli sup ꝓpug
nacula custodū sibi a pectoribꝫ ventis ex
ponūt. Hostes visam ceperūt ridere et
in eam sagittas dirigere. Quoꝝ oculis
mox obtenebratis. nec antecedē nec retro
tendē valebant. Quod videntes opida
ni. multa eoꝝ cede se saciarūt. Euasit
tamen rollo. quē sue fidei deus reserua
uit. Nec multo post rothomagū et con
fines vrbes obtinuit. De quibusdā alijs
incidentibꝫ illi9 tꝑis. Sigibert9. Ca. xlvij

Anno karoli iunioris secundo.
sol hora diei ix^a. ita obscuratus
est ut stelle in celo apparerent
Rex francoꝝ ludouicus balbus morit
vxorem suā ex se grauidā relinquens
de regno eius francis varie sencientibꝫ
alijs illud filijs ludouici balbi ex concu
bina deberi iudicantibꝫ. alijs bosoni ꝓ
uincie regulo ad illud īiuste īuadendū
assencientibꝫ. Alijs vero illud regno ger
manie resociare volentibꝫ. nascit inte
rim ex legitima vxore ludouici balbi

filius. qui ex noīe aui karolus noīatus
est. Filij tamen ludouici balbi ex concubi
na ludouicus et karolomānus dicti in
terī regnū francoꝝ inter se diuidentes
regnant ānis quinq; et bosonē semper
ꝑsecuti sunt. Ex cronicis. Karolus igitur
fratre suo karolomāno defuncto. et non
multo post altero fratre ludouico īmatu
ra morte p̄repto de ĩmicis triūphās ger
manie regnū obtinuit. Postq̄ vero du
obus annis imꝑauit rome a iohe papa
imꝑator benedicitur et imꝑat decē ānis.
Sicq; duobus annis prius imꝑiū rexit
et postea decem īperauit. Sigibertus
In silua francie carbonaria plus q̄ ix.
milia northmānoꝝ a francis ceduntur.
¶ Anno iiij° northmāni adiunctis sibi da
nis franciā et lotharingiā ꝑuagantes
ambianis. attrebatū corbeiam. camera
cū. taruanā. fines morinoꝝ menapioꝝ
brachatensiū. omnēq; circa scaldū flu
men terrā. monasteria sanctoꝝ wala
rici et richarij ferro et igni deuastant.
Inde walfluuiū ingressi totā batuam.
palaciū etiā neomagi incendūt. Eodē
anno godefridus et sigefridus reges nort
mānoꝝ cū inestimabili multitudīe iux
ta mosā in loco haslon consedentes leodi
um. traiectū. tungris. coloniā agrippinā.
bunnā cū adiacentibꝫ castellis cōburūt.
Aquis in palacio equos stabulātes opidū
et palaciū incendūt. Preterea monaste
riū stabulaus. malmūdariū. iudā pru
miā. Sacri ordinis in vtroq; sextu mūs
tri vbi poterant oportuniꝰ latebant. et
sanctoꝝ corꝑa et pignora locis tucioribꝫ
abscondebāt. Ad hec mala hugo filius
lotharij ex waldrada pelice in lotharin
gia. et boso supradictus in burgundia ty
rānizabant. ¶ Anno vi° karolus imꝑa
tor et gallis et germanis ad auxiliandū
regno euocatis northmānos obsidet. Cū
quo gedefridus rex facto federe ut sibi fri
sia prouincia et gila filia lotharij regis
vxor daretur baptizatus est et ab imꝑato
re de sacro fonte susceptus. Sigefrido q̄q̄
rege nimis vulnerato. eos a regno suo
recedere fecit. Qui mox franciā repeten
tes post multas incursiones a karolomā
no rege francoꝝ xij milia vncias argē
ti probati pro tributo exigunt. et sic in
xij annis pacē promittētes mare repe
tunt. ¶ Hoc tempore rodulphus quidā
corpus sancti kalixti pape et martiris
a romana vrbe in franciā transfert.
Qui calixtus ieiuniū quatuor tꝑm cele
brari instituit. Adhuc de eodem Ca xlviij.
Anno septimo karolomāno rege
francoꝝ mortuo cuiꝰ frater lu
douicus iam priori anno obierat
northmāni franciā repetūt. dicentes se
cū rege francoꝝ tantū. non cū francis
pacis pepigisse pactū. Hinc compulsi
franci karolū imꝑatorē ad auxiliandū
sibi īuitantes. franciā ei subiciūt. Qui
contra nortmānos apud louaniū cas
trametatos. semel et bis exercitū misit
sed nichil dignū fecit. Regnauit ergo
karolus etiam in francia annis q̄nq;.
¶ Anno viij martinꝰ romane ecclesie
cuiꝰ presidet. Hugo filius lotharij regis
ex waldrada pelice paternū lotharīgie
regnū rebellando assequi sperans. gode
frido nortmānoꝝ regi. cui soror sua gila
nupserat medietate affectati regni pro
missa ꝑsuadet. ut ab imꝑatore imꝑiales
fiscos ad libitū suū sibi addi peteret. per
hoc imꝑatorē vtcūq; circū venire putās
Nam si daret nortmāni hostes regni ī
visceribꝫ regni īmitterentur. si negaret
iustā rebellandi causā habere videretur.
Ad hoc tractandū iussu imꝑatoris henri
co duce et godefrido in batuā ex condicto
cōuenientibꝫ inter agendū godefridus
cū suis ꝑimitur. Nec multo post etiā hugo
ab henrico excecatur. et nouissime in mo
nachū prumie attondetur. ¶ Apud consta
tinopolim basilio imꝑatore mortuo. leo
filius eius imperat annis xvij ¶ Anno
ix. nortmanni a louanio exeuntes ꝑi
sius obsident. Contra quos henricꝰ dux
exercitū ducens. dū incaute equitat in
foueam quā northmāni factā quisquili
is operuerāt lapsus trucidatur. Hugo dux
abbas mire pietatis et prudencie moritur.
¶ Anno decimo karoli iunioris ipse ka
rolus imꝑator cū nortmānos nequiret
expellere tandem facto federe concessit

cis regiones que erant vltra secanā. qua
rū incole contra se rebellabant. Que p6
francie a nortmānis northymānia deno
minata est. De visione tormentor ostensa
karolo imperatori. Guilhelmi. Cap xlix.

Hvius karoli fertur hec visio.

In noīe dei sūm regis regum.
Ego karolus impator gratuito
dei dono rex germanor et patricius ro
manor. atq; impator francor. sacra noc
te diei dominice. post celebratū noctur
narū horarū diuinū officiū dū vrem re
pausare et vellem sompnū capere. venit
ad me vox terribilit dicens. Karole exi
et a te modo spūs tuus in hora non mo
dica. Statīq; sui raptus in spū. et q̄ me
sustulit erat candidissimi tenens i ma
nu sua glomerē lineū. clarissimū iu
bar luminis emittentē. sicut solent co
metes facere q̄n apparent. Cepitq; illū
dissoluī et dixit ad me. Arripe filū glo
meris minutas et ligna et noda firmit
in pollice manis tue dextre. qua per il
lū ducēris in labyrintheas infernor penas
Hoc dicto precessit me velociter distorq̄ns
filū luciflui glomeris. Duxitq; me in
profundissimas valles igneas que erāt
plene puteis ardentibz pice et sulphure
plumbo et cera et adipe. Ibi ueni ponti
fices patris mei et auūculor meor. Qs
cū pauens interrogarē cur tam grauia
paterent tormenta responderūt. Fuim
epi patris tui et auūculor tuor. et dum
debuim illos et pplm eor de pace et cō
cordia āmonere seminauim discordias
et fuim intentores malor. Ideo nūt in
cendiā in istis tartareis supplicijs. et
nos et alij homicidior et rapinar amā
tores. Hic etiā tui epi et satellites veniēt
qui similit amant nūt facē. Et dū hoc
tremebundus ausultarē. ecce nigerri
mi demones aduolantes cū vncis igne
is volebant apprehendē filū glomeris.
quē in manu tenebam. et ad se attrahe
re non valebant illū attingere. Dein
de post tergū meū currentes voluerūt
me adunciare. et in ipsos puteos sulphu
reos precipitare. Sed ductor meus qui
portabat glomerē iactauit sup scapulas
meas filum glomeris et duplicauit illū
et traxit me post se fortiter. Sicq; ascen
dim super montes igneos altissimos. de
quibz ouebant cepaludes et flumina fer
uencia. et oīa metallor genera bullientia.
Vbi repperi innumeras aīas hoīm et pn
apū patris mei et fratrū meor. et pre
cipitatas alias vsq; ad capillos. alias us
q; ad mentū. alias vsq; ad vmbelicum.
Et clamauerūt ad me eiulando. dū vi
im amauim teū et cū patre tuo. et cū
fratribz tuis et cū auūculis tuis facere
prelia et homicidia et rapinas pro cupi
ditate terrena. ideo in ista bulliencia flu
mina et metallor diuersa genera torq̄
mur. Et cū ad hec timidus accederē. au
diui retro me aīas clamare. potentes po
tenter tormenta patient. Et respexi et vi
di sup ripas fluminis bullientes forna
ces piceas et sulphureas plenas magnis
draconibz scorpionibz et serpentibz diu
si generis. Vbi eiā vidi aliquos patris
mei principes et frēm meor. et auuncu
lor meor dicentes michi. Heu nobis
karole. vides q̄ grauia habem tormē
ta ꝓpter nostrā malitiā et superbiam et
mala consilia que regibus nostris et
tibi dedim ꝓpter cupiditatē. Cumq; do
lendo congemiscerē accurrūt ad me dra
cones aptis faucibz plenis igne sulphure
et pice. volentes me inglutire. At ductor
meus triplicauit sup me filū a cui ra
dijs claritatis supata sunt ora ignea
eor et ptraxit me validius. Et descendi
m in vnā vallem que erat ex vna pte
tenebrosa et ardens velud diban ignis
ex altera vero pte tam amenissima et
splendidissima ut nulla ratione dicere
valeam. Vertiq; me contra tenebrosā
et flāminosam pte. vidiq; ibi aliqs
reges de meo genere in magnis supplici
is. Et tūc nimis angustiatus putaui me
statim in illis supplicijs demergendū a
gigantibz nigerrimis. qui ipsam vallē
conflāmabant generibz ignū. Et val
de tremens glomeris filo illuminante
oculos meos. vidi e latere vallis pauli ꝑ
albescere fumū. ibiq; duos fontes fluere

Vnus erat nimiū calidus. alter vero clarus et tepidus. et erant ibi duo dolia.

Qualiter prēm vidit in tormētis et auūculū

Vmagi in deliciis. Caplm .l.ⁿ

Quiluic iremfilo glomeris regē te gressus meos. intentus sup vnū doliū vbi erat feruens aqua vidi ibi prēm meū ludouicū stare vsq; ad femora. Et dū essem nimis dolore aggrauatus et angore paussus dixit ad me dñe meus karole noli timere. Sed q reuertet rursus spūs tuus ad corpus tuū. Et p misit te deus huc venire ut videres ꝓpter que p̄ma ego et omnes quos vidisti talia tolerāmꝰ supplicia. Vno eū die sū in vsto feruentis dolij balneo. et altero die transmutor in alio vsto aque suauissime dolio. Et hoc fit precibus sci petri et sancti remigij. tuus patruus ihacten genus nrm regale regnauit. Sed si michi subueneris ato tu et mei epi et abbates et oēs ordo ecclesiasticus. missis. oblacoibz orationibz et psalmodijs. vigilijs et elemosinis. velociter liberabor de vsto aque bullientis dolio. Nam frater meus lotharius et filius eius ludouicus sancti petri petri scīq; remigij precibz iā erepti sunt de istis penis. et iam ducti ī paradisi gaudiū. Dixitq; ad me. Karole respice sinistrorsū. respexi et vidi duo dolia bullientia altissima. Istū inquit tibi sunt ꝓparata nisi te emendauis et penitenaā egeris de tuis nephandis delictis. Tunc cepi grauiter horrere. Cernens āt ductor meus in tanto me pauore dixit ad me. Sequere me ad dexterā lucidissime vallis ꝑadisi. Et cū graderem contemplatus sū in ingenti claritate sedere cum gloriosis regibz lotharij auū auūculū meū sup lapidem topazij mire magnitudinis. coronatū dyademate preciosō. et iuxta eū filiū eius ludouicū similiter coronatū. Videns q̄ me cominꝰ accersiuit blanda voce dicens. Karole successor meus nūc tertius in ī perio romanoꝝ veni ad me. Scio aut quia ꝑ penalem locū venisti. vbi est pater tuus frater meus in terminis sibi destinatis positus. Sed per misericordiā dei altissime de illis penis liberabit. sicut et nos liberati sumus meritis sancti petri et ꝑtibus sancti remigij. Cui deus magnū apostolatū dedit sup reges et sup gētes finaliter. Qui nisi quisquilijs ꝓpaginis nostre suffragatus fuerit. iam desinet ygenealogia nostra regnare et imperare Vnde scio q̄m tollet citius p̄ma imperij de manu tua. et postea pulissimo vnus tempore. Tunc conturbatus contra me ludouicus filius eius dixit michi. Impiū quod hactenus tenuisti iure hereditario debet et suscipere ludouicus filius filie mee. Et hoc dicto visū est michi affore in presenciarū ludouicū infantulū. Tunc intuens eū lotharius dixit michi. Talis videtur esse infans qualis ille puer fuit quē statuit dñs in medio discipulorū et dixit. talium est enim regnum celorum. dico vobis q̄ angeli eoꝝ semp vident faciem p̄tis mei qui in celis est. Tu vero redde illi pēntem ī perij per filū glomeris quod tu in manu tenes. Disnodabis ergo filū de pollice dextere mee donabam illi monarchiā omnis imperij per filū glomeris. Statimq; ipm glomus fulgidū sicut iubar solis coadunatū est totū in manu eius. Sicq; p hoc factū mirabile reuersus est spūs meus in corpus meū valde fessus et contritus. De fine imperij karoli et ī pio arnulphi. Sigiberti. Capitulū. lⁱ.

Post hanc visionē vix duobz annis supuixit ylle karolus. Itaq; karolus impator zelatus vxorē suā pro eo q̄ plus iusto familiariter ageret cū lintwardo vercellensi epō. protestatus in concione se nūq̄m cum ea coisse. Illa vero virginē se esse gloriatur accepto repudio monasteriū petijt. Tandē anno imperij sui xijº karolus corpe et animo defessus ab optimatibz regni repudiatus. et arnulphus filius karolomāni regis fratruelis ei⁹ in regnū sublimatus. Anno scalq; dñi dccc xciº. q̄rtodecimo vero q̄rtomillesimo dccc liiij. et regnauit annis xij. Hic arnulphus patruo suo karolo ex impa

tore etiã nãurijs egenta fiscos in alemã nia delegauit. qui sessitã anno obijt. Romanũ imperiũ et regnũ francoꝝ miſere diſcerpit. In ytalia nempe be rengarius et wido de regno contendũt Franta vero neglecto karolo filio ludoui ci balbi puero vir decenni regẽ sibi pre ficiũt odonẽ filiũ roberti duas quem a northmãnis occisũ supra diximus. Ro dulphus autẽ corona sibi imposita rex burgundionũ stratuit. quod regnũ mul to tempore durauit. De pacenaa et boĩs actibz regis elfredi. Guilhelm. Capln liij.

Elfredus autẽ de quo supadictũ est fuit vir liãtissim⁹. et semper valitudinis aduerse. et semp aut fico aut aliquo intrancoꝝ morbo agitat⁹. Quẽ a dño precibz exegisse aiũt. ut mun⁹ illecebrõ ãplectẽt mũdanas. cẽturias ꝙ decias ſtituit. ꝙtãũ pacẽ pãe ĩfudit. ut etiã per pub licos aggeres vbi semite per quadruuiũ fundunt armillas aureas uberet sulpẽ di que viatorũ auiditatẽ viderent dum non essent qui raperent. Romã et ad scm thomã in yndia multa munera mi sit. Aegutus in hoc missus est sigelm⁹ sirebiurnenſ epc̃s. Qui penetrans indi am. multas gẽmas et plurima aroma ta inde vetulit. et ptem lignu dñici mis sam regi a papa martino. Postiũ v nũ cõstruxit adelingia. vbi olim capti uus latuerat. ibiq iohãnẽ abbatẽ ĩsti tuit ex antiqua saxonia oriundũ. Alte rũ in wintonia quod dicit nouũ mõste riũ. vbi gribaldũ abbatẽ instituit. Qui se vocante et archiepo mittente cognit⁹ q se puerũ olim ut fuerũt rõani benigno eundẽ confouerat hospitio. Causa euo cuosis fuit ut lrãture studium i pene iam tũc in anglia sepultũ sua susciteꝫ industria. Item stestoniense monaster ium quod sãmonialibz impleuit. Vbi et abbatissam cõstituit filiã suã elfgiuã. Habebat autẽ ex scõ dcrveri assertionem quendã nobilẽ eruditũ. quẽ sarebume sem epm. Hic sensu librorꝝ boecij de con solatione planioribz verbis enodauit. quos rex ipse in anglicã linguã vertit Cuoduit ex merca victiorꝝ epm were

firmũ. qui iussu regis dyalogorꝝ libros ĩ anglicũ conuertit. Post hunc regnauit edwardus cui⁹ soror vel mater ethel fleda experta primi ptus difficultate. p petuo a viro abstinuit. protestans non cõuenire regis filie ut tanto ptulo se cõ mitteret. Edwardus regnauit annis xxiij. et dedit filiã suã elizabã karolo re gi francoꝝ filio ludouici balbi. Filias suas instituit primo liãlibus eruditi. mox colo et fuso et acu exerceri. filios quoꝝ suos p̃mo liãlibus fecit imbui. deinde regni guberna cula addiscere. De quibzdã inadentibz illis

Anno incarnationis dñice. dcccc. lxxxvij. Arnulphi primo northmãni pisi us expugnare nõ valentes bur gundiã aggrediunt. et senonis vrbem oppugnant sed non expugnãt. Deinde a senonis parisius repetũt. et inde repul si per matronã fluuiũ treuis vrbẽ acte dunt. et vsq ad virdunũ et tullũ vrbes cunctas depopulant. Anno eiusdem iij°. sanctus waldetrudis in bauoaria nas citur. Anno q̃to stephan⁹ romane ec clesie ex⁹ presidet. Northmani lotharin giã repetentes circa leodiũ ci xpianis pugnant et vincũt. Sũ deroldus magũ tie archiepus a northmãnis wormacie martirizat. Arnulphus rex audita cede suoꝝ a bauoaria contra northman nos pugnaturꝰ properat cũ valido exercitu Quos supra fluuiũ quitilia dict⁹ pedes tri prelio adorsus. tantũ ex eis stragẽ fe cit. ut ex innumerabili multitudine vix superesset. qui ad classem aduersã nitebã tur. Northmãnoꝝ residui transuada ta mosa. vibuariã et ardueniã vastan do pyragantes trans mare recedunt.

Ex cronicis Porro ijdem northmãni alio tempe cũ carnotũ obsedissent a hugone duce burgundie ac roberto comite exer citu et in fugã sunt reuersi. ostensa sibi beate dei genitricis marie camisia. quã a bizantia karolus caluus detulerat.

Sigibertus Claruit hoc tpe remigius autisiodorẽsis in exponendis scripturis diuinis et humanis studiosus. Hoc tẽ pore claruit in burgundia hermo ex co mite abbas igniacensis cenobij a se fũ

dati. Qui etiā ex dono aue comitisse con
struxit cluniacū monasteriū in cellam
gigniacensem. Anno vi° eiusdē karolus
rex hundeū regē northmānoꝝ baptisa
ri fecit. eūq; de sacro fonte suscepit. Ex cro
nicis. Tunc igitur ira dei erga franciā
versa est in misericordiā. Northmāni
siquidē et dani qui regnū francoꝝ per
annos xl^a et amplius pene ad nichilum
redegerant. ita per riciū burgundie
ducem. et robertū parisiensē comitem
odonis quondā regis fratre sunt deuic
ti. ut et ipi dei misericordiā implorarēt
et efficerentur xpiani. Erantq; duces north
mānoꝝ tempe illo duo cognati rollo sci
licet ac gello. Consilio igitur accepto karo
lus rex cū optimatibz suis. gillā filiam
suā et totam neustriā dedit rolloni ac
cepta sponsione baptismi recipiendi.
Suscepit autē rollonē de fonte comes
parisiensis robertus. et ex rollone ro
bertus vocatus est scdm nomen illius.
Et hic fuit primo dux northmānoꝝ ge
nuitq; gwilhelmū. Gwilhelmus autē
riciū secundū. et iste ricardus ricium
terciū. et eius frēm robertū. qui apuliā
et siciliā. et calabriā acquisiuit ac vene
tos. ac alexiū impatorē grecoꝝ deuicit.
Hic est robertus guisthardi pater gwil
helmi nothi. qui haroldū regē angloꝝ
in bello interfecit. Hij duces northman
noꝝ et reges angloꝝ qui ex rollonis genē
prodierūt. Gelloni vero eius cognato
rex karolus montē blesensē tradidit. in
quo castrū edificans ibidē habitauit.
acceptaq; vxore nobili genuit theobaldū
vetulū. Theobaldus odonē campaniēsē
ex filia conradi impatoris genuit. qui
dictus est campaniensis eo q̄ in cāpo
natus fuit. Odo genuit odonē. odo vero
theobaldū et stephanū. stephanus aūt
comitē theobaldū. Hec est genealogia
blesensiū comitū. ex progenie gellonis
northmāni descendenciū De cōuersiōe
rollonis et relaciōe corpis sci martini. Guil
helm. liiij.

Karolus gener edwardi re
gis anglie rollonē accersiuit et
xpianū fieri fecit. et normāni
am dedit ei cū filia sua gilla. que esset
vas pacis. ut ipe rollo tenēt normāniā
de rege francoꝝ sicut de dno suo. Tūc as
tantibz consulentibz ut pedē largitoris
oscularetur dedignatus genibz regis aduol
ui apprehensū pedē eius ad os suū stās
attraxit. Quo resupinato secutus ē ri
sus northmānoꝝ. francis reprehendēti
bus. excusat rollo factū. allegās talē pro
uincie sue morē. Dedit etiā idem karolus
eidē rolloni northmānicū comitatū. et
britāniā que sūt appendices northmānie
Odo abbas cluniacen. Rollone ad fidē con
uerso. relatū est corpus sancti martini ab
autisiodoro turonū. In cuius reditu quicūq;
qualicūq; incōmodo detenti. etiā non ap
portati. etiā non rogantes. etiā non vo
lentes sunt sanati. Nam duo paralitici de
morbo suo victū querentes. audientes que
fiebant cōicato consilio aptatis baculis
sub ascellas repere magis q̄m fugere tēpta
bant. fugientesq; īuiti sanati sunt. Qd
ipsi postea confessi sunt non audentes ce
lare. Ingresso aūt martino fines prochie
sue tempe brumali omnia frutecta vesti
ta sunt foliis et floribz. et tam cerei q̄m
lampades accendebantur. igne diuinitus
misso. Maxime in duabz basilicis in eius
noīe consecratis. in maiore monasterio.
et ecclesia castri noui. in qua nūc vsq;
seruatur. Et dextra leuaq; in omībz eccle
siis campane diuinitus pulsabantur ne
mine tangente. Factū est hoc anno a
transuectione eius xxxi°. ydus decēbris
Et synodali auctoritate decretū est ut hoc
festū celebre ageretur ab adalardo archie
piscopo turonensi et cōprouincialibz su
is. et raynone aurelianēn frē adalar
di. maynoldo cenomānensi. lupo ande
ga Ouensi. et a suffraganeis toci
prouincie epis. De bonis ītiis sci odonis
cluniacensis. Sigibertus. Capl'm lv.

Anno arnulphi viij° odo musicus
ex clerico turonensi monachum
profitetur sub bernone abbate. Ex
cronicis Hic vtiq; fuit mire sanctitatis.
incōpabilis in monastica disciplina fer
uoris. ac pene suo seclo singularis. Eius
q; feruore et industria monachoꝝ illius
tempis tepor versus est in ardorē. et fi

dei ac religionis deuotionē. Valde quippe per ipsū. et sub ipso refloruit monastica deuotio iam exsiccata. et beati benedicti laudabilis institucio plurimū in diuīs cenobijs reuixit et cōualuit repatria. Hic eaē antiphonas et ymnos de bō martino dictauit. et vitā beati geraldi de rensi in musica et dyaletica a pncipio eruditus est. Ex gestis eius. Hic cū adhuc apud turonicā hītaret. rogatus a fratribz ut moralia beati gregorij pape sub vno eis volumine coartaret. professus est se hoc facē non posse. addens eaē si facultas agendi adesset non debere tī hoc agē. ne tanti viri laborē īmutare vel aliquid demē videret. Illus in petitione p sistentabz. quadā nocte dū intra ecclesiā beati martini consuete oracoī insisteret subito ei sompnus obrepsit. Viditq in vi su sanctoz chorū desup veniente in eandē ecclesiā descendē. et post omnes beatū gregoriū papā vltra omēs qui pcesserāt vultu et moribus splendidū et ornatū. Hoc illo veniente omēs surgūt. et flexis genuabz benedictionē petunt. Qui nō inter eos vsq deorsū descendit. sed super ambonē ecclesie substitit. et beatū odonē prostratū in terra vocauit dicens. Surge frater odo noli timere. Qui cum surrexisset vidit quasi more sptoris super autumpnalē eius pennā habentē pduc tim acuminatā et in sūmo fissā. Quā sumens beatus gregorius eamq illi tradens ait. Age secur et pfice opus tibi iniūctū. et quē composueris librū non delebit. et meus stabit ēternū. Et continuo euigilans intellexit motū qđ viderat. Dehinc sumens volumē illud magnū diligent plegit. et saniorē ptē quā prenidit sub vno volumine cōposuit. sicq mmurationē eoz cōpescuit. Quidā vero frater adhuc egrin noīe quere monasterij secretioris locū. quo posset requiescere. deuenit in finibz burgundie vbi erat monasteriū a bernone abbate cōstructū. A quo idem officiosissime susceptus. ubi aliq̄ndiu more hospitis cōmoratus est ut mores habitantiū cognoscē possz.

Illuc seruabant instituta pīs eiusdē. quod ille intuens q̄nocius curauit nūciare patri odoni. Ille siptis secū centū voluminibz librorū mox ad idem mōsteriū demigrauit. Illuc ergo frater adhuc egrinus in vna cellula se coartans pmittente bernone abbate mansit in ea per triennium. patri vero odoni quia vir scolasticus erat triennarius laboriosū scole imposuerūt magisteriū. De eiōne formosi portuēn in papatū et dissenaōe pp ipm. Sigberti Cap

Anno arnulphi decō formosus ly portuensis epūs romane ecclesie centesim xi presidet contra volūtatē quoz̄dā romanoz. qui sergiū dyaconū romane ecclesie papā fieri volebāt. sed non fieri prevaluerūt. Hic formosus aū aliquando in sinistrā suspicionē venisset iohānis octauo pape. timore eius fugiens. epatū portuensē reliquit. et a se vocatus a papa redire noluit. anathematizatus est. Tandē ad satisfaciendū pape in gallia veniens vsq ad laicalē h abitū degradatus est. iurans se non āplius romā intraturū nec epatū sue vbis repetiturū. Confirmās eaē pprie manu sēpto se in laicali cōione pseueraturū. Post a martino sucessore iohīs in epatū contra datū sacramētū restitutus non solum romā intrauit. sed eaē romane ecclesie papatū tenuit. Propter quod aū multo scandalo multa per multos annos q̄stio et controuersia agitata est in ecclesia. alijs eius et ab eo ordinatoz consecrationē irritā ee debere prenidentibz. alijs econtra qualiscūq fuerit formosus tamen pter sacerdotalis offij dignitatē et fidem eoz qui ordinati fuerūt. omēs consecrationes eius ratas esse debere sanioī consilio iudicantibz. presertī aū ipe formosus a martino papa absolutus fuerit a sacramēti p iurio. Ab hoc formoso arnulphus rex inuitatus romā venit. sed non admissus romā leoniana obsedit. lepusculo forte versus vbē fugiente et exacto aū clamore nimio sequente romani timētes se de muro proiecerūt. et hostibus per factos ateruos murū ascendendi locū fecerūt. Sic capta roma illos q̄ papā

ĩuriauerãt decollari fecit. et a papa ĩ
impatorẽ benedicit. De fine arnulphi ĩpa
toris. Cap. lvij.

Anno sequenti
wido rex arnulphũ impatorẽ
se vsquequaq; psequentẽ nõ fe
rens. quippe cui nec vrbes nec castra
munita natura resistere poterãt dũ
se fugiendo tutaret. impator eius vxorẽ
obsedit. Que iam de rebus suis diffidẽs
per vnũ familiarẽ impatoris multa pe
cunia corruptũ ei poculũ mortiferũ de
dit. Quo hausto per triduũ excitari nõ
potuit. aptis oculis nil loqui aut sentire
valens. Que res eũ repedare coegit. eũ
q; recedentẽ wido psecutus ptussus a dõ
obijt. ¶ Anno sequenti bonefacius roma
ne ecclesie cxij⁹ presidet. Arnulphus ĩpa
tor longa egritudine dissolutus. vel vt
quidã ferũt afflictus a minutis vermi
bus quos pediculos vocant. adeo in corpe
eius scaturientib; ut a nullo medicorum
minui possent morit. ¶ Eodẽ anno stepha
nus romane ecc̃ie cxiij presidet mensib;
quatuor. Hic primũ a formoso pp̃ epũs a
nagnie ecclesie ordinat⁹ ipm̃ formosum
psequit. et ordinationes eius omnes irri
tas esse debere decreuit. et alia horribilia
dictu in eũ fecit. Legit enĩ q; ipse et non
sergius corpus formosi a sepulchro in cõ
silio prostratũ. et papali veste exutũ laica
li induit. et abscisis duob; digitis dextere
man⁹ eius in tyberĩ precipitari fecit. P⁹
hũc roman⁹ presidet cxiiij⁹ De ĩpio ludoui
ci filij arnulphi ĩpatoris et papatu sergij.

Mortuo itaq; arnul Cap. lviij.
pho impatore successit ludouic⁹
filius eius anno dñi dccc° iij°.
Mundi vero q̃rtomillesiõ dcc° lxvi. et
regnauit annis decẽ. Hui⁹ anno primo
theodor⁹ pp̃ romane eccl̃e presidet cxv⁹.
Hic contra stephanũ sentiens reconcilia
uit ordinatos a formoso. quos stephan⁹
per vim intus rome et non foris exordi
nauerat. nec non presũpserat eos itm̃
consecrare. Hijs reconciliatis theodorus
papa libros abrenũtiacioĩs reddidit et ig
ni concremari precepit. ¶ Johes romane
ecclesie cxvi⁹ presidet. Hic etiã ad confir
mandã ordinationẽ formosi quã stepha
nus deposuerat. synodũ lxxiiij.or epõrũ
presentib; francor archiepĩs et rege a
pud rauennã statuit. et corã eis cõbus
ta est synodus quã stephanus in damp
nationẽ formosi fecerat. ¶ Eodẽ ãno fran
cone leodiensi epõ mortuo stephan⁹ epis
copus subrogatur. vir sc̃itate et sc̃ia clarus
Qui vitam et passionẽ sancti lamberti
martiris ad hermãnũ archiepm̃ vrba
nius edidit. Cantũ quoq; nocturnũ de
eodẽ mr̃e. et cantũ de sancta trinitate et
de ĩuentione sc̃i stephaĩ pthomr̃is dulci ⁊ regu
lari modulacõe cõposuit. ¶ Anno 2° bñdc̃ĩs rõane
eccl̃e cxvij⁹ p̃sidet. ¶ Anno 3° leo rõane ecclesie c
xviij⁹ presidet. Hũc post xxx dies ordĩa
cionis sue xp̃oforus presbiter suus capiẽs
et in carcerẽ trudens per ĩuasionẽ ro
mane ecc̃ie cxix⁹ presidet. ¶ Anno q̃nto
sergius romane eccl̃e cxx⁹ presidet. Iste
est sergius dyacon⁹ ꝓpter formosũ a papa
tu reprobatus. Qui ab eodẽ formoso eps
factus ad francos se contulit. et eor auxi
lio xp̃oforũ ĩuasorẽ capiens et in carcerẽ
trudens. latenter romã ingressus papa
tũ ĩuasit. Et romanos minis et terroribꝫ
pculit ut omnes formosi ordinationes ir
ritas haberent. et in vlcionẽ sue repulse
quod dictu nephas est. formosũ sepulchro
extractũ. in sede pontificatus sacerdota
liter indutũ decollari precepit. et insu
per trib; digitis abscisis in tyberĩ iacta
ri fecit. Et omnes quos ille ordinauerat
ĩiuste exordinauit et ĩiustius reordinauit
Quẽ a piscatorib; ĩuentũ et in basilica
aplorũ principis loculo deportatũ que
dam scõr ymagines adorasse et venera
biliter salutasse palã omib; vise sunt.
¶ Anno viij° adelbertus quidã ex primori
bus austrasior per septẽniũ ludouico regi
rebellis. dolo haconis magũtini archiepĩ
ad regẽ deductus decollat. ¶ Regino ab
bas prunien̄ cronicã suã a natĩtate do
mini inchoatã vsq; ad hũc annũ pduxit.
¶ Anno decimo ludouic⁹ rex germa
nie moritur. Qui ꝓpter tyrãnor in ita
lia insolenciã. et multam malorũ in
gruenciã nõ meruit ĩpialẽ benedictionẽ.
De impio conradi primi et ĩcio ordĩs clu
niacẽn. et institutorib; ei⁹. Cap lix.

Hvic succedens conradus anno dñi dccc°xi. Quindi vero q̃nto milleſimo decc°lxxvi° regnauit annis ſeptẽ. qui et cariuit benedictione imperiali. Eodẽ anno ordo cluniacenſ incepit. Nam berno abbas moriturus odonẽ olim muſicũ. conſtituit abbatem cluniacẽn cenobij. ea conditione ut eccle ſia cluniacẽn ſoluẽt annuatim eccle igniacẽnſi cenſũ duodecim denariorũ. Ex geſtis ſancti odonis. In eo ut ſupra dcm eſt monaſterio a bernone abbate conſtructo ſer uabant inſtituta ſancti patris eutici. q̃ fuit tempꝫbz impatoris ludouici magni. vir cautus regi et omnibus amabilis. Nã cũ eſſet layeus et peregrinis ſtudijs eruditus. deſerens ea vnde ſuꝫbure ſolet humana fragilitas. totũ ſe patrũ regulis et inſtitutionibz dedit. Ex quibz etiã diuerſas conſuetudines ſupſit. et vno volumine colligauit. Nec multo poſt monachus effectus eſt. et in tanto amore apud regẽ habitus ut intra palacium ſuum monaſteriũ ei conſtrueret. Decurſo aũt vite ſtadio cartuſtantibz fratribz ſubito ſpm emiſit. Et cũ ab eius diſcipulis exequie pararent. viuus redijt. illisq; attonitis et admirantibz ait. Deo gracias Sciatis quia in hꝭs xl̃ annis vnũ tm diem non memini me abũ ſupſiſſe niſi prius fleuiſſem. Hodie autẽ ſublato meore conſolatus eſt me deus. et unꝰ choros angelorũ tribuit michi requiem cũ ſuis. Hec dicens ꝑpetue requieuit. Ipe fuit inſtitutor conſuetudinũ que in monaſterijs hactenꝰ conſeruant. Tandem berno abbas exicialꝭ languore decũbẽs vicinos epiſcopos accerſiuit. et ab ordine ſe deponens flebili voce damabat ſe reũ et indignũ tali miniſterio prefuiſſe. Tunc manibz ſuis pater odo captus coram abbate ſuo vi eſt adductus proclamantibz omnibus ut ordinaret. Et cum nec ſic vellet cedere. et locũ paſtoris ſubire. ſuꝫatꝰ eſt tandẽ epoꝝ exhortatione.

De miraculis sã pris odonis. Caplm. lx.

Quadã nocte cũ paſtores equorũ obdormiſſent. et frater quidam nomine gotheſridus puerũ oratoꝝ uniſisteret fur affuit. raptũq; equũ aſcendit et fugit. Predonis vero frater maluit equũ ꝑdere. q̃m ſilencium rumpere. Abijt autem et tactu vnius de paſtoribz ſuſcitauit. eiq; quod contigerat ſigno oſtendit. Pacta itaq; nocte factoq; mane viderũt eminꝰ fure in loco vno aſſixũ ſup equũ ſedere. Quẽ apprehendẽtes victũ patri odoni miſerũt. ſtatimq; ei quinq; ſolidos argenteos dari precepit dicens iuſtum eſſe eũ abſq; mercede digna dimittẽ. eo q̃ per totius noctis ſpacium. multũ ſuſtinuiſſet laborem. Tempe quo ſeuiſſima gens northmannoꝝ pictauoꝝ et turonoꝝ fines vaſtabat duo frẽs ex cadẽ congregacione turonus mittebantꝰ. Qui dũ iterarent. et in quendã locũ gressa qui eſcendi diuertiſſent. ab eiſdẽ northmannis nocte capti ſunt. Et tmpe quidẽ eos aliquare manus eoꝝ deinde minare potuerũt. ſed eoꝝ ſilencium rumpe nequiuerũt. Mane autẽ cũ ad locũ conſtitutũ applicuiſſent. frẽs ut erant ligati ſe paululũ ab eis ſequeſtrantes in terra ſe proſtrauerũt. ut pacto pſalmoꝝ curſu ſilentio finẽ imponerẽt. Quibus vero oracione completa venit pars reliqua northmannoꝝ multa preda capta. Quoꝝ dux cernens frẽs in terra iacere. audito q̃ illi nullo modo poſſent eos loqui facẽ barbarica ĩmanitate turgidus. inclinato velut ad feriendũ conto irruit ſup eos metũ mortis eis inijciens. ceteris quoq; barbarico ritu manibz plauſum dantibus ille illi ut erant animo conſtãtes ita corpore ꝑmanſerũt ĩmobiles. qd̃ fiebat ire et obſeruancia ſancte regule. ſub q̃ et moꝝ cupiebãt et viuere. Sed ois̃pote nis manus eoꝝ exhilaratũ ſpectaculũ conuertit in luctũ. Quoꝝ cũ ut ille barbarus ad eos appropinq̃uit. equus ſalleratus cui inſidebat in obliquũ reſiluit. ſeſſoremq; ſuũ in terrã ſtrauit et colliſit. Quã colliſionẽ ſtatim febris letalis ſecuta eſt. Contacuerũt omnes. et verſi in ſtupoꝛẽ reperiũt quere quid ex eis deberent facere. Tandẽ reperto cõſilio dignũ eſſe cenſuerũt ut pro vita ſua ducꝰ vnus ex eis cederet. Deinde

ceperūt sorte queare. quē ex eis deberent interimē. Sed sup virtutū vnos et sorte xpi cōnumeratos nullo modo dyabolica poterat cadere sors. ita ut illi obstupescerent dicentes eos vltra hoīes esse. sup qs sors ea non potuisset cadere. Tunc manū eorū veloat dissoluerūt. et pro vita sua duas obnixius eos per interpretē rogare ceperūt. ¶ Quodā tempe dū alueū rodani cū nauigio cū pluribus trānsiret et vnus equus aliū calce pauē vellet ictū ferientis tabula nauis excepit. eo saltuet loco ex quo fuerat ram⁹ cū dolaret exsilius. ex quo ut euulsus fuit vertex. tanta per idem foramē inundacio aque ingressa est. ut subito nauis vsq ad supficiē repleret. Sic tamen plena deo gubernāte vsq ad aliā ripam puenit. et vsq adeo pater odo intro stetit quo oēs fuissēt egressi. Ad vltimū cū iste fuisset egressus. nauis abijt in profundū. Adhuc de eodem tempe dem. Cap lxi.

Dū eodem tempe romā oracionis gracia venit et dū in patriā rediret inter alpes ob niuis imensitatē eius iter preoccupatū et septū est. Cūq preterire vellet locū illū tetrimū et periculosum subito equus super quē sedebat tetendit pedē in obliquū. et ambo simul mergebant in precipitiū. Tunc pater odo relictis habenis ambas manus dū caderet erexit ad celū. et mox ramū arboris inter brachia sua reperit. atq in eo tā diu se suspendit donec eius clamoribz qui preterierant redissent. et eū susceperissent. Ramus autē ille visus amplius non fuit. quia nec arbor vnq illic videt nec nascit. et equus vltra nusq comparuit. ¶ Quadā die dū iuxta predonū fines iter haberet. quidā insignissimus latro inuenis intuens vultus eius affabilitatem illico est cōpunctus corde. pedibusq eius aduolutus ut sibi miseret hūiliter precabat. At ille. Vade inquit. et prius mores tuos corrige. et postea monasticā vitā appete. Cumq ille instaret precepit ei ut ad monasteriū eū precederet. Quod et factū est. Factus ergo monachus. celerario ad obediendū subditus est. et cū ydiota esset vtriusq ei imposuerūt salutis obediencie iugū et studiū lectionis. Quod ita deuote pagebat ut vnā manū obedientie porrigeret. altera vero psalteriū ferret. Cum autē in extremo vite laboraret. vocauit pueros priēm singulariē supplicans locutionē. Cui cū veniā peteret interrogauit eū si in aliquo post monachatū excessisset. At ille. Nudo tuda te ignorante mea culpa tunicā nostram tribui. et furtē pilis contextū de cellario abstuli. Quē cū interrogasset quid ex eo fecisset. refrenando inquit inguinē quā dudū male contraxi. ventrē meum ex eo circūligaui. Tunc stupefactus pater cū eam a visceribz eius solue vellet. cutis que ei adhesserat vna cū sanie secuta est. Post hec adiecit et ait. Hac nocte pater in celis per visionē electus sum. et obuiauit michi gloriosissime persone mulier. que ait. Cognoscis ne me. At ego. Nequaq dna. At illa. Ego inquit sum mater misericordie. Cui ego. Quid iubes ut faciā dna. At illa vndit. Post triduū venies huc tali hora. Quod et factū est. Nam tercia die hora qua dixerat defunctus est. ¶ Quodā tempe dū esset apud btm paulū rome rogatus eū abbas balduin⁹ ut libuū quē de vita beati martini gallus et postumian⁹ more dyalogi cōpōsuerūt ei corrigēt. et glosulis eluci daret. Cuius voluntati statim assensū prebuit et emendandi operā dedit. accersito fratre ocethario. Interea dū hore vespertine signū pulsaret. statim sedm regulā relictis que in manu tenebant ecclesiam ingressi sunt. Codice vero aptū vbi sederant reliquerūt et orationibz occupati obliti sunt eū. Locus autē ille ita positus erat ut aqua que ipsius tecto labit. et ex tribus alijs tectis vna cōuersione ad lectū. more torrentis vno in loco illo decideret. Ibi vsq mane patulus liber pmansit. et tot fundacioēs aquarū in cuitu eius cecderūt. ut margo libri vndiq fuit lota. scriptura vero pmansit intacta. Facto mane aptus est corā oīb fratrib liber. Cumq attoniti mirarent. ait prouidus pater. Quid admiramini

fratres. Sciatis quia beati martini
vitam aqua tangere timuit. Sicque ea
que propter eum deus fecit in laudem mar
tini conuertit. De ceteris euentibus sub imperio
conradi. Sigibertus. Capitulum lxij.

Anno conradi secundo contra
ipsum conradum potentiores reg
ni principes rebellionem meditati
tam sapientia quam fortitudine ipsius regis
ad eius graciam reducuntur. Solus arnol
dus de baioaria cum vxore et filijs ad
hungaros fugiens vsque ad mortem regis
ibi permansit. ¶ Anno eiusdem imperatoris
quarto. sarraceni a fixometo galliam
in fronte exeuntes calabriam et apuliam
beneuentum romanorumque regnum occupant
et grauissime ytaliam premunt. ¶ Anno
eiusdem sexto romanus grecorum imperator
filios suos stephanum et constantinum
cum domino suo constantino imperare constituit. ipso
constantino imperatore opere manuum sua
rum picturam scilicet pulchre exercendo sibi
victum querendo. ¶ Haronem maguntinum
episcopum. cuius dolo olim adelbertus perierat
rex conradus sollicitauit etiam contra hen
ricum saxonum ducem propter potenciam ipsius
sibi suspectam. Ad quod cum iam torquem
auream episcopus fabricasset. que collo ducis
secum conuiuantis inciteretur dolo prodito frus
tratus est. Et post triduum morbo et an
gore vel ut alij dicunt fulminis ictu in
terijt. Complices et conciliarij a duce pa
tria eliminati sunt. Misso autem exerci
tu a rege contra henricum. tanta cede saxo
nes debachati sunt in eos ita ut a mimis
declamaretur. vbi nam esset tantus ille infer
nus qui tantam occisorum multitudinem capere
posset. ¶ Anno sequenti conradus rex mo
riens. coram principibus regni regem designat
henricum filium ottonis saxonum ducis. De
initio imperij henrici primi. Capitulum lxiij.

Cepit igitur henricus anno domini.
dccc° xx°. Mundi vero quarto mille
simo dccc°. lxxxij. et imperauit an
nis xviij. Hoc tempore clarebat inter nobi
les lotharingie sanctus wibertus. qui gemme
lacense cenobium fundauit. Qui nobilitate
et potencia clarus. cingulum mundane
milicie deponens. cingulo sancte reli

gionis in monachico habitu se accinxit.
¶ Ziptineus dux bohemie ad xpi fidem con
uersus. iuste et religiose in boemia prin
cipatur. Et post eum watislaus filius eius ius
ticia et sanctitate preclarus. cui frater suus
bolizlaus nimis aduersabatur. ¶ Anno ter
cio hungaris franciam alsaciam. aleman
niam saxoniamque depopulantibus. henricus
rex iuxta vrbem meresburch congressus
vouens deo pro adipiscenda victoria se
heresim symoniacam de regno suo eradi
caturum. inestimabili cede eos usque ad in
ternecionem pene deleuit. Rex henricus
quoscumque fures aut latrones aut sicari
os manufortes et bellis aptos esse videbat
indulta eis venia agros et arma da
bat. et legionem ex eis faciens ad debellan
dos barbaros exponebat. edicens omnino
ut ciuibus parcerent tantummodo. ¶ Karolus
rex francorum cum auxilio lothariensium iuxta
vrbem suessionum pugnans contra robertum
fratrem odonis regis. qui contra se regnum
francorum inuadebat. eum cum multis peremit
et se et franciam henrico regi submittit.
Eique in pignus perpetui amoris et federis
mittit manum preciosi martiris dyonisij pa
risiensis. auro gemmisque inclusam. ¶ Anno
sequenti sanguis domini crucifixi. venit in an
gliam. forte ille sanguis. qui de ymagine
domini fluxit. cum secundo dominus in ymagine
sua a iudeis priora pateretur. ¶ Affricani
qui per municionem galeriani montis to
tam ytaliam laniabant. per miliciam iohannis
pape. et per auxilium romani grecorum
imperatoris. confecta cum eis pugna ita at
teruntur. ut ne vnus quidem superfuerit qui
non aut trucidaretur aut caperetur. multis
testantibus apostolos petrum et paulum in illo
bello visos fuisse ad auxilium xpianorum.
¶ Anno sequenti rex henricus pacem cum
vngaris in nouem annos firmat. ¶ Ka
rolus rex francorum a comite heriberto cap
tus in custodia parone traditur ob necem ro
berti ducis ab eo perempti. Ex cronicis.
Hic enim heribertus sororem iam dicti rober
ti acceperat in vxorem. Et ideo verbis do
losis karolum decepit ut in hospicium eius
diuerteret apud paronam. Sicque eum dolo
captum in carcere retinuit. vbi exul tan

dem et martir ocubuit. Porro uxor eius ad prem suu regem anglox fugit cu filio suo puulo nomine ludouico. p karolu vero rodulphus richardi ducis burgundie filius electus est in regem a francis. et in francia regnauit xiij annis. Johes papa captus a guidonis militibz et in custodia missus pessime strangulatus est posito cerucalu super os eius. Sigibertus. Rodulphus ux burgundionu ab ytalicnsibz ad regnandu contra berengariu iuitatus. conserta cu berengario pugna. eoz expulso victor regnu ytalie tribus annis tenuit.

De ethelstano rege anglie et victoziis eius

Nor anno post Gulhelu lxviij. edwardu qui regnauit annis xxiij regnauit filius eius ethelstanus annis xxi. Hic ut feru ex concubina natus est. Vir in tota anglia fuit vllu vetustu monasteriu quod non vel edificijs vel ornamentis vel libris vel pdijs decorauerit. Recencia monasteia faciebat quasi ex professo. vetusta quasi aliud agens artificij benignitate insignie bat. Sitrico regi nordanimbroz dedit i uxore una ex sororibz suis. Quo post anu mortuo prouinciu ulu sibi subegit. Wil dualiu regi walensiu. et constantinu regem scotoru ex suis regnis expulit. q tamen postea miseracone comotus in antiquu statu sub se regnare pmisit. Post tremu illu bellu fuit cum adalano filio sitrici. Qui timens regem sibi occurrente cu exercitu mimu se simulauit. et assumpta in manu cythara ad tentoriu regis ethelstani venit. cantitans pre foribus unde facile admissus est. cantandoq inter psallendu omia oculis scrutabatur Post couiuiu abire iussus. precium cantus accepit. Quod asportare dedignas. sub se in terra defodit. Notatu est hoc a quo da qui olim illi militauerat. et confessu ethelstano dm. Qui hoiem incautus q hostem pre oculis positu non prodidisset hoc rnsum accepit. Idem sacramentu quod tibi nup o rex fec. quonda adalano fecerat. Sed amoue hinc tentoriu vsq dii ptes reliquie veniat mane. ut imi cu petulanc exultantc modestia tunicam one frangas. Adalanus ergo nocte aduc niens epm quenda qui vespere ad excercitu venerat cu omni familia occidit. vlc qz progrediens regc impuisu offendit qui hostes nichil tale ausuros putauerat. Rex ergo strenuus exussus cu suos ad bellu acueret. gladius eius fortuito e vagina cecidit. Inclamatoq deo et scō adelino qui erat eius ex antiqua stirpe consanguineo. reducta ad vaginā manu uenit ensem. Qui usq hodie pro miraculo reseruat in thesauro regu. et est una pcr sectilis. nec unq auri vel argcti receptibilis. Hoc dei dono fretus tota die usq ad vesperu indefessus fugauit adalanu cu exercitu. Cecidit ibi rex scotoru constantinus p fide aiosissimus et uiua cib senecte homo. Aliq reges qnq et comites xij. et pene omnis turba barbarorum. Pauci qui remanserut pro fide xpi susapienda conseruati sunt

De diuinacoibz eius et muneribz sibi trismissis. Caplm lxv.

Orthwalensiu id est aquilonaliu britoniu regulu. vectigalis noie. annuatim ei soluebat auri libras xx. argenti. cc. boues xxv. et quot liberet canes venaticos et aues venatices. Urbem exestra cornualensibus abstulit. qua turribz et muro munuit ex quadratis lapidibz. Aroldus rex quida noricoru misit ei naue aurea vestra habente. et velu purpureu densa testudine taurator clipeoz intrinsecus circumagitatu. Hunc ethelstanu pre defuto voluerut emuli in urbe winconia cre. quoz princeps erat elfredus quida Qui deprehensus missus est roma ut ibi se cora aplico iohe iureiurando defenderet. Qui cu iurasset ante altare sancti petri cecidit. et manibz famuloz ad anglorum scola portatus. tercia nocte mortuus est. Misit ad eundē ethelstanu rabodus epus positus sampsonis archiepi ossa senatoris et sancti paterni et sca stubilosis qui fuit magister eiusde sce paterni. et eodē die et eade hora cu eode paterno migrauit ad xpm. Iste sancti tunc de britannia minori. et de normania translati ad tu

ciora loca fuerant. Sed et alie tunc multe
reliquie normannis gallias infestantibus
similiter translate facile nemini patebant.
¶ Hic ethelstanus de concubina natus
dicitur fuisse hoc modo. Erat in quadam
villa opilionis filia pulcherrima. Hec
per nocturnam visionem vidit lunam de suo
ventre splendescere. et totam angliam suo
lumine illustrare. Quod cum illa sodalibus
retulisset. et ille hoc idem villice que fili
os regis nutriebat enarrassent. illa
eam assumpsit. et loco filie habuit. Quam
postea adamauit in domo eius edwar
dus regis elfredi filius. ex qua genuit
ethelstanum. ¶ Ad hunc ethelstanum misit
henricus conradi filius rex teutonico
rum et imperator romanorum. sororem eius ot
toni filio suo expostulans. Alteram sororem
eius habuit ludouicus aquitanorum prin
ceps. de genere magni karoli superstes.

De ceteris euentibus illius temporis. Sigibertus. lxvi.

Anno henrici vij° symeon bulgar
qui ex philosopho monachus. et ex mo
nacho miles factus dominabatur bul
garibus. grecos grauiter atterit. sed ro
manus grecorum imperator eius insaniam
facto federe mitigauit. ¶ Anno eiusdem
nono raherius lobiensis monachus vir
nimie simplicitatis sed experiencia libera
lium artium nominatus cum hilduino. qui
in lotharingia episcopatum leodiense olim
ambierat. in ytalia ad hugonem regem
profectus episcopus ab hugone constituitur.
hilduino mediolanensi archiepiscopo ordi
nato. Idem postmodum a rege hugone
episcopatu pulsus quia baioariis fauerat
papie exiliatur. vbi et librum de suis erump
nis luculenter edidit. Scripsit et alia
multa legentibus vtilia. ¶ Anno decimo
lanceam mirandi operis clauis ihesu xpi cru
cifixi sanctificatam. que dicitur primi et mag
ni constantini imperatoris fuisse. donatam
rodulpho regi burgundionum et ytalie
a sampsone comite. rex henricus precibus
minis et muneribus addita etiam parte
prouincie sueuorum a rodulpho comite
extorquet. et hanc ad insigne et tutamen
imperij posteris reliquit. ¶ Anno xv°.
otto filius regis henrici vxorem ducit filiam
edmundi regis anglorum. ¶ Anno xvi° in
gennensi vrbe fons sanguinis largissime
effluxit. portendens forte vrbis ipsius imi
nentem ruinam. Que eodem anno ab affrica
nis cum classe illuc venientibus capta. cunc
tis ciuibus exceptis paruulis et mulieribus
captis et occisis etiam thesauris suis est
euacuata. ¶ Anno xvij° niger rex russo
rum sciens exercitus grecorum esse ductos con
tra sarracenos. et ad insularum custodi
as dispersos ad expugnandam constantino
poli cum mille et eo amplius nauibus
venit. adeo de victoria iam securus. ut
grecos non occidi sed capi preciperet. Qui
bus imperator romanus cum paucis viri
liter occurrens circumcirca greco igni in
iecto pene omnes ex nauibus exussit. pau
cis euadentibus. omnes captiuos decolla
ri iussit. ¶ Anno xviij prodigia apparu
ere. Sol sereno celo obscuratur. per fenestras
vero domorum radios quasi sanguineos
emittebat. Hominis cuiusdam sinistra ma
nus ferro amputata post annum pene
ad integrum ei dormienti restituta est.
Cui pro signo miraculi quasi sangui
nea linea loco coniunctionis notabatur.
¶ Henricus rex moritur. Qui licet in vin
cendis inimicis gloriosus fuerit. quia tamen
pacificus erat nullam operam dedit. ut ef
fugatis ab ytalia tyrannis. qui quasi con
ductiui mercenarij alter alteri succedentes.
imperium dilaniabant. benedictionem
imperialem accepisset. Post quem otto fi
lius eius ex matilda filia theoderici re
gis saxonum imperauit. Mons vero vbi
rex henricus sepultus est postea flam
mas multis locis euomebat. ¶ Obijt quo
que dominus odo primus abbas cluniacensis.
succedit ei ademarus.

De extremis mira
culis sancti odonis. Ex gestis eius. Capitulum lxvij.

Hic sanctus odo cum discipulos
suos regularibus disciplinis in
strueret. multorum monachorum
miserabilem excessum narrauit. ut in eis
motus iuueniles comprimeret. Hijs inquit
diebus duo fratres rapidissima rapti sunt
morte non in vno loco nec in vna die
Veniens vnus ex eis in domum cuiusdam
sororis sue. vehementissime esurire se

dixit. et refectionē petijt. Cui protin⁹ illa pisces habundanter se habē respondit ut comederet quales et qua hora vellet Ille quasi indignans pisces se fastidire respondit. nec iam eos se posse vidē dixit Tunc armū cuiusdā animalis assari p̄cepit. sed non ferens assandi morā pro unculā incidit. et in prunas proiecit. Deinde vinū sibi afferri iussit. et carnis morsū auide sumpsit. Adhuc quod sūpsit gulā non transiliit nec reidē potuit. sed vitū cū cibo p̄didit. Alius frater veniens ad domū cuiusdā sui parentis statī ad comedendū quesiuit. Cui cū rēdisset quia nondū hora edendi venit cū indignatione adiecit. Heu tota nocte post inuictū michi obedientiā equitando laboraui. et nūc ieiunare me cogitis. Asserte ergo michi si quid habetis. Cui cū diceret pisces se habere. indignatus cepit huc et illuc oculos intuitus arcūferre. Ibat autē circa pedes eius gallinarū grex. Tunc quasi furens baculū arripuit. et quā ei placuit prussit. ac furibundo ore dixit. Hec est hodie michi pisces. Qui autē circā stabant cū quodā rubore dicebant. Licet tibi carnē comedē pater? At ille. Volatile inquit non est carō. Volatilia enī et pisces vnā habent originē. Apposita est ergo coram eo gallina quā occiderat iā assata. ex qua coxā abstulit et momordit Quē morsū nec euomē potuit nec gluti re. sed eū vitio p̄mauit. Pugnos tamen et seruientibus pro mercede siue īprobitatis in obprobriū anteqū moreret assūpsit.

Quidā frater ex predā p̄fis odonis congregatione illicito tpe sibi flebotomi curationē adhibuit. Sup quo facto cōmotus est eius animꝰ. quia q̄nus eū necessitas coegisset. tamē absq; eius licentia hoc presumē non debuit. Apta vena per quam sanguis p̄fus effluerat dirupta est. et quousq; aīam reddet. a quocūq; medicamine nō fuit restituta.

In monasterio sancti helye de quo btūs gregoriꝰ in dyalogo loquit constituit pater odo vnū de fratribz suis p̄positū noīe theodardū. Sed quia durū est in mente veteri nouā meditari. monachi qui ibi repti sī ab esu carnis non poterāt abstrahi. Qđ videns ille cepit ex finitimis regionibz pisces emē vt vel sic voluntati eoꝝ satisfaceret. Ex qua re penitus equi quos eis pater odo dimiserat defecerāt huc illuc p̄ discurrentes. Hanc ergo eoꝝ impietatē suāq; laborē p̄decūs frater patri odoni crebrius īnotescere studuit. Quo a dnō petente vallis illa cui monasterium p̄minet atq; inūadat non multū p̄ cui uūtis monticulis īuicē se clausit. et paruissimi torrentis qui per eā defluebat aditū interdixit. De hinc multitudine aquaꝝ collecta lacū ex se produxit. et laborē fratri abstulit. quia pisces illi emere vltra nōn fuit. Huius natalis celebratꝰ xiij kl̄ decembris. cuius vitā frater iohes descripsit. De successoribz eiꝰ ademaro et maiolo. Ex gestis eiꝰ. Capl̄

Porro sancto odoni ut dēm est successit ademarus siue eimārus qui fuit simplicitatis et innocentie filius. Hic in augmētacōe predionꝝ et acquisitiōe cōmodi tpalis fuit studiosus et in obseruancia regulari deuotus. Amissionē luīs tpalis et q̄d quid sibi aduersitatis accidere potuit absq; omni murmure et indignatōe pacientissime tulit. Huius tpe beatꝰ mā iolus matiscensis archidyacon⁹ nobilis parentibz ab infancia nobiliē enutritus spūalibz lr̄is imbutus. et virginitatis titulo decoratꝰ. ad amorē et obseruātiā monastici ordinis est conūsus. et sexto ut ferūt anno siue cōuersionis e seculo ab ipō heimardo abbate iā tota corpis valitudine destituto. et oculoꝝ lumine priuato. habito frm̄ consilio in locum abbatis licet multū renitens est subrogatus. Erat autē incessu grauis voce sublimis. ore facundus vultu angelicus. in omni motu vel actu corpis honestus. Erat fide firmus. spe certus gemina caritate refertus. sapiencia clarus fortitudine robustus. Erat ei honestas in actione sobrietas in conuictudine. humilitas in prosperitate. pacia in aduersitate. affabilis. superbis terribilis. p̄ cuncts erat affabilis. superbis terribilib. p̄ cuncts cū debuit. diffusus ut decuit. Non vi

uersus in habitu. non confusus in actu.
q̄ntū ad hoīem vnus semp̄ et idem. De
uotus imitator sanctoꝝ. et intentus au
ditor eorū. Ita placē studuit hoīb; ut
deo non displiceret. Qm̄ p̄spicue autē huiꝰ
eiusq; discipuloꝝ existat in benedictione
memoria respondeant monasteria ab
ipsis. alia a fundamētis constructa. alia
de corruptione cū incremento virtutū
ad meliorē statū reducta. Multi quoq;
fideliū ut testat̄ fidelissima relatio. diui
sis infirmitatib; constricti. etiā de vita
desp̄antes. ab eo visitati. per graciā dei
sanati sunt. Et multi oculoꝝ caligine
detersa. per meritū eius clarius videre
ceperūt. Multi ut ferūt a veneno serpē
tum. a morsibus luporū et canū. ab īcīsione
et illusiōe dēonū per dn̄ice crucis vexillum
dextera eius manu impressū receperūt
salutare remediū. Multi quoq; in p̄icu
lis fluminū. ab ictib; fulgurū. et ceteris
incōmodis ab eo liberati sūt. Aliq̄n can
dele. vel cubicularij negligencia vel occa
sione aliqua in noctib; ante lectū eius ex
tincte ut testati sunt qui affuerūt diui
nitus sūt lumini restitute. Aliq̄n cum
in monasterio sancti dyonisij esset. et
nocte ut sui moris erat eiusdē mr̄is li
brū de principatu celesti legeret. graui
sompno sup̄ueniente candela de manu
eius super paginā libri defluxit. et tūc
mirabile quiddā et insolitū accidit. Ig
nis enī nature sue officiū prosequēs licū
consūpsit et cerā paginā vero dimisit il
lesam. Obijt hic sanctus plenus dierū
et sanctitate. q̄nto ydus maij feria vī
post celebracionē solempnitatis dn̄ice
ascensionis. Ad cuiꝰ sepulchrū multi sa
nant̄ infirmi. p̄alitici erigunt̄ et clau
di. Ibi ceci et a demonib; possessi curāt̄.
et nescio cuiꝰ generis igne terribilit̄ et
miserabilit̄ adusti liberant̄. De impio ot
tonis p̄mi. et nece regis eadmundi. Sigibt̄ꝰ

Igitur post henricū īperauit Ca lxix.
otto primꝰ. Qui cepit anno dn̄i.
dcccc° xxxviij. Mundi vero q̄rtomil
lesimo. dcccc°. i°. et imp̄auit annis xxxvi
Huiꝰ anno p̄mo princeps boemie wen
cezlaus vir sc̄us a fr̄e suo baizlao occidit̄

ambitione preripiendi p̄ncipatus seducto.
In eius vlcionē rex otto bellū baizlao indix
it. et longa inter eos concertacio per qua
tuor annos protacta est. Ex cronicis.
Hoc etiā anno rex francoꝝ apud autisiodo
rū morit̄. cuius corpus in ecclesia sancte
columbe cenonis tumulat̄. Post eius mor
tem franci coacto in vnū concilio gwil
helmū senonensē archiep̄m in angliam
miserūt ad eduā quondā reginā franco
rū ut filiū suū ludouicū remitteret ad reg
nū paternū. Cui obsidib; et sacramētis
adhibitis ludouicū prefatus antistes ac
cepit et in franciā adduxit. Qui apud
lugdunū vrbē vnctus et coronatus est in
regem. ac regnauit ānis xix. Sigibertꝰ
Anno sequenti ytaliā vexabat heresis
antropomorfitarū. id est corporeā for
mā deū habere dicenciū. Contra quā
raherius veronensiū ep̄s et verbis et
scriptis reclamabat. Anno seq̄nti rex
otto baizlaū bello sup̄auit. At baizlaus
pro victoria securos circūueniēs. princi
pē milicie regis cū multis trucidauit.
rex vero bohemiā deuastauit. Guilhelmꝰ
Hoc anno regnauit eadmūdus ethelsta
ni frater annoꝝ xviij. qui annis sex et
dimidio regnauit. Hic glasconiensē eccle
siā magnis predijs et honorib; ditauit.
et confirmauit donacionē suā per pri
uilegiū aureis lr̄is scriptū in libro euā
gelioꝝ eleganter composito. quē eidem
ecclesie dedit. Hic eadmūdus latronem
quendā noīe leof eliminauerat. Qui
post sex annos regressus die sancti au
gustini cantuariēn archiep̄i īopinus ap̄d
prontelecherie inter cōuiuas regis as
sedit. Quia scilicet tūc solebant angli
festiue cōuiuari ob mēoriā predicacio
nis sancti augustini. Hic latro tūc for
te iuxta ducē recūbebat. quē rex ipse
p̄tibus de cena dignatus fuerat. Qui
cū a rege solo recognitus fuisset. ceteris
in vina spumantib; rex ira accensus
predoni in capillos īuolat. et ad terrā
elidit. Qui sicam latenter de vagina e
ductā in pectus regis infixit. qui mox
exanimatus est. Latro vero concurrenti
bus satellitib; membratī discerptus est.

nōmullos prius saucians. Preuiderat hunc regis finē beatus dunstanus tūc glaſconiensis abbas. demonis ante se saltantis gesticulacionibz et plausibz eodem stultis ridiculibz. Qui mox equū conscendens et ad curiā ꝓperans in medio itinere rei geste nūciū accepit. Sepultus est in glaſconiensi ecclia datus īferias villaimq; octabus. Ex cronicis. Hijs diebz contra regē ludouicū rebellant franco rū proceres. ac eaā sup omnes hugo magnus parisiēn comes. Hic fuit filius roberti tyranni a karolo rege in bello suessonico ꝓempti. Ludouicus itaq; rex a ducibz suis circūuentus a northmānis capit. et consilio hugonis banchi nū missus publice custodie tradit. Karolomānus vero maior filius eius a northmānis adductus. rotomagi mo ritur. Hoc audiens impator otto cum ꝓceribz legionibz ad liberandū ludouicū franciaā aggredit. eiusq; motu ludouicus a custodia relaxatur. De cetis eiusdē illius tpis. Sigiberti. Caplm lxxx.

Porro contra ottonē impatorem rebellant euerardus comes palacij. et gyslebertus dux lotharingie qui gerbergā sororē ipsius impatoris habebat vxorē. Hij itaq; duo henrici cū fratrē impatoris obsessum capiūt. eiq; fallacia sua ab impatoris fidelitate se iunctū fictioni sue applicāt. suggerentes magis ei regnū cōpetere illi in patris regno nato. qm̄ ottoni ante regnū nato. Anno autē ottonis v°. gillebertus et euerardus cū prefato henrico iuxta reni curtā contra impatorē bellū parantes milites impatoris offendūt. et multa cū pauca congressione fracti. interī impatore in alio reni litore ante clauos diū lancee sue infixos in oratione prostrato victi tergā dederūt. henrico in brachio insanabiliter vulnerato. Eodem anno orta dissencione inter principes de varietate legis vtrā debēt alijs supstitutis filij fi liorē post patres defunctos hereditare. an exheredatis fratruelibz debēt hereditas ad patruos redire. ex regis ottonis. oīmq; principū sententia cognito veri tatis cōmissa est gladiatorio iudicio. Cessitq; victoria hijs qui censebāt fratrū filios debere cū patribz hereditare. Anno sequenti rex otto obsedit brisagmun opidū alsatie. quod ludouicus rex per mi lites euerardi et gillebertī tenebat. In qua obsidione suasu frederici magun tini epi qui animo iam ab impatore deficerat. multi ab īpatore defecerūt. Cuiq; re alijs territis solus rex interri tus manet. Interī fideles regis vdo sa liet et conradus frater hermāni sueuo rū duces euerardū et gillebertū predā do regno seuire intentos. iuxta venum topinate aggressi acerrime debellant. Euerardo gladijs ꝓempto. gilliberto autē reni vndis submerso. ceteroq; vix aliquis fugit. qui non aut trucidaret aut capet. Hoc nūcio infideles regis corde frangunt. et ludouicus ab alsatia a discedit. et rex et fideles eius cū ipso gratulant. Eodē anno ademarus clu niacēn abbas substituit sibi abbatem maiolū Guillelmū. Hoc anno guillelmus filius vuillonis dux northmānorum dolo in fracta occisus est ab alsone cog nomento curto. Clauis ad eius cingulū tuenta est seve familiaris scrinij in quo tuenta sunt indumēta monachalia. que semp in bello meditabat se gestaturū apud grimegū. Que locū a tempore hastingi desertū ipse fructuosis sentibz purgauerat. et ad hunc statū qui mō est euexerat. Huius filius fuit richardus.

Adhuc de eodem. Sigiberti. Cāp lxxx.

Anno ottonis septimo stephanus et constantinus impatores filij romani impatoris ut videlicet iuxta patris sui seueritatē a iuuenili lenitate cohercerī disposits in palatio insidijs. ignorante altero constantino leonis impatoris filio. patrē de palatij solio deponūt. Et tonso ei ut moris est capite. ad vicinā insulā in qua religiosi philosophabant trāsmittūt. Solitudinem eclipsim passus est feria sexta hora diei tercia. Quo die in hyspania adarram rex sarracenor a rudamiro

xpianissimo rege gulecae in bello supa
tus est. ¶In yralia comeu mire mag
nitudinis apparuit. pretendēs flamem
que secum est. ¶Rex otto corpus innocen
tij mīs in urbe magnaburch tūlferet
¶Anno seqnti otto impator totā lottha
ringiā sibi subiugauit. resistente sibi
solo metensiū epō adelberone fratre
ducis frederici. ¶Stephanus et constāti
nus videntes post patris sui depulsionē
constantinū filiū leonis impatoris ab
omībz sibi preferri. et se iā in secundis
uxr habere. cū deliberarent hoc quod
de prē fecerunt etiā de constātino face.
publicato consilio eoz per dyabolū in
tentorem hui⁹ consilij. cū ad cōuiuiū
ex condicto consedissent. et de priorata
to signo a viris constantini. ambo fra
tres solio deturbant. Et tonsis capitibz
ad idē monasteriū ad quod prīem tūs
miserāt. et ipi ad philosophandū cum
monachis transmittūt. Ita euacuato
palacio abusiuis impatoribz ipē cōstan
tin⁹ et romanꝰ filius ei⁹ ex filia romani
impatoris impauit annis xvi. ¶Anno
sequenti henricꝰ frater impatoris uxo
be mersburch a fratre obsessus proue
tis armis ad pedes eius procidens et mi
sericordiā eius implorans in custodiā
inducit. Fredericus etiā epūs magūtiae
a ciuibus excludit. ¶Hoc anno regnauit
edredus tertius edwardi frater annis
xr. et dimidio. Cuiꝰ egrotantis audito
nūcio beatus dunstanꝰ cū illuc equū
accelerauret uocē desup sonantē audiuit
quomodo rex edredus obdormiuit in dño

De origine sīc dūstani et bonis eius ūtutis. Ex gestis eius. Ca. lxxij

Hic dunstanus ex gestis eius. Ca. lxxij
anglie ptibz fuit oriundꝰ pntibz
genere et fide nobilibz. Qui mater
nus autem similiz sacro puerperio intu
mescentibz. accidit eam cū viro et mul
titudine ppli confluente ad ecclesiā bea
te virginis marie in glestonia die pu
rificationis eius aduenisse. accensis qz
lampadibz missarū solempnijs inter
esse. Jamqz qualiū puerū ūtm in tem
plū inducerent ventum reperat. tunc
repente maiestas dīi apparuit. que
omnia luminaria extinxit. et totam
domū caligine obtexit. Cumqz omnes
nimio pauore starent sensu hyerentes
et aternis obtutibz stupore indurati.
ex templo lux celitus emissa in templo
resplenduit. et cereū quē puerpēa ma
nu tenebat accendit. Si autē pplus de
amisso lumīe mirabat. nūc maiori ad
miratione simul et exultatiōe detinet.
Illuc itaqz ab omībz pcurrit. et hinc
omībz lumen porrectū. Infans autē
natus cū iam loqui inapet. ad eandem
ecclesiā cū oblationibz delatus est. Ibi
qz illis in oratione prostratis apparuit
vir ethereos habens vultus. dicens locū
non multo post sublimandū. et puerū
ibi deo relinquendū. et btm per sīla se
culoz predicandū. Cū autē in tenello cor
pore acerrimo langore fatigaret. et iā
ui lumine mors adesse putaret. nocte i
tempestā celestis eū medicina reuisit.
quā ei per angelicū ministeriū xps ex
hibuit. Confestim de lāto dolore sur
gens ad templū deo gratias acturus
cucurrit. Hijs qui eius egrotantis cu
rā gerebant stupefactis. lentoqz pede
vestigia eius sequentibz. et fīnē rei ex
plorantibz. medū mediū itineris con
fecerat. cū malignus spūs latentiū
turbā multitudine stipatus occurrit.
viāqz eunti intrudere contendit. Cu
pre timore pterritus xpm puer ecclā
intrauit. eiusqz presidio vallatus virgā
arripuit. Quā in faciē obsistentis simu
lachru vibrans. ipm cū omni comitatu
in fugā compulit. Deniqz ad portum
templi veniens. sed eā obseratā iuenu
ens scalam qua īnuti solebant qui supe
riora templi sarciebant. ignorāti et qī
per excessū mentis ascendit. Inde ad al
tera tecta ptem quia nullus erat descen
sus progrediens angelicus manibz ad so
lū contra templū scilicet deponit. Ibi
factu luce iuentus est leui sopore effusꝰ
Rogatus ergo ut tm mirabilis euentus
modū exponeret. non esse hoc in sua cō
scientia respondit. Sed hijs qui explorādi
gratia eū secuti fuerāt. que vsqz ad extre

ma templi fastigia contigerant claro
et probato sermone testificati sunt. Cetera
vero qm̄ illos et puerū latuerūt sola
dei potencia mirabilit̄ patrata fuisse
claruerūt. Studebat iuuenis seruare
pudiciciā. fugere lasciuiā. principiū bene
agendi deū semp̄ habere. finē vero eidē
cōmendare. Moribz quoqz bonis accessit
studiū sacre lectionis. Et cū varijs arti
bz magnificē polleret. illā que musicis
instrumentis exercetur speciali quadam
affectione vendicabat. Deniqz a patruo
suo adelino cantuarien̄ epō regi ethelsta
no familiari contestacione cōmendatus.
et ab eo gratissime in palacio susceptus
in cūctis se sapient̄ agebat. Nunc quidē
surgens ad orandū deū. nūc sedens ad
iudicandas causas hoīm. Et cū videret
regē curis secularibus fatigatū. in cy
thara vel in aliquo musico instrumēto
psallebat. sicqz tam regis qm̄ principū
corda exhilarabat. De miraculo cythare
eius. et susceptione monachatus. Ca. lxxiij.

Tunc matrone cuiusdā freqnti
rogatu compellatus ut ei stolā
sacerdotalē artificiose p̄pingeret
quā post ad diuinos cultus aurifactori
a imitacione figuraret assūpta cythara
ad domū illius tendit. cytharā in pari
ete suspendit. et opus ad quod venerat
diligent̄ instituit. Cumqz manū opi. cor
aūt et labia deo p̄pararet. apparuit in
domo gloria dn̄i. cytharaqz parieti affix
a absqz vllo mouentis impulsu huius an
tiphone melodiā discretissima modulaci
one p̄sonuit. Gaudent in celis aīe scōrū.
Tunc puelle obstrepantes exiliūt. ma
terfamilias oīsqz domus clientela voci
ferans eū plus qm̄ expediat scire. Dyabo
lus quoqz īuidie stimulo quosdā inflam
mat. qui confecto mendacio opinionem
iuuenis apud regē ledant. asserentes
illū malis artibz imbutū. nec quicqm̄ di
uino auxilio sed pleraqz demonū opari
prestigio. Qui aduertens faciē regis non
esse erga se sicut prius. palacio discedere
parat. malens eū deserere qm̄ ab eo deseri.
Quo compto eius emuli insidijs iter ob
sident. illum equo deiciūt. supplicijs affli

gunt. Tandē vinculis irretitū in cisterna
que iuxta erat depellunt. donec a q̄bus
dam hominibz īuenit̄. quorū pietate ad vi
cū fouendus transfert̄. Hoc ergo principi
um certaminis esse intellexit. ad quod
illū nup̄ diuinitus cytharedus p̄mouit.
Profectus inde cognatū suū elphegū
wentane ecclesie pontificē adijt. a quo
frequenter rogatus ut monachū indue
ret. quatinus qui angelice cōuersacionis
ī̄cia haberet p̄seuerancia in habitu de
monstraret. respondit excellencioris ēē
gracie qui in seculo consenuit. et tamen
que digna sunt monacho fecit eo qui se
monasterio dedit. nec quicqm̄ aliud pret̄
qm̄ quod sibi statutū est facere potuit. Alte
rū inquit necessitatis est. alterū libertatis
Ad hec epūs. Omnibus ait cōis necessitas ē.
ut qui ignē gehēne voluerit effugere. ig
nē concupiscencie studeat extinguere. Qui
non multū extinguit̄ si fomēta eius hu
manis sensibus non subtrahant̄. Ad hec
Quod in mūdo precipue appetit̄. libertas ē
hoīs. hac enī omissa cetera nequeūt possi
deri. Ut ergo deo des quod maxime diligis
illa desinat haberi. Cumqz huiusmodi ver
bis cotidie epūs insisteret. illū in ambiguo
positū grauissima febris īuasit atqz ad de
speracionē vite p̄duxit. Tandē ex inspera
to recalescens hec ait. Legibz voluptatis re
nūcio. Virginē me virginis filius hucusqz
seruauit. virginē me virginū regina ha
bebit. Mox accito epō postulat sibi indila
te religionis benedictionē dari. Tunc epūs
leticia p̄fusus monachali eū et sacerdo
tali gracia promouit. ecclesie bte mari
e virginis attitulans. cui eū ab ī̄cio pa
rentū suorū sponsio dicauit. Cumqz eum
contra dyaboli insidias instruxisset. di
misit eū p̄gentē ad generacionis sue prin
cipiū. Ibi in eccīa beate virgīs mansi
tabat. opans ea que pie norma religio
nis exigebat. Cui eciā adherentē cellam
siue speleū p̄prijs laboribz edificauit. q̄
non tam humani habitaculi qm̄ formā
gerebat sepulchri. Ut enī ego qui vidi es
timo. longitudo eius non amplius q̄nqz
pedū. latitudo vero duos semis pedes ha
bet. Porro altitudo staturā hoīs exp̄mit

si quis in defossa terra constiterit. aliter enim neq; satis ad pectus porrigitur. Medium ostioli fenestrella aperit. per quam lumen operanti irradiauit. De incensione demonis et visione stelliferi. Cap lxxiiij.

Verum dyabolus quem ante habitare non sinebat in palacio. nunc quoq; depellere nititur tugurio. Fallax ergo fallacem hominis adoptus ymaginem sub obscuro vespere cellam adolescentis petit. immisso capite fenestre incumbit. cernens illum fabrili opere occupatum. postulat sibi quicquam operis fabricari. Cuius ille calliditatem non advertens. operi quod postulabatur animum intendit. Interim cepit hostis perversa compositione verba facere. mulierum nomina immiscere luxurias commemorare. Deinde religionem ostendere. et denuo eadem repetere. Tunc athleta xpi quis esset intelligens. tenacula quibus ferrum tenebat cepit fortiter ignire. et suppressis labijs xpm invocare. Deinde furore sancto actus celeriter ea candencia de igne rapit. larvalem faciem includit. et totis viribus renitens. monstrum introrsus trahit. Jamq; stando vires sumebat. tum is qui tenebatur avulso pariete tenentis se manibus aufugerat. tales immani rugitu fremens vlulatus. O quid fecit caluus iste. Tenui namq; sed formosa cesarie erat et ideo de eo talia clamitabat. Mane autem congregata est ad eum propinqui populi multitudo sciscitans quis ille clamor fuisset qui tanta eos vehementia terruisset. Demonis ait furor ille fuit. Caute vos ab illo agite quia si irati vocem ferre non potuistis. societatem dampnati quo pacto sustinebitis. Post hec ieiunio et oracione contra hostem pugnans cum pudicicia corporis tantam obtinuit cordis mundiciam. ut vix eum latere posset si quid sinister spiritus molitus fuisset. Famaq; eius totam regionem percurrit. que ad visendum eum omnium corda accendit. Mulier quedam elgisu nomine diues et nobilis ad eum veniens. cum ex ore eius verbum audisset. adeo dulcedine vite eterne delectata est. ut ulterius neq; domum repetere. neq; loco discedere. sed cum eo viuere et mori diligeret. Hec circa veneracionem beate marie virginis valde feruens erat. Et in tantum apud eam eius merita valuerunt. ut si quando necessitate coacta quippiam postularet. vix aliqua morula intercedente ab ea susciperet. Que cum infirmata moreretur vir sanctus dum ecclesie ostium psallendo preteriret. erectis ad celum oculis vidit spiritum sanctum in columbe specie descendentem. Cuius corpus omni candore nitidius. alarum vero remigia scintillantis ignis splendorem per aera spargebant. Quem ille penetrale illud morientis matrone subintrantem conspiciens. illuc concite venit. videt domum diuino splendore fulgentem. audit feminam intra septa veli oppansi gracias agentem. Miratur colloquium. et dicendi finem pacienter expectat. Deinde leuato velo subintrat. illius stelliferi nomen interrogat. Illa autem modeste subridens ait. Tu stelliferum antequam huc venires vidisti. et nunc cui locuta sum interrogas. Ipse est qui ad ostium ecclesie tibi apparuit. et me de imminente morte territam consolans visitauit. Tibi autem singulari amico gracias refero quia tuis semper admonicionibus instructa et oracionibus adiuta ecce ad deum vado. Cumq; corpus et sanguinem xpi suscepisset animam pariter tradidit. Qualiter sanctus est abbas glasconiensis et precognouit mortem regis Cap lx.

Defuncto autem rege ethelsta xv. no frater eius edmundus imperij monarchiam suscepit. A quo dum stans accepta potestate super regiam mansionem que glasconia vocabatur. cepit angustioris ecclesie fundamenta iacere. officinasq; construere secundum exemplar olim sibi ostensum ab angelo ipsam fabricam meciente. magnumq; monachorum gregem ibidem congregare. Quibus ipse primus abbas effectus ad tantam iusticie perfectionem eos adduxit. ut ad omnes circumquaq; ecclesias ex eisdem pontifices eligi. abbates assumi non cessarent. Cum autem vir dei precibus regijs deuictus batensem ecclesiam inuisere perexisset. ibi dum solitarius oraret repente ad superna raptus animam cuiusdam discipuli a se nobiliter apud glasconiam educati innumera angelorum frequencia stipatam. immensoq; lumine perfusam ad celum prouehi conspexit. Et mox eam in manus diuine potestatis commendans. dominos quoq; loci ad commendandum

tuitauit. Regressus autē ut regē sibi loqñ di cupidissimū adiret. dyabolū saurre si millimū coram eō stantibz deprehendit saltantē. et quasi de futuro aliquo luxu gloriantē. Cuj presencia dñi coessentu po pulo indicasset. formāqz hoīm conspectu bz horribilē ex impio denudasset. requisi tus postea quid eiusdē monstri tam pe tulans letitia pretendēt. mortē regis. regñ nigz mutationē proximā esse nūciauit. Cui mox ppheae rei veritas respondit. Nā infra sex dies occiso rege successit in regnū iure fratris vir egregius edredj pius et iustus. Proinde dumstanj quasi rex et regis impator est effatis Qualiter idem frīs est winemerī epūs. Caplm

Ifego autē awentano lxxvi. epō ad vitā spūalis seculi depo sito rex dumstanū aggredies rogat ut ecclesiā pastorali solatio dest tutū ipse pastor suscipiat. Sed videns se ei psuadere non posse. regine matri cadine que illi valde dilecta erat vbū imposiut suadele. Quod cū ei suadet et ille penitus recusaret. illa racionibus adhuc insistente. motus aliqñtisper. ter tissimū inquit habeto me in diebz filij tui pontificali insula non ee sublimandū. Inde fluctuantes animos gerēs cu bitulo se dedit. ibiqz secū multa voluēti sompnus obrepsit. Et ecce assunt xpi a postoli petrus paulus et andreas. a qu bus gloriosissime salutatus andreā hila ri vultu aspiat cōnuentē. et euange lias verbis audit pretinentē. Tollite ui gū meū sup vos et discite quia mitis su. ctū. Tunc a beato petro iussus leuā ertē dere. in modū ferule trepitantis ictū ex tepuit. hoc ab illo audiens. Hoc tibi sit et pena abiecta. et signū non ulterius abiu endi pontificatus. Ad cuius virgule tactū euigilans gracias egit deo. a quo se ita conspexit honoratū. Cumqz regi que vi derat enarrasset signo diuine pnūcia cionis est glorificatus et insup ipsi int pretacione regis pontifex futurus tantu arie designatus. Rex autē letali mor bo postea correptus ad eū accersiendū nūcios misit. ut ecē confessionis eius au ditor. et fidelis apud deū interuētor. Qui contristatus ad aiam. cū ad pala ciū velocater tendēt. et membra conser ta ieunijs insatigabilit fatigaret nō patente deo illū ulterius afflig. vor de celo lapsa insonuit. Ecce rex edredus ob dormiuit in domino. Cuj votis emissio ne equus cui insidebat prissus interijt. Tremuerūt comites fragorē quidē tonā tis audientes sed quis intonaret non in telligentes. Quibz ipe rem aperiens. com mendat aiam defuncti regis in manj regis eterni. Ingressisqz palaciū sepeli endi ei psoluit officiū. Post hunc surrex it edwi. filius regis edmūdi iuenisī sipiens. nulla regnandi gratia pollens sed quasi alter roboam spretis senioribz pueroz consilia sectans et lubidine inef santer ardens. Hijs vir sanctus grauit offensus fregñter et acriter eū repit in arepare. et ille increpantē ridere. multa q illi mala cōminari. Qui vbi industri am suā nichil preualere vidit ab eius colloquio penitus abstinere decreuit. Illo igit velicto monasterio se recepit. Il lo in loco turris erat quā nedū villa cacumine tectura claudebat. Cumqz populus trabē tocius opis sustentatri cē suis muris applicare contenderet repente ruptis funibz ruere cepit. Cla mante oī populo dumstanū vocabz iteratis. aduolat ocius scās. signū cru cis e regione macerie depingit. Nec dū manus sancta digitos contraxerat. cū tra bes nec vinculis astricta nec machinis leuata reuchi videbat. ad locū de quo ruere reperit. Qualit insidias dyabolu tonit se fugauit. Cap lxxvij

Vic gloie tuidens dyabolus in specie vsi translatus hianti ructu orantē aggredit. nectibz q vngu lis pastorale virgā q̄m manu tenebat complectit. et ad se trahere conat. At il le spū dei roboratus retractū ad se ba culū in sublime erigit. at fugiente be luā cedens non prius destitit q̄ flagel lū in tergo illius tribz ptibz cōmutū apparuit. Victus in se diabolus in al is victorē suū vincere querit. Nā presu

to rege eodē quo consecratus fuerat die in turpes concubitus publice devoluto ac per hoc omni senatorio ordine offenso. cōmuni oīm voto dūstanus cōpellat. Qui pgens reptū cū adultera regem a mechali thoro violentē abstraxit. et ante sūmū pontificē odonē cantuarii ense adduxit. Itaq; pelicis aūm dyabolus instigat. regis iram pelex exaltat et ambo dunstanum exiliū intentāt.

Cumq; venisset glastoniā et vigente regis edicto proscriptus fuisset. inē lacrimas monachoz eius manu nutritoz. inter lamenta amicoz. inē gemitus pauci a se revocatoz auditu est in atrio templi vox plaudentis dyaboli quasi iuuenale cachinnātis. Quē sēis seuēa fronte suspiciens. nichil aut sup exilio meo gratulaberis. quia plus est qđ me rideunte doleas cū quitq; exulante letū valeas. Hoc dicto malignus abscessit. Nec sic cessauit mulieris furentis insania. quin omnibz qui virū dei exulantē hospicio fouissent pscriptis damnatis. ipsis q; oculis eruendis. ministros tūsmitteret. Ac clemencia xpi respiciens anglox tplm tanto pastoe destitutū. suscitauit corda eoz contra regē impiū. Coacti q; in turbā. ipm eū aduersum fugitantē armis psecuti sunt. Et ipsam quidē comprehensā subnervauerūt. ipm quoq; per diversa loca deviantē ultra flumen amnisiū cōpulerunt. Fremēq; illius edgarū regē statuerūt. Qui celebrato regni consilio admictis omnibz que a fratre eius iniquis legibz decreta fuerant. oīa quoq; ab eo violenter ablata restituit. et virū dei scilicet abbatē dunstanū in magna gla de exilio revocauit.

Deniq; mortuo impijssio rege edwio et in sortē demonū translato dūstano nescies qđ de eo actū esset. in ecclesia cui preerat diuinis meditationibz īseruiebat. Et ecce sub eius aspectu tartarea cohors exultando quasi chorū ducebat. Perstrutans sēis causa letitie. audit regem obisse. aīamq; illius stati tradēdā gehenne. sed prius hoc ex diuino imperio dunstano nūciandū. Qui pietate motus

solioq; prostratus vbertim flens non plus ab orando deo quiescit quousq; regis spiritū liberatū agnoscit. Breui autē morula pacta redit. tristis legio infernalis in hos clamores prorūpens. O hoiem fidei alienū. et nostris beneficijs semp ingratū. Ad vlciscendas ijurias tuas venimus. et ecce aduersis increpacionibz tuis cōfusi redimus. Cumq; ille depromende veritatis preceptū demonibz indiceret. agnoscit aīam regis angelica virtute illis subtractā esse. eamq; in sortē penitencie cedere. Tunc exultans in dño furores illoz tali ratiocinatione cōpescuit. Si peccauit iniquit homo iste in xpm peccauit et in me. Quod ergo xpūs et ego dignatus sum indulgere. vos qua temeritate audetis improbe reprehendē. Qua sententia tetri spūs quasi ptica sagitta pressi mucronis a vento raptarū modo dissiluit. Qualiter frūs est cantuarien archiepūs. Cāp lxxviij.

Post obitū vero sancti odonis cantuarien archi epi. rex edgarus dunstanū precibz fretus. tandemq; sui et oīm epoz importunitate superatū. prime metropolis anglox sedi cantuarie pmatē ac patriarchā instituit. Quē statim ob robur auctoritatis apostolice romā profectū pp iohes vide promeruit. eiq; pontificalibz decoratū quasi colūpnā lucis ad illuīandā terrā anglox gentis trānsmisit. Cumq; die aduentus sui primo sacris altaribz assisteret. et pplo deum panē viuificū distribuendo porrigeret. repente contecta nube domo columba olī a iohāne in iordane visa apparuit. que quousq; sacrificiū consūptū fuisset sup illū mansit. Dyabolus vero ecclesie gaudia turbare volens accendit regis aūm in amorē sacrate virginis deo ut quia dūstano nūi deuere non posset. eā quē maxīe diligebat deuoret. Ppetratoq; pcto. et ad publicā pplī audiencia plato dūstanus dolore affectus mox ad illū redarguendū velut alterū dauid alter nathan trepidus adijt. Cui assurgens rex cum manū extenderet ut eū ad regiū thronū deduceret. ille manū dare renuēs oculos ad illū cū indignacione torsit et ait.

Tu pontificis manū audes contingere qui
virginē deitatis arratā munere non ti
muisti preripere. Nolo esse amicus cui xpc
fuerit inimicus. Territus verborum eius toni
truo rex pedibus eius extimplo proster
nitur. scelus flebiliter fatetur. veniā humiliter
precatur. Quod ut vidit pontifex expauit.
perfususque lacrimis regē. lacrimis et ipse
madens a terra leuauit. Deinde cū mag
nitudinē peccati per amplificacionē expo
suisset. et paratū illū ad oēm satisfactionē
reddidisset. septennē ei penitenciā indix
it. ut in toto hoc spacio coronā regni nō
gestaret. ieiuniū in ebdomada biduale
transigeret. pauperibus thesauros large
dispergeret. Super hoc sacrandis deo virgi
nibus monasteriū soestonie fundaret. Vt
qui vnā per peccatū deo abstulisset plures
ei per sectā aggregaret. aliaque plura
ei iniunxit. Nichilque fuit quod minus vel seg
nius rex impleret. quam a rectore vite sue
preceptū fuisset. Septimo autē anno cū
penitencie tempus exactū fuisset. sacer pre
sul accitis omnibus imperij anglorum prin
cipibus epis abbatibus. coram populi multitudi
ne regi coronā imposuit. cunctis letan
tibus et deū in dunstano laudantibus. Pu
erū autē ex peccatrice progenitū sacro
fonte regeneratū leuauit. et adaptato
illi noīe edwardo in filiū sibi adoptauit.

De cōstancia eius et quibusdā miraculis eiusdē

Eo tempore quidā comes lxxix.
duxerat cognatā suā. Correp
tus a dūstano parere noluit.
ut eam relinqueret. excōicatur. Ille adijt
regē cōquerens de dūstano. Rex man
dauit archiepō ut eū absolueret. Qui
noluit sed eū grauius excōicauit. Ille
romā cū multis muneribus misit. apos
tolicus mandauit dūstano ut eū ab
solueret. Absit hoc inquit dūstanus. ut
causa alicuius mortalis hōis contēpnā
legem dei mei. Quod videns comes pe
nituit. et vxorē suā repudiauit. Nudis
que pedibus laneis indutus. virgasque in
manu gerens cecidit ad pedes dūstani
generale conciliū celebrantis. et tūc pri
mo absolutus est. Quodā tempe capti
sunt tres fabricatores false monete. qui
mox adiudicati sūt ad sustinendā penā
tali crimini promulgatā per angliam
id est ad manuū abscisionē. Quod dū
stanū non latuit. Die ergo penthecos
tes celebraturus missā percūctatus est.
vtrū lex impleta esset. Responsū est ob
reuerenciā diei festi dilatā esse penam
vsque in diem alterū. Nequaquam inquit e
go hodie ad altare accedā donec debitā
sustinuerit penā. nā negociū ad me respi
cit. Ipsi enī viri in potestate eius erant
Dixit et pro eis qui manus perdituri erant
multū plorans ostendit et de qua affecti
one hoc dixerit. Quibus punitis ascendit
ad altare lota facie dicens. Nūc confido
quod sacrificiū de manu mea suscipiet omni
potens. In qua missa dū diceret. ecclesiā
tuā quā pacificare custodire. adunare
et regere digneris. niuea columba mul
tis videntibus super eū descendit et alis ex
pansis super caput eius. sic mansit in silē
cio. vsque dum sacrificiū impleret. Quo cō
pleto diuertit super tumbā odonis pre
fati archiepi. alis suis eam cōplexans
et rostro deosculans. Vnde dūstanus quo
ciens postea ante sepulchrū illius transiuit
semper genua flexit. et eū postea appella
uit odonē sododem id est odonē bonum
Dum digrederetur ab altari ministris pro
signo quod acciderat in diuersa euntibus
non fuit qui casulā illius susciperet. Que
pependit in aere nec terrā tetigit. ne ser
uū dei a sua intencione turbaret. Dedi
cabat aliquando ecclesiā cuiusdā nobilis
vbi dum aqua deficeret ad ministeriū. et
ille nobilis turbaretur. vir dei percussit bacu
lo terrā premissa prece. et fons erupit. qui
vsque hodie manans riuū celebrē facit.
Aliā quandā ecclesiā dedicabat. Quā
cū inspiceret non esse cōuersā versus orientē.
humero suo parū sūpsit eam. et mox
fertur eā ad orientē conuertisse. Quadā
nocte cū dormiret per visū raptus est ad
superna. Et videre sibi visus est matrē suā
cuidā potentissimo regi in cōiugio copu
latā sub īmensa cōfluenciū magnatorū
leticia. resonantibus vndique ymnis et laudibus
in gloriā illius regis. et diuersis organis
concrepantibus. Quibus dū ipse magnifice

delectatus intenderet. accessit ad eum quidam
iuuenis candidissimo tectus amictu di
cens. Quare omnibus aliis gaudentibus et
cantantibus tu solus taces in nuptiis ma
tris tue? Qui respondit se nescire quid
in laudem tanti regis cantaret. Cui ille
Vis inquit instrui quid cantare debeas?
Respondit. Cupio. Et ille. Canta. O rex gentium
dominator omnium. propter sedem maiestatis tue
da nobis indulgentiam rex xpe peccatorum. Illa
Quam sepius ille cantans et repetens miro
modo delectabatur. Expergefactus statim illam an
tiphonam scribi iussit. De vltione diuina in
Interea cleri eius aduersarios. Capitulum
calis ordo quibusdam in locis lxxx.
tanta confusione agebatur ut non so
lum a vita secularium excellencius nichil
haberet. verum etiam improbis actibus longe
inferior iaceret. Qua de re pastores eccle
siarum turbati dunstanum ut proprium primatem
adeunt. res male gestas exponunt. At ille
in homines nephandos auctoritatis sue protu
lit sententiam. aut canonice esse viuendum
aut ecclesiis esse exeundum. Ex quo factum est ut
plurimi ecclesiarum clerici dum contempnerent
proposita conditione corrigi auctoritate pon
tificis sunt expulsi. Qui cum eum iniurie accu
sarent. virtutis amatores se esse fatentes
dunstanus coacto concilio wenconiam venit.
ibique ex sentencia tocius concilij de aduer
sariis victoriam cepit. Cumque ex iure nichil
sibi superesse conspicerent. vsi regio auxilio
et principum ad preces se vertunt. quibus eprim
flagitant. ut intromisse persone de ecclesiis
expellantur. expulse restituantur. Dubitante
autem viro dei. nichilque ad rogata respondente.
ecce dominici corporis forma. crucis vexillo infix
a. et in editiore parte domus locata humanos
exprimens modos. omnium voces compescuit di
cens. Absit hoc ut fiat. absit hoc ut fiat.
Ad quam vocem rex et omnes maiores natu per
territi. clamore pariter et dei laude aream
compleuerunt. Et hiis quidem aduersariis
viuentibus cessatum est a contencionibus
donec per successionem prior discordia re
nouata est. Tunc abeuntes et iniquita
tis sue defensorem quendam scothorum pontificem
ingeniosum et loquacem assumentes ad hominem
dei tendunt. turgenti spiritu scandalum proponunt.

At ille qui longo tedio et ecclesie laboribus
effractus iam preter orationem omnia postposue
rat. hoc responsionis iaculum in hostes vi
brat. Quoniam inquit tanto tempore elapso.
calumpnie causam non pretendistis. nunc
autem senescentem me et taciturnitati
operam dantem. antiquis querelis deserui
re compellitis. fateor vincere vos nolo. causam
ecclesie sancte xpo iudici committo. Quod
dixit irati dei censura firmauit. Mox ete
num domus concussa est. cenaculum sub pedi
bus solutum. hostes solo precipitati. ac ruen
cium trabium pondere oppressi. Vbi vero sanctus cum
suis accubitabat. ibi nulla ruine suffusio
fiebat. De prophecia eius contra domum regiam et
Ex autem transitu eiusdem. Ca. lxxxi.
Redgarus immatura morte preceptus
edwardum filium suum. et regni et
morum heredem reliquit. In cuius electione
dum quidam palatini principes acquiescere
nollent. dunstanus arrepto crucis vexil
lo quod ex more ante se ferebatur in medio
constituit. edwardum illis ostendit. elegit
sacrauit. patrisque ac magistri affectum
quo ad vixit ei impendit. Sed illo post tri
ennium nouercali fraude occiso. ethelredus
quem fratrem eius fama loquebatur. regnum
obtinuit. Que res quamuis infesta esset dun
stano. non tamen fuit consilium resistere.
eo quod regis filius et proximus tunc heres vi
deretur esse. Attamen in die consecrationis
sue post impositam coronam fertur dunstanus
hoc illi predixisse. Quam aspirasti ad reg
num per mortem fratris tui quem occidit ignomi
niosa mater tua. non deficiet gladius de
domo tua de semine tuo interficiens. quo
usque regnum tuum in alienam gentem transferatur.
Idem sanctus beatam dei genitricem videre
meruit. et mellifluas eius voces audire
quibus socias virgines ad collaudandum de
um hortabatur. concinens illud carmen se
dulij. Cantemus domino socie. Require in ma
riali. Anno autem incarnati verbi xij
minus a millesimo. patriarchatus sui xx
xiij. natiuitatis autem circiter lxx°. cum iam
esset omni virtutum carismate plenus. et
videndi deum desiderio fatigatus. post mul
tam populi exhortacionem et futurorum pronunciacio
nem. inter graciarum actionis verba ex omnibus

animi medullis effusa. illos vidit qui
eū ad celeste cōuiuiū iam ante biduū in
uitauerant. beatos angelos assistentes
et celeste sibi obsequiū p̄parātes. Quorū
presencia felix aīa illius gratulata de ha
bitaculo sanctissimi corpis est egressa. et ī
gaudiū dn̄i sui cū honore ingressa De
quibzdā euentibz sub impio ottonis. Sigibertus

Anno ottonis xij°. taxis Cap lxxxij.
rex vngarorū in ytaliā veniens
decem modios nūmorū a berēga
rio pro reditu accepit. ¶ Anno xiij eiusdē
per loca gallie et germanie plurimi et
magni terremotus facti sunt. ¶ Anno e
iusdem xvi°. mortuo wifrido coloniensi ar
chiepatū suscepit vir gloriosus bruno fr̄
ottonis imp̄atoris. Qui qualis q̄ntus ve
fuerit apud deū et hoīes lector ediscat in
vita ipsius quā rogerus luculent̄ scribit.
Huius studio tr̄slata sunt a roma coloniā
corpa sanctorū elifij. patrocli. priuati. gre
gorij cū baculo sancti petri. ¶ Anno eiusdē
xviij°. ludouico francorū rege mortuo. lotha
rius filius eius ex gerberga sorore imp̄a
toris regnauit annis xxxi. Ex cronicis.
Ludouicus remis in ecclesia sancti remi
gij sepelit̄ et sub lothario rege filio eius
hugo magnus francorū dux efficit̄. Nec
multo post idem hugo morit̄. et in eccl̄a
sancti dyonisij tumulat̄. Cui successerūt
filij eius hugo et otto et henricus. Quorū
hugo ducatū francorū in loco patris est
sortitus. Guilhelmus. Hoc anno reg
nare cepit edwinus filius edmūdi sup̄io
ris regis. adolescens petulans ut supra
dictū est et libidinosus. Qui dumstano
corripiente se omnes monachos in tota
anglia exiliauit. et calamitatibz affecit.
ip̄m quoq; dumstanū in flandriā expu
lit. Malmesberiense cenobiū plusq̄ cclxx.
annis inhabitatū a monachis stabulū
clericorū fecit. Tunc beati adelini corpus
tot annis abditū. a clericis de terra leua
tū et in scrinio locatū est. Cui dedit rex p̄
diū amplissimū. In cetera vero cenobia
nimis inhumanus fuit. tū p̄pter etatis lu
bricū. tū p̄pter pelicis consiliū. regnauit
annis quatuor. Sigibertus. Anno xix°
iohannes romane ecclesie cxxxi° p̄sidet.

In ytalia lapis mire magnitudinis
tonitru et tempestate turbulenta de ce
lo iactus ingens miraculū prebuit.
Templa plerisq; in locis valida tēpesta
te concussa sūt. Vtriusq; ordinis sacerdo
tes ictu fulminis interierūt et plura
horrenda dictu portenta monstrata sūt.
¶ Anno xxij°. prodigiosa res multos ter
ret et a vicijs cohercet. notis crucis ī ves
te plurimorū apparentibz. quorūdā autē
vestibz quasi lepra sordentibz De edgaro re
ge et viris illustribz regis anglie. Guilhel°

Hoc anno regnare Cap. lxxxiij.
incepit edgarus filius edmūdi
frater edwi iuuenculus annorū
xvi. Quo nascente dumstanus audisse fer
tur vocem angelicā dicentē. Pax anglie
q̄ diu puer iste regnauit et dūstanus
noster vixerit. Regnauit autē annis
xvi. Nullū fere annū regnauit. quo nō
nouū monasteriū fundauerit. Regem
scotorū kinnadiū. cambrorū malcolinū.
archipiratā mastesiū. oēsq; reges walen
siū numero q̄nq; ad curiā coactos p̄pe
tuo sacramento sibi subiugauit. Quos a
pud vrbem legionū sibi occurrentes ī pō
pam triūphi per fluuiū deduxit vna
naui īpositos. In cuius prora sedebat ip̄e
et illi remigabant. Fama eius excitati
venerūt eum videre saxones et flandren
ses et dani. a quibz didicerūt tūc temp̄is
angli inconditā animi ferocitatē. id est
a saxonibz et flandrensibz eneruem cor
poris molliciem. a danis potacionē. ¶ Flo
rebat tunc in anglia dūstanus primus ab
bas glasconie. post ep̄us winconen̄. mox
archiep̄us cantuarien̄. multe in seculo
potencie. magneq; apud deū gracie.
Post regē elfredū excitator mirificus ar
ciū liberaliū. et locorū regaliū reparator
magnificus. Qui ut potacionē cōpatrio
tarū refrenaret clauos aureos vel ar
genteos iussit vasis affigi. ut dū metā
suā quisq; cognosceret. non plus sub
seruiente verecundia vel ip̄e appeteret vel
aliū appetere cogeret. Huius discipulus fuit
athelwoldus ex monacho glasconiensi
abbas abendoniensis. ep̄us winconiensis.
Qui tot et tanta fecit ep̄us vrbis vnius

quot et quanta vix posse finē videret̄ rex anglie totus. Hic clericos expulit de win
conia. et posuit pro eis monachos. Hio
ruit eāt tunc tpis oswaldus nepos odo
nis archiepi. qui ante dūstanū fuerat
ex monacho floriacensi winconie epūs
et post eboracēsis archiepūs. Qui mōste
rium rameſie in quodā palustri loco edi
ficauit. clericos a wigornia expulit. et
posuit pro eis monachos regulares. De
visione eiusdē edgari sup statu futuro tpm.

IDem edgarus rex an dōe. lxxxiij.
glie dū quadā die in venacōe esset
fessus. sompnoq; resolutus iacebāt
sub malo siluatico. cū ecce canus femīa
pregnans venatica. et iuxta pedes illi
cubans dormitantē excitauit. Nā ipsa
tricente catulo aluo inclusi. multiformes
et sonoros latratus edidere. Attonitus rex
oculos ad culmen arboris tendit. et vidit
poma vnū et alterū delapsa in fluuiū.
quor collisione bullis aquatilibz inter
se crispantibz vox articulata sic insonu
it. Wel ic di. id est bene est tibi. Non mul
to post vndarū cūvolumūibz agentibus
vtreolus sup aquā apparuit. et post vi
treoli vtreus exundans aqua. Nam alt̄
prior vacuus erat. Et q̄nus crebro gur
gitis impulsu. maior minorē vrgeret
ut saluet aquas suas in illū infundēt
nūq̄n tamē obtinē potuit. q̄n vtreolus
vacuus recrederet. iterūq; quasi superbo
gestu victor vtreū impetēt. Regressus
rex post hanc visionē domū anxius pa
tefecit omia matri sue. cui tuncq; sancte
femine deus multa solebat revelare.
Hec dicebat̄ elfgiua. Quę tam pia et dul
cis erat. ut eāt reos quos iudicū palam
dampnauerat occulte redimēt. Qualibet
preciosa vestē conspecto paupi stanti dabat;
corpe speciosissima. eciā artificio manuū
prudentissima. et omibus opibus bonis
intenta. Postero igit̄ mane dixit filio
suo. Iuuenibus catulos quos matre quies
cente dedere significat q̄ post obitū tuū
quiescentibz illis qui modo valent et vi
uūt nondū nati nebulones contra dei
ecclesiā latrabunt. Quod autē vnū po
mū secutū est altim. ita ut ex collisione

secundi in primū videret̄ vox sonuisse.
wel ic di. hoc innuit q̄ ex te qui adinstar
arboris magne totā tumbras angliam
duo protendent filij. Fautores secundi ex
tinguent primū. Tunc diuse ptis moen
tores dicent pueris vtriusq; wel ic di. qa
mortuus regnabit in celo vivus in seclo
Qz autē vtreus maior minorē implere
non poterat. significat q̄ gentes aquilo
nares qui numerosiores sunt q̄ angli an
glia post mortē tuā impetent. Et q̄nus
crebro cōpatriotarū aduentu ruinas
suas impleant. nūq̄ tamen hui angu
lū mūdi poterūt implere. Sed anglo
nostri cū maxime victi videbunt̄ eos ex
pellent. De iustitia et sanctate eiusdē. Cap

IDt edgarus rex adeo lxxxv.
in sanctitate sua seuer̄ fuit. q̄
ibi nullus fuit latro priuatus.
nullus popularis predo. nisi qui mallet
apte vite dispendio infortunas alienas
grassari. Quin eāt omnis genis feras
sanguīs auidas ex regno exterminare co
gitauit. Widualo regi walensiū indixit
ut sibi quotānus tributū ctū lupoz sol
ueret. Quod cū ille tribus annis feasset
quarto destitit. nullū se vlterius posse
inuenire professus. Gracilimi corpis eāt
et virtutis timense. ita ut ultro ad cōgre
diendū lacesseret quēlibz audacē. hoc mar
time timens ne in tali colludio timeret̄.
Omni estate post pascha naues per oīa
lutora coadunari precipiebat ad occidēta
lem insule ptem cū orientali classe. et il
la remensa cū occidentali classe ad boze
alem. Inde cū bozeali ad orientalē remi
gare consuetus ut exploraret ne quid pi
rate turbarent. Hyeme et vere per ōnes
prouincias equitabat. iudicia potentioz
exquirens ne ius violarent. Venit ali
q̄n cū eēt adolescens in monasteriū quod
situ est winconie. vbi quedā puella de no
bilibus anglor orta inter sanctimonia
les in cōi habitu nutriebat̄. Quā videns
et concupiscens misit pro illa. Que timēs
pudori suo raptū a quadā sāmoniali ve
lū capiti suo imposuit et sic ad regē iuit.
Quā videns ille q̄ subito inḡt sāmonia
lis effecta eō. Et ablato velo renitenti vī

intulit. Hoc sciens dumstan⁹ valde con
tristat⁹ venit ad regē. Cui venienti cum
rex occurreret et eū ut solebat per manū
ducere vellet. dūstan⁹ manū suā turbato
vultu retraxit ut supradcm̄ est. ¶ Quodā
tempe rex venatū prexerat. et dūstanū
qui tūc forte secū erat missā rogauit dif
ferre donec rediret. Appropinquāte hora
tercia vir dei sacris induit⁹ vestibz. regēq;
expcāt stans cubitis īnixus altari. et la
crimis deditus. Tunc subito sopore leniter
pressus rapit⁹ ad celū. et īmixtus angelis
audit eos sancte trinitati modulatis vo
cibus cane kyrieleison. xp̄eleison. kyrielei
son. Quoꝝ cantū retinens ad se reuers⁹
est et interrogat si rex aduenisset. Rn̄de
tur. non. Iterū ergo orat. et itm̄ in celū
raptus audit ibi altisona voce dici. Ite
missa est. Cumq; rn̄deret⁹. deo gracias
accurrerūt clerici regis regē adesse dicē
tes. Quibz ille rn̄dit. q̄ iā missam audie
rat. nec aliā eo die auditurus vel celebra
tur⁹ erat. Interrogatus quare visionem
aperuit. et sumpto ex hoc sermone pro
hibuit regi ne vlterius in die dn̄ica ve
natū pgeret. Kyrieleison quod in celo
audierat suos clericos docuit. et in mul
tis locis hodie per angliā cantat⁹. De obitu
sancti wibti et dissenciōe cleri romani. Sigi
berti⁹. Cap lxxxvi.

Anno ottonis xxv⁹.
scūs wibertus fundator gēmelacē
sis cenobij apud gorziam vbi deo
militabat ꝓpter amorē ibi feruētis sancte
religionis in xp̄o dormiuit. Corpus eius
relatū est ad cenobiū gēmelacense. ¶ An
no sequenti collecto a tota ytalia epoꝝ cō
silio iohes pp̄ de nepharijs causis infama
tur. Qui tercio euocatus dū se excusatum
venire cunctat⁹. post multa tandē eo a cūc
tis preiudicato. leo adhuc laicus electione
oīm. et consensu impatoris papa substitui
tur. Sic leo presidens aplice sedi. fecit ordi
naciones et ea que erant aplica. Nec lōgū
post romani alterata fide apud impato
rē papā recipiūt iohānē. Ille synodo col
lecta leonē deposuit. et eius gesta cassauit
Statutūq; est in publico oīm iudicio. syno
dū a leone habitā. nec noīandā synodum
sed prostibulū fauens adulteris. Quicūq;
ergo eo ordinante erant dampnati. iussi
sunt suā ipsoꝝ proscriptionē presentare in
carta hec scilicet continente verba. Pater
meus nichil sibi habuit nichil michi dedit.
Et sic depositi remanserūt in illis gradibz
suis quos habuerant non a leone ordinati
Si qui autē digni iudicant⁹ non accepta
prius consecracione ordinant⁹. indicto il
lis eodē decreto quod et dampnatis a cōstā
tino neophito. Romani igit⁹ a papa iohe
pecunia collecti impatorē cū paucis rome
morantē subito aggressi ita ab exercitu
impatoris sunt attriti. ut nisi ab impato
re et a leone pp̄ milites impatoris a cede
reuocarent⁹. vsq; ad intnecionē romani
delerent⁹. Quibz per leonē impatori recō
ciliatis. post abscessū impatoris leo papa
insidias sibi parari senciens ad impa
torem fugit. Iohes autē papa se cū vxore
cuiusdam oblectans a dyabolo in timpore
pcutit⁹. ac sine viatico dn̄ico morit⁹. Roma
ni vero contra iuramentū quod impatori
fecerant se nūq̄ electuros papā sine eius
et filij eius ottonis consensu. benedcm̄ sibi
papā statuūt. Benedcūs romane ecclesie
centesim⁹ xxxij⁹ presidet. Impator autem
roma obsessa romanos cede et fame adeo
afflixit ut leonē papā se recepturos pmit
terent. Sic benedictus reiectus non solum
papatu sed eciā sacerdocio a leone exordiā
tur. Ex cronicis. Hic eciā in carcē stran
gulatus est ab ottone impatore. Ipe autē
impator anno impij sui xxviij penthecos
ten aquisgrani celebrauit. concurrentibz
illic a francia sororibz suis scilicz regina
francoꝝ geberga matre lotharij regis et
karoli ducis et awide vxore hugonis pisio
rū comitis. Ibiq; omnis illa regalis psa
pia tanto ad īuicē congratulaciōis iubilo
affecta est. ut in omni eoꝝ vita vix aliqd
gaudij leticie huic equipari posset. Sigi
berti⁹. Post benedictū igit⁹ leo romane ec
clesie cxxxiij⁹ presidet. De ūcio et pfcū ec
clesie sci q̄ntini et de quibzdā alijs. Capl⁹
lxxxvij.

Hoc tempe ecclesia sancti
q̄ntini mr̄is que est in insula su
per fluuiū somene sita. cenobiū
monachoꝝ paucoꝝ facta est. Procedente
vero tempore crescente numero fratrū.

et aucta possessione redditiuū esse abbaci
a cepit. In quo loco adhuc duo putei
extant. in vno quoꝝ caput ipsius mar
tiris in altero corpus angelo reuelante
īuentū fuerat a venerabili matrona ro
mana noīe eusebia. Que pro munere
eiusdē officij lumen oculoꝝ quo antea
priuata fuerat per eundē martirē rece
pit. Et hec īuencio āno a passione ipsius
martiris lv° euenit. qui passus est marti
riū anno ab incarnacione dñi ccc° xxxij°
Sed postq̄ prefata mulier religiosa sanc
ti martiris corpus īuenit. atq̄ in supio
ri loco p̄eminentis opidi quod antiquitus
augusta viromandoꝝ vocabat̄ collocauit
labentibꝫ multis annoꝝ circulis sepulchꝝ
eiusdē martiris vbi iam haberet̄ cunctis
erat incertū. Deniq̄ sancto eligio nouio
mensi ecclesie pontificante. facta inquisi
cione de eiusdē martiris corpe sub presen
cia ipsius epi īuentus est loculus in pro
fundo terre defossus in quo preciosus ille
thesaurus seruabat̄. Et hec secunda īuen
cio sub sancto eligio fcā est anno ab incar
nacione dñi dc lvij° non absq̄ diuine vir
tutis magno miraculo. Nam cū beatus
epūs nocturno tempe multis luminaribꝫ
accensis quesitū loculū īueniret. et fosso
rio quod manu tenebat pforaret. tanta
subito odoris suauissimi fraglancia. tan
taq̄ supne lucis claritas circūquaq̄ ema
nauit. ut et p̄sentes odore mirifico reple
rent̄. et absentes ortū diei aduenisse suspi
carent̄. Adelberone metensiū episcopo
mortuo theodericus consobrinus ottonis ī
peratoris epūs subrogatur. Hic ut legit̄
inspiciens primas litteras noīm oīm
episcoporꝝ metensiū quas angelus dñi di
cit̄ dedisse scō clementi primo metensium
epō. et notans alias auro alias argēto
alias viliori metallo pro meritoꝝ quali
tate esse ānotatas. cū videret etiā lr̄am
sui noīs argento ēē prenotatā dixisse fer
tur se in epatu tanta bona facturū ut
ipsa noīs sui littera merito debēt auro
annotari. Cuius bone intencioīs īcium
ostendit̄ in cenobio sancti mr̄is et leuite
vincencij. fundato in ipsius vrbis insula
Hoc tempore danis qui xp̄m ihm et

ydola simul colebant cū popone clerico
in cōuiuio altricantibꝫ sup̄ cultura dei et
deoꝝ. danis asserentibꝫ ihesū xp̄m ēē qui
dem deū. deos vero maiores et antiquio
res esse. illo popone econtra affirmante
ihm xp̄m verū deū solūq̄ deū vnū esse
in substancia. trinū in p̄sonis. rex dano
rū araldus condixit clerico ut fidē p̄posi
tā a se probaret testimonio vitatis. Qd̄
etiā annuēte clerico ingentis ponderis
ferrū valde ignitū manibꝫ illius feren
dū imponit̄. Quod cū clericus usq̄ ad pala
ciū dñicū tulisset absq̄ vlla lesione. rex pe
nitus abiecta ydolatria se suosq̄ ad colendū
verū deū vnū solū cōuertit. Clericus vero
ad epatū promotus est. Hoc tpe bulga
ribꝫ dñabant̄ filij symeonis petrus et ba
ianus. Quoꝝ baianus in arte magica a
deo valebat. ut quotiens vellet lupus vel
etiā quelibet fera fieri videbat̄. De sacris re
liquijs q̄s scūs theodericus methis attulit. Cap
Anno ottonis xxxij quidā lxxxviij.
comes ottonis imp̄atoris ei fami
liaris rome ante oculos oīm a
dyabolo arreptus est ita ut seipm dentibꝫ
discerperet. Jussu itaq̄ imp̄atoris ad pa
pā iohānē adductus est ut cathena sanc
ti petri collo eius circūdaret̄. Dū vero a falla
cibꝫ clericis semel et bis alia cathena furen
ti adhiberet̄. nec quicq̄ remedij proueniret
vbi nil virtutis īerat. tandē vera scā pe
tri cathena allata et collo furentis circū
data dyabolus spumās et multū clamās
abscessit. Qua cathena theodericus metēn epūs
arrepta. cū diceret se eam nisi manu ab
scisa non dimissurū tandē imp̄ator se
dato litigio a papa iohāne obtinuit ut
anulū huius cathene exsectū epūs meret̄
Anno xxxiij theodericus metensiū epūs
imp̄atori sanguine dilcione ac familia
ritate ceteris deuinctior. dū in ytalia ex
pedicione per triēniū sub eo militaret
multa corpa et pignora scōꝝ de diuersis
ytalie locis quocūq̄ modo potuit collegit
Primū a marsia scm elpidiū confessorē.
cuius sociū euticiū epm ipe imp̄ator iam
abstulerat. Ab amiternis euticetē mar
tirē cū reliquijs maronis et victorini so
cioꝝ eius. A fulginis felicianū epm et

martirē. ℟ pusio asclepiodotū martirē
℟ spoleto serenā mīrem cū gregorio spo
letano martire. ℟ cordubo pignora vin
centij martiris et leuite ab hispania o
lim capuā a duobus monachis a capua
vero illuc deportata. ℟ menania alte
rū vincentiū epm et mīrem. ℟ mennia
leuitaū epm et mīrem. ℟ florentia mi
neatem martirē. ℟b urbe tudertina for
tunatū epm et confessorē. ℟ corphino lu
ciam syracusanā virginē et mīrem a
farraoldo duce spoletinoz illuc tīslatā.
℟ sabinis ptes corpm prothi et iacinti
martirū. ℟hec omnia cū pte cathene sā
petri apli cū capillis eiusdē et sanguine
sancti stephani prothomīris. et parte cra
tricule sancti laurentij martiris a papa
iohāne sibi donata cū alijs multis sanc
toz pignoribz presul theodericus in gnū
am hoc anno transtulit et in ecclesia sā
vincentij mīris in insula vrbis constru
ctā collocauit. ¶ Anno eiusdē .xxxvi°. do
nus romane ecclē .cxxxvi°. presidet. Ot
to senior impator obit. cui⁹ vitā vvidu
kindus monachus descripsit. Qui ecia
hystoriā saxonū vsq; ad hunc annū con
scripsit. Otto secundus impat annus decē

De impio ottonis sedi et scō edwardo rege an

Anno huius ottonis glie. Cap lxxxix
primo scilicet ab incarnacione
dñi decc. lxxviij°. ℟ mundi vero
ſ̄tromillesimo decc. xxxvij. raherius
de quo dcm est monasticō verone p̄sul
sed rex raherius exul apud lobias mor
tuus. ¶ Anno secūdo benedictus romane ec
clesie .cxxxviij°. presidet. ℟ maiolus abbas cluniacensis sanctate et religione claret. Ac
tor. Huius cōuersionē et vitā et finem
iam supius antiquando posuimus. Sigi
berti. Anno autē prenotato gelu magnū fit a kalendis nouembris vsq; ad eq̄noctium vernale. Guillermus. Edgarus rex
mortuus et sepelit̄ glastonie. Post quem
regnauit edwardus filius eius tribus
annis et dimidio. Tunc visa est cometes
apud vitā regiū qui vocat̄ caliua. Cle
rici quondā ab ecclesijs suis expulsi. no
ua prelia sustituerūt. Quoz vnus
elferus oīa pene monasteria que re

uerentissimus athelwoldus cōstruxerat
euertit. Conuentū est primo apud winco
niā. vbi ymago dñi ut supius diximus apte
cont̄ clericos locata est. Non sedatis illi⁹
cōuentū est vtrūm apud caliuā vbi solarū
ut supradiximus corruit. Absens erat rex ip
citē. sed considebant in cenaculo totius
anglie senatores cū quibz repente totū
solariū cū aribz et trabibz cecidit. Omibz
ip ad terrā elisis. solus dūstanus ſ̄lip trabē
vnā que supstes erat euasit. Reliqui vel
mortui sunt vel pretuo languerūt. Omēs
anglī tūc et deinceps in sentēciā dūsta
ni relictis clericis transierūt. Idem dū
stanus edwardū regē fecerat contra voluī
tatē optimatū et nouercē que puerulū
necdū septē annoz regē fiē volebat. ut
ipsa pro ipso regnaret. Vnde irata rede
unti de venacione edwardo dispsis hac
et illac socijs. cū sitiret valde poculū por
rexit. et bibenti satelles sicā tīssodit. Ibi
ostensa sūt de celo lumina. et clauds gres
sū. et mutus verbū recuperauit. Cuiꝰ il
luc elfreda regina venisset. equus eius
ibidem stans nullis stimulis mouei po
tuit. Mutus equus. secūdus quoq; mouē
ri non potuit. Tunc elferus ille clericoꝝ
qui monasteria destruxerat sacro corpe
de ignobili loco leuato regales infulas
apud cessoniā soluit. sed post annū ver
mibus quos pediculos dicimus cōsūptus e.
Elfreda regina dure penituit. cilicio ad
carnē indutā. et solo dormiens sine cer
uicali. mulier pulchra et casta sed inso
lens. Cuiꝰ insolencia in edwardū. lon
gū patrie acquisiuit seruitutē. Est autē
apud cessoniā monasteriū feiarū deo
deuotarū. Sigibertus. Anno ottonis iij
obijt sanctus waldricus autburgensis
epūs. Cuiꝰ vita qualis fuerit mor mi
raculoz gloria patefecit. ¶ Anno q̄to
suis vitrech pragensis epūs cognōēto
adelbertus sanctate et doctrina apud win
dos claret. Qui apud bructos martiri
zatus multis miraculis gloriatur. De

vastatione finnie p ottonē et ethelredo re

Anno q̄nto pacato gr anglie. Ca pr.
vndiq; regno cū otto impator
aquisgrani moraret̄ lotharius

rex francorum subito ad inuadendam lotharin
giam contendit et cedente imperatore quia
ad pugnam imparatus erat rex post multam
vastacionem repatriauit. Quem cum inestima
bili exercitu imperator persecutus condicto
die scilicet kalendis octobris franciam intrauit.
Quam usque ad kalendas decembris peruagatus
fines remensium. laudunensium. suessionen
sium. et parisiensium diuersa cede vastauit. ec
clesijs tantum dei omni immunitate concessa.
In redeundo tamen circa axonam fluuium
partem impedimentorum amisit. De hijs quidam
reclusus predixit quod omnes huius mali intento
res ante septennium morerentur. Anno sexto
ignee acies vise sunt in celo per totam noctem
quinto kl' nouembris. Guilhelmus. Hoc anno
regnare incepit ethelredus filius edgari
et elfrede qui regnauit annis xxxvi. Hic
pusiolus cum baptisaretur circumstantibus episcopis
in sacro fonte cacauit et sacramenta inter
polauit. Vnde dunstanus turbatus per deum
inquit homo ignauus erit iste. Hic de
cennis cum fratrem suum necatum audiret con
clamari. fletu suo matrem furentem adeo
commouit. ut quia flagellum ad manum
non habebat arreptis candelis innocentem
cederet. Nec prius desisteret quam pene exa
nimen et ipsa lacrimis infunderet. Qua
propter tota vita sua ita candelas exhorru
it. ut numquam ante se pateretur inferri lumen
earum. Huius coronandi capiti cum beatus
dunstanus dyadema imponeret ait coram omnibus
Quia per mortem fratris tui aspirasti ad reg
num propterea audi verbum domini. Hec dicit do
minus deus. Non delebitur peccatum ignomini
ose matris tue. et peccatum virorum qui interfu
erunt consilio eius nequam nisi multo sangui
ne miserorum prouincialium. Et venient super
gentem anglorum mala. qualia non est passa
vsque ad tempus istud. Sigibertus. Anno
vij° corpa sanctorum laudoaldi. adriani. a
mancij et aliorum a wentres honohabanie
vico transferuntur gandauum cum multa mi
raculorum gloria. De bello ottonis contra gre
cos et morte eiusdem. Cap xci.

Anno viij° otto imperator apuleiam et cala
briam ytalie prouincias ad ius regni
grecorum appendentes. transferre ad imperium
romanum conatur. maxime propter affinitatem
quam per vxorem suam theophaniam cum impera
tore grecorum habebat. Anno ix greci infen
si quod imperator otto prouincias grecorum inuaderet
conducto sibi sarracenorum auxilio. imperato
ri in calabria bello congrediuntur. In quo bel
lo omnes romanorum copie usque ad interneci
onem pene delete sunt. Imperator etiam na
tando nitens euadere a nautis ignoran
tibus eum capitur. et a quodam illorum qui erat ne
gociator sclauorum agnitus erat. nec proditus
per illum. Re delata ad imperatricem et theo
dericum metensium episcopum qui in ciuitate ro
say rei euentum prestolabantur. difficiliter per
sclauum et episcopum liberatur. Nautis quippe
ad pecunias pro eo redimendo illatas
inhiantibus imperator ascenso equo vix e
uasit. Omnibus pro infortunio rei publice
animo consternatis sola imperatrix feminea
et greca leuitate insultabat eis quod ab exer
citu sue nacionis victi essent romani. ac per
hoc cepit primatibus exosa haberi. Ex cronicis
Hoc tempore rex anglorum edwardus a nouer
ca sua ut feruntur occisus dolo martirij pal
mam accipere meruit a domino. Otto imperator
et lotharius rex conuenientes super quendam
fluuium pacificantur datis sacramentis ad in
uicem. et lotharius abiurat lotharingiam.
Sub eodem ottone iohannes papa moritur in
carcere. Circa idem tempus sanctus adelber
tus predicata vngaria et bohemia pru
sciam ingreditur et martirio coronatur. An
no decimo otto imperator tedio et angore
animi deficiens rome moritur. et de impera
tore substituendo inter primates dissentitur.
Alijs filio ipsius ottonis imperium deberi cer
tantibus. alijs odio imperatricis a filio eius im
perium transferre volentibus ad henricum ducem
filium henrici qui fuit frater primi ottonis
Hic henricus ipsum ottonem puerum factiose
raptum in custodiam tenet. sed principes pu
erum de manu henrici extorquentes in reg
no sublimant et regnauit annis xix.
De imperio ottonis tercij et vita sancti mederici ab
batis. Ex gestis eius. Cap xcij.

Anno domini dccc. lxxxix qui fuit primus
annus ottonis tercij secundum cronica
Mundi vero quartomillesimo dccc° xlvij
leuatum est parisius corpus sancti mederici
abbatis ipso die depositionis eius scilicet

qrto kl' septembris. Hic edue ciuitatis pa
go ortus nobilis gene. cu xiij anos etatis
implesset inuitis parentibz ad monasteriu
eiusde ciuitatis abijt. Et ingressus tante
abstinencie fuit. ut in ebdomada no nisi
bis edulij quicq capet. Quod non nisi pa
ne ordeacio vel quod vilius repire poteat
et aque modico fiebat. Corpus vero cilicio
asprimo occulte tegebat. et desup alijs fra
tribz in vestibz similis erat. Tande mortuo
abbati successit. Vbi non honore sed onus
se accepisse considerans omibz sibi comis
sis verus pater appare studuit. Ipso te
pore quida monachus eiusde loci cu libidi
nis estu grauit vreret. et hoc pro patri in
dicasset. ille tunica qua induebat ei ad i
duendu direxit. Qua induta ilico demon
intentor ipsius mali fugiendo delituit.
magnis vocibz proclamas. Sancte mede
rice cur me incendis precibus tuis. Vascu
lu quod diu possedera abstulisti. et me iex
tinguibili incendio mancipasti. Tunc scus
eum diuina voce increpauit et ille absces
sit. Et monachus postmodu in tanta sci
tate pmansit ut plurime per eu vtutes
efficerent. Alius quoq predci pris disci
pulus ita erat dyabolica illusione subac
tus. ut qncuq deberet opi diuino insiste
stati ut synaxeos oracione consueta fini
enda esset. anteq genua flecteret ab eccle
sia exiret. Qua de causa frequent admo
nitus non tamen est correctus. Tunc scus
pane accepit et benedicens eulogias fra
tri tribuit. et ab eo mox inimicu exclusit.
Cumq de diuisis regionibz audita eius fa
ma ad eu pperarent desertu locu expeci
it et sub statu diu desiderato sese conclu
sit. ita ut quicqd cibo sumendu esset ppris
manibz elaboraret. Fratres vero de ab
scessu eius tristes effecti per vasta hemu
longe lateq eu pquirut. et tande iuen
tu cu reducere non possent. epm adeunt
Qui cu eis pgens sanctu in heremo repe
rit et excoicacionis vinculo eu alligans
ad hoc monasteriu pduxit. Vbi multa
postmodu scitate floruit. et multas infir
mitates curauit. Tande parisius oracois
causa proficisci voluit. in quo eciam itinere
multa per eu dns miracula fecit. Deniq

parisius veniens in cellula que sub noie
petri apli consecrata fuerat duobz annis
et noue mensibz deo militauit. ac demu
vocatis discipulis suis obitus sui diem idi
cauit. In quo expletis omibz valedices eis
inter verba orationis ad deu migrauit
iiij° kl' septembris. De translacione regni fran
cor ad hugonem caphet. Sigibertus. Cap xc

Anno ottonis iiij° ludouico rege iij.
francor mortuo francis regnum
transferre volentibz ad karolum
duce frem lotharij regis. patruu scilicet
ipsius ludouici. du ille rem ad consilium
differret. regnu francor vsurpat hugo
filius hugonis parisiens ex hawide soro
re pmi ottonis impatoris et regnauit
annis ix. Actor. Guilhelmus dicit hunc hu
gone duxisse vxore filiam edwardi regis
anglor sorore elstani regis. qui longe an
hoc tempus regnauit. tempe henrici vide
licet regis theutonicor patris ottonis pri
mi. Qui otto pmus duxit vxore vna soro
rem eiusde ethelstani. Altera vero ludoui
cus aquitanor princeps. Tercia vero que
pulcherrima erat duxit iste hugo. Misit
q pro ea patri munera amplissima. aro
mata et gemas preciosas et pcipue sma
ragdos. equos currates plurimos cu fale
ris et vas quodda ex onichino ita celatu
ut in eo fructuare segetes et gemare vites
et hoim moueri ymagines vident. Et ita
lucidu et politu erat vt vice speculi yma
gines intuenciu redderet. Ensem quoq
constantini magni. in quo litteris au
reis nomen antiqui possessoris legebat.
In capulo quoq sup crassas auri lami
nas clauus ferreus affixus erat vnus ex
quatuor qui dnico corpi fuerat affixi. Lan
ceam quoq karoli magni. qua impator
inuictissimus contra sarracenos exercitum
ducens quociens in hoste vibrauit victor
rediit. Ferebatq eadem esse que dnico la
teri manu militis ipacta padisu morta
libus aperuit. Vexillu eciam beatissimi
martiris mauricij pncipis thebee legiois
quo idem rex karolus in bello hispano
qmlibet consertos inimicor cuneos disru
pere et fugare consueuerat. Dyadema q
ex multo auro et gemis preciosis quaru

splendor oculos intuenciū reuerberat. Par
ticulā quoq; sancte crucis cristallo inclusā
ut per ipm̄ cristallū ita posset discerni co
lor et q̄ntitas ligni. Porciūculā quoq; spi
nee corone eodem modo inclusā. Princeps
huius legacionis fuit adulphus filius bal
duini comitis flandrie. ex filia regis ed
wardi ethelmūda sorore ethelstani ipius
ex pre. Sigibertus. Anno ottonis tercij v°
karolus dux regnū francor ex patna et
auita successione sibi debitū contra hugo
nē nepotē suū repetit eūq; bello purgens
laudunū vrbem capit. Hugo karolū in
laudunū obsidet. Sed secundo obsidionis
mense obsessi prosilientes castra obsiden
ciū incenderūt. et rex plurimis peremptis
vix fuga euasit. De trāsitu sc̄i dūstani can
tuarien̄ archiepi. Guilhelmus. Ca.
Hoc anno mortuus est sc̄us xciiij
dunstanus cuius vitā descripsit os
bernus cantuarie cantor. nulli nr̄o tēpe
stilo secundus. in musica oīm p̄mus. Ac
tor. Hic osbernus de morte eiusdē sancti
sic scribit. Instabat inquit dies ascensiōis
dn̄ice. et pactis vigiliis remansit in oraci
one solus in ecclesia dūstanus. Et vidit et ec
ce innumera candidatorum multitudo coronas
aureas in capitibus gestanciū inestimabili
fulgore micanciū per ecclesie ianuā irrū
pens. ante ipm̄ conglobata constitit. vna vo
ce salutans eū hoc modo. Salue dūstane nr̄
salue. Mandat tibi quē pie desideras filius
dei. quatenus si paratus es venias. et diē hanc
ad cuius gaudiū suspiras nobiscū celebres.
Ad quod ille inpterritus manens sciscitatus
est qui essent. Cherubin inquiūt ac sera
phin sumus. et responde quid velis. Tūc ille.
Hodie dies solempnissimus est et incumbit
michi pane verbi dei plebē reficere. et ostendere
illi quomodo ad hoc gaudiū possit puenire
ppter quod et multi cōuenerūt. nec debeo
illos decipere et ideo hodie venire nō possū.
Qui dixerūt. Eya paratus esto ut die sabba
ti presto sis hinc nobiscū romā venire et
corā sūmo pontifice. sanctus sc̄us sc̄us eter
naliter canere. Annuit ille et illi recedūt. Lec
to igitur eodem die ad missam euangelio
locutus est ad plebē qualiter nūq̄ locutus
fuerat. Et reuersus ad altare celebrauit

misteria. Vbi autē ventū est ad benedicti
onē sup pplm̄. itm̄ ab altari predicaturus re
greditur. ita ut non hoīem sed angelū loqui
putares. Itm̄ ad altare reuertitur. et data be
nedictione itm̄ ad pplm̄ redit cūctis stupētibus
Et mox ut ad loquendū os apuit. tanta cla
ritate vultus eius resplenduit. ut nemo ī
eū intendere posset. obitūq; suū illis instare
predixit promittens se illis nūq̄ defuturū.
Et tūc ad mensā dei regressus est. Eadem die
cū a mensa sūpto cibo surrexisset oratoriū
pecijt et designauit locū in quo se voluit
sepeliri. Mox languor eū īuasit. Sexta fe
ria lecto decubuit. omnesq; aduētantes
ad sequenda xp̄i vestigia incitabat. Sabba
to itm̄ cōicatus est. Et cū horā suā expectaret
subito cū lecto in quo iacebat vsq; ad supiora
leuatus est. et trabibus obsistentibus ad terrā
leniter demissus. Quo demisso dū quasi ad
quiescentē qui aufugerāt reuerterentur ite
rū usq; ad trabes cū lecto suo raptus est
ut prius. et itm̄ leniter demissus. Hoc usq;
tercio fc̄m est. Tunc ait ad circūstantes.
Vos videtis q̄ vocor. si mecū vultis venire
ite via qua incessi. Deus qui me vocat. ip
se dirigat corda et corpa vr̄a ad suā volū
tatē in pace. Et rn̄so ab omībus amen trāsijt
De miraculis eiusdē post obitū. Cap̄ xcv.
Presbiter quidā inter suos nobilis
paliticus factus. ad corpus sancti de
latus est. Sensitq; quendā manū
per totū corpus suū ducentē. et membra
sua resolidantē. Sanatus igitur grande cō
uiuiū celebrabat. Exultantibus cōuiuis et
dūstanū laudantibus tumens ille ait. Nū
quid me inter pauperes numeratis. Et si dū
stanus nō esset sanatus fuissem. Quo dc̄o
statim pristino morbo correptus est. Et cū
miserabiliter clamaret emisit sp̄m. Theu
tonicus quidā ab ep̄o suo excōicatus fuerat
pro crimine voluptatis et arrogancie et per
septem ānos sathane traditus sensu pdito
toto corpe tremebat. Qui tandē ad sepulchrū
dūstani ptractus in nocte purificatiōis sc̄e
marie quando rn̄sorium. Videte miraculum
incho abatur. demonē suū cū multo cruore
euomuit. Quedā virgo a natiuitate ce
ca erat iuxta tumbā sancti ad vigilias fes
tiuitatis sc̄i audoeni. xi kl' septembris. Que

dū cantaret rñsoriū. Sint lumbi vestri precincti et lucerne ardētes. illuīata est.
Quidā puer claudus ab vtero. a matre sua illuc delatus est. Qui cū matre sua orante pomū teneret. subito pomū illud rotari cepit vsq; ad tumulū sancti. Quod ille pdere nolens. sinū sanus post illū tu rrit. Cū horis erat in eodē monasterio pueros omnes in scola verberari ante q̄tū diem natalis dñi. non pro culpis eox sed ex vsu tm̄. Rogati sunt mgri ut condonarent illū diem et noluerūt. sed omnes ad virgas se ꝑparauerūt. In nocte astitit in visu vni puerox dūstan⁹ dicens. Cur tantū pauidi estis o pueri. Quia inquit dīc furor magistrox sedari nequit. Ne timeatis aut ego eū sedabo. Ego sū dumstan⁹ pater huius monasterij. hoc tibi erit signū q̄a liberabo vos. Vade et dic custodibz ecclesie ut auferant de iuxta me corpus filij areldi ab ecclā. quē gentilē odibilis q̄ rūdā adulatio iuxta me ausu temerario sepeliuit. Quod si cito non fecerit totā hec ecclesia grauē dāpnū sustinebit. Jā aurora illucescebat hora pueris timenda. et magīri stabant armati corrigijs nodatis expectantes pueros ante se transituros Et ecce subito omnes magistri obdormierūt. et pueros per mediū tūsorēs nō fuit qui tangēret. Adolescens autē detulit mandatū custodibz. Qui contēpserūt. postea a quibzdā monachis dūstan⁹ a loco discedere visus est. Ad quibz cū detineret. et cur recedēt quereret. rndit se sceleē pagane carnis. et quozdā illic viuē cū iniquitates ferre non posse. Que res inquit si emendata non fuerit. tota hec ciuitas et hec ecclesia luet. Non multo post ciuitas combusta est. et tota ecclesia cū suis officinis excepto dormitorio et refectorio cū claustris que ibi appēdebāt.

Quidā Adiuc de eodem. Cap xxvi archidyacon⁹ lundonie cōuersus est in eodē monasterio litterarū scientissim⁹. et cepit religiose cōuersari. Post annū quo monachus factus est secretarij officio functus est. et cepit paulatī a religione tepescē dū maiou libertate ceteris potiret. Tandē fi gam parabat cū quodā iuuene sibi consciō. tamen adhuc fluctuabat de hoc quod faturꝰ erat. Statuit autē apud se nō se discessurū a monasterio sine licencia sui dumstani. Venit itaq; ad tumbā eius que relā faciens de illis et illis. et suā benedictionē petens ut iter suū prosequeret. Deinde se ipsius futurū quocūq; ꝓgeret. Veniens post chorū inuenit ibi monachum quendā reuerentissimū virgā tenentē. et ei iuxtā stantē. et se undis oculis intuentē. Quo viso expauit et ab eo diuertē voluit. Qui virgā opposita ait. Quo vadis. Immuit ille non esse loquendū. At ille. Si loquor nichil ad te. dic quo vadis. Quo inquit mea interest. At ille. nichil est. Reuertere ad sepulchrū ubi modo fuisti. et mutata voluntate intenta; ora. Reuersus ille orauit sicut orauerat prius. Rediens obuiū habuit quē prius in eodē loco. Quo quo tenderet requisiuit. Cui ille. Quid hoc ad te. Multū inquit quod et tu sic te non correxeris in proximo experiris. Mutā igit redi utīn et muta mentē et muta preces. Cumq; ille tūsire conaret potius q̄ redire ille vibrata contra eū virga redire illū cepit. Qui rediens multū pauidus orauit. terciō eūdē sermonē et rediens non inuenit illū quo prius inuenerat. Putāq; se bene orasse ꝑpetrauit ad ostiū claustri vbi inuenit quē prius offenderat turbato vultu contra se stantē et minitantē quo ꝓgeret. Qui rndit. Quis es tu. qui me tā ta auctoritate constringis. Ait. Queris quis. Audi. Ego sum dūstan⁹ possessor et archiepūs huius loci. amator illox et studiosox. qui vere filij sunt huius ecclē. Et tu quo modo suffragiū meū queris. qui me et locū istū vis desere. Quea licencia hīt mihi q̄ scribis. sed velis nolis hīc remanebis hīc moueris. Et quia me audire contempsisti. ecce in pena tua probabis q̄ nō bene fecisti. Et leuans virgā ꝑcussit eū terciō acriter et in terrā prostrauit et disparuit. Ille iacens illic inuentus est. et portatus in infirmitoriū. Et cepit cotidie augmentari infirmitas. nec poterat dinosci qualis esset. Ille autē nolebat reuelare. Tandē postmodū est sup ciliciū. et cepit letania pro

eo dici. Cumq; diceret. sancte dūstane ora
pro eo bis. rogauit se poni sup̄ lectū suū
dicens se modo non moriturū. Et accersi
to priore henrico confessus est ei omnia
et q̄ mori non poterat aūq̄ hoc confes
sus fuisset. Et accepta penitencia et bn̄
dictione a priore reddidit spm̄. ¶ Casula
sancti dūstani in qua cantare solebat, erat
apud lundoniā sine vllo auri appatu. Ma
trona quedā lundonien̄ grauiter īfirma
ta credebat se nūq̄ deinceps sanandam
Cui ut putabat mox moriture scūs dum
stanus apparuit scisitans vtrū vellet cōua
lescere. Qua rn̄dente se maxime velle a
it. Tolle aurifrigiū quod in archa tua ē.
et pone illud in casula que est ap̄d west
monasteriū et cōualesces. Et fcm̄ est ita.
Et quod mirabile fuit. aurifrigiū illud
nec minus nec maius est īuentū. q̄ casu
le ornatus exigebat. De quibusdā euētib;
illius tp̄is. Sigibertus. Cap̄ xcvij.

Anno ottonis tercij vi°. īundacio
aquarū frequens ac diuturna
vltra solitū erat. estas postea fer
uentissima et pluribz p̄niciosa. vnde et
fruges minorate sunt. ¶ Karolus dux
montē acutū expugnat suessionis vsq;
vastando p̄accedit remis inde aggredit.
et laudunū cū multa preda reuertitur.
Siccitas magna vernalis. vnde et sacio
primitiua īpedita. et fames ingens secu
ta est. Nix nimia cecidit. ymber postea cō
tinuus. ita ut autūpnalē sacionē oīmodo
denegaret. Fertur annonā pluisse de celo
in hasbanio. Alij autē pisciculos de celo
pluisse ferebant. ¶ Anno vij° karolus dux
remis occupat archiep̄m quē hugo rex
prefecerat. et quosdā capit et lauduno re
legat. ¶ Anno viij karolus rex morit. otto
filius eius succedit ei in ducatu lotharin
gensi. ¶ Anno ix° remis synodo tocius fran
cie congregata. arnulphus nepos karoli
ducis. quē ipse karolus ep̄m remis substi
tuerat. oīm iudicio exordinatus dāpnatur.
et adelgarius presbit qui vrbē prodidit
et portas karolo aperuit insolubiliter
excōicat. Gerbertus v° substituit ep̄us.
Sed quibusdā causā ventilantibz non po
tuisse degradari arnulphū absq; sciēcia

et auctoritate p̄pe romani. gerbertus de
positus ad ottonē imp̄atorē se contulit.
Quē imp̄ator receptū p̄mo eū rauenne
archiep̄m et postea constituit papā ro
manū. Vnde est illud eius monasticum
Transit ab. R. gerbertus ad. R. fit papa
ingens. R. De gerberto p̄p̄. et p̄mis eius īcijs
in nigromancia. Guilhelmus. Ca. xcviij.

Hic gerbertus ex gallia natus.
monachus a puero apud floria
cū adoleuit. Demū adolescens
claustrū exiens p̄rexit hispaniā. que olim
a romanis possessa tempore honorij īp̄a
toris in ius gothorū concesserat. Gothi
autē usq; ad tempa gregorij pape arria
ni fuerant. sed tūc per leandrū hispaliensē
ep̄m catholici facti sunt. Et per rechared;
regē frem̄ herminigildi. quē pater nocte
paschali pro confessione fidei interfecit
Leandro autē successit ysidorus vir scūs et
doctus. cuius corpus nostra etate adelfunsus
gallicie rex toletū transtulit ad pondus
auro compatū. Sarraceni autē qui go
thos subiugauerāt. ipsi quoq; a karolo
magno victi. galliciā et lucitaniā maxi
mas hispanie prouincias amiserūt. Pos
sident autē usq; hodie sup̄iores regiones
Et sicut xp̄iani toletū ita ipsi hispalim
quā sibiliā vulgariter vocāt caput reg
ni habent. diuinacionibz et incātacioni
bus more gentis intenti. Ad hos veniēs
gerbertus vicit sciencia tholomeū in astra
labio. alcandrū in astroz intersticio. fir
minū in fato. Ibi didicit et cantus auiū
et volatus misteriū. et tenues ex inferno
excitare figuras. Quadriuiū quoq; ita
ebibit ut illas in galliā reuocaret iam
dudū aboletas. Qui abescū primus a sar
racenis capiens regulas dedit que vix ī
telliguntur a sudantibz abacistis. Hospita
bat apud quendā philosophū. quē p̄mo
multis expensis demū promissis demeru
it. Hic phus vnū habebat codicē tocius
artis consciū. quē nullo modo gerbertus
extorquere poterat a mgr̄o. Tandē illū
nocte furatus est. auxiliante filia philo
sophi cū qua familiaritatē assiduitate p̄a
uerat sub ceruicali positū. et cū furto au
fugit. Phus sompno excitatus. indicio

stellarū prosecutus est fugientē. Profugus autē eadem sciencia piculū comperiens sub ponte ligneo qui proximus erat se occuluit. pendulus inter pontē et aquā. et pōtem āplectens ut nec terrā nec aquā tāgeret. et ita querentē illusit. Veniens aūt ad mare per incātaciones dyabolo accersito ꝑpetuū se illi paciscit homagiū. si se ab illo qui denuo illū insequebat defensatū vltra pelagus eueheret. Et fcm est Veniens ergo galliā publicas scolas professus est. habens conphilosophos et studiorū socios constanciū abbatē monasterij sancti maximini. quod est iuxta aurelianis ad quē edidit regulā de abacho. Adelboldū epm ut dicūt waburgensem qui fecit epl'am ad eundē gerbertū de questione dyametri sup macrobiū. Habuit āt discipulos predicande indolis et nobilis prosapie robertū filiū hugonis caphet et ottonē filiū ottonis imꝑatoris. Robertus postea rex francie fecit eū archiepm remensē. vbi ipe gerbertus fecit arte mechanica horologiū et organa ydramulica. vbi mirū in modū per aque calefacte violenciā implet ventus emergens concauitatē barbati. et per multi foratiles tractus eree fistule modulatos clamores emittunt. De thesauris sbterraneis quos frustra quesiuit. Cap xcix.

Vrgebat autē ipse gerbertus fortunas suas fautore dyabolo. ut nichil quod semel excogitasset imꝑfcm relinqueret. thesauros olim a gentilibz defossos arte nigromātica īuētos. cupiditatibz suis implicabat. ¶ Erat iuxta romā in campo marcio statua erea vel ferrea nescio quo dextere manus indicē digitū extensū habens. et scriptū in capite. hic ꝑcute. Quod supiores eui homines ita intelligendū rati sunt. ut ibi thesaurū īuenire deberēt. et ideo multis eā securibz laniauerāt. Gerbertus autem sole meridiano notans quo protenderet vmbra digiti. ibi palū fixit. Supueniente āt nocte solo cubiculario lanternā portāte comitatus eo contendit. Ibi terra solitis artibz dehiscens. latū patefecit ingressū Viderūt ibi ingentē regiā. aureos parietes. aurea lacunaria. oīa aurea. milites aureos. tesseris aureis ludentes. Regē aureū cū regina aurea discūbentē. apposita obsonia. astantes ministros. pateras multi ponderis et precij. in quibz materiā superabat opus. In interiori autē ꝑte domus carbunculus lapis in primis nobilis et rarus īuentus. tenebras noctis fugabat In contrario angulo stabat puer tenens arcū extento neruo. et sagitta īmissa. Continuo autē ut quis manū ad contingendū aliquid aptaret. videbant ōnes ille ymagines prosilire. et impetū facere in ꝑsūptorē. Quo timore pressus gerbertus nichil tetigit. Cubicularius autē putās in tanta preda paruū furtū latere cultellū arripuit mirabilis opis et precij. Moxq; omībus ymaginibz cū fremitu exurgētibz. puer arcū tenens sagittā iecit in carbunculū. et tenebras induxit. Et nisi monitu gerberti cultellū reponē accelerasset graues penas ambo dedissent. Sicq; nichil lucrantes ductu lanterne regressi sunt

De ceteris qui talia q̄rentes īterierūt vel a demōibz illusi sunt. Cap. C.

Ipse iosephus auctor est salomonē cū patre multos thesauros defodisse in loculis mechanico modo in terra. Quoꝝ tria milia auri talenta hyrcanus leuauit de sepulchro dauid ut obsidionis īuriā leuaret. et zenodochia construeret. Vnde patet eundē hircanū ꝓphecia et fortitudine clarū ut testat iosephus huius cōmenti ignarū nō fuisse. Herodes autē qui magis presūpcione q̄ consilio idem aggredi voluit. multos ex satellitibz igne ex interiori ꝑte prodeunte amisit. ¶ Quidā quoq; monachus de barcinona natus filius cuiusdā pauꝑis cū adhuc esset septē annoꝝ venit in ytaliā querens panē. adultus autē multa terre illius miracula inspexit. Inter que montē ꝑforatū. ultra quē accole dicebant thesauros octauiani reconditos. ferebantq; multi perisse querendo illos per subterraneos anfractus. Hic autē adolescens studio videndi et predandi xij comites habuit. qui secū ꝑgerent. portantes ingens glomus fili. sequentes ingeniū dedali. qui theseum de laborinto per filū eduxit. Igit paxillū

in ingressu fixerūt. principio filii ad eū ingressi. attensis q̄ lanternus intro preceret et per vnūquodq; miliariū parullū fixerūt. Vesptiliones autē de cauernis egredientes oculos eoz et ora infestabant. Semita erat artā. a leua p̄cipitiū. et subter labens fluuius. Viderūt tramitē plenū dauerib; eoz. qui thesauros ibi quondo pervenerant. Tandē ad egressū ulteriorē puenientes. viderūt stagnū placidū et pontē ereū. et vltra pontē videbant̄ mire magnitudinis equi aurei cū sessoribus aureis. et cū ceteris que de gerberto dicūt. Vnus ex eis dū pontē transire parat. mox pontis pede depresso. alter elatus produxit rusticū ereū cū ere o mal leo. quo ille vndas verberans ita obnubilauit aera ut diem celūq; sb̄texerit. Re tracto pede pax fuit. Temptatū est idem a pluribz. idemq; exptū. despantes solo vix sustinebant aurū. Tunc per vestigia gloriosi egressi patriā argentea reppere runt. quā inter se partiti sunt. Postero die collato consilio magistrū quendā adierūt. qui dicebat̄ nomen dei ineffabile scire. quē multo precio redemptū ieiunū et confessū duxerūt secū. Qui duxit prius illos ad fontē. de quo hausta aqua in fiala argentea tutens nomē trīs figurabat donec illi oculis intuerentur quod fari nequibant. Tunc ad montē fiducialiter accesserūt. sed ceteris vteriorē puto a demonibz obseratū inuenerūt. Iudentibz scilicet nomini dñi. cui⁹ tanta virtus est dicit̄. ut nulla ei magica. nulla mattie sis obsistere possit. Actor. Quomodo ergo obstiterūt hac vice demones ut ceteris eis prius patefim̄ claudererent. Vnde magis credibile est non nomē dñi sed nomē demonis ab eodē magistro in aqua scripti sicut legit̄ de iambri mago et iudeo i actibus beati siluestri pape. Qui prolatione illius nois quod nomē dñi dicebat esse ineffabile. et se illud tali modo didicisse. taurū ferocē interfecerunt. Vnde pregnat. Audiens hoc quidā iudeus nigromā ticus ait ad adolescentē qui hoc totum fecerat facturus. Videbis q̄tū possit ars mea. Qui inualitant̄ montē intrōiens nō multo post regressus est. asserēs multa ad indicū sui transitus que ille vltra montē notauerat. Inter que et pluere locupletissimū. qui quidq̄ contingeret in aurū vertebat. Non q̄ ita sit pro vero. sed q̄ ita videret̄ quoadusq; a qua diluereti. Nichil enī quod per nigromanciā fit potest in aqua fallere intuentē. Quod postea probabim⁹. Fertur quoq; prefatus gerbertus fidisse sibi caput statue certa inspectione sideriū. cū videlicet omnes planete exordia cursus sui meditarent. De ymagine a qua gerbertus ānūciū accepit mortis ei⁹. Cap. Cl.

Quo ymaginarij qui ymagines fecerūt. quas in possessionē presidenciū spiritū mittūt. ut ab eis de rebus dubijs docean̄t. hij veri sint ydolatre ut gerbertus iste et socarates qui familiari demone vtebat̄. Statua a vero que fit ab horoscopis. ut facilius decipiat. precepit se in loco mūdo seruari. et solū deū q̄n aliquid queriti precibz et muneribz inuocari. Fertur q̄ caput statue quod horoscopi fundūt. sibi non nisi interrogatū loquit̄. sed verū vel affirmatiue vel negatiue pronūciat. Verbi gracia. Dicebat gerbertus. Ero aplicus? Respondebat caput. Ero. Moriar aūq; missam cantē in iherusalē? Non. Quo illū ambiguo deceptū seruit. ut nichil erro gitaret penitencie. blandiens sibi de lōgo tempe vite. Est autē ecclesia romedicta iherusalē id est visio paas. quia q̄tū q̄ illuc confugerit. cui⁹cūq; criminis reus subsidiū inuenit. Hanc eandē ferunt fuisse aulā romuli. Ibi cantat missam papa tribz diebus in anno. quibz intratilat̄. strato ad scām iherusalē. Cui ergo vno dierū illoz gerbertus ad missam se p̄parauerat. īualitudinis īcōmodo ictus ingemuit. Qua trestente decubuit. et cō sulta statua decepcionē et mortē suam cognouit. Adnotatis igit̄ cardinalibus dñi facinora sua coram eis deplorauit. Quibus stupentibz et nichil referre valentibz insaniens ille mutilati se dilaniari. et membratim foras proici iussit. Habeat in

quiens membroꝝ officiū. qui eoꝝ quesiuit homagiū. Nūqm enī animꝰ meus illud amauit sacramentū ymo sacrilegiū

De ꝯ odilone cluniacensi et bonis eius ijrijs.

In tno ottonis tercij decō. Cap. Cij.

In burgundia odilo ex clerico bnacensi monachū professus. cluniacā fit abbas post maiolū per annos lvi. miro religionis feruore spectabilis. Petrꝰ damianꝰ. Hugo cluniacensꝭ abbas hoc michi laboris ijunxit. ut vitā beati odilonis predecessoris sui sicuti te pstringerē et inde vtiliora quecꝫ hetui compēdio deflorarē. Cuiꝰ ego cōpulsus iperio. non lucidi venustatē aucupabor eloquij. sed mere veritati deseruire temptabo. Ipsa quippe p se sanctoꝝ vita fideliū enarrata sic rutilat. ut splendorē ornati sermonis ad illustranda corda fideliū non requirat. Huc accedit quia rusticitas sermonis inculti. suspitionē cōsueuit purgare mēdacij. Nā qui vix sufficit ut climatū saltem depromat eloquiū. quomodo nouit fabricare figmentū. Hic itaqꝫ suis auernie ex equestri genere oriundꝰ diu adhuc infans esset. tanto repente oīm fere membroꝝ languore cōstrictus ē. ut incedendi prorsus facultatē amitteret. Accidit autē ut nutrix eius ante ianuam cuiꝺā basilice dei genitricis eū relinqꝫ ret. et ipa suis intenta compendijs per diuersa procul abiret. Puer igitꝫ sine custode se relictū conspiciens diuino quodā pnocatus instinctu. temptare cepit si valuas ecclesie quolibet nisu posset attingere. Itaqꝫ manibꝫ et pedibꝫ repens vix illuc puenit. paulatimqꝫ progressus intrauit. Iamqꝫ spe concepta valentioꝝ pallā altaris arripuit. et sic erigē se quibꝫ conatibꝫ poterat cepit. Tandē diuine virtutis auxiliū sensit. et omni languore depposito suis incolumis ad referendū deo gratias ituentiū animos pronocauit. Diū autē adolescet prius apud scm iulianū murēm suis est deuotus. deinde sub beato maiolo cluniacēn monachus. Vbi dū quietus ac simplex humiliter in sancta cōuersatione pfisteret. et in ipso exordio quadā pfectionis norma duceret. vix euolutis quatuor annis btis maiolus in dño requieuit. Sed upm prius. btm stauerti odilonē cōtēporibus in eū votis oīm firm in pastoralis cura sibi substituit. Huiꝰ cor tam indeficiens flāma diuini amoris exarsit. ꝙ eum ab offerendis cotidie salutaribꝰ hostijs. tot curarū. tot ingruentiū negotioū sollicitudo cohibē non potuit. Vnde cum in lcō decumberet mortis. adraldo discipulo suo precepit. ut ex cuiuslibet psonis collectaneis quas celebrauit per spatiū lvi annoꝝ quibꝫ monasterio rexit. In eo grandis elemosinis ita largus erat. ut nōnulli dū eum oīa dissipgentē conspicerent. non dispensatorē sed prodigū iudicarent. Tempe famis exhaustis ita in pauꝑm usus erarijs. etiā plāta sacrarij vasa confregit. insignia cāle ornamenta distraxit. Corone quoꝫ quā sibi imperator henricus ob sui mēoriā destinauerat non pepercit. Corpus suū nō modo diuersis attenuare ieiunijs et asperrimis edomare cilicijs cōsueuerat sed et quibusdā ferreis nexibus coartabat. In potibus autē ita se moderabatꝰ edulijs. ut appositā quecꝫ contingens. ac naturali diuine ac nāturali dispensatiue subseruiens. et vanitatē suspitionis effugēt. et sobrietatis continentiā reseruaret. In promulgandis porro iudicijs ac modis penitētie prefigendis. tā pius erat. et tanta mēte tibz humanitate cōpaciēs. ut nequaqm districtū prīs imperiū. sed potius materni affectū exhiberet affectū. Vnde se reprehendē tibz. huiꝰmodi verbis solebat elegāter alludere. Etiā inquit si dampnādus sim. malo tū de misericordia ꝙ de dura vel crudelitate dampnari. Inē ceteros autē scōs. circa beatā dei genitricē ardētissima deuotione flagrabat.

De miraculis ostensis. Cap. Ciij

Denicꝫ miraculis ostensis qui clarus erat in pbitate moris clarus erat etiā in ostensiōe signoꝝ. Cū esset in quadā curis sua villa. quē sonatū dicit. puerū quendā forma venustū sed a natiuitate cecū intuens. eiꝫ pietate compatiens eū ad se vocauit. signoq; eū lustifere crucis in fronte depinxit. et cōfes-

visū quē natura negauerat puer attepit. Cū aliqñ in capite ieunij surgentibz a mē sa fratribz abbas scūs pugillū tinere latentē ipleuit et apposito pane distribuit. Cū ip tinere tanq̄ panē manducaret. inuitat fratri ut clam sibi aquā deferret. Quo fcō dū aqua labijs adhibet austeritas vini se titur. Reprimit ergo manū. abigit poculū et ministro impat ut aquā sibi affert. Ad quod minister obstupuit. et vinū se de mē sa referre qui aquā ꝓpinauerat admiratꝰ expauit. Sed ecce dū aqua potanda repetitur. vinū rursū in poculo repit. Jā utiq; vir scūs quod deū sibi misericordiē indulgere conspexit. cū grauaꝫ actione ꝓpere nō recusauit. Preterea cū esset in vrbe tinensi quidā velamen mense eius furtiue subripuit. quod in foro venale ꝓposuit. Sz sic ei celestis dispositio obstitit ꝙ sancta dis emit inī nūdinarū merces exposuit. sed cū emptoribz de precio cōuenire nō valuit. Interea sceleris auctorē vltio diuina corripuit. et manus que sacrilegiū ꝓpetrauerāt. ac pedes quibz raptor aufugerat aresina ens intolerabili dolore constrīxit. Mox ita ꝙ languore cōpulsus ad ecclesiā beati maioli manibz alienis aduehit. et mantile sb lato ad cōmissi reatus indicū cora cunctis appendit. et dei clemenaa ab oī populo. q̄ huiꝰmodi fame rumore cōfluxerat implorat. Sicq; beati maioli meritis. et fratrum ibi seruiencū precibz incolumis scūs velamen reddidit alienū et recepit semetipm Probauit ergo quo premio dignus esset qui bīm odilonē offenderet. Idem vir scūs aliqñ qua causa dictabat. tianū festinat transire cupiebat. sed intumescentibz aqs eā nauigiū deerat. Protinus ergo confisus in dño vnū e famulis in noīe dñi sese precedē per alueū fluminis ꝓperat. Quo precepto vir scūs cū omni cōmeantū turba subsequit. et sic omnes in vlteriorē alueī trepidinē absq; vllo offendiculo trāsponit. Quod dū nōnulli qui aderant mirarent velut emuli precedentū reperīt attemptare meatū. Sed mox ut adorsi sunt extremos ulteriorꝰ ripe fluctus attigere. nisi equos sub celeritate repressissent profluentis aque mersi voragine procul dubio naufragiū ꝓtulissent. Vnus autē ex hijs qui aderant ut miraculū visum obstupuit. hoīem dei ut apud se hospitari dignaret humiliter rogauit. Quo facto in tempeste noctis silencio ventus vehemēcior irruit. et lucernā que in dormiencū cubiculo dependebat extinxit. Quod cernēs cubicularius ait. Deus omīps qui lumen es verū pro amore serui tui odilonis ablata domo tenebras remoue. eāq; gratie tue lucē ꝓfunde. Confestim ergo chorusce luns splēdor emicuit. et totā domū supni splendoris claritas illustrauit. Si hec agebat odilo tūc sopore depressus. quid putas nūt apd deū potest carnalis fragilitatis corruptione solutus?

Adhuc de eodem. Cāp. Cuij.

Idem scūs dū ad monasteriū sancti martiris marcelli festinaret venit ad flumen quod fluctibz exundātibus inhorruerat. Confisus in dño preuium qui vada ꝓtemptaret direxit. et ipse mox cū comitibz suis subsequens illesus ꝓtransiuit. Illudq; mirabile fuit. q̄ cū ceteris aqua ꝓtingeret usq; ad femora. viro dei nec corrigia quidē pedis aquaꝫ est infundatione ꝓfusa. Idem apud monasteriū sancti martini quod ad publicū strauit dicit hospicio receptus cū ad eum ex more multi monachoꝝ cōfluerent. quesiuit virū aliquid esset vnde fratres refici valerent. Responsum est ei q̄ ceterorū quidē alimētoꝝ ꝙntitas cēt. piscū autē ne nichil q̄ ad tantū hoīm multitudinē ꝓueniret. Ait ille in noīe illius qui q̄nq; milia hoīm ex pane modico et pisce gremino pauit apponi iussit. Cum vero ī manibz comedencū crescit adeo. ut sanctis oībus ꝛc plurima sup essent de piscibz. Cuius simile est q̄ cū rome esset et ī monte auentino apud monasteriū dei genitricis hospicū haberet. contigit ut talevi nū deesset. quod ei saporis habilitate cōgraueret. Allatū igit alio vino plenum vasculū modicū ante se posuit. sibiq; et abbati qui iuxta se discumbebat expendit. Cumq; iam a mensa surgendū refectio completa diceret. blande subridens. non inquit frēs mei plene curam vos officiū cu

ritatis exhibui. qui vinū quod michi sapu
it vobiscū ꝑticipare neglexi. Arripiens er
go ciatū infudit merū. et singulis singilla
tim dedit. Res mira. cū fratres eēnt fere
duodecī. et eis bibentibꝫ potus copia nō de
fecit. et eoꝝ cōpleto numero nil oīno su
ꝑfuit. Dū autē rediret ad ꝓpa. quidam
intra taurinensē vrbē. nimiū febris pa
ciebatur ardorem. Hic furtiue per minis
tros aquā qua vir dei manus abluebat
accepit. fideliter bibit. et sic absqꝫ mora
prorsus cōualuit. Iamqꝫ iouini montis
prerupta conscendens obuios habuit pau
ꝑes pre lassitudine difficilis vie potū estu
anti desiderio flagitātes. Pius itaqꝫ pr̄
sui negligens. et alijs in nc̄itate cōpaci
ens. iussit ut quicq̄ vini haberet̄ in vas
culis suis. absqꝫ vlla reseruacioīs industrā
vel pocius diffidencia daret̄ egenis. Pau
lo post nature nc̄itate cogente cū omēs
discūberēt ut cibū caperēt. ecce vtres qui
studio pie cōpassionis fuerant exhausti
vino repiunt̄ deo scilicet debitū ꝑsoluente
repleti. Feneratur enī deo qui miseretur
pauꝑi. Imꝑator henricus ad mensam
discumbēs vasculū olonitreū preciosū a
lexandrini oꝑis arte cōpositū cū pigmen
tis tritis sibi allatū. sancto viro misit exe
niū. Porro sicut humane curiositatis mos
est ceperūt monachi sub admiracioīs ītu
itu vas contrectare et de manu in manū
sollerter inspiciendo trāspone. Tū ecce de
manibꝫ incaute se tenenciū labit̄ et cōti
nuo frangit̄. Quod vir sc̄us grauit̄ ferens
ne ministri qui vasculū reliquerāt īdig
nacionē augusti sustinerent. metuens
mox cū fratribꝫ ecclesiā intrat. et ne hij
qui a culpa īmunes erant irā regis in
currāt diuinā clemenciā implorat. De
inde fractū vas sibi offerri iubet. mani
bus contrectat. oculis eciā vndiqꝫ subtili
ter conspicit. Et ecce prorsus in ea nulla
fracture vestigia deprehendit. Tūc frēs
cū austeritate redarguit cur vas cōque
rerent̄ effractū. quod oīno ꝑmanserat
illibatū. Qui de tam euidenti miraculo
stupefacti corripientis austeritatē libē
ter accipiūt et deo gracias referūt. Qua
lit̄ idem pat̄ mēoriā defunctoꝝ instituit. et

bn̄dc̄m papā a suppliciis liberauit. Ca. Cv.

Quidā religiosus reuertēs a ihe
rosolimis dū mare trāsiret. eū
qꝫ cū alijs multis ventoꝝ horroꝝ
impelleret. applicuerūt ad insulā quādā
vel rupē. vbi sc̄us quidā inclusus mane
bat. Illic ergo aliq̄ndiu tranq̄llitatē ma
ris expc̄tans dū cū illo incluso freq̄nter
haberet colloquiū. requisitus patriā. aq̄
tanicū se eē rn̄dit. Requisitus insuꝑ vtrū
cenobiū quod cluniacū dicit̄ et odilonem
eius abbatē nosset. optime se nosse ꝑhibu
it. Quo sciscitante cur hoc ab eo dei seruus
inquireret. sunt inquit vicina nobis loca
ex quibꝫ grauissima flāmaꝝ euomunt̄
incendia. in quibꝫ eciā locis aīe diuersa
luūt pro meritorū qualitate tormenta.
Ad quoꝝ semꝑ exaggeranda supplicia st̄
īnumerabiles demones deputati. qui in
tolerabiles eoꝝ penas cotidie renouant.
et eos ad rediuiua supplicia indesinenter
instaurant. Quos tamen ego freq̄nter au
diui querulis lamētacionibꝫ eiulantes. q̄
oracionibꝫ et elemosinis quoꝝdā freq̄nter
ex eorū manibꝫ eriperent̄ anime dāpnato
rū. Inter cetera quoqꝫ ꝑmaximā de clu
niacensi cetu et eoꝝ abbate querimoniā
faciūt. quia q̄sepe per eos sui iuris verna
culos ꝑdunt. Quāmobrem te per dei nomē
obtestor ut sc̄is fratribꝫ illis hec que tibi
dixi fideliter referas et ex nr̄a quoqꝫ ꝑte
denūcies ut oracionibꝫ et elemosinis ma
gis ac magis insistant. presertī huiꝰ inten
cionis intuitu ut de manibꝫ demonū eos
qui ab illis cruciant̄ educant. Ille igitur
regressus in patriā cū hec abbati odiloni
et fratribꝫ retulisset idem pater odilo per
omnia monasteria sua generale decretū
constituit. ut sicut die p̄mo nouēbris solēp
nitas oīm sanctoꝝ agit̄. ita in sequēti die
in psalmis et elemosinis. et precipue missa
rū solēpnijs oīm in xp̄o quiescenciū me
moria celebretur. Benedc̄us papa
dū viueret hunc sc̄m virū affectuose di
lexit. et apostoloꝝ limina freq̄ntanti ne
cessarios sūptus sepe ministrauit. Qui
cū decessisset iohāni portuensi ep̄o et alijs
duobus per sp̄em nocturne visionis appa
ruit. eisqꝫ quia penalibꝫ in tenebris con

stitutꝫ eēt indicauit. Hoc insup addens qa beati odilonis meritis eū supna censura liberare detreuerit a tormentis. Protinꝫ idem iohēs epūs papiā venit. et per monachos cenobij beati maioli oēm sancto viro odilonī seriē visionis exponit. Qui mox psalmodias et orationes ab omībus in monastio cluniacensi fieri. elemosinas largiri. et sacrificiū deo misterij salutis offerri pro illo precepit. Per omnia quoꝫ monasteria sui regimīs eiusdē sanctionis edictū mandauit. Cūqꝫ fres instantissiā deuotione hoc facerent. eldebertus monachus. qui hoc obediencie fungebat officio scilicet ut ciopes aleret. et eis nāuria ministraret. per sopore vidit quendā pulchrū ac serenū aspū magno candidatorꝫ agmine constipatū ingredi clausturū. Qui emplū ubi pater odilo cū fratribꝫ residebat intrauit. et ad eius genua caput humiliter flexit. eiqꝫ gracias egit. Cūqꝫ frater ille. scilicet eldebertus inquirēt quisnā ille esset. ei dīctū est. ille ipm eē benedictū papā. qui in circo viro dei gracias egisset. quia pijs eius sanctoꝫqꝫ fibꝫ precibꝫ. et tartareū cruciatū euasisset. et cū beatis ciuibꝫ. quieturꝫ iherusalē suprne ingressū meruisset. De tisitu

Qr itꝫ eiusdē sancti abbatis. Ca. Cui
qꝫ scīs odilo dispensacionis gemine moderatoꝛ insignis. et in spirituali studio vitā diuinis obtutibꝫ fulsit. et in terreni laboris industria nō mediocriter claruit. Cū vero iam extremū tps ageret. per qnquēniū fere grauissimo laboꝛe vexatus est. Cumqꝫ monasteria sua circuiens āmonicionis causa visitare cepisset. siluiniacū deuenit. ibiqꝫ circa festum dīnice circūcisionis se a seculo migraturū predixit. Porro cū iā in agonis angustia constitutꝫ esset. dyabolū astare conspexit eiqꝫ per nomē tremendi iudicis ut abscederet terribiliꝫ increpauit. Anno igit incarnacionis dīnī. cꝭ. xlviij. etatis aut sue lxxxvij. ordinacionis vero lvi. nocte que circūcisionis dīnice solempnia p̄cedebat eucharistiā p̄cepit. sicqꝫ btm deo spm vedidit. Eadē nocte frat quidā simplex et innocens gregorius exequiarū funebrū lassitudine pegrinatꝫ. in eadē cella in qua scīs obierat. ppriū stratū peciit et dormire temptauit. Sed nec dū plene dormiens beatū odilonē sibi assistentē vidit. Qui requisitus ab eo quid ageret. bene se habere. et in presencia eē xpi respondit. Sed in ipa hora obitus sui figurā quandā trucē ac terribilem teterrime sue visionis horroꝛē mente temptantē se vidisse. que xpi confortante virtute nulla se potuit infestacione nocere.

Proxima quoꝫ quadragesima succedente sancte mēorie laurencio amalfitano archiepiō. potenꝫ in līs et vita laudabilis rome cōstitutus obdormiuit in dño. Cuiꝫ exequiar aī in ecclesiā elatū fuisset. albero quidā honestus clericus in angulo eiusdē ecclesie lassa membra sopori dedit. Tunc vir scīs ei apparuit. Qui requisitus ab eo qn illuc et cur aduenisset. aut. Ad tractandū. trissimi olim amici nri dñi laurencij pontificis exequias veni. quibꝫ expletis ante q̄ te videre recedē nolui. Hijs dīs species loquitur euanuit. Ad eius quoꝫ tumulū adhuc rutilant noua signa virtutum.

Actor. Idem scīs abbas scilicet odilo sermones quosdā festiuos. qui a monachis ordinis sui frequentant. elegant cōposuit.

De cetis viris illustribꝫ eiusdē tpis. Sigibꝫ

Horebat etiā hoc tpe Cap. Cvij. in scīa lītrū in lotharingia hyerigerus abbas lobiensis. adelbodus epūs vltraiectēn. Jn francia fulbertus epūs carnotēn. abbo abbas floriacēsis qui sup catalaū victorij comentatꝫ est. Hugone rege francoꝝ mortuo. robertus filius eius regnat annis xxxiiij. Guillelꝫ Iste rex robertus fuit in ecclesiasticis cantibus non mediocriꝫ doctus. Deniqꝫ et pulcherrimā seqnciā fecit. sancti spūs assistentibus igne. Et rīsoriū istud. O iuda et iherlm

Actor. Sed et hoc alla ferꝫ fecisse. Eripe me de ijmicis meis deus meus. et ab insurgentibꝫ in me libera me. Et cū quadā die esset rome in vigilia aplōꝝ petri et pauli obtulit cedulā quandā sup altare. putantibus omībus illū magnū aliquid obtulisse. reppereruntꝫ illū nil aliud sup altare posuisse nisi cedulā in qua scīptū erat rīsoriū istud cū versu suo. Cornelius centurio. quod ipe rex cū cantu suo composuerat.

¶ Anno ottonis xiiij. heribertus colonien
siū archiepūs multa sanctitate claret. Cla
rebat etiā hoc tempe inter gallos aufri
dus. Qui cū fuisset comes bratuspanciū
non minꝰ iusticia q̄ potencia seculari
famosus. deposito milicie cingulo tonsu
ratus in clericū eo prouectus est ut ordi
naretur epūs vltraiectēn ecclesie. ¶ Anno
xv. iohānes romane ecc̄ie centesimꝰ xliijꝰ
presidet. Post quē gerbertus qui et siluester
c. xliiijꝰ. qui et ipse int̄ claros sc̄ia lr̄arū
egregie claruit. Quidā tr̄nsito isto siluestro
agapitū papā hoc in loco ponūt. qd̄ non
ociose fc̄m ēē dicit̄. quia is siluester non
per ostiū intrasse credit̄. quippe qui a q̄
busdā nigromācie arguit̄. De morte quo
q̄ eius non recte tractat̄. a dyabolo enī
p̄cussus dicit̄ obisse. Quā rem nos in me
dio relinq̄imꝰ. a numero enī paparū vi
det̄ exclusus. ¶ Anno ottonis xvi° scilicꝫ ihu
xp̄i. m° scd̄m cōputacionē dyonisij. mul
ta prodigia visa sunt. Terremotꝰ fc̄us est
p̄maximꝰ. Cometes apparuit xix° kl' ianu
arij circa horā nonā ap̄to celo quasi facu
la ardens cū longo tractu fulguris īstar
illabit̄ terris. et cū tanto splendore ut nō
modo qui in agris erant sed in tectis eci
am irrupto lumine ferirent̄. Qua celi
scissura sensim euanescente interī visa ē
figura quasi serpentis. capite quidē cres
cente cū ceruleis pedibꝫ. De quadā victoria
Anno ottonis et morte eiusdē. Cviij
xviij otto imp̄ator rome crescen
tē patriciū bello aggredit̄. sed vic
tus crescens et ex fuga retractus capit̄.
viliq̄ iumento auerse impositꝰ circūdu
cit̄. et paulatī mēbris trūcatus ad vlti
mū ante vrbē suspendit̄. ¶ Anno xix° ot
to imp̄ator degens rome dū cū romanis
se remissius agit. tractās qualit̄ iura reg
ni et ecclesie ad antiquū statū reformaret
romani per hoc ad contēptū eius adducti
subito contra eū conspirant. et aliquot
militū eius p̄emptis. eū in palacio obsidēt
Vnde per industriā henrici ducis baioarie
et hugonis marchionis ytalie simulato
pacto vix extractus roma discedit cū sil
uestro papa. Et quia vxor crescentis īpe
ratorē spe regnandi ad amorē suū pellex
erat. dolens pro eius discessu venenū mi
sit ei. Quo ille consūptus inter remean
dū in ytaliā morit̄. Milites transalpini
corpus imp̄atoris defuncti cū insignibus
imperij ad galliā referentes crebris yta
lor̄ incursibus lacessiti armis sibi viā pa
rant. Sed cū iam res in tuto esse putare
tur. dux baioarie henricus īnuriato heri
berto coloniensi archiep̄o. a cuiꝰ ore omēs
pendebant. insignia regni ab eo violent̄
extorsit quasi iure hereditario sibi cōpetē
cia. Erat quippe filius henrici ducis. qui
fuit genitus de henrico fr̄e primi ottonis
imp̄atoris.

Explicit liber xxvꝰ speculi historialis.

Sequit̄

Continencia xxvi libri Cap̄ xlv.

Vicesimus sextus liber continet
hystoriā ciiij annor̄ per succes
siones q̄tuor imp̄ator̄. scilicet
henrici secundi. Conradi secūdi
henrici tercij. et henrici quarti. Et inter
hec narraciones quasdā petri damiani.
Flores quoq̄ nōnullos anselmi cantuari
ens̄ ac hildeberti cenomanēn. Habet āt
capitula. cxlv.

De imp̄io henrici secundi et bonis
īnicijs sancti elphegi. Caplm̄ p̄m.
De discipulo eius qui furtim edebat. a
demonibꝫ rapto. ij.
Qualit̄ idem fc̄us ē winconiēn ep̄s. iij
Qualit̄ archiep̄s fc̄us pacientē se et libe
ralem exhibuit. iiij.
De constancia eius in p̄secucioē danor̄
et anglorum. v.
Qualiter aīauit p̄plm̄ ad paciencia et
de ferocitate hostiū. vi.
Qualiter pro grege se opposuit et in hos
tes etiā liberalis fuit. vij.
De martirio eiusdē viij.
De quibꝫdā incidentibꝫ illius tp̄is ix.
De vlcione dī sup̄ choreas in cymiterio x.
De ceteris euentibꝫ illius tp̄is xi.
De heriberto colonien̄ et alio p̄phā qui
in eadē prefuit eccl̄a xij.
De religioso duce normānie richardo xiij
De imp̄io conradi secundi et viris illust̄

bus illius temporis xiiij.
De cinitone rege anglie et fulberto car
notensi xv
De consilio triburien. et quibusdam sta
tutis episcopalibus xvi
De ceteris euentibus sub imperio conradi et
de morte eius xvij
De imperio henrici tercij et actibus eius. xviij
Adhuc de eodem. xix
De sancto edwardo rege anglie et eius prophecia. x
De benedicto papa maiore et iuniore. xxi.
De gregorio papa. huius nominis sexto. et
actibus eius xxij
Responsio eius ad cardinales. ipsum qua
si homicidam arguentes xxiij.
Rationabilis eius defensio ad eosdem. xxiiij
Responsio ad obiecta. xxv. xxvi
De muliere malefica a demonibus rapta.
De ceteris euentibus illius temporis xxvij.
De sancto theobaldo heremita xxviij.
De iuuene qui statuam veneris anulo
desponsauit. xxix.
De berengario heretico et eius penitencia xxx.
De corporibus sanctorum anglie incorruptis. et
de sancto kenelino martire. xxxi.
De regibus martiribus oswaldo et edmun
do. et de sancta etheldrita. xxxij. xxxiij
De quibusdam alijs virginibus in anglia
De ceteris sanctis illius temporis xxxiiij.
De initio imperij henrici quarti xxxv.
De lanfranco cantuariensi et bonis
eius initijs xxxvi. susceptum xxxvij.
De gestis eiusdem post archiepiscopatum
De muliere gemella et quibusdam alijs. xxx
De gwilhelmo comite normannie. lviij.
et eius origine. xxxix.
De duobus archiepiscopis rothomagensibus mal
gerio et maurilio. xl.
Qualiter prefatus gwilhelmus anglie
regnum acquisiuit xli.
De quibusdam incidentibus illius temporis. xlij
De quibusdam miraculis sancti dunstani
cantuariensis. xliij
De hyldebranno archidyacono qui factus
est papa gregorius xliiij
De synodo eius in qua symoniacos con
dempnauit xlv.
De sancto stephano grandimontensi ordi
nis institutore. xlvi
De austeritate vite eiusdem. xlvij.
De miraculis eiusdem xlviij.
De transitu eiusdem. xlix.
De translacione corporis eius et miraculis
sequentibus l.
De discordia inter imperatorem henricum
et papam hildebrannum. li.
Apologia petri damiani super episco
patu dimisso. lij.
Narraciones eiusdem super quibusdam casi
bus mirabilibus. liij.
Adhuc de eodem. liiij.
Item de eodem. lv.
De eodem. lvi.
Item de eodem. lvij.
Item de eodem. lviij.
Item de eodem. lix.
Item de eodem. lx. et lxi.
Adhuc de eodem. lxij.
Item de eodem. lxiij.
Adhuc de eodem. lxiiij.
De ceteris gestis eiusdem temporis lv.
De constructione ecclesie aldeburgensis
et eius miraculis lxvi initijs lxvij.
De anselmo cantuariensi et bonis eius
De miraculis eiusdem. lxviij.
Adhuc de eodem lxix
Qualiter abbatem quendam de correptionis
austeritate redarguit lxx.
De promocione eiusdem in archiepiscopum et
scriptis eiusdem. lxxi. lxxij.
Exhortacio eius ad secretum contemplacionis
Inquisicio diuine potencie misericor
die et iusticie lxxiij. tatis lxxiiij.
Inquisicio veritatis. eternitatis et boni
Inquisicio summi boni in quo sunt omnia bo
Inquisicio pleni gaudij quod Ina lxxv
de illo bono habetur lxxvi. xvij
Deploracio miserie presentis et future. lx
Inquisicio filij dei cum memoria passionis
Inuocacio matris vir. Leius lxxviij.
ginis simul et filij. lxxix
Iterum inuocacio vtriusque lxxx. xxi
Planctus proprij lapsus et pene future. lx
De quibusdam incidentibus sub imperio
henrici lxxxij lxxxiij
De translacione sancti nicholai et eius miraculis
De ceteris euentibus illius temporis lxxxiiij
De guillermo pestilente rege anglie lxxxv.

De actibz eius nequissimis lxxxvi. lxxxvij
De pestilencijs que temporibz eius acciderunt
De fulcone comite andegauensi. lxxxviij.
De clerico cui socius eius dampnatus apparuit lxxxix. xc
De muliere laudunensi que ab igne euasit
De concilio claremontensi et statutis eius xci
De innumerabilibz populis in occidente cruce signatis xcij.
De ceteris euentibz illius temporis xciij.
De monachis molismensibz qui ad heremum cistercij conuolarunt xciiij. xcv
De constructione abbatie et initio ordinis
De causa itineris transmarini et signis precedentibz xcvi contra turcos. xcvij.
De itinere transmarino et primo congressu
De transitu exercitus dei per loca grecie xcviij
Qualiter antiochia capta est a xpianis et post a turcis obsessa. xcix.
De inuentione lancee saluatoris. C.
De fuga turcorum et descriptione vrbis antiochie C.i.
Qualiter capta est ihrlm a xpianis C.ij.
De descripsione eiusdem vrbis et godefrido in regem electo. Ciij.
De interitu impij regis guillermi. et signis precedentibz Ciiij.
De balduino iherosolimorum rege. Cv.
De clerico per quandam visionem ad ordinem cisterciensem conuerso C.vi. mensi Cvij.
De clade fuldensi et wlstano episcopo wigor
De hildeberto episcopo cenomanensi et scriptis eius C.viij.
Versus eiusdem de exilio suo Cix.
De miseria anime degentis in corpore C.x.
Dicta eiusdem de vij. actibz anime. Cxi.
De vita corporis et eius appetitu vel tedio Cxij
De misterio hostie sacre. Cxiij.
De confessione sancte trinitatis. Cxiiij
Oratio eiusdem ad xpm dnm. Cxv.
De quibusdam prodigijs et morte henrici imperatoris Cxvi. ribz deuorato Cxvij.
De moribz eiusdem et aduersario eius a mu
De conuersione petri alfunsi quondam iudei. et editione libelli sui Cxviij.
De errore iudeorum circa legis intellectum. Cxix
De errore ipsorum circa dei naturam simpli
Item de erroribz eorum circa Icem Cxx.
diuinitatis immensitatem. Cxxi.
De hoc quod fingunt deum ut infirmum irasci et cotidie flentem orare pro ipsorum captiuitate Cxxij.
Suggillatio eorundem super prefato errore. Cxxiij
Quod corporalia de deo dicuntur in scriptura non proprie sed tropice. Cxxiiij
Rationes de deo philosophice Cxxv.
De creatione mundi Cxxvi
De formatione rerum per interualla sex dierum. Cxxvij. Cxxviij
De quibusdam fabulis libri tharmut.
De quibusdam alijs fabulis eiusdem. Cxxix
Iterum de ceteris eiusdem fabulis Cxxx.
Quod causa vltime captiuitatis non fuit eadem que prioris Cxxxi.
Quod vltima fuerit grauior et diuturnior quam prior Cxxxij
De portentis que vltimam captiuitatem precesserunt. et de tolerancia dei circa iudeos Cx
Quibus testimonijs probari possit quod eius causa xpi passio fuerit. Cxxxiiij.
Quod iudei male intelligunt articulum de resurrectione mortuorum. Cxxxv.
Expositio super hoc in prophetia ezechielis. Cxxxvi vij
Improbatio prefati erroris eorum Cxxx
Adhuc de eodem Cxxxviij
De euacuatione cultus eorum. Cxxxix.
Expositio legis sarracenorum. Cxl.
De premio eius obseruatorum et pena contemptorum secundum machometum. Cxli
Descriptio vite machometi Cxij xliij
Quod non fuit propheta verus sed falsus C
Disputatio contra legem ipsius Cxliiij.
Adhuc de eodem et de fallacia eiusdem.
Cap Cxlv.

Explicit tabula capitulorum sequentis libri.

Incipit liber vicesimus sextus. speculi historialis fratris vincencij de ordine predicatorum

De imperio henrici secundi. et bonis initijs sancti elphegi. Capitulum primum.

Curiatus igit dux conatiatus sibi animꝫ quoꝝdaꝫ pncipum regni vnguur in regem a vulgiso magnti/no archi/episcopo. et unpauit annis xxij. Cepit aꝫ anno dñi. m°. iij°. ab mundi vero ꝯmencio/ne dccc°. lxvi°. Hic potentiores viros regni bella sibi conatare volentes. celeriꝫ deuiat/ et reges gentiliꝫ in interiori germania cō/morantes. qui dicuꝫ windi tributarios fāt.

Ex gestis sci elphegi. Hoc tempe floruit scs elphegus cantuariēn archiepūs. Qui quon/dā splendidissimis natalibz ortus. liberali sa/cra imbuendus traditus. lectis et pfectis que saluti sufficiencia videbanꝫ. totū phylo/sophie studiū cōuertit ad diligendū deū. Cuiꝰ avaricie vite semitā arripe vellet p/ uenit ad locū qui balneū dicitur. ibiꝰ hy/bitaculū struxit. et inclusū se mirabili ri/gore constrinxit. Nec mora nobiles quiꝰ ad conciliū eius spiale pquirendū cōflu/unt. plures aꝫ sub eius disciplina vitam si/mul et habitū imitaturi accedūt. Ubi aūt amplissima mansiōe pfecta. sobrietatis le/gem discipulis indixit. et moderari carna/les appetitus edocuit. ipe in angustissimā domūculā se cōtulit. delegato ꝓposito qui ei victualia ferret. Sūmoꝝ tm̄ nego/cio eius ad illū deferebanꝫ.

De discipulo eiꝰ qui furtim edebat a dēonibz rapto. Cap. ij.

Pleriqꝫ aūt discipuloꝝ secundū eius monita spernentes pfessionis īmemores. nichilqꝫ cōmunē vitā habentes. mediis noctibz furtiuos cibos e/dere. ebrietati opam consueuerāt dare. lasciuire et prorsus inhonesta qñtū latēs sinebat audacia ꝓpetrare. Sed ira dei illū qui in hoc scelere capitalis erat. horrendo subitoqꝫ iudicio ꝯuoluens occidit. Nocte vō que diei sepulture eius successerat elphego sacras de more exequias celebrante. et se dño sacrificiū offerente. contigit infra mo/nasterij ambitū validas voces audiri. q̄si vim inferenciū vel illatū sustinenciū. Vir dei ignorans quid eēt. conate ad monaste/riū tendit. attonitisqꝫ auribz sonitū cap/tans verba discernit. domū irrūpit. Ecce is qui nup obierat. misere afflictꝰ solo iacebat. sup quē horrendi aspectus hoīes stu/bant. qui taureis et ignitis serpentibz eū flagellabāt. Illoqꝫ pne doloris angustia v/lulante hec illi imperabāt. Nec tu deo. n̄ nos tibi. Eademqꝫ sepius repetentes. e loco cap/tiuū extraxerūt. Tunc scūs recedens quod reliquū erat noctis flens insompne duxit. Orto aūt sole discipulos insimul cōpulit et que manifestante deo viderat retulit. videns pallē alios. alios flere. oēs trepi/dare. At illi quos mortui scelus sodales habuerat. medij prosiluūt. errorē fatentes. Prauе gesta postulant vlasci ne diuine vltioni remaneāt obnoxij. Requisiti aūt vbi cōueniendi et cōmunandi locū habuis/sent. illū ei locū designant quo defuncti aiam spūs nequā cruciauerāt. Sic pi/us deus ꝓpter optima viri merita dum vnius scelus noluit latere. oīm mala vo/luit detegere. Et dū vni noluit parcere oīm morbos voluit sanare.

Qualiꝫ idem scūs fuit winconiensis episcopus. Cap. iij.

Interea mortuo wentano epo iiij. dūstani cantuarien archiepi qui vniuersis vrbibz in anglia cōstitutis/ net non et in alijs regionibz anglorꝫ regi/no suppositis primas presidebat. compto q̄ de wentano pontifice eligendo mag/na pcio dissencio fieret. metuens hoc scan/dalo plurimarū ruinā fieri animarū orauit dnm̄ ut dignaretꝫ oīndere q̄b re/gende ecclesie deberet ydoneus pastor suc/cedere. Cumqꝫ clerici et monachi lites. et ille precē multiplicaret. ecce affuit an/dreas aplus tali oraculo vsus. Quid lame/ntaris et tā lugubres questus lacri/mando effunde. Surge et elphego abba/ti manū ipone. eiqꝫ desolate ecclesie sa/cerdotē constitue. Nec te aliquoꝝ prohi/beat potencia. q̄a non ab hoīe sed a deo hec processit sentencia. Tunc letissimus pontifex effusis palatinis auribz hoc ex/

posiuit. factoq; cōuentu omnes in sentē
ciā transierūt. clamātes id se velle quod
deus vellet. quodq; dei pontifex deliberā
ret. ¶ Fretus ergo pontifex elpheg̃us tam
strēnue se in cunctis agebat. ut nemo du
bitaret. quin is moderator cordi eius sedē
cui⁹ electione promotus fuisset. Ita se oīm
moribz condonauit. ut et oībz carus es
set. et nemo qđ rarū est int̄ hoīes eius gl'e
ī̄uideret. Cūq; sūme misericordie ac bene
ficencie in omnes esset. in se crudelis et
impius apparebat. Nam hyberno tpe
cū terra glaciali frigore rigeret. et pfun
dus ceteros sompnus occuparet. ipe dam
de stratu consueuit surgē. et extra riū lo
cū petens ibi nudis pedibz et simplici
veste indutus in oratione pnoctare. Ce
terū cū veluti pransur⁹ intraret. tā va
cuus fere a mensa surrexit q̄ vacuus
accessit. ita ut nec edisset. necnon edisse
a considentibz redargui posset. Oībus
paupibz ita subuenit. ut nec prouincialiū
quēpiā publice mendicare. nec extraneā
loci pauperē vacuū abire pmittēt. horren
dū nephas reputans si quod natura cō
mune instituit hoc sibi homo pcuatū vsur
pare velit. Vbi autē illa defecissent que
ex iure ecclesie ministerio paupm cōpe
tere possent. thesauros ecclesie quos mul
tiplices pauerat iussit distribui. docens
ad hoc ornatissima quecq; ecclesias possi
dere. ut tpe felicitatis sint honestati. tpe
vero nūitatis sint vtilitati. Prefatus igit̄
defensor iusticie dūstan⁹ accepto rumore
q̄ btūs elpheg̃us in ppl̄o p̄diumbat̄ excel
sas deo laudes referens. eius misericordiā
postulat. vt eī patriarchat⁹ sui heredem
post obitū suū quē prestauerit relinquat.
Cui statī quod postulat promittit. q̄uis
non statī sed tpe decurso adimplet̄. Nam
q̄nquēnio quo simul viximus pontifices
dūstan⁹ et elpheg̃us sup stato. dūstano aūt
in gr̄audiū dn̄i sui ingresso tres sibi post
illū ex ordine successerūt. Qualit̄ archiep̄s
fr̄is patientē se et liberalē exhibuit. iiij

Anno igit̄ incarnate dn̄ice tricentesimo
vi°. elpheg̃us a wintonia cantua
riā translat⁹. ibiq; archiep̄us le
natus. post paucos dies vbē romā adire
instituit. Jamq; ansoniā ingressus cū in
quodā opido ex itinere fessus quiesceret. opi
dani hoīem incognitū habentes. auā
ritie sue consulētes domū irrūpūt. res
diripiūt. ipmq; omni suppellectili pcussū
verbis et verberibz exire cōpellūt. Ille
le contumelias suas leniter ferens. suos
vero mediocriter dolens via qua venit re
dire cepit. Necdū ab oppido longe secessēr
et ecce horrende voces menia corripiūt. ſi
cineri edificijs. et ciuibz minanti iacturā.
Excitatus ergo pplus ab igne stratra re
liquit. et preceps ad oīa disturrit. Cumq;
multa iā flāma pplata fuisset nec euaden
di incendij spes aliqua ciuibz inesset. sanio
ri sensu effecti. qui virū dei pturbauerāt
ne forte ignis ei ad vindictā deseuiret aīo
ptractant. Exeūtes hoīem requirūt. īueni
unt adorant et plorant. Ille vero ut sem
pietatis aīm tenerrimū habens. redeam⁹
inquit ut ignē comin⁹ videam⁹. Stans
ergo ignē intuet̄. lacrimas distillat et de
um īterpellat. Protinus in aere ignis sus
pendit̄. et per īnumeras domos tractus
extra menia īuenit̄. Tūc oīe vulgus cō
pit per portas effluere et sancto munera
offerre. Quibz ille. Vobis ait sint vra. nob⁹
autē sufficiūt nra. Veruptamē si quod offē
sa promerunt laxari vultis neminē dein
ceps e domibz vrīs pturbetis. q̄n poaus o
nes sustipe. et susceptis que officij sūt īpen
dere curetis. Sic fatus sua recepit. ac tur
bā etiā redire precepit. ¶ Tante autē fuit
liberalitatis et misericordie. ut cū iā nichil
supesset quod de suo proximis largiri posset.
hoc ipm quod erat dare non metueret. ma
lens hic moriendo decesse q̄ proximis suis vi
uendo non prodesse. Itaq; cū private pessimū
genus predonū cū duce thurcallo danorū pū
cipe portus maris obtinerent. per omnē
angliā gens illa spargit̄. et quicq; obsti
ret cū cede cū incendio cōminuit. deserta
igit̄ ab incolis terra ad vrbes vicinas con
fugit̄. ruraq; terra predonū furoi obnoxia
ia nullo cultore beata. Nam rex ethelredus
imbellis monachū potius q̄ militē actio
ne pretendebat. In tanto rerū discrimiē
elpheg̃us hostes adibat. verbū vite eis pre
dicabat. captiuos dato precio redimebat et

eos quos fames oppimebat alebat. Tantūq; placendi hostibz ei diuina gra concessit. ut non solū emptiuos a tpali. vm etiā emptuatores ab eterna seruitute liberaret dū fidei expertes ad fidem reuocaret. **De cōsūmatione danoz tāgloz. Ca. v.**

Dars tamē eox non modica infidelitatis errore detenta socioz salutē uidebat. auctorēq; salutis eox interficē cogitabat. metuēs ne sublatis hjs quibz auxiliarijs bellare solebant. minorē habere nocendi licentiā vel resistendi potentiā haberent. Sed dū infideliū paucitatē ad ījustum hoīs iusti necē. ppter fideliū copiā dyabolus non posset impellē aliā patrandi sceleris viā aggredit̄. Nam edictis totius regni prefectus. cuius frem nobilitas cantuariorū eo q ei in presencia regis gratuito male dixisset et bona quozdam inuasisset. aggressū interfecerat et edes eius succenderat ultionē sanguīs eius a rege postulat. At rex postulata denegat. iure frem emptū pro nūcians. qui tantā nobilitatē regnū palatio impetere presūpsisset. Prefectus colore mutatus palaciū aggredit̄. uictisq; seruis armatis firatē vlasia cohortem militū viris armatis firatē vlasia conatur. Sed dū resistentibz aduersarijs conatus suos parū profecisse conspicēt. elatus in ira. danoz conalia bula expetit. et auxilia paganoz implorat. Regnū post victoriā equa sorte diuidēdū promittit. se orientalibz anglis p̄parari. illos vero aquilone potiri. Quid plura? Oratores dant et accipiūt. sacramēta exigunt et porrigūt. Hostes pontifex. prefectus nobilitati. omēs cantuarie necē intentāt. Huius rei fama ciuitate vehemēter p̄motā. mox vniūsa nobilitas. que in legis violatorē vindictā exercuerat lacrimabili questu pontificē arguebat. orat ut urbem exeat. et vite sue oīm in terra vitas excellentia consulat. Ille. Alia inquit via michi gradiendū puto dū preteritos meos labores reputans. eterna dei retributionē cogito. Nec eī scelerum malefficia cōmisimus. ut hinc mortis supplicia timere debeamus. An forte illud in crimine illoz est. q eoz dilectos a pagano errore retraximus. et ad veri dei cultū attraximus. An ibi offendimus. cū captiuos libertati restituimus. et quos restituē non potuimus in captiuitate pauimus. Sed utinā pro tali offensa tot in me mortis deseuiant vulnā. q; in me membroz varietates formaut natā. Ceterū mēnarius esse potero si videns oues meas a lupo deuorari. inapiā fugam meditari. Proinde quibz inspirauit deus ut bona malaq; ppeti velint. hic que nobis parata sunt patient̄ expectent. **Qualiter animauit ppl̄m ad patiam et de fēo cantate hostili.**

Qunt quibusdā ad alia loca se ū. vi. transferentibz. alijs placandi gratia ad danos accedentibz. elp̄he ius cōuocatis paupibz ppli siui hortabatur. eos bono aīo esse. deūq; pre oculis habē nichil preter eū formidare. exemplū hūilitatis et patiē xp̄i sume. Qui cū eēt oīm dominus nō solū de ījmicis se vlcisci noluit. sed et seruilē petri amorē. ab vlcione prohibuit. Ponebat quoq; eis constanciā martiriū et victorias eox. Hijs illos sermonibz instituens ad quecūq; tormenta p̄secutor īpellēt. reddidit patientissimos. Deinde epali benedictione sup eos effusa. paucisq; cōlone in osculo sancto lubata. dū diuini epuli oēs principes effectos set. se illis. illos sibi. et vtrosq; oīm protectori deo cōmendauit. Vrbe aūt ab hostibz arctum iallata. ciues pro muris cōsistentes resistendi audaciā non tam ostendebāt q; simulabant. Jam vero exhausto quicq̄d ad vsum vite pauerat. nullus est a pontifice qui danis suggereret. ut ab inceptō desisteret. et dei iudiciū timēt. Fieri eī pleruq; solet ut pī filiū baculo p̄uiciat. et ipm baculū ultrō proiciat. Sed angli qui ad impietatē proclliuiores erant. eo ferociores instabant vineas agē. murū arietibz ferire. igneas faces iactare. Inde feralis per contignias domos ignis conceptus per oīa loca dilatatus se spargit̄. Tunc miseranda ciuitas. vtrūq; desertis p̄pugnaculis ad domos p̄prias cōuolarent. an eis neglectis munitioni incūberent. Vicit dulcis filioz recordatio. tuende familie īnata cōpassio. Currūt furore precipites. rapiūt e medijs ignibus cōiuges. et caros liberos hostili statī gladio truncandos. Sed illis ad tueres edificioz attencius occupatis effracta vrbe exercitus ingredit̄. alij ferro iugulant̄. alij flāmis consumūt̄. Plures vero sup muros p̄

pites dant. Matrone nobiliores dn̄ thesau
ros quos non habent prodere coguntur capillis
per plateas distracte. ad vltimū flāmis ĩiec
te moriūtur. Paruuli a matrū vberibꝫ euul
si aut lanceis excipiūtur. aut supacto plaustro
minutatī conterūtur. Qualiter pro grege suo se
opposuit et in hostes eius liberalis fuit. Caplm vij.

Pontifex autē non ferens suorū
tantā depopulationē ad locū ca
daueribꝫ plenū currit. inter densis
simos hostiū cuneos se ingerit clamās. Pcite
pcite si viros vos ēē cognoscitis. Innocentē
etatē psequi desinite. Non est ista victoria
qua lactenciū pimitur infancia. En me. qui
ut xpianū populū augerē multo vos milite
spoliaui. En qui vr̄a crimina semp libero o
re dampnaui. qui captiuos paui. vestiui re
demi. Si gratis malos ēē delectat. in me
precipue vr̄a ira deseuiat. quē tot modis
vos offendisse constat. Protinus ergo ĩnume
ris manibꝫ athleta dei carpitur. et intercep
ta gutture vox loquētis ppeditur. Palme vī
culis ĩnectuntur. gene vnguibꝫ dissecantur
pugnis et calcibꝫ latera tunduntur. Inter hec
seruus dei muto silis impiorū manibꝫ ad
atriū templi ĩpulsus. iubetur flagitij noui ĩ
spectator assistere. ut mortē ante mortē vi
deret. nullūq; genus mortis existeret quod
eū siue pacientē siue suis condolentē pteri
ret. Accedunt igitur et cuppas sup ĩuicē posi
tas inflāmant ut tectū inde comburant.
Iamq; plūbū ab igne resolutū cepit intror
sus defluere. cū sancta monachorū plebs ca
put pallio coopta. lacrimis faciē rigata e
greditur moritura pro saluatore. quod p oībꝫ
ille dignatus est impendere. Ad quā ferro
excipiendā trux carnifex occurrens misera
bili cede deuastat. Igitur ex omni numero
qui ad octo milia hoīm protendebatur. q̄tuor
solū monastice professionis. et octingētos
inferioris ordinis viros remansisse accepi
mus. Quos verberibꝫ acriter exaratos. aut
pecuniaria redemptione dignos iudicaue
rūt. aut seruilibꝫ opibꝫ mancipandos secū
abduxerūt. Iam populo ceso et vrbe flam
mata. templo violato pscrutato spoliato
dū scūs toto corpore vinctus ad portā septē
trionis traheretur. ecce hij quos ex ruina su
per fuisse dixi. pedes trabibꝫ inserti sb mili

tari custodia tenebantur. Qui viso pontifice et
quod contra eū agebatur. elatis in celū mani
bus cū rugitu exclamabāt. deū tante cru
delitatis inspectorē fore postulantes. Ponti
fex autē subsistens. ut fractos eorū animos o
ratione firmaret. repente ab ĩpellentibꝫ se
graui per humeros vulnere sauciatur. adeo
ut profluēte sanguīs vnda humerus a corpe
diuisus appareret. Exhorrent facinus cōpediti.
exhorrent etiā dani. Ducitur sanctus ad carce
rem. quē fedabat horror tenebrarū. angustia
parietū ĩportunitas ranarū. Ibi eū septem
mensibꝫ seruauerūt. rati illū ecclesie patri
monia spoliaturū. et pro sui liberatiōe eis
daturū. Interea ira dei cepit in homicidā
pplm adeo deseuire ut puo tempe duobꝫ eo
rū milibꝫ per diros internorū cruciatus p
stratis. cetera quoq; multitudo sili morbo
pcussa. simile opiretur exiciū. Tandē oēs ad
eū currūt. eius supplicationē ad deū petūt.
Tūc eorū manibꝫ ad publicū honorifice dela
tus. et in sella gestatoria positus ait. Etsi
vr̄a incessabilis crudelitas nullū sibi pme
rende venie locū relinquat. nostri tamen
interest officij. nō tam qd vos pati cōueniat.
q̄ quod nos agere deceat intueri. Inuoca
to igitur mūdi auctore xpo. datoq; eis pane
a se benedcō. omnes de exiciali clade liberauit.

De martirio eiusdē. Cap viij.

Legant itaq; pncipes q̄tuor. qui
pontifice adito. pmo quidē pro in
penso beneficio gratias agant. deinde con
dicionē pponant. vt si velit libertate et vita
potiri. sexaginta argenti talenta psoluat.
singulis talentis q̄nquaginta librarū pon
dere appensis. Quibꝫ ille sic rndisse fertur.
Si ad cōplendā cupiditatē vr̄am existiā
tis me ecclesiasticas possessiōes spoliaturū
fallimini. quia xpiani non est xpianorū car
nes paganis dentibꝫ conterendas dare. E
go autē id faciā. si quod pauptas ad vitam
pauerat. vr̄is morsibus abutendā tradā.
Qr si btūs laurencius quos accepat thesau
ros laudabiliter occuluit. ego quos non acce
pi. crudeliter exquirā. crudelius pdam. Et
ille si que non habebat egentibꝫ contulit.
ego que habent eis diripiā. Hostes furibū
di ceperūt clamorē stridore dencium attollē.
fuitq; miserabilis rerū condicio ut qua die

omnia mūdi elementa de resurrectiōe dñi
letabant. ea beatus tauditis tormentor ques
tionibz puniret. Sed ille ꝑpter spem quā
habebat in deo. omibz hijs malis quasi epu
lis delectabat. Aggredit eū dyabolus in spē
angeli. mentit se supnis sedibz destinatū.
ut illū ad cōem gentis salutē de squalore
carceris educat. Hijs ille sermonibz deli
batus carcere egredit illū sequens ꝑuenit
itineris. Pluribz autē aquarū alluuionibz
obscura nocte transuadens. is qu ore luci
ferū agebat repente disparuit. Elpiegnus
autē ad locū certaminis ab angelo reuocatꝰ
tū ꝑpe esset ut antrū terrificū intraret.
cōprehensꝰ a carnificū turba plagis mag
nis affligit. et cerebro violato semianimis
ergastulo includit. vbi accenso foco quicqd
ferocissimū genauret fumū vel genatū nu
triret per singulas diei horas ijecto. tanu
ac claudunt relicto illo intūsecus. Illu
lescente sabbato cepit horrifica domus celes
tis gracie ꝓtiapū susape. eterne vite odo
ramenta spirare ꝯnos mellifluis sanctor
vocibz modulatos ꝓsonare. Quos scis ituitꝰ
dunstanū quondā archiepm vultu ac veste
gloriosū conspicit assistentē. protensisqꝫ ad
illū manibz dicentē. Ad te miles xpi veni
mi nro honorandū obsequio. missi ab eo q
victoriā dedit tibi. et coronā ꝑparauit in ce
lo. En aues ilpim quor collegio post morte
frueris. si patienter ea que desunt passionū
suppleueris. Inter hec laxant nodi vincu
lor. stringūt hyanaia vulnerū. et absoluta
ad integritū omni corpis plaga. elpiegnus
psallens cū psallentibz exultans incedit.
Custodes paucfacti parietibz incumbūt ꝑ
tem dei virtutē cernere volentes. sed eādem
actus dictu ꝓcussi resiliūt. Tandē elpiegnus
iumēto impositus ad conatuū furoris cū in
genti planctu fidelū duat. lapidat et mar
tir efficit. Cuius sanguine stillante lignū ar
dū mox reuixit. Cuius corpus pro tanto mun
dulo ꝓmiserūt dani reportare lundoniam.
vbi sepultū est. et post. x ānos incorruptū re
pertū usqꝫ ad hoc tps durat. et retens sāguis
et corpis illibata integritas De quibusdā in
tidembz illis tpis. Sigiberti. Cap. xx.
Anno henrici scdo. gerardus camera
cens epūs et adelbondus vltraiectēn

epūs magni in ecclesia et in palatio habēt
Anno tercio cometes horribili specie flam
mas huc illucz iactans. in australi parte
visus est. Mortuo ottone duce ducatus lo
tharingie datꝰ comiti godefrido filio godefri
di ardunensis. Hilpericus libū de macone
cōpoti hoc anno scripsit. ut appareat ex argu
mēto ad inueniendos ānos dñi per indic
tiones. Si vis inquit scire quot sint āni
a natiuitate xpi. lxvi. ordines indictionū
qui fluxerūt ab eius natiuitate multi
plica. per xv. et fiūt nongenti nonagīta.
Hijs adde xij. quia tercia indictione natus
est xpūs. Adde etiā indictionē ꝓtis anni
id est teriā. et ecce habes hoc anno ānos
xpi. cccc.v. Anno nijo fames et mortalitas
tam grauiter per totū pene orbē inualuit
ut sepelientiū tedio viui adhuc spm tra
hentes obruerent cū mortuis. Anno vij
eclipsis solis facta est diei hora secunda.
Anno viijo gens vngarox hactenꝰ ydola
trie dedita hoc tpe ad fidē xpi cōuertit ꝑ
gillam sororē imperatoris que nupta vngā
rox regi. ad hoc sua instantia regē ad
duxit. ut se et totam vngarorū gentē bap
tisari expeteret. Qui in baptismo stephanꝰ
est vocatus. cuius meritis per vngariā mlta
mirabilox gloria cōmendat. Anno ixo
in lotharingia iuxta montē castri locū fon
tanulus aque multis saluberrimꝰ in sangui
nē cōuersus est. Quod probauit mulier q
fratē suā ex huius fontis aqua lotā ostendit
multis sanguinolentā. Anno xo benedictꝰ
romane ecclesie ccclviijus ꝓsidet. De vlrice
diuina sup chorcas ducētes Tymuteio Guillelꝰ

Hoc anno contigit in quadā Cāp. x.
villa saxonie. vbi erat ecclesia
magni martiris tale quid. In
vigilia natalis dñi robertus ꝓsbiter ꝑ
mā missā de nocte inchoauerit ac in ci
miterio obbertus quidā cū xviij sodalibz
viris xv. feminis tribz chorcas ducens et
cantilenas scaulares ystrepens ita sacerdo
tē impediebant. ut ipsa verba cor inter
sacra missarū solempnia tuitus resona
rent. Ille mandat eis ut tacerent. Quo neg
lecto. ꝓtestatus est dicens. Placeat deo et
sancto magno ut ita cantantes ymanea
tis usqꝫ ad annū. Verba pondus habuerūt

filius presbiteri iohes sororē suā tantantē per brachiū arripuit. et statim illud a corpe auulsit. sed gutta sanguīs inde nō exiuit. Illa vero toto anno cū ceteris p mansit chorōs ducens et cantans. Pluuia non cecidit sup eos. non frigus non calor. non fames. non sitis nō lassitudo eos affecit. Indumenta vel calciamēta nō sunt attrita sed quasi vecordes cantabant. Primū vsq; ad genua deinde vsq; ad femora terre dimersi sunt. Fabrica tecti aliqñ super eos nutu dei erigebat' ut pluuias arceret. Cuoluto anno herbertus colonēsis epūs eos absoluit a nodo quo manꝰ eoꝝ ligabant'. et ante altare sancti magni reconciliauit. Filia presbiteri cū aliis duabus ōtinuo exanimata est. Ceteri continuis tribz noctibz dormierūt. Aliqu postea obierūt. et miraculis ut fert' chorus tacuit. quia valde penituerūt. Ceteri penā suā membroꝝ tremore pdiderūt. Hoc ita scriptū reliquit otbertus ipe qui fuit vnus ex eis. In cuiꝰ scripti fine scriptū est. Date sunt nobis hec a dōno pegrino beati herberti successore. anno dñi a° xiij°.

De ceteris euentibz illiꝰ tpis. Caplm xi.

Anno henrici xiij secūdus guthech hoc tpe qui et adelbertus pragēn epūs apud bruchnos martirizatur. Comitatus beluacēn datur rogero epō dux godefridus comitatū montense depopulat'. Que raginerius cū patruo suo lamberto louanience insecutus. apud florinas pugnā conseruit. vbi plus q̄ quadringenti viri occisi sunt. et ipe lambertus occubuit. vbi res mira contigit. Cum lambertꝰ spem victorie iam haberet. habebat quippe phylacteriū a collo vsq; ad pectus pendens sanctoꝝ reliquijs insertum. quoꝝ patrocinijs se in periculis tutū fore credebat. Instante ei termino vite phylacterium illud a collo eius exiliens sup tumulū cumpi exiliunt. et mox comes antea inuictus pimit'. Quidā militū phylacteriū accipiens in caliga abscondit. sed cora eiꝰ et aure ītumescente rem prodidit. et phylacteriū dnō suo etheloni fri duci dedit.

Anno xiiij symeon syracusis sicilie ortus et postea monachus in monte syna hoc tempe clarebat. Qui hyerosolimam veniens longā pro xpo pegrinatione suscepit. et cū pepone treuerox archiepo ad gallias veniens treueris in altitudie turris inclusus est. Ibiq; post multas hoim psecutiones. post multas demoniū tēptationes beato fine quieuit. Cuiꝰ merita frequens miraculoꝝ gloria declarauit. Qui no xv. cometes solito mirabiliox in modū paruit. Anno xvi in frisonia deodericō comite filio arnulphi gnndauēn debellāte frisones. in vindictā prīs sui ab eis occisi sunt. Godefridus dux ad eū debellandū ab impatore mittit'. Et conserto prelio. vocē nesci' vnde emissa fugite fugite. cuctis fugientibz a paucis frisonibz primit'. dux vero capitur. De herberto colonien̄si et alio ꝓphetis qui in eadē pfecti ecclia. Ca. xij.

Anno xiiij° henricus impator colonie natale dñi celebrans herbertū archiepūm a se īiuriose tractatū. humili satisfactione placat. Cui recōciliatus archiepūs predixit se ꝓpediē moriturū. Et non multo post mortuꝰ magnus cepit clarē virtutibz. Peregrinꝰ et in episcopatu successit. Guilhelmus. Colonia pcopatu successit. Guilhelmus. Colonia pmus dicta est agrippina ab agruppa genero augusti. postea a traiano qui sibi īperū allectus colonias ciuiū romanoꝝ eo deduxit colonia. In hac fuit quidā epūs clarus religione. sed turpis corpe qui frūs est epūs hoc modo. Impator dūtā q̄dā gesime venatū pgens solus ad areā silue deuenit. comitibz hac et illac dispsis. Ibi habebat ecclesiā presbiter ille agrestis deformis valde. et quasi portentū nature. Impator se militē mentitꝰ suppliciter missā rogat. Ille confestī se parat. Impator interī cogitabat quare deus a quo formosa cūcta procedunt. tā deformē hoiem consecre sua sacramēta sineret. Dentū est ad illū versū tractus. Sanctorū q̄m dīs iuē deus. In quibz verbis dū disputaret presbiter. sacerdos conantiox voce ei dit quasi impatoꝝ cogitanti. ipe scrutatoꝝ et non ipsi nos. Quo dicto repulsus ipa tor et ꝓphetā virū estimans. suū ferē eū epm. Hucꝰ hoc fm fuit. Cerū i mo

nasterio sanctimonialiū ciusdē urbis virgo
quedā que specie et dulia ad omnes sermo
ne amatores suos incendebat. Quox vnꝰ
duues et generosus eā abduxit. et loco iuꝰ
te cōiugis habuit. Mandat epūs ut mu
lier monasterio restituat. et fit. Iterū ab
sente pontifice repetit. excōicat raptor. i
ta ut nullus ciuiū cū eo cōuiuari aut
colloqui auderet. Tunc excōicatꝰ in predia
uuris sui abijt. Veniente autē epō ad ex
tū urbe cōuenerūt cōpatriote orātes pro
excōicato. Quib; ille rūdit. Si miser ille
maledictā illā mulierē deseruerit sit ab
solutus. si autē pstiterit seqnti anno hac
eadē die et eadē hora qua ego decedā. sit
ante dnm rationē reddere paratꝰ. Videbi
tis autē me qn signū ad sextā insonuerit
spm efflare. Sic oīa impleta sūt. vtroq; sic
moriente. Anno eni sequente eodē die et e
adem hora. qua predixerat excōicatus ille
cū amica sua pcussus et exanimatus est.

De religioso duce normanie richardo. Gui
helmꝰ. xiij.

O tempe ethelredꝰ danos fugiens venit normanā
ad richardū sororis sue em
me. filiū richardi duas. qui cenobiū fis
canense quod pater inchoauerat pfecit.
Hic nocturnis custodias famulox fallens
ad matutinas monachox ibat. genua
flectens in oratione vsq; ad lucē. Quadā
nocte sic faciens ostiū monasterij tuent
obseratū. qui excusso violenter pessulo so
rore sacriste turbauit. Qui surgens a sop
no et videns eū plebeio amictu vestitū. in
capillos uiolat. et multos ei colaphos in
gerit. Ille incredibili patiētia nec rūsū
dedit. Postero die in capitulo querelā de
posuit et monachū illū ad vicū argētarias
sibi preceptꝰ occurrere. ministrans se sic vin
dicare qꝫ tota gallia inde loqueret. Die
dicto monachus a iudicibz adiudicatus ē.
Quē ille mox absoluit et viaī eūdē. qui
optimi vini ferax est officio sacriste addix
it. pronūcians eū optimū esse monachū
qui bene custodiens munꝰ iniūctū. nec ea
am unctus fregit silenciū. Iste richardꝰ
post xxviij annos ducatus sui mortuꝰ est.
uussitq; se sepeliri ante ostiū ecclesie ut ab
omnibus conculcaret. et sup se plueret.

Quē postea willelmꝰ abbas tulit inde.
et ante altare locauit. Huiꝰ frater robertus archiepūs rothomagi fuit. Qui uxore
abusus multa flagitia cōmisit. sed poste
a in senū vergens multis elemosinis
quedā delenit. Richardus iste filiū ha
buit sui nois qui fuit dux anno uno qui di
citur fuisse uenenatus a frē suo robe
to. Unde ipe robertus post octo annos ihe
rosolimā pexit. Qui domū reuertēs a
pud nicyeam urbem bithynie veneno iter
ceptus est. Huic roberto successit willel
mꝰ puer. Sigibertus . . Anno quoq; pre
notato. durandus fit leodiensis epūs. qđ
quasi fabula in theatro mūdi fuit. Qz ea
am vir ex humilimo et pauprimo seruꝰ
lis condicionis genē dnūs suus carnalibz
dominabat. Anno xxo aquisgrani cō
uentu generali et synodali per aliquot
dies celebrato. tanta sitibas et intēperi
es aeris exorti sunt. ut multi pre nimi
o ardore deficerent. multi etiā animalia
subito interirent. pauimēto et marmo
reis columpnis tanto sudore madentibz.
ut aqua respsa arderet a nescientibz. Qui
no xxiij. in gallia belnacensi urbe indu
rogerius decessit epūs. Qui inter alia be
nefitia dedit ecclie sancti petri cui preside
bat allodiū in normānia et monasteriū i
uuiromandensi patria. Comitatū quoq; e
iusdē urbis ab odone ambianensi comite
impetrauit. datoq; ei pro cōmercio cas
tro sinciriio in bituricensi territorio sito
quod sibi patrimonij iure cōpetebat.

De regno cōradi sedi et uiris illustribz illi
Enricus impa tpis. Cap xiiij.
tor hoc anno consulentibz sibi
principibz sup substitutione regꝫ
ni designans conradū uirū regij gene
ris et egregie libertatis. quippe qui nūqꝫ
se submiserat alicui seruituti. moritur
Huiꝰ uxōr adelbodus ultrajectēn epūs
sortit. Chono vero dux cū ad impium
aspirare vellet repudiat unctionem albo
nis magūtini archiepi. et aliquox regꝫ
ni primatū. et conradus ad impiū ano
dnī. mꝰ. xxv. mūdi vero ferme millesimo
dccc. lxxxviij sublimatꝰ tpauit annis xv.
Florebat hoc tpe ecclesiastica veligio per

abbates nominabiles. in francia et in bur
gundia per odilonē cluniacensē pietate ī
signē. per guilhelmū diuionēn seueritate
reuerendū. In lotharingia per richardū
virdunensē. pia grauitate et graui pie
tate discretū. per poponē stabulonensem
per helyam coloniensē. per osbertū et ste
phanū leodienses. et per bernonē angiē
sem. Claruit hoc tpe in ytalia guido are
tinus. multi inter musicos nōis. in hoc
etiā philosophis preferendꝰ. q̄ ignotos can
tus etiā pueri facilius discant per eius re
gulā q̄m per vocē mgr̄i. aut per vsū ali
cuiꝰ instrumēti dū sex lr̄is vel sillabis mo
dulatī appositis ad sex voces quas solas re
gulariter musica recipit. Hijs quoq̄ vocibz
per flexuras digitoꝝ leue manus distinc
tis per integrū dyapason se oculis et auri
bz ingerūt intente et remisse eleuacioēs
vel depositiones earūdē sex vocū. Anno
impij sui q̄nto conradus impator rebel
lantibz sclauis ad eos debellandos profi
ciscit. et eodē anno similit̄ cont̄ vngaros
rebellantes. De cinitone rege anglie et ful
berto carnotensi. Guilhelmꝰ. Cap̄ xv.

Cinito vero rex anglie romā pro
fectus. nauigio in angliā rediit
et mox malcolinū regē scotorū
rebellantē subegit. Erat tūc in anglia vir
sapientissimꝰ egernoldꝰ archiep̄us cantua
riensis secundus post ~~liningū~~ elphegum
martirē tercius. ex decano assūptus in e
piscopū. Qui scm̄ elphegū a lundonia re
uexit cantuariā. Qui romā rediens apd
papā brachiū sancti augustini doctoris
magni centū talentis argenti et talento
auri compatū. apud cantuariā misit.
Huiꝰ etiā monitu rex cinito ad tr̄smari
nas eccl̄as pecunias misit. et maxīe ad ec
clesiā carnotēn. vbi tūc florebat fulbertus
ep̄us sanctitate et philosophia noīatissimꝰ
qui fundamēta eccl̄e sancte dei genitricis
iecit. et eandē pfecit miro lapideo tabula
tu. Qui etiā ab eadē dei genitrice in īfir
mitate sua visitatus fuisse dicit̄. et de eiꝰ
lacte sanctissimo recreatus. Hic enī mul
to amore et felicissimo in honorē bt̄e vir
ginis dei genitricis exarsit. Quod osten
dunt cantus de ea quos ille edidit. celestia

vota sonantes. Inter cetera eius opuscu
la extat epistolarū volumen. in quarū
vna gratias agit cinitoni q̄ largitatis sue
viscera in expensis ecclesie carnotensis
effuderit. Huiꝰ cinitonis anno xv°. mor
tuus est robertus rex francoꝝ hugonis
filius. vir elemosine deditus adeo ut festi
uis diebus cū exueret se vel indueret ves
tibus regijs. si non aliud ad manū haberet
ipsas vestes pauperibz distribueret. nisi ex in
dustria vestiarij egenos īportune peten
tes arcerent. De concilio triburiensi et qui
busdā statutis ep̄alibz. Caplm̄ xvi.

Anno conradi vi°. roberto rege
francoꝝ mortuo. henricus filiꝰ eiꝰ
regnat in francia annis xxx̄. Hoc tempe
iussu conradi impatoris regali et syno
dali cōuentu habito apud triburias. int̄
cetera ep̄i hoc capitulū decernere voluerūt
ut si quando ieiuniū primi mensis euene
rit infra ebdomadā qua caput ieiunij
in quarta feria constat. amboꝝ ieiunioꝝ
celebritas vnius officij expletione cōplet̄
Sed gerardꝰ cameracensis et pauci cum
eo huic multoꝝ decreto contradicētes. op
tinuerūt ut ieiuniū primi mensis in al
tera ebdomada in qua habet̄ officiū cele
bretur scd̄m antiquā consuetudinē. An
no xviij. istiusmodi decretū a francie e
piscopis datū est seruari subiectis sibi po
pulis. Vnus eoꝝ dixit. celitus sibi delatas
esse lr̄as que pacē monerēt renouandā
in terra. quā rem mandauit ceteris. et
tradendā dedit pplis. Arma quisq̄ non
ferret direpta non repeteret. sui sanguīs
vel cuiuslibet proximi vltor mīme existens
pcussoribz cogeret̄ indulgere. Ieiuniū in pa
ne et aqua omni feria sexta seruarēt. et
in sabbato a carne et liquamine abstine
rent. Soloq̄ hoc contenti ieiunio in remis
sionē oīm pccoꝝ nullā sibi scirent aliam
adiciendā penitenciā. Et hec se seruare
sacramēto firmarent. Quod qui nollet
xp̄ianitate p̄uaret̄. et exeuntē de seculo
nullus visitaret. nec sepulture traderet
Alia etiā īportabilia q̄ plura dedere mā
data que oneri visa sunt replicare. Hāc
mandatoꝝ nouitatē cū multi cupidi noua
rū rerū libencius iusto amplecterentur

gerundus cameracensis epūs qui solus lotharensiū appendebat ad prochiā fran corū. nullius exhortatu potuit adduci ad her fusūpienda sed singula capitula refel lebat dicens. Genus hoīm ab ipso trifa riā esse diuisū in oratoribz. in pugnato ribz. agricultoribz. et vnū duoz. et duos vnus egere auxilio. Ideo debere arma ferre et rapinas reddi per auctoritatē le gis et gratie. vltorē pfussi vel ocasi non ex acerbari togendo. sed sēm euangeliū ei reconciliari. Jeunuū in sexta vel in septi ma feria. nec oībz vnū esse ponendū quia non est oībz vna possibilitas. Nec omnes hoc vno ieunio contentos ee tas. Nec sacramēto firmare vel sacramēti violationē purio augere nō est vtile. Hijs contendentes exōlauri. infirmis visita tionē mortuis sepulturā negari esse de testabile. Sufficere auctentica pīm dcre ta. et sup hijs neglectis impositū congru enter penitentie modū. Sigibertus. Anno rij. henricus rex conradi filius. vxorē du cit filiā regis angloz. De cetis euentibz sub impio conradi et de morte ei9. Guilhelm9. xviij

Ardemicus rex sororē suā gūlhi dim cinitonis ex emma filiam henrico conradi filio misit. Que ad nauem ducta est stipantibz oībz an glie proceribz. et in expensas multa cōse rentibz. Que ad sponsū pueniens multo tempe ai eo fuit. Tandem adulterij actu sata. puerilū quendā sturnū siu alūpnū quē secū ex anglia duxerat contra dela torē grigantee molis hoīem ad monarchi am opposuit. ceteris clientibz mortis timo re refugientibz. subserto duello insimula tor per miraculū dei sumpso pollice ener uatus est. Gunhildis post victoriā viro suo repudiū dedit. et nec minus nec bla diatis ai eo manē vltenus consensit. sed sanctimonialis hz abitū sumens in serua o dei pmansit. Sigibertj. Hoc tpe in apulia erat quedā statua marmorea tu ca caput suū ereū habens aureū. in quo erat scriptū. kalendē maij oriente sole ha bebo caput aureū. Quod quidā sarracen9 a roberto wiscardo duce normānoz capto quid portenderet intelligens. in kalendis maij oriente sole diligenter notato termi no vmbre illius statue infinitū thesaurū effossa ibidē humo repperit. quē pro sua redemptione eidē duci optulit. Anno pri° in mense apuli viij ydus visa est in celo inter australē et orientalē plagam. ignea trabes mire magnitudīs. que circēs super solem iā ad occasū vergentē visa est in terrā cadere. cuius vestigia diu videri po terunt. Conradus impator ytaliā adijt. ut rebellionē meditantes debellaret. Et qz omnes longobardi cōiurauerāt ut nō pa terent quēlibet dnm. qui aliud qz ipi vel lent contra se ageret. quosdā epos in vin cula cōiecit. Et qua epūs mediolanensis fuga lapsus est. impator suburbia medi olani intendit. Die vero penthecostes cū impator in parua ecclesia sctus vrbē coro nauet ad missam. tā grauia fuerūt tonitrua et fulgura ut aliqui mente excedent aliqui spm exalarent. Bruno vero epūs qui missā canebat et secretarij impatoris cū alijs tribz direrūt se inter missarū so lempnia vidisse scm ambrosiū impatori indignando cōminantē. Tunc impator ytalia discessit. Pridie ydus maij eclip sis solis fiut. et pridie nonas iunij impa tor obijt. De impio henrico tertij et actibz eius

Post quē henricus filius eius ca. xviij impauit annis xviij. Cepit aute anno dnī. millesiō xl°. mundi vo ctuomillesiō tertio. Helmandus. Hic hen ricus windelicos subegit pplos. sueuos con terminos. Qui windeli ut aut gwilhelm9 usq hodie fortunā adorāt. Cuius ydolū in loco nomiatissimo ponētes. cornu dextere illius apponūt plenū potu illo quod ex a qua et melle confectū. greco vocabulo ydro mellū vocant. Idem fecisse egipcios et oēs pene orientales pplos affirmat scūs hiero nim9 sup ysaiā. Vnde vltimo die nouem bris mensis sedentes in cōmune pregustāt. Et si cornu plenū inuenerint magno stre pitu applaudūt. q eis scilicet in futuro an no pleno cornu copia responsura sit in omībz. Si contra gemūt. Hos populos hē ricus impator tributarios fecit. tm ut in omībz solempnitatibz quibz coronabatur

quatuor reges eorum lebetem quo carnes cō
diebant in humeris suis duobus vectibus
per anulos quatuor inductis ad coquinā
vectitarent. Idem henricus iocundus et
hilaris erat. Habebat sororem sanctimonia
lem. Que dū hyeme quadā que niuibus et
pruinis inhorruerat vno in loco diu deti
neret. clericus quidā ferialis familiarior
iusto puelle crebras in cubiculo eius pro
telabat vigilias. Et qm̄ difficile est crimē
non prodere vultu. aduertit hos aliquis
Et iam rem vulgo ventilante solus impa
tor non credebat. Quadā nocte dū diucius
simul dormirent vsq; in mane. ecce nix
totā terrā operuerat. Tunc clericus qui
se deprehendendū in niue per vestigia ti
meret. psuasit amice ut dorso illius īpo
situs angustias illas euaderet. Que a ter
go leuans amasiū extra curiā extulit. et
forte tūc impator mictū surrexerat. et vi
dit eos per fenestrā. Postea euenit occasi
o. ut episcopatū vacantē daret clerico. ita
ei insusurrans. Accipe episcopatū hunc.
et vide ne vlterius equites mulierē. Simi
liter dans abbatiā germane. esto ait ab
batissa. et vltra non paciaris clericū eq̄
tem. Confusi illi a flagitio destiterūt. Idem
impator habebat clericū satis lr̄atū
et bone vocis. sed vilem meretriculā amā
tem ardencius. Cum qua nocte quadam so
lempni voluptatus. mane ad missā impa
toris astabat. Impator dissimulata sciā mā
dat ei ut ad euangeliū legendū se pararet.
quia eius melodia delectaret. Erat enī dy
aconus. Abnuit ille. utpote male sibi con
scius. Vrget impator ut probaret eius cō
stanciā. Ad extremū parere rēnuentē.
iubet a patria exulare. Quā sentenciam
amplexus continuo recessit. Mittitur post
eū qui iam cōpilatis omībus et in sarcinu
las cōpositis iter maturauerat. Violenter
ergo retractus ante impatorē sistit. Qui
letū subridens. probe inquit fecisti. et ego
gratulor probitati tue. q̄ timorē dei pluri
penderis qm̄ patriā plus irā dei qm̄ meā
Quapp habeto episcopatū qui p̄mus ī reg
no vacauerit. tantū indecenti amori re
nūcies. Adhuc de eodem. Cap̄ xix.
Idem henricus celebrabat penthecosten a

pud maguntiā. Paulo ante missam cū se
dilia pararent in ecclesia. ortū est iurgiū
inter cubicularios archiepī et abbatis ful
densis cenobij. quorum dn̄s iuxta impatorē
sederet. Nam fuldense cenobiū in saxonia
sancti galli corpe insigne et predijs ditatū
pmagnificis. cuius loci abbas lx̄ milites ar
matorum prebet in hostē impatori. et habet
ex antiquo priuilegiū ut in magnis solēp
nitatibus ad dexterā eius sedeat. Itaq; ven
tū est ad pugnā. furoreq; per ecclesiā gras
sante pauimentū sanguine īundauit. Sed
statim epīs cōuolantibus. pace inter reliq̄s
dissidentes statuta templū purgatū est. et
missa festiuis clamoribus acta. Sequencia
autē pcantata et vltimo eius versu dicto
hūc diem gloriosū fecisti. vox ab aere lap
sa est. Hunc diem bellicosū ego feci. Rigen
tibus pre timore omībus impator diligenter
intendens leticiā īmici. tu inquit omnis
malicie īuentor simul et incentor diē belli
cosū et arrogantibus luctuosū fecisti. sed nos
per dei graciā qui illū gloriosū fecit pau
peribus graciosū reddem9. Et mox reincep
ta sequencia solempni ploratu spūs sancti
graciā īuitabat. intelligens illū aduentas
se illis plorantibus illis cantantibus. omībus
simul pectora tundentibus. Finita missa ege
nis per precones conclamatis. omnes dapes
que sibi et curialibus parabant in vsus eorum
exhausit. ipse obsonia apponens ipse iuxta
disciplinā mīstrorū delonge consistens. ip
se supflua ciborum abstergens. Idem henri
cus tempe conradi pr̄is sui a quodā cleri
co fistulam tulerat argenteā qua pueri
ludentes aquā iaculant. pactus ei epatū
cū foret impator. Adultus repetenti polli
citū impigre dedit. Non multo post aspero
morbo correptus decubuit. et morbo crescē
te triduo exsensis et mutus iacuit. Epī pre
sentes triduano indicto ieiunio pro vita
eius dn̄o supplicabant. Conualescēs accitū
epm̄ quē pro fistula fecerat sentencia con
silij deposuit confessus se toto illo triduo de
mones infestos sibi vidisse flāmā in se per
fistulā iaculantes. Flāmā dico adeo ptina
cem ut noster ignis respctū illius iocus
putet. Interī vero iuuenē semiustulatū
aduentasse ferentē calicē aureū īmense

magnitudinis aqua plenū. cuius visione et laticis aspsione extinctos ardores euasserunt. Hic erat beatus laurētius martir gloriosus. cuius ecclesie tectū longa retro die solutū compaginari fecerat. et preter alia munera milice aureo candē ecclesiā honorauerat. Candē henricū aliquando inimicos fugientē cernua quedā vltra inuadabilē fluuiū euexit. Sigibertus. Anno henrici terrio. guntho ex clero sancti lamberti. vir spū sapientie et scientie et feruore religionis insignitus fit leodien episcopus. De scō edwardo rege anglie et confessore. Guilhelmus. Caplm. xx.

Hoc anno regnare cepit edwardus ethelredi filius. qui regnauit annis fere xxiij. Hic adeo mansuetus fuit. ut nec viles hoīes verbo ledere nosset. et tamen erat eius apud domesticos reuerentia vehemens. apud exteros metus ingens. Nam fouebat eius simplicitatē deus ut posset timeri. qui nesciret irasci. Die sancto paschę apud lundoniā magna pompa coronatus est ab ediuino archiepo. Egitham filiam goduini in uxorem duxit. in quā pene omnes liberales artes confluxerāt. Que vnio et moribus probri suspicione non caruit. sed moriens tpe guillermi vltro iureiurando de integritate satisfecit. Rex ita eam tractauit ut nec thoro amoueret. nec virili more cognosceret. Goduinus iste aliquando sedens ad mensā iuxta regem orto sermone de elfredo fratre regis. tunc inquit o rex ad omnē meorū fratris tui rigorem ut video me vultu aspicias. sed nō patiat deus ut istā offam tuę gulę. si fuerit conscius alicuius rei que spectaret ad eius periculū vel tuū incōmodū. Hoc dicto offam quā in os miserat suffocatus oculos inuertit ad mortē. Inde ab ipso filio eius arroldo qui regi astabat sub mensa abscēditus est. Hic goduinus habuit prius uxorē sororē canutonis. ex qua puerū genuit. Qui dū equo puerili iactantia superbiret ab eodem portatus in tamense fluuiū. suffocatus interiit. Mater quoq; eius ictu fulminis exanimata est. Per dicebatur agmina mancipiorū in anglia coempta danemarchiā solere mittere. maxīe puellas pulchras. Iste rex edwardus miraculis et ypheticę spū claruit. pauperibus hospitibusq; maxime tūsmarinis benignus et munificus. Die sancto paschę sedens ad mensā apud wiest monasteriū dyademate coronatus. et optimatū turba vallatus. ceteris auidius comedentibus. auocato a terrenis animo. diuinū quoddā speculatus. effusus est in risum remotis mensis tres optimates eū pse cum scrutarentur nur riserit. Cunctatus multū diuq; rīdit. Septē dormientes in monte celion requiescūt. et iam ducentis annis in dextero latentes latere. tūc in ipsa hora visus mei latus inuerterūt sinistrū. futurūq; est ut lxxiij annis ita maneant. Durū numerū miseris mortalibus omen. Nam in hijs lxxiij annis. omnia ventura sunt que dūs circa finē mundi predixit futura. gentē scilicet contra gentem surrecturā. regnū aduersus regnū et terremotus et pestilenciā et famē et terrores de celo. Gentilium in xpianos bella. xpianorū in eosdē victorias. Talia mirantibus inultans. septē dormiencium passiones et habitudines singulorū qđ nulla docet littera ita eis dissernit. ac si cotidie cū eis victitaret. Erant autē tres optimates qui eū scrutabant. aroldus et abbas vnus et epūs vnus. Hijs auditis comes aroldus misit ad inquirendā veritatē militē vnū. abbas monachū epūs clericū ad imperatorē cōstātinopolitanū. adiectis regis siu lrīs et muneribus. Quos ille secū benigne habitos ad epm epheси destinauit. epistola quā sacrā vocant comitante. ut ostenderent legatis regis anglie septem dormiencium corpa. firmq; est sēdm ypheciā regis edwardi. Nam greci ōnes tūc iurabant se accepisse a patribus. illos septē sup dextrū latus quiescē. Sed postmodū anglorū in spelunca sup sinistrū eos inuenisse. Nec mora omnia illa secuta sunt que predixerat. Agarem et arabes et tota syriam et liciam et minorē asiā. et maiores multas vrbes inter quas ephesum et iherosolimā depopulati sunt. Septē annis postea proximis tres pape id est

victor stephanus et nicholaus mortui sunt.

De benedcō papa maiore et mīore. Cap̄ xxi.

Anno henrici sexto benedcūs qui symoniace papatū romanū īuaserat. cū esset rudis lr̄arū. alterū ad vices ecclesiastici officij exequendas secū papā siluestrū consecrari fecit. Qd̄ cū multis non placeret tercius sup̄ducit̄ gregorius qui solus vices duoꝝ impleret.

Actor. Iste benedcūs non⁹ ut ait petrus damianus nepos fuit sup̄ioris benedicti octaui. et dcūs est benedcūs minor respcū illi⁹ maioris. De quo maiore benedicto idem petrus damian⁹ refert. Ep̄us inquit quidā capuan⁹ vidit benedcm̄ maiorē papā nigro quasi corp̄alit̄ equo insidentē. Heu inquit nonne tu es papa benedcūs quē iam defunctū nouim⁹? Ego sum inquit infelix ipse. Quomodo inquit est tibi pater? Grauiter inquit torqueor. sed de dei misericordia non despero si michi adiutoriū prebeatur. Sed p̄ge queso ad fr̄em meū iohānē qui nūc sedem apostolicā occupat. eiq̄ de parte mea dices ut illā potissime sūmā que in tali techa reposita est pro me in paup̄es distribuat. sicq̄ redimendū me esse. q̄ncūq̄ tamen hoc miseracio diuina decreuit cognoscat. Nam cetera que pro me indigentib̄ tradita sunt. michi nichil penitus profuerūt. quia de rapina et īiustitijs acquisita sunt. Hijs auditis ep̄us romā impiger adijt. et iohāni pape fratris verba narrauit. et ep̄atū mox deseruit. et monachū induit. Eiusdē vero benedicti nepos qui post eū tercius. iohāni vero pape secundus in papatu successit. ut hūbertus archiep̄us michi narrauit apparuit cuidā nasso iuxta molendinū equo insidenti et iter agenti. Apparuit autē in specie monstruosi aīalis cui⁹ aures et cauda asini erant. cetera vrsi. Cumq̄ nassus fugā iniret tremefcūs. clamauit monstrū illud Noli o vir expauescere. scito me hoīem fuisse sicut tu es. Sed quia bestialit̄ vixi post mortem preferre speciē bestie merui. Ad quem nassus. Quis nā fuisti? Ego ait ille solo nomine benedictus fui. qui nup̄ apostolicam sedem īdignus obtinui. Ad quē ille. Quid habes retribucionis? Nunc inquit vsq̄ ad diem iudicij per dumosa et squalēcia et sulphurea loca et fetida et bulliencia capior et p̄trahor. Post extremū vero iudiciū corpus meū et aīam simul irremediabilis cruciatus et irreuocabilis olla gehēnalis baratri me degluciet. ita ut michi nulla spes in posterū recup̄acoīs restet. Post hec verba disparuit. Fuerat autem ab ipso pontificatus primordio vsq̄ ad finē vite in ceno luxurie cōuersatus. et ideo ab auribꝫ asini in caudā desinebat. Dux erat autē per totam vitam carnalē. ideo cetera vrsus erant. O q̄m illi melius fuerat ut ep̄atū deseruisset. Post hunc benedcm̄ sedit siluester tercius ut supradcm̄ est diebꝫ xv. Post quē gregorius sextus ante dictus gracianus. magne religionis et sanctitatis vir.

De gregorio pp̄ hui⁹ noīs sexto et actibus ei⁹. Guilhelm⁹. Ca. xxij.

Is ita ap̄latus romani statū per incuriā antecessorū ita diminutū īuenit. ut preter pauca opida vrbi vicina et oblaciones fideliū nichil haberet quo se sustentaret. Ciuitates et possessiones in longinquo posite que ad ius ecclesie p̄tinebant. a predonibꝫ ablate erant. Tramites publici et strata viarū per totam ytaliā a latronibus stipabant̄. ut nullus p̄egrin⁹ nisi cū maiori manu īpune tr̄nsiret. Cessatū est ab omni prouīcia romam iter aggredi. In ipsa vrbe in medio foro vagabant̄ sicarij. Apostoli ecclesiā videre cupiens. in sicarios incidens. nullo modo sine substancie vel salutis dampno domū reuertebatur. Sup̄ ipsa sanctoꝝ ap̄loꝝ et martirū corpora et sup̄ sacra altaria gladij nudabāt̄. Oblaciones accedenciū vix dū apposite forent de manibꝫ arripiebant̄. Arrepte incomessaciones et scortoꝝ abusiones insumebant̄. Tantis malis gregorius primo leniter ut pontificē decet occurrere cepit. amore plus q̄ terrore. verbis plus q̄ verberibꝫ agens. Mandat vrbanus ut a p̄egrinoꝝ infestacione cessarent et a rapina sacroꝝ. Alterū enī est contra naturā ut ille qui cōi vescit̄ aere. non cōi fruat̄ pace. Et xp̄ianus inter xp̄ianos libre progredi debet cū omnes sint ex vno famulicio et omēs vnius sanguīs cōiuncti coagulo

redempti precio. Alterū vero contra p̄cep
ta dei. Qui p̄cepit ut qui altario deser
uiūt de altario viuant. Domū dei debe
esse domū oraconis non spelunca latro
nū. non gladiatoꝝ cōuenticulū. Omit
terent etiā oblaciones fideliū in vsus tēsire
sacerdotū vel in expensas paupm. se aliq°
modo prouisurū illis quos egestas ad ra
pinas cōpelliebat. Quos aūt cupiditas exa
gitabat. ipsi sibi pro timore dei et seculi ho
nestate modū ponerent. Innuasores ecclesi
astici patrimonij et mandatis et eplis inui
tauit ut aut indebita redderēt. aut se iu
re illa tenere in senatu romano probarēt.
Si neutrū faceret. ecclesie membra se non
esse cognoscerent. Talia freq̄nter concio
cr̄ebatur omnes qui aut talia agerent.
aut agendis cōiuuio aut colloquio p̄tui
parent. Illi aut̄ excōicati contra furere
minis aures territare. muros vrbis ar
mis circūsonare ceperūt adeo ut pene
papam occiderent. Tunc papa ferro absci
sionis vtendū iudicans arma et equos vn
decūq; conquisiuit. milites et equites adqr
nauit. ac primū ecclesiā beati petri preoc
cupans raptores oblacionū vel extinxit vel
effugauit. Occisis itaq; sibi resistentibz. pre
dia et opida multo tpe amissa in antiquū
ius restituit. Quirites interea rapto viue
assueti sanguinariū illū vocabant. et in
dignū qui deo offerret. tot ediū consciis
Ipsi etiā cardinales hoc dicebant adeo ut
eū ille valitudine qua defunctus est deco
beret. consilio inter se prius habito auderet
eū āmonere ne se in ecclesia sancta petri
eū ceteris apostolicis tumulari p̄caperet.
qui tot hoīm mortibz officiū sedasset.

Responsio eiꝰ ad cardinales ipm̄ q̄ hominē

Hunc ipē dum arguētes. Cāp xxiij.
spiritu recolligeto. torquibz lumi
nibz minax hanc oracionē habu
it. Si in vobis vel simillima hui
ne racionis vel sciēcia diuine auctoritati
esset. tam p̄cipiti psuasione nō cōuenire
tis pontificē vrm. qui quantū viri et pa
trimonii mei in vīa cōmoda effudi. et
famā pro vīa liberacione neglexi. Et si
alij licet que obtenditis contexeret. par eat
vos obsistere. opiones stultoꝝ melioribz in
terp̄tacionibz lenientes. Cui queso thesau
risaui. Forsitan michi. At thesauros an
tecessoꝝ meoꝝ habebam. qui cuiuslibet a
uaricie sufficerent. Quibz salutē. quibz lib
tatē restitui. referetis quidē michi. At ado
rabar a ipsis. et libere que volebā agitabā
Applaudebat̄ michi tot oracionibz. accla
mabat̄ michi in laudes meas totis diebz
Has laudes hos plausus abstulit michi ves
tre tenuitatis contutus. Ad vos fleri ani
mū et seuerius agendū existimaui. Fo
tunarū vārū titulos predo ipius ablig̃
riebat. Vos iopem vitū diuino pane age
batis. ille de oblacionibz vīs preciosa sibi
serica marcabat̄. vos populari et dissuto
amictu oculos mouebatis meos. Itaq;
cū hec nequirē pati. bellū alijs indixi. ut
damp no ciuiū emerē hostiā dericoꝝ. Sz
ut modo expior. in ingratos collata bene
ficia p̄didi. Quod alij per angulos musi
tant vos in publico euomitis. et libertatē
quidē probo sed pietatē requiro. Moriente
patrē filij de sepultura sua exagitant.
cōmunē mortaliū domū michi negabi
tis. Non arcetur ab introitu ecclesie me
retricula non vsurarius. non latro. et
vos papā ingredi prohibebitis. Quid re
fert an mortuus an viuus sacrariū in
troeat nisi q̄ viuus multis adhuc tēpta
tur illecebris ut nec in ecclesia a macula
sit imunis. Ibi sepe petendi reperietis ma
teriā vbi venerat diluere culpā. Moriens
peccare nesciat. ymo nequit. supremo ca
rens viatico. Q̄ inanis igitur barbari
es est. ut hunc a domo dei excludatis. cui
petendi desit et voluntas et facultas.
Quapter filij tam p̄rupte audacie peni
tenciā agite. stulte eū et amare coacti
estis.

Rationabilis eiꝰ defensio ad eosdē. Cāp
xxiiij.

Sed ne sola me vti auctoritate puteti
te. et racionē accipi
te. Omnis actus hoīs sēm cordis
intencionē debet examinari. ut eo ver
gat facti iudicium. vnde p̄cessit faciendi
consilium. Ut enim veritas dicit. si oculus tu
fuerit simplex totū corpus tuū lucidum
erit. si autē nequā totū corpus tuū erit
tenebrosū. Crebro miserabilis interpellau

egenus ut eius leuarē īopiam. ego futuro
rū inscius non abnui. sed diuersis mone
tis onustū dimisi. Discedens ille latronē
offendit. qui videns eū nūmos portantē.
claua quā ferebat ꝑcussū occidit. Nūqd
inde iudicandus sum. qui ꝑegrino dede
ram. vnde causā mortis incurrit. In legi
bus ecclesiasticis et forensibꝫ idem factū di
uerso respcū et punit̄ et laudat̄. Animadu
tit̄ in latrone q̄ hominē occiderit in occul
to. probat̄ in milite q̄ fuderit hostem ī bel
lo. Itaq̄ homicidiū in isto laudabile. in il
lo vituperabile. Laudatus est olim ꝑdeces
sor noster adrianus primꝰ predicande me
morie q̄ īuestituras ecclesiarū karolo mag
no cōcesserit. ita ut nullus elcūs consecra
retur ab epō. nisi prius a rege insigniret̄
baculo et anulo. Erat enī anulus karoli
īuictus aduersus auariciā nec facile tūc
īuenisset aditū aliquis nisi intrasset per
ostiū. Preterea per tot terrarū intersticia
nequibat requiri sedes apostolica. vt vni
cuiq̄ electo assensū suū comodaret. dum
esset ꝓpe rex qui nichil per auariciā dis
poneret. Nunc omnia regū palacia luxus
et ambitus occupant. Quare merito spon
sa xp̄i libertatē suā asseuerat. ne illam ty
rannꝰ ambitioso vsurpatori prostituat.
laudat̄q̄ in nostri seculi pontificibꝫ q̄ has
donationes tulerūt principibꝫ. Certe non
est ep̄i officiū ut ipse iubeat cōmitti pre
liū. Ceterū spectat ad munꝰ ep̄i. ut si nau
fragiū īnocencie videat. et manu et lingua
occurrat. Ezechiel sacerdotes accusat q̄
non steterūt ex aduerso. nec opposuerūt
se murū vel clipeū pro domo isrl̄. Due sūt
ꝑsone in ecclesia ad resecanda vicia cōsti
tute. Vna que exacuat eloquiū altera que
portat gladiū. Ego ut vos michi testes es
tis non neglexi ꝑtes meas quoadspaui
proficere armaui linguā. Illū cuiꝰ interest
rem agere gladio certificaui nūcio. Occupa
tū se rescripsit bello vindelicorū. rogans
ut meis laboribꝫ et suis expensis non gra
uarer latronū conciliabula deturbare.
Si rēnuissem quā excusacionē deo offerrē
cū imperator suas in me refudisset ꝑtes.
et viderē cedem ciuiū dampnū peregrinorū
et dormitarē. Quisquis ꝑcit latroni. occi

dit īnocentē. Responsio ad obiecta. Ca xxv.

Sed obicit̄ non esse sacerdotis ut se
cede cuiꝰcūq̄ cōmaculet. Verum
est. sed non se inquinat qui son
tem premens insontē liberat. Immo vero
beati qui custodiūt iudiciū et faciūt iusti
ciam in omni tempore. Sacerdotes fuerūt
amplissima laude famosi phinees et ma
thathias. qui in delinquētes manu sua
vlti sunt. Alter amplexꝰ venereos pugi
one confodit. alter ydolis īmolantē īmo
latico cruori cōmiscuit. Zacharias sacer
dos thurificantē regem expulit. et procul
dubio non dubitasset occidere nisi deus il
lū accelerasset cedere. Preuenit ep̄alem
manū plaga diuina ut illius cadauer
depasceret̄ lepra. cuiꝰ animꝰ vsurpasset
illicita. Deturbat̄ regis deuocio. et non
deturbabit̄ latronis cupido? Parū est q̄
excuso. etiā laudandū est quod feci. Con
tuli enī illis beneficiū quibꝫ videor intu
lisse exiciū. Penā minui dū mortē acce
leraui. Sceleratus enī quāto plus vixerit
tanto plus peccabit nisi forte sit aliquis
quē deus exemplo singulari respexerit.
Mors in cōmune bona est omībꝫ. Per eā
iustus ponit̄ in celestibꝫ. Iustus ferias
ponit sceleribꝫ. Malus per eam dat flagi
ciis terminū. bonus ꝑtendit ad brauiū.
Scūs ꝓpinquat ad palmā. pcōr spectat
ad veniā. quia figit flagiciis metā. Gra
cie michi habende sunt illorū vice. qui tātis
miseriis exempti st̄. meo munere. Hec habui
que pro me dicerē ut vr̄as assertiones eua
cuarē. Sed qm̄ et vr̄e et mee raciocinacio
nes falli possunt. cōmittamꝰ oīa diuino
examini. Corpus meū antecessorū more cō
positū ante ianuas ecclesie sistite. ianue
seris et repagulis dampnent̄. Si deus vo
luerit ut ingrediar applaudatis mira
culo. Sin minus de cadauere meo facite q̄t
quid vobis placuerit. Sic fcm̄ est. Mox e
nī ut corpus eius ante portas ecclesie seris
obclusas positū est. turbo ingens diuini
tus emissus repagulorū obstacula dirupit
et ipsas valuas vehementi īpetu patefcās
ad parietē cū magno fragore īpulit.

De muliere malefica a deōnio rapta. Ca xxvi.

Eodem tempore mulier apud

helfeliam anglie villam auguratrix et
malefica tñ quadã die tñuiuaret. corni
cula quã habebat in deliciis vocalis solito nesa
o qđ cornicula est. Quo audito dñe altel
lus de manu cecidit. simul et vultus expal
luit. et ingemiscẽs diutissime ait. Hodie
ad vlamũ sulcũ puenit aratrũ meũ. ho
die audiã et accipiã grande incõmodum
Adhuc ea loquẽte. venit ad eã nũcius dicẽs
Mortuus est filius tuus. et tota familia sẽ
tm vnima interijt. Quo audito continuo
dolore saucia decubuit. votariq; precepit
liberos superstites monachũ et monacham.
quibz singultiendo ait. Ego miserabilis quo
dam fato meo demoniacis artibz semp in
seruiui. ego viciorũ oĩm sentina et illece
brarũ magistra fui. et sperabam tantũ i
religione vĩã. a meipsa despaui. Nunc
ergo quia sic me demones habituram
cruciatores in pena quos habui suasores i cul
pa. rogo vos per materna viscera ut mea
tempretis alleuiare tormenta. Nam de aĩa
sententiã dampnacionis non reuocabitis.
Corpus ergo meũ insuite in corio cerui no
et includite in lapideo sarcophago. et opti
mum ferro et plũbo constringite. et lapidẽ
ipm tribz magnis cathenis circũdate. Si
tribus noctibz itm secure iacuero. qrto die
infodietis me in humo. qmq; vereor ne
terra velut me recipere pro maleficiis me
is. Psalmicines qnquagĩta sint noctibz. et
misse tantẽ pro me tot diebus. Factũ ẽ
ut preceperat et nichil valuit. Primis ei
duabz noctibz cũ chori clericor psalmos ca
nerent circa corpus singuli demones ostiũ
ecclesie ĩmani obice clausũ leui negocio cõ
fringentes. duas extremas cathenas diru
perũt. Media que operosius elaborata cir
cumdata duraut. Tercia nocte circa gallo
rum strepitu aduenientiũ hostiũ. omẽ
monasteriũ visũ est a fundamẽtis moueri.
Onus autẽ ceteris et vultu terribilior et
statura celsior ianuas maiori vi cõcussas
in fragmẽta decidat. et arroganti gestu
accessit ad sarcophagũ. Inclamatoq; nõie
ut surgeret imperauit. Qua respondẽte
nequeo pro vinculis. solueris inquit et
malo tuo. Statiq; cathenã que ceteroru
ferociã illuserat nullo conamine ut stup

pam dirupit. Oppaulũq; tumbe pede depu
lit et apprehensam manu palã omĩbz ab
ecclesia extraxit ad fores. Vbi patris erat
equus niger superbum hñmens procubãti
bus vnas ferreis per totũ. Sup quo mulcta
illa imposita mox ab oculis intuentiũ tñ
toto fatalitio disparuit. Audiebant tamẽ
clamores per quatuor fere miliaria. mise
rabiles supplicias orantis. Hucusq; guillel
De eis euentibz illis temp̃is. Sigibt. xxvij.
Anno henrici septimo rome vno
contra duos et duobz contra vnũ
de papatu contendentibz rex hen
ricus contra eos romã vadit. et eis anno
mica et imperiali censura depositis. sindi
gerus babenbergensis epũs. qui et clemẽs
romane ecclesie centesimus huj. et ab eo rex
henricus in impatorẽ benedictus. iurantibz
romanis se sine eius consensu nũq; papã
electuros. Theoderico metensiũ epõ defũc
to succedit adelbertus fratruelis eius vir
magne prudentie et sanctitatis. Ecclesia
beate ghertrudis nuuigellens. que ante
aliquot annos post negligentiã et ĩcauri
am effusi sanguĩs dñi concremata fuerat
in nouã redificata benedictus pmite henri
co impatore. Anno viij damasius roma
nus ecclesie cluij presidet. Lux tanta in oc
idente ceciderat ut siluas frangeret. Franco
scolasticus leodiensiũ et sua lrãrũ et mo
rũ probitate claret. Qui ad hermannũ archi
epm scripsit librũ de quadratura circuli.
de qua re aristoteles ait. Circuli quadratu
ra si est sabile. sciencia quidẽ nondũ est. il
lud vero subtile est. Anno nono bruno leu
corũ epõs qui vocat leo. romane ecclesie cen
tesimus lv presidet. Hic cũ ad capescenda
sedem aplicã romã tendẽt. audiuit voces
angelor cantantiũ. dicat dñs. Ego cogito
cogitationes pacis et non afflictionis.
Hic de multis sãctus cõposuit et mul
ta fecit et scripsit vtilia ecclesie. Hic cum
in papatu pauperem leprosũ ante fores of
fendisset eũ fotum in lẽcto suo diligẽter col
locauit. Quẽ cũ reserato ostio non ĩuei
set. in paupe se xp̃m suscepisse obstupuit.
Viri religiosi et illustres sanctitate in x°
dormiũt odilo abbas cluniacẽsis cui hugo
succedit. Popo strabulẽs. Gnato epõs legiẽs

Osbertus sancte memorie abbas gemblacensis
Anno xi° leo papa dum northmanos a roma
norum terminis deturbare satagit. multam
calamitatem incurrit. quia cum multis etiam
ipse capitur. Sed tamen ipse relaxari noluit
nisi etiam suis relaxatis. Bardo magunctie
eps obijt. cuius sanctitas per multam miracu
lorum graciam patuit. Sctus theobaldus inter
nobiles francorum non infimus hoc tpe clare
bat. Qui mundo et semetipso abnegato secu
tus xpm in vincencia urbe venecie reclusus
xij° sue conuersionis anno beato fine quieuit
Qui quam accepte seruierit deo post mortem
eius. miraculorum prodidit magnitudo. Ossa
eius in gallias translata multam in mul
tis locis meruerunt veneracionem. De scto theo
baldo heremita. Ex gestis eius. Cap. xxviij.

Temporibus henrici cesaris et henrici
regis francorum gallia frcm honoris
et honestatis dedit theobaldum reli
gionis incitamentum. vicij repagulum. castro
prunino ortum. Hic magnarum dnus facultatum.
occulto et laudabili furto seipm seculo ne
quam subripuit. et heremiticam vitam expetens
pro xpo pauperrimus vixit. manusque eius in
laboribus seruierunt. multisque virtutibus et mi
raculis claruit. Quadam die cum duobus socijs
eo itinerante. cum fatigati itinere et afflic
ti fame et siti deficerent in via. ipse comi
tes aliquantulum precessit. et panem in via
a deo sibi pparatum inuenit. Vnde in xpo con
fortatus. primum gracias egit. deinde panem
sumit ex adipe frumenti ad vescendum sua
uem. Socios ut residerent. presens enim
erat riuulus placidissimus. manus lauarent
pane se reficerent inuitauit. Pquirentibus
illis tanquam desperatis quo pane vescerentur.
hoc inquit. et panem qui sub veste latebat
ostendit. Illi supra modum attoniti deinde
ad se reuersi angelicam administracionem
fuisse intellexerunt. Cumque mediolanenses
audita eius fama ad locum eius sicut ex diu
sis ptibus confluebant. accessissent. primo e
os verbo dei spualiter refecit. deinde illis
corpalem refectionem sumentibus dyacono no
mine dyonisio precepit potum ministrare. At
ille mandato eius non parebat. quia vnum
ppinaret vinum hospitibus non habebat. Ipse
enim nocte precedente vasculum vbi vinum fue
rat totum cum sitiret euerterat. et vnde alijs
ministraret non dimiserat. Qui bis et ter
admonitus per improbitatem sancti pris
precepto eius obediens ad vas accessit. et
quod vacuum ex toto reliquerat. ex toto ple
num inuenit. Ad quod incaute accedens. vi
num cum impetu saliente gremium totum pfudit.
Tanto miraculo stupefactus cum timore hospi
tibus ministrauit. Vnde peregrini plene
refecti sunt. et frres de reliquo per tres eb
domadas vixerunt. Hijs et multis alijs vir
tutibus clarus migrauit ad dnm. impante
henrico filio henrici in ytalia. regnante
autem philippo in gallia. Quedam mulier
in brachio suo non quidem pro reatu aliquo
sed sponte circulum gestans ferreum puenit
ad eius sepulchrum. Vbi cum puigilaret et
ad candelam que casu a candelabro ceciderat.
erigendam vinctum brachium extendisset
circulus ferreus confractus est. magno
que tumultu crepitans. longius a brachio
dissiluit. Huius festum celebratur pridie kalendas
iulij. Sigibertus Anno henricij xij baldum
flandrensis in vaso hagionensium comita
tu contra impatorem rebellat. Guilhelmus
Eo tempe erant due anicule in strata
qua romam itur vno in tugurio commoran
tes. vno imbute maleficio. que hospitem
si quando solus supueniebat in equum a
asinum aut suem mutabant. De quibus iam
supradictum est. De iuuene qui statuam veneris
anulo desponsauit. Ca. xxix.

Rome per idem tempus erat iuuenis
quidam locuplex et nobilis qui vx
orem nouiter duxerat. et sodalibus suis con
uiuium frequens pauerat. Post cibum itur in
campum ut luderent. Rex conuiuij ludo sig
nifer pilam poposcit. interim anulum sponsa
licium digito extenso statue veneris eree que
proximo astabat composuit. Et cum pene omnes
solum impeterent. suspiriosus extis incales
centibus primus se a lusu remouit. Reposcens
que anulum inuenit statue digitum vsque ad vo
lam curuatum. Diuque ibi luctatus nec anulum
eruere potuit nec digitum frangere. Tacitus
que discedens rem celauit sodalibus. Nocte in
tempesta cum famulo rediens. digitum inuenit
extentum. et anulum subreptum. Dissimulato
dampno ad nuptam rediit. Cumque se in lec

to iuxta eam collocasset. sensit quoddam
nebulosum et densū inter se et illā volu
tari. quod sentiri quidē sed non videri po
terat. Hoc obstaculo ab amplexu prohibe
tur. Audiuit et vocem. mecū concūbe q̄a
hodie me desponsasti. Ego sū venus cuius
digito imposuisti anulū illū nec reddam
Territus ille tanto prodigio nichil referre
vel ausus est vel potuit. Insompnē duxit
noctē illā multū secū deliberans. Sic fcm̄
est per multū tempus ut quacūq; hora cū
sponsa cōcumbere vellet illud idem senti
ret et audiret. Erat sane alias valens. et
domi aptus et militie. Tandē querelis vxo
ris cōmonitus rem parentibz detulit. Illi
habito consilio. palūbo cuidā suburbano
presbitero rem pandūt. Is erat nigromā
ticus et potens in maleficijs. Illectus ergo
promissis multis. cōpositā epistolā dedit
iuueni dicens. Vade illa hora noctis ad cō
pitū vbi quatuor vie cōueniūt et stans ta
cite considera. Transient ibi figure hoīm
vtriusq; sexus. omnisq; etatis et gradus
et conditionis. equites et pedites. quidā le
ti quidā tristes. Quicq̄ audieris non loq̄
ris. Sequet illā turbā quedā statura pro
cerior. forma corpulencior. curru sedens.
Huic tacitus epistolā trades legendā et sta
tim fiet quod postulas. Sic fcm̄ est. Inter
ceteros transeūtes vidit ibidē mulierē. orna
tu meretriceo mulā equitantē. crine soluto
per humeros iactato. vitta aurea supbe cō
stricto. aureā virgā gerentē in manibz
qua mulā regebat. pre tenuitate vestiū
pene nuda apparebat. gestus exequēs im
pudicos. Vltimus dn̄s turbe terribiles in
iuuenē exacuens oculos. ab axe supbo sma
ragdis et vnionibz composito causas vie
ab eo requirit. Nichil ille contra. sed pro
tensa manu porrigit ei epistolā. Demon
notū sigillū non ausus est contēpnere. legit
scriptū. Moxq; brachijs in celū elatis. deus
inquit oīpotens q̄ diu patieris nequicias
palūbi presbiteri? Nec mora satellites suos
a latere mittit. qui anulū extorquerent
a venere. Illa multū tergiuersata vix
tandē reddidit. Ita iuuenis voti compos
sine obstaculo potitus est diu suspiratis
amoribz. Palumbus autē vbi demonis

clamorē audiuit de se. intellexit presigna
ri sibi finē dierū. Quocirca omībz mēbris
vltro trūcatis miserabili pena defunctus ē.
confessus corā pplo romano īaudita fla
gitia. De berengario hetico et eius pn̄ia.

Anno quoq; pre Sigibertus. Ca xxx.
notato gallicana turbat ecclesia
per berengariū turonensē. Qui
asserebat eucharistiā quā sumimus in al
tari non ēē reuera corpus xp̄i et sangui
nē. sed figurā corpis et sanguīis. Contra
quē multū a multis et verbis et scriptis
disputatū est. Inter quos dn̄s guido abbas
de cruce sancti leufredi contra eū de cor
pore et sanguīe dn̄i elegantē edidit librū
Guilhelmus. Leo ppa vercellis contra eū ce
lebrauit conciliū. sed post leonis obitū hilde
brandus archidyaconus cū esset turonis mox
papa rome adunatis concilijs. eū cōpulit
ad sui dogmatis anathema. Responderūt
ei lanfrancus archiepūs. sed precipue et for
titer guinūdus prius monachus de sancto
leufredo northmānie. postea epūs auer
sanus apulie. nr̄i tempis eloquentissimus.
Berengarius autē in fine ita resipuit. ut
sine retractione a quibusdā scūs habeat.
plenus elemosinis et humilitate. magna
rū possessionū dn̄s dispsiendo. non famulus
abscondendo et adorando. Nullā feminā
conspectui suo paciebat admitti. Beren
garius tamen q̄uis se correxit. eos quos
deprauauerat cōuertere nequiuit. Adeo
pessimū est alios exemplo vel verbo infir
mare. quia forte pcm̄ te grauabit alienū
cū deletū fuit tuū. Qd̄ epm̄ carnotensem
fulbertū predixisse aiūt. Nam cū eū in
extremis positū multi visitarent. et ediū
capacitas vix confluentibz capiendis suffi
ceret. ille int̄ oppositas cateruas oculos
longe rimatus berengariū nisu quo potu
it expellendū censuit. protestatus īmanē
demonē ppe eū consistere. multosq; ad eū
sequendū blandiente manu et illice āhe
litu corrūpere. Sed et ipe berengarius die
epyphaniorū moriens. recordatus quot mi
seros quondā adolescens primo erroris sui
calore secta sua infecisset. producto gemi
tu. hodie inquit in die apparitiōis sue ap
parebit michi dn̄s meus ihus xp̄s. ppter pe

nutenciaꝫ ut spero ad gloriaꝫ. vel ꝓpter alios
ut timeo ad penaꝫ De corpib; scoꝝ anglie in
corruptis. et de scō kenelmo mīre. Cap xxxi.

Hoc anno corpus edgari regis
glasconie sepulti inuent abbas
adilpardus incorruptū. Et qua
lotellus quē parauerat magnitudīe corpis
angustio: erat. regales exuuias ausus est
ferro temerare. vnde continuo sanguis
vndatim emanauit. Tunc regiū corpus ī seri
nio quod ipse ecclesie contulerat sup alta
re locatū est. cū capite sancti apollinaris
martiris et reliquijs sancti vincencij mār
tiris. que ille magno precio emerat. Abba
tem vero temeratorē sacri corpis mox ani
mꝰ reliquit. nec multo post de ecclesia egres
sū mors inuenit. Sanatus est ibi furiosus
et cecus. Ausqm̄ genciū ut opinor nepies tot
sanctoꝝ post mortē illibata corpa ut ī an
glia que future incorruptionis speciē pretē
dūt. Quod ideo diuinitus factū existimo
ut nacio pene extra orbē posita in spem
resurrectionis aīetur. ex consideracione tot
corpm̄ que incorrupta pdurāt. Hec sunt.
Sancta edeldrida et wiburga virgines.
Rex edmūdus archiepūs elphegus. cuth
bertus antiquus pater. oēs īuiolati cute et
carne. flexibilibz articulis. vitali quodam
tepore dormiencium speciē meditantes. Re
nulphus rex merciorꝝ filiū septēnem bene
linū. quendride sororis fidei alendū cōmise
rat. Illa falso sibi regnū presagiens infā
tulū tollendū e medio satellūi qui aliūpm̄
erat mandauit. Qui puerū venatū ducēs
inter frutecta obtruncauit. Quod celatū
in anglia statī rome diuinitus īnotuit.
Nā membrana sup altare sancti petri su
perne delapsa elemētis anglicis scripta
colūba deferente etnicē et sepultum ꝓ or
dinē prodidit. que a quodā anglo interpre
tata est. Et mox epla pape regibz anglie
cōpatriotū martirē indicauit. vnde frequēn
ti cultu corpus īnocentis solempniter leua
tū est. Cumqꝫ deferretē wincelcūbam. cle
ricoꝝ tantu et laycoꝝ plausu exitata
quendrida parricidalis femina e fenestra
tenaculi in quo stabat caput extulit. Et
forte psalterīū pre manibz habens. cōtinu
acione lectioīs puenerat ad psalmū. De

laudē meā ne tacueris. Quē a fine nescio
quo prestigio retrogrāde direns nitebatur
cantantiū letaciaꝫ infirmare. Tunc vero
vi diuina oculi venefice a cunis orbibus
euulsi cruore polluerūt versū illū. hoco
pus eoꝝ qui detrahūt michi apud dnm.
Extant vsqꝫ hodie truncis signa. īmanita
tem mulieris. et vlcionē dei spurnencia.

De regibz mīribz oswaldo et edmūdo et sācta

Il seselensi cenobio. etheldrita. Ca xxx
pestis exorta multos īteremit. In ij
ditū est triduanū ieiunū. Secūdo
ieiunij die puero cadē valitudine decūben
ti. apparuerūt apli petrus et paulus dicē
tes non eū debere metuē morte. que est et
languoris exitus et vite phennus introitꝰ
Ceterū neminē de illo monasterio hac pes
tilencia morituꝝ. quod deus precaꝝ regis
concesserit oswaldi meritis pro cōpatriotis
cadē die supplicantis. Hūc eū esse diē quo
idem rex occisus a pfidis. aulā celi intrauē
rit. Quesitus est dies mortis eiꝰ et ita īuen
tus. Ex tūc inter mīres ānumeratꝰ est. Da
nes danoꝝ hyngnar et hubba orientaliū
anglorū depopulabant̄ prouinciaꝫ. Quoꝝ
primꝰ regē edmūdū non resistentē sed pro
iectis armis solo prostratū et orantē. post
aliqua tormenta decapitauit. Caput a tu
mone inter dumeta proiectū est. Quod dum
ciues quererēt. audierūt vocē capitis oēs
ad se īuitantis. Quod lupus latentis cuiū
plexus custodiebat. qui baculos post tergū
ad tumulū vsqꝫ secutus est. nemine ledēs
et a nemine lesus. Sup corpus eius pmo
erecta est capella lignea. quā cū fures ex
spoliare vellent. īuisibilibz ignis in ipsis
conatibz irretiuit. Caput eius reliquo
corpi cōpaginatū. signū martirij coti
nea cicatrice pretendit. Eiusdē sancti cri
nes et vngues sensim pullulant. qs oswen
queda sancta mulier quotānis tondere
et resecare consueuerat sacra veneracio
ne posteris profuturos. Huiꝰ sancti cor
pus cū sibi minaciter ostendi preaꝑ leof
sanus adolescens fame ut dicebat uicerti
oculoꝝ fide explorare desiderans. mox ut vi
dit amens effectus est. et post modicū ver
mibus scaturiens mortuus est. Edeldrida
ut beda auctor est. ibi duobz viris nupta vir

go ꝓmansit. Pater eius fuit anna rex orientaliū anglox. Habuit quoq; alias duas filias. ithelburgā et serburgā. Quarū prima in monasterio gallie quod brigis sanctimonialis primū. post abbatissa fuit semper incorrupta ante mortē et post mortē sicut et soror sua. Altera eraūberto regi australiox vxor data est. ex quo genuit filias duas. ercongotam. de qua beda multa scripsit. et hermenildā. que wilfio regi merciox data est in cōiugē. Ex quo habuit filiā werburgā virginē. Mater apud belinū post matrē seburgā abbatissa fuit. filia apud ciuitatē legionū pausat. Que maxime oraciones feminarū et puerorū exaudire creditur. De quibusdā aliis

Mater virginibz sanctis ānglia. xxxi

wilferij menwardus ex ermen ij. burga filia ermenredi fris ercomberti habuit filias sanctas mildritā et milburgā. Quarū prima in cenobio sci augustini cantuarie. altera apud wenelock requiescit. Cuius mausoleū quodam tempe effractū. multū odorē velut balsami profudit. Edwardus senior. ex vxore edelspua habuit filias multas. Quarū vna edelburga dū vix adhuc trima eēt sic a patre probata est. Posuerat ille in triclinio diuersaruū professionū ornamēta. hinc calicē et euangelia. inde armilas et monilia. Illuc virgūcula allata ē a nutrice. et grēmbz parentis assedit. nussa q̄ est ut quodlibet vellet eligeret. Tono aspnā secularia despiciens prompte manibz reptans euangelia et calicē puella ri innocencia adorauit. Exclamat tetus assidencū futurē sanctitatis auspicū exosculatus in puella. Pater ipse arnoldz osculis eam dignatus. vade inquit quo te vocat diuinitas. Itaq; sānonialū habitū induta. in vrbe wincestre sanctitate multa enituit. ita ut singularū sororū suarū soccos furtū nocte subripet et diligent lotos et iunctos lectis earū rursus apponeret.

Edgari regis filia eginda virgo sancta in wiltuniensi cenobio iacet. Beatus dū stanus dū conseruret basilicā sancti dyonisij quā ille in amorē martiris edificauerat. vidit istā iuuenculā pollicē dextrū frequent protendere et signū cruas fronti sue imprimere. Quo signo delectatus epūs aut ad eam. Nūq̄m putrescat hic digitus. Continuoq; inter missarū solēpnia flere cepit. Requisitus causā ait. Cito hec flozida rosa marcescet. cito auis dilecta deo a uolabit. Sic fām est. Mortua est illa die predicto. post sex scilicet ab illo die septimanas. cū esset ānox xxiij. Nec multo post idē dūnstan⁹ vidit per sompnū sanctū dyonisiū candē virginē manu tenentē et ex oraculo diuino constanti⁹ iubentē ut a famulis honorificaret⁹ in terris. sicut a sponso et dño venerabat⁹ in celis. Hec cnā in professione sanctimonialis amictis vestibz vtebat. vnde palā inde pata est a sancto ethelwoldo epō. Cui respondit. Verax et irrefragabile iudicū dei. sola mortaliū opitur consuetudo. Nam in sordibz luctuosis q̄ vestibz pt esse tractancia. Quia ꝓpter puto q tā incorrupta mens potest ee sub istis vestibz q̄ sub tuis discussis pellibz. Huius corpus virgineum. cū leuaret⁹ altius. inuentū ē totū in cinere resolutū preter dextrū pollicē et aluū et aluo subiecta. Unde disputantibz nōnullis. vni ex hijs qui viderant dormienta vngo ipsa astruit dicens. Non mirū si ptes ille corporis putruerūt. Nam vsus habet sic mortua corpa defluere. et ipsa utpote puella membris illis pcruit. Sed iuste venter corruptus nō est. quē libido non tetigit. Immunis fuit a crupula et a cruali copula. De cetis sīs illius tpis. Caplm xxxiij.

Anno henrici xuj° leo papa gerardū leucox supra se quintū epūm sanctitate vite mirabilem ꝓ nodo habita per aplicā auctoritatē decreuit in numero sanctox confessorū in cathā solēpniter habendū. Anno sequenti leo papa moritur. Qui cuius meriti fuerit apud deū ciuitas patuit. cū multis ad sepulchrū eius rome miraculis ostensis deus eū clarificauit. Guilhelmus. Eodem tempe corpus pallantis filij euandri rome integrū reptum est cū hoc epytaphio. Filius euandri pallas quē lancea turni. militis occidit more suo iacet hic. Quos versus non tūc fictos credidere. quibus carmetis lras lati-

nas ĩuenisse dicat. sed vel ab ennio vel aliq̃ alio poeta antiquo. Et quidē natuꝝ est cō ditor corpm q̃ carne tubescente cutis exteri or neruos. nerui ossa continent. Quatꝫ vul neris quod in medio pectore turnus secat quatuor pedibꝫ et semis mensuratus est. Ar dens lucerna ad caput ĩuenta est. Quā aī nullo aspgine liquoris. aut flatus violēta extinguere valerent. quidā sollertiozis in genij. stilo subtus flāmā foramē fecat. et mox introducto aere ignis euanuit. Cor pus muro appliatū vastitate sui magnu tudinē menij viat sed procedentibꝫ diebus stillicidijs corulentis infusū coēm mortali ū corruptionē agnouit. cute soluta et ner uis fluentibꝫ. Sigiberti. Anno xvij victor papa in gallias veniens glorioſe ab impa tore suſtipit. et eo presente non multo post henricus impator moritur. Et post eū filꝰ eius henricus impat annis q̃nquaginta.

De ihū ĩperij henrici quarti. Cap xxxv.

Anno henrici primo qui fuit ab in carnatiōe dñi. aj lvij. ab ihao vo mūdi. q̃ntꝰ millesimꝰ xxꝰ. colonie ge nerali cōuentu habito balduinꝰ et godefri dus mediante papa victore ad gratiā re gis et pacē reducūtur. et omnes bellorū motus sedant. Anno secundo frederic⁹ filius ttotheloms ducis ex clerico sancti lam berti septimꝰ leuita romane ecclē. qua exosus erat impatori henrico pro odio fra tris sui godefridi regis. post legatiōē cō stantinopolitanā apud cassinenses mona chus et postea abbas fuīs. alteratꝰ nōie stephani. ecclē romane. cliij. ꝰ presidet. Magdeburgia germanie ciuitas cōbusta est cū maiori ecclā. In monasterio autē monachoꝝ scotoꝝ autē quidā monachus pa ternꝰ nōie. multo tpe reclusus. qui etiā hoc incendiū sepe predixerat. ꝓpter propositū reclusionis exire nolens se cōburi passus ē. Actor. Hoc sic refert petrus damian⁹. In quadā vrbe teutonie erat quidā seruus dei iuxta monasteriū in cellula cui reuelatū est. quia nisi ꝑplus per penitenaā deū sibi placuerit infra xxx dies tota ciuitas incen dio periret. Promulgata est visio sed nolue rūt cōuerti. Ille autē pretiosa quecꝫ mō sterij iussit auferri ut salua essent. Tandē a septē vrbis regionibꝫ subito ignis exorti ꝓcurritꝫ vsqꝫ ad cellā viri dei. Cumꝫ roga retur exire noluit. sed omnia dei iudicio cō mittens. cōbustus est cū sua cellula. Sigibertus. Anno tercio henrici benedictus romane ecclesie clviij⁹ presidet. In pago bracha censi iuxta tornacū multitudīes colubro rū altrinsecus congregate prodigioso pre lio inter se conflixerūt. Et multis vtrīqꝫ oc sis victis ꝑs fugiens in cauo arboris se ab scondit. Altera ꝑs victrix more insequ tis cū sibilo circūstrepebat. donec circūiecto ab hominibꝫ igne omēs cremate sunt. Hen no q̃rto henricus rex francoꝝ obiit. Hely nandus. Non multo post cometes longos et flameos crines per mane ducens appa ruit. De q̃. q̃dā monachus malmesbeie eli nerus noīe. venisti inquit venisti multis matribꝫ lugende. Quidē est q̃ te vidi. sed nō multo te terribiliozē intueor patrie ĩminu exadiū minitantē. Is erat lōis bene ĩbuti euo maturꝰ. qui ĩmanē audaciā in pima uuidute conatus fuerat. Nam pēnas ma nibꝫ suis et pedibꝫ nescio qua arte ĩnexas ut dedali more volaret. fabulā pro vo am plerꝰ. Collectiꝫ e sūmo turris aura spatio studij vnⁱ et plus volauit. Sed venti et ē binis violentia. simulꝫ temerarij furti conscia tremulus cecidit. ꝓtinusꝫ post hec debilis. crura effractus. Ipse vero ferebat fuisse causā ruine sue. q̃ caudā in poste rion ꝑte oblitus fuerat aptare. Sigibertus. Post henricū regnabat philippus filius eius in francia annis xlix. Eo tempe ma rianꝰ cronographus claret. Qui a scotia in gallias veniens. colonie frīs monachꝰ primo apud fuldā. postea apud magūciā reclusus est. De lanfranco cantuariensi ep

Hoc tempe bonis eiꝰ ĩtus. Caplm clarus lanfrancus prior xxvi monasterij becc̃ensis. ad cuiꝰ exi miā doctrinā de burgundia cōuolauit an selmus vir postmodū multa virtute et scīa adornatus. et ei in prioratu succesit. sub vi ro egregio helwino abbate ꝑmo. qui ipm monasteriū becc̃ense de ꝓprio suo fundauit. Ex gestis eius. Hic lanfrancꝰ de papia ciuitate ytalie oriundus. omni scientia se culari ꝑfecte imbutus. alpes trānsgressus

Tempa Henrici XXVI Quarti

in northymāniā venit. et in abricatensi ci
uitate aliq̄ndiu doctur. Deinde mortaliū
auriū captare vanitatē esse considerans cō
siliū salutis arripuit. et statuit ut omia
propter eū relinqueret qui omia fecit. Cū
sp ure vellet rothomagū. vespere in silua
vltra fluuiū villam incidit in latrones.
Qui cuncta que habebat tollentes. ligatis a
tergo manibus. et capucio cappe ante oculos
eius admoto abduxerūt eū de via. et inter
densa saltus sinutectis dimiserūt. Talibus
angustijs cōprehensus. nescius quid agēt
infortuniū suū lamentabat. Tandē noctur
no silencio in se reuersus et ad deū cōuersꝰ
ait. Dēe deus tantū tempus in discendo ex
pendi. et corpus animq̄ in studijs liārū at
triui. et adhuc quomodo te debeā orare et
laudare non didici. libera me de hac tribu
lacione. et ego sic vitā corrigere et īstituē
aurabo ut tibi seruire valeam et sciam. Sur
gente aurora audiunt viatores iter carpē
tes et cepit ab eis voāseruando auxiliū petē.
Qui acedentes et eū soluentes reduxerūt
ad viam. Rogauit autē ut vltius et pau
perius cenobiū quod in regione nossent
sibi demonstrarent. Nolebat enī adire lo
cū ubi liārati essent. qui eū honori et reue
rencie haberent. Igit̄ de consilio eoꝝ beati
adiit. vbi venerabilis abbas herluinꝰ eius
dem cenobij fundatoꝝ. ac nuper ex grande
no milite in clerū promotus eū cū gaudio
suscepit. Qui monachus effect̄s in discendis
officijs curā maximā impendebat. ut sciret
deo laudes p̄soluere sicut vouerat. Sic per
tres annos vixit solitarius gaudens q̄ nesci
ebatur. fere ab oībus ignotus. omni vi
litate et extremitate in cenobio contentus.
Et ut seruus lectionē nolebat in eccl̄a legere
nisi eam prius cantoꝝ audisset. Quadā ex
am die dū ad mēsam legēt quoddā inter
legendū dixit sicut dicere debuit. quod pre
sidenti non placuit. et aliter dicē iussit. ve
lut si dixisset docere media producta ut est
iubet eam breuiari. Non enī prior ille liā
tus erat. Sed vir sapiens et sacens magis
obediencia xp̄o deberi q̄m donato. dimisit
quod bene pronūciauerat. et dixit qd̄ non
recte dicere iubebat. Cum autē rumoꝝ et fa
ma viri longe lateq̄ p̄rebuisset. clerici ac
curruū. illo de licencia sui abbatis stolam
tenente. Iam quoq̄ potentes et nobiles mul
ti p̄ eius amore eidem ecclesie contulerūt

De gestis eiusdē post archiep̄atū susceptū. Ca

Hic post ex abbate cantonie xxxvij.
factus cantuariēn archiep̄s mul
ta bona in ecclesijs anglie fecit.
Quadā die dū missā celebraret et ventū
esset ad horā qua corpus dñi manibꝫ accepit
diaconꝰ qui sibi mīstrabat a demone pua
sus arripuit eū manibꝫ per scapulas. Vene
rabilis autē antistes in nullo turbatus.
reflexa manu dextera per capillos eū tenu
it. et ante pedes suos eū adduxit. Celebrata
autē missa in domū infirmoꝝ illum p̄duci
iussit. vbi per aliquot dies in insania per
mansit. Dicebat autē de quibusdā eiusdē
loci fratribꝫ quedā nephanda. Tunc noīa
uerūt quendā dicentes q̄ de illo non hēret
quid diceret. At ille cepit affirmare q̄ ille
nūq̄ auderet in p̄sentiā suā venire. Qd̄
cum frater audiret timuit ne sibi aliquid
p̄ueram gestū imperaret. Tunc sapientes
fratres consiliū ei dederūt ut cū archiep̄o
loquens purā ei cōfessionē faceret. et sic fidu
aliter cū eius absolucione et benedictiōe
ad demoniacū iret. Quod cū fecisset dice
bant demoniaco qui aderant. Ecce adest
tui minabaris. dic si quid de eo nosti. Ille
ille in eū torno oculo respectans aut cachī
nans. Pro hoc malo hōie quis te sic vexauit
uit et candidauit? Nichilq̄ amplius dixit
Vnde datur intelligi q̄ virtus confessionis
et absolucionis aufert dyabolo memoriam
peccati aut certe p̄tinentem accusandi. Post
aliquot autē dies deo miserante et lanfrā
co cū firm orationibꝫ adiuuante. liberatus
est ab illa peste. Cum autē ipsi lanfranco
relatū eēt q̄ abbas anselmꝰ vna nocte p̄
matutinas ad lām suū veniens anulum
aureū in eo īuenisset referenti sibi vēdit.
Certissime scias illū post me futurū archi
epm. et ita firm est. Ad hunc lanfrancū mi
sit berengarius turonenꝰ līas. qui asseve
bat eukaristiā quā in altari sumimꝰ nō
esse reuera corpus et sanguinē xp̄i. Hanc
portitor eū non īuenisset eū. in northymā
nia quibusdā clericis eas tradidit. Vnde de
ipso lanfranco ortā est suspicio quasi fouēt

arfnueret que a berengario diterent. Igi
tur cū eas a quodā remensi clerico romā
platas recitator plegeret leo papa syno
do presidente. intellecto qp iohannē scotū
berengarius extolleret. pasaisiū vo dāp
naret. et cōmuni de eucaristia fidei adū
sa sentiret. promulgata ē in eodāpnatois
sententia. priuans eū coīone ecclesie. Et ip
se lanfrancus ex precepto pape corā omīb
fidem suā exposuit. prauiq rumoris a se
maculā exterfit. Deinde contra eundem
berengariū scripsit in modū dyalogi de cor
pore et sanguīe dñi. ostendens ibi non esse
ibi tantū figurā. sed eaā veritatē corpis et
sanguīs De muliere gemella et quibusdam

EO tempe in aliis. Guilhelm. xxxviij.
confinio northmānie et britanie
portentū visū est. in vna vel po
cius in duabz mulieribz. Duo erant capi
ta et quatuor bracchia retera gemina oīa
vsq; ad vmbelicū. inferius singula oīa
Ridebat comedebat loquebat vna. flebat
esuriebat altera tacebat. Ore gemino
manducabat. sed vno meatu digerebat
Vna defuncta superuixit altā fere triennio
mortuā portans donec et pondere molis
et nidore cadaueris defecit. Putatū est
a quibusdā et liīs traditū qp hec mulie
res angliā et northmāniā significaret
que licet diuerse fuerint tamē sub vno
dño sunt vnite. Hec quicq petuniar a
uidis fraudibz sorbuerint in vnā lacuniā
defluit. que est vel pncipū auaricia. vel
tirānoīpositarū ferocia gentiū. Mortuam
et pene exhaustā northmāniā ingens pe
cunia sustentat anglia. donec et ipa for
tassis exactor violencia siccābat. Sigibtus
Anno henrici vij°. alexander lucensis epūs
romane ecīe centesim9 lx9 presidet. Contra
quē cadelo pmēn epūs ppīū ambiens mīg
no scandalo ecīe fuit. quia longa inter e
os concertatio vsq; ad homicidia prorupit
Anno ix multi vsq; ad vij milia orandi
voto ierosolimā petentes ab arabis in
pasciue in quodā castello obsessi sūt. et
tot occisi aut vulnerati. vt de vij et eo am
plius militz vix duo milia reuersi sunt.
Anno x cometes apparuit tota paschali
ebdomada. Harmuch northanūbroīū rex
cū mille pene nauibz venit in angliam
regnaturꝰ. et in vrbe eboracā plus qm mil
le lacos et centū presbiteros de anglicis oc
cidit. Cui araldus rex anglor cū xij legi
onibz supueniens eū cū multis occidit.
De guilhelmo comite northmānie et eius ori

ITerū guilhelmus gine. Cap xxxix.
comes northmānor cū firmata in
anglia intrat. et conserto cū āglis
prelio araldū cū multis militz vincit. et
regnat in anglia ānis xxvi. Guilhelmus.
De isto guilhelmo hic narrari possūt q
sūertibz incitamento. promptis et alacri
bus exemplo. presentibz vsui. iocunditatis se
quentibz. Robertus alter filius richardi
secundi. mulieris in choreis saltantis speciē
conspicatus non abstinuit quin sibi eam
nocte cōiungeret. quā deinceps vnice dilex
it. et aliq̄ndiu uxte cōiugis loco habuit.
Puer ex ea editus dictus est guilhelmus
noīe abani. cuiꝰ magnitudinē futurā ma
ter sompno preuidit. Que intestina sua p
totam angliam et northmāniā extendi
vidit et dilatari. Ipso vero tempe quo idē
puer natus hūmī primo attigit. ambas
manus nīto quo pauimēti pulus erue
bat impleuit. stricte quod corripuerat co
pugnans. Obstetrix fausto omine acta
mauit eū regē futurū. Hic septēnis cēt
quando pater eius ierosolimitanū iter
aggressus est. Gilbertus comes tutor pue
ri constituit. Concilio apud fiscannū proce
bus indicto tutela tutoris regi francoīū
henrico assignat. In nomen et fidē puer
ibi iubente patre ab omīb iurat. Qui mox
ut adoleuit a rege francor militie insig
nia accepit. duxitq uxorē mathyldi filiā
balduini comitis flandrie. Annis xxx co
mes fuit northmānie. qui monasteriū
sancti stephani edificauit ornatus. magnu
ficeq ditauit. Vbi lanfrancū abbatē insti
tuit qui postea fuit cantuarien archiepō.
vir antiquis scientia et religione cōparā
dus. Alterū monasteriū hastingis sancti
martini fecit. cū adhuc pene puer esset.
Patruū suū malgeriū ab archiepiscopa
tu rothomagensi amouit. De duobz ar
chiepīs rothomagēn malgerio et maurilio
Caplin quadragesimū.

Tempa Henrici XXVI Quarti

Is erat lr̃atus satis sed pro consr̃a natalium professionis oblitus. venacoibz et auiũ certaminibz plus iusto sepi intendens. et ymnas ecclesiasticas cõuiuijs profusioribz insumens. Cuius rei summa ire brescente totu vita sua vsu pallij carruit. q negnuet sedes apostolica honoris huius modi priuilegiũ ei qui sacriũ negligebat officiũ. Vnde crebro cõuentus expostulãte nepote suo aduersus eũ. et eo nichilomin⁹ irreuerenter agente. cogente vltima nẽcitate degradatus est. Ferũt quidã deposicionis archana causã fuisse. q idem malgerius nepotẽ suũ cũ vxore mathilde exrõiam uerat. quia consanguinei iuncti erant. et ideo nepotẽ exco gnitasse occasiones deposicionis in pscutorẽ flagitioz suoz. pro cuius sceleris expiacone idem ywilhelm⁹ postea edificauit monasteriũ sancti stephani cadomis. et illa monasteriũ scẽ trinitatis.

Cui algerio successit mauriliius fiscanien monachus. multis plenus virtutibz et maxime abstinencia. Idem ad extrema deueniens victui priuatus alitu fere dimidia die iacuit defunctus. Tandẽ cũ pararet in ecclesia ferri. resumpta aia ad circũstantes ait. Vltima pastoris vestri verba suscipite. Natumliẽ mortuus fui. sed ut vobis nũciem quẽ que vidi reductus sum. Nec diu sub sistã quia dormire in dño delectat. Due tores mei vestibz ornati et vultibz ad oẽm elegranciã erant. nichil delectabili⁹ illoz sermone nitido. Gaudens cũ eis ibam vt videbar̃ michi versus orientẽ. promittebatur michi sedes paradisi non multo post in granda. In momento pretervia europa ingressi assyam venim⁹ ierosolimã. ibi adoratis sanctis iordanẽ pretendim⁹. Citeriores ripe accole ductoz meoz mixti contubinio letioz tetũ fecere. Ego studio videndi vlteriora transitũ maturabã. Tunc comites nostri dñm precepisse referũt ut ante demonis visione terrificarer quatin⁹ venia les culpe quas confessione non diluera tur. Adhuc eis loquentibz astitit ex aduersus. et ignes afflantẽ ut ager ferrugineus videret. Ita horroze concussus sum. ut nec in celo nec in terra tutum michi refugium estimarẽ. Ita meticulosus ego dñi quo euadã dubito. ut hec dicẽs saluti vestre nisi negligatis consulerẽ. recepi alitũ confesti effusiu⁹. Dixit et pene cũ verbo spm̃ emisit. Corpus eius in ecclesia sancte marie sepultũ. miraculo ut aiunt diuino tribz diebus altius sup terrã elevatũ est.

Qualit⁹ guilhelm⁹ pncipat⁹ regnũ anglie acquisiuit. Cap̃ xlv.

Alexander vero pp̃ audita causa guilhelmi vexilliũ ei in oẽm regnũ anglie misit. Cũ ventũ est apud scm̃ walaricũ expectatur aura multis diebz ad transfretandũ. Qua tardante nimis et pplo guilhelmo nimiurante iussit corpus sancti walarici foras efferri pro vento postulando. Mox prosper ventus turbasa impleuit. et hastings appulerũt. In egressu nauis pede lapsus. audiuit acclamari sibi a proximo milite. tenes angliã comes rex futurus. Haraldus reuertens a bello quo regem norwegiũ vicerat. misit exploratores. Qui intra castra deprehensi missi sunt a wilhelmo circũduci per tentoria et mox large pasti ad dñm suũ inolumes remitti. Redeuntes nũciant duris magnificã confidẽciã et addunt pene omnes in exercitu illo pbiteros videri. quia scilicet totã faciẽ cum vtroq labio rasam haberent. Angli enim superius labriũ pilis incessanter fructificantibus intonsũ dimittũt. Guilhelm⁹ monachũ legatũ misit tria ferentẽ. ut aut haraldus vel regno sedem condiciones discederet. vel sub eo regnaret. vel certe spectãte vtroq exercitu gladio rem ventilaret. Haraldus legatũ nec responso dignatus turbide abegit. Illam noctẽ ut accepim⁹ anglici totã in cantibz et potibz insompnẽ duxerũt. Northymãni autẽ tota nocte confessioni pcoz vacantes mane dñico corpi cõmunicarũt. Comes arma poposcit et tasu lorica inuersa induit ministris tumultuantibz. Quẽ tasu visu corrigẽs verte inquit comitatus meus in regnũ. Tũc cantilena de rollando inchoata preliũ cõmissũ est. Pugnatũ est vtrimq acriter. fossatũ quoddã preruptũ anglici fugientes noto sibi compendio tuaserũt. vbi tot north

mānos conculcauere. ut cumulo cadaue
rū planicē campi equarent. Rualdus a
longe ictu sagitte in cerebro ptussus occu
buit. Jacentis femur vnus militū gladio
pscindens. ignominie notatus ē a guil
helmo et militia pulsus. Idem guilhelm⁹
in eadem die discurrendo pugnando hor
tando tres equos fortissimos sub se confos
sos amisit. Succurrebant ei custodes corpis
ut se a periculis abstraheret sed pstitit vsq; ad
noctē. Nichil sanguīs eius corpe tractū est
q̄nuis iuuenis multis īpeteret. Corpus a
ualdi matri repetenti sine pretio remisit.
licet illa multa per legatos obtulerit. Die
natalis dñi coronatus est ab alredo ebora
censi archiepo. nolens hoc mun⁹ suscipere
a stigando cantuariensi quia non legitē
factus erat archiepūs. Vexillū regū aqui
di romā misit ad papā. quod erat in hōis
pugnantis figura auro et lapidibz arte
sumptuosa contextū. Urbem exomā re
bellantē subegit leui negocio. pte muri
vltro cadente et ingressū illi dante. Quā
ille audacius assiliebat protestās homīes
urbicntes deitendos dei auxilio. qua v
nus eor supra murū stans nudato īgui
ne auram sonitu inferioris ptis turbaue
rat in contemptu northmānor. Post a
ualdū aut̄ haruagra frater alani īpa
tor cōstantinopolitano militauit. Cuius
iussu pro stupro illustris femine leoni ob
iectus est. qui beluā nudo lacertor nisu
suffocauit. De quibusdā incidentibz illis tē
Anno henrici pcis. Sigiberti. Ca xlii
xi° obiit scūs theobaldus in vincen
tia vbe venetie inclusus. Colono q⁹
et conradus primicerius coloniēn ab īpa
tore henrico ad suscipiendū archiepatum
treueror missus capit⁹ a comite treueror
deoderico. et a satellitibz eius in siluā duc
tus de rupe terao precipitat⁹. et adhuc il
lesus gladio trūcatus. et corpus eius
foliis silue obtegit⁹. Quod a rustico īuen
tū. ad villam defertur et sepelitur. Inde
a deoderico verdunencū epo trūsportatū
ad tolegū monasteriū. multis statū mira
culis a deo glorificat⁹. Hūjs tempibz belu
acensi ciuitate suo destituta antistite. gui
do decanus custodes ecclie sancti quintini
viromandēn et archidyacon⁹ laudunensis
constituit⁹ beluacēn epūs. et a gervasio re
mensi metropolitano consecrat⁹. Qui gra
uiter ferens cavere se presencia q̄ntini mi
tius in eius honore et memoria edificauit
ecclesiam. haut longe a menibz beluace ve
bis. Rome duobus de papatu contendētibz
mantue synodus colligit⁹. et mediante an
none colonien̄si archiepo. alexander se in
reiurando de symonia expurgans in se
de aplica subrogat⁹. adelo ut symoniacū
repudiat⁹. Anno xij° deodericus comes tre
ueror de martirisato conone apud deū et
hoīes reus exiliat⁹ ab impatore. et suscepta
peregrinatione iherosolimā eundi. quid
de eo et de omībz qui in comitatu eius ygi
bant actū sit adhuc nescit⁹. Hunc francus
hinc scotis angliā maursantibz. angli fame
consumūt⁹. multi eor humanis vescunt⁹
carnibz. Anno xv° treuerис in ecclesia sā
paulini confessoris in cripta subterranea
iuenit⁹ corpus eiusdē sancti paulini. quod
olim a frigia vbi exulauerat reportatum
ibi a felice epo cathenis ferreis fuerat suspē
sum. et iuxta eū multa corpa sanctorum.
Ad dexterā scilicet eius palmatius consul
et patricius treueror. ad sinistrā tirsus
vnus de pncipibz thebee legionis cū multis
thebeor in hac vrbe a victore maxi
miano martirisatis. Ad caput septē senatores vrbis.
marencius. constancius. crescens. iustinus.
et tres fratres leander. alexander. soter. Ad
pedes hermisda. papirius. constans iouianus.
Et cū multi alij ibi iacerent. horū tūmodo
noīa et tempus et dies passionis aureis
littere in pariete scripte signabant. eos
q̄ omnes sub victoriano passos fuisse dice
bant. Anno xvij° duobz fratribz russor
regibus de regno contendentibz. alter cor
de consortio regni pulsus interpellabat
henricū impatorē se et regnū russonū
ei submittens si eius auxilio regno resti
tueret⁹. Sed id frustra fuit. quia grauis
sima in īperio romano orta dissensio no
nebat magis sua tueri q̄m aliena acqui
rere. Barones enī multis et magnis iniu
rijs et īiustitijs ab impatore affecti con
eū rebellant. ad quos debellandos īpa
tor instant⁹ intendit. De q̄busdā miraculis

Tempa Henrici XXVI Quarti

sancti dūstani cantuarien archiepi. Guil

Alexander papa romā helmā xliij venienti lanfranco archiepō cantuariensi dignanter assurrexit. professus se illud insigne reuerencie detulisse non honori archiepi sed amore magistri. Ad huiꝰ lanfranca missam quidā iuuenis monachus legerat euangelium. Qui cū patenā pontifici posset pater nūrumos maligno⁹ spūū. Ad quoꝝ aspectū perterritus pontifex inter manus sacra tenentē vtriscꝫ brachijs strictū amplectit² horribiliter clamans et dicens. Xpūs vīcit xpūs regnat. xpūs imperat. Conterriti sī omnes qui aderant. et portatus est ille a militibꝫ post missam in camerā pontificalis. Cōuenit² a caplō adducat² ille demone plen⁹ fortē ligatus. Sermonē fecit lanfrancus de illo. et iubet cōiter oracionē pro eo fieri. Quoꝝ ut videbat² sanus effectus est. et pro agendis gracijs ad sepulchrū sancti dūstani presentatus. Cumꝫ tanta ret̄ completoriū subito ille raptus de stallo suo cucurrit ad priorē henricū. Quem ille stupefactū apprehendēs duxit in dormitoriū et nocte insompnē ante illū duxit. Media nocte exclamans omnes inquietauit. Ductus est ad sepulchrū sancti dūstani nimiū venitens. Vbi cū venisset furere cepit et in dumstanū et in xpm infinitas blasphemias vsqꝫ ad diem euomuit. Ita ne referatur in domū infirmoriū vbi per multos dies cruciatus est. Quicūqꝫ ad eū accedebant si crimen aliquod habebant de quo nondū confessi erant publice detegebat. et dicebat illos in penis preparatis sibi sociandos. Vnde nōnulli erubescentes pure cōfessi sūt. Qui cū illi se pūtarent. querebat qui essent et vnde veniss̄et et quomodo tam subito tota essent. et suā societatē amisissent. Post hec cū positus esset in medio sanctuariū reliquiaꝝ exiliēs cū lecto in quo iacebat volebat fugere scōs Cumꝫ illuc teneret² demon per ventrē eiꝰ tanqꝫ cattus pusillus currebat nūc versꝰ os nūc versus inferiora querens exitū. Cumꝫ fratres refectorent frater qui velutis erat ad custodiendū eū multū deuotꝰ

erꝫn sanctū dūstanū confisus de dei adiutorio accepit crucē quā scūs dūstanꝰ solebat fuēre portare ante se more archiepi. et posuit eam sup demoniacū clamāt cū lacrimis. Sancte dunstane succurre. mox demon exiit. Tunc eger leuatis oculis in crucē et pfusus lacrimis ait. Graciās tibi ago sancte dūstane pater et tibi frater dilāssīe. quia tuis meritis sanctissime dñe et tua caritatiua prece frater hūīe liberatus sū ab hoste. Post hec baiocasenꝭ epūs qui erat comes cancie mouit quasdā tallias nimias aduersus lanfrancū sup terras et consuetudines ecclesie cantuariens. Cumꝫ adesset dies placiti lanfrancus sollicite tuorum scām dūstanū. In nocte astitit ei in visu sanctus dicens. Lanfrance ne turberis. ego tibi adero. et si illos non videris tuas me non esse qui tecū loquor. Sic factū est. lanfranco omia que in crastinū sibi obiciebant² cūctis stupentibꝫ adnichilante. De hildebrāno archidyacono q̄ fuit ꝑ gregorius. Caplm xliij. Sigibertus

Anno quoꝫ prenotato hildebrāns archidyacon⁹ romanoꝝ qui et gregorius romane ecclesie ctpi⁹ presidet. Guihelmꝰ. Hic hildebrannꝰ ut audiui a quodam qui hoc audierat referre abbatē dunensis hugonē. cogitationes aliorꝝ ꝑphetico mentis intuitu nūciabat. Quē ideo papa alexander cancellis aplicoꝝ prefecerat. ꝗ cuiꝰ officij intuitu hildebrānus tanqm cancellarius circuibat prouincias ut ꝑauam acta corrigeret. Die quadā cū equitaret cū multa turba obsequentiū abbas hugo in extremo agmine cū suis monachis prosequebat². Visoꝫ eminꝰ tanto viri honore. cepit cogitare in animo suo vnde esset tantus honor hominicioni exilis statuare despicabilis parentele. Procul dubio hoc ei ex superbia accidere. ꝙ tot obambulatōes habēt. Vir hec mente versans cū archidiaconus reflexo equo et talcatribꝫ instituto alongē clamans et abbatē aduocans tu inquit male cogitasti. Non enī michi hanc gloriā si gloria dici potest que cito transit vel imputo vel ab alijs imputari volo. sed beatis aplis quoꝝ michi priuilegio exhibetur. Erubescens abbas hoc solū nī

dit queso domine. quomodo nosti cogitatū
meū? Ab ore inquit tuo quasi per fistulas
ad aures meas deductus est. Item eccle
siam aliquando simul ingressi abbas et
archidiaconꝰ ut orarent. continuatis et
iunctis lateribꝫ prostrati diutius orauerūt
Tunc respexit archidyaconꝰ abbatē turbu
lento rictu infrendens. abbas foras egres
sus causas cōmotionis inquisiuit. Cui ille
Si me amare vis caue ne vlterius hac me
ĩiuria expugnes. Dn̄s enī meus ihesus spe
ciosus ille pre filijs hoīm postulacionibus
meis visibiliter astabat intendens dictis.
et serenis fauens oculis. sed oracionis tue
addictus violencia me deseruit ad te con
uersus. Puto esse genus ĩiurie. amico eri
pere auctorē salutis sue. Preterea noueris
mortalitatē hoīm. et huic loco īminere ex
cidiū. Vidi angelū dei stantē sup altare
euaginato gladio. et iam prouinciā istā
spissus et nubilosus aer circūuolat. Fugia
mus ergo q̄ntocius. Hijs dictis introeun
tes in diuersoriū ad curā corpis assidere.
continuoqꝫ dapibus appositis. exortus est
in domo luctus. pluribꝫ ex familia subito
extinctis. Qua peste per vicinas edes gras
sante. mox ascensis mulis diffugerūt.
Item archidyaconꝰ in gallia consedeat
in consilio. vice pape. Ibi plures epī per
symoniā facti. quoꝝ vnus huiꝰ criminis
instimulatus nullis testibꝫ argui. nullis
argumentis poterat confutari. ita dicen
di arte callebat. Tunc archidyaconꝰ. Ces
set humanū eloquiū. producat oraculum
diuinū. Certū est q̄ epālis gracia spiritꝰ
sancti donū est. et quisq̄s epātū mercat
donū sancti spūs compari posse pecunia
opinat. Corā nobis ergo qui iudicio spūs
sancti congregati sumꝰ dicat iste. gloria
pri et filio et spūi scō. Qd si expresse et sine
titubancia dixerit. constabit apud me non
esse illū symoniacū. Accepit ille libens hāc
condicionē nichil minꝰ ratus q̄ hoc dicē
Et certe gloria patri et filio integre ꝓtu
lit. sed in spū sancto hesit. Suscitato cuncto
rū strepitu nullo conatu vel tūc vel dein
ceps tota vita sua spm̄ scm̄ noīare potuit
Hunc deiectū ab epātu abbas predictus pro
testimonio miraculi sepe secū duxit. Hic

autē papa gregorius excōicauit omēs elec
tos. qui īuestituram ecclesiarū de manu lai
ci acciperent. De synodo eiꝰ in q̄ symoniacos
dampnauit. Sigibꝰtꝰ. Ca. xlv.

Anno quoqꝫ xviij° gregorius papa cele
brata synodo symoniacos ana
thematizauit. vxoratos sacerdotes a diui
no officio remouit. et laicis missā eoꝝ au
dire interdixit. Nouo exemplo et ut mul
tis visū est inconsiderato p̄iudicio. quia
contra sanctoꝝ pr̄m sententiā. qui scripse
rūt q̄ sacramenta que in ecclesia fiūt.
baptismus scilicet crisma corpus et sāguis
xp̄i. spū sancto latent opante. eorūdē sacr
mentoꝝ effectū. seu per bonos seu etiā per
malos intra dei ecclesiā dispensent. Ta
men quia spūs scūs mistice illa viuificat
nec bonoꝝ meritis dispensatoꝝ amplifi
cant. nec pccīs maloꝝ attenuāt. Vnde hic
est qui baptisat. Ex qua re tam graue orit
scandalū. ut nullius heresis tp̄e scā eccla
grauiori scismate scissa sit. hijs pro iusticia
illis contra iusticiā agentibꝫ. alijs a symo
nia non declinantibꝫ. alijs notā auaricie
honesto noīe pretexentibꝫ. Dū hoc quod se
gratis dare iactant sub caritatis nomīe
vendūt. Et ut de montanis dicit eusebius
sub noīe oblacionis artificiosius munera
accipiūt. Porro continēciā paucis tenen
tibus. aliquibꝫ eā causa questus ac iactā
cie simulantibꝫ. multis incōtinenciā per
iurio aut multipliciori adulterio cumulā
tibꝫ. Adhoc hac importunitate laicis īsur
gentibꝫ contra sacros ordines. et se ab oī
ecclesiastica subiectione excucientibꝫ laici
sacra misteria temerāt. et de hijs dispu
tant. Infantes baptisant sordido humore
auriū pro sacro oleo et crismate vtentes.
In extremo viaticū dn̄icū et vsitatū eccle
obsequiū sepulture a presbiteris vxoratis
vel cōiugatis accipere ꝑuipendūt. Decimas
presbiteris deputatas igni cremant. et vt
vno cetera ꝓpendas laici corpus dn̄i a pres
biteris cōiugatis cōsecratū sepe pedibus
conculcauerūt. et sanguinē dn̄i voluta
rie effuderūt. Et multa alia contra ius
et fas gesta sunt in eccla. Et hac occasiōe
multi pseudo magistri exurgētes in ec
clesia. ꝓphanis nouitatibꝫ plebē ab ecclesias

tica disciplina auertit. Anno xx° gregorius papa totus in henricū impatorē inuehit. et quoscūq; potest ab eo verbis et scriptis auertit. Animū etiā agnetis matris ipsius ab eo alienat. Fedus magnū et glacies validissima a kalendis nouembris usq; in medio aprilis mēsis fuit.

De scō stephano grandimontēn ordīs instutore

Anno dñi ai° lxxvi° Cap xlvi.

Cepit ordo grandimōtēn sub prē stephano. Hic filius stephani nobilissimi viri de auernie ptibz a prē suo into milone archiepō xij annis educatus regulā bene viuendi didicit. Denuq; discedēs pagratis multis heremis. et de canonicor monachor et heremitarū vita que imitanda sunt mēorie cōmendans. in aginniam appelemontas ad montē nemorosū quē muretū dicit xpō duce pruenit. Vbi fōtes repperit et rupes. terrā desertā et iniuiam. que tota siluestris et sterilis homibz ifrequēta et feris assueta. nouo hospiti suo potum frigidissimū et domū ventis exposita offerens afflictionē corpis et requiē mentis. manifestis indicijs promittebat. Tūc grauidens stephan? ibi se deo seruturū omni tpe spospondit. et cū quodā anulo quē de ōnibz substantia mūdi tm habebat. semetipm castissimū virginē desponsauit dicēs. Ego stephan? abrenūcio diabolo et ōnibz pōpis eius. et offero me ac reddo deo patri et filio et spiritui sancto. Scribensq; pfessionē suā posuit supr caput suū. fundēsq; orationē ad dñm ihm xpm. et ad matrē eius virginē. facto de virginitus patrio triumpho. Anno ab incarnatione dñi ai° lxxvi. tricesimū annū agens etatis habitare cepit heremū in ieiunijs vigilijs et orationibz continuis seruiens deo.

De austeritate vi

Quibus eius te eiusdē. Cap. xlvij.

panis et aqua et interdū fructus le siliquee parua sorbiūcula que veteris minus sapida nūtrita utrūq; seruat non voluptata. Incedebat quoq; animatus loricā ferreā contē carnis insidias et mentis lasciuiā quousq; toto corpe exsitato plenā de seipso obtinuit victoriā. In diuēta quibz sup loricā inducebat nullo tempe augebant. sed hyeme et estate ad repellendū frigus et gauma semp erant equalia et eadē. Stratus in quo post nimiam earnis siue fatigationē ad quiescendū se modicū conferebat adeo durus erat et quieta contraria. q in eo domiens vexari poterant non fouerī. Erat enī ex tabulis ligneis instar sepulchri in terra conseritis omni stramēto et omni lectisternio carens. preter illā tunicā ferreā quā semper ad nudā carnē gestabat. vilissimū etiā habitū quo desup indutus erat. Sicq; eo absente stratus eius nudus erat et vacuus. eo presente talibz tulcatris et linteolis ornatus erat. Preter horas canonicas et regulares debita. genuflectiones innumerabiles terrā deosculando. et cū fronte prostrata q; humilit faciebat. Itaq; eor assiduitate manibz ac genibz in modum cameli callos cōtraxerat et nasū in oblīquū curuauerat. psalmodiā et orationēs ac diuine contēplationis gratiā in tantū amabat. q horū dulcedini intentus fere quent̄ biduo vel triduo a corpali edulio vacabat. Et qua non potuit lucerna accensa latere sub modio longe lateq; diffamata est sanctus eius opinio multiq; ad eū veniebant. et monita salutis audiebant. Paucaq; et se sociabant. ceteris austeritatē cōuersationis sue reformidantibz. Veruptamen districtionis sue regulā ipe nemini imponebat. sed sibi quidem asper. alijs pius ac longe moderator erat. Aut posth disponente deo discipulor eius numer? crescut. in illis non quasi vnus ex illis factus est sed minor omnibz illis. Nam illis ad mensas sedētibz et vescentibz. ille humilit humilē residebat passiones scor vel vitas prīm vel aliā edificantē scīptura legendo. de salute cor solliatus ipsos prudent instruebat. et orationibus iuuabat. Que tante virtutis apud deū erant ut ab ipis demonū fraudibz et prauis hoīm machinationibz captos liberare posset

De miraculis eiusdē. Cap

Dum cū miles quidā generosus timensi crimē reus. cū xlviij.. inter alios qui ad eū visitandi gratia venerant assisteret aut. Obsecro

Obsero te serue dei noli pro me deū deprecari. Nam quoddā pārem in tantū diligo quod nullatenꝰ illud vel odire vel relinq re volo. Qz si pro me rogauis ne hoc michi contingat timeo. Tuis ergo oracionibus alijs auxiliare. michi vero nūme. Hijs dictis recessit letus. et vir suus mansit tristis et anxius. Ingressusq; templū frēs congregat. sed lacrimarū impetu vix loqns. tandē eos hortat ut pro stultissimo mulite deū ei eo deprecent. Nec mora pāter rediit et de stultitia venia postulans iniquitatē suā corde et ore reuocauit. Homo quidam diues victualia que fidelis plus viro sancto in yeremo cōmoranti caritatiue mittebat ferre consueuerat. Sed qua longe ab eius cella manebat in itinē hospitū sibi pui derut in quo vadens et rediens hospitabatur. Cuius hospitij dns qua diuinitas illud yabē cognouit. suadēte dyabolo duobz eū latronibz tradidit. Qui ut ad redēptionē illā cogerent. in speluncis et cauernis terre eū eo latitabant. ligatū eū tenētes et captū. Post aliquot dies nūciatū est di seruo q; ille familiaris suus in via qua ad eū veniebat ab ignotis furta fuerant capt⁹ hoībus. et quo nesciebat abductus. Cui fratribz suis hoc conquerentibz et dolentibz ait. Cur estis anxij? Sao eū manifestum est de homine. vbi sit et quomodo se habeat. Iudatis igit pedibz eam in oratoriū et beate virginis dñi matris. in qua obsequio captus est implorem auxiliū. Qd cū fecissent. ecce crastina die diluculo predictor hospes cū duobz latronibz et homine quē reperat ad cellā ianuā pulsantes astitit. Homo vero qui captus fuerat et ligatus solutus et liber. et fures et traditor vinculis erant ligati. Quod frater ostiarius videns et gaudens patri more solito discipulos instrumenti. manifestauit et ille gaudiū mētis dissimulans vultu verbū quod intulerat mūme preter misit. dans fratribus exēplū. ut nō in miraculis sed in solo deo gloriarent. Deinceps cōpleto sermone fures et proditorē a vinculis quibus erant ligati solut. deoq; et beate virgini gratias agens tutos ac liberos abire pmisit. Quiri odoris fragrancia cū eo loquētes et astantes eam eū ex eo procedē sentiebāt utpote in quo suauitatis auctor requiescebat. et in quo virginitas ac mētis et corporis humilitas eminebat. Excellentissimi quoq; cardinales gregorij et petri mox postmodū de papatu sancta facta sunt. eū in gallia missi in ptibus lemouicine legationē sua fungerent ad hūt dei virū pater cōuenerūt. et viuendi formā hanc a quo didicisset. et cur in loco tam sterili maneret diligenter inquirentes. verbaq; prudēter et hūiliter eius admirantes. letabundi receperūt.

Capitulum xlviii

Octauo die ab eoz recessu nullo tamē adhuc dolore veratus ab exteriorū colloquio cepit vacare seq; totū doctrine discipulorū et oracioni conferre sciens per spūm scm obitū suū ppinquare. Eū aut eos ardentissime cōmoneret. illi astrictes vna unimiter dixerūt. Sanctissime pater q̄dmodū tetū fuum⁹ nobis pro amore tuo naturaliter prebuit deus. sed post mortē tuā quomodo viuere poterimus? Ad hec ille in fide firmissim⁹ respondit. Deū solū vobis relinq cui⁹ sunt vniuersa. cui⁹ etiā amore cuncta pariter et vosmetipsos reliquistis. Sic amando pauptatē ei constantē adheserit⁹ ipse prouidentia qua gubernat omnia vobis largiet quod vobis nouit expedire. Si vero quod absit amando tpalia ab eo amore recessetis. nolo vobis vndeadp sū impugnandū pasc̄mini relinquere. Tandē eius mēbra letalis dolor inualuit. et post sacrum vnctionē et viatici receptionē ad dñm migrauit. in ordine dyaconatus. lxxx.ᵒ etatis sue anno feria sexta mensis februarij. dicens. in manus tuas domine cōmendo spm meū. Qz vero monachi de ambaziaco cū capellano eiusdē ville et ppli multitudine pulsauerūt ad ianuā. cū merore clamātes et dicentes. Boni viri nolite nobis celare mortē dñi stephani. Janitor aut volens eos a sepultura remouere ut frēs exequias sine tumultu deuotissime celebrarēt. quasi consolando dixit eis. Dicitis quia mortuus est? Immo multo melius solito credim⁹ ei esse. Cui sacerdos qui cū eis venerat ait. Dnē scim⁹ quia mortuus est. In vico enī nostro puer qui

dam modo in extremis positus ab hoc et nudius tertius loquelā amiserat. Qui cū in matre sua ecclīā prestolante seruaretur subito in hec verba prorupit. Video inquit scalā lucidissimā cui⁹ altera pē celū altera muretū tangit et angeli multi descendunt per eam ut aiām dñi stephani perducant ad gloriā. Quod mater audiens egressa domū me et monachos hos vocauit et in domū suā duxit. Ad cui⁹ intimationē cū a puero quid diceret requirēmus. Ipm ab ore illius audiuim⁹. et addidit. Hoc erit vobis indiciū q̄ veritatē dico. q̄a iam moriar nec vltra vobiscū loquar. sed ascendā cū sanctissimo pē et angelor⁹ multitudine. Quibus dictis expirauit. O felix visio. Quis cū congruentius virginū testimonū debuit phibere. q̄ virgo. Hodē quoq; die apud turonū et vercellias decessus illius diuulgatus est. Que duo loca a mutuo adeo remota sunt. q̄ nisi miraculose fieret nequaq̄ fieri posset. Sequenti vero nocte audā canonico familiari suo per visū apparuit. habitu roseo decorat⁹. Nec mirū si roseo. quia xp̄i martir extiterat dū in hoc seculo viuerent. De tūslatione eius et miraculis sequntibz. Caplm .l.

Defuncto igit⁹ patre orbati fres vnū de conuentu suo petrū sulcz lemouicū in priorē sibi elegerūt deo et hominibz caruū et amabilem. Sub cui⁹ regimine cū fratres proficerēt. monachi sancti augustini locī mureti in quo deo seruiebant reperūt celūpniam. Sed qui potius auferenta tunicā et pallū volebant dimittere. q̄ vnde ad lucrandi consuetudinē traherent habere. locum alium pquirebant vbi caput religionis sue constituerent. Illud q̄ ydoneo repto trāsdē consiliū ierunt ut prior humiliter et deuote missā celebraret et cū fratribz vniuersis deo supplicaret. ut quod postulabant indicare non differret. Quod cū faceret et agnus dei ter cantatū fuisset. vox celestis audita est dicens. In grandimōte. in grandimōte. in grandimōte. quā prior et nōnulli fres audierūt. Finita igit⁹ missa pgentes ad locū sibi relatū satis mureto vicinū. ecclesiā et domos fecerūt ad habitandū. Quibz vtrūq; vili sic

mate pactis redierūt muretū. et accipientes sanctū corpus in grandimōte tūstulerūt. pauciscq; scientibz subtus presbiterū ante altare condiderūt. Illuc miles q⁹dā palitinus deportatus ut in oratoriū fr̄m recuperet ante altare delatus postq̄m sup lapidē sepulchri pedes suos tenuit libere exclamans ait. Sinite me q̄a modo sanus fr̄is sum in hoc loco in quo pedes meos teneo. Et dico vobis q̄ iacet hic aliquis fr̄is tumulatus. pro cui⁹ meritis et amore sanitatē michi cōtulit deus. Cui q̄ prior eū increparet. et vehemēter ne hoc diceret prohiberet. ille validius pre gaudio clamabat. hic sanus fr̄is sum. Quidā etiā eius discipulus qui lumen amiserat pstratus adorans ad sepulchrū eius visū recepit. Panus vero quo sacre reliquie inuolute cerant. et semel et itēm ac itēm proiectus in ignē cōburi non potuit. Que miracula prior intuens. timuit sibi et alijs quietem minui. et interne suauitatis dulcedinē tardius experiri. si populor⁹ turbe locī ad quē venerant. miracul⁹ causa frequentarent. Et veniens ad sepulchrū ita locutus est. Serue dei tu ostendisti nobis paupertatis viā. et toto conanime docuisti nos intendere per eam. nūc vero de arcta via ad latam et spatiosam tuis nos vis miraculis reuocare. Et qui predicasti solitudinem. nūc in solitudine fores ac nūdinas vis congregare. Non curiositate ducim⁹ ut miracula vidē velim⁹. sanctitatis tue satis tue frūas. que tuā extollant sanctitatē. et nostrā destruant humilitatē. Non sit tuis. Ad si aliter feceris tibi dicim⁹ et per obediencīā quā tibi promisim⁹. constanter asseram⁹ q̄d ossa tua hinc extrahem⁹ et in flumē spargem⁹. De discordia inter imperatorē Henricū et papā hildebrandū. Sigberti. Caplm .li.

Huius imperij sui anno Henricus imperator coacto wormacie concilio xxviij. epor⁹ et multor⁹ primatū regni decreui iubet. q̄a decretū est fuit hildebrandi pape inuitis esse debere ibiq; oēs preter paucos hildebrandū abiurarent. eiq; papatu abdicandū esse indicarent. Hildebrā

nus econtra impatorē excōitat sub hoc ob
tentu ut primates regni quasi iusta ex
causa excōicato regi contradicāt. Domi
nica palmaꝝ circa horā sextā serено re
lo stella apparuit p̄napibz saxonū qui in
dedicionē impatoris erant. relatis per eos
quibz cōmissi fuerant. Saxones rebellāt
instinctu hildebrāni pape. Ipē papa occur
rens impatori in longobardia. sub falsa
eū pace absoluit. Omnes enī qui priusḣil
debrāno abnuauerāt p̄iurū p̄iurio cu
mulantes impatorē abnuant. et rodul
phū ducē burgundionū sup̄ se regē statu
unt. corona ei a papa missa. cui erat īsc̄ip
tum. Petra dedit petro. petrus dyadema
rodulpho. Hunc sigefridus archiepūs ma
guntie in regē benedixit. et facta a magū
tinis seditione contē eos. rodulphus cū ar
chiepō nocte aufugit. Hildebrānus papa
omnes adūsantes impatori absoluit ab ī
fidelitate et p̄iurio. Impator alpiū aditi
bus contra se munitis. vbiq; oēs eoꝝ insi
dias frustratus per aquileiam venit ra
dispona. et rodulphū adorsus eū fugere
cōpulit. et iteratā expedicione sueuiam
depopulat. Anno xciij° henricus impa
tor sueuiā quagitus. castella frangit oīa
depopulando. ījmias suis formidinē. ami
cis addit fortitudinē. et multos qui ex de
speracione rerū a se defecerant ad se trahit
Hermānus epūs hildebrāno pape ad a
nimā confederat. ac per hoc impatori re
bellis metensi vrbe pellit. Hy hoc tempore
cepit florere in ecclesia beati q̄ntini belua
censis canonicus ordo. p̄mū ab aplis. postea
a beato augustino epō regularē īstitutus
sub magistro ruone venerabili eiusdē ecclē
preposito. postea turnotensi episcopo. De apo
logia petri damiani sup̄ epātu dimisso. Heli

In hoc tempore petrus nand⁹. Cap. lij.
damian⁹ scripsit ad papā hilde
brannū. reddens racionē quare e
piscopatū dimiserit. Erat enī vir religiōe
et sapīa notatissim⁹. Cui quedā ibi narrat
que in hoc loco excerpenda decreui. Quia
inquit refutauī ecc̄iasticū regimē. centū
annoꝝ penitēcia michi ījūcta est. scīdū
remedia regule monastice. Sonte de talibz
remedijs loquit hic de quibz ibi dicit. Do
minicus inquit lorica ferrea vestitus cū
ad carnē duobus q; cruribus ferreis cruri
in corpore. et duobus per armos brachijs
hic armata scopis vitreaq; manu. duodecī
psalteria vestibus exutus totā noctē ducās
pueritem cū die altera p̄solut de xviij° vsq;
ad beati quoꝝ. Hui⁹ viri exēplo mos tole
rat in nostris ptibus ut nō solū viri sed et
nobiles mulieres hoc purgatorij genꝰ in
hiantē arripiant. Nam relicta rechaldi mu
lier magni genis et magne dignitatis ve
nit michi se per prefixā hui⁹ disciplīe re
gulā centū annoꝝ penitenciā peg̃isse.
tribz disciplinaꝝ milibz pro vno anno com
putatis. Talis igit̄ centū annoꝝ penitencia
illi ījuncta est. qua epātū dimiserat amo
re religionis. cū esset valde ydonea regi
mini ecclesie. Sed ipē racionē reddens. mi
hi sanctos hoc idem ante se fecisse dicat. Va
lerius inquit ypponensis augustinū sibi
successorem constituit. Ualdus tarodensis
imminente obitu ad cenobiū cōuolauit. Cui
ut ait gregorius in registro bīus andreas
apparuit. et horā obitus nūciauit. Adel
bertus benens epūs monachū induens
martirij palmā īuenire promeruit. Ite
quida stūs penitens epātu dimisso. tan
dem ab angelo visitat. et iubet ad epātū
redire. sed noluit donec admonēte eode
angelo beatus remigius celerit aduēit.
qui hoc ei impauit. et tūc primo obediuit.
Et infra. Melius est pondus abiē q̄m cū
detrimēto dn̄i tui⁹ ego seruus sū fractus
cruciatib; interire. Unde sc̄ptū est. quare nō
dedisti pecuniā meā ad mensā. et ego ve
niēs exegissē cū vsuris vtiq; qd̄ meū est.
Idem inquit iheronim⁹. Deposuisses ad
altare quod ferre nō poteras. Dū enī tu
ignauus negociator denariū retines. al
terius locū qui pecuniā duplicare potuit
occupasti. Nonne apud quosdā epōs regia
les epule cotidie. cotidie apparatus. cotidie
nuptiale cōuiuiū? Et vnde refugerunt
debuerant indigentes recreant milites.
et ad eoꝝ mensā delicijs affluentib; alieni
vtitant. cū illi quoꝝ est tota substantia
exclusi foras famis īopia cōtabescant. Et
quod dyabolum videt equare malunt pu
dijs in militiā profligatis. omnig; possit

sione terrenū. insup et decime et plebes ad
dunt̄ in beneficiū secularibz. Que liberalis
tas pessima et egentibz adimit vnde viuāt
et dyocesanos deterret ut decimas non p
soluant. illos occidens in corpore isbos in
anima. Florentine ciuitatis epūs ludo sim
plicū prefuit. Que ego increpās adhuc e
piscopus ijunxi ei ut pauperet tria psalteia
et rij pauper pedes lauaret et eos refice
et singulis singulos daret denarios. ut ma
nibus abluceret quod manibz polluerat.

Narrationes eiusde de quibusda casibz mira

Nouus tempis bilibz. Actor. Lij cap
sunt quida casus mirabiles. quos
idem petrus damianus sparsim in
libris suis narrat. quos inserē dignū duxi.
Dux venetie constantinopolitane vbis ha
bebat vxorem que tā tenere et delicate vi
uebat ut se cōmunibz aquis dedignaretur
abluere. sed eius seruu de vore celi vndiq; vo
lebat laborioſiū ei balneū ꝓparabant. Cibos
suos non tangebat. sed ab eunuchis eius ali
menta queq; minuci conabedant in frus
tula. Que mox illa quibusda fusinulis
aureis et bidentibz ori suo ligneriens adhibe
bat. Cubiculū eius tot aromatibz et tymia
matibz redolebat. ut etiā dictu fetidū sit et
auditu incredibile. Sed dū adhuc viuēt.
vibrato sup eū mucrone iudicij. corpus eius
omne cōputruit. ita ut totū cubiculū in
tolerabili fetore cōpleret. Nullus q illā ser
ve potuit. non vosmeta non seruulus. vxo
ria sola ancilla non sine spectaq; redolen
tiū auxilio in eius seruicio remansit. que
tamen rapti accedens ausim vecedebat.
Diutius hoc languore detecta et miserabili
ter cruciata. amicis quoq; lacrimabz die clau
sit extremū. Fuit potest illud aptari q̄ntū
se exaltauit et in delicijs fuit tantū date illi
tormenta et luctus. Et rursus. potentes po
tenter tormenta patienter. et fortioribz fortior
instat cruciatio. Sophia fuit duox mar
tyrū vgozonis sozor et maximi filia. Hec
dū sana esset et incolumis. petijt abbatem
sancti ypoſoti. ut sibi sepulturā in eodem
monasterio pararet. Quo renitente et il
lam deliraue dicente. illa tamē licet diffi
cile impetrauit. Factū est ergo sepulturū
eius in claustro monachoz. Quod illa
mox ut ingressa conspexit. nescio quo dei
iudicio egritudinē egritudinē incurrit
et paulo post aborsit et obijt. et ibidē se
pulta est. Cuius tumulus cū esset gipseus. et
arte sementarioz studiosissime cōmuni
tus. tantā tamen illuuiē per continuū tri
tatem annū exalauit. ut fratres in toto il
la meditate claustri remorari non sine
ret. Omis enī caro q̄nto tenerius et molli
us edurat. tanto deterius in putredinē
vertit. Quida monachus cū frixuras q̄s
dam in refectoriū deferret in vasculo. pru
riente gula mox vnā in os proiciens furti
ue comedit. Major tantus eū libidinis ardor
inuasit. ut quod nūq; ante fecerat. nulla se
ratione cōprimeret. donec ꝓprijs manibz se
men eiceret. Sic post puellā introiuit
in eū sathanas Adhuc de eodē. Capl'm

In monasterio sancti vincencij. liiij.
non procul a monasterio qd dicit petra
pusa constituto regulare constitue
ram; edūm ut in quadragesima per tri
duū non nisi modicū panis cū aqua oēs
sumerent. nulla verba proferret. nec lec
tionū nec orationū audiencia. Nudis pe
dibz incederent. expleto psalterio mutua
scopauū se totidie castigatione purgaret.
Hanc regulā quida frater edendo viola
uit. qui peritus erat scribendi. notandi.
tornandi. fabricandi. augur cenobates.
medicus magnus. oīa nouerat. Media
quadragesima ille crassus et nitidus et
obesus. repente infirmatus est. Audierā
autē illū pro ptīs suis a missaruū celebra
tione sequestratū. Super qua re eū āmo
nui. sed hoc negauit. Secunda die corpo
ris sui sedens in lecto amplius a me flagi
tabat. Cumq; abbas eū sup hoc corripet
qui presens nobiscū astabat. pro eo statuet
q; nulla signa mortis in eo appareret. ille
nichilominus pstitit. Et iam sacerdote cū
sacramēto astante. applicans ad se vnū
de fratribz nescio quod graue ptūm ei in
susurrauit ad aurē. Qui attonitus et nesci
ens quā ei penitentiā ijungeret. tandem
xv annos penitere ei ijunxit. Mox ut
ille corpus dñicū susceptit. animā simul
cū felle euomuit. Quod fel usq; ad sepul
turā fluere non cessauit. In prefato

monasterio statutū erat et per triennium
iam seruatū ut horis canonicis beate ma
rie semp virginis officia dicerent. De quo
murmurare cepit monachus quidā nomine
gazo reprobe vite sed dicacis et accurate fa
cundie. Et obtinuit per questiones suas
ut hore beate virginis amplius non dicerent.
Mox innumere aduersitates aduersus idem mo
nasteriū exorte sunt. depredaciones. rapi
ne conflagraciones. seruorum et familiariū
eiusdē loci trucidacio. Itur ad imperatorem
teutonicū sed frustra. Venit ad me. dico
eis hoc accidisse quia matrē pacis a se pro
iecerant. Et mox in terrā prostrati nūcij
dicūt se nūquā de cetero laudes beate virginis
dimissuros. Sicq in breui postea pacē re
cuperauerūt. ¶ Monachus quidā nobis co
habitaturus cohesit. et p octo annos nobis
cū mansit. caste et laudabiliter iuxta fr̄m
testimoniū. et multa nobis volumina
scripsit. Erat enī peritus scribendi. Post
hec cū obesus corpe et robustior solito vide
retur cepit obstinate deposcere ut ad suū mo
nasteriū reuerteret. suadente hoc dyabolo
ut postea patuit. Nam mox ut monaste
riū peciit cū alio quodā monacho dierū
malorum sene litteris eque perito atq libra
rio incestū incurrit. in egritudine mox
irruente decubuit. et non multo post con
fessus et confusus decessit. Item de eodem

Quidā monachus fauentine ci lv.
uitatis ardere fecit aquā in lampa
de pro oleo. et postea in luxuriā in
cidit. et publice virgis cesus turpiter decalua
tus est. ¶ Eiusdē ciuitatis presbitero angelus
dn̄i ex consuetudine aduenīebat. et sacra
mentū dn̄ici corpis de offerētis manibz as
sumebat vidēte principe. Tandē idem pres
biter in luxuriā incidit et ecce angelus
dn̄i eo offerente ut consueuerat venit.
Et inspectante principe spongiā impletā
aqua sup caput eius expressit. Omnesq
sordes atq calores quos de corpe illius an
te cōtraxerat. mēbris eius omnibz itm sup
fudit. Obstupescens princeps. secrete presbite
rū āmonuit. Qui primo negans postea
confessus ē se preterita nocte in quandā cubicu
lariā eius corruisse. ¶ Duo viri de primo
ribz fauentine ciuitatis eiusdē. cuidā dya

cono simul apparuere per visum. qui ferreis
casulis in modū sacerdotū calotenus vide
bantur induti. Percunctante illo et dicente
vtrū vos qui vos in illa vita estis iugiter
dn̄m benedicitis rn̄derūt. Nos qui apud
inferos eterno igne cruciamur. nūquā bene
dicimus dn̄m. ¶ Quidā princeps salernitanus
cū quadā die prospexisset de monte vellina
flāmas erūpere protinus ait. Procul dubio
aliquis sceleratus diues in proximo mo
riturus est. et in infernū descensurus. Est
enim talis consuetudo in illis ptibus ut
īminente morte diuitis reprobi mons ille
flāmas euomat piceas et sulphureas. His
dictis supueniente proxima nocte dū idem
princeps securus cū meretrice concūberet
expirauit. Quē illa utpostea referebat quod
contigisset ignorans diucius ptulit. et vix
tandē a se non hoīem sed cadauer proiecit.
¶ Quidā presbiter neapolitanus. volens cer
tius quod non licebat addiscere. illuc ubi
gehēnale baratrū feruencius eructabat pro
pinquare presūpsit post missarū solēpnia
infulatus quasi armatus procedens. Sed dū
vltra quā solebant hoīes temerarius scruta
tor accessit. redire non valens postmodū
non cōparuit. ¶ Alius presbiter matrem
suā beneuentū egrotantē reliquit. Qui
dū pduceret dn̄m suū p fines neapolis. exun
dantibz flāmis intendens audiuit clamorē
quē matris sue esse cognouit. Notauit ho
ram et tūc compit matrē suā obiisse.
¶ Quidā clericus cū pelice sua per quinquē
niū luxurians. incensa vrbe. fortuito īcen
dio simul in vna domo cōbustus īuentus ē.
¶ Quidā presbiter cōuersionē promittēs et
differens in paruo fluuio de equo cecidit et
submersus est. De eodem. Cap. lvi.

Iohānes cōmiclensis epūs porcū vidue
abstulit. Plorauit illa. non est exaudi
ta. Qui dū comederet percussus est in
gutture. quod vulnus dū vixit a medicis
sanari nō potuit. Tunc ergo cōuersus est
ad religionē quā multo ante promiserat
et implere non volebat. Diu tamen postea
in cōuersione vixit. tanta laborans guttu
ris molestia. ut cū magna difficultate ali
menta pciperet. et ad geminā refectionē
fratrū sibi succedenciū discumberet. vixq in

tanto spacio caperet vnde stomachū vetare aret. Qui quidā dines hardwin⁹ tertiū de uotione michi sposponderat. q̄ si non posset ante saltem expleto decennio tūsiret ad re ligionē in monasterio beati vincencij quod in arpinati sitū est. Expleto termino tergi uersari cepit. et abbas eiusdē monasterij uotis eiusdē fraudabat. et dissuadebat cōuerti. cui⁹ nimirū pnecessarijs sustentabat auxi lijs. Interea languore correptus confessus est. et pauperibz et ecclesijs multa largiens. quasi rebus bene dispositis securus assistentes sibi cognatos et affines sub hac attestatiōe constituit. Obsecro vos inquit per caritatē que deus est ut nemo me huic mortali vite reddi deposcatis. ne me inseperatū quod absit impiusa mors rapiat. Mortuus est ergo et aliquanto tempe post mortē suā abbati illi nocte apparuit per visum. Videbat et ecce in spaciosa campi planicie impator vl quelibet excelsa pōtūs. cū tocius regni copio so veniebat exercitu. Cumq; ille stupefactꝰ hunc illucq; oculos deducēt. ecce hardwin⁹ a quibusdā custodibz celeriē ducebat. Heus inquit abbas siste gradū parūp. michi nō loqueris hardwine. Eya frater quid tibi ē letarus an patevis. In pena es an in glā. Tunc ille tristis et flebilis. quid me interrogas de gloria. qui ingentibus penis affligor. Ad q̄ abbas. Quid ergo fecit tibi beatus vincēcius At ille. Sanctus inquit vincencius diu me fe cit sperare colloquiū. Sed quia diutū frustratus hoc obtinere non merui. spem hanc ōino iam frustratus amisi. Sic plane pro missionibz frustrabat ab eo. quē similiter promittendo frustrauerat. Itē de eodē. Cap

In monasterio quod dimisit auri diuit. quod beatus gregorius infra vo mane vrbis menia condidit. quidā pu er a parentibz oblatus est. Qui tū adolescēt ad seculū rediit et vxorē duxit. Cumq; iuue nis frūs esset. diuino iudicio paulsus in gut ture cepit egrotare vsq; ad mortē. Tandem se petijt ad monasteriū reportari. ibiq; peni tudinē de suis prauitatibz et habitū mona chi recepit. Cumq; vxor eius ad nōnullos a bijs lecto iacentis assisteret. cepit ille ge mens et vlulans ordinate voce garrire Cumq; increparet quare non quiesceret.

nonne inquit videtis beatū andreā aplm et sūm gregoriū aterrime me sius verberibz fla gellantes. Postea paululū quiescens respi rabat et dicebat. Quomodo verberauerūt me quia monasteriū dimisi et vxorē duxi. Et utiā post fletus et rugitus dicebat quiescāb Quomodo verberauerūt me quia pauperibz mē dicantibz maxīe scotigenis. nūmos nōmo do non dedi. sed eos eaā quod pessimū est frequenter irrisi. Rursūq; modo castigatus sum. quia sex nūmos a quadā vidua pau pcula mutuo accepi et reddē nolui. Quot passus illa fecit in laborando dū veniret ullos a me requirē. tot modo ictus ab am borū sanctoꝝ manibz ptuli. dū me puer verberaret. Vt sciatis autē inquit quia nō mentior. pendie hora sexta de hoc seculo migraturꝰ sum. Erat tūc feria sexta. Noc te vero qua diūcius dies illucescebat in ra mis palmarū de lecto cūctis mirantibz exiliens scapulare et alia q̄ iuxta se erant repente corripuit. et mox ecclesiā beati andree attonitus et festinꝰ intrauit Vbi strato cōpositus hijs qui aderāt fribz aut. Ecce sanctoꝝ verberibz flagellatꝰ ita purificatus de corpe egredior. sicut de fon te baptismatis nudus exiui. Igit inter sa cra missarū solempnia dūica passione vir plectra. hora qua predixerat obijt. Cui dato eius corpore ad lauandū. tuente sunt in eo indices et stigmata plagarū. In eodē monasterio scripta est. et in eadem fons vnde beatus gregorius bibebat. et tubile lapideū. in quo in estate quiesce bat. Quā aliq̄n scriptā pregnans mulier cula ingressa est ut in ea ptuiret. Que mox ut prefato tubiculo appropiquauit. moriens corruit. De eodem. Caplm lviij.

Desiderius casinensis abbas nar rauit michi. Seruus inquit dei neapolitane regionis in pōti ta rupe iuxta viā publicā solitarius ha bitabat. Qui dū nocturno tpe psalleret et fenestrā cellule horarū explorator api ret. vidit multos ethiopes iter carpere. et longo tractu onustos feno saginarios cōminare. Cumq; eos inquiret qui es sent. et cui⁹ rei gracia hec iumētoꝝ pa bula vectarēt. maligni spūs inquiunt

sum9. Hec autē param9 non pabula pecori
bus alendis. sed fomenta potius igniū hōi
bus cōburendis. Prestolam̄ eū in proxīo
principē capue qui iam decumbit. et iohā
nē mgr̄m militū neapolitane ciuitatis
qui adhuc viuit incolumis. Ilico vir dei io
hānem festinus adijt. et que viderat et au
dierat narrauit. ¶ Per idem tempus otto
secundus contra sarracenos ibat calabriā.
Hijs auditis iohānes ait. Modo necesse ha
beo imp̄atori occurrē. et de statu terre hui9
diligenter tractare. Post eius abscessū spon
deo quia seculū deseram. et monachus fiā.
Vt autē probaret vtrū verū esset quod ille
narrabat nūciū direxit ad capuā q̄ pan
dulphū iam mortuū īuenit. Ipse quoq; ma
gister militū iohānes anteq̄ imp̄ator ad
illas p̄tes attingeret vix diebus xv sup̄uiuēs
mortuus est. ¶ Martinus qui in galma
dulensi heremo cōmorat̄ vir multarū vir
tutū et precipue in gratia lacrimar̄. nar
rauit. Monachus erat maritimi territo
rij in cenobio quod dicit̄ ad pinū. multis
peccator̄ nexibus īuolutus. Cui cū magna
et longa penitencia fuisset īuncta. ille a
quodā familiari suo auxiliū petijt ad cō
portandū pondus penitencie. Quod onus
ille deuote suscipiens. precepit eū securum
manē de tanta p̄te p̄soluenda. Qui sic obli
gatus non multo post mortuus est. Erat āt
vite inter fr̄es irreprehensibilis et opiniōis
honeste. Non multis post diebz penitēti mo
nacho in sompnis apparuit. Qui inqui
situs quomodo se habēt. male inquit et
dure. sed p̄pter te. Nam liber a p̄prijs q̄a
tuis me vinculis īnodaui. et alienā cau
tionē non p̄solui. flagellis duris atteror.
Sed queso te ut vigiles pro te et liberes me.
Vade itaq; et deprecare cōuentū ut quod
spospondi p̄soluant et me eruant. Quod
cū factū esset. ille rursus prefato monacho
apparuit vultu festiuo et sereno. dicens se
per oraciones fratrū a penis erutū et sc̄is
cōiunctū Item de eodem. Cap̄ lix.

In partibz galliar̄ inter abbatē et
quendā seculi potentē orta est magna
contencio de possessione. ita ut vtriusq;
partis fautores post longa iurgia ad ar
ma condixerint. Potens ille secularis tur
mis armator̄ stipatus. campū preliatur9
ingredit̄. Abbas autē cūctis qui pro se dimi
care venerant suū prohibuit comitatū. et
solos monachos suos equis imposuit capi
ta cucullis operiri precepit. et sic armat9
ad locū certamīs venit. Protinus aduersa
rij tanto horrore p̄cussi sūt. ut mox equis
desilirent. arma proicerēt. terre se hūilit̄
sternerent. indulgenciā flagitarēt. Si obi
ciat̄ leonē papā bella gessisse. respondeo nō
ideo petrū factū esse aplor̄ p̄ncipē quia ne
gauit. nec ideo dauid p̄phetā. quia mecha
tus est. Bona vel mala non de meritis ha
benciū sed de p̄prijs debent qualitatibz es
timari. Gregorius multas īiurias et vi
olencias a longobardis passus est. am
brosius ab arrianis. vterq; sola patria
dimicauit. Dusinus ep̄us in capite ieiu
nij feria quarta fecit sibi et militibz sup̄
tuosū cōuiuiū et balneū p̄parari. Cuius
vultū repente p̄alisis corripuit et faciē
et os. et cū tali morbo diu postea vixit.

Quidam Item de eodem. Cap̄ lx.
alienā suem furatus est. Erat aūt
vir ille hospitalis valde. Interea ad
est dn̄s ihūs in effigie paup̄is et tanq̄ pro
lixo crine rogabat tonsorē. Ille protin9 re
uerent̄ assurgens. assūptis forpicibz eum
tondere cepit. Quod dū faceret. repperit in
occipio eius duos oculos latitantes. Expa
uit ille. et inquisiuit quid hoc esset. Cui
ille. Ego inquit ihesus vocor. qui vndiq;
cuncta contemplor. Et isti sunt oculi q̄bz
vidi suem quā in cauea conclusisti. Mox
q; disparuit. ¶ Quidā ep̄us valde siciens
vinū sibi afferri precepit. Cumq; pincer
na totū quod erat in vasculo exhausisset
in poculū et ep̄o detulisset. ecce pauper ī
portunus illud sibi dari poposcit dicēs. q̄a
si statim non biberet. protin9 expiraret.
Precepit ep̄us illud paup̄i dari. Cumq; ā
plius sitiret ep̄us q̄m ante. iussit itm̄ in
vas vinariū inspici si forte aliquid sup̄
esset. et rep̄tū est plenū. ¶ Abbas quidam
iussit emi lampredā. Empta est xx nūmis
papiensibz. cocta et apposita. Et ecce pau
per ad ianuā id maxime sibi dari postu
lat quod abbati appositū erat. Mittit ei
abbas integrū adhuc piscem. Ilico paup̄

cū parapside plena pisce in sublime se extu
lit et cēlū cunctis videntibz penetrauit. Ecce
probato q illud quod in sinu paupis oc
cultum in cēlū reponim⁹. Epūs quidā
lampredā ptrahi iussit. Cumq missa can
taret. illecebroso gustu eiusdem piscis tepta
tus est affectu. Erubuit ille. expletaq missa
febricitanī anime piscem dari paupi iussit.
Quidā paterfamilias vnū solum nūmū
habebat in loculo. ad emendū aliquid qđ
cū pane comederet. Interim pauper aduc
nit et misericordiā postulauit. Dat ei nū
mū illū. Redit domū. et panis qui solebat
ei apponi. Et ecce vir quidā ignotus. et q̄
nūqm antea viderat festinus et anxius.
viginti solidos denariorū in linteo ligatos
in manu eius posuit dicens ei a domino su
o missos. et tanq̄ qui exp̄taretur mox vetes
sit. Item de eodem. Caplm lxi.

Quidam nobilis genere sed degener
moribz duxit consanguineā suā.
in slauoniato regno. Excōicatus
est ab epō pio. contempsit. Ad diuine vero
indignationis contigit indultū ut panes
de nupcialibz mensis in plateis ante canes
proiecti. a canibz non tangerent. Non multo
post ille in cubiculo dormiens. fulminatus
est. Cum apud pmensem vrbē studerē in
vigilia sanctorū martirū gervasij et ptha
sij. vir quidā matutinus surrexit et boues
suos in vemotiora pascua duxit. Cui⁹ cōui
cinus quidā domū ingressus et febricitare
se simulans. lectū vxoris eius intrauit.
Cumq dentibz stridere et tremere. illa ve
hit febricitanti marito cōpatiens illū am
plexa est. et lodice contexit. Quā ille vio
lans continuo recessit. Nec multo post ma
ritus redit. stratū repetit. cui vxor exprobrā
ait. Optime poteris hodie ecclesiā scōrū mar
tirū ingredi que tibi contigua est aī ceteris
xpianis. Cumq ille attonitus inquireret
quid loqueret. et rem totā per ordinē cog
nouisset. cognoscentes vterq se esse delu
sos valde consternati sunt. Tandē resūpto
spiritu et omni rubore postposito cōuene
runt aī ceteris ad nocturnū officiū. et que
relā coram omibz deposuerūt et vindictam a
dnō de tanto scelere deposcerūt. ut latentē
adulterū notū faceret. Mox adulter demone
plenus et sepm lacernis intrauit in eccle
siam. modo in altū volans. modo grauissi
mo impetu in yma se precipitans modo ad
parietē caput elidens. modo in pauimētū
insaniendo se prosternens. Tandem infelicē
animā coram pplō exalauit. Adhuc de eo
dem. Caplm lxij.

Fertur in regione puteolis in apulia inter aquas ni
gras et fetidas saxosū esse pmūcto
rium et scrupeū. Ex quibus aquis consueto
more tetrerime vidēt auicule repente cō
surgere. et a vesptina sabbati hora vsq ad
ortū secunde fexie humanis aspectibz appa
rere. et velut solute a vinculis libere spati
ari. alas extendere. plumas deperdē. Nec
quicquid vidēt vescī. nec quolibet auicupis in
genio pūt capi. In matutino secunde fe
rie ingens cornuus ad instar vulturis eas
psequit. et post illas cursitat. Que ptino
aquis se īmergūt nec vlterius apparent
donec ad vesperā seqntis sabbati. Has nō
nulli phibent esse aīas hoīm gehenne de
putatas. Sed dnico die tū adiacentibz noc
tio potiri. Cui assertioni prudentius mag̃no
consentit dicens. Sunt et spiritibz sepe no
centibz penarū ferie illa nocte sacra. qua
rediit deus victor ab inferis acherontis. Sed
desiderius cassinensis abbas rem sic se habē
funditus abnegat. Vmbertus tū archiepūs
presente desiderio retulit se hoc audisse ab
accolis apulie. Idem vmbertus retulit q̄
in monasterio sancti siluestri in territorio
vrbinati quidā monachus obijt. et ab inci
piente gallicinij nocturnalis articulo vsq
ad secundā diei horam crudeliter exanime
sentibz circūquaq psallentibz iacuit. Cuiq
ito mortuus surrexit. Cumq fres attoniti
ppius accessissent ut ab ore illius verba au
dirent. ille maledicta et contumelias in de
um cepit euomere. et cruce oblatā ei ut oscu
laret conspuere. et intemeratū dei genitri
cem ignominiosis obprobrijs lacerare.
Et dicebat. Quare pro me psallitis vel sac
ficia offertis. Ego in ipsa turtara flāma
sui. Ibiq dns magister meus et dns luci
fer coronā suā eream extinguibili semp
ardore ardentē michi in capite posuit.

eiusdēq; metalli clamidē qua induebatur
me vestiuit. Erat autē clamis tam longa
ut talotenus flueret. tam feruent̄ ignita
ut guttas emittē videret̄. Cumq; frēs eū
ut penitenciā ageret admonerent. ille a
nathematizabat. et omnia redēptoris nr̄i
ore sacrilego condēpnabat misteria. Tūc
monachi toto corde pro illo orantes exutis
vestibus se verberantes et pugnis pectora
tundentes. omnib; quib; valebāt precū ge
neribz insudabant. Et ecce desp̄atus ille
ad se redit saluatoris oīpotenciā laudat.
sathane ludificacionib; abrenūciat. crucē
adorat. penitenciā flagitat. Confessus est
autē quia post abrenūciacionē seculi in for
nicacionē inciderat. quod eatenꝰ celaueat.
laudans q; et benedicens deū vsq; in diem
alterā vixit. et in sancta confessione mi
grauit. Item de eodem. Cap̄ lxiij.

Hildebrannꝰ michi retulit q; in teu
tonia erat quidā comes bone opini
onis et vite īnocentis scd̄m opinio
nem hoīm. qui ante decennium defunctus
fuerat. Post cuiꝰ obitū quidā vir religio
sus per spm̄ ad inferiora descendēs. vidit eū
dem comitē in sup̄mo gradu cuiꝰdam scale
Que scala inter crepitantes flāmas videba
tur erecta ad suscipiendos omnes. qui ex eadē
comitis genealogia descendēnt. Surgebat
autē scala illa de īmenso baratro. Hoc aūt
ordine succedenciū series texebat̄ ut qui no
uus adueniebat supremū gradū tenebat sca
le. et qui in eo rep̄tus erat. ad inferiorē p̄xi
mū descendebat. Cumq; vir qui hoc aspicie
bat quereret. quare ille comes sui temp̄is
qui tam iuste vixerat illic torqueret̄. audi
uit. Pter quandā possessionē metensis ec
clesie. quā beato stephano proauus eius
abstulerat. cui iste iam decimꝰ in hereditate
successerat. In partib; babilonie habebat
possessionē sedes apostolica. vnde tantum
balsami redditū ānuatī capiebat. q; suffi
ceret in lumine lampadi ante altare sc̄i
petri appense. et semper ardenti. Hāc pos
sessionē accepta pecunia papa distraxit.
et canonē aromatis quē accip̄e solebat a
misit. Aliq̄nto post cū idem papa ante sc̄m
altare quasi deuotus astaret orans. ecce gr̄n
deuus et terribilis senex. in cuiꝰ eciā facie

barbicasiū videbat̄. elato brachio colaphū
illi vehemēter incussit. et ait. Tu extinxisti
lucernā meā ante me. et ego extinguo lu
cernā tuā ante deū. moxq; disparuit. Pro
tinus ille corruit. et paulo post obijt. Pue
rulus quidā q̄nquēnis. hubaldi filius nobi
lissimi viri. qui mecū degebat in heremo.
in meo monasterio fc̄us fuerat monachus
Hic cū in stratu suo quieuisset vesp̄e. mane
in pistrino clausis vtrimq; ianuis īuentꝰ
est. Qui requisitus dicebat se a quibusdā
hom̄ib; ad magnū cōuiuiū deductū. vbi ō
nes epularū delicie videbant̄. ibiq; eum
manducare fecerūt. Dicebat eciā q; eū us
q; ad castellū quod sup̄eminet mōsterio
deferentes. sup̄ ip̄m tintinnabulū quod
iuxta in ecclesia dependet deposuerunt.

In bononie Adhuc de eodem. Cap̄ lxij.
p̄tibus duo quidā amici et com
patres in cōuiuio discūbebant. qui
bus allatus est gallus. Quod pulmentū
vnus illoꝝ arrepto cultello ut mos est in
frusta desecuit. tritūq; piper cū liquamīe
sup̄fudit. Quo facto alter ait. Profecto cō
pater sic explicuisti gallū hūc ut ipse sc̄us
petrus eciā si velit redintegrare nō pos
sit. Cui mox ītulit alter. plane nō modo
si beatus petrus. sed et si ip̄e xp̄us imperet
gallus hic in p̄petuū non resurget. Ad hāc
vocem repente gallus viuꝰ et plumis coop̄
tus exiliuit. alas p̄cussit et cecinit. totūq;
liquamē sup̄ eos qui cōuescebant̄ asp̄sit.
Ilico sacrilegi blasphemi in asp̄sione pipe
ris lepra p̄cussi sunt. Que plaga lepre eci
am in posteris eoꝝ hereditaria p̄mansit.
vsq; ad obitū. Vnde in famulatū subacti sūt
bononiensi ecclesie. que beati petri insigni
tur vocabulo. Quidā institores venecie cū
applicuissent viderūt leonē spiris draconis
non procul a litore īuolutū. trahi violenter
a dracone in speluncā. Pandoces autē q̄
violenter huic spectaculo cōuenerāt. au
dacter draconē īuadūt et puniūt. et leonē
liberant. Qui non ingratus per aliquot
dies quib; illic pandoces morati sunt. coti
die pellem vnā animalis a se capti aduer
it. Quidā agricola diluculo valde mane
surrexit. et videns draconē enormis mag
nitudīs lignū putauit et sup̄ eum sedit.

Tempa Henrici XXVI Quarti

Quē mox bestia deglutiuit. Quidā cū a
hierosolima rediret. et defessi socius viā
nocte quiesceret. leo terribilis dormientib
supuenit. ceteros ꝑ preteriens solū pres
biterū inuasit. ceteris ꝑ leonib predā ad
uexit. quē mox deuorauerūt. socijs au
dientib mugientē. Quidā cū cōuocane
o suo ad lucna redenda ꝓgebat. et ecce ser
pens terribilis magnitudinis duob attol
lens colla capitib in eos impetū fecit. V
nus autē eox qui tenebat securim unū
caput eius abscidit. et mox ei securis ad
terrā cecidit. Quē serpens iratus mox al
tero capite mordicus apprehendit. et spiris
suis eū inuoluens in speluncā suā tulit.
Qui dū traheret clamabat ad socū ut
eū defenderet. vel ei securī quē tenebat in
manib daret. Qui timens noluit sed fu
git. et idcirco a sacerdote tib tanq̄ reus mor
tis exiliū subire coactus est. Hucusq̄ de
petro damiano et dictis eius. de ceteis
gestis eiusdē tpis. Sigiberti. Cap lxv.

Anno imperij sui xxiij°. henricus
impator in penthecosten cōuen
tu habito maguntie decreuit hil
debrandū a papatu esse deponendū. Et
longobardiā petens. guibertū ranēne
epm pro hildebranno papā designat. A
nno xxiiij° hildebrandus ꝑpa. quasi diui
nitus reuelatū sibi. predixit hoc anno
fulsū regem esse moriturū. Et verū qu
dem predixit. sed fefellit eū de falso rege
cōiectura secundū suū velle sup henrico re
ge impetrata. Rex enī henricus saxonib
grauu prelio congredit. et in congressu fal
sus rex rodulphus cū multis saxone prin
cipibus extinguit. Magunaa magnū
terremotū ꝓsensit kl' decembris. Claret
in anglia lanfrancus doctrina et sanctate
conspicuus. ex abbate cadomensi ordina
tus cantuarie archiepūs. Eo tempe flore
bat in northymania anselmus beccensis mo
nasterij abbas eximius. et pro sua sanctate
et sapia plurimū notatus. Hoc eadē tpe
in cenobio sancti medardi pollebat signis
et virtutib vir btissim⁹ arnulphus. qui
pro miro sanctitatis feruore ꝓpositū vedu
sionis eligens. et arta nimis abstinencia
se affligens. ꝓphete gradā diuinitus acce
pit. Et de reduso abbas eiusdē monasterij
factus. ad ipsam reclusionē pro conceptu
mūdi et desiderio interne quietis rediit.
Successionis autē pontifice defuncto elect⁹
est ad epatū. et iussu pape gregorij. a sedis
apostolice legato hugone lugdunensi ar
chiepo in presulē est consecratus. De cōstruc
cōe ecclē aldeburgēn et eiusmodi. Capm
Anno xxv. regis dagob lxvi.
bert tempe sctūs presul vsmarus
in flandrensi prouincia predictis
sub honore sancti petri apli ipō sibi reue
lante ecclesiā in aldeburgensi oppido edifi
cauit. et consecrauit. quā deus multis mi
raculis vsquequaq̄ glorificauit. Inter quem
lud tam mirabile ꝙ audituū antea exti
tit. quod hoc anno dnica nocte natalis
contigit. Campanariū prefate ecclesie ve
hementi vento flante a suis locis euulsum
et ad terrā penitus fuit uersatū. ita ut
in aere pendens et ruinā sui minitans.
ut semp cadurū. et audita vicina confractu
rū cerneret. Sed cū per sex dies et noctes
id tractaret a pplo. qualit hinc inde extunc
tū. machinis sursū erigeret. et vtriusq̄ suo
loco velocaret. pridie kl'as ianuarij circa
noctis medū aduenēs virtus diuina to
tam ecclesiā intus et foris impleuit luce ig
nea. et campanariū ad terrā declinatū to
tū insimul erexit ac firmissime locas suis
relocauit. et campanas ibi dependentes
mor sonare copulit. Eadē die cēci et clau
di surdi et paletici celerrimā in eodē loco
adepti sunt medelam. Nec solū illo die sed
prolixiori tempe diuine virtutis tantū p
mansit copia. ut de longe et de ꝓpe confiu
entib egrotis ꝓpria celitus prestaret medi
cina. Magnus terremotus cū grauī terre
mugitu factus est. vi° kl' aprilis prima hora
noctis. portendens forte imminens malū qđ
in toto orbe insonuit. et vnde terra doleret et
doluit. Henricus enī impator ad debellan
dū hildebrannū papā ytaliā petijt. Contra
quē papa vrbib et castellis munitis se ad
rebellandū accingit. eiusq̄ romā hostiliter
adeuntē non recepit. Henricus autē impe
rator expugnatis vrbibus et castellis que
contra se pro hildebrāno erant. romā leo
nianā obsidet. De anselmo cantuarēsi et

bonis eius initijs. Ex gestis eius. Cap lxvij.

Prefatus anselmus e confinio longobardie et burgundie oriundus litteris traditus didicit et in breui plurimum profecit. Necdum quintudecimum annum attigerat. cum iam qualiter secundum deum vitam instituere posset melius mente tractabat. Expleto autem aliquo tempore patriam egressus cum in transcensu montis cuiusdam fatigatus corpore deficeret. vires suas niuem mandendo reparare temptabat. quia ei aliud quo vesceretur presto non erat. Quod minister eius aduertens doluit. et ne forte quid edendum in sacculo eorum haberetur diligenter inuestigare cepit. et mox contra spem panem in eo nitidissimum repperit. Quo ille refectus est et recreatus et vie incolumis redonatus. Exactis itaque tribus annis partim in burgundia partim in francia. northmanniam vadit. Et cum fama magistri lanfranci vsquaque percrebesceret. et nobilissimos clericorum ad eum de cunctis mundi partibus ageret beccum venit. et eius magisterio se subdidit. Cumque propter studia corpus vigilijs et inedia et frigore fatigaret. venit ei in mentem quod si monachus fieret acriora quam paciebatur eum pati non oporteret. Nec tunc laboris sui meritum perderet quod nunc nesciebat vtrum sibi maneret. Hoc ergo mente concepto. ita secum tractabat. ecce monachus fiam. sed vbi? Si cluniaci vel becci. totum tempus quod in discendis litteris posui perdidi. Nam et cluniaci districtio ordinis. et becci supereminens prudencia lanfranci. me aut nulli prodesse aut nichil valere comprobabit. Itaque in tali loco perficiam quod dispono. in quo et scire meum possim ostendere et multis prodesse. Nondum enim ut ipsemet referre solebat in eo vigebat mundi contemptus. sed postmodum in se reuersus. quid inquit. esse ne monachum hoc est. velle scilicet alijs preponi. pre alijs honorari et magnificari? Non illic igitur deposita contumacia monachus deueni. vbi sicut equum est propter deum cunctis postponaris. cunctis abiectior habearis. Et quidem becci nullius ponderis ero. quanquidem ibi ille est. qui preeminentis sapiencie luce conspicuus. cunctis sufficiens. cunctis est honorabilis et acceptus. Illic ergo monachus factus sic religioni per omnia seruiebat. ut quisque religiose in tota congregatione viuere volebat. in eius vita satis quod imitaretur inueniret. Lanfranco autem in cadoniensis cenobij regimine assumpto. ipse prioris officio functus est.

De miraculis eiusdem. Cap lxviij.

Contigit autem quadam nocte ut ante nocturnas vigilias in lecto iacens secum rimari conaretur. quomodo prophete preterita simul et futura quasi presencia olim cognouerunt. et indubitanter ea dicto vel scripto protulerunt. Et cum in hijs totus esset. et hoc noscere desideraret defixis oculorum suorum radijs. vidit per medias macerias oratorij et dormitorij monachos quorum hoc officium erat pro apparatu matutinarum altaria et alia loca ecclesie circueuntes. luminaria accendentes. et vnum eorum sumpta corda scillam pulsantem. ad cuius sonitum conuentum fratrum de lecto surgentem. mirabatur de re que acciderat. Concepit ergo apud se deo esse leuissimum prophetis in spiritu ventura monstrare cum sibi concesserit que fiebant per tot obstacula corporeis oculis posse videre. Quidam iuuenum in conuentu hoc apud se proposuerat ut nulla vnquam occasione manum suam membris genitalibus suis admoueret. Cui proposito inuidens dyabolus tantum in eisdem membris dolorem et angustiam fecit eum sentire ut nullo modo se iuuenis posset ferre. Sentiebatur enim caro ipsa esse tanti ponderis. ac si plumbi grauissima moles in illa penderet parte corporis. Cumque anxietatem iam dissimulare non posset. requisitus ab anselmo quid haberet. rem celare non potuit. Admonitus autem ut modum egritudinis admota manu probaret verecundatus recusauit. timens ne propositum violaret. Tunc anselmus assumpto secum grandeuo fratre et religioso iuuenem languidum in secretiorem locum duxit. et modum infirmitatis illius agniturus. et auxilium pro possibilitate laturus. Quid amplius? Caro sanissima reperitur. Euestigio quippe omnis illa dyabolica vexacio cadit. Nec fatigatur ulterius iuuenem. quem simplex anselmi aspectus a tanta clade fecit immunem.

Adhuc de eodem Ca lxix

Quidam quoque ex antiquioribus fratribus qui veteri odio plurimum infestus erat anselmo. nec poterat

ullatenus sup eum respicere simplici oculo. infirmitate pressus ad extrema est pductus Cumq; fratres merendie in lris ex more qui escerent. ipe in domo infirmor iacens ex pit miserandas voces emitte. et quasi quo vidā horrendor aspectus subter fuge gestu ret. pallens et tremens vultū suū detestā do hinc inde cōmutare. Territi frēs qui ade rant. quid habet quevebāt. At ille. Geminos imanes lupos inter brachia sua me tenere cōpressū. et guttur meū impressis dentib; iam suffocare videtis. et quid mich sit que vitis? Quo audito vnus ex eis ad anselmū q in claustro emendandis libris intendebat. con tinus prexit. et ei extra claustrū educto. quid tam infirmū frēm ageret? patefecit. Tunc il le in secretiorē locū solus secedens. post modi cū domū in qua iacebat infirmus ingredi ens leuata manu signū crucis edidit dicēs. In nōie patris et filij et spūs scī. Ad qd frm statim eger conquiescit. et exhylarato vultu intimo cordis affectu. deo gratias agere cepit dicens. q anselmo ostiū ingrediēte. et exte sa manu signū sancte crucis edente. vidit ex ore eius flāmā ignis ad modū lancee procedentē. que in lupos iaculata eos deter ruit. et celeri fuga delapsos procul abegit Tunc anselmus fratrē de salute aīe suc se creuus alloquens. ad penitentiā et confes sionē oris cor eius inclinauit. Paterna de inde auctoritate absolutū. dixit hora qua frēs ad nonā surgerent. presenti vitā decef surū. quod et frm est. Vitulphus eiusdē tenobij secretarius quadā nocte dū horā q iens observaret anselmū. quē ea hora sopo ri potius estimabat q̄m orationi occupatū in capitulo vidit in oratione stantē. ingenti splendentis flāme globo circūiunctū. Qua dam die cū esset in via occurrēti sibi cuidā monacho beati. quid consilij de hospitio sibi ferret interrogauit. Qui vndit. Habemus q dem non longe hospitiū. sed non est quod vo bis et fratribz apponat preter panē et caseū. At ille subridens ait. Ne timeas vir bone. q tato precede. et misso rethi in vicinū amnē inuenies piscem qui sufficiet omnibz no bis. Ille mandato accepto prevolans mīa at piscatori. Qui videndū potius q̄ attemp trandū quod dicebat fore pronūtians. tandē tamen a fratre coactus contra spem rethe iecit. et illico tructū insolite magnitudis cū alio quodā pisciculo cepit. Alia vice vir quidā cū per terrā suā tūsentē ad pn dū detinuit. Sed cū de penuria piscū que retur. quid ei et monachis eius apponeret nisi vilia quedā non habens. alludens di cit ei anselmus. En frater vnus tibi defert. et animus tuus de delicias cū inopia queritis. Et ita factū est. Qualiter abbatē quendā de correpcois austeritate reduxerit. Ca. lxxx.

Quom autē abbas quidā qui admo dū religiosus habebat. secū de hijs que monastice religionis erāt loq retur. et inter alia de pueris in claustro nutritis verba conferret. adiecit. Quid ob sedro fiet de istis? Non cessamus eos die ac nor te verberantes. et semp fiunt deteriores. ebetes cū sunt et bestiales. Ad quē iratus anselmus ait. Qm̄ bene nutrimētū vestrū expendistis. qui de hoīb bestias nutriuistis? Dic michi queso abba. si plantū arboris i or to tuo plantares. et mox illā ex omni par te concidēs. ut ramos suos nullatenus ex tendē posset. qualis arbor inde prodiret? Profecto inutilis. inutilis ramis et ypleris. Cer te hoc fratres de pueris vestris. Plantati si per oblationē in orto ecclesie. ut crescāt et fructificent deo. Vos autē in tantū terrori bus minis et verberibz vndiq; illos coarta tis. ut nulla penitus eis liceat libertate potiri. Vnde fit ut quia nichil amoris pie tatis vel dulcedinis circa se in vobis sensa unt. nec illi alicuius boni in vobis postea fidem habeant. Sed omnia vestra ex odio et iudicia contra se procedē credant. Contin gitq; modo miserabili ut sicut decrescente lu ne crescunt. sic in eis odiū et suspitio oīs mali crescat. semper proni et curui ad vi cia. Cumq; ad nullū fuerint in vera cari tate nutriti. nullū nisi depressis supcilijs oculo ve obliquo valent intueri. De pmo one eius in archiepm et sptis eius. Ca. lxxi

Dje quadā dū ad lām suū in dormi torio diuerteret annulū aureū in eo insperatus inuenit. Qui in ope ecclesie ecclesie expensus est. et ita remansit tes. Postmodū vero cū ad pontificatū assup

tus esset. quidā hoc ipm̄ per anulū illū iam
tunc quodā presagio presignatū asseruerūt.
Actor. Scripsit autē anselmꝰ prosologi
on id est. alloquiū de deo. Quod opus quidā
inspiciens refellere gestiens. quoddā scrip
tū contra illud cōposuit. Quod cū sibi a quo
dā amico trāsmissū anselmꝰ considerasset.
suā ad hoc responsionē edidit in libello vno.
¶ Scripsit et monologion id est soliloquiū de
sancta trinitate in libro vno. ¶ De veritate.
librū vnū. ¶ De processione sc̄i sp̄us. librū vnū.
¶ De concordia liberi arbitrij et prescientie
diuine atq; predestinacioīs nec non et gratie
li. i. ¶ De casu dyaboli. li. i. ¶ De pc̄to originali
li. i. ¶ De incarnacione verbi. li. i. ¶ De sacra
mento altaris. li. i. ¶ De azimo. li. i. ¶ Cur de
us homo. li. i. ¶ Meditacionū vel oracionū.
li. i. ¶ De gramatica. li. i. ¶ Extat ꝑabolarū
siue prouerbioꝝ anselmi. liber vnꝰ. ¶ Super
cantica canticoꝝ li. i. ¶ Epistolarū quoq; eius
ad diuersas ꝑsonas liber vnus. De hijs quoq;
omībꝫ ea que sequūtur breuit̄ excerpsi. Ex
hortacio eiꝰ ad secretū cōtēplacioīs. Ansel
mꝰ in ꝓsologion. Ca. lxxij

Eya nūc homūcio absconde te modicū a tu
multuosis cogitacionibꝫ tuis. Abice
nūc onerosas curas. exclude oīa preter deū
et que te iuuent ad querendū eū. et clauso
ostio quere eū. Eya ergo tu dn̄e deus meꝰ
doce cor meū vbi et quomodo q̄rat te. vbi et
quomodo te īueniat. Dn̄e si hic non es vbi te
querā absentē? Si autē vbiq; es cur non vi
deo p̄ntem? Sed certe habitas lucē inacces
sibilem. Et vbi est lux īaccessibilis. aut quo
modo accedā ad lucē inaccessibilē? Quid fa
ciet seruus tuus anxius amore tui. et lōge
proiectus a facie tua? Inuenire te cupit. et
nescit locū tuū. Querere te affectat̄. et ig
norat vultū tuū. Tu me fecisti et refecisti.
et omīa mea bona tu michi contulisti. et
nondū noui te. Deniq; ad te videndū fc̄us
sum. et nondū feci ꝓpter quod factus sum.
O misera sors hoīs. cū hoc ꝑdidit ad quod
factus est. O durus et durus casus ille. Heu
quid ꝑdidit. et quid īuenit. quid abscessit.
et quid remansit. Ꝑdidit beatitudinē ad q̄m
factus est et īuenit miseriā ꝓpter quā fc̄us
non est. Abscessit sine quo nichil felix est.
et remansit quod per se non nisi miserū
est. Manducabat tūc homo panē angelo
rū quē nūc esurit. manducat nūc panē
dolorū quē tūc nesciuit. Heu publicus luc
tus hoīm. vniuersalis planctꝰ filioꝝ ade. Il
le ructabat saturitate. nos suspiramꝰ esu
rie. Ille habundabat. nos mendicamꝰ. Ille
feliciter tenebat et misere deseruit. Nos infe
liciter egemus et miserabilit̄ desideramꝰ. et
heu vacui remanemꝰ. Cur non nobis custo
diuit. cū etiā facile posset. quo tam grauit̄
caremꝰ. Graue dampnū. grauis dolor gra
ue totū. Sed heu me miserū vnū de alijs
miseris filijs eue. elongatis a deo. Quid in
cepi. quid effeci? Tendebā in deū. et offendi
in meip̄m. Requiē querebā in secreto meo
et tribulacionē et dolorē īueni in intimis
meis. Volebam ridere a gaudio mentis
mee. et cogor rugire a gemitu cordis mei.
Sperabat̄ leticia. et ecce vnde densent̄ suspi
ria. Et o tu dn̄e vsq; quo? Vsq; quo dn̄e obli
uisceris nos. vsquequo auertis faciē tuā a no
bis? Restitue te nobis ut bene sit nobis. sine
quo tā male est nobis. Miserere laboret et
conatus nostros ad te. qui nichil valemꝰ
sine te. Inuitas nos. adiuuas nos. Obsecro do
mine ne desperē suspirando. sed et respi
rem sperando. Amaricatū est cor meum
sua desolacione. indulca illud tua cōsola
cione. Esuriens incepi querere te. ne desinā
ieiunus de te. Famelicus accessi. ne recedā
īpastus. Pauꝑ veni ad diuitē. miser ad
misericordē. ne redeā vacuus et cōtēptus.
Et si anteq̄m comedā suspiro. da vel post
suspiria quod comedā. Doce me querere te.
et ostende te querenti. Quia nec querere
te possū nisi tu doceas. nec īuenire nisi
te ostendas. Querā te desiderando. amem
te īueniendo. Fateor dn̄e et gracias ago
quia creasti in me hanc ymaginē tuam.
ut tui memor te cogitē et amem. Sed sic ē
abolita attricione vicioꝝ. sic est obfusca
ta fumo peccatoꝝ ut non possit facere. ad
quod facta est. nisi tu renoues et refor
mes eam. Inquisicio diuine potēcie miseri
cordie et iusticie. Capl̄m lxxiij.

Non tempto dn̄e penetrare altitu
dinē tuā. quia nullatenꝰ cōpa
ro illi intellc̄m meū. Sed desidero aliqua
tenꝰ intelligere veritatē tuā. quā credit

et amat cor meū. Neq; enī quero intelli
gere ut credā sed credo ut intelligā. Nā
et hoc credo. quia nisi credidero non ītel
ligam. Ergo dñe qui das fidei intellcm.
da michi ut q̄ntū scis expedire intelligā.
Quia es sicut credimꝰ. et hoc es quod cre
dimꝰ. Et quidē credimꝰ te esse aliquid. q°
nichil maius possit cogitari. Sed et ōni
potens quomō es si omnia nō potes? Vel
si non potes corrūpi nec mentiri nec fa
cere verū eē falsū. ut quod fcm̄ est nō esse
factū. et plura similia. quomodo potes ō
nia? An hoc posse non est potencia sed ī
potencia? Nam qui hoc potest quod sibi
non expedit. et quod non debet potest.
Que q̄ntomagis potest. tantomagis
adūsitas et ꝑuersitas possunt in illum.
et ipse minus contra eas. Qui ergo sic
potest. non potencia potest. sed īpotencia.
Ergo dñe deus inde verius es ōipotens
quia nichil potes per īpotenciā. et nichil
potest contra te. ¶ Sed et misericors simlꝰ
et impassibilis quomodo es? Nam si es im
passibilis. non cōpateris. Si non cōpateris
non est tibi miserū cor ex cōpassione mise
ri. quod est esse misericordē. Domine mi
sericors es secūdū nos. quia miseros sal
uas et peccatoribꝫ ꝑcis. et non scdm te q̄a
non cōpateris. Non est enī tibi cor miserū.
ex compassione miseri. Misericors es nō
quia tu sentis affectū. sed nos effectum.
¶ Verū malis quō tu ꝑcis si totus et sūme
iustus es? Sed et cū punis malos iustū est.
quia illoꝝ meritis cōuenit. et cū ꝑcis ma
lis iustū est. quia bonitati tue condecēs ē.
Ꝑcendo igitꝫ malis iustus es. Sic itaq; si
ne repugnancia et iuste punis. et iuste ꝑ
cis. Quicq̄d autē es non per aliud es. q̄ per
temetipm̄. Tu es ipsa vita qua viuis. et sa
piencia qua sapis. et bonitas ipsa qua bo
nis et malis bonus es. et ita de similibꝫ. An
īuenisti aīa mea quod querebas? Querebas
deū et īuenisti eū esse quiddā sūmū omniū.
quo nichil melius cogitari potest. Inquisicio
vitatis eternitatis et bonitatis. Caplm̄.

Domine deus meus formator lxxiiij
et reformator meꝰ. dic desideranti
anime mee quid aliud es q̄m qd̄
vidit. ut pure videat. qd̄ desiderat. Intendit
te ut plus videat. et nichil videt vltra hoc qd̄
vidit nisi tenebras? Immo non videt tene
bras que nulle sunt in te. sed videt se non
plus posse videre ꝓpter tenebras suas. Cur
hoc dñe cur hoc? Tenebratur oculus eius
infirmitate sua. aut reuerberatꝫ fulgore
tuo. Sed certe et in se tenebratꝫ. et a te reu
beratur. Vtiq; et obscuratꝫ sua breuitate.
et obruitꝫ tua īmensitate. Vere et contrahi
tur angustia sua. et vincitꝫ amplitudine
tua. Quanta nāq; est lux illa de qua mi
cat omē verū. quod racionali mēti lucet?
Q̄m ampla est illa vitas. in qua est omne
quod vm̄ est. et extra quā non nisi nichil
et falsum est? Q̄m īmensa est que vno ītu
itu videt omnia quecūq; facta sunt. et a q°
et per quē. et quomodo de nichilo facta
sunt? Quid puritatis quid simplicitatis.
quid certitudinis quid splendoris ibi est?
Certe plus q̄m a creatura valeat intelligi.
Ergo dñe non solū es quo magis cogitari
nequit. sed et quoddā maius q̄ cogitari
possit. Vere dñe hec est lux inaccessibilis
in qua habitas. ideo hanc non video quia
nimia michi est. et tamen quicq̄ video ꝑ
illam video. Nimis fulget. non capit illā.
nec suffert oculus anime mee diu intendē
in illam. Reuerberatꝫ fulgore. vincitꝫ am
plitudine. Obruitꝫ īmensitate. confunditꝫ
capacitate. O sūma et inaccessibilis lux.
o tota et beata veritas. q̄m longe es a me.
qui tam ꝓpe tibi sum? Q̄m remota es a
conspcū meo. qui sic presens sum cōspec
tui tuo. Vbiq; es tota presens et non te
video. In te moueor et in te sū. et ad te nō
possū accedere. Intra me et circa me es.
et non sentio. Adhuc lates dñe aīam meā
in luce et beatitudine tua. et idcirco ver
satur adhuc in tenebris et in miseria sua
Sperabat iā sacietatē. et ecce itm̄ obruitꝫ
egestate. Affectabam iā comedē. et ecce
magis esurio. Conabar assurgē ad lucē
dei. et recidi in tenebras meas. Quesiui
vultū tuū. vultū tuū dñe requirā. ne aū
tas faciē tuā a me. Reuela me de me ad te.
mūda sana. acue illumina oculū mentis
mee. ut intueatꝫ te. Recolligat vires suas
anima mea. et toto intellcū intendat ite
rū in te dñe. Tu ergo imples et cōplecteris

omīa. tu es ante et vltra oīa. Et quidē an̄
omīa es. quia antequā fierent tu es. Vltra
omīa vero quomō es? An quia illa cogi
tari possunt habere finē. tu vero nequa
quā? Nam sic illa quidē habent finē quo
dāmodo. tu vero nullo modo. Tu solus es
dn̄e quod es. et tu es qui es. Tu tibi oīno
sufficiens. nullo modo indigens. quo oīa
indigent ut sint. et ut bene sint. Hoc bo
nū es tu deus pater. hoc est verbū tuum.
id est filius tuus. Etenī non potest aliud
quā quod es. aut aliquid maius vel min9
te esse in verbo quo teipm̄ dicis. Quoniā
verbū tuū sic est verū. quō tu verax. Et
idcirco est ipsa veritas sicut tu. non alia
quā tu. Et sic es tu simplex. ut ex te nō pos
sit nasci aliud quā quod tu es. Hoc ipm̄ est
amor vnus et cōmunis tibi et filio tuo. id
est spūs sanctus ab vtroq; procedens. Nā
idem amor. non īpar tibi. aut filio tuo.
quia tantū amas te et illū. et ille te et
seipm̄. quantus es tu et ille. Nec aliud a te
et ab illo est quod dispar non est tibi et il
li. nec de sūma simplicitate pt̄ procedere
aliud quā quod est de quo procedit. Porro
hoc est illud vnū necessariū in quo est omē
bonū. īmo quod est omē et vnū. et totū
et sūmū bonū. Inquisitio sūmi boni īquo
sūt oīa bona. Capl'm. lxxv.

Erecta
nūt aīa mea. et dirige totū intel
lectū tuū. et cogita quantū potes. qua
le et quantū sit illud bonū. Si enī singula bo
na delectabilia sunt. cogita intente quā delecta
bile sit illud bonū. quod cōtinet iocundi
tatē oīm bonoꝝ. Et non qualē in rebus cre
atis sum9 expti. sed tanto differentē quanto
differt. creator a creatura. O qui hoc bono
fruetur. quid illi erit. et quid illi non erit?
Certe quicquid volet erit. et quicquid nolet non
erit. Cur ergo per multa vagaris homū
cio. querendo bona aīe tue et corpis tui? A
ma vnū bonū in quo sunt oīa bona et suf
ficit. Quid enī amas caro mea. aīa mea
quid desideras? Ibi est ibi est quidquid ama
tis. quicquid desideratis. Si delectat pulchri
tudo. fulgebūt iusti sicut sol. Si velocitas
aut fortitudo. aut libertas corpis tui. nichil
obsistere possit. erūt similes angelis dei.
Si longa et salubris vita. ibi est sana eter
nitas. et eterna sanitas. Si sacietas. satia
buntur cū apparuerit gl'a dn̄i. Si ebrietas
īebriabūtur ab vbertate dom9 dei. Si melo
dia. ibi angeloꝝ chori cōcinūt. Si sapiēcia
ipsa sapīa dei. ostendet eis seipsā. Si a
micicia. diligent deū plus quā seipōs. et in
uicem tanquā seipōs. et deus illos plus quā
illi seipōs. Quia illi illū. et seīuicem per
illū. et ille se et illos per seipm̄. Si potes
tas. oīpotentes erūt sue volūtatis. ut et de
us sue. Nam sicut potīt deus quod volet
per seipm̄. ita poterūt illi quod volent
per illū. Si honor et diuicie. deus suos ser
uos bonos et fideles supra multa cōstituet.
heredes quidē dei. coheredes autem xpi.
Si vera securitas. certi erūt nūquā et nul
latenus ista vel potius istud bonū sibi de
futurū. Inquisitio pleni gaudij qd' de illo
bono habebitur. lxxvi.

Gaudiū vero
quale quantū ve est. ubi tale et tan
tū bonū est? Cor humanū cor in
digens. cor expertū erūpnas. ymo obru
tū erūpnis. quantū gauderes si hijs omībz
habundares? Interroga intima tua. si
capere possunt gaudiū suū. de tanta bītudīe
sua. Sed certe si quis alius quē oīno sicut
teipm̄ diligēs. eandē beatitudinē habēt.
duplicaret etiā gaudiū tuū. qa non min9
gauderes pro eo quā pro teipso. Si autē duo
vel tres vel multo plures idipm̄ haberēt.
tantū de singulis quantū de teipo gauderes.
si singulos sicut temetipm̄ amares. Ergo
in illa pfectissima caritate īnuīabiliū bonoꝝ
angeloꝝ et hoīm. vbi nullus min9 diliget
aliū quā seipm̄. non aliter gaudebit quisq;
pro singulis alijs quā pro seipso. Si ergo cor
hominis de tanto bono suo vix capiet gaudi
um suū. quō capax erit tot et tantoꝝ gau
dioꝝ? Et vtiq; quia quantū quisq; diligit ali
quē. tantū de bono eius gaudet. sicut in il
la pfecta felicitate vnusquisq; plus ama
bit sine cōparacioē deū. quā se et omnes a
lios secū. ita etiā plus gaudebit absq; estima
cione de felicitate dei. quā de sua et oīm a
lioꝝ secū. Deus meus et dn̄s meus. spes
mea et gaudiū cordis mei. dic anime mee
si hoc est gaudiū de quo nobis dicis per fi
liū tuū. petite et accipietis ut gaudium
vr̄m sit plenū. Inueni namq; gaudium

quoddā plenū. et plus q̄ plenū. Pleno
enī corde. plena mente. plena aīa. pleno
toto hoīe illo gaudio. adhuc sup̄ modū su
perit gaudiū. Non ergo totū gaudiū int̄
bit in gaudentes. sed toti gaudentes intra
bunt in gaudiū. Sed gaudiū illud nec ocu
lus vidit. nec auris audiuit. nec in cor ho
minis ascendit. nondū ergo dixi aut cogi
taui dn̄e. q̄ntū gaudebunt illi beati tui.
Vtiq; tantū gaudebunt q̄ntū amabūt. tā
tū amabūt q̄ntū cognoscent. Oro deus cog
noscam te. amem te ut gaudeā de te. Pro
ficiat hic in me noticia tui. et ibi fiat ple
na. Crescat amor tuus. et ibi sit plenus.
ut hic gaudiū meū sit in spe magnū. et i
bi sit in re plenū. Meditet̄ iterī inde mēs mea
loquatur inde lingua mea. amet illud cor
meū. et sermocinet̄ os meū. Esuriat illud
anima mea. sitiat caro mea. desideret tota
substancia mea. donec intrē in gaudiū dn̄i

Deploracio miserie p̄ntis et futē. Idē in libro
orōnū siue meditacionū. Cap̄ lxxvij.

Terret me vita mea. Namq; diligē
ter discussa. apparet michi aut pec
catū aut sterilitas fere tota vita
mea. Et si quis frc̄us in ea videtur. sic est
aut simulatū. aut imp̄fc̄m aut aliquo
modo corruptū. ut possit aut non placē
aut displicere deo. Certe tota aut in pc̄o
est et dampnabilis. aut infructuosa et cō
tēptibilis. Sed quid separo infructuosā
a dampnabili? Vtiq; si est infructuosa ē
dampnabilis. Omnis arbor que non fa
cit frc̄m bonū excidetur et in ignē mitte
tur. Tedet aīam meā vite mee. viuē eru
besco. mori p̄timesco. Quid ergo restat ti
bi o peccator. nisi ut in tota vita tua plo
res totā vitā tuam. et ipsa tota se ploret to
tam? Sed et in hoc quoq; est mirabiliter
miserabilis. quia non tantū dolet q̄ntū
se noscit. sed sic secura torpet velut quid
paciatur ignoret. Quid dormitas aīa te
pida et digna euomi? Arbor digna securi
et igne. digna succidi et accendi. qui sūt
fructus tui? Vtiq; spine pungentes. et ama
ra pc̄ca. Que vtinā sic te penitendo pun
gerent. ut confringerent̄. sic amarescēnt
ut euanescerent. O lignū aridū et īutile
eternis ignibz dignū. quid rn̄debis in il
la die. cū exigetur a te vsq; ad ictū oculi. oē
tempus viuendi tibi impensū. qualit̄ fuit
a te expensū. Tunc quippe condēpnabitur
quicq̄d fuerit īuentū in te op̄is vel ocij ser
monis et silencij vsq; ad mīmā etiā cogi
tacionē q̄d vixisti. si non fuerit ad dei volū
tatē directū. Ve quot pc̄ca proruent ibi ex
īprouiso quasi ex insidijs que modo nō vi
des? Quot que non esse mala putas. quot
que nūc esse bona credis. nudata facie
apparebūt ibi nigerrima pc̄ca? Tunc cū
iam penitencia non recipietur. cū emen
dacio non promittet̄. Vere mirabilis duri
cia. ad quā confringendā leues sunt tā
graues mallei. O insensibilis torpor. ad
quē concitandū sunt obtusi tā graues a
culei. Proch letalis sopor. ad quē excitan
dū raucū est tam terrificū tonitruū. Si
enī dixero quicq̄ potero excogitare. nondū
ad id quod res est poterit p̄uenire. Adde
terrorē super terrorē. vlulatū sup̄ ululatū.
Nam ille te iudicabit ad cuius contumeliā
spectat. quicq̄d īobediens deo vel preuari
cator peccat. Qui nūc pacientissimus. tūc
districtissimus. Ve ve ira dei ne irruas sup̄
me. non est quod te possit tolerare in toto
me. O angustie. Hinc erūt accusancia pec
cata. inde terrens iusticia. Subtus patēs
horridū cahos inferni. desuper iratus iu
dex. intus vrens consciencia. foris ardens
mundus. Iustus vix saluabit̄. pc̄cor sic de
prehensus in quā partē se premet? Constr̄c
tus vbi parebo. quomodo latebo? Latere e
rit īpossibile. apparere ītolerabile. Illud
desiderabo et nūq̄ erit. istud execrabor.
et vbiq; erit. Quis eruet de manibz dei?
Vnde michi consiliū. vnde salus? Quis est
qui dicit̄ magni consilij angelus. Ipē est
xp̄s ihesus. Idem est iudex. inter cuius ma
nus tremo. Respira o pc̄cor. respira ne de
speres. Spera in eo quē times. affuge ad
eū a quo aufugisti. Inuoca importune q̄
sup̄be prouocasti. ihesu. ihesu. Ꝓpter hoc
nomen tuū. fac michi secundū nomen
tuū. Obliuiscere sup̄bū prouocantē. respice
miserū īuocantē. Nomen dulce. nomē de
lectabile nomen confortans pc̄corē et bea
te spei. Ergo ih̄u. ꝓpter nomē tuū esto mi
chi ihesus. Qui me creasti tua bonitate. ne

pereat opus tuū mea īiquitate. Recognos
te benignissime quod tuū est. et absterge
quod est alienū. Jhesu ihesu miserē dum
tempus est miserendi. ne dampnes in tē
pore iudicandi. Que namq; vtilitas tibi
in sanguine meo. si descendero in eternā
corruptionē? Neq; enī mortui laudabūt
te dn̄e. neq; omnes qui descendūt in īfer
nū. Si me admiseris intra latissimū mi
sericordie tue sinū non erit angustior ꝑ
me dn̄e. Admitte ergo o desiderantissiē
ihu. admitte me intra nūm elcōꝝ tuorū.
ut cū illis te laudē. te ꝑfruar. et glorier
in te. inter omnes qui diligunt nomen
tuum. Inquisicio filij dei cū mēoria passio
nis eius. Idē in orōne ad dn̄m ihm. Ca lxxviij.

Domine ihu xp̄e redēptio mea.
misericordia mea. salus mea
te laudo. tibi gracias ago q̄uis
valde impares tuis beneficijs. q̄uis mul
tū exptes digne deuocioīs. sed sicut potest
conari tibi ꝑsoluit aīa mea. Spes cordis
mei virtus anime mee. auxiliū infirmi
tatis mee. cōpleat tua benignitas poten
tissima. qd̄ conat̄ mea tepidissima ībecil
litas. Vita mea. finis intencioīs mee. et
si nondū merui te tantū q̄ntū debitor sū
amare. vtiq; saltem desidero te tantis q̄n
tū debeo amare. Si bonū est dn̄e quod in
spiras. immo quia bonū est ut te velim
amare. da quod me facis velle. da ut q̄n
tū iubes tantū te merear amare. Laudes
et gracias tibi ago pro desiderio qd̄ īspiras
ti. laudes et preces offero ne sit michi do
nū tuū infructuosū quod tua sponte de
disti. Conuerte misericordissime meū te
porē. in feruentissimū tui amorē. Ad hoc
clementissime tendit hec oracio mea. hec
memoria et meditacio beneficiorꝝ tuorū.
ut accendā in me amorē tuū. Tua me do
mine bonitas creauit. tua misericordia
creatū ab originali pc̄to mūdauit. Tua
paciencia post illā mūdacionē baptismi
in alijs pc̄torꝝ sordibꝫ volutatū hattenꝰ to
lerauit. nutriuit exp̄ctauit. Dn̄e deus crea
tor meus. et nutritor meus. esto adiutor
meus. Te esurio te desidero. te sitio. ad te
suspiro. te cōcupisco. Et sicut pupillus benig
nissimi patris orbatus presencia. quantū

queo memor passionis tue. memor alapaꝝ
tuarū. memor flagellorꝝ tuorꝝ. memor cru
cis. memor eciā vulnerum tuorꝝ. exilij mei
erūpnas defleo. Spero tui aduentꝰ solā
consolacionē. ardeo tui vultus gloriosam
cōtemplacionē. Heu michi qui vidē non
potui dn̄m angelorꝝ humiliatū ad con
uersacionē hoīm. ut hoīes exaltet ad con
uersacionē angelorꝝ. cū deus offensus
sponte moriebat̄ ut pc̄tor viuēt. Cur o a
nima mea te presentē non transfixit gla
dius doloris acutissimi. cū ferre non pos
ses lancea vulnerari latus tui saluatoris?
Cur non es inebriata lacrimarū amari
tudine. cū ille potaret̄ amaritudine fellis?
Cur non es cōpassa castissime virgini. dig
nissime matri eius. vel benignissime dn̄e
tue? Dn̄a mea misericordissima. quos fō
tes dicam erupisse de pudicissimis oculis
tuis. cū attenderes vnicū filiū tuū innocē
tem coram te flagellari. ligari. mactari.
et carnē de carne tua ab impijs crudeliter
dissecari? Quibꝫ singultibꝫ estimabo puris
simū pectus vexatū esse. cū tu audires mu
lier ecce filius tuus. et discipulus. ecce ma
ter tua? Vtinā cū felice ioseph dn̄m meū
de cruce deposuissem. aromatibꝫ condiuis
sem. in sepulchro collocassem. vel saltē pro
secutus essem. ut tanto funeri. non deesset
aliquid mei obsequij. Vtinā cū beatis mu
lieribꝫ chorusca visione angelorꝝ essem ter
ritus. et audissem nūciū dn̄ice resurrecti
onis. nūciū mee consolacioīs. nūciū tam
exp̄ctatum. nūciū tam desideratū. Benig
nissime suauissiē. quando restaurabis m̄
quia non vidi illā tue carnis incorrupci
onē. quia non sum deosculatus loca vul
nerū. fixuras clauorꝝ? Non enī capit in
me dolor meus q̄ndiu peregrinatꝰ sum
a dn̄o meo. Vbi vel quando eū īueniam?
Quē rogabo? Quis nūciabit dilecto. q̄a
amore langueo? Defecit caro mea et cor
meū. deus cordis mei et pars mea. deus
ineternū. Rēnuit consolari anima mea.
nisi de te dulcedo mea. Quid enī michi est
in celo. et a te quid volui super terrā? Te
volo. te spero. te quero. Tibi dixit cor meū
quesiui vultū tuū. vultū tuū dn̄e req̄rā.
ne auertas faciē tuā a me amator ho

minū benignissime. Tibi derelictus ē pau
per. orphano tu eris adiutor. Mi aduocate
tutissime. miserē orphani derelicti. Siti
uit in te aīa mea. q̄m multiplicit̄ tibi ca
ro mea. O si quando videbo gaudiū meū
quod desidero. O si saciabor cū apparuerit
gloria tua. si potabis me torrente volup
tatis tue quā sitio. Sint michi dn̄e interī
lacrime mee panes die ac nocte. donec di
catur michi. ecce deus tuus. donec audiā.
anima. ecce sponsus tuus. Pasce me interī
singultibz meis. pota me interī fletibz meis
refocilla me doloribz meis. Venit interea
fortasse redemptor meus quia bonus est.
nec tardabit quia pius est. Inuocatio mr̄is
virgīs simul et filij. Idē in orōne ad sc̄ā ma
riā. Cap̄ lxxix.

Sancta et inter
sanctos post deū singularit̄ sancta
maria. mater admirabilis virgi
nitatis. virgo amabilis fecunditatis. q̄
filiū altissimi genuisti. que ꝑdito huma
no generi saluatorē peꝑisti. O mater sa
lutis. o templū pietatis et misericordie.
tibi conat̄ se presentare miserabilis ani
ma mea. morbis viciorꝫ languida. vulne
ribz viciorꝫ scissa. vlceribz flagiciorꝫ putri
da. Tibi nititur q̄ntū moribunda valet
supplicare. ut potentibz tuis meritis. et pi
is tuis precibz digneris eā sanare. Sic ete
nū pia dn̄a alienata est a se īmanitate
stuporis. ut vix sensū habeat enormis lā
guoris. Sic sordibz et fetore fedatur. ut ti
meat ne ab ipsa misericors vultus tuus
auertat̄. Sic tabescat desperando respc̄us
tui conuersionē. ut eciā os obmutescat
ad oracionē. Heu pudor sordentis īniquita
tis. in presencia nitentis sc̄itatis. Heu
confusio īmūde conscientie. in conspectu
fulgentis mūdicie. O tu benedicta super
mulieres. que angelos vincis puritate.
sanctos superas pietate. anhelat moribū
dus spūs meus ad tante benignitatis re
spectū. sed erubescit ad tanti nitoris con
spc̄m. Horreo dn̄a parere tibi in īmūdi
cijs et horroribz meis. ne tu horreas me ꝑ
eis. et non possum ve michi videri sine eis
Eadem enī pc̄ca mea o dn̄a cognosci cupi
unt a te ꝓpter curacionē. parere tibi fugi
unt ꝓpter execracionē. Non sanant̄ sine cō
fessione. nec producūt̄ sine confusione.
Si celant̄ fiūt insanabilia. si videntur
sunt detestabilia. Vrūt me dolore. terrēt
me timore. O tu illa pie potens et potent̄ pia
maria. de qua fons est ortus misericordie.
ne contineas precor tā verā misericordiā.
vbi tam verā agnoscis miseriā. Sana er
go clemētissiā infirmitatē. et delebis que
te offendit feditatē. Aufer benignissima
languorē. et non sencies quē horres fetorē.
Sana animā serui tui peccatoris per vir
tutē benedicti frc̄us ventris tui. qui sedet
in dextera oīpotentis patris sui. Nūquid
tu dn̄a mea mater spei mee. nūquid obli
uisceris tu odio mei. quod mūdo tā mise
ricordit̄ est intimatū. tam feliciter diuul
gatū. tam amant̄ amplexatū. Ille bonꝰ
filius hoīs venit ꝑditū sponte saluare. et
mater dei poterit ꝑditū clamantē non cu
rare. Bonus ille filius hoīs venit vocare
peccantē ad penitenciā. et mater dei con
tempnet peccantē in pn̄ia. Sed et si ambo
pariter offensi estis. nonne et ambo ꝑiter
clementes estis. Fugiat ergo reus iusti dei.
ad piā matrē misericordis dei. Refugiat
reus offense matris. ad piū filiū benigne
matris. Ingerat se reus vtriusq̄. int̄ vtrū
q̄. Iniciat se inter piū filiū. et piā matrē.
Pie dn̄e parce seruo matris tue. pia dn̄a
parce seruo filij tui. Qui me inicio inter
duas tam potentes pietates. non incidā
inter duas tā īmensas seueritates. Bone
fili. bona mater. non sit michi frustra.
q̄ confiteor de vobis hanc veritatē. nec
erubescā q̄ spero in vobis hanc pietatem.
Dic mūdi iudex cui ꝑces. dic mūdi reconci
liatrix quē reconciliabis. si tu dn̄e damp
nas. et tu dn̄a auertas homūculū. bona
vestra cū amore. mala sua cū merore cō
fitentem. Itē īuocacio vtriusq̄. Cap̄ lxxx.

Deus qui factus es filius femine
ꝓpter misericordiā. femina que
facta es mater dei ꝓpter misericor
diā. vel miserem̄ miseri tu ꝑcendo. tu in
terueniendo. vel ostendite ad quos tucius
fugiā misericordes. et monstrate in quibz
tercius confidā potenciores. Si enī est. īmo
quia est tam magna mea īniquitas. et tam
modica fides mea. tā fatua mea oracio. tā
tepida caritas mea. tam

imperfecta mea satisfactio. ut nec merear
delictorum veniam. nec salutis graciam. hoc est
ipsum quod supplico. ut in quo merita mea
michi videtis non sufficere. in eo miseri
cordie vestre non dedignentur deficere. Domina ma
ter per quam talem fratrem habemus. quid gra
ciarum quid laudis tibi retribuemus? Mag
ne domine tu noster melior frater. magna
domina tu nostra melior mater. docete cor meum
qua reuerencia vos debeat cogitare. Ves
tro continuo amore langueat cor meum.
liquefiat anima mea. deficiat caro mea.
Vtinam sic viscera anime mee dulci feruore vestre
dilectionis exardescant. ut viscera carnis
mee exarescant. Domine fili domine mee. domina
mater domini mei. si ego non sum dignus qui
sic debeam vestro amore beatificari. certe
vos non estis indigni quin sic ymmo plus
debeatis amari. Igitur benignissimi. ne
sic denegetis michi petenti id quo me con
fiteor indignum. ut auferatur vobis id quo
certe vos negare non potestis dignos. Da
te itaque pijssimi date obsecro supplicanti
anime mee. non propter meritum meum sed
propter meritum vestrum. Date illi quantum digni
estis amorem vestrum. Date inquam michi quo
sum indignus. ut reddatur vobis quo estis
digni. Si enim non vultus dare ut habeam
quod desidero. saltem nolite negare ut
reddam vobis quod debeo. Forsan presumendo
loquar. sed bonitas vestra me facit auda
cem. Loquar ergo ad dominum meum. adhuc et
dominam meam. cum sim puluis et cinis. Domine et
domina. nonne melius est cum vos gratis dona
tis petenti quod ipse non meretur. quam cum vobis
subtrahitur quod vobis iuste debetur? Illud
quippe est predicande misericordie. istud est nephan
de iniusticie. Impendite igitur pijssimi gra
ciam ut recipiatis debitum. Facite vos michi
misericordiam vestram que michi expedit et
vos decet. ne faciam ego vobis iniusticiam me
am. que nulli expedit et nullum decet. Es
tote vos michi misericordes quod obsecro
ne sim vobis iniustus quod execror. Date
anime mee amorem vestrum. quem ipsa non iniuste
petit et vos iuste exigitis. ne ipsa donis
vestris sit ingrata. quod ipsa iuste horret
et vos non iniuste punitis. Ecce enim peto quod
ut fiat vere est in vestra voluntate. Cur ergo

propter peccata mea non fiet. cum sit et in vestra
potestate. Amator et miserator hominum. tu
potuisti reos tuos et usque ad mortem amare.
et poteris te roganti amorem tui et matris
tue negare. Veneretur igitur vos sicut estis dig
ni mens mea. amet vos sicut equum est cor
meum. Diligat vos sicut sibi expedit anima
mea. sicut debet seruiat vobis caro mea
et in hoc consumetur vita mea. ut in eter
num psallat tota substancia mea. Benedictus
dominus in eternum. fiat fiat. Planctus proprij
lapsus et pene future. Idem de deploracione
virginitatis amisse. lxxxi.

Reduc ad cor anima mea erumpnosa enorme delictum
et produc ex corde immanem rugitum.
Tu inquam qui quondam candidata celesti la
uachro. decorata spiritu sancto. in christiana pro
fessione iurata virgo fuisti desponsata.
Heu memoria perdite iocunditatis. cur sic
superaggrauas pressuram possidentis infelicita
tis? Quam misera sors flagitiosi hominis. cui et
bonum et malum pariter sunt in tormentum.
Torquet me mala conscientia et cruciatus
eius. in quibus timeo me arsurum. Torquet
me bone conscientie et premiorum eius memoria
que scio me perdidisse. nec amplius recupera
turum. Ve miserum perdere. dolendum perdere. id per
dere irrecuperabiliter. quod seruari debet in
terminabiliter. O virginitas iam non dilec
ta mea sed perdita mea. iam non iocunda
mea sed desperata mea. quo deuenisti.
In quam fetido. in quam amaro ceno me dere
liquisti? Hinc est dampnum inconsolabile.
hinc tormentum intolerabile. Tu namque a
nima mea perfida deo. periura dei. adultera
christi. libenter de sublimitate virginitatis
miserabiliter es demersa in baratrum forni
cationis. Tu olim illa desponsata regi celo
rum. ardenter facta es scortum tortoris tartarorum
O miserrima et plus quam miserrima commu
tacio. Heu de quam sublimi cecidisti. in quam
profundum corruisti? Ve quam benignum contemp
sisti. quam maligno te coniunxisti. Quid fecis
ti. o mentis amencia. amens spurcicia.
spurca nequicia. quid fecisti? In celo dere
liquisti castum amatorem tuum. et in inferno
secuta es odiosum corruptorem tuum. et in bara
tro parasti non thalamum sed prostibulum
tuum. Precipitare miser homuncio in tene

brosū profundū īmoderate mesticie. q̄ spon
te precipitatus es in baratrū horrende neq̄
cie. Obruere infelix mole doloris terribil'
qui corruisti libens in cenū infernalis fe
toris. Volutare in gurgite amaritudinis.
qui delectatus es in volutabro turpitudinis.
Terror horribilis. dolor terribilis. meror in
consolabilis. aggregate vos sup me. Irruite
obruite. pturbate obuoluite possidete. Iustū
est. iustū est. Impudenti audacia contēpsi
vos. et putenti delectacione prouocaui vos.
īmo deū non vos. et nūc penitencia mise
rabili desidero vos. Torquete reū. vindica
te deū. Presenciat fornicator infernalia
tormenta que meruit. pregustet qd̄ prepa
uit. assuescat quod est passurꝰ. Reuoluere
et reuoluere in eundē turbinē amaritu
dinū. qui tociens reuolutus es in eandē
vertiginē libidinū. Consolacio. securitas
leticia. nolo vos. rēnuo vos nisi pcti venia
reduxerit vos. Procul estote ante mortem.
si forte indulgencia reuocet vos michi vel
post mortē. Sit continua penitencia ama
ra comes etatis mee. sit acutus dolor insaci
abilis tortor vite mee. Si enī non sū dignꝰ
oculos ad celū orando leuare. certe non sū
indignus eos vel plorando cecare. Si timet
exhiberi aīa mea ante conspcm̄ dei sui.
iustū est q̄ habeat ante conspcm̄ suū tor
mentū sceleris sui. Cogitet igit̄ et recogitet
cor meū. quid fecit quid meruit. Descen
dat inqm̄ descendat ad terrā tenebrosā
et opertā mortis caligine mea mens. Intē
dat et contēpletur. videat et conturbetur.
Quid est deus quid est qd̄ aīaduerto in ter
ra miserie et tenebrarū? Heu confusio vlu
latuū. tumultꝰ dentibꝫ stridenciū. īordina
ta multitudo gemituū. Ve ve quot et quot.
et quot ve ve. Ignis sulphureus flamma
tartarea. caliginosa volumīa. q̄ terrifico
rugitu video vos rotari. Vermes in igne
viuentes. que mira auiditas rodendi sic
vos accendit. quos ille ignis igniū non
incendit. Demones coardentes fremētes
ardore. frendentes furore. Heccine st̄ mag
ne deus que p̄parata sunt fornicatoribꝫ et
contēptoribꝫ tuis? Anima mea expauesce.
mens mea defice. cor meū scindere. Quo
me tradis deus meus. Si feci ut essem reus
tuus. nūquid potui facere. ut non essē crea
tus tuus? Si michi castitatē meā ademi nū
quid tibi misericordiā tuā pemi? Dn̄e dn̄e
si ego admisi vnde dampnare potes. tu ne
amisisti vnde saluare soles. Noli dn̄e noli
sic attendē malū meū ut obliuiscaris bo
nū tuū. Ne memineris ire aduersus reū.
sed memor esto miseracionis aduersꝰ mi
serū. Vm̄ ē q̄a cōsciā mea meruit dāpnacōēꝫ. ꝛ
pn̄ia mea nō sufficit ad satisfactiōēꝫ. sed certū
ē q̄a mīā tua supat oēm offensionē. De qui
busdā incidentibꝫ sub impio henrici. Sigib'
tus. Cap. lxxxij

Anno henrici xxvij condicto int̄ impatorē et papā
die. ad causā inter eos discernen
dam. cū pax dissimulante papa inter eos
non cōueniret. romani et multi ytalie
epī a papa desistunt. Qui fugiens. ad nort
mānos se contulit. ¶ Anno xxviij°. romaī
impatorē henricū recipiūt vrbe. et eorum
iudicio hildebrannꝰ papatu abdicat̄. et gui
bertus rauenne archiepūs in sedem apos
tolicā intronizatus clemens nominatur.
Bruno nacione teutonicus ex vrbe coloīa
lr̄is adprime eruditus. remensꝭ eccl̄e cano
nicus. et scolarū magister. relicto seculo
heremū cartusie fundat. ꝓpositūq̄ monas
tice cōuersacionis satis arduū instituit. Hu
ius sancti ꝓpositi cooperator existens beate
mēorie hugo granopolitanꝰ epūs ab eodē
brunone habitū monachicū sūpsit. cūctis
q̄ ibi habitantibꝫ insigne exemplū prebu
it. ¶ Anno xxix hildebrannꝰ papa qui et
gregorius vijꝰ. apud salernū exulās mo
ritur. De hoc ita scriptū īuenit̄. Volumꝰ
vos scire qui ecclīastice cure solliciti estis.
q̄ dn̄s apostolicus hildebrannꝰ qui et gre
gorius nūc in extremis positus ad se vo
cauit vnū de xij cardinalibꝫ quē pre ce
teris diligebat. et confessus est deo et scō
petro et toti ecclesie se valde peccasse in pas
torali cura que ei ad regendū erat com
missa. et suadente dyabolo cont̄ huma
nū genus odiū et iram cōcitasse. Postea
vero sentenciā que in orbe terrarū diffusa
est. pro augmēto xp̄ianitatis cepisse dice
bat. Tunc demū misit predcm̄ confessorē
suū ad impatorē et ad totā ecclesiā suam.
ut optaret ei indulgenciā. qui finē vite

sue aspiciebat. et iā cito induebat se ange
licā vestē. et dimisit ac dissoluit vincula
oīm bannoꝝ suoꝝ impatori. et omī po
pulo xpiano viuis et defunctis clericis et
laicis. Et iussit suos abire de domo deode
rici. et amicos impatoris ascendere. ¶ Post
hunc desiderius cassinensis abbas in pa
pā eligitur. et victor vocatur. Sed mox dissen
teria dissoluitur. et non multo post moritur.
Fertur autē opinio. q̄ extinctus sit veneno.
ad pmā missā in calice misso. ¶ Anno
xxx° nimia aquarū īundacio multis ī
locis dampno et piculo fuit. Nam et in
ytalia diluuies tanta fuit ut rupes lique
facte plures villas ruina sua destruerent.
Domestice aues pauones et galline et an
seres a domibꝫ se extrahētes. oēs fiūt sil
uatice. Actor. Augustinꝰ in libro iij° de
ciuitate dei. simile portentū narrat cōtigis
se dicens. Anteq̄ se aduersus romā sociale
latiū cōmoueret. oīa aīalia humaīs vsi
bus subdita. canes asini. equi boues. et q̄
cūq̄ alia pecora. que sub hoīm dominio
erant subito effereta. et domestice lenita
tis oblita. relictis tectis libera vagabantur.
et omnē non solū alienoꝝ. vm etiā dn̄oꝝ
aduersabantur accessū. Nec sine exicio vel pi
culo audentis si quis de proximo vrgeret. Qn̄
ti mali signū fuit. si hoc signū fuit? Quod
tantū malū fuit. si etiā signū non fuit.

De trāslacione sc̄i nicholai et eiꝰ miraclis.

Anno constan Sigibertꝰ. Ca. lxxxiij
tini xxxi°. venecianis meditantibꝫ
auferre corpus sancti nicholai a
mirrea licie a turcis desolata. p̄occupaue
rūt eos berrenses ciues numero xlvij. ab
anthiochia mirreā veniētes. Qui a q̄tuor
monachis tm̄ ibi īuentis extorserūt sibi os
tendi tumbā sancti. Qua effracta sc̄i nicho
lai ossa in olei liquore natancia integro
numero extraxerūt. et barrū cū gl'a detu
lerūt. Facta est autē hec trāslacio āno dcc°
xlvij° a deposicioē sancti nicholai. Actor.
Huiꝰmodi trāslacionē scripsit iohēs archi
dyaconꝰ barrine eccl'e. iubente vrsione
barrēn et camesine eccl'e archiepo. Missꝰ
est tunc tempis quidā ex palatinis magna
tibꝫ ab impatore suo cui parebat terra mir
reoꝝ. Hic veniens orauit sanctū nichola

um ut ei aliquā sui pticulā dignaretur
ostendere. quā osculari valeret. Minister
igitur ecclesie. cū peniculo extraxisset aliq̄d
de liquore vrne. vnus dens est extractus.
Quē in aurea pixide magnates ille abscō
dit. et sup altare quod erat ibi posuit. Pau
lulū post aspiciens vidit de pixide oleū ma
nare et īuoluit eam pallio putans sic pos
se stare oleū. sed tantomagis emanauit.
Desperauit igitur q̄ non posset habē in oc
culto quod sibi dn̄s manifestauerat. Cui
sanctus nicholaus in visione apparuit di
cens. Ecce postulacioni tue satisfeci. sed nūc
ferre non poteris. quia non pmitto vl'mi
minā pticulā a membris alijs separi. In
crastino dentē vbi posuerat non īuenit.
Igitur barrenses cū tribus nauibꝫ ibant
antiochiā. insulā adierūt. Deinde ad in
sulas magestras venerūt. deinde ad loca
matri portus sancti georgij. quod ab ar
mis portibꝫ q̄nq̄ miliaribꝫ distat. primo
positū est corpus sancti nicholai a transfe
rentibꝫ in ecclesia sancti benedicti. ubi pri
mo die plus q̄m xxx̄ infirmi sanati sunt.
¶ Homo quidā de anchonitanis ptibꝫ. cur
uato corpore manuū et pedū carens offi
cijs. osculans capsellā sanatus est. ¶ Sac
dos de canuino territorio guttā paciens
in spina. veniens barrū ad sc̄m. ex quo
venit ad locū vnde barrū primo pt aspici.
cepit paulatī erigi. puenitq̄ totus sanus
¶ Parentes aduexerūt puerū demonia
cū ab amalpha. qui sanatus est in loco su
pradicto vnde barrū primo videtur. vbi crux
erat posita ab hijs qui sanati erant. ¶ Sa
nati sunt de quodā castello infantula vna
toto corpore debilis. et puerulus qui nullū
poterat in stomacho eduliū retinere. ¶ Qui
dā paupculus a dirachio. vxorē suā omībꝫ
membris debilē preter linguā. sanā redux
it. ¶ Sanata est mulier de almachia lepro
sa. ancillula sepontini cuiusdā dorso incur
uata. ¶ Sanata est ibi mulier feta et lacte
carens. ¶ Sanatus est puerulꝰ cuiusdā de
maceriensibꝫ. qui nūq̄ gressus poterat mo
uere naturales. ¶ Sanatus est quidā paup
tarenti manēs. pedibꝫ non valens incedere
et vix potens sedere. dicente ad eū in somp
nis quadā ymagine. Quare non vadis bar

rum? Quomodo inquit possū? Vade inq̃t quia potes. et surrexit sanus. Hinc quidam res pdiderat aliquas. suspicatus autē hoc fecisse quendā. tibiā eius sua pcussit ut ei mala pariū. In quo vulnere vermes ima ni mirē rodebant viceraq̃. Cui veniens ad sanctū. sanatus est. De gallia nsalpina sanate sunt due mulieres. vna ceca. et altera demoniaca. Que autē fuerat ceca. obtulit sancto oculos argenteos ac lapidibus pciosis. De cetis cuentibz illis

Anno henrici tpis. Sigiberti. Cap xxxi° sanctus arnulphus lxxxiiij ex abbate sancti medardi. postmodū etā ad pontificatū ciuitatis suessionice promotus pro patrie redintegratiōe intr flandrenses flandriā venit. et in vico nomine ardenburch ecclesiā beati petri ac diuinis miraculis illustratā. cenobiū monachoz fecit. ordinē regularis vite instituit. Tandēq̃ in eodē monasterio et fine vite et sepultura sedm q̃ ipe predixerat accepit. Pisces in aquis moriūtur. Ex ronicis. Hoc tempore in hyspania regnante ampliꝰ fortiter sarracenos debellat. et toletū vrbem eoz maximā per alquot annos obsessam. tandē expugnat et cultū xpianitatis in ea dilatat. Sigibtus Anno xxxij°. odo ex mōcho clusiacensi epc ostiensis. contra impatorē et gruibertū clxiij° fit ppa. et vrbanꝰ noiatur. Hic in ecclesia scandala. et in regno augescunt disidia. dū alter ab altero disidet. dū regnū et sacerdocium dissentit. dū alter altm excōicat. alter alterius excōicatiōnē aut ex causa aut ex psone preiudicio contēpnit. Dumq̃ alter in altm excōicandi auctoritate magis ex suo libitu q̃ ex iustitie respectu abutit. auctoritas illius qui dedit ptātem ligandi et soluendi oīno despicit. Nimiriū ut pace oīm bonoz dixerī hec sola nouimus ne dum hereſis necdū in mūdo emersernt. ut sacerdotes eius qui dicit regi apostata. et qui regnare facit ppoctum ppter pcm populi. doceant pplm q̃ malis regibus nulla debeant subiectionē Et licet ei fidelitatis sacramentū fecerint nullā tamē fidelitatē debeant. Nec piuri dicunt qui contra regē senserint. imo qui regi paruerit pro excōicato habeat. Qui contra regem fecerit. a nora iurie et p iurie absoluatur. Anno xxxiij annꝰ pestilens fuit. maxime in occidentali parte lotharingie. Vbi multi sacro igne interiora consumēte. cōputrescentes exesis mēbris instar carboū nigrescentibz vel miserabiliter morīūtur. vel manibz et pedibz putrefactis truncati. miserabili vite reseruant. Multi vero nervoz contractiōe distorti tormentant. Anno xxxiiij°. metis corpꝰ sācte metis primi epi. ab aplis illuc ordinati tricentū leuatur. Anno xxxvi domnꝰ pmo sancti q̃ntini beluacensis ppositus a ppa vrbano consecratꝰ fit epūs carnoten. Hic inter alia laudabilia que fecit. decretū apli ca abbreuiando cōpilauit et ordinauit. Quod quidē prius ysidorus ut supradixim⁹ in vnū magnū volumē redegerat nec sine magno sūptu trāscribi poterat. nec ipsa decreta ordinate sedm materias continebat. Sed sedm ordinē tpm. quibz fuerant data fuerant per successiones romanoū pontificū. Hic autē et ipa decreta aplicoz ut dictū abbreuiauit. et per capla distinxit et multas sanctoz doctoz sentēcias ad eadē capla ptinentes pulcre inseruit. Hic liber decretoz vocatꝰ. apud nos in pluribz locis reperitur. Cui qm ipe quoq̃ non quātitatis. nec est facile portabilis. hugo archalaunensis ex eodē volumine abbreuiato libellū portabilē legi cōposuisse. Qui etiam ipe apud nos est. et suma decretoz hugonis appellat. Porro illū librū decretoz qui nūc in vsu habet cōpilauit gratianus ut fertur monachus. Sed quo tempore ignoro. nisi q̃ post vocē ut estimo

De guilhelmo pestilēte rege anglie. Heli

Anno dñi nandus. Cap. lxxxv. ao xxij°. guilhelmꝰ rex anglorū vir singularis censure et seueritatis obiit. cui filius eius guilhelmꝰ successit adhuc impante henrico. Hic guilhelmū filiū regis guilhelmi lanfrancus archiepc nutriuit et militē fecit. et die sanctoz cosme et damiani in regē coronauit. Cuius liberalis q̃ prodigus. ita magnanimꝰ q̃ superbus. ita seuerus q̃ sceus. Parū deum reuerebat. hoīes nichil. cū deus timē

dus sit omni tpe. homo pro tempore. Vestium suaꝝ pretiū in īmensū extollī volebāt dedignans si quis alleuiasset. Quodam mane cū calciaret nouas caligas. quesiuit a cubiculario q̄nti constarēt. Cūq; ille respondēret tres solidos. indignabundꝰ et fremens. fili ait meretrias. ex quo habz rex caligas tam exilis pretij. Vade et affer mihi emptas marcā argenti. Iuit ille et multo viliores afferens q̄nti prece pernit emptas mētitus est. At illi inquit rex. Iste regie maiestati cōueniūt. Itaq; ex eo cubiculariꝰ pretiū vestimētoꝝ eius pro voluntate numerabat. multa pinde suis vtilitatibz nūdinās. Tandē exhaustis expensis. ad rapinas cōuertit aiam: adiuuante eū in hoc scelere ranulpho clerico ex infimo gene hoīm. lingua et calliditate prouecto ad summū. Quo auctore sacri ecclesiarū honores mortuis pastoribz venū locati sunt. Nam audita morte cuiuslibet epi vel abbatis confestī clericus eo mittebat. qui oīa bona scripto exciperet. oēsq; in posterū redditus fisco regio inferret. Substituebat q; in loco defuncti. quibz non pro moꝝ sed pro nūmorū exprimento. Sequebat curiā effeminatoꝝ manꝰ et gynecearū greges. ut recte a quodā sapiente dict sit. Curia regis anglie non est maiestatis diuersoriū. sed exoletoriū prostibuli. De actibz eiꝰ nequissiꝫ

Ad decimus Caplm. lxxxvi.

Illius tpis ptinet. q anselmꝰ archiepūs ista corrigē conatus sed societate suffraganeoꝝ destitutꝰ sponte discessit. neq; tpis cedens. Qui cū iam iamq; naufragiturꝰ in portu ventos exp̄taret. iussu regis ut predo publicus expilatus est. mantuis omibz et bulgis in medio prolatis et exquisitis. Judeos quos pater eius a rothomago lundonia transtulerat. cū in quadā solēpnitate eū adirent munera offerētes ausus est aīaare ad conflictū cont̄ xp̄ianos permultū delectꝰ promūtiabz. qui si victisset in eoꝝ sectū tū sisret. Magno igit timore epoꝝ et clericoꝝ res acta est pia sollicitudine fidei xp̄iane timentiū. De quo certamine iudei nichil preter confusionē retulerūt. licet multo nēs tacitum vent se non ratione sed factione superatos. Robertus frater eius cū aggredi vellet ierosolimitanū. northmāniā et nadiatus est pro pecunia decē miliū marcarū. Qua ꝓpter ip̄ortabilis pensiois edictū per totū angliā cucurrit. Cūq; epi et abbates regem frequēter adirēt de hoc querimoniam facientes. rēdit ille. Nūquid non habetis scrinea auro et argento cōposita. ossibz mortuoꝝ plena. Igit capsas sanctoꝝ nudare coacti sunt. crucifixos despoliare. calices conflare. non in vsū pauperū sed fiscū regiū. Venationes quas primo idulserat adeo prohibuit. ut capitale esset cervū prendidisse. Inter hec et huiusmodi sepe a ducibz cont̄ eū cōuratū est. Guilhelmꝰ de on prodicois apud regē accusatus est. delatoresq; ad duellū puocās exoculatus et exterminatꝰ est. Hec de latio plures inocētes tuoluit. Quorum fuit guilhelmꝰ de alderia. homo decorꝰ et compater regis. Qui patibulo affigi iussus osmundo epo salesberie confessus ē. et per omnes ecclesias oppidi flagellatus discipls ad tropes vestibz ad suspendiū nudus ibat. delicatū carnē frequentibz superlapides genuū flexionibz cruentās. Epo et ꝓplo sequente ad locū supplicij. aut. Sit deus adiuuet aiam meā et a malis liberet sicut de re qua actusor īmunis sū. Quadā discordia que erat int̄ vrbanū papā et guibertū carnotensē. tributū romane sedi negauit. pronior tamen in guibertū gratia. Que fuit p̄ima causa discidij int̄ eū et anselmū. De pestilēcijs que tpibz eius acciderunt. Cap.

Secundo anno regni eius ingens terremotus tertio ydus augusti totā angliā exterruit horrendo murmure. ut edificia oīa eminꝰ resilirēt. et mox pristino modo residerent. Secuta est tropi a oīm fructuū tarda maturitas frugū. ut vix ad festū sancti andree messes vel derent. Quarto eius āno fuit tumultus fulgurū et motus turbinū. Idus octobris apud wincestriā. ictus de celo emissus turris latus tanta vi ꝑpulit. ut debilitata materia in confinio tecti ingens

foramen ad humane grossitudis modū
efficeret. Quo ingressus trabē maximā
in fragmina per totū disicit ecclesiam.
et crucifixi caput cū dextera tibia et ymā
ginē sancte marie deiecit. Sentus est fe
tor intolerabilis. Tandē monachi felicia
ausu irrūpentes benedictē aque aspgine
inimici prestigias effugarūt. Fuit quo
q discordia ventor inter se dissidentium
ab euro austro veniens xvi° kl' nouēbris.
que londonie plus q̄ sexcentas domos
effregit. Cumulabant ecclē cū domibz.
materie cū parietibz. Idem furor vento
rū tectū ecclesie sctē marie que ad arcus
dirut pariter subleuauit. et duos ibi ho
mines obruit. Ferebant q̄ tigna cū tra
bibz per ānē. mirantibz qui longe tūc
tibz qui ꝓpe stabant. Quatuor tigna sex
et viginti pedes longa tanta vi pariter
in humū ipacta sunt ut vix quatuor pe
des extarent. notabili visu. quo diuricē
strate publice pruperūt. eo ibi ordine po
sita quo in tecto ab artifice fuerāt collo
ca. Queob impedimētū tūseuntiū ad pla
ncā terre defectu sunt. quod aliter eruī
nequiret. Anno eius anno cadē violen
cia fulminis apud salesberiā tectū tur
ris ecclesie oīno deiecit. multāq̄ materi
am labefactauit. q̄nta die postq̄ eā dedi
cauerat osmundus predare mēorie epc̄.
Sexto guilhelmi regis anno. tantū fuit
in anglia diluuiū ex habundantia ym
briū q̄ntū nullus mēinerat. Major acre
dente hyeme fluuij ita sunt congelati
ut essent puij equis et quadrigis et plau
stris. Gelu resoluto. ex impetu glacialiū
trusbarū pontes effracti. Septimo āno
regis guilhelmi ꝓpter tributa que rex in
nortmānia positus edixerat agricultā
defecit. Qua deficiente secuta est fames.
Qua nrescente successit mortalitas hoīm
adeo crebra. ut deesset morituris cura.
mortuis sepultura De comite andegauēsi
fulcone. Guilhelmū. Ca. lxxxviij.
Vleo fuit antiquus comes andega
uorū. qui senex ihesosolimā adyit
Ibi a duobus seruis sacramēto coactis ut
quod iubēt faciant. per publicū tractus
est nudus ad sepulchrū dñi turpis inspec
tantibz. Alter restem ligneā collo eius
intorserat. alter flagris tergū exspoliati
vigebat. Inter hec ille clamabat. Atrpe
die miserū fulconē p̄iurū tuū fugitiuū
tuū. Domū tamē contra desideriū suum
placide regressus. Post aliquot annos filiū
habuit gnufridū cognomēto marcellum
Quod cognomē sibi vsurpauerat. q̄a vide
bat omnes sibi obsistentes felicitate qua
dā contundē. Nam dñm suū comitē pictā
uense apto marte cepit. ferreisq̄ vinci
lis īmodatis ad ignobilis pacis conditiōes
coegit. ut de hui degnla ciuitate cedēt et fi
nibz eius. et de cetero ānuū vectigal pen
sitaret. Qui captus pro ferri iniuria et labo
riū copia post triduū defunctus est. Cuius
nouercā marcellus duxit. fratres in tute
lā suscipiens. Major thecobaldi comitis blese
sis ingressus limites vrbē turonicā obse
dit et ipm in cadē. Qui captus et in ergas
tulo reclusus. vrbē sibi et omibz heredibus
suis in ꝑpetuū abiurauit. Iste gaufrido
moriens gnufrido sororis sue filio comitā
tū dedit. qui simplex fuit et rebellis. Hui⁹
finter fulco ducatū corripuit. qui cognoīa
tus est rechim. quia germani simplicitatē
crebro infrendens. ad vltimū honore spo
liatū ꝑpetua tenuit in custodia. Hic fulco
habuit vxorē. que relicto eo. philippo re
gi francor nupsit. Qui amore eius ita ē
captus. ut illa sibi in omibz imperaret.
cū ipse omibz aliis imperare cuperet. Deniq̄
oīm digitis se notari. et ab omni orbe xpi
ano excōicari se. ꝓpter eius libidinē aliq̄n
tis annis passus est. Filij hui⁹ fulconis
fuerūt gelfridus. marcellus et fulco. pri
mus insidijs suor necatus est. De clerico
cui socij dāpnati apparuit. Cap. lxxxix.
Erant eo tempe in venecia ciuitate
duo clerici. nondū patientibz ānis
presbiteri. luis affati instructi. et
inter se multū amici. Hij pactū ijerūt in
ter se. ut vter corū qui prior moreret alte
ri vel vigilanti vel dormienti appareret in
fra xxx dies. data acceptaq̄ fide corpali.
Non multo post vnus obijt. tricesimo die
astitit alteri vigilanti. et nesao quid ope
ris molienti mortuus vultu exsangui et
pallido. Qui prior viuū cōpellans agnos

tis ne me inquit? Agnosco ait ille. et miror
q tam diu moratus fueris. Ille prius mo
ram excusans tandē ait. Tandē venio.
et aduentus meus si volueris tibi fiet cō
modus. oīno autē michi infructuosꝰ. Nā
sempiternus deputatꝰ sū suppliciis. Ego ait al
ter iuuabo te precibꝫ ieiuniis et elemosinis
multis. At ille rndit. sine penitencia sūt
iudicia dei in īferno. Dū rotat astra polꝰ.
dū pulsat litora pontus. pro crimībꝫ meis
puniar. Si totus mūdus michi remedia
exquirēt. eterna tamē et īnumera penaꝝ
genera paciar. Et vt aliquā ex meis raciona
bilibꝫ penis agnoscas. en vna. protenditq
manū sanioso vlcere stillantē. Videtur ne
tibi leuis? Cumq ille leuē sibi videri refer
ret. ipse mortuus curuatis in volā digitis
tres guttas defluētis tabi sup eū iaculatꝰ
est. Quarū due timpora. vna in frontē
contingētes cutē sicut ignito iaculo pene
trauerūt. foramē nucis capax efficientes.
illo magnā esse penā doloris clamore pro
testante. Hoc inquit mortuus tibi erit qm
diu vixeris et penarū mearū graue do
cumentū. et nisi neglexeris salutis tue sin
gulare monimentū. Vade ergo dū licet ha
bitū muta simul et aīm. et esto monachꝰ
redonis apud scm melanū. Cumq viuus
ad hec rndere vellet. mortuꝰ eū oculi vigo
re pstringens. si dubitas inquit cōuerti.
miser lege lrās istas. Et hoc dicens manū
protendit tetris notis inscriptā. in quibꝫ
sathanas et omē inferorū satellitiū. oni
ecclesiastico cetui gracias de tartaro emit
tebant. Qꝛ cū ipsi in nullo suis voluptati
bus deessent. tantū numerū subditarum
animaꝝ ad inferna descendē paterentur
predicacionis incuria. qntū nūqꝫ retroac
ta viderant secula. Hijs dictis loquentis
aspcus disparuit. et abiens omīa vendēs
et dans pauperibꝫ. scm melanū adijt. et mo
nachus ibi fcus optime conuersatus est. De
muliere laudunen q ab igne euasit. Sigibtꝰ. xc

Anno dni m° xciiij°. pontificante in
vrbe laudunensi helinando muli
er quedā in proximo manēs ha
bebat generū iuuenili specie decorū quē
multa diligencia pro amore filie sue accu
rabat. Vnde et orta turpis suspicio de mu
liere et genero suo inter vicinos suos. valde
eam turbauit. Que īpacienter ferens famā
suā huiusmodi obprobrio turbari. īiurie
sue causā in eū retorsit. et clādestina ma
chinacione ut occideret a duobꝫ pueris p
curauit. Postmodū vero ad penitenciā
facti homicidij cōuersa cuidā presbitero p
confessionē pccm reuelauit. Sed elapso ali
quanti tpis spacio. presbiter idem cū ea liti
gans malū quod fecerat in faciē ei expro
brauit. Quo audito parētes hoīs occisi ppe
rantes nūciauerūt vicedno laudunensi.
Jubente vicedno vocata mulier venit. et
qualit hoīem occidisset nequaqm celauit.
Judicatū est igit eam ignibꝫ debere cōcre
mari. Sed prius ducta ad ecclesiā beate
dei genitricis marie. pccm suū corā deo et
hominibꝫ ex ordine narrauit. et sic meritis
et precibꝫ santissime virginis marie seipsā
fideliter cōmendauit. Deinde missa in ig
nem nullatenꝰ incendiū sensit. Sed diui
na protegente gracia. consūpto igne illa
remansit illesa. Quod fcm cognati hoīs
occisi non diuine virtuti asscribentes. sed
fragilē potius lignoꝝ materiā causātes
iterū succendūt ignē circa eā fortioribꝫ
lignis sed nichil profecerūt. Iterato enī
miraculo seruauit eā deus incolumē ab
exustione ignis ad laudē sui noīs. sueq
genitricis gloriā et honorē. Egressa igit
ex incendio non solū carne sed etiā veste
et crine illesa ad ecclesiā sancte dei genit
cis omī pplo applaudēte ducta est. et post
laudes deo redditas volente deo paucis di
ebus transactis trāsijt ab hoc seculo. An
no sequenti helinandus bone memorie lau
dunensis epus obijt. ingelianus succedit
Fames diu concepta validissime ingraua
tur. et fit annus calamitosus multis fame
laborantibꝫ. pauperibꝫ per furta et incendi
a diciores grauiter vexantibꝫ. Cū valido
ventoꝝ turbine etiā terremotus fcus est.
media nocte quarto ydus septembris. In
multa terrarū pte pridie nonas aprilis
circa diluculū stelle pplures simul de celo
in terrā cecidisse vise sunt. Inter quas
vnā maximā labi in terrā cū quidā in
francia stuperet. et notato loco vbi visa
est cū aquā fudisset. fumū cū feruoris so

no inde exire magis stupuit. In comitatu mamurcensi panē subanericiū quasi sanguine infectū vidimus. Vrbanus per burgundiā et franciā habitis consiliis. hildebrandi decreta renouat et confirmat Philippū regē francoꝝ qui viuente vxore sua supduxerat alteri⁹ viuentis vxorem excōicat. Hoc anno sacro igne multi ardentibus membris instar carbonū nigrescentibus

De cōsilio clarom̄tensi et statutis

Hoc āno eiꝰ. Guilhelmꝰ. Cap. xci.

Id est anno dñi aiº xcvº. vrbanus papa venit in galliā. et celebrauit concilium apud clarom̄tē. In quo inter cetera statutū est. ut epi vel aliquis de clero. aliquā ecclāsticā dignitatē de manu p̄incipū vel quoꝝlibz laicoꝝ non accipiat. et ut clerici in duabz ecclesiis vel ecclesijs prebendas non habeant. Vt nemo simul sit abbas et epūs. ut ecclesiastica dignitas a nullo emat̄ vel vendatur. Vt nullus cuiꝰlibet sacri ordinis carnali cōmercio vtat̄. Vt eis auferant̄ ecclāstice dignitates. qui scient̄ a se vel a predecessoribz suis emptas habuerūt. Vt eis ignoscatur. qui hoc ignorauerūt a canonibz prohibitū. Vt nemo laicoꝝ a capite ieunij. nemo clericoꝝ a q̄nquagesima vsq; in pascha carnes comedat. Vt in sabbato pasche nisi post nonā officiū celebret̄. Vt ab adventu dñi vsq; ad octauas epyphanie. et a lxx̄ vsq; ad octās pasche. et a p̄ma die rogationū vsq; ad octās penthecost̄. et a q̄rta fīa ocadēte sole usq; ad tpe vsq; ad secūdā feriā ocadente sole tregua dei custodiat̄. Vt qui epm̄ ceperit ocio exulet habeat̄. Vt qui sacri ordinis vios vel cōiū famulos ceperit anathema sit. ut q̄ episcoporꝝ vel clericoꝝ morientiū bona ceperit. anathema sit. Vt nemo in epm̄ eligatur nisi presbit̄ aut diaconꝰ aut subdyaconus. et cui naturalium dignitas suffragat̄. nisi maxīa nāturē et licentia pape. Vt filij presbiteroꝝ et concubinaruū ad presbiteratū non promoueant̄. nisi prius ad religiosā vitā transierīt. Vt qui ad ecclesiā vel ad crucē confugit. data membroꝝ impunitate iustitie tradat̄ vel innocens liberetur. Vt vnaquaeq; ecclā decimas suas habeat. nec ad alterā transeat. Vt laicus decimas nec vendat nec retineat. Vt pro sepultura mortuoꝝ precū non exigatur.

Ex cronicis.

Ibi quoq; statutū est ut hore de beata maria virgine dicant̄. et eius officiū diebz sabbatoꝝ solēpniter celebret̄.

Guilhelmus.

In eode cōcilio excōicauit papa philippū regē francoꝝ. et omēs qui eum regē vel dñm suū vocauerūt. et ei obedierint. Similit̄ et illā maledictam cōiugem eius et qui eā reginā vel dnām vocauerīt donec ad emendationē venerīt. ut alter ab altero discedat. Similit̄ guibertū ravennatensē qui se papā appellat. et henrici imperatorē. qui eū manu tenet. et ceteros qui ei consentiūt. Post hec sermonē habuit ad pplm exhortans eos ad crucē sumendam. inter cetera dicens ut aut salomon. Nil timidius nequicia. nichil laborioſius. Nunc autē a nobis par labor atq; metus p̄ tio meliore petunt̄. An nescitis q̄m viuere hoībus calamitas. mors felicitas est. Cui mors eni accelerat bonis patriā. malis resecat malicia.

De īmutabilibz pplis in oriente cruce signatis. Sigibertꝰ. xcij.

Anno dñi aiº xcvi. orientales pplī dolentes loca sancta hyerosolimoꝝ a gentibz pphanis. turcos etiā terminos xp̄ianoꝝ tam multa ex pte inuasisse. innumerabiles vna inspiratione moti. et multis signis sibi ostensis. alijs ab alijs aiati. duces comites potentes. nobiles et ignobiles diuites. paupes liberi et serui epi clerici. monachi senes et iuuenes. pueri et puelle. omnes aio vno. nullū vllo anguariate vndiq; conturbāt̄. ab hyspania. pruincia. ab aquitania et britania. a scocia ab anglia. a northmania. a francia. a lotharingia. a burgundia. a germania. a longobardia ab apulia. et ab alijs regnis. virtute et signo sancte crucis signati et arma ti vltiōi ire parant. iniurias dei in hostes xp̄iani nomīs. Et q̄nto quisq; hactenus ad exercendā mundi malicia erat promptior tanto nunc ad exercendā vltro dei miliciā fit paratior. firmissima pace interī vbiq; cōposita. Et primo iudeos in vrbibus in quibz erant aggressi eos ad credendū in xp̄m cōpellunt. Credere nolentes bonis priuant. trucidant. vrbibz eliminat. Aliqui

iudeoꝝ zelo tenende patrie legis ducti se mutuo trucidant. Alij ad tempus se tre dere simulãtes. post ad iudaismũ reuol uũt. Eminebant in hoc dei hostico. dux lotharingie godefridus. et frẽs eius eu stachius et balduinꝰ et anselmꝰ de ribo dimonte. balduinꝰ comes montensis. robertus comes flandrensꝭ. stephanꝰ co mes blesensis. Hugo magnꝰ frater phi lippi regis francoꝝ. robertus comes nor mãnoꝝ. raimũdus comes sti egidij. boe mũdus dux apulie et tancredus nepos eꝰ. Horũ oĩm aurã auctoritate aplica susceptꝰ vir eximiꝰ animarꝝ podiensꝭ epꝰ. eisq; consilio et doctrina usq; ad captã antio chiã plurimũ proficuus fuit. Huiꝰ etiã vie incitator petrus quidã heremita fuit, qui usq; ad captã ierusalẽ in multis vi lis cũ exercitu dei pseuerauit. Guilhelmꝰ. Nũq; tot gẽtes in vnã voluere sententiam. Opinionẽ hoĩm vincebat numerus. q̃nus estimaretꝫ sexagesies centũ milia. qui omẽs ierosolimã pgebant. De cetis cuẽ tibz ulliꝰ typis. Sigibertus. Cap xviij.

Anno dñi aᵒ xcviij impij henrici xliᵒ comites in occidẽte apparuit tota pri ma ebdomada octobris. Nimia a quaꝝ inundatione autũpnalis sacro ipe ditꝫ. et sterilitas frugũ terre sequitꝫ. Exer citus dei aggressus terminos paganoꝝ vi riliterꝫ agit. Primũq; eis fuit bellũ ad pon tem pharphar fluminis xpo kl' marcij. vbi multi turcoꝝ occisi sunt. Secundũ eis bel lũ fuit apud nichęam terra nonas mar cij. in quo etiã pagani victi sunt. Capta est ergo nichea. capta laodicia. cũ essent plus q̃ trecenta milia armatoꝝ. In exer citu xpianoꝝ tanta eis oĩm rerꝝ suppete bat copia ut aries vno nũmo. bos vix. xij nũmis venderetꝫ. Lanfranco cantuariẽ si archiepo defuncto. anselmꝰ abbas becceñ pro sua sũtate et doctrina non solũ in nor mãnia sed etiã in anglia iã celeberrimꝰ sucrevit in presulatu. Cui licet a rege guilhelmo et pinapib; terre. totiusq; eccle sie cõuentu susceptus honorifice fuisset. multis tamẽ molestias et tribulatiões postmodũ sub ipo rege passus est pro sin tu eccle corrigendo. Nam reges anglie hanc iustã legẽ iam diu tenuerãt. ut eccle tos ecclesie presules ipi per virgã pastoralẽ ecclesijs iuestirent. Anno sequenti cõra dus waltrauerẽ epus feria q̃rta paschę post missã a se celebratã. a quodã suoꝝ in domo sua pimitꝫ. Multis in locis q̃nto kl' octobris celũ quasi ardere visũ est noc turno tempe. et secuta est grauis aialiũ pestilencia. et segetes nimio ymbre et au rugine corrupte sunt. De monachis molis mensibz qui ad hemũ cistercij cõuolarũt. xviij.

Eodem anno ordo cisterciẽsis incepit in epatu sicudẽ lingonensi sitũ esse notatꝫ cenobiũ noie molismꝰ fama celeberrimũ. religione conspicuũ. Hoc a sui exordio magnis diuina clemẽtia sue gratie muneribz sub breui tpe illustrꝫ uit. viris illustribz nobilitauit. nec minꝰ amplis possessionibz q̃ clarũ virtutibus reddidit. Cetũ quia possessionibz virtutu bz q̃ diuturna non solet esse societas. hor quidẽ ex illa sancta congregatiõe viri ni miũ sapientes altius intelligẽtes. elege rũt potius studijs celestibz occupari. q̃ ter renis implicari negocijs. Vnde et mox v tutũ amatores. de paupitate fecunda vivax ceperunt cogitare. Simulq; adũtentes ibi dem et si sancte honesteq; viuerẽtꝫ minus tamen pro suo desiderio atq; ꝓposito ipsam quã professi fuerũtꝫ regulã obseruari. Io quũtꝫ alterutrũ quod singulos monet pitꝫ q̃ inter se tractant. qualiꝫ illã versialiꝫ adimpleant. reddã tibi vota mea. que dis tinxerũtꝫ labia mea. Quid plura. Viginti et vnus monachi. vna cũ patre ipsis mõs terij bẽ scilicet memorie roberto egressi. cõmuni consilio. coĩ pficẽ nitunturꝫ assensu quod vno spũ conceperũtꝫ. Igitꝫ post mul tos labores ac nimias difficultates. quas oẽs in xpo pie viuẽ volentes pati nãe est. tan dem desiderijs potiti cisterciũ deuenerũtꝫ. loũ scilicet tũc horrorus et vaste solitudiꝭ. Sed milites xpi loci aspritatẽ ab avto ꝓpo sito quod iam aiõ conceperunt non diffidẽ tes. vt sibi vere diuinitus ipsi locũ tã gratũ habuere loũ q̃ earũ ꝓpositũ. De cõ structiõe abbacie. et ijcio ordiõ. Cap

Hoc igitꝫ anno ab incarnatiõe xcv. dñi aᵒ xcviij. venerabilis hugoꝰ

lugdunen ecclesie archiepi. sedis aplice tūr
legati. et religiosi viri walteri cabilonēn
epi nec non et clarissimi pncipis odonis
burgundie ducis fireti consilio et auctorita
te roborati. tuentū heremū in abbatiam
cōstruere ceperūt. prefato abbate rober
to ab illo dyocesis epo videlicet cabilonēse
susapiente aurā virgūq; pastoralē. cetēis
sub ipso in eodē loco firmantibz stabilitatē
Actuero post nō multū tpis frm est ut idē
abbas robertus requirentibz eū monachis
molismensibz. pape vrbani sēdi iussu. wal
teri cabilonēn epi licentia et assensu mo
lismū reduceret. et alberiaus vir religio
sus et suis in ipsius loco substituēt. Hoc
sane inter vtrāq; ecclesiā sequestre patis
gratia retento. et aplica auctoritate fir
mato. ut ex eo iam tempe neutra illar
vtriusibz monachū ad habitandū sine
cōmendatioē regulari susciperēt. Quo
facto nouū monasteriū noui pūs sollici
tudine et industria in breui non mediocr
ter deo cooperāte in sancta cōuersatioē pro
fecit. opinione clarnit. rebus nāarybs cre
uit. Guilhelmus. Tempe guilhelmi secūdi
regis. cepit religio cisteraensis. Ptinet aūt
ad gloriā anglie q talē virū genuit. qui
hui religionis et auctor fuit et mediator.
Is fuit hardingus noīe. a puero sirebuene
monachus postea pānos illos posuis sco
riam. mox francia consendit. vbi aliq;t
annis studuit. Deinde roma cū clerico cō
sorte profectus est. qui eundo et redeūdo
cotidie totū psalteriū cantitabāt. Deinde
burgundiā reuersus. in molismo nouo
et magno mōsterio se recepit. Ibi aū ei
quedā apponerēt obseruanda que non e
rant de regula cepit ratiōe eox inquire.
Et tam diu de quibusdā supfluis cū vno et
alio disputauit. ut abbatē ipm et alios.
xvij in suā sententiā induceret. Igit castel
las venere totū prius salinosū. et ibi stete
rūt suffragio archiepi viennesis qui nūc
apostolicus est. Abbas tandē qui cū eis
venerat a suis monachis requisitus ad
eos rediit quasi coactus sed volens. Omnes
qui cū eo venerāt de molismo cū eo ingres
si preter octo qui sibi abbatē constituerēt
albericū quendā de suis. pmotē vō hardi
gū. qui et stephanus. De causa itineris
tūsmarini et signis p̄cedētibz. Capitulū.
Ura vero iam xl annis bithyniam
possederūt. que est ps minoris asye
quā romanā dicunt. Huius dūs erat tunc
solimānus. Abiectis autē armis. contra
nuis tribz diebz fugerūt turci. Soldanus
autē apud ysas est. qui apud romanos
augustus. totius orientis et oīm sarracē
norū rector. Quor id est ysarū impiū i
deo ut estimo tā diu duraūt. qua gens illa
parū bellicosa et vinacis sanguis īopē.
semel acceptū dediscere nesciūt seruitiū. igno
rans ut aiūt lucanus ideo datos. ne quisq;m
seruat ensis. Hoc anno qui fuit decimo
guilhelmi regis anglie secundi apparuit
cometes kal octobus. xv. diebus. maiorē
crinē emittens ad orientē. minorē versus
eurū austrū. Apparuerūt et alie stelle ąsi
iacula inter se emittentes. Eodē anno
anselmus lux anglie tenebras erroneorū
fugiens romā iuit. Baldricus ex burgu
nensi abbate dolensiū archiepūs. qui scr̄p
sit hystoriā hyerosolimitanā dicit q turci
qui hyerosolimis erant sepulchrū domini
paulo sinebant honorificentius seruari. nō
quia multū de religione xpiana curabāt.
sed qm̄ talit utilitatibz suis et cupiditatibz
satisfiebant per oblationes aduectas. nāl.
truerant. Dicit etiā q epūs podien noīe
hymarus primus oīm in ipso cōcilio claro
montensi licentiā ab vrbano ppa accepit
eundi hyerosolimā. Dicit etiā q āno dūi
M°xcv. pridie nonarū aprilium feria qrta
luna xxv visus est ab innumeris ispectori
bus in galliis tantus stellarū decursus ut
grando nisi lucerent. pro densitate putarē
tur. quas quidā opinati sunt cecidisse. Qui
dā motū earū motū xpianitatis interpreta
ti sunt. Anno eni subsequente et synodus a
riminis habita est. et via inchoata. Por
ro ante hanc synodū generale concilium
celebrauerat idem vrbanus ppa apud
placentiā. De itinere tūsmarino et primo de
progressu cont turcos. Capitulū xcvij.
Accessit autē medicina modū. quia
plus q debuit in quibusdā voluntas
eundi hyerosolimā subrepsit. Nam et

multi heremite et reclusi et monachi domi
cilijs suis non satis sapienter relictis. iter
viā preceperūt. Quidā tamē oratoīs grauia
ab abbatibz suis acceptā licentia profecti
sunt. plures autē fugiendo subduxerūt se
Multi enī de gente plebeia trucē sibi di
uinitus inatā iactitando ostentabāt. qđ
et idem de mulieribus q̄dā presūpserūt.
quod oīno falsū esse deprehensū est. Alij
vero seruū talidū instar turris sibi adhi
buerūt vel peste iactantie. vel bone volun
tatis ostentatioē. Boamūdū vero roberti
guiscardi filiū rogeri ducis frēm secutus
est tancredus nepos suus et richardi de
principatu. In duobz p̄mis prelijs preua
luerūt turci contra gentē sine rege et si
ne duce. Primo apud castellū exorogorgn.
quod oīnibus incolis vacuū xp̄iani inuenie
runt omnibz copijs refertū. Quod vtrū tī
re vel industria reliquissent incertū est.
Fons et puteus quo castellū sustentabatur
extra erat. Quo xp̄ianis ablato. ramaldi
quidā quē sibi ducē fecerant cū turcis cōsi
liatus est ut frēs suos illis prodēt si posset.
et trāsfugit ad eos. Multi ibi apostate facti
sunt. alij vel sagittati ad signū vel venun
dati. vel captiui abducti. Hanc primā per
secutionē passi sunt xp̄iani. tercio kl' octobr.
Audientes autē turci ip petri heremita et gal
terus cognomēto sine habere in ciuitate
cui nomen cinitot, ppe nicheā essent. ierūt
contra eos. et accurrētes obuiauerūt gual
tero. quē cū multis pemerūt. Petrus vero
iam cōstantinopolī redierat. qm illi acq̄
escere gens lutigrosa nolebat. Turci autē
castellū cinitot obsederūt et ceperūt. et
xp̄ianos ibi inuentos vel occiderūt vel capti
uauerūt. Et hoc vtiq̄ passi sunt xp̄iani mē
se octobri. De transitu exercitus dei per lotā gre
cīam qui ier ageret etc. Capl' xxviij.
Godefridus cū fratribz suis baldui
no et eustachio. et balduini de mō
te cū turmis suis per vnguriā cōmeantes
constātinopolī appropiquabāt. Podiensis
epūs et comes raymūdus per slauaniā
gradiebant. Hugo magn⁹ et comes flan
drens robert⁹ et alij robert⁹ comes northman
nor cū suis romā pretereūtes in apuliam
deuenerūt. Audiens boamūdus famā ad
uentus eor. singulor probitatibz signis p
strutatis palliū optimū sibi afferri pre
cepit. Quod per p̄tuulas conatū. trucē mu
tuiq̄ suor distribuit. suāq̄ sibi retinuit. Im
perator cōstātinopolitan⁹ alexius malum
exercitui dei machinabat. Ventū est tasto
riā. vbi natale dñi celebrauerūt. inde in
pelagoniā castrū munitissimū hereticor
oīnibz bonis refertū. Quo radiatis diru
to venerūt ad flumē bardor. vbi tancre
dus cū suis impatoris satellites fugauit
et quosdā pemit. quosdā vinctos boamū
do p̄sentauit. Hoc bellū factū est feria
quarta in capite ieunij. Inde ventū est
ad serrā ciuitatē vbi sufficiens habuē mer
catū. ibi boamūdus cū duobus corpalatijs
amicitias ijit. Inde ventū est ad ciuitatē
rusam feria q̄rta ante cenā dñi. Venerūt
nicteam pridie nonas maij. obsessa est aui
tus per septē ebdomadas et tres dies. et tā
dem capta. et a xp̄ianis impatori alexio
reddita. qui turcos qui ab ea ad se refuge
rant in pace susceperat. Inde ad quendā
puenit pontē exercitus dei. Tercia die tur
cos innumeros offenderūt. sarracenos angu
lanos. psas cc et lx milia et arabes inu
meros. Cesa ibi sunt barbaror multa mi
lia. Cecidit ibi guilhelm⁹ marchisus frā
tancredi. et gaufridus de mōte scabioso.
et multi alij. Turci autē iactitāt se de fran
corū stirpe genitos et cor proauos a xp̄ia
nitate descendisse. nullosq̄ naturaliter
militare debere nisi se et francos. Tactū
est hoc preliū kl' iulij. Inuentū est in cor
tentorijs auri et argēti plurimū. equi bo
ues et tameli. mule et veruetes et asini
et copiosa supellex. Solimanus autē filius
manu senioris filius de nicea fugiens inue
nit arabū decē milia. quibz fugā p̄suasit
Et venientes ad ciuitates ac castella in q̄bz
morabant suriani xp̄iani. dicebant eis
subdole. deuicim⁹ francos et sic intra por
tas eor recipiebant. Ingressi autē domos
eor et ecclesias depredabant. et auferebāt
eis oīa concupiscabilia et filios et filias.
Hijs auditis xp̄iani eos insequentes venerūt
ptholiū. Inde ad ciuitatē erachiā. que tur
cis abiectis se reddidit. Qualiter antiochia
capta ē a xp̄ianis et post a turcis &c. xxx.

Tempa Henria XXVI Quarti

Dalion autē exercitus cū magna difficultate venit in vallē antiochie que est syrie metropolis. Guilhelmꝰ Per post romā et constātinopolī et alexādriā. quarto in loco cūctis per orbē ciuitatibz prelata est. Fluuius ibi est qui mō fluuius qui olim orons dicis est. duodecimō ab vrbe miliario pelago influens fluentis vapatabz et ipō impetu frigidioribz. salubꝝ aure tempie ciuitatu medet. cōmeatū nauū oppidanis ūicbens. pseueranciā obsidentiū q̄ntolibz tempe deridet. Est preterea ipsa ciuitas montibz tuta. montibz arduaq̄ndiu ibi turci fuerūt. illubate māserūt. Balduinꝰ. Hanc primo obsedit boamūdꝰ iij° kl' nouembris q̄rta feria a tribz portubus. Erant autē in ciuitate armenij multi. et suriani. xp̄iani quidē sed turcis obnoxij. Qui fugā simulātes audacter exibant in castra mendicātes. et castroꝝ exploratores consilia in vrbē reportabant. quod multū nocuit xp̄ianis. Ibi in castris tanta fames facta est. q̄ asselli onus vendebat̄ octo pria. qui valent denariorꝝ lxx solidos. Guilhelmꝰ carpentarius et petrꝰ hermita latenter aufugerūt. Quos ūuentos tancredus apprehendit. et inhoneste cōuicciatos et coactos reduce cōpulit. Erat in obsessa antiochia quidā admiratus turcoꝝ noīe purꝰ qui fedus amicitie per fideles int̄nūcios cū boamūdo ī̄erat. fama eius allectus Hic boamūdo filiū suū misit obsidem. et reddidit ei tres turres quas tenebat. et sic capta est ciuitas. Cassianꝰ autē dīs turcoꝝ inter fugientes delituit. cuiꝰ caput armenij abstulerūt et boamūdo detulerūt Corbaranꝰ autē p̄nceps eoꝝ qui ad auxilium antiochie confluxerant. accepta licentia seuiendi in xp̄ianos a califha siue gē tis aplico īnumeras gentes sibi congregauerat. int̄ quos et admiratus iherosolimitanoꝝ et rex damascenoꝝ. Hijs antiochiā appropiq̄ntibz. obuiauit sensador municipiū fortissimū quod vrbi īminebat Quo facto corbaranꝰ ciuitatē obsedit. ad quē venit ibi mater eius centenaria et augurat̄ix et sortilega. predicens ei q̄ si pugnaret cū xp̄ianis supandus cēt ab illis. ajctu sarracenoꝝ aufugerūt de exercitu xp̄iano funibz dimissi per murū. Guilhelmꝰ de grētamesius et albericus frater eiꝰ. guido trussellus et lambertus paup. pretio obprobrio appellati deinceps funambuli. Fames in ciuitate prenaluit. De ūuencione lancee saluatoris. Ca. C.

Quidam vero sacerdoti apparuit dīs cū beatissima genitrice sua. et petro apostolo. truce sup caput dīi resplendente. exprobans beneficia que xp̄ianis contulerat. et ingratitudinē eoꝝ cū mulieribz fornicātium. Cumq̄ minaret̄ se vindicaturū de illis. et mala sua illis redditurū. mat̄ misericordie et btūs petrus cecidерūt ad pedes eius. supplicātes ne pro paucoꝝ culpis ciuibus iraseret̄. qui precibz eoꝝ atquescēs dixit presbitero. Vade et dic p̄lō meo. Lupanar et p̄stribulū et oēm a vobis remouete abusū. et infra q̄ndā dies si reuersi fueritis ad me reuertar ad vos. et opportunū vobis prouidebo auxiliū. et interī cotidie decantent. Congregauit sē ī̄imici nostri et gloriant̄ in virtute sua. Contere fortitudinē illoꝝ dīne et dispde illos ut cognoscāt quia non est alius qui pugnet pro nobis. nisi tu deus noster. Dispge illos in virtute tua. et depone eos protector noster dīne. Cui dā autē pegrino noīe petro apparuit scō andreaq̄ aplō. demonstrans ei locū in ecclesia beati petri. in quo ūuenienda erat lancea saluatoris. Non multo post ignis de celo crēbr visus est in castra turcoꝝ nocte. Panis parisiacus p̄modicus bizanceo vendebatur. equine carnes et asinine pro ipe rialibz cōputabant̄ delicijs. gallina xv. solidis. ouū duobus solidis. nux vel glans vno appreciabat̄ denario. Hanc passionē continuā tolerauerūt diebz xxxvi. Stephanꝰ interī comes blesen̄ p̄pter infirmitatē secessent alexandriā. que non longe abest ab antiochia. cōualescendi grā. Cuiꝰ reditū omnes exp̄ctabant. quia vir consilij erat. Cum ut audiuit turcos ciuitatē circūuallasse latent̄ montana consc̄endit. et festinant̄ clamdestinꝰ discessit putans suos defecasse vel in breui defecturos fore. Et puēniens ad imp̄atorē qui cū magna multitu

dine grecor et gallor in auxiliū nostrorū veniebat. ꝓsuasit ei ut reuerteret. Hanc offensā et hanc infirmiā stephan⁹ idem tactus postea confusiōe et cōtritiōe cordis rediens a patria in ihelim expiauit et oī bus sic satisfecit. Tredecī hoīes laboriosi et strennui foderūt a mane vsq; ad vesperā et inuenerūt lanceā dñi nimis alte infossā.

De fuga turcor et descptione vrbis antio

Qvm autē xp̄iani cthie. Cāp. ci. exirent de ciuitate ad pugnā contra corberānū. quēdā dulcis pluuiola tanq; rosida stilla cecidit sup eos. eq̄s et equites ita letificauit. ut equi hinnirent et equitū animi exhilarescent. Erat enī pluuia illa tā subtilis et modica ut magis sentiri posset q; videri. velut quēdā guttule rorantes. Non multo post ab ipis montibz exire visus est exercitus innumerabilis equis albis insistentes. et in manibz vexilla candida preferentes. Cuius agminis duces erāt scs georgius et scs demetrius et scs mercurius. ille scilicet qui iulianū apostatā interfecit. Victa ergo tota fugerūt. Ibi capti sunt equi multi et iumenta. oues et boues et graue innumere. et in ciuitatem reducte. Fuit hoc preliū q̄rto kl'. iulij

Infra ciuitatē antiochie sūt quatuor montane satis alte. in quarū vna sublimioi situet castellū est quod oī pminet ciuitati. Deorsū ciuitas est decenter edificata et duplici muro circūdata. Murus interior amplus et altus. et quadris lapidibz cōpactus. in quo sunt turres ccc. q̄nquaginta. formosis menibz venustate et defense ꝓpugnaculis. Murus exterior non est tante celsitudinis. sed tamē admirande venustatis. continet in se ccc.xl. ecclesias. Patriarchā habet. cui⁹ patriarchatui subiacent centū q̄nquagīta et tres epī. Ab oriente quatuor claudit mōtanis. ab occidente ciuitatis muros pfluit fur fur fluuius. Octoginta et q̄nq; reges eā constituendo sublimauerūt et nobilitauerūt quor maxim⁹ et primus antiochus a quo denōiata est. Hanc xp̄iani per octo menses et diē vnū obsederunt et reperīt. Postea in ipsa ciuitate iam capta gentiles obsessos eos tenuerūt per tres ebdomadas.

In qua obsidione tantus confluxit gentiliū exercitus. ut nullus cōpositē memoriter se vidisse vel audisse. Requieuerūt in ea xp̄iani q̄nq; mensibz et nouē diebus. Post hec ventū est ad mirram ciuitatem opulentā. que capta est hora vespertina die sabbati iij⁰ ydus decembris. Morati sūt iniani in ea per mensē integrū et tres dies. Ibi mortuus est podiēn epūs. Ibi pasti sunt xp̄iani fame validā. ut turcorū carnes comederēt. Qualiter capta ē ihelim

A tno a xp̄ianis. Sigiberti. Ca. cij.

dñi aº xcixº xp̄ianis turcos fortiter debellantibz. eorq; vrbes et castella sibi bellando vendicantibz. ubi cōtigit apud quoddā castrū munitissimū noīe archas cis ihelim octo mansionibz sitū multos eor perire. Cum quibz et anselm⁹ de tribodimonte lapide percussus in capite occubuit. hoc solū modo post acceptū vulnus ter verbū repetens. o deus adiuua me. Erat autē vir prudētissim⁹ et exercitu satis vtilis. atq; erga btm martirē q̄tinū adeo deuotus. ut singulis ānis vndecūq; congregatis coram se celebrauis solēpnitatē eiusdē mūs die suo clemtis facteret. eisq; post pactū officiū copiosam refectionis mensā pararet. Exercitus autē dei diuino monitu in ītemoza hyspanie profectus. larym dei manu resoluta est. Quia ciues et castellani illius regionis legatos cū multis denarijs p̄ mittebant ad eos. pati etiā oppida vel urbes eis tradē. A quibz xp̄iani securitate acepta. et indicto vrbibz tributo. interim etiā multis eor qui se subtraxerūt ad eos apud tyrū recurrentibz. tandē peruenerūt ihelim. Eaq; obsessa cū laborasset pro victus et maxime pro aque penuria omnes ex cōi decreto nudis pedibz circūdie orando circuibant vrbem. Octauo ergo talis humiliatiōis die. obsidiōis autem xxxix. capta est ihelim ydibz iulij in sexta feria. et in templo salomonis et in portitu eius xp̄iani cū paganis q̄nto bello conserto. tātā eos cede debachati sunt. ut in sanguine occisor. equitarēt vsq; ad genua equor. Cumq; ordinatū esset qui ihelim deberent retinē iam pu-

tapib; de repatriando agentibz. ecce rex sarracenor ad debellandos eos venit; as talonia cū centū milibz equitū. et qua dringentis milibz peditū. Quibz cū occurrisset exercitus dñi. in quo non plus q̄ q̄nq; milia equitū. et xv milia peditū erant. deo pro seruis suis ad se reclamā tibz pugnante. et nube eos ab estu solis defendente. sarraceni solo ipetu xp̄ianor territi. omnes proiectis armis fugerūt. Et in hoc sexto bello q̄rto kl' augusti fuerūt cesa sunt centū milia paganor. in porta vero ascalonie suffocati sunt ad duo milia. at eor qui in mari perierūt. et qui īt spinetū siluarū consūpti sunt; numerus nescitur. Duce autē godefrido electo ad principandū remanente in ihr̄lm. ceteri principes repatriāt. Captu est ihr̄lm post annos tuat; quadringētos lx̄x. ex quo sub eraclio impatore secunda vice capta p̄ossessa est a sarracenis. De descr̄pcōe eiusdē vrbis et godefrido illic in regē elēō. Guilhel 9c

Ons syon intra vrbē ihr̄lm recep tus pro arce eminet. Ibi templū dñi et templū quod dicūt salomonis. quibz incertū auctoribz edificatū. turbe celebri colebant frequētia. In templo dñi collocatū erat simulachrū mahometh. Ibi cereo opere cōpacta ecclesia sancti sepulchri capax edificatū a karolo magno. nullā vnq̄ ab ījmicis fidei tulit ījuriā. metu ut cōmunio ignis celestis. qui quotānis in vigilia pasche lampadibz repente serenus infulgeret. Quod miraculū q̄n inceperit. vel si ante tpa pagānor fuit. nulli⁹ hīstoria relatione cognosci. Legit in libro bernardi monachi q̄ ab hinc annis cxli. āno scilicet dñi dccclxx°. idem ihersolimā prosertus ignē illū viderit. hospitatusq; fuerit in xenodochio quod ibi karolus magn⁹ construi iussit. Vbi et bibliothecā ingentis expense cōpegit. Tantūq; egipti et per id loci cōmemorat pacē xp̄ianos sub dominio sarracenor habuisse. ut si alicui viatori in medijs forte triuijs iumentū quo necessaria deueheret. moreret aut deficeret. illic velutis sartinis ad proximā vrbē expeditus pro auxilio p̄gheret. omnia quecūq; rat intacta reperiuus. Octodecimo die iulij capta est ihr̄lm. Partē autē ligni dñici quidā syrus anuta successione domi custodiam reddidit. Ibi dux godefridus electus est in regē filius eustachij comitis boloniens. qui per maternū genus ad karoli magni spectabat lineā. Pater eius yda vocabat⁹. Godefridus autē yde filius impatori henrico militauit contra papā hildebrandū. Et in oppugnando romā. partē murū que sibi obtigerat primus irrupit. Postea pre nimio labore in minima sitis vinū nimiū hauriēs febrem quartanā nactus est. Auditis autē fama vie ihersolimitane. illuc se iturū vouit si deus sibi redderet sanitatē. Quo voto emisso. mox vires eius penitus refloruerūt. In antiochena obsidione turcū quendam singulare pugnā poscentē. mediū a late ribus gladio lotharingio dissecuit. Cuius desecta medietate iam in armis palpitante. reliquā tulit equus cui insederat. adeo turcus ille firme insederat equo suo sū. librato in caput ense. a vertice vsq; ad inguina disadit. et in eodē ictu sellam et spinā equi penitus disadit. In eadē obsidione militē quendā papulatū suū p̄gressū. a leone iuasū et clipeo se defendentē. tandē occisū adeo indoluit. ut venabulo ferā trāsfoderit. Que sauna et dolore acriⁱ⁹ seuiens in eū irruit. ita q̄ ex feruo qđ extrahebat ex vulnere tibiā eius sauciauit. Qui mox gladio bestiā enisceranit. De interitu ipi regis guilhelmi et signis p̄cedē

Anno dñi a°c°. tibz. Helyniādo. Cenomi qui fuit anno vltimo vite guilhelmi regis anglie dyabolus visibiliter apparuit hominibz in saltibz et deuijs trāsiens allocutus. Preterea in pago bruheserio in villa hayfrete. cōtinuis xv. diebz fōs sanguinē tam vberē manauit ut viatorū vadū inficeret. Anselm⁹ autē tunc ari ensis archiepūs tū quo oīs piter religio exulauit. venit hoc anno martēniacū. Cū q̄ ibi loqueret cū abbate cluniacensi hugone rīndit abbas proxima nocte regem guilhelmū ante deū ductū et adiudicatū dampnatoni. Idem rex pridie q̄ piret vidit per quietē se flebotomi ictu sanguinē emittē. tradituq; armoris in celū usq; pro

tendi. ita ut lucē obnubilaret. et diem inter
polaret. Eadē nocte monachus quidam
trāsmarinus vidit per sōpniū q̄ idem rex ī
ecclesiā quandā intrauerat. supbe et inso
lenter ut solebat circūstantes despiciens.
Tunc crucifixū morditus apprehendēs bra
chia illi corrosit. crura pene trūcauit. cru
cifixū diu tolerasse. sed tandē regē pede ita
depulisse ut supinus caderet. Ex cuius iacentis
ore tanta flāma effusa est. ut fumeorum
voluminū orbes et sidera lamberēt. Hoc
sompniū cū quidā ei retulisset respondit.
Monachus est. et causa nūmorū monacha
liter sōpniat. date ei centū solidos. Eadem
die pcussū est in saltu pectus eius sagitta
quā iecerat galterius tirians miles qui
dam de francia. qui ceruū volebat pcutē
qui ppe regē stabat. Obijt autē āno dni
M.° centesimo. regni sui xiij.° vite xli.° iiij.°
nonas augusti. Nullū suo tempe cōuen
tū ecclesiasticū fieri pmisit. sacros honores
sui iuris esse dictitabat. Eo die quo mortu
us est tres episcopatus et xij abbacias va
cantes in manu sua tenebat. Ex cronicis
Anno prenotato godefridus lothariensiū
dux et pnceps iherosolimitarū obijt. eiq
balduinus frater eius in pncipatu succedit.

De balduino iherosolimorū rege. Cap. cv.

Rex is balduinus coronatus est apud
beethleem āno dni. M.° ci.° Vix tūc
erant in tota milicia quadrīgēti
milites et tot pedites qui ihrlm et ramulā
et cayphā et ioppen custodirēt. Illo anno
sacratus ignis in vigilia pasche tardauit
vsq ad mane resurrectiōis dnīce. Accensa
autē sepulchri vna lampade diuinitus mox
per oēm ecclesiā cetere lampades diuīnitus
accense sunt. Postea cepit balduinus cesare
am palestine. Ibi captus est admiraldus
vrbis et epūs eorū. Ibi turcus in collo pug
no xpiani pcussus. bizanteos euomuit.
Mares enim intra ginginas. femine in
tra pudenda bizanteos absconderāt. Sub
egit idem rex postea tyberiadē. sidonem.
accaronē et cūctas vrbes maritimas. Bo
amūdus autē insidijs cuiusdā admiral
di turcorū captus et detentus. sed per gra
ciā dei liberatus. argenteos cōpedes qui
bus alligatus fuerat antiochiā secū detulit.

Non multo post gallias venit. offerens
cathenas sancto leonardo. Vxorē duxit fi
liā regis francorū. Pro suspicacioē noxie
potionis cultellū habebat paratū. qui an
ora comedentis infixus. sudore prodebat
manubrij. si aliquid tecto illatū eēt vene
ficij. Post hunc tancredus nepos eius pre
fuit antiochie. cui successit rogerius filius
richardi. De clerico per quandā visionē ad
ordinē cisterciensiū cōuerso. Ca. cvi.

Anno dni M.° cviij quidā clericus de vendope
ra cū studeret in scolis apud lugdu
nū. vidit in visione noctis quādā vallē
sub quodā monte sup quā ciuitas quedā
pulcherrīa sita erat. Cuius aspcūs nimiū
delectabat intuētes. ita ut quisq̄s eam
videret. de aspcū illius saciari nō posset.
et modis omībz laboraret. quō ad illā per
uenire valeret. Interea vidit fluuiū quē
dā sub pede montis. īmo circa pedē currē
tē. Quē dū circuiret querens artē quō il
lū trāsmearet. vidit sup ripā flumīs. xij
pauperes siue xiij. lauantes in fluīe tunicas
suas. Inter quos erat quidā veste candi
dissima indutus. multū alijs dissimilis.
qui adiuuabat illos in tunicarū suarū
ablucione. Qui postq̄ adiuuerat vnum.
ibat adiuuare aliū. Tunc clericus q̄ hec
videbat accessit ad illū qui ceteros adiu
uabat et dixit. Que gens estis vos. Qui
ait. Isti pauperes hoīes sunt penitenciā
agentes. et se a pcās suis lauātes. Et ego
filius dei ihūs xpūs. sine cuius auxilio. nec
isti nec alij possunt bene facere. Ciuitas hec
pulchra quā vides paradisus est vbi ego ma
neo. Et quando quisq̄ tunicā suā lauerit.
id est penitenciā pegerit. in illā intrabit.
Tu ipse satis diu quesisti viā qua itur ad
illā. sed nulla alia via q̄ ista ducit ad eā.
Hijs dictis clericus a sompno euigilauit.
et mirari cepit de visione. Cū autē non
multo post redisset a scola in patriā suā.
narrauit epō cabilonēn. cui familiaris
erat visionē hanc. Qua audita epūs sua
sit ei ut seculū relinqueret et religionem
intraret. cōmendans ei sup omēs ordiēs
nouellū illū ordinē cisterciensē. Ille ve
nit cisterciū et īuenit locū incultū et de
sertū. et fratres inter bestias cōuersātes.

Tempa Henrici XXVI Quarti

Ad portā vero monasterij que de vimine
factu erat pendebat malleus ferreus. cu
ius sonitu ad portā portarius appellaba
tur ab intrare volentibz. Hoc sonitu vo
catus portarius venit ad eū foras et in
clinās salutauit eū. Quē clericus intu
ens strati recognouit eūdē se vidisse. inter
eos qui tunicas suas in flumīe lauabāt.
Rogauitqz eū ut adducēt ad se abbatem.
Abbas igit̄ et totus cōuentus venit ad eū.
et recognouit clericus oēs se vidisse tuni
cas suas in flumine lauantes. statimqz
cecidit ad pedes abbatis vogans eū lacri
mis ut susciperet. Qui susceptus nō multo
post finis est prior de dade fuldensi et vul
fano epō wigorniensi. Guilhelmꝰ Ca. cvij

EO tempe in cenobio fuldensi exti
tit lues grassata prius abbatē
corripuit. et mox multos mona
chorū extinxit. Supstites primo sibi ass
timere. ordines et elemosinas largiores
fiebe. Sed processu tempis ut est natura
oim. pedetemptī metu dempto omittere.
Preserti cellerarius q̄ palā clamitabat nō
posse penū tot expensis sufficere. sperasse se
semp aliquod alleuiamētū pro tot clau
sis fuisse. nichil vltra spei esse si qd
sp cū quada nocte ꝑter nāturia diu sopore
distulisset. tandē elaqueatus mozarū ner
ibus in dormitoriū p̄gebat. Et ecce vidit
in capitulo abbatē et omnes qui obierāt
illo anno eo quo deresserant ordine sedere
Terrens et effugē gestiens vi retractus ē
uncrepatus et more monastico flagellatus.
audiuit verba abbatis in hanc sententiā.
Stultū est de alterius morte emolimento
inhiare. cū sors cuiusq; sub eodē pendeat
fato. impiū esse cū monachus oēm vitam
suā in ecclesie consūpsit obsequio. ut tare
at saltē vnius anni post mortē stipendio.
Sato ergo certissime te obiturū. sed quic
quid fiet pro te ad alios quibz abstulisti re
feret cōmodū. Id est modo et alios corrige
exemplo. quos corripuisti verbo. Abijt ille
et nichil se vanū vidisse tum recentibus
plagis q̄ morte proxima demōstrauit. Ca
tēpestate vulstanus wigorniēn epūs. cū de
parua liārū suā pulsatus foras concilium

ceisset. ut strictiori concilio responsū cōmet
suū. remoto animo a tumultibz ait ad soa
os. Credite michi. nondū cantauimus horā
sextā. sotijs autē referentibz ut prius ꝑter
quod venerāt expedirent. quia satis sup̄q;
sufficēt cantibz tempus. regē et proceres si
hoc audierint risui se habituros opinaturos
ait. Credite michi prius fratem⁹ dei serui
cuū. et post agitabim⁹ hoim litigiū. Hora
igit̄ cantata. et nulla ꝓsecutione ex
pugnata. nullo cōmentato splendore veri.
confestim aulā intrare prexit. suis eū ten
nere temptātibz. psuaderi non potuit q̄n
potius illis sue cause timentibz pro certo
ait. Nouerutis me visibilit̄ hic vidē beatos
archiepōs dūstanū cantuarensē. et oswal
dū eboracensē. qui hodie suis me precibus
tuentes. fulsiloquor actumen hebetnbunt.
Itaq; data benedictione monacho mīme fa
cundie viro. sed northmānice lingue sinolo
rem poans obtinuit. de hildeberto epō ceno
mānensi et sēptis eius. Helinandus. Cap

HOrebat hoc tempe cxvij.
hildebertus cenomānens epūs. be
rengarij turonēn discipulus versi
ficator et dictator egregius. Qui epithaphi
um eiusdē berengarij magnifice scripsit ī
versibz. lij. qui de roma cōposuit hoc distī
tum. Urbs felix si vel dnīs urbs illa foret. vel
dnīs esset turpe fuisse fide. Actor. Idē hilde
bertus tribulatiōes et vincula pro xp̄o susti
nuit. Illā et ipe refert in quadā epla gena
li ad oēs ecclesie filios. cū in turre cenoma
nensi comes rotrotus in vinculis teneret.
ad eū metu mortis trepidū epūs ipe voca
tus accessit. Cui cōfessus comes domui sue
disposuit. testamētū fecit. et ecclesijs distri
buit. Quod ut illibatū p̄manēt ab epō pe
tibz impetrauit. quating matrē ei⁹ adiuet
et de testamēto testiōniū phibēt. inhibens
ne quis illud īminuē presumēt. ne q̄s ad
nichilare tēptaret. Pgente igit̄ epm ma
tre comitis in pace susceptit. testamēto ap
plausit gratias agens. q̄ gracia comitis
accessisset. Eadē die ījtū est aduersus eum
consiliū. et in crastinū īj ecclē sī manu⁹ eū.
Sicq; cōtumeliose captus est. et in custodia
publica positus. Diuiserūt eaā sibi vesti
menta eius. equis iam intꝰ eos distributis

qui gratis ad facinus discurrebāt. Erat tūc
in castello quo hec facta sūt venerandus
carnotensis epūs. qui in spū cōtrito huber
tū scilicet illoꝝ sceleratoꝝ p̄ncipē primo q̄
dem blandiens cōuenit. sed bestia racionē
non admisit. Dehinc illū sacrilegij libere
arguit. et postremo tradidit eū sathane
in carnis interitū. anathematis vinculo
quo debuit alligatū. Religiosi quoq; abba
tos et anachorite cōsūmati noīs ad eū con
ueniūt. sed eū ut lapidē durū īuenerunt.
et in omībz hijs non est auersus furor eius.
Hic prius quidē fuit cenomānen̄ epūs. dein
de turonen̄ archiep̄s. Jam ergo prefatus
archiep̄s in vinculis positus nōnullas e
pistolas scr̄psit. sed et quosdā versus elegātes
de exilio suo cōposuit. Librū quoq; pulchrū
de tedio huiꝰ vite. querimoniā suijpsiꝰ de
seipso ad seip̄m ꝑtim metrice ꝑtim ꝓsaice
continentē et oracionē pulcherrimā ad sāc
tam ciuitatē. et versus quosdā de eucharis
tia. Ex quibz hos paucos hic inserē volui.

Versus eius de exilio suo. Cap̄. cix.

Nuper eū locuplex. mlt̄isq; bt̄s aīcis
Et risere diu ꝓspa fata michi.
Sepe m̄ dixi. q̄rsū tam ꝓspa rerū?
Quid sibi vult tantꝰ. tam citus ager opū?
Heu michi nulla fides. nll̄a est cōstācia rebz.
Res ipē quid sint. mobilitate docent.
Res hoīm atq; hoīes. lenis alea versat ī hoīas.
Et venit a sūmo. sūma ruina gradu.
Cūcta sub ancipiti pendēt mortalia casu.
Et spondēt ꝓpria mobilitate fugā.
Quicq̄d habes hodie cras te fortasse relīquet.
Aut modo dū loq̄ris. desinet eē tuū.
Has ludit fortuna vices. reges q; suꝑbos.
Aut seruos hūiles nō sinit eē diu.
Illa dolosa comes sola leuitate fidelis.
Non īpune fauet. aut sine fine premit.
Illa michi q̄ndā vultu blandita sereno.
Mutauit vultus nubila facta suos.
Accessit dāpnis nouus ille g̃uisq; tyrānus
Quo cenomānoꝝ consule ius perijt.
Cuiꝰ auos puduit scelerū genuisse p̄ronū.
Fortuneq; parē mobilitate dolis.
Ille pudor patrie me nō īpune tuentē.
Justicie leges expulit a patria
Inde ratem scando. vitā cōmitto ꝓcellis.
Vela tumēt. gemina. cība iuuat ope.
In fragilē pinū totus ꝓpe cōgerit iras.
Mundus et est hostis quicq̄d obesse potest.
Ecce rapax turbo tollens ad sidera fluctus
Impulit ad litus iā sine puppe ratem.
Sic misere felix rate quassa rebus adēptis
Euasi ventos equora saxa iouem.
Ecce quid est hoīs q̄d iure vocare p̄rnū.
Qua miser ille sibi plaudē dote potest.
Hoc est hic hoīs semꝑ cū tempe labi.
Et semꝑ quadā conditione mori.
Est hoīs nudū nasci. nudūq; reuerti.
Ad matrē. nec opes tollē posse suas.
Est hoīs putrere solo saniēq; fateri
Et miseris gradibz in cinerē redigi.
Istius est heres homo ꝓp̄etatis et illū.
Certius hijs dn̄m p̄mia nulla manēt.
Res et opes prestant ei famulant ad horā
Et locuplex mane vespe pauper erit.
Nemo potest rebus ius assignare manēdi.
Que nutus hoīm non didicere sequi.
Jus illis deus asscripsit. statuitq; teneri.
Legibus et nutu stare vel ire suo.
Ille simul semel et solus p̄uidit et egit.
Cuncta nec illa aliter vidit. agitq; aliter.
Ut vidit facienda facit regit absq; labore.
Distinguit formis tpe fine loco.
Crescendi stadiū rebus metit et illas.
Decernit versat legibz ille manens.
Ipse manens dū cūcta mouet mōrlibz egris
Consulit. et quo sit spes statuēda docet.
Ille potens mitis. tenor et concordia rerū.
Quicq̄d vult in me digerat. eius ero. De mi
seria aīe degentis in corpe. Idē in q̄rimoīa
sua ad seip̄m et de seipso loquitur anima

Caplm̄.
C.x.

Alguste fragilisq; do
mus ianuāq; ruentis
Hospita seruili cōdicioē p̄mor.
Triste iugū ceruice gero grauibz q; cathēis
Proch dolor ad mortē non moritura trahor.
Heu michi q̄ docilis. falli q̄ ꝓmpta subire
Turpia. q̄ velox ad mea dampna fui.
Hospiciū sponsus mira fabrica uāt arte.
Quo suscepta breui tempe casta fui.
Nā michi versutus sed origine clarꝰ adult̄
Illusit famula subreserante fores.
Musitat alloquitur. p̄sentibz impat vti.
Delicijs opibus noīe lactat heram.
Hijs ꝑuersa modis ceptū ꝑuitit honestū
Et miserā quo vult impiosa trahit.

Hospicij lex ista mei. ē hijs ęrul ad horā.
Obligor. hoc fedus soluet amara dies
Egrediar sed nescio quo. sed nescio q̄ndo.
Et fortasse dies iste supīmus erit.
Est igit² ponenda dom⁹ qua libeat tristi.
Carcere ppetuo iure carere queam
Heu q̄ turpe nephas q̄ntū vep̄mendū.
Q̄m discors anime q̄ q̄ nephandū.
Q̄mundi aura mouens pectoris estum.
Infestare docet ius et honestū.
Res abiecta nimis. parq̄ pudori.
Virtus est homini. crimen honori.
Virtus vilis apex. dos sine fructu.
Tu venale bonū merces onerosa.
Merces tantū superis ambitiosa.
Deponi facilis dura resumi.
Vanescis veluti virgula fumi.
Non est cui placeas simplice voto.
Qui lesā doleat teste remoto.
Qui te gratis amet vel tueatur.
Qui patrocinijs polliceat².
Vanus sublimis. opes. crimē. egestas.
Prepollet fraus⁹. sordet honestas.
Ha nūt īmotus. iura minant².
Iusti flagitijs sceptra lucrantur.
Ha q̄ sollicito quisq̄ labore.
Ocurrat medico carnis amore.
De morbis anime nulla querela.
Egressam sequit² tarda medela.
Multa duces latij pro libertate tulere.
Exilio sobolē. gladio caput exposuere.
Felices si triste iugū sic excuterēt².
Nec miseros quicq̄ miserabilius seq̄ret².
Sed graue seruitiū male libera colla p̄me
Et dnōs centū sua animā q̄sq̄ ferebat. Ibat
Viuere sub vera si libertate placeret.
Non hoī sed pcō seruire puderet.
Illud enī transit et saltē morte leuat².
Hor est etnū nec finē fine lucrat².

De septē actibz aīe. dīa eiusdē. Cap. xxi.

Q Ib aīe septē. p̄pos sibi vendicant actus
Vinificat² sētt. vaias āplectit² artes.
Corrigit excessus vtutibz īstat i ipsa.
Dirigit intuitū deitatē. gaudet in illa.
Seminibz quoq̄ p̄m⁹ iest. aīalia brutā.
Vtrupāt aluū duo nostre. p̄prietatis.
Tres sunt et superū. superi tū aī feruēt².
Exactu p̄mo vegetant² corpa tresaūt.
Proueit inde vigor. nerus. cōplexio moty.
Et status et species et cōueniēcia quedā.
Ex alio tangit. videt audit. gustat. odorat.
Odit. amat. petit. apta sibi. cōtraria vitat.
Soluit² in sōpnos. i sōpnia mente vagat².
Pretita mēinit. futuris īstat. agitq̄.
Plūma que sensu. nō et tractōe gerūt².
Tertius ingenuas. alias p̄bulat artes
Quecq̄ vel ingenuū vel disciplīa mīstrat.
Colligit et vano profectu mētibz hęret.
Quartus ab illicitis reuocat. residebq̄ beatus.
Abnuere docet ex tūt agnoscē sese.
Incipit. iq̄ nouū iuuat transire decorē.
Dicam⁹ ex q̄nto nature lege tueri
Res īconcessas vtutis amore cauere.
Concessis aliq̄t etā sine teste carere.
Sextus in aspām solis luris q̄ supne.
Pene parē supis. aīam vapit īmaculatā.
Septim⁹ astrīgit. stabiliq̄ subarrat amore.
Collatetatq̄ deo. quā dotē iā specule².
Quos thalamos. q̄s cultus eā q̄ festa serenēt
Quis diuat spetiosa veni dixere beate.
Q̄ maiores q̄ aīe. nec eis tamē aut ea vtus
Aut ea lingua fuit q̄bz hoc apure liceret.
Excedit sensus meritūq̄ recondita merces.
C Primus itiq̄ noster actus ē vinificatio.
Secund⁹ sensus. Tertius arg. Quartus cor
rectio. Q̄ntus virtus. Sextus contēplatio.
Septim⁹ quies. Hos actus si carnis desi
deria impediri negas. profecto vel penit⁹ in
firmā hoīem defecisti. vel sup̄ hoīem p̄fecisti.
Quis solus tā libere btūs es. ut eam cōm
piscentiā nesciās que adiūsus p̄fatos act⁹
et īnumero militat exercitu. et diuerso tri
ūphat affectu. Ueq̄ enī in omnes aīas
par ei licentia est. Ipsi quoq̄ actus nec e
dem tpe omnes. nec oēs eadē infestantur
molestia. Alij quippe in ortu. quasi seges
in gramine p̄foranti². Alij iā proiecti ve
lut in spinis grana. que feruor nimius ex
uit īanescit. Est etiā quod illos intūsecu
inpugnet. quod illos extīsecus euacuet.

De vitā corpis et eius appetitu et tedio.

Horū p̄mus q̄nto carnu Cap. xxij.
gratior est. tanto a carnis īquie
tudine securior. Caro enī viuifica
tionis officiū timet amat. et tantū cū corpa
tē pepigit. ut si quid ei contrariū noceāt
et īplacabili odio abhorreat. et curiosa sol
licitudine auerset². Hinc est q̄ illi quoq̄ q̄

cū paulo clamant. cupio dissolui et esse cum
xpō. mortē tamen ideo formidāt. quia ca
ro yer aīe letatī offitio. Xpūs mox venerat
et tamen dicebat. Pater si fieri potest trāse
at a me calix iste. Jdē cū remotus a dis
cipulis prolixius oraret. vsq; ad sudorē san
guinis. anxietate turbatus est passionis
In cuius verbis nichil aliud ītelligendū est.
ēp quedā cōmunificatio carnis. Que sic ine
rat ei lege nature. ut tamē bonū non īpe
diret obedīētie. Que cū ita sint. tantū tū
amorē trāsq; germanū fedus plerūq; sup
uenientes ut rūpūt molestie. quibz exeitata
caro ad cōmunificatiōis odiū. spm sollicitat
ad consensū. Quia sicut illecebrarū deside
rio. sic etiā supfticiose cōmouet anxietate
sollicitudinū. Quibz dū venatrix illa deli
tiarū diu subesse diuq; fatigari formidat.
paulatī incipit tedere vite. cui obsequia
p mirtis incōmodis amaresciūt. Nascit
inde turpis at ridiculosus mortis appetitus.
neq; m stultiz pgenies. et que more vipereo
suos sepe sufforat et extinguit genitores
Nōnullos etenī tua quoq; tempa habuē.
quos vel in aquas vel etiā ad laqueū egit
dolor peccnie amisse. Nam de veteribz quid
loquar. quoz mortes simili pro uo tristes in
sania verdicis assertionibz nequaq; poete
tacuerūt. Jdon recolis idem te attestantē.
cū assertiue mortis originē suppositis de
trātares versiculis.

Cōplaceat tuemi q; viuificāt amoq;
Hoc aīe obsequiū. tū eueīt et diutīus.
Fracta malis vitā fastidiat abdicet ānos.
Malit obire semel. q; sepius atq; supma.
Morte rapi q; tot pcuntibz ee supstes.
Sed licet hijs instet nō est homicida volūtas
Doner declinet. fraucatq; vroxius illi.
Spiritus hoc stimulis et blanda lite sbacto.
Cignuī expressus q̄a dū caro clamat. eaq;
Spiritus exaudit. cōsensu culpa creatur.
Inq; creando nephas. caro fit vir spūs vxor.

De mūsterio hostie sacre. Jdē de corpe et

Ollimur sanguīe dei. Cap xc

e medio fratis ingentibz ōnes. iij.
Et ihūm. quo nos vita pacta vocat.
Hij nūq; hij semp. alij plectūt ad horam.
Purgatisq; datur tūsitus ad requiem.
Hanc illis altare sacrū vel crimis expg.

Vitā vel obsequijs emptus amicq; erit.
Pfectos valdeq; malos. nil volta iuuat.
Nil īpensa precū. nil holocaustia iuuant.
Nā ner iustus eget. nec pessimus iusta meret
In medio est. veniā cui sacra mēsa parat.
Ipsa tū viuos a vite calle vagātes.
Vt redeant saltē sero iuuare solet.
Inde fit ut quotiēs sacris accedimus aris.
Pticulis cedat hostia fracta tribz.
Pars iuncta mero pro viuis orat. opubz
Sanguīs et carnis expiat ipsa caro.
Pro bene defūctis quoz purgatior mo
Nor īteruentu nō eget. alter eget.
Offerimus tibi xpē duas. sed pp̄ cosdē.
Oblate pīs non opant idem.
Nam pars pro sanctis. ps est. p stabilīdis
Illa refert grates. supplicat ista deo.
Hostia pro iustis laus ē. pro iustificādis
Ventio pro reliquis. transā agit alterq;.
Sit tibus hic ex pane caro. deus ex elemēto.
Mysterio simplex. vtilitate triplex.
Ipse calix tumulū. denotat ara crucē.
Vtq; fides assit. terroq; recedat et horror
Sit tibus ipsa caro. patus ymago manet.

De confessione scē trinitatis. Jdē in oratiōe

Alpha et o. ad scām trinitatē. Ca. cxiij.

Magne deus. hely hely deus meus
Cuius virtus totū posse. tuus sen
sus totū nosse. Cuius esse sūmū bonū. cuius
opus. quicq; bonū. Sup cūcta. subter cūcta
ta. extra cūcta intra cuncta. Subter cū
ta nec substratus. sup cūcta nec elatus.
Intra cūcta nec inclusus. extra cūcta nec
exclusus. Sup totus presidendo. subter to
tus sustinendo. Extra totus cōplectendo.
intra totus īcōplendo. Intra nusq; coarta
ris. extra nusq; dilatāris. Subter nullo
fatigaris. sup nullo sustentaris. Mundū
mouens non moueris. locū tenens nō te
neris. Tempus mutās non mutaris va
ga firmās non vagaris. Vis externa vi
neresse. non alternat tuū esse. Heri nūm
cras et pridē. semp tibi nūc et idē. Tuū
deus hodiernū indeficiēs sempiternū. In
hoc totū preuidisti. totū simul pfecisti.
Ad exemplar sūme mētis. formā prestas
elementis. Nate patri coequalis. pri con
substantialis. Patris splendor et figura.
factor factus creatura. Carnē nr̄am idu

ssti. carnē nrām suscepisti. Sempitnus te
poralis. morituus īmortalis. Verus hō
verus deus. impmixtus homo deus. Nō
cōuersus hic in carnē. nec minuts ꝓpter
carnē. Hic assūptus est in deū. nec con
sūptus ꝓpter deū. Patri cōpar deitate.
minor carnis veritate. Deus pater tantū
dei. virgo mater sed et dei. In tū noua li
gratura. sic vtraq; stat natura. Vt conser
uet quicqd erat. factu quodda qd nō erat.
Noster iste mediator. iste noster legislator.
Circūcisus. baptisatus. crucifixus tumula
tus. Obdormiuit et descendit. resurrexit.
et ascendit. Sic ad celos eleuatus iudica
bit iudicatus. Paditus increatus. neq;
frūs neq; natus. Patri consors genitoq;
sic procedit ab vtroq;. Ne sit minor ptate.
vel discretus qualitate. Quātū illi tantus
iste. quales illi talis iste. Ex quo illi ex
tunc iste. quātū illi tantū iste. Pater al
ter sed gignendo. natus alter sed nascēdo.
flamen ab hijs procedendo. tres sūt vnus sub
sistendo. Quisq; triū plenus deus. non tres
dij sed vnus deus. In hoc deo deo vero. tres
et vnū assenero. Dans vsye vnitatē. et p
sonis trinitatē. In psonis nulla prior. nul
la minor. nulla maior. Vnaquaq; semper
ipa. sic est cōstās atq; fixa. Vt nec in se va
riet. nec in vllam tūsmutet. Hec est fides
orthodoxa. non hic error sine noxa. Sicut
dico sic et credo. nec in prauā ptē cedo. Inde
venit bone deus. ne desperē quasi reus. Re
us mortis non despero. sed in morte vitam
quero. Quo te placem nil pretendo. nisi fi
dē quā defendo. Fidem vides hāt imploro
lena fassem quo laboro. Per hoc sacrū ca
thaplasma cōualescat egrū plasma. Ora

Oratio eiusdē ad xpm dnm. Caplm cxv.

Extra portū iam delatū. iam feten
tem tumulatū. Vitta ligat lapis
vrget. sed si iubes hic resurget.
Iube lapis reuolui. iube vitta disrūpi.
Spiritus nesciat moras. postq; clamas exi
foras. In hoc salo mea vatis. infestatur a
piratis. Hinc assultus inde fluctus. hinc et
inde mors et luctus. Sed tu bone nauta
veni. preme vētos mare leni. Fiat abcedāt
hij pirate. duc ad portū salua rate. Inse
cunda mea fratis. cui vramus vam sicuis
Inuideī. incendeī. sic ꝓmulgas quod mereī.
Sed hoc āno dimittaī. stercoreī fodiatur.
Qd si nec dū respondebit. flens hoc losī
tuū audebit. Vetus hostis in me furit. aq;
mersat flāmis vrit. Inde lugens et afflic
tus. tibi soli sū relictus. Vt hic hostis euanes
cat ut infirmus cōualescat. Tu virtutē le
uiandi. des infirmo des orandi. Per hec
duo xpo teste. liberabor ab hac peste. Ab
hac peste solue mentē. fac deuotū penitētē.
Da timorē. quo proiecto. de salute nil con
iecto. Da spem fidē caritatē. da discretam
pietatē. Da contēptū terrenor. appetitū
supnorū. Totū deus in te spero. deus ex te
totū quero. Tu laus mea meū bonū. mea
cūcta tuū donū. Tu solamē in labore. me
dicamē in languore. Tu in luctu mea lyra.
tu leuamen es in ira. Tu in arto liberator.
tu in lapsu releuator. Quetū mestus in pro
iectu. spem cōseruas in defectu. Si quis le
dit tu tependis. si minaī tu defendis. Qd
est anceps tu dissoluis. qd tegendū tu tuol
uis. Tu intrare me non sinas. infernales
officinas. Vbi meror vbi metus. vbi fetor
vbi fletus. Vbi probra detegūī. vbi rei con
fundūī. Vbi tortor semp tedens vbi vermis
semp edens. Vbi totū hoc phenne. q; pes
mors gehēne. Me receptet syon ilia. syon
dauid vrbs tīquilla. Cuius faber auctor lucis.
cuius porte lignū crucis. Cuius claues lingua
petri. cuius ciues semp leti. Cuius muri lapis
viuus. cuius cultos rex festiuus. In hac vrbe
lux solepnis. ver eternū pax phennis. In
hac odor implēs celos. in hac semp festū me
los. Non est ibi corruptela. non defectus nō
querela. Non minuti non deformes oēs
xpo sūt conformes. Vrbs celestis vrbs beata.
supra petrū collocata. Vrbs in portu satis
tuto. de longinquo te saluto. Te saluto te
suspiro te affecto te requiro. Quantū tui
gratulanī. q; festiue cōmuanī. Quis af
fectus eos stringat. aut que gēma mures
pingat. Quis calcedon. quis iacinctus. no
vrbis. sociatus pijs turbis. Cum morse
et helya. pū cantē alla. Amē. De quibusdā

Prodigijs et morte henrici ītatoris Anno imperij Sigiberti. Cāp cxvi.

Henrici xlix°. id est ab incarnatiōe

dñi. ag° c°. v°. vigilia natalis dñi terremotus frūs est magnus in ihęrosolimis. Ihęrosolimite īnumerabilē pagnorū multitudinē gloriosa victoria conterūt. Filius impatoris henrici a patre auersus. quosq; potest ab eo auertit. et sub obtentu meli orande reipublice. et restaurāde ecclesie in eū insurgit. Duo orbes in modū solis forma et lumine cotidiano soli similes apparuerūt. oīm colōr specie radiantes ad instar arcus celestis. Anno liiij° nonas februarij stella per diē visa est in celo ab hora tertia usq; ad horā nonā quasi cubito distans a sole. Henricus filius impatoris contra ius nature et fas in prēm insurgēs. q; indigne eū tractauerit declarat epla ex ore scripta ipsiꝰ. ad philippū regē francorum. Pridie ydus februarij apud barrū y talie stelle vise sunt in celo per diē nūc quasi inter se cōtrentes. nūc quasi in terrā cadentes. Toto pene mense februarij cometes apparuit. Impatore henrico morāte leodij filius eius aquisgrani venit. et volens venire leodiū contra prēm suū q̄rta feria dñice cene. p̄misit suos p̄occupare pontē apud wisatū. ne quis sibi venienti obstaret. Sed militibz p̄is cōtrentibz ad eroccupā dū pontē. milites filij a ponte repellunt². alijs eoz captis. alijs in mosā dimersis. alijs occisis. Inter quos eaā bruno comes occisus est. Sic filius cōtē prēm veniens. redijt ingloriꝰ. Colonienſibz fidē impatoꝝ seruantibz. ac eoz archiepo filiū impatoꝝ contra prēm suū cōtante. colonia obsessa impugnat². sed non expugnat². De moribz eiusdē et aduersario eiꝰ a muribz deuorato.

Ulterī henricus impator leodij Ca. xxvij. morit². Guilhelmus. Hic henricꝰ hil debrannī ingenius ore facundꝰ fuit. acer ingenio. elemosinis largus. Sexagies et bis acie collata dimicauit. plures inimicorū eius vitā misero exitu finiere. Quodā qr aduersarijs eiꝰ hō potens et factiosus dū resupinata ceruice in cōuiuio sederet repēte a muribz circūuallatꝰ est. ut nusq; posset effugere. Tantus erat mūs bestiolarū. ut in qualibet ampla pcinctia non putarent² tot esse. Nullū vero nocere temptabāt nisi illū solū. quē dentibz et terribili quodam ostentu p̄sequebant². Fustibz et subsellijs eam diu repulse. fugari non potuerūt. Alie autē a famulis ultra tactū sagitte in pelagus proiectus est sed frustra. Nā continuo tanta vis murioꝝ īundauit. ut marinorū paleis constratū iumenta. et cū tribulatū nauē cotroderēt. et naufragiū certū aq̄ per rimulas ingrediens minaret². famuli puppē ad litus retorquēt. Ipse ergo ille ī terrā expositus. mox dilacerat² totus. horrendā murioꝝ famā expleuit. Sed hoc ideo murioꝝ mirꝫ iudico. quod certū est in aspatias regionibz. si leopdus aliquē moꝛditus attigerit. confestim murioꝝ copiā aduētāt ut vulnerati cōmigant. īmūdiq; vrine diluuiū comitant hoīs exitiū. Si vero sedulitate arcentiū intra ix dies vitata fuerit pricies. aduocant medicoꝝ industriā et profecto valituraā. Conspicatꝰ est vela tor meus quendā eiusmodi sauciū ad despectoꝝ meus quendā eiusmodi sauciū ad despectoꝝ meus quendā eiusmodi sauciū ad despectoꝝ

a natiuitate dñi. die natalis aplōr petri. et pauli. Vnde et ob veneracionē atq; memoriā huius diei et apostoli nomen quod ēst petr9 michi ī posui. Fuit aut̄ p̄r meus spūalis alfonsus imp̄ator hyspanie glōs9. qui me de sacro fonte suscepit. et ob eius nomen prefato nōi meo apponēb. michi nomen ī posui petrus alfonsus. Cumq; innotuisset iudeis qui me antea nouerāt. et peritiā in libris pphetarū dictis q; doctorum probauerāt q; legē xp̄ianor̄ accepissē et vnus ex illis essem. arbitrati sunt quidā me non hoc fecisse. nisi quia verecūdiā omnē abiecerā. et q; deū et legē contēpserā. Alij vero dicebant q; hoc fecissem eo q; pphetarū et legis verba non rēcē intellexissem. Alij hoc p̄m vanegloriē ī putabant. et hoc me fecisse cuiusp̄ niabant ad seculi honorē eo q; xp̄ianorū gentē ceteris oībz supesse conspicerē. Iuit ergo libellū cōposui vbi ōnes et meā cognoscant ītencionē. et audiāt racionē. In quo videlicet oīm aliarū gencīū credulitatis destructionē ꝓposui. postea vō xp̄ianā legē oībz pre stantiorē esse concluſi. Ad ultimū eciam omnes cuiuslibz xp̄iane legis aduersa rij obiectiones posui. positas q; pro meo libitū aut̄ totū distinxi per dyalogū. ut animꝰ lectoris promptior fiat ad ītelligē dū. In tutandis etiā xp̄ianor̄ racionibz nomen qđ modo xp̄ianus habeo scilicet. petri posui. in racoīb aut̄ aduersarij confutandis nomē qđ añ baptismū habueram id ēst moysi. De errore iudeor̄ circa legis intellām. Cap. cxix.

Reuera gis intellām. Cap. cxix.

concedo etiā mūt moysen filium āram verū pphetā ī sraheliticā ppli. ac vere a deo missū fuisse. et quicqđ ex dei noīe pphetauit fideliter enūciasse. oēs quoq; post moysen pphetas pro eius lege confirmāda venisse. Nam et eadē lex a nostris quondā quibz fidē adhibem9 doctoribz est translata. et apud nos habet scripta. Et mūt quidē recto sensu protectissimas eiusdē semitas recto gressu p̄ tendo. Video aut̄ iudeos legis cultores solā eius superficiē attendē. litteraq; non spūaliter sed carnaliter exponē. et ideo ab eius recta intencione alienos existere. maxīoq; decepti sūt errore in eius explanacioē. Nam remūscevis o moyses doctor vēror̄. qui doctrinā vrām tui totꝰ lex vra secundū vob ī nitio scripserūt. quomodo deū habē corp9 et formā asseuerāt. eiusq; ineffabili maiestati talia applicāt. que et nephas est credē et absurdū audire. quoniā nec vlla cōstat racione. Quietiā de ipo tales protulerūt sentencias que nō aliud nisi verba videnc iocunditatis in scolis puerorꝰ. vel nenciū in plateis mulierū. Item sedm intellām vrā captiuitatē dū legē explanatis. vos eo modo q; fieri nequit captiuitatē euasuros speratis. Imo adeo iustitiā vobis fieri speratis miraculū in captiuitatis euasione. ut vestros deus mortuos suscitet. qui terras denuo sicut prius incolant habitare. Preterea vos existentes in captiuitate de oībz legis vre preceptis etiā sedm explanacionē vrām. nichil nisi minimū qđ cōtueor agere. idipm aut̄ quod agitis. deo placē et acceptabile esse creditis. De hoc autem qđ pretermittitis eū nequaq; vos culpaturū esse confiditis. quod euidenc obtinet maximū locū errozis. De errore ipōr circa deitatē vrā simplicitatē. Cap. cxx.

Doctores in prima pte vre doctrine cuius vocabulū est benedictiones dicerūt caput et brachia deū habē. et in cesarie pyride ~~pyridē~~ corrigia lignea gestare. ipsius q; corrigie nodū a posteria capitis pte sub cerebro firmatū. Intra pyridē quatuor esse cartas. continentes laudes iudeor̄. In sūmo aut̄ sinistri brachij gestare aliā pyridē simili modo corrigia lignea. ibiq; cartā esse. laudes oēs que in preditis quatuor scīpte dieuncē continentē. Et de pyride quidē quā gestat in cesarie ac de nodo corrigie sibi attrahūt auctoritatē ab eo loco vbi ait dñs ad moysen. Videbis posteriora mea. facies mea non videbit̄. Tūc enim moyses aūt vidit nodū corrigie. Nodum aut̄ ipsius nēcarium est alicuius pyridis ēē. De illa vero quā gestat in brachio proferūt auctoritatē ab ysaia dicente. iurauit dominꝰ in dextera sua. et in brachio fortitudinis sue. Per brachiū enī fortitudīs sinis

nistrū intelligi voluit. in qua virtus illa
pixidis continet. Et ego quidē remiscor illū
me plegisse locū. sed auctoritas illa nullū
eis confert patrocinium. Cū enī lex phibet
deū moysi dixisse. posteriora sua se visurū.
et quia deū mentiri non posse cōstat. ita
postea licet scriptura tacente non dubite
mus factū. nusq̄ tamē lex meminit q̄ moy
ses in eius posterioribz aliquid viderit. Qua
liter igit eū ibi nodū corrigie qd̄ sine visu vix
dici potest. dicitis vidisse. Item cū per poste
riora non solū ceruix. sed et quelibet pars
corpis cōuenient intelligi possit. hoc q̄ vos
eū ceruicē vidisse asseritis non racione vel
legis auctoritate. sed sola volūtate pbatis
Et ut deū ceruicē qd̄ sane sapiēti nephas
et videt et est. habere concedam. fieri non
potuit ut moyses in eo nichil preter cerui
cem vidit. Aut si quid aliud eū fingamus
vidisse. potuit videre pilleū siue nodum
corrigie scilicet in eius corona. quā vos dici
tis angelū micraton capiti dei singulis di
ebus imponere. Ut autē vtar etiā racione
nature. vos deū caput et brachia totamq̄
corpis formā conceditis habere. Quod si ē.
igit deū longitudīs et latitudinis et alti
tudinis dimensionibz constare nccē est. Si
vero hijs tribz dimensionibz clauditur. corpo
reis ptibz terminat. quod euident icōue
niens esse probat. De corrigia vero quā
eū in capite habē dicitis. duo nūc ppono
vobis. Illa nāq̄ corrigia. aut est de ipso
aut aliunde. Si de ipso est. iam deus diui
sus est. Si vero aliunde. aut creator aut
creatura est. Si creator est. ergo duo sūt
creatores. Si creatura est. iā quedā crea
tura maior est quadā pte creatoris. quod
icōueniens est. Preterea quero a vobis. v
trū hoc quod in capite vel in brachio eū ges
tare dicitis aliqua gestet nccitate. aut sine
nccitate. Si nccitate iā creator creatā in
diget quod supfluū et incōueniēs est. Si
vero sine necessitate. ergo deus aliquid su
pfluū gestat in se. quod aliud icōueniēs ē.

De erroribz eorūdē circa eius īmensitatem.

Preterea vrī doctores Cap cxxi
aiūt in libro doctrinarū. qd̄ in
occidente deus est tm̄ auctoritate
scilicet esdre hoc confirmātes dicentis. exer
citus celi supplicat tibi. sic illud exponētes
Cū omnes stelle in occidēte decidunt. tūc
exercitus celi supplicat deo. Et qm̄ hec stel
larū supplicacio fit in occidente. ideo deū
in occidente asserūt esse. Hec inq̄ est illo
rū sentencia. qui quāqm̄ a cognicione
dei sunt alieni. si mūdi saltē figuram
agnoscerēt. nūqm̄ de deo tā indigna senti
rent. Nos enī orientē. non dicimus. nisi locū
illū vbi stella prius apparet. Nec occidentē
nisi vbi aspectui nr̄o disparet. Igit in quo
cūq̄ vis loco consiste. et ab eo lineā rectā
ad orientis ptem dirige. Que cū ad locū
puenit vltra quē visū nequis tendē. locū
ipm̄ tibi esse orientē cognosce. Eodē modo
si ab eo in quo consistis lineā rectā in occi
dentē direxeris. cū ad talē locū qui visui
tuo terminū ponat pueneris. ipsū tibi cō
stitue locū occidētis. Itaq̄ nec locus oriētis
nec locus occidētis idem est omībz. nec ea
dem hora ortus vel occasus est nobis cum
ceteris gentibus. sed scdm̄ varietatē loco
rū in longitudine variant. Itē vestri
doctores in tercio doctrine libro. deū asse
rūt esse in loco sex ptibus terminato affir
mātes hoc danielis testimonio qui ait.
Cum egrederer. ecce princeps grecorū ingres
sus. Ex hoc enī concipiūt q̄ in tali loco sit
deus ubi introitus sit et exitus. Quod si ita
est. patet ergo q̄ in loco consistat sex ptibz
terminato. Si vero terminato circūscribi
tur loco. tūc aliquis locus vacuus est a deo.
Qd̄ si ita est. quō scit quid sit in alio loco
vbi ipse non est loco. aut quō opat in eo.
Sed dicitis q̄ talē sapienciā et voluntatē
habere potest. ut per sapiām norit. et p
voluntatē opetur quod alibi est. Volo er
go michi respondeatis vtm̄ illa sapia et
volūtas in eo sint et semp cū illo. an extra
illū. et sic qnq̄ sine ipso. Nam si dicatis
q̄ non extra illū sint sed in eo. de hijs idē
proueniet quod de ipso quia non in omni
erit loco. Quō ergo scire potit aut opari
quod alibi sit. Si vero dicatis eas extra il
lū esse. et omnē locū implē. tūc ab illo st
diuise. Sciūt enī aliquid quod nescit ille.
et opant per se quod non opat ipse. Ipse
ergo sunt creatrices. et mūdus deo non
indiget. Sed dicitis. Possunt quidē in eo

esse. et in oem̄ locū sciendo. et opando e
micare. sicut sol cū in vno consistat loco
radius tamen vsq; quaq; calefaciendo
diffundit et illuīando. Si ita est. sequit̄
ergo q̄ illa sapīa et volūtas non vbiq;
consistant equalit̄. Quicq̄d enī diffun
dit̄ hoc modo non eandē vim habet in
vltimo quā in sui p̄ncipio. quod mīme
cōuenit deo. De hoc q̄ fingūt deū ut infir
mū irasci et cotidie flentē orare pro eor̄ cap
tiuitate. Ca. cxxij.

Quoniā adhuc deo terminū īponere audetis.
vtinā vel simplū crederetis. et
non ei accidencia corpis asscriberetis. Nā
dicitis quidē eū semel irasci diebus singu
lis. afferentes in mediū testimoniū quo
dicitis. fortis irascit̄ cotidie. Prima eciā
hora diei eū irasci asseritis. huiꝰ ire cau
sam esse dicentes q̄ in illa hora reges ī
quitatis exurgentes dyadema sibi īponūt
et solem adorant. Videtis nūc q̄ absurdꝰ
sit iste sermo. et q̄ fatui qui hoc ꝓtulerūt
cū ire discrecionē ignorent. et quā si nos
sent. hoc non de illo sentirent. Ira enī est
cū audito aliquo quod displiceat verbo.
fel colera rubea feruet. et super epar dif
fundit̄. et sanguini cōmiscet̄. Inde siqui
dem homo calescit. et in facie pallescit.
Hoc autē nulli cōuenit rei. nisi que ex q̄
tuor cōponit̄ elemētis. Deus autē talibꝫ
non subiacet liniamētis. Non minus e
ciā illud abhorrendū est q̄d dicūt eū ta
li re irasci. de qua se nō possit vlcisci. Q̄d
si posset. ira ꝓfecto eius quiesceret. Aiūt
preterea q̄ ipsius hore qua irascit̄ pūc
tū nemo nouerit vnq̄. nisi balaam filiꝰ
beor. In quo scilicet vobisipsis cōtrarij es
tis. cū ex vna ꝑte moyses eū vocet ariolū
vos eciā īquū vocetis. Ex altera vero ꝑte
illū de deo prudenciorē esse moyse signi
ficetis. quia pūctū hore nouerit q̄d moy
sen latuit. Nec hoc sufficit eis de deo dicē.
sed ipm̄ eciā cotidie semel in die plorare.
et ab eius oculis duas prodeuntes lacri
mas in magnū mare dicūt decidē. Et
has illū fulgorē affirmāt esse. qui tpe
nocturno de stellis videt̄ cadere. Hec āt
racio deū de q̄tuor elementis ostendit es
se cōpositū. Non enī fiūt lacrime nisi ex
humiditatis habundancia descendentis
a capite. Si autē est ita. ergo elementa
sunt dei materia. Omīs autē materia
prior est ac simplicior forma. ergo et ista
priora deo sunt et simpliciora. q̄d vtiq; ne
phas est credere. Itaq; si deus talis est ut
dicitis cū nec cibo nec potu fruat̄. et coti
die duas ex se lacrimas emittat. nccē est il
lū decrescere. nisi forte de aquis que sup
celos sunt iugit̄ bibat. Deniq; ex verbis
eorū intueor ipsos ignorare. q̄ ille sit ful
gor. Sed fumosus quidā est vapor nimi
um siccus. qui de terra consurgit. vnde
et loca nubiū transit. ꝑueniens ad locum
vbi non est calor multus q̄m a motu fir
mamēti est remotus. Quo cū ꝑuenerit
et in vno loco multus coierit. ipsius loci
calore paulatī cremat̄. et crematus eua
nescit. Et hoc esse dicimꝰ quod per aerē
discursitare videmꝰ. Fletus quoq; ipsius
quē indigne deo asscribūt. iudeor̄ capti
uitatē causā esse dicūt. Q̄n eciā ꝓpter
dolorē ipm̄ ter in die quasi leonē rugi
re asserūt. Et ob hoc celū pulsare pedibꝫ
more calcanciū in torculari ferūt. More
quoq; colūbe quendā susurrij sonitum
dare. et aliq̄n caput mouē. ac dolentis
voce dicere. Heu michi heu michi. ut q̄d
domū meā in desertū redegi. Templū
q̄ meū cremaui. et filios meos in gentes
transtuli. Heu patri qui filios suos trāstu
lit. et heu filijs qui translati sunt de mē
sa patris sui. Dicūt eciā q̄ quidā doctor̄
suor̄ in quodā loco ruinoso hanc audierūt
vocē. Aiunt preterea q̄ tanq̄ pariēs īui
cem pedes collidat. et more dolentis ma
nibꝫ plaudat. et quia cotidie orat ut mi
sericordia eius in ꝓplo suo sit sup irā eiꝰ.

Suggillacio prefati erroris. Cap̄ cxxiij.

Verū si deus ut aiūt orat. quem
queso adorat? Aut eius ꝓpt̄ quod
orat est potens aut īpotens. Si
est īpotens. frustra se adorat. Si vero po
tens aut vult aut nō vult id pro quo o
rat. Si non vult. pro nichilo orat. Si āt
vult tūc orare non est nccē. ex quo pt̄ et
vult. Hec ergo sentencia oīo aliena est
a cognicione diuina. Si eciā verū est
deū pro nobis ut aiūt plorare ut leonē
rugire. celū pedibꝫ pulsare. more columbe

gemere. caput mouere. ac dolentē clama
re. ipm̄ preterea pre dolore pedes collidere.
manibz plaudere. et cotidie ut nostri mi
sereat' orare. quid vrām ne liberemini
captiuitatē impedit? An a vobis an ab
ipo hec mora procedit? Si enī ab ipso dici
tis. ipm̄ ad cōplendā volūtatē suā min⁹
esse potentē ostenditis. cū aliquid volen
tem cōplere nec valentē. more pueri eū
plorare asseritis. Si autē nūc īpotens ē.
dicite vtrū in futuro ptātē habitur⁹ sit
an non? Si nūq̄ habitur⁹ est. igit' ves
ter et illius dolor fine carebit. vrāq̄ oratio
et spes nulla est. Si vero hīturus est certo
tpe. restat vobis dicē quid sit qd̄ modo eū
prohibeat habere. videlicet vtrū hoc īpu
tetur ānorū eius paucitati. mēbrorū debi
litati. an obstaculo cui⁹libet rei. a qua ne
queat defendi. quod nephas est de deo cre
dere. Legim⁹ enī in scripturis sacris. qui
bus vos nobiscū fidē adhibetis. deū antiqs
tempibz maiora miracula fecisse. q̄ sit
vos de captiuitate liberare. Inter que
et egiptū decē plagis ptuciēs. inde vos ī
manu valida eduxit. et postmodū etiā
de captiuitate babilonis liberauit. Non
ergo dicē potestis q̄ potens nō fuerit eti
am diebz antiquis. Si autē eo volente vos
liberare. vos eius voluntati ptinacit' obsis
titis. ut quia ille vos in captiuitatē cōiecit
vos ecōuerso plus q̄ ille velit in illa per
duretis. debet vtiq̄ volūtati vrē satisfacē
et non seipm̄ assidue tanto merore depri
mere. Sed dicitis deū captiuitati vrē ter
minū prefixisse. et donec illud quod con
stituit et iurauit et firmauit tēpus ad
ueniat. nullo modo liberari vos posse.
At in hoc verbo insciencia deo asscribitis
cū eū tale quid statuisse dicitis et iurasse
quod postea peniteat eū firmasse. Cui⁹
rei signū esse ostendit'. q̄ tot modis iugit'
pro vobis affligit'. Quod si prescisset non
antea cōstituisset. insipiens ergo scd̄m vos
fuit. Quod etiā cū apud vos constet. ei v
tiq̄ indulgē debetis. nō eū precibz inqui
etare assiduis. Quanto enī eū ut vos de cap
tiuitate eripiat freqntius oratis. tāto ma
gis eius dolorē īnouatis. Debet ergo qs
q̄m huiusmodi credē doctoribz. et fidē eor

accōmodare tractatibz? Qd̄ corpalia de dō
dicūt' in scriptura non pprie sed tropice. Cap
cxxiiij.

Sed dicit michi aliquis.
Cū illi dicta sua pphetarū auctori
tate confirmēt. cur tā grauiter
in eos īueheris. et in pphetas nichil di
cis? An nescis pphetas dixisse caput et o
culos et nares. et manus et brachia. et
vniūsa corpis liniamēta deū habē? Dix
erūt etiā illū singulis diebus irasci. et
ut leonē rugire. et alia multa huiusmōi.
Cui ego respondeo q̄ ob[illegible]ura sūt pphetar
dicta. nec omībz satis apta. Pter hoc cū
in eis talia īuenim⁹. que scd̄m lrām ac
cipiētes a tramite rationis exorbitem⁹. al
legorice illa interpretam'. ut ad rātudīs
semitā reducam⁹. Necitas enī cogit nos
hoc agē. qm̄ aliter nō pt lrē ratio stare.
Vestri autē doctores nequaqm̄ deū ut o
portuit cognouerūt. ideo dicta pphetarū
supficieten⁹ exponētes in eū errauerūt.
Si autē vis scire q̄ quedā verba scriptura
rū allegorice nos oportet intelligē. eo q̄
ad lrām exposita non pnt stare. vide q̄
liber numeri dicat de filijs chore. apiens
inquit terra os suū deuorauit illos. Nū
quit terra habet os? Itm̄ in libro iudicū
ait gaal ad zebul. ecce pplus de vmbeli
co terre descendit. Nūquit terra vmbili
cū habet. Dauid quoq̄ ait. Gaudebunt
campi et oīa que in eis sūt. Et itm̄ flumi
na plaudent manu. sil'. ꝛc. Nūquid cāpi
gaudere. flūina man⁹ habere. vel mōtes
pnt exultare. Salomon quoq̄ ait. aues
celi portabūt vocē tuā. Nūquid auis vbū
dicere. vel habens pēnas aliquid pt an
nūciare? Abbacuc etiā pphetā dicit. La
pis de pariete clamabit ꝛc. Nūquid vel
lapis clamare vel signū pt rndē? Deni
q̄ corporea que deo asscribitis. non nisi
corporee substancie et rei cōgruūt yma
ginarie. Deū autē huiusmodi esse. inde
cens est credere. Cōuenit ergo que de illo
tanq̄ corporeo dicūt scripture nō lrāliter
sed allegorice vel tropice exponē. Nam si
deū ymaginē aut similitudinē vllā ha
bere dicim⁹. multis pphetar auctoritatibz
cōtraim⁹. Verbi gratia. Moyses ait filijs
israhel. custodite sollicite aīas vrās. Non

vidistis aliquā similitudinē in die qua
locutus est dn̄s in oreb de medio ignis.
ne forte decepti faciatis vobis sculpturā.
etc. Cūq; prohibuisset eis ne deū cōposi
tis corporalibz assimilarent. veritus eti
am ne forte corpibz eū simplicibz confor
marēt adiūxit. Ne forte eleuatis ad ce
lū oculis videns solem et lunā et oīa ce
li astra. errore deceptus adores ea. etc. Ne
reputes moysen hec populo iubentē. me
tuisse. ne predcōr corpm figuras vel ymagi
nes adorarent. cū iam creatūs ēē nō dubita
rent. Sed hoc potius timuit. ne deū ymagi
nē alicuius horū habere crederēt. et ideo pro
illo huiusmōi factas similitudines adorarēt
Ysaias quoq; ꝓpheta ait. Cui similē fecistis
deū. aut quā ymaginē ponetis ei. Et itm
Cui assimilastis et cōpastis me et fecistis
silem. Dauid etiā verba deū non esse localē
cōprobant. ut per hoc consequēter eū non
esse corporeū īnuant. Ait enī. Quo ibo a
spū tuo. etc. Salomon aūt idem sentiens
ait. Si celū et celi celoꝝ capere te non possūt
etc. Et iheremias. Nūquid non celū et ter
rā ego impleo dicit dn̄s. Ecce liquido pa
tet q; si scripturas deū corpꝰ habē et oīa cor
poris mēbra dicētes habere quaꝝ auctori
tate volumꝰ hoc probare supficietenꝰ ex
ponamꝰ. omnibz supdictis testimoniis con
traimus. Racioēs de deo philosophice. Cap

Nunc in magno palatio cxxv.
rationis accubituri. solū eius qui
busdā sententiaꝝ floribz sternamꝰ
ut postea delectabilius in eo rationaturi
sedeamꝰ. Illeq; sententie nobis erūt q̄dā
gradus ad cōprobandū q; deus sit. et ad
cognoscendū quid sit. Prius enī probare
debemꝰ deū esse. et post ostendē nichil ei
simile esse. Quedā nāq; ps hoīm et deū
esse negauit. et mūdū ab eterno et sine
creatore fuisse affirmauit. Que nos necci
tas cogit. ut etiā racionibz philosophicis
prius deū ēē monstremꝰ qui mūdū crea
uit. Si enī mūdū cū oībz que in eo sunt
creatū esse ostendā. tūc deū eius creatorē
necessario esse concludā. Cūq; mūdi creato
rē esse probauerimꝰ. consequēt ipm nul
lā habere similitudinē ratione ostendemꝰ
Itaq; in hoc omēs philosophi consentiūt

q; ꝑfecta sapīa p̄ncipiū est oīm rerū. lumē
preclarū. substancia substāciaꝝ. argumē
tū rerū vniūsarū. Post hanc est aīa. poste
a vō materia. Que scilicet duo simplicia st.
et oīm creaturaꝝ p̄ma. tociꝰq; rei cōposite
origo et causa. De quibz gradatī fcm ē fir
mamētū. cū omnibz quas possidet varieta
te ymaginū atq; formarū. Nā firmamē
tū quidē cū omnibz que cōtinet est reuera
cōpositū licet eoꝝ respcū que circulo luna
ri subiacent dicat̄ simplū. Sic enī est in
rebus omnibz ut aliquid respcū illius de q°
fcm est dicat̄ compositū. respcū vō illiꝰ qd̄
de illo fit simplū. Et qm̄ omnis materia
eo qd̄ de illa fcm est simplicior est. nec in
se sui cōpositi formā vel ymaginē habet.
patet firmamēti materiā nullā in se cor
poreā formā habere. et ideo oīo simplam
esse. Qd̄ si dicamꝰ in ea aliquid cōpositū
ēē. aliā quoq; materiā necesse est esse de
qua cōposita sit. que et illa simplicior sit.
Sed et illā dicentes cōpositā aliā quoq;
fatebim̄ simpliciorē habere materiam.
et sic in īfinitū procedemꝰ. Qd̄ ut vitemꝰ
necesse est ut illā materiā scilicet firmamē
ti simplā esse fateam̄. Et qm̄ materia ipa
varias in se quas nūq̄ habuerat nouiter
in se formas suscepit constat q; eas non ex
se sed alterius rei adiūctione que et poten
cior et simplicior sit habuit. que scilicet in
se diuersas formas et ymagines fecit. Max
ime tn̄ nulla sibi necitas esset. ut tales in
ea fierent forme vel ymagines. Hoc ma
gis ex aīe desiderio fcm est que tali rei vo
luerit cōmisceri cui nūq̄ fuerat cōmixta.
ut in ea pateret patientia. Hec igit̄ post
qm̄ illi rei cōmixta est parit̄ et conglutiā
ta. ex noua cōmixtione nouis est materia
formis informata. Quoniā ergo firmamē
tū cū omnibz que possidet secundū phos cō
positū esse non dubitat̄. necē est ut prin
cipiū habere credat̄. Eternū cōpositū omne
necē est cōpositorē habere. quia nec aliqd
potest seipm creare. Creatorē ergo mū
di qui deus est esse necē est. Quē scilicet
nec creatū ēē nec nouatū sed eternū ne
cessario credere cōuenit. alioqn creatorū
vel nouatoꝝ nūs fine carebit. Nec cōpo
situ sed simplicē oportet eū intelligi. q̄a

George
Plampin
May 8-179

omnis cōpositio motus est. et actus sim
plicis rei. Preterea qd' primū est. principi
um habere non potest. oīs autē cōposici
o principiū aliquod habet. Itaq; neq; cor
poreus est. quia corporeū omē cōpositū
est. Itē neq; mobilis est. quia omē quod
mouet' ptibus constat. et omē tale com
positū est. Rursū nec variat' nec corrū
pitur. quia vtrūq; mortuoꝝ est. Primū
autē oīm īmobile est. Itē nec crescit p
se. nec auget' aliunde. nā omē quod vl'
cremētū recipit vel augmētū. procul dubi
o est compositū. Item nec decrescē probat'
quia quod decrescit corrūpit'. Rursꝰ nul
lius creature in aliquo similitudinem
habet quia similitudo qualitatis est.
Ipse vero nulli subiacet qualitati. ergo
nec similitudini. Preterea duoꝝ aliquo
rū similitudo vnū parificat alij. ei vō
nichil pt in aliquo parificari. Deniq;
cū materia que creata est nullā habe
at in se formā vel ymaginē. multo mi
nus ipsius nature creator deus qui si
plicioris ac subtilioris est nature. nul
lā putandus est habere similitudinē.

Ecce De mūdi creatiōe. Ca. cxxvi.
Erationibꝫ philosophicis hijs q'
non credūt scripturis probauimꝰ
deū oīm esse factorē. nullāq; habē cre
ature vllius silitudinē. Porro iuxta e
osdē phos ex cōiunctione vniūsalis aīe
cū materia gradatī facta sunt oīa. Di
cūt enī q' qn̄ materie cōiuncta aīa et
conglutinata fuit. Primo oīm forma
tū est et cōpositū maius firmamētum.
in quo nulla sunt sidera. et q' omnes
circulos moueri facit. Post illud vero
formatus est significet circulus. in quo
duodecī emicant signa. Tercio loco fc̄us
est. syderū circulus. que semp situ suum
seruancia. in locis suis pdurant fixa.
Quarto loco saturni factus est circulus
Qnto iouis est orbis locatus. Sextum
porro locū. martis sibi vendicat ensis
Septimo solis circulus lucet. Octauū
veneris globus possidet. Nonū mercuri
us sortitur. Dat lune ptes decimꝰ locus
inferiores. Hijs vero circulis omībꝫ com
pletis. ac ceteris que sunt in eis. tūc ce

pit motus iste rotundus qui dicit' simplex
ac pfc̄us. Et motus ille in materiā calo
rē qui effusus est. per eā genuit. ipsaq;
eū recepit. Et inde fc̄a sunt quatuor ele
menta videlicet ignis et aer et aqua et
terra. Quia vero motu et virtute qua
libet ab aliquo procedente. qn̄to proxi
miora sunt illa ad que prodeūt hijs a
quibꝫ procedūt. tanto maiorē inde vim
et fortitudinē accipiūt. Calor ille qui
de motu firmamēti processit in locis
vicinioribꝫ multo plus incaluit. factus
q; est ignis calide nature videlicet et
sicce. Quia vero paulisp calor ille lon
gius a firmamēto recessit. vim suā mo
dice amittens iā aliqn̄tulū tepuit. ac
debilior fuit. sed etiā sese hac illaq; cō
mouit. Vnde facta est aeris natura ca
lida videlicet et humida. Omīs enī ca
lor qm̄diu fortissimꝰ existit. desiccat et cō
burit. Ex quo vero tepescit mollescere
ac liquefieri facit. Qm̄ autē adhuc lō
gius a firmamēto recessit. radice qua
si procul existente vigorē amisit. Ideo
q; natura profluxit frigida. factaq; est
liquida et ponderosa videlicet aqua.
Et quia longius adhuc q' erat a firma
mento recessit. ipsa frigiditatis natura
ppter nimiā remocionē. fortior ac spis
sior. congelatior et durior exstitit. facta
q; est frigida et sicca. et ipsa est terra.

De formatiōe rerū per intualla sex dierꝫ Cap. cxxvij

Completa igit' hoc
modo elemētoꝝ creatura mouit
eā natura et vis firmamēti. ad
faciendā voluntatē et iussionē dei. Cūq;
vis firmamēti sic adīuicē mouisset cūcta.
cōmixta sunt int' se piter et cōiuncta. et
ipsa eoꝝ cōmixtione genita sūt alia mino
ra corpa scilicet īanimata et aīata. Ina
nimata videlicet ut lapides et metalla.
ceteraq; que continēt' in terra nec crescūt
ut argentū viuū et sulphur et alia. Ani
mata vero ut arbores. herbe. aīalia quo
q; irrationabilia ut bruta. et rationale
ut homo. qui fc̄us est post omīa. Hec aūt
omnia licet diuersa ita diuina restrin
git potencia ut in nullo penitus repug
nancia sibi videant' aut dissona. Sed et

vnūquodq; inferius respcū supioris sim
plū. respcū vero inferioris dicit̄ cōpositū.
Humanū autē corpus qd̄ omnib; est inferi
us quia sub eo nichil est in ordine rerū.
non īmerito dicit̄ cōpositū. factusq; est
homo ex simplici oīno id est aīa et corpe
oīo cōposito. Dicūt autē philosophi q; ra
tionalis aīa procedit de vniuersali. Iu
dei vero omnes aīas in p̄ncipio mundi
simul asserūt esse creatas. et in vno loco
repositas. et quousq; incorporent̄ omnes.
non esse venturū diem iudicij. ex quo āt
incorporabunt̄ statī prouenire finē mūdi.
Porro xp̄iani cotidie nouas astruūt aīas
procreari. formatisq; nouis corpib; infun
di. Quicq̄d autē de aīa quisq; crediderit.
proculdubio qui racionē dedit oīa fecit.
et oīm causa existit. Ipē igit̄ hoīem per
fudit et illustrauit sue celsitudinis sapi
encia. per quā et cognosceret et discerne
ret oīa. Facta est itaq; species hoīs inter
species aīaliū vtiq; melior et elegancior
et in omnib; prestancior. Vnde et iuste vo
cat̄ microcosmus id est minor mūdus.
¶ Sed hic infideliū orit̄ questio. Cū deus
inquiūt ut dicitis omīpotēs sit. cur hec
omīa que creauit non in vno sed in tot
dierū spacio paulisp̄ opando cōpleuit?
Quib; ego respondeo q; racio non patit̄.
ut qm̄ vna creatura tardius est creata
qm̄ alia. ideo sūmus eoꝝ creator. minꝰ
potens credatur. Non enī hoc ex eius ī
potencia fuit. sed quia illarū altera mol
lior altera durior in suscipienda forma
fuit. Verbi gracia. Si ferrū et es plumbū
et stannū picē et cerā simul accipias. et mas
sam ex omnib; istis cōmixtā eodē momento
in ignē mittas nūquid oīa vno eodēq; tē
poris ictu liquefient? Non vtiq; sed prius cera
postea pix. deinde stannū. deinceps plūbum.
postmodū es. ad vltimū vero ferrū. Nūqd
hoc īputas ignis v̄tuti. an eoꝝ varie debi
litati. Nam vtiq; virtutē ignis eandē er
ga omīa cūcti norūt. sed eoꝝ que molliora
sunt citius. que vero duriora tardius liq̄
fiunt. Sic ergo et in creaturis mūdi. non
alia de causa tot dierū trāsiuit mora. ni
si quia quedā eoꝝ tardiores fuerīt in sus
cipienda forma. De quibusdā fabulis libri

thalmuth id est doctrine iudeoꝝ. Ca cxxviij

Sed doctores vestri dū nobis in qui
busdā ptinacit̄ obsistē nituntur. ipsi
etiā sibimet cōtrarij īueniūt̄. Di
cunt enī q; deus qn̄ firmamētū cōstituit.
penitus illud pficere non valēs. cuiusdā
magni foramīs spaciū in septētrionali
parte reliquit. Vt si quis aliqn̄ exurgēs
equalē ei se opponeret. responderet ei dicens.
Si tu sicut deus es locū illū quē ego reliq̄
apertū. claude si potes. Hoc autē q̄ pa
tens sit mendaciū omnib; est manifestū.
Septētrionalis etenī poli aciē altissimā
semp̄ sup̄ nos nūqm̄ artari cōspicimꝰ. ipm̄
quoq; integrū totū pfectūq; videmꝰ. ¶ Ali
ud quoq; ridiculosū valde dicūt scilicet fi
lijs iacob patrē suū portantib; ad sepul
chrū filios esau patrē suū ad sepulchrū
similiter deferentes cū magno comitatu
eis occurrisse. et cū vtriusq; magnꝰ esset
exercitus. singuleq; ptes sepulchrū sibi
vellent vendicare. dan aiūt montē ascē
disse. tanteq; magnitudīs lapidē presci
disse. qn̄ta multitudo tociꝰ exercitꝰ esau
esse posset. Ipsāq; molē capiti suo īposi
tā attulisse. ut sup̄ hostiū cuneū illā pro
iciens. omnes vno ictu prosterneret. Cūq;
adueniens iam ambos cuneos cōcordes
īuenisset. molē quē attulerat in mare
proiecit. Cuiꝰ magnitudīe aqua maris
terminos suos excedens duas ciuitates sui
effusione subuertit. et ipse sunt quos longo
tempore post pharao rex egipti filios isrl̄
edificare precepit. Nonne queso risu sum
mo digna tibi videtur hec adīuencio? Cū
enī filij iacob adhuc tm̄mō xij essent.
viri esau de tribu sua iā q̄dringenti exis
tebant. Nunc ergo numero filioꝝ isrl̄ cres
cente. quanto maior existimari p̄t filio
rū esau numerꝰ fuisse? Tantā enī oportuit
eoꝝ multitudinē existere. ut et filijs iacob
et toti egiptioꝝ genti que cū ioseph vene
rat posset obsistere. Nūc itaq; discerne q̄d
horū sit dignius admiracioē. scilicet vel vbi
tantū īuenerit montē. vel quo monte tā
te magnitudinis molē. vel quō in capite
tanti ponderis gestare potuerit lapidem
ut tā magnā prosternē posset cohortem.
¶ Libet adhuc aliud innotescendo ridiculū

maiorē ostendē falsitatē ipsorū. Aiunt enī
q̄ moyses ꝓpter legē suscipiendā in celū
ascendit. et ibidē cū angelis taliter altri
catus sit. Dicebant enī angeli ad eū. Legē
hanc ferre tibi mīme sinimꝰ. quā nobis
plus q̄ filijs isrl' necessariā esse scimꝰ. Ad
hoc moyses insolita visione ꝑterritus nichil
rn̄dere presūpsit. sed dn̄o se confortante.
et ut secure rn̄deret precipiēte. angelis ait.
Cū lex ista regendoꝝ corꝑm cōtineat p̄cep
ta. non considero cur vobis qui sp̄ualis cre
atura tm̄ estis sit nc̄caria. Ad hec nō ha
bentes quid dicerēt angeli cōticuerūt vic
ti. De moysi ergo victoria fertis deū risis
se et valde letatū fuisse. et ita moysen pꝰ
triūphū cū lege alacrē descendisse. Quid
queso fatuitatis in hac lasciuia cōtinetur?
Quō enī moyses corꝑis mole depressus al
titudinē celi ~~potuit celi~~ potuit conscendē.
aut quō deo legē dare volente angeli pro
hibere? Quid iterū stolidius est q̄ dicere
dm̄ vno vincente et alio victo exultare.
ac puerili more ridere? Item si angeli ut
dicitis legis istius retinende tā auidi erāt
cur non eā a deo quesierāt? Vel quid prode
rat eis contencionibꝫ deseruire? Poterant
enī legem ipsā etiā cū iudeis obseruare.
nec erat ratio cur eā moysi deberēt inhibē

De q̄busdā alijs fabulis eiusdē. Ca. cxxix

Dixerūt preterea q̄ chore dū heremū
cū moyse et filijs isrl' preteribat. tre
centos camelos onustos habebat.
nichil aliud ferentes nisi solas eiusdē the
sauri claues. Que videlicet claues de vaccaꝝ
corijs facte erant oēs. ut leuius ferri possēt
Nūc ergo si placet cōputemꝰ. et vtrū hoc
stare possit videamꝰ. Demꝰ libre septē cla
ues ad minꝰ. et q̄ camelus ad minꝰ sexcē
tas tulerit libras supponamꝰ. Erūtq̄ cla
ues tria milia sexcente quas vnus ferebat
camelus. fient itaq̄ claues trecentoꝝ ca
meloꝝ mille et octoginta milia. Sed cū
q̄libꝫ clauis ad minꝰ sit vniꝰ arche. q̄t sūt claues
totidē erūt procul dubio et arche. Dentur
itaq̄ cuiq̄ camelo ad minꝰ due arche. et
erūt cameli ferētes archas. q̄ngenta xl.
milia. Sed et iuxta diuitū quibꝫ est ma
ior cura de custodiendis diuicijs consuetu
dinē. oportuit ad minꝰ duos camelos v

nū habē custodē. qui cū sūma diligencia
thesauros obseruaret. vix etiā dormitaret.
Sicq̄ cameloꝝ custodes īuenientur ducenti
et lx. milia. Scriptura vero attestante di
dicimꝰ q̄ exercitus chore per domos et cog
naciones et familias suas. non erāt nisi
octo milia sexcenti. ¶ Non minꝰ hijs oībꝫ
cuilibet prestat ridiculū aliud quod ipi me
morant fc̄m. Dicūt enī angelū mortis cu
idam viro noīe iosue filio leui doctori appa
ruisse et ei dixisse. Ad hoc venisse me no
ueris ut animā tuā suscipiā et moriaris
Nequaq̄ inquit ille faciā quod hortaris ni
si prius michi ostendas ꝑadisū. Susceptū
igitur angelus in alis suis. duxit ad locum
vnde videret paradisū. Quē ille ut vidit
de alis angeli delapsus in ꝑadisū se ca
dere ꝑmisit. Angelus vero deceptū se esse
dolens irato vultu nimis. egredere inq̄t
ut moriaris. Nequaq̄ ait ille egrediar.
Cumq̄ secundo ac tercio angelus idipsū
cū magno clamore repeteret. et ille verba e
ius negligeret cōmotus nimiū angelus
ad deū ꝑgens. querimoniā fecit rei huiꝰ
modi. Deus autē eū rogauit redire. ut
hoīem illū de ꝑadiso egredi p̄ciperet ex
dei noīe. Itaq̄ veniens angelus ad illū
ait. Deus ut egrediaris p̄cipit. Iurauit
ille et ait. per deū non egrediar. Angelꝰ
ad deū rediit et dixit. iureiurando se nū
q̄m egressurū inde firmauit. Dans ita
q̄ iudiciū deus rn̄dit. Omīa volumina
vite et actuū eius reuolue. ac diligenter
relege. si quando eū iurasse et ꝑiurasse
īueneris. nūc quoq̄ sibi iurasse nichil
valebit. Si vero nūq̄ fuisse ꝑiurū proba
ueris. hac vice nequaq̄ timebit. Itaq̄ illi
us vite volumīa omīa discuciens studiose
nūq̄ īuenit eū ꝑiurasse. Dimisit ergo
illū victus. qui vsq̄ hodie ut dicitis per
manet incolumis atq̄ viuus. Considera
te nūc queso q̄m risu dignissima notari
possint in hoc sermūculo. Quid enī plus
miremur. an fatuitatē angeli. qui callidā
hoīs artē non prius agnouit. an hominē
qui audito per angelū dei p̄cepto. contra
ipm̄ preceptū iurare ausus fuerit? An di
cemꝰ impotenciā dei fuisse. q̄ non nisi per
mendaciū illū de paradiso potuisset expel

lere? An ipsius dei assaribem⁹ ignorantie
q̄ aliter scire non potuit vtrū puerus fu
isset. nisi eius vite librū revolui iuberet?
Plane hec omia. fatuitate sūt plenissima

Jtē de reliq̄s eiusdē fabulis. Cap. xxxx.

Dic mihi supradās stupendū est il
lud monstrū. quod o⁹ rex basan
videns ingentē filiox isrl' exercitū
videlicet sexcenta milia et tria milia et q̄n
gentos vivos a xx. annis et sup̄. exceptis
mulieribz et paruulis. qui supputari non
poterant. molē inaudite magnitudinis ta
pidi suo ip̄posuit. et cū ea totū expeditionē
prosternē voluit. Sed et hyppupa videlicz
anis mīma eidē moli supsedit. eāq̄ tam diu
rostro suo contudit. donec foramine magno
iuxta q̄ntitatē capitis sui pacto. moles tra
put transiliens in humeris eiusdē subsedit.
Capite autē sano et incolumi corpe toto. fo
rassis adhuc eā a collo subleuasset. nisi adaur
vox subito deneriū q̄ntitas impedisset. q̄ox eū
ut lapis in colliū eius descendit. ita repente
sibi dentes adnexuit sūt. q̄ iam nō vellet eū
subleuare non potuit. Quod intuēs mox
ses eius corpus decē cubitos habuisse asseru
it. et eius virgule totidē assaribitis. se sup
terrā in modiū salientis decē cubitos exce
it. ut eū in aliqua corpis pte virga penetret
Si ergo cōputes decē cubitos corpis eius. et
decē quibz a terra est elevatus. et alios decē
quos virga eius habebat in altū ponderis
a terra. vsq̄ ad virge sūmitatē inuenies cu
bitos xxx. Et tamē ut dictus virge sūmitas
qua eū pauē voluit nequaq̄ vlterius at
tingē potuit q̄ ad modiū illū quo sura pedis
iungit. qui vulgo tybilla vocat. In quo
videlicet loco eū eū prussit. ille cōtinuo ex
pirauit. Planta ergo pedis ip
sius o⁹ quā in terra fixā tenebat. vsq̄ ad
modiū in quo prussus est xxx cubitos habe
bat. Ab illo igit̄ loco vsq̄ ad sūmū nō mi
nor q̄ octingentox cubitox erat. solumq̄
caput facile decē cubitis construere poterat.
Unde patenē liquescat q̄ anis illa sedm hoc
molem ipām decē cubitis pforauit. In quo
miror tū considero stupeo. Ubi enī vel tan
tū lapidē potuit inuenire. vel qualiē potu
it tantū pondus portare. aut quo anis
tā paula tantū tam durū et tam spissū corpo
videlicet saxeū valuit penetrare quo ve pac
to dentes tam subito potuerūt gryphi tres
cere? Aut qua ratione tam imense et tan
dite magnitudīs credendus est fuisse. preser
tim cū lex dicat. ītm illiūs servi non nisi
decē cubitos habuisse? Quo ve pacto tantus
homo tam fragili vulnē corruisse? Qd si oīa
que vestri doctores hijs filia conscripserunt
hic ponerem⁹. multos sicut et ipi libros
inanū fabulis implerem⁹. Pauca vero
hic inseruim⁹ ut eox vel sapiencia vel futu
ritatē cūctis patescē faceremus. Qd musa vlitē
captiuitatis nō fuit eadē que prioris. Cap

Dunc que captiuitatis xxxxi.
vrē causa fuerit prius videre debe
mus. ut sic etiā modū euadendi me
lius inuenem⁹. Nam et sapiēs medius in
firmitatē prius inspicit. ut qua sit opus
medicina sibi possit. Prioris quidē captiui
tatis scilicet babilonice causa que non du
rauit nisi per annos lxx fuerūt ydolatria
usura. falsa testimonia. adulteria. homici
dia. et plurima que longū est enumera
re pcta. que tūc in tantū creuerāt. ut a do
mino audiret ypheta. Circuite vias iherlm
et querite in plateis eis⁹ an inueniatis virū
facientē iudicū et querentē fidē. et ero ppi
cius eis. Jterū alius ypheta ait. Quesiui
de eis virū qui interponēt sepē. et staret
oppositus contra me pro terra ne dissipa
rem eā et nō inueni. Jhanc vō racionem
extreme captiuitatis que iā diuturnit an
nis plus q̄ mille. nulla vos iudei potitis
auctoritate firmare. quia trecentis annis
ante subuersionē iherlm nullus in israel
ypheta fuit. qui hec predixerit vel scripserit.
Caiūt quoq̄ doctores vri q̄ edificato tem
plo deus in manus eox pectūs pncipem
tradidit. cui ligatis manibz et pedibz ocu
li vnū euulserit. Et ab illa die non habu
it pfectē decipe ihlm in homicidio et ydola
tria. et cōsanguineaq̄ turpitudine reue
landa. Non igit̄ oīa que fuerāt prioris.
secunde quoq̄ fuere causa captiuitatis.
Dicit eaā q̄ templo stante multi erāt ho
mines bone vite. qui ypbete debuerūt esse
si tempus fuisset ypheciē. Multa quoq̄ p
ter vsus vel nature solita faciebāt noua

miraculā. Verbi gratia dicit de iohanna filio zachim q̄ tante sanctitatis fuerit. ut in cathedra sedēt ad legendū libros suos. deus ad ostendendā meritor eius virtutē. omēs cues suy eū volutātes conarentur et ī ter rā ruere fecit. Simil etiā de anania filio dosa. q̄ vox totidie de monte oreb. sanctita tem eius huiusmodi testimoniū afferebat di cens. Pater bonitatē ananie filij dosa totū mundū gubernō. tu tamē parū quid satis de ipso sufficit mūdo. De achiba quoque scriptū habetis in libro. quia quodcūq; pos tulasset impetrabat a dño. Hij et alij sīles erant in ppl̄o maiores ac duces. qui mino ribz agere bona imperabant. et quor mo nitis ceti libenter obtēperābāt. Quor si vel vnus in tempe priozis captiuitatis extitis set. nequaq̄ ut supra dixisse dūm per ine rtiā ostendimus. captiuitas facta fuisset. Quodq; magis mirandū est. et hijs diebz quibz meliores eor pollentes extiterūt. des tructo templo iudei captiuati sūt. Quor vltā fuit grauior et diuturnior q̄ prima. Ca. xxxij.

In prima denīq; captiuitate cū aliorū more captiuor in babilonē ducti fue rūt. nullā ibi penā preter seruitutē sustinuerūt. Agros enī colebāt. vineas plantabant. domos edificabant. et cū vx oribz ac filijs secure viuebant. In secunda vero tot et tanta eis obprobria hostes itu lerūt. quibz similia vel equalia nec visa nec audita sunt. Quasi enī sunt et contre mati. et captiuor more venditi. Adeo in creuit vendito ulla. donec pro vno auri teo captiuo darent xxc. Nec tamē īuenie bant emptores. sicut ante predixerat moy ses. Venderis ījmicis tuis in seruos et ancil las. et non erit qui emat. Naues etiā ullis implete. sine vllo remige vel gubernaculo vagari per pelagus sūt dimisse. Preterea postq̄ in hāc captiuitatē delecti fuistis. intolerabilia vobis dabant mandata videlicet ne legē vestrā legeretis. nec ves tros eā filios doceretis. Qđ si quis hec fa ciens īueniret. aut cremabat. aut per tinibz ferreis acutissimis pectinebatur. Similiter si sabbatū vel pascha celebrans īueniebat. acerrime puniebat. Cultū quoq; transiuit tpis quo nemo nisi in occulto filiū suū circūcidē audebat. et cir cūcidens īuentus quis penas grauissimas tolerabat. Edictū preterea durissimū vo bis promulgatū est. ut si quis virū pu ellam virginē duceret. prius eā ad principē duceret. ut ille cū ea dormiret. et sic illa demū ad iudeū rediens nubet. Quade re adeo cōtriti estis. ut nemo vīm desponsare virginē vellet. Sic per oēm successiones tpm diuersa vobis indicebā tur mandata maior. ut ipsor quoq; vest trorū testimonijs probat liber. Et ecce iā in captiuitate plus q̄ mille ānos cōples tis. et adhuc q̄nto durare debeat nullo scripto certū habetis. Justicia quidē forsi sis exigit ut punitis aut mortuis hys qui fratres aliqđ cōmisere. sequaces eorū a captiuitate liberi esse debeant. Sic enī habet scriptū in lege. q̄ exploratores tre promissionis cū dei voluntati rebelles volu issent existere. q̄dragīta ānis morati sūt in solitudine. et hoc spatio omēs illi pre uaricatores obiere. Quibz tali morte pu nitis. eor filij. qui a paterno erant ītem tes crimīe. terrā ullā patribz promissā in troiere. In tāsmigratiōe quoq; babilonis annis lxx̄ demorati sūt. donec defunctis omnibz. quor primis captiuitatis facta fuerat. eor filij de iugo liberati sunt. In hac cāt captiuitate que a tyto facta est. innumera biles iā trāsierūt generacōes. nec adhuc finē habet. Qđ enī dicit quia filij nō por tabūt ījquitatē patrū. sic intelligit. vi delicet si filij non fecerūt ījquitates illor quā et alibi dicunt filij patrū sceleratos ture. q̄n scilicet imitatores sūt ījquitatis paterne. domino ad moysen dicēte. Ego sū dns fortis zelotes visitans ījquitatem pa trū in filijs. in terciā et q̄rtā generatio nem. hijs qui oderūt me. Omnes ergo sequaces generacōes id circo in captiui tate pēm detinent. qđ ullarū in q̄ntum possunt opa exequūt. Qđ si patrū opa dimittēt. et de captiuitate exirent. Imq; iudei maiores vū permanerūt in filiū dei dicentes eū magū et de scorto natū fuis se. totāq; gentē vrām in errorē induxe rūt. Hec et hijs similia protestatus sunt doner plebē suā prave voluntatis efficacēs

consortē. virū iustū ad ĩiustū valde iudi
ciū adduxerūt. crucifixerūt et occiderūt.
Tanti ergo reatus magnitudo. tā longī
que captiuitatis extitit causa et origo.
Dūq; vos in paterna mãseritis tam vo
lūtate q̃m fide. tā diu procul dubio rema
nebitis in eadē dampnacioīs tribulacioē

De portētis q̃ vltimā captiuitatē p̃cesserūt
et de tolerãcia dei erga iudeos. Cap̃ cxxxiij

Nosse quippe debetis quia post xp̃i
mortē expletis annis xl^a ihrlm fu
it a tyto destructa. Istis quadragī
ta ānis anteq̃ destrueret̃ sicut eciā doctri
ne vr̃e libri testant̃ in eadē signa visa st̃
et portenta. liquido indicancia q̃ hec tem
pli et vrbis destructio esset futura. Aiunt
enī q̃ annis xl^a. priusq̃ subuerteret̃. neq̃
q̃ more solito albescebat lana. que hedi
cornibz ãnectebat̃. Candelabra quoq; que
ad occidentē respiciebant ante cõsuetū tē
pus extinguebãt̃. sed et value templi nul
lo tangente cū magno strepitu sponte re
serabant̃. Quos ut quidā doctoꝝ vr̃oꝝ no
mine iohēs filius zachi sic apiri freq̃nt̃
vidisset. tandē valde cõmotus clamauit.
Quiescite. Et adiecit. Templū templū. pro
fecto cognoui. quia nouissima tua cõcre
macio possidebit. sicut ꝓpheta predixit.
Aperi libane portas tuas. et comedat
ignis cedros tuas. Cū igit̃ hec prodigia
xl^a annis ante destructionē fuerīt visa.
et anno quadragesimo a morte xp̃i ciui
tas a tyto fuerit destructa. liquido conclu
dit̃ q̃ hec signa a tp̃e mortis xp̃i sint fcā.
Sed et hoc cū aliis doctoribz vr̃is iohānes
intellexit q̃ ipā xp̃i mors captiuitatis
vr̃e causa extitit. Nec tn̄ hanc sed maliuo
lenciā hoīm et ĩuidiā tante scilicet capti
uitatis causā esse dixerūt. et verā ipsi⁹
causā tacuerūt. Inuidia quippe iudeoꝝ
et malicia mortis xp̃i causa fuit. mors
autē xp̃i captiuitatis causa extitit. ¶ Sed
fortassis aliquis vr̃m dicet. Si hoīem illū
talē ut dicis scilicet filiū dei fuisse consta
ret. eius q̃ mors tribulacioīs nr̃e causa
fuisset. nullus ex nobis viuere dign⁹ eēt.
Tale quippe pcc̃m maius est q̃ negare de
um. Non ĩmerito scelus hoc maius fuit
eo quod in heremo cõmiserūt. quando

scilicet pro deo vitulū aureū adorauerūt.
Tunc vero legim⁹ deū voluisse ꝓplm̄ isrl'
oīno delere. nisi moyses irā eius auertis
set multo fletu ieiunio et oracioē. Itaq;
nisi moysi oracio ĩteruenisset. nullus de
toto ꝓplo supesset. Cū igit̃ hoc aliud facin⁹
presūpsisset. quod q̃ntitatē excedit crimi
nū scilicet occidē filiū dei. nec vllus esset
qui pro eis intueniret nullus eoꝝ viuē
debuisset. Nūc autē deus vos et viuere
ꝑmittit. et cotidie q̃ntū amet ostendit. cū
vobis in conspcū ĩmicoꝝ graciā prestat.
opibusq; vos locupletat. et honoribz exal
tat. sicut per os moysi promiserat dicens.
Attamē cū esset in terra hostili non eos
penitus abieci. &c. Quibz ego constant̃ rn̄
deo. Nequaq̃ o iudei reliquias viuē pati
tur deus de ꝓplo vr̃o q̃ sibi cõplaceat ĩ eo.
sed ideo tm̄ ut vniūsis gentibz seruiatis.
et oīm oculis ĩproperiū et fabula et male
dictio sitis sicut legislator promisit vobis
dicens. Eris in ꝓuerbiū et fabulā omībz
ꝓplis ad quos te dn̄s introduxit. Qd̃ si tp̃e
ipso quo pcc̃m illud a vobis cõmissū ē to
tā iudaicā progeniē funditus deleuisset.
multis tp̃m circulis tr̃sactis culpa iā abo
licione vel obliuione deleta. nulli morta
liū cognita esset. Est et alia causa ꝓpter
quā deus noluit ut tota ꝑiret gens iudai
ca. Videbat enī quosdā ex illo genē q̃nq;
a salutē credituros in se. et ideo ꝓpter illos
noluit oīo stirpē eorū disperdē iuxta il
lud ysaie. Quō si ĩueniat̃ granū in bo
tro et dicat̃. ne dissipes illud. q̃m benedic
tio est. sic faciā ꝓpter seruos meos. ut nō
dispdam totū. Testiōniū autē diuine circa
vos pietatis quod moysi promissū de libro
legis protulistis patet q̃ non ad presentē
sed ad preteritā babilonis captiuitatem
respiciat. quia de illa q̃nq; vos educturus
erat. Nam et ibidē si paulisp̃ supiora con
sideres. eundē moysen p̃misisse ĩueni es
Tūc placebūt terre sabbata sua. scilicz cūc
tis diebz solēpnitatis sue &c. Quod eis in
babilonē ductis esdras ꝓphā cõpletū esse
cõprobat in libro ipoꝝ. dicens q̃ tr̃a cūctis
diebz desolacioīs egit sabbatū. Quibus
testimoniis probari possit q̃ ei⁹ causa
xp̃i passio fuerit. Cap̃ cxxxiiij.

Quod autē euidenciaꝫ testimoniū que
ritis vos ꝑpter dei moꝛē hāc sub
isse captiuitatē. qm̄ id quod ap̄d
vos scriptū legitis? Quia videlicet in ipō
captiuitatis exordio. quidā terre vr̄ p̄n
ceps decē de melioribꝫ totiꝰ ꝑpli israhelitici
captiuos in tartareē misit. sciscitans ut quod
iustū videretur. Lex enī inquit decreuit
ut mortis sentencia mulctet. quicūq; iude
um vendiderit. et vos igit̄ sc̄m iudicium
legis mori debetis. Dicto decreto. vario
dat corpora leto. Non enī omnes vna co
ꝑcuit pena. sed singulis singula. sī ge
nera mortis ꝓposita. Aliū videlicet ignis
cremauit. alter vero ferrei pectinis vn
guinibꝫ lacerat⁹ expirauit. aliū mors
queuis diuisa consūpsit. quēadmodū doc
trine vr̄e liber exposuit. Doctores autem
vr̄i huius iusti pro quo illi sī ita puniti no
mē mutātes in hoc facto cōtiuerūt. pri
sus de xp̄o. dicētes q̄ p̄nceps ille iustū no
minās ioseph filiū iacob quē in egyptū
vendiderūt frēs intellexit. Eiusq; sāgui
nē ab illis exigens. ꝑpter illū talibꝫ illos
supplicijs affecit. Sed absurdū rationi vi
detur. ut ab eis exigēt. quod ad minꝰ mil
le q̄ngentis annis antea fūn cēt. maxīe
cū tp̄e quo venūdatus est ioseph nulla
lex esset. qua eos p̄nceps ille mortis reos
cōuincē posset. Quod si vultis ut eaꝫ
de ꝓphetis auctoritatē in mediū deferā.
qua captiuitatē hanc ꝑpter hoīem illū
ip̄mq; nc̄arnio xp̄m ostendā. ecce ꝑfero
ysaiā. Ait finibꝫ inquit terre laudes audi
uimꝰ. gloriā iusti. Hec verba iusti huiꝰ
laudes vbiq; terrarū fines ostendūt fuis
se. Nec alterius hoīs iusti laudes tantas
vnq̄m fuisse audiuimꝰ. ut puenirent
vsq; ad fines terre. Cui scilicet iusto quia
tribulacioēs quas sine causa passurꝰ cāt
ꝓpheta preuidebat. hijs verbis cōpatiens
dicebat. Ve michi preuaricacōes p̄uaicati
sunt. tē. Preuidens enī quas ꝓphetis eiꝰ
aduentū prenūciantibꝫ tribulacioēs illa
turi essent ait. p̄uaricacōes p̄uaricati sūt.
Intuitus autē quia nec mēbris cōtenti ip
sū eaꝫ caput essent ocasuri. p̄uaricati
onis nomen ī geminās subiecit. Et pre
uaricacione trāsgressor preuaricati sunt.

Qua vero pena pro huiusmodi pāo pler
tendi essent. dicente spū p̄scient⁹ ait. Ecce
subuīgens. formido et fouea et laqueus su
per te. qui habitator es terre. tē. Inic̄ eiā
quoq; de eadē gente ait. Grauabat eā ūq;
trāo sua et corruet. et non adiuget ut resur
gat. Vbi videlicet vobis tertiū euadendi cap
tiuitatē terminū funditus dempsit. Qz
unde male ītelligūt articulū de resur. mortu
Quod autē post captiuitatis ex. capto.
euasionē. iusticiā vobis minime
lū credatis fieri scilicet mortuos
qui denuo terras inhabitēt a deo resusci
tari. erronē iudico credē. quod nulla potes
tis auctoritate probare. Nam si vultis hu
ic̄modi scripture testimonio. ego occido et
ego viuere faciā. p̄cussi et ego sanabo.
hoc deus ad ostendendā oīpotenciā suā
dixit. non q̄ ipse mortuos vīos suscitatu
rus sit. Ipsū quidē mortuos suscitare posse
non nego. qm̄ oēs hoīes in die iudicij ab
eo resuscitandos et confiteor et credo. sed q̄d
aditis illos scilicet terras inhabitaturos
esse non credo. Nullus enī ꝓphetarū qui
fuerūt ante xp̄m hoc predixit esse futu
rū. sed vī doctores hūī erroneē adiuenere.
ut gens iudeoꝝ in sua ꝑsisteret infidelita
te. Nam quod aut ysaias viuēt mortuo
nequaq̄ ostendit mortuos vīos ad inhabi
tandū terrā resuscitari. Si enī quod ibi
dicit diligent⁹ attendim⁹. nec mortuoꝝ
resurrectionē ibi patent⁹ signatū inuenim⁹
Alioquin ꝓpheta sibimet videbit esse con
trarius cū dixerit paulo supius. morie
tes nō viuant gygantes non resurgāt
Quod igit̄ et ab vsu nature dissentit et
sensui ꝓphete cōtrarietatē ingerit nesci
ta debet exponi. cū aliter sano sensu pos
sit intelligi. Veruptamē illud verbū p̄
phete duobꝫ modis possum⁹ accipe. vide
licet ut vel de iudicij extremi suscitacione
hoc dixerit. vel ut resurrectioīs vocabulo
captiuitatis euasionē significauerit. Nec āt
posterior sensus magis ad literā ptinere
videtur. cū paulo supius ꝓpheta suę gen
tis captiuitatē defleuerit. statimq; diuine
promissioīs ac pietatis solatiū intulerit
dicens. mortui viuent. interfecti resurgēt
Nec hanc euasionē quolibet incerto tempe.

sed post modicum tps euenturam insinu
at dicens. Vade pple meus intra cubicu
la tua. etc. Que videlicet verba congruent
ad captiuitatem intelliguntur relata. Cete
rum in ezechiele legitur. quod cum ipse plures mor
tuos diuina virtute suscitasset. de futuris
in hijs verbis vaticinatus est. Hec dicit dns
deus. ecce ego apiam tumulos vros etc. Et
vestri quidem doctores nituntur asserere. quod non
per sompnium. sed per vigilias eos fecerit
exurgere. Vtque hoc magis appareat ve
rum esse. omnes illos de tribu effraim per
hibent fuisse. quos in egressione ppli de
egipto dicunt in regione philistinorum obis
se. Hec autem suscitatio signum fuit ut aiunt
future. ut quemadmodum illi omnes per
eum sunt suscitati. sic et reliqui omes quoque
credantur suscitandi. Expositio sup hoc in p
phetia ezechielis. Cap cxxxvi.

Sed veram illis ac pfectam resurrec
tionem nequaquam reddidit. Spus enim
qui a quatuor ventis iubetur venire. neque
quam est rationalis aia. sed spus ille. qui
ex quatuor elementorum fit coiunctione.
Est enim corpus leuissimum ac subtilissimum
quod in hois corde. ex quatuor ut dictum est
elementis efficitur. et ex eo loco in omes ve
nas spargitur. ipsique corpi tribuit vitam
et actum. et arterijs pulsum assiduum. na
turalem hoi faciens motum. Aia vero ratio
nalis nequaquam ex elementorum prodit co
pula. sed est per se subsistens substantia
Si enim ex illorum nasceretur coniunctione. defi
ciente corpis robore deberet aie virtus
deficere. et incipiente corporei vigoris dis
solucione. piter dissolueretur et virtus aie.
Quod si concedatur. corrupto corpe aia quo
que corrumpi concludatur. Nunc autem econtra
rio accidere oculorum fide probatur. Frequenter
enim contingit. ut quantomagis corpus de
bilitatur et morti appropiat. tantomagis
aia conualeat. veluti quoque multis solet
accidere. ut quanto quis morti primior est.
tanto pspicaciori vigeat mentis acumi
ne. plusque solito recordetur atque pvideat
et in ipso momento. quo melius aia vi
get homo intereat. Inuenimus preterea
senes plerosque cum iam nulla sit in eis for
titudo corporea. tunc pollere magis eorum ani
mam consilio et omni sapia. Ego quidem in libris
phorum legi quod cum placuit rerum creatori aian
cium omnium atque virencium procreare corpora.
quatuor in vnum comiscuit elementa. et eorum
qualitates contrarias temperauit. Sicque ex illa
comixtione predicta corpa precreauit. Ex qua
litatum vero temperacione quatuor puenerunt
virtutes nature. scilicet appetitiua retenti
ua digestiua et expulsiua. Corpibus autem
huiusmodi precreatis. omnibus quidem adhesit
vegetabilis aia. suaque in eis exercuit of
ficia. scilicet crescendo nutriendo et gene
rando. Subtilioribus vero bestialis iuncta est
aia ut in eis sua exhibere possit officia.
prestando scilicet sensum et motum de loco ad
locum. Quod autem ex eis subtilissimum fuit
atque leuissimum ac temperatissimum. et ad
suscipiendam racionem aptissimum. illi se ra
cionalis aia sociauit. ibique sua libenter
officia exhibuit. scilicet meditando. memo
rando. discernendo et huiusmodi. Sic er
go iuxta dei dispositionem illi tres aie co
uenerunt omes in hoie. in aialibus vero tantum
due. tercia vero sola in arboribus et herbis
que nascuntur de tellure. Spiritum ergo
quem ezechiel a quatuor mundi ptibus ex dei
iussu venire precepit. spm corpalem in
telligi debere cognosco. Et de mortuis
quos suscitauit. quod animam racionalem
susceperunt. licet sic a multis credatur. nul
lam tamen reperio auctoritatem. Ipsam
tamen quoquo modo facta fuerit resurrec
tionem. signum fuisse future resurrectio
nis et dico et credo. quod deus scilicet nros
quoque mortuos resuscitaturus sit. quemad
modum ibidem ppheta ostendit dicens. Et scie
tis quia ego dns cum aperuero tumulos
vros etc. Quod enim subiungit. et requiescere
vos faciam sup humum vram. sic accipi pt
ut aiam requiescere in corpe significet.
quod non immerito terre noie de qua sump
tum est appellatur. sicut scriptura testatur. For
mauit inquit deus hominem de limo
terre. etc. Improbacio pfati erroris. Cap
cxxxvij.

Quoniam igitur expla
nacione vra de mortuis vris sus
citandis ac terras inhabitatu
ris tam scripture quam racioni inuenitur con
traria. equitatis iudicio est repellenda.

Qđ ēñ scripture cōtraria sit patet auctoritate dauid. qui de mortuis ait. sepulchra eoꝝ domus illoꝝ ineternū. Et itū Spūs ꝑtransibit in illo ꝛc̄. Job etiā idē sentiens ait. ꝙmento quia ventus est vita mea. et non reuertet oculus meus ꝛc̄. Et itū. Vadā et non reuertar ad terrā tenebrosā. ꝛc̄. Salomon etiā hijs consona sentit dicens. Viuentes sciūt se esse morituros. mortui vero nichil nouerunt amplius. nec habent ꝑtem in hoc seculo et in omni opē quod sub sole geritur.

Qđ autē etiā a ratione vīa exposicio dissentiat. multis argumētis constat. Creditis ēñ sicut dixerūt doctores vū q̄ tū aduenīte vnctō viē resurrectiōis mortui. adam quoq; et seth et matusalā. abrahā ysaac et iacob et aaron. cetericq; patriarchē et ꝓphē omnesq; iusti q̄ ante aduentū eius obierūt ꝑiter sint tū eis resurrecturi. et oīa officia humani generis acturi. pristinosq; ritus verū. colentes terrā denuo sint habitaturi. et aaron ac filij eius a moyse sacerdotalibz vestimētis induendi. sacrificiū ut olim oblaturi. Sed quisnā rogo tūc maximus pontifex erit. Erūt ne simul vno tpe oēs saluet aaron. eleazer. phinees ceteriq; qui p̄ successiones olim fuere sūmi pōtifices. Si ēñ dixeritis aaron viuēte ceteros sūmo sacerdocio fungi non posse. quid ergo eis proderit resurrectio. Plus ēñ addet eis et incōmodū q̄ ad decus et cōmodū eis erit resurgē. melius q; illis esset in morte ꝑmanē q̄ eruūpnosā vitā ducere Si vero in sūmi sacerdotij ordine cōcesseris omnes equales futuros esse. iam honorē suū tuiq; adimis. quia nullus inī q̄ plures equales excellentē ꝑ honorē habere Preterea multis pontificibz natura sūt multa et tēpla. Ex hoc igit et aliud inconueniens sequit scilicet destructio legis. ne plus q̄ vnū existat tēplū prohibentis. Preterea nūquid plures reges. an vnū estis habituri. Vnū vtiq; putatis iuxta ꝓphetā ezechielis. vnū inquit pastorē omēs habebunt. Nam si plures forent cōcordes esse non possent. et regni pacē destruerēt Sed quis nā erit rex ille. Vnctus inquiūt.

In tui⁹ aduentu triptiuitatē euasuri sum⁹ nīq; mortui resuscitandi. nostin merito debet habere moderamē imperij. Bene q̄dem o iudei quod dicitis ēē posset. si vnctus ille deus et homo esset. Si vō ut creditis homo tantū futurus sit. quid tūc de abraā ysaac et iacob et moyse. ceteris q; ꝓphetis erit. Nonne ēñ isti tales ac tanti viri. huiꝰmodi vncti fuerīt impio subiecti. melius eis fuisset nequaq̄ resuscitari. Cetin hoc habet etiā fides vīa. ut quēadmodū cetā hūa nitentis officia. sit et generandi habitus naturā. adeo ut mulierē cotidie concepturā. cotidie ꝑdatis pariturā. Quod vtiq; vix aures hūane possūt audire. Nam si hoc esset. ꝓfecto nec eos terra caperet. etiā si duplo maior esset. aut pontus etiā fieret. adeo loca coartarent angustia. q̄ non haberent que colē possent arua. ymo semp inī eos pro terre angustia certamen esset et rixa. Si autē idem oēs resuscitādi sunt qui mortui fuerūt. nūquid redibit q̄ vir ad vxorē suā quā habuit. an aliā nouā habebit. Si dicitis sane q̄ quisq; suam habebit. et hoc ꝑ im letitie cōsummato erit. illa ergo que post tres aut plures maritos est mortua in resurrectiōe quē ex hijs est habitura. Nā si primū habitura respōderis. lex moysi destruet dicētis. quia post secundū redire non debet ad primū. Si vero aliū q̄ primum rīnderis. etiā in hoc est destructio legis. Eadē ēñ lege iubente. primo viro viuente nec eā repudiante. non potuit tuiq̄m nubere. Jtē suggillatio eiusdē. Capitulum xxxviij.

Ed esto tū tot fuerīt sicut arena. totq; post eos nati. nūq̄d mortales erūt. aut īmortales ꝑmanebūt. ꝓfecto habet hoc fides vīa. q̄ comedendi et bibendi atq; generandi et naturā et vsū habituri sūt. et post mille annos tūc facta curricula in ꝑpetue hūtudinis regnū sine morte aliqua tūsse rendi. Verū si eos īmortales fore dicitis. ad pristinū īconueniens reditis. Nā infra mille annos in tāi multitudo ꝓpagabit coꝝ. ut nullatenꝰ intra terre concludi valeant ambitū. Multo igit ruinꝰ ad colendos agros vllū superit spatiū. De

niq; cū homo comederit ac biberit. et ge
nerandi vsū habuerit. nccē est ut ex q̄
tuor elemētis cōpositus sit. Quicquid āt
taliter cōpositū est. idem corrūpi nccē ē.
Illos ergo cū taliter cōpositi fuerīt. cor
ruptioni ac morti subiacere nccitas cō
cludit. Rursū si maximā illā multitu
dinē īmortalē fore asseritis. cū eos supi⁹
sine intmissione generaturos ēē dixeritis
etiā si ad modū lapidū sibi īuicē suppone
rent. nullaten⁹ in duplicato terre spacio
concluderent. Si vero morituros illos ēē
concedatis. volo ut an illa resurrectio sit
eis ad penā an ad coronā dicatis. Ad hōrē
inquiūt et gloriā erit. ut scilicet vncti glo
riā et regnū cōspiciāt. pfectāmq; corpis et cor
dis habeant leticiā. Nūc ergo de statu inte
rim bonoꝝ defunctoꝝ donec resurgāt au
dire volo quid senciatis. vtrū scilicet ī pe
nis an in quiete pmaneāt. Et dicitis q̄ eos
quietis btitudine cū deo pfrui certissim̄ est.
Ex quo sequit q̄ illa resurrectio ad penam
eis potius q̄ ad coronā futura est. Cū enī
nūc eterne vite munē glorient. cur iterū ī
corpm ergastulis retrudent. nisi ut fame
ac siti et vigiliis. variisq; et īnumeris denu
o cruciatibz agitent. Quetiā scdm predcām
sententiā secunde mortis timorē sustinebūt
et penā. Deniq; quid faciēt parentes eorū
in morte ipoꝝ. Melius foret illis nō resur
gere q̄ dolorē tantū ex mortibz filioꝝ susti
nere. Sed forte dicitis q̄ boni defuncti. et si
nūc interī quiete et in deliciis viuūt. de q̄bz
ad corporū angustias redituri st. tanta
eis exultacio erit vncti presenciā cernere.
et eius regno exultare. iherosolimis ut o
lim hītare. in templo ritu veteri sacrifi
care. ut etiā corpoꝝ pena sit eis nulla. et
quā nūc hnt reqes habeat postea p mī
ma. Vm hoc a vitatis exorbitat semita.
Nullus enī mūdi presentis honor vel glori
a eterne vite deliciis et quieti compacione
aliq̄ cōuenit. quia nec vno momēto q̄sq̄
hui⁹ mūdi deliciis vti sine labore et pena
poterit. Illius autē btē vite gl'a. nulla in
tercidente molestia pmanet ppes atq; con
tinua. Precipue cū et doctores vrī testent
oēm mūdi hui⁹ honorē et gloriā id esse ad
illius vite delicias quod est vnū ad xl^m.

Patet insup ciulibz nisi totius rōis sit ex
pers. incōpabilit maius esse gaudiū cer
nere deū. q̄m talē qualē vos dicitis vnctū
videlicet hoīem terrenū. Videtis ergo si p
penditis q̄ vobis vndiq; racioīs atq; diffugij
semita clausa sit. ut nullaten⁹ eo mō quo
dicitis resurrectio mortuoꝝ fieri possit. De
euacuacione cultus iudeoꝝ. Ca. cxxxix.

Quod autē vos dixi de mandatis
legis mīmū quid obseruare. nec
auctoritatis nec racionis cū liqui
do pateat indiget probacione. Nam nec
agni victimā prout olim mane et vespe ī
molatis. nec sabbatoꝝ neomeniarū ac cer
moniarū holocausta celebratis. nec panis
et vini et olei libamina ponitis. nec paēs
in mēsa pponitis. nec luīaria. nec thimi
ata pparatis. Sacerdotū ordinacioēs vari
asq; vestimentoꝝ mutaciones. mīstroꝝ q̄
per singulas ebdomadas vicissitudīes ac
multimodas in sumendis cibis varieta
tes scdm legis precepta non seruatis. Leges
quoq; pmiciarū ac decimaꝝ et īmūdicia
rū atq; mūdacionū neglexistis. ceteraq;
q̄m pluriā in lege precepta st. que iā du
dū a vobis pretermissa st. Sed dicitis. De
legis preceptis que mīme obseruam⁹. ne
quaq̄ redarguendi sum⁹. cū et a patrā nrā
exules sim⁹. temploq; ac legitimis sacerdo
tibz caream⁹. Nam quia delinquim⁹ in cō
spcū eius aduersus nos iratus eiecit nos de
terra. ubi nō possum⁹ eius implere pcepta.
Itaq; impossibilitas nrā non erit inculpā
da. donec adueniat tps quo ad terrā habi
tacionis nrē redeam⁹. et tūc ea que iussit
nobis dn̄s ope complebim⁹. eiq; sacrificiū
nrm acceptabile erit. quēadmodū pph'a
dicit. Et placebit dn̄o sacrificiū iuda et ihe
rusalē sicut dies scli et sicut anni antiqui
Certe si deo sacrificia vrā essent accepta.
nequaq̄ ita vos eiecisset de terra. ut q̄ vos
iusserat facere mīme possetis implē. Illud
autē quod profertis malachie testīoniū.
nichil ad vrm attinet ppositū. Nam si p
cedentē ac subseqntē historiā discusseritis.
de sacrificiis templi quod esdre tpibz edifi
catū est. hoc ēē dcm īuenietis. Abhoīat⁹
itaq; deus opa vrā et victimas et cātica.
expulit vos de templo suo et terra. sicut

aptissime verbis huiusmoi insinuat ysa
ias ꝓpha. Quo michi multitudinē victiā
rū vrārū dicit dn̄s. Plenus sū. ꝛc. Qd
etiā ihemias confirmat dicens. Vt quid
michi thus de saba affertis. et calamum
suaue olentē de terra longinq̄. Holocaus
tomata vr̄a nō sūt accepta. et victiē vestre
non placent michi. De hoc et amos pro
pheta in ꝑsona dn̄i ait. Odi et proieci fes
tiuitates vr̄as et non capiā odorē cetus
vr̄i. ꝛc. Et itm̄ malachias. Non est michi vo
luntas in vobis dicit dn̄s. et mun⁹ non
suscipiā de manibz vr̄is. Et psalm⁹. Sacri
ficiū et oblacionē noluisti. ꝛc. Ꝑ osee quo
qꝫ dn̄s ait. Cessare faciā omē gaudiū. so
lēpnitatē ei⁹ et neomeniā ei⁹. et sabbata
eius. et oīa festa tempa eius. et alia mlt
ta similia. Hec sunt maiora et precipua
legis vr̄e precepta. que sicut ꝓphetal' auc
toritas. et precedenciū tp̄m indicat etas.
deus nequaq̄ suscipe vult de manu vr̄a.
¶ Oraciones quoqꝫ quas loco sacrificiorū
dn̄o funditis ad eius aures nequaq̄ ascē
dunt ut exaudiant̄. sicut etiā doctores vr̄i
testant̄. deū scilicet ab illo quo templum
destructū est tp̄e preces vr̄as non suscepis
se. Et ysaias. Cū extenderitis man⁹ vr̄as
auertā oculos meos a vobis ꝛc. Preterea
vos omēs scd̄m legē moysi ꝑmanetis in
mūdi. Nullus enī in vobis est q̄ mortui
cōtactu non sit pollutus. que scilicet ma
cula nisi cōspersione cineris vacce rufe.
non delet̄. Quā cū ad pn̄s habe non pos
sitis. ab īmudicia liberari nequitis. Mu
lieres etiā vr̄e credunt̄ omēs fluxu pollu
te cū pristini desint sacerdotes. quoꝝ erat
iudicio derelictū int̄ mēstruā et sanguīs
fluxu pollutā discerne. Filij quoqꝫ vr̄i de
pollucione nati. et oēs cibi vr̄i legis ꝓbant̄
iudicio polluti. Cū ergo tota gens vr̄a pro
bet̄ polluta. cibiqꝫ oēs īmūdi. et oraciōes eo
rū nequaq̄ ad aures ꝑueniāt dei. nec o
pera placeant ei. quō queso pn̄t vllatenꝰ
esse securi. q̄ vel maloꝝ finē sunt habitu
ri. vel apud deū vllius sint precij. Olim
quidē p̄cepta legalia q̄ moyses acceperat
a deo. scōs pr̄es digne seruasse nō denego
Sed postq̄ xp̄c aduenit. qui ꝓphārū ar
chana reuelauit. legisqꝫ sublato velamīe

spūalē qui latebat sensū aperuit. ex tunc
debuerūt legalia instituta seruari. non
scd̄m lr̄am occidentē. sed scd̄m sp̄m viuifi
cantē. Qm̄ ipe qui legē dederat. melius
eā q̄ illi qui auditores fuerāt intelligebat
Quod q̄a neglexerūt facere. deus antiquas
obseruaciones rēnuit suscipe. Ipi gr̄as a
go q̄a me de illoꝝ errore liberauit. Exposi
cio legis sarracenoꝝ. Cap. cxl.

Sed forte dicet aliq̄s hactenus iuda
ice gentis fidē q̄ īanis existat. eo
rūqꝫ obsequiū q̄ irrōnabile sit at
deo ingratū. vel cur ab eadē fide recesse
ris ostendisti. et euidentissīs probatisqꝫ
rationibz in q̄nto hactenꝰ errore ꝑman
seris edidisti. verā paternā fidem relin
quens cur xp̄ianoꝝ fidē elegisti. et non po
cius sarracenoꝝ. cū quibz semꝑ cōuersatꝰ
atqꝫ nutritus es. linguā intelligis. libros
legisti. Lex siquidē illa probat̄ esse larga
de pn̄tis vite delicijs multa cōtinēs māda
ta. ꝑiterqꝫ suis cultoribz gaudia repromit
tit ineffabilia. In qua etiā apparet q̄ deꝰ
eos multū dilexit. quia multis eos p̄ceptis
onerare noluit sed pepcit. Cui⁹ signū exis
tit q̄ q̄nquies in die tantū eos orare prece
pit. Qn̄ etiā semꝑ anteq̄ orent ut ꝑfcām
mūdiciā habeant p̄puciū. man⁹ brachia
os nares aures. oculos capillos decētissīe
et ad vltimū pedes lauāt. Hoc facto pub
lica voce preconāt̄ vnū confitentes deū q̄
nullū vel similē habeat vel equalē. eiꝰqꝫ
ꝓphetā esse machometū. Mense integrū
in anno ieiunāt. et ieiunātes nocturno
tp̄e comedūt. diurno abstinēt. Semel aūt
per annos singulos ꝓpter solā recognicioēs
ad domū dei que est in mecha videndā
iubent̄ ire et ibi adorare. eāqꝫ incōsutili
bus tegumētis circuire. atqꝫ lapides per
media femora retro pro lapidādo dyabolo
iacere. Hāc domū dicūt adā cū de ꝑadi
so exulasset dn̄o extruxisse. et omībz filijs
ei⁹ donec abrahā venit locū oracioīs fuis
se. Abrahā vero dei seruus eā roborauit
et instauravit. et in ea dn̄o vota vouit.
et sacrificia obtulit. Quā etiā filio suo is
maheli post mortē reliq̄t. eiqꝫ et omībz fili
is eius per multa ānoꝝ curricula. donec
machometꝰ natus est orandi dom⁹ ꝑmā

sit. Quo nato deus eandē sibi. cūctisq; ge
nerationibz suis hereditariā ut ipsi perhibēt
promisit. Aduersarios preterea dei et eorum
pphetas predari iubent et captiuare et in
terficere. et omnibz modis psequi atq; delere.
nisi resipiscē et ad eor fidē cōuerti voluerit.
aut indictū seruitutis censū psoluerit. Ab
soluta est etiā ois cuiuslibet sexus et cuius
nē et sanguinē. vel monticinū ad vestendū
Respuit etiā quicq; in aliqui dei nisi dei
noīe fuerit consectū. Licet propter hoc ullis
eodē tpe q̄tuor vxores legitimas hre. et re
pudiata qualibz. aliā semp accipe. itm tm
ut quaternariū nūq̄ tm̄ excedat numerū. In
repudio quoq; id observat. ut ei usq; tercio
quālibet repudiare. et eā rursus liceat re
capere. Emptiuas vo atq; captiuas q̄scūq;
voluerit hre licitū erit. et easdē vendendi
denuoq; emendi liberā plātē habebit.
sic tamē ut postq̄ semel fecat grauidā.
nequaq; alteri eā iugo seruitutis astringe
possit. Concedit insup de ppria cognatiōe
vxores hre. ut sanguis proles attendat. et
fortius inē eos amicicie vinculū vigeat.
De possessionibz repetendis iudicia talia
sunt inē eos. qualia et apud hebreos. ut
saluet petitor testibz cōprobet. ac negatiue
semetipm expurget. Testes aūt nullos
nisi valde probatos psonas susciput. et
quibz sine iuramēto credē possint. In qui
busdā eaā aliis mosaice legis more custo
dit. ut qui hois sanguinē fudit. eadē pe
na plectat. et quisquis in adulterio de
prehensus fuit. cū adultera piter lapide
tur. Qui autē cū alia qualibz fornicatus
fuerit. lxxx. flagella sustineat. pro tercia
manū pro quarta pedē amittat. Et qui cui
libet homini membrū abstulerit. digno p
cto redimat. De primo eius observatore et
pena conceptor sēdm machometū. Ca. xlv

Et vniuersa precepta idcirco sunt a
deo pposita. ne si nimis larga que
libet faciendi eēt licentia. totus gē
tis ritus fieret ruina. A vino semp abstine
re iubent. q̄m fomes et seminariū ois pcti es
se probat. Hec sunt pcipua mandata le
gis. quia morum longū esset in singulis
promisit. utq; deus sibi et machometo
fideli pphete credentibz. legis q; illius man

data cōplentibz paradisū. id est ortū deliciarū
preterfluentibz aquis irriguū. In quo sedes
ppetuas habentes arbor umbra protegēt.
nec calore nec frigore affligent. oīmq; fruc
tuū et oīm arbor vescent genibz. Quicquid
appetitus cuiq; suggeret. coram se confestim ī
ueniet. Seruis induent vestibz oīcoloribz.
In deliciis actubabunt. et angeli pincerna
rū mūsterio inter eos erūt cū vasis aureis
et argenteis vinū offerētes atq; dicentes.
Comedite et bibite in omni letitia q̄a quod
deus vobis promisit actē cōpleuit. Iungēt
virginibz. quas nec humanus nec demoni
acus violauit cōtactus iacinctū et coralliū
splendore formaq; prestantioribz. Hec bona
dabunt credentibz. non credentibz autem
deo et machometo eius pphete. erit inferna
lis pena sine fine. Quicūq; vo pcīs col
ligatus quiscq; fuerit. si die mortis sue deo et
machometo eius pphete credidit. ipo iter
ueniente saluus erit. Hec et alia q̄ plu
rima cū tu a puero nouisses scripta. et
ab oi sarracenor gente maxime celebra
tione hūta. cur tu xpiana. et non potius
sarracenica religionē es sectatus. et pre
senti vite melius et future puter felicitate
fruiturus. Descripcio vite machometi. Ca
Quānis inquā ordinis tue exliij
contextus plurimū decoris habe
at et dulcedīs. apud eos qui summū
bonū esse putabat in deliciis. de me tamē
illud sperare minū est. ut ad hoc psuadē
dū insiteris. in quo me nullatenus falli
posse credideris. Certū est enī michi nec
incomptū q̄s machometus fuit. quo callu
da simulatione se pphetā finxerit. et
ad hoc machinandū q̄s eius cōsiliarius
extiterit. Hic etenī videlicet machometus
utroq; orbatus parente sub auūculi sui
manephi cura annos agebat puericie.
arabū inseruiēs. q̄ admodū ipe in alco
rano suo testat. deū sibi dixisse referens.
Orphanus fuisti et te in errore suscepi. teq;
dilexi paupertē et locupletaui. Post alu
q̄ntulū vero spatiū annor mercuarius
apud quandā nobilissimā viduā noīe
cadigiā vta in breui dnē sue aīm obti
nuit. ut iure cōiugij rebus oībz. reruq;

pariter dñatu potiret. Cui⁹ opibz de paup
rimo ditissim⁹ effctus in tantā mētis sup
biā prorupit. ut regnū arabū sibi speran
dū polliceret. nisi suos timēt contribules.
quia videlicet eū pro rege non tenerēt. cū
sibi et equales fuissent et maiores. Viā tñ
excogitans qua illud posset efficere. voluit
se ꝓphetā confingere. ea scilicet facetia fretus
eloquētie. quā apud diuersas naciones. dū
negociacioni desudaret. ingenij suscepat
leuitate. Cetm tūc tpis arabū maior pars
milites erant et agricole. ipīq; fere omēs
ydolatre preter quosdā qui scdm samari
tanos legē moysi tenebāt heretice. et alijs
xpianis. qui nestoriani erant et iacobite.
Iacobite enī st heretici a quodā iacobo dicti.
circūcisionē predicātes. xpīnq; nō deū sed
hoīem tm̄modo iustū de spū scō conceptū
ac de virgine natū. nō tñ crucifixū neq;
mortuū credētes. Fuit etiā illo tpe in re
gione antiochie quidā archidyacon⁹ ami
cus machometi. et iacobita. vñ et ad con
ciliū vocatus est et dāpnatus. Cui⁹ damp
nacioīs pudore contristat⁹ de regione au
fugit. et ad machometū deuenit. Hui⁹ igi
tur consilio machomet⁹ vsus fuit. et qd co
gitabat sed per se adimplē non poterat. ad ef
fectū pduxit. Fuerūt quoq; ex illis arabie
quos diximus heretias duo iudei audias et
cabalthabar dicti. qui et ipi machometo
se adhibuerūt. et ad cōplendā eius stulti
ciā auxiliū prebuerūt. Et hij tres macho
meti legē quisq; scdm cresim suā contēpa
uerūt. eiq; talia ex pte dei dicere mōstra
uerūt. que et heretici iudei et heretici xpiani
qui erant in arabia vera esse crediderūt
Qui vo sponte credē noluerūt. vi tamē
et gladij timore crediderūt. Qd nō fuit ꝓ
Et pheta verus sed falsus. Ca. Cxliij.
eius quidē nec aliquā ꝓphetiā nec
vlla miracula scim⁹. sicut moysē
et iosue samuelē et heliseū multa fecisse mi
ra legim⁹. Sed nōne inqs ꝓphetā eū aīal
brutū videlicet bos nūcupauit. Nōne luna
per vtrāq; manicā ingressa de sinu ꝓgre
diens reintegrata. ꝓphetā eū misticū de
signauit. Nūquid ad hūc īnotescendū ma
nu illi⁹ demulsa ouis affluente mamilla.
haustū oī ꝓplo prebuit lactis. Mirū etiam

fuit q ficū arborē ut ad se veniret vocauit.
et arbor quidē ad eū venit. ipēq; de fructu
eius comedit. Sed et brachiū ouis quod in
uenenatū in scutella sibi appositū fuit. cū
eo locutū est et dixit. Non me comedas. quia
īuenenatū sū. Cur ego nulla ꝓbabilitate
demōstratū hūc ēē ꝓphetā dixeris quem
tantis denotatū miraculis freqnter audi
eris. At inquā ista sunt friuola. nec oīm
vrōr iudicū fide digna. Maxīe cū ipe ma
chomet⁹ in alchorano suo nichil tale retu
lerit. sed potius quicqd in alchorano de illo
scptū non fuerat oīo verū credi prohibue
rit. De omībz inquit ꝓphetis multi mul
ta mētiti st. Qd ne etiā de me cōtingat.
illud solū de me vm teneat. quod alchora
ni hui⁹ auctoritate probat. Qui etiā cur
miracula non faceret ondē volens. loqntē
ad se dñm introducit dicens. Ideo te face
miracula nō pmitto. qa ne tibi sicut alijs
ꝓphetis in miraculis cōtradicat timeo. Ipo
igit teste. nullū signū monstrat fecisse.
Porro indicia ~~indicia~~ veri ꝓphe st probitas
vite. exhibicio miraculor et veritas dcōr.
Vite bonitas in machometo violencia erat.
qua se ꝓphetā dei predicari faciebat. furto
et rapacitate gaudēs. igneq; libidinis
adeo feruens. vt etiā alienū thorū adul
terio fedare tanq; dño iubente non eru
besceret. sicut legit de zanab vxore zed. Do
min⁹ ait. tibi zed vxorē tuā dimittē pre
cipit. Quā dimissā ipe sibi cōtinuo copu
lauit. Cui⁹ etiā ꝓphetia q nulla sit euidē
cius aisse vxoris eius turpitudo patefecit.
cū eam in adulterio multor testiōnio dep
hensam. non esse deprehensā eo q nollet e
am dimittē falsi gabrielis nūcio cōfirma
uit. De cui⁹ vicij potencia scilicet libidīs deū
laudasse legit. eo q in eo quadragies super
humanū modū habundaret. sibi quoq; cō
gratulans. eo q suauis odor speciositasq;
mulierū deo dante plurimū eū oblectaret
De bellis autē que dño iubente ac victori
am promittēte se cōmisisse fatebat. den
tes econtra sibi in bello faciesq; collisa. mul
ta quoq; cedes suor ac fuga veritatē testā
tur. Que si angelus dei ut dicūt eū custo
diret. mīme accidēt ei. sicut de helya et
heliseo legim⁹. quos ab ymicis suis semp

eripuit angelus dni. Si eciam ppha verus es
set. prelia comissurus mala sibi euentura
prestaret. Disputacio contra legem ipsius. Cap
Quod ergo dixisti me libros cxliiij.
sarracenorum legisse. linguam scire.
ac semper inter eos fore nutritum.
non idcirco conuenit ut assequar legem illo
rum. Quam si per singula mandata discur
rimus. vtrum rationis fundamentum habeant
inuenire poterimus. Quod enim quinquies in die
machometum orandum precipere dicis. ideo vti
que fecit. quia doctorum suorum concilio media
tricem inter iudeorum et xpianorum legem suam
effici voluit. non probitate sui neque adiuto
rio dei. Iudei namque secundum legem orant in die
ter. xpiani vero septies. Sed iste orando
terminum inter vtrumque posuit. scilicet nec ter
nec septies sed quinquies. Quod autem prius
quam orent illos manus et brachia. ceteraque cor
poris membra laudas abluere. nequaquam ad o
racionem agnoscitur pertinere. Nam ad oracionem
quidem mundari pertinet intrinsecus non extrinsecus.
Mundicia vero de membrorum ablucione perti
nebat ad stelle veneris cultores. qui eam ora
re volentes ad modum femine se aptabant.
ora oculosque cingentes. Quia vero puncto stel
le veneris machometus rex effectus fuit.
ideo hec precepit. Per mensem integrum ut
ais precepit eos ieiunare. quo restringant vi
cia carnis. quod est initium penitencie. Sed
dic queso michi. quid prodest per diem ie
iunare. et nocte ter vel quater comedere.
bonisque carnibus et optimis cibis frui. ac
mulieribus vti. Hec quidem carnem non debili
tant. sed potius corroborant. Quod autem se
mel in anno dicis eos ad domum dei que est
in mecha propter recognicionem ire. ibique orare.
quam dicunt fuisse ade et abrahe. non hec ex
auctoritate aliqua sumunt. sed quasi vo
tum aliquod fingunt. Antequam enim legem predi
casset machometus. ydolis plena erat illa
domus. Et ego quidem aperte monstrabo nunc qua
lis illa domus extiterit. et quod ibi secretum
fuit. et cur illuc machometus ire. et que
in lege inueniuntur iusserit facere. Duo filij loth
amon et moab hanc domum honorabant.
ibique duo ydola colebant. vnum scilicet ex albo
lapide nomine mercurium. alterum ex nigro la
pide nomine saturni chamos appellatum. Et

illud quidem ex nigro lapide in honore sa
turni. altrum ex albo in honore martis edi
ficatum. Bis in anno ad hec adoranda culto
res ascendebant. Ad martem quidem quando sol pri
mum gradum intrat arietis. quoniam aries honor
est martis. In cuius discessione prout mos
erat lapides iacebantur. Ad saturnum vero quando
sol primum libre gradum intrat. quia libra ho
nor saturni erat. Sicque nudi tonsisque capiti
bus thurificabant. Arabes quoque cum amon
et moab ydola hec adorabant. que vsque ho
die gentes in india celebrant. Machometus
autem post longum tempus veniens pristinam
consuetudinem auferre nequiuit. sed quasi
quodammodo more mutato inconsutilibus
tegumentis cooptos domum circuire permisit.
Sed ne videretur precipere ydolis sacrificare.
symulachrum saturni construxit in parie
te in angulo domus. et ne facies appareret
dorsum eius tantum erat positum exterius. Altrum
vero scilicet martis ydolum quia erat vndi
que sculptum subtus terram misit. et lapidem
supra posuit. Hominibus autem qui ad oran
dum ibi conueniunt. lapides istos osculari prece
pit. et humiliatis tonsisque capitibus inter
crura lapides retro iactare. Qui eciam
humiliantes dorsa denudabant. quod est sig
num legis pristine. et ad effugandum demo
nes se dicunt hoc modo lapides iacere. Et ego
quidem in libris eorum scriptum vidi. quia homar
quidam ex decem socijs machometi more soli
to lapides deosculans. sic exorsus est. Vo
bis inquit lapidibus dico. quia nec adiuuare
nec nocere potestis scio. Sed quia hec fecit ma
chometus morem exequor illius. Iam nunc
ad inceptum redeamus. Adhuc de eodem et de
Quia fallacia eiusdem. Cap cxlv.
dei aduersarios machametus
depredari captiuare et interficere
iussit donec credere vellent ac censum persoluere
nec ex dei operibus vel preceptis hoc habet sed
hoc cupiditate precepit ut inimicos suos
destrueret. Hoc autem fieri non debet. immo
si quis aliquem velit conuertere. non per vi
olenciam. sed diligenter ac dulciter hoc debet fa
cere sicut ipse machometus in suo testatur
alchorano. sub persona dni dicens sibi ipsi. sci
licet machometo. Si dns deus tuus vellet
totius scli gencium vniuersitas crederet. Cur er

go cogis eos credere. cū nullus credat nisi dei voluntate. Et in alio loco. Qui crediderit pro semetipso fcat. Item in eode. Dns inqt deus tuus si vellet. sub una lege. cūctos sine discordia poniet. Fingit ūm alibi. tanqm dns loquat sibi. Non inquit in lege violencia debet esse. Qui voluerit sponte sua credidevit. Et alibi. Non altricevis cū alterius gentibz legis. nisi verbis mollibz. Cur ergo predavi et captiuare ac cogē gentes ad credendū iussit. et hec oīa semitas dei esse asseuit. Denicp cur tu me credē iubes legē que secū dissidet. Et nobis quidē absoluta est omis caro ad vescendū. in vna tm sticet in pora tamne discordamus a vitu eox. Hoc autē fecit machometus. ut in eo a lege sua nos xpiani differremus. Qz itacp de vxoribz dixisti. licere quatuor accipere. ac repudiata qualibet alia ducere. hoc nulla precipiē racione. Neqz enī nisi causa filios generandi preceptū est vxorē accipere. Qd autē empticias et captiuas qs libet pnt habe. hoc quidē est adulteriū Quia multotiēs emit pater stupratā a filio. et econtra filius vel frater. a pre vel frē corruptā. Sed hoc ideo statuit machometus quia feminas valde diligebat ac per nimiū luxuriosus erat. et sicut ipse met professus est. vis luxurie xl. hoīm in eo manebat. Maxime quoqz quia arabes valde luxuriosi erant. eox voluntati satisfecit ut credent. Qz autē de ppria cognacione vxores illos habere dixeris. mos erat tūc tpis ut amicicie vinculū vigeret in eis. De iudicijs autē vnde sup dixisti in q̄busda sane dissencuit. quia machometus fecit ut aliq̄ntulū lex sua ecclie diuersa a lege moysi. A vino ideo semp abstinere iubent sarracenī. ne forte socij ex ebrietate patefacerēt ruinā ppli. Que autē de paradiso predicasti ptimittenda sunt. quia racione probari non pnt. Anima quippe separata a corpe. et quatuor elemētis a se inuicē separatis. non vtet homo hijs rebus secularibz eo modo quo prius. Hoīes at tpibz machometi sine lege sine scriptura. totiusqz boni preter miliciā et aratrum insaij. luxuriā appetentes. gule dediti. finale scdm voluntatē suā poterat ab eo

suadere. Si enī aliē fuēt non eos ad legē suā impelleret. Mtuero post morte illoīs oēs discedere voluerūt a lege ipius. Ipse nā qz dixerat corpus suū tercio die deferendū esse ad celū. Vt autē illū mendacē cognouerūt. et cadauer fetere viderūt. Ihuma to corpe maxima ps eox discesserūt. Alij vero quidā ex determinatis eox hinc inde finibus. post mortē ipsius regnū est adepti Qui blande predicauit et talia de gentes ad credendū āmonuit. eosqz non benemachometi sermonē intelligē dixit. Machometus inquit non aut qz ante sepultura vel videntibz hoīb ad celū subleuatus est. sed qz post sepulturā corpis. nesciencibz tūctis hoīb ab angelis in celū deferretur. Vnde quia non statī eū sepelierūt idcirco fetere incepit. ut statī sepeliretur. Hac igit causa. gentē in errore pristino pariter detinuit. Quomodo igit hunc mē dacī credē me hortaris. cū in oīb eū fallacē inueneris. Omipotentis dei deprecor pietatē. ut me ab errore illius eruat. et xpi quā cepi legē implere pficiat. Amē.

Explicit liber xxvi^us speculi hystorialis

Sequit tabula capl̄oz xxvij lib̄ seq̄ntis.

Contenēta xxvii lib̄. Cap̄lor

Qesimus septimus liber cōtinet hystoriā tm̄ xx. annoz quibz impauit henricus q̄ntus. et inter hec eciā miracula sce retri sce marie laudunen. et miracula scī iacobi apli. florescz hugonis pisiensis sancti victoris canonici. Habet autē capitula. Cxix.

De imperio henrici q̄nti et de cartis imitatis. Caplm̄ pm̄ū.

De moribz abbatis stephani asteracēsis. ij.

De scō hugone abbate cluniacēn. iij.

De gilā eius apud rōnos pontifices iiij.

De miraculis eius et spū ppheciae. v.

De tholosano p eū a penis liberato. vj.

De frē stephano qui sibi manus iniulit et finitre godefranno. vij.

De visione consolatoria quā pater hugo retulit in capitulo. viij.

De mūsiris eiusdē abbatis ix

De reuelatiōe gilē eius post obitū. x.

De reconciliatione int̄ imperatorē et papam. xi.
De tribulationibz et mirabilibz illi⁹ temporis. xij.
De miraculis feretri sancte marie laudunensis xiij.
De hijs que fact̄ sūt turonis. xiiij.
De hijs que fact̄ sūt carnoti xv.
De hijs que facta sunt in itin̄e versus angliam. xvi.
De hijs que fact̄ sūt in t̄nsitu maris. xvij
De hijs que facta sunt cantuarie et winconie. xviij
Qualiter apud xp̄i hartā susceptū est feretrum. xix.
De miraculis ibidē ostensis xx.
De hijs que facta sunt in ceteris anglie locis. xxi.
Adhuc de eodem xxij.
De beato bernardo clarevallensi et de bonis eius ijdē. xxiij
De quibusdā incidentibz illi⁹ tp̄is. xxiiij
De fundatione cenobij clarevallis. et abbate bernardo. xxv.
De quibusdā actibz eiusdē abbatis. xxvi.
De anselmo laudunensi. et prodigijs illius tp̄is xxvij
Item de prodigijs et quibusdā eventibus aliis. xxviij.
De ijsdē premonstratēsi ordinis et patre norberto xxix
De quibusdā viris premonstratensibus in ijsdē gestis. xxx.
De libello miraculor̄ sancti iacobi a gelasio papa compilato. xxxi.
De miraculis st̄i iacobi apli. xxxij.
Adhuc de eodem. xxxiij.
Item de eodem. xxxiiij.
Item de eodem. xxxv
De eodem. xxxvi
De eodem. xxxvij
Adhuc de eodem. xxxviij
Item de eodem. xxxix.
Item de eodem. xl.
Item de eodem. xli
De vindicta celesti in non servantes st̄i iacobi festum. xlij.
De fundatione cenobij bonevallis. et eius abbate iohanne. xliij.
Qualiter norbertus premōstratēsi fuit archiepūs xliiij.
De miraculosa victoria xp̄ianor̄ ex sarracenis xlv
De ceteris mirabilibz illi⁹ tp̄is xlvi.
Adhuc de eodem. et de morte henrici impatoris. xlvij.
De magistro hugone parisiensi et scriptis eius xlviij.
Documentū eis de oratione xlix
De speciebz orationis l.
De quibusdā psalmis qui non videntur ad orationē p̄tinere li.
De scientia rē viuendi lij.
Qualiter homo se habere debeat ad proximos. liij.
Qualiter se habere debeat i seipō. liiij
De disciplina membror̄ in gradu. lv.
De disciplina servanda in habitu lvi.
Invectio contra illos qui de veste gloriant̄. lvij
De disciplina in gestu lviij.
Adhuc de eodem lix.
De disciplina in sermone. lx.
Adhuc de eodem lxi.
De disciplina in cibo. lxij.
Adhuc de eodem lxiij
De cognitione dei per creaturas lxiiij.
De compositione creaturar̄. lxv.
De dispositione vel ordinatiōe earū lxvi.
De specie et qualitate earū. lxvij.
De sapientia dei in rerū creatiōe. lxviij.
De cognitione dei per motū creatur̄ lxix
Quod deus mutari non possit localiter neq; formaliter. lxx.
Quod deus alterari non possit. lxxi.
Quod deus non p̄ter opa sapientiā suā diligit. sed econuerso. lxxij.
Qualiter proficere debet vita hōis ex contemplatiōe. lxxiij.
De duplici amore et sp̄ualibz mansionibus archie. lxxiiij.
De archa intellectualis. que construitur in corde. lxxv.
De exitu actionis et cogitatiōis. lxxvi
De adaptatiōe exitus cordis et columbe. lxxvij
De seminatione et profectu arboris sapientie. lxxviij.

De illis qui ramos expandunt in altum et non in latum. lxxix.
De exercicio circumspectionis quod est in quatuor lxxx.
De subdiuisione illorum quatuor. lxxxi.
De flore et fructu arboris sapiencie lxxxij
De edificacione templi in corde hominis lxxxiij. lxiiij
De reuocacione sponse ad sponsum lxx
De hijs qui in archa non saluantur sed pereunt lxxxv.
Quod per opera restauracionis minuuntur cogitaciones distracte per opa conditionis lxxxvi.
De temporibus et quibusdam arche expositionibus. lxxxvij.
De virtute caritatis quam sit fortis et cara. lxxxviij.
Adhuc de commendacione eiusdem. lxxxix
De consummacione laudis eiusdem. xc.
De meditacione in creaturis et scripturis et moribus. xci.
Adhuc de meditacione in moribus. xcij.
De concordia iusticie et misericordie in filij dei incarnacione xciij
De mundana consolacione et sequenti desolacione xciiij.
De tribus bonis quibus placatur deus. xcv.
De morali exposicione piscine superioris
De amore ordinato et inordinato. xcvij lxcvi liij
De sapore et nutrimento verbi dei. xcv
De humilitate qualiter deficit vel proficit. xcix.
Exhortacio ad prelatos et iudices. c.
De triplici visione et quadruplici vanitate. ci.
De casta et curiosa visibilium contemplacione. cij.
De occupacione mentis in exterioribus ciij.
De iactancia et vana leticia. ciiij.
Qualiter sapiencia attingit a fine vsque ad fine fortiter et ad omnia suauiter. cv.
De quadruplici opere in mundo. cvi.
De mutabilitate hominis secundum tempora. cvij.
Qualiter traditus est mundus hominum disputacionibus. cviij.
Qualiter homo per concupiscenciam assimilatus est iumento cix.
De animo in vtraque fortuna peruerso cx.
Soliloquium hominis cum anima sua de rectitudine amoris. cxi.
Qualiter anima possit ad verum amorem incitari. cxij.
Quod licet deus omnibus viuentibus temporalia concedat. non tamen omnia similiter diligit. cxiij.
Quod multitudo dilectorum non minuit sed auget felicitatem singulorum. cxiiij.
De bonis que sponsus suis dilectis conter contulit. cxv.
De hijs quibus lapsos a miseria reparauit. cxvi.
De hijs quibus specialiter vel singulariter animam inarrauit. cxvij.
Quod si deus animam diligit totam fedam multomagis ex parte mundatam. cxviij.
De visitacionibus sponsi. cxix.

Explicit tabula capitulorum libri sequentis.

Incipit liber vicesimus septimus speculi historialis fratris vincencij ordinis predicatorum.

De imperio henrici quinti. et carta caritatis. Sigibertus. Capitulum primum.

Henrico impatōre mortuo successit filius eius henricus anno dñi .M°.C°.vij°. qui vō .M°.C°.lxx°. et impēr annis xx°. Dux autē henricus qui ab impatore ad filiū eius animo tūsiens eū contra prēm suū consilio suo āmauerat. et a filio ad prēm rediens ptes filij debel lauerat. mortuo impatore se ut reū lese maiestatis filio regis reddidit. et ab eo cap tus custodie traditus est. De qua tū custo dia ipse per industriā suā euasit. sed du catus eius datus est godefrido comiti lo uanien sium. Sigibertus. Anno henrici pri mo factū est etiā carta caritatis a stephā no abbate cisterciensi. et viginti abbati bus auctoritate sedis apostolice confirta. Ab illo ergo tempore reiecerūt ab ordīe focos et pelliceas. staminia et caputia et femoralia. et pectina et cooptoria. et straumenta lectorū. ac diuersa aborū in refectorio feraula. et sagimen. et oīa que contraria erant puritati regule aduersabant. Abdica uerūt etiā ecclesias altaria oblationes et decimas et sepulturas aliox hoīm. et furnos et molendina et villas et rusticas. Quia nec in vita sancti benedicti. nec in eius regula legebāt eundē stīm huiusmo di possedisse. nec feminas monasteriū eius intrasse. nec mortuas ibidē sepultas fuisse exceptā sorore sua sancta scolastica. dicentes btīm benedictū precepisse. ut mo nachus a secularibz actibz se faciat alie nū. Decimas quoq; dicebant a stīs pribz in quatuor distributas ptiones. Vnam scilicet epō. alteram presbitero vel clerico. terciā hospitibz ad illā ecclesiā venienti bz. seu viduis et infirmis sive paupibus aliū victū non habentibz. quartam re staurationi ecclesie. Et quia in hoc cōputo psonā monachi qui terras suas possidet vnde et per se et per pecora sua laborando viuat non repiebant. idcirco hec velut a lioz ius ījuste sibi usurpare detrectabāt.

De moribz abbatis stephani cisterciensi. Cap. ij.

Erat autē dictis abbas religionis pauptatis et disciplīe regularis ardentissimus amator et fidelissimus emulator. etiā antecessor abbas fieret. Helmā dus. libro xlvij. Quem me audisse magis tru petrū cantorē parisiensē. virū iustis simū atq; doctissimū referente de abbate isto cisterciensi stephano. qui cū quadā die ei nūciatū esset a suo cellerario nichil ha beri in monasterio. vnde vel vno die illa fra trū pauperitas sustentari posset. rīndit. Ster nite nobis duos asinos. Qui cū stricta fuisset fenestra. ascendē conuersū suū. et iussit ei ut in quodā vico panē mendicaret ostia tim ad opus fratrū. et ipē similiter in alio facere. Et postq̄m sic fecissent. ad vnū locū quē ei designauerat conuenirēt. Factū est ita. et in loco predicto sibi iam redeuntes obuiabant. Cum ecce abbas videt sacculū conuersi multo pleniorē q̄ suū subridendo ait. Vbi mendicastis. Vt video vos in cras siore platea collegistis q̄m ego. Vbi obse ro collegistis. Quis vobis plus donauit. Rīndit conuersus. Presbiter ille quē vos optime nostis. sacculū meū fere solus to tū implenit. Quod audiens abbas ingē mūt et ait. Ve vobis quare ibi aliquid accepistis. Nesciebatis q̄ presbit ille symo niace ibi ordinatus est. et quicq̄d accepit lepra et rapina est. Diuit dñs. q̄ de omī quod dedit nobis nichil oīo gustabimus. Absit enī ut prīm illis comedam. et no bis incorporem. Conuocatis q̄ pastoribz ouiū qui non longe erant. totū conuersi sacculū in sinus eox euacuauit. De hugo ne abbate dunacēsi. Sigibti. Cap. iij

Hoc tpe obijt stīs hugo dunacēn abbas. cui successit ponc̄ius. Egres sus eius Hic hugo augustudunē sis indigena fuit. nobili genere patre dal matio consulari viro. bellicis rebus inte to. Huius mater q̄uida cū pri q̄uē laboraret. quendā sacerdotē religiosū pro sui libe racione et nascituri salute missam celebra re exorauit. Qui cū missarū solempnia

attencius poraret. et in cōtemplacione
suspensus sup se semet extolleret. vidisse
fert in calice cui ardenci incūbebat spe
ciem infantilē supra humanū modum
mirifice radiantē. Digna prorsus visio
et vere presaga futuri. In calice apparuit
nondū natus. qui ab adolescencia calicē
salutaris accipiens passionis dn̄ice imi
tator. euangelij verba vertit in opera.
et vsq; in senectā nomē dn̄i īuocauit.
In pupillaribz annis constitutus. non
ut illa etas assolet lasciuie frena lax
auit. nec īerti luxu emollitus nuga
les īeptias sectatus est. sed scd̄m qd̄ scr̄p
tū est. de iacob īnocent̄ habitabat do
mi. De hinc cluniacū adiens beato odi
loni se tradidit. mutansq; vitā cum
tunica habitū sacre religionis deuotis
sime suscepit. Consequent̄ de rubigine
mūdana in camino discipline ad purū
excoctus subito calore longū teporem
plurimoꝝ supauit. Post hec fc̄us p̄or
eciā bt̄o odiloni defuncto abbati ~~defunc~~
~~to abbati~~ in regimine successit. licet cum
lacrimis renitens. bonus vtiq; sciencia.
melior conscīa. optimus tp̄ancia. forma
angelicus. moribz cōpositus. naturali in
cessu cōspicuus. sermone v'o affectato sua
uis. et alijs huiusmodi carismatibz spec
tabilis. Illo in tp̄e henricus scd̄us impa
tor regni apicē strēnuissime gubernabat
cuius pater insignia que rome gestauit
in regni adepcione cluniaco delegauit
Quapp filius dilectionē cluniaci qua
si ius hereditariū medullitus retinens
floridū patrē colligare sibi artius decre
uit. Itaq; scm̄ hugonē pubescenti etate
vernantē. venire ad se īuitauit. īuitatū
gloriosissime excepit. et ut filiū suū hen
ricū terciū de sacro fonte leuaret gratāt̄
obtinuit. Tunc eciā pascha celebrauit
paschalis agni filius. vna cū impatore
angelica cluniacensiū senioꝝ stipatus
caterua in agrippina colonie. Nec mul
to post vix ab augusto laxatus cluniacū
redijt. muneribz comitatus et gr̄a. De gr̄a eius
apud romanos pontifices. Cap iiij.

Huius eciā gr̄a stephanū papā
non fugit. Qui cū in ciuitate
florencie valitudine constrictus decūberet
adueniente scō hugone īimicū recedere
exeūte eodē accedē circūstantibz protesta
tus est. Quare ne infederabilis infestaci
onibz hostis vrgeret̄. sedulitatē ipsius iu
giter exorabat. cuius presencia insidiator
confundebat̄. Iamq; malignos incursus
lacrime pr̄is longe remouerāt. cū vir
apostolicus in sinu presidentis aīam
exalauit. Cuius manibz digne cōpositus
traditus est sepulture. Sed et reuerētissi
mo hildebrāno. mutato noīe et gradu
postmodū gregorio vocato manifestissiē
claruit. quod multū gracie specialis pa
ter hugo obtineret. Hic sane nondū plu
mali insignitus. positus in cluniacensi
capitulo. ipsū mūdi iudicē p̄hibuit se
vidisse sancto hugoni collateralē. cui
sedens a dextris regularē disciplinā fa
uore prosequebat̄. Hinc papa factus
blandū tyrannū eū vocitare solebat. q̄m
seuis leonē nutibz agnū acceperat. haut
ignarū parcere subiectis. et castigare sup
bos. Tempore sancti leonis p̄pe noni. re
mis tr̄slatū est corpus sc̄i remigij. Presu
it autē tante tr̄slacioī apostolicus. ac ge
nerale conciliū precipue cont̄ symonia
cos celebrauit. Interfuit pater hugo fide
armatus ipm̄q; ingens illustriū viroꝝ
sequebat̄ agmen. At tanta erat puerso
rū multitudo ut vix boni audent repre
hendere malos. Et si ausi fuissent. facilius e
rūperet reclamacio male viuenciū. q̄m
vox libera eoꝝ qui sanius senciebant. Mox
exhortacionē synodalicā iussu dn̄i pape
et p̄suasione cuiusdā noīatissimi viri sc̄i
constancij ~~mr̄is~~ remensis canonici et ali
orū laudabilit̄ egit. et probabilit̄ confuta
uit tergiuersatores. qui cont̄ vm̄ mēdacio
stare consueuerāt. De miraculis eius et spū
prophecie. Caplm̄. v.

Hildefunsus
quoq; rex hispaniarū patrē
scm̄ plus omnibz excolens. votis ar
dentibz ut eū videre mereret̄ impetrauit
Primo quia a captione fr̄is sui sancij. pre
cibz sancti hugonis emersit. Deinde quia
cōiunctionē pr̄is sui fredelandi et cluniacensiū cōpaginare fortius disponebat.
Alioq̄n beato petro īobediens. beneficijsq;

ingratus constituerē. Ib enī cū artissiā
teneret custodia. et duninocenses pro eo
oratione inūberēt. per epm quendā bīs
petrs sibi īnotuit. qualiter instancia preū
beati hugonis et suor pulsatus. in breui
ipm. ppie ptati reconsignaret. et ad sept
trū vsq; prouecheret. Nec mora clauiger
tali sancio regnū vsurpanti terribiliter
noctu apparens mortē intentauit. nisi
frem mox dimitteret. Surrexit otius extur
batus tyrannus. et eo a vinculis emancipa
to arbitrū rediit. Jta fm est. ut rex libera
tus duplicato censu paterno intercessoribz
suis ducentas auri vncias annuatī. diēq;
liberacois celebrē nīis relinquet. Multa
ad vsus paupm sūs hugo conferēs. ąsi
viles sarcinulas reputans. direpcionē il
lor sepe ptulit non iratus. Cūn eadā pre
ceptor talē habuit mensurā. ne aut ni
mia remissio aut seueritas excedens vi
deret. Spūs quoq; ppheie discernē in no
uicijs solebat. qui essent frumēti stabili
tate solidandi. et qui tanq; palee spiritu
maligno ventilandi. Quodā tempore
dū esset apud martiniacū. adūcto sibi
predicto anselmo cantuariensi archie
piscopo. qui ppter iusticiā ab archiepisco
patu semotus. iocunda abbatis eius solacio.
diuina reuelacone cōmonitus. mortem
wilhelmi regis anglie mometaneam
pnūciauit. et ut predixerat audiit. Nam
dū ille per saltus fugaces ceruos sagit
tare gestiret. sagittā subito in corde sus
cepit. qua miles suus ceruū ipetebat.
Alio tempore dū dormiret idem pater
vidit per somnium sub capite suo cubāe
serpentiū multitudinē et ferarū. Subri
to capitale exaudēs et exquirēs suppositā
tuenit librū matronis forte ibi collocatū.
q̄or abiecto codice secularī in pace quie
uit. cognouitq; modū matūe libri visioni
congruere. quē obscenitatibz et gentilū
ritibz plenū. indignū erat cubitalo sanc
ti substerni. De tholosano epō per eū a pe
Quidam frater no nus libato. Ca vi
mine durānus de bredon pus
ydiota apparēs. postmodū mo
nachus abbas non indignus. De hīs ad
tholosanū epatū sapiencie prerogatiua
promotus. inter oparios agriculture
dei meritū sollicitudis et industrie da
ruit. Hic aīaduīspectus per cetera verba
risū mouencia sepe incauta proferebat
Qua de re venerandus pr multotiēs eū
increpans ner satis proficiens. de futuro
ītrimunās ppheice sic cōmonuit. Certe
frater hmōe nisi ludicra verba monacho
prorsus interdicta viuens dimiseris. enor
miter apparebis. Quod sane vaticinium
eo migrante cōstat fuisse cōpletū. Nam
signino quidā capellano pūs spumoso o
re apparens postulauit flebiliter eius iuua
men aū noluit obedire dū viuet. Hoc v
bi dno abbati signinus retulit. precepit
ut septem fres vna ebdomada pro defūcto
taciturnitate ppij oris cōtinuaret. Ad hoc
septē fratribz electis ceteris obedientibz.
vnus eor voti contēptor silentiū interru
pit. Rursus pontifex eidē denuo reuelatq;
est valde conquestus sup illo fre pfido. qui
dū non siluit sanitatē illi interpolauit
Audiens ista pijssimus hugo precepit ut
fractura silentij que per vnū contigerat
alior septē dierū silencio sarciret. Quo
facto aīa pontificis tercio reuelata in sta
tu aplico se exhibens. purgatoru sino mēo
rato semp; mēmorando hugoni gratias su
e integritatis reportauit. De fre stephano
sibi manus intulit et fre goderano. Caplm
Item in siluiniaco quidā frater vij.
noie stephanus hostis antiqui sup
plantatus insidijs manus sibi inge
rens ad coronā martirij anticipandam
septm in quadā silua necauit. Erat tamē
vacundie grauis. qua eius conspersione
temptator exultatus forte prevaluit. Hu
ius anima ad iudiciū rapta. accusatorē
precedentē cultellū necatorium infestū ha
buit. Ajser sue pdigus aīe erutus a tu
tulla. aplica intercessione obtinuit. qua
tinus ante introitū claustri dunicacensis
tam diu manet cuidā hīs in mani
bz. donec pretalz sāc hugonis et frem illā
induere mereret et ordinē suū recipere.
Que ditatus frater quidā in visione con
spiciens dno abbati nūciauit. tm non sta
tim vt debuit. Quo tarda in tpe vocatio
nū qm que viderat nūciare distulerat.

verberibz ad ꝓpalandū vtile cōpulsus est. Cetis quippe ad professionē directis sol⁹ in chōro remanserat. utpote claudus. Apparuit sc̄ō odilo eidem vigilanti visibili forma cū duobus viris. et ecce ſm̄ oratione ante altare. illo vocato ꝛ plin ingressus est. ſtrībz pigriaā intre pauit magna aspiritus vehemēcia. pre cipiens assessoribz suis acerrimā illi in ferre disciplinā. Post letannias corrept⁹ nūciaut dnō abbati tam visionē q̄m sui afflictionē. Confestī pius pater elemosi nis precibz et hostijs tā diu precepit insis tere. quousq; spūs alia visione cū habitu sacro apparuit. et corpus cimiterio nō iudicauit indignū. Contigit aliq̄n sēm hugonē eucharistiā prebuisse cuidā lep so cōlonu hoīm corporalit subtracto. cui vero cōicanti. Qui tumentibz labijs et vlceroso ore corpus dnī iurioſe mastī cans. porcūculā iportuna strecatione reiecit. Sequente nimirū nausea et spuma horribili. xp̄i miles goderannus qui aderat dnī sui sacramēta indigne conspiciens agitari. quod diligebat ce leri colligebat obsequio. Et ecce vir mag nanimus manū vtraq; suppones viuifi cas sacramētis in ore suo proiecit vomitū nauseantis egri. letalibz coleris coherē tibz fidelit absorbens. Qua in re magis ter pius stupefactis et herens discipuli p fectione attonitus. laurencij cruciatū to lerabiliorē fuisse indubitanter asseruit. Iur deniq; goderānus ad epatū stomacū pro motus. quo altius consurgebat. eo latius refulsit. De visione consolatoria quā pater hugo retulit in capl̄o. Ex manuali. Ca. viij

Mos est dunicatens mōsterij ceteis solēpnitatibz nātātē dnī quodā singulari affectū deuotius agere et cantuū melodijs cereoꝝ accensionibus. quodq; longe prestantiꝰ est spūali deuo cione. multaq; lacrimaꝝ pfusione cū an gelis solempnizare. Hac igit instante fes tiuitate. frēs more solito se suaq; oīa ꝓpa uerūt. Venerabilis ille pater hugo. qui adhuc senex superat. capl̄m vbi frēs con uenerāt ingressus. hec ad omēs frēs ver ba protulit. Nouitis frēs benignū ihm dispositisse nris solēpnijs interesse. Ac contra hostē nequ inuidia laborare. ut ali quas tenebrarū suarū nebulas tanto splē dori possit imiscē. Frater enī ait quidam se vtiq; dans intelligi hac nocte vidit ma trē misericordie ipm filiū q̄ presenti ge nuit nocte. dulcissimo gremio continere eiq; scōꝝ angelorꝝ multitudinē cū imen so lumine astare. Idem deus puer exul tabat. et cordis leticiā gestu corpis et plau su manuū demonstrabat. Et conuisus ad matrē aiebat. Cernis mr nocte natiuita tis mee. que iminet gaudijs illustrandā. un qua et ꝓphetarū oracula et angelorꝝ preconia renouabunt. et de meo exte or tu oīa simul terrestria et celestia letabū tur. Vbi est nūc hostis mei dāpnati pfidi a. ubi eius potestas. qua ante hoc singu lare gaudiū mūdo dominabat. Quod le ipudens audito de latibulo suo egressꝰ. a longe se presentabat. et ignominiose detrubatus cū multo planctu et vlulatu uti admitteret orabat. Et si ait in nulla parte ecclē admittor. in aliquo saltē re liquaꝝ officinarū loco suscipiar. Ac filio virginis. Vade inquit lucifer. et ne mea te potencia preiudicatū lamēteris. cepta quod poteris. Ac ille solutus aditū appeti. et intrare conatꝰ non potuit. In tantū enī et se tumidū et intrroitū angustū inuenit. ut nullatenꝰ itrare ut leret. Vere inflatus superbie veteris apoſe mate per humilē aditū non potuit trāsire. Inde ad dormitoriū frm̄ gressū conuertit et fruntosijs solitis se eos inquietare posse confidens introire tēptauit. sed crebē grossitudine sua ab ostio repulsus recessit. Postremo ad refectoriū nocendi spem contulit. ibi ꝓpter aliq̄tulā corpo ris curā maiorē suspicatus mēsaū mai riā. Ibi etiā tot obices diuinoꝝ eloquiō ne verboꝝ. tot trabes ex deuocioē audi toꝝ. tot vepagula vepperit ex tantate sibi iuuitē seruentiū. ut nullo modo vl tra valens procedē cogeret retrocedē Sic ab oībz officinis mōsterij relect⁹ a consp̄tu pijssimi redēptoris et glorio se marie virginis mr̄is. cū ea qua dig nus est confusione pestifer ille recessit.

Cauti igit̃o fr̃es estote et īmensas grati
as ōpotenti ac miserior̃dissimo saluator̃
agite. qua et nequissimū hostē a nobis
expulit. et ipe nobisc̃ festū celebratur⁹
vemansit.

De tūsitu eiusdē abbatis. Et gest
Anas autē tis eius. Capl'm. ix.

Dieby anteq̃ moreret̃ sc̃ūs hugo. nu
dā hom̃i rusticano in agro laborā
ti apparuit sc̃a visio. quos precedebat ve
gulis q̃dā vīa aiaꝝ dorsū transeūtis et non
finem videbat. Illud sc̄m agmē quidā se
nior subsequebat̃. Qui restitit et ait. Cuis
est o agricola ager iste quē colis. Qui a
it. Beati petri. et dn̄i abbatis cluniacēn.
Et senior ad hec. Ageus est inquit ager. et
abbas famulus. Tu autē festina nūciare
nro abbati ut disponat domui sue quam
nutuit. q̄m post modicū tps huj⁹ vite finē
sortiet̃. Dic autē ei petrū apl'm hec tibi nū
ciasse. Qui vero me p̄cedit dei genitricē
et sanctos denūcia famulātes. Eodem hu
go in articulo mortis positus revolens an
nūsariū gaufridi archiepi. obliuiosos ad
monuit. Tam tenacis erat mēorie et tāte
caritatis q̄ ibi fraterne salutis non erat
īmemor. vbi raro quisq̄ remānsit. p̄ntie. In
ipsa nocte qua mortuus est. bīdutiones
lectionū lectoribz imposuit. Extremū ver
bū eius fuit. ad circūstātes. benedicite. Cor
pus eius in capl'o a fr̃ibz decalbatū. pius aq̃.
deinde vino ablutū est. Ad ultimū modico
balsamo quod superat in breui vasculo.
ternis vicibz totū corpus magnū affluens
punctū est. qđ vix ad solū leporū caput suf
ficeret. nisi benedictione celesti multiplica
tū. inter manus obsequentiū suphabundaret.

De reuelatōe glē eius post obitū. Cap. x.

Beatus autē dyonisius areopagita
appuit cuidā fr̃i apud nongentū
dicens. ut festinaret abire cluniā
cū ut valedicē posset sc̄o hugoni statū deces
suro. Veni ego infelix sed sc̄m migrantē
non salutaui. Datū est tū spiritui. qđ con
stat corpi denegatū. Vidi enī mixtos mor
talibz superos. et cū monachoꝝ collegio
matrē dei maris stellā clarius chorus
cante. Cuius presencia sagittarios quosdā
apparētes ilm extrevrunt et fugauit sicut
ventus validus. autūpnales frondes de
uere consueuit. Inter quos martinus ge
ma sacerdotū et bīdictis sol abbatū. spūs
sancti hugonis deducētes intꝝ quandā vi
neā speciosā et fertilissimā collocauerunt
ut ibi iocūdaret̃. et in modico mansitaret
Vbi sc̃us hugo me aspicientē taliter īui
tabat. Comede hmīe de candidis tritemis
qui nobis suphabundant. et fiet meum
solēpne contubernū. Ego nempe paruū
hic pausabo. donec quidā tumor subside
at. quē in pedibz pullicrulētis. de longo
circuitu terraꝝ cōtraxi. Sed e vestigio tu
ratis gressibz et extusso tinē mūdano. li
ber ad porcta tūsibo. Dic autē successori
meo ponac ut hūilitatis et īnocencie tyc
sanctos custodiat. et netūtes oīm suas
reputans misericordie studeat. Zelū mo
nastici ordinis exemplo mei sapient̃ dis
quet̃ auxiliū. qui non deserit sperantes i
se. Eadē quoq̃ nocte qua bīus pat̃ dor
miuit in dn̄o vidit abbas quidā duos lec
tos in visione decenter adornatos angelo
rū manibz ad astra sustolli. et audiuit
voces in sublime dicentiū. Heroas gemi
nos siu correctores et sti. stratis auro ra
diantibz vite merito collocabim⁹. videli
cet cantuarien archiepm et cluniacensē
abbatē. qui multoꝝ sunt p̄cēs filioꝝ in gla.
cesserūt. De cluniacensibz abbatibz a p̄mo
usq̃ ad hūc hugonē fracta sc̄i hij versus.

Ordine berno p̄⁹. stat honore benar odo.
Surgit ab hijs sc̄s maiol⁹ forma virorꝝ.
Igneus ardentē vix cohibens animū.
Post fuit auernis sacer odilo miss⁹ ab oris
Ajtior ingenio. q̄ ferus imperio.
Prim⁹ hugo venis. discretis vsus habenis
Ordine posterior. vtilitate prior

Sigibert⁹. Eo quoq̃ tpe in prothia legi
ensi porca enixa est̃ porcellū habentē fa
ciem hoīs. Natus est̃ equā pullus galline
quadrupes. Obiit anselm⁹ cantuariēsis
archiepūs. Philippus quoq̃ rex francoꝝ
obiit. post quē ludouicus filius ei⁹ regna
uit ānis xxix. Ex cronicis. Hic philipp⁹
apud floriacense cenobiū tumulat̃. post
quē ludouicus aurelianis. a sibeuto seno
nensi archiepō in regē consecrat̃. Sigibt⁹.

Multi vero sacro igne accensi sūt. mēbris ad instar carbonū nigrescentibz. De reconciliacōe int̄ impatorē et papā. Ca. xi.

In mense iunio comctes apparuit radios dirigens ad austrū. multis cōiacentibz hoc signo portendi futurā regis henrici expeditionē versus ytaliā. Itaq; rex henricus romā vadit ꝓpter sedandam discordiā que erat inter regnū et sacerdociū. que cepit a ꝑ gregorio septimo. qui et hildebrannꝰ. et exagitata a successoribz eius victore et vrbano. et pre omibz a paschali magno scandalo erat toti mundo. Rex enī vti volens auctoritate et cōsuetudine. et auctoritatibz et ꝑuilegijs impatorū. qui a karolo magno. qui ꝑmus de regibz francoꝝ impauit romanis. iamq; per trecentos et eo amplius annos impauerāt sub ꝙ tribz aplicis. et dabant licite epatus et abbacias per virgā et anulū. hoc esse suū ius allegabat. Contra hanc maiorū auctoritatē censebant pape synodali iudicio nec posse nec debere davi per virgam nec per anulū epatū. aut aliquā ecclesiasticā dignitatē vel ꝑsecturā. a laicali manu. Et quicūq; ita epatū aut aliam ecclasticā iuris ꝑsecturā acipiebāt excōicabant. Pter hanc papue causā rex romā tendebat. et si qui longobardoꝝ quoquomodo resistere ei volebāt potenter eos proterebat. In reconciliatiōe autē que facta est inter impatorē et papā. nā ipm papā cū epis et cardinalibz cepat die pasche. henrico in impatorē coronato. post lectū euangeliū tradidit ei ꝑ ante altare beatoꝝ aplōꝝ petri et pauli in oculis oīm ꝓuilegiū de ꝑsecturā episcopatuū et abbaciarū tam per virgam ꝙ per anulū scilicet ut regni eius epis vel abbatibz libere preter violenciā et symoniā electis. et ꝑsecturā virge et anuli conferat. Post ꝑsecturā vero canonice consecrationē accipiat ab epō ad quē ptinuerit. Confirmatio pacis int̄ apli cū et impatorē. dū in celebratiōe misse tradēt ei corpus et sanguinē dñi nostri ihu xpi. hec est locutus. Dñe impator hoc corpus dñi natū ex maria virgine passū pro nobis in cruce sicut scā et aplica tenet ecclia. damꝰ tibi in confirmatione vere pacis inter me et te. De tribulatiōibz et membribz illius tpis. Ca. xij.

Anno henrici vi. deo prius hoīm offenso multa euenūt. In mōte cassini loco ecclē sancte walpurgis cū toto pene opido arsit. Ecclia sancti michaelis de pinculo maris fulgurata diuinitꝰ arsit cū edificijs ibi appendentibz. Waldricus epꝰ laudunensis cives ipsius vrbis a sacramēto ꝓcerā iurantes cōmunitatis vocatione nisus. a seditiosis ad arma concurrentibz quod dictu nephas est. gladio cōfossus interijt. Feria quinta ebdomade pasche. vij. kl̄ maij in letania maiore tumultuante impetu etiā confuse multitudis. domꝰ epī suscendit. Vnde et ipsa mater ecclia beate marie. et ecclia scī iohis baptiste. et abbacia monialiū cū oīmbz aliis ecclesijs e vicino appendentibz concremāt. In actores autē seditiois a ludouico rege firmatos cōū cū seuere vindictā est. ut tam futuros q̄m presentes a simili scelere deterrere possit exemplū. Helymandus. Hinc tribulacioni laudunensiū quedā ꝓturbatio ꝓcesserat que future huiꝰ calamitatis preminariū et radix fuit. et quodāmodo pnūcia. Quidā cū pncipes et nobilis aste lanꝰ laudunēn noīe gerardus de sirisiaco dū in eadē scē dei genitricis ecclesia genibz flexis suppliciꝰ oraret. ab ijmicis suis. qui eū aggredi alibi non audebant. dolose circūuentus. et ab oīone surgens diuersis gladioꝝ plagis ibidē est interfactus. Cuius sanguine pauimētū ecclē respersum cū multociēs aqua suffusa non posset ad plenū ablui. pluresq; ad spectaculū venientes non parū sup hoc mirarentur. magister anselmꝰ cuī tpis laudunēs ecclesie diaconꝰ vir scē et eloqncie fama notissimꝰ. quibusdā secrete colloqnis. p̄ nūciat se ferre illā sanguis effusionē. non nisi eiusdē ecclē conuersacioē diluendā. qm tantū scelus non aqua sed potius igne esset expiandū. et ita contigit. Sigibertus Ante hos dies natus ibidē fuerat puer geminꝰ a ciune supius duo scilicet habēs capita. duo usq; ad renes cū suis brachijs

habens corpora. Qui baptisatus triduo
quoq; vixit. ¶ Anno vij mense iunio sili
gines et arbores sacro igne ad uste spem
sui fructus mentite st. et quedā silue in
super arefacte. Subsecuta est grauis
hoīm et diuturna valitudo. cū profluuio
ventris et mortalitate. ¶ Dn̄s sigibertus
venerabilis monachus gemblacen̄ cenobij
vir in omī scīa lr̄arū ingeniosus. tp̄m
descriptor obijt. suisq; grauissim̄ errorē
absencie sue reliquit. De miraculis feretri
scē marie laudunēs. Cronographus. Cap̄ xiij.

Waldrico laudunēsi ep̄o a sue vr
bis ciuibz nequit̄ pempto hugo
aurelianēsis eccle decanus substi
tuit̄. Quo post septē menses mortuo. vir
illustris bartholomeus ad ep̄atū laudunī
ce ciuitatis prouehit̄. Cuius industria et e
piscopalis eccla que incensa fuerat in bre
ui repata itm̄ consecrat̄. et ciuitatis ac
prouincie desolacione sbleuata. in multis
locis in quibz antea nūq̄ fuerat religiōis
feruor et dei cultus fundat̄. et inde in mlt
tas ac remotas eciā tr̄smarinas regiōes
propagat̄. Helynandus li° xlviij Electi st̄ er
go septē canonici laudunen̄ eccle et sex
burgenses qui feretrū scē marie et ali
as capsas reliquiarū per diuersas circū
ferrent prouīcias. ad expetendas elemo
sinas fideliū pro restauracioē ecclesiarū.
Hee reliquie multis miraculis clarifi
cate sunt. que miracula scr̄pserūt cano
nici ecclesie laudunen̄. Ex quibz pauca bre
uiter causa edificacioīs excerpsimus. ¶ Apud
issoldunū duo contracti sanati st̄. quorum
calcanei natibz adherebant. Hos pro dei
amore multo iam tp̄e pauerat in domo
sua galfridus eiusdē castri dn̄s. ¶ Apud cas
tellū buscenti sanatus est filius dn̄i castel
li raptoris pessimi puer annoꝝ xv. a nati
tate surdus et mutus. Quo facto. pater pu
eri discalciatis pedibz ad ecclesiā cucurrit.
et feretro bt̄e marie xl^a solidos obtulit.
non enī multā habebat pecuniā. Qui e
ciā feretrū bt̄e marie cū ceteris militibus
humeris suis īposuit. et illud vsq; ad cas
tellū proximū duobis miliaribz distans
nudis pedibz portauit. Quod audientes
īmici raptoris illius. et miraculū de filio
eius fc̄m. et ipi nudis pedibz īmicis suis
obuiā ruūt. et feretrū ab illis pacifice
susceptū in castellū suū deferūt. De hijs
Inde q̄ fc̄a sunt turonis. Cap̄ xiiij.
venerūt turonis. Ibi quedā feīa q̄
de lecto surgere non poterat iā per
octo annos. et nusq̄ ire nisi portaret̄ sana
ta est hoc modo. Apparuit ei dormienti
mr̄ mīe precipiens ut se ad feretrū suū
in eccla sc̄i martini faceret deferri. et por
tata est in vanno suppositaq; feretro pro
tinus obdormiuit et sana surrexit. ¶ Ibidē
apud sc̄m martinū sanatus est iuuenis
a natiuitate surdus et mutus. et toto corpe
sudorē emittens. et venis circa aures in
flatis sanguis vbertī profluxit ex auribz
Qui postea cū feretro iuit laudunū. ¶
Post hoc venit illud feretrū ad sc̄m lau
renciū de cala in festo eiusdē mr̄is. Mona
chus autē quidā ibi habitans pati non po
tuit ut feretrū bt̄e virgīs sup altare sc̄i
laurencij poneret̄. sed fecit illud poni su
per quoddā minus altare in p̄te eccle. ti
mens amittere oblaciones consuetas in
eodē festo. Cū vero turonenses qui feretrū
subsecuti fuerāt referentes miracula q̄
viderant. oēs peregrinos supueniētes
ad feretrū īuitarent monachus ille li
uore p̄cussus fecit feretrū et oēs reliq̄
as de eccla eici. Sed īpositus castelli tē
toriū spaciosū quod sibi pauerat tradi
dit deferentibz feretrū. et matrone plur̄
mas deferētes cortinas idem tentoriū
decentissime ornauerūt. et lūaribus
copiosis tota nocte splendidū reddiderūt
Prefatus autē monachus ad vesp̄as epilen
cie morbo grauit̄ arreptus corā omī po
pulo in terrā cecidit magnūq; terrorē
videntibz incussit. Campana eciā maior
de turre cadens confracta est. et turris
ipsa in supiori p̄te fixa crepuit. Monachus
ergo sero penitens nudis pedibz corā fere
tro terre prostratus celesti regine hūili
ter satisfecit. rogans ut idem feretrū sup
maius altare referret̄. sed laudunēses no
literūt. De hijs q̄ fc̄a sunt carnoti. Cap̄ xv.

In natiuitate scē marie venit idem
feretrū carnotū. cui occurrit vene
randus yuo ep̄us cū tota processioē

canonicor vsq; ad vineas. positūq; est fere
trū in maiori ecclia sup altare scē marie
Ibi mulier cōtracta erat iā per q̄nq; ānos
in domo vbi coquebaū panis epi. Huic p̄
matutinis hora apparuit in somnis bta
virgo maria. precipiens ei ut q̄ntocius
surgeret. et ad maiorē ecclesiā iret, feretrū
q; laudunense quereret. Protinus euigilās
sana ocurrit ad ecclesiā per plateas.
cū gaudio vociferās et clamās et ingemi
nans. dna sancta maria. Statī episcopus
oia signa precepit sonari diutius. et ipse
met incepit. Te deū laudamus. Quod cū
cantare. alteri cōtracta sanata ītrauit.
duoq; scabellula quibz reptando se circum
ferre solebat. sup altare posuit. Kursusq;
signa pulsanē. et te deū tantaē epō īapiē
te. Quod anteq; finireē. quidā iuuenis
miles. qui in castello quodā tutheyis liga
tus captus seruabaū. liberatus ex inspera
to ecclesiā ingreditur. matreq; sua cū ciuibz
occurrentibz ad altare progreditur. genibz
q; flexis coram feretro. et dicens se per bea
tā mariā ereptū obtulit solidos xl. Iterū
iubente epō per omnes ecclesias signa pul
sanē. et ipse tercio te deū laudamus incepit
multū ibi pre gaudio ploratū est. Igitur
ex fidelium oblacionibz per franciā collīs.
toto autūpnali et hyemali tpe. ecclesia scē
marie laudunēn ex magna pte cōstruc
ta est. De hijs que fūt in itinere versus an
dragesima cū adhuc ps operis.
Septūtu qua gliā. Caplm xvi.
maxima supesset. et pecunia pau
lati decresceret. electi sūt ex canonicis laudu
nensibz septē. quibz traditū est feretrum
scē marie cū alijs pluribz scōr reliquijs.
Inter q̄s eminebat forma et dignitate v
nū phylacteriū. in quo sic scriptū legit.
Spongia crux dnī cū sydone cū fusaali
q̄ se sauavit atq; tui genitrix et virgo capilli
Cum hijs reliquijs profecti sūt in angliā q
tūc tpis magna diuicias pollebat opulen
cia. pro pace et iustitia quā rex henricus
in ea faciebat. feria sexta post dnicā letare.
Isti sūt dies quibz profecti sūt a lauduno. et e
odē anno circa natiuitatē bte marie laudu
nū redierūt. miracula que interī cōtige
rant enarrantes. Apud nigellā in pago
wiromandensi quidā iohes a natiuitate
surdus et mutus sanatus ē potatu aqua re
liquiarū lotarū. toto corpe post dormici
onē sudans. sanguē de naribz et auribz
et venis circa colluū inflatis vbertī proflu
ente. Qui prosecutus est feretrū vsq; ad ma
re. Circa pascue venerūt attrebatū vbi e
rat quidā senex aurifex iam per ānos xij
oculoz lumine priuatus. Hic audiēs fetrū
sancte marie laudunēsis allatū ēe. intro
gabat formā et qualitatē feretri. Quam
cū cognouisset protinus imo ex pectore altu
trahens suspiria et vbertī ploras dicebat.
Hoc fetrū ego pcōr pprijs manibz in iuuē
tute mea cōposui. iussu dnī helinandi lau
dunēsis epi. In quo idē epūs pciosissimas re
liquias posuit. inter quas fuit caput sancti
walarici abbatis. et caput sci mōtani mo
nachi reclusi. qui natūtatē sci vemundi p̄
dixit. et de lacte cuiusdā mris eius lumē re
cepit sicut predixerat. O si hāt misericor
diā fides meū o pijssima mr mie. ut in
stauret sci montani recepto luce rursus fere
tri tui qd cōposui possim vide. Hec dicēs
et plorans rogabat ut de lotura reliquia
rū oculi sui tangerent. Quo fco de ipa aq̄
bibit. et tota nocte coram feretro pugil in
oratione pmansit. Mane fco lumē recepit.
Apud scm audomarū. quedā puella ama
nū hns aridam a natiuitate sanata est.

De hijs que fūt sci in itinere versus ansegisum

In festo sce marie euange Cap. xvij
liste venerūt apud wilsanū. et a
nautis cuiusdā nauē intrauerūt. et cū
eis plures negociatores. qui ppter lanā
emendā in angliā ibant. et cū feretro scē
rius se trāsire sperabant. plus q̄ trecentis
marcis secū in marsupijs portātes. Aspi
ter naus dicebat colstanno. Cum malis medi
um viderūt piratas naugātes. et ī nau
eoz lanceas et gladios choruscātes et clipe
os. Tunc singuli ad alterutrū pre timore
p̄cta sua confessi sūt. et presbiter lauo confi
tebat. Predicti negociatores de vita iā desp
rantes mapsupia sua cū tota pecunia fere
tro obtulerūt flentes et orantes btām mari
am ut eos de piratarū manibz liberaret et
de p̄culo mortis. et totā eoz pecuniā ad re
staurandā suā ecclesiā retinēt. Piratis ap

ppinq̃tabz mg̃r nauis exhortat⁹ est boso
nem presbiter ut assũptis dei ꝯgenitricis
reliquijs piratis sibi nocendi pt̃item inẽ
dicat. ¶ Qor ille phylacteriũ cũ capillis bt̃ẽ
marie assumẽs cũ timore et deuotione in
eminenciorẽ locũ puppis ascendit. ipo ma
gistro nauis vtraq; manu eũ sustentante.
¶ Manuq; cont̃ hostes elevata ex auctorita
te xp̃i et mr̃is eis fortiter adiuvans nevl
tra veniant. neq; pt̃ãtẽ nocendi habeant
interdicit. ℣ Statiq; ut signũ tercias de eodem
phylacterio contra hostes fecit. dicto citius
ventus vehemẽs et contrarius nauẽ eor
vetro tulit. ¶ Alius nauis frangit⁹. pars
mali sup vnũ ex ipis decadens. ipm exẽbra
uit. et in mare mortuũ precipitauit. Post
modũ nauis cũ feretro sana et leta ad por
tũ puenit. ¶ Negociatores liberati sacculos
suos quos obtulerãt. vehũ serũt. Cumq; to
ta anglia circuita magnos acervos lane
emendo suã pecuniã expendisset. et de ipa
lana magnã domũ ipl̃essent. supra litus
maris quod doura dicit⁹. eadẽ nocte qua ĩ
crastinũ trãsire debuerant dom⁹ illa cum
tota lana cvemata est. De hijs que frã siũ
cantuarie et winconie. Cap̃ xviij.

Post hec feretrũ venit cantuariã
Ibi laudunenses honorifice suscep
ti sũt. a wilhelmo archiepo. qui du
dũ pro videndo et audiendo mg̃ro ansel
mo laudunũ petens. diebz multis in do
mo epi̇ manserat ibiq; filios randulphi
cancellarij regis anglor̃ dorauerat. ℣ Ibi
ergo matrona quedã ditissima iã per
octo dies dolore prendi fuerat cruciata
Que cũ maritũ suũ misisset ad laudunẽ
ses querentẽ si quis forte illor̃ aliq̃d me
dicine nosset. boso presbr̃ illũ admonuit
ut cõsulẽt cõiugi sue veracẽ p cor̃ suorũ
presbitero suo facẽ confessionẽ. et de lotax
reliquiaz aqua confidenter bibere. ℣ Illa vo
que iam pre dolore loquelã penitus et
meoriã amiserat. protin⁹ ex ipo calore si
dei aliq̃ntulũ roborata. venienti presbite
ro pt̃ã sua fidelit̃ confessa est. subiũgẽs
eadẽ nocte sibi in visu quandã speciosissi
mã dnãm de francia venientẽ apparuis
se. et ut pt̃ã sua veracit̃ confiteret̃ prece
pisse. sicq; eam sananda pmisisse. ℣ Igitur
statim postq; reliquiarũ aquã bibérat. p
tu edito sanata est. Que munera et ornamẽ
ta multa bt̃e marie obtulit. Nemo autẽ ibi
sanari potuit. nisi de ipo epatu. et nisi pri
¶ Apud winconiã sanatus est quidã mi
les pincerna regis qui iam per octo ãnos
ceos fuerat. Et alius ditissim⁹ walterus
noie. qui iam sex annis lecto decubuerat.
et preter hoc fluxu ventris laborabat. Hic
tribus clericis qui ad eũ reliquias detule
rant tres anulos aureos obtulit. et aptur
rens ante feretrũ tres typhos argẽteos et
multã pecuniã. et alia ornamẽta obtulit.
Que cũ in platea delata nõnulli viderent.
et dicerent eũ panta obtulisse sdm multi
tudinẽ diuiciarũ suarũ. nam ferebat⁹ plꝰ
q̃ tria milia librarũ anglice monete in
thesauros habere. respondit se ad presens
nolle amplius dare. donec oẽs usuras q̃s
a debitoribz suis accepat reddet. sicut deo p
miserat. Unde protin⁹ per totã vrbẽ fecit
clamare precones. vt quicũq; ei usuras de
berat veniret. et sua acciperet. Preter hunc
alij duodecĩ publice sanati sũt. ceci claudi.
surdi et muti. Quale apud xp̃i hereditãtẽ susceptũ

Post hec est feretrũ. Cap̃lm. xix.

venit feretrũ apud xp̃i hereditãtẽ sic
dictã villã id est xp̃i ecclesiã in oc
tauis penthecostes. ubi celeberrim⁹ erat
negociator̃ cõuentus. ℣ Ibi erat decanus
quidã cũ duodecĩ canonicis qui noluerũt fe
retrũ susc̃ape ne pderet oblationes negocia
tor̃. quia ecclia eor̃ nondũ pfectu erat. Cũ
q̃m ingens pluuia erat vir tandẽ decanꝰ
concessit ut feretrũ poneret sup minꝰ altꝰ
in remota ecclie parte. Et cũ videret negocia
tores fere oẽs qui miracula winconie fac
ta audierant ire ad feretrũ et offerre. ira
tus precepit feretrũ de ecclia eici. ℣ Ibi ergo
equi laudunensiũ et vestes pluuia made
fiebant et pre multitudine negociatorũ ĩ
tota villa hospitiũ non ĩueniebant. Tunc
matrona quedã illius impatiens rogauit
maritũ suũ ut domũ nouã quã edificare
rat. et iam duabz marcis negociatoribus
locauerat regine teli que de ecclia erecta fu
erat cõmodaret. et in ea tam ipsa q̃m decios
eius hospitari seq̃nti nocte pmitteret. ut inte

rim sibi aliud hospiciū querant. Annuit ille
et clericos iam pene pluuia deficiētes in do
mū illā suscepit. vestes q̄ illoꝝ luto ꝑfusas
ablui et siccari fecit. et feretrū bte virginis
cōpetenti loco decent' cortinis adornato collo
cauit. et eis deinceps oēm hospitalitatē ex
hibuit. Vnus ex negociatoribꝫ tres cāpa
nas quas venales habebat ad domꝰ laque
aria suspensas pulsans. socios suos earū
sonitu cōuocat. et locū eminēciorē ascendēs
quō decanꝰ feretrū de eccl'a eiecit enarrat.
et ut nullus ad ecclesiā eat. sed pociꝰ ad hos
piciū feretri scē marie diuinū officiū au
dituri cōueniāt exhortat'. Postremo cūcti v
nanimit' edcm̄ ꝓponūt ut si quis ad eccle
siā iret. q̄nq̄ solidos socijs ꝑsoluēt. Erat
autē tūc sabbatū ante octauas penthecost'.

De miraculis ibidē ostensis. Caplm̄ xx.

Hospes ille ꝓpe opidū habebat vnā
domū. in qua boues et pecora ser
uabant'. Ibiq̄ manebat quidā
pauꝑ rusticus eisdē pecoribꝫ custodiendis
deputatus. Cuiꝰ filia puella ꝑuula tortum
pedē a natiuitate habebat. ita ut calcane
us in anteriori parte. digiti vero pedis in
posteriori essent. Hec bibens de aqua reliq'
arū. et pedē suū de aqua aspgens. vigilās
coram feretro mane sanata ē. In crastino dra
co quidā flāmiuomꝰ de mari exiens in vil
lā illam aduolauit. et p̄mo ecclesiā deinde
quasdā domos flāma quā ex suis naribus
emittebat succendit. Feretrū vero scē marie
vix dimidio stadio iam recesserat. post quod
cursores super equos aduenerūt. et rogaue
rūt laudunēses ut ardenti ville subuenirēt.
Qui hūana curiositate tantū prodigiū vi
dere sicientes. deputatis feretro ydoneis cus
todibꝫ velocit' super equos recurrūt ad vicū
viderūtq̄ draconē incredibilis longitudīs
habentē q̄nq̄ capita. flāmas sulphureas
per nares emittentē de loco ad locū volan
tē. domosq̄ singillatī succendentē. Eccle
sia vero ita concremata est. ut non solū
ligna sed etiā ꝑietes et maximi lapides
et ipa altaria in cinerē redacta st'. ut nul
lo modo appareret ibi fuisse ecclesiā. Deca
nꝰ autē videns ecclesiā et domū suā succē
sam. vestes et supellectilē suā festinanter
colligens et circūligans ad nauē que in
proxima maris litore defixa erat defer
ri fecit. Sed draco ac si ꝓpter hoc solū veni
set nauē volatu petens cūcta que ī ea erāt
succendit et ipsā nauē. Incredibile dictu.
domus āt hospitis illiꝰ qui feretrū collego
rat incolumis et illesa cū omībꝫ que ī ea
erant remansit. Et etiā illa procul posita
in qua pecora eius seruabant'. Negociatores
etiā illi qui multā laudunēsibꝫ īpenderāt
beniuolenciā ita per dei graciā seruati st'
ut de omībꝫ rebꝫ suis aut nichil aut paꝝ
ꝑderent. Decanꝰ autē ille qui feretrū de
ecclesia eiecerat sera motus penitēcia nu
dis pedibꝫ illud prosecutꝰ est. et corā eo pro
stratus. itaq̄ dei iudicia protestatus indul
genciā postulabat.

De hijs que fcā st' in ce
teris anglie locis. Caplm̄ xxi.

Apud excestriā honorifice suscepit laudu
nenses cū feretro robertus archidi
aconꝰ qui diu lauduni manserat pro audi
enda lectione mgr̄i anselmi. Ibi xvi infir
mi cu'ati st'. Ibi aūt erat quidā contractus
de epatu salesberiensi. qui curari non po
tuit. donec feretrū venit in epatu eius.
De salesberia venerūt ad abbaciā scīmo
nialiū que dicit' muldonia. vbi ostensa ē
eis sepultura ven'abilis bede presbiteri. iux
ta quē sepulta est mulier illa versificatrix
inclita. Ibi iacebat quidā longo tpe febri
citans ad sepulchrū venerabilis bede p̄sbi
teri. quia plures ibidē consueuerāt sanari.
Ipa vero nocte in cuiꝰ crastinū feretrū lau
dunense illuc aduenit. mulier illa versi
ficatrix appuit infirmo dicens. Non potes
hic modo per bedā sanari. q̄m bta dei gen
trix ad nos descendit. Quod dū laudunēsi
bus in crastino retulisset infirmꝰ. et ex aq̄
reliquiaꝝ lotarū bibisset. ilico sanatus est.
Inde venerūt in prouīciā danauexie. vbi
ostenderūt eis indigene cathedrā et furnū
famosi illius regis secūdū fabulas britānoꝝ
arturi. Ibi eos plurimū honorauit algar
dus clericꝰ. qui fuit postea constāciensis in
northmānia eps. qui fuerat lauduni au
ditor magist' anselmi. Ibi apud villā que
bonnia dicit' puella decēnis a natitate ce
ca illuīata est. et iuuenis a natitate sur
dus auditū recepit. Quidā vero manū
hn̄s aridam iurgari cepit cū vno ex fam

lis laudunensiū pro arruo. et ideo sana
ri non potuit. Adhuc de eodem. Ca. xxij.

Apud totenes sanatus est senex
a natiuitate claudus. germanus
ipositi ipsius tastri. Quo sana
to mox frater eius obtulit vnā feretro .xl.
solidos sterlingor. et posti eū ipius infirmi
tas multa addidit. Erant autē ibi tres iu
uenes eiusdē territorij. tarnis cōsanguīta
te ppinqui. qui vidētes tantū pecuniā de
ferri ad feretrū detrahe reperūt laudunē
sibz dicentes eos questus ista per magicam
artē face miracula. Quor vnus alios hor
tatus est ut secū irent ad feretrū simulan
tes se illud osculari. et sic de nūmis super
altare positis ora sua lambendo replerent
Illis autē face hoc nolentibz pfidus ille fecit
quod dixerat. et de acervo nūmor quntum
potuit ore lambendo rapuit. rediensq; ad
socios nūmos quos rapuerat ostendit. ipsi
tamq; eos ire secū ad tabernā. Quibz eū seq
nolentibz miser ille tabernā introiuit. et
saciatus exiuit. Ceteri duo ad cōuentū po
puli redierūt. Ille autē ascenso equo prox
imā siluā intrauit. que vix dimidio stadio
aberat. et reste lignea collo suo circūligata
ad vnius arboris ramū se suspendit. Equus
cui insiderat. vacuus ad ppli conuentū redi
it. Quē videtes prefati duo iuuenes eq; vel
tigia plustrando et cursim prosequndo ad
siluā celeriē puenerūt. eūq; mortuum et
suspensū repperierūt. Soluentesq; mar su
piū eius quod pendebat ad balteū. iuene
rūt nūmos quos rapuerat. adhuc recenti
saliua eius infectos. Quos protinus cū mag
no eiulatu ad feretrū deportātes sup alta
re reposuerūt. terreq; prostrati pro aīa cog
nati sui miseriordiā dei genitricis iploran
tes. coram omibz fruanus quod defūctus ppe
trauerat retulerūt. Mirati st oēs tam ce
lere dei vindictā. et pectora sua tundendo
vberū lacrimas effuderūt. Hucusq; mira
cula laudunen feretri. que fm st anno dni
q;°. c°. xviij°. et q;°. c°. xv°. De bō bernardo claire
vallensi et boīs eius ijcijs. Cronographi. Ca

Anno dnī. q;°. c°. xij°. henrico xviij.
quinto. vij°. bernardus iuuenis egre
gius stām moribz et genē clarus.
vir postmodū magne virtutis exemplar
futurus tastelluone tastro burgundie oriū
dus cū germanis fribz et alijs comitibus
multis. cistercij habitu religiōis induitur.
et muro religiositatis feruore conūsatur.
Ex gestis eius. Hic bīus bernardus annos
natus xxij cū sociis plus q; xxx ingressus
est cellam nouicior sub abbate stephano.
Inter quos fuit et hugo masticonensis qui
pontiniacense cenobiū edificauit. qui poste
a fuus est autisiodorens epūs. Pater sī ber
nardi dcis est theselli dns oppidi fonta
norū. Mater eius dicta est aaler. ex tastro
montis barri. Hec vij liberos habuit. sex
mares futuros monachos. et vnā feminā
futurā sanmonialē. Quos alienis vberibz
nolebat cōmittē nutriendos. infundēs eis
naturā boni materni cū lacte materno.
Non patiebat eos delunctiores assuescē cibis.
Hec cū habēt in ordine terciū in vtero binar
diū. sōpniauit se habē in vtēo arcellū totū
candidū. et in dorso subrufū et latrantem.
Rūsū est ei q; infans ille cōtra ījmicos dei
magnos latratus ederet. et mūdā vitam
duceret. et magnū patē exemplū prebēt
Adultus puer traditus est magro apud tas
tellionē. cuius tastri cadā postmodū per eius
operā a cōuersatione secularū in ordīe
regularū canonicor promota est. In noc
te natalis dnī apparuit ei velut sponsus
procedēs de thalamo suo benignus puer
ihesus. Predicta vero aaler mater eius la
borans in extremis et psallens cū cleris
et dicens letaniā. cū diceret per passionē
et crucē tuā libera eā dne. leuata manu
signās se spīm reddidit. ita q; deincepsma
nū suā deponē nō potuit. quā ad se sig
nandā leuauerat. Quadā vō nocte i
stinctu demonis. ijecta est in lectū dormiē
tis bernardi puella nuda. Quā illa sen
tiens vertit se in ptem alterā et dormiunt
Illa palpante et stimulante pmāsit īmo
bilis. sicq; illa victa et confusa aufugit.
Alio tempe sollicitatus est a quadā hospi
ta sua. que se in lām eius ruiens allicebāt
eū ad carnalē copulā. Ille aūt consilij
non ignos. clamauit latrones latrones.
Quod illa audiens aufugit. et hoc fm
est per ter. Cū autē arcius impliaret a
more stē secularis. vide sibi visus ē ma

trē suā conquerentē et dicentē. q̄ non eū nutrisset ad hanc nugacitatē. Semp̄ pensare post cibū solitus erat. q̄ntū comederat. Annū in cella nouiciorū exegerat. cū adhuc putaret in capite ecclē vnā tm̄ vitreā fenestrā esse. cū ibi tres eēnt. De quibusdā incidentibz illius tp̄is. Cronographus. Cap̄. xxiiij.

Hoc tempe in pago brachatensi circa tornacū. nix tanta cecidit ix° kl' maij ut etiā siluas fregerit. Apud rauēnā et parmā ciuitates ytalie in agris et int' menia. sanguis pluit iunio mense. Idibz nouēbris in suburbio antiochie. noctu terra dehiscens turres multas. et adiacentes domos cū habitatoribz absorbuit. Balduinus rex ihrlm cū rogero comite antiochie contra turcos vadit. Sed rogero cū exercitu suo iuxta quendā fluuiū residēte rex cū suis processit. ut aduentū turcorū exploraret. Turci vero montē quendā occupantes. insidias per quatuor loca collocauerāt. singulis insidijs quatuor milibz equitū deputatis. A quibz ex insperato rex vndiq̄ interceptus mille q̄ngentis suorū interfectis. miserabili fuga est liberatus. Turci cenobiū in monte thabor sitū funditus euertūt. monachos interficiūt. et oīa sibi diripiūt. Eo quoq̄ tp̄e scilicz āno dn̄i m°. c. xiiij. in ciuitate beluacensi. a canone sedis aplice legato conciliū celebratū est. Post yuonē autē qui vita atq̄ doctrina sua carnotensē ecclesiā illustrauit. quiq̄ inter cetā opa sua illud volumen qd' decreta yuonis dicunt. vtilit' cōpilauit. gaufridus vite merito ac prudētia venerabilis carnotensē ecclesiā rexit. Anno dn̄i m° cxv° lambertus bone mēorie attrebatēn eps obijt. A tempe sci vedasti vsq̄ ad istū attrebatens ecclia ꝓprio viduata presule. cameracensi epō erat subiecta. De fundacione cenobij clareuall' et abbe bnardo. Heli nādus. li° 28°

Eodem anno clareuallis fundat'. Fundatū est cenobiū clareuallis anno dn̄i m° cxv°. sub primo abbate scō bernardo. sed et cenobiū pontiniacense. a masticonensi hugone q̄ postea fuit autisiodorens epūs. Hij duo viri q̄nto anno a cōuersione sua abbates facti st'. Intrauerūt enī pariter domum cistercij anno dn̄i. m°. c°. xi°. sicut scribit wilhelmus abbas sancti theoderici. et āno a cōstitucioē domus cistercij xv°. q̄uis sigibertus in suis cronicis dicat illos xxx. socios ītrasse domū cistercij anno x° a cōstitucioē domus eiusdē. anno scilicz primo abbatis stephani. Erat autē bt̄s bnardus annorū xxij°. q̄n cōuersus est. et q̄n abbas clareuallis fc̄us est. annorū xxvij. Qui profectus cathalaunū ad suscipiēdam bn̄dictionē suā. quia lingonensis epatus tūc vacabat. susceptus est cum magna reuerētia a cathalaunēsi epō wilhelmo de capellis. Qui videns iuuenē tam macilentū et exesi corpis. toto corpore prostratus in terrā petijt a caplo cistercie si ut āno vno sub cura sua eēt et obtinuit. In quo spacio sepe sagimen crudū comedit pro butiro. et oleū bibit pro aqua a seruitore negligentissiō et nichil sciente per errorē sibi oblata. Tunc enī sensum gustandi pdiderat q̄ntū ad saporū dinoscenciā pre nimia abstinencia. ut solā aquā frigidā sibi sapere testaret'. Felix cui solū illud reputat' ad culpā. quod alij sibi presumere solent ad gloriā. Clareuallis autē non longe a fluuio alba antiqua fuit spelunca latronū. que dicebat' vallis absintialis. vel ꝑ absintij copiā. vl' ꝑ amaritudinē incidenciū in latrones. Fratres clareuallenses tūc tp̄is sepius pulmentariū ex folijs fagi conficiebāt. panis erat similis illi ꝓphetico ex ordeo et milio et vicia. De quibusdā actibz eiusdē abbatis. Capl' xxvi.

Vidit tūc tp̄is bt̄us bernardus puerū sibi cū diuina claritate astantē cū magna auctoritate sibi precipientē. ut fiducialit' loqueret' quicq̄d ei suggereret' in apcione oris sui. quia ipse non esset qui loqueret'. sed spūs p̄ris sui qui loqueret' in eo. Quidā fr̄ quē pro sua secreta culpa abstinere precepat a cōmunione in quadā precipua solempnitate. erubescens q̄ solus remaneret incōicatus. iuit cū alijs cōicare. Quē videns scs cōionē illi negare noluit. sed tacite precatus est. ut deus aliquid melius de tanta presūpcione ordinaret. Ille ergo frater sūptū corpus dn̄i nullo modo glutire po

88
Ryhead
Gelytheo
Broderschaft.

tuit. Post sextā vero traxit stīm in partē confitens ei presūptionē suā. Quē sanctus increpans. orando fecit ut corpus domini sine difficultate glutiret. Quibus dā militibz euntibz ad torneamētū iussit dari ceruisiā quā benedixerat ad bibendū. qui statī conuersi sūt. Walterꝰ de mōtemirabili cū infantulus ei oblatus esset a matre sua ad benedicendū. quia in eiꝰ domo hospitatus erat cū inter loquendū suis aliquociens manū protendēt mlīcōcēs osculariꝫ manū eiꝰ. trahens eā ad os suū. Clericus quidā nycolaus noīe. īpetrauit per eū a dño gratiā lacrimaꝝ

De anselmo laudunensi et prodigijs illiꝰ tpis. Cronographꝰ

Anno dñi mͦ cͦ xcvijͦ an Cap xxxvij. selmꝰ laudunice ciuitatis magistꝫ noīatissimꝰ. lītarū scīā clarꝰ. vir morū honestate et consilij maturitate venerabilis obiit. Qui mīt cetera opa sua in psalterio glosas marginales et interliniares ordinauit. Anno autē seqnti mense ianuario. iijͦ nonas īpius feria q̄rta in aliquibz locis sed non vsquequa q̄ terremotus accidit. alias clemētior. alias validior. adeo ut quarūdā vrbiū ptes cū ecclesijs subruisse dicat. Fossa eciā fluuius nycta abbaaā que dicit fistula q̄si pendens in aere fundū suū visus est desecuisse. Hoc quoq; anno leodiū ciuitas multis plagis attrita est. Agense cī mavesperas celebrant subito tonitruus cū terremotu cēs ad terrā strauit. et fulmen a leua templi ingressū non modicas trusitas de muro hinc et illac disiecit. deinde ītrans ingrediens multas trabiū ptes dissidit. Subsecutus est fetor intolerabilis adeo ut multo aromatū odore vix potuerit expelli. Itē vnio mense vijͦ idus ipsiꝰ mēsis turta hora nona nubes pluuie subito rupta a monte qui dicit roberti subiectā sibi partē ciuitatis penitus oppressā pessundedit. adeo ut multas domos diruēt. et īmensā pdet ānonā et mīes duos infātes altrinsecus in brachijs amplexā necauet. et alios octo horēs diuisis in locis opprimet. Pulsantibz vesp̄is sabbato. quedā dū caput lauat puero. manꝰ rubent sanguīe fluudo. Ad hl'ciā iulij circa horā sextā turbo nimis vehemēs et obscurus ciuitatē operuit. et nubes ex abrupto fissa. ita omē tectū ecclē maioris disiecit. ut et ymbribz patēt et totū pauimētū perfundēt. Huic flumen a pte aquiloīs ingredies quendā clericū retro altarē sōrū cosme et damiani in pulpito legentē. et altīm añ cāncū orātē. trāū de sēptorio ecclesie prīo egredientē in ipō ecclē īgressu extīxit. Ītō fores q̄p ecclē quēdā lauā extīxit. Septīo ydus iulij ab hora tertia vsq; ad nonā q̄tuor turbines a quatuor plagis celi vrbē circulauerūt. ventus eciā magna vi intonuit. et vrbē multo ymbre alluit. Tertio nonas augusti. primo noctis tonitruo quasi per orbem terrar tonitrus audiret. et fulgura sepius micaret. in vrbē leodiū amplius ipe turbo desecuit. ita ut horēs e stratis exilientes ecclesias trisci tetu cōplerēt. et tota nocte supplicationibz intenderēt. Sūmo vero aurore diluculo a parte orientis ignis cū ingenti flāma circulauit tantus. ut oēs diuinitꝰ tremari extimuerīt. Post hec magnus turbo erūpens ab occidente. ipm ignē aliq̄ntulū visus est obscurasse. Itīm autē quasi turbine reuertente paululū delituit. Terra eciā ipse ignis recaluit. et terra nichilominꝰ turbine tutus cecidit. Hoc spectaculū a sūmo mane vsq; ad horā tertiā vehementer terruit. Item de quibusdā prodigijs et euentibz aliis. Caplm.

Monstrū quoddā namurci xxviij natū est. cui par nūq̄m vel raro visū est. videlicet biceps infantulus. Qui hoc vidit testis est ipse. Hic tam sexu duplex q̄m ceteris mēbris. simplex erat corpis cōpage. Tertio pdꝫ decembris ad mediā noctē lucentibus stellis celo sereno xiijͫ luna eclipsi passa est. Et cōtracto orbe multis coloribz. sed macie sanguineo pene hora integra suffusa est. Tertiodecio hl' ianuarij prima hora noctis ignee aues a septētrione in orientem in celo apparuerūt. Deinde per totū celū sparse. plīma noctis parte videntibz miraculo et stupori fuerūt.

Paschalis ꝑp moritur. succedit rolꝫes romane ecclē cancellarius. et appellat gelasius. At impator quia electioni non interfuerat. hyspanū quendā noīe burdinū ei supordinauit. Gelasius autē ꝑp indicto vernis consilio. trāsgrediens alpes in galliā venit. Baldiuus secundus rex ihrusalem obijt. frater godefridi ducis lotaringor. et primi regis ihrosolimorū Cui godefridus princeps nobilissimus cum in regē constitutus fuisset. nūqꝫ tamen in ea ciuitate in qua dñs spinis coronatus dyadema portare consensit. Anno dñi m°. c°. xix°. gelasius papa duniaci moritur et sepelitur. Guido viennēsis archiepūs in papā eligit. et calixtus vocari designat duniaci benedicit. Dū autē pro reconciliatoē regni et sacerdotij legatio nūt a rege ad papā vadit. nūc a ꝑp ad regē redit. lux pacis inter eos turbat. et impator cū sibi fauentibz exultatur.

De ijsdē premōstratēn ordīs et ꝑsē norberto.

Anno dñi. m°. c°. xx°. Cap xxxix.

Ordo premōstratēs inoꝫpit. Cuius saluator loci et ordīs fundator vir dei norbertus extitit. Hic quidē de ptibz lotharingie oriūdus gente diuitijs atqꝫ facundia. ipsis etiā sūmis pncipibz familiaris atqꝫ notissimus diuino feruore succensus postposita seculi pompa repente ad votū suū dyaconus et presbit simul ordinatus pauptatis xpi tunica induit et verbo predicatiōis feruentissīe instans baiulans sibi cruce nudus nudū xpm sequit. Quoꝫdā religiosoꝫ etiā moribz exploratis. artioris vite ꝓpositū. et tunc temꝑis tāuditā distributionē arripit. et per aliq̄tulū temꝑis nudis incedens pedibz etiā brumali rigore verbū dei sparsit. multos ab errore cōuertit. Deniqꝫ gelasius ꝑp cū in gallias venisset. et in prouincia sancti egidij synodales tractus ageret. ad huīt vir dei norbertus nudis ut erat incedens pedibz accessit. eiqꝫ animi sui ꝓpositū pandens. licentiā et auctoritatē seminandi verbū dei ab eo accepit. Tandem a ꝑp calixto bartholomeo laudunēsi epō specialit cōmendatus cū ei ecclā bti martini a predcō epō offerret. tū. ꝓpter vrbis vitiniā. tū quia eiusdē ecclē clerici ꝓpositi et vite eius austeritatē horrebāt eā reliquit. et ab epō diuisis eiusdē pūcie locis religioni cōgruētibz sibi ostensis tandē diuinitus in loco ꝑmonstrati vesdit. vbiqꝫ solitarius religiosā vitā agere cepit. Tempe quadragesīe ad colligendos socios solus egressus ante pascha cū quib so tijs rediit. et cū hijs in premōstrato loco sedīm canonice institutiōis normā ad tenorē regule bti augustini deo militare cepit. Papa vō calixtus romā profectus ab oī senatu et ꝑplari turba gloriose susceptus et in sede aplica confirmat. Burdinus pseudo ꝑp furcij positus dū pegrinos vel redeūtes depredat. tandē manū euntes vel redeūtes deprehendit. et in monasterio vilissimis apostata captus. et in cha tondetur. De quibusdā circa ꝑmōstratenses in ijsdē gestis. Caplm. xxx.

In premōstratensi autē ecclā cuidā fratri altius de ineffabili trinitate que deus est cogitanti in matutinis demon astitit. et ei tria gestans capita apparuit. trinitatē se esse contestāb. et ob fidei siue meritū trinitatis eū visione digtū ee affirmāb. Sed frat ijmici dolū agnoscens. cōuincendo eū recedere a se cōpulit. Norberto apud nigellā verbū dei predicante. et puellā demoniacā coram se adductā exorcizante. demon irridens. cantica canticoꝫ a pncipio vsqꝫ ad finē per os puelle edidit. et verbo ad verbū in romana deinde in teutonica lingua interpretatus est. Sed seruo dei attonito tacente. tandē egressus est. Norberto autē ad querendas scoꝫ reliquias colonia veniente. et suis indicto ieiunio orationibz instante. una de nūo vidēt militū virginū nomē suū et locū vbi specialiter iacebat designāb. in crastino solēpnit leuata et cū alijs scoꝫ reliquijs ad locū premōstratū est ab eo trāslata. Sequēti vero die apud stm gereonē in oratione pnoctās. mane facto in medio ecclē vbi nullū apparebat sepulture vestigiū effodi precepit. et corpus sti gereonis integrū absqꝫ tenebro honorifice et diligenter tractū inuenit. sicut et de ipō legebat. q̄ pcipitis et non totū caput abstractū fuit.

Quod cū honore et reuerencia a clero et ppło eleuatū est. et inde ps dei viro donata est. Inde premōstratū videns. et xl'iam dei cos cū multis laicis secū habens professionē eos sacre sedis apostolicā institucionē et canonicā regulā bti augustini docuit et ad volūtariā pauptatē et prōptā obedienciā. ceteraq; militie spūalis instrumēta eos dē diligenter instituit. De libello miraculoz sci iacobi a gelasio pp̄ cōpilato Autor. Ca. xx

Anno dnī ai° cxxiiij obyit bone memōrie calixtus pp̄. Hic est ut legit calixtus secundus qui libellū scripsit de miraculis sci iacobi. que sparsim legerat in vnū volumē cōpilando. De quo nōnulla ad edificacionē legentiū hic inserē curaui. Calixtus pp̄. Cū essem scholaris et ab infancia btm iacobū diligens. xiiij annoz spacio pambulans terras et prouincias barbaras. que de eo scripta inueniebā pauas et vilibz tedulis diligenter scribebā ut in vno voluē cōprehendē possem. O mira fortuna. Int̄ preclones tecidi. et raptis omnibz spoliis meis. codex michi tantū remānsit. Erubescens tamen quia fui. et pdito toto censu meo michi tm modo codex remansit. In profundo aq̄rū multarū crebro tecidi proprius mortem et immune codex infectus euasit. Dom̄s in qua eram tenebat. et consūptis velut me is codex meam euasit iustus. Cuiq; studio se cogitaue ut codex iste pro quo tm̄ume meis studebā placere deo foret acceptabilis. nocte raptus in extasi in quadā regia splēdida vidi iuuenē pulcherrimū et splendidū laureatū regaliter. qui in cathedra sedens in suis assidenti pedibz. ait. Prebe quas in manu tua habes cyrotecas. Cui cū libenter obtulissem illo thalamū ingrediēte. quidā e sociis eius dixit. Iste est filius regis sūmi. qui sinit cyrotecas de manibz tuis accepit sic codicē aplicū plande susciet. postq; cō plenerys. Rursū trāslacoīs apli sermonē venerandā die michi ruminanti. et scripturā eius int̄ manus tenenti vna cū btō iuuenē in extasi ipe apparuit dicens. Scribe que vidisti. corrige scelera prauoz hospitū manencū in itinere apli mei. Nemo igitur hui libri despiciat. quicq̄d in eo scriptū est. autenticū est. magnaq; auctoritate expressū. Itaq; miracula que in hoc codice continent̄ diebz festis eius in refectorijs legant̄. Idem de historia karoli a bto turpino remensi archiepo descripta statuim⁹. Icē de miraculis sci iacobi apli.

Cumpozibz adefonsi Caplm xxxij. regis in hispanie ptibz xx. viri xpiani quoz vnus erat sacerdos a sarracenis capti st̄. et in vrbe cesarauguista carcere tenebroso diuisoz generū nexibz obligati. Qui cū deo inspirante et admonente presbitero ut btm iacobū inuocarent. in obscuro carceris sic eos alloquens refulsit. Ecce assū quē vocastis. Tuī ora que pre dolore fixa in genibz tenebant̄ erigentes. ad pedes eius procider̄unt. Qui suffusi eius virtutis vnguento. eoz vincula confregit. suaq; potencia capti eoz manibz conserta. de carce diuinitus erepti ad portas ciuitatis eo duce puenerūt. que fcō crucis signo aplice reuēnte egressū vltro mōstrauerūt. Illos igitur iam die fere illucescente. ad quoddā castellū quod xpianoz tutamine tenebat̄ perduxit. Ubi eciā se ab eis vocari papiens celos visibliter conscendit. Tuī cū magno clamore aduocatos. aptis foribz interius susceptī sunt. Beda presbiter. Temp̄ibus theodimiri epi postellanen̄ epi quidā gra ue p̄tm cōmisit. quod vir sacerdoti suo et epo ausus est confiteri. Quo audito episcopus stupefactus penitencia ei dare nō audens. hoīem illū cū cedula in qua peccatū illud scriptū erat ad scm iacobum misit. Qui cū illuc venisset die festa eiꝰ cedulā sup altare posuit flens et rogans scm iacobū ut meritis suis delēt illud p̄tm. Interea epūs ad missā celebrandā accessit. et cedulā illā videns cū quereret cur et a quo ibi posita eēt. vir ille protinus occurrit. et rei serie cūctis audientibz flēs narrauit. Iras illas apies et nil ibi scptī inuenies. p̄tm illud esse dimissū cūctis narrantibz intellexit. Aduc

Anno de eodē. Calixtus pp̄. Ca. xxviij. dnī ai° lxxx°. xx̄ viri de lotharīgia scm iacobū adeuntes. mutue

seruandā virtutis fidē sibi inuicē promiserūt. Unus tamē inter eos fuit. qui hoc eis non promisit. Cum itaq; ad urbem que porta clausa dicit² inciderunt. puenissent. unū e sociis ibi egrotantē ꝓpter pactū quod fecerāt per xv dies usq; ad portus cisereos cū grandi labore tulerūt. cū ille xv diebus ab expeditis quinq; diebus agi possent. Tunc tandē grauati infirmū reliquerūt. ille tamē solus qui fidē non promisit cū eo remansit. ad pedē montis scī michaelis. Tunc dixit infirm⁹. ut eū si posset sup illū montē ferret. Quē ille libenter detulit. et die declinante ad vesperam infirm⁹ migrauit. Quod videns vivus valde timuit. ꝓpter imminentē noctis caliginē. et defectu presentiā. et gentis barbare feritatē. Sic ergo oīmodis destitutus ad oratiōnē se cōtulit. et stanti sancto iacobus ei in specie equitis apparens causā fletus inquirit. Dnē inq̄t quia nox est. et mortuus iste sepeliri non potest. Et ille. Trade michi hūc mortuū et tu ascende post me sup equū. Quo facto nocte illa ante solis ortū xij dietas pagēses ad montē gaudij qui est dimidia leuca circa sīm iacobī puenerūt. Ibiq; sanctus iacobus viuū et mortuū de equo deposuit. ut iubens viuo ut canonicos sancti iacobi ad sepeliendū peregrinū inuitaret. et postq; peregrinatione cū inueniret socios in urbe que dicit² legio eos de fracto pacto corripet. et dicēt eis ex parte scī iacobi ꝓpter hoc eor peregrinatio non valēt. et hijs dictis disparuit. Ille autē rediens. cū hoc inuentis sociis nūciasset. valde mirati sunt. et ab epō legionis ciuitatis. ubi le eos consecutus fuerat sup hoc penitētiā susceperūt. Itē de eodē. Caluxtꝰ pp. Cap.

a Anno dnī mº cº. quadā xxxiiij. teutonici sīm iacobī adierūt. et in urbe tholosa a quodā burgēse hospicio susc̄epti sunt. Quos nocte tēbrias cyphū argenteū in mantica eor posuit et mane exeūtes quasi latrones imitans reuocauit. Et illi dixerūt ut illū puniret. sup quē pecuniā suā inuenirent. Illos q̄ discedens in mantica pr̄is eti filij cyphū suū reperit. et sic eos cū bona rapiens ad iudicū trahit. Cū ergo iudex vnū tantū ex pretnte iuberet appendi. et pater pro filio et filius pro patre vellet mori. tandē filius suspenditur et pater tristis et anxius ad sīm iacobī progredit². Post xxvi. dies reuertēs ad corpus filij adhuc pendētis lamentando diuitit. Cumq; eū lacrimosis gemitibz inclamaret. ecce filius suspensus eū blandissime flere sed gaude q̄a nūq̄ michi fuit tam bene. quia hucusq; scīs iacobz me sustentat. et celesti dulcedine refocillat. Quod pater audiēs cucurrit ad urbem. et cōuocato ppl̄o viuentē et sanū deponūt et hospitē illoz ilico suspenderūt. Actor

Anno dnī mº cº. quadā frantus mortalitatē hoīm que erat in francia vitare desirans cū uxore et filijs scīm iacobī adire disposuit. Qui cū venisset ad urbē pāpilonā. defuncta ibi uxore sua. hospes eī totā totī illius pecuniā cū iumēto quo pueri vectabant² retinuit. Ille tñ sic penitz desolatus pueros suos humeris portās et manibz trahēs. iter suū non dimisit. Cui de urbe exeūti et dolores tanti infortunij recitanti vir quidā cū asino in via occurrit. et nuditis cruribz eī ei asinū suū ad vehendos pueros cōmodauit. Itaq; cū sic adiuto ad scīm iacobī puenisset. vigilanti in ecclesia et oranti sancto iacobz apparuit. et si se non nosset inquisiuit. Cui negnanti. Ego sū iacobz aplūs qui tibi in pamplona asinū meū cōmodaui. et nūc tibi asinū modo reuertenti. et pnūtio tibi hospitē tuum qui tuā iuste retinuit pecuniā ruentē de domo sue solatio monitū. et omēs hospites ei similes bona hospitū detinentes. que debent dari pro remedijs defunctorū. et hijs dictis disparuit. Peregrinus rediens cū asino et pueris. hospitē suū sic mortuū sicut aplūs prenūciauit inuenit. Et cū letus ad patriā puenisset depositis de asino pueris asinus ille statī disparuit.

Itē de eodem. Idem. Cap xxxv.

Anno dnī mº cº. nauta quidā finisterranus noīe. cū nauē peregrinos per mare ducēt quidā sarracenus auctus noīe contra eū ad pugnā venit. volēs oēs secū peregrinos in terrā moabitarū captiuos

ducere. Cumque due rates sarracenorum scilicet et
xpianorum conuenirent fortiterque debellarent
cecidit frisonus inter duas naues lorica ser
rea et galea. clipeoque indutus in profun
dum maris. Sed cum dei clementia roboratus
btm iacobum inuocaret. ilico btus aplus in pro
fundo maris ei apparuit. eumque per manum
arripiens incolumem naui restituit. Et pro
tinus cunctis audientibus ait sarraceno. Nisi
hanc xpianorum nauiculam dimiseris. eorum po
testati te et galeam tuam tradam. Cui ille. O
heros inclite. cur predam meam auferre moli
ris? Numquid tu es deus maris. qui genti
nre in mari resistis. Cui aplus ait. Non
ego sum deus maris sed famulus dei maris.
subueniens periclitantibus ad me clamanti
bus. tam in mari quam in terra. Statimque dei vir
tute sarracenorum nauis valida tempestate pe
riclitari cepit. et xpianorum puppis bto iacobo
ducente ad optatum locum peruenit. Idem. An
no dni m° cij°. cum quidam antistes a iheroso
limis iuxta oram nauis sederet. et aperto
psalterio psalleret veniens unda maris
valida illum rapuit cum quibusdam alijs in
mari. Qui cum a naui fere lx cubitis sup
undam fluctuantes iam distarent. et bea
tum iacobum inuocarent. protinus affuit. et stans
sup undas siccis plantis periclitantibus ait.
Nolite timere filij mei statimque thecis eius
impio omnes quos mare inuaserat in na
ui. apto etiam adhuc codice quo legebat an
tistes minime infecto sane restituit. et apos
tolus illico disparuit. Ille autem antistes
in honore eius rnsorium quoddam cum suo ver
su edidit. De eodem. Idem. Capl. xxxvi.

Anno dni m° ciiij°. quidam peregrinus
a iherosolimis rediens sup oram
nauis sedens cecidit. Cui btm ia
cobum altis vocibus imploranti. quidam socius
ipsius clipeum suum in mari iecit dicens ei
Gloriosissimus iacobus cuius auxilium inuo
cas suffragetur tibi. At ille clipeo accep
to bto iacobo ducente tribus diebus et nocti
bus natans nauis vestigia secutus ad op
tatum portum cum alijs incolumis venit. et
quemadmodum btus iacobus ab hora qua eum
inuocauit ante illum per capitis verticem iu
gitur manu tenens prexerat cunctis enarrauit.

Idem. Anno dni m° cv°. bernardus qui
dam in ytalia captus. cathenis obligatus
est et in profundo cuiusdam turris ab inimicis
deiectus. Cui die noctuque continue imploranti
apparuit btus iacobus dicens. Veni sequere
me usque ad galeciam. et disruptis cathenis
eius disparuit. Ilico peregrinus suspensis ad
collum bogis usque ad turris summitatem sine
humano iuuamine bti iacobi auxilio suf
fultus ascendit. et de sublimitate turris
que xl cubitorum erat usque ad solum terre fo
rinsecus saltum unum faciens. incolumis pe
nitus euasit. Idem. Anno dni m° cv. quidam
ad lobos miles rambertum quendam rusticum
suum sancti iacobi peregrinum iniuste pugno in
gena percussit. Qui dum percuteretur dicebat.
deus adiuua me et sce iacobe. Statimque di
uina vlcione miles extorto confractoque bra
chio velut exanimis factus solo prostratus
et a presbiteris absolutus. veniam pecijt ab
eo dicens. Ramberte sancti iacobi peregri
ne. exora aplm in quo confidis pro mea
salute. Quod cum fecisset. miles sanatus est.
Idem. Anno dni m° cvi°. instante gula
miles quidam velut uter vento plenus in
flatus est. Qui cum a nullo medico sanitatis
medelam inueniret. confisus in bto iacobo
dixit quod si inuenire possit aliquam crusillam
quam a sancto iacobo peregrini redeuntes
afferre solent. et ex ea propriam gulam tangeret
statim remedium haberet. Quod et factum est.

De eodem. Idem. Cap xxxvij.

Anno dni m° cvij° quidam negocia
tor volens ad nundinas cum merci
bus proficisci. ad dnm terre illius ad quam
profecturus erat. qui forte tunc in villa illa
erat accessit. rogans ut eum secum ad nundi
nas illas saluum duceret. Quod ille facturum
se promisit et fidem dedit. Sed cum profecti es
sent ille dyaboli instinctu commotus. negocia
torem et res eius accipiens in carcerem trusit.
fortiterque constrinxit. Qui cum btm iacobum
inuocaret nocte quadam vigilantibus adhuc
custodibus ei in carcere apparuit. et imperans
ut surgeret usque ad summitatem turris eum perdux
it. Que se in tantum inclinauit quod visa est
cacumen suum ad terram deponere. a qua sine
saltu et lesione descendens solutus a vin

culis abijt. Custodes vero illū insequntes iuxta eū venerūt. et nō ītuenientes exercitati retro abierūt. Idem. Anno dñi. mº cxº. instante īuidia in ytalia milites ex duabz ciuitatibz inter se diffidentibz. ad certamē congressi sūt. Quoz vna pz ab alia superata fugere cepit. In qua miles quidā beati iacobi limina petēs solitus aufugiens. iamqz vite sue diffidens. beatū iacobū īuocauit dicens. O bē iacobe si me ab īminenti piculo liberare dignaberis. me et equū meū. nichil eni pretiosius habeo. presentie tue representabo Tunc aplus int eū et hostes qui eū acriꝰ insequendo tapē sitiebant apparuit et hostibz illū sex leuas insequntibz. clipei sui protectione liberauit. Qui ne votiꝰ reus existeret se et equū suū qui xx solidos mediolanensis monete nō valebat aplō obtulit. Calixtus papa. Anno dñi mº cxiij in oriis ytallie vir quidā vxore sterili filiū non habens. stm iacobū xpter hoc adijt et rediens filiū habuit. Cui iacobi nomen īponens cū eet annoz xv. cū ipso et mrē adire stm iacobū et eū ei offerre ꝓposuit. sed in medio itinere puer egrotans expirauit. De cuius morte parētes valde dolentes quasi amētes totū nemꝰ clamoribz repleuerūt. Mater aut sic stm iacobū interpellauit. qꝓ si filiū suū ei non redderet. se viuā cū ipō faceret sepeliri. Interea dū puer ad tumulū deferret. quasi de sōpno exultatus reuixit. et qualit stūs iacobus in sinu suo eū tenuit. et iussit ei ut cū pntibz iter ceptū pageret. cūctis astantibz enarrauit. Adhuc de eodem. Hubertꝰ bisuntinꝰ. xxxviij.

Tres milites lugdunenſ dyocesis. ad stm iacobū ꝓgrebant. Quos ītueniens quedā muliercula rogauit ut sui miserti duplariū suū amore stī iacobi deportarēt. Quod cū vnus eoz fecisset. et usqz ad xij dietas a galicia mulieris sacculū deportasset quendam infirmū in itinē repperit. a quo rogatꝰ equū suū ei accōmodauit. Et accipiēs burdonē infirmi et sacculū mulieris. equū suū ferentē infirmū sequebatꝰ. Sed feruore solis et labore itineris infirmatꝰ. remūscens qꝰ in multis offendeat. amore bti apli infirmitatē suā vsqz ad galiciā equanimit tolerabat. Ibiqz detūbēs a sotijs suis monitꝰ est. ut more boni xpiani confessus cōtare se faceret. Ait ille bene audiēs sed rndē non valens per triduū mutus fuit. Vnde socios suos de salute corporis et aīe sue vehemēter turbauit. Ipse autē die vigilantibz nocta eū et morte eius exptantibz. grauit suspirās dixit. Grās deo et stō iacobo. qꝰ liberatꝰ sū. Et querentibz quid dixisset. ex quo inquit decubui volebā facere qđ monebatis. sed cū hoc cogitarē. venerūt subito ad me dnes. ita me cōstingentes. ut nichil loq possem qđ ptineat ad salutē. Et vos quidē audiebā. sed rndere non potera. Sed mox hic ītrauit stūs iacobus. ferens in sinistra manu sacculū mulieris. et in dextera baculū paupis quos in itinē sic adiuui. Burdonē habebat pro lancea. et sacculū pro parina id est scutō. Et stans quasi ira tus veniens elevato baculo fugientes demones exire coegit. Et ecce beatꝰ iacobus grā me liberauit. et loquelā michi reddidit. Facite ergo venire presbitū quia diucius ꝓmanē in hac vita non possum. Qui cū mora faceret. vnū de sotijs suis āmonuit dicens. Amice noli amodo dño tuo militare. stas eni qꝰ veracit est pauꝰ natus et mala morte proximo moriturus. Quod postea probauit rei eventus. Sepulto socio cū redissent. et illi dnō hoc dixissent. ille se nō emendāb pro somnio verba eoz duxit. Sed paulo post in bello lancea cuiusdā militis confossus interiit.

Adhuc de eodē. Idem. Cap xxxix.

Prope ciuitatē lugdunū inuenis quidā pellipparius prē defuncto matrē suā. ꝓprio labore sustentāb. singlis annis stm iacobū adire solebat. Cū ergo diu caste vixisset. tandē quadā nocte cū quadā muliere fornicatus est. Cuiane ād facto qa prius ad stm iacobū ire ꝓposuerat cū duobz vicinis secū asinū ducēs ad stm iacobū ire cepit. Qui sibi quendā mendicū in via repientes. gra societatis. et amore apli secū tulerūt. ei nāuia largiētes. Tunc illi iuueni dyabolus in spē sancti

iacobi nocte apparuit dicens. Nosti qui
sum. Cui neganti. Ego sum inquit iacobus
apl'us quem singulis annis visitare consue
uisti. Scias quia multum gaudebam de te
quia valde magnum bonum sperabam in te
Sed nuper antequam de domo tua exires cum
muliere fornicatus es. nec confessus nec
penitens huc venire ausus es. et cum peccato
tuo peregre profectus es. quasi peregrinatio
tua deo et michi placeret. Non debet ita
esse. sed quicumque propter me vult peregrinari
prius debet peccata sua per confessionem dicere
et post peregrinando eadem commissa peni
tere. His dictis demon euanuit. Tunc anx
iatus iuuenis domum redire et peccata sua con
fiteri. et sic iter suum reincipere disposuit.
Sed statim ei demon ut prius apparens cogi
tationem talem redarguit. dicens quod peccatum il
lud nullo modo delere posset. nisi sibi ge
nitalia membra secaret. et multo beatiorem
et martirem fore si se auderet occidere. Quibus
dictis iuuenis simplex nocte socijs suis
dormientibus cultellum extraxit. et sibi ge
nitalia amputans. eodem cultello se per ven
trem transfixit. Cum ergo sanguis efflueret
et ille moriens palpitaret. exprecti socij
accenso igne morientem inuenerunt. Et ti
mentes crimen homicidij. mane surgen
tes ipsum cum egeno relinquunt. Post pau
lulum cum eius fouea pararetur. ecce defunctus
propter fluxum sanguinis extra ecclesiam posi
tus reuixit. et in feretro resedit. et statim
circumstantes diffugiunt. et ad clamorem eorum
omnes alij conuenerunt. Et sic ille loqui cepit
et cuncta que illi contigerant enarrauit. Et
cum predicta dixisset. adiunxit. Cum me inquit
occidissem. demones me ceperunt. et cum ver
sus romam me ducerent. sanctus iacobus post nos
velociter aduolauit. Cumque pro me et con
tra me diucius ad inuicem disceptassent. illo
cogente venimus ad quoddam pratum. vbi be
ata maria cum innumeris sanctis ad colloquium
residebat. Beatus ergo iacobus ante eam
pro me contra demones conqueritur. Et cum
illa demones increpasset. iussit ut reui
uerem. Sicque sanctus iacobus me suscepit. et
hic confestim restituit. Quod cum audissent
astantes. eum in domo cum gaudio detulerunt.
Et statim sanato eo. sole cicatrices loco vul

nerum remanserunt. Post triduum pergens
ipse cum asino et mendico redeuntibus socijs
obuiauit. et vix tandem recognitus stupen
tibus quod gestum fuerat enarrauit. Et post
omnes ad patriam perfecta peregrinatione rediens
hoc quod socij prius narrauerant reipsa
confirmauit. Hunc hominem et omnia signa
mortis sanctus hugo cluniacensis abbas cum mul
tis alijs vidit. et pro admiratione hoc ut
relatum est sepius solitum se vidisse asseruit.

Anno Item de eodem. Idem. Cap. xl.
domini m°. c°. quidam ciuis barcinone
vrbis cum ad sanctum iacobum peruenisset
hoc solum ab ipso petijt ut deinceps a nullis
hostibus captus detineri posset. Rediens er
go ad propria per siciliam a sarracenis in ma
ri capitur. et per fora et nundinas in xiij vr
bibus paganis venditur et emitur. Et semper
cathene quibus ligatus fuerat soluebantur.
Tertiadecima venditione circa crura dupli
cibus cathenis astrictus cum sanctum iacobum ac
clamaret. apparuit ei idem apl's dicens. Quia
cum esses in ecclesia mea. tamen a me petisti li
beratione corporis tui. et non anime salutem ideo
in hijs periculis lapsus es. Sed quia dominus
misertus est tui. misit me ad te ut etiam
nunc eruam te. Et statim apl's disparente ruptis
cathenis vir ille solutus per vrbes et cas
tella sarracenorum. quandam partem cathene
ferens in manibus in testimonium tanti mi
raculi. ad terram suam videntibus sarrace
nis palam redijt. Cumque aliquis paganus
ei obuians eum capere temptabat. mox visa
cathena territus fugiebat. Multi etiam
vrsi et leones leopardi et dracones per de
serta gradientem eum deuorare volebant
sed statim visa cathena quam apl'us tetigerat
recedebant. Hunc ipsum hominem cathenam in
manibus ferentem et hec narrantem vidi ego
ipse. Idem. Anno domini m° c xxxix vir
quidam nomine brunus de vizeliaco a sancto ia
cobo rediens. nummis deficientibus. egere
cepit. et non habens vnde saltem numatam
panis emeret die secunda vsque ad nonam ie
iunans et mendicare erubescens tristis
et anxius valde fuit. Vnde sanctum iacobum
implorans sub quadam arbore solus qui
euit. Ibique paululum dormiens. somnia
bat quod sanctus iacobus eum pascebat. Euigi

lans stati panē subānericiū ad caput repperit. de quo ꝑ vi diebꝫ bis in die sufficientē edebat. Et altero die eundē panē integrū in sacculo ūuenit. Item de eodem. Caluxtꝰ ꝑp. Cap xlii.

Quidā comes scī egidij ponctius nomine. cū fratre suo iuit ad scm iacobum Quo pueniētes vogauerūt edilē ut ante corpus apli ꝑmitteret eos vigilare. Consuetudo aūt erat ut post solis occasū ianue eiusdē oratorij clauderent vsqꝫ mane. Ille noluit. et illi tristes recesserūt ad hospicia sua. Et congregātes oēs pegrinos siue societatis parauerūt sibi lucernaria que tenerēt in manibꝫ. Et confortati in fide venerūt ad ianuas clausas fere ducenti pegrini. Et orantes dixerūt alta voce. Sancte iacobe si tibi placet nra pegrinacio. aperi nobis oratoriū tuū. Nondū verba finierāt et ecce ianue cū tanto strepitu apte sūt. ut putarēt eas in minucias fractas. Rupta sūt aūt vepagula et sere et cathene q̄bꝫ obserabant. Quidā epūs de grecia stephanꝰ nomine. veluto epatu veīt ad scm iacobū in paupe habitu. et ibi fra est ei cella de iuncis. in qua die noctuq; ieiunijs et vigilijs et oracionibꝫ intendebat. Cuq; oraret quadā die. turba rusticoꝝ iuxta cellulā eius aplm sic vocare cepit. Beate iacobe bone miles ab instantibus malis nos liberes. Quod ille audiēs increpans eos dixit. O stulta rusticitas btm iacobū non militē sed piscatorē appellante. Eadē nocte btūs iacobꝫ appuit ei in veste candidissima duas claues in manu tenēs. arma ferens fulgidissima ut radij solis. Quē tercio vocans ait. Stephane serue dei qui me non militē sed piscatorē vocari iussisti. ideo taliter tibi appareo ut scias me deo militare. Et ut firmius hec credas tū hijs clauibꝫ quas manu teneo. portis colimbrie vrbis aptis. q. vij. anis obsidiē a fernando rege xpianoꝝ opprimitur. crastino die hora tercia ītromissis xpianis eam reddā ptātu. Et ita fm est. Quo tū est aliqn bellū fortissimū inter comitem fontis raimundi et militē suū noīe guilhelmū. Qui captus est a comite et ante eū adductus. Quē cū comes decollari iussisset et miles clamaret. iacobe aplē dei quē hierosolis gladio occidit. adiuua me et libera me a spiculatoris gladio. tercio ictū imensū nudo collo erectis ad celū manibꝫ sustinuit et nil lesus est. Tūc spiculator mucronē fixit in ventrē eius. Quē iacobꝫ sic hebetauit q̄ per ictū eius sensit. Tunc comes iussit eū in castro suo reludi cui btūs iacobus ītocuta mane stans aplē ei appuit dicens. Ecce assū quē vocasti. Tunc ipleta est dom̄s tanta suauitate odoris. q̄ oēs qui ibi erāt putauerūt se esse in paradiso. ꝓpter odorē et ꝓpter luce que imensa ibi appuit. Tunc in ipō fulgore btūs iacobus eduxit eū cathā omībꝫ manu tenens. et pduxit vsqꝫ ad postremā portā castri custodibꝫ quasi execratis. Et aptis ianuis pariter vsqꝫ ad vnū miliariū extra muros prexerūt. Tūc miles amore apostoli accensus prexit in gallicia ad visitandū corpus apli. De vindicta celesti in nō obseruātes festū scī iacobi. Caluxtꝰ ꝑp.

Et sūt autē miracula que olim scī iacobi festa nō colentibꝫ vltione diuīa opante euenerūt. Inter hyspanos apud tudelū nō die festo sancti iacobi triticū totū die rusticus i area extussit. Qui adueſperascēte die balneū quod iuxta idē castrū muro ope sarracēno antiquo fm est intrauit. Cumq; i eo sedēt. stati pellis dorsi eius ab humeris usq; ad crura balnea parietibꝫ adhesit. cūctis videntibꝫ ob trāsgressionē tanti festi spiritū exalauit. Inter vasconēs apud albinetū scī iacobi diem plebs colere rēnuēs. tota die opabat. Sed diuina vltione totū castrū eius nocte seqnti consumptū est igne. Nec fuit qui sciret ex qua pte progredereť ignis sed de celo dicit aduenisse. In epatu bituricensi bnardus de maiora hat die sancti iacobi tritici manipulos cū curro tota die vicinis cōtunduentibꝫ duxit. et ad vesperā eo sit opante tēpestiꝫ ignis arvalidus e celo veniens. curruī manipulos et boues in cinerē redegit. Sed et multi eres quedā que cū illo erant ab alijs siuenientibꝫ in fonte proximo deportate sūt ut ignis talorē euaderent. et vix euaserūt. Item harduinꝰ eiusdē ville miles eodē

die plaustrū suū cū manipulis tritici
tota die duxit. sed ultio diuina boū oculos
sero excecauit. Inter gothos prouincia
mōtispessulani iussu cuiusdā militis mus
torensis. rustica quedā apud villā sci da
miani die sci iacobi panē subcinericiū fe
cit et coxit. Quo allato ad mensā atq;
confracto corā cunctis discūbentibz sangui
nolentus apparuit. et dū magis frange
ret. magis ac magis sanguinē reiecit.
A dño factū est istud. et est mirabile in o
culis nostris. Actor. Hec de libello calixti
pape dicta sufficiāt. De fundatiōe cenobij
bonevallis et eius abbate iohe. Helynandus

Calixtus iste cisterciensē Ca. xliij.
ordinē primus in territorio vien
nensi plantauit in monasterio
bone vallis. Cuius cenobij primus abbas fu
it iohānes lugdunēn. postea pontifex va
lentinus. Cuius dignita tis futē presagiū
fuit letissimū pulcherrīa quedā visio quā
idem iohānes ante cōuersionē suā vidit
hoc modo Gaufridus sup apocalipsi. Cū pri
ma nri ordinis cistercien iacerent fun
damēta erat in eccla lugdunensi qdā
clericus honestus et honorabilis iohes.
qui rumore celebri nri ordinis cōpūctus
tacitus secū ꝓposuit in nro se collegio so
ciandū. Quod ꝓpositū post paucos dies
subeūte alia cogitatione mutauit. et ꝓ
quadā recōpensatione talis ꝓpositi pegri
nationē sci iacobi aggressus est. Qua de
uote cōpleta rediens a domesticis gratu
labunde susceptus est. et fatigatus ex iti
nere in cubiculū se recepit. Quiescenti vo
mox affuit in visu deus et dñs nr ihesus
xpus cū duobz btis aplis petro et iacobo.
Quorū petrus librū manu tenebat. quem
precepit dñs apiri. Erat autē scptus au
reis lris continens noīa predestinatorū
Iussus ergo aplus cepit legere. et cū ibi legeret
nomē iohis illius. tolle ait dñs tolle. dele
eū dele. quia meū se futurū promiserat et
resilijt a promisso. Accedens autē ꝓpius
btus iacobus et obsecrās dicebat. Domi
ne meus est pegrinus. ne deleas obsecro nomē
eius. Cui dñs. Meus inqt nō pegrinus. sed ci
uis esse debuerat. Nōne maius est ciuem
meū esse qm pegrinū tuū. Aplus āt iaco

bus ꝑsistens in supplicatiōe ne deleas in
quit dñe pijssime. ne deleas eū obsecro. Ego
tibi pro eo fideiubebo. q faciet qd ꝓposuerat
Et dñs ad eū. Qn faciet. Aplus aūt. infra
xv dies. Excitatus ad hec verba iohes solo
prosternitur. et fideiussori suo cū vberrima
lacrimarū effusione grās egit dicēs. Faciā
prorsus aple sancte. faciā qd tā misericordi
ter pro me pollicitus es. Non multo pus fletū
magnū obdormiuit itm. Iterūq; dñs cū
duobz predcis aplis affuit. iussitq; itm librū
apiri. in quo audiuit idem iohes btm pe
trū legentē. Murenulas aureas faciemus
tibi. vermiculas argento. Mox iohes sur
gens et prefixū diē preueniens adimpleuit
votū. Hic fuit primus abbas cenobij bone
uallis. et post eccle valentine antistes. cu
ius vita et mors multis meritis et mira
culis claruit. Plane merito israhelitis
imperatur q in egiptū corde redierūt. qn
iste iohes quia a cistercio corde resiliebat
iussus est deleri de libro vite. Simulq;
considerandū nobis qnta deuotiōe. scōrū
nobis imploranda st suffragia. qui tam
amicabiliter spondent pro nobis. et tā effica
citer intercedūt. Qualr norbertus pmōstratēn
fctus ē archiepus. Cronographus. Ca. xliiij.

Calixto pp defuncto successit lāber
tus qui et honorius ostien eps. Ad
quē proficiscens pr norbertus. et
ab eo honorifice susceptus. et que flagi
tabat digne consecutus. ꝑthenopolis se fu
turū epm diuītus agnouit. Et rediens cū
in die pasche apud herbipolim missā cele
braret. ceca mulier. ipso post sūpta miste
ria in oculis eius sufflante visū recepit.
Vnde quidā diuites cōpuncti se et sua deo
reddiderūt. Et ecclesiā ibidē edificātes diui
no cultui per manū predcī pris. eā mā
pauerūt. Inde pmonstratū rediēs in ec
clesia bti martini que sita est in suburbi
o lauduni quendā de suis dnm videlicet
galterū abbatē primū consecrari fecit.
Cuius industria deo cooperante eadē ecclesia
tam ī tpalibz qm in spūalibz in tantū est
in breui multiplicata. ut famā bone opi
nionis et ꝓpagines scē plantaciōis in exte
ras ac longinquas iā extenderēt regiōes
videlicet in nortmāniā et flandriā. in an

glia et vasconia. in gothia. in hyspania et in burgundia. Defuncto aute pte nopolus nuitatis archiepo. norbertus eligit. et regni prosequte coniuencia ad sacerdociu prefate vrbis prouehit. In pmo strantensi aut ecclia successore sibi hugone qui ab ipio pauptatis sue soc fuerat. ordinari fecit abbate. Deniq norbertus archiepus vir potens in ope et sermone multor monasteriox fundator et scē religiois eximinus. ppagator inocencij pape catholici equissim fautor. petri vero scismatici iustissim execrator. cū impatore lotharo ab expeditione vtalica regressus in ciuitate sua non multo post in infirmitate corripit et in ea per spaciu quatuor mensiu laborans. epatu sapienter ac fideliter miistrato p annos octo. astantibz filiis data bndictioe moritur. Cum de sepultura inter clericos maioris ecclie et fres sancte marie contetio fieret ves ad impatore delata est. et ex eius precepto in ecclia scē marie cū filijs ac fribus quos in xpo genuerat. et xpo eduauerat sepultus est. Cuius exitus dormitio in xpo. viij. ydus iulij. De miraculosa victoria xpianox ex sarracenis. Cap xlv.

Preterea anno dni ab exxiiij. baldui rex ihero solimox a sarracenis preuent rapitur. Qua de re mete exterritos vndiq versu euocatu ad lxx milia coglomerant ut xpianos a finibz suis exterminent. et apud ascalon impedimeta sua comendant. Xpiani vero in arto positi nichil spei nisi deu habetes exemplo niniuitax vtriq sexu ieiuniu indicut. pueris et lactantibz infantibz. muliso quoq pecoru pabula negant. Dies pugne idicit. Procedut xpiani cū militibz et peditibz vix ad tria milia estimati. Primipes gradiunt in fronte. scilicet puardia pro vexillo ferens crucē xpi. Abbas olim clunacē sis pontius proferens lanceā cuspidē in latere xpi. epus bethleemites ferens in pixide lac scē marie virgis. Sarracenu vero quaq versu effusi ex omi latere in orbem circūdant xpianos. ne quis possit euadere. Dū ita eos in pmptu haberet xpiani. videt deo sibi auspice splendorē crucis

neve sup paganos subito cecidisse. sed non prosperū sed satis notuū q̄ius hūt ipsi sarracenu non viderint. Illico enī omn virtutū robore enervati passim fugietes cedunt nō solū a viris sed etiā a pueris et feminis. Pierūt in bello vij milia. submersi st in aquis q̄nq milia. Oēs vero xpiani incolumes reuersi. sumū et dulce epinithion reboabant deo inexcelsis.

De cetis mundis illustrib. Cap xlvi.

Anno dni ab exxo hyemps soluto a terribior. et aggestu niuis sepius decidentis niimis horrida et importuna fuit. Multi enī paupm infantes et mulieres. nimietate frigoris defecerūt. In multis vuarijs pisces absorpti sb glacie pierūt. Glacies enī adeo spissa erat. et valida. ut vehicula onusta sup eadem ducerēt. et quasi sup solū equitaret. In brachbanto an guille innumerabiles ppter glacie a paludibz exeuntes. quod dictu miru est in fenulbz fugientes latuert. Sed ibi etiā pre nimietate frigoris defitientes putruerūt. Mortalitas quoq animaliū maxima fuit. Hyemi successit intempies aeris nūc nive nūc pluuia nūc gelu alternati satis noxia vsq in medio marcio. Postea diutino frigore et plūa aeris inōstātia vix tandē arbores floruerūt maio mense. vix tandē gratia herbarū et graminū reuiguit virore. vmber vero singulis mensibus assidue decidens sata agrox pene absorbuit. Nam siligo et hauene prouentū suū satis st ementite. Multi quoq sato tyne aduruti. Tyrus hebrea lingua sonans dicta vrbs fenicis maxia et antiqua in corde maris sita sydonior colonia. negociatio maris. emporiū totius orbis. vaticinacio pphetaru celebrata. et armigeris poetaru inclita. olim quidē insula sed a nabugodonosor vel ab alexandro. ppter expugnatione multis in breui freto aggeribz coportatis terra contines sta pdē a nabugodonosor expugnata et pti capta. et postea ab alexandro penitus deuasta. et postea ab alexandro penitus destructa vsq ad solū est diruta. Cui iuxta pphetias post lxx ānos reedificata et ad antiquū statū restituta. nris vo ipis

Tpa Henrica XXVII Quinta

in fine mūdi a xp̄ianis terra mariq; ob
sessa rapiē. et xp̄i impio subiugaē. Adhuc
de eodem et de morte henrici ip̄atoris .Ca. xlvij

Anno seq̄nti hyems aspr̄a ser ebdo
madibz cōtinua et valde noxia. et fa
mes valida vbiq; magna multitudīe vtr̄us
q; sexus pereūte fuit. ¶ In ytalia igno
bilis muliercula monstrū bis gemini
corpis est enixa auersis vultibz et corpibz
sibi cohērens. ante quidē effigies. hoīs in
tegro corpis membrorūq; ordine distincta.
retro vero facies canis sibi corpis et mēbro
rū. ip̄rietate integra. ¶ In brachanto villa
veriscia alia mulier enixa est q̄tuor mas
culos vno ptu. ¶ In gemblacensi prodi
a dū paterfamilias dnīca die mixturā
segetū pro penuria frumis moleret si vsus
familie. subito ire dei indignacionē
arsit farina tū putoris nigredine ad ex
emplū posteris ne quis p̄sumat simile.
¶ Henricus impator matildē regis āglo
rū filiā vxorē accepit. quā tū postea dimi
sit. ipse autē ut fertur a quibusdā nusq̄
cōparuit. ¶ Post hec ipā matildis gaufri
do comiti andegauensi nupsit. ex qua hē
ricū primo ducē normānie post regem
anglie procreauit. ¶ Alibi v̄o legit q̄ hic
henricus leodij p̄ascha dnī celebrat. ¶ Inde
aquis contendēs morbo dragunculi qui
sibi erat natiuus molestari cepit. p̄pter
quod et ibi aliquot dies remoratus est.
Deinde quasi penthecostē celebraturus
vltraiectū venit. et tandē feria q̄nta in
penthecoste vitā cū regno amisit. Corpus
eius exectis intestinis sale resp̄sū. spire re
latū est. De hoc autē impatore quedā di
cunt que fabulosa ee didicim. Fert nāq;
q̄ se quasi mortuū finxerit. et occulte suo
rū p̄sentiā fugiens pegrinacioēz ag
gressus fuerit. et ad vltimū monachū clu
niacū fuis fuerit. Reuera autē ut dicit qui
dā erat valde simulus eidē impatori et vi
ribz corpis plīmū valens. qui monachā
tū cluniaci susc̄piens. henricū impatorē
se esse firmissime asserebat. Rex ihēruſa
lē baldwinus data eiā redemp̄cione a
sarracenis dimittitur.

De magistro hugone parisiensi et scriptis
eius. Ex annalibus. Caplm xlviij.

Florebat tūc tp̄is venerandus hugo
parisiēs sē victoris canonicus. reli
gione et liārū sīā clarus. et septē
artiū liberaliū p̄cia. nulli sui tp̄is secūdus.
Qui int̄ multa que utiliē scr̄psit. eccl̄ā librū
de sacramētis valde nōnāriū duobz volu
mūbz comp̄hensū edidit. ¶ In cuius libri vo
lumine sēdo quoddā mirabile inter uit
de quodā p̄egrino de quo scribz supius dic
tū est. quē dyabolus in spē sē iacobi apparēs
ad hoc seduxit ut ip̄ia manu se interficēt.
Cumq; eū dyabolus secū trahēret. sēūs iaco
bus supueniens eripuit eū de manu illius
et multa ei ostendēs. ante inditū dei stra
tui. atq; ut denuo vite redderet obtinuit.
Petente eiā rege ludouico explanauit hie
rarchiā sē dyonisij martiris multis ob
scuritatibz plenā. Actor. Scr̄psit eiā idē
hugo et alia plurima opuscula scilicet
dydascalon li. v. Sup ecclesiasten omeli
as x. Sup lamētaciones ihēmie li. vnū.
Sup ihierarchiā dyonisij angelicā li. i. De
arra aīe li. i. De vtute orandi. li. i. De īstitucōe no
uicior li. i. De p̄cepto v̄gīnitate bē marie li. i. De aīa
p̄. li. i. De archa noe li. v. Exponis sup magnificat
li. i. Sup tota pulchra es. li. i. De sacrāmē
tis li. ij. Item notulas sup quosdā versus
psalmor. Et alia plura opuscula. de q̄bz
hec pauca que sequūt excerpsi in hunc
modū. Documentū eius de oratione. Hugo
in libro de virtute orandi. Caplm xlix.

Quo studio et quo affectu a nobis o
randus sit deus. ex nīra miseria
simul et eius misericordia consi
derare possumus. ¶ In consideracōe mise
rie nīre distamus quid nobis nīre sit petē
rio debeamus postulare. Cogitemus q̄ sit bre
uis vita nīra. q̄ via lubrica. q̄ mors iuer
ta. Cogitemus q̄ lugentes in hanc vitā
intrauimus. cū dolore p̄fundissimo. et cū luc
tu exituri sumus. Vt autē p̄termittā
mus mala ea que oēs cōiter hoīes oppri
mūt. qualia estimamus esse secreta pri
uata singulorū quorū sibi quisq; conscij sūt
Si cogitare quisq; voluerit. que ab ine
unte etate mala fecit que sustinuerit.
quotiēs pro amore vite huius frustra de
sudauerit. quotiēs in laboriosis conatu

bus fallaces exitus inuenerit. et post lon
gos discursus requiē necdū vllā adeptꝰ
sit. cognoscet quid de hac vita iudicare
possit. Cū autē vite huiꝰ erūpnā cōsideat
etiā que sit prīe celestis suauitas atq; dul
cedo attendat. et ꝓpendat quid inuenerit
quid ꝑdiderit. ut ex vtroq; intelligat qn̄
tū sibi in hoc exilio lugendū sit. Hīc enī
salomon dicit. Qui addit sciencia. addit
et dolorē. Quia qn̄to magis homo mala
sua intelligit. tanto amplius suspirat et
gemit. Postremo sup̄ est ut in mēoria
malorꝫ nr̄orꝫ etiā misericordie dei recor
demꝫ. quia fiducialit̄ de futuro eiꝰ mise
raciones requirimꝰ. si quēadmodū in
preterito nr̄i misertus sit cogitemꝰ. Reuo
cemꝰ ad mēoriā bona que tribuit. et q̄
in ꝑiculis sepe cōstitutos clementer eripu
it. nec vnq̄ pcc̄is nr̄is quo minꝰ miserē
tur vinci potuit. oblitos sui de se admo
nuit. auersos a se reuocauit. venientes
ad se benigne suscepit. penitentibꝫ īdul
sit et ꝑseuerātes custodiuit. Meditacio
nāq; assidua sciencia. scīa cōpūctionē.
cōpunctio autē deuocionē parit. deuo
cio vero oracionē ꝑficit. Sciēcia est qn̄
homo ad cognicionē sui illuīat. Cōpūc
tio est qn̄ ex consideracioē malorꝫ suorū
cor interno dolore tangit. Deuocio est
pius et hūilis affc̄us in deū. qui ex cō
pūctione generat. Territus enī mag
nitudine malorꝫ suorꝫ animꝰ et diffi
dens de ꝓprijs viribꝫ ad deū se cōuer
tit. et tanto ardenciꝰ patrociniū illius
expetit. qn̄to sibi nichil extra deū re
lictū ēē videt in quo confidē possit.
Deuocio igit̄ est cōuersio in deū pio
et hūili affectu. Hūilis enī ex consciā ī
firmitatis sue. pius ex consideracioē di
uine clemēcie. Hec in se tres p̄ncipales
v̄tutes habet. fidem spem et caritatem
Neq; enī homo per deuocionē se ad deū
cōuerteret. nisi et crederet se ab eo saluari pos
se et sp̄aret eū misereri velle. Postremo
nisi eū plus q̄ mala sua diligeret. neq̄q̄
illa fugiens refugiū sibi in ipso eligeret.
Nichil ergo aliud oracio est q̄ mētis de
uocio id ē cōuersio in deū per piū et hu
milē affc̄m. fide spe et caritate subnixa.

De speciebꝫ oracionis. Capl̄m .l.

Tres sūt species oracionis. supplicacio
postulacio. insinuacio. Supplicacio
est sine determīacioē peticiōis. hūilis et de
uota precacio. Postulacio est determīate
peticiōi inserta narracio. Insinuacio est
sine peticioē per solā narracionē volūta
tis fc̄a significacio. Tria sūt genera supplica
cionū. captacio exactio pura oracio. Cap
tacio est qd̄ fit an̄ postulacionē. ad ꝓparan
dū et inclinandū aīm auditoris. Quod
tribꝫ modis facimꝰ. Primo cū aliq̄d dici
mꝰ qd̄ ꝑsonā vel causā nr̄am cōmendet si
ue meritū nr̄m siue infirmitatē nostrā
siue aliud. Secundꝰ modꝰ est cū aliquid in
laudē eius proferimꝰ quē oramꝰ. per qd̄
apud aīm nr̄m carū et acceptabilē ēē sig
nificamꝰ. ut nr̄a caritate vicissim eiꝰ di
lectionē mereamꝫ. Tercius est cū aliq̄d dici
mꝰ per qd̄ apud aīm auditoris. causa ad
uersarij nr̄i siue ꝑsona deprimit̄. ut odio
pocius digna q̄ amore videat̄. Exactio est
post fc̄am postulacionē. qn̄ auditorē ne
peticio nr̄a apud eū in obliuionē veniat
quadā instancia freqn̄t̄ mēorē facimus.
Hoc genꝰ q̄ apud hoīes īportunū videt̄. tā
apud deū gratū et laudabile est. Pura o
racio est. qn̄ ex habundancia deuocionis
mēs ita accendit̄. ut cū se ad deū postulatā
conuertit. pre amoris eius magnitudīe ea
am peticiois sue obliuiscat̄. Int̄ hec tria
supplicacionū gn̄a infimū locū captacio.
mediū exactio. supremū et excellētissim
pura oracio obtinet. quia captacio timo
rē. exactio fiduciā. pura oracio ꝑfc̄m amo
rē habet. ita ut pura oracio magis īui
bilū cōuertat̄ et appropīquet deo. ꝑueniat
citius. et efficacius obtineat. Postulacio
est determīate peticiōi inserta narracio. Hꝫ
etiā tribꝫ modis fit. obsecrando rogando. sim
plicit̄ postulando. Obsecracio est qn̄ vehe
mencior nc̄c̄itas deuocius precibꝫ insistē
cogit. In mediocribꝫ causis rogamꝰ. īmi
nimis simplicit̄ postulamꝰ. Excellentissim
est obsecrare. mediū rogare. mīmū sim
plicit̄ postulare. Insinuacio ē sine peti
cione per solā narracionē volūtatis fc̄a
significacio. Hec quoq; tribꝫ modis fit. ti
more. fiducia contēptu. Timore fit quādo

magna est causa quā agim⁹. vel persona quā rogam⁹. sicut illud. Dñe si fuisses hic frater meus nō fuisset mortuus. Rogne eū voluit ut dñs fratrem suū mortuū suscitaret. sed qua pro magnitudine cause et pro re uerenda psone extimuit. insinuare potius q̄ postulare elegit. Dixit unde volūtas itel ligeret. sed temeritas non reprehendetur fiducia fit. q̄n vel de fragilitate cause vel de benivolencia psone confidim⁹. et ideo pate tor desideriū nrm exprimere neglegim⁹. q̄a nos obtinere posse sola insinuatōe sp̄am⁹. Sicut illud. vinū non hñt. Contemptu fit q̄n causa vilis est. vel psona que rogatur humilis. que oīo ab oratione diuina excludi tur. Apud hōes aūt maxīe supbos et potē tes. magno studio exoretur. Unde insinua cio ex fiducia pfectus conuenit. ex timore ip pientibz. ex contemptu malis. De quibus dā psalmus q̄ nō videnti ad orōnē ptinē. Caplm

Quosdā monere solet quomodo li. orationibz nris illos etiā nōnūq̄ psalmos qui vel petitionis verba non hñt. vel ad nrām petitionē nō ptinēt decantare solem⁹. Ecce enī inquiūt deū pro indulgencia pcatoꝝ nrorū deprecam⁹ volum⁹ quid nobis ad hoc prodest. si vel quare fremu erūt gētes. vel. attendite ple mei. vel aliū huiusmōi psalmū decantem⁹. Sed si quis supradictus orōnis spēs diligenti psp exerit. facile discernit. Dicam⁹ igit omēs illas sp turus idcirco utilit debē et conuenient posse int votū pretū nrārū ab orantibz recitari. quia et in nobis affectū pie deuotionis excitāt et cor nrm vel narrando laudē dei ad eius a more prouocant. vel nrām miseriā come morando aīi conspectui eius nos humiliant. vl malicia aduersariorū nrorū exaggerando. et utile sollicitudinē et fiduciā orā ipso a tente et potencia sive miseriā nrām in firmitate et culpa nra. sive malicia aduersa riorū nrorū in tyrannide eorū et astucia ad exercitacionē mentis. et augmētū bone deuotionis orātes cōmendavem⁹. nichil tem tū facim⁹. sed per pīū affectū quē ipsa in nobis verba exprimit vbiq̄ orantes sum⁹. Unusquisq̄ ergo tū in oratione vel in psal mo vel alias quascūq̄ sc̄ipturas decantat. diligenter consideret tui affectū seruiat. et ad illū affectū toto nisu cor suū excitet. ad quē id quod loquit̄ magis ptinere videt. sicq̄ per verborū intelligenciā in maiorē deuotionē affectū accendit. Certe videm⁹ adulatores q̄ liter se erga illos a quibz aliquid expetūt deuotos simulant. et nos precibz nris pue niam⁹ facie dñi. et ut merear̄ obtinere quod petim⁹ non simulatū deuotionē sed veram caritatē offeram⁹. Sanctificem⁹ ami cos dñi nri. indignem̄ inimicos eius. Laudem⁹ in eo potenciā pietatē sapiāq̄ equitatē. Narrem⁹ ei miseriā nrām. confiteam̄ ei culpā nrām. offeram⁹ ei obedientiā nrām. Dicam⁹ et credam⁹ aliū non esse per quem possum⁹ erupi. per quē spem⁹ liberari. Inde ostendam⁹ ei aduersariorū nrorū demonū et pueroꝝ hoīm malicia. crudelitatē iniquita tem tyrannidē. et q̄ ei aduersant̄ qui nos psequunt̄. q̄ nobis hostes sūt qui ei contradi cunt. q̄ odim⁹ que odit. q̄ diligim⁹ que di ligit. malle nos ꝓpter eū odio inimicoꝝ eius ꝓpria q̄ contra eū habere pacē eoꝝ. De scia vite viuendi. Idē in lib⁰ de institucione nou

Sciencia vite et honeste viuendi comparare sibi oportz. Liij. parti racione ptim doctrina. ptim exemplo. ptim meditatōe sc̄arū scripturaꝝ ptim assidua inspectione opm ac morū suo rū. Ratione quidē hoc modo. Debet siq̄ dē homo diligenter considerare quid liceat et quid non. quid deceat et quid non. in omni actu. in oī loco in oī tpe. et erga oēm psonā. In omni actu. hoc est qualit̄ sacra et diuina misteria impleri oporteat. q̄ liter humana officia que ad usū ptinēt corpis exercere conueniat. ut semp sibi sit ꝓximo ꝓpitius et deo devotus. Non solū aut̄ quid agat. sed etiā in quo loco quid agē debeat considet. nam̄ est. Alius modo est se habendi in eo loco vbi deus adoratur. alius in eo vbi corpus reficitur. alius in eo qui locutoni deputatus est. aliꝰ in eo vbi silencium custodit̄. alius denq̄ in secreto. alius in publico. Et q̄uis in nullo loco disciplinā homo deserē debeat diligencius tū et magis sollicite ibi cōseruanda est. vbi vel neglecta pluribz gene

rat scandalū. vel custodita bone imitacionis exēplū. ℣n nocte scū debent ēe homines. et aut fessa membra somno resicere. aut orōnibz vel meditacōibz sūs silēcio aiām exercere. ℣n die vero de secreto suo in vnū conēūt. et ad inuicē videndos se et imitandos ostendūt. ℣nte suptū ubā magis hilares nos ēe cōuenit. ne ipa nostra abstinencia grauis et molesta videat. ℣post vero magis modestos et tacitos ne p gule vicū crapula nos inflāmasse putetur. ℣nūl vero decoris addit diebz festis quies vacacionis. tantū ornamēti conferet cetis diebz studiū boni opis. ℣taq; curnales quidē mētes ne vel in istis in bono opere se exercant. pigricia lugnt. Qualiter homo se habē debeat ad proximos Cap. liij.

Discretio psonarū q̄ntū quidē ptinz ad dilectionē sc̄dm meritū. q̄ntū vero ad veneracōez sc̄dm etatē et officiū habenda est. ℣eliores diligē. superiores honorare debem⁹. Quia par cōtumacia est siue in eo qui sp inferiorē gradū in hoīe virtutē despicit. siue in eo qui sp vitā inferiorē gradū superiorē contēnit ℣stus ergo honor illis amor impendat. sicutamē ut honor istoz sit voluntarius. et illoz amor veneranda. Reuencia enī sine amore magis seruilis est. et amor sine reuencia puerilis iudicari debet. Ex de nuq; modis discretionē psonarū habēdā ex hijs colligim⁹. Tribz sc̄dm dignitatē. et tribz sc̄dm conuersacionē. Secundū dignitatē superioribz obediencia timorē obsequiū. et veneracionē debem⁹ exhibē. cū equalibus pacē et concordia custodire. iuuicē obsequio beneficio et honore preuenire. ℣n omni actione et verbo superiorē locū eis tribuere. et si quando fortassis in aliquo negocio eos precre oport̄ cū alacritate et deuocione quasi ex nūtate subiecti obedire. ℣nferioribz semp benefici et auxiliū impendē. nūq; imperiose sine cōtumelia corripe. sine superbia gubernare. sine crudelitate castigare. cū pietate fouere. veneracionē non exigē. societatē atq; equalitatē amare. maioribz per timorem subdi. equalibz per caritatē obsequi. minoribz per humilitatē coequari. precipientibz pati. obedientibz modesti. maledicentibz taciti. laudantibz verecundi. Cū tē sc̄dm cōuersacionē superioribz quidē in oī loco et in ope vel sermone exhibē studeam⁹ reuerencia. Et quicq; egerint. aut vbicūq; fuerīt. virtutis exēplū imitem⁹. quo dāmodo taciti. tamē consortiū coopandi nūq; p̄sumam⁹ expetē. Negligētes vero et maxīe eos quoz opa vel studia reprehensione digna apparent. tale nos amula declinare oportet. ut et fugiam⁹ quod facīūt. et tñ iudicare non p̄sumam⁹ quod sc̄i. Cogitem⁹ in eiusmodi nobis neq; dari exemplū. neq; pmitti iudicū. quia hec fortassis in eis ignorancia siue infirmitas excusat. quod si a nobis fieret excusacionē non habēt. Cū medijs et equalibz tāta nobis pax et concordie seruande diligencia sit. ut in nullo vnq̄ negocio q̄ntū in nobis est fraterna dilcō p turbet. ℣tudeam⁹ iniuriā eis aut molestiā nūq̄ inferre. illatā vero sp per amorē caritatis fraterne. equo aio sustinē. nichil contēnose aut arroganter erga eos agere. sed pati semp in oī pte et p tinaciā insistentibz cedē. et laborantibz libenē subuenire. Et quia inter pares nō nūq̄ p uersa queda virtutis emulacio esse solet. opam nostrā neq; ingerem⁹ nolentibz neq; petentibz subtrahā⁹. qā in vtroq; luoz suspicio ēe p̄t. ℣si quādo autē in aliquo forte negocio laborantibz opē ferre cupim⁹. tanta hoc eriā humilitate inmā suetudine faciendū est. ut hijs sc̄dē ipsis manifestū sit. sp non excellencia opis sed consortiū queram⁹ laboris Qualiter se hō habē debeat in sermōe. Cap. liiij.

Quotiēm q̄ntū ptinet in sermōe ad nos sūmope vitandū est. ne q̄n vel in labore min⁹ patientes. vel in obediēcia preceptoz min⁹ alacres. vel in caritatis opibz exeq̄ndis min⁹ iuenian⁹ feruentes. ℣pfalis doctrine studiū non litigantes sed auscultātes requirat. sicut p mo ysen dicit. Audi tsrl et tace. Et sicut iacobz admonet dicens. Sit oīs homo velox ad audiendū. tardus autē ad loq̄ndū. Quia qui lingnā suā a multiloquio cōpescē nō vult. non potūt aiām suā diu a furore iracundie aut

todire. Sed dū pre aliis superbe sapientes vi
deri volumꝰ. erubescimꝰ vel nrām ignoran
tiā ab aliis arguī. vel aliox sapiam quasi
ad nostrā depressionē approbari. Sic nōnū
q̄ contra consciaz nostrā vel nrīm errorē
impudenꝫ defendimꝰ. vel alterīꝰ veritatē
maluose īpugnamꝰ. Hec est sapia huius
mūdi. quā idem aplūs animalē vocat et dy
abolicā. que versutia est et malignia. Alias
solūmodo astucie vias exquirēs quibz pos
sit suū errorē tegere. et alienā veritatē q̄
nis manifestā in opinione stultox et insi
pientiā hoīm depranare. Sed non talis est
sapia que desursū venit. que nescit eciā se
metipsā coīē veritatē diligē. semp patri
vel bonū quod habet non habentibz humi
impendē. vel bonū ab habentibz libenter
petere. vel malū qd sustinet aī aliis et co
rā aliis vanīter accusare. et ipa doctīa
vitatis tales auditores amat. Nec erubes
cūt magistros habē oēs a quibz discē pos
sint quod ignorant. qui bene dicta oīm li
benī approbant. errores vo alienos pro tē
pore student vel modeste corripe vel prude
ter dissimulare. Qui deniqz studiū sapiē
morū disciplina exornāt. Sicut cera nisi
prius emollita fuit formā nō recipit. sic
et homo qui dū per manū actionis alie
ne ad formā virtutis non flectitr. nisi pus
per humilitatē ab omī elationis et cōtra
dictionis vigore molliatr. Neqz enī per ex
emplū alterius aliqn in melīꝰ reformai
potit. qui adhuc per elationis vicū et bona
aliena oppugnat et sua mala defendit.
In lōne diuina prius debetis querē qd
mores vōs ad virtutē instruat. q̄ qd sen
sū acuat ad subtilitatē. magis qz velle in
formarī preceptis scripturaz. q̄ questionibz
impediri. Cum igit diuinas scripturas legi
tis solerter ppendite quid ibi dām sit ad ex
tirpandū in nobis amorē dei. quid ad contep
tū seculi. quid ad cauendas insidias īmici.
quid disciplinā in ope. quid humilitatē in
cogitatione. quid obedientiā in preceptis.
quid patientiā in aduersis habē doceat.
Et hanc ipsā sapientiā quā pro virtute li
benter despicitis. melīꝰ postmodū per vir
tutē inuenitis. Sepe opus quod bona iten
tione inchoari credit tanto citiꝰ hoīem in
deceptionis laqueū precipitat. q̄nto de in
tentiōis sue principio seruꝰ finē actionis
non obseruat. Et imprudens quasi via
plana ad foueā curritr. quia videt qd fa
ciat. sed quid fīm suū sequ debeat nō at
tendit. Propter quod circūspectio hoī vbiqz
necessaria est. qua sollicite attendat quid
agat. qd agē debeat. si id quod faciendū ē
faciat. si quantū et qualit faciendū est fa
ciat. si bono opi aliqd malū nō admisceat
si alterius bonū ut suū diligat. si suū ut
alterius malū reprehendat. q̄ntū ad bona
agenda soluto sit alacrior. q̄ntū ad mala vi
tenda soluto sit constantior. Si in aliquo ope
suo insidijs īmici supplantatr sit. qualiter
demū per iudiciū transacte decepciōis fu
turā illius fraudē cauere possit. De disci
plina membroꝝ in genali. Cap. Iv.

Disciplina est membroꝝ oīm motus
ordinatus. et dispositio decens in oī
habitu et actione. Disciplina est cō
pes cupiditatis. malox desideriox curret.
frenū lasciuie. elationis iugū vinculū ura
cundie que intēperiē aiā domat. leuitatē li
gat. et oēs inordinatos motus mētis atqz
illicitos appetitus suffocat. Sicut enī de ī
constantia mētis nascī inordinata motio
corpis. ita quoqz dū corpus per disciplinā
stringī. animꝰ ad cōstantiā solidarī. Et
paulatī intrinsecꝰ mens ad quietē cōpo
nitr aī per discipline custodiā malus motꝰ
eius foras fluere nō sinitr. Integritas er
diā ordinate tegunt corpis membra. Sed
motionis desinit. Vnde per salomonē dici
tur. Homo apostata ttī. Iugunda ergo
sunt foris per disciplinā membra corpis. ut
intrinsecꝰ solidet status mētis. quatinꝰ
dū undiqz exterior custodia interiori mo
bilitati cohercende opponitr. tandē mens
ad pacē stabilē in semetipa colligatr. Om
nīū nāqz vicioꝝ motus disciplina coher
cet. et q̄ntū mala desideria foris coher
endo cōprimit. tantū per eā bonū deside
riū interius cōualescit. Paulatiqz eadē
virtutis forma per cōsuetudinē menti
imprimitr. que foris per disciplinā in ha
bitu corpis conseruatr. De disciplina ser

Quanda in habitu. Cap. lvi.

Quatuor sunt precipue. in quibus conseruanda est disciplina. In habitu. in gestu. in locucione in mensa id est in comestione. In habitu quinque modis. in genere et qualitate. in colore et formacione. et coaptacione vestimentorum. In genere scilicet ne sint nimis preciosa. in qualitate ne nimis sint subtilia vel mollia. in colore ne nimis nitida siue quolibet alio modo supra quam disciplina et propositum religiose conuersacionis expetit fucata. In formacione ut sint decenter et religiose composita. id est ne nimis magna aut dependencia vel fluxa. ne nimis stricta. siue quolibet alio modo secundum seculi vanitatem decora. Coaptacio ad modum portandi pertinet. Nam sunt quidam stulti qui stultis placere cupientes. quodam artificio vestimenta sua circa se componunt. Alij vero maiori scurrilitate ridiculose transuertunt. alij autem ut pompam de se faciant explicant ea. et quantum possunt lacius distendunt. Alij tenere corrugata in vnum colligunt. alij contorquentes et complectentes inuoluunt. Alij toto conamine stringentes et findentes ea. omnia corporis sui liniamenta inuerecundissima quadam turpitudine aspicientibus numeranda exponunt. Alij iactando et ventilando pannos suos. leuitatem mentis sue ex ipsa habitus sui mobilitate ostendunt. Alij incedentes limboso scemate terram verrunt. et limbis dependentibus ymmo retro sequentibus caudis in similitudinem vulpium vestigia sua obducunt. Aut ostendant se de numero illorum esse de quibus psalmista dicit non sic impij non sic. Et quocumque perexerint quasi turbo tempestatis puluerem concitant. et ipsi filij tenebrarum illud lumen foris oculis hominum subtrahunt quod intus cecata mente perdiderunt. Tedet me omnia vanitatis concilia numerare. quibus stulti et vecordes mulieribus ymmo meretricibus studia sua auferunt. et tanto dedecore quanta superstitione cum habitu sexum mutauerunt. Sed gracia dei omnes qui modo in religione constituti talibus student. et per hec hominibus placere cupiunt. omnibus hominibus magis viles et contemptibiles fiunt. Et econuerso qui hec propter deum despiciunt. non solum coram deo. sed etiam coram hominibus honorabiliores et cariores existunt. Inuectio contra illos qui de veste gloriantur. Capitulum lvij.

Eant ergo nunc miseri et stulti honestatis ignari. eant et comant pannos suos. qui non intelligunt quam iuste in viris religiosam vitam professis cultus preciosarum vestium reprehenditur. qui per apostolum petrum etiam feminis prohibetur. Non inquit in veste preciosa. Videant quia ille diues qui in euangelio purpura et bisso induitur. postea in tormentis inferni eternaliter cruciandus sepelitur. Quid autem in purpura nisi color et precium. et quid in bisso nisi mollicies reprehenditur. Cum ergo carni sue et in purpura decorem. et in bysso mollitiem adhibuisse dicitur. procul dubio simul superbus et luxuriosus fuisse comprobatur. Si igitur ille quia propriis abusus est tantam dampnacionem meruit. quid putamus isti faciunt qui propria non habentes alienam elemosinam cultui sue elacionis impendere non pertimescunt. Ve eis. peccata populi comedunt. Et. Ve corone superbie et floride. quia omnis caro fenum. Et. Quid ergo superbit puluis et cinis. fumus euanescens. et vapor ad modicum parens. Quid est homo nisi putredo. et filius hominis vermis. Vermis ipse. et vermis hereditas eius. Hereditabit enim homo serpentes et vermes. Quantumcumque excolatur et ornetur. quid est aliud caro quam caro. Quid igitur prodest in habitu qui foris ad tempus adheret gloriam querere. et corrupcionis putredinem que in nobis est et semper permanet non considerare. Propterea debent amatores religionis opere demonstrare quantum ipsi terrena despiciant. nec carnem que moritura est cultu superstitioso excolere. Sed pompe indumentorum. morum ornamenta anteferre. Vestimenta plus vilia quam preciosa. plus grossa quam subtilia. plus aspera quam mollia. plus fusca quam nitida. plus neglecte quam accurate composita vel apta amare. De disciplina in gestu. Cap. lviij.

Gestus est modus et figuracio membrorum ad omnem agendi et habendi modum. Hic sex modis reprehensibilis inuenitur. scilicet si est aut mollis aut dissolutus. aut tardus aut citatus. aut procax aut turbidus. Mollis significat lasciuiam. dissolutus negligenciam. tardus pigriciam. citatus inconstanciam. procax superbiam. turbi

De sancto XXVII Victore.

dus iracundiā. Homo aut apostata. tū. Et dixit dñs. pro eo q̄ eleuate sunt filie syon tū. Nemo igit̄ deinceps putet pa/ trū delinquē eos qui cont̄ disciplinā ad turpes motus. et inordinatas gesticula/ tiones mēbra sua inflectūt. quia nūq̄m scriptura tā seuere istos exteriores mot⁹ corpis in nobis reprehenderet. nisi oīb⁹ ex/ teriorib⁹ hoīs inhonesta figūratio et motio indecens ab interiori mētis corruptione manaret. Proterea multū valet ei⁹ disci/ plina ad cohercendos prauos mot⁹ ani/ mi. Primū ergo diligenter̄ obseruandū ē ut singula mēbra suū teneāt offici/ um. neq̄ vsurpet alienū. ut saluet id agat vnūquodq̄ mēbrū ad qđ fim ē. ut neq̄ loquatur manꝰ neq̄ os audiat. neq̄ oculus lingue officiū assumat. Sūt eni quidā qui nisi buccas patentib⁹ ausal/ tare nescīūt. et quasi per os sensus ad or/ tus influere debeat. palatū ad verba loquen/ tis apiūt. Alij vero quod peius est in age/ do vel audiendo quasi tanes sitientes lin/ guā protendūt. et ad singulas actiones ve/ lut molā labia torq̄ndo circūduāt. Alij loq̄ntes digitū extendūt. supalia eigūt et oculos in orbē rotantes aut profunda quadā cōsideratiōe defigētes cuiusdam intrinsecus magnificentiā conatus ostendūt. Alij caput iactant. comā excutiūt. vestimē/ ta adaptando cōponūt. et latera cubitan/ do pedesq̄ extendendo ridiculā satis ostē/ tationis formā fingūt. Alij quasi ambe aures ad audiendū fīe non sint. alteram tm̄ collo detorto voci venienti opponūt. Alij tpū nescio quē figurātes oculū int̄ videndū aliū claudūt. aliū apiūt. Alij maiori ridiculo cū medietate oris loquūt. Sūt preterea mille larue mille subsanna/ tiones et corrugatiōes nariū. mille valli/ gia et cōtorsiones labior̄. que pulchritudi/ nē facei et decorē discipline deformāt. Est eni facies speculū discipline. cui maior cus/ todia adhibenda est. q̄nto minꝰ si quod ī est facies et modificanda in gestu suo. ita ut nec proterue exaspetur nec mollit̄ dis/ soluat̄. sed semp habeat et rigidā dulcedi/ nē et dulcē rigorē. Alij naugāt brachijs incedentes. et duplici quodā monstro vno eodēq̄ tpe pedib⁹ deorsū in terra ambulāt et lacertis sursū in aere volant. Qđ est q̄sq̄ monstrū hoc. quod simul in se fingit. et hoīs incessū. et nauis remigiū. et auis vo/ latū. Iubet in hoc poetice illius subsānatio nis elogio prodamare. Hūano capiti cerui/ cē pictor equinā. iūgere si velit. et varias inducē plumas. Adhuc de eodem. Caplin. Idcirco oportet ut ad hanc ptur/bationē sedandā. custodia discipline opponat̄. que vnūquodq̄ mēbrū ad suū officiū restringat. quatenꝰ diu altīn membrū opatur. altīn maneat. qđ oīo q̄etū atur suo motu ad coopandū illi decentˢ et ordinate moueat. ita ut nichil confuse mi/ cēt q̄posterū in mēbris corpis agat. Est eni quasi quedā respublica corpus humā/ nū. in quo singulis mēbris sua officia dis/ tributa sūt. Diu ergo vnū mēbrū alterī⁹ membri officiū inordinate sibi vendicat/ quid aliud q̄ concordiā vnitatis pturba/ bat. Diuq̄ aliud suo motu altius motū ī/ pedit. certe illi quā natā moderat dispo/ sitioni contradicat. Prima igit̄ est custodi/ a discipline in gestu. vt vnūq̄q̄ mēbrū in eo ad quod creatū est officio se cōtineat. neq̄ alterius mīsteriū sua admixtione confundat. Secunda est custodia disciplīe in gestu ut vnūquodq̄ mēbrū id qđ fac/ eo modo atq̄ mensura faciat q⁹ faciendꝰ est. id est. nec plus nec minꝰ nec aliter q̄m oportet faciat. q̄tenꝰ in actu suo sic et di/ rigat̄ et moueat̄. ut in nulla vnq̄ parte tēperantie limitē aut formā honestatis excedat. Hoc est ut in paucis explicem⁹. ridere sine apertione dentiū. videre sine de/ fixione oculor̄. loqui sine extensione ma/ nuū. et intentatione digitor̄. sine cōtortio/ ne labior̄. sine extensione et iactatione ca/ pitis. sine eleuatione supcilior̄. Incedere sine modulatiōe gressuū. sine ventilatiōe brachior̄. sine gesticulatiōe scapular̄. Se/ dere sine diuaricatiōe femoriū. sine alterī/ us supiectione pedū. sine extensione vl'a/ gitatiōe tibiarū. sine alterna acclinatiōe laterū. Iacere sine diffectione membror̄. et ut tandē de hac pte finē loquendi faciam⁹

gestus hois in oñi actu debet ee gracio
sus sine mollicie. quietus sine dissolucio
one grauis sine tarditate. alacer sine
inquietudine. maturus sine proteruia. et sine turbulencia seuerꝰ. ac ollē gestū temperat turbidus. et turbidū mollis. dissolutū protrax. protractē dissolutꝰ. ataxꝰ tardū. et tardus ataxū. quia int̄ vicia oñ traria medius limes est virtus

De disciplina loquendi

In loquacoē q̄nq; ves sūt ob na īservāde. hoc est quid dicat. Ca. lx. qui. q̄n. vbi. quomodo. Quid ut videlicet nūq; in sermonibz disciplinatis ocio sa adhibeant. Otiosa autē sūt oia. que sūt aut nociua aut honesta aut inutilia. Inutilia sūt que nec loq̄ntibz nec audientibz prosunt. Inhonesta. que vel illius cui loquit. vel illiꝰ de quo loquit dignitati nō cōueniūt. Nociua que suis suasionibz aios auditox siue ad errorē siue ad prauitatē inducūt. Hec tria duobz modis discernūt id est secūdū qualitatē rerū de q̄bz locucio fit. et sm̄ qualitatē psonarū p quas vel ad q̄s vel de quibz locucio fit. Qualitas psonarū. quatuor modis cōsiderat secūdū etatē. quia aliud cōuenit locutionibz iuuenū aliud senū. Sm̄ scientia. quia aliud locutionibz sapientū aliud simplicium. Secūdū officia. quia aliud locutionibz ipsox qui negocia exteriora tractant. aliud eox qui secretioris vite q̄ eti et studio cōtemplacois iugilat. Sm̄ ordinē quia aliud cōuenit locutionibz eox qui sūt prelati. aliud locutionibz eox qui sūt subditi. Senes loqui debent de discretiōe bene consulendi. iuuenes de instancia benefaciendi. sapientes de misteriis scīpturarū. simplices de exēplis bonox operū. Hij qui exteriora tractant negocia de solercia acquirendi. hij qui quietā vitā ducūt de disciplina viuendi. Prelati de prouisione subditox. subiecti de obediencia preceptox Rursū de discretiōe loquendi dcm est. Cū viro irreligioso tracta de sūtate. Sapientes velle docere superbia est. et obstinatos corripe insipiencia. Quia et iurioꝰ est proximo qui meliori non exhibet reuerencia. et iuriosus sibi est qui non emendat sed prouocat ergā se insipientis vesaniā.

Ergo qui cū alio loquit primū consideret vtrū pp se. an pp illū loquat. Si pter sui vtilitatē loquit. videat ut ille talis sit de cui colloquio vtilitas ei prouenire possit. Si pter illū loquit. caueat ne talis sit ille qui vel sua exhortacioē non indigeat. vel ita in malo obstinatus ut exhortacioē alteriꝰ se corrigi nō permittat. Tertio ergo aliquādū agnoscimꝰ. si id quod dicit sit diligenter consideremꝰ. Quia id profecto vnicuiq; magis dici cōuenit. quod ad illud in quo ipe plus laborat malū sanandū conducit. Verbi gracia. Si reperimꝰ superbis laudare cōstantiā dū eos ad virtutē exhortamur credimꝰ eos plus in suo vicio confirmare. Exhortemur ergo ad constantiā timidos. ad humilitatē superbos. ad frugalitatē prodigos. ad liberalitatē auaros. ad humanitatē pcos. ad patientē gulosos. ad concaluū temeritatē ad feruorē zeli tepidos. ad silencii verbosos. ad verbū exhortacionis nimis tacitos ad alacritatē segnes. ad māsuetudinē impatientes ad iustitiā negligētes. ad iudicialem crudeles. ad verecundiā procaces. ad quietē precipites. ad prudenciā incautos. ad sollicitudinē obliuiosos. ad modestiā irreuerendas. Et oio quicqd dicē volumꝰ. cui dicendū sit ex ipsa prius nostri sermonis qualitate colligamꝰ.

Adhuc

Equit̄ tercia de eodem Cap. lxi.

discretio loq̄ndi. ut cū aliq̄d dicē volumꝰ. prius vbi illud dici cōueniat consideremꝰ. Neq; enī in diuinis et sacratis locis confabulacoēs induce. neq; in illis locis vbi de disciplina agendū est. questiones aut cōtencoēs verboꝝ ventilare neq; in illis vbi de intelligencia diuinarū scripturarū tractandū est exteriora admisceri debemꝰ negocia. nec ea que sūt plurib; dicenda in occulto edere. nec ea que sūt paucis reuelanda palare in manifesto. Cū tu loq̄ndi discretio est. q̄n quid dicendū sit attende. Tempꝰ est q̄n nichil dicendū est. q̄a tps tacendi. et q̄n aliq̄d dicendū est. q̄a tps loq̄ndi. Tempꝰ vō q̄n oia nūq;. Tempꝰ tacendi tempꝰ loq̄ndi debet precedē. quia prius per silencii tpe tacendi discit. quid postea per verbū tpe loq̄ndi proferat. Alii

ſñ tacẽ debem⁹ ꝓpterea q⁹ alter prior loqui
cepit. aliqñ ꝓp multiloquiũ vitandũ. Alii
ſñ ꝙa hij qui pñtes ẏmꝰ. nequaq̃ tales ſũ
ad quos verbũ debeam⁹ facẽ. dñi vel reue
rencia dignitati ꝑsone impendit⁹. vl' ma
licia incorrigibilis atq; ideo indigna ad
monitione existimat⁹. Sapiens autẽ eſt
cauet vel ne in eo tpe qñ loqui debet per
negligenciã sileat ne oĩ tpe qñ loqui deaꝛ
per licenciã concessã in multiloquiũ cadat.
Qualitus id est mod⁹ loqñdi in tribꝫ con
stat. ut loqñtis sit gestus modestus et ẏmũ
lis. sonus demissus et suauis. significacio
verax et dulcis. Modestiã debet habẽ gest⁹
loqñtis. ut nec inordinate. nec ĩpudice. nec
turbulente intẽ loqñdũ membra moueat
neq; oculoꝛ nutibꝫ aut aliq̃ indecenti cõ
formacione sue trãsformacioẽ vultꝰ pla
cẽ sui sermonis ĩminuat. Sonus demiſ
sus. ne strepitu. et ĩmoderata damositate
auditores aut terreat. aut offendat. Sed et
tũ vitate nẽce est ut sermo loqñtis dulcedi
nẽ habeat. ꝙa sepe etiã vitꝰ auditoꝛi a
mara efficit⁹. si aut sine ratione a sine di
lectione cont⁹ eũ proferat⁹. De disciplina in
Ĩa mensa est duplex cibo. Cap̃ lvij.
custodia discipline. in habitu et in
cibo. Disciplina in habitu tribꝫ mo
dis. tacendi. videndi. sese continendi. Ta
citurnitas intẽ epulas nouia ẽ. qm lin
gua que oĩ tpe prona ad pcm labit⁹. piꝰ
losius tũ per crapulã inflãmata fuerit
ad loqñdũ velocit⁹. Custodia oculoꝛ. ꝙa
non decet ibi precipue ut ĩpudẽ ea q̃
apud alios aguntꝰ curiũlusteꝛdo ꝓspiciat
sed ut pocius pudice demissis luminibꝫ ea tm
que sibi sũt apposita attendat. Custodia
quoq; continendi sese ibi negligenda nõ
est. quatinꝰ videlicet. neq; in habitu. ne
q; in gestu indecens aliquid aut inhones
tũ aguntꝰ. sicut quidã fecerũt. qui cũ ad eden
dũ assedissent. inquieta quadã agitacõe
et confusione mẽbroꝝ intẽperanciã animi
sui designãt. Caput exercuerũt. brachia exe
rũt. manꝰ in altũ expandũt. et non sine
magna turpitudine quasi totũ epulũ
sint absorpturi ingentes quosdã conatꝰ
et gestus indecoros ostendũt. In vno eoꝝ
loco sedentes oculis et manibꝫ que ꝓpe et
que longe oĩa circũcurrũt. sil' panes et
cõminuũt. vina in calices et patẽas ef
fundũt. Discos in giruũ circũducũt. et velut
rex sup obsessam ciuitatẽ assultũ factur⁹
dubitant vbi primũ expugnacõẽ aggredi
ant⁹. dñi simul in oĩ pte irruptionẽ facẽ
concupiscũt. Hijs ergo tribꝫ modis debet
quisq; intẽ epulas conseruare disciplinã
in semetipso. videlicet ut et linguã suã
a loquacitate restringat. et oculos suos a
circũspectione cohibeat. et ut cetꝝ mẽbra
oĩa cũ modestia et quiete contineat.
Sequit⁹ Adhuc de eodem. Cap̃ lvij
ecã triplex obseruãcia disciplẽ
in cibo. quid q̃ntũ sumat et quo
Quid sumat. id est ut neq; nimis ꝓciosa
et delicata expetat. nec nimis vilia et in
solita requirat. nec nimis accurate et
laute ꝑparata concupiscat. In primo eũ
luxus arguit⁹. in secundo curiositas. in
tercio superstitio notat⁹. Sũt nãq; quidam
quoꝝ fauces satis ridiculosa infirmitate
egrotãt. qui nisi pinguia et delicata deglu
tire nõ pñt. Sed q̃n eis para et frugales
cibi oblati fuerĩt. statim aut indigestionẽ sto
macho. aut pectoris siccitatẽ. aut obstipa
cionẽ cepisse. aut si qua sũt talia ad excu
sandas excusaciones pretendũt. Alij deli
cias et luxũ ciboꝝ magna constancia asp
nant⁹. sed ab eis utiñ non minori a ĩtolera
bilium petulancia coĩm ciboꝝ vsus oĩ despu
uũt⁹. noua quedã et insolita ciboꝝ genera exq̃
rũt. ita ut sepe ꝓp ventrẽ hoĩs. p
oẽs circũpagos turba frũdoꝝ discurrat.
et vix tandẽ vel de ignotis vel desertis de
montibꝫ procul radices euellendo. vl' pau
culos de ymis gurgitibꝫ profunda scruta
cione pisciculos trahendo siue ĩtẽperiua
de arentibꝫ rubetis arbusta colligẽdo vm
us appetitus petulanciã cõpescere queat.
Et michi nõ satis pandẽ potest. qd̃ vicii
stos exagitet. nisi forte quia per quandã
animi insolenciã multos ob id in suo ob
sequio occupari gaudẽt. siue q̃a per tumo
rẽ elacionis cetis oĩbꝫ q̃ntũ cibo dissiles
sunt. tantũ merito dissimiles videri volũt.
Alij superstitiosi nimis ꝓpandis abis studi
um adhibent. infinita decoctionũ et fixu
raꝝ et condimẽtoꝝ genera excogitantes

modo mollia modo dura. modo frigida modo tepida. mō cocta mō assata. mō pipe mō allio. mō cimino. mō sale condita sōdim cōsuetudinē pregnātiū mulierū desiderātes. Hij profecto nō solū arguendi sūt etiā deridendi sūt. qui q̄ caupones ad omnē deprehendā elucidandi gustus grā palatū ebetē dicūt. ¶ Sequit custodia disciplīe in eo q̄ntum q̄s sumē debeat. Cuius mensā hec nō ee videtur. ut neq; cōtē honestatē neq; supfluitatē sit. Non oīs venter idē sapit. alius sic alius vero sic. Cui minus sufficiat iste plus q̄ ad turpitudinē edacitatis pueniat in supfluitate offendit. Cui multū opus est. in eo sepe honestus comedendi lediū. etiā prius q̄ ad supfluitatē veniat. Ergo ille cui parū satis est magis supfluitatē caueat. ille vo cui multū opus est magis ad honestatē attendat. Postremo est observātia in cibo quō q̄s sumē debeat. hoc ē q̄ mūde et q̄ tē pate. Quidā inti comedendū dū scutellas exonerare volūt. quadrata feraloꝝ frustra. adipē siue saginā sup votā distillatā mē salibz imoluūt aut sup iniciūt donec iterū euisceratis intionibz ea q̄ remāserāt in pstinū locū reponūt. Alij bibentes digitos poculis imergūt. Alij vnctas manꝰ ad vestimēta sua detergētes. vursus ad cibaria tractanda redeūt. Alij nudis articulis cōdearis vice olera sua pistantes. ita ut i eodē iure et manꝰ ablucionē et vētus refectioēz querē videant. Alij semicorosas crustas et pmorsas colluridas cibarijs iterando infigūt. et reliquias dencū suoꝝ ossos fauri in poculis demergūt. Temperanciā manducandi intelligimꝰ in eo si homo tracti et nō tā minuta festinētia comedat.

De cognitiōe dei per creaturas. Idē de tribz dictis Ruia sc̄i Iusibilia. Cap. lxiiij.

Quia dei potencia sapia benignitas. Potencia manifestat creaturū imensitas. sapia decor. benignitatē vtilitas Immēsitas creaturū cōstat in multitudiē et i magnitudiē. Multitudo in silibz in diuisib in pmixtis. magnitudo est in mole et spacio. moles est in massa et pondē. spaciū est in lato et longo pfundo et alto. Decor creaturaꝝ est in situ et motu et spē et qualitate. situs est in cōpositiōe et ordine. ordo est in pp̄etate et tēpore et loco. motus ē q̄duplicitus. localis naturalis. aialis. rationalis. localis est aīa et retro dextrorsū et sinistrorsū. sursū et deorsū et circū. Naturalis ē incremēto et decremēto. aialis est in sensibz et appetitibz. rationalis est in factis et consilijs. Species est forma visibilis. que oculo discernit. sicut colores et figē corpm Qualitas est pp̄etas intior que cetis sensibz ptipit. ut melos auditu. dulcor gustu. fraglancia olfactu. lenitas tactu. Vtilitas creaturarū cōstat i grato et apto et cōmodo et nocumento. Gratū est q̄d placet aptū q̄d cōuenit. cōmodū q̄d prodest. naturū sine quo quid ee non pt. Mundꝰ iste sensibilis quasi quida liber est scriptus digito dei. hō est virtute diuina creatus. et singule creature quasi figure

De cōpositiōe creaturarū. Cap. lxv.

Compositio vū. Cap. lxv.

Quo duo habē debet aptitudinē et similitudinē. hoc est ut cōponenda apte et cōpetenter cocant. et cōposita firmiter cohereant. Si vniuersitatis huiꝰ machinā itueris inuenies q̄n mirabili ratione et sapiencia cōpositio oīum rerū pfecta sit. et q̄n apta q̄ cōgrua q̄ decora. q̄ cuctis ptibz suis absoluta. in qua nō solū concordia seruant silia. sed ea etiā que creante potencia diuisa atq; repugnātia ad ee prodierūt. diuitante sapia in vnā quodāmō amiciciā et federacionē cōueniūt. Quid repugnātius ignis ē pti aqua et igne. Que tū in natā rerū ita dei cōtēperauit prudēcia. ut non solū ad iuicē cōmune societatis vinculū nō dissipent. vīm etiā nascentibz cuctis ut subsistē possint vitale nutrimētū subministrent. Quid de hūani corpis cōpage loq̄r. vbi oīum membroꝝ iuncture tantā adiuicē seruat cōcordiā. ut nullū oīno inueniri possit membrū cuiꝰ officiū alū nō videat prestare iumento. Sic oīs natā se diligit. et miro quodā modo pluriū dissimiliū et in vnū redactaruū concordia in oībz vnā armoniā facit. Apta est ergo et cōueniēs oīum rerū cōpositio. sed quō est firma q̄s nō videat. q̄s nō miret. Cete celi qui ambitu suo concludūt oīa quō solidi sūt. et quasi ex ere fusiles desup tercūquaq; oppansi. Terra vō in medio pondē suo libratā semp imobi-

lis pseuerat. ut cetꝰ in medio fluctuãcia hinc soliditas celoꝝ. illinc terre stabilitꝰ in vnũ cohercẽt et constrigant. ne citꝰ legitimos tmiõs diffusa concordiã diuersitatis disrũpant. ¶ Ecce quõ per viscꝫa telluris intrinsecus tracones aquarũ sparsi. et foris per alueos suos ad diuersa loca deducti. intus fatiscentẽ ne dissoluantꝰ conglutinãt. et foris ne fatiscant ventẽ rigant. Ecce quid in hũani corpis fabrica nũtruras ossiũ vincula neruorũ ligant. et medullis intus per fistulas tubiarũ diffusis. canalia etiã venaꝝ vitalẽ sanguinẽ per oñe corpus deducũt. At deinde teneritudinẽ carnũ cutis tegmẽ tuoluit. ut et rigor ossiũ intrinseꝰ corpus sustineat. et pellis munimẽ foris defendendo custodiat. De dispõsiõe vel ordine

Post cõm caruꝫ. Caplm lxvi.

positionẽ sequit̃ ut dispõsiõnẽ rerũ qualis sit considẽmꝰ. In celo luminaria et stellas collocauit. ut subiecta oĩa illustrarẽt. In aere ventos et nubibꝫ ferri viã. ut agitationibꝫ suis dispse pluuiam deorsũ fundẽt. In gremio telluris moles aquarũ recepi iussit. ut per gurgites suos hinc illincꝫ quo nutus ferret iubẽtis discurreret. Quasdã regiones diuinitꝰ vbertate frugũ. quasdã vineariũ alias olerũ. alias pecoꝝ. alias potentibꝫ herbis. alias gẽmis pretiosis. alias aialibꝫ et bestijs monstruosis. alias coloribꝫ variis. aliqs diuisaꝝ arteꝝ studijs. alias metallor. alias tymiamatũ generibꝫ diuisis. ut nulla prorsus regio sit que nõ aliqd noui et speciale ab alijs accipe queat. Quid q eaã ea q̃ humanis vsibꝫ necaria sũt in cõi hoĩm frequẽcia prudẽcia creatoris constituit. ea vo q̃ non natã pp necessitatem. sed cupiditas expetit pp speciẽ in abditis ẽ rerꝫ sinibꝫ abscondit. ut quẽ amor virtutis ab imoderato nõ castigat appetitu saltẽ laboris tedio victus conquiescat. Quid de dispõsitiõe tpm. Ecce post noctẽ venit dies ut torpentes mocio laboris exercenti. post diem sequit̃ nox ut fessos ad refocillandũ quies eripiat. Itẽ quẽadmodũ vicissitudies dierũ et noctiũ aliancia ee venouanti. ita quatuor tpa anni ordine sibi succedencia toti mũdi speciẽ immutãt primũ per teporẽ veris quadã innouatione mũdi nasciti. deinde per feruorẽ estatis qñ in iuuẽtute vigorati. post hec supueniẽte autũpno ad maturitatẽ consendit. postremo succedẽte hieme ad defectũ vergit. Id circo autẽ deficit ut semp post defũ renouari possit. quia nisi prius a statu suo deficerẽt vetera. quasi illis locũ occupãtibꝫ non valerent exurgẽ noua. Omẽs sensus de foris intus veniũt. solus visus de intus foras exit. et eminꝰ posita mira pre cetis agilitate capit. Bene ergo quasi speculator quidã eminẽtiorẽ locũ cẽteris obtinuit. ut que cetis sensibꝫ supuentura sũt ante periculũ prouidẽ possit. Post hũc auditꝰ et loco et mobilitate secundꝰ est. deinde olfactus. Gustus autẽ qui nil sentire pt nisi id quod tangit. merito velut tardior ceteris sensibꝫ in ymo residet. Tactus speciale sedẽ tis occupat̃ sensibꝫ. Vnde et in digitis pollicis digitis solus oñibꝫ rẽdet. quia sine tactu nullus sensuũ ee pt. Videte etiam quõ in humano corpe ossa intrinseꝰ collocata sũt. quatinꝰ robur eoꝝ corpus sustineat. Deinde carne ossa vestit. ut duritia eoꝝ mollita tactũ exrapiat. Ad vltimũ pellis carnẽ induit. ut sua quodãmodo tenacitate ab incõmodis foris accidẽtibꝫ corpus muniat. Sic corpe munit arbores. sic pẽne et rostra volucres. sic squame pisces. Vide quõ in motu locali sapia conditoris appareat. Cogita nũc vnde defluẽtibꝫ aquis semp indeficiẽs vena ministrat̃. vnde motus ventoꝝ eduat̃. qs infatigabilẽ astroꝝ cursũ moderat̃. quis solẽ per hyberna signa descendẽ precipit. et silia.

De specie et qualitate earũ. Cap lxvij.

Species est forma visibilis que cõtinet duo. figuras et colores. figure autẽ verũ multis modis apparẽt mirabiles. aliqñ ex magnitudine. aliqñ ex puritate. aliqñ quia rare. aliqñ quia pulchre. Secũdũ magnitudinẽ figura attenditꝰ. qñ res quelibꝫ sui generis modũ in qñtitate excedit. Sic miram gigantem inter hoĩes. cetũ inter pisces. grisem inꝰ

volucres. elephantē inti quadrupedes. draconē inti serpentes. Vide quid magis mirevis dentes apu vel tinee. alas gri fis vel cinifis. caput equi vel locuste. cru ra elephantis vel culicis. aquilā vel for micā. leonē vel pulicē. trigōdē vel testu dinē. Jbi mirueris magnitudinē hic pu tatē. corpus paruū magna sapīa conditū. magna sapīa. cui nulla surripuit negligē cia. Illis dedit oculos. quos vix cōprehēdē possit oculus. et in tam exiguis corpibus sic olfuriā iuuamēta nature sue cōgru a plenissime distribuit. ut nichil videas deesse in mūnis eox oīm que natū for mauit in magnis. Rursus alia idarco miramī ēa monstruosa quodāmodo sti vel ridicula. quox quidē plasmatio qntū ab humana tactōē aliena est, tāto leuius hūanū aīm in admiratiōnē cōpellē pti. Quare cowdrilli manducās inferiorē molā non mouet. Et quō salamandra. in igne illesa pmanet. Quis dedit heri cio spinas et docuit eū ut pomis se turbi ne disstissis inuoluat. quibz onustus incē dens stridet. quasi plaustrū. et formica que hyemis supuenture presaga grauis horrea sua replet. Aranea quoq de suis viscerib laqueos nectit. ut predā capiat. Jsti sti testes sapīe dei. Est adhuc aliud ve rū et euidens diuine sapīe argumētum ep oē genus sibi simile procreat. et ī tam multis silitudo vna. ipagnta pme origi nis formā non īmutat. Hoc quoq mira bile est, q in vno corpe tot construūtī mēb. tot mēbrox forme. tot loca tot officia. et tū sint ita diuīsa in se singula. tamē tñ coope rantī oia. Post figurā sequit color. Cui luce pulchrius. quecū colorē in se nō habe at. oīm tamē colores rerū ipa quodāmō illuīando colorat. Sol sicut aurū rutilat. luna pallet sicut electrū. Stellarū quedā flāmeo aspū radiant. quedā luce nuea micant. quedā vō alternatī nūc roseū nūc viridē. nūc candidū fulgorē demōstrt. Quid de gēmis narrē? Ecce tellus redi mita floribz cū iocundū spectaculū prebet. quō visū delectat. quō affm prouocat? Videmus rubentes rosas. candida etiam lilia. purpureas violas. Jn quibz oīmbz non solū pulchritudo. sed ordo quoq mi bilis est. quō saltz dei sapīa de terre pulue talem produat spēm. Post spēciē de qua litate rerū disserere debem. Tam diuīsas qualitates relz indidit deus. ut ibi oīs hoīs sensus sua oblectamenta īueniat. Quot ei oblectamenta oculox in diuīsitate colox monstrauim. tot oblectamēta auriū in varietate sonox īuenim. Jnt que pma sti dulcia sermonū cōmercia quibz hoīes adīuicē suas volūtates cōicant. pretrita narrāt. presentia indicant. futura nūciat. occulta reuelāt. adeo ut si hijs caream vita hūana bestijs cōpabilis videat. Quid aūt concentus auiū. quid hūane vocis melos iocundū. q̄d dulces modos sonox oīm cōme morē. Sic etiā est de olfactu et ceteris sensib.

De sapīa dei in rerū creatōe. Cap. Ixviij.

Deus hoīem ꝓpter se fecit. non q ipe indigēt hoīe. sed ut etiā hoī qua melio dare nil potuit. fru sū fruendū daret. Alīā vero creaturam sic fecit ut et subiectu hoī esset p condicō onē. et deseruiret ad vtilitatē. Homo er go quasi in quodā medio collocatus habz sup se deū. subter se mūdū. et corpe quidē deorsū mundo cōiungit. spū autē ad deum sursū subleuat. Ideo ergo fuit vt visibiliū condicio ita ordinaret. quatīn in eis homo suis agnoscēt quale eēt īuisibile bonū q̄d intō querē debēt. hoc est ut subtus se vidēt quid sup se appetēt. Non igit decebat ut re rū visibiliū copia aliq in ꝑte defm sentī tent. que ob id maxime instituta est. ut ī estimabilē eternox bonox affluentiā nū triret. Hoc est cur deus illa etiā creare vo luit que hūanis vsibz nō eē necaria pre uidit. Si enī sola necaria tribuēt. bonitas quidē eēt. sed diues non eēt. Certe homo cui multa face desiderat magna facē non potest. quia tanto min ꝑfluat in singulis. q̄nto pluria sūt per que intencioīs sue cona tus diuidit. Rursus cū ad magnitudinem nitit a multitudine retrudat. q̄a multis prestare non sufficit vires. quas ad vnū rei effm specialit effundit. Sili mō minor diligencia decoru opis ꝑpendit. quocies ad multitudinē solam siue ad magnitudiē ꝑficiendā animꝰ occupat. Sed in ope dei

De sancto XXVII Victore.

nec multitudo magnitudinē nec magnitudo multitudinē strīgit. neq; simul vel multitudo vel magnitudo pulchritudini offiat. neq; pulchritudo vtilitatē tollit. Sed sic frā sē oīa q̄ frā sint singula. ut aī vnīus aspexeris singula mireris. Immēsitas creaturaꝝ magis ad essenciā. decor vō magis ptinet ad formā. essencia vō absq; forma considerata magis informitas est. Qd̄ autē informe est. in hoc quidē qd̄ est deo simile ē. ergo formatū est magis deo simile ē q̄ id qd̄ formā non habet. Vnde constat q; plus ē vidēs simulachrū est decor creaturaꝝ q̄ ptinet ad formā. q̄ īmensitas creaturaꝝ que ad solā spectat essenciā. Itē decor creaturaꝝ p̄ formā nāle ptinet ad habitū. vtilitas vero ad actū. quia creature in hoc vtiles sē q; subiecte hoīseruiūt et obsequiū reddunt Qd̄ autē ad habitū ptinet magis p̄riū est et magis certū q̄ id qd̄ ptinet ad actū. q̄a habitū natū indidit. actū vō instituto adiuuat. Simulachrū ergo decoris īmensitatē puidet et vtilitatē in cognicōe p̄cedit. q̄a īmanifestacōe est euidencia. In hoc igit̄ p̄mū vestigiū contēplacōis ponē debemꝰ. De cognicōe dei per motus creatūre. Ca. lxix.

Decor creaturaꝝ quatuor cōplectit̄ situm. motū. spēm. q̄litatē. Sed in hijs quatuor motū excellenciorē locum habē dubiū non est. q̄a viciniora sē mobili ptitus ē. sed motus nālis locālē motū superat. q̄a in nāli motu nō solū ymago vite exprimit̄. sed ipa quodāmodo vita īchoatur. Rursus aīalis motus tanto nāli prestitit. q̄nto insensibili id qd̄ sentit. Postremo rnaonalis tūctus supponit̄. Janua ergo contēplacōis hoī apt̄. q̄n ipse se suaratione ducente ad seipsū cognoscendū īgredit̄. Si ergo intellectūs ē non p̄t̄ nisi intelligens vestat ut q̄ non semp intellexisse cognoscam⁹ non semp fuisse. ac per hoc aliq̄n cepisse credam⁹. Si ergo īuisibilem nostrī īsciū habuit. sup est ut non de p̄tacente nichil est. esse sibijpsi dare nō p̄t. Et id̄ circa qui aliq̄n īsciū habuit. dubiū nō est. q̄n ab alio esse accepit. Quod autē a semetipo nō est. esse alijs dare non p̄t. Igit̄ quisq̄s ille est q̄ rebus ē contulit. ab alio esse nō accepit. Quod inde quoq; liquido cōprobat̄. q̄a si qd̄ quid ē creaturā ē credim⁹. nullū in rebus finē īuenim⁹. Nostra ergo nos nā istruit q; creatorē habem⁹ habentē eternū. cui suū et p̄priū est q; subsistit. quia si ab alio ē acceptisset. p̄ma verū origo v̄itat̄ dici nō posset. Itē qd̄ a semetipo est. non ē nō p̄t. Quicq̄d enī a semetipo est. huic idem ē ē. et id qd̄ est. et constat q; nulla res a semet ipsa diuidi aut separari potest. Cui igit̄ idē est ē. et id qd̄ est necessario semp est. quia a semetipso separari nichil p̄t. Hanc cognicionē in rnionabili motu īuenim⁹. Huic autē cognicōi ceteri quoq; motus attestant̄. In aīali āt motu sē sensus et appetit⁹. oīs autē nālis appetit⁹ in rebus explemētū īuenit. Constat ergo quia puidencia p̄cessit. aut cōsilio hoc tūc factū est. ne qd̄ nūc indigencijs verū nālē p̄sidiū desit. Quū enī appetitus instituit. ipse appetitibz alimēta p̄parauit. Idem motus nālis probat. Sicut impossibile est ut p se aliquid de nichilo fiat. sic oīo impossibile est ut per se aliq̄d augmentū suscipiat. Hoc est quod sibijpsi dare non p̄t ijciū. sibijpsi dare nō p̄t incremētū Quicq̄d enī crescēta in augmētū venerit. preter id ē cōprobat̄ qd̄ per se p̄ius solū sine incremēto fuit. Si ergo nil crescē p̄t nisi addat̄ ei qd̄ prius non habuit. patz quod nulla res crescens per se incremētū sumit. Quū ergo crescentibz dat incremētū. ipse existentibz dedit ijciū. Idem motus localis probat. Quasdā namq; creatūs p̄petuo moti agitari cernim⁹. quasdā vō sēm tēpus moueri videm⁹ et alias sic atq; alias sic. Cetera licet dissimilit̄ res moueant̄. nūlq; tamen ordo verū confundit̄. Vnde non est dubiū q̄n intus sit dispositio p̄sidentis. qui vnus certa lege cuncta moderat̄. Vnus inq̄m. Nā si diuisa intus consilia p̄sidencia essēt. q̄n se foris rerū cursus ab īuicē aliq̄n diuideret. Nunc aūt oīa dū sic concordit̄ ad vnū finē curr̄it. profecto indicant. quia intus est fons et origo vnde procedit̄. Sed quia vnū diuisis modis accipit̄. fas non ē uti est tamen creatorē rerū aut collacōne diuersorū aut cōpositione parciū. aut similitu-

dine pluriū vnū ēē. aī illud etiā qđ in nobis rationale est horū oīm in semetipso nichil possit īuenire. Vere autē vnū est qđ essencialiť vnū est. aū totū est vnū esse et simplex ēē qđ est. Sed adhuc quedam res īueniūť que vē vnū sť. et tamē sūme vnū non sť. Sunt aīe que vnū sť essencialiť. sed vnū non sť īuariabiliť. Qđ autē vere et sūme vnū est. essencialiť et īuariabiliť vnū est. Qz deus mutari nō possit lo

Ribus caliť neqz formaliť. Ca. lxxx.

modis sit oīs mutabilitas. loco. forma et tpe. Localē autē mutacioēz facile ab eo removem9 si eī vbiqz ēē ostendim9. Quod enī vbiqz est de loco ad locum trāsire non pt. Deī autē vbiqz ēē multa sť indicia. Primū ipa aīa nīa quā et racio simpliciť essencia ēē non dubitat. et sensus per oīne qđ vivificat corpus diffusa ēē pbat. Quecūqz enī aīata corpa pt lediť. vn9 est animus vel spūs ad quē sensus doloris oīs retorqueť. qđ oīo non fieret si vn9 et idem vbiqz diffusus non eēt. Si ergo rationalis spūs hoīs aī sit simpler per oīne qđ regit corpus diffundiť. dignū non est ut ille creator spūs qui oīa regit et possidet vno aliquo in loco coartari. et non oīa potiꝰ implere credaťur. Nam et ipi verū motus quā certo et cū rōnabili vbiqz moderamīne aureūť. vim intrinsecꝰ movenťē ēē ostendit. nec cū illo modo credendū est qꝫ sicut spūs hoīs aī corpe qđ sensificat. ita quoqz creator ille spūs aī corpe huj9 sensibilis mūdi pso naliť cōiungať. qđa aliť implet mundū deus. et aliť aīa corpus. Aīa implet corpus et continet. qđa aī receptibilis ē. Deus ipletmūdū sed mūdo nō includiť. quia vbiqz p sens nusqm̄ cōprehēdi pt. Preterea aī diuine virtutis effatus nusqm̄ deesse cernim9. aut eandē dei virtutē oīnibz in esse rebz dubitem9. Si autē dei virtus vbiqz est. aī alia nō sit dei virtus qꝫ deus. constat qđa nusqm̄ deus deest. Neqz enī ut homo ad opandū aliena virtute deus indiget. Qđ si quis forte querat quō divina essencia que sipler est. vbiqz esse possit. sciat qꝫ aliter spūs simplex ēē diciť aliť corpus. Corpus enī ꝓpter pluralitatē simplex diciť. aī autē spūs sipler diciť non pluralitas sed vnitas significať.

Creator igniť et simplex est. qđa vn9 est. et vbiqz est quia deus est. Quia igniť in oī loco est mutari localiter nō pt. sed neqz formaliter. Quicqđ enī sedm formā mutaťur. vel sedm augmentū vel sedm diminucioēz vel sedm alteracionē mutaťur. Sed hoc oīm de nulla natā nichil recipit. Non pt igniť ēē qui semetipso ampliꝰ nil pt recipe neqz minui pt. Quicqđ enī semetipso minuť fieri pt vere vnū non est. quia id qđ in separabiles diviđit. in cōiunctioē idē non fiuit. Deus igniť aū totū est ēē qđ est. nullo mō semetipso minor fieri pt. Neqz igniť pt augeri vel tio neqz unitas minui. Qz deus alteriri nō

Alteracio corpm possit. Cap. lxxi.

fit in tūs positioē pariū et vicissitudē qualitatū. alteracio spūum per cognicionē et affm. Sedm affm mutantur spūs. vt nūc tristes nūc hylares. sedm cognicionē ut nūc plus nūc minus sapientes. duo vō sť precipue que affm operantis mutare solent. sive quia aliqđ penitendū fecit in preterito. sive qa aliqđ inordinatū ꝓponat de futuro. Sed qꝫ deus de facto non poeniteat satis evidenť ostendit īmutabilis iste auctor rerū oīm. qui sic legem ꝓpetua pace īstituit oīb modū non deseriť. Qđ vō nil inordinatū ꝓponat. racionabilis pbat eventus. q in toto natē corpe nusqm̄ sibi contradicit. Semp igniť īmutabilis est voluntas dei. q nec mutat consiliū de pterito nec ꝓpositū de futuro. Sic quoqz cognicione īmutabilis ēē credendus est. Tribz enī modis mutabilitati subiacet hūana cognicio. p augmentū per diminucionē per vicissitudinē. per augmētū. ut qm̄ discim9 qđ nescim9. per diminucionē. ut qm̄ quod scim9 obliuiscim̄. Vicissitudo autē qua dicitur esse in essencia in forma. in loco et tpe. In essencia vicissitudinē pavit hūana cognicio. qm̄ nūc hoc nūc illud cogitam9. quia simul oīa nec sensu comprehendē non possum9. In forma. ut qm̄ idipm̄ nūc tale. nūc vō tale attendim9 quia vtrūqz simul nō valem9. In loco. qm̄ nūc hic nūc illuc cogitationē ducim9. quia simul vbiqz cogitare esse non valem9. In tpe. qm̄ nūc preteritam presencia nūc futura consideram9. qm̄ nūc habitā cognicionē intermittim9. nūc intrinsecꝰ

sa utiñ resumim⁹. Quo vicissitudinẽ recapere
possit sapiã. que oĩa simul et semel sb vno
visionis radio cõprehendit. Simul qa oẽz
essentiã. oeiñ formã. oĩa loca. oĩa tpa. Se
bitñ imittit. sed qd semel est semp est. et
qd totñ est semp est. Oĩa videt. et de oĩbz oĩa
si totñ corpus tuñ oculus eẽt. nec aliud tibi
esset. nec aliud vidẽ eẽt. quocñq se res ver
teret. pñs tibi nõ esse non posset. et sub vno
visionis ictu ĩmobilis ymanẽs cõprehen
deres quicqd quaq versñ in respectñ habẽs
Immo nõ nisi ante te ternes. quicqd circñ
quaqz positñ habẽs. Res tñsiret et visio sta
ti non nisi pñs eẽt. Uisñ autẽ quia ex pte vi
des. mutabiliter vides. et cñ res videnti tñsit.
aut videnti desinit. aut sentñ visionẽ muta
biliter trahit. Qd si totus oculus eẽs. sic muta
biliter non vidẽs. Quicqd igñ ex pte est. mutabi
le est. et quicqd ex pte nõ est. ĩmutabile est.
Deus autẽ tu idem es. et eẽ vtuẽ et intelligẽ
tñ per essentiã ex pte non sis. nec per sapi
entiã ex pte eẽ potes. Sed sicut ĩmutabilis
est eius essentia. ita et eius sapientia. Qz deus
nõ ex opa sapientiã suã diligit sed eõm ipso.
Capitulum lxxvij.

Homines sepe solẽt diligẽ scientiã suã ex opus. non
opus ex scientiam. sicut est scñã agricu
landi texendi. pingendi. et cetẽra hmõi modi.
ubi prorsus pricia iudicanda ĩutilis. nisi conse
quat in ope frñs utilitatis. Absit autñ ut
credamus qd deus sapiaz suã ppter opa que
sua non nisi ppter illã amat. Potẽa enñ
dixit. hic est filius meus dilectus. in quo mihi
placuit. non in terra aut in celo. non in
sole et luna. et cñ quia et si ista suo modo pla
cita sñt. tamẽ nisi in ipso et per ipm placere
non pñt. Tanto enñ amplius amore in eo
digna sñt. sñto vicinius ad eius similitudinẽ
accedñt. Beatitudo quidẽ nusq vertit qm
in summo bono collocata. Deus igñ solus
et ppie et principaliter beatus est. Beatus autñ
quo eẽ pt. tu idipm nõ placet quod ẽ. Si
igñ pater et filius et amor pris et filij vnus
sñt. et vnus deus sñt. cñ in solo deo vera beatitudo
sit nãe est ut quisq amet seipm. et adiungẽ
quisq aliñ. Uelq enñ beatitudo veraciter dici
posset. ĩmo poti⁹ summa infelicitas foret. si
per cõtrariã voluntatẽ se diuidẽt. et per
eandẽ naturã ab ĩuicẽ separari nõ possent.
Sicut igñ natura vnus sunt pr et filius et a
mor pris et filij. ita quoq voluntate et amo
re vnus non eẽ nõ pñt. Uno amore se diligit
quia vnus sñt. nec aliud est quod qsq amat
in altero. qm qd quisq amat in semetipso
quia nõ aliud est qd quisq est qm qd alter
git in seipso. et qd amor pris diligit in filio
hoc idẽ filius dili
git in seipso. Hoc idem filius diligit in filio
filius meus dilectus. in quo mihi cõplacui. Hoc ẽ
quod mihi de me placet in ipso est. extra ipm
non est. qa qd ego sum ipse est. Quia enñ ali
ud qm ipse non sum. extra ipm placere mihi non
possum. Quicqd michi placet in ipso. et q
ipm michi placet. Ipse est sapia per quã
fecisti oĩa. In ipso eternaliter disposui. quicqd
meum diligo quanto perfectius illud prime dispo
sitioni cõcordare video. Absolute putare qm ip
se tm sit mediator in reconciliatiõe hoim
quia per ipm etiã cõmendabilis et placi
ta fit aspectui meo condicio oim creaturñ
In ipso examino tuncta opa mea que facio.
et non amare nequeo quod intueor simile
illi quẽ amo. Solus ille me offendit q ab
eius similitudine recedit. Si ergo vultis mi
hi placere. estote ei similes. Ipm audite. Et si
sistis. ipm imitando redite. In ipso datur pe
ceptñ ut persistatis. consiliñ ut redeatis.

Quali proficere debet vita hoĩs ex cõtemplatiõe
Capitulum lxxviij.

Quid autẽ nobis prodest si in deo cognoscim⁹ maiestatis
celsitudinẽ. et inde nullã nobis
colligim⁹ utilitatẽ. Appareat ergo qm ibi
fruim⁹. appareat qd ibi videm⁹. Si ibi vide
mus potentiã. apportem⁹ luce diuini amo
ris. Si sapiam. apportem⁹ luce virtutis. Si
benignitatẽ. apportem⁹ luce dilectionis. Po
nenia torpentes ad amorẽ eruitet. sapiẽcia
ignorãtie tenebris excecatos illuminet. be
nignitas frigidos calore virtutis inflãmet.
Tres ergo dies sñt tuisibilis lucis. quibz ite
rius spiritalis vite cursus distinguit. Pri
mus timor. secundus virtus. tertius caritas.

Primꝰ dies solē suū habet potentiā. secūdꝰ sapiam. tertiꝰ benignitatē. Potentia ad patrē. sapia ad filiū. benignitas ꝓtinet ad spm scm. Bonu dies iste. qui nūq̄ trāseūt. De illis. ꝓpheta ait in diebꝫ meis ēuocabo. Istis diebꝫ hoīes implere pñt. vbi futūs supuenientibꝫ presentes non transeūt. vbi nūs nō augetꝫ claritas multiplicatꝫ. Primū hoīes sub pāo constituti per legē increpati sē et cognouerūt deū timē iudicē. quia cognouerūt iniquitatē. Jpm ergo timē. hoc iam erat cognoscē. Jam dies erat sed necdū clarus. qa ꝑtī adhuc tenebris caligabat. Venit ergo dies vitatis dies salutis. qui pcm destrueret. claritatē prioris diei illūaret. et timorē non tolleret. sed in melꝰ cōmutaret. Sed necdū plena erat claritas. donec adiūgeretꝫ veritati caritas. Nā ipsa vitas dixit. Cū aūt venit ille spūs vitatis xc. Ecce tres dies sunt. Dies timoris q̄ manifestat malū. dies vitatis qui aufert malū. dies caritatis qui restituit bonū. Nitimur ergo de die in diē salutare eius. De hijs dicit ozee. Vi uificabit nos post duos dies xc. Sicut ergo ipē ut nostrū in se et per se salutē operaretur tres dies habē voluit. ita et nobis ut nrām in nobis per ipm salutē operēm tres dedit dies. Ideo eūm sexto die mortuus tē. septīo die in sepulchro requieuit. octauo die resurrexit ut simili mō primū potentia in die suo ꝓtimorē nos a carnalibꝫ desideriis foris ostendat. deinde sapīa in die suo uteꝰ in abscondito contēplationis sepeliat. postremo benignitas in die suo per desideriū diuini amoris viuificatos exurgē faciat. Qa sextus dies ad laborē septimꝰ ad requiē. octauus ꝓtinet ad resurrectionē De duplici amore et spūalibꝫ mansionibꝫ arche. Idem in libro

Erat vnū de archa noe pꝰ. Ca. lxxiiij. et vim bonū hoīs plena erat pfūa cognitio sui conditoris. sed proiecta a facie dni suī est vagus per inordinatā cōcupiscentiā. profugus per petrectricē conscientiam. Cuiꝰ voce etiā illud apte subiungitē. q̄squis inuenerit me occidet me. Quia mentē diuino desertā auxilio. q̄cūq̄ temptatio ꝑcusserit subuertit. Cor ergo hoīs quod prius amori diuino affixū stabile ꝓstitit. et vnū amando vnū ꝓmansit. postq̄ per desideria terrena diffluere cepit. quasi in tot diuisū est. quot ea sit que cōcupiscit. Sicq̄ fit ut mens que vim bonū amare nesciat. nūq̄ valeat eē stabilis. quia desiderij sui fine i hijs que amplectit non inueniens. dū semper se desiderio extendit. sequens id quod consequi non valet. nūq̄ requiescat. Hugꝰ mūdi amor in pncipio dulcis eē videt. sed finem habet amarū. Amor vō dei ab amaritudē incipit. sed vltima ei dulcedine plena sit. Oīs namq̄ hō id est carnalis primū bonū vinū ponit. sed sponsꝰ nr postremo. Si deū amare cupimꝰ ꝓmū eū cognoscē satagamꝰ. Tanta est enī species pulchritudīs eius. ut qui potuit eū vidē. non possit non diligere.

Tres mansiones in archa significant tres ordines fideliū qui sē in scā eccl̄a. quor primi vtunt mūdo licite tm. secundi fugiūt et obliuiscūt mūdū. tertij nā oblii sē mūdū. et hij sē ꝓpinq̄ deo. Qđ in superioribꝫ archa contrahitē in inferioribꝫ dilatatē. hoc significat q̄ in sancta eccl̄a maior ē nūs carnalē vitā ducentiū q̄ spūaliū. ita ut semp q̄nto ꝓfectiores tanto sint pauciores In supremo ad vnius cubiti mensurā archa contrahitē. quia xp̄s caput eccl̄e sue. qui est sāis sanctor per naturā consimilē mīhoīes est. et per virtutē singularē sup hoīes est. Secundū illā sententiā q̄ mīnsecꝫ altitudinē archē distinguim in q̄nq̄ mansiones hec sē q̄nq̄ sinitus. tres presentis vite et duo future. Primꝰ illor hoīm qui dicūt carnales secundꝰ illor qui aīales. tertius spūaliū. q̄rtus aīar exutorū a corpore. q̄ntus in anima et corpe resurgentiū. qui supimꝰ est. et cubito supremo contiguus. q̄a tūc oīm desideriorū nror finē ad vnū referimꝰ. De archa intellectuali q̄ cōstruit in corde. Idē in li

Il hoc quodāmō bro 2º Caplo lxxv.

rationalis aīa similitudinē habet creatoris sui. Quia sitit in mente diuina oīm rerū causē eternalē sine mutabilitate et distinctione tpali subsistentiā itā etiā in mēte nra pretīta presentia et futura per cogitationē simul subsistūt. Si ergo per studiū meditationis assidue cor nostrū inhabitare cepimꝰ. iā quodāmodo tē pales eē desitimꝰ. et quasi mortui mūdo facti. intus aī deo viuimꝰ. Habeamꝰ ergo

rectus vtiles et iustas cogitationes. q̃a de ti
li matia fabricabim⁹ archã nr̃am. Ista sũ
ligna que in aquã missa natãt. in igne
posita ardent. quia tales cogitationes flux
us carnaliũ delectationũ deorsũ nõ p̃mũt.
sed flãma caritatis incendit. Postea bitu
minabis archã tuã intus et extra. Nulla
tem⁹ enĩ in secreto consciẽ tue suauit̃ pau
sare potis. nisi prius malos et extra p̃man
suetudinẽ tolerare. et intus didiceris p ca
ritatẽ non odisse. Bitumen calide nature
est et nasci̊ de terra fulminata. et auritus
procreat̃ in aĩa tũre diuini iudicij. Archa
mi⁹ ab strepitu huj⁹ mundi. Sed q̃a nostre
condicionis infirmitas diu nos in silẽcio inti
me contẽplationis pausare non patit̃. exitũ
habem⁹ per ostiũ et fenestrã. Ostiũ significat
exitũ per opationẽ. fenestra exitũ qui
fit per cogitationẽ. Ostiũ deorsũ est. fenestra
sursũ. quia actiones ad corp⁹ ptinẽt cogita
tiones ad aĩam. Hinc est q̃ per fenestram
aues exierũt per ostiũ hoies et bestie. Qz aĩ
per aiẽ aĩa significet̃ et per hoiez corp⁹ ha
bem⁹ ex libro iob vbi dicit̃. Homo ad laborẽ
nasci̊ et aues ad volandũ. q̃m sic nati sum⁹
in hac vita ut si volum⁹ aĩam p contẽpla
tionẽ sublevare. nõe sit corpus per exercita
a laboris atterẽ. Cũ vo ostiũ in late positũ
dicit̃. hoc significat q̃ nũq̃ a secreto cordis
nr̃i per opationẽ exire debem⁹ ex ꝓposito in
tentionis sed ex accidenti occasione necessitatis.

De exitu actionis ad cogitationes. Caplm

Actiones alie sũ carnales lxxxvi.
id est q̃ ad vsũ corpis ptinẽt. alie spũa
les que ad instructionẽ mẽtis ptinẽt
Ad vtrasq; boni et mali exeũt. Quatuor mo
dis exim⁹ per contẽplationẽ. Prim⁹ modus
est q̃m consideram⁹ oẽm creaturã quid sit ex
se et ĩ cuius⁹ oĩa vanitatẽ. Quia sicut omnis
creatũ de nichilo ad esse venit. ita et cotidia
na mutatione indicat q̃a q̃ntũ in se est ad
nichilũ tendit. Secund⁹ q̃m consideram⁹ q̃d
sit ex dono creatoris. et cernim⁹ in ea diuine
tionis similitudinẽ. q̃a ipa que pro sua cõdi
tione mutabilitati subiacent. diu hoc ex bñ
ficio creatoris accipiũt ut nũq̃ prorsus esse
desinant. quodãmodo opus tpale eterni opi
ficis imitati stabilitatẽ. Tercius q̃m considera
m⁹. quo vtat̃ deus mĩsterio creaturaꝝ ad
iudicia sua ĩplenda. sive pro sua mĩa bñfi
cia largiendo. sive pro nr̃o merito supplicia
erogando. In hoc gen̊e contẽplationis audi
m⁹ oẽm creaturã tribz vocibz nobis loq̃ntẽ
Prima vox dicit̃ aurpe. secunda dicit redde.
tercia dicit fuge. Aurpe beneficiũ. redde de
bitũ. fuge supplicium. Prima vox est famu
lantis. secunda ãmonẽtis. tercia cõminãtis.
Vox famulantis est. celi dicit. mĩstro tabi lu
cem in die ut vigiles. tenebras in nocte. ut
pauses. Ego ad oblectationẽ tuã gratus tẽ
pora vicissitudines pario. temporẽ veris et es
tatis fervorẽ. autũpni plenitudinẽ et algo
rem hyemis. Ego alternãtibz incrementis
dierũ et noctiũ spacia simili ratione dissimi
lo. ut et varietas tollat fastidiũ. et
tibi pariat oblectamentũ. Aer dicit vitalẽ
tibi prebeo flatũ. et omne gen⁹ auiũ ad tuũ
mitto obsequiũ. Aqua dicit potũ tibi prebeo
sordes purgo. arenam rigo. et diuersor gen̊a
pisciũ ad tuũ esũ mĩstro. Terra dicit ego
te porto. ego te nutrio. pane confortio. vino
letifico. omnigenis fructibz oblecto. diu
tius mensas tuas repleo. Vox cõmo
nitis te qui fecit me ꝓp te. servio tibi q̃a
fructus sũ ꝓp te. ut tu serviaꝝ illi q̃ feci
sticũ redde debitũ. accipis benignitatẽ
redde caritatẽ. Hoc tribuit et hoc exigit
deus. Vox cõminantis est. Ignis dicit. a
me cõbureris. aqua dicit. in me submerge
ris. terra dicit a me absorbeberis. infer
natura dicit a me deglutieris. Quia oĩs cre
atura sicut ex condicione sua hoi frãulat̃.
cõminat̃. ut in singulis arentiis ꝓpeti tẽ
ant. q̃d se meruisse cognoscãt. Quartus
modus est q̃m in eis cogitam⁹ nõ malis
infirmitatis subsidiũ. sed libidinis oblecta
mentũ. Hoc oculo eua lignũ vidit et cõ
medit.

De adaptatione exitꝰ cordis et colli

Qui hoc modo hc. Caplm. lxxxvij.
per cogitationẽ exeũt silẽs sunt
cordo qui reversus non est. Qa
dũ foris quod male delectat̃ inveniũt. ad
archã consciẽ amplius redire nolũt. Re
liqua vo tria contẽplationũ gña in exitu

columbe figurata ſt. Que vana exiuit ꝛ vana non rediit, qa foris uenit qđ intus nō habuit. nec tamē foris amauit qđ intus detulit. Ramus oliue uiretis bonū metus affim demōstrat. qa sepe sā viri qntoma gis foris opa diuina aspiciūt. tāto magis intus in amore cōditoris vivescūt. In pmo ergo matia vanitatis inspecta. in nobis geneat contēptū mūdi. in scando simu lachū ratiois laudē dei. in tertio instru mentū dispensatiois timorē et amorē di. in qrto cupiditas incentiuū libidis. Jnt i gitr exitū tauceam⁹ ne egrediam⁹ temē. Nemo de consīa sua confidat. Oyna intus virgo intus casta. intus columba fuit. sed qa colū ba seducta fuit non hīs cor. egressa foras colorē piter cū noīe mutauit. Que vi opp mitr patet q nō ideo exit ut cor rūpat. sed tamē qua temē exijt pudicitie sue dāp na etiā nuitn sustinuit. Ad autē subiun gitr. conglutinauit eā sibi. hoc est indauer uenit. et amplius ad archā redire noluit. Tres mansiones intellectuali archa sig nificāt tria genā cogitatiōnū. rem vtile naturū. sed inter has oēs precipue vna est natūria id est caritas. que nos deo cō iungit. et ideo in sūpmo archa ad vnū tabitū colligit. ut iā vnū cogitem⁹ vnū exptem⁹. vnū desideremus dnm ihm xpm In prima ergo mansione est cognitio. in scanda opus. in tercia vtus. in sūpmo pmiū virtutis dnī nr. ihūs xps. Hos gradus habes in psalmo vbi dicit bonita tem et disciplinā et scīam. tc. si conuertas scientiā et disciplinā et bonitatē doce me dne ihu xpe. De semiatiōe et profectu virtutū

Ex timorē sapie. Ex lib⁹ 2°. Cap⁹ xxviij

Semiat sapia. qa timor dnī pn cipiū sapie. Per gratiā rigatur per dolorē morit. per fidē radicat. per deuotionē germinat. Deuotio ē feruor bone voluntatis quē mens cohibē non valens certis inditijs manifestat. Ver di uidit in tria. in zelū et cōpassionē et be niuolentiā. Zelus est dū pro amore iust tie defensorē vltro se offert animo. cui lūp nia vitatis pati nō sustinēs. Cōpas sio est qn miseriis alior condolem⁹. Be niuolentia est qn propta voluntate bene

fitia rogata ānuim⁹. Sexto loco sapia p compūctionē oritur. Ipter scipsā vero que renda ē sapia. nichil enī melius est. Et iō indignus est sapia q aliud per ipsā qī ipsa obtinere intendit. Qui nō ut possideat. sed ut venalē prostituat sapiēta quaerit. Preterea si xpc est sapia. si sapia pro hūa na laude queritr similis ēt cōvincit pdito ri iude. qui xpm vendidit. Jgit per timorē exim⁹ de terra nīa. per gratiā de cognatio one nīa. per dolorē de domo pīs nīi. per fidē et deuotionē dnm sequim⁹. ac deinde sexto gradu terra nobis promissa p cōpūc tionē demonstrat. Egressis autē de tra nīa alia terra a dnō ondit. qn nobis pfectē hu ic mūdo mortuis quodda iam de futis gau dijs quasi delonge adorare concedit. Septi mo loco per desideriū requirit. Sanct cōpunc tio incendio compat. utr desideriū simile est fumo qui de incendio nascit. Postq̄ at per ignē cōpūctionis rubigo pīa a mēte fuerit consūpta. et ille intimus fulgor ī cor de micare cepit. confestī animus in qndā contēplationis speculā sublevat. ibiq; quo dāmodo sepo alior effluis. quandā ut ita dicerī lucidā regionē et terrā nouā eius pspicit. Aquirat subter se in ymo quo p stratus iacuit. mirat sup se in sūmo quo eleuatus tendit. Gaudet se iā tm euasisse quod doluit. dolet se tm adhuc abesse ab eo qđ diligit. Conat igit festinat ascendit ar tius per desideriū. Et quēadmodū vir gula fumi qnto magis sursū tollit tanto āplius extenuat. ita celestibz appropiāns. et omē terrene concupie nebulā euaporās totus spūalis efficit. tandēq; se hūanis subducat aspectibz dū ad terrena ista et visibilia co rupiscenda āplius exire recusans. in abscō dito fratci dnī gloriat. Octauo loco per caritatē roborat. Caritas similis est vino quia quos tebriauerit reddit hylares fo tes audaces obliuiosos. et quodāmodo insen sibiles. Nono loco p spem viret. Est enim spes quasi meoria quedā iuisibiliū gaudi orū. que in corde hoīs recondita tale facit illud intrinsecus. et non sinit aresce frigore

infidelitatis in hyeme pñtis vite ¶ Deamo
loco per circūspectionē frondesat. et expā
dit ramos. Jn contēplatiuis in altū sur
git. in actiuis in latū se expandit. De il
lis q ramos expandūt in altū et nō in latū

¶ Vnt vō nōnulli qui Cap. lxxxix.
per quietē diuītus sibi concessam
pīmo multū in contēplationē ex
cresc. sed dū vidēt alios simplicioēs fra
tres actioībz terrenis ipliciri. eos in cōpa
cione sua despiciūt. et dū ipi steriles sūt a
bono ope. bona in opa in alijs nō ptimes
cāt iudicare. Necesse enī est. ut in oculis eo
vilescant sua aliena. qui de suis mītis senti
unt īmoderata. Vel fieri posset ut vitā ali
enā iudicare presumeret. nisi prius in se tu
muissent. Que tm superbia primū se palliat
sub specie zeli boni. et psuadet decepte mē
ti non cē pfectū amatorē iustitie. qui con
sensū prebet culpe aliene. Cū aūt delicto a
lieno otio consentitur. qui negligit dū pt
delinquentē arguē. Hoc igit male puida
mens errore decepta totā se curiositati de
dit. et paulatī cvescente morbo dū primū
erratu aliox īmoderate psequi assuescat.
postremo ad hoc deducat. ut quicq̄ videāt
vel apte cū pniari vel sinistre intpreta
ri coneī. Vt si forte aliq̄s pro cōi vtilitate a
liq̄ntulū solliciatari viderīt. hoc cupidos vo
cant. quos puidos cē psperit. auaros no
minant. Eos aūt qui se affabiles et hilares
omībz prebēt. vicio adulationis inseruire
dicūt. Illos vō qui sepi⁹ tristicia vultu p
ferūt īuidia tabescē credūt. et quos ala
cres et deuotos in mīstrando psperint
aut graues īuenerīt quasi pigros et iēr
tes accusant. Strēnuos morbo ypocrisis
laborare. et eos qui plus nūtati īdulgēt
luxui deseruire existimāt. Hūc quidē er
rorē multiplex confusio sequit. Mala sic
dem et pestilēs curiositas que secretū alie
nū īprobe scrutari cōtendit. sepe q̄nuis
nichil īueniat. qd iuste reprehendē possit
peruersa tm suspitari non desistit. Si vero
aliq̄d dignū reprehensione īuenerit. statī
tumidā mentē non ad cōpassionē sed ad
conceptū trahit. Conceptus autē irā era
tat. quia typo superbie inflatus animꝰ in
tolerabile cē credit. quicq̄ ab eo sustinet
quē despicit. Deinde ira in indignacioēm
cresc. indignacio in contumeliā. cōtume
lia odiū parit. Jnuidia vō aīo tedīū gig
nit. et suffocato grandio mētis in semet
ipsa consciā tabescat. Jut sibijpsi grauis an
mꝰ. et qī plūbū īmobilis pmanēs sursū
erigi non valet. Et qui p⁹ pēnis cōtēpla
cionis celos penetrare consueverat. nunc
grauī pressus pondē sub se tradit. Pho
resc tenebras suas q̄s inē patiēs. et si pos
sibile cēt aufugē vellet semetipm. Jgit
reluctā consciā foris fundit. terrenis se in
miscet actionibz. ut vel occupatus obliuis
ci possit malox suox. Et qua leuius esse
iudicat omē malū corpso qd intus tolerat
nā miser eā dolores sue occupacioīs foris
amat. Et qa veram dulcedinē longo tedio
palatū cordis gustare non didicit. carna
lis concupiē acetū sitiens aīa cū desiderio
bibit. Jgit iste qui per sapiaz excreuerat.
de altitudine sua superbiuit. et ideo bonū cē
ei ut precadat et assuescat in latū expandē
ramos suos. Bonū est ei ut intermisso stu
dio contēplacioīs. ad tpa foras exire cōpel
lat. et exteriora dispensanda suscipiat. ut
discat exprimēto. q̄ difficile sit per officiū
exterioribz deseruire. et tm per desideriū
interiora nō desere. Et cū se ad curā suscep
ti regimīs impare cē cognouerit. tūc sciat
quid de hijs sensisse debuerat. quos prius ī
eodē loco positos mō sideate despiciebat.
Discat cē prouidus et circūspectus. et nō tor
pescat otio. ut an plenū alīam firmet. nō
solū quid eueniat. sed quid euenire possit
attendat. De exercicio circūspectioīs qd est ī
Odi quatuor. Cap. lxxxx.
quibz circūspectio exercet. sūt q̄tuor
timor. cura. nūtas. affectus. Timor
est anxietas pcidutandi. Cura est solicitu
do euadendi incōmodi. aut cōmodi adipis
cendi. Nūtas est debitū dandi. a indigencia
accipiendi. Affectus est desiderium pfruendi.
Timor premit. cura trahit. nūtas ligat.
affectus vulnerat. Jgit ira dei pre timore p̄
mit. vanitas mūdi curas superfluas īmittē
do deorsū trahit. Jnfirmitas nre condicio
nis diris nos nūtatibz ligat. īuidia diabo
li illicitis desiderijs nos inflāmando vulne

rat. Sed in hijs omnib; dei seruus exercetur
ad premiū. et tūc quoq; ei subiectu mala
seruiūt. cū eū affligendo probant nō subiu
gant. quia cōflictus vicioz ẽrcita sūt virtutū.
Et sicut sepe cadendo discat homo qualiter
gressū figere et caute ābulare debeat. et in
conflictu belli qui frequēt plagatus ē cau
cius venientē ictū ẽuadit. Sic qui a dyabo
lo sepe decipit. subtilius postmodū versu
as eius deprehendit. et machinacoēs sub
uertit. Et hoc est q; multos videm; post sce
lera magna ad virtutū sūmā consendē
et tanta virtute oēs dyaboli conatus cont
se erectos atterē. ut in quo sepius viuisse gau
debat. iā non spoliasse. sed contī sepius eos
armasse videat. Ex ibz .i. cioze nātitate assū
nasti q; rū .i. cura. Ad ei tēm; iadē. sollicite stu
dem; euitnē. Et q; dolem; adēē. solli. te studem; n
uob; amouē. Et q; desidam; adipisci sollicite studem;
obtinē. Et sic p; assiduē passionis sequit; cura
sollicitudīs. et post sequit; conatus in exercio
opacionis. et per hoc crescit cautela curum
spectioū. Et quia ex vicio nīe corruptioīs
solliciti sum;. pro eo adipiscendo q; puer se
cupim;. vel eo euitando q; superflue formi
dam;. fit ut cautelā curūspectioīs q; in bo
nis studijs cōparare neglexim;. p; multa
studia fucale acquiram;. Sepe qui animē
mortē nō metuit. mori in carne nō ptimes
cit. Et pro hijs euitandis laborāt hoīes. q;
seruis dei nō solū fugienda nō sūt. ymo etiā
nō nūq; eū firmis cor agnosat; appetenda.
Similit sepe hoīes pro carnalibz desiderijs
adimplendis pluimos labores graues et a
maros libent; tolerant. quos pro amore e
terne vite vel ad modicū subire recusant.
et dū per experimenta rerū multa discunt.
quasi ex ipsa occupacoē sua prudencioz
fiunt. Sed tales aliq; miseracione diuina
ab errore suo cōuersi in bonis agendis tan
to cautiores fiūt. q;nto in malis p;petrādis
prius studiosiores extiterūt. Vnde mā fesse
ostendit; hoc eiā eis profuisse. q; ad tēpus
derelicta videbant;. Vpter quod supius dic
tū est quatuor ēē que exerceant curāspectio
nē. timorē videlic; curā nātitatē. affm. De
subdiuisione timoz ḡtuor. Ca. lxxvi.
Res sūt timores. mūdani vel car
nales timor vilitatis. timor pene.

timor mortis. quoz singula curas suas ge
nerāt. Nātitas aut̄ duplex est. Alia in
debito dandi. alia in īdigencia accipiendi.
Aliter enī dimit; nāte est tributū dare cesa
ri. aliter nāte est dare estus ventri. Vter
q; tī exactor est. et cesar et venter. Vtriq;
tributū est et esca et pecunia. Sed si ppi
us considerare volum;. minus nocet cesar
tollendo pecuniā. q; venter accipiendo es
cā. Cesar semel auferendo pecuniā sollici
tudinē tollit. venter aut̄ sine intermissione
exigendo escā nūq; nos sine sollicitudīe ēē
pmittit. Cesar auferendo pecuniā per pau
ptatē hūiliat. venter accipiendo escā per
habundanciā ad vicia nos inflāmat. Ce
sar auferendo pecuniā magis nos alleui
at. venter accipiendo escā et corpus nīm
piter et aiām grauat. Et ut breuit; con
cludā. ego per oīa miserabiliorē video eū
qui seruit ventri q; illū qui seruit cesari
Nātitas que in debito dandi est multis
modis accapit;. Debent enī prelati subiec
tis prudenciā. subiecti prelatis obedien
ciā. equales equalibz caritatē fraternā.
sapientes insipientibz doctrinā. diuites
pauperibz alimoniā. Et sicut de timoribz
dictū est. sic eiā singule nātitates generāt
curas suas. Affīs est desideriū pfruendi.
Bona desideria sūt spūalia. mala sūt carna
lia. Spirituale desideriū q;si vinū dulce sua
uit; tebriat. carnale q;si vinū acidū et in
torquatū in furoꝛē vertit aut̄ necat. De il
lo dicit;. Calix dnī tebrians q; preclar; est.
de hoc aut̄ fel draconū vinū eoꝝ. Ca. De flore
et frū arboris sapientie. Cap. lxxvii.

Post hec arbor sapīe per disciplinā
floret. In flore tria sūt. species
odor que oīa p; similitudinē in bo
no ope ūenim;. vbi future retribucioīs
p;miū exp;tat;. Per exemplū fulget. per
odorē demulcet. per virtutē fructificat.
frūs boni opis est virtus occulta rēe in
tencioīs. Proinde quisq; vacuus a virtute
bonū opus in oculis hoīm foris exhibet. velut
arbor est que sine frū floret. per paciencia ma
turescit. Inchoata virtus non prodest.
nisi ad finē pducat;. Per mortē carpitur
ut ad cōuiuiū regis eterni trāsferat;. Ibi
tabus dei crimā quia ei cōplacebit; in nobis.

et ipē cibus nr̄ erit. quia nos delr̄abim̄ in ipso. ut illud ꝓphe cōpleatur in nobis. ſacia bor tū apparuerit gl̄a tua. Contludam⁹ er go ſūmū pfectionis gradū. et dicam⁹ per contēplationē abac. De qua ꝑsalmista dr adimplebis me leticia cū vultu tuo. delecta tiones in dextera tua tua vſq; in finē. Ecce arbor ſapiē nr̄e per vb gradus vſq; ad ſū mū marem̄tū puenit. De edificatiōe tēpli in corde hoīs. Exquarto lib⁹. Cap. lxxxiij.

HOtus in quo edificari oporteat domū dn̄i est cor hoīs. materia cogitatio nes mūde. Nemo se excuset. Non est mā teria tibi sine. et ignotus exhibere regiōes ad compandos lapides preciosos et mar mora electa. nec cedros excelsas imasas de libano ꝑ alta maria nauib; conduc tis aduehere. aut numerosa artificum milia congregare. qui et thesauros regū attenuare possent. Nichil hoꝝ a te postu lat. in te et de te fabricabis domū dei. Ar tificiū aūt duoꝝ est. dei videlicet et hoīs Deus enī qui dignat⁹ est hoīe habitare. non dedignat⁹ sibi cū hoīe habitaculū ꝑparе. Po inde non debet homo suā imperitiā a infirmitatē considerās desperare. sed eī potius q̄ sciēti opari dignat⁹ attende. Dei enī est virtus et sapia. et non pt̄ aliq̄s a cū virtute deficere. aut cū sapia ignorare quapiā cū idem ipe sit qui et nobis opan tib; bonū cooperat⁹. et non opantib; ut ve lim⁹ et possim⁹ opari bonū largit⁹. In omī edificatiōe tria st̄ precipue conside randa. ordo dispositio et definita dimen siones. Sup est igit⁹ nūc ut inq̄ram⁹ qua lē oporteat ee ordinē et dispositionē cogi tationū nr̄arū. ut ex eis construat⁹ dom⁹ dn̄i. Nam q̄ a res mundane q̄s inordinate ap petim⁹ infinite st̄. cogitationes quoq; quas ex ipa rerū memoria intuscepimus finite ee non pmit. Nā dn̄s per singula mo menta alie ex aliis exorientes multiplia ter prodeūt. nec ipi nos comprehendē vale mus quo ordine aut quo ad cor venerūt. a corde tenebrant. Deinde si ordinatus et stabiles ac quietus cogitationes habere vo lum⁹. ab hac īmoderata distractiōe corda nr̄a cohibere studeam⁹. Hoc autē fieri po terit si certus quasdā et determinatas res nob⁹ preſtituamus. in quib; et assidue intentio cor dis versari. et meditatio exerceri possit. Tri a enī st̄. id est per infinita distrahi. ut eode semp ꝑsistere. modeatte vagari. Quor vnū habere nō possum⁹. vnū habē nō debem⁹. Et idcirco hoc solū sup est. ut q̄a adhuc ve corde stabiles ee nō possum⁹. uter saltem ab īmoderata distractiōe corda nr̄a colli gam⁹. ut dn̄i semp nitidā mun⁹ instabiles fieri. semp magis ac magis imitam⁹ ve rā stabilitatē imitari. Et ut qđ loquim̄ per exēplū manifestius fiat. in ymo pona m⁹ mundū. ut summo deū. in medio collocē m⁹ hūanū aīm. Deinde consideram⁹ deorsū in mundo isto magnā quandā et horribi lē oīm rerū confusionē. et infinitā huma narū mentiū distractionē. surs̄ū aūt ad deū ꝑpetuā et incōcussā stabilitatē. Post h⁹ imaginem q̄ hūanū aīm de hoc mundo surs̄ū ad deū ascendentē. et ascendēdo ma gis semp ac magis in vnū colligentē. et tūc ꝑspiciat⁹ vide potero⁹ formā archē tipi que in ymo lata fuit. et surs̄ū in an gustū surrexit. quousq; ad mensurā vni⁹ cuiusq; in cataumie suo puenuret. De reno catiōe sponse ad sponsū. lxxxiiij.

PRimus homo postq̄ foris aurē ad suasionē serpentis aperuit. aurē intus ad vocē dei clausit. Quia ergo audi tū intus ꝑdidit quo deū loq̄ntē audiat. reuocans nos deus ad se foris clamat. Sed cū loquit⁹ semp se subtrahit q̄ occultari volens. ut mentē hūanā. et per hoc quod loquit⁹ de se āmoneat. et per hoc q̄ se oc cultando fugit ad se trahat. Irritat enī desiderū nr̄m ut augeat. quia loq̄ndo amorē suū ut nobis exaltat. et fugiendo ut se sequam⁹ inflāmat. Tale est enim cor hoīs. ut si qđ diligit adipisci nō valeat ampli⁹ desiderio ī ardescat. Sic ī cantico⁹ canticoꝝ sponsus velit. stat post parietē. pro spicit per fenestr̄as et cancellos. ut q̄ lateat. et non lateat. emittit manū suā per foramē tam git sponsā. et sono depresso. voce tenui vo cat eā et dicit. veni. Illa ut sponsū audit adesse surgit mox festinat. aperit. brachi a ad amplectēdū parat. liquefit aīa eius feruent ꝑcordia eius. exultat gaudet tri

pudiat. Sed ille cū teneri putrī declinat
et subito q̄ de medijs elapsus amplexibz fu
git. Quid est hoc? dū non q̄ritur q̄rit. dū
non vocat venit. dū āt queri declinat. et
dū vocat fugit. Si nō diligit quare vēit. a
si diligit q̄re fugit. Diligit auē et ideo ve
nit. sed q̄a hic nō diligit ideo fugit. Hic nō
diligit id est in hoc mūdo in hoc exilio. sed vo
cat nos ad terrā suā ad patriā suā. q̄a non de
cet tales amor patriā istā. Imminuto amo
ris cēt vilitas regnōs. Jocundꝰ amor amenū
querit locū. ideo cōmendat nobis terrā suā.
ideo laudat patriā suā. Ideo dixit flores ap
paruerūt in tra nra. Primi hoīs natā ita
a deo ordinata fuerat et instituta. ut mēs q̄
corpi p̄erat per sensus quidē mūsteria cor
poris foris ip̄leret. sed intꝰ per rationē sēp
ad creatorē suū intendet. Et nichil foris age
ret. qđ ex ea dilcione non procedēt. et ad ea
dilcionē nō p̄tinet. ita ut oēm actū et affec
tus imperet. et ratio disponet. et sensus im
pleret atq; p̄ficet. Sed postq̄ merito p̄ua
rationis sue electus est a facie dñi sui est
cetus p ignorātiā mētis. īstabilis p concu
piscentiā carnis. Quibz ab illo in oēm pos
teritatē tūsfusis vniūsa mala exorta sūt. p
unde post illā primā veri condicionē que
facte fuerāt ut stantibz subessent. nūc erat
alia facē que iacētes erigerēt. Que tāto p̄mis
digniora sūt. q̄nto magis nāturia. et q̄nto dig
nitate precedūt. tāto p̄lixiori tpe currūt.
Illa enī sex diebz fīm sūt. istn sex etatibz fiūt.
Sex diebz fīm est veri condicio. et sex etatibz
p̄ficit hoīm reparatio. De illis qui in archa
non saluant̄ sed pereūt. Capl' lxxxv.

Considare possum⁹ tres maneries
hoīm. In diluuio sine archa sūt infi
deles quos carnis desideria uoluūt
qui p̄ter hāc vitā tūsitoriā aliā ēe nesciūt.
In diluuio archā īnt sed in ea non manēt
hij q̄ vitā īmutabilē ēe venturā credere di
cerūt. sed tp aluī veri delectatiōi aīm su
um subiciūt. Nam ubi quisq; secm interiorē
hoīem habitare dicit ubi cogitatiōe conui
sat. Itaq; hij qui delectatiōnē cordis sui i va
nitate huius mūdi constituūt. q̄ibus archā
fidei habeant. intꝰ tū naufragi sūt. Vt tace
am ceteros mūdi amatores. quot mō lr̄atos
cernim⁹. q̄ xp̄iani vocari volūt. et cū ceteris
fidelibz ecclesiā intrāt. et de sacm̄ētis xp̄i p
ticipant. in quoꝝ cordibz sepius ē mēoria
saturni. iouis. herculis socratis. platonis.
et aristotilis q̄ xp̄i et scōꝝ ei⁹. Magis poe
tarū diligūt. et vitatē sc̄ptur aꝝ aut negli
gūt. aut qđ peius est irrident aut contēp
nūt. Ego eis pronūcio. q̄a eis in fine sonā
di sē. quos nūc in cogitatiōibz suis p affec
tū cordis sibi cōiungūt. Quid illis p̄dest ha
bere fidem. et nō manē in fide. Quid illis
prodest nauē integrā habē. et in fluctibz
non dirā naufragiū pati. sed sponte fac.
Quid prodest vitatē cognoscē. et falsitatē
diligere. Non sūt tales qui vere fideles sūt.
Audi qualis unus coꝝ fuerit. et tales oēs
intellige. Iex dei eius in corde ipsius. Sola
ergo nauis fidei mare tūsit. sola archa
diluuiū euadit. Q̄mdiu caro concupiscat
aduersus spm̄. oēs in hoc diluuio sūt. Sed
boni in eo sūt sicut hij qui in mari portāt
a nauibz. mali vo sicut naufragi q̄ voluūt
in fluctibz. Intelligam⁹ ergo in nob' esse
quod fugim⁹. in nobis ēe ad qđ fugē debe
m⁹. concupiscentiā et fidē. Concupiscentia
p̄tinet ad opa condicionis. fides p̄tinet ad
opa restaurationis. q̄a et ulla mordinate
amando per cōcupiscentiā diffluim⁹. et
ista pie credendo per fidē solidam. Et ideo
diuina monita totiēs nobis suadēt mū
dū fugē. non utiq; ut extra celū et terrā
eream⁹. sed ut in cōcupiscentia mundi
non maneam⁹. Ex cogitata enī mūdi spe
cie. nascit in corde affectus cōcupiscētie. Ex
inde si concupiscentiā mūdi declinā'e vo
lum⁹ prius nūc est mēoriā mūdi huius
a cogitatione nīa excludam⁹. Ita sicut
oculus pascit ex specie. sic anim⁹ cogitatio
one. et turpi quodā cōmercio ip̄udicam mēs
desiderio suo fruit. dū quodāmo intꝰ per
cogitationē rem cōcupitā amplexat. Fit
etia nōnūq; ut qđ frequēter cogitam⁹ on
ose aliq̄n concupiscam⁹ illicite. Reus sū
facti iudicat. qui per consensū in cogita
one delectatur. Cetin q̄ntū ad ipsas res per
tinet. quia oīs creatura dei bona est. nulla
res est que cogitari non possit sine pcō. Iur
sūq; si p̄auos affectus attendim⁹ nulla res
est in qua peccare nō possum⁹ cogitando.
Ira et de malo bene. et de bono male. de

mundo mūde. et de mūdo mūde possim⁹ cogitare. Legim⁹ scōs viros non solū cogitasse. sed et locutos esse et scripsisse de rebz mundis. quod utiq; non fecissent. si cogitationes rerū mundarū aiam inquinaret. Nichil interest quale sit illud qd cogitat. sed qualis affectus ex ipsa cogitatione generet. q̄a cogitatio mētē non polluit. ubi delectatio conscientiā non corrūpit. Expedit tamen ut obliuiscam⁹ mūdū. ne forte dū frequēter de eo cogitam⁹. ad eius concupiscentiā inflectam⁹. Qz per opa restaurationis vniūt cogitationes distincte p opa condit̄onis

Satis ut reor apte Cap. lxxxvi. iam demōstratū est unde hec infinita quā patim⁹ cogitationum nīarū distractio oriat. a mūdo videlicet et a concupiscentia ei⁹. hoc est ab opibz conditionis. Rursus q̄d sit illud per quod colligi possint in unū cogitationes nre hoc ē per opa restaurationis. Et q̄a ordo cē non pt ubi finis non est. supest ut relictis opibz conditionis. quoram⁹ ordinē cogitationū nīarū ibi ubi finite st. hoc est in opibus restaurationis. Hoc cū supius inuestigare p posuim⁹. quisnā videlicet cogitationū nostrarū ordo cē debeat. quatenus ex eis spūalis dom⁹ sapie in nobis edificari possit. Et q̄a ex rebz cogitationes venūt. oportet ut ex ordine rerū sumat ordo cogitationū Deinceps ergo tractare incipiem⁹ de opibz restaurationis relictis opibz conditionis. de quibz q̄l de quoda subterfluente diluuio egressi sum⁹. et nūc in opa restaurationis quasi in archā ingredim⁹. Igit opa restauratiois st oia que ab ipio mundi usq ad finē scli fra fiūt vel facienda pro restauratione hoim. in quibz et res gestas et psonas ipsas per quas et ppter qs et apud qs gesta st. loca simul et tpa ubi et qn gesta sunt considerare oportet. In opibz restauratiois tribz modis ordo considerat. scdm locū. scdm tem⁹. scdm dignitatē. Scdm locū. ut quid longe q̄d ppe gestū sit. Scdm dignitatē. quid humilius q̄d excellentius sit. Secundū tem⁹ quid prius quid posterius gestū sit. Historia longitudinē archē metitur. q̄a in serie rerū gestarū ordo tpis inuenit. Allegoria latitudinē. q̄a in pacto sacramētor⁹ constat collegio ppl'orū fideliū. Tropologia altitudinē archē metit. quia in profectu virtutū crescit dignitas meritor⁹. Anagogice prima mansio ē fides. secūda spes. tcia caritas. Vel sm anagogē prima mānsio ē cogitatio rei. 2a meditatio pauda. 3a cōtēplatio clara. Vel sm operationē prima mānsio ē studiū. 2a disciplina 3a bonitas. Vel sm statū differētes p 1a mānsio ē natūs 2a lex septa 3a vo gr̄ā. De tpibz et q̄busdā archē expositoribz. Idem in libro q̄nto. lxxxvij ca.

Ab adam usq ad diluuiū prima etas scli. cōtinens ānos mille centum. Secunda etas a diluuio usq ad abraham cōtinēs ānos cc. xcij. Tercia ab abraha usq ad dauid habens ānos nongentos xlij. Quarta a dauid usq ad trāsmigrationē babiloīs cōtinēs ānos ccc. lxxxiij. Quinta a trāsmigratiōe usq ad aduētū xp̄i. habens annos q̄ngentos lxxxviij. Sexta etas nūc agit. nulla ānor⁹ serie certa. sed ut etas decrepita ipsa morte temporis scli consummanda. Sūt alie adhuc differencie. quibz altitudo archē distinguat. Prima mansio cōiugati. secunda cōtinentes tcia virgines. Vel ita. Prima mansio repētia. secunda ambulatoria. tcia volatoria. Item per singulos angulos ascendentibz a frigore orientis id est a superbia. Prima mānsio est timor. scda ē dolor. tcia est amor. Ascendentibz a calore occidentis id est a concupiscentiis. prima mansio est patientia. scda misericordia. tercia est cōpūctio. Ascendentibz a frigore occidētis id est ab ignorantia. prima mansio est cognitio secunda ē meditatio. tcia est cōtēplatio. Ascendentibz a calore orientis id est a spūs feruore. prima mansio est tpantia. secūda ē prudentia. tcia est fortitudo. De vnite caritatis q̄ fortis sit et cruenta. Idem in tractatu de laudibz caritatis. lxxxv

Quis sc̄or⁹ a principio mūdi extitit iij. qui non caritatē nobis aut verbo aut scō cōmendauit. Caritas abel martirē fecit. abrahā de terra sua eduxit quia et ille per caritatē innocentē mortē ptulit. et iste natale solū libenter deseruit. Uterq; per caritatē terrena celū cōmutauit. Considerem⁹ quot rā mītes per tormēta ad regnū celor⁹ trāsierūt. Qualē ergo in eis vim amoris arsisse credim⁹ quos xp̄i dīm

ner sibi pepasse videm⁹? Conueniam⁹ nūc
con nrm. et videam⁹ si acquiescat nobis
oīa que mūdi sc̄i relinquē. non arridere
prospis. non condelcāri blandis. non con
gratulari letis. Dñe imp̄fm meū vide
rūt oculi tui. q̄ longe ab hac non diuam
p̄fectione. sed p̄fectois inchoatoē me vi
deo. Et certe parū ēat hoc amicis dei ut pro
amore eternoz ista sperneret. ista calca
rent. sed abiectis hijs omnīb⁹ alacriter ad vo
tū curretes. nec minis terreri poterāt nec
tormētis. Trahebat eos caritas. et ideo nec
retrahebat cupiditas. nec deterrebat ad
uersitas. Currebant ergo. mūdū post se
reliquerāt. deū ante habebāt. Sed inter
positu sc̄i tormenta. ut introgaret vl quo
desiderio hūc quereret vel qua constācia
illū desperissent. Introgata est vitus. pro
batu caritas confusa ī iquitas. Accedūt ad
penas intrepidi. et q̄ intūs mentē amor int⁹
vulnerauerat. tantū foris vulnera
sua despiciebat. O caritas quō illis sapie
bas. q̄n dulcis eis fuisti. quos tanta p̄pter
te sustinē coegisti. Quib⁹ illos ad te vinculis traxisti. quos mūdo et per blandimēta
retrahente. et per tormēta repellente p̄dere
tū non potuisti. Istu q̄ q̄da flumina in
undauerūt. sed multa fluīa et aq̄ multe
caritatē extinguē non potuerūt. O caritas
quō laudabo te? Si sapere te appreciarer
te. si scirem q̄nti vales precū appendere
pro te. Sed forte excedis angustias meas.
nec īuenire potero p̄ciū tuū p̄nes me. Da
bo tū q̄d habeo. r totū q̄d habeo tō dom⁹ nec sba
te cōmbo. et cū totū dedero. totū q̄ nichilū re
putabo. Oēs delīacoēs carnis mee. oēs iocūdi
tates cordis mei pro te libent ī pendā ut te solā p̄s
sidē valeā. Tu sola ī carior. tu sola vtilior
tu sola suauior. tu sola iocundior. Ampli⁹
delectans. habundātius sacians tuq⁹ sal
uans. felicius conseruans. Alijs enā amīc
tiabo de te. Dic michi o cor hūanū q̄d ma
gis eligis. semp gaudē cū hoc seculo vel ēē
semp cū deo? Quod plus diligis hoc potius
eligis. Audi ergo ut corrigas dilīonem.
non differas electionē. Vide quō totū tibi
est dilectio. Ipsa est electio ipsa cursus. ipa
p̄uencio et mansio et bītudo. Dilige ergo
deū. eligē curre apphende. posside. fruere.

Jam īquis elegi. qua via currā ut p̄uenia?
Da socios ne aberrē. Recte sc̄i vie dnī. et iusti ambulant in eis. Justicia ergo est via.
et iusti sc̄i qui in ea currūt. Nulla via iusti
cia rectior. nulla societas iustor melior.
nulla reqes deo tūquillior. Per caritatē
cor dilatat. corde dilatato via iusticie cur
ritur. Adhuc de cōmendatoē eiusdē lxxxix.

O Bona caritas. quid āplius dicā
de te? Ducē te dixi in via dei. quid
si teipsa viā dei dixerī? Adhuc inq̄t
aplius excellentioē viā vobis demonstro.
Tu es caput viarū rectarū. Omēs vie vīe a
te creūt. et in te vertuntur. Nā p̄cepta dei
vie sc̄i eius. que oīa a te pendent. et in te cō
sistunt. Tu es plenitudo iusticie. p̄fīo legis
cōsūmacio vtutis. agnicio veritatis. Via igi
tur es o caritas. Qualis via? Supercellens.
sūsapiens. dirigens et p̄ducens. Cuius via?
Via hoīs ad deū. et via dei ad hoīes. Tu de
um ad hoīem deduas. tu hoīem ad deū di
vigis. nec nisi per te ad alterutrū tūsire
possum⁹. Tu mediatrix es auersos vnī
ans. disuīctos socians. et dispares quoda
modo coequans. deū hūilians. nos sublimās.
illū ad yma trahēs nos a sūma erigēs. Sic
tū ut nec abiecta sed pia sit eius descensio.
nec superba sed gloriosa sit nra exaltatio.
Q magnā ergo vim habes caritas. tu sola
deū trahē potuisti ad tēas. O q̄ forte ē vin
culū tuū. quo et deus ligari potuit. et hō
ligatus vincula īquitatis disrūpit. Ysaias
si quid mag⁹ in laude tua dicē possim q̄ ut
deū de celo trahēs. et hoīem de terra ad te
lū eleuares. O magna vtus tua ut per te vs
q; ad hoc hūliaret deus. et vsq; ad hoc ex
altaret homo. Considero deū ex femīa na
tū. infantē pannis obsitū. vagientē in
cunis. sugentē vbera. Despicio postea com
prehensū ligatū. flagellis cesū. spinis coro
natū. sputis illusū. lanceatū clauis cruci
fixū. felle et aceto potatū. Illic indigna hic
dira passus. Et tū cur vel ita dignaret vel
tm pateret si causā querim⁹. aliā preter
solā caritatē causā non īuenim⁹. O caritas
q̄ntū potes? Si tantū īualuisti ergo deū;
q̄ntomagis ergā hoīes? Sed fortissis fra
lius vincis deū q̄ hoīem. q̄a quo magis be
atū eo magis deo est debitū a te superari.

Hor optime tu noueras. que ut fructi⁹ vince
res prius illū supabas. Adhuc nos rebelles
habuisti. qñ illū tibi obediētē de sede p̄me
maestatis vsq; ad infima mortalitatis nr̄e
suscipienda descendē coegisti. Adduxisti illū
vinculis tuis ligatū. sagittis tuis vulnatū.
ut amplius puderet hoiem tibi resistere cū
te videret. etiā un deū triūphasse. Vulnerāsti
impassibilē. et ligasti insuperabilē. trans
Hoc oīa fecisti ut corda nr̄a emollires. et in
sensibiles affectus cōpungēs. ut se a tempore
netraret. Nec in tantū hoc fecisti. Multi eū
sic a te supati sunt. multi tā tibi manifeste
derūt. Multi tā in suis precordijs sagittas
tuas infixas portāt. et alius adhuc eas
figi desiderant. Delectabiliter enī et suaui
ter vulnerati sunt. et plagas tuas se p̄cepisse
nec dolent nec erubescunt. O caritas q̄n
ta est victoria tua. Vnū prius vulnerasti. et
per illū postmodū oēs supasti. De cōsūma
Caritas laudari te q̄ntū potui.
dicere. an deū te supasse. Ad si maius est
etiā hoc libenter et fiducialiter de te dicā. Deus
caritas est. Nūquid parū est deū in se ma
nentē habere? Tantū est caritatē possidere
Hoc p̄uilegiū sola caritas habet. ut deus
voretur et sit. Non enī dicit. deus humilitas est
aut patientia. qua cū oīb⁹ viris deo donū
sit. nulla preter solā caritatē hoc hīt. ut nō
solū dei donū sed et deus dici possit. Reliq;
igit⁹ gratiar⁹ dona largit⁹ deus etiā hijs
quos reprobat. solā aūt caritatē q̄i sep̄m
hijs tm̄ quos diligit in p̄miū seruat. Cari
tas igit⁹ est fons p̄mius. de quo nō cōmunicat a
liena. Quia quicq; illā habet non iam
aliena est a deo. sed ipse in deo et deus in eo
manet. Sit familiaris est deo caritas ut
ipse mansionē habē nolit vbi caritas non
fuerit. Si quis mē diligit me. tē. Aīam
in q̄ caritas hītat superbia non inflat. inui
dia non denastat. ira non dissipat. tristi
cia mala non vexat. et auaritia non exce
cat. et gula non inflammat. et luxuria nō
maculat. Semp munda est. casta est. quieta
est. semp leta pacata benigna. et semp

modesta. in aduersis secura. in prosp̄is tēpata.
mūdū contēpnēs et deū diligens. oīa bona
amando sua faciens. et sua libenter impartiēs
oīb⁹. In quo caritas dei est. semp cor sursū
habet. et desiderijs in supna eleuatū. Et si
q̄n ambulat. si q̄n sedet. si q̄n agit. si q̄n qui
escat. quicq; egerit cor a deo non recedit. Ta
cens deū cogitat. et loq̄ns nil preter deū. et
quod ad dei amorē p̄tinet loqui desiderat.
Alios ad caritatē exhortando seip̄m inflam
mat. caritatē oīb⁹ cōmendat. q̄ dulcis
amor dei. q̄m amar⁹ et q̄ ip̄urus sit amor
huius sēli. non solū voce sed et ope quoq; de
monstrat. Deridet huius mūdi gloriā et fol
licitudinē arguit. miratē certitudinē hoīm
hec diligit. q̄o iam dudū vniuersa hec
endum oēs non contēpnit. Oīb⁹ est⁹ dulce ēd quod sibi sapit. et oīb⁹ placē qđ
diligit. oīb⁹ manifestū qđ cognoscat. Ignis
indicijs caritas se prodit. Igitur o bona ca
ritas quid dignū dicā laudibus tuis. Certe
post tantū priorū preconia nil de te dicere
paruitas mea presumēt. vbi nūq̄ de te sa
tis dici potuisset. Habere igit⁹ nobis o dul
pande desiderū. amplifica cordis nr̄i ha
bitaculū ut capere possit hospitē et man
sionem dei. De meditatione in creaturis et septu
ris et moribus. Idē de triplici meditatione. Cap
Editatio est frequēs cogitatio. rei.
modū et causā et rationē vnius
cuiusq; rei inuestigans. Modū qđ
sit. causā quare. rationē. quō. Tria sūt ge
nera meditationū in creaturis in scripturis
in moribus. Primū surgit ex admiratione. se
cundū ex lectione. tertiū ex circūspectione
In p̄mo admiratio questionē generat.
et questio inuestigationē. inuestigatio inuen
tionē. Admiratio est dispositionis. et q̄s
autē sit considerandū. Primo lectio ad
cognoscendā vitatē materiā mīstrat.
et meditatio coaptat. oratio sublenat o
patio cōponit. contēplatio in ipsa exul
tat. Bona autē quedā sūt necessitatis que
dā voluntatis. Necessitatis sūt que sūt in precep
to et voto. De cetis si quid supererogat⁹ red
dit⁹. si nichil⁹ non imputat⁹. Item meditā
tio in lāo ne est triplicis considerationis.

Secundū hystoriā est qñ eoꝝ que fiā sunt
rationē vel querimꝰ vel admiramꝰ.
suis tpibꝫ et locis et modo congruo per
fectā. Secundū allegoriā meditatio ope
ratur in dispositione precedētiū. futuroꝝ
significationē attendētes. miratione et
prouidentia coaptatā. sicut oportuit ad
intelligentiā et fidei formā fabricandā.
In tropologia opaꝫ quē fiēm dicta affe
runt. exquirēs quid faciendū insinuent
vel quid vitandū. quid ad eruditionē. qđ
ad exhortationē. quid ad consolationem
qđ ad terrorē sc̄ripture lāo ꝓponat. et quid
ad intelligentiā vtutis illuminet. Quid nu
triat affectionē. qđ formā viuendi ad iter
virtutis edoceat. Meditatio in moribꝫ t.
sēm assūs cogitationēs et opa. In affectibꝫ
considerandū est ut sint rā sinceri. hoc t
ad id qđ debent ee. et quō assūs est in eo
ad qđ debet ee vāls. et quō debet ee since
rus. In cogitationibꝫ considerandū ut
sint munde et ordinate. Munde sc̄. qñ neqꝫ
de malis affectionibꝫ generent. neqꝫ malas
generant affectiones. Ordinate qñ ratī
onabiliter hoc est tempe suo aduenīt. Tē
pore enī non suo enā bona cogitare sine
vicio non est. ut in lāone de oratione. et in
oratione de lāone. In opibꝫ considerandū t
primū ut bona intentiōe fiant. Itaqꝫ iten
tionē oportet ee rectam per discretionē. et
simplicē per benignitatē. Secundo t opibꝫ
cōsidandū est. ut et cū intentiōe inchoa
ta. cū pseueranti feruore ad finē ꝓducā
tur. ut nec pseuerantia tepeat. nec amor
tepescat. Adhuc de meditatiōe in moribꝫ.

Item meditatio in moribꝫ Cap xxij.
duplici meditatione distinguit. fo
ris ad famā intus ad conscientiā.
foris quid expediat et quid deceat. decet
ad exēplū. expediat ad meritū. Adhic
ad meritū. prioribus ad exemplū. Intus
ad conscientiā ut sit munda. que nec de ti
tio iuste accusat. nec de pēna iuste dela
tur. Item in moribꝫ ut oēs motus cordis de
prehendat vnde veniāt et quo tendāt.
Quoꝝ igit cordis aliqñ manifestā habz
originē. aliqñ occultā. Que manifeste bo
na est adeo est. que autē manifeste ma
la a diabolo est siue a carne. Omnes aspi
rationes que inuisibiliter cordi aduenīt.
ab istis procedūt. Que aūt dubia sc̄t in ori
gine probanda a fine. et que mala sc̄t disse
rūt. Qm̄ que a carne sc̄t frequēcius surgūt
ꝓpter nātatē. que vo a dyabolo sepius ꝓpter
rationē. Item meditatio moꝝ finē et direc
tionē in omī consideratione considerat finis
est ad quod tenditꝫ. directio quo finaliter per
uenitꝫ. Qui directius ptit. citius puenit.
Sunt enī quedā bona. in quibꝫ eā mul
tū moueri parū est ꝓmoueri. Talia cōpen
diose labore fiēm magnū adducāt. Et hec
ergo discernenda sc̄t. et eligenda magis
que magis prosūt. Multi hanc discretio
nē non habentes plūmū laborauerūt et
parū profecerūt. qm̄ foris oculū habuerūt
tantū ad speciē ops et nō intus ad frām
virtutis. Gaudebant magna se facē ma
gis qꝫ vtilia exercere. et dilexerūt potius
in quibꝫ videri possent qꝫ emendari.

Item meditatio in moribꝫ primū cōsidat
que debitu sc̄t siue ex precepto siue ex voto.
et ea primū agenda iudicat. que sic facta
habent meritū. ut non fiāt generēt reatū
post hec si quid voluntarie supaddit. sic
faciendū est ut debitū nō impediat. Item
meditatio moꝝ duo mala in bona actiōe
precipue cauenda considerat. hoc t affec
tionē et occupationē. per affectionē dulce
do mētis amaricat. ꝓ occupatiōe tūqllibet dissipat.
Afflictio t qñ pro hijs qꝫ nō valet ꝓ ipsāmet vti
occupatio qñ in hijs qꝫ valet agendis ꝓ tēpora
am agitat. Ne igit male amaricet animꝰ
suā ipossibilitatē patienter sustineat. Ne āt
male occupet possibilitatē suā extra mē
sura non extendat. Item meditatio mōt
probat nec ea qꝫ non fiunt impatienter appetē
nec ea que fiūt insipienter fastidire. Quia
semp qđ nō habet appetit. et qđ habet fastidit.
nec presentibꝫ fruit. nec futuris saciat. In
choata enī ante cōsummationē deserit. et in
choanda ante tempus apprehendit. Ideo
bonū est bono suo ee contentū. et presēcia
bona supuenientibꝫ augere. non pro futis
abicere. Lentatis enī est bonoꝝ cōmuta
tio. excitatio autē virtutis. multūqꝫ dif
fa turbat via. qui pro nouis vetera abiciūt
et qui ab inferioribꝫ ad superiora cōscendūt
Qui enī mutationē querit fastidiosus t.

De sancto XXVII Victore

sicut qui profectū appetit studiosus. De cō
cordia iustitie et mīe in filij dei mutuo nasci

MIsericordia et ⁊c. Cap̄l. viii.
veritas obuiauerūt sibi ⁊t̄. Veri
tas erat in celo cū iudice deo. et
misericordia in terra cū hoīe iudicando
Acepto igit̄ tempe assūpta vitate descē
dit deus. ut racionē poneret cū hoīe. Cū
cū vidisset mīa non ignara diuini consi
lij prerit obuiā illi deū supiens mitigare
et placatū adducē. Ibi ergo mīa et vitas ob
uiauerūt sibi. ⁊t̄. Veritas affirmauit nesci
a rūdit eos ut boni fierēt spontanea eaā
deus malis oīo pcere non debēt. Misericor
dia dixit. si nemini pceret deus qa nūq̄m
bonos habēt. Veritas dixit. se nolle nec pos
se tot scelera hoīm tolerare. misericordia
rūdit gr̄aciā dn̄i ad indulgendū supha
bundare. Videns deus tam diuisas senten
cias ad effm̄ simul procedē non posse. ait
scriptū est. Misericordia et vitate diligit
deus. Veritas aūt vult ut totū ⁊putetur
mīa vo ut totū condonet̄. que sil fieri non
pnt. Ppterea pīm hoīs et ex pte ppt̄ vita
tē punit̄. et ex pte pp misericordiā dimit
tit̄. Veritas autē cor hoīs intrans clama
re cepit de terra hoīem accusās. mīa vo non
desistebat in celo orare dn̄m pro hoīe postu
lans. Homo cōfessionē ad salutē ore ppro
ferebat. et mīa precibz suis dn̄m ad iusti
ficationē hoīm cōpellebat. Veritas de ter
ra per confessionē hoīs orabat̄. et iustitia
de celo prospiciens per misericordiā dei
ad terras mittebat̄. Quia ergo mīa tū deo
pro hoīe erat. et iustitia et vitas a deo cū
hoīe erat. etiā int̄ dm̄ et hoīem erat pax
quid satis est optimo mala dimittē. nisi eaā
boā studeat conferre. Iaxauit pīa per in
dulgenciā. nūc conferat vtutū dona per
gr̄aciā. Rūdit pax et ait. Dn̄s dabit benig
nitatē. ⁊t̄. Confessio trimis est in detesta
cione mali. confessio laudis in exultacioē
boni. Confessionē trimis parit timor. cō
fessionē laudis amor. De mūdana conso
lacione et secūta desolacione. Cap̄ xviij.

QUE vobis dicit̄ aīe racionali. Si
vē sapet nichil sapet preē vīm vo
nū. Nunc aūt pīmū malū ei⁹ fm̄
fm̄ est. ut illo sublato egestatē illius pa
riat̄. Deinde secundū accessit. ut in alio
bono consolet̄. et illud non requirat. Per
dito ergo eo qđ intus erat bono. egressa ē
ad ea que foris erant bona aliena. et par
tū secat cū delectacionibz scli. et regressa ī
durit eaā ad se. ut fornicaret̄ cū eis intus ī
abscondito cordis sui. et requiesceret sup eas
et non respiceret absentiā boni sui. qm̄ se
cū habet societatē aliena delectationū hu
ius mūdi ingredientiū ad ipsā per sensū
carnis ipsius. vel cū ipsa egredit̄ ad illas
Cū autē dauid cepisset porte iste sensuū
carnaliū non patebit. deinceps via tūse
undi ad ūnicem. et tūc sepabit̄ societas
vanitatis. et erit mūdus foris exclusus
ne ingrediat̄. et aīa intus clausa ne egre
diat̄. Et veniet aīa ad portas oculor. et
clausas ūuenet. ut non egrediat̄ per vi
sum. Deinde diffundet se per aditus sen
suū reliquor. et nō erit transitus illius qm̄
repagula mortis ppetue inflexibili rigore
et ūmobilibz seris valuas sensuū. et aditus
cōmerij antiq̄ sine fine cōcludent. Tūc aīa
misera in hor tristi disidio solā se ūueniet
et cōuertens se requirere incipiet sociū illū
qui intus est. et excludi non pt̄. et nō po
terit habē societatē illius in desolatione
sua. quia non requisiuit eū in consolatōe
sua. Tunc illa infelix desperatione cadet a
se. et dāpnatione sub se. Et apiet se ppfun
dū in obuiā ruenti. et cū illā exceperit
continuo claudet̄ sursū. et apiet̄ deorsū
ut sine fine cadat. et ad finē non resur
gat. Ppterea dixit dn̄s. orate ne fuga
vestra fiat hyeme vel sabbato. Quid em̄
est hyems. nisi torpor mortis? Et quid sab
batū. nisi post mortē tempus ppetue va
cationis? Hyems siquidē tollit ambula
di potenciā. sabbatū negat lucernā. sic et
imminentis mortis torpore astrictus homo
a torrepcione ipeditur. post mortē vō pe
nitencia non recipit̄. Hic gr̄auiā ne vo
na opa exerceat. ibi ligā ne dampnacioē
euadat. Hic conuertio grauis. ibi emenda
cio ipossibilis. Ppterea bonū est fugē tpā

venientē priusq̄ sentire impias ī minentē ne vel voluntas mihi effectū sit sine ope vel dolor inutilis sine correctione. Cogitet ergo aīa in societate alienor nūc posita quia non potūt semp ꝑmanere cū illis. et eligat interī sociū illum. cui cū oīa subtrāxerīt solus fidē seruat dilectoribꝫ suis.

De tribꝫ bonis quibꝫ placat̄ deus. Cāp. xxv.

Iudicabo tibi o homo xp̄c. quicq̄ vis. Quia et deus qui trinitas est. nō nisi trino sacrificio digne placari pt. offer ergo iudicij filio iudicia. misericordiam spiritui scō meritū. sollicitudinē ꝑ ministrū. Sic tamen ut non in discretione numeri vnitatē trinitatis diuidas. sed singulis sua et simul vni singula exhibeas. Primū est eī iudicij faciendū de corpo. deinde de interiore et proximū tuū. postremo de ꝓximo tuo. In eo iudicio quo iudicas temetipsū esse debes districtus. in eo quo interiore et proximū tuū iustus. in eo quo ad ꝓximū pius. Teipsū iudica hoc modo. Considera diligenter quid facis et quid non. quid facere debes et quid non. Postea hec ad inuicē conferendo ꝑpende si idem est qđ facis et quod debes. Quod si ita īueneris gaude. sin autē time. Inter te et proximū hoc modo. Vide quid facis proximo et quid faciat tibi. Si tibi facit bonū. et tu illi malū reddis. malus es. Si tibi malū facit. et tu illi bonū reddis bonus es. De proximo tuo hoc modo. Vide quid facis. Si certū bonū est. paruū magnū. magnum maius existima. Si dubiū bonū est. verū puta. Si certū malū est. magnū paruū. puū minꝰ iudica. Si dubiū malū ē. bonū puta. Oportet ergo te primū facē in diuiū. ut quod vīe discernis. ope cōpleas. Deinde dilige misericordiā. ut bonū qđ agis non ex timore sed ex amore facias. Postremo sollicitū incedere ne vel bonū quod nondū habes non mearis acquirere vel bonū quod habes amittas. In hijs ē bus trinitati in te opanti cooperaris. Per illuīantē sapiam. et cū lucente vīm discernis. Per inflāmantē caritatē. et cū ardente misereris. Per prouidā vō patrinitatē. et cū iuente temetipsū in custodis. Per trinitatē itaq̄ cooperando trinitati. trinitatis ymago efficeris. veriq̄ sacrificiū tempm deo offers. cū ad eius similitudinē reformaris. De morali expōne piscine siloe

Siloe est aīa. vis. Capl'. xxvi.

superior piscina est ratio per quam cōprehendit celestia. inferior sensualitas per quā affectat terrena. Superior piscina aqueductū habet in agro fullonis fullo e xp̄s. qui pānos suos calcat. quia electos per tribulationē emūdat. ut eos super nīue dealbatos sibi vestimētū faciat. Cumbus fullonis est ista cōuallis lacrimarū ꝑ quā scalā mundus. in quo ad cognoscendū proiecti sumꝰ. Sed dū calcamur vitiū et mīa damur. quia pressura tribulationis et meritē attendit et culpā abluit. Iste est fullo q̄ illa vestimēta fecerat que candida essent sicut nix. qualia non pt fullo facē sup tra. Iste agrū habet. ubi flores iuenū optimi ad colorandos pānos. Ager est scā scīptā ubi pascunt aīalia dei. In hoc autem q̄ legimꝰ. flores colligimꝰ q̄ precepta discimꝰ. Pānos coloramꝰ q̄ precepta implendo virtutibꝫ aīas nras decoramꝰ. Patientia est in rosa. mansuetus in lilio. meritus in croco. humilitas in viola. puritas in saphiro. Bene autē per agrū fullonis tūsit aqueductus piscine siloe q̄ est rudius contēplationis. Per studiū eī diuine lōnis apitur via cordi nīo usq̄ ad cōtemplandū lumen diuūtatis. ut illuc quasi de fonte vite aque spūales donor descendant per viduū cōtēplationis ad irrigandū et ꝑplendū simū mentis nre. Pistina inferior hec est sensualitas habet q̄q̄ aqueductus q̄q̄ sensus corpis. per quos oblectamēta huius mūdi influūt ad replendū appetitū nīe carnalitatis. Isti q̄q̄ porticulus sū. in quibꝫ multitudo languentiū iacet. Sed angelus dñi sedm tpa in piscinā descendit et motū aquā. qua in piscinā descendit sanus fit. Quia dum dñi diuina aspiratio pectorē intus tangit. illico terrore iudicij conturbat carnalis conscīa. Et quicūq̄ post motionē aque in piscinā descendit sanus fit. quia dum na gratia preuenit pectora si vere se ad penitentiā humiliat. et conscīaz ipius cōuenies anteacta mala districte diiudicat. de quolibꝫ delicto veniā consequit. Con

Guilielmus Bristow anglus 1716

greguistis inq̃t aquas piscine inferioris
Non est viriũ aquas piscine inferioris
bibere. sed congregare. q̃a licet nobis bo
nis ꝓfitoris uti ad necitatẽ sed nõ dili
gere ad suppfluitatẽ. Si ihrlm aiãs diam⁹
domos ihrlm corpa. domos ergo ihrlm
numerare est cõsiderata multitudiẽ hoim
time de defrũ reriũ cõputare suptus cor
poris. et nõ confide in munificentia laugi
tonis. Vñ et post subnixit. aquas piscine
vetis colligis xii. Quanis exterior est corp⁹
quo aia claudit. interior ẽ ut naturalis
virtus aie. quia vicijs uastat. et contra
ẽptum munit. Preter murũ et mu
ri ad colligendas aquas lacũ facit. ẽ nũ
intus loco cupiditatẽ admittit. De amore
Quis ordinate et inordinato. xviij.
fons dilcõnis intus saliens duos
riuos infundit. Cupiditatis quippe est
cor hois unde fons amoris eruũpit. et aum
per appetitũ ad exteriora decurrit cupiditas
dicit. Cum vero desiderium suum ad interiora
dirigit caritas. Et oim malor radix ẽ cu
piditas. et oim bonor caritas. Amor ẽ de
lectio cordis alicuius ad aliquid ꝓpt aliquid.
desiderium appetendo. uel ꝓfruendo gaudi
ũ per desiderium currens. requiescens p gau
dium. Hic bonũ et hic malũ est cuius cor huia
nũ q̃a n aliũde bonũ n aliũde malũ es. nisi q̃ vl
bene vel male amas q̃d bonũ est. Nã oẽ
q̃d est bonũ est. Nec qui amat nec quod
amat malũ est. sed quod male amat.
Ordinate ergo caritatẽ. et nã malũ nullũ
est. Omps deus q̃ nullo indiget rationa
le spũm creauit sola caritate. nulla necita
te. ut eũ sue bitudiis ꝓticipẽ faceret. Porro
ut ad id apt̃ecta fieret in eo dilcõnẽ spiri
tale palatũ. per hanc saciamus ad gustũ
dulcedinis interne. ut ei semp inhereãmus
ipm quo beatificanda erant bonũ. et ex
ipso sugeret. et de ipo per desiderium bibet
et ex ipso per gaudium possidet. Sugere nõ
o apicula. sugere sugere et bibe dulcoris tui
tenacrabilẽ suauitatẽ. Immergere et re
fluere q̃a deficere nesciet. si tu nõ incipias
et fruere. Si semp̃ernus iustus fuerit. se
pena quoq; bitudo erit. Igit̃ per amo
rem socialem est factum suo creatori cõnal'
solũq; est dilcõnis vinculũ quod ligat vo
trosq; in idipm. et tanto felicius q̃nto for
tius. Propter quod ut et indiuisa societas
et cõcordia ꝓfectũ utrobiq; habeãt. et gemi
nati ẽ nexus in caritate dei et proximi.
ut per caritatẽ dei oẽs unũ adiuuicẽ fierẽt.
ut quod de illo uno cui oẽs inhererãt q̃sq;
in semetipso non capet, pleni⁹ atq; ꝓfectu
us per caritatẽ proximi in alio possidet
et bonũ oim fieret totũ singulor. Ordina
te ergo caritatẽ. Si desiderium est amor
bene curret. si gaudium bene requiescet.
Tria quidẽ sunt que amari bene aut
male pũt. Deus supra nos. proximus iux
ta nos. mundus subtus nos. ordinate ergo
caritatẽ. Si curret bene curret. si requi
escet bene requiescet. Desiderium ẽ curret gau
dium requiescet. ꝓpter quod gaudium uniforme
est. quia semp in uno est. Desiderium autẽ
motus mutabilitatẽ suscipit et ideo non
se cõtinet in uno. sed varias spes repreſẽ
tat. Tria deus. duo proxim⁹. unũ mun
dus habeant in cursu desiderij nostri. et
est in desiderio ordinata caritas. Amor
namq; per desiderium et de deo et aũ deo. et
in deum ordinate curr̃e pt. De deo curret
q̃m de deo accipit vñ eũ diligit. Cum deo q̃n
eius voluntati in nullo contradicit. In de
um q̃m in ipm requiescẽ appetit. Duo sũt
proximi. pt eũ desiderium de proximo cur
rere. ut de eius salute et profectu gaudeat.
cum proximo ut sit in via dei et comitẽ ha
beris et socium q̃cunq; habẽ concupiscat.
Sed in ꝓmum non pt. ut in hoc spem et
fiduciam suam constituat. Unum est mundi.
de ipso curr̃e. non cum ipo aut in ipm. De
mundo eum desiderium curret. q̃m inspecto
foris dei ope per admiratiõnẽ et laudẽ
ardentius intus ad seipm se cõuertit.
Per ordinatam caritatem. et preter ipsa omne
quod agit̃ est inordinata cupiditas. De
sapore et nutrimẽto verbi dei. Ca xviij.
Quam dulcia faucibus meis eloquia tua
Verba dei utriq; cibus sũt non ventris
sed mẽtis. Imo ieiunium ventris
et cibus mentis. Cibus corpis tria habet
in se. Sapor delectat. nutrimentum sustinet
massa onerat. Sapor ad palatum ptinet
nutrimentum ad naturam. massa ad miseriã.

gula ꝓpriꝰ saporē. et stomachus nutrimentū et massam. Alterū ad refectionē alterū ad grauamē. Nutrimentū ut illud in corpus traiciat. massā ut illā eiciat. Sapor quodāmodo spūalis est. et ideo solūmodo delectat. non grauat. Inde est q̄ fames ieiunantiū saciari nūq̄ potest. quia ibi nec appetitꝰ mensurā habet. nec delectatio finē. In stomacho aūt satietatē recipit. et delectatio finē. Nā q̄a ille nutrimētū q̄d̄ sustentat nō ꝓpriꝰ sine massa que grauat. ne id q̄d̄ prodest ultra modū appetēdo incipiat ipsa quā simul ꝓpriꝰ illū onerando refrenat. Ergo frater cū manducas noli intro gutture fauces tuas si satis est. quia si iudicū illarū sequeris. ꝓnusq̄ illas repleas delectatione. stomachū tuū onere suffocabis. Vētrē potius de mensura comedēdi consule et ꝓnusq̄ illū dolere inquias fauces ab auiditate cōpesce. Hoc tū de cibo corpali intellige. Nam de refectione spūali ubi fauces potius q̄ venter est consulende. Habet enī spūalis cibus id est verbū dei similiter saporē suū. qui fauces spūales delectat. nutrimētū q̄d̄ spūalē substantiā vegetat et pascit. massā que infirmitatē premit et grauat. Fauces spūales dicimꝰ palatū cordis. Sapor verbi dei. est gustus interne dulcedīs. Nā aūt ipsa est substantia spūalis. Nutrimentū verbi dei est exercitiū virtutis. massa vero pondus laboris. Quia ergo ille sapor interne dulcedīs sine fastidio sumit̄. quasi de quodā spūalis cibi gustu fauces cordis delectationē ꝓpriꝰ sed saturari nō pōt. Quia vō exercitiū virtutis quo aīa pascit̄ non sumit̄ sine pondere laboris q̄ euo grauat̄. q̄ quidā sensualitatis nimē stomachi dū cibū boni opis extendo ꝓpitiꝰ ne virtutē qua refici[t] vltra modū appetat. ꝓpē eū quo ꝓmit̄ labor opis satiugnt. Non igit̄ aut dulcas ventri meo ꝛ faucib; ac si dicēt. Per verbū quidē tuū dnē venter carnalitatis ꝓmit̄. sed palatū cordis intus sapore dulcedīs delectat̄. Nā et si fons infirmitatē grauat labor opis. tūs tñ desideriū pascit dulcedo et gustus suauitatis. Hinc est q̄ dilectus ille iohānes de se ꝓhibet dicēs

Acepi librū ꝛc. Sed et tu frater deuora librū viue. verbū dei aude comede. et noli ꝓpterea dulcedinē saporis eius deserē si a liquid amaritudīs sentis in ventre.

De humiliante q̄ desint vel proficit. Cap. v.

Duobus modis humiliatē in nobis ipugnat. per iniuriā videlicet et per reuerentiā. Nos vero si culpas nras et miserias attente inspice volumꝰ. tūc fortassis ner indignū iudicabimꝰ si nobis inferat iniuria. ner dignū si reuerentia exhibeat. Ayens etenī hoīs ictus in laude sua decipit. q̄a q̄d̄ libenter accipit difficilius repellit. Nam dū bona sua nō nūq̄ foris laudari audit. et se timodo testimonio vitatis consentiū prebē existimat. non ipa eā vitus sed adulatio potius delectat. Ut aute prorsus ab elatiōis vicio innocens ee videatur maior adhuc calliditate se palliat. et postq̄ id q̄d̄ de se dicī ē. vm ee consenserit. ne ullo mō sibi tribuere existimet. statī se ad grauarū actionē vertit. Hoc aute non ad humilitatē ei sed ad elationis augmentū proficit. q̄m tanto iam fiducialius apud se extollit̄. q̄nto maiestius bonū suū non a se sed a deo ee confitetur. phariseum prorsus superbia dicens. deo gras ago tibi. Et vide quomodo virtus pessilencie paulati se diffundit. dū mēs i sui admiratiōe occupata defigit̄. paulati ia et eū a quo habet obliuisci incipit. et ꝗsi sibi iam sufficiat q̄d̄ est. mala sua aplius ad mēoriā reduce non dignat̄. Tūc hostis postq̄ intus cor tumidū vider. obprobria soris et iniurias admouet. q̄a scit q̄ decepta mens tanto ia eas ipacientius susceptuā sit. q̄nto in se nichil nisi q̄d̄ laude dignū e agnoscit. Tria deniq̄ sūt per que humilitas aduersus illatā cōtumeliā se defendit. ꝓmū ut cōsidēmꝰ culpā nrām qua meruimꝰ ut talia paciam̄. Deinde q̄a quoties ad nrām lesionē excitat̄ proximꝰ hoc q̄ non ille sed in illo iusto iudicio suo ad nostrū probationē siue emendo siue ꝓmittendo operat̄ deus. Postremo q̄ malū agenti non irascendū sed cōpatiendū sit. sinutq̄ infirmanti. Quia oīs qui male agit non quasi ex virtute agens sed ꝗsi a virtute defluens. et velut quadā frene

De sancto XXVII Victore

sis egritudine laborans pie tolerandus est.
Prima ergo consideratio suadet nobis iustitiā.
secunda reuerentiā. tertia misericordiam.
Contra reuerentiā autē et laudationē per
candē malor suor meditatio hoc mō se de
fendē debet humilitas. nō attendat neq; co
gitet vtrū sit vīm qđ de se dicit. aut dignū
qđ sibi exhibet. sed stati ne decepta mēs per
tanē gloriā laudē qua foris pulsat intus
suscipiat. ex ipo suo vitio ei opponē curet.
vnde potius erubescat dicēs cū psalmista.
Auerterunt retrorsum confusi erubescentes q̄ dicūt michi
euge euge. Quisquis enī cū laudatus de vitio
te consulturq; conscientiā adit. ex eoipo iā
consentire adulationi cōuincit. q̄a ora
sionē approbationis eius non sequeret. ni
si eam retinē q̄ ab icē maluisset. Et ideo
fit nōnūq̄ ut talē iusto iudicio deus ver
tatē discernē nō p̄mittat. et confessionē
cōfitē iam illi respondeat nō ad illud
qđ querē se finxit. sed qđ inuenire desi
derabat. Exhortatio ad prelatos et iudices

Considerate fres dispen Cap. C.
sationē dei. solus pastores iusti
fimare pt. tū ut humanā consuetā
de sua pietate certū fiat. pfitē relaxandi
pēm homini cōcessit. ut homo ad horem
q̄ ad consilē suū familiarē et fiducialius
cōueniret. quē et vidē posset venia postu
lare et acceptare audire. Deus enim
orantē vidē pt. sed deum indulgentē homo
vidē non pt. Idcirco voluit deus ut homo
homi loqueret et de sua salute cū illo
tractaret. Sed ne forte ab hoīe salus du
bia eēt. deus homo factus est. qui nec falle
ret iudicando. nec fallēt miserendo. Hic
omne iudiciū datū est filio diuina pfitē
in ptcipatiōem hoīm infusa. ut hō per
eum dimittēt iuxta trī diuinū iudiciū
cū ideipse homo deus eēt. Ipse aut hō xp̄c
sicut princeps fact fuerat nature nre. ita
ptcipes nos ee voluit honoris sui. Videte
ergo. nr̄m seruū vīm iudicante. Iudiciū suū
in finē distulit. ut vos pius iudicetis ad cor
rectionē. ne ipe post cū iudicare cepit iu
dicet ad dapnationē. Vos enī nō q̄ iudices
criminū ad pcurandū positi estis. sed q̄
iudices morboz ad sanandū. Videte ergo
languidū in manibz vīs. quē vobis mi
seruoz ille samaritanus cōmisit. Ceteri
nondū xp̄c crucifigebat. et cū petrus seruo
rē suū cohibē non potuit. sed pcussit seruū
pontificis. nec multitudinē timēs nec pfitē.
Ergo videte quid facitis. xp̄c in oclis vīs cru
cifigit. et vos adhuc gladiū in vagina te
netis. cū tm multitudo maior nobiscū sit
q̄ cū illis. Quid vos in passione xp̄i fecis
tis. qui mō ad patiendū pigri estis. Ipe
se quippe dicit. qđ vni ex mīnis meis fecis
tis mihi fecistis. Ergo in xp̄iano xp̄c occiditur
et in xp̄iano tribulat. Quid ergo facitis.
Quid pigri quid timidi estis. Forte q̄a non
statis sicut phinees. idcirco iram placare
nō potestis ut cesset quassatio. Forte q̄a dis
cubuistis ad ollas pharaonis et faginam
diligitis. pigrū vobis est surgē ad beliū.
Forte q̄a lanā diligitis et lac non oues.
idcirco pascitis vosmetipsos non oues. Et fu
gitis veniente lupo. quia de ouibz non cu
ratis. Saltē si lac ouiū comeditis. carnes cō
dere nolite. Si frem pro custodia ouiū q̄
ritis. ipsas vuas seruate. Bonus pastor
etā animē suā ouibz edendā dedit. ut eas
refitēt. et vos non soli mercēnarij pciū
pro custodia queritis. sed ipas etā oues
lupi facti ad vram refectionē necatis.
De triplici visione et quadruplici vanitate idē

Res sī actē ratio se cōsit. omēp. Ca. Ci.
nalis visiones. cogitatio meditatio
et contēplatio. Cogitatio est cum
mens notione rerū tūsitorie tangit. cum
ipsa res sua ymagine aīo subito presenta
tur vel per sensū ingrediens. vel a mēoria
exurgens. Meditatio est assidua ac sagax
tractatio cogitationis. aliquid vel nolu
tū explicare nitens. vel scrutīs penetrare
occultū. Contēplatio est pspicax et liber
animi cōtuitus in res prospiciendas vsq
quaq; diffusus. et ita quodāmo id qđ me
ditatio querit. contēplatio possidet. Con
tēplationis autē duo sūt genera. Vnū quod
primū est et inscientiarū in creaturarū cō
siderationē. aliud qđ optimū et pfectū est in
contēplatione creatoris. In prouerbijs sa
lomon qui meditando incessit. in cuius ste
ad pimū gradū contēplationis ascendit.
in canticis canticorū ad supmū se trānstulit.
Idem in omelia. Vanitas alia est in re

bus conditis. alia in opibz hūanis. alia in corpibz. alia in mentibz. Prima est mutabilitatis. secunda curiositatis tertia mortalitatis. qrta ījquitatis. Vanitas mutabilitatis duobz modis in rebus cōsidat. siue qa tales sunt siue quia tīsitorie sūt. In illo vane sūt quia ostendūt qd non hnt. in isto vane sunt qa non pmanēt in eo qd habent. Vanitas cupiditatis in tribz consistit. in cōcupīa scilicz oculoz. in concupīa carnis et in superbia vite. In omībz enī istis vanitas est. Preterea tā vanū est in hijs q bona vident spem ponē. qm que mala putant formidare. Quid enī fiat cōcupiscentia oculoz. Fallaces verū fūtos et lubricos captis aspectīs. oblita sui fīditur. ac totā se curiositati dedēs cautoīa. si qua forte noua. si q insolita si qua mira occurrant. Ad oēs verū motu altera semp pceps. temeraria prorsus īstabilis. petulans ip actēs et lubrica. sepe vana sepe exultans. sepe tam timore trepidans. nullā interiꝰ radicē habēs sed semper suspīn ad exteriores verū pendēs motu Certe oīs creatā talis est hoīni. qualis hō ipse est sibi. ut ab hijs que foris sūt. nec bona mens ledi possit. nec mala iuuari. Igit heroīa nec ad malū bono. nec ad bonum malo esse possūt. nisi qītū ipe animꝰ vel ista assumendo profīat. vel desinat puerse amando. aut metuendo vane. Quid pdest carnē moriturā deliciarū luxu et voluptatū affluentia cont corruptionē tanto nisu defendē. cū nemo sit qui possit eā a corruptione custodire. Ua si superbia vite siue de viciis. siue de diuitijs siue de dignitatibz gloriari velit. quid vanius eē potest. Hoc profecto diuine. hoc dignitates suis possessoribz solū conferūt. ut quo in eis plus alijs atrape videnī. inde plus alijs onerari īueniūt. quos certe pro eisdem acquirendis vel cōseruandis plus semper vel labore atterīt. vel cura affligunt Vanitas mortalitatis in duobz cōsistit. in pena. s. que atterit et ī pena q dissoluit.

De tacta et visibilū curiosa cōtēplatione visi Ad ī octaua. Ci

bilū verū aspectū custos mentibz nostrū putet. Opus enī dei quasi verbum illius est. per quod nobis loquit. Sicut ergo auris instrumētū est ad ptiendū verbū hoīs. sic oculus est instrumētū ad ptiendū verbū creatoris. Preterea cōgruit in hūano corpore et oculi sursū posīti sunt et aures a latere constitute. quasi per hoc nobis significet qp nra intencio secundaio dirigi debeat ad proximū. pncipaliꝰ ad deū. Quare cordi hūano totus mūdꝰ nō suffīat. qa non saturat oculus visu. nec auris impletur auditu. Ergo conscia sue ambit. affīs tīsternit. tendit se sciēcia qītū potest. et totū atrape non pīt. Amor vero totū hauriꝰ et adhuc satura non pīt. Quare hoc. Quia sue caritas supe minet. nec sufficit dicit cor hūanū donec ad illū puenerit. et illū ūenerit. a quo frm est ut esset. et ad quē frm est ut bñ eēt in illo. Species verū visibiliū quasi vene tnīmodo sūt queda per qs īuisibilis pulchritudo se manifestūs ad nos usq emanat. Et ideo cū ista sensui nrm atrape affīm naturaliter prouocant. non quidē desiderū replent. sed ad inquirendā ōnditoris speciē et eius pulchritudinē cōtemplendā irritant. Idem in decima. Cū animꝰ vīitatē deserit hanc pmū repulsū errorīs sui penā patit. ut ipsā quā in se ppter se amare noluit vīitatē. ia pro noui tate querē incipiat. et nō tam vīitatē q̄ nouitatē affectans multa scire cōcupiscat. Incipit miser destūs sui ruīna langueus quasi quoda fastidio de alijs semp ad alia appetenda discurrē. et prioa abiciens q̄ vana et sterilia sperat se desiderij sui effm in hijs que supsunt posse obtinē. Sz huiꝰ tam īprudentis desiderij et stulte curiositatis iusta statī pena subsequit. qm ibidē ubi delectationē puerse q̄rit nichil preter dolorē īuenit. et spūs afflictionē. et multitudine piter distrahit et prosit ditate reuerberat. Et tm aliqn sacrata tali vanitate ssistn. tantoq labore expte q̄ntulacūq īuentn. aūm per superbiā inflat. ut dū de boni interioris gloria ad appetitū exteriorū labit. semp ad detiorem vanitatē precipitet. Tantoq auidius tota se ad carnis voluptatē male dulcē expi

endā effundat. q̄ntomagis interiꝰ fatigā
tn et ab inq̄sitionīs siue intencione repulsa
de īueniendā vītate despat. Sed et ibi
quoq; vanitatē īueniens requiescē non
finit. q̄a in earnis voluptate fugientem
delectationē nec cū presens est detinē pt.
nec cū preterierit reuocārē. Surgit vndiq;
fatigata et dissipata procella vanitatis
sue conatib⁹. ut p̄ idipm quo male delectā
ta abijt. salubriꝰ tandē affluta redire cō
pellat. Et sepe grauis quedā fit luctā in
gi considerat. magno desiderio et amore
libertatis dilectā. etiā si fieri possit dese
rere conatur. De occupationē mētis in ex
teriorib⁹. Idem in xi. Caplm. eiij.

Hanc ergo occupationē pessimā
dedit deus filijs hoīm. q̄a enim
mens hoīs in illo vno bono stare
noluit in quo potuit felicitā requiescere.
et sine distractionē vel occupationē sūme vi
tatis plenitudinē possidere. proiecta fo
ras extra semetipsā in multiplicitatē
rerū visibiliū sp argitꝰ. et vitatē quā
intus cernta a fonte haurire nō pt. quasi p
rimulas quasdā visibiliū arescentibz pre
cordijs saltē sugere conatꝰ. Sed dū amplius
exteriora spargitꝰ. magis ab interioribz
auersa cernitꝰ. Vnde bñ cuꝫ legitꝰ dixisse ad
dñm. Ecce ceciꝫ me. et ero vagus et profu
gus. Vagus per inordinatā concupiscētiā.
et profugus per peccatricē conscīaz. Igitur
hanc occupationē quare dedit. Vt disten
dant in ea. ut se tendant et distendāt. la
borent et deficiant et reintegrent et sanent
os. Si enī in occupatione sua non disten
derent neq; laborarent. diutius fieret ni
mis ipsa occupatio. et nollent illa desere.
neq; redire amplius cōcupiscent vbi vitas
est. Propterea dedit deus illis occupationē pes
simā. ut distendant in eo. Agam⁹ pietati
huiꝰ grīas. q̄a laborare nos fecit in malo
nro. in aūsione nra. que sepiuit spinis
viā nrām ut reuertam⁹ ad ipm virū et
sponsū et amicū aīe nre. q̄a bene erat no
bis tūc magis q̄ nūc. Hoc autē non intel
lexim⁹ nos. et putauim⁹ bene ee nobis cū
male erat. et ideo aspexit ipse amaritudiez
et absintiū et fel in poculū nrm. dedit sup
male dulcē et blandientē ad mortē auer
sionē nrām et occupationē pessimā. Occu
patio enī est distractio et illigatio mentis
que auertit et dissipat et illaqat aīas
ne cogitare prevaleant ea que salutis sūt.
ne distendant in ea. Quid ē distendant.
Exterius intus estant. interius tanes fiāt.
Nā quod distenditꝰ foris quidē maius appa
ret. sed vnde extenseus incrementū accepis
se cernitꝰ. inde veracitꝰ interius soliditatē
amisisse cōprobatꝰ. Dū enī vltra se p tin
gē nititꝰ in id qd̄ non est. in semetipso de
fecere incipit et tanescē ab eo quod est.
De ractantia et vana letitia. Idem in xij
Ostarem prudentiā Cap. cliij.
atq; doctrinā sapiens se sapienti
contēplatū fuisse et didicisse testa
tus est. Vnde patet q̄ supiora ad rerum
naturā referenda sūt. Hec vō que subiūgit
ad mores hoīm p̄tinere quidē ordine vsꝰ
est. quia prius vita q̄ doctrina corrigenda est
per circūspectionē morū. ac deinde ceteris
que extra q̄ naturā fuerūt studiū ad
hibendū. Vt primū mundiores cordis oculi a
vicijs mundarentꝰ. et post aperientꝰ in contē
platione vīntis. Sed clausa que foris mag
na apparē voluit primū exteriora quesiuit.
ut p̄ius sciam extiꝰ per viā tractantie ape
riret. deinde etiā intuora sua structuando
ad ostētationē foras proiceret. Vnde rēte cū
dixisset prudentiā se quesisse piter subiūꝫ
ut et doctrinā. que mens glorie et ostenta
tionis cupida nequaq̄ prudentiā circum
spectionis ad bene viuendū sed ad docen
dū habē voluit. et ideo scientiā p̄udentie
sine scīa doctrine īutalē sibi et infructuo
sam fore reputauit. Qz autē etiā errores
et stultitiā suos esse voluisse fateꝫ. nequa
q̄ ad hoc mala cognoscē voluit. ut cogni
ta vitaret. sed ut de malor cognitione se
extolleret. alios de ope dāpnaret. Error vō
est cū per ignorantiā malū cōmittitꝰ. stul
titia aūt cū malū cognitū nō vitatꝰ. Er
go et bona piter et mala scire voluit. et
cū scientia vtrorūq; doctrinā simul cōce
pisse. ut totū quod mens per scientiā cō
prehendēt. per doctrinā ad ostentationē
manifestare valēt. Risū inquit reputaui
errorē. Per risū quodāmodo cōcepta le

tricia foras trahit. et qđ de gaudio intus latuit. ruptis velut modestie claustris quadã leuitate et incõtinẽcia lubrice mẽtis p palatũ. Spũale gaudiũ nequaq̃ animũ ad risũ dissoluit. sed ea tm̃ letricia que a carnis blandimẽto tonapit. etiã per motũ carnis finale capitur. Nã q̃a pmũ ad aũ ingrediendo ẽ ordinatũ gaudiũ claustrũ continẽcie rũpit. eadẽ postmodũ via qua lapsũ est aĩ introrsũ extrorsũ cepit. sine modestia finale erũpit. Lubrica enĩ mens semen puer sũ qđ pmũ sine modestia cõcapit. sĩ pturiens postmodũ sine pudicicia effundit. Primũ ergo decapit q̃n blandiẽtis mũdi illecebras intus ad gaudiũ suscipit. postea errat q̃n cõceptũ intus gaudiũ ad lasciuiã mũdi per risũ effundit. Qualĩ sapĩa attingit a fine vsq; ad finẽ fortiĩ et disponit oĩa suauiter. Idem in epla xv. Caplin. ev.

Transiui ad contẽplandã sapĩam. errorẽq; et stulticiã. rũ. Quid ẽ error. Nescire qđ rãm est. Quid est stulticia. Non sequi. Quid est sapĩa. Cognoscẽ et amare bonũ. Si fortiter ptingit sapĩa a fine vsq; ad finẽ ergo non est defectus opificis differẽs pulchritudo condicioĩb. Quare ergo non eque pulchra sũt oĩa. nisi ut magis pulchra sint simul vniuersa. Nã si non essent differẽtĩ pulchra singula. non ceñt tm̃ parabilĩ pulchra vniuersa. Q̃a si esset vna pulchritudo in singulis. q̃libet excellens illa foret et retris omnibz eminẽcior non eẽt pulchritudo oĩb in vniuersis. Ergo sapĩa a fine vsq; ad finẽ fortiĩ ptingit. qua sic opa sua vsq; ad fundũ verũ persequit. ut eã desũm inferiorz ad vniuersorz pulchritudinẽ moderet. ut inde vniuersitas magis pulchra sit. quo in vniuersitate quedã aliorz compacioẽ et respectũ desũm pariunt. Nam hoc pm̃ qđ in quibusdã eius opibz pulchris nõ pulchrũ videt. turpe tm̃ non esse vbi est. Sed minus in pte pulchritudinis habet. quia hoc in toto pulchrũ est ad quod est. Ergo ex eo in toto ptiũ maxima est. q̃ in ptibus differẽs et multiplicitaĩ variata distincta q; ornipharia pulchritudo est. Suauiĩ enĩ omĩa disponit. quia in tã multis tãq; diuersis verũ gradibus singula queq; ad terminũ suũ pmouẽs nichil vniuersitatis concordiã pacẽq; pturbare pmittit. sed sic vnicuiq; qđ suũ ẽ tribuit. et dissimiliter currencia ad vnũ finẽ conduxit. ut vnus opacio vim effectiq; alterius non impediat. q; aliũ quidẽ ppriã sedẽ nõ habet sed natura pegrinũ a suo in alieno morari tur. Q̃a non esset ubi cẽ posset malicia. si non eã in suo patẽt que eã non ferit sapĩa. Non enĩ sapĩa maliciã ferit. sed in eo quod ferit maliciã esse pmittit. ut collata malicie sapĩa vincẽt. et cõpatu pulchrior appareret. Confert enĩ se et cõmetit sapĩa malicie in opibz suis. et vincat eã vtriq; ut attingat a fine usq; ad finẽ. Ideo enĩ malicia gens tũscendit. q̃a non potuit malicia corrũpere qđ potuit sapĩa creare. Curruit ergo sapĩa ut attingat a fine usq; ad finẽ tũscendẽs maliciã etm̃ corruptis bonis quo malicia nõ accredit. et cõsequentis maliciã in hijs que corrupta sũt. quo malicia non precedit. Tam suauiĩ eã oĩa nõ suauia disponit ut oĩa q̃ conĩ eã voluntẽ se erigũt. neq; potentiĩ extinguat. ut nichil sint. neq; violentiĩ cõpellat ut nichil possint. Sed esse sinẽs et posse ãnuẽs currenia conĩ suã voluntatẽ maifeste permittit. et occulte conducit ad ipliendã suã voluntatẽ. Restat. nũc maximũ ille et supremũ sapĩe cursus a fine usq; ad finẽ qui nullũ habet finẽ. Sursũ sublime cõtemplacioĩb et deorsũ profundũ dãpnacionis. Ad istos duos fines vniuersorz currit insipiens. a medio sapĩa hinc inde siue promouendo siue deserendo disponẽs conducit. sursũ ascendentibz viã sternẽs iustiam. deorsũ descendentibz viã relinquẽs iniquitatẽ. Quo cũ venerit. sistent vniuersa in finibz suis. et fines ipi nũq; habebunt in finẽ. Et tũc quoq; ipsa sapĩa ptinget a fine usq; ad finẽ fortiĩ. ut amplius nũq̃m vel a retribucioẽ iustorz deficiant. vel a penis ipiorz desistat. Disponẽs oĩa suauiter hinc ad gaudiũ illinc ad supplicium eĩdẽ. Sed queso que suauitas in inferis erit. Q̃ua ipa suauis pmanet que disponit.

lucet illa suaues non sint q̄s disponit. nec illud suaue sit in quo disponit. Ipsa dispo sicio suauis est. etiā si illa suauia nō sint que disponit.

De quadruplia ope in mūdo. Capm cvi.

Quatuor sūt opa. quibz oīa tpalia explicant. Primū est opus dei. se cundū nature. tertiū artificis cū natura. quartū solius artificis sine natā. Opus dei ē essenciā rerū de nichilo creare. materiā rerū informē disponē. motū aūt rez sub certo ordine tempare. Preterea tria hūt ad opus dei ptinent. id est essencia rerū et forma et ordo. Hec aūt tria sicut auctor ipse attestat de opibz dei stabilia sūt. nec tpis capiūt mutabilitatē. Quia et rerū essencie hoc qđ sūt. nūq̄ esse desinūt. et rez forme sc̄dm primā conditoris siu institu cionē in suis generibz ꝑpetuā idēptitatē custodiūt. et motus rerū p̄mi ordinis le gē nūq̄ trāscendūt. Neq̄ enī vel essencie rerū nichil cē. vel forme rerū aliter esse vel ordo rerū dispositioq̄ ab ījco mutā ri potuerūt. Opus itaq̄ dei est creare. formare dispone vniūsa. Opus nature ē semina rerū de occulto sinu per inuemē ta pro duce. eadēq̄ rursū marcescia cū tonaduūt per defm. ad occultū sinū vnde prodierāt reuocare. Opus artificis cū na tura est ea que oriūt de terra studio et industria adiuuare. Opus soli artifi cis est in subiecta rerū materia opa ri. vel disiuncta cōponendo vel cōiuncta sepando. Tres itaq̄ opifices sūt in hō mū do. deus. natura. et artifex imitāns na turā. Sed hij tres valde dispari potēcia id qđ ad effm perducūt efficiūt. Nā deus in ope suo nec nature opa indiget. nec opificis imitantis naturā. Opat enī de us aliq̄n sine natura. aliq̄n un natā. ali q̄n supra naturā. Nā sine natā p̄mū fecit ipsa naturā. Cū natā fuat ea q̄ de natura sc̄dm naturā producit. Supra naturā. q̄n in natura pret aursū na ture solitū et posse primū. maiori addi ta potencia aliquid ad effm produat. Omne ergo qđ natura fuat deus fuat. sed non omne qđ deus fuat natā ea fu at. qui sine natura naturā fuat. Ter

tio loco sequūt opa artificis imitantis naturā. Et ipe quidē aliq̄n cū deo opa tur sine natura. aliq̄n cū natura sine deo. aliq̄n cū deo simul et cū natā. aliq̄n sine deo ꝑter et sine natā. Cū deo opat q̄n opa iustitie. sine deo q̄n opa ījquitatis opat. Cū natā q̄n semūbz rerū ac fetubz ꝓpa gandis quibz natura incremētū subicit. foris industriā et studiū apponit. Sine na tura q̄n preter eā in subiecta materia stu diū applicat. ut aliquid ad quodcūq̄z effec tū promoueat. Jn quo natā patit tm̄ nō opat. quia materiā opandi prebet. non effm opantis exercet. Talia sūt oīa opera hoīm que fiunt sup terrā. ex quibz multa mortalis vite nāitas cogit. multa sua dei cupiditas. et multa vanitas opat.

De mutabilitate hoīs sc̄dm tpa. Cap. cvij

Si in obediencia mandati ꝑstitisset homo. nō subdet mōetas tpm. fixus per contēplacioēz in solidi tate eternoz. Postq̄ aūt cor suū declīa uit ut illud per cōcupiscenciā vbz muta bilibz subiacet. quasi de celo lapsus cepit deorsū cū hijs quibz inhēbat desuere. et per volumia mutabilitatis sue ductus tpm mōetas sentire. Sic ergo tpa vene rūt in corde hūano. q̄n multa desideria intrōierūt in illud. et mutabilitas illu diūari cepit. et venerūt alia. et alia dis cesserūt. et facta est fluctuacio et cōstā cia magna. Jā enī cū mundo visibili. mūdus inuisibilis voluebat. et ceperūt in eo tpa et mōetа discurrē et cē āni et anni. dies et noctes. semētes et messes. natā ad etnitatē facta ei que tpalia trāsit prauc associata. Hinc est aūt ut homo qui a carnalibz ad spūalia cōuertit. pri us aīo ab hijs quibz per affm inhesēat auellat. Tunc scilicet libere se spūalibz per amorē cōglutinat. cū de terrenis affectibz nichil sup est quod eius mentē un desideria aliena aūtrat. Itaq̄ temp9 cōsiendi. ut aīo per amorē spūalē eternis et ꝑmanentibz hō adherē incipiat. Sic quippe cōsiuūt hūana et diuina in vnū et que duo fuerant per naturā fiunt

vnū per gratiā. Compositio siquidē ipsa a
tus est et dilectio filiū. et fuat viā actus et p
forat vtrūq; ut filiū vtrūq; contineat. Qui
vō deū amat sicut secū in deo diligit ꝓximū.
sic cōtē deū nec diligē nouit seipm. Tem
pus igit est dilcōnis et tempꝰ odij. ut q
pro deo studem⁹ ĩmicos diligē. cū dei cul
sa ledit non ꝑsumam⁹ etiā amicos ama
re. Est adhuc alia dilectio et odiū aliud.
ut quisq; carnē suā et in hijs diligat que
infirmitati sustentandē sūt nāturia. et o
diat in hijs que desideria prava exposcūt.
Sequit post mutabilitatē verū grauis cō
fusio aīoꝝ. qm̄ ꝓpiunt corda sup volumīa
et tūsitus tpm. ut non stent in vitate sed
defluant cū eis que vadūt ut tūseant. In
tellectus autē hoīs exercitatus verū spectat sur
git. et sēdm emulationē vitatis ad untio
ra conat scrutanda. et habet ꝓnapiū in
opibz dei ꝑme cōtēplationib. et nō puenit
vsq; ad finē opm dei. ut capiat totū qđ
absconditū est. Si enī ad finē pueīre po
tuisset ĩuenisset vtiq; dm. qm̄ a quo fūt
ibi finē hūt omīa. Qualiter traditus est mūdꝰ
hoīm disputationib. Cap. Cviij

Propterea stultū fuat deus sapiam
mundi. quia posuit mūdū in dis
putatione eoꝝ ꝑmanēs ipse occultus. do
nec deficerēt disputātes et q̄rētes ianua. ꝑ hꝫ
reuelauit se deus et eruut ut ĩuenirēt.
cū gloriari nā non possit homo q̄ ipse sen
sū suo et sapīa deū cognouit. qui in ope
dei scrutando deficeāt. Sūt adhuc alie
quedā disputationes in desiderijs hominū
multiplices nimis et varie. et ex ipis sur
gunt multarū studia vanitatū. Oīs enī
homo prefert quod diligit ipse. et timhūt
corda hoīm in infinitas fassiones. et lau
dant ꝓtē suā singuli. et in hijs omībz nō
ĩuenit hō opus qđ opatus est deus ab ĩpio
usq; ad finē. Initiū namq; opm dei ē vsq
verū tpaliū. finis vō frūs eternoꝝ. Idcirco
traditus est mūdus amat orbz mūdi. qa
quibz eternoꝝ bonoꝝ dulcedo tollit. eis car
nales date sūt delectationes. et mūdi gau
dia exposita in desideriorū suoꝝ malorū
dissipationē. Inuenimꝰ adhuc et alias dis
putationes in iudicijs hoīm graues et mul
tiplices. Arripuit enī hoīes vicē dei viole
ter. et iudices sibi se constituit. et dispu
tant de mūdo. et de opibz dei. et de pro ui
dentia eius. et de iudicijs. quibz mundū
vniūsū disponit. Reprehendit deū qui nor
ma fūt. et nemo tū reprehendit. cū leditur
ĩimicus eius. cū sint ipi vniūsi ĩimici dei
et aduisarij vitatis. Multa opat deus
circa hoīem ab ĩpio eius usq; ad finē. et
non ĩuenit quo fine fiant hec oīa. donec
ipse finē accipiat. Tunc autē intelliget
et tūc ĩueniet quę opatus est deus in eo
ab ĩpio suo usq; ad finē suū. vel in mia
vel in iudicio. Interī autē latent omnia.
et sepe deus malos tolerat. et differt pe
nā illoꝝ manifestū. et habet tū oīs mali
gna penā occultū. Et iudicat deus et vide
tur differre iudicū vel frā hoīm non at
tendē oīo. ab hijs qui non videt nisi ea
que foris siunt. Similiter aliqn probatde
us iustos aduersitatibz et tribulationibz
exercet. et videt iustitia premiū nō habe
apud ipm. et tū nūq; cauet retributione
sua occulta vel manifesta. Sed aliqn dif
fertur ut interrogent de pseuerātia sua cō
scienciae hoīm. Hec est ergo afflictio hoīm
disputatio eoꝝ aduersus deū. Quia in
eo qi iudicijs dei hūlit subdi noluit. non
solū eos exercēs pena aduisitatis et tribula
tionis molestia attrit. sed multomagis
intus furor et impatia murmuratiōis af
fligit. Qualiter homo ꝓ cōtumpiaz ĩuitētū ad
Duo in hoīe frā sūt. similitudē. Ca. cuī.
vnū terrenū aliud celeste. Vnū simi
tudo ĩuētī. et cōiuncta sūt in hoīe
corpus et aīa. duo in vnū. Et datū est corpi
beneficiū societatis. ut ptcipaet de ĩmorta
litate aīe ad incorruptionē. et hoc totū ad
gloriā aīe frā est. qa placita erut deo ĩ iusti
tia et veritate consistēs. Vt non auerteret
vestimentū eius. si pseueraret obedīētia il
lius. Postea autē se aīa in abalienationē
amoris. et oblita est qđ melius erat suū. et
intuita est foras pulchritudinē alienā. et
intendit in suū pallij sui. ut se oblectaret
ibi et cepit fornicari ad illecebras corpalis
et subtracta est ab oculis eius dulcēdo spūalis
Et iratus est deus et noluit hoīem tenere
intus ad id quod vīm erat. ut semp nō habet
sup ymagines fucatus immutabiliter. Et

abstraxit gloriā indumenti eius. ut iret in corrupcionē. Et coādit vestimentū eius ut ostendēt hoī. quia non eēt in eo gloria eius. ubi se bestijs similē esse vidēt. Et ce cidit homo et dilapsū est quod ēat terrenū et corruptibile. et fluere cepit ut rediret vnde venerat. Factūq; est ut probaret hō si memīsset boni sui. et si nosset requirē illud dū cogit̄ speciē vanā relinquē. et erube ab eo cui puerse inheserat. Propterea ut probāret deus filios hoīm. et ostendēt eos similes eē bestijs. idcirco vnus est interitus hoīs et iumēti. Sic et prius homī cū iumē tis vna origo erat in corpe qđ suptū est de terra. et vna viuendi condicio cū iumētis ut similit̄ corpus terrenū alereť de terra. sed vnus finis homini cū iumētis nō erat. Quia factus erat homo ut nō moreret neq; in terrā reuerteret de qua fuīs est. Ita tūc per incorrupcionē corpis humilis ori go tegebat̄. et dissimulatū erat per imor talitatē ne veniret in exprobacionē. quia hō filius eēt bestijs. Neq; ostendē voluit deus homī vnde eēt ignobilitas eius ut eū in ip sius condicione totū exponēt. Sed vestiuit eū pulchritudine īmortalitatis. et posuit seorsū extra genus suū in sorte alterā. Cū vero peccasset homo deo. puauit eū gloria sua et remisit ad originē suā. ut per id qđ ibat agnoscēt vñ venīat. Et si qs dicē voluitq; habet homo ampliꝰ iumēto in eo q̄ spūs filiorū adā vadit sursū. ut occidente in mor tē corpe supstes in vita remaneat. et spūs iumentorū descendat deorsū id est pti cum morte corpis descendat in corrupcionē. Qđ nouit hoc. Non tū qa vīm nō est hoc. sed qa occultū est. ideo qđ nouit hoc. Vīm est quod credit̄. et ipsa credulitas non dubia scien cia firma est. et tū nemo hoīm hoc sat q̄ liter stauit̄ ea que videnť. Quia ideo abscon ditū est. ut credat ut fides meritū habeat. et infidelitas ioīi. Et fuit multa infideles et dixit. qđ nouit hoc. Et putāt certa pro incertis velinq̄nda non esse. et capiunt presencia nō amplecti. et ea que videntur rape ut teneant que certa st̄. et ludificā tur in incerto. qa tūseunt et elabunt̄ dū teneri putant̄. Et successit q̄ certa st̄. que putant̄ incerta De nō in vtraq; forma

Puerso. Cap xv.

Peruersor animꝰ in vtraq; pte correctionis ipacēs. nec prospis exitus. nō ad uersis castigat̄. Cū enī dulcia vite iuꝰ respicit. herent aīo in illis et dicit satis est hoc. Cū vō aduisa attendit hebetant̄ et confundit diffidencia. et optat magis non esse. q̄ male eē. qa non nouerat viā aliā q̄ effugiat malū eē. nisi transeant ad non esse. Propterea visis malis que sub sole st̄. cōtinuo voce illoꝝ subinfert̄ cū dicit̄. et laudaui magis mortē. Ista quippe vox illoꝝ est. q̄ veru bonū non nouerūt. nec a liud putant homini ad bonū vel ad malū esse. nisi qđ presens est totū. Idcirco in bonis supra modū exultant. in malis desperāt. et ubi spes illoꝝ est. illuc desparo constat. Hoc eciā ad confusionē oīm accedit. q̄ homo ipse caligat ad videndū se. Si enī videt homo qđ sui. et iā nō magis felices dicēt qui nichil st̄. q̄ eos qui st̄ aliquid. Desiderio nāq; tan ti boni astrictus animꝰ luctet malis tpalibꝰ afflictus vitā pīntē frustraret. spē tū conso lacōis venture. oīo esse magis q̄ non esse diligēt. Quare stulte dicis meliorē pugillū cū requie. q̄ plenā vtrāq; manū cū labore. Forsitan considerans q̄n pugillū habes et requiē habes. sed non attendis. q̄n nec p sū pugillū habebis quid tūc futurus sis. et quā requiē tūc habitur⁹ sis. Ideo nūc cōe dis pugillū in requie. et placet tibi otiosi tas tua. neq; turas nūc inuenī aliū pugil lū querē cū labore. quē comedas tū iste de fecerit. Ideo comedis carnes tuas nūc. et ipse vapulabit̄ hoc īportunū. et sua ma ceracione postmodū exsoluent. qđ reges inconsulti expenderit. Soliloquiū hoīs cū aīa sua de rātudie amoris. Idē in de arm

Loquar secreto aīe mee. aīe. Homo sic enī nec michi timor. Ca. xvi. erit occulta querē. nec illi pudor vera vīdere. Dic michi queso aīa mea. qđ est quod sup oīa diligis. Ego sno q̄ vita tu a dilectio est. et sno q̄ sine dilacōne eē non potes. Certus sū ego q̄ aut hoc que viden tur aliquid amas. aut si iam postposuisti vniuersa hec. aliquid habes qđ pre oībꝰ hijs diligis. Anima. Sicut amare nō pos

sū qđ nūqm̄ vidi. sic de oīb; hyis que vi
dent̄. nichil adhuc amare potui. Et tamē
multis iā exp̄imētis didici fallacē ēe et
fugacē amorē hui⁹ sēli. quē semp vl' aum
perit id qđ magis elegerā pdere. vel aī a
liud qđ magis placeat supuenit. ego co
mutare. Sic adhuc desideriis incerta fluc
tuo dū nec sine amore ēe possū. nec vīm a
morē īuenio. Homo. Gaudeo q̄ saltē in
amore tpaliū non figeris. sed doleo q̄ ī a
more eternor nondū req̄estis. Infelicior es
ses. si de exilio patriā fugeres. Nunc vero quia
in exilio erras. ad viā reuocanda es. Si te
poralia ista et visibilia idcirco amari debe
ristimas. q̄a illis quendā siu genis decorē
inesse conspicaris. aut teipsā potius nō dili
gis. que specie tua oīm visibiliū decorē vin
cis. Anima. Oculus aīa vidit semp̄ nō
videt. et eo lumē quo veliq̄ cernim⁹. ipsam
in qua positū est lumē facie non videmus.
Ego igit̄ quia facie meā qualis sit contem
plari nequeo. fidelius in ea que foris admi
randa videnī affirm̄ dilectiōis mee exordo.
Preserti quia amor nūq̄ solitarius ēe potuit.
et in hoc ipso iam quodāmō amor ēe desinit
si in alterīs utilitatis consortē vim dilāonis
non diffundit. Homo. Non est solitarius
aī quo est deus. Nec idcirco vis dilāonis ex
tinguit̄ si a rebus abiectis ac vilibz appeti
tus cohibeat̄. Ille magis ījuriā sibi facit.
qui vel inhonesta vel certe ea que amore suo
digna non sūt in societatē dilāonis admitt̄.
Non vis hyē aīa amorē solitariū. noli tū hyē
prostitutū. Quere vnice eleīm. Amor ignis
est. Et ignis quidē fomentū querit ut ardeat.
sed caue ne id ījcias qđ fumū potius a fetorē
ministrat. Ea vis amoris est. ut talem te esse
nītē sit quale est illud qđ amas. Et aū per affec
tū cōiungeris. in ipsi⁹ similitudinē. ipsā quo
dāmodo dilāonis societate trāsformaris.

Qualit aīa possit ad vīm amorē ināturi

Quam igit̄ aīa pulchritudinē. Cxij.
attende. et intelliges qualē debes
pulchritudinē diligē. Qr si forte int̄
na illa tua visio per negligenciā obscurata
est et temetipsā ut decet et expedit contēpla
ri non sufficis aut saltē quid de te existimare
debeas ex iudicio alieno non ppendis. Spō
sum habes. sed facie eius non vidisti. Ille te
vidit munera misit. aurā dedit. Si speciē
illi⁹ videres. non āplius de tua pulchritudi
ne ambigēs. Scires enī q̄ tam pulcher tam
vnicus in tuo aspcū captus non eēt. si eī sin
gularis decor et ultra ceteros admirando
non trahēret. Quid ergo agis. Si adhuc sa
ne non potes qualis ille sit qui te diligit. cō
sidera saltē aurā quā dedit nobile donū est.
Quia nec magnū decuit ut parua daret.
nec pro paruo sapiens magna dedisset.
q̄ magnū ergo est quod tibi dedit. sed maiꝰ
est quod in te diligit. Quid tibi dedit spon
sus tuus. Respice mundū istū. Oīs natura
ad hūc finē cursū suū dirigit. ut obsequi
is tuis et vtilitati deseruiat. tuis q̄ oblec
tamētis puer et nūtatibz sōm affluen
tia indesinent̄ occurrat. Quis istud na
precepit. ut sic vno consensu tibi seruiat.
Beneficiū accipis. et actorē ei⁹ nō agnos
cis. Donū in manifesto est. largitor occulto.
Quicūq̄ ergo ille ē qui. multū tibi cōtul
qui hoc totū et tantū tibi dedit. q̄ multū
diligendus q̄ tantū dare potuit. et qui tm
dare voluit multū dilexit. Vide ergo quid
agis aī in hoc mūdo amari et amare cō
cupiscis. Totus tibi mūdus subiectus ē. et tu
non dico totū mūdū. sed nescio quid vix ali
quā mūdi portiūcula in societatē tui amoris
admittē non aspnaris. Certe si hec diligis
ut subiecta diligē. ut aurā sponsi. ut mu
nera amici. sic tū ut semp̄ meīnerīs quid
illi debeas. nec ista pro illo nec ista tam
illo. sed ista ppter illū. et per istā illum.
et supra ista illū diligas. Caue o aīa ne
qđ' absit non sponsa sed meretrix dicaris
Si munera dantis plus q̄ amātis affirm
diligis maiorē caritatis eius ījuriā fa
si et dona illius accipis. et tū vilissima
dilāonis non rependis. Aut si potes dona
illius respue. vel si dona illi⁹ respuere nō
potes. vicissitudinē dilāonis repende.
Dilige illū. dilige te pp illū. dilige dona
illius ppter illū. Dilige illū ut fruaris
illo. dilige te ut diligaris ab illo. dilige
donis illi⁹ q̄ data sūt ab illo. Illū tibi. et
te illi dilige. dona illius ab illo tibi. ppt
te. hec pura et casta dilectio est. Qui
ret deus oīb; viuētib; tpalia cōcet. nō tamē
oīa simili diligit. Anima. Cap cxiij.

De sancto XXVII Victore

Dogor rationibz tuis illū sup oīa diligere. a quo me video oīa in pigmus dilōnis accepisse. Ecce igit vnice eleīm et vnice dilem ego diligo. sed hanc hui⁹ dilectiois mee iniuriā paacor. ap solū diligens sola non amor. Nā hanc dilōnis arrā quā michi obicis. non dnā tu bestialibz hoībz sed tu ipsis bestijs coem accepi. Quid enī michi lux solis ampliꝰ confert. ꝙ reptilibus et vermibz terre. Oīa similit viuūt. spirāt idē pastus. idem potus oīm. Homo. Tua st in quibz id qđ te mouet inuenias. Discerne q̄ dona a sponso tuo accepisti. Alia enī cōiter. alia specialit. alia singularit tibi data sūt. Cōiter que oīnibz pp te tecū seruiūt. specialit q̄ multis nec tū oīnibz pp te tecū st concessa. singularit que tibi soli st data. Quid igit. Nūquid ideo min⁹ te diligit. quia queda dona sua tecū simul oīnibz concessit. Nūquid feliciorem te fecisset. si tibi soli mundū dedisset. Ubi igit illa gratia et vtilis societas hūane conuersatiois. Ubi solacia ubi oblectamenta q̄bz nunc fruereris. Vide igit quia et in hoc multū tibi contulit. ap hec ad solamen tuū creauit Si mundus istis et hec oīa tibi seruiūt. quo ceta oīa ad obsequiū tuū creata non sunt. Nūquid pater familias panē suū solus comedit. poculū suū bibit. vestimentis suis induitur. Totū tū non imerito eis dicit quicqđ habent hij qui ei vel per dilōnē vel subiectionē famulant. Sine igit illa que tibi seruiūt. sine illa que seruientibz tibi necaria st. oīa tibi data st. oīa tibi obsequia impendunt. Nec te conturbare debet. ap in vsū rerū tpaliū eadē bonis et malis est ptipatio. nec ideo similit eos a deo amari existimes. q̄a hijs oīnibz tecū similit cōiteri vides. Nā sicut non bestie pp se sed pp hoīem create st. ita mali hoīes non pp se sed pp bonos viuūt. ut societas illoꝝ bonoꝝ vitam exerceat. quos et felicitate sua admonēt pcepta hijs. et que mala cōmittere non pnt bona querē. et ijsdem ta sua congrua⁹ arctius amare virtutē. Postremo ut dū illos diuina gra destitutos vident p quelibz abrupta vicioꝝ ruere. discant q̄ntis pro sua salute debeant creatoꝝ gratias referre. Similr ergo bonis ac malis ista contedi debuerūt. qua aliꝰ bona pcepta sibi seruari nō credent. nisi ista tū bonis q̄ malis cōia esse vident. Q. multitudo dilectoꝝ nō minuit sed auget felicitatē singuloꝝ. Ca. cxviij.

Nunc restat ut considēs vtin ne idcirco de singulari amore sponsi tui gloriari non possis. q̄ ab eo non sine societate bonoꝝ diligeris. Dixi societatē hoīum dono tibi creatoris ee concessā. ut inde solamen viuendi capias. ne quadā solitaria et certi vita contabescas. Sicut igit vita malorū tibi est exercitiū. sic solamen est vita bonorū. qui certe tales sūt. quos nec felicitatis tue ptices. nec amoris tui asmari debes habe consortes. Nam si vere bonos diligis. quicqđ illis benefiq̄ ipendit. inde gratularis que in te est. non q̄ de alieno. sed quasi de pprio gratulat. Licet igit btm eē isto amore vel sola perfrui. multo beatius in ipso est cū multo rū bonoꝝ congratulatiōe delectari. Qa cū in eos eta qui cōticipant affluis dilōnis expandit tantatis grauditū et suauitatis ampliat. Spūalis namq amor tūc melius cuiq fit singularis q̄n oīnibz est cōis. Nec ptipatione pluriū minuit. tuiq fructus vnus et idem totus in singulis repit. Nichil enī in pulegio singularis amoris tui societas bonoꝝ preseribit. quia sponsus tuus in oīnibz diligit te quos diligit pp te. ac per hoc singulariter diligit te. quia nichil diligit sine te. Non aūt timeas aīm illiꝰ in amorē pluriū quasi per affm distrahi. et idcirco minorē ee ad singulos. qđ ptius quodāmodo et diuisus videat in cunctos. Singulis adest q̄ oībz quia nec alū nec maiorē dilōnis affm singulis ipenderet. si ab sq̄ cūctoꝝ ptipatione singulos amaret. Ergo oēs vnū vnice diligāt ut oēs ab eo vnice diligant. quia nec aliꝰ preter vnū vnice ab oīnibz diligendꝰ est. nec alius preter vnū vnice oēs diligēdi. Omnes aūt in vno se q̄ vnū diligant. ut vnus dilectiōe vnū fiant. Iste amor vnitas est non tamē priuatus. Solus nec tamē solitarius. ptipās nec diuisus. cōis et singularis. cunctoꝝ singulus. et singuloꝝ totus non ptipatione decrescens nec vsu deficiens. nec tempore veterascens. Antiquus et nouus. affm desiderabilis. experientia dulcis. fruī eternus. iocunditate plenus reficiens et sanans. nec vnq̄ fastidiū generans De bonis que sponsus cōiter dilectis suis contulit. Cap. cxv.

O Anima mea in hoc quoq; puidit tibi optim⁹ amator tuus ut nichil esset in quo singularit̄ de ipso gloriari possis. In om̄ib; hijs dilexit te q̄ vel cōiter tecū om̄ib; vel specialit̄ quibusdam. vel singularit̄ tibi soli tribuit. Cū om̄ib; vursū dilexit te. quib; te ptic̄patiōe dom⁹ sui sociauit. Pre hijs om̄ib; dilexit te quib; te singularis gr̄ie dono pretulit. In om̄ib; creatum dilecta es. cū om̄ib; bonis dilecta es. Nolo ut pauū existimes vel cū tantus vel cū talib; esse dilectū. vbi et bonos om̄es habeas socios. malos vō et que cōdita sūt vniuersa subiectos. Primū cogita q̄ aliq̄n non fueris. et ut esse inceperes hoc ei⁹ dono acceperis. Qui utiq; si nichil amplius dedisset. pro eo ipso tamen a nobis laudand⁹ et diligend⁹ esset. Nūc autē amplius dedit. ut precellam⁹ et hijs que non sūt per essenciā. et hijs que īordinata et incōposita sūt p̄ formā. et que īanimata per vitā. Magno debito obligata es aīa mea. multū accepisti. et nichil a te habuisti. et pro hijs om̄ib; nō habes quod retribuas. nisi tantū ut diligas. Nam q̄d per dilc̄ionē datū est. nec melius nec dereliq̄us q̄ per dilc̄ionē rependi p̄t. Nec ideo plus dilexit te. q̄m plus diligendū inuenit. sed quia gratuito plus dilexit te. tibi lem fecit te. ut iā nūc merito plus diligat te. P⁹ esse p⁹ pulchr̄e cē p⁹ vīe datū ē scīre datū est et discerne. Sensib; forīs decorauit. intus sapīa illustrauit. sensus dans q̄ exteriorē ornatū. sapienciā quasi interiorē habitū. Sensus q̄ quasdā gēmas fulgentes appendens exterius. sapīa q̄ naturali pulchritudine faciē vultus tui decorans intus. Talē eū esse decebat. que ad celestis regis thalamū introducenda fuerat. Multū gloriari poterus. et multū custodire debuerus ne tale donū p̄deres. ne tantū decorē corrūperes. ne eo amisso vel diminuto ampli⁹ misera fieres q̄ eo non accepto vel non p̄fecto misera fuisses. ne te cū dāpno amisse pulchritudīs simul torqueret confusio feditatis. Sed vide quid fecisti. Dereliquisti sponsū tuū. et cū alienis prostituisti amorē tuū. Fedasti pulchritudinē tuā dispersisti ornamentū tuū. Oblita es sponsi tui. et pro tantis beneficijs condignas gr̄as non egisti. Vt autē te releuar et illuc vnde

tenderas. ipse descendē dignatus est hinc vbi iacebas. Et ut iuste tibi reddēt̄ quod p̄dideras ipse dignatus ē pie pati q̄d tolerabas. Descendit ergo suscepit sustinuit. vixit. restituit. Descendit ad mortalē. suscepit mortalitatē. sustinuit passionē. vixit morte. restituit hoīem. Cogita q̄ntū diligat te. q̄ tanta dignatus est facere ꝓpter te. Olim cū non esses dilexit te ut condēt. postea cū fedares dilexit te ut pulchrā faceret. Et ut ostenderet tibi q̄ntū te diligēt. non nisi mortem do a morte te liberare voluit. Nūc autem tam sincera caritate te diligit. ut si semp tum eo p̄stitisses. nec exprobrat tibi veteraū nec imp̄ecat tibi beneficiū. Et si deinceps tum eo p̄seueret fidelit̄. ipmq; ut deceret amare. ac tuū illi amorē mō mutatū conseruare voluerit. maiora se p̄mijs datu rū promittit. De hijs quib; lapsos a miseria

In quo repauit. Anima. Cap. xvi

Tam quo dāmodo incipio amare culpā meam. ad quā diluendā dū ille caritate tua hitur mortuus ē pro me īnocēs. nichil ī me quod amaret īueniens. Quid ergo dñe dilexisti in me. et tantū dilexisti ut moreris pro me. Quid tale in me īuenisti pro quo tantū et tam diuturnū sustinere voluisti. Ampli⁹ mī vilis cē non debeo. que tīm deo placui. ut mori eligeret pro me ne p̄deret me. Homo. Et quid si cogitare cepis quot et quales in cōpatione tua abiecti sū. qui hanc que tibi datū est gratiā consequi non potuerūt. Elegit ergo te et preelegit sponsus tuus. elegit te in om̄ib;. et assūpsit te ex om̄ib;. et amauit te pre om̄ib;. Anima. Multū frater: tollatū est michi sed queso te si ut asseris ego iam assūpta sum. q̄d adhuc differs: q; ad amplexus sponsi nedū venire possū. Homo. Nestis q̄ feda prius fuisti. q̄ polluta q̄ dissipata. et dissipata. et quō tū tato in illius regis thalamū introducta expetis. nisi saltē prius aliq̄ aliq̄ et studio exultā reparaueris. Nec te pudebit tūc prisce turpitudinis. cū nichil turpe nichil pudore dignū habebis. Nūq; audisti quid ver assuerus fecit. q̄n vasti reginā ꝓpter insolentiam illius repudiauit. Vide q̄ multe electē sūt ut vna eligeret. illa scilicet q̄ omnibus regis formosior et ornatior videret.

de sancto XXVII Victore

ministri regis multos elegerūt ad cultū. rex ipse vnā elegit ad thalamū. Posuit te sponsus tuus in triclinio. ubi mulieres ornant. Caue ergo ne ad exvolendā temetipsā negligens sis. Ecclesia triclinium dicitur in tres ordines fideliū. Ad hoc ad dilectionē ptinē quas habes vnde ornare tepossis. quē utiq; ex te nichil habes. nisi ab illo acceperis. Primū est fons baptismi. in quo sordes pcitor̄ trimininū abluis. Deinde crisma et oleū. in cuius vnctione spū sancto liniris. Postea delibutus et vnctione letitie perfusa ad mensā venis. et pcipis ibi alimentū corpis et sanguis xpi. quo interius notriā illā preteritor̄ macie tenuitor̄ depellis. Deinde vestimenta bonor̄ opm induis. ad vltimū sequitur aromatū virtutū. quarū odor suaue spirans. oēm illū antiquar̄ sordiū fetorē fugat. Datur etiā tibi spiritalis sancta scriptura ut ibi videas faciē tuā. ne qđ minus neq; aliud qđ deceat habeat cōpositio ornatus tui. Vide qm̄ pia dispensatione tibi vbiq; cōturrit. Non habuisti et datū est tibi. pdidisti et restauratū tibi. Nūquid tibi gratia bene opandi nulla data est? Si magna opa fuas. misericordiē sublimauis. Si non fuas magna opa. fortassis salubriter humiliauis. Ne forte nouit ille quid tibi expediat qm̄ tu. Et ob hoc si vis de illo bene sentire. totū qđ ab illo tibi fit bene fieri intelligere. Forte gratiā virtutū non habes. sed dū vitior̄ impulsu conteris. melius in humilitate solidaris. Suauiter vedolet deo humilitas infirma. qm̄ virtus elata. Nichil enī dispositioni illius preiudicare audeas. sed semp cū timore et reuerētia ora eum. ut quēadmodū ipe nouit tibi subueniat. Si qua adhuc mala in te pmanserūt. pie diluat. si qua inchoata sunt bona benigne pficiat. et ea te qua ipē voluerit via ad se perducat. De hijs quibz specialiter vel singulariter aiam tangunt. Caplm cxvij.

DVlcedo vite mee et lumē oculor̄ meorū. quid retribuā tibi pro omnibus que retribuisti michi? Vis ut diligā te? Et quō? Tu dedisti mihi dñe sensū ut te cognoscam. et pre cetis multis de tuis secretis reuelatis intelligā. Illos cecitatis eos me os in tenebris ignorancie deseliquisti. et michi pre illis lumē sapiē infudisti. Tu dedisti michi sensū capacē. intellectū fidelē memoriā tenacē. linguā disertā. sermonē gratū doctrinā suadibilē. efficaciā in ope. gratiā in cōuersatiōe. profectū in studijs. effectū in ceptis. solamen in aduersis. cautelā in pperis. et quocūq; vertebam me. ubiq; gratia tua et mia precessit me. Et sepe cū mihi confiptus videbar. subito liberasti me. Cū errabā reduxisti me. qm̄ ignorabā docuisti me. qm̄ peccabā corripuisti me. qm̄ cōtristabar consolatus es me. Cū desperabā confortasti me qm̄ cecidi erexisti me. quando stetī tenuisti me. qm̄ iui duxisti me. qm̄ veni suscepisti me. Hec oīa michi fecisti dñe deus meus. et multa alia de quibz michi dulce erit semper cogitare semp loqui. semp gratias agere. ut te laudē et amem. Ecce habes aiā mea artā tuā. et in arta tua cognoscas sponsū tuū. Serua te illi intractū serua ipollutū

Anima. Vere fateor merito amor iste singularis dicit̄. qui cū in multos diffundit̄. intra tū vnice singulos ipleat̄. Vere pulchrū et mirificū bonū quod cōe est oīm et totū singulor̄. tūctis presidens. singulos implēs. vbiq; quasi omnibz prouidēs. Sic certe mihi videt̄ cū eius miseratiōes circa me attendo. qđ fas est dicē quodāmō nichil aliud agat de me. nisi ut mee saluti prouideat. et tua tutū ad custodiā meā occupatū video. quasi oīm oblitus sit. et michi soli vacare velit. Semp pītē exhibet. semp patū se offert. Quotūcūq; me vertero non me deserit. vbicūq; fuero non recedit. quicqđ egero piter assistit. Quasi deus aiam diligit totā fedā multo magis iā erpte mūdatam. Caplm cxviij.

HOc considerans timore piter et gaudio pudore confundor qm̄ illū tui tā vehemēter placē cupio. vbi qm̄ michi presentē et oīa occulta videntem intueor. O qm̄ multa sūt in me de quibz coram oculis eius erubesco. et pro quibz iā magis illi displicere timeo. qm̄ pro hijs qm̄ in me laudanda sūt. si qua sūt posse placē confido. O macule veteres. o fedē et turpes. qđ tā diu hereticis? Abite discedite. et ne pīsumatis amplius oculos dilecti mei offendere. Nolite fallē vosmetipsas. non semp meam ipso adiuuante manebitis. qm̄ nisi adhuc me

pigritante exterminari non potuistis. Pro-
sus abhominor turpitudinē mām. iamq;
deinceps etiā si possem nō videri nollē tu
a vobis infita. Quōmagis nūc qa palam
ipsi sū. Et qa plus certe contristat eius offē
sio qj mea etiā turpitudo. Recredite ergo. in
vanū mi adjetis amplius. qa etiā mecum
manētes mee non estis. alienas a sorte mea
vos iudico. Habeo aliud exemplar cui cōfor
mari cupio. et ad illud iugit respicio. ac qn
tū possū magis semp ac magis exinde simi
litudinē traho. Ex quo etiā hoc didici q vos
exterminare debeo. et qualit hoc fuaā iam
cognosco. Homo. Dixisti dilectionē singu
larē piter et cōem esse non posse. sed inde cō
probata est aplius mirabilis. q demōstra
ta est cōis et singularis. Ad extremū mo
do dubitare cepisti. an in hac deformitate
tua quā licet tuita pateris. ab illo posses
diligi. Sed si te tūc diligē dignatē qn to
ta turpis et nichil adhuc decoris hnōs fuisti.
quōmagis nūc diliget te qn decorari. et ps
cā turpitudiez iā depone cepisti. Et qnius q
dā adhuc in te videat. q sibi non placet. di
ligit tū hoc pīm q tu quoq; in temetip sa iā
odisse cepisti que illi displicent. Non enī tū
statū qm̄ pposituū respicit. nec quid sis sed qd
velis esse attendit. Sed tū in qntū potes sa
tagis. ut qd ee non cepisti esse mercaris.

De visitacionibz sponsi. Anima. Ca. cxix.

Quid est illud dulce qd in eius recor
datōe aliqn me tangē solet. et tū
vehementē atq; suauit affice. ut
iam tota quodāmō a memetipsa abalienā
ri. et nescio quo abstrahi incipiā. Exhilaran
tur consciā. in obliuionē venit oīs pretito
rū malor meōria. cor illuūatur. desideria
inundant. Jamq; alibi nescio ubi me esse
video. et qi quibzdā amplexibz amoris intē
deo. et nescio quid illud sit. et tū illud sem
per retinē et nilq; pdere toto ānisu animi
laboro. Luctuq; quodāmodo delcabilit aīm
ne recedat qd semp amplecti desiderat. et
quasi in illo oīm desideriorū finē inuenerit
sūme et ineffabilit exultat. nichil amplius
querens. semper sic eē volens. Numquid ille
est dilcūs meus. Queso dic michi ut sciam
si ille est. ut si denuo ad me venerit obse
trē eū ne recedat sed semp pmaneat.

Homo. Vere ille est dilectus tuus. qui vi
sitat te. Sed venit inuisibilis. venit occulte
ut tangat te. non ut videat a te. Venit nō
ut totū infundat se. sed ut gustando prebe
at se. Non ut ipleat desideriū. sed ut trahat
affectū. Primicias quasdā porrigit sue dilec
tionis. non plenitudinē exhibet pfectē sacie
tatis. Et hoc est qd maxime ad aviā despon
sationis tue ptinet. qr ille qui in futuro se
tibi videndū et pretio possidendū dabit. nt
aliqn ut qj dulcis sit agnoscas. se tibi ad gus
tandū prebet. Simul etiā ut interī de absen
tia eius consoleris. qn eius visitatioē ne de
ficias incessanter reficeris. Actor. Jhesu de sp
tis magistri hugonis ad presens exterpta
sufficiant. Nam ex libris eiusde sacramētis et
ex cōmentarijs sup iherarchiā. et ceteris eius
opusculis plūma ceteris oplbz nrīs locis cōgru
is inseruim. Nunc igitur ad ordinē hystorie
redeam.

Explicit liber xxviij speculi hystorialis.

Continencia xxviij libri. Cap. xlvij.

Jcesimus octauus liber cōtinet
hystoriā xxvi annor per tpa duo
rū imparor. scilicet lotharij sedi
et contradi terrij. Inter hec flo
res hugonis de foilleto corbeien monachi.
et flores quosdā richardi pisien sa victoris
canonici et visionē tundali. Jhabet autē
capla. Cxxviij.

De impio lotharij secundi. Capl primū.
De restrinctione sacri ignis in ecclesia
beate marie suessionensis. ij.
De muliere quadā ibi sanata. iij.
De puero quodā et alia muliere. iiij.
De ceteris euentibz illius tpis. v.
De innocencio sedo et antipapa petro leo
nis. et quibusdā alijs. vi.
De profū nouellar religionū eiusde tpis
De sancto hugone gratianopolitano et
bonis eius ijsdēj. viij.
De quodā ab igne sacro p btām mariā
magdalenā liberato. ix.
De miraculo per beatā virginē in eo
dem hoīe consūmato. x.
Qualit idē hō reclusus dyaboli visibi
liter expugnauit xi.

Tabula XXVIII Capitulor

De sanctis moribz predicti hugonis et obitu eiusdē xvij.
De schismate aquitanie et alijs quibusdam euentibz. xviij.
De legatione bti bernardi ad epm anno tensi xviij.
De fine tpis lotharij et impio cōtradi ter
De q̄busdā euentibz illius tpis. xvi. tij xv.
De petro abaelardo et hēsibz eius. xvij.
De obitu hugonis ppiensis et libro de claustro anime. xviij.
De quatuor occasionibz peccandi que claustralibz fugiende sunt. xix.
De securitate claustri et periculis scli. xx.
Quod vita claustralis et pauper sit habilis dans et mediocri sufficiēs. xxi.
Q̄d eadē etiā diuitis sit tolerabilis. xxij.
Quod larga sit infirmis. xxiij.
Q̄d et cōpatiens sit delicatis. xxiiij.
Quod moderata sit fortioribz. xxv.
Quod misericors sit penitentibz. xxvi.
Quod puersis sit severa. xxvij.
Quod bonis optima. xxviij. tissimum xxix
De falsis claustralibz et ordiatōe claustri.
De edificijs et possessionibz mōsterij. xxx.
De abo claustraliū xxxi.
De hsitu et labore firmi et de prelatis xxxij.
De duodecī abusionibz claustri. et pmo de prelato negligente. xxxiij.
Adhuc de eodem. xxxiiij.
De discipulo inobediente xxxv.
De iuuene otioso xxxvi.
De sene obstinato xxxvij
Adhuc de eodem. xxxviij.
De monacho aulali et causidico. xxxix.
De habitu pretioso. xl.
De abo exquisito. xli.
De rumoribz in claustro. xlij.
De lite in capitulo. xliij.
Adhuc de eodem. xliiij
De dissolutione in choro. xlv.
De irreuerētia circa altare. xlvi.
Adhuc de eodem. xlvij.
Iterū de eodem. xlviij.
De claustro aīe et eius latibz. xlix.
De receptaculo hospitū. l.
De capitulo et labore manuū. li.
De refectorio. lij.
De dormitorio. liij.
De oratorio et modo orandi. liiij.
De reconciliatōe penitentis. lv.
De lectulo contēplationis. lvi.
De claustro celesti et eius dispositione lvij
De richardo ppiensi et scīptis eius. lviij.
Moralis eius expō de vxoribz et filijs iacob lx
De q̄tuor filijs lye id est affectionis. lx.
Quod rachel id est ratio primo suscepit filios ex bala id est ymaginatione. lxi.
De duplici ymaginatione. lxij.
De duobz filijs bale. lxiij.
De officio dan. lxiiij.
De officio neptalim. lxv
De duobz filijs zelphe. lxvi
De officio ruben et mandragore eius. lxvij
De q̄tuor filijs antillax et officio eor. lxviij
De ortu ysachar et de eius officio. lxix.
De ortu zabulon et eius officio. lxx.
Adhuc de officio zabulon id est veri zelatoris lxxi.
De ortu dine. lxxij.
Cur post zabulon orta sit. lxxiij.
De corruptione eiusdē. lxxiiij.
De bello firmo eius contra sichem. lxxv.
De ortu ioseph in q° designat̄ gra discretionis lxxvi.
De ortu beniamin in q° designat̄ gra contēplationis. lxxvij.
De mōte cōtēplationis et eius ascensu lxxviij.
Qualiter hō scire possit an illuc ascenderit lxxix
Qualiter illuc ad tonitrui vocis diuine audit auditor. lxxx.
Qualiter homo ppareat cor suū ad illud ascendit. lxxxi.
De duobz contēplationis generibz. lxxxij.
De eugenio ppa tuo. et q̄busdā alijs. lxxxiij.
De reuelatione inferni facta guilhelmo puero lxxxiiij.
De visione guilhelmi pueri audeis arsiri lxxxv.
De consilio remensi et gileberto portretensi.
De fame et pestilencijs illius temporis. lxxxvij
De raptu aīe tundali et eius visione. lxxxv
De aspectu demonū et angeli qui deduxit eū. lxxxix.
De valle horribili et ponte angusto. xc.
De bestia monstruosa et terribili. xci.
De stagno cōtēpestuoso et ponte periculoso. xcij.
De furno flāmiuomo. xciij.
De bestia alata et stagno cōgelato. xciiij.
De valle fabror. xcv.
De puteo infernali. xcvi. nis. xcvij.
De ppīape tenebrarū et sociis eius in pe

De statu mediocri bonor et malor. cxviij.
De statu thomam regis. cxix.
De visione yle sanctor. C.
Adhuc de eodem. ci.
Item de eodem. cij. Sviij
De ẽpis quos ibi tundal cognouit.
De reditu aie ei ad corpus. ciiij.
De scõ malachia archiepo cv.
De bonis eius ijnijs cvi.
De sorore sua mortua per eũ deo reconciliata cvij.
De monasterio ab eo cõstructo et qbusdam eius miraculis cviij.
De actibz ei et epatu suscepto cix.
De archiepatu quẽ iniuitus suscepit. cx.
De vltione celesti in eius aduersarios cxi.
De ingressu ei in vrbẽ et de nugello salsinatico cxij. Suij
Itẽ de vindicta dei in ei detractores. cx
De spũ eius pphetico et trãsitu per daram vallem. cxiiij.
De miraculis eiusdem. cxv.
De mirabili ac singlari vita ei. cxvi.
Iterũ de miraculis eiusdẽ. cxvij.
Adhuc de eodẽ. cxviij.
Item de eodem. cxix.
De oratorio lapideo qd edificauit et pena maledicti eius cxx.
Iterũ de miraculis eiusdẽ. cxxi
Qualit locũ et diem sepultẽ sue pelegit. et illuc puenit. cxxij.
De felici transitu eiusdẽ. cxxiij.
De scõ petro tharantasien epo. cxxiiij.
De quadã miserabili muliere ab ea tuita. cxxv.
De cetis euentibz illi tpis. cxxvi.
Adhuc de eodem. cxxvij
De vxoribz regis ludouici et morte conradi. cxxviij.
Explicit tabula caplor libi seqntis.

Incipit liber vicesimi octaui speculi historialis fris vincentij de ordine pdicatorz.

De impio lotharij secundi. Ex cronicis. Caplm primũ.

Cfuncto uit dictũ est henrico impatore legati apostolice sedis et archiepi epis et optimatibz imperij ex condicto cõuenientes magnatie consulunt sibi et toto romano impio de substituendo rege. Lotharius itaq; dux saxonũ vir sapiens et industrius. et ecclastico iuuenis deuotus. ꝑpotens diuitijs. et victorijs. oĩm assensu eligit. a frederico archiepiscopo colonien si benedicit et vngit. omĩ clero et pplo festiuũ epinicion acclamantibus. Vngit anno dni ai cxxvij. mundi salutij qñ tomillesimo xto impauit lotharium qui et lintherus. ãnus xi. Anno pmo regni sui contra bohemones vadens quozdã pncipũ suor tradicione magna stragẽ militum passus est. qngentis videlicet et xl occisis. In syria hoc ãno exercitus dei bis cõgressus est sarracenis. In primo prelio de paganis ceciderũt duo milia qngenti. de xpianis solũmodo xv. In secdo aut non inuenta victoria habuerũt xpiani. sed qnus plima pars eor obtinuerit. tñ auxilio dei reuigora ti absq; nullo hostes contriuerũt et vicerũt. Karolus comes flandrensiũ prodicione quozdã optimatũ suor. quibz pro zelo iustitie exosus erat. bruges in ecclia sci donatiani mrĩs orans interfectus est. sed horenda ãduersione vindictus est. Proditores eni cũ capti fuissent. aut exterminati ex ilio. a ptussi gladio. aut patibulo affixi. aut precipitio elisi. aut duello cõuicti. et votis alligati. vix aliquo euadente omes perierũt. De restinctioe sacri ignis in ecclia bte marie suessionen. Caplm. ij.

Anno seqnti salutis anno dni. xxxviij.° multi de pago suessionico sacro igne attensi ad ecclesiã bte dei genitricis marie in ciuitate suessonũ sitã cõuenerũt. ibiq; diebz pauis miseri

cordiā dei et bē virgīs succursū prestolā
tes sicut plenius refert libellus eorūdē mi
raculoz. salutē ipsius meritis et precibz
consecuta sū. ita ut unā xv dies centū et
tres noctium ab hoc igne restingueret.
et tres puelle distorte sanitati redderentū.
Hugo fursinus. Nam adusarie pcussi cō
cessū erat paucē multos plagā insibili
diuse etatis et sexus. ita ut semel succensa
eoz corpa ai intolerabili cruciatu ardent.
Est aūt morbus hic tabificus sub extenta lu
uenti cute carnē ab ossibz separans et con
sumēs. ut mora tpis augmēta doloz et
ardoris capiens per singula momēta co
git miseros mori. Sed desiderantibz morē
non venit. donec depastis artubz ignis il
le celer et pestifer ūuadit mēbra vitalia. et
qd valde mirū est ignis hic sine calore va
lidus ad cōsumendū tanto frigore velut
glaciali pfundit miserabiles ut nullis re
medijs possint calefieri. Itē quod non mi
nus est mirabile. ex quo diuina gīa re
stinctus fuerit. fugato mortali frigore tan
tus calor in eisdē ptibus egros puadit. ut
morbus cunctis eidē feruor psepe se societ.
nisi medicaminibus obtinerat. Sex diebz mē
se septēbrio. in ecclīa bē marie virgīs fue
rūt. Ad preces aūtē ppli de alijs ecclesijs et
de maiori ecclesia in candē ecclesiā conū
uentes. affuit bta dei genitrix truncēs scāl
forcia agmina scōz spirituū. Ad cuius pre
senciā formidat inferus. et pauent porte
mortis. Cuius aduentus precursor tā mag
nus tremor ecclesiā impleuit. ut terremo
tū esse frēm. aut ecclesiā a fundamētis esse
conquassā arbitrantes fugerēt oēs. Sed ubi
nichil pcull adesse senserūt. reuersi oēm
languentū ardorē extinctū. et oēm dolo
rē sopitū celerrima suauitate collata in
uenerūt. Audiū a quibusdā ex languentibz
pridie huius beneficij celitus dati visas esse
celitus copiosas claritates per fenestras
ecclesie vitreas illapsas. quasi quedā pre
conia largitionis subsequētis. Intra xv. di
es notati annotatū sū centū et tres ab hoc
igne restincti. sed ut plurimi asseuerāt
stellas mire magnitudīs tenebrosā noc
tis caliginē ultra ecclesiā pleqndo effugas
se. De muliere ydā ibidē sanata. Cap. iij.

Mulier quedā nocte grundrada uirū
hūs nocte thcodericū cōmanēs in
ripparia ultra auxonā fluuiū.
qui pterlabit urbem successionū de villa
que dicit andigūturis. unū ceteōs uenit
ad ecclesiā. Cui⁹ facie ignis ille depaue
rat. et nasū et labiū supius quod naso
subiacet usq ad maxillas et gīgiuas et
dentes molares. et extinctus erat ignis
a facie eius. sed omni otiursanti ia mo
lesta et odiosa erat. grauis omūbz etiam
suis ad videndū. Itaq cōpulsa est totam
facie preter oculos madenti pānicaulo ve
lare. Redit ad ecclesiā bē virginis. fūdq
candela quā offerret. uiri dormitū. Cu
dē nocte maturius euigilans. sensit lar
uā fluitare pānicaulū. Quē dū restrin
gere sursūq reducē nitit. et parū profi
cit. tocta est circūiacentiū iploraē auri
liū. Qui dū morant sompno uel frigore
torpi. illa posuit lucernā accendi. et sibi
auxiliū ferri. Sensitq interū carnē sub
digitis et pānicaulo pressā mollescere. et
nesciebat quia tuno est nasi et labij refor
mati. Diuq sepius reduxit pānū sepiusq
proinde attractauit creaturā nouā plasma
tā. clamauit ter magna uoce. Deus et
scā maria adiuua me. Ad quā uocē exa
tati et turbati qui aderant. maturi⁹ in
ferūt lumē. et uident nasū et labiū nou
iter formatum. De puero quodā et alia mu
lier. Cap iiij
Vidam puer annoz xi. pedū nudos. ardens
pedibz. a matre sua aductus ē.
remediosq doloris intra paucos dies ac
epto ad domū reuectus est. Erat autē
de vallibz. Sed dū nutu diuino puer idē
non īmemor tanti beneficij desiderio uisē
de domus bē virginis flagraret. et sup
hoc cotidie molestius matrē pungeret.
et illa penitus non acquiesceret. redeat inq
un me infirmitas ut nocte habeā illuc re
ferri. Qd et fm est. Relatus igit a mīe
illuc. ad ingressū processiois mīis ecclie.
exussus a quiete. in grandaeū actionibz
rupit clamoribz ethera. Narrauitq oībz
raptū se fuisse ante dū. et dei genitricē
pro ppō supplicantē uidisse. ut dignaret
deus hūc morbū a ppō auertē. et hanc

ſantullā que acciderat auferre. et hoc ēnſū a filio benigne ſuſcepiſſe. Aue mater tu es ſtella maris. fiat oīb voluntas tua. Dum q eadē virgo utīm querēt sup domo ſua q vilis et abiecta pre cēt eat. audiuit a filio ſuo q de tūſimare et de trans renū pecuniā facēt afferri de qua domus eius edificaret. et in oīm oculis intuencīū claritate magna et gloria illustraret eam. ꝓplō e cā ſucceſſionenſi mala euenire predixit ex parte dei quia ſue genitricis eccleſiā non reficēt. Et quidē multos ex eadē vbe ignis uaſit. que et qualia reſtent neſcim⁹. De puer etā paulo poſt ſe morituꝝ teſtatus eſt. et ſic euenit. non ēū menſē ſupuixit. Mirū autē valde de hoc puero erat q ab ī nō mūdi oēm hiſtoriā retexens. totū narrationē ſuā ꝛſim rigmice digerebat. Ex tū euangelij et actus dnī ſic ordine recenſebat. tanq oīa in libro legēt. et dictata ab alijs pronūciaret. De ioſeph quoq uiro bēe virginis inō cea ait. Qui tenet ſceptrum florentis virginis. cuſtos erat gloroſe puelle. Her narrabat clauſis oculis. tanq lucē tūſito riā exoſus. Laicis et illīatas vir dignabat facē verbū. tanq ignorantiā eoꝝ ꝓteſus. Cuj mortui corpus tanta gratia ꝓfudit. ut tan dore vel claritate vultus angelicā quid neſcio et diuinū ſignaret. Apud villā que dicit Scala in territorio ſueſſionenſi. q poſſeſſio eſt mīs eccle bēe mīm gemuaſij et prothyaſij. mulier ob ꝓtus difficultatē laborās tribus continuis ebdomadibz pclitabatur. Perſuaſaq a cōuicinis mulieribz ſe nudis pedibz iturā ad btām mariā ſueſſionis vouit. et liberata eſt. ſed ordine ſtupendo. Nam ꝑmū ex vtero ſuo emiſit tres lapides. primū in magnitudīe ouj anſerini. ſecdm fere in magnitudīe ouj galline. et tertius non minor aliqua nuce erat. Hijs lapidibz effuſis ſtatī ſequit ꝓtus infantis. qui et gratiā baptiſmi accepit et paucos dies ſuperuixit. De certis euentibz illo tpis. Cronono

Anno prenotato laudunj ꝑpl⁹. Ca. v. in eccla ſcā iohis conſilio regis et pncipū. monialibz que male infames erant electis. et monachis in eaꝝ loco ſubſtitutis. drogo religione et facundia venerabilis. a bartholomeo epo ꝑmus abbas ordinatur. qui poſtmodū a papa innocencio rome oſtiensis epūs cardinalis cōſecrat. Helinādo. Anno ſeqnti. cenobiū vſicampi fundat. Poſt honoriū ſedit rome innocēcij ſedē ꝑꝑ lxxx. anis xiiij. Cont quē per antē nonē ordinatus eſt petrus leonis. ad cuius ſaſmatis peſtē ſedandā vocatus a clarualle ſcīs bernardꝰ multū laborauit. et multū profecit. Hic cū eſſet aliqn in vbe nouitū profectꝰ. Hic cū eſſet aliqn in vrbe nouitū proficit. Hic cū eſſet aliqn in vbe nouitū profectꝰ. Hic cū eſſet aliqn in vrbe nouitū profectꝰ

norifice a ludouico rege francoꝝ suscepti
est. Inde tarnotū deductus a gaufrido
tarnotensi epō magnaꝝ virtutū viro. vbi
otaurit ei henricus rex angloꝝ. cenobiū
apud bellū montē fundat̄ sub abbate pri
mo alexandro a viro venerabili roberto
decandos. Petro ergo ob parentele sue
fortitudinē apud scm petrū cōmorantē i
nocentius vomā egressus in gallias pfias
at̄. et ecclesia gallicana sibi adherente cō
aliū celebrari fracns in papā confirmat̄.
et petrus ab oībus gallie ac germanie
episcopis anathematizatur. Cronogphus.
Anno dni aᵒ. c. xxxi. philippus puer filius
ludouici nup in regē francoꝝ unctus. dum
in ciuitate parisius equo vehit̄. porcus equi
pedibꝫ se forte submittens equū sup ipm p
cipitē dedit. et de eius subita et miseranda
morte francis luctū induxit. Helinandus.
Tunc synodus magna vemis celebrat̄ a
papa innocentio. In qua multis ad honorē
dei dispositis regē ludouicū pro philippo fre
q̄ de equo erectū portus occiderat viuente
adhuc pre coronauit in regē. Idem innocen
tius mōsteriū scā medardi suessione. qd̄ est
trans fluuiū sitū dedicauit. Affuit inter
cetēos mulier de pago laudunensi que cū
aliis monasteriū bte virgis ingressura p
cessit. sed ut inuisibili ab ingressu repulsa ē. Tūc
nimio pauore verari cepit. et toto corpore
tremere. Confessa vo et absoluta ingressū
promeruit. Cronogrnphus. Ipso anno ec
clesia scā medardi suessionis ab innocencio
pp consecrat̄. De profectu nouellaꝝ religio
ꝝ tpibꝫ nīi eusdē tpis. Cap. vij.
Ordo canonicus pretemonstratēsiū
et mōstrans astercienciū q̄ duo
luce in conspectū dni pietatis lumē et deuo
cionis pīguedinē mūdo mūstrabant. et
q̄ vites fructifere religioīs palmites circā
quaq; propagabant. Crntq; circa hec tpa pul
chra ac decora eccle fracs duūsoꝝ ordinū
ac professionū circūdata varietate. dū hīc
pmonstratēses. hinc astercienses inde clu
niacenses monachi. unde eciā duūsi habitu
et professionis scā moniales et mulieres
deo deuote in continencia atq; paupta
te sub obedientie iugo regulariter viuētes
fernore religioīs iuuē pnouarent. et no
ua certatī diuīsis in locis monasteria fun
darent. Cum hijs eciā monachi carthusiē
ses et ipi paulatī pullulabāt. Qui pre ce
teris continentes pesti cuarie qua pluri
mos sub religionis habitu laborare videm
ter minos posuerūt. dū certū nūm hoīm
aīaliū possessionū. quē eis pretergredi
nullo modo liceat statuerūt. Et ipsi singuli
singulas cellulas habentes. aut raro vel
ob dei cultū. vel ob mutuū in caritate sola
cii cōuenientes. Pfectus moni mūdo et ce
teris tanto diligencio q̄nto secretius deo vi
uere elegerūt. Ad hec eciā milites templi
hierosolimitani. frēs quoq; de hospitali sub
religioso habitu continenti viuentes vbi
q; se multiplicando diffundebāt. et que po
terant vel de laboribꝫ pprijs vel de elemosi
nis fideliū ad opus deo militancium. et infir
mor quoq; ac pauprm hierosolimā mittebāt.
Sed et presules eccleiaꝝ ac pncipes scīi pop
tissime ānuebant. vel eciā sponte offerebāt
terras. prata nemora et cetā q̄ monasteri
is edificandis nccaria erant. Ecclesia sancte
marie in episcopio totaq; pene ciuitas no
uiomensiū incendio conflagrauit. iusto
ut fertur infortunio. q̄a sūmū pontificem
innocencii verbis irrisorijs multa illor ex
honorauerūt. Clarevallis duo cenobia
vno die produat. scalq; longipontē et rie
uallē. post paucos menses vascellas. De
scō hugone grānopolitano et bonis eius ijnis.
Anno seqnti scalq Caplm. viij.
anno dni aᵒ. c. xxxij. obijt vir scūs
hugo grānopolitnus epūs. cuius re
ligiosa admodū vitā consepsit. grvigo por
carthusie. Actor. Huius hugonis mater ut
refert pretatus grvigo dicere soluta erat.
quia dū pregnās suis eū ferret viscerib;
vīsū sibi per somptnū fuerit elegantem
trcasse puerū. quē sistendū dei conspectī
bus sancti in quib; et btūs erat petrus de
ferebant in celū. Hinc ftm est eadē ānu
ente ut discendis applicaret̄ locis. Speva
bat̄ eū nec frustra singularis apud deū
gratie futurū et meriti. Congessit eni i
illū diuina grā pplurima virtutū orna
menta que per singulos disptim plenos
illustres sufficienter facere possent. atq; cō
spicuos. Si eū laudat̄ castitas quis illo

mundior: Si sermonis veritas. qs in loquendo cautior: Si dei caritas. qs feruentior. Si proximi. quis benignior: Si humilitas. quis deiectior: Si elemosina. qs largior: Si oratio qs deuotior: Si lacrimarū fluuiū. in quo effusior: Si contēplacio in quo sublimior: Si tolerancia. quis in tribulacoibz fortior. Si iustitia quis districtior: Si prudencia. qs circumspectior: Si tpancia. qs moderatior: Exceptis hijs que clero et plebi per eū bona peruenerūt. Hec eius cartusie ecclesiē abbatia excubiarū heremj regulariū canonicorū et apud miseniū et apud sīm georgiū dom⁹ ipō ānuente ceperūt. ipso qz spūalit et corpalit fouente proferetur.

Hic ut legit in solitudine cartusie deū sue dignacioni construentē habitaculū vidit per sōniū. stellas qz septē sibi prestātes ctineris ducatū. Et ecce sctitatis eius odore tracti ad ipm venerūt septē viri. Quo omēs vno desiderio suscensi locū hēmite vite congruū querebant. sed necdū reperant. Hoz primus fuit mgr. bruno. vir religione et sua famosissim⁹. Alij qtuor līati. duoq laici. Quos scis hugo gratanter suscipit. et voti cōpotes fecit. Ipso nāqz consulente. ijtante. comitante. cartusie solitudinē intrauerūt. et exstruxerūt. Sic cepit ordo cartusiensis. puritate mentium ac theorie studio singularis. De quodā alio igne sacro p btām mariā mgdalenā lib'a. ix.

Duus hugonis tpibz videt accidisse. miraculū per btam mariā magdalenā frm. quod in paruo quodā mariali reperi septū in hūc modū. Vir quidā puinciū habuit. qui dū ei bubulca ferret officiū. dies btē marie magdalene obuenit. Quā idem iuuenis noīe petrus indictione sacerdotali cū audisset ab ope forensi phibitā vitricio agricultura impanta reuerentiā vetite solēpnitatis obiecit. sed uitricij iurgantis impiū uicit. Itaqz boues aratro subiugens cū ipsius opis atqz animaliū exercitatione psequit. Cumqz cepta iugeribz maledās ullapidat. inutile sibi exaudit ad votū. Nam boues et utensilia motis subitaneo tonitrui elemētis fulmine absumunt. et ipē qui hoc fieri exegerat impetrando. atrocior supplicio. et diuturnior addicit. Ende eū celestis flāma que bruta et lignea vorauerat. eius pedi ex timplo subrepsit. Que in breui cū reddidisset exesū. tibiā quoqz paulatim crudis piter suprema corripuit. Carnes quoqz vorans neruos durricia tibiis fluoribz lactescente ossa tetexerat. eademqz causa cotidiano usqz ad genuculū hac et illac dispserat. Cū igit pro miserem sua habitudine. pudori et pudori suis cēt paretibz. ad quandā ecclesiā btē marie magdalene noī dedicatā deferri se fecit. ut cuius temeritas festiuitas occasio puniciois extiterat. remedij causa rursus exstaret. Itaqz sacer ignis qui ptes iam corpis supiores attigerat. merito illius extinctus est. que ad pedes ihesu concupiscentiaz ignē lacrimis extinguie meruerat. De miraculo per btām virginē in eodē hoīe assūmato. x.

Interea vginē in eodē hoīe assūmato. x. vnij⁹ experiencia pietatis iamiaqz maiora psumens. cū adhuc extremis pedibus prorsus cēt inutilis. cōperit quandā dei genitrias ecclesiā celebribz vbiqz dicta miraculis insignē. que habebat et ypolita mitiris meōriā. Ad hanc cū se deuehi ipetrasset. cepit ibi crebris obsecracoibz interpellare mūdi reginā. ut quod aliis valenarijs impendebat. sibi prorsus impotū non negaret. Cyles quidā aūt sepe intuēs eū basilicā reptando subire elemosine causa. in domū ppriā declinare suasit. Vbi cū aliquātulū sedisset. pedissequoqz nescio quid acture noctu a camera in domū exteriorē deuenerūt. et petrū crebris planctibz in gemiscentē subaudiūt. Quoz gemituū hec causa fuerat. Virgo maria cū btō ypolito stratui ei⁹ in visione astiterat. que uitam innocentē videbat impabat. Restitue inquit eū antiquo vigori. Mane vero impanta obsecundās hūiliter. crus tibiā pedemqz quaqz versū olim sposa diuinitus ad instar future resurrectionis in punto cōpactum recollegens. corpi eius quasi surculū arboris cepit subiungere. In qua inserione tantis torquebat ardoribz. ut non sine clamoribz subsistendo. crebris quoqz rictibz et membrorū motibz quid pateret indicaret. Irruūt igit anselle. et illato ad latentis cubile foco. dū hac et illac conspiciūt. duos habere

pedes et duo crura petrū reppererūt. Ex q° intuitu tantus eas ilico stupor īuasit. ut non se eas esse que venerāt. sed mutatas in alteras estimaret. Contrectabāt tamē et ea membra que tetigerāt sentiebant. Tandē difficillime gratatus. cū aperuisset oculos. btām virginē cū mātre adhuc estimabat astantes. Quibz visibiliter absentatis. p rogatus a feminis. quis sibi restituisset amissa tem retulit. multos pī in admiratiōnē adduxit. Qualiter idem homo reclusus diabolū visibiliter expugnauit. Cap xi.

Erat autē hic homo oriundus ex tyrrhenopolitano territorio. Qui cum pro tanta sibi gratia īpensa quā deo redderet vicē cogitaret. ad hoc tandē aīm apposuit. ut soli deo victurus sub reclusione seruaret. Itaq; dū diuine speculationi sic vacaret. īuenit dyabolus cōtra eū īmunitatē quid machinarī ingeret. Quadā ei nocte dū aubitū sese deponeret īopinate ad purū sine exuuijs speciem ymo vera effigies mulieris sibi appareat que mēbra corpis impudenter intendens ad fedos vsus premissis lenocinijs molieba allicere. Porro blandicijs minꝰ agens hoīem terrore mactabat. et cū neutro posset polluere mālis interetis vi volebat oppīere. Omībz igit noctibz se femina illa prebebat. et in tantū eum fatigabat ut mane ad se venientibz visitandi gra videre vix valet. vix id qđ ppetrabat edicere. Cūq; multis qđ ab eo fereba tur vēiret in scrupulū. accidit illi castro supuenire munariense epm. Eadē nocte quida equites cū ceteris suis pro veniendo basilice cui ille appendicē habebat cellulā. in vestibulo ipsius vigilabāt. Et ecce in edicula strepitū audientes ad fenestrū venerūt. intro pspiciūt. et in medio cōflictū petri et mulieris attendūt. Quor ille presentia roborator iā iā lassabundꝰ exclamat stolā ab ecclā sacerdotalē otius exhiberi. Qua sibi rapta ī ictu dyabolice illusionis pelicis collū implicauit. ita ut eā pauimento prosterneret ac penitus suffocaret. Hoc in crastinū milites ep̄o referūt. ad est epūs victoria stupet quā per petrū exhibuit deus. duentes pprios dirigit. qui tecto retecto et fune dimisso genuq; inexo anū ingentissimā extraxerūt. et senis ignibz cōcremādā ab oppido abduxerūt. Postq; aut eā petrus effocauit. in cellula tantꝰ fetor ipm q satīs illā armis pemerat et astantes obsedit. ut nemini ambiguū foret audaciter turpissime cuiusdā extitisse quod dyabolus induisset. Huic opinioni hoc etiā prestat argumentū. qꝰ in fenestrula latrinaz p quā illa irruere consueuerat. pānis sassi atq; tridi reperti sunt. Quis enī hos esse putauerit. nisi quos īpurissim illud in obuolutione sua audaciter habuerat. De sactis moribz predicti hugonis et obitu eiusdē. Guido xij

Sanctus aūt hugo q̄ius multis virtutibz adornatus et ecclē dei multū profuit. semp in ip̄fectionē suam cogitans epalē sarcinā oīo exuere et q̄eta aīe vacare desideravit. Quo desiderio ab ījcio siue promotionis vsq; ad mortē non cessauit. Unde et sup hoc legationē ad papā hyginū misit. et cū postulata nō impetrasset ipsemet q̄q; morbis et senectute grauatus eiusdē papā adijt rogans et obtestans dari senectuti sue licentiā quiescendi. sed obtinere non potuit. Defuncto aut honorio et succedente īnocentio cui petrus leonis cognatoris fultus presidijs. qui certe tū ipse q̄ pater eius sancto hugoni multas olim venationes et obsequia prestiterūt. aduersus īnocentiū impetuosissimū. idem tū vir sctus hugo nec amicicia flexus. nec potencia territus sed zelo dei ductus q̄uis morbis et etate consumptus pexit amicitiā. ut eundē cū alijs epīs excōicaret sūsmaticū. Innocentio aut eiusdē petri declinante psecutiōes et gressu. occurrit ei sanctus hugo cū lacrimis rogans et obsecrans qđ ab anteressore suo petijt. sed nec sic quidē obtinuit. Credebat enī q̄ sola auctoritate et exemplo posset p desse plebi subiecte debilis et egrotus q̄libet alius luret robustus et sanus. Ab hoc tpe cepit magis indies deficere. et molestijs concrescentibz morti appinquare. Adierūt ei viri religiosi de cartusia et de calensiensi et extubiarī domibz ad seruiendū. nec vlla prorsus psona secularis ad eius admittebat obsequiū. Si quid opus habebat ab a quoq; seruiencium iubendo tanq; dīs sed humiliter rogando. pter diuinā remunera

tionē ei precando posrebat. Rudere autē vel o
tiosis verbis vacare seruitores suos neq̄q̄ sus
tinebat. sed statū hoc ipm̄ seuissima ītrepa
tione frenabat. asserens tpa fletibz debita
et ipa lamētis occupanda. nec cachinnis et
nugarū relationibz terenda. Obijt aūt
sanctus hugo anno dñi m°.lxxxij°. etatis sue
ad min⁹ lxxx°. conservationis eiusdē ad mi
n⁹ lij°. kal' aprilis sexta feia añ ramos
palmar. Ex cronicis eodē anno luntheri
us ip̄ator expeditionē in ytaliā parat.
et cū epis et archiepis īnocentiū papā
romā deducens conē petrū leonis q̄ mōs
terioū sc̄i petri munierat. ipm̄ in ecclā la
teranensi in sede pontificali potenr collo
cat. ipm̄ vo luntheriū īnocentiū ibidē ip̄a
torē consecrat. De sasmate aq̄tanie et eue
tibz quibusdā. Cronographus. Cap. xiij.

Anno dñi m°.lxxxv° mōsterioū de
prato fundatū est. p̄ma plantatio
quā p̄ walerān⁹ exp̄ssit domo
protulit. Ventus nimius q̄nto kl' nouēbris
fuit qui turres et edificia multa diruit.
Anno sequenti mare terminos suos egressu
īopinate ptem flandriaz cū habitatoribz
suis submersit. Anno precedente rex āglie
henricus obit. Cui stephan⁹ ex sorore nepos in
regno succedit. sed magna regni pte muti
latus non post multū totā normānia a
mittit. Nā filia regis henrici matildis que
primo nupserat ut predictū est henrico im
patori postmodū gaufrido andegauensi
comiti. ope ludouici regis francoz. normā
nie ducatū occupat. et in ipa anglia mag
nas ei molestias et calamitates sustinet.
Que eciā bello postea cepit. sed pro comite
fratre suo roberto eundē relaxauit. Sequenti
anno guilhelm⁹ comes pictauēsis ad sēm
iacobū proficiscit. et in sexta feria pasce
ue in ecclā sc̄i iacobi moritur. et añ altare se
pelit. Qui moriturus proceres suos q̄s sc̄i
habebat contestat⁹ ut filia sua maior alie
nor dis ludouico francoz regi cū aquitanie
ducatu uxor tradatur. Quā predictis ludou
icus apud burdegalā cū optimatibz regni
p̄citibz iugit sibi nuptijs solempnibz. Cuius
pater ludouicus intra eundē fere mensem
apud parisios defunctus in ecclā bti dyonisij
ante corpus ipius est sepultus kl' augusti.

xxviij° anno regni sui. Florebat autē hoc
tpe theobaldus comes campanie p̄r orpha
noz et iudex viduaz. oculus cecoz ac pes clau
doz. singulariter munificus in pauprz sustēn
tandis. in exstruendis mōsterijs. ewgā religi
osos quosq̄ pietate incōparabilis. Hic genuit
comites henricū et theobaldū ac stephanū
et guillelmū remense archiepm. filias
ecclā plurimas habuit. quaz ultimā noīe
adilam ludouicus rex postea in uxorē ac
cepit. Ex qua filiū noīe philippū sucessorē
regni suscepit. Florebat et wilhelm⁹ co
mes nuer nensis vir iusticia et honestate
insignis. cuius deuocionem postmodū emi
cauit. dū ex potente p̄cipe scli fratis est i mar
thusia humillim⁹ pauper xp̄i. Helimandus
laborabat eo tpe sub scismaticoz oppressione
in aq̄tania qui posset resistere p̄cap. cui
cum induraverat deus. Cui psuadente ge
rardo engolismensi epo et instillante in
cor eius semina dissencionis. fratis erat fautor
tis defensor et auctor. Hic gerardus misit
ad petrū leonis ut ei legationē concederet.
et ipe ei fidelitate iurata obediret. Insup
et p̄cipē terre et quoscūq̄ posset ad eius
impiū inclinavet. Hausus homo pdicto
nus locū se īuenisse in quo dilataret ma
liciā suā cito ānuit et libenr. et misit ad
eū gilonē tusculanū cardinalē epm̄ qui
solus de romanis cū petro portuensi ei ad
hesserat. Igit⁹ gerardus resuptis cornibus
qd̄ añ non fecerat publice procedebat mu
tatus. Ab hijs ergo duobz violenr expelli
tur a sede sua wilhelm⁹ epūs pictauensis.
vir honestus et catholicus. et pro eo ali⁹ qui
dā nobilis genere sed degener fide intrusus
est. Simili⁹ in lemouicensi eciā intrusus
erat rānulphus quendā doratensē. qui no
multo post cadens resupin⁹ de equo i ma
plana vno tm̄ lapide victore qui ad hoc ibi
reluctus erat infixo capiti eius et quassato
cerebro expirauit. Audiens hec et hmōi
modi gaufrid⁹ venabilis carnotēs epūs. au
a papa īnocēcio aq̄tanie legatus fuerat co
mendatus. duxit secū sc̄m bernardū. De le

gatione sc̄i bernardi cū epo carnotēsi

Egressus ergo vānetū Cap. xiiij.
Ibi sanata est mulier per virum

scīm. que iam per sex annos ab inimbo de
mone fuerat oppressa. Decanus aūt eccl̄e
pictauen̄ altare in quo scūs bernardꝰ miſ
sā cantauerat confringere ausus est. Post breue
tempus prefſus a deo cū iā aiam exalaret
vidit domū suā plenā dēonibz. et se a demo
nio ugulari clamitans a circūstantibus
postulabat cultellū quē ad demonē extra
hendū īmergeret gutturi suo et inter hec
verba expirauit. Archipresbit̄ vero qui pe
tri īnocentij pictauen̄ eccl̄e denūciabat sy
nodū. corā ipīs quos ad cōuentū pfidie i
uitabat. a dyabolo correptus est. Sed et
in alios multos qui in scīsmate illo ferue
tiores extiterant manifestū exer
cuit vlcionē. Tandē pncipe reconciliato.
et epīs qui expulsi fuerāt in suis sedibus
relocatis. gerardus solus pseuerās īma
nis sine confessione et viatico repente i lec
tulo suo mortuus īuentus ē. et enormiter
tumidꝰ. Qui a nepotibz suis in basilica
quadā sepultus est. sed a gaufrido carno
tensi epo inde extractus est. et alias pectꝰ
Nepotes quoq; eius ab eadē ecclīa eliminati
sunt. et oīb; p̄genies et plantatio a radi
ce euulsa per exteras regni tanta iudicij ar
gūmenta ferens querimonias exulauit. Rex sici
lie rogerius solus de pmapibz īnocentio nō
obediens. misit ad petrū leonis. ut petrū
sibi pisanū a suo latere delegaret. confidēs
in eloq̄tia petri pisani. Sed abbas scūs
ipm petrū pisanū pape īnocentio recon
ciliauit. Post triduū petrus leonis īpeni
tens moritur. cadauer eius in latebris se
pelit̄. et usq; hodie fouea illa a catholicis
ignoratur. De fine tpm lotharij et impio
conradi tercij. Cronographꝰ. Cap̄. xv.

Anno dnī aº cºxxxviº sicutus tanta
fuit in francia q̄nta nemo qui tūc
viuēt se vidisse vel ab antecessoribz
suis audisse testaret. ita ut fontes et puteo
ac quedā fluuij siccarent. Comes pictauē
sis wilhelmꝰ ad scm̄ iacobū in galicia ora
tionis causa profiscit. et in sexta feria pa
rasceue in ecclīa bti iacobi mort̄ et aī alta
re sepelit̄. Qui moriturꝰ proceres suos quos
sec̄ habebat contestat̄ ut filia sua maior
alienordis ludouico iuniori francor̄ regi
cū aquitanie ducatu vxor traderet. qd̄ et
fim̄ est. Helymandꝰ. Eo quoq; anno abbas
alexander qui cū oīi cōuentu suo ānuen
te rege anglor̄ henrico in foresta de lyons
venerat. et in hemitorio qd̄ dicebat̄ mor
tuū mare mōsteriū suū edificauerat. ipsa
domū suā scīis mortui maris ordini cis
tercien̄si cōmūnit. et walerannꝰ abbas vr
si campi eā in filiā suscepit. monachos q̄
suos illuc trāsmisit. Nec multo post idem
alexander abbatis curā dimisit. cui adam
quondā prior vrsi campi successit. Cronog̃
phus. Anno prenotato lintheriꝰ impator se
cundā expeditionē in ytaliā fecit. Post sub
actū vero infidelitatē romane eccl̄e apuli
am rediens in patriā suā morit̄ et cōradꝰ
impatoris de sorore nepos ad regnū pro
uehit̄. Cepit anno dnī aº. cºxxxviiº. ayun
di vº q̄nto millesiō cº. et impauit ānis
q̄ndecim. De q̄busdā euentibz illoꝝ tpis. xvi.

His tpibz quidā pseudo impator
in ptibz alimānie surrexit. qui
per aliquot annos apud solodorū
in reclusione viuens. egressꝰ inde impato
rē henricū se ee mentiendo dixit. Et cū mul
tos seducendo sibi allexisset. in tm̄ ut pro
eo etiā graues pugne et homicidia fierēt
alijs eū recipientibz. alijs seductorē pla
te cluniaca in monachū attonsus est. An
no dnī aº cºxxxixº habitaculū seruoꝝ dei
in loco qui dicit̄ ad montē dei construitur.
Florebat hoc tpe gulliuma eccl̄a per virtu
tis gratiā ac sapiā illustres milonē morinēsē
epm̄ humilitatis virtute precipuū. aluisiū
attrebatensē hūanitate atq; comitatu et fa
cundia claruū. hodefridū lingonensē. hugo
nē autisiodorensē. iosleuū suessionensem.
gaufridū carnotensē. albericū bituricensē.
archiepm̄. scientia hūanū atq; consilij pru
dencia clarissim̄. Inter hos et alios multos
tunc claros scīa viros bernardus abbas cla
raualleñ mir opinatissimē religiosis emine
tissime clarebat. Qui multor̄ miraculor̄
patrator et verbi dei feruentissimꝰ predi
cator. atq; plurimor̄ mōsteriorum fundator. a
nimarū lucra maxima deo exhibebat. ade
o ut mgīi scolarū cū magno clericor̄ co
mitatu ecclīa de longinqs regionibz ad eū

optabile magisteriū cōfluentes. centena rio vel amplioꝝ nouiciorꝝ nūo domū pro bationis implerent. et vno die xl^ma^ mona chi fierent. ¶ Eodē anno tohes de tpibus moritˢ. qui annis ctr lxx. vixerat a tpe ha roli magni. cui⁹ armiger fuerat. ¶ Itē an no dñi aⁱ exl^o^ cenobiū sce marie de fres mont fundatū est. Helinandꝰ. Eo tpe hen ricus germanⁱ ludouici regis. apud clarā uallē monachus fr̄ūs est. Qui non multo post ad epatū beluacensē assūptus est. ¶ Anglia fame et gladio atterit̄. pncipibus illius terre inʳ se discordantibz. ¶ Eo tpe pp̄ innocentⁱ apud aquas saluias fundauit monasteriū sc̄a custrchij mūis. constructis ibidē cenobialibz mansionibz. et peacta da rualle cōuentū et abbatē. quitit illuc etiā cū conuentu bernardus pisane ecc̄ie olim vicedñs

De petro abaelardo et hereſibz

Eodem tpe fiuit eius. Cap̄ xvij. petrus abaelardus mgr̄ ingenijs celeberrimⁱ in opione sc̄e. sed de fide pfide dogmatisans. Huiⁱ sēptia incen dio. et scriptorē silencio condēpnauit̄ inno centius pp̄. Capla in libris eius reprehē sibilia ānotauit̄ btūs bernardⁱ in epla quā de illo sēpsit ad innocentiū papā. Libu tū eius adhuc a multis curiose seruant̄. quibz aque furtiue dulciores sūt. et panis abstonditus suauioꝝ. Ego ipe multa in eis reprehensibilia inueni. Huiⁱ petri a liqñ discipulus fuerat gaufridⁱ autisiodo rensis. qui multo tpe notariⁱ fuit beati bernardi. Hic eciā inʳ cetera de eodē pe tro dicit. Ego michi aliqñ mgr̄m fuisse re cordor. qui cū pedibz et intestinis nichil amplius de agno paschali aut ipe vorāb. aut discipulis exhibens. et se parū et su os non modica eius parte fraudabat. Sic dem pcīū redēptionis euacuans nichil a liud nobis in sacrificio passionis dñice cō mendabat. nisi virtutis exemplū et amo ris incentiuū. Quod cū sc̄ripture phibēt de pte diabolⁱ precioso illo sanguīe hūanū genⁱ esse redemptū in eo solo constare di cebat qꝝ exemplū nobis exhibitū est vsq; ad mortē pro vitate et iustitia certandi. et ad hibitū est velut quoddā incentiuū amoris cū ex impenso amore ostensio data sit reda mandi. Quasi vō et hec duo in mortibz p plectrū pro vitate et iustitia ostisoꝝ no bis ante exhibita non sint. et quidē mag na hec et vera sed non sola. Benedict̄us deus qui michi simul et vobis magistrū postea dedit meliorē. per quē priorib redargui t ignorantiā. insolentiā confutauit. Ille cū tunc̄ verus hebreus aude prorsus vorauit et vorandū nobis sollicite cōmendabat. ca put agni cū pedibz et intestinis. sic imitā dū dñm predicans patientē. et sic reada mandū amantē. ut pnapalē huiⁱ sacrifi cij causā velut agni caput redēptionē in eo profiteret̄ et adoraret humanā. Tria namq; specialia nobis in sua passione xp̄s exhibuit. exemplū vtutis. incentiuū amo ris. redēptionis sacramentū. Ad̄ terciū eu acuanda hēreto. nil prodesse ceteri potue rūt. Sine causa ergo pro virtute certauit vsq; ad mortē nobis pacīe prebens exemplū. et sine causa exhibuit et cōmendauit huius imense dilcōnis affectū. si non recepit ab oī iam addicta captiuitas copiose redēptioīs effectū. Gaufridus cont̄ petrū olim mgr̄m suū fortit̄ et catholice scribit.

De obitu hu gonis parisiensis et libro de claustro aīe. Ca^p^ xviij

Anno pnotato id nographⁱ. Cap̄ xviij est ay^o^ exl^o^. ab incarnatione dñi hugo parisiēn sc̄a victoris canonicus religione et lēcie sc̄ie clarus. et in sepīe li beralū artū peritia nulli sui tpis secūdus obijt. Qui int̄ multa que utilit̄ sēpsit etiā librū de sacrāmētis valde nōnullis dubiis voluminibz cōprehensū edidit. Actor huius hugonis libros in superiori libro nōiauit. et eo rū eciā flores exterpsi. Extat aūt et liber hugonis de claustro aīe. noīe quidē hugo nis de folieto intitulatus. Qui et ipe sancti petri corbeiensis fuisse dicit̄ monachus. sed quo tpe ignorans. paucos eius de libris flosculos quia vtilis est ad edificationē legentiū breuit̄ hic inserui. Et lib^o^ de claustro anime Ep̄i nostri hodie domos nō impares ecclesijs magnitudine construūt. pictos delectant̄ habere thalamos. paup aūt̄ sine vestibus incedit. et vacuo ventre clamat ad ostium omnium delicātio. Troianos gestat paries. pictus purpura et auro vestitos. et pia nis negant̄ veteres panni. Hector clipeo

datur auro splendens. pauperi vero adamantem diamanti non porrigit panis. Et ut verū fatear spoliantē pauperes sepe ut vestiant lapides et ligna. Monachi claustra spoliauit sibi quilz homo interior ordine teneret. Hoc agit discretus non ad tempꝰ sed assidue ne aduersarijs tradatur castrū. ne et ipe capiat. Iste vita mores instruit audiencium. loquit de eo eaā debiliū mentibz prebet affectū. Audire enī bonū diligenter et velle fieri. magna ps bonitatis est. Ait dyabolus per quosdā de exercitu suo claustralibz minat ut eos terreat. p alios blandit ut decipiat. per aliqꝰ ptitit ut puertat. per aliquos insidiat ut rapiat. Physica docet. de cōplexionibz loquit infirmitates diuersas si teneat veligo generum predicat. Sed quare hoc. Non ut mederi velit sed ut occasio possit. Videt exsubtractione cibox luxurie vires posse minui. et ideo non timere minat egritudinē. Timet eciā otiū pire et sōpnolenciā destrui. et ideo labous intolerancia et iciunia dāpnat. et p ista naturā carnis deicere astruit. et tria vicia supfluitatis tacet. per quā natura suffocat.

De q̄tuor occasionibz peccandi que claustralibz fugiende sūt. Caplm xix.

Sunt autē quatuor diuersitates rerum venientiantibz huic scolo habē de despectu. Confert enī pulchritudo delectacionē. ornatus affectū. locus opportunitatē. diuicie effectū. Audiant igit hec ut caueant illi. qui loculos portāt. qui nūdinas et fora. pter necessitates frequentāt. qui secularia domos et curias plusquam deuitent. solaria bethsabee. binia thamar. thalamū amon filij dauid regis. Deuitēt eciā psonas infames. hospicia suspecta. munuscula dare et accipe. pecuniā plurimā congregare. ne in ipsa laqueus lateat. in quo cū alio peant. Impudicus oculus iniquitox est cordis. quicquid indecens nouerit esse excludit. Impudicus vo q̄rens qd placeat per oia discurrit. volentes intrare patit. nolentes vo monet et hortat. Inde sepe tum dicat. oculi prima tela sūt adultere. Hoc lent hoīes tribz generibz armox uti. telis videlicet hastis et gladio. Immisit vnus dñi suus oculos suos in ioseph. Per sūt impudicitie te-

la quibz vulnerant longe positi. Hijs pudicicia oculox opponit. Vibracio hastē. blandientis videlicet adultere sermo. Huic opponit cordis mūdicia. Venenatū enī colloq̄a. non recipit mundi cordis puritas. Gladius quo confligit cōmunis mollis adultere tactus. Huic resistit per mūdiciā corpis. Respuit enī adultere tactū. rupit fimbriā ne serperet contagiū. Hijs igit modis docet nos ioseph ne per pulchritudinē mulierū ad delectacionē trahamur. Vestiū vo ornatū et affectū quilibz subministrat. vilis habitus amor exterminat. Nemo enī vere q̄ habeat pprij habitus contēptū. alieno delectat ornatu. Sed et loa oportunitatē ne tēptatioī sit congrua. claustri assiduitas excludit. Qui enī discurrit per alienas domos. qui societate seculariū gaudent. qui fox spectacula sequūtur. qui nō ad necessitatē cōmunē sed ad ppriam voluntatē stipati. qui causas itineris sui non habet sed fingunt. tales sicut sūt facules ad discurrendū. ita forsitan proni sūt ad ea que loa oportunitas subministrat.

De claustri et pcuiis sūi. Cap. xx.

Secura est igit claustri assiduitas. quā aura familiaris vel nō turbat. quā non sollicitat accessus hoīm. Ibi interfratres alterius ad altū diligens habetur custodia. ibi prelatox subiectis discreta prouidet solacia. Ibi silencium confabulacioibz aufert locū. extinguit iram. Ibi disciplina ceteros motus corpis seruire cogit mūdicie. et sic oīs oportunitas. que est ad malū p claustri assiduitatē excludit. Per paupertatem vo voluntariā pecunie affectus extirpatur. Contingit q̄nq̄ ut qui minus terreri nequeat. nec blandimētis acquiescat. p missis actus flectantur muneribz. Prudencia mundi ipsa est que promittit ut puertat. filiq̄ diuicias honores. alterū cupiditatis est altū superbie. Promittit sed nichil dat. Et si aliq̄n recipiūt hoīes qd̄ promittit. non datur illud sed emit. Raptoribz promittit agricole substanciā. oues vidue. agros pupilli. fenerator vicinū siū domū amplitudinē possessionis. Nautis promittit uentos lucra. inter telox grandinē sub specie rerū. sub mortis periculo. Negociatoribz ultra mare promittit lucrū. ibi naufra-

gij timor. vbi vento cōmendant opes et aīe. In vtroq; periculū. in vtroq; difficilis acquirendi modus. Claustralibz vero vagandi licentiā quā rigor claustri abstulerat repromittit. Fabulosas vo cōfessiones otiosor. platearū plausus. fori spectacula. labor affluentiā. vestis mollitiē. et ut cūcta cōpleā libertatē faciendi qđ placeat. Vltimo loco de superbia que insidiat ut rumpiat. est agendū. Hec est que seculares possidet et retinet. nouū cōuersos vexat et reuocat. iustos vo temptat et illudit. In secularibz apparet. in nouitercōmūnis notat. in religiosis q̄nq; latet. Elephantis natā talis ee dicit. ut ossa illius iuncturis careant. et ideo flecte sua membra nequeat. sed semp stet. q membra superbie inflexibilia sunt. Cū enī superbus loquit si ipōnas silencīū ei non acquiescit. si aliquid opatur et contraditis non cessat. et sic flecti nequeūt actus superbie. Sed qui sic stat male stat. ad ppriā voluntatē quasi ad arborē latus inclinat. superbus ut quiete requiat. Quod enī per dispositionē ppe voluntatis agimus. hoc quieto sinsapimus animo. Si autē aliter ordinet. pro labore reputabit. Succidat igit arbor pprie voluntatis. ut cadat et occidat bestia superbie. Sed cauendū nobis est ne cadens oppīmat aliq̄. Sit igit nouit cōuersis. insidiat superbia Qz vita claustralis et pauper sit habūdās et abundans mediocri sufficiens. Cap. xxi

Audiant mediocri sufficiens. Cap. xxi seculares quos delectatio tpalīū retinet. qui religionis abhorret hītī. q̄ suauis sit vere religionis cohabitatio. Habundās est enī paupi. mediocri sufficiens. tolerabilis diuiti. infirmis larga delicatis cōpatiens. fortaliz moderata. penitentibz misericors. puersis severa. bonis optima. Hec st nouē beneficia religionis. Quibz rebus tpalibz egent sed īuita. et hec vocari solet egestas. Egent enī rebus et egent bona voluntate. qua ditius nichil ee potest. Quidā de seculo veniūt ut in ecclesia possint honorari. qui in sua domo nō nisi contēptibiles ee potuerūt. Qui si forte ecclesiā in qua pauptas amat intrauerint. intolerabilē dicūt illius loci consuetudinē. nimiā prelator severitatē pretendūt. Aliquē de fratribz opponūt sibi. quē tū nolūt pati dicūt q̄ non possūt. similde machinātes ut ad diocesē valeant tūsire ecclesiā. Quāe hūiliter rogant a vinculo pfessionis absoluimisrentes blandis aspera. q̄manē enī sanctum dalū si male discesserint. et iurant in alia ecclesia se quete mētis posse ee. in sua vo nūq̄m. Rident abbati suo fronte libera. accusant fres quosdā criminosos. quosdā per monia iustos vocant. Quos vero iustos esse negare non pūt. tuidentes bono nimium iustos appellant. Genus suū erubescit. ppio noīe nolūt appellari. amāt noīa dignitatū. Si vocent abbates. si priores. si ppositi. arridet oculus. hilarescit facies. et sic nūciat animus quid optet. Huiusmodi paupibus non promittit xp̄c regnū sed infernū. Sūt alij qui ex pauptate venerūt. quibz si dent naturia ex hūilitate putāt ee superflua. Otiū vnius diei sacrilegiū ee credūt. saturavi vilibz tibis arbitrant vicii. Nulli equales ee. ex debito cūctis seruire existimant. Aliq̄n bonas erubescūt vestes habe. et nisi conduret hūilitatē discretio. uti licitis licitū dubitarent ee. Tales sequūt xp̄m pauperē itinere rō. qua pauperes pauperem. hūiles hūilem. Hijs dant ad nātatē tpalia. et promittunt ad eternitatē celestia. q̄ediocritas refugio sufficē debet. qua natura prebet. Dat satis et dat gratis. q̄ediocritas est via media que ducit ad tūitatē sūmi regis. a dextris vo et a sinistris st egestas et diuicie. In vna angustant per egestatē. in alia vo errant per superbiā. In pretiosa enī veste superbia. in pānositate vero aliene rei concupiscentia timet. q̄ediocritas vo est quasi mensura. qua totius bonitatis spatiū terminat.

Qz eadē sit cauā diuiti tolerabilis. Cap. xxii.

Tolerabilis est diuiti re ligio. iugū enī inquit meū suaue est. Tauros veruices hūiliat onus qđ trahit. superbiā carnis que quasi ex adipe procedit religio domat. Sed diuet aliq̄s. Vita xp̄i est obprobria pati. nichil possidere. affligere corpus. mori pro proximo. Sed cui est hoc onus leue. Audiant cui. cui pio inq̄t paulus dissolui tē. Quia res. hoc abhorrent cotidie seculares. et hoc cotidie paciunt. Timent obprobria pati pro xp̄o.

pro mūdo aūt paciūt obprobria sempitna. Non pro primo ptimescūt. et pro tpali lu cro cotidie moriunt. Nōne leue est non p proximo. et cē cū xpō. Spes muneris labo rē oneris īminuit. Vere onus leue vita xpi qua nec multa portat nec diu. Religionō acq̄rit cū cupiditate. non possidet cū amore. non dolet si amiserit. Jugū aūt dyaboli g uat et oppimit. multa eū patit diuitū su perbia. Nouum diuitū mensas. nouerūt et aliqu vīm. Proteruitas acq̄rit ibi sibi locū. non simplicitas. Quibusdā datur ibi tibus sine potu. et econūso. Multi vero ieiuni surgunt a mensa. et tñ leti vbani tate quadā famē suā consolant. A mensa vero religiosis est ordinata sufficiēs nō su pflua. Nullus amittit ibi locū cū vubore. qua oīa disponit hūilitas. Jeiunāt muli tes ut aliena rapiant. scolares ut subtilio res fiant. et nolūt ieiunare ut audiant. Ve nite ad me qui laboratis z onerati estis. et ego reficiā vos dicit dns. Dicat xpūs refiaam. et dicat homo deficiā. Cui credam. Credo q̄a qui potuit hoiem face. possit et refice. Labor diuitū grandis. leuior est labor claustri et tñ timet. Leuius est pondus tunice q̄ lorice. tucius est claustrū q̄ castrū. Tutior est abba tis obedientia. q̄ regis iussio. Hec int̄ gla dios mittit. illa peculū vitat. Laborant multi et non prodest eis. Labor claustri to lerabilis est quia mediocritas laborē tem perat. Hec aufert diuiti nisi supflua vel gio. Quod nocet aufert. q̄ necesse est mi nistrat.

Q̄ largu sit infirmis. Cap xxvij

Largu est infirmis. Quidā enī sī qui infirmant ex senio. alij ex mē brorū lesione. alij ex infirmitate ad tempus. alij continuo languore. Sūt aūt alīq̄ quor senectus est gervula. iru tunda plena prouerbijs. fabulis vacant et licet oculus eor cruciat. licet manus tremebunda cesset ab ope. licet officiū sum pes ignoret. licet totus corpe et animo cur uus incedat. tñ cor et lingua non senescūt. Hij sunt qui gloriant se cē vel fuisse diuites bella principū sc̄arū non pace scōr recitū ad causas vocari volūt. q̄a p̄tita nouerūt. Tales accusarent susannā si velles. et lauda rent iesabel. Sūt et alij qui cū cerua non videant oculis. celū mente considerāt. Q̄ licet offendant pedibz. licet toto corpe nutēt. non offendūt tamē lingua nec mutūt aio. Tacent noxia. q̄d instruunt narrant. Hoiez interiorē laborī supponūt. cū non p̄ūt exte riorē. Instant orationi vacantes omnes annos suos in amaritudine aīe sue. et ideo venonabunt ut aquile iuuenta eoz. Illoz vō qui membroz lesionē siue moles tiā corpis seu languorē pacūt. quidam egre ferentes consulūt medicū. si statū nō cōualeant irascunt. Dolorē capitis nō pa tiunt benigne. et quō capitis pro xpō absti nentē paterent. flagellū timēt. sed quō tormētu sustineret. Sūt et alij qui non seruiūt carni. sed volūt ut seruiat caro spūi. qui nō querūt medicū nisi xpm. dica mant tantū sana me dne et sanabor. So li portant infirmitatē suā. q̄a non inqe tant aliquē q̄rimonijs. Quatuor sūt vnde cōquerūt infirmi. scilicz de infirmitate. de medicina. de cibo de ordine. De infirmi tate ideo conquerūt. quia pondus infirmi tatis portūt tuiti. Alij vero. q̄ labori firm interesse nequeant. De medicina vero eo q̄ non subueniat eis ut ipi dicūt fraterna ritate. Alij q̄ dispendiū paciat ecclesia pro salute eoz. De cibo autē q̄ non sufficī enter vel quō vel q̄n volūt mīstret eis. Alij vero q̄ delicata comedāt nichil opantes. q̄ aliquis eis seruiat et ipi nulli. De ordē autē conq̄rūt. iputantes grauitatu ordis infirmitatis siue causā. et sic quod bene e gerūt male pdūt. Sūt aūt alij qui ideo conq̄runt de ordine. q̄a a cōuentu firm sepa ti delectans tractant. Si aūt a lāilo firm in thoro psallentiū voces audierūt. psalmos ruminat. Illos qui claustru tediū benigne ferūt felices ee putant. Nichil de ordine im plere se fatent. sed nisi fullor implēt totum. Infirmitatis claustro coartant. disciplinā et anxietatū virgis. spinis dolor. Jeiunant laborant vigilant. quia tibi sopnū et q̄etē infirmitas negat. et tñ si paret lectulus sua uior. si cogant sine caligis dormire. q̄ aliq̄o criminale fecerūt. in hmōdi timēt vi tā finire. Quō est infirmis largu veligio. Vtrū si dent alijs necaria. infirmis plura. et de lenitora querunt. Plura ut ex multis aliq̄d

placeat. Delinctora. ut cū gustauit refici atur ex aliquo. Qz delictis sit cōpaciēs re

DElictis est compatiens. ligio. Ca. xx

Quatuor sūt delictor species. iiij scilicet voluntate usu geniē et natū. Voluntate delinqt sī. qui cū grossioribus cibis uti possent noluīt. sed diuisa et exquisita fercula querentes. respondēt ventri. et petenti obeduīt. Rndeo huic et ego. quē si clamauerit. non virgā sed pane cōpesco. Quidā soli qnq; fercula pluria panē. et multis frībz vnū datur. Quidā multis vnū. et uni plura. Usu vero. qui aī in seculo essēt seruiebant ventri. in ecclā vō positi usum soliti cibi mutare noluīt. Infirmitatē corpis timent et aīe sue mortē conferūt. Impossibilitatis siue usū vite p̄cedentis fore mutatū testant. sed ut dici solet. malus usus abolendus est. Genere delicti sī filij nobiliū. Qui sicut fierūt in sclō nobiliores dignitate generis. ita in cōuentu fiēm nobiliores sūt processu boni opis. Jactant se non ee delicatos. humiles sunt. verbo vestitu et opere. Ner de parentū suoz dignitate gloriant. sed occultant causas superbie. ne pes eoz labat in vicium. Natura vero quoz cōplexio talis est. ut pondus vigiliaz laboris et ieiunij ferre non valeāt. qui etiā cibos exquisitos fastidiūt. qui sibi sunt oneri. qui calore solis dissoluti cito lassant. et frigore strictī torpescūt. Tales etiā de ppō quosdā natura plasmauit. Omnibz hijs cōpatiens est religio. Est autē vā et falsa cōpassio. vtraq; tū tribz modis fieri solet. scilicet ore corde et ope. Ore sit falsa. qñ aliquis flebilibus tm verbis dāpnū alterius consolat. Corde vero qñ diues aliqs oppressis egestatibz siue egestate occurrit. et pietate motus affectū inclinat. transiens autē non sustinuit egenti. Ner cōpassio sterilis ē. concepit et non peperit. De conceptu enī vere cōpassiois nasci solet elemosina. sed tanq; venefica mulier partū iugulat auaricia ne prodeat in lucē. Illa que ore fit tantū. adulatoria est. Sequit alia que multa tribuit. sed ideo ut laudet aut plus rapiat. Sūt etiā qui cōpatiunt sibi. ne interficiāt tantē Alij vō filij suo. sed quia non hnt vnde compassiois opa cōpleant. prelatis quoz est p

nde et impende mānia. qualis sit et qđ possit ille diligent intimāt. Cōpatiēt et magistro ne qui preire debet deficiat in via. Unde quidā usus tolerat. ut aliquē de frībz suo abbati p̄ponant. ne obediat in agenda sua cura. ne vigor prelatiōis frangat humanā fragilitatē. et hec est cōpassio prudēs tie. Tria sī per que cōprobat vera cōpassio. scilicet occulta bnficia pauptis et misericordis fauorē extinguit. Qui autē pauperi misereat aliqđ. tempalis remouet spem retribucionis. Cum pro proximo morte patī non renuit. amore mūdi non p̄ponit.

Qz moderata sit fortioribz. Caplm xxv.

Ortioribz est moderata religio. Tenendus est in oībz modus. quod eni excedit modū. excedit et vires. Modus equa lance libratq; onera fortiū siue debiliū. ne grauent fortiores aut debiles sub onere opprimant. Fortes sī spectabiles fortiū. Sciencia fortes sunt. qui licet diligentis animi affectū habeant. licet fortitudo corpis non suppetat ipis. tamē quadam rationabili sciā qua creatoris sui benignitatē et suā negligenciā recognoscūt. inclinat animi rigorē. et corpus cogūt seruire suo creatori. Et sic discūt bene amare qui bene operari. Corpe fortes sunt. quos natura solidauit ad tolerandos labores. Quoz quidā qđ possit operi p̄ūt et nolunt. alij vō plus volunt q; qđ pati p̄ūt. Quidā autē corpe fortes sī. debiles aīe parcūt sibi seipsos amantes. sectantq; otiū. vacant fabulis. Fures etiā sī. q̄a cōmuni natura subtrahūt qđ cōe fecerant. Agenaū tur autē cora deo et hoībz. q̄a qđ voluerunt reddē noluīt. Decipiūt frēs suos ignorantes quid possint. Animo sī quidā fortes. alij vero fortiores. quidā autē fortissimi. Fortis thobias. fortior iob. fortissimus abrahā. Duobus modis probat fortitudo animi. cupiditate scilicet et carnalitate. Thobias cōmisit iob amisit. abrahā dimisit. hic pecuniam. iste substanciā. ille domū terrā et cognacionē. Unus in spe alter patient. alius vero sponte. Primus egenti cōpatiendo. secundus psequentē tolerando. tertius iubenti obediendo. Sic non cedūt cupiditati que in tri

bus consistit id est in amore possidendi. in dolore amittendi. in coactione deserendi. Sed simul expellit tres tria. quisq; suū. nec cedunt carnalitati. Non eū plus amauit thobias filiū q̄ debuit. iob de morte filiorū non doluit plus q̄ nāe fuit. Abrahā vero non tm̄ ysmahelē expulit. sed etiā ysaac ad īmolandū deo obtulit. Fortissimq; abrahā sed btūs laurencius fortior fortissimo. Abrahā sua dimisit. laurencius sua disp̄sit et dedit. Abrahā filiū deo obtulit. laurencius seipm̄ pro filio dei. Hic igne parat. collugit filiū. ille ad ignē positus xp̄m p̄diat. efficaē holocaustū dño. vere totū incensū intus igne caritatis. exterius flāma tribulationis. Hic quia fuit obediens filiū recepit. ille ſa pseuerat in tormētis a dei filio recipitur ad salutē. Sic igit̄ in tribz hijs consistit fortitudo totius religionis. Qui stat eū et vult et p̄t bene operari. simodū semp in hoc tenea at ypalis est. Qz misericors sit penitentibz.

Penitentibz est misericors religio. Tribz modis penitet homo. saul ore. petrus corde. david corde et ore simul penituit. Tria cōmisit dauid erga uriā. p̄fidiam. homicidiū. adulteriū. Tamē quia corde penituit. audiuit dimissū est tibi p̄ctm̄ tuū. Ter negauit petrus. et tm̄ respexit eū dns. Tribz modis peccauit saul. per superbiā. per inobediētiā per p̄ctā excusationē. Superbie qua dyaboli. preuaricationis ade. excusationis eue p̄cepta effici. Adam contē p̄cm̄. eua contē filium. dyabolus contē spm̄ scm̄ peccauit. Hij tres sūt qui testimoniū in celo dant. adūsū saul. patter qui est vitus de mendacij excusatione. filius qui est p̄ri obediens de inobediētia. spūs scūs de pseuerantia p̄ctā testimoniū profert. Superiori non obediuit saul. nec pepcit inferiori sed sibi. dic̄t p̄plm̄ sibi subiectū accusat. dū seipm̄ excusat. dū samuelis p̄cepta recusat. Tribz modis penitet homo et tribus modis miseret deus. Peccantē expauit et reuocat dono gratie. desp̄antē consolatur per spem venie. penitentē roborat expromissis glorie. Qui seret et homo hoīi tribus modis. Qui seret prelatus discipulo dū p̄ceptē verbis benigne corrigit. desp̄antē ad spem per exempla mie erigit. et correptū post cōmissa diligit. nonnulli tū aliq; familiarē habeant. si peccant despiciūt. fatent̄ q; non diligunt eos sicut prius. Peccauit petrus. sed xp̄us eū non despexit. sed respexit et dilexit. Qui seret et prelato discipulus dū irato non resistit mgīo. aut peccanti non detrahit. vel puer sū patit. Iratū eū saul fugiebat dauid. purgantē in spelunca ventrē eū posset occidē non occidit. puer sūq; passus est q; diu vixit. Qui seret discipulus discipulo dū peccanti orando cōpatitur aut q̄n inter se et illū solū corripit. aut q̄n peccanti in se benigne dimittit. Qz puer sis sit severus. Caplm̄. xxvij.

Puer sis est severa religio. Servat honestatē severitas. lenitatē castigat. timet̄ ab indoctis. Ipsa est decor senū. iuuenū virtus. prelator̄ psonas ornat. vtutū speciem colorat. Sicut eū tubor mixtus candori. sic severitas mixta trīitudini si dulcedine condiatur. vultū religionis decorat. Dulcedo prelati trahit ad penitenciā. peccantē discipulū severitas corrigit. trīitudo dat legem delinq̄nti. Sic nec severitas lenitatē patit̄. nec dulcedo dissolutionē. nec trīitudo lineā iustitie tūsgredi p̄mittit. Ira prelati cassū dat puerso. iustū vero p̄uocat ad urā. Due species sunt puersitatis. aptē stulq; et occultē. Sunt quidā adeo puersi. ut qd̄ ipi male opant̄ apte defendant. qd̄ autē alij bene faciunt detestant̄ et impugnāt. Inuersi gibbi les sunt. hoc solū qd̄ volunt fore bonū credunt. Obedientiā autē nūq; aut negligenter implent. hūiles frēs p̄uocant. silentiū turbant. Saluū figurā gestat philisteus ille. qui egressus de castris philistijm p̄uocabat filios isr̄l. Cuius magnitudo et armoꝝ diuersitas moraliter stultū puersoꝝ qui magni sunt apud semetipsos. et morū qualitates designant. Puersi caput casside tegūt. dū puerse actionis intentionē laudāt. Sinistr̄ vero latus obūbrant clipeo. dū sinistrā praue actionis excusant partē. Ocreas habent in cruribz que est q̄ extrema ps corpis. qa usq; ad finē in obstinatiōe pseuerāt. Loricā induūtur. qua totū tegit̄ corpus. q̄ totam defendūt actionē. Hec species armoꝝ exterē frē phibent̄. quia quicq; agit puersus nō humili confessione profitet̄. nec tuitione ve

ritatis. sed clamoso strepitu secularis eloq̄ntie defendit. et per exēpla reproboꝝ confirmat. Unde sequit̄. et armiger eius antecedebat eū. Hic est quilibet reprobus. exēpla cuius antecedūt. et ex hijs sumūt̄ defensiōis arma id est apta ꝑuersitas. Unde sequit̄. stans clamabat aduersus phalangas isrl'. ¶ Sūt alij quoꝝ ꝑuersitas est occulta. qui cōcilio suo fratres cōmouent ad irā. excitant rixas. Qui consilio suo surgere faciūt absolon cont̄ dauid. id est filios spūales cont̄ eoꝝ prēs. Utrisq̄ seuera debet esse religio. ut apte ꝑuersis resistat in faciē. et occultoꝝ consilia mutet. Sic dauid philistei frontē lapide cōminuit. chusi consiliū achitofel destruxit. Frons philistei est cognitio ꝑuersitatis. Ꝑcutit̄ ergo philisteus in fronte. qn̄ ꝑuersitas insipientis. agnita reuerberat̄ a sapiente. Chusi autē intꝑpretat̄ silentiū. achitofel vō ruina frīs. Destruxit ergo chusi consiliū achitofel. q̄a per silentiū eoꝝ qui sunt q̄i ruina frm̄ adnichilat̄ consiliū. Hec duo ad seueritatē. rarus scilicz sermo et rigor sermoīs ꝑtinēt. Rarus enī sermo concordiā seruat. rigor sermonis corrigit emendanda. Qꝛ bonis sit optima. Ca. xxviij.

Bonis est optima religio. Bonos fāt rerū distributio. meliores mundi renūciatio. optīos vero religionis cohītatio. Mundꝰ bonis est pessimꝰ. religio aūt et malis est optima. Facit enī q̄nq̄ de malo bonū. de bono meliorē. de meliore optimū. ¶ Quatuor sūt in religione notanda. Est enī suauis mitis. q̄eta et secura. Nec tn̄ sic suauis est. ut nō sit discreta. nec sic mitis ut paciat̄ ĩiusta. nec sic mente quieta. ut bonū non cogitet ociosa. nec sic secura ut dn̄m non timeat. sed ut ꝑ amore hūano ab ope bono non desistat. Assimilat̄ mulieri caste que pulchra est in cōtēplacione. sapiens in sui circūspectione. nobilis quia libera est a pcā seruitute. diues hereditate. Amat luxuriosus speciosā sed non amat castā. Sūt enī quidā qui delicatā ac voluptuosā fore credāt religionē. ex ꝑtem laboris. vacantē ocio. et ideo habitū religiōis indiscrete rapiūt. Cū autē ordīez et consuetudines eiusdē aduersantes carni nouerint. in modū pharaonis vxorē suā reddunt abrahe. expellentes eā ut liberi remaneant in egipto. Abiciūt enī hītū religionis ꝛ ī desiderijs sue carnis ꝑseuerāt.

De falsis claustralibꝫ et ordīacioē claustri. Cap̄ xxix.

Scio Idem ex prologo lib' 2'. multos ēē in maioribꝫ ecclesijs q̄ licet multa possideant. in alijs tn̄ pauꝑtatē amant. Possident ea non q̄i possessores. vtunt̄ q̄i non vtentes. Exēpla pauꝑtatis diligūt. et ea que de pauꝑtate scripta sunt studiose legūt. legentes seipōs aspiciūt. et sub onere diuiciarū dolētes gemūt. Hij sūt pauꝑes spū non habitu. Nos autē ad oculū pauꝑes sumꝰ. locū mutauimꝰ non aīm. vestē sed non mentē. Sūt etiā in maioribꝫ ecclesijs aliqui sublimes oculis. inflati suꝑbie spū. qui pauꝑes frēs cū suꝑuenerīt ex latere respiciūt. deridēt eos. detrahūt illis. vacantes ocio ponētes simbolū. q̄i canes dente liuido ossa pauꝑm frm̄ corrodentes. odientes saccū iheronimi. tunicā benedicti. matulā eulalij. lacrimas arsenij. nuditatē apli. ollam helisei. Ex libro scdo. De ordinacione claustri materialis consideranda nobis q̄tuor occurrūt. qui sūt qui teneant ordinē. aut quid teneāt. vbi maneant. et vnde viuant. ut plures sint et boni ꝓpositi. et cohabitandi suppetāt edificia. et victui habeant nc̄ciaria. Sit tn̄ in numero discretio. in ꝓposito deuotio. in edificijs mediocritas. in rebus possessis frugalitas. Tenenda est discretio in nūo frm̄. ut tot simul cohabitēt qui ordinate viuere possint. ne vel excusante paucitate irregulariter viuant. vel pro multitudīe cohabitanciū nc̄citati eoꝝ illicita querant. Qui enī multos congregant. nc̄ce est ut eoꝝ victui multa querant. Sed dū querūt plura. multa exterior crescat cura. Spergūt̄ per diuisas regiones eccle bn̄ficia. sꝑgunt̄ et frēs. Soli int̄ seculares habitāt. nolētes pati fraudē. sed iudicio contendē parati. Qui vō per cellulas duo vel tres vel q̄tuor aut q̄nq̄ simul habitant. claustrali non coartant̄ lege. loquūt̄ et qn̄ et cui et quod volunt. Religionis opus paucitatis negligencia corrūpit̄. Propositi nr̄i tenenda ē institucio. ne vel dissolute viuamꝰ in delicijs. aut arduitate ꝓpositi desistamꝰ a cepto. Ait enī ambrosius. Sūt in nobis qui

De XXVIII folieto

habent timorē dñi sed non sedm sanctā. sta
tuentes diuriora precepta. que nō possit hu
mana condicio sustinere. Edificia firm extra
cohitationē clariū debēt constitui. ne silen
cū claustri siue dormitorij quies. tumul
tuātis ppli strepitu conturbet. ne dñi lingua
tacet rūdeat cor. vel dñi corpus quietē reca
pit. animꝰ sit inquietus De edifitijs et possess

Edificia firm sionib; mōsterij. Cāp xxv
non superflua sit sz humilia nō voluptuo
sa sz honesta. Vtilis est lapis in struc
tura. sed quid prodest in lapide celatura. Vti
le fuit hoc in constitutionē templi. erat eī
forma significationis et exempli. Legit genē
sis in libro non in pariete. Vestit eua in pa
riete. paup autē iuxta parietē nudus ac
cubat. Datur ade tunica pellicea. firm vō
multitudo coartat hyemalu molestia. Nec
at hoc si cui licitū fore debeat illius qui in ur
bib; aut in vicis morant ad quos cōfluit
ppli frequētia. ut simplicitas eoꝝ detineat
delectatione picture. q̄ nō delectāt sublimi
te scripture. Nobis aūt qui solitudine delē
mi vtilior est equus aut bos in agro q̄ in
pariete. Hic sanant oculos in videndo. ibi
laborant nātūrā subueniendo. Agros. vi
neas ortos pecorū greges. pratu. lanas nutri
endis pisib; aptos fruct; hūdos concedimus
hec enī oīa victui nāturia prebent. Non vil
las. non eartū redditus. non iura fori. nō
theloneū nūmos. non tūsceratū mūtatorū
laboriosos ut ita dicā recapiat obolos. Nec
enī iusticia est. ut si vendiderit ouē vidua
iure fori nūmū reddē cogat. si paup alieꝰ
ignis suis pegnas tūsferat mites tūsire
non liceat. nisi pro tūsitu preciū reddat.
Non obtineant iudices vices. nec more pri
cipū militib; dnēt. sed oppressis subueni
ant. et pauprm firm mūstrent obsequijs.
Vnde quatuor sūt in rebus possessis obseruā
da scilicz ne iniam iuste acquiram. aut iuste
acquisitis illicite fruam. ne multa q̄m
uis licita possideam. aut illicite iniam de
fendam. Multu enī possidē, ppinquū est
precipitiū. et sic q̄q; quod minimū diligit.
male defendi solet. De cibo claustralium. Cāp

Quia in cibo consideranda xxvi.
sunt. id est q̄d et q̄n et q̄ntū comeda
mus. Nemo nisi ppositi abhorreat

abstinentiā. que de omnib; cibor generib;
solū carnis excludit esū. cetera vero cōcedit
ac benigne subministrat. In hijs tria sūt obser
uanda id est modus mensura et numerꝰ.
In mensura debet esse equalitas. non q̄ntita
tis sed sufficientie. Vñ beatus augustinus. Non
equalit inquit omnib; rē. Tunc enī res equa
lit diuidit. cū ille qui diuidit prout cuiq; opꝰ
est singulis ptit. In hoc multi multotiēs de
cipiūt. cū delicatoꝝ alicui vsū lautioris ci
bi concessū viderūt. non est inquiūt hec eq̄
religio que psonas recipit diuites honorat.
et sic vbi q̄ntū possunt fiūt diuites labore
si. fiūt paupes delicati. Hij mensurā q̄rūt
voluptatis non nātūratis. Quatuor dicunt
esse mensure. Vnaricie mensura est nimia
paratus. voluptatis superfluitas. dispensa
tionis benignitas. nātūratis sufficiens eq̄
litas. Solent mūtatores mensuris duabz vti
una q̄q; qua vendētes sua distribuūt que
minor est. Altera vō qua emētes aliena
recipiūt. sed hec maior. Sic quidā prelati a
uaricie et voluptatis mensura vtentes. ni
mie ptatis vasculo subiectis mūstrant ipi
autē pleno superfluitatis utunt modio. Par
catē predicāt subiectis sed ipi voluptatem
sequūt. De numero autē ferculoꝝ certa no
bis considerāda est ratio. ne si multis offe
ras vnū alicui sit ingratū. aut si nimiositatē
ferculoꝝ concedas. vitiū superfluitatis inem
ras. De habitu et labore frm et de prelatis. Ca

Quatuor autē sunt in habitu xxvij.
religionis notabilia. In vilitate
vana gloria et simulatio. in ptiosi
tate superbia aut delectatio. in pauptate tole
rantia seu desperatio. in superfluitate vō amor
seculi non amor dei. amor palatij nō amor
paradisi. Augustin⁹ fateor inquit de veste p
tiosa erubesco. Et btūs hieronimꝰ. sanctus i
quit et iejunijs arma sūt penitentie et re
media pcoꝝ. quia ianuis venter et habitꝰ
luctuosus ambitiosus deū deprecant. Labo
res aut manuū tuarū q̄a mandatabis.
btūs es et bene tibi erit. Quid autē erit il
lis qui in labore hoīm non sūt. Ipi flagella
būt id est tribulatiabūt. Quid aūt de hijs dicā.
qui vagi et ociosi vanitates fabulis. et iūn
dantes agmine verboꝝ. fratribus labori ma
nuū statutis horis instantibus subsānates

detrahūt. Huīq̄ labor labior ipsor opier eos. ¶ In tribz maxīe prelati xp̄m imitari debent. qa in loco xp̄i sūt. id est dignitate pl̄ate officio. sunt enī xp̄s sacerdos rex et minister. Dignitati debet reuerentia. po testati obediencia. officio cura. Reuencia et obediēcia prelatis exhibenda est a subiectis. cura vō subiectis ip̄endenda est a prelatis. Qui cū viderint prelatos in dignitate hūiles. in pl̄ate mites. in admīstracone cure familiares seruientes. sunt ipi hūiles mites. iūncta officia benigne suscipientes. Sunt enī quidā qui prelator occupacoēs accusant. ingressus et egressus eor dāpnāt. causas ignorant et si cognouerīt turbāt. Consiliis se ingerūt. cur quō a quo fiāt querūt. Sic maria que in silencio debet esse marthe detrahit. et que verba dn̄i audire consueuerat verbositati seruit. Ner est falsa maria. Conq̄rit̄ q̄ non egre diat̄. q̄ exteriora non ordinet. q̄ secularibus non admisceat̄. Tales prelator dignitatē non reuerent̄. nec pl̄atē timent. sed claustri statum pturbant. de duodecī abusionibz claustri et p̄mo de prelato negligē

Duodecī aūt te. Caplm xxxiij.

Sūt abusiones claustri. quibz tota religionis siīma corrūpit̄. id ē prelatus negligens. discipulus īobediens. iuuenis otiosus. senex obstinatus. monachus curialis. monachus causidicus. habitus p̄ciosis abus exquisitus. rumor in claustro. lis in capitulo dissolucio in choro. irreuerencia ar tis altior. Immorem igit̄ in singulis. et de singulis pauca disseramus. ¶ Sunt quidā q̄ sciūt et possūt et volunt̄ esse. quidā qui sciunt et p̄nt̄ sed nolunt. quidā q̄ nec sciūt nec p̄nt̄ sed volūt. quidā qui nec sciūt nec p̄nt̄ nec volūt. Scire et posse et velle curiositatis est vel sup̄bie. scire et posse et nolle hūilitatis vel īercie. nec scire nec posse et velle. cupiditatis et stultitie. nec scire nec posse nec velle discretionis et prouidencie. Qui enī sciūt et p̄nt̄ et volūt̄ preesse. si velint p̄desse curiositatis est alioq̄n sup̄bie. Qui vō sciūt et p̄nt̄ sed nolunt. hūilitatis est q̄ tēnuūt. īercie vō cū sciant si oīo desistant. Qui autē nec sciūt nec possunt et volūt̄ cupiditatis esse videtur q̄ volunt. stultitie si velint quod nec sciūt nec p̄nt̄. Illi siquidē qui nesciunt nec p̄nt̄ nec volūt̄ prudent̄ agūt. Suma est enī discretio nolle quod nō potes. prouidere qd̄ nescis. Quatuor exhijs que predixi mo id est stultitia et īeraa. cupiditas et superbia negligenciā generāt̄. reliqua vō q̄tuor id est prouidencia et discretio hūilitas et curatas ipsa negligenciā et si nutrita fuerit eliminant. Ad prouidenciā siquidē ptinet cōsiliū. ad discretionē iudiciū. ad hūilitatē custodia. ad curiositatē diligencia. Concilii prouidentie sepat a bonis mala. iudicii discretionis eligit que meliora sūt. hūilitas custodia virtutū euitat dampnū. diligencia periculū. In hijs negligencia locū non habet. Illos vō qui prouidencie oculos stultitie caligine cooptos hūt. q̄ ab exercio boni opis īertes torpent. qui per cupiditatē voluptuosā distrahūt̄. et per sup̄biā hūilibz non condescendūt. illos dico negligencia possidet. et eor dissoluit actiones. Per stultitiā intrat negligencia. per īeriā manet. cupiditatis desiderio pascit̄. per sup̄biam regnat.

Adhuc de eodem. Caplm xxxiiij.

Audiat negligens pastor. quid sibi et diligenti pastori dicat̄. Bonus pastor aīam suā ponit pro ouibz suis. Mercenarius aut̄ fugit. Aiam suā pro ouibz suis ponit. qui periculosū regimīs ascēdēs locū. solus int̄ mūdana pericula exteriora negocia curarum ncārria querit. Qui interadulacoēs et detrahencoēs linguas medius incedit. qui pro infirmis laborat et laborātes pascit. consolat̄ pusillanimes. et cū superbis increpando contendit. Talis oues agnoscit. dn̄i subditor mores et actus diligent̄ attendit. Cui per confessionē corda. per circūspectionē opa. per experimentū q̄d possint. per effectus quid velint. vita manifestat. Oues pastorē sequunt̄ ad vitā si diligens. ad mortē si negligens precedat. Quō precedūt. Vita et doctrina. Sic fiet vnū ouile et vnus pastor. Pastor vnus debet ee in se et vnus cū grege. Vnus in se. ut quod docet verbis impleat ope. ut per iracundiā non mutet̄ a mansuetudine. non eleuet̄ prospis non frangat̄ aduersis. sed idem p̄maneat patiencia pseuerā te. Tenet autē cū grege vnitatē. q̄n non diuidit̄ a subiectis per preciosiorē habitū.

vel delinquorē tabū. dū fit vnus per cōpassi
onē cū infirmis. per dispensatiōnē cū delin
quentibus. ut cū aplō dicē possit. Omnibz oīa fīūs
sū. ut omnes lucrifaceremus. Pastor vō negligēs
fugit. Sūt enī quidā prelati qui onera īpor
tabilia subditis īponūt. et ea digito mouere
nolūt. fugiūt qđ precipiūt. fugiūt cū se sub
trahūt. fugiūt cū per alienas domos vagā
tes diuertūt. fugiūt qui que sua sūt q̄runt.
fugiūt si licet pīntes sint cū negligētibus vide
antur se sub silencio abscondūt. fugiūt qui re
moti a cōuentu sub otio viuūt. qui a cōi fra
trū consilio recedūt. qui prauа agunt. et
reprehendi nolunt. Illi vero qui male viuūt
et subiectos bene viuere cogūt. errantes re
uocant sed fortes oradūt. Reuocant verbis
oradum et exēplis. Religiosi videri studēt. q̄a
religiosos sub se hñt. Gloriant̄ de corpo
ralia. non de sua. Cđ opari nolunt im
perant. opant̄ ipi qđ alijs opari licitū esse
non putant. Subiectos cogunt. et ipi a ne
mine cogi volunt. De discipulo inobedīēte

Inobedientie morbus Cap xxxv.

Ex superbie tumore procedit. sicut sanies
ex vulnē. Hoc morbo pīm hō languit.
qui bestijs terre ppositus fuit. Per īobedīēcie
vero culpā suppositus. nūc eaā muscis et
aliquibz per postremos seruit. Hoc autē tribz
modis mederi solet. emplastro salis vnguē
to et ferro. id est exemplo boni opis. verbo
cōmonitiōis. disciplina correctionis. Assumit
sibi īobediencia q̄nq̄ nomen obedientie. ut
solo noīe gloriet̄. Imponit̄ enī nomē obedi
entie pcepto fcō et loco. Leue est precipe. sed
labor est implere. Locus vero aliq̄n placet
et aliq̄n displicet. Placet quibusdā non q̄a
habundet fructibz sed piscibz. placet quia fa
mulis habundet et fabulis. et sic fit ut vo
cet obedientia cū non sit. Hanc multa de
siderāt. ut extra obedientiā ee queant.
Cōmultis autē modis hec obedientia queri
solet. salis parentū exactione. seu frm se
ductoria exhortatiōne. vel eaā boni opis
simulatoria ostensione. Itē muneribus pro
missione. Sic adhuc cū petro symon ma
gus morat̄ in ecclesia. moratur et saphy
ra cū ananía. Voluit eme symon graciā.
isti obedientiā. Ananias et saphyra ab
sconderūt partē substancie. isti vō nego
cijs mundū acq̄rende pecunie. Hec est
obediencia cū symonia. Est et alia spēci
es īobedientie que tñ obediencia vocat̄. de
qua dicit̄. obedisti voci vxoris tue etc. Audi
am igit̄ quid loquat̄ in me dñs. non quod
dyabolus carō aut mundus. Vox vxoris vox
carnis scilicz voluptas. vox mūdi vanitas.
vox dyaboli iniquitas. vox dñi bonitas. Est
autē vox creatoris ad subiectos de prelatis
dicens. Que dicūt facite etc. Vbi eciā male
opantibz obedire iussit. ut sit ingrediaris
et egrediaris cū dauid sub saule. et cunctē
honores licet reprobū cū samuele. Nec bo
nis tamen obedias in malū. nec pueris
contradicas in bonū. De iuuene otioso.

Cū stultitiā. labor Cap xxxvi.
stulticiā generat. Labor hoīs inte
rioris labor stulticie. labor exteriorīs
exercitiū operatiōis. Stulticie labor in tria di
uidit̄. In puericia labor discipline. in iuuē
tute exercitij. in senio doctrine. Vt q̄ nesat
in puericia discat. qui didicit in iuuētute
ad vsum ducat. que ad vsū duxerit in senio
docebat. Est et alius labor interior scilicz cogi
tatiōis et meditatiōis. ut ad requiē puen
at cōtēplatiōis. ut si quid per obliuionem
sub nube dubitatiōis lateat obscurū fiat
cogitatione liquidū. meditatione liquidius.
contēplatiōe liquidissimū. Cū enī aliquid
de celestibz offert memoria menti. pius quasi
confusū in cogitatione cernit̄. postea vero
meditatione discernit̄. ad vltīm vero contē
platiōe dinoscit̄. Attendit̄ ergo considera
tione cogitatio. inflāmat̄ distrectiōe medi
tatio. illuīat̄ cognitione contēplatio. Est
enī cogitatio in mente q̄si fumus in igne.
meditatio autē q̄si flāma cū fumo. contē
platio ignis cū flāma sine fumo. Cū autē
mens ad considerandā celestia laborat.
tunc cogitatio occupatiōe tpaliū impedit̄.
meditatio conturbat̄ otio. contēplatio cu
riositate tepescit̄. et sic fit q̄nq̄ ꝙ mens otio
sa voluptate torpescat. Cum igit̄ homo
interior iacet in lētulo voluptatis. dū sōp
no torpescit inertie. et somnijs deludit̄
curiositatis. cōuocat et hortat̄ exteriorē
ut inclinet aurē rumoribz. loquat̄ vana
mollibz induat̄. mane comedat. gallus
cene terminet lectionē. Cunctis dormitū

surgentes ad vigilias obuient fres. vigilā
tibz illis dormiant. redeuntibz surgant.
Sed melius forsitan ēet si nichil diceret
ꝯ si subtractis sillabis aut dictionibz os
tundo psalmos decantaret. Laboret igitur
homo exterior et interior ne dicat eis. quid hꝫ
statis totū die ociosi. Audiant tñ prelati tuꝫ
sā ocij. nemo inquiūt nos conduxit. Non
epī non presbiteri ꝑplm. nō abbates nō pri
ores cōuentū. Ad hūc laborē diuersi veniūt
et diuīsis tpibz. mane pueri. meridie iuue
nes. vespe senes. mane maurus. meridie
paulus. vespe gentianꝰ. Sola tñ iuuenta
portat pondus diei et estus. portat materi
alit pondus laboris et estū solis. moraliter
pondus turpe fragilitatis salutz et estū lu
bidinis. Labore igit manuū. adnichilat
pondus temptacionū. Juuenis aūt in otio
quasi iuuentus sine iugo. Qui dū nō tene
tur obediēcie vinculo. in equalitate fraterne
societatis. quasi bos lasciuiens discurrit per
desideria ꝓprie voluntatis

De sene obstinato. Cap xxxvij

Inter abusiones seculi sola maior est senis obstinacio. qui morti
propinq; mortis aduentū non abhorret.
Qui quasi ad ostiū mundi huius positus foris
spectat. nec tamē vite ꝑtis egressū nec in
gressū future considerat. Audit nūcios mor
tis. et credere non vult eis. Casus mortem
nūciat latentē. infirmitas apparentē. se
nectus presentē. sed forsitan similiꝰ tplex
quo ligat senex difficile vūpit. Dū enī a
puericia in mente senis per cogitacionē
semitū fecit voluptas. in sermone vānus.
in ope puer sitis. quid aliud agit nisi qī
consuetudinē qī in funē hec tria torquit.
Est autē laqueus in fune dulcedo tpalis in
consuetudine. cui addacio funis ipedimenta
sū carnis. Dulcedine igit decipim. consue
tudine ligamur. Absalon trinibz inherens
quercui. duricia designat cuiꝰlibet obstina
ti. Crinibz inherens suspendit. qua sup
fluitas amore detinet. Aqueus aūt cui
insederat ꝓtrūsit. qa luxuria et dolus cui
semp studuerat perijt. sed pena ꝓtī tremā
sit. Tribz lanceis id est auaricia superbia et
luxuria cor eius ꝓforat. vnde et vsq; hodie
noctuus lapidū magnꝰ sup eū proicitur.
qa ꝓcor siue supplicior multitudie ictinū
grauat. qui per obstinacionē vsq; in finē
cor impenitens gessit. Sunt etiā tres spe
cies obstinatorū. Prima silicet eorū qui ex
correptione nō proficiūt. secda eorū qui ex
cōmonicione deteriores fiūt. tercia eorū q
emendacionē ꝓmittūt sed non faciūt. qua
nasses in carcere positus cathenis et cōpe
dibus astrictus deū cognouit. quē prius
liber cognoscē noluit. Tales sunt quidam
claustrales. qui q̄ diu sui iuris sunt pūse
viuūt. dū vero in claustro q̄ in carcere
tenent astricti. cathenis obediencie silicet
et timoris fit q̄ꝑ ut deū quē prius despe
rant correpti diligant. Et qui ferebant
de libertate seruitutē fraiant de nequitie
virtutē

Adhuc de eodem. Cap xxxviij

Naual vero designat quosdā doctores.
qui ex cōmonicionē subditoꝝ fiūt de
teriores. Qui pueris dauid rubum
negant. qua pure viuē volentibz verbū
dei non ꝓpinant. Consortes vō suis cōtu
lium parant. q̄a vacantes otio adulancia
confabulationes amant. Accusat nabal da
uid et dicit. hodie inuenerūt serui q̄ fugi
unt dnōs suos. Puer si quidē prelati dolēt
cū vident numerū religiosoꝝ multiplicari.
Timēt cū vident dauid id est bonos subditos
vngi in regē et saul deici. ne et ipi priuent
honoribz. et ne loco eoꝝ restituat aliqs meli
or. et iudicant abigail nabal. Boni si quidē
subditi puer sos mgros de negligencia cōmo
nent. sed ex cōmonicione debiores fieri ssiq
solent. Et emortuū sit cor nabal. et frūs est q̄
lapis. cui morte ꝓpetua induratī in peccatis.
Pharao vō qui ꝑplm dei moysi dimittē pro
misit. nec tñ dimisit. illos designat q̄ vite
melioris emendacionē ꝓmittūt. nec culpā
dimittūt. nec in spū colūbino contricionē
sed in voce coruina dilacionē querūt. Quo
cū arta diuīsis plagis affligit nec emollit.
sed ex consuetudine peccandi magis arma
gis induratī. Tunc cū dnīs aquas in sāgui
nē conuīti cū de cerui crurisis aliqs carnalit
sentit. Terra producat tunicas. cū in aliquo
garriendi dñatur vana loquacitas. Cyno
mia siquidē et canifes sunt ipportuni mētis
ꝓpetus et canini mores. Aquos pecoꝝ mortē
designat cogitacionū. que q̄nq; rationabi
li intellectū carent. Sic cū homo compatur

tumētis insipientibz xt̄i. Sexta plaga est aī tumenti vesice et corrūpunt viscera. qđ fit dū interiora mentis tumēt odio. et ebulli unt ira. Plaga vō grandinis in fructibus. ījquitatē manifestū designat in opibz. Pla ga locuste instabilitas est aīe. que ore ledit dū detrahit. dat saltus dū ad carnales se ex tendit affectus. Plaga tenebraz cecitatē de signat aīarū. que palpabiles ee comphant. dū puersa que mens cogitat ope exhibent. Nouissima est mors pīmogenitoz. dū enī vo luntas et intencio corrūpunt. ejī primoge nita egipcioz morte puniūt. Hijs igit plagis affligit obstinacio senis qui carnalibz delectatur. loquacitate gaudet. īportunet grauis est omībz more pecoz pronus ad vicia. incautus tumēs ad ījurias mani festus. ad oia mobilis. luce vitatis carens. et ideo sepīm palpans.

De monacho curiali et causidico. Cap xxxix.

Quidā autē monachus curialis. ex admī to designat aliquid lenitatis. Ordo claustri et ordo curie diuersus est. Ibi sedes in īsidijs cū diuitibz in occultis. hic audis. non sedi cū consilio vanitatis. Ibi dextera tua repleta est munibz. hic lauas mi ī no centes manibz tuas. Ibi paupm res violenter auferūt. hic a paupibz sponte offerūt. Ibi laudat pcōr in desiderijs aīe sue. hic autē benedicit iusto. Contingit qnq; solet ut mo nachi qui curias frequentāt causas audiāt. iudicia pquirant. amant decreta consilio rū. non secreta misteriozz. laudari appetūt ea pro multis loquūt. sed monachis mul tū loqīs multis displicet. Cōiugia copulāt illicita. licita qnq; dissoluūt. De incertis iudicant testant sepissime qđ ignorant. Si vō res ad effm̄ puenire non valeat. monachus causidicus iter parat. ut quod alibi fieri non potuit vome fiat. Pro pīna pe ergo secularī alpū frugis ytalie cito vel libenti patit. qui pro nigro spūali mul to leuiora forsitan ītuitus pateret. Onerat cartulis. auctoritatibz fultus veneratur. Ponit die causse. psonas inducit que pāte sunt iurare qđ est. etsi velis utm iurent qđ non est. Quid ergo dicā. Nōne magis a mat mōchus ee de simul discūbentibz cum herode. qui in vinculis et carce tenei aī iohāne.

De habitu preciosо. Cap xl.

Ait aplus non in veste preciosa xt̄i. Qui mollicies mulierū preciosam vestē negat. putas ne monacho preciosiorē habitū concedat. Plus amat sponsus spon se castitatē qui speciosā vestē. plus simplicita tē qui tortū crinē. Sic īmortalis sponsꝰ plg amat interiorē habitū qui exteriorē. Molles mollia querūt. elata preciosa. delicata spe ciosa. Exterior enī superfluitas animū indicat vanitatē. sic diuisitas incundumentū pala tij et mōsterij. Qui enī mollibz induūtur. in domibz regū sūt. Sed qđ dicā debet de quibus dā nīi ordinis canonicus. et mēs et facies e rubescūt. Lectuli enī eoz aulatris sulciūtur plumeis. linthеis et lodicibz accurate pant. Quos si forte vidēs. lectulū sponse que spon sū desideraret forsitan estimares. Nō mul tū differt habitus regularis et sēcularis. et si forte regularē videas. archidyaconē vel epm̄ te vidisse contendas. Sed forsitan di ces. delicatus delicata cōueniūt. Aut enī btūs augustinus si eis qui venerūt ex mori bus delicatioribz. xt̄i. Consentimus ut detur delicto quod ei sufficiat ne deficiat. nō quo superbiat. Audi et tu augustinū. Non conti gat mēt detestanda puersitas xt̄i. Veniam si non vidi quosdā qui erigentes cervicem noluerūt sociari eis ad quos foris accedere non audebāt. sed egressi de paupe ecclesia circueruūt diciores ut ibidē recipent. Et qui semp viles aut veteres pānos habē consueuerāt. nūc semp nouos aut preclaros habē contendūt. Et qui ante cōuersio nē lectulū ppriū nusqm̄ habebāt. nūc si forte voluntas eis fuerit eundi alicubi. ornamē ta lectuli secū portant. Timeo aūt ne in hu iusmodi lectulis videant somnia vanitatis. ne in eis paciat anum illusionē carnis. et aīa spoliata virtutibz enervit delectet. In lectulo iacob ad caput ponit lapis. non pluma lenitatis. Inter illos etiā qui tuni cas induūt voluptas pedē ponit. non q̄ ca misijs induant. sed quodā delicato panno qui vulgo saia vocat. In ostensione igitur lance vestis aspicitatē cōuersacionis ostēdūt. sed in delectacione delicati pānu. suauitatis molliciē querūt. Vidi et ego nisi fallor mo nachū camisia vestitū. iocantē et dicentē.

tarior est stamina q̄ camisia. Cratyp sano et petulans et pingui residens equo. hy bundās rebus et auias freq̄tās. Qui tñ añ cōuersiois habitū pedes ire consueuit ner sepp lineis induebat. De abo equi

Quom aūt legas deliq̄sse sito. Cāp xlj. ionathan in gustu mellis. esau in edulio lentis. sodomitas in saturitate panis. putas ne sine piculo ee tot carniū ferculis. tot pistiū generibz. tot frixarū diuīsitatibz delectari. Uone sit differt palaciū a refectorio. sicut egiptus a deserto. Si igit in deserto sum⁹. mirandū non e si ollas carniū suspiram⁹. Isti autē q̄re suspirant q̄ ollas carniū semp habuit. Adhuc inquit esse eor. ꝛc. Cista enī ventri et venter estis ꝛc. Oraduit enī pingues eor quor deus venter est. Deo siquidē ventri templū est coquina. altare mensa. mūstroi. īmolate pecudes. pasute carnes. fumus incensor odor sapor. Hec in ihrlim non constr uūt. sed in babilone. quia q̄r deus venter est. et gloria eor in confusione. Ipe est enī pnceps coroz q̄ muros ihrlim destruxit. et vasa templi feat vasa palacij. et vasa mense diuine feat vasa coq̄ne. Qui nutriebant in croceis ꝛc. Crocus in oriente nascit. colorat et saporat In croceis ergo nutriūt qui in ijcio cōuersionis sue interius sapore vtutū reficiunt. exterius vo boni opis exemplo colorant. Sed hij amplexant stercora. diu post sobrietatis et continencie vitā reuocat eos ventris cura. Et fit q̄p ut qui in sua domo ante cōuersionē sobrie vixerūt. postmodu in monasterio gulosi fiant. Placat venī deus eor diuīsor hostijs feraulor. inclinat aurē rumoribz. excitat saporū generibz. demulcet confabulacioē no ocone. Oro gnudet. sop nolencia delēntur. Per similitudinē ergo deo venter assilat. diu ei tām deuocione p oia seruit. Habuit mōchos canonicos cōuisos q̄ ei obnixius seruiūt. eos. s. q̄ sub oco in ecl̄a dei remisse viuūt. q̄ nō q̄rūt secretas oronesp fabulosas ociosor confessiones. Int quos nō non audiūt singultus et suspiria cōpūcte mentis. sed risus et cachinaciones et ructatus ingurgitati ventris. Miserabilior int alias hec abusio. ut deliciatus in ecl̄esia q̄p in domo ppria vixisse cōuincaris. et dicatur de te. pauit sterilē que non parit.

De rumoribz in clausto. Cāp xlij.

Affluencia ā abor comitari solet ītum dano verboū. Maturitatē ventris sequit leuitas opis. et vanitas mētis. Sedit pplus manducare et bibere. et surrexit ludere. lude inq̄t non legere. Sunt enī quida qui post deliciaū tibi diuīsa fercula. cū i claustro sedeant non lōni et silencio. sed rumoribz et curiositati vacant. Qui locū et tēpus loq̄ndi et tacendi. nusq̄ et nūq̄p seruāt sed instabiles et ociosi nūc hos nūc illos ad colloquiū vocant. Pone inquit custodiam ori meo et ostiū circūstantie labijs meis. Ostiū dixit non murū. Si enī murus poneret. loq̄ndi licencia oīo negari videret. Sed ostiū ponit. quod tpe et loco claudit et apitur. Est temp⁹ et locus tacendi et loquendi. Apitur itaq̄ ostiū in claustro hora constituta lōni. in cap̄lo confessioni. in ecl̄a oracioni. Claudit itim in claustro confabulacioni. in cap̄lo excusacioni. in ecclesia vane modulacioni. Hoc ostiū claditur sepius frībz nouis cōuīsis. tepidis et perversis. Apitur tñ eisdē q̄nq̄p pp nāz tñ corporis vel ad doctrinā ordinis. seu ad edificacionē mentis. Potest hoc ostiū appellari lice cia loq̄ndi. Per hoc sepe introcūt qu ostiū mentis frangūt. fascinacio etenī rugnacium tis. ꝛc. Cauendū est tamē ne hoc ostiū patet ati vento veniēti a regione deserti. ne domus q̄tuor angulis concussa subuertat. et filij iob oppressi moriant. Deserta regio demoniū seu puerſor firm a deo derelictu multitudo. a quibz ventus veniēs id est grauis tēptacio ueruit. que a tūquillitate consciam subuertit. Dom⁹ vo mentis q̄ quatuor angulis. id est prudencia. tpancia fortitudine et iustica constituit. q̄nq̄p vēto tēptacionis seu turbine ventor quassata turbat. Septē filij septē sūt virtutes animique moriūt q̄n a suis contrijs feriūt. Ob ruit enī sapīa per stulticiā. intellectus per hebitudinē. consiliū per precipitacoē. fortitudo per timorē. sciencia per ignorancia. pietas per duriciā. timor per superbiā. Sed ab hac ruina puer euasit. qui bt̄o iob nūcupatur id est discrecio mentis. que aī anime

agit. ut quod pdere ceperut penitendo cō
seruet. Hij sunt rumores claustraliū.
ad quos non ptinēt bella pnapū secularī
um sed pugne tēptacionū. Delitare igit
harissime hijs rumoribz. non exterioribz
Gaudent multa claustralium tū de regibz
fabulantē. dū cursus militū narrāt. dum
pro illis loquūt a quibz non cognoscunt
ipsi. Aultoz ptes defendūt. pro multis i
rascunt. pro multis litigant. ignorāt tū
quod negant vel affirmāt. Si autē de re
gibus sermo est. docet ista claustri regū
certamia. cursus et euētus bellorū. Quomo
do moriat saul. quis eius mortē nūciauit
dauid. Audire forsitan velles rumores
pacis non belli. concordie non discordie
Regina saba nouit rumores hui⁹ modi.
que audita fama salomonis ꝛc

De lite

Ulfirmitatis mor
taluū oīpotens pī benigne pro
uidens in ecclesijs instituit tria.
scilicet medicos loca et remedia. Medici sūt
prelati. loca capla. modi pnīe remedia.
Attende igit in samaritano prelatū. in
stabulo caplin. in ifusione vini et olei fo
mentū consolacois et aspitatē correctoīb.
Hec est enā pisana cōpunctoīb. in q̄ sanat⁹
est infirm⁹. post cōmocionē vē cōfessoīb
Nec tamē sanabat nisi vnus. Nisi enī as
sit vnitas deest sanitas. Qui igit amat
litē. destruit vnitatē. Intolerabilis est
igit hec abusio ut ibi litiges ubi tenīm
accusare debes. ut augeat culpa vbi de
leri potest. ut ibi contēpnēs xpī viaruū
contēpnas xpm. Sed forsitan dicet aliq̄s
Religiosū possū pati mgr̄m. sed cū negli
gencia prelatoz considero obedire con
tempno. Cū video frēs meipso deteriores.
accusacones eoz pati nolo. Cū duos frēs
tepso deteriores. deteriot frīs ego. Quare
contēpnis mgr̄m. an nescis xpm coram
pilato iudicātū. Tulit cruce pro pīs tu
is non pro suis et tu virgā rēnuis. Flagel
lari non erubuit cora pplo. et tu dedig
naris spoliari cora mgr̄o. Accusat et ta
cet. accusaris et tu litigas. Si in hoc per
seueras in spiritu pcatis. Ergo in loco
remissionis. induas litē contradictoīb
Hic est locus pre ceteris dyabolo odiosus
Hic amittit quod alias acquisiuit. Hic est
enī locus spiritui sancto consecrat⁹. offici
na spūs sancti. in quo filij dei congregāt.
ut ibi reconsulient. Noli eē frater q̄ satha
nas filios dei. Sathan est q̄ magistro cōten
dicit. et frībz adūsatur. De eo queritur vnde
veniat. qui nūq̄ stabilis. sed semp instabi
litatē vagus amat. Hoc enī solent pueri si
frēs facē. officinas parentū domos vicinas
ecclesias vagando circuire. bene viuentibz
mibus et exteris molesti siunt. Scito tū q̄ qđ
quid interius et exteri⁹ delinquit. in cā
plo per cōfessionē relaxat. Addit de eodē

Nolī queso in caplo eē si Cap xliij
cut sathan in celo. vel sicut adā in
paradiso. Vnus enī desperat alter ex
cusat. Nonne scis sathan pulsū a caplo celi.
adā a paradiso caplo. iudā a caplo xpi. In
primo culpa superbie. in secundo inobedientie
in tercio auaricie. Lucifer non attendens
dignitatē creacionis. cursus sedē quesiuit
elacionis. Sic quidā claustraliū dū genis
nobilitate pminent. dū literax sua pollent.
dū pprio vtute ad laborandū prevalet dū
vocis modulacione placent. dū in qualibz
arte ceteros frēs prellūt elacionis sedē pe
tunt. Et qui ex dono tanti muneris hui⁹li
ores eē deberent. contī debiliores et illiteratos
superbi tument. Quidā ex data superbiūt pla
te. et licet eis alij obediant. ipi tñ prelatis
obedire noluūt. Vnde aūt processit iectio in
dignitate vnde malū in angelo. cū nec pre
cessisset nec tūc eēt. Maiorus est hoc opus et
subtilioris. Scio tñ q̄ si veniret sathan ad ca
plm confessionis ipetrare posset indulgen
tiā remissionis. Sed ne desperet homo cū
audiret angelū tante dignitatis et fruni
liaritatis apostatasse. ostendit nobis deus
exempla quoruda qui peccauerūt nec despa
uerūt. sed amici dei fūt sunt. Ut ignoras
petri negacionē. thome dubitacionē. Nonne
et post culpā dilexit mariā. Amat xp̄s cō
fitencia humilitatē. non superboz obstinacionē.
qui declinat cor suū in verba malicie. Solet
et q̄nq̄z ex nimia simplicitate prelatoruū
vel ex peruersitate subditoz in capitulo lites
multiplicari. q̄a ubi deest severitas disci
pline oriunt rixe. Loquūt de exterioribus
negocijs in domo confessionis. adducant

ones et bones in tāplō. et vbi debet haberi
sermo de aīabz. habet̄ cura de hobus. Cōmo
nent̄ mt̄ hui⁹ mōi verba siplicores frēs. disce
ta turbant̄ hñt tractādi locū. puersi locqndi tē
pus. Congrit̄ martha rñdet maria. qā nō
est q̄ rñdeat pro ea. Vbi enī nimia simplici
tas prelator non seruat parē claustraliū.
vel nō inserpat culpas mīstranciū. ibi n̄ mar
tha cōpescit̄. nec maria silencīū custodit. Pul
cher ordo vē viuencīū. ut in tāplō turbato
frī non rñdeat. nisi qui sit et qđ debeat et
qđ deceat. In hijs tribz psonis designat p̄t
forma religionis pfē. In martha mīstranciū.
in maria claustraliū. in xp̄o prelator. In ca
pitulo itaq; in quo discreti p̄ualet auctori
tas prelati. nemo nisi iussus loquit̄. nisi vel
clamet aliquē. vel de ordine q̄rat. vel cul
pā suā hūilit̄ confiteat̄. In hijs siquidē ser
uandis sūmus est medicus et pfta medicina
seueri⁹ mḡr nō crudelis. et racionabilis dis
ciplina. De dissolucōe in choro. Cāp xlv.

In ecclā cū ad opus dei ventū fuerit hu
militatis honestas diligenā⁹ obseruetur. ne qui in ecclā ante conspm̄ dei
cōuenim⁹. ibidē deteriores sim⁹. Sūt enī
quidā q̄ mēte vagi. attoniti oculis habitu
dissoluti. plana pavimētū prospiacēs plus
tranț. aliud cantāt et aliud cogitāt. in choro
sī corpe. sed in foro mente. Sūt alij etiā
voce dissoluti. qui vocis sue modulacōe glo
riant̄. nec tm̄ gaudēt de dono gr̄e. sed alios
spernūt tumētes elacione. Aliud cantant
q̄ libu habeant. fortassis ut placeāt popło
magis q̄ deo. Qui sic cantāt non cantāt in
choro cū maria sorore moysi. sed in palacio
cū herodiade. ut placeant discūbentibz et he
rodi. Timeo aūt ne sicut delectāt̄ altitudie
vocis. delectent̄ etiā elacione mentis. Nemo
tū alterius cantat eo quē dñs audire cōsuevit
de monte scō suo. nemo dulcius q̄ cū dñs in
clinat aurē suā. Voce mea inquit ad dñm
clamaui. Esto igit̄ in valle hūilitatis. ut
in monte scō audiri merearis. Si sic can
tas ut ab alijs laudevis. vocē tuā vendis.
et facis eā non tuā sed suā. Caue ne mōstre
vīū vertas in theatrū. Habes in pīte tua
vocē tuā. habeto et aīam tuū. frangis vocem
frange et volūtatē. Seruas consonanciā vo
cū. serua et concordiā morū. ut per exēplū
cōcordes proximo. per voluntatē deo. per o
bedienciā mḡr̄o. Hec est concordia mor
Sūt etiā tres speries sonor̄ que fiūt pul
su flatu et cantu. Ad cytharā pinet pulsus.
ad organū flatus. ad vocē cantus. Assigna
tur hec consonancia sonor̄ concordie morū.
Si referat̄ ad pulsū cythare manuū opacio.
ad flatū organi mētis deuocio. ad cantū vocis
sermonis exhortacio. Pcute igit̄ cordas cy
thare manu bone opacōis. ut concordes
proximo per exemplū mortificate carnis
simple organū cordis flatu id est spūs sancte
inspiracionis. ut reddas deo dulcē sonum
pie deuocionis. Nolu cantare cū lucifero celo
seu cū p̄imo hoīe in paradiso. sed in tēplo cū xp̄o.
Cantus dyaboli cupiditas. p̄ima hoīs volup
tas. secundi cupiditas. In cantu dyaboli sunt
tres false voces. et in cantu p̄imi hoīs tres
dissone et discordes. In cantu eterū dyaboli
p̄ima vox est elacōis. secūda suggestionis. ter
cia desp̄acionis. Similit̄ et in cantu p̄imi ho
minis. p̄ima vox ē delectacio. secunda cōsensus
tercia excusacio. Ex hijs sex vocibz cōstat
discordie cantus. a quisita dyaboli ab altiori
voce cantare cepit. inchoauit enī in celo an
tiphonā elacionis dicens. ponā sedē meā
ad aquilonē. Alacius igit̄ inchoauit q̄ debu
it. Si enī non excedēt regulā subiectionis.
cantaret cū alijs angelis cūctis p̄petue felici
tatis. Descendens vero de celo inchoauit
antiphonā suggestionis in paradiso. despac
nis in īferno. Differt itaq; musica xp̄i a
musica dyaboli. Illa enī incipit a voce sub
limiori. hec aūt ab hūiliori. Discite inquit
a me etc. In musica siquidē xp̄i sex sunt vo
ces inter se consone et concordes. Prima cō
cordie vox est hūilitas cordis. secunda mor
ficacio carnis. tercia cōpassio. q̄rta consola
cio. q̄nta ōrō. sexta deuocio. Nota ergo con
cordiā morū inter descensus et ascensus vīu
tū. In hijs sex vocibz cantat̄ canticū nouū
canticū caritatis. in hijs etiā audit̄ subti
lis vnitatis. consonū melos deuocionis.
dulcedo contēplacōis. De irreuerencia in
Ultimā de duodecī ca altare. xlvi.
abusionibz claustri dicturus accedo
qui me solū inter ceteros in hac pte
negligencioē repio. Qui licet ablutis ma
nibz. tota facie. albis vestibz indutus acce

De XXVIII Folieto

dam ad altare. tñ puersus ope orepollu
tus. ĩmũdus corde. xpi corpus meus nõ p
timesco manibz tractare. Accedo elatus
ad hũilẽ. iratus ad mitẽ. crudelis ad mi
sericordẽ. et tñ patiẽ hũilis elatũ. mitis i
ratũ. crudelẽ misericors. Accedo seruus
ad dñm non amore sed timore. non deuo
tione sed vsu. Accedo ad dñm tanq̃ pcussi ser
uũ. ad patrẽ accedo tanq̃ occidi filiũ. pcus
si verbo. occidi exẽplo. nõ tñ ptimesco dñm
nec reuereor prẽm. Manẽs in turba fẽm.
turbans aliq̃s. et ab aliquo turbatus q̃nq̃
accedo ad pacificati. appropiquo etiã talis
ad osculũ pacis. qui prius reconciliari ac
cedẽ debuisse ad osculũ turbati fris. Bonũ
est cũ symeone saluatorẽ puerũ portare
in manibz. et fẽm salutis habẽ in opibz.
Qui enĩ portat puerũ in manibz id est
puritatẽ in opibz. cũ orat exaudit. ut in
pace dimittatur. Cũ in templo offerebãt
pueri. offerri solebant in hac purificatio
ne agnus turtures aut colũbe. Ego autẽ
quid offeram. cũ nullũ istoz habẽ queam.
Offeram ne porcũ. de hijs quos tñ diu pasci
Offeram ne merulã beata bñdicta. q̃ tociens
et tñ ĩportune michi volutans occurrit.
Offeram structionẽ. quã nutriui post cõuer
sionẽ. Offeram fortassis porcũ ĩmũdicie pro
agno ĩnocencie. merulã voluptatis pro tur
ture castitatis. structionẽ simulacois pro co
lũba simplicitatis. Quid est enĩ structio i de
serto nisi simulacio in cõuerso. Adhuc me
cũ habeo siliquas porcoz. q̃a in ore meo re
sonant seculares fabule. cibus ĩmũdoz spiri
tuũ. Secularia narro. stultos cõgrego. et si
cut porci siliquas. sequũt ĩmũdi nugas. Heu
q̃ sepe occurrit michi merula tẽptacois. et
tam tardus curro ad vepres et vrticas cor
rectois. Porro pluma structois in habitũ
religiois. ut non placẽa moribz sed vestibus.
Quasi enĩ struthio volatũ simulo. si tñ pedi
bus tẽa tango. Voluo habitu. tango affatim.
Penna ĩgit structois silis est penne herodij.
et venit ad vos in vestimẽtis ouiũ. Exte
rius enĩ cõtegor vellere. intus autẽ seuio
rapiditate. Adhuc de eodem. Cap xlvij.

Ora dño consisto ad altare extẽsis
manibz q̃si cruci affixus. crucẽ si
mulãs et tamen portans. Cuius
crucẽ. Forsitan latronis. Sed vtinã illius
cui dictũ est. hodie mecũ eris in paradiso. Tres
sũt siquidẽ cruces. Prima latronis desperan
tis. secunda orantis. tercia xpi. Primus meru
it crucẽ sed nõ profuit ei ad salutẽ. secundus
vero meruit. si tñ ad salutẽ profuit. tercius
nõ meruit portauit eã tñ sed nobis pfuit.
Hij in quoz manibz labor est assiduus. ora
cio in lingua. puritas in mẽte. portãtes a
liena pcia q̃ sua. Hij sũt qui portant xpi cru
cem. non pro suis sed pro pcis alienis. Pri
ma igit crux dyaboli. secunda cuiuslibz iusti
tia. tercia vo xpi. Prima malicie. secunda pe
nitencie. tercia iusticie. In vnaquaq̃ q̃
tuor sũt dimensiones. In cruce eterni dyabo
li est altitudo. q̃ extollit sup oẽe qd colitur.
Profundũ desperacio de qua dicit. Peccator cũ in
profundũ malorũ venerit cõtẽpsit. Quasi
latitudo in carnalibz. si lata et spaciosa via
sequit. longitudo vo ptinacia. In cruce vo
iusti profundũ est hũilitas. longitudo as
siduitas laboris. altitudo contẽplacois. la
titudo oracionis. que non tñ complectitur
amicũ sed etiã ĩmicũ. Crux autẽ xpi habz
profundũ timoris. altitudinẽ spei. latitudi
nẽ caritatis. longitudinẽ pseueracie. Pri
mã timeo. secam q̃ro. terciã desidero. In
pma pena tñ. in secunda pena cũ venia.
in tcia pena cũ gloria. Oportet ergo pcedẽ
sacrificiũ hũilitatis in mẽte. afflictois in
carne. ut habeat deuocio in dñica corpis cõ
secratione. Cũ offert abrahã sacrificiũ dño
aues indiuise remanent. q̃a spũales semp
vnitatis vinacula tenent. Sup corpa vo
diuisa voluares descendũt. quia in diui
sione carnaliũ demones desiderij sui pas
tũ querũt. Ego aũt non tñ grauor accessu
voluarũ. sed etiã inquietor ĩportunitate
muscaz. In illis timeo rapinã. in hijs
maculã. Tres sũt autẽ musce egipti. Musca
vanitatis mẽtem et maculat sacrificium
hũiliati cordis. musca curiositatis. sacrifi
ciũ orationis. musca voluptatis sacrificiũ
mortificate carnis. Item de eodem. Capl̃

Accedo igit ad altare va xlviij.
nus curiosꝰ voluptati subditus.
Sũt etiã multa alij in seculo qui
non tñ vani curiosi et voluptuosi. sed cũ
ambitione. non cũ deuocione accedũt ad

cedūt ad mensā xpi. Qui etiā non accede
rent. nisi se aliquid recepturos sperarēt.
Accessit ad dñm petrus. accessit et iudas.
accesserūt discipuli. accesserūt et milites
crucifigentes. Accedūt et cotidie ad corp⁹
xpi religiosi. accedūt et pūsi sacerdotes. q̄
ea que offerūt ad mensā xpi. offerūt i mē
sa dyaboli. ipsa est alea fati. In illa deū
fiduciant. in istā piurant. Non enī oratio
ni vacant. sed lusibus exultant. Legē dei
non sciūt nec discūt. vacantes otio cōmes
sationibz et ebrietatibz studēt. terrenis
inhiant. terrena sapiūt. assidui in plate
is. in ecclā rari. Tardi ad tuēdā culpā pcōris. pati ad tuēdā vestigi
a leporis. Velocores ad congregandos ca
nes q̄ ad cōuocandos pauperes. libentius
porrigunt panē canī q̄ pauperi. Plures ser
uiūt eis ad mensā. ad missā nullus. Famu
los aut famulas habē secū volūt. sed clericos
habē non pūt quia nolūt. Hij st̄ quor tha
lamꝰ ornatior est ecclesia sua. mensa pau
or altari. typhus calice pretiosior. equus ca
rior missali. cappa casula pulchrior. camisia
delicatior alba nedū corporali. Ecce quō
obscuratū est aurū fuligine pcōr. mutatꝰ
est color optimꝰ decoris et sanctis in fedita
tē viciorū. Lapides sanctuarij dispsi st̄ in capi
te oīm plateaꝝ. quia dū per vitā mūdā
et oratione intus ēe in cōtēplatiōe dei sēp
debuerāt. per vitā reprobā foris passim
vacant. Ecce iā pene nulla est secularis
vite actio. quā sacerdotes xpi nō admīstrēt
Nulla mūdi negotia in quibz mīstri alta
ris se nō occupent. nulla revā īprobitas.
qua monachꝰ ordo se non īplicet. pene
nulla illecebris vite blandimēs. q̄ se cōtri
tus sāmonialiū nō maculet. Sanctarij ergo
lapides dispsi sūt in plateis. cū religiosi q̄
q̄ latā mundi itinera sectant. Et nō solū
in plateis. sed in capite oīm plateaꝝ dispgunt. quia et latent per mīsteriū opis. et
honorari volūt de ymagine sanctis. Igit
prelati subditos diligent custodiāt. subdi
ti prelatis benigne obediant. Deuoti sint
senes. laboriosi iuuenes. sit honestas i ha
bitu. mediocritas in victu. In claustro as
sidui. ad curiā rari. Vt non sint curiales
sed claustrales. sint intenti psalmis nō cau
sis. in claustro non sit rumor sed lāmo. in ca
pitulo non lites sed confessio. Sit in choro seue
ra simplicitas. circa altare reuerētie honestas. Ex hijs obseruancie mandatis. pendet
sūma totius religionis. De claustro aīe
et eius lateribus. Ex tcio libro. Cap. xlix.

Alume claustrū contēplatio diat. in cui⁹ sinu dū se recipit aīa mūsola celestia meditāt. Sepatā a terre
nis a turba cogitatiōnū. dulces carnis ve
sugit affatus. vagos sensuū motus restrin
git. in dño delectatur. legit in libro vite. pro
silencio pacem tenet. in choro virtutū seruat
concordiā mor. Huiꝰ claustri ambitus vir
tutū columnis decorat. sustentat. pace ba
sibz. ad regulā iustitie quadrat. virtutū
coadiacentibz officiis munit. Quo bonī
opis claustri septa forinsecus ambiūt. que
clauso silencij ostio vage mentis gressus co
hibent. Ab hoc claustro egressa est dyna.
Ctē in quatuor virtutibz animi quadra
tura est claustri. que sūt contēptus sui et
contēptus mūdi. amor proximi et amor
dei. Ex hijs vnū vertit ad orientē. aliud
ad septētrionē. tertiū ad orientē. quartū
ad meridiē. Non est igit quo diūtius animꝰ
uit hec quatuor vtutū munimina cōstituta.
Non enī ad carnis voluptatē. non ad mūdi
vanitatē. non ad odiū proximi. nō ad con
tēptū dei. In hijs q̄tuor claustri lateribz. q̄
tuor ordines colūpnar disponūt. Ex con
tēptu eternū sui duodecī colūpnarū ordo p
cedit. scilicz humiliatio cordis et afflictio car
nis. sermo humilis. abiectio vestis. cibus te
nuis. ponderis labor. amor subiectiōis. cō
tēptus honoris. laudē fugē. alterius consi
lium suo preferre. subditis obedire. de se deſi
cere. Hec colūpne sectant. qm̄ sit distinctiōis
virtutes a vicijs sepant. Scalpunt. qm̄ ea q̄
mens cogitat manꝰ opant. Sic salomon
in templo. celaturas pminētes fecisse legit.
prominēt celature. dū mētis cogitationes
exterius apparēt in exēplo et operatione. Sz
quō poluit. Cū tribulatiōis adiſitate fe
runt. Quod polut esse effugit. non elatū.
lene non asperū. Equalitas mētis linea ser
uat religionis. Sūt enī quidā. qui nunc
afflictione carnis macerant. nūc ad car
nis voluptatē reuertūt. Sepe vigilat ali

De XXVIII Folieto

is dormientibz. sed sepius dormiūt alijs vi
gilantibz. Nūc hūilia nūc sublimia. nūc
blanda nūc aspera loquūt. nūc de frībz nūc
de parentibz gloriant. Nūc nichil nisi ordi
nis statuta pstrepūt. nūc nichil nisi fabu
las audires. Nūc albas nūt nigras. nūc me
dio colore coloratas delām hab̄e cappas.
Nūc vilis placet ystus, nūc mediocris nūc
sūp fluus. Nūc dant illis olera pastū. aqua
potū. nūc vo exq̄sitis ferculis. nūc diuīsis
potulis vtunt. nūc laborant. nūc labor dis
pliacet. Amant subesse ut possit preesse. Hec
est inequalitas voluptuar. hec est aspitas
eaz. Paulus docet lenitatē cū dicit. si fien
pt quod ex vobis ē. cū omībz hoībz pacem
hītes tē. Equalitatē vero vbi ait, scio hūili
ari et habundare. tē. Pacē vtus. edificij
spūalis sustinet onus. Tres in sēpturis
basiū species īueniūt. scilicz enea auḡtea
et aurea. Fortitudo in ope. claritas in ser
mone. fulgor in mente. Qui in hijs tribus
paaenaā seruat. q̄ basis aurea virtutū
structurā firmiē portat. Sūt et alie tres
basiū species sed fragiliores. Igne enī lig
nea cōburiē. lapidea gelu frangit. pictu
vero nichil portat sed ab alio sustentati. Hec
est paaenaa fictu. De receptaculo hospitū

Liter edificij spūalis. Caplm. l.
officinas hospitū prior dom̄s ostendit
aue pegrinis patet. agens hospitali
tatis officio fungit. cū delinq̄aū firmē cul
pis benigne compatit. Habet hec domus
mīstros suos. qui hospitibz seruiūt. Pulsā
ti enī pegrino cicius apit. intrantem
hylarius recipit. receptū affabilius deti
net. esurientē collacio pascit. fesso hūilius
seruit. Hec reuertenti filio paterfamīlias ex
soluit. Sic et spūalis pīm pietas que qua
si paterno affectu presidet subiectis. delinq̄
tē discipulū cū pen̄ penitenciā redeuntē.
longe venientē videt. cōpaciendo. occurrit
indulgendo. amplectit familiarē sibi faci
endo. occidit vitulū carnis mortificationē
predicando. chorū ordinat. simphoniam
iungit. morū concordiā et vnitatē docen
do. Iunitur igit pietas despantē. trahit ad
ribas īuitū. iratū misericordia pacificat.
predicacio instruit. morū concordia fraī
amicū proximo. hūilitas deo. Sed dū hec
fiūt. timeo ne frater ille qui fons erat sup
ueniat et dicat. Pater tot ānis seruio tibi
et tū. Reuera ille dicit. et extra domū cōpas
sionis. qui nesat beneficia cōsolacioīs. qui
tū nouit increpare non obseruare. Sic tū
tēperanda ē mia regentis. ne īpunita trema
neat culpa delinq̄tis. Sed q̄q̄ spūales
pīes quosdā delinq̄tes recipiūt. quos frēs
despiciūt. domū cōpassionis intrare dedig
nant. et sic extra moriūt. Et qui frībz com
pati debuerant. crudeliores pīatis fiūt. Que
pditū ad caulas xps violente manu non
reduxit. sed humeris ꝓprijs ꝓpositū report
tauit. Sic et angeli sup vno pctore peni
tencia agente gaudent. Quid igit tumī.
Concordant angelus et creator dū cōuerti
tur pctor. et frī fū dedignat cōpati. cū pat
spūalis misericordia ignoscat filio delinq̄n
ti. Qui iacet nō erigit nisi qui iacentē e
rigit inclinet. Tales q̄q̄ erigūt per amo
rem. q̄q̄ per timorē. Amor erigit trahit
et sustentat. timor cogit erigit sed cruciat.
Nec tū nimiū pcat amor. nec nimiū terre
at timor. Sed sic amorē timor comitetur
ut nec timor odiū pariat. nec amor negli
gencia pcat. Hunc per bīm iob diab. cū
sedentē quasi rex. De capitulo et labore manuū

Sciat autē frēs multitudo Caplm. li.
ut errata corrigat statutis hon
ad caplm confluit. sic etiā mentis
vacuo cogitaciones diuīsas ad secretū cor
dis q̄q̄ cōuocat. ut īcorrigibiles eiciat.
corripiat inquietas. negligentes emēdet.
instruat simpliciores. mitiget iracūdas.
voluptuosas vesteingat. pigras excitet.
consoletā pusillanimes. doceat indiscretas.
In hoc spiritali caplo abbatis locū possidet
tacio. cōscientia culpas accusat. superbia
reatū defendit. īnocencia confitet. Hūilitas
seipsā iudicat. arrogancia vo alios iudica
re non desinit. Amore puer sor frēs vicia p
ceptis contendicāt. more vo simplicū vir
tutes obediūt. seipsas tū q̄q̄ vtutes īuicē
accusant. Accusat enī misericordia iusti
tiā. iustitia misericordiā. hūilitas honest
tatē. honestas hūilitatē. Cū agit miserans
remissius. iustus severius. hūilis pius.
honestus habundancius. Quasi ad susti
piendā disciplinā denudantē. q̄ per cōfes

sionē occulta viciorꝫ manifestantꝫ. Post capi
tulū ad labores manuū fr̄es egredi solent.
sic post quietē contēplacioīs egreditꝫ animꝰ
ad laborē nc̄ctatis. Egreditꝫ etiā a contēpla
cione celestiū ad meditacionē scripturarū.
et ibi premiorꝫ amore tractus. et penarꝫ tīore
tactus. descendit ad suorꝫ mēoriā delictorū.
Qui dū culpā ꝓpriā cognoscit. aliene citiꝰ
ignoscit. et ideo descendit ad cōpassionē prox
imorꝫ. Inde vō progreditꝫ ad agendā curā
eorꝫ. Sicut cū aliquis egreditꝫ de thalamo
in domū. a domo in porticū. a porticu in vi
cū. a vico in agrū. In contēplacioē igitꝫ qui
es est. in cetis labor. In meditacioē scriptura
rū laboramꝰ. timentes ne premia iustorꝫ
amittamꝰ. In mēoria delictorꝫ. ne cū dāp
natis simꝰ. In cōpassione vō proximorꝫ la
bor est cordis. in agenda cura eorꝫ. labor o
ꝑacionis. In vno monemꝫ. in alio docemur.
In tercio monemꝫ. in quarto meremꝫ. Mo
net enī scriptura. quid agere debeamꝰ.
Exit etiā in ortū animꝰ. ut videat ortula
nū xp̄m. qui plantat germina virtutū.
exit et olera rigare id ē fragilitatē car
nis lacrimis deplorare. Sed sicut sol post
pluuiā clarior fulget. sic xp̄s post irriga
cionē lacrimarꝫ benignior apparet. Egre
ditꝫ itm̄ ad ficulneā ut stercoris cophinū
mittat. id est ut mēoriā pc̄ci fetentē red
dat. Intrat et in vineā ut circūfodiat eā.
ut succidat sarmenta id est sup̄fluitatis
incremēta. ut qd̄ luxuriat in palmitibꝫ
habundet in fructibꝫ. Egrediamꝫ inq̄t in
agrū. Egrediatꝫ animꝰ a contēplacione
ad sui circūspectionē. a cura sui ad agen
dā curā proximi. ut fiat ager virtutū.
qui prius erat vepriū et spinarꝫ. Cōmore
mꝫ inquit in villis id est in illis qui sūt
villani. id est rudes et tardi ad ꝑcipienda
documēta curie xp̄i. Inordinati enī qui
non querūt edificacionē mentis sed re
plecionē ventris t̄renis inhiant. terrena
sapiūt. In hijs igitꝫ nc̄ce est ut faciamus
morā. per doctrinā et disciplinā. Mane
surgamꝰ ad vineas id est nō pigre. sed p̄
cedentes exemplo et oꝑacioē. De refectorio

Interior homo in refectorio Cap. lij.
sc̄e meditacionis potatꝫ vino cōpūcti
onis. et diuisorꝫ exemplorꝫ saginatur

ferculis. In hoc igitꝫ tres ponūtꝫ mense.
tres intellc̄us diuine scripture. historialis.
misticus et moralis. In p̄ma est cibus gros
sior. in secunda subtilior. in tercia dulcior.
Prima pascit miraculis. secunda figuris.
tercia verbis. Res miraculorꝫ corroborat
fidem. īplecio figurarꝫ spem. doctrina mo
rū caritatē. Ponūtꝫ itaqꝫ mense ponūtꝫ et
panes. Affert enī moyses cōsparsū. apli
ordeaciū. helyas subcinericiū. Ordeū desig
nat vetus testamentū. per cōspersū designatꝫ
panis lacrimarꝫ. per subcinericiū notatur
vita pc̄corꝫ. Ministri apponūt diuisa genera
vini. stephanꝰ scilicet vinū passū. ysaias
aqua mixtū. Inebriantꝫ autē duo noe et
loth scilicꝫ. noe requies loth vō declinacio in
terpretatꝫ. Qui q̄rūt requiē carnis. īebriātꝫ
vino aqua mixto. Qui vō mentis. vino pas
so. Apponit paulus olera. tres pueri legu
mina mīstrant. Paulus infirmis olera ꝓp̄
e fragilitatis igne cocta. paup̄tati assignat.
tres vero pueri per legumina delicatis dāt
exemplū seruande sobrietatis. Sequūtur
autē tria generalia fercula carniū. abel
agnū. abrahā arietē. iosue vaccā apponit.
In agno simplicitas cordis. in ariete fortitu
do oꝑis. in vacca lac predicacioīs. Non sit āt
in nobis simplicitas sine discrecione. sed sci
mus sicut illi qui ut nubes volant. prudē
tes sicut serpentes. et simplices sicut colum
be. Ne sit nubes sine pluuia. serpens sine
prudencia. columba sine simplicitate. sed
careat colūba felle. serpens veneno. nubes
siccitate. Vt sit simplicitas iusti sine amari
tudine. prudencia sine malignitate. doctrina
sine vanitate. Post carniū fercula. tres pis
ciū diuisitates apponūtꝫ. scilicꝫ pisces de mari
de flumine et de stagno. Pisces de mari se
culares. de flumīe doctores. et de stagno clau
strales. Tales tn̄ apponantꝫ qui squamas et
pennulas habeant id est asp̄itatē rc̄e conui
sacioīs et alas cōtēplacionis. Piscis de mari
cornelius fuit. de flumīe paulus. de stagno
maurꝰ. Apponūt igitꝫ ad mensā petrꝰ cor
neliū. ananias paulū. benedc̄s maurū
Cū enī leguntꝫ oꝑa cornelij. cōuersio pau
li. vita mauri. quid aliud agitꝫ q̄ eorꝫ exē
plis animꝰ saginatꝫ. Huiusmoī igitꝫ pisces
sūt comedendi id ē vita et moribꝫ imitandi.

De XXVIII Folieto

Jmitandus est ergo cornelius fide et ope se
cularib̄. paulus vita et doctrina doctoribz.
maurus humilitate et obedia claustralibus.
Affert et moyses diuisas ferentor species. mel
salutz de petra. oleūq; de saxo durissimo. Pe
tra erat xp̄s añ passionē pp pacē firmitatē.
saxū vo durissimū postea pp īmortalitatē.
Per mel ergo designat mellifua doctrina
xp̄i. effusio olei est remissio pcōr per gratiā
spūs sancti. Si habes igit apud te vas mū
dū atrape mel de petra. Aut enī. discite a me
quia mitis sū et humilis corde. Ecce mel humi
litatis. cū dulcedine māsuetudīs. Si aut mel
cōcordat in confectionibz medicine cū omīb̄
diuersitatibz specieruī. sic et humilitatis dulce
dine condiunt oīa genera vtutū. Per buta
rū vero de armento. significat in patriar
chis et pphetis doctrine spiritalis pingue
do. Per lac de ouibz. īnocentia cordis in sī
plicibz. Vnde et pphā. paunt eos i īnocētia
cordis tē. Ad cor ptinet īnocentia. ad corp
opm mūdicia. Hoc lacte debem9 pasci.
hac lana vestiri. In adipe vo agnor et arie
tū designat in prelatis dilcō firm. Hij enī
dicūt filij basan id ē filij pinguedinis. mq
demonstrat dulcedo caritatis. Per hircos
cū medulla tritici. penitētes imitantes pas
sionē xp̄i. Sanguis vo vue meracissim9 est
sanguis xp̄i. nulla pcōr fece turbat9. cum
igit usq; ad effusionē sanguīs puersis resis
tunt. quē pro nobis saluator bibit pro cal
ce caritē bibentes reddūt. Vnde pphēta. quid
retribuā dño pro omīb̄z que retribuit mihi.
Sūt et alij egiptij vbi sūmo pe vitandi.
q̄a nocīj. allia videlicet cepe et porri. hec
filij isrl in deserto cū ollis carnuū suspira
bant. Que tū comesta grauit inflant. ve
tositatē generāt. cerebrū turbant. oculos
grauāt. lacrimas prouocāt. Egiptie car
nes sū mūdane delectationes. in quibz infir
mitates aīe latent. quia postea per effec
tū operationes exteriores apparent. Inflat
enī elatio. vētositatē generat vbor tunda
tio. Turbat cerebrū ira caīdia. oculos cordis
grauat ignoria. Vt igit sanus viuas. noxia
deuitans salubria sumas. De dormitorio.

Dormitorium est mētis tūquil Caplm liij.
lutas aīe dormitoriū nūquam pari. in
qua ponit laīs consciē. substernit

fenū carnis. capiti pacis sōmus. Quatuor
solent inquietare pacis sōmū. hostis. seruus.
vxor et vicinus. Cū igit dyabolus excitat. mū
dus subiciat. caro affligit. proxim9 diligitur
quid aliud agit nisi vt pax ex omī pte stabi
liatur. Vt salomon in tranquillitate pacē habet.
qui nō turbat memoria preteritor delictor.
nec inquietat desiderio futurorum. Non frangit
aduersis. nec eleuat prosperis. De falsa pace
dicit. pax pax et non erat pax. Dū enī int
seculares pacē querim9. dū discordes ad cō
cordiā reuocam9. estimam9 q̄ pacē inter
nos habeam9. Dū in vestimētis ouiū foras
q̄rim9. et intus q̄ lupi rapaces gregē sim
plicitū furtim lacerando disperg̃im9 pacē simu
lam9. sed non habem9. Cohabitatio ē siqui
dē pax vera cognoscit. quod lingua vel ha
bitus exterius simulatorie loquūt. Dicāt
enī q̄q; lingua et habitus pax pax. si autē
requirat animus vīdet q̄ non sit pax. Cum
autē habitus cor et lingua concordāt pacē
sonant. Vbi vero lingua dissoluta discurrit
pacē soluit. Filij dan prouidentes sibi sortē
hēditatis designāt quosdā de seculo. prouī
dentes sibi ad habitandū domū cōuersiōis.
Jnueniūt igit ibi ephot. id est habitū religi
onis. et cū eo sculptile puersi operis. et cōfla
tile confabulationis. Cum fieri debet cōfla
tile. metalli species carūpositus follibz ponit
in igne. Sic euenire solet dū simul in ali
quo loco cōueniūt. oratores fratres ponūt in
medio metallū id est materiā rumorū.
Aerē folles emittūt et attrahūt cū rumo
res audiūt fictos et dictos. Audit ibi tumul
tus folliū. id est dissensio īpatientiū. Cō
mouent cineres. qui a cito turbant leuio
res. Circat flāma dū succendit ira. Volāt
scintille id est verba discordie. Sic cū ar
ron fecit vitulū conflatilē. a filijs isrl
petijt taures. Jn aures sūt rumores. Ex
hijs procedit vitulus petulantie. qui si pre
tedat aufert nobis vēritudinē vie. Non enī
grauit incedit. sed ludendo discurrit. Cum
igit aliqui de seculo ad domū religionis
veniūt et hec inueniūt. domū mithe se re
pisse credūt. Quichas interpretat. quis est
hic. Dū autē inueniūt ephot id est habitū
cōuersionis et cōflatile id est verba detrac
tionis exeūt q̄q; et recedūt et admirātes

huiꝰmodi cōuersionē. quis est hic diaunt. Multi siquidē istoꝝ societate peiores fiunt. multi vō ab eis discedētes ad meliora tūsten dunt. Job in puluere. sampson in gremio mulieris. petrus in profundo carceris. pa litricus in grabato iacuisse referunt. Dor mit in puluere. qui gaudet leuitate. P puluerē enī designat leuitas. per gremiū mulieris voluptas. per profundū carceris ignorantie cecitas. per grabatū pigritia. conturbatio finis dissoluti. Cetute igit de pl uere. consurge de gremio mulieris. solue vincula colli tui. tolle grabatū tuū et am bula. De oratorio et modo orandi. Lviij

DE dormitorio cīquille mentis tūsi re debemꝰ ad oratoriū pie deuocōis cū igit oraturi assistentes cora summi iudicis maiestate īsinuemꝰ miseriā. capte mꝰ benīuolentiā. postulemꝰ veniā. ut respi ciat miseriā misericordia. benīuolentia diligentia. veniā gracia. Ad insinuacōez miserie ptinet mēoria oppressiōis. ad capta cionē benīuolētie. mēoria liberacionis. ad postulacionē venie mēoria iustificacionis. Tria sunt autē quibz opprimim. scr. cer videlicet captiuitas et infirmitas. In capti uitate siquidē sī loetus dī in egipto sumꝰ. tē pus q̄ diu male viuimꝰ. pondus laboris. q̄ritas opis. crudelitas exactoris. ptinacia pharaonis. De hijs vero que ad carcerē pti nēt dicit pphā. sedētes ī tenebr &c. Sedet in tenebr̄ morant in ignorancia. pē fragilitatis. Se dent et in vmbra mortis. ipsa est ymago fu ture dāpnacionis. Egendi sumꝰ. q̄a proxi mor res quas hab non possumꝰ. desiderio et affectu animi mendicātes cōcupiscimꝰ. In hac autē mendicitate fero lignam. quia duris et oppimentibz culpis aggrauam. Ad infirmitatē vō ptinent q̄tuor de quibz pphe ta dicit. esurientes et sitientes &c. Esurit et sitit infirmitati cōtraria. abhominat et fastidit sanitati cōueniencia. Esurit curiositatē. sitit voluptatē. abhominat et fastidit verbū dei. In fame igit et sitī generat desiderij tormentū. in fastidio no uimꝰ ee defm. In se ergo per se deficiūt q̄a sibi non sufficiūt. Ille igit in septis oīo re manētes defecant. in deū proficiat. De talī bz eū dicit. clamauerūt ad dnm cū tribu

latent &c. Insinuauimꝰ igit miseriā. cap tumꝰ a modo dei benīuolētiā. Ipē est ei de q dicit. eduxit eos de tenebris &c. Laudanda est igit potencia. q̄ nū timenda sī benefica liberā onis. ut capte benīuolencia libertatis. Ipse eū eduxit nos. reduxit. deduxit. et induxit de carcere in patriā. per viā trām in mutatē habitacionis. Ipē eripuit me de ījmicis meis fortissimis. fortes ījmici sī vicia carnī. fortiores vicia mentis. fortissimi vō sī dyabo lus. Hij autē qui me oderūt sī falsi fratres qui michi detrahūt. Ab hijs eripuit me dns. per pacīaz vincendo malicia. Sept tū est eū. in pacīa vīa possidebitis aīas vīas

De reconsiliacōe penitentis. Caplm. lv.

INsinuata itaq est miseria mea per enumeracionē tribulacionū. capta benīuolencia per recordacionē benefi ciorū. postulanda est venia de pretracōe pcor. Vestigijs igit pedū pij iudicis obuo lutus clamabo et dicam. opi manuū tuar porrige dexteriā. Osculabor igit pedes dnī ne moriar p culpā. erigā me ad osculū manuū ut bonus opibz viuā. ījnxus pedū sūmitatibz et manibz reptis extendā me ut osculū ore sumā. Osculū oris est vnio na tura generis humani. fta per incarnacōez mediatoris. Ad pedes igit agnoscat miseia ad manū dat venia. ad os gracia. hoc est marie suspiriū. iste est labor marthe. ille iohānis amor. Hic plorat maria ibi mar tha cōqueri. illic iohānes quesiit. In hijs tribz possunt denotari tres animi affcūs. scilicet confitencia. q̄ria miseriā. agenti um penitenciā. querelaū graciā. Affcūs cognoscēs per effcūs. Maria lauat pedes dnī. non effundit aquā de vasculo sed de oculo. non pāno tergit sed crine. In quibz mundo placuit. in hijs deo seruit. Tria silr possumꝰ assignare in martha. Sollicita est ne quod agit fiat pigre. turbat ne fiat tepide. conqueri ut adiuuet ne fiat tar de. Tales eū debent cē affcūs penitencialis. Notm ūm in iohāne tria. Carnales ut ai unt nupcias deseruit. sup pectus dnī in cena recubuit pendenti in cruce cū matre eius pīs affuit. Querit igit dnm gracie per effm mūdicie. per exhibicionē presencie. per assiduitatē frequēcie. Ejun

De [illegible] XXVIII Folicto

dicia siquidē videt deū. pūcia tangit. fre
qūcia cognoscat. Confidant in hijs qui vo
luptates euaserūt carnis. qui in pectore
ecclē reqescāt. qui dūice passioni cotidie
deuoti assistūt. Confidat etiā in hijs sed aī
alios iuuenū mūda societas. qui per oīa
placent mūdo. et tū mundū fugientes ser
uiūt deo. In hac siquidē etate flauescūt
crines. caro nitescit. eburnea oculoz gē
mis facies rosea decorat. valitudo corpo
ris sibmīstrat. iuuenilis etas longio
ris vite spaciū repromittit. Tunc enī vi
get ratio. tūc est visus acuior. auditus pmp
tior. incessus vertior. vultus iocundior. Qui
igit in hac etate se deo sociāt. premiū io
hānis expectāt. Tales offerūt hostiā viuē
tē deo īmaculatū. nō aure. nō oculo non
pede non cauda carentē. Audiat hoc senū
seua cōuersio. quibz ex defectū senectutis au
res obturant. turbant oculi. et ut anctor
breuit pcstringā. ipsi in se per se deficiūt.
Hij non offerūt agnū īmaculatū. sz uitu
dicā porcū curtatū. Sicut enī porcus in
mundicijs. sic et senex iacuit in vicijs. et si
cut porcus siliquis pascit. sic senex fabulis
et rumoribz delectat. Simul autē qūqz
et cōuertit et moritur. et ideo hoc sacrifi
cū caude caret officio. in hoc vite spacio. nisi
forte dicas q habuerit caudā in capite. id
est pncipiū cōuersionis in fine. Amāt hu
iusmodi senes heredes quos derelinquūt
qūqz carnalit. insipienē. eneruit. Nimis
enī carnalit diligūt. quos adhuc scaum
spiritualit conūti nolunt. Amat insipiēt
qm hoc qd puerse acquisierūt. peruersis re
linquūt. Eneruit utiq illos amant. quoz
dāpna et tribulacoēs non equanimiter
portant. De tēulo contēplacoīs. Cap lvi.

Amauit iohānes dulcit et fortiter
Qua sicut clauus clauo expellit.
ita dulcedine spiritali dulcedinē
carnalē expulit. Amauit sapienē. q a ne
mo prudenq diligit. q qui consilio sapie
cit vitatis sepm cōmittit. Fortit amauit
q a pendente in cruce dīno dilcūs sū dilecto
cōmorari non dubitauit. Habet uagz mū
dicia dulcedinis affectionē. presencia sapie
disaccionē. frequcia pacē cōpassionē. Ca
ue igit ne consencias carni blandienti.
ne credas mundo decipienti. ne credas dya
bolo psequti. Sed oppone vitā xpi falsis
promissionibz. quia temptm xpo credidisti.
Prepone virtutē xpi psecucionibz. q a cru
cem xpi non erubuisti. Delectare utiq in
pulchritudine mūdicie. in rōtudine iustitie
in fortitudine pacīe. Hic ē tēulus contēpla
cōis. hic requiescis hic dormies. Tria aūt
sunt que huius quetis pacē conturbant.
Pānoz īmūdicia id est carnis spurcicia.
sompnia id ē mundana gaudia. lecti duri
cia id ē impacencia. In duro siquidē lecto
iacens. dū tribulacoīs asperitatē pacenti sus
tinē non vales. Ad abluendos huiusmodi
pānos lectuli maria magdalena prebuit
aquā. eosdē extersit martha manibz ut sic
carentē. accendit iohēs ignē. Conuenit igit
hec tria ad faciendū mūdicia. videlicet aq
manus ignis. id est meror labor et amor.
Aqua siquidē abluit sordes. manus expmit.
ignis desiccat. De celesti claustro et eius dis
positione. Ex libro quarto. Caplm lvij.

In celesti ihrlm claustrō pfectē bītudīs
ponit. qd q tuor genalibz officinis un
diqq munit. ut ores ut labundes ut
refectaris. ut quescere possis. Pax eterna
per similitudinē quasi oratoriū ee dicitur.
quia q vincula seu cruciatē huius mūdi eua
serūt. ad illud confugiūt ut salueni. Cella
uū vo labundancie suauitatis diuine. sed
tur refectoriū sanctitatis eterne. Sed licet ī
pace sis. licet labundes diuicijs. fruaris ad
libitinē possessis. nichil tū prodest nisi q es
tas in dormitorio tūquille mētis. Notm q
huiusmodi officine non disco operiūt turbi
ventoz. non adnichilant vetustate. sed in
columes et integre pmanēt sine fine. ut
sit pax sn pturbacione. habundancia sine
diminucione. sanctas sine fastidio. quies si
ne tedio. Quo igit ad illud claustrū pfecte
bītudinis pcurare desiderat. ncē est ut ad
huc in domo probacoīs manēs. ordinē pre
dicti claustri diligēter addiscat. Domus siq
dē probacionis est vita regularis. In hac
domo discamus quid in futura facē debeamus
hic probati ut ibi recipiami. In hac domo
habemus xpm magrm nouicioz. Claustrū
pfectē bītudinis in quadro ponit. ut ex oī
parte firmitas equalitatis in ea teneat.

de electe prospis. ne frangat aduersis. ne de preteritis doleat. ne de futuris aliqd sinistri posse contingere ptimescat. In claustro angeli residunt. ut in eode eterne felicitatis ordine conseruet. diuine sapiencie lectioni studentq. nec retrahit eos aliqua mentis corpis. nec aliqd impedimetu laboris. Viriditas pratelli qd est in medio celestis claustri oculos supnor ciuiu retreat. et eos semp sua nouitate confortat. Nichil enim ibi vetustu vel trsitoriu erit. sed sep nouitatis sue viriditas absq dubio prmanebit. In medio pratelli ponit lignu vite ut vita sit in amenitate. Est enim lignu vite qi sapia dei pns. frtis eius saluos conseruat. et vita prestat. A quibus da queritur vtru silenciu in celesti claustro ad hora vel continuu teneat. Aut enim iohes in apocalipsi. frm est silenciu in celo quasi media hora. Celu est aia iusti que ad eterna sublimia per sublevationem contemplacois surgetes ab infimis cogitacionu tumultus prmit. et intra se deo quodda silenciu fruit. Sed qa hec qes metus in hac vita no pt ee perfa. nequaq hora integra. frm in celo silenciu dicit. sed quasi media plena seruat. Cu igit homo ad illud btm silenciu future beatudinis puenerit. qud petat vlterius no habebit. Tunc enim silebit iquitas. habundabit caritas. nec quicq ibi deficiet. vbi vnusquisq oia habente in se habet. Tunc ei erit deus oia in omibz. Nichil deesse potit. qm ab vnoquoq more dei sapia oibz oia prudebit. Ibi nullus in suo ordine deficiet. qm in libro sapientie in quo scriptus est ordo diuine mentis vnusquisq leget. Actor. Hec de dictis vtriusq hugonis. ad pns sufficiant. De richardo parisiensi et scptis eius. Caplm lviij.

Orra idem tpus floruit mgr richardus sci victoris pisiensis canonicus. qui in libris et tractatubz variis multa ecclesie scē vtilia descripsit. Inter quos eminet de scā trinitate libri sex. In quibz iudicio meo ctos qui an ipm de hac materia tractatus multiplices ediderut. probabili racionu inductione. simul et dulcedine quada ac venustate sermonis excessit. Descripsit nichilomins idem richardus de contemplacione libru pulcherrimu de patriarchis intitulatu. Aliu quoq de mistico somnio nabugodonosor. de arbore quoq qua idem nabugodonosor vidit libru vnu. Aliu de quatuor ventis in mari pugnantibz. Aliu de exterminacione mali. et promocione boni. Aliu itm de officio ecclesie. Aliu de sacrificio abrahe. Descripsit et tractatu grandem de illo verbo ysaie. omne caput languidu. et alia liu de illo. in die illa nutriet homo vaccam boiu. etc. Verum vo comites andream et alios in exposicione sacre scripture iudaysantes sup illo verbo. Ecce virgo concipiet et pariet filiu. Aliu aute ad nouicios de illo verbo psalmi. Asserte dno filij dei. Descripsit eciam librum qui dicit exceptionu in quo breuit continet divisio et materia oim scarum. ac series historie precedenciu tpm. et quedam morales expositiones sacrarum scripturarum. Et pauca quidem que ex libro de prmatibz excerpsi ad vtilitatem legencium hoc in libro. huic opi inseruire volui. Expositio de verbis et filiis iacob. Richardi in libro de prmatibz. libr.

Beniamin adolescentulus. dns. lib. in mentis excessu. Quis sit iste bene iamin multi nouerunt. alij per scientiam. alij per experiencia. Qui per doctrina audiat sapiente. qui vo per experiencia libet. Qui enim experiencie magisterio semel nosse potuit. fidenter loquor sermo de eo quanus prolixus illum sacra re non potit. Omnis spus rationalis data est gemina quedam vis a pre lumina. salutis racio qua discernam. affectio qua diligam. Racio ad vitatem. affectio ad virtutem. Hec sunt due spus rationalis proles. ex quibz oritur generosa proles. et regia celestis heredes. Ex racione oriuntur consilia recta. ex affectione desideria sca. Est ita qz hec affectio diuina inspiracione inflamata. ad normam iusticie se componens. Rachel vero racio diuina reuelacione illuminata in celestis sapie contemplacionem se attollens. Rachel visu principiu. vel ouis interpretatur. illa qui de dno in bonitate sentit. illum qui est principium oim oculo fidei cernit. Sed et ouis vacater est sim simplicitate querit. Omnes fere coniugium hec abhorrent. qa laboriosa. qui tm in amplexus rachel mentem suspirat. qua iocunda. Sapienam et multum amare potes et ipa tacere. iusticia

am vō pfecte diligere. hoc est iā iustū ēe. Et oīo quāto amplius iusticiā dilexeris, tanto iustior eris. ℣ Habet autē vtraq; an tillā suā. scilz lya zelphā. et rachel balā. id est affectio sensualitatē. que illā egredi entē precedit. et hanc illaq; retraīduait. nā qua lya luppa est et parū videt. illi⁹ ma nuductionē sequi cā non pudet. ℟ Aliq vō ymaginacionē. qua nūq; ad īuisibiliū cog nitionē assurgēt, nisi ei ymaginacio rez visibiliū formā repesentaret. ℣ Sed qm ymaginacio quecq; visa vel audita ad mēoriā re uocat, eadēq; utm et utm repetere nō cessat et sepe cū nulla ei cordis voluntas assensū p̄ beat. ipsa tamen more decrepiti senis vel i ueterate anus explicat narracionē suā quasi nullo audiēte. merito bala id ē īue terata dicit. q̄ īueteratorū morē imitat. ℣ Zelpha interpretat os hians. vinū enī quod sitit est gaudiū voluptatis. et q̄nto plus bi bit. tanto amplius sitit. ℟ Ita ad saciandū sensu alitatis appetitū totus mūdus non sufficit ℣ Duos ergo de ambaq; officio. et de vtriusq; vita. Est enī bala garrula. zelpha temulē ta. Bale nāq; loquacitatē nec ipsa eius do mina rachel cōpescē p̄t. et zelphe sitim dīne siue copia tanta oīo extinguē nō p̄t. ℣ Itaq; filij iacob ex lya sic ordinati assīs. septena rie hye proles. septē sūt virtutes. Siquidem nichil aliud est vtus. q̄ animi assīs or dinatus atq; moderatus. Ordinatus q̄dē ad id qd̄ debet. moderatus vō id ē tantus q̄ntus ēe debet. ℣ Principales ergo assīs septē sūt. qui ab vna animi affectione alter nati surgunt. spes scilz et timor gaudiū et dolor. odiū amor et pudor. ℣ Hij oēs cū ordi nati sūt. tūc tm̄ int̄ filios iacob deputandi sūt.

De q̄tuor filijs lye id ē affectiōs. Capl' lx.

Igitur p̄ma vtutū proles est timor. qui scilz nascit ex cōsideratiōe p̄pij sceleris. et potencie iudicantis. ℣ Hic est ruben id est filius visiōis. Quodāmodo enī reus est. q̄ peccare nō timet. q̄a futura ma la non pudet. Non erubescat prauitatē su am nec expauescat potestatē diuinā. ℣ Hoc p̄mo filio crescente sodus nascit. q̄a mag nū timorē nūc est ut dolor sequat. Quāto enī quis vehemēcius metuit penā quā me ruit. tanto acerbius plangit culpā quam fecit. Et q̄a tor contritū et hūliatū nō despi cit deus. hic filius symeon id ē exaudicio dicit. Oratio enī cuius exaudit. que ex tor de contrito et hūliato profert. hūliato scilicet per timorē contrito per dolorē. Sed bti qui lugent. q̄m ipi consolabunt. Que autē consolatio penitenti p̄t ēe. nisi vna spes venie. ℣ Hic est tercius filius qui leui id est additus vel additio vocat. qua duo bus illis priorib; superaddit. q̄nto enī quis frequencius ac vehemētius de suo reatu i terno dolore afficit. tanto cercior ac securi or de indulgencia efficit. Sedm multitudi nē inq̄t dolor meor in corde meo consola ciones tue letificauerūt aiam meā. Ex tūc inquit queda fiducia mihi deū et aiam sitari et dicit. Nunc copulabit michi vir meus. vm aīe sponsū. deū scilz tūc nobis veracit copulamur. tū et per vīm amorem inherem⁹. ℣ Immo vō tūc sibi nos ille cōnec tat. q̄n nos quibusdā interuis cōmercijs ad amorē suū accendit et arcius astringit. ℣ Itaq; sicut post tricesimū cotidie timorē ne cessario subortus est dolor. Sic vtiq; post spem natū et cotidie proficientē nascit amor. ℣ Hic est q̄rtus filius scilicet iudas id ē confitens. Illa est enī vā confessio que ex ista dilcōne surgit. Semp in ore meo. Semp q̄dem laudas si semper a mas. nā non amares si nō approbares. Nō est autē laudare. nisi approbare. Et ipsa laudatio confessio est. sed hec confessio lau dis est. Confessionē quoq; trimis iudas ag noscit. quia et hec ad honorē dei ptinet. et qui vēraciter diligit libenter faciat quicq̄d ho dat bonitatē dei nō solū largitas sua sed e merentib; gratias impendē multa. quale q̄ntū ue erit tribuē bona promerētibus mala. O qualis pietas quā nulla nīa superare p̄t ipietas. Alia sūt que misericordi ter ignoscit. alia que affluenter tribuit. Co fiteam̄ ergo illi et mala nīa a nobis ēe ut pie ignoscat. et bona nīa ab ipō ēe ut conseruet et augeat. ℣ Hec iudas incessanter actitat. ne ingratus appareat vel de indul ta venia vel de cōcessa gīa. ℣ Ideo q̄rt filius

recte iudas vocatur. quia verus amor semper
confitetur. Ecce primum quatuor filij lye. scilicet
timor pene. dolor penitencie. spes venie. a-
mor iusticie. Et post hec desinit parere. quia
sibi sufficere posse estimat. cum se vera bona
veraciter amare considerat. Quod rachel id est
racio primo suscipit filios ex bala id est ymaginacione. lxi.

Nato itaque iuda id est bonorum
inuisibilium desiderio exurgente at-
que feruente. rachel incipit amore
prolis estuare. quia incipit velle cognoscere.
Vbi enim amor ibi oculus. et libenter aspicimus
que multum diligimus. Ergo quanto plus cres-
cit iudas id est affectus diligendi tanto am-
plius in rachel feruet desiderium pariendi
id est studium cognoscendi. Sed valde diffici-
le ymo pene impossibile est mentem carnalem
et adhuc in studijs spiritualibus rudem ad in-
uisibilium intelligenciam assurgere. et in eis
contemplacionis oculum figere. Querenti enim in-
uisibilia. nil aliud occurrit. nisi que co-
gitare consueuit. sola visibilia. Melius
tamen est qualicumque modo illa cogitare. quam
obliuioni vel negligencie tradere. Facit ergo
quod potest. et intuetur ea per ymaginacionem que
necdum videre nouit per intelligencie purita-
tem. Sicque rachel prius habet liberos de an-
cilla. quam generet de seipsa. Suadet enim ra-
cio commodius esse qualicumque modo vera bo-
na cogitare. et ymaginaria quadam sal-
tem pulchritudine ad eorum desiderium animum
accendere. quam in falsis et deceptorijs bonis
cogitacionem figere. Vide quomodo eciam diuine
scripture huic speculacioni alludant et hu-
mane infirmitati condescendant. Res enim
inuisibiles per rerum visibilium formas descri-
bunt. et earum memoriam per quarundam con-
cupiscibilium specierum pulchritudinem men-
tibus nostris imprimunt. Hinc est quod nunc terram
lacte et melle manantem promittunt. nunc
flores nunc odores nominant. nunc per cantus
hominum. nunc per concentus auium celestium
gaudiorum armoniam designant. In apo-
calipsi iohannis celestis ihrlm ornatus per au-
rum et argentum et gemmas preciosas multi-
pliciter describitur. et scimus quia talium nichil
est ibi per speciem. vbi tamen totum est per simili-
tudinem. In hijs omnibus habet bala vnde domine
sue seruiat. quorum ei memoriam pro voto re-
presentat. Nunquam enim ymaginacio racioni
vtilior esse poterit. quam cum ei in tali obsequio de-
seruit. De duplici ymaginacione. Capitulum lxii.

Sed sciendum quod ymaginacio alia
bestialis est. quam scilicet per ea que
paulo ante vidimus vel fecimus absque
vlla vtilitate et deliberacione huc illucque va-
ga mente discurrimus. Hoc enim et bestia
facere potest. Alia vero racionalis. quam scilicet ex
hijs que per sensum corporeum nouimus. ali-
quid ymaginabiliter fingimus. Verbi gratia
Aurum et domum vidimus. sed auream domum
numquam vidimus. Auream tamen domum ymaginari
possumus si volumus. Hoc itaque bestia facere
non potest. soli hoc racionali creature possi-
bile est. Huiusmodi ymaginacione sepe vtimur.
cum que sint future vite bona vel mala diligen-
cius rimamur. Nusquam hic sola mala. nusquam
hic sola bona. sed permixta simul et bona
et mala. Item hic sicut nec sola sic nec sum-
ma inuenimus. ibi et summa et impermixta bona
vel mala esse non dubitamus. Quotiens igitur
ex multis bonis vel malis que in hac vita sen-
sus corporeus experitur. quale vel quantum esse
possit illud future vite summum bonum siue ma-
lum colligitur. et ex horum ymaginacione quedam
futurorum ymago figuratur. talis vtique ymagi-
nacio racionalis esse facile conuincitur. et ad
balam et rachel pertinere videtur. Ad balam pertinet
in quantum ymaginacio est. ad rachel in quantum
racionalis. Talis itaque proles et ymagina-
cionis est per natiuitatem. et racionis per adop-
cionem. Ex bala namque nascitur. sed per rachel
moderatur. Neminem conturbet quod et matrem
et prolem ymaginacionem appellem. sed hoc vo-
lo esse inter matrem et filium. quod est inter instru-
mentum et actum. Et sepe instrumentum et eius
actionem vno nomine appellamus. nam illud quod
videmus et illud quo videmus. visum vocamus.
De duobus filijs bale. Capitulum lxiii.

Racionalis ymaginacio alia est per
racionem disposita. alia intelligencie
permixta. Illa vtimur quam secundum visibilium re-
rum cognitam speciem. visibile aliud aliquid
mente disponimus. nec tamen ex eo aliquid inui-
sibile cogitamus. Ista vero vtimur. quam per visi-
bilium rerum speciem ad inuisibilium cognicionem
ascendere nitimur. In illa est ymaginacio non
sine racione. in ista intelligencia non absque

ymaginatione. Isti sunt duo filij bale. q̃z p̃mogenit⁹ dan dicit. posterior neptali noiat. Ad dan itaq; spāli ptin cōsideratio futuror malor. ad neptali speculatio futō vtī bonor. Dan nichil nouit nisi corpalia sed ea tñ vimati que longe sūt a sensu corporeo remota. Neptalim per rerū visibiliū formā. surgit ad rerū ī uisibiliū ītelligenciā. Infernalia tormenta longe a sensu corporeo remota non dubitam⁹ q̃a vbi vel qualia sint vidē nō possum⁹. sed tñ hec quociens volum⁹ per mīsterium dan pre oculis cordis habem⁹. Nemo fideliū cū infernū flāmāq; gehenne. tenebras exteriores in scripturis legit. hec figuraliter dicta credit. sed illa vānt et corporaliter alicubi cē non diffidit. Hec ergo hor consideratione ad dan specialiter pertinere iam diximus vbi sola ymaginatiōe opus habem⁹. q̃uis eā in talu negocio nō sine racionis dispositione tractem⁹. Sed cū terrā lacte et melle manante celestis ihrlm ex lapidibz preciosis muros. portas ex margaritis. plateas ex auro legerit. q̃s sani sensus hec iuxta litterā accipe velit. Vnde statī ad spiritalē intelligenciā recurrit. et quid ibi misticī continetur exquirit. Multa tñ et que extra de tormētis malor sepīa sūt. mistice sūt accipienda. et multa de future vite bonis q̃uis corpalia describant simplicit intelligenda. Illa autē consideratio meditanti facilius occurrit. q̃ in sola ymaginatione cōsistit. Nā illa que cū intelligēcia p̃miscet. q̃nto subtilior. tanto difficilius ī uenit. Vnde est q̃ dan prior neptalī vero posterior nascit. De offīo dan.

Hoc autē valde nota Capl' lxiiij. bile est. q̃ dan sēdm p̃mā rem ymaginationē verā repīntat rerū futurar ymaginatiōnē fictā. neptalim vō sepe per decīpte rei ymaginationē fictā. surgit ad intelligenciā verā. Non enī licet de futuris bonis per spīalem ītelligenciā aliquid falsū fingē. q̃nis absq; culpa sit tormēta malor multo aliq̃ sūt per ymaginationē cernē Quis enī ea oīo prout sūt in hac vita contēplari sufficiat. Sed quisq; ea pro arbitrio mētis non qualia sūt. sed qualia fingere nouit figurando describit. Vnde fortassis hic talis filius dan id est iudicium vocat. quia talu rēpsentatione non experiencie documētū. sed sue discretiōis sequit arbitriū. Est tñ hui⁹ nōis alia ratio. Sī eternū viri quocies se sentiūt turpibz cogitationibz pulsari. solent in ipso ecīa tēptationis aditu futā tormēta ante mētis oculos ponē. et per cōsideratiōnē pene vlasciūtur et dāpnant blandimēta culpe. Quia ergo per officiū dan illicitas cogitationes deprehēdim⁹ arguim⁹ dāpnam⁹. recte eū dan id ē iudiciū vocam⁹. Sed quid hoc de turpibz tñ cogitationibz loquim. q̃n quidē vanas et inutiles pfecto viri non leuit abhoīant. ppter illud. ve qui cogitatis īutile. et illud. spiritus scūs discipline effugiet fictū. et auferet se a cogitacoibz que sūt sine ītellectū. Quid queso fiet de hijs que sentim⁹ nō sine quodā illicito affectū. q̃n spūs scūs auferet se ab hijs que sūt sine intellectū. Multo ergo est seipsos reprehendē de puerso ope vel prāua voluntate. pauci sunt q̃ seipsos diiudicent de ordinata cogitacoē. Sz q̃a pfecti viri hoc faciūt. iacob p̃pter dicens dan iudicabit pplm suū. sicut alia tribz in isrl. Si enī dan pplm suū districte iudicat. si iudiciū suū diligent exercent. fiet ut in cetis tribubz raro ī ueniatur. quod iure dāpnari debeat. Ajens ete nī que stat in ipa suggestione precidit ulcerosā cogitationē. nō statim rapit in prauā delectationē sicut et culpa que rohibetur aīm prauū consensū. nūq̃ tñsit in actū. Semp ī ueniet dan in sua tribu qđ examinare debeat. et qđ iuste reprehendat. q̃uis in alijs possit fieri ut aliquid q̃n aliqua earū sine culpa valeat ī uenire. Aliarū enī culpa est in voluntate hui⁹ aūt exordinatio sepe est in nōtate. Ruīm enī malū approbo. nūq̃ malū consentio. nūq̃ pfecto nisi ipe voluēo. malū autē per cogitationē occurrē pōt etiā ī uito. Sed ad dan ptinet exurgēs malū statī in iudiciū adducē. diligenti discutere. deprehensū dāpnare. et decepcoriā cogitationē ex alia cōsideratiōe pautē.

De officio neptalim. Cap. lxv.

Sed sicut ad officiū dan spectat p
rep̄sentacionē pene rep̄mere ex
urgencia vicia. sic ad neptalī ptinet per
consideracionē premiorū inflāmare desi
deria bona. Quod duobz modis facere con
suevit. Utitur nāq aliqn̄ tr̄slacione. aliqn̄
cōpacione. Compacione qn̄ ex p̄nciū bono
rum multitudīe vel magnitudīe colligit
illa future vite gaudia quot et q̄nta esse
possint. Verbi gracia. Inspecta sepe solis
claritate considerat q̄nta futura erit
lux illa spūalis. si tanta tāq mirabilis
est lux ista corpalis. Q̄nta nāq putas erit
illa. que erit nobis cōis cū angelis. si tāta
est ista quā habem⁹ cū bestijs. Qualis erit
lux futura beatorū. si talis est presēs lux is
ta miserorū. Itē multiplicitatē bonorū īui
sibiliū conicit ex multitudīe bonorū visibili
um. Quot sūt colores. quot odores q̄t sapores.
Si tot sunt delicie corporū. quot erūt delicie
spūum. Translacioē. qn̄ rerū visibiliū
quālibet descripcionē tr̄sfert ad rerū īui
sibiliū significacionē. Verbi gracia. Audit
in scripturis noīari lucē īaccessibilē. querit
ergo que sit lux ista incorporea. et īuenit
q̄a ipsa est dei sapīa. Sicut enī lux ista ex
terior illūiat oculos corpm ita illa oculos
cordiū. Liquet ergo q̄ recte sc̄dm vtrāq
intrpretacionē neptalī dicat. q̄ compacio
vel cōuersio intrpretat. Solet nāq cognitā
quālibz rerū visibiliū materiā cōuertere
ad spūalē intelligenciā. Huiusmōi specu
lacio que per neptalī designat. habet ali
quid singulare. valdeq notabile. Est enī
et prōptior in meditacioē. et affabilior in
sermone. Unde et per iacob dicit. neptalī
ceruus emissus. Ceruus ꝓpt currendi faci
litatē. emissus ꝓpt currendi auiditatem.
Et recte nō aui volanti sed ceruo currēti cō
pat. Nā dū per rerū visibiliū formā. rerū
īuisibiliū naturā querit. quosdā saltus
dare. non autē ad plenū volatū cōuales
cere cōsuevit. Q̄a in eo q̄ se ad sūma eri
git. rerū corporearū secū trahēs vmbrā.
yma oīo non deserit. Vultis audire eloq
a pulchritudinis qualia neptalī formare
consuevit. Osculet me inquit osculo oris
sui. fulcite me floribz stipate me malis.

q̄a amore langueo. fauus distillās labia
tua ꝛc. Sic nouit neptalī carnalia cum
spūalibz cōmiscere. et per corpalia incor
porea describere. ut vtraq hoīs natura ī ei⁹
dictis īueniat. vn̄ se mirabiliter reficiat. q̄
ex corporea et incorporea natura constat.
Illud autē in ei⁹ dictis valde est mirabile
et dignū admiracioē q̄ tūc fere semp de
lectabilius blandiūt qn̄ iuxta lr̄e sensum
nichil sonare videntur. Quale est illud. capil
li tui sicut greges caprarū. ꝛc. Nasus tuus
sicut turris libani. caput tuū sicut carmeli
ꝛc. Sed forte in hui⁹modi dc̄is hoc est q̄d tā
libenter amplectimur. q̄ ex iocunda quadā ut
ita dicā littere fatuitate ad spūalē intelli
genciā confugere coartamur. Hec de filijs ba
le. restat nūc de filijs celphe. De duobz fili
is zelphe. Cap. lxvi.

Si per zelphā
sensualitatē debem⁹ accipe quā
virtutis prolē pt ipsa gignere. nisi ut
discat in rebus prosperis tēperanter viuere
et in aduersis pacienciā habere. Isti sūt gad
et aser. rigor abstinencie et vigor pacīcie
Gad nascitur prior. aser autē posterior. q̄a
prius est ut tēperātes sim⁹ ad bona ꝓpria
postea ut fortes sim⁹ ad toleranda mala a
liena. Hec est gemina vtutū proles quā zel
pha quidē parit in dolore. verūptamē ad
magnā btitudinē dn̄e sue. Hinc ē q̄ nato
gad bala exclamat dicens feliciter. et iterū
aser nascente. hoc pro btitudine mea. mea
inquit non sua. Unde enī sensualitas exti
us per carnē atterit. inde cordis affectio
ad puritatis integritatē repat. Q̄nta enī
putas pax cordis est. nulla hui⁹mundi
oblectamenta cōcupiscere. nulla eius adu
sa formidare. Quid illius gaudiū īminu
at. qui etiā de illata cōtumelia vel q̄libet
pressura exultat. Duo enī sūt ex quibz con
stat gaudiū btitudinis. carere scilicz eo q̄d
nolis. et habere q̄d velis. Felicē enī dicim⁹ q̄
nil patitur q̄d nolit. et btm̄ cui suppetunt
que cupit. Isti sunt gad et aser. quorū prior
calcat mūdanā gloriā. alter ꝓpter deū li
benter patitur mundi pressurā. Prius aūt se
per est ut ancilla rachel redigatur sub viri
ptate. q̄ ancilla lye. Si enī ymaginacionis
euagacio q̄ fit per īutiles cogitaciones pri
us nō rep̄mitur. absq dubio sensualitatis

appetitꝰ inmoderatus mūme tēpat. Origiē vult corpalīū voluptatū desideria tēpare pius assuescat carnales desiderias nūqꝫ vel raro cogitare. Profecto qnto talia rarius cogitaueris. tanto tepidius ea desiderabis. Patet nichilominꝰ qꝺ de gnd etaser nūqm adoptiuos filios faceret nisi soror⁹ sue rachel adoptiuā sobolē terneret assidue. Qs enī vnqꝫ affectionū cordis posset psuadē mūdi huiꝰ prospa contēpnē. et eaꝰ aduersa nonformidare. nisi suggentibꝫ dan et neptalim futē vite tormenta vel pmia etna frequēti⁹ imo pene indesinentē cogeretē aspice. Nūc autē per assiduā considerationē futurorū malorū facile ei psuadet contēptus pmiorū bonorū. et utm per iugē cōtēplationē etne felicitatis inflāmatē ad voluntariā tolerātiaā pressure tpalis De offico ruben et mādragore

Dmere autē gonis eius. Cap lxvij.

deū ꝓpter seipm. hoīes autē ꝓpt deū est ruben. nūc mtus mozari nūc soris īuenīri. Erit ergo tpe messis tritice qn ex impio obediencie exeret se in opibꝫ iustitie. Sed qn putus ad pfām obedienaā cōualescet nisi eū gnd et aser id ē amor abstinencie et patiencie ad contēptū voluptatis vel ad tolerantiaā tribulationis aiasset. Duo enī sī que solent pfectio nē obediencie impedire. ne cognōn vel amatu deserē. vel aspera tolerare. Sed si semel animꝰ amore abstinencie vel patiē pfecte imbuerit. protinꝰ ruben ad oem obediencaā absq vlla cōtradictione se subdit. Qui enī tū aduersa pen q̄ in prospis non delectāt apud semetipm statuit. que difficultas eius obediēaā ulteriꝰ minuē poterit. Bi enī duru et aspera queqꝫ pro dei amore etiaā per meipm appeto. cur non magis hec ex adiūcta obediencia ad maioris meriti gloriā tolero? Hōc ergo post natū gnd et aser ruben exire dicit. quia timor dnī ex voluntaria abstinencia et patiencia ad oem obediencaam roborat. Sed q̄ritus qualisqꝫ bone opinionis odor circūquaqꝫ de ipso spargit. q̄ nulla molestia nulla copia a studio obediencie p̄pedit. Hec st mandragore qs ruben īuenit. quas ab ipo mater eius lya accepit. q̄n oblata laus affm tangit. Tempore vo tritici nō mandragoras sed mandragoraꝝ partē petit. nā valde est difficile ut animꝰ q̄uis veniens ex oblata laude non hilaresc at. Absente adhuc viro viro vir lya ptē concedit. sed in eius aduentu eius desiderio ꝺ̄ius accensa. nil sibi ulteriꝰ ex eis reseruare voluit. Dic mēs hoīs dū spūali dulcedine tangit. quicqꝫ prius de hūana laude cōceperat libenter obliuiscit. In hūc modū mandragore de possessione lye velut redigūtur sub ptāte rachel. Nouit enī rachel q̄m lya mandragoris melius vti. Nā quicqꝫ affectio cordis vsurpat ad laudē sui. vertius sane ratio vetorquet ad gloriā dei. Mandragore nec post natos tot lye nec post geminos liberos bale. sed post natiuitatē filiorū zelphe statī legunt īuente. Ad filios nāqꝫ lye voluptates. ad filios bale cogitationes. ad filios zelphe ptinēt actiones. Et q̄uis vā laus sit de recta voluntate. eā tamē nō laudamꝰ nisi appareat in ope. De ḡtuor filiis ancillaꝝ et officio eorū. Cap lxviij.

Hoc autē de duaꝝ istaꝝ filiis ancillarū retinendū q ex cor vigilancia cōscientie nūe tenitus inire custoditur. multūqꝫ protegit. Primogenitꝰ enī bale eā cōpōit tinscas. primogēitꝰ vo zelphe eā munit crinscas. Qdam reprimūt mala intus exurgēcia. per qꝺ repelluntē mala extus īsurgēcia. Ad dam ptinet disciplina cogitationū. ad qꝺ autē spectat disciplina sensuū. Debet itaqꝫ dan cuigilare ad discretiois iudiciū. qꝺ diuinare fortit per abstinētie exercitiū. Unī est sedare ciuilē discordiā. alterī est repellere hostilē pugnā. Nec vigilat contē ciuiū pditionē. ille contē hostiū incursionē. Disciplīa enī corpis sine disciplina cordis tūulus est. disciplina vo cogitationū sine disciplina sensuū obseruari non pt. Unde satis constat q̄a sine adiutorio qꝺ qui contē exteriora vigilat. dan in cōponenda ciuiū pace intus tanti laborat. Prius itaqꝫ qꝺ se attingit q̄n sensuū dissolutionē per disciplinā restringit. Tuncqꝫ forti prelio dimicat. q̄n desideria carnalia per carnis mortificationem truncat. Assistūt autē et ei frēs sui non segnes ad auxilia ferenda. neptī intus cū dan. aser exterius cū gad. Gad itaqꝫ et aser vigilant contra hostes. dan et neptalī solliciti st contra ciues. Dan terret minis. neptalī

fouet promissis. adiuuat aser exterius
frem suu. latus vnu protegit. ille alteru
defendit. Gad certat in dextero. aser in si
nistro. Quantu putas aser iste habundat
diuicijs spualiu consolacionu. cuius diuici
as quelibet aduersitas non ta minuere qm
augere solet. Nam quanto durius premit ex
terius. tanto delectabilius gloriat interius
Hec sunt ille delicie qs tm sicut non dico
pauperes et ignobiles. sed etia ipsi reges
vel principes. Aser inquit pinguis panis
eius. et prebebit delicias regibz. Si enim
gaudiu est in celo sup vno peccatore peite
tia agente. quanta tunc solepnitas erit super
quolibet iusto pro iusticia libent moriente
Vere aser pinguis panis dicit. Qm putas
largus ee pt in necitates pauperm. cui su
phabundat pare delicias regu. Quantum
putas mirant. quantu ve gratulant in eius
constancia. quos viuentes adhuc in valle
lacrimaru premit infirmitas sua. si tm i
eius opibz delectant illi etia quos iam ab
sorbuit felicitas illa eterna. De ortu ysa
char et eius officio. Cap lxix

Hostibz itaqz fugatis et ciuibz paci
ficatis. nil iam obstat ut arbitror
quin illa nra ciuitas expiat que sit illa
pax dei que exuperat omne sensu. vel qm
sit magna multitudo dulcedis qua abscō
dit deus diligentibz se. Est enim mana ab
sconditu. et nisi gustanti oio ignotu. Vnde
et ei dicit. intra in gaudiu dni tui. Hic
est ille filius lye. qui ei quanto loco nascit.
Est enim gaudiu ut supius diximus. vnus
de pncipalibz affectibz. Pro tali prole libe
ter lya mandragoras cotepsit. ut tale fili
um hre possit. Mens etenim que in laude
hoim delectat. quod sit internu gaudiu
expiri no meret. Recte aute post natiuita
te gad et aser lya tale filiu genuit. quia
nisi per abstinencia et pacia mens huma
na ad vm gaudiu non ptingit. Oportet
ergo non solu falsa delectacione sed etia
vana pturbacione excludere. q vult de vi
tate gaudere. Horu aute vnu abstinendo
supamus. altm paciendo calcamus. Hic ta
lis filius ysachar dicat. qd merces intpre
tat. Quid enim aliud tot tantisqz laboribz
querimus. Huius mercedis tociens quasi qs

da primicias et arra accipimus. quociens
ad illud dnu nri gaudiu intnu intramus.
et aliqua pte gustamus. Hanc aute degus
tacione scriptura sancta nunc gustu nunc
ebrietate vocat. ut qm sit parua vel mag
na ostendat. Parua quide ad compacio
ne future plenitudinis. magna aute in
copacione cuiuslibet mudane iocundita
tis. O dulcedo miranda. modicu quidda
de tanto felicitatis pelago mentibz istillas
mente tn qua infundis plene iebrias. Si
ue in corpe inqt siue extra corpus nescio.
deus scit. Quo putas inquit inebriatus
erat. quo mudus ei in obliuione veneat
qui seipm nesciebat. Visitasti inqt terra
et inebriasti ea. Cur non etia mare. Qa
mens que per vana desideria fluctuat.
qua adhuc secularium curaru procella ex
agitat. illo torrente voluptatis no pota
tur. quanto minus iebriat. Mare et cetera ele
menta semp in motu st. et sola terra sta
te stare cetera nesciut. Quid ergo p terra
nisi fixa cordis stabilitate debemus accipe.
Debet ergo fluctuacione cordis restrige.
et ad vnius veri gaudij desideriu. cogitaci
onu et affectionu motus collige. qui se cu
pit illo vero sobrietatis poculo iebriandi
fore. Inhabita inqt terra. et pasceris in
diuicijs eius. Hec est illa terra qua iste
ysachar vidit et cocupiuit. Multu sibi sbi
to viluerat. qui se asinu reputabat. Mul
tu concupiuit terra qua vidit. pro qua ad
oem labore fortis pduravit. Pene autem
no plene hac morienciu terra deseruerat.
pene non plene illa viuenciu terra apphe
derat. qui int terminos habitabat. Qa
vilissimis. qa paucissimis huius vite bonis
cotentus erat. huius terre misere extrema
tenebat. Quia per freqntes metis excessus
phennis vite bona pgustabat. illius beate
terre iencia tangebat. Satagebat ista peni
tus desere nec poterat. abigebat in illam
totus intrare nec valebat. Fecit ergo quod
potuit. int terminos habitauit. Mansueti
ait hereditabunt terra. et delectabunt in
multitudine pacis. In illa quide labor no
est. sed ad illa sine labore pueniri no pt
Duo st terra et requies. duo cont duo. Co
tra miseria metis tranquillitas. contra

cōtupiscēcia cordis stabilitas. Nullā molestiā sentire est bene requiescē. Nullis cōtupiscē cie fluctibz agitari. est procul dubio iam in terra morari. In terra enī tali. requies talis. Ve mihi misero qui vsq hodie viuo super terrā vagus secūdo cōtupiscentiam. profugus declinando miseriā. Semp deest qđ cōtupiscā. vbiq uenio qđ fugiā. Est procul dubio terra talis non stabilitas cordis. sed duricia et insensibilitas mētis. Sed spiritꝰ tuus bonꝰ dūc deducet me in terrā rectam qualē ysachar vidit et cōtupiuit. eo q esset ibi requies bona. et ipa terra optima. Est enī fructus terre sublimis. mirabilis et singularis. Huiꝰ siquidē terre fructibz mēs hoīs sepius saciata. et aliquatenꝰ ipinguata miranda subito contra oīa piacula fortitudinē accipit. ad oīm vitiorꝝ odiū cōualescit.

De ortu zabulon et eius officio. Cap lxx.

Hinc est qꝫ post ysachar zabulon nascit. qui habitaculū fortitudīs interpretat. Quid enī per zabulon intelligimꝰ nisi odiū vitiorꝝ. odiū bonī. odiū ordinatī. Huic in nobis assūm ppha ordiāre cupiebat cui dixit. irascimini et nolite peccare. Quid est enī nō peccando irasci. nisi hoīes vtiliter non ad oculū amando eorū vicijs indignari. Huic habere se filium idem ppheta significabat cui dixit. perfecto odio oderā illos. Et alibi. odīo habui. Hic est ille egregius dei miles qui bella dñi preliari non cessat. et quem vsitato vocabulo scīptura sacra zelū dñi. vel zelū rectitudinis appellat. Recte ergo post ysachar q merces interpretat zabulon id ē habitaculū fortitudīs nascit. quia post gustā eterne retributionis dulcedinē animus contēplationū argumēta mirabiliter vorat. suaq subito piacula pensādēs. dum ijurias fortiter vltiscit. Hinc est qꝫ moyses ille mitissimꝰ post quadragīta dierū ieunium spiritaliū deliciarū refectus sacietate mirū in tantū subito zelū contra fabricatores vel cultores ydoli accersit. ut stati adiunctis sibi qui dñi erant per medium castrorꝝ de porta ad portā properando trāsiret. et plurimorū vigīti tria milia ad mortē prosterneret. Iste est zabulon q irascendo ira dei placare consuevit. qui pie seuiendo dū hoīm vicia

pauit eis qī non parendo melius pait. Absq dubio nichil sic placet deo. nichil sic placat deū. quō zelus aīaz. O qī multi multas celestiū virtutū proles ex dei gracia mente concepere. et de se genuere. qui huic filiū habē nō potuere. Quā multos hodie videmꝰ spū paupes. spe gaudētes. caritate feruētes. multū abstinētes. admodū patientes. ad zelū tm aīaz nimis tepidos. multūq torpentes. Alij quoq ob custodiā humilitatis delinqntes increpare nō presumūt. alij ne caritatē fraternā pturbare videant. peccātes aliquē metuūt. Sic et alij alijs et alijs aliquibus modis. qꝫ zelare pro dñō nolunt. virtutis hoc ee fingūt. vel virtutē esse credūt. Cōtra multa qđ agūt in spū furorꝝ. agē se arbitrant zelo rectitudīs. et que veritati exequūtur odio hoīm. excusare se putāt vel simulāt odio vitiorꝝ. Sed sepōs quesō increpēt. vtq in vitate diligant. quos quasi instigante zabulon tā acerbe castigant. Forte adhuc que sint ille spiritales deliciē per experiēciā scire nūme potuerūt. ad qđ eos quos arguūt vel flagellāt. sius cuitare flagellis vel etiā increpacionibz videri nolunt. Judam et ysachar prius qꝫ zabulon ipam pepisse legimꝰ. qm mens q caritatis eterne suauitatis adhuc expes est. rectitudīs normā in suo zelo seruare nō pt. Caritas enī docet. quō tractare oporteat quos zabulon castigat. Spūalium notitia docet que sit illa suauitas ad quā tuitandā. vel etiā cōpellēdā. quibus exterior iocunditas interdicēda. pro qua sepe zabulon vrgere divinus arguēdā. Judas itaq docere debet modū. ysachar autē causa correctionis. ut moderante iuda fiat in spū lenitatis. et ysachar suggerēte fiat causa vtilitatis.

Adhuc de officio zabulon id ē veri zelatoris.

Debet autē zabulon Cap. lxxi. non solū delinqntes corripe. sed eos etiā in tpe tribulacionis contē pse quētes defensare. Alioqn verus zelus nō est. sed paratior est ad feriendū qī ad protegendū. Vide ergo quō domus inhabitātes quosq supius protegit. et ab oī pte cingit. et tm nisi fortis et firmit munita sit. hītaculū fortitudinis non erit. Sic pfūs zelus debet firmiores contra acreā potestatē doctīna et

oratione protegē. et cōtē mūdana pcula vn/
diq; munire. et in vtroq; nō solū insatigubi/
lis sed etiā insuperabilis pseuerare. Semper
ēe pacior ad mala ferenda q̄ ad inferenda.
Et amplius vtiq; dolet cū cogit eos pro cul/
pa punīe. q̄ cū cogit pro eoz defensione pu/
nire. Jubenti ergo se obtutrētibz pculis obi
cat. Quoq; frustra in luctu maris hītati.
frustra in statione nauiū hītationē ppati.
si cōtē marina mūdane pturbe discrimina
trepidati. nisi tēpestatibz diu fatigatos. et
tandē luctibz erectos blande eripiat. et be/
nigne foueat. Sydon venatio int̄pretatur
per quā vē fraudulēta itelligit. Satagit
ergo zabulon iste nō solū imbecilles quosq;
erigē cōtē furorē psequtiōis. sed quoslibet
etiam simplices erripe de laqueo venantiū
lingua silicet adulantiū. lingua detrahē
tiū seminantiū int̄ fres discordias conatū
tiū rigas. Attingit ergo usq; ad sydonem
quotiēs preuenit insidiatoriū dolosā ma/
chinationē. siue maligniorē spūū. siue psido
riū hoīm. Figit ergo fortitudīs sue hītacu
lū e regione maris in confinio sydonis. ut
hinc vigilet cōtē seuiaā psequtiōis. illinc
cōtē fraudulentiaā insidiantiū. Cogitet q̄
pt̄ qualis sit hic filius. q̄nta sit eius vtus
cuiꝰ officio quisq; nō solū seipm cōtē vicia
munit. sed etiā alios a pcā laqueis erripere
cōtendit. Jgnoro an possit hac gratia iterī
maiorē aliquā deus hoī conferre. q̄ uteꝰ
mīsterio pueri hoiēs in melius mutent.
ut de filijs dyaboli filij dei efficiant. O qua
lis dos qualis dignitas. talē gratiaā accipe
a deo. Non decuit celestē sponsū sponse sue
dotē aliā donare. q̄ ut per adoptiōis grām
possit multos deo filios gignē. et de filijs
ire / regni celestis heredes assciscē. Merito
ergo zabulon nato exclamat hya. dixit
me dnūs dote bona. De ortu dyne. Caplm

Sed nūq; post has vtutū lxxvij.
soboles saltē dabit tuiuis sine per
cato viuē. ut saltē post vicioz odiū
possit sine vicio ēe. Immo eos sepe per qs
deus alioz errata corrigē disponit ex mag
ne pietatis dispensatiōe grauit cadē pmit
tit. ut ex ppria culpa discant q̄ misericoz
des in alioz correctione ēe debeant. Sz q̄n/
tū putas erubescit cū se in id vnde alios cor

ripiūt. vel forte in aliq̄d grauꝰ lapsos cō/
spicāt. Hinc est q̄ post zabulon nascatur
dina. q̄a sepe nimiū zelū mītuente culpa
sequit̄ vēcundia. Nichil enī intelligim⁹ p
dynā nisi vēcundiā sed ordinatā. Solū pec
catū erubescē est ordinatū vēcundiā habē.
Sed qui zabulon nondū gignē meruit.
frustra dynā se posse gignē credit. Discē
prius ptām odisse. et tūc illud inapies vēa
tā erubescē. Ille pudor verus ēe cognoscit̄
quē vitioz odiū precedit et comitatī. Alio
q̄n si in ptō deprehendevis et deprehensus
pudore confunderis. nō te credo erubescē
culpā sed infamiā. Habent vtiq; etiā hoiēs
puerſi vercundiā. sed vtinā bonā. vtinā
ordinatā. Nā vtiq; si bonā habent puerſi
forsitan non ecint. ptām enī si pfōe erubes/
cerent. nō tā facile cōmittēt. Qualis pu
tas pudor est erubescē pauptatē. et erubes
cē hūilitatē. Illud nō pudet eos erubescere
ad q̄d docendū nō puduit celestē mgrām de
celo descendē. Discite a me q̄a mitis sum et
hūilis corde tc. At illi etcōtē magis abho/
minantes q̄ sectantes hūilitatē. multo ā
plius erubescāt habē sordidā vestē q̄ sordi
dā mentē. Cūm multi hodie sc̄i. quos magis
puderet in oratione fecisse barbarismū
cōtē regulā prisciani. q̄ protulisse menda
cū cōtē regulā xp̄i. Sed quid hec istis loq/
mur qui sepe etiā sua crimina iactāt. q̄n
quidē illi etiā qui spiritales videntī. hunc
pudorē haut facile superant. Sepe in pre
dicatoīs officio cōtingit eos superbire. vñ
constat eos cōtē superbiā subtiliꝰ dissere. Et
si forte inter loq̄ndū breuē sillabā produ/
cerēt. magis eos fortassis puderet de vicio
oratoīs. q̄ de vicio elatoīs. Non est credē
dū hanc illā ēe vēcundiā. quā intelligere
debem⁹ per dynā. Ecce de mundanis omitto
cū de spūalibz tm̄ interī sit michi sermo
Si cogeveris coram multitudine nudo corpe
transire. nūq; posses non erubescē. Cogita
ergo si tm̄ confunderis. q̄n īmūda cogita
tione in mēte sordidaveris. Cur te iactes am
plius dynā genuisse et ordinatā vēcundi
am habē. si minꝰ erubescis pudenda cor/
dis q̄ corpis. Si magis vereris vultum
hoīm q̄ conspectū angelorū. Sicine magis
est erubescendū quod deus fecit bene. q̄ q̄

De sancto XXVIII Victore

tu male feasti. Diligenti igit̄ consideratu
q̄ sit ravū vel q̄ paucor humanā verecun
diā plene viciſſe. et solā illā que ordinata
est possidere. non erit vnde q̄s admirari
debeat. cur talē tam sero prolē lya pariat

Cur post zabulon ortus sit. Caplm lxxiij

Divina iudiciū illud intpretat. Voc
itaq; est illud iudiciū quo quisq; a
ppria consciencia cōuinat. cōue
nit. condēpnat. et digna cōfusiois pena
multat. In quo vnus ideq; ē ille qui iudi
cat et qui iudicat. idem ipe qui condēpnat
et qui condēpnat. Istud enī demonstran
onē significat. Et quid aliud ber adiectio.
q̄ aīm audietis in admiracionē excitat.
Vere iudiciū mirabile. in quo q̄nto seipm
quisq; ardena⁹ diligit. tanto in seipsū a
trius sevit. Ex quo sibi para vehemētius
incipit. tanto min⁹ ipe sibi parat. Quia
quo amplius suā confusionē formidat. eo
acerbius sua quēq; confusio vexat. Sed si
hoc inter alias vtutes digne ānumerat.
tur per femineū et non potius per virilē
sexū exprimit. Sed quis nesciat vēcundi
a q̄libet honesta cordis robur q̄ntū emol
liat. et q̄ sepe opa fortia ipediat. dū ani
m⁹ hoīs vltra modū confundi deuitat. Est
itaq; dyna non vir sed fēa. non filius sed fi
lia. Habet enī ut ex predictis appareat zabu
lon ipetus vastos. et ingētes gerit animos
Sed strūt fēe q̄ viri tumētes aīos blandius
alloqui. et iratis dulcius blandiri. Valde
ergo oportunū videt q̄ post zabulon dyna
nascitur. ut ex sororis lenitate frīs ferocitas
tempet. Multū enī per omnē modū zelan
tis animi impetū tempat nī in seipo īuenit
quis vnde erubescat. Sed q̄a dyna nil viri
le nil magnifican molit. tribū ut pplō isr̄l
facē non meret. Sed q̄nus pauda sit ut
pote fēa ad opa fortitudīs. īuenit tn̄ puda
et circūspectu ad custodiā honestatis. Et q̄nis
nesciat placē per fortitudinē nouit tn̄ p for
me pulchritudinē. Vnde nāq; est q̄ vēcun
dos hoīes semp cetis curius amplectū. ni
si q̄ in eis dū vercundie modestiā. modes
tieq; grām mirā. dyne quodāmō pulchritu
dīe alliciā. De corrupcōe eiusdē lxx

Pius rei siehem ille testis fit q̄ uij.
et tā ardenti amore ihesse. ut mal
let oēs mares suos absq; mora circūcidere
q̄ illā non habē. O q̄ multi usq; hodie sūt
qui quod pro deo facere noluerūt. sepe pro
amore dyne facē nō differūt. et pudendo
rū superflua. que pro deo amputare debu
erant. orta confusionis occasione pro e
uitando vēcundie detrimēto amputare
non tardant. Et malūt in amputandis
vite sue superfluis circūcisiois molestiā subi
re q̄ ip̄udentes videri et sine vēcundia ee.
Iudyem q̄pe intpretat onus vel labor. Vi
detis quia quicq; agit pro leticia vera to
tū exercetur pro leticia vana. Ysachar labo
rat pro requie quā videt. sichem pro laudis
vanitate quā concupiscit. Recte tn̄ non la
borosius sed labor appellat. quia per suū
laborē ad verā requiē non pduat. Dichē
egredienta dyne occurrit. oppressāq; cor
rupit. Integritatē ergo quā intus fortas
sis conseruare potuit egressa amittit. Nā
q̄n vēcundie venustas ab oībz fere cō
mendat. laudat. amat. dynā egredientē
et intima sua deserentē. et que eā hūlia
re consueuerat infirmitatis mēdā cito
obliuiscentē. subito hoīm laudes excapiūt
et eā dū fauoribz demulcent corrūpūt
Verūptū tuit dyna corruptoīs sue dāpna
violencia quadā potius q̄ voluntate patic
nī blandienta praue delectacoī q̄ntū pt re
luctat. Sed quid eā sua intima deserere
et ad exteriora euagari cōpulit. nisi q̄ se
pe dū infirma nra nimis erubescimus
an forte alij easdē infirmitates in se sen
tiant mirari incipim⁹. et videm nobis
quodda solacij genus īuenisse. si deph en
dam⁹ nos saltē in tuā detectione vel soa
os habere. Inde fit ut incipiam⁹ aliorū
studia curiosius querē. nūc vultū nūc ges
tū. totiusq; corpis hūtū freqntē circūspicē.
cor occulta ex aliox relatu hbentē addiscē.
Dū igit̄ dyna in alijs aīarū statū ex sig
nis exterioribz deprehendē nitit. quid ali
ud q̄ sua deserens ad videndas mulieres
foras egredit. foresq; vagat. Et dū sepe ta
lita secū compat. q̄ multis pulchritudīb
sue magnitudine longe antecedat. quid
mirū si appetitus eā vane glorie vehemē
cius pulsat. Cuiꝰ impetū dū resistendo re
pellere non sufficit quid aliud q̄ viribz sichē

victa succumbit. De bello fratrum eius contra sychem. Cap. lxxv.

Quod dyne fratribus merito displicuit. merito quoque eos placare non potuit circumcisio. que non tam pro deo quam pro dyna. non tam pro diuina institucione quam pro verecundia humana facta fuit. Malum tamen in eis fuit. iuste seueritatis modum excedere. O quanto sacius erat viros quamuis non tam pro deo quam pro dyna circumcisos ad verum dei cultum paulatim perducere. quam inopinata et repentina morte percutere. Qui sunt istiusmodi circumcisi. nisi mores non bona intencione correpti. Nec tamen in talibus debemus morum honesta destruere. sed intencionem mutare. Errant ergo vtique errant qui abiciunt opera bona. quamuis forte inchoata sint intencione mala. Erratum ergo suorum ultores huiusmodi. quid aliud faciunt. quam super circumcisos cum symeon et leui violenter irruentes occidunt. Gladius symeonis exprobracio. gladius leui est exactio. Solet enim symeon corrupte menti exprobrare vehementer malum quod fecit. leui vero solet violenter exigere bonum quod fieri oportuit. Hijs stimulis quorundam mens violenter accensa sepe inconsolabiliter plangit ea que nullo modo potest euitare. ea etiam sepe inchoare presumit. que nullatenus valet consummare. Quid est enim eos arreptis gladijs dyne amatores interficere. quam exprobracione inevitabilium. vel exactione impossibilium eo usque non solum vires corporis. verum etiam vigorem mentis attenuare. ut pro humana saltem verecundia non possit se mens a suis excessibus temperare. Vnde eis recte per iacob dicitur. symeon et leui fratres etc. O quales bellatores qui dum fortiter egisse videri volunt pacis sue socios tam crudeliter quam violenter occidunt. Per ysachar igitur intelligimus gaudium conscientie. per zabulon odium malicie. per dynam venustatem verecundie. et sunt hij tres nouissimi liberorum lye. Quos si cum quatuor superioribus annumeremus. septem esse inuenimus. Primo itaque ordinatur timor. deinde dolor. post hos spes et amor. Post hos quatuor ordinatur leticia et ira. nouissime autem omnium verecundia. Itaque nichil aliud est iacob huiusmodi liberos ex lya genuisse. quam animum affectionis sue motus ordinando dignam virtutum sobolem de seipso procreasse.

De ortu ioseph in quo designatur gratia discrecionis. Cap. lxxvi.

Affectus autem isti tunc veraciter creduntur boni. quando sunt non solum ordinati sed etiam moderati. Sepe namque cum discrecionis moderamen excedunt. virtutis nomen amittunt. Duobus autem modis filius equitatis mensuram supergreditur. aut quia circa vnum aliquid nimis extenditur. aut quia ad innumera vel etiam inutilia passim dilatatur. Caute ergo circa omnes debet custodiri. ut non solum sint ordinati sed etiam moderati. Timor enim nimius sepe cadit in desperacionem. dolor nimius in amaritudinem. spes immoderata in presumpcionem. amor superfluus in adulacionem. leticia supervacua in dissolucionem. ira intemperata in furorem. Ita virtutes in vicia vertuntur si per discrecionem non moderantur. Hic est ille ioseph qui sero quidem nascitur. sed a patre plus ceteris amatur. Merito ergo illa virtus singulariter diligitur. sine qua nulla conquiritur. nulla conseruatur. nulla consummatur. Sed vix sero talem filium accipere merentur. quia ad discrecionis perfectionem non sine magno vsu. non nisi per magna experimenta erudimur. Prius nos oportet in singulis virtutibus exerceri. et quid in vnaquaque possumus experiri. quam possumus de omnibus plenam sciam percipere. et de singulis sufficienter iudicare. Multa quidem de discrecione legendo. multa discimus audiendo. multa ex insito nobis racionis iudicio. Verumptamen numquam de hac ad plenum erudimur sine experiencie magisterio. Post omnes sequi oportet. qui de omnibus iudicare debet. Sic dum longo vsu virtutum disciplina addiscitur quandoque mens diu experta ad plenam morum discrecionem perducitur. et quasi de nato ioseph iure letatur. Ante huius natiuitatem fratres eius dum adhuc omnia sine discrecione agunt. quanto vltra vires suas multa presumunt. tanto sepe deterius atque deformius ruunt. Vnde est sicut iam diximus. quod post eos dyna nascitur. quia frequenter deformem lapsum pudoris confusio comitatur. Patet autem racio cur ancillarum nulla. nec ipsa quidem lya sed rachel sola potuerit talem filium gignere. siquidem non est sensualitatis non ymaginacionis non denique ipsius affectionis sed solius est racionis discernere sicut et intelligere. Hic est ille ioseph qui solus inter fratres tunica talari vesti

tur. q̃a sola illa actio ad cõsūmacõis talū debitiq̃ finis terminū ꝑduc̃. que per dis/ cretiõis prudentiã moderat̃. Hic est ille ioseph sõpniator. sõpnioq̃ interpretator. qua vã discretio in ipo tẽptacõis arti culo. intꝛ ipã suggestionū fantasmata in minentiū malor insidias detexit. et de futuris praulis cautos reddit. Accusat fra tres suos apud pr̃em crimine pessiõ. Viaū quod singularis deus detestat̃ ypocrisis intelligit̃. Hoc per ioseph detexit̃. q̃n in sidians malū per discretionẽ deprehendi tur et arguit. Ad officiū itaq̃ ioseph spec tat cura et custodia oīm frm suor. discipli na singulor. ad ipm dispositio gerendorū. prouidencia futuror. De ortu beniamin ī quo gr̃a contẽplacõis. Caplm lxxvij.

Signat aũt per ioseph gr̃aã discretio nis sic per beniamin intelligim⁹ gr̃aã contẽplacõis. Vterq̃ de ea dem matre nascit̃ quia et dei cognitio et sui ex ratione ꝓcipit̃. Longe post ioseph bẽ iamin gignit̃. quia anim⁹ qui in sui cog nitione diu exercitatus pleneq̃ eruditus nõ est. ad dei cognitionẽ non sustollit̃. Frustra q̃ cordis oculū erigit ad videndū deū. qui nondū ydoneus est ad videndū seipm. Prea piū et principale speculū ad deū videndū est anim⁹ rationalis. Anim⁹ q̃ppe ratio nalis absq̃ dubio ꝑuenit seipm ad dei sili tudinẽ fr̃m. Hoc itaq̃ speculū non desinit uerus ioseph terẽ tergẽ et indesinent̃ aspi cere. Tenere ne deorsū corruens terre per amorẽ inhereat. tergẽ ne ianuū cogitati onū puluere sordescat. inspicẽ ne ad yma studia intencioīb sue oculū reflectat. Exter so aũt speculo et diu diligent̃ inspecto. incipit ei quedã diuini luis claritas inter lucere. et imensus quidã insolite visionis radius oculis eius appar̃e. Hoc lumẽ oculo eius irradiauerat. qui dicebat. signatū ẽ sup nos lumẽ vultus tui dn̄e. dedisti leticiã in corde meo. Ex hac igit̃ visione videndi deū flam̃ã desiderij concipit. et fiduciam sumit. Beniamin itaq̃ nascente rachel moriť. q̃a mens ad contẽplacionẽ rapta q̃ntus sit humane rationis defectus exprimit. Si enī aliq̃ argumẽtacõe adiri potuiss lumẽ illud diuinū utiq̃ inaccessibile non fuisset. Denicq̃ aplus gloriat̃ ad illud nõ se isse quidẽ sed absq̃ dubio raptū fuisse. Scio inq̃t hoīem raptū huiusmoī vsq̃ ad tertiū celū. Alia est dignitas spūs hu mani. alia angelica. et longe alia ẽ excel lencia spūs diuini. Ad pm̃ū itaq̃ celum ptinet cognitio sui. ad secūdū intellectus ã gelor. ad tertiū aut̃ cõtẽplacio dei. Pos sum⁹ tū illã que in hac vita haberi potest dei cognitionẽ tribz gradibz distinguẽ. et per tres celos diuidẽ. Alit̃ siquidẽ deus vi detur per fidẽ. alit̃ per rationẽ. atq̃ aliter per contẽplationẽ. Prima visio est infra rationẽ. secunda cũ ratione. tertia supra rationẽ. Ad primū itaq̃ et sedm celū ho mines sane ascendẽ ꝑnt. sed ad illud quod est sup̃ rationẽ nisi per mentis excessū su pra seipsos rapti nūq̃ attingūt. Qd aũt per bẽiamin illud genus qd supra ratiõq̃ est intelligere debeam⁹. ex matris et⁹ mor te conicere possum⁹. De mõte cõtẽplacõis Magna est et eius ascensu. lxxviij altitudo sc̃e semetipm ꝑfc̃e cog nouisse. Ayons magn⁹ et altus. plena cognitio rationalis spūs. Oīm mū danarū scientiarū cacumina mons iste ꝑscendit. oẽm philosophiã ab alto despi cit. Quid tale aristoteles quid plato. quid tanta phor turba tale ꝑuenire potuit. Ve si seipos plene cognoscent nūq̃ ydola co luissent. hic defecerūt scrutatores scrutinio rū valde in hūc montẽ ascendẽ. sed ml/ to tarius in eius vertice stare et ibi morã facere. rarissimū aut̃ ibi habitare et mẽ te requiescere. Quis inquit ascendet ī mõ tẽ dn̄i. aut quis stabit in loco sc̃o eius. Mul ti in ipa ascensiõe defecerūt ꝓpter laborẽ ascendendi. multi ab eius vertice otius descenderūt ꝓpter laborẽ standi. Sed forte iam ascendisti ia ibi stare didicisti. nec hoc sufficiat tibi. Disce ibi hītare et mansionẽ facere. et qualiacūq̃ mẽtis euagacõe ab stractus illuc semp redire. Absq̃ dubio ꝑ multū vsū verter̃ tibi q̃q̃ in oblectamentū in tm̃ ut absq̃ vlla laboris difficultate pos sis ibi assiduus ee. q̃nym̃o pena potius ti bi sit alibi q̃ ibi morã aliquã agẽ. Quan iocunditas in hoc mõte sine labore morari posse. petro attestante qui tanta et tã inso/

lita suauitate allectus exclamat. bonū est
nos hic ēē. Ascendē et stare est vtutis. inha
bitare et requiescē felicitatis. Dn̄e q̄s ascendz
dn̄e q̄s stabit in monte sc̄o tuo? Emitte lucē
tuā et vitatē tuā. ipsa me deduxerūt et ad
duxerūt in montē sc̄m tuū. Libent̄ sequor
vitatē. non habeo suspc̄m talē ducē. Nouit
ducē. nescit seducē. Sed quid est vitas? Ego
sū inquit via vitas et vita. Xp̄m ergo sequē
si nō vis errare. in huiꝰ mōtis cacumine
ihūs tr̄nsfiguratꝰ. In ipo moyses cū helya
videt̄. et sine indice vterq; cognoscit̄. ī ipo
vox p̄ris ad filiū auditur. Vis vidē xp̄m
transfiguratū? Vis absq; expositore ītelli
gē legem et ꝓphetiā? Vis audire paterni
secreti archanū? Ascende in montē istum.
et disce cognoscē teip̄m. De celo eī dn̄dit no
this elicos id est agnosce teip̄m. Qd̄ aūt sine
tribz discipulis in hūc montē ascendē no
luit. nec plus q̄ tres secū ducē ihūs q̄siuit.
forte in hoc docem̄ q̄ sine triplici studio ad
huiꝰ cognitiōis celsitudinē nō ꝑducim̄. sci
licet opis meditatiōis orōnis. Multa enī ex
ꝑim̄ opando. multa īuenimꝰ īuestigādo.
multa extorquemꝰ orando. Hijs tribz comi
tibz sibi adiūctis vitas in nobis proficit et
in alta se attollit. et eousq; per incremēta
cotidiana se exaltat. donec predcī montis
verticē tangat. O q̄ multos hodie videmꝰ
studiosos in lc̄ione. desidiosos in ope. tepi
dos in oratione. presumētes tn̄ montis hu
ius cacumīa posse apprehendē. Sed q̄n q̄so
apprehendēt. qui xp̄m ducē non hn̄t. Neq;
enī ducat eos xp̄us. qui ascendē non vult
nisi cū discipulis tribz. Jungāt igit̄ studio
lc̄ionis studiū opis et oracionis. nā absq;
dubio sine ingenti exercicio. sine freq̄nti stu
dio. sine ardenti desiderio ad ꝑfectā sciētie
altitudinē mens non subleuat̄. Multi mō
tis huiꝰ iā se credūt apprehendisse sup̄ma.
cū constet eos eius vix tetigisse extrema.

Qualit̄ hō scire possit an illuc ascenderit.

Sit tibi certū signū Caplm̄ lxxix
q̄a mōtis huiꝰ verticē mīme ap
prehendisti. si xp̄m clarificatum
nondū vidē meruisti. Mox ut te dux tuus
xp̄us collocauit in sūmo apparet tibi ī ha
bitu alio. et corā te induit̄ lūe sicut vesti
mento. Aīaduerte ergo q̄a aliā in valle
et aliā vestē xp̄us habet in monte. In val
le sane habet vestē integrā. sed in mōte
tm̄ gloriosā. Nescit simplex vitas scismatū
scissuras. et idcirco siue in valle siue in mō
te non induit̄ xp̄s nisi vestes integras. Sed
distingue int̄ doctrinā et doctrinā. et īueni
es vestiū differenciā. Docet nos terrena in
valle celestia in monte. Q̄diu adhuc īval
le moraris. q̄diu ad alta non ascendis. nō
te docet xp̄s nisi de rebus terrenis et infimis
Sed si iā te existimas ascendisse ad cor altū
et xp̄m vidē tr̄nsfiguratū. quicq̄ in illo vide
as. quicq̄ ab illo audias. nō ei facile credas
nisi occurrāt ei moyses et helyas. Scimus
quia in ore duoꝝ uel triū stat om̄e testiō
niū. Suspc̄a est michi oīs vitas quā non
confirmat scripturaꝝ auctoritas. Nec xp̄m
in sua clarificatione recipio. si nō assistant
ei moyses et helyas. Et in valle et in mon
tis ascensione sepe xp̄m sine teste recipio.
nūq̄ tn̄ in montis vertice vel in sua cla
rificatiōe. Si xp̄us docet me de rebz exteri
oribz vel de intimis meis facile recipio.
utpote in hijs que cōprobare possim ꝓpd
exp̄imēto. Vm̄ ubi ad alta mēs ducitur
quando de celestibz questio ventilat̄. vbi
de profundis rebus agit̄. in tante sublimi
tatis vertice non recipio xp̄m sine teste
nec rata ēē potit q̄libet verisilis reuela
tio sine attestacione moysi et helye. sine
scripturaꝝ auctoritate. Adhibeat igit̄ sibi
xp̄us duo testiōnia in sua tr̄nsfiguratiōe
si vult ut non sit michi suspecta clarita
tis sue lux illa tā magna et tā insolita
pulchrū spectaculū valdeq; iocundū. cū
reuelatione vitatis. Hinc procedit maīfes
ta ratio. et ad cōfirmatiōēz reuelatiōis
illinc occurrit tā apta q̄ figurata locu
tio. Alioq̄n ab altitudine diei timebo. ve
rens ne forte seducar a demonio meridia
no. Vnde enī tot hereses. vnde tot errores
nisi q̄a sp̄us erroris tr̄nsfigurat se in ange
lū lucis? Certe vterq; se tr̄nsfigurat xp̄s et
dyabolus. sed xp̄us lucis sue vitatē cōfir
mat in duobz testibz. Apparēt itaq; moyses
et helyas cū dn̄o in hoc monte. apparent
aūt in maiestate nō in obscuritate lr̄e. s̄
in claritate sp̄ualis intelligētie. Qualit̄ ad
conitriū vocis diuine cadit auditor. lxxx.

De sancto XXVIII Victore

Ecce q̄ magna sunt que in hoc mōte
gerunt̄. sed adhuc hijs maiora sp̄ q̄
sequunt̄. Hoc enī totū discipuli stātes
aspiciūt. nondū in sanct̄ audunt. Ad tonitrū
um itaq; diuine vocis auditor audit. qđ ad id
qđ diuinitus inspirat̄ humani sensus capa
tus sucūbit. Et nisi humane racionacionis
angustias deseret. ad capiendū diuine īspi
racionis archanū intelligencie sinū nō di
latet. Ibi itaq; auditor audit. ubi humana ra
cio deficit. Ibi rachel morit̄. ut beniamin
oriat̄. Itaq; idem ni fallor per mortē rachel
et nisi discipulor figurat̄. nisi q; triū in tri
bus discipulis scilicet sensus. mēorie racionis
defūs ostendit̄. Ibi ei sensus corporeus. ibi
exteriora mēoria. ubi racio humana interrapit.
ubi mens sup̄ semetipsā rapta in supiora ele
uat̄. Hic est inq̄t filius meus dilc̄is. in quo m̄
cōplacui. Aliud est dicē. cōplacui. et aliud cō
placuit. Certe si filius aliud q; pater esset pos
set p̄ in filio cōplacē. sed ipē p̄ sibi in filio cō
placē non posset. Quid ē dicē cōplacui. nisi
quō placui m̄ in meipō. ita placui m̄ in filio.
An forte in eo q; dicit̄ m̄ cōplacui. in hoc suo
beneplacito socium se hūē ostendit. Quia quō
patri cōplacet in filio. sic in filio cōplacet
et spūs sc̄o. Vel forte idcirco dicit̄ cōplacui.
ut inde detur intelligi. quia quō p̄ sibi cō
placet in filio. sic sibi cōplacet in spū sancto.
Quid hoc rectius dicit̄. an potius totū hoc.
Quia quicq; hoc elugit̄. vnitatē substātie in
diuisis psonis astruit. si rē intelligat̄. Ascē
dat ergo homo ad cor altū. si vult illa cog
noscere que sunt sup̄ sensū humanū. Ascen
dat per semetipm sup̄ semetipm per cogni
cionē sui ad cognicionē dei. Discat prius in
dei ymagine. quid debeat de deo cogitare.
Montis ascensio ut dcm est ptinet ad cog
nicionē sui. Ea que sup̄ montē gerunt̄ pro
nchunt ad cognicionē dei. illud ad ioseph
issm ad beniamin ptinē dubiū non est.
Quasi homo p̄parat cor suū ad illū ascensū.

Isaac ergo dispsiones Ca. lxxxi.

Israhelis congregnē. studeat cuā
gitationes mētis restringē. assuescat
in intimis suis morari. exteriora oīa obli
uisci. qui ad celestiū contēplacionē anhe
lat. qui in diuinor notitiā suspirat. In
tendat ecclesiā non solū desiderior. vīm etiā
cognicionū. ut discat verū bonū solū ama
re. et ipm solū indesinent̄ cogitare. In eccle
sijs inquit benedicite deo. In hac nāq; ge
mina ecclesia cogitacionū et desideriorū
hac gemina vnanimitate studior et volū
tatū beniamī in excessū rapit̄. et mēs diui
nitus afflata in supna eleuat̄. Ibi inquit
beniamin adolescentulus in mētis excessu.
Prius tū est cuiq; ut sanctat de cogitacionib;
suis vel desideriis synagogā q; ecclesiā. Sy
nagoga congregacio. ecclesia int̄pretat̄ cō
uocacio. Insensibilia et bruta cōgregari p̄t.
cōuocari aūt nō p̄t. Sed racionaliū cōuo
sus spontaneo nutu fit. ut iure cōuocacio dia
possit. Si igit̄ p̄senseris desideria tua cīa
exteriores delectacōes affia. et cogitacōes
tuas iugit̄ in eis occupari. aī magna solli
citudine cōpelle intrare. ut possis saltem
ex eis interī synagogā facē. Sz cū iā illa de
siderior cogitacionūq; frequencia. illius inter
ne dulcedinis degustacione allecta. ad nu
tū tractionis sponte occurrē. et in ītimis fix
a stare didicerit. in ecclē utiq; nōē ulterius
digne conseri poterit. In hūmodi ecclā
beniamin libenter morat̄. mirabiliter delāt̄.
et cū sepīm pre gaudio iā capere nō possit.
sup̄ sepīm diuat̄. et per excessū mentis in su
pioa eleuat̄. Beniamin inq̄t amantissimus
dnī habitabit confidenter. Sciens q; in thala
mo soleant simul sponsus et sponsa moral.
amoris obsequijs. in alterutrū occupari.
mutuis amplexibz et caritate alterna cō
fouer. Aurande ergo pulchritudīs et for
me singularis nr fallor p̄rogatiua pollet
illa beniamin nrī dilcā. cuius cōtubernū
nūq; fastidire valet. Dixi inq̄t sapīe soror
mea es. et prudencia vocau amicā meā.
Intrēs in domū meā inquit. cōquiescā ibi
illa. ttī. Eius siquidē frequēs cōtubernū
solet sane desiderū nō minuē sed augē.
et amoris incendiū acrius inflāmare. Qui
rit ergo non est aut iste beniamī tota die
quasi in thalamo cōmorat̄. qui talis spō
se dulcedine fruit̄. et int̄ humeros illius
requiescens eius amore dulciq; delectat̄.
Qm̄ putas frequēs mētis excessus patit̄.
qm̄ sepe in extasim raptus sup̄ sepīm du
tat̄. dū pulchritudīs eius magnitudīe at
tonitus in eius admiracione suspendit̄.

et ipletur absq; dubio quod de eo legit. beniamin adolescentul⁹ in mētis excessu. Notū dū sane quō sibi occurrant testimonia scripturarū. Quod enī. pphēta per rachelis interitū. quod euangelista designat per captiuum discipulorū. hoc psalmista exprimit i beniamin per mētis excessū. De duobus cōtēplationis generibus. Ca lxxxiij.

POssum⁹ tñ per mortē rachel et per excessū beniamin duōs cōtēplationis genera nō inconuenienter intelligē. Cōstat siquidē duo contēplationū genera supra rationē esse. et vtriusq; ad beniamin pertinere. Et primū quidē est supra rationē sed non preter rationē. secundū aūt et supra rationē et preter rationē. Illa sane supra rationē est sed preter rationē nō sūt. que quidē ratio patit⁹ ee. nulla tñ humana ratione inuestigari vel comprehendi pñt. Illa aūt diuinis et supra rationē et preter rationē esse. quibus videt⁹ oīs humana ratio cōtrahere Qualia sunt ea que de trinitatis vnitate credim⁹. et multa que de corpore xpi indubitata fidei auctoritate tenem⁹. Qđ enī in vna et simplici ee natura triplex psona sit. vel q vnū idemq; corpus eode in tpe totū in diuersis locis ee possit nulla humana ratio patit⁹. et hui⁹modi assertionibus oīs absq; dubio ratiocinatio reclamare videt⁹. Per sūmq; illa duo genera cōtēplationū. quorū vnū ad mortē rachel. alterū pertinet ad beniamin excessū. In primo beniamin inficit matrē. vbi oēm supgredit⁹ rationē. in secūdo aūt seipm excedit. vbi in eo qđ ex diuina reuelatione cognoscit humane intelligētie modū trāscendit. Quid est aūt beniamin in egyptū descendē. nisi ab eternorū contēplatione ad tpalia contēplanda tuitū mētis reuocare. et ab eternitatis luce q̄si de celi vertice vsq; ad mutabilitatis tenebras intelligentie radios deponē et in tanta veritatis alternātiū confusione diuinorū iudiciorū rationē ppendē. et ex magna pte penetrare? Et quid est q ioseph et beniamin cōueniūt et oscula iungunt. nisi q meditatio et contēplatio sepe inuicē sibi alterius rationis attestatione occurrūt. Illa quidē ad genealem considerationē pertinet sicut per beniamin gria contēplationis. sic per ioseph itelligi valet gria meditationis. Hinc tñ et expressius per beniamin designat⁹ intelligētia pura. per ioseph vo prudētia vera. Cōprehensio veritatis inuisibiliū pertinet ad intelligenaā puram. cui⁹ aūt spectio vero morū ad prudenciā veram. Intelligenaā puram dicim⁹ q̄ est sine admixtione ymaginationis. prudēciā aūt veritatis ad differētiā eius que dicit⁹ prudencia curtius. sedim quā filij huius seculi dicūt⁹ prudentiores filijs lucis. Tacens ergo ioseph sup collū beniamin ruit. quociēs meditatio in contēplatione desinit. Cui⁹ beniamin fremitum sui⁹ sup se venientē excipit. q̄n ex studio meditationis animus in contēplatione surgit. Tunc beniamin et ioseph oscula iungūt. q̄n diuina reuelatio et humana ratiocinatio vna veritatis attestatione consentiūt. Videsne q̄lo diuina scriptura certa vna eandēque rem significationis modis alternat. vbiq; tñ aliquid adiungit. vnde sensus suus ex toto latere non sinat. In morte rachel contēplatio supra rationē ascendit. In introitu beniamin in egyptū contēplatio usq; ad ymaginationes descendit. in deosculatione beniamin et ioseph diuine reuelationi humana ratio applaudit. Explicit⁹ flores richardi de sancto victore. De eugenio papa tercio et quibusdā aliis. Helinandi lxxxiij.

TEmpore pmoto salis impante conrado ludouicus rex cepit vicecomitatū comitis theobaldi. Vbi ad motū ignis incensa est ecclā. et in ea mille et trecente aīe diuersi sexus et etatis cōbuste

Eodē tpe senonis pñte ludouico rege fit episcopor⁹ et abbatū religiosor⁹ conuentus cōtra petrū abaelardū. qui scandalizabat ecclesiā pphana quadā nouitate verborū. Et hic ab eis impetellatus nō est de iustitia responsurus. veritus audientiā aplice sedis apellauit. Et sic cuadens nō multo post tabulone apud sanctū marcellū obijt.

Innocencius etiā papa migrauit. cui⁹ do castellanus celestini noīe alteratus fuit cessit. Anno dñi m°c°xliij. et hic cōplet⁹ q̄nq; mensibus et dimidio papatus officio decessit. cui⁹ lucius ex tyburtino cardinali fact⁹ papa successit. Eo tempe sācte bernardo clarevallis mediante simultas que inter regē ludouicū et comitē theobal

dñi inundauerat. sopitu est. ¶ Anno dñi
ai° c°xlv edisse mesopotamie ciuitas. in
qua erant aplōr thome et thadei corpa et
q̄ sordibz ydolatrie nūq̄ polluta fuerat
ex quo p̄imitus ad xp̄ianismū cōuersa ē.
a turcis obsessa capta est. ¶ Eugenius infra
annū pontificij sui decessit. et eodē anno
in francia fames magna ualuit. ¶ Cui
bernardus in alemānia multis virtutes
fecit. Ubi apud urbem spirancium tantus
erat tonitrus ibi. ut conradus rex ne pplūs
eū comp̄imēt depositu clamide eū in ppri
as ulnas susciperet. ¶ Bernardus abbas sū anastasij elect̄ in
papā romanū et fit pp̄ clxxij. et vocat̄ eu
genius tertius. Hic de claraualle fuit mo
nachus et bti bernardi discipulus vir tam
honore q̄ mēoria eterna dignus. Contra
quē romani iordanē patriciū et senatorē
eligentes ipm ab urbe deturbāt. Ipe ergo
seditione orta in pl̄o. puluerē pedū in liti
gantes excussit. et relictis eis in francia am
venit. In cui° comitatu multa signa fecit
scūs bernardus. Ad hūc papā scripsit idē
vir scūs libru multe subtilitatis et utilita
tis cui° titulus est de consid̄atione. ¶ Sub
eugenio pp̄ hui° nois tercio trāslatus ē liber
iohānis damasceni p̄sbiteri de greco in
latinū. a burgundione iudice ciue pisano.
in quo continet̄ ortodoxe fidei traditio in
q̄tuor libros diuisa. centū capl̄is distincta.
¶ Anno dñi ai°. clxlvi°. rex francor ludouic°
cepte urbis mesopotamie zelo accensus. ul
tra quida putant vitriacensis incendij cō
scia cōpunctus. apud uzeliacū affixo sibi
cruces signo cū regnū p̄cipibz et multitu
dine innumerabili trāsmarinā pegrina
cionē ꝓponit aggredi. ¶ Ecclesia tornacens
que per annos circit̄ sexcentos. a tpe sancti
medardi sub epō nouiomensi sine ꝓprio
fuerat sacerdote. hoc anno cepit hr̄e ꝓpriū
epm. Anselmo salui° abbate sū vincencij
apud lugdunū ab eugenio papa cōsecrato
et eidē urbi in epm destinato. ¶ Per idem
tempus in alemānie ptibz admirabilis
quedā virgo prouecte etatis erat. cui tan
tā diuina virtus gratiā contulerat. ut
ei laica cēt̄ illecta. mirabili trā rapta freque
us in sūmis disceret. non solū qd̄ verbis ef
fundēt. sed etiā quod scribendo latine dic
taret. ac dictando catholice doctrine libros
conficēt. Actor. Hyer fuit ut estimo sanc
ta hyldegundis. que multa feruēt̄ predixisse
de futuris. ad quā sēpsisse dicit̄ btūs bnar
dus clarevallens. Hyer ad colonienses scri
bens de futura clericor tribulatiōe dicit
q̄ clerici tyroniā absq̄ merito volūt habere
et meritū absq̄ ope. ¶ Baldebertus mar
chie comes vnici morte turbatus terram
suā regi henrico vendit. Nam filius eius
a quodā milite quē prodicriose occiderat
viuus sublatus nūq̄ cōparuit. Unde et
territuis p̄i cruce attrepit ad ihr̄lm vadit.
vbi et morit̄. Cuius terrā gaufridus et
hugo de lesmaco se dicentes hēdes repe
tunt et eam tandē obtinent. Cronogr̄ph?
Guilhelmus puer in anglia crucifigitur a
iudeis in die pasche. in urbe norwico. de
quo talis visio legit̄. De reuelatiōe īfantu
li guilhelmo puero. Cap. lxxxiiij.
Puer quida noīe guilhelmus ānor
xv. dormiens vidit virū splendidū
dicentē sibi. sequere me. Et cepit mox vide
umbrā tetrā a leua. sed ex leni visione duc
tonis sui confortatus est. De hinc vallē vid
tenebrosā ignē hinc ignē illinc aquā fri
gidissimā. ubi aīe de uno in aliud semper
transibant. Post hyer deduxit ille senior
puerū ad alia tormenta ubi vidit sedili
a ignea infinita. et plebē innumerā eisdē
pelli sedilibz. et demones monetā flāme
am de sacculis proferebant. et in ora singu
lor proiciebant. Quā illi per fauces et
guttur emittebant. sed demones utiq̄ ora
eor reingerebāt. Postea vidit a dēonibus
turres que formā pfecti hoīs habē videbā
tur in caldarias proici. et sub momento
quasi mox nati infantes apparebāt. Hec
fustibulis igneis a caldarijs erecte statum
in priorē etatē trāsformari videbant̄. et sic
sepius in caldarijs recoquebant̄. Ductus
inde ad aliū ignē vidit innumeros hoīes
in eū proiectos in singulis iūcturis dissol
ui. et itiq̄ de flāma erecte ad loca sua re
uerse sunt iūcture. Postea vidit multos
sup rotas volubiles affigi viros per viri
lia. feminas per mēbra genitalia. et oēs
clamabant ve ve. Post hoc vidit multos

super sedes igneas quasi fures in tempo
suspensis rapitibus deorsū. Alij frigore emo
rientes vestes subter positas videbāt. sed
tangē non valebant. Alij sume cruciatu
cibos desiderabiles subter positos tangere
non poterāt. et in quacūq; nāīatere positis
alijs non subuenerāt. in eadē consolatiōez
nullā recipiebant. Postea vidit murmurū
aptū qui videbat in descensu profundior q̄
sit longitudo vie a dorobergia in lundoniā
Vbi hostis antiquus sedebat in medio flāme
distentus in sex ptes. Cū autē puer staret iux
ta oram putei tremēs. teter spūs qui sinistro
lateri eius semp ab egressione dom⁹ adhere
bat. cepit eū arguere dicens. Oīa prava
semp huic puero suggessi. ea vō que confes
sus fuerat ante pascha. nā post pascha hoc
nouit. oīo tacebat. Tot tū et tanta crimia
illi adiecit. ut ad eternā dāpnationē sustī
nere credent⁹. Tunc ad āmonitionē ductoris
sui puer signo crucis se muniret puteus
non cōparuit. Ductore vō illo recedente
puer diu in tenebris stetit tremēs De visi
one guilhelmi pueri a iudeis crucifixi. lxx

Recedens autē ductor pueri xv.
ad lucidū splendorē duxit. et statī
apparuit murus infinite longi
tudinis et latitudinis. in quo nullus pate
bat aditus. Venientes illuc in momento
intra se raptos inuenerūt. In patria illa
desiderabili appinet domus rotunda que
duodecī portas habebat. sicut scriptū est ab
oriente porte tres. xij. Hanc ingressi tā am
plā viderūt. ut quotq̄t modo in mundo
homines sūt. ipsius plēe decimā implere nō pos
sent. Ibi multos in magna gloria videbat
sed alijs alios gloriosiores. Tunc vidit decē
ventorū materiias. Veniens autē ad orienta
lem portā. contra medium ostij vidit alme
quoddā civem quod viri splendidi sedebāt
qui oēs vni tanq̄ prestantissimo famulabā
tur. Ille coronā auream habebat in capite
pij crinibz aureis insigniē. Puerū in hac
visione letantē alloquit⁹ ductor sius sic.
Hic tibi locus erit. si bene vixeris. Scias
etiā hunc eē puerū guilhelmū. quē iu
dei apud norwicū crucifixerūt. Iterum
digressus ab eo statī rediit et dixit. sequere
me. quia illuc te reduci ubi te cepi iubēte

deo. Venies autē si bene laboraueris ad hanc
gloriā. Hoc ad corpus licet venitēs veneratio
est. Hic in secunda feria paulo ante nonā
dormire cepit. in tertia feria circa terciā
in facie se erigens signauit se. q̄n scilicet
tartarū vidit aptū. in q̄nta feria circa
meridiē reuixit. Anno ab incarnatione dñi mo. cxlvij cōrado
rege in purificatiōe bē marie apud fran
cenfort constituto abbas clarevallis sīlr
bernardus tam regi q̄ multis fere p̄ncipi
bus cruris affigit signū. et socij peregrina
tionis multiplicant⁹ sup numerū. Nam
lus dei exercitus ex anglia flandria atq;
lotharingia collectis secundo ydus aprilis
de tremūdo portu anglie cū ducentis fere
nauibz profectus iiij⁰ kl' maij in vigilia a
postolor ulixbonā applicuit. et eā post
quatuor mensiū obsidionē per multas ce
des per multā macerationē dei virtute
et sua industria capiūt. et cū de ipsis tūc
essent xviij milia. hostiū ducenta milia
et q̄ngentos superantes. ingressi cū ymis
ecclesiā dedicantes. epōs ibi et clericos or
dinauerūt. Ad corpa ibi orationē. tres re
cauerūt usū loquendi. Hoc āno guil
helm⁹ numonēsis comes reducto sibi pā
patu et oī honore calculo. curtusiā pe
tijt. Ibiq; deo digne et humilima paupta
te conuersans. infra āniū conuersionis sue
felicē terminat cursū vite. Conradus
rex mense maio cū multitudie immane
inbili et virtute incōparabili peregrinatio
nē aggressus. tūsito prospe borphoro dū
ad expugnandū yconiū inconsulte dui
tur cōsiptis terre germinibz. et defice
tibz victualibz cū suis fame afflict⁹ redit
et p̄sequentibz eū turcis multa milia suor
amittit. De conalio remensi et gilberto

Anno ponreta. Caplm lxxxvi.

dñi ab incarnatione cxlviij°. remis conalium a
papa eugenio celebrat⁹. In quo
consilio publice frīs bernardo confitentur
magrum gilbertū cognomēto porretā dispu
tando cū eo singulariter tanq̄ suu tpis singu
laris athleta. Hic gilbertus erat pictauoz e
piscopus. in sacris lris plūmū exercitatus. sed sub
limioza se scrutatus ad insipiētiā sibi. Siqui
dē de scē trinitatis vnitate et diuīitatis simpli
citate non simpliciter sentiēs nec fideliter scribēs

discipulis suis panes ꝓponebat absconditos et furtiuas ꝓpinabat aquas. Nec sua le quid saperet ymo q̃ntũ desipere ꝓsonis attentius fatebat. Timebat enĩ qđ apud senonas petrũ abaelardũ ei dixisse ferũt. tuam tua res agit paries cũ proximus ardet. Nouissime cũ cũ iã fideliũ suꝝ hoc ualesceret scandalũ et cresceꝫ murmur. vocatus ad mediũ est. et libꝝ tradẽ iussus in quo blasphemias enotauerat. graues quidẽ sed verboꝝ quoda tuo lucro circũseptas. Quibus ergo bernardꝰ ꝑmo quidẽ totũ quod ille verboꝝ cauillationibꝫ occultare nitebat subtilibꝫ intrognationibꝫ eliciens. deinde vo cũ suis sententijs q̃ sanctoꝝ testimonijs biduana disputatione vndiq; euicit. Considerãs aũt nonnullos ex hijs qui presidebant iã quidẽ aliud sentientes blasphemiã in doctrina. adhuc tñ cautentes iniuriã a ꝑsona actensus est zelo. et domesticã sibi galliciana seorsũ cõuocat ecclesiã. Coĩ denuq; synodo a ꝑtibꝫ decẽ proficiscentes. aliis autẽ epis et abbatibꝫ plũmis dicentes uiro dei nouus dogmatibꝫ opponitur symbolũ nouũ. Cui etiã subscribũt noĩa singulorũ. ut eoꝝ videlicet oĩm sit irreprehẽsibilis zelus cetis innotescat. Acta demũ apud eo iudicio et auctoritate vniuersalis ecclie. eorꝝ ille dãpnat. Epũs gilbertus an eidem dãpnationi consentiat interrogat. Consentiens et publice refutãs que prius sẽserat et affirmauerat indulgentiã ipe consequi maxime q; ab ijdeo cautus fuisset ea lege secandẽ disputationẽ ingredi ut promittẽt sese sine ulla obstinatione ꝓ ecclie sancte arbitrio correcturã libere opinionẽ suã. Voꝝ duoꝝ magistroꝝ petri videlicet abaelardi et gilberti porrete quidã discipuli minuũ zelantes ꝓ ipis. bto bernardo et totiꝰ cistercensi ordini postea detrahẽte reperiũt.

De fame et pestilencia illi⁹ tpis Cronoꝝphus.

Eodem anno fama Ca. lxxxvij. per deserta syrie dolo et astu grecoꝝ et crebro assultu turcoꝝ detrimenta maxima pacũt. et fame nimia cruciati. quidã equoꝝ et asinoꝝ carnibꝫ vescuntur. Sic cũ multo labore et dãpno multis fame peuntibꝫ vix tandẽ seleuciã veneruũt. et inde antiochiã et palestinã nauibꝫ petierunt. Nã anno precedenti rex eoꝝ ludouicus ꝑ germaniã egressus cũ infinitis et expeditis suoꝝ militibꝫ per vngariã profectus. cõstito bossforo. occurrit ei cõradi regis excepti et ab impatore grecoꝝ. nauibꝫ ei⁹ ihr̃osolimã fuerat ductus. Hoc quoq; anno laudunensi q̃rto nonas iulij frãs tonitruis in mõsterio sancti vincencij mõachis diurnu officiũ. cursũ cõplentibꝫ. duo ex eis subito fulmĩis ictu corruẽtes expiraueruũt. Alij quidã tacti vel territi vix cõualueruũt. Fulmẽ autẽ altaris linteũ adurente et sacrariũ penetrante. et de magna cruce partẽ. partẽ q; claustralis ostij asportante. tota dom⁹ repletur horrore. In alijs etiã locis hominibꝫ seu hominũ edificijs vel aialibꝫ fulmine peuntibꝫ malaq; solito grauiora xpianis cõtingere fuit significata. Dicit etiã ihr̃osolimis in templo dñi. siue in monte oliueti fulmĩasse. et eius infortunij ꝓsagiũ fuisse. In territorio gebenensi lupus quidã corpis magnitudine et animi ferocitate alijs dissimilis homines deuorauit. et plus q̃ xxx aias duũ sexus et etatis vita ꝓuauit. In alijs etiã locis hoc anno lupi similiter nostrũ oppatũ. Obsessa per triduũ damasco a francis et germanis ac ihr̃osolimitanis cruciis iã muris anterioribꝫ qui ortos ambiebãt. cũ in breui cuiuis capienda putaret dolo ut aiũt ꝓncipũ palestinoꝝ. obsidio remouet. Fractaq; dissessione rex francoꝝ et impator utrũ condicta die obsidendã assalonẽ cũ suis ioppe cõueniunt. sed ihr̃osolimitis mĩme iuxta condictũ occurrentibꝫ impator cõstãtinopolĩ nauibꝫ euehit. Rogerus rex sicilie exercitum nauale direxit ad fines affrice. captisq; i signu ciuitate que dicit affrica nulla. affrice clipea. aliisq; rostris pluribꝫ. archiepũs affrice qui sub seruitute romã venerat cõsecrandus ad sedẽ remittit liberũ. Item hẽricus ludouici francoꝝ regis filius contẽpto mũdi scemate pro xpo in claraualle induit monachali scemate prouectꝰ ad epatũ ciuitatis beluacice. Interĩ manuel recepto in dicionẽ curfolio. siculoꝝ naues per suos insequit. et captis nõnullis nauibus rex fuga liberat. et a rege rogero nec non a papa eugenio honorifice susapitur. ac reducatur. De raptu aĩe tundali et eiꝰ visiõe. martus. & abbatisse. Cap lxxxviij.

Anno dñi .mj°.cxlix°. qui fuit annꝰ se
cundus expeditiõis ihero solimorũ
conradi regis romanor̃. et ãnus
quartus eugenij pape. in quo anno ipse pa
pa de ptibus galliar̃ romã reuersus est.
In quo eciã anno scũs malachias in clain
uallẽ defunctus est. visa est hec visio Que
fuit metropoles in hybernia ordinacha sep
tẽtrionaliũ hybernien siũ. australiũ casa
lensis. de qua ortus fuit vir quidã tundalꝰ
noĩe. nobilis gẽne. crudelis actione forma
corpis egregius. fortitudine robustus. De
salute ãie sue nichil sollicitus. grauit̃ fere
bat si quis ei vel breuit̃ de salute ãie sue lo
queret̃. Ecclesiã negligebat. pauper̃ xpi
ner videre volebat. scurris et ioculatorib;
pro vana gloria distribuebat quicq̃ habe
bat. Vir cũ multos habẽt amicos et soda
les. imõ eos habebat vnũ. qui cõmilitonis
debito triũ equor̃ debitor erat. Hic cũ sta
tutũ prestolaret̃ terminũ. tñ facto tpe illũ
cõuenit. Qui cũ bene receptus ab eo pen
dinaret̃ trib; noctib; cepit tractãe de cete
ris rebus. Cui cũ ille rñderet se modo ad
manũ non habere qd̃ petebat. iratus re
cedebat. Debitor autẽ illũ mitigare cupi
ens rogauit eũ ut priusq̃ recedẽt̃ secum
tabũ sumẽt. Resedit. et securi deposita q̃
in manu tenebat. tabũ cũ illo sumẽ cepit.
Stntiq̃ prostratus ũisibilit̃ manũ quã ex
tenderat replicare non potuit ad os suũ
Et clamare cepit terribilit̃ suãq; securim
quã deposuerat vxori socij cõmendauit
dicens. Custodi meã securĩ quia ego mo
ior. Stntiq; corruit eius corpus exanime
ac si nũq̃ aiam hñuisset. Assunt oĩa signa
mortis. accurrit familia. tollit̃ tabus. ex
clamant armigeri. plorat hospes. corpꝰ
extendit̃. pulsant̃ signa. accurrit clerus
mirat̃ populus. tota ciuitas subita boni
litis morte turbat̃. Ab hora decima i q̃r
ta feria vsq; in candẽ horã in sabbato mor
tuus sic iacuit. talor tñ modicus in sinist̃
parte pectoris a diligent̃ palpantib; senie
bat̃. et ideo eũ subterrare noluer̃unt. Post hec
resumpsit spm̃. et debili flatu quasi per vni
us hore spatiũ respirare cepit. Mirantib;
omnib; debili intuitu circũspicẽ cepit. Ĩ
terrogatus si vellet cõmare. ĩnuit sibi offer
ri corpus dñi. Quod cũ sumpsisset et vinũ bi
bisset. cepit in graciarũ actione deũ laudare
re et dicere. O deus maior est misericordia
tua q̃ ĩiquitas mea. licet magna sit nimis
Quãtas ostendisti tribulationes multas
et malas et cõuersus viuificasti me. et de
abissis terre itẽm reduxisti me. Quod cum
dixisset. statĩ sub testamẽto oĩa que habebãt
dispsit et dedit pauperib; et se signo crucis
signari precepit. et pristinã vitã fundit̃
passus fuerat narrauit dicens

Narratio visionis tundali. De aspr̃ demonũ et an geli qui dedurit eũ. Cap lxxxix.

Dum aĩa mea corpus exuerat et il
lud mortuũ esse cognosceret̃ beatus
sui consciã cepit formidare. et qd̃ faceret
nesciebat. Timebat quidẽ sed quid agẽt ig
norabat. Volebat ad corpus redire. sed in
trare non poterat. foras exire sed vbiq; p
timescebat. Igitur flens et plorans et tre
mebunda. et quid agẽt nescia. in nullo
confidens nisi in misericordia dei. tandẽ
vidit ad se venientẽ tantũ ĩmundor̃ spirĩ
tuũ multitudinẽ. ut non solũ totã domũ
et atriũ domꝰ. sed etiã vicos et plateas ciui
tatis implerẽt. Et circũdantes miserã am
miã dixer̃unt. Cantemꝰ huic misere ãle debi
tũ mortis canticũ. quia filia mortis est
et tubus ignis ĩextinguibilis. amica tene
brarũ et lucis ĩmica. Et vndiq; ad eã stri
debant dentibus in eã. et vngulis ꝓmi
pre furore nimio genas tetervimas lani
abant dicentes. Exte misera ꝓlus q̃ ele
gisti. cũ quib; aresura intrabis in infernũ
Nutrix scandali. amatrix discordie. quod
et nos amamꝰ. Quare non superbis modo.
Quare nõ adulteraris. quare non forni
caris. Vbi est vanitas tua et vana leti
tia. vbi risus ĩmoderatus. Vbi fortitudo
tua qua plũimus insultabas. Quare mo
do nõ ũnus oculis. non teris pede. nõ digi
to loqueris. non prauo corde machinaris
malũ. sicut facẽ solebas in leuitatib; et
lecmtitudinib; tuis. Cũ hec et similia dice
rent vidit alongre venientẽ q̃ stellã lu
cidissimã. in qua statũ infatigibiles fuit
intuitus. sperãs se aliquod solacii p eã
percepturũ. Erat autẽ angelus eius. Cui

Gerrit Schuurman | Makelaar in Amst[illegible]
Oosterandelerpatroon 31 Tel 1786

Visio XXVIII Tundali

ām appropiquasset. ꝓpuo eū salutauit nomine dicens. Aue tundale. quid agis. Videns autē ille speciosū iuuenē nimis et audiens se ꝓpuo noīe salutatū. pre tōte simul et gaudio sit vīdit. Heu dñe pr̄ cirūdederūt me dolores infernī. p̄occupauerūt me laquei mortis. Cui angelus ait do me votus dñm et pr̄em. quē semp tenī habebas. et nūq̄ me talī noīe dignū iudicabas. At ille. Dñe vbi vnq̄ te vidi. aut vbi vnq̄ vocē tuā dulassimā audiui. Ad quē angelus. Ego te semp sequebar a nat̄itate tua quocūq̄ ibas. et nūq̄ consilijs meis acquiescē volebas. Et extendēs manū in vnū īmūdoꝝ spūū. qui pre cetis et verbis maledicis insultabat. etce inquit ille. meis voluntatī et consilio obtēpabas. Sed aderit tibi mūa dei. quā non meruisti. Esto igit̄ secura et leta qua pateris pauca de multis que meruerās. Sequere me et quecūq̄ tibi monstrauero mēoriē tene. qa iterū ad corpus reuerteris. Tunc illa vltra modū pterrita relicto corpe suo supra quod steterat accessit ꝓpius. Demones hec audiētes et mala que minabant̄ se non posse inferre videntes. blasphemauerūt deū. iustū eū esse dicentes. qua non reddebat sicut ꝓmiserat vnicuiq̄ sdm opa sua. Et post hec insemetipsos insurrexerūt et plagis quibus aiq̄ poterant se mutuo pulsabant. et nimio fetore vel luctu cū ingenti tristicia et indignatione recesserūt. Angelus autē precedēs dixit ad aiam. Sequere me. At illa rīdit. Heu dñe mi si precesseris isti retro me rapient et eternis ignibz me tradēt. Ad quā angelus. Ne timeas qua plures nobiscū sūt q̄ cū illis. Si deus pro nobis quis contra nos. Cadent a latere tuo mille. et decē milia a dextris tuis. ad te autē nō appropinquabit. Verūptū oculis tuis considerabis et retributionē pēoꝝ videbis. Hijs dictis ꝓfecta sunt.

De valle horribili et ponte an

Vmq̄ longus gusto. Caplm. xx.

simul ꝓgrederent. nullūq̄ pret̄ splendorē angelū lumen haberēt. venerūt ad vallē tenebrosā et terribilē valde. et optā mortis caligine. Erat autē profunda et carbonibz ardentibz plena. opaculū ferreū hīs spissitudīs sex cubitoꝝ. quod ardore nimio ipsos carbones superabat ardentes. Cuius fetor omēs q̄s hucusq̄ passa fuerat aīa tribulationes superabat. Sup illā laminā descendebat multitudo miserarū aīaꝝ. et illuc mabant̄. donec ad modū vermij in sartagine liquescerēt. Et quod erat grauius ꝓpre dictā laminā volabant̄. sicut volari solet tela per pānū. et itūm in carbonibz ignis ardentibz renouabant̄ ad tormētū. Hec erat pena patricidarū. fratricidarū homicidarū. vel facto vel consensu. et post hanc penā inquit angelus ducent̄ ad maiorē. Tu autē licet homicida sis. modo tū istā nō patieris. Post hec venerūt ad montem mire magnitudīs et honoris magni. ac etiā vaste solitudīs. qui tūsemnibz angustijs valde prebebat iter. Ex vna ꝑte illius montis erat ignis putridus sulphureus et tenebrosus. ex altera ꝑte nix gelatis et ventus horribilis. Et erat mons ille tortuosus plenus qui furcas habebant ferreas ignitas ꝙ tridentes acutissimas quibz iugulabāt aīas tūsire volentes et trahebant ad penas. et per vices de nive et grandīe mittebāt eas in ignē. et econtra. Hec est inquit angelus pena insidiatoꝝ et ꝓfidoꝝ ꝓximoꝝ. aīa illa pre timore pedetēptī angelū sequens venit ad vallē profundā et putridā nimis et tenebrosā. cui⁹ profūditatē ipa aīa videre non poterat. sonitū tū sulphurei fluminis et vlulatū paciū in eo audiebat. Fumū vo de sulphure et de tadaueribz inde surgebat fetidus. qui superabat oēs penas quas prius viderat. Ibi erat tabula longissima de vno monte in altū protecta in modū montis supra vallem extensa. qui mille passus habebat in longitudinē. in latitudinē pedē vnū. Quē pontē nemo nisi electus tūsire potest. De hoc ponte vidit aīa ista multos cadere et vnū solū presbiterū illesū tūsire. Qui erat pegrinus portans palmā. et indutus stamina. et primus aīaꝝ oēs intrepidus ꝓtransibat. Angelus autē timentē consolans aīam dixit. Ne timeas ab hac quidē pena liberaberis. sed alia pateris. Et ꝓcedens tenuit eā et vltra pontē duxit illesā. dicens. Hec est inquit vallis horribilis in

pena supbor. De bestia mōstruosa et horri
Retereūte autē bili. Cāp. xvi.
Pangelo proferti sunt per viā te
nebrosā et tortuosā et difficilē
valde. et cū multū laborarent in eundo
per tenebras. vidit aīa alonge bestiā in
credibili magnitudine et horrore intole
rabilē que maior erat oībz montibz
quos prius viderat. Oculi eius quasi vol
les igniti. ob eius valde patens et aptū
videbat posse capē nouē milia hoīm ar
matoz. Habebat autē in ore suo duos po
sitos gigantes. versis capitibz valde incō
positos. Quoz vnus hēbat caput sursū ad
superiores dentes presente bestie et pedes deor
sū ad inferiores. alius econuerso. Et erat
quasi colūpne in ore eius. qui os illud in
similitudinē trui portarū diuidebāt. Flā
ma ītertingibilis ex ore illo exibat que
in tres ptes per illas tres portas diuideba
tur. et contī ipsā flāmā aīe dāpnande
intrare togebant. fetor quoq; incōparabilis
ex ore ipō exibat. et planctus multitudīs
de ventre eius per idē os audiebat. Intus
enī erant multa milia virorz ac mulierz
dira tormēta luentiū. Ante cuius os etiā
īmūdoz spirituū multitudo aīas intrare
togentiū stabat. eas antequ intrarēt mul
tis plagis et verberibz affligentes. Cumq;
aīa tundali diu aspexisset tā horribile
monstrū. nimis exterrita dixit ad āgelū.
Dñe quare illuc appropīquas. Ad quā an
gelus. uter nrm alit explere non possumus
Hoc tormentū non ptit vitare nisi electi.
Per bestia vocat acheron et deuorat ōnes
auaros. De hac scriptū est. absorbebit flu
uiū et nō mirabit. et habet fiduciā q in
fluat iordanis in os eius. Hij vero qui in
ore eius et unt dentes apparēt contī positi
sunt gigantes. et sunt tpibz in secta sua mul
ti tam fideles fuerūt. Et cū per dixisset an
gelus accedens ppius antecedebat aīam
et stetit ante bestiā. aīa vo licet nolēs seq
batur. Et cū simul starēt ante bestiā angelq
disparuit. et aīa misera sola remānsit. De
mones aūt circūdederūt eā ut omnes rabi
di et flagellatā traxerūt secū in ventrē
bestie. Quāta vo ibi passa sit. vultus eius
et morū cōuersio postea indicauit. Passa
est ibi morsus et lacerationes omniū visorū et
leonū. serpentū et aliorz īnūmerabiliū aialiū i
cognitorz et monstruosorz feroitatū. demo
nū ictus ardorē ignis. aspiritū frigoris. feto
rē sulphuris. caligine oculorz. fluxū lacri
marū. ardentiū stridorē dentiū. copiā tribu
lationū. Ibi se miseram aīa deprecabatur
sabat. et pre nimia tristicia et despatione
genas ppias lacerabat. Et cū se putaret
ibi eternaliter dāpnatā. nescio quo ordine
extra bestiā se eē sensit. Et cū longius abes
tia iaceret debilis. apiens oculos vidit ppe il
lū qui antecedebat angelū lucis. Tūc illa
gemens licet afflicta multū laudauit dñm
de misericordia sua. angelus autē tetigit
illā et confortauit. De stagno tēpestuoso
Ieūtes et ponte periculoso. Caplm
Inde longius viderūt stagnū xcij.
amplū valde et tēpestuosū. cuius
fluctus elati non ptmittebant cernē celum.
Ibi erat plurima multitudo bestiarū terri
bilium mugientiū. ut aīas deuorarēt. Per
latū stagni pons multū angustus erat et
longus vsq ad duo miliaria. latitudo eius
erat vnius palmi. longior erat et angusti
or ejus pons superior. Eratq tabula illa plena
clauis ferreis acutissimis insertis. qui oīm
transeūtiū pedes pforabant. Omnesq; bestie
ad illū pontē cōueniebant ut tibi inde su
merent. aīas scilicet que tūsure non potemāt
Erāt āt bestie tante magnitudīs ut magnis
turribz assimilarēt. De ore ipārū exibatq;
nis tā vehemēs. ut stagnū ipm a cernētibz
bullire videret. Vidit autē ibi aīam quandā
in ponte valde ploratē et se multis trimūbz
actusantē. Eratq magno pondē manipulorz
frumēti onerata. et hūc pontē togebat tūsie.
Et ejus plantas clauis pforatas nimis vole
bat magis tri timebat in stagnū cadē. et in
ora patentia bestiarū. Querenti tundalo q
hoc eēt. dixit angel. Ista pena tibi spāliter con
digna est. et tu similibz furtū ppetrantibz
vel magnū vel modicū. Non tn eodē modo
puniūt. qui in mūmis et qui in magnis
deliquerūt. nisi illud modicū sacrilegiū
fuerit. Sacrilegij autē reus est. qui vel rē
sacratā vel de loco sacrato aliquid furatur
maxime vo rei sunt. qui sub habitu religio
nis delinquūt. Hūc pontē oportet te tūsire

et vacuā indomitū teū duce. et illesam michi
vltra pontē vedde. quia vacuā cōpatris tui a
liqñ fuisti. Ad quē tundalus. dñe nōne
ego illā veddidi. Reddidisti inquit sed quādo
illā absconde nō potuisti. Et ideo plenū non
patieris suppliciū. quia minꝰ est malū vel
le cū pferre. licet vtrūq; malū sit ante deū
Et hijs dictis ostendit ei angelus vacuā indomi
tū. tundalus ignē vellet nollet venuit vacuam
et eā quibuscūq; minis potuit instigāe conaba
tur ad pontē. Bestie vō mugientes venebāt
et ubi suū de ponte exp̄tabant. Tundalus ce
pit iter agē. sed vacua nolebat eū sequi. Cū
staret tundalus cadebat vacua. et cū stabat
illa cadebat tundalus. et sic versa vice mō
cadendo mō stando. venerūt vsq; ad mediū
pontis. Cumq; illuc venissent viderūt quē
dā qui portabat manipulos tritici sibi veni
re obuiā. Qui rogabat aiam tundali que
vacuā ducebat ne sibi pontē p̄occuparet. et
tundalus silē illū rogabat ut iter suū cō
plere eū sineret. qđ iā mediū pfecerat. Neu
ter non dico reuerti. sed nec respicē retro po
terat. Sic stantes et plorātes pontē planta
rū suarū sanguine cruentabāt. Cūq; ita
diucius starent nescientes quo vterq; alū
p̄transiret vidit tundalus angelū suū quē
retro reliquerat ante se stantē. Qui dixit
ei. Bene venias. de vacua amplius nō cures
quia nichil amplius ei debes. Cūq; tundalꝰ
ei ostendēt pedes suos diceretq; q̄ amplius
ire nō posset. rñdit angelus. Ad emissē debes
q̄ veloces fuerūt pedes tui ad effundendū
sanguinē. et ideo contricio et infelicitas in
vijs tuis. Et tangens eū sanauit eū. et sic
pcessit. Et cū duēt tundalꝰ dñe quo ibimus
modo. Rñdit angelꝰ. Quidā tortor teterri
mꝰ nrm exp̄tat aduentū. cuiꝰ hospicium
nō possumꝰ p̄terire. Qđ hospicium semper
plenū est hospitibz. sed hospes ille adhuc
alios hospites ad supplicia desiderat habere

De furno flāmuomo. Cap xviij.

Vmq; irent per loca tenebrosa et a
rida apparuit ei domꝰ aperta maxīa
quasi quidā mons ardens pre nimia mag
nitudine. rotunda q̄si furnus. Flāma inde
exibat. que per mille passus aias q̄s inue
nire poterat cōburebat. Quod videns tun
dalus dixit ad angelū. Esse appropiquamꝰ
ad portas mortis. q̄s me miserū liberabit.
Cui angelus. Ab isto quidē exteriore flāma
liberaberis. sed ip̄az domū vnde p̄ocedit in
trabis. Et cū ip̄ius accedēt viderūt carnifi
ces cū securibz et cultris. et bisacutis et do
labris et terebris et fulcibz et sorcipibz acu
tissimis. et vncis et fossorijs et cetis istru
mētis quibz aias exossare vel decollare
vel scindē vel trūcare poterūt, in medio
flāmarū stantes et sub manibz eoz mul
titudinē aiarū hec oīa sustinentiū. Quod
videns tundalus dixit ad angelū. Obsecro
dñe si placet ab hoc solo me libera supplicio.
et reteris que post hoc occurrerit me tradi
concedo. Cui angelus hoc est maius supplici
tiū oībz que hactenꝰ vidisti. sed adhuc
videbis vnū maius. Intra istud supplicium
quia canes rabidi te exp̄mūt. Tundalus
autē tremens et pre angustia defitiēs ro
gabat ne intraret sed non profecit. Demones
autē videntes eū sibi cōcessū applaudederūt
eū. et magnis cōuitijs exprobrātes eū pre
dictis instrumētis in frusta discerpserūt.
Dūs huiꝰ domꝰ dicebat̄ phistrinꝰ in q̄ erat
gemitꝰ et tristicia. fletus et stridor dentiū.
lentus ignis extrinsecus. et intrinsecus vastū
incendiū. Auditas ubi ex plebibus ibi erat.
nec saciari poterat nimietas gule. Verenda
loca doloribz cruciabant̄ p̄maximis. pu
denda ipsa putredine corrupta videbant̄
scaturire vermibz. et in ipā verenda virorꝫ
ac mulierū non solū secularū sed etiā reli
giosorꝫ dire quedā intrabāt bestie. Ibi aīa
tundali se iuste pati talia fatebat̄. sed q̄m
deo placuit, nescies quo ordine se extra tor
mēta ee cognouit. Sedebat autē in tenebris
et vmbra mortis. et videns angelū suū dixit
Heu dñe mi. vbi est qđ audiuimꝰ. miseicor
dia dñi plena est terra. Respondit angelꝰ.
Iher sententia multos decipit. Deus enī li
cet sit misericors. est tū iustus. Multa vi
dicit. sed plura condonat. Tu iuste passus
es quiaq̄ passus es. sed tūc grās ages q̄n
videbis que tormēta per misericordiā dei
euaseris. Si deus tūcta dimittēt. aut homo
iustus eēt. Et si supplicia nō p̄timescēt. q̄re
peccare timeret. vel a voluptatibz suis se au
teret. Et quid opus eēt. aut confessi penite
tēt. si deū non timerēt. Paucis in corpe

pnām non agentibz misericordiā a deo p
tāt. sed tm pro suis mitis puniūt. Justis quo
qz pro suis excessibz tpale cōmodū in corpe
degentibz iuste tollit. sed bona eis sine fine
mansura misericordiā cū angelis reseruā
tur. Multa mala opa condonat deus. nul
lū tm opus bonū ab eo irremunātū relin
quit. Nemo liber est a pēa. nec infans etā
vnius hore. Multi tm liberant a pena. ut
eos non tangat vmbra mortis. Ideo aute
iusti qui penas non paciūt post morte ad
videndū tm illas ducunt. ut visis tormētis
a quibz per dei graiā liberant magis in
ardescant in amore dei et in laude creato
ris sui. Sciat econtrario aīe eternis supplī
cijs digne. prius ducunt ad scōz gloriā. ut
visis premijs que sponte deseruerūt. ma
gis postea doleant. Nullū eni tam grue
supplicū est. qz a dei et scōz consorcio segi
tenri. Ideo ille presbit qui e primū ponte
scture tm sive vidisti ductus est ad supplicia
ut visis penis ardencius laudet illū qui vo
cauit eū ad gloriā suā. Nam fidelis seruus
et prudens ūuentus est et ideo accipiet co
ronā vite quā repromisit deus diligenti
bus se. Sed qm nondū oīa mala vidimus
pcrem⁹

De bestia alata et stagno cōgelato

Recedente igit angelo Cap xxiiij.
vidit tundalus bestiā cetis quas
ante viderat longe dissimilē. du
os pedes et duas alas hītē. collū longis
simū et vostrū ferreū et vngulas ferreas
de cuius ore flāma tetinguibilis eructu
abat. Sedebat aute hec bestia sup stagnū
glacie condensū. et deuorabat animas que
in ventre eius per supplicia redigebantur
ad nichilū. et ūm pariebat eas in stagnū
glacie congelatū. ibiq renouabant ūm ad
tormentū. Impregnabant vo oēs aīe tam
virorū qm mulierū que descendebāt in stag
nū. et ūm grauide prestolabant tempus ad
partū. Intus aute mordebant in visceribz
more viperino a prole concepta. sicq vegeta
bant miserē in vnda frigida motu maris
glacie concreta. Cumq tempus eet ut pare
rent clamantes replebāt inferos vlulatibz
et sic serpētes pariebant. Paricbāt autem
non solū femine sed etā viri. et hoc non
per mēbra que natura cōstituit tali offi

cio cōuenientia. vm etā per brachia sil'
et pectora. Exibantqz erūpentes p tunicā
membra bestie habentes capita ardētia
et ferrea. et rostra acutissima. quibz ipa
vnde exibant corpa dilaniabāt. In cru
dis aute suis habebant eodē bestie multos
aculeos. qui quasi hami retro retorti ipsas
a quibz exibant aīas pungebant. Bestie
namqz ille volentes exire tm caudas suas
non possent secū trahe. in ipa corpa vnde
exibant rostra sua ardentia et ferrea re
torquere non cessabant. donec ea usqz ad
neruos et usqz ad ossa arida cōsumerēt. Et
sic simul clamātes stridor glaciei tm
aī. et vlulatus aīarū sustinentiū talē pe
nā et mugitus bestiarū exeuntiū ab eis per
ueniebant ad celū. Erant eni in oībz dui
sis mēbris et digitis diuersarū bestiarū ca
pūm. que ipsa membra mordebāt usqz ad
neruos et ossa. Habebāt aute linguas vi
uas in modū aspidū. que totū palatū et
etiā auersias cōsumebāt usqz ad pulmo
nes. Verenda quoqz ipā virorū ac mulie
rū erant in similitudine serpentū que
inferiores ptes ventris lacerabant. et ip
sa viscera inde studebāt abstrahe. Tūc ait
angelus. Iher est pena monachorū et
monialiū. ceteroqz ecclesiasti
corū. qui mentiri deo per tonsurā et habitū
nouerunt. qui linguas exercuerūt sicut ser
pentes. et membra sua non cohibuerūt ab
īmūdis opibz. Hanc penā sustinebūt qui i
moderata luxuria se polluūt. et ideo istā
te sustinē oportet. His dictis irruūt ea
demones cū impetu. et deuorāt ea bestie
deuorandā. Cum aūt post predicta tormē
tis ceēt in ptu viperarū affunt ei angeli lu
cis et tangens ea sanauit. et se sequi precepit
Preter fulgorē aute angeli. nullū lumē ha
bebant. pgrebantqz per loca terribilia. et
multo precedentibz duriora. via valde an
gusta. et quasi de cacumine altissimi mō
tis tendente in precipicū. Qnto aute plus
descendebat illa aīa. tanto minus reditū
ad viā sperabat.

De valle fabroꝝ. Cap

Dixit aūt tundalus ad angelū. Pec
Dne quo imus. Rndit angelus. Iher
via ducit ad mortē. Et aīa. Quid
est ergo qd sptū est. Lata et spaciosa ē via

que duraț ad mortē et multi ſi qui intrāt p eam. cū neminē preter nos hic videam? Ille dixit angelus. Non de hac vita dām eſt hoc ſi de īpudica et illicita via et ſeculari vita que duraț ad iſtū. Cuntes autē longius et vltra modū laborātes venerūt in vallē fabrorū. ibiq; viderūt fabros in quib; maximū audiebaț luctus. Tunc ait angelus. Tortor iſte vocaț vulcanus. per cuius ingeniū conuenerūt plurimi. et ab ipso cruciantur. Dīne inqt aīa ſi debeo pati eius ſupplicii? Debes ait. Quo dicto precedebat eam. Illa autē plorās ſequebaț eam. Et ecce tortores cū ignitis forapicibus angelo ſcō nichil dicentes ceperūt illā et proiecerūt in caminū ignis ardentē. Et ſic ſufflantes follibz ſicut ſolet ferrū in fornace examinari. ita examinabāt eam donec ad nichilū redigerentur aīe que ibi patiebantur. Cuiq; ita liquefierēt ut nichil aliud niſi aqua appareret. iugulabantur tridentibz ferreis. et poſite ſup incudē prucabant malleis donec vicene et tricene vel centene in vnā maſſā redigerentur. et tunc quod eſt grauius nec ſic parent. Deſiderabant enī morte et īuenire non poterant. Loquebantur autē tortores ad īuicē dicentes. Iīī quid ſuffiuit? Et alij in alia fabrica rīdebant. proicite nobis ut videam ſi ſuffiuat Et proiiciebant. et alij capiebāt eas in forcipibz ferreis anteq; terrā tangeret. Et ſi aut primi ita et ipi eas ignibz tradebāt. Et ita miſē mō hinc modo illuc proiiciebantur. et vbiq; cōburebāt. donec ſimul et carnes et nerui et oſſa et pelles in fauillā redigerentur et flāmā ignis. Poſt multas paſſiōes affuit tundalo aduocatus ſuus et apprehendēs eū de medio fauille dixit. Quo vales? Nūquid fuerūt tibi tā dulcia carnis oblāmenta. ut pro eis tot et tanta mala debeas ſuſtinē? Ille penitus rīdere non poterat. quia poſt tantū ſupplicii non habebat vires ad loquendū. Tunc angelus. Conſortē. qā dīns deduxit ad inferos et reduxit. Quāuis enī magna ſint que hucuſq; paſſa es. maiora tñ ſunt a quib; per dei miſericordiā liberaberis. Et addidit. Oēs quos ſupius vidiſti iudicii dei exptāntur. ſed hij qui adhuc ſūt in īferioribz iā iudicati ſūt. Adhuc enī non peruenisti ad inferos inferiores. et more ſoluto tangens eā ac eaā conſortium precepit. De puteo infernali. Cāp xxvi.

Qumq; ſimul pgerēt et incedentes ſermocinarentur. ecce ſubitus horror et frigus intolerabile. et fetor intolerabilis et tenebre priorib; incōpabiles. et tribulacio et angustia animā tundali tuaſerūt. ita ut oīa fundamēta terre videren ſibi cōtremiſcē. et angelo p̄cedenti cōpulſa eſt dicē. Heu dīne mi quid eſt qp̄ preſoluto ſtare non poſſū? Quo dicto. non potuit se mouere pre nimia formidine. Et ecce angelus cito diſparuit et eū amplius videre non potuit. et ſtatī deſperare cepit. Non eſt eū ſapīa. non eſt ſcīa. non opus nec racio apud inferos quo illa pperabat. Audiuit autē clamores et vlulatus miſere multitudinis. et tonitruū tum horribile. ut nec p̄ nimis nīa potuit aspere. nec lingua eius enarrare. Circūſpiciens ergo ſi quo modo videre poſſet vnde venerūt. vidit foſſam quadratā et quadrangulā quaſi aſternā Que puteus putridā flāme et fumi emittebat colūpnā. que colūpna extendebat vſq; ad celos. et in ipa colūpna erat multitudo maxima aīarū et demonū more fauillarū aī flāma aſcendentiū ad nichilū redacte. et itā tadebant aī dēnubz in fornacē vſq; ad profundū. Quo viſo aīa tundali volebat se retro retrahe. ſed non valebat a terra pedes leuare. Et dū hoc ſepius temptaret. ſed fīdē nō poſſet. tumore repletā in ſemetipſa exarſit. et genas ſuas vngulbz lacerās clamauit. Ve mihi quare non morior. que me decepit demencia? Audientes hec demones qui eū flāma aſcendebat circūdederūt eā aī inſtrumētis quib; aīas ad tormētā rapiebāt dicentes. O miſera aīa penis et cruciatibus digna. vnde huc veniſti? Nil adhuc exptus es. adhuc videbis dignū opib; tuis tormētū de quo exire non potis. nec in eo perire. ſed ſemp in cruciatu viuens ardebis ſine refrigerio. ſine luīe. ſine conſolacōe ſine oīi auxilio. Nullā deinceps miſericordiā ſperare potis. Appropinquaſti enī vſq; ad portas mortis. et infernis inferioribz preſentaberis ſine mora. Qui te huc adduxit ipe te detinet. liberet te ſi poteſt de manibz noſtris

non videbis eū amplius. Et ad īmicū loquebant. Quid ampliꝰ moram? Trahamꝰ eum et demꝰ eā lucifero deuorandā. Et sic arma vibrantes. minabant illi morte eternā. Ipſi autē īmūdi ſpūs erāt nigri ſicut carbones. oculi eoꝝ ut lampades ignis ardentes. dentes eoꝝ niue candidiores. caudas habebant ut ſcorpiones. vngues ferreos valde acutos. alas ut vulturis. Interea affuit angelus dñi. qui fugatis ſpiritibꝫ tenebrarū conſolatus eſt ream ſuā dicens. Gaude et letare filia lucis. quia miſericordiā et non iudicū conſequeris. Penas quidē magnas videbis ſed eas non patieris. Veni ergo et oſtendā tibi peſſimū tyrānī genus inimicū Et precedens ad portas inferi dixit. Veni et vide. ſcio tñ q nullū lumen hijs qui huc deputant lucet. ſed tu potis eos vidē et ipſi non videbunt te. De pnape tenebrarū et ſotijs eius in penis. Caplm xxvij.

Propians aūt aīa vidit pnapē tenebrarū et profundū inferni. Que aūt et qualia ibi vidit laudictu tormēta. ſi centū capita. et in vnoquoq capite centū linguas quis habet. enarrare nullo mō poſſet. Ibi viſus eſt princeps dyabolus q magnitudine precellebat. oēs beſtias quas ante viderat. cuius corpis q̄ntitatē. ipſa que viderat aīa nichil ſciebat compare. Erat illa beſtia nigerrima ſicut carbo. formā hūs humani corpis a pedibꝫ uſq ad caput. excepto q plurimas habebat manꝰ. habebat etiā et caudā habebat nō minꝰ mille manibꝫ. habebat q in longitudine q̄ centū cubitos. in groſſitudine decē. Unaquaq manꝰ digitos vicenos habebat. et digiti eius habebāt in longitudine centenas palmas in groſſitudine denas. Habebat vngues lanceis militū groſſiores et longiores. et ipſos ferreos in pedibꝫ totidē. Roſtrū eius nimis longū et groſſum. cauda aſperima et longa ad nocendū aīabꝫ aculeis acutiſſimis ꝓpanta. Jacet aūt illud horribile monſtrū ſup tratē ferreā ſuppoſitis ardentibꝫ prunis. et ab īnumerabili multitudine demoniū follibꝫ ſufflantiū. Circundat autē ipm tanta multitudo aīaꝝ et demoniū. q nulli credibile eēt q mundus tot aīas parere poſſet a pncipio. Ignatus ē autē ille hoſtis antiquus per ſingulas membrorū iūcturas cathenis ferreis et ereis ignitis et valde groſſis. cūq ſic verſat in ardoribus et vndiq cōburit. nimia exardeſcēs ira vertit ſe de vno latere in aliud latus. et oēs manꝰ ſuas in illā multitudinē animarū extendit. easq repletas aīabus cōſtringit. ſicut ruſticus ſtiens racemos cōprimit. ut inde vinū eliciat in tanctū ut nulla ſit ibi aīa que tali cōtritione non ſuſpiret ſufflet et ſpergit aīas in diuſas pites gehenne. et ſtrū eructuat ille putes de quo predixim ſetidā flāmā. Et cū rem hit anhelitū ſuū dira illa beſtia retrahit ad ſe oēs aīas quas ante ſperſerat. et cū fumo et ſulphure in os eius cadētes deuorat. Sed et quecūq manꝰ eius effugiūt ne ſtringāt illas cū cauda ſua ꝓtrit. et ſic miſeram beſtia patiens ſemp ꝓtrit. et tormēta aīabus inferens in tormētis omnibꝫ ſuis oēs cruciatur. Tunc ait angelus ad aīam. Vis eſt lucifer pncipū creaturarū dei qui verſabatur in delitijs paradiſi. Qui ſi ſolutus fuit celū ſimul et terrā uſq ad inferos cūcta ꝓturbaret. Vij autē qui cū eo ſiunt ꝓtim ſē angelū tenebrarū ꝓtim filij ade. et iā iudicati ſunt et multos alios erpāunt. qui vel xpm negauerūt. vel negant cū opa fecerūt. ꝑ paſſi ſunt autē ea que vidiſti prius minora tormenta. et poſt ducti ſunt ad iſta. De quibꝫ tormentis nullus qui ſemel ea intuit. ꝑ ipſe exire potuit. Vij ſunt prelati et pnapes malitie de quibꝫ ſcriptū eſt potentes potenter tormētur patienter. qui non bene vſi ſūt potentia ſibi a deo data. Tunc ait aīa ad angelum. Quare potentia non bonis datur. ut bene ꝑficiant. Reſpondit angelus. Aut ſubditoꝝ culpe hoc exigūt ut bonos rectores non habeāt. aut ipſis bonis in hoc ꝓficiat. ut ſaluti aīaꝝ ſuaꝝ melius proꝑdeant. Vir autē infelix princeps tenebrarū dictus eſt non ꝓpter potentiā quā habeat. ſed ꝓpter primatū quē tenet in tenebris. Omnes autē alie pene. q̄ius maxie ſint. reſpectū hui⁹ pro nichilo cōputātur. Ad hec aīa. Verū certe eſt. nam videre loncū iſtū tñtūmodo magis me contribat. et fetorē eius ſuſtinere plus me grauat. q̄m pati oīa q̄ ante patiebar. Unde rogo ut ſi pt fi
evi hinc me ſubtrahas cito. et hinc me am

plus cruciari non pmittas. Hic enī video multos cognitos et sodales et notos meos quos mecū in seculo gaudebā habe socios. quoꝝ hic consortiū multū abhorresco. Sed autē pro certo q nisi michi diuina misericordia succurrat meritis meis exigentibz non minꝰ ista patiar q ipi. Ad quā angelus. Veni o felix aīa cōuertē in regem tuā quia dīs benefecit tibi. Non enī hec passeris. neq amplꝰ nisi promeruieris ista videbis. Hucusq vidisti tymicoꝝ dei cruciatē. ām odo videbis gloriā amicoꝝ di.

De statu mediocriū bonoꝝ et malorū. Ca xc

Quisa aīa sequebat angelū viii. precedentē. Et cū non longe pergerent fetor euanuit. destructis q tenebris lux apparuit. fugatoq timore securitas redijt. Et tristicia depositā aīa ilā repleta est gaudio et letitia. ita ut se tā cito mutatā miraret et diceret. O dīne quo tā cito mutata sit. Cui angelus. bñ dicta sis ne timueris. hec est mutatio dexte excelsi. per aliā viā redire debem in regionē nostrā. Tu ergo bñdic deū et seqre me. Euntes autē viderūt murū nimis altū. et infra murū ex illa pte qua venerāt erat pluriima multitudo virorū ac mulierū pluuiā et ventū sustinentiū. et erant valde mestes famē et sitim sustinētes. lumen tū habebant. et fetorē non senciebāt. Tunc ait angelus. Isti quidē mali fuerūt sed non valde. honeste vixerūt. sed bona tēporalia pauperibz non tribuerūt. et ideo per aliquot annos patient pluuiā et ventū famē et sitim. sed post ducent ad magnā requiē. Euntes paululū venerūt ad portā que vltro aperta est eis. Quā cū intrassent viderūt campū pulchrū odoriferū floribus plenū. lucidū et satis amenū. in quo multe aīe erāt virorūq sexus exultantes. Et nox ibi nūq fuit. neq sol illuc occidit. et ē ibi fons aque viue. Tūc ait. Hic habitāt boni sed non valde. qui de cruciatibz erepti nondū merent sanctoꝝ consortio cōiungi. Fons iste vocat viuens. Si quis ex hac aq̄ gustauit viuet ēternū. nec sitiet vltra. Et procedentes paululū viderūt lacus sibi notos. inter quos erant contober et donatus reges. Quibz visis ait aīa ad āgelū. Dñe quid est hoc. Isti duo viri erant in vita sua nimis crudeles. et inter se inuicem multū inimici. Quo ergo merito hic venerūt. Respondit angelus. De hac ymitacia ām morte penituerūt. Contober aūt diu languit. et votū vouit q si viuet monachus fieret. Donatus aūt per multos annos in vinculis religatus. oīa quecūq habuit dedit pauperibz. et ideo iusticia eis manet in selō seli. et tu narrabis viuentibz oīa hec.

De statu chormaci regis. Ca. xcix.

Cum aūt modicū procederēt videbāt domū mirabiliter ornatā. cuius parietes et oīa structura ex auro et argento erant. et ex oīm lapidū pretiosoꝝ generibz. Sed fenestre ibi non erant nec ostiū. et cū oēs qui intrare volebant intrabant. Erat autē intus tam splendida ac si non diu vnus sol. sed qua si ibi multi splenderēt soles. Erat q̄ intꝰ ampla et rotunda. et nullis voluptuis fulta. et totū erā eius vestibulū auro et lapidibz pretiosis erat strutū. Circūspiciens aūt tundalus. vidit vnū sedile aureū cū gēmis et serico. et oīmbz ornamentis ornatū. et regē chormacū in ipso throno sedere vestitū mundis vestimentis et pretiosissimis supꝰ omne pretiū terrenoꝝ. Et cū staret admirans venerūt plurimi in domū illā cū muneribz ad regē et offerebant singuli cū gaudio munera sua. Et dū staret tundalus diutꝰ ām dnīm suū chormacū. erat enī dīs suus in selō. venerūt multi sacerdotes et leuite solēpniter induti sicut ad missā tantā dā cū sertis tasilis et alijs ornamentis valde pretiosis. Et ornabat vndiq domus illa regia mirabili ornamento. Ponebāt enī tiphos et calices aureos et argenteos et pixides ebureas supꝰ papillos et tabulas. et sic dom illa ornabat ut si maior glā in regno dei non eēt ista posse sufficere vidētur. Oēs ergo illi qui ministrabant ām regē venientes et genua flectentes dicebant. Labores manuū tuaꝝ quia manducabis btūs es et bene tibi erit. Tunc tundalus ait ad angelū. Quor dīne de tot ministris inter quos nec vnū de familia sua video noscō. Ad hec angelus. Non ista de sua fa

milia sunt sed pauper xpi et pegrini q̄bz
ver bona sua largiebat̄. et ideo per ma
nū eoz retribuit ei merces eterna. Tunc
ait tundalus. D̄ne passus ne est dns mes
aliqua tormēta post mortē. Passus est in
quit. et adhuc cotidie patr̄. et adhuc pati
et̄. Exp̄ta paululū et videbis. Et cum pau
lulū exp̄tasset obscurata est dom⁹. et oēs
habitatores eius illuc consternat̄ sū. Et ver
ō tristatus eriuit ai fletu. Quē cum tūda
lus sequeret̄ vidit hanc multitudinē quā
ante oculis viderat expansis in celū ma
nibus deuotissime deprecantē deū et dicentē
D̄ne deus omp̄s sicut vis et sicut scis misе
rere servi tui. Et respiciens vidit regē ig
ne vsq ad umbilicū. et ab umbilico sur
sū alicuo indutū. Hanc penā inq̄t ange
lus cotidie patit̄ per tres horas. et p horas
viginti et vnā in die requiescit. Et hoc
deo. quia legitimi cōiugij maculauit sa
cramentū. Ideo patit̄ ignē vsq ad um
bilicū. Cilicium vero portat. quia iussit in
trusi comitē iuncta scī patricii. et pre
uaricatus est iusiurandū. Ceptus hijs
duobz ait̄a ei crimina dimissa sūt. sed iā
ascendam⁹. De visione glorie scōz. ca. c.

Et ai paululū processisset̄ viderūt
murū nimis altū et nimis pre
clarū. Erat enī argenteus totus
splendidus valde et decorus. Et ai nulla
porta ibi appareret. tundalus tñ nesciēs
quo modo intrauit. Et circūspiciēs vidit
choros sanctoz. exultanciū et dicentium.
Gloria tibi deus pater. gloria tibi deus filі.
gloria tibi spūs scē deus. Erant aūt viri et
femine vestiti candidis vestimētis et pre
ciosissimis sine macula et virgā. rotundi et
hilares. gaudētes semp. et scām trinitatē
laudantes. Candor autē vestimētoz sicut
nix recens erat percussa solis radio. Voces
vero consonantes q̄ musicā melos redde
bant sonos. Claritas aūt iocunditas ame
nitas et hilaritas. pulchritudo honestas
sanitas. eternitas vnanimitas oīmbus
erat equalis et caritas. Odor illius ampli
vbi erant isti. superabat oīa aromata et odo
ramenta. Tunc tundalo ait angelus. Hec
sūt gaudia cōiugatoz qui fidē cōiugij ser
uauerūt. et familias suas in timore dei
bene et iuste rexerūt. et bona sua pauperibz
et ecclesijs xpi cōmuerūt. qui i iudicio au
dituri sū. Venite benedicti pīs mei. percipite
regnū quod vobis paratū est ab origine
mundi. Tundalus aūt multū rogabat ut
ibi remaneret. sed non obtinuit. Post hec
profecti sunt. Videbat̄ autē eis nullus labor
in ambulando. Et quacūq ptransibant
inclinatis capitibz et letis vultibz ai igen
ti gaudio occurrebant. et eā ppio nomi
ne salutabant. et deū qui eā liberauerat
glorificabant dicentes. Laus tibi dne ver
glorie eterne glorie. qui non vis mortē pcatoris ſ
ut cōuertat̄ et viuat. Qui sedim miseriaz
diā tuā ab inferni cruciatibz aiam istā
eripe dignatus es. et scōz tuoz consortio
sociare. Cū autē sic plurimas turbas per
transissent apparuit alius murus tā altus
ut primus sed de auro purissimo et pcla
rissimo. ita ut magis deliraret̄ quecūq
vidisset aīa in solo nitore metalli q̄ in oī
gloria quā ante viderat. Cūq; simili mō
intrassent illū ut primū. apparuerūt illic
plurima sedilia de auro et gēmis. et ver
sis lapidū preciosoz generibz cōstructa.
et preciosissimis ornamētis coopta. In q̄
bz sedebant seniores viri et femine vestiti
cis et stolis candidis et varijs et vnu
sis ornatibz. qualia nec ante vidēt. nec
cogitare poterat. Et erat facies vnius quq
q̄ splendida sicut sol splendens in meridie.
et capillos habebant auro similimos et
coronas aureas hijsdē gēmis ornatas.
Sed et lectoria posita erant circā eis aure
a. quibz suppositi erant libri luteis aureis
scripti. et cantabant dño alleluya cū no
uo cantico et cā dulci melodia. ut cuncto
rū preteritoz obliuiscer̄ aīa que semel
audiret voces eoz. Tunc ait angelus ad
tundalū. Isti sunt sci qui pro testamēto
dei sua corpa tradiderūt et in sanguine
agni lauerūt stolas suas. et continētes
qui de seculari vita ad dei seruitiū cōuer
si sunt. et qui semetipsos cū vicijs et con
cupiscencijs crucifigentes sobrie et iuste
et pie vixerunt. Adhuc de eodem. Cap.

Dum autē tundalus curiosius ci
circūspiceret vidit quasi castrū et
papiliones plurimas. purpura

et bisso et auro et argento et serico mira varietate confecta. In quibz cordas organa et tympana et cytharas cū organistis et cymbalis tenentes. Cetā quoq; oīm musicoz genera. suauissimis sonis audiuit cōtinentes. Et quesiuit que hec essent. Cui angelus. Iste est religiosoz requies monachoz et cōuersoz canonicoz et sanctimonialiū. qui promissā obedientiā hijs qui p̄fuit hilariter et deuote impenderūt. et qui magis studuerūt subesse q̄ p̄esse. Qui voluntatē p̄priā relinquūt et aliene obtemperant. qui dū sunt in corpe celestia sapiūt. qui refrenant linguas suas non solum a malis sed etiā a bonis p̄pter tristarum amorē. Tunc ait tundalus. Dñe si tibi placet volo p̄pius accedē. et eos qui intus sunt videre. Placet inquit ut videas eos et audias. sed non ītrabis ad eos. Iste quoq; frequentē p̄sentia sce trinitatis. et qui semel ad eos intrauit. oīm īmemor pretitoz ulterius nō disiūgetur a consortio scoz. nisi forte virgo fuit. et cōiungi mereat chorus angelorz. Et accedentes p̄pius viderūt utriusq; sexus aīas que assimulabant angelis. quarū splendor et odor delectabilis. et sonus suauissimus. oēm gloriā quā ante viderāt superabant. Oīa instrumēta nemine tāgente sonos reddebant. sed hymnū oēm dulcedinē superabant voces ipsoz spūū. quibz nullus labor erat in exultatione vocū. nec labia videbant moueri. nec manus ad īstrumēta musica leuare cernebant. et tñ ad libitū cuiusq; melos reddebant. Firmamētū q̄d erat sup capita eoz multū splendebat de quo cathene pendebant auri purissimi virgulis argenteis intimixte. pulcherrima varietate contexte. de quibz cyphi et phiale et tintinnabula et cimbala et lilia et speculi pendebant aurea. Int̄ quos multitudo maxima versabat angelorū volancia et alas aureas habentia. Qui leni volatu ītra thenas volantes. suauissimā atq; dulcissimā audientibz reddebant sonū. Cū ergo tundalus nimis delectatus vellet ibi stare. dixit ei angelus. Respice. Et respiciens vidit vnā arborē maximā et latissimā. frondibz viridissimā. floribzq; pulcherrimā. omniq; fructuū generibz et frugū fertilissimā. In cuius frondibz aues multe diuersoz colorū et diuersarū vocū generibz cantantes et organisantes morabant. Sub cuius ramis lilia et rose. et cetera herbarū speciesq; odoriferarū genera oriebātur. Et sub eadē arbore viri multi et femine in sellis aureis et eburneis semp benedicentes et laudantes deū pro vniuersis beneficiis et donis suis. Et habebat vnusquisq; coronā auream in capite suo mirabiliter ornatā et sceptrū aureū in manu sua. et erāt vestiti talibz vestimētis quibz ante fuerāt visi monachi. Tunc ait angelus ad tundalū. Hec arbor typus est sce ecclē. hijs q̄ sub ea sūt constructores et defensores ecclesiarū. Qui pro beneficijs que suis ecclesijs largiti sunt fraternitatē ipsoz consecuti sūt. quia per illoz cōmonitionē secularē habitum reliquerūt et religiose vixerūt. Inde et

Omnes profecti fuissent odem. Cij.

viderūt murū altitudine pulchritudine et splendore cetis dissimilem. Erat nāq; ex oīm lapidū preciosoz generibz constructus. variis coloribz metallis mirabiliter compositis. ita ut habē videretur aurū pro cemēto. Lapides eius erāt cristallus crisolitus. berillus et iaspis. iacinctus et smaragdus. saphirus onichinus topatius. sardius crisoprasius et ametistus. turcatus atq; granatus. Hijs et similibz splendebat murus valde. et mentes intuentiū multū in se prouocabat. Ascendētes igit̄ murū viderūt procul dubio quod oculus nō vidit. nec auris audiuit. nec in cor hoīs ascendit que p̄parauit deus diligentibz se. Viderūt ibi nouē ordines angelorz et bton spūū cū illius īmixtoz. Et audierūt ibi verba ineffabilia. que nō p̄t hō nec etiā licet hoī loqui. Dixit angelus ad aīam tundali. Audi filia et vide. et indina aurē tuā. et obliuiscere p̄plm tuū et domū p̄ris tui. et cōcupiscet rex decorē tuū. Ecce patet q̄nta sit amenitas iocunditas. dignitas. sublimitas interesse chorīs angelorz et oīm scoz. et q̄d omē precellit gaudiū eū qui panis ē angelorz et vita oīm sentire clementē et piū. Ab illo autē loco in quo tūc stabāt nō solū oēm quā ante viderant gloriā. vm et p̄dicta supplicia videbant. et q̄d magis mirandū

est ipm orbem terrax quasi sub uno solis va
dio videbant; sicut scriptū est; cernēt terrā de
longe. Non erū pt quisq; creature visum
obtundē. qui semel concessū est oim creato
rem videre. Et miro modo aī surrexit eodē
loco in quo prius steterāt. non se vertentes
in aliquā partē. sūctos tū ex eodē loco aī
et retro positos videbant. Non solū autem
visus vim eaā oim rerū sua dabat insoli
ta. ita ut non eēt ibi opus interrogare a
plius aliqua. sed oīa sciebat ibi tundalus
apte et integre quāq; volebat. De quatuor
epis quos ibi tundalo cognouit. Cap. Cuj.

Qum autē tundalus ibi eēt apparuit
ei suus ruadanus confessor cū magna letitia salutūs. et amplectēs eū
intime caritatis visceribz ait. Dns custodiat introitū tuū et exitū tuū. ex hoc nūc et
usq; in sclm. Ego sū ruadanus patronus tuus.
cui iure debitor es sepulture. Et cū hoc dix
isset. stetit nichil amplius dicens. Tunda
lus autē respiciens vidit scm patriciū hi
bernie sui aplm cū magna turba epoz.
inter quos quatuor sibi notos vidit; id est ce
lestinū qui fuit archiepus ardinache.
et malachiā qui celestino successit. Qui
romā veniens tpe innocentij pape. legatus
et archiepus ab ipo est constitutus. Qui o
nia que habē poterat scis et pauprbz diui
debat. Hic constructor erat. xlviij. ce
nobioz. monachoz. canonicoz. scīmonialiū.
quibz oīa necaria prouidebat. et nichil oīo
sibi retinebat. Ibiq; vidit xpianū lugdunē
sem epm sirem predā malachie uterinū.
mire cōtinencie virū. et voluntarie paup
tatis amatorē. et neemiā duanensis diui
tatis anastitē virū simplicē atq; modestū.
sapiā quoq; et castitate pre ceteris fulgentē.
Hos quatuor cognouit epos. eratq; iuxta
eos unū sedile mirabiliter ornatū in quo
nemo sedebat. Et dixit tundalus. Cuius est
istud sedile. et quare sic vacat. Rndit suus
malachias. Cuiusdā de filiabz nris qui non
dū migrauit a corpe. sed hic hic sedebit cū
migrauit. De reditu aīe ad corpus. Cap.

Qum autē in hijs omnibz aīa tunda
li valde delectaret affuit angelus
domini qui eā antecedebat. et blan
de illam alloqns ait. Vidisti hec oīa. Et illa
vidi dne. Obsecro sine me hic esse. Cui an
gelus. Debes ad corpus tuū redire. et oīa
que vidisti ad vtilitatē proximoz meoz ti
nere. Quo audito aīa tristis et flens rū
dit. Dne quid tanti mali egi. ut relicta tu
a gloria ad corpus redeam. Ad quā ange
lus. Hāc non merenti intrare nisi virgies
qui corpa sua ab oī imundo tactu. et corda
sua ab omi imundo affectu custodiūt. et aduru
magis pro tanta gla q̄ coinquinari ali
qua turpi concupiscencia voluīt. Quod tu
noluisti facere et verbis meis credere. et ideo
non potis hic remanere. Reuertē ergo ad cor
pus tuū. et abstine ab hijs que ante fuis
bas. Consiliū meū et auxiliū tibi non dee
rit. sed pcialiter atq; fideliter tibi remane
bit. Et cū hoc dixisset angelus cōuersa aīa
statī se sensit mole corpis se esse grauatam.
Nullū intuallū. nec vllū tpis intercessit
momentū. sed in uno eodēq; tpis puncto in
celis loquebat ad angelū. et in terris se
sensit induere corpus suū. Tunc ipa debi
lus corpales aperuit oculos. et suspirans
nichilq; dicens respexit clericos circūstan
tes. et suspsit corpus dnī cū gratiaz actiōe.
Et oīa que habuit dispsit et dedit paupri
bus. et signū scē crucis vestimētis suis q̄
videbat suspaffigi iussit. Cuncta que
viderat et que retinē poterat nobis post
modū recitauit. bonā vitā nos ducē mo
nuit. et verbū dei qđ ante nesciebat cū mag
na deuotione et hūilitate ac sāa predicabat.
Nos autē quia vitā eius imitari nō possumus
hec saltē ad utilitatē legentiū scribē studuimus.

Actor. Hec autē visio et hmoi similes apud
doctores nros aliqūpnā pacium. nullū pen
sus loci vel statūs aīaz esse ponētes medi
nī purgatorii et paradisi. q̄nus bīus bernar
dus in quoda sermone de omnibz sis cōtenti
nuere videat. Explicit visio tundali. De
scō malachia archiepo. Actor. Cap. Cv.

Porro sancti malachie vitā qui
anno predicte revelationis dictus
est obijsse bīus bernardus clareval
lensis descripsit. de qua hic pauca inserui
hui medi. Bernardus. Semp quidē opere
pretiū fuit illustres scoz describē vitas ut sit
in speculū et exemplū. ac quoddā velut cō
dimentū vite hoim sup terrā. Per hoc enī

quodāmodo apud nos etiā post mortē vi
uūt. multosq; ex hijs qui viuentes mortui
sunt ad veram vitā prouocant et reuocāt.
Verū nūc maxime id requirit ritas
sanctitatis. et nīa plane etas īopes vivos
Quē enī michi ostendas vel de illoz nu
mero qui videnī data in lucē geniū. nō
magis de sublimi fumantē q̄ flāmantē?
Et si lumē qđ in te est inquit tenebre sūt
q̄nte sunt tenebre. Nisi tu illos forte qđ non
credo lucē diceris qui questū estimāt pie
tatē qui in hēditate dnī non que dnī sed
magis que sua sunt querituntur. Quid dico
que sua sunt? Perfectus sit et suūs etiam sua
querens suaq; retinens si ab alienis corma
nusq; cōtineat. Meminerit tūi qui sibi hyu
usq; forte puenisse videt. eundē erigi stā
tis gradum. et ab ethnico. An non milites
suis iubentī contenti forte stipendijs. ut sal
ui fiant? Magnū vō ecclē doctori si sit sicut
unus militū. aut certe quod ad illoz imype
riū pphetā loquit sicut pplus ita et sacerdos
fuerit. Quē item das nī contentū nāturijs.
contēptorē supfluoz? Lex tūi prefixa est ab
aplis aplorū successoribz victū et vestitū
habentes inquiūt hijs contenti simus. Ubi for
ma hec? In libris ternimus eam. sed nō in vi
ris. Habes vō de iusto quia lex dei eius īcor
de ipsius et non in codice. Nec pfectionis ig
gradus. pfectus carere ecā necessarijs pa
tus est. At gratis istud. Vtinā supfluus pona
tur modus. vtinā non cupiamus in īfinitum.
Optimus hodie est. qui non est nimis malus.
Unde q̄m a terra deferit suūs. videor michi nō
supuacue ex hijs qui empti sūt de terra re
uocare ad mediū epm malachiā virū vē
sanctū. et nīoz quidē tpm singularis sapie.
qui lucerna ardens et lucens. nec tūi ertinc
tā est sed submota. De bonis eius ijcijs. Cap

Hic ortus est de hibernia Cui . .
de pplo barbaro. ibiq; educatus.
et hīis edoctus est. Cetim de natali
barbarie trahit nichil. non magis q̄ de sa
le marino pisces maris. Parentes tūi illu
stres fuerūt genere et potencia magni. iux
ta nomen maginoz qui sunt in tera. At mī
tā mente q̄ sanguine generosioz. satage
bat in ipo īsio notus facere paulo vias vi
te. Itaq; agebat senem moribz puer annis
expers lasciuie puerilis. Erat autē homo ī
ciuitate ardinacha in qua alitus est ma
lachias vir sāis et austere admodū vite.
Qui cellā hīns iuxta ecclesiā seruiebat deo
ieiunijs et oraconibz et obsecracionibz die
ac nocte. Ad hūc se contulit malachias.
ab eo formā vite acceptuius. Sedituq; et ip
se soliturius. sed intra paucos dies habuit
imitatores non paucos exemplo siu puoca
tos. Tandē ordinatus est sacerdos annos
natus quasi xxv. Cui eiā epūs vices suas
cōmisit seiare semen sūm in gente non sūa.
et dare rudi pplo et sine lege viuenti. legē
vite et disapline. Suscepit ille mandatū
tūi oī alacritate sicut erat spū feruens. nec
talentis inubans sed inhians lucris. De
niq; tūi esset ei studiū et zelus maximus
circa cultū diuinoz et veneracionē sacra
mentoz. ne forte de hijs aliquid cōstitueret
vel doceret secus q̄ vitus habet vniūsalis
ecclesie. subijt aūm adire epm malchū. q̄
se plenius de omībz informaret. Hic erat
qui de habitu monachali in tonensi mo
nasterio assūptus est in epm in lesmor ci
uitatē. Ibi tanta ei desup collata est grā.
ut non modo vitā et doctrina sed et signis
claueret. Nā puerū mente captū ex hys q̄s
lunaticos vocant int confirmandū sacra
unctione sanauit. et surdo auditū restitu
it. In quo idem mirabile quoddā confessū
est. q̄ cū suūs vtriq; auriculē hinc inde di
gitos īmisisset. duos q̄ pollicellos ex ipo cri
pe senserit. Pro hijs et huiusmodi fama
crebrescente nomē grande adeptus est. ita
ut ad eū scotia hibernia confluerēt. et tanq̄
unus oūm pater ab omībz coleret. Ad hunc
ergo malachias puenies benigne a sene
susceptus est. et annis aliquot cū eo māsit.
ut per hanc tpis morā de pectore veterano
sapiam hauriret. De sorore sua mortua et
deo per eū reconciliata. Caplm Cvij . .

Mortua autē sorore eius. non ptere
undā de ea vidit visionē. Huiq; si
dem sāis mane exhorruerat vi
tam et tanto zelo ut se deuouerit non visu
rū eā in carne viuentē. At illa carne solu
ta etā solutū est votū. et cepit videre īspū
quā in carne noluit. Quadā nocte audiuit

per somp̃nū voc̃ sibi dicentis sororē eius stare foris in atrio. et ee per totos xxx. dies nichil gustasse. Qui euigilans ato intellexit cuius esse inedia marceret. et diligenter discusso nūo dieī quē audierat ip̃m ee repperit. ex q̃ po ea panem viuū non obtulisset. Tūc ille qui sororis aīaz non oderat sed p̃cīn. benefitiendā quam intīmiserat rursū adorditur. Nec frustra Non multo enī post visa est illi puenisse ad limen ecclē. nedū tīn posse intrare. apparere etiā in veste pulla. Cumq; ille perseueraret. curans ne qua die solitū stipe frustraret. sīdo vidit eā in veste sub candida ad missā quidē intra ecclesiā. sed altare contingē non p̃mitti. Terao quidē visa est aggregari cetui candidator. et ī veste candida. Videns igit̄ lōr q̃tū valet dep̃ māo iusti assidua. Vere regnū celor vim patit̄ et violenta rapiūt illud. Nonne tibi videt̄ malachie oratio vic̄ quodāmodo effractoris telestabz exhibuisse portis q̃n per cattrix mulier firmiternis obtinuit armis q̃d suis meritis negrabat̄. Hanc vim ihesu bone tu qui patenis fores. validus et pius ad saluandū. fatiens misericordiā et potentiā in brachio et in sacramento tuo seruās sās qui in terra sunt vsq; ad consūmationē seculi. Hoc plane est sacramentū potens p̃tm cōsume. debellare ne veas p̃tates. inferre celis reuertentes de terra. De mōsterio ab eo cōstructo et q̃busdā eī miraculis. Cap. Cviij.

Ditues et potens qui locū bencor et possessiones eius tenebat ispiratus a deo confestī in manus malachie sua oīa dedit et se quoq;. Et is auūculus eius sed malachie spūs q̃ armis ꝑpotentis pluris fuit. Ipm quoq; locū bencor tradidit et p̃nceps ut edificaret et mōsterū ibi vel potius reedificaret. Nempe nobilissim extiterat ante sub p̃mo p̃e congello multa milia monachor generans. multorū monasteriorū caput. Nec modo in p̃fatas sed in exteras eiā regiones quasi īundatione fm. illa se sanctor examina effudebāt. Et quia ad has nras gallicanas ptes sanc̄ columbanus ascendens luxouiense construxit monasteriū. suis ibi in gentem magnā. Auit enī tam magnā fuisse. ut succedentibz sibi viassim choris continuarē tur solēpnia diuinor. ita ut nec mometū quidē diei ac noctis vacaret a laudibz. Per de antiqua dēi sint bencorensis mōsterij gloria. Hoc olim destructū a piratis ob insignia dignitatis antiq̄ priuilegiū. malachias veluti quandā replantaturus paradisū. amplerus est. et q̃a multa corpa sanctor dormirent ibi. Nam ut taceā illa que in pace sepulta sunt. ferē nongentos simul vna die a piratis occisos. Tenet quidē ingens illius loci possessio sed malachias solo contentus loco sancto. totius possessiones in terra altī cessit. Ipse vero decem tiratī sanc̄ fr̄ibz assūptis. veniens ad locū cepit edificare. Vbi dum quadā nī in securi ipe secaret. casu ex opa rijs vnus illo vibrante in aere securī locī incaute occupauit. in quo ictus destinabat Et cecidit sup spinā dorsi eius tanto vtiq; ipetu et sonitu. q̃nto conatu ille ipingē valuit. Cecidit ille. et acurrere oēs putantes aut prussū ad mortē aut mortuū. Et tunc quidē fissa est a sūmo usq; deorsū. homo autē illesus īuentus est tā modice et sūma tim pstricta cute. ut vix in supfiae vestigiū appareret. Stabat homo inchumis quē securis prostrauerat. intuentibz et stupētibz qui circūstabant. Vnde et fr̄ alacriores et promptiores exinde ad opus īuenti sunt. Porro oratorū int̄ pauos dies cōsūmatū est. in quo deo seruit̄ siaut olim simili deuotione sed non pari numero. Eo tpe et locō quidā infirmabat̄. Cui assistens diabolus et apte loquens suggerebat ne vnq̄ credēt monitis malachie. sed si intrēt ad se ad tellō eī p̃tēt et oradēt. Quo cognito illi qui mōstrabant. ipo infirmo prodente. verbū proferūt ad malachiam p̄munientes. At ille soluta arma oīonis arripiens. ipauidus hostē aggressus. infirmitatē fugat et demonē. Clericū nomine michaelē dissenteria laborantē ita ut deficeret. mittens ei aliquid de mensa sua eodem loco sanauit. Secundo eūdē ip̄m grauissima infirmitate correptū et corpore pariter turbauit et mente. Hic enī adhesit deo et seruo eius malachie De actibz eius in epatu suscepto. Cap̄lm Cix.

Manebat tūc epālis sedes in vna ui
uitatū. et iam diu vacuerat ma
lachia nolente assentire quē ele
gerant. Psistentibz tamen illis tandē cessit.
atcedente ad vim faciendā mandato ma
gistri sui. nec non et metropolitani. Tricē
simo igitur ferme anno etatis sue cōsecra
tus epūs cōuentū introducit. Cūq; epis
set pro officio suo agere. tūc intellexit hō
dei non ad hoīes se sed ad bestias destina
tū. Nusq; adhuc tales exptus fuerat. in qñ
tracq; barbarie. Nusq; reperit sic proter
uos ad mores. sic ferales ad ritus. sic ad si
dē ipos. ad leges barbaros. ceruicosos ad
disciplinā. spurcos ad vitū. xpiani noīe. re
pagani. Non decimas dare non pmicias
non legitima iure cōiugia. Non facē cōfes
siones nec penitentias. nec qui peteret nec
qui daret penitus inueniri. Sed nec in eccle
sijs ꝑ pdicantis vox aut cantantis audie
batur. Quid faceret athleta dñi? Aut eccen
dū turpiter. aut pigrose certandū. Sed
qui se pastorē et non mercēnariū cognos
cebat. elegit stare potius q̄ fugere. patus a
nimā suā dare pro ouibz suis si oportuerit
Et q̄mḡ omes lupi et oues nulle. stetit ī
medio lupor pastor intrepidus oīmodis ar
gumentosus quo faceret oues de lupis. q̄re
nere cōiter. secreto arguere. flere per sīgu
los. nūc aspere. nūc leniter cōuenire. pro
ut cuiq; expedire videbat. In quibz ꝑ hec
minus profecisset. cor contritū et hūiliatū
offerebat pro eis. Quoadens noctes totas ꝑ
vigiles duxit. extendens manus in ōrone.
Et nī venire ad ecclesiā nollent. per vicos
et plateas occurrebat īuitis. et circuiens ci
uitatē ꝑquirebat angelus quē xpo acq̄re
ret. Sed et foris rura nichilomins et opida
sepius peruiebat cū scō illo comitatu dis
cipulor suor. qui nūq; deerant lateri eius
Ibat et erogabat vel ingratis celestis triti
ci mensurā. nec vehebat equo sed pedes i
bat. in hoc se virū scm aplicū probans.
Ihesu bone q̄nta passus est pro noīe tuo
bellator tuus a filijs sceleratis. q̄nta sustī
nuit ab hijs ipis quibz et pro quibz loq̄bat
bona tibi. Blasphematus obsecrabat. īju
riatus opponebat sanctā patiē et vincebat
in bono malū. Itaq; dextera dñi fecit vir
tutē. quia os dñi loquū est vitutē. Cessit du
rities. quieuit barbaries. recipiūt ubiq; ec
clesiastice consuetudines. contrarie vo reiici
tur. Reedificant basilice. ordinat clerus in
illis. sacramētor rite solēnia celebrant.
Confessiones fiunt. ad ecclesiā cōueniūt ple
bes. cōcubinatus honestat celebrius nup
tiarū. Postremo sic mutata in melius oīa
ut hodie illi genti cōueniat qd dns ꝑ pphe
tā dicat. qui ante non pplus mei. nūt po
pulus meus. De archiepatu quē īuitus suscepit

Contigit autē archiepm celsū infirmari.
qui malachiā in dyaconū presbite
rū et epm ordinauit. Et cognoscēs qa mo
reret. sciat q̄ testamētū ut malachias sibi
deberet succedere. eo ꝙ nullus sede prima
tis quoquā dyabolica ambitione potestū.
sede scām obtinendū in hereditaria succes
sione. Nec eū patiebant epari. nisi qui
esset de tribu et familia sua. Nec parū ꝙ
cessent exequenda successio. decursis iā in
hac malicia quasi genanoibz xv. Et cousq;
firmauerat sibi ius prauū. imo omni
morte puniendā ijuriā generatio mala
et adultera. ut et si interdū defecisset de
rita de sanguīe illo. sed epi nūq;. Deniq;
iam octo extiterāt ante celsū viri vtora
li et absq; ordinibz literati tū. Inde tota il
lius ꝑiurij dissoluta ecclesiastice disci
pline censure enervatio. religionis enerua
tio. Pro hijs ergo celsus vehemēter dolēs.
curauit oīmodo successorē habē malachi
am. eo ꝙ per ipm confidet posse explāta
malas radicū successionē. qui carus esset
omibus. et quē oēs emularent. et dns
nā illo mortuo substitutus est malachias
non tū mox neq; id fuale. Erat enī de se
mine neq; qui occupet locū. mauricij no
mine. ideq; per q̄nquēniū fretus potētia
secularī inualuit ecclē non epūs sed tyā
nus. nā votū pior magis in malachiā con
uenerāt. Deniq; suadebant ei subire on⁹
iurtū consuetudinē celsi. sed ille qui ōne
sublime haut serus q̄ suū precipitū decli
nabat. bonā sibi videbat nactus occasionē

excusandi. qp per id tpis introitus eius pacifi
cus ee non posset. Dicebat igit suu non
interesse. fundi humanu sanguine occasione
sui. Postremo multu se sponse alteri qua di
mitte non licet. Vm illius conu instantibz et
clamantibz quia a dno sermo egressus est,
sed et tota auctoritate inuentibz subire onus
et minantibz anathema. Ad morte inqt
duitis me. sed obedio spe martirij. hac tn
conditione ut si iuxta fide vias res in melu
redat. et vendicet sibi deus hereditate sua a
diripientibz ea. tut demu omnibz cosumma
tis et ecclia pace habente. liceat redire ad
priore sponsa mea et animu de q rapior pau
pertate. et pro me illic alu substituе. qui tut
forte reptus fuit ydoneus. Nota lcor vtute
viri et animi puritate. nec honore salutet
affectatus nec formidatus etia morte pro xpi
nole. Spondentibz illis demu acquieuit vo
luntati eor vel potius dei. a quo sibi ia olim
preostensu recordabat. qd de se modo dolebat
fieri. Nepe ia egrotante celso apparuit ma
lachie et quide longe posito et nescienti
mulier procere stature et reuendi vultus.
Putauit q nam esset. r nsu est esse uxore
celsi. Que ei tradens virga pastorale qua
manu tenebat disparuit. Paucis deinceps
diebz. celsus morbens misit baculu suu ma
lachie tangi sibi successuro. que ut vidit ag
nouit ipm ee que viderat. De vltione dei
in eius aduersarios. Cap. Cxi.

Vius precipue recordatio visionis
terruit malachia. ne si qd diu sa
tis dissimulauerat ultra renueret. diuine
iam resistere videret uolutati. Verum tn a
uitate non intrauit. qm diu ille incubator
virit ne hac occasione contingeret mori que
qm ex hijs quibz vita magis ministraturg
veniebat. Ita per biennu na id tpis sup
uixit ille agens extra vbe strenue. in v
niuersa quinia opus epale exercuit. Illo
igit celeri morte facto de medio. rursu ni
gellus quida primo vo nigerrimus sede pre
riput. et in hoc aie sue mauricius adhuc
viuens prouiderat ut hui haberet herede.
in quo qui dapnandus erubat opibz adue
dapnationis p sisteret. Erat enim et ipe ex
dampnata progenie. cognatus mauricij
Ceteru vex et epi et fideles terre nichilo
minus conenerut ut introduceret malachia.
et ecce conciliu malignantiu ex aduerso.
Quida de filijs belial proptus ad malachia
potens iniquitate. stiens locu vbi piter veni
re decreuissent. multis aggregatis sibi la
tent vicinu occupat colle eminente e re
gione vnde illis tractantibz alia repetino
impetu sup incautos irruerent et interfice
rent innocentes. Condixerut enim etia regi
cu epo trucidare. ut non esset qui vindica
ret sanguine iustu. Hes inotuit malachie
et intrans ecclesia erat cu ipe eleuatis ma
nibz orauit ad dnm. Et ecce nubes et cali
go. sed et tenebrosa aqua in nubibz aeris
diem couertut in nocte. fulgura quoq et
tonitrua et horribilis spus procellar die
ultimu minitante. vicinaq elementa in
tentut oia morte. Et ut suas lector q otio
malachie cocusserit elemeta. solos inter
cepit epestas. qui querebant aiaz eius.
solos turbo tenebrosus inuoluit qui pauc
rant opa tenebraru. Deniq ipe qui princeps
exiterat tanti mali fulmine prussius inte
riit cu twlz alijs. Et fuere consortes mortis
qui fuerant principes sceleris. Quor seqnti
die inuenta sunt corpa semiusta et putrida
herencia ramis arbor. vbi quesq spus ele
uans allisisset. Alij quoq tres semiuiui
inuenti sunt. reteruiq oes tremuquaq dispsi.

De regressu eius in urbem et de nigello suf
fraganeo. Cxij.

Anno etatis sue xxx matico. Cxij.
viij. paup malachias pulso intru
batore intrauit ardinachia. ponti
fex et metropolitanus totius hybernie. Rege
vero et ceteis qui introduxerat eu ad ppa
remeantibz ipe remanet in manu dei et
remanet illi foris pugne. intus timores.
Nam ecce vipereu soboles frendens et vomere
rans se exheredari. tota se intus et foris sup
tinat aduersus dnm et aduersus xpm eius
Porro nigellus videns sibi fingi immere
tulit secu insignia quedam sedis illius. textu
scilicet euangelior qui fuit bti patricij. et
baculu aureo tectu et gemis pciosissimis
adornatu. que noscant baculu ihesu eo q
ipe dns ut fert opinio eu suis manibus
tenuerit atq formauit. Et hec sume digni
tatis et veneracois in gente illa. Ibat ho
nouagus et alter sathanas circumbat tri

et pambulabat cā. insignia sancta arrāiseˈrens. Que vbiq; ostentans. vbiq; eox gracia receptabat. Fuit vo consiliū sustinatiū vˈsequi. eo q; seduceret multos ex insignibz q̄ ferebat. suadens oībz se epm̄ ee debe. et sic sollicitans plebes adūsus malachiā et eccle vnitatē. et fecit sic. Et ita sine difficultate inbreui vniūsas sepiuit vias eius per graciā sibi a dño datū. et quā habebat ad oēs ut malignus ille coactus sit dare manus et redde insignia. et quiesce de reliquo in oīˈ subiectione De vindicta eiꝰ in eius detractoˈ

Et nō tres Caplin Terij malefactores. sed et detractores maˈlachie corripuit deus. Quida verˈbi gracia gentiā hūis pncipū et potentū eaˈam ipsius regis eo q; eet adulator et garruˈlus et potens in lingua fuebat p oīa aduˈsarijs malachie et procaci tuebatur ptemˈcor. Sancto vo et pīta resistebat in facie et detrahebat absenti. irreuerenti ocurrens ei in oī loco. maxīeq; vbi celebrioībz illū sciret itesse cōuentibz. Sed ato digna linˈgue protractis mercede donatus est. Intumuˈit et cōputruit lingua maledica vermibz ex ea sententibz et defluentibz toto ore blasˈphemo. Quos per septē ferme dies incessāˈter vomens. tandē tū illius miserā expuit viˈtā. Loqnte tora pplo aliq̄n malachia et pplm exhortante. mulier quedā infelix anˈsa est irrūpere sermonē clamoribz iprobis non deferens sacerdoti et spiritui qui loqˈbatur. Erat autē de progenie impia. et spm hūis in naribz ipius. blasphemias conˈtumelias q; euomebat in sctm. dicens ypocriˈta et tua sorē aliene hereditatis. sed et calumˈniei eius ipperans. At ille nichil rndit ei. sicut erat vecundus et mitis sed dns rndit pro eo. Versa est ulla in insaniā dño iudiˈcante et crebris vocibz clamans se suffocaˈa malachia. morte demū horrenda luit perˈcatū blasphemie dicentibz qui de semē chaˈnaan sunt. fugiam⁹ malachiā quia dns pugnat pro eo. Tandē memor ppositi sui malachias cōstituit pro se gelasiū viruˈ bonū et dignū tali honore cōmuente clero et pplo. sn potius sustinentibz ppter pactū. nāˈalias durū visu oīo. Quo consecrato regiˈbusq; ac pncipibz attentius cōmendato ipe darus miraculis et triūphis ad suāˈpriā rediit. De spū eiꝰ pphetico et tūsitu pˈ

Quodam autē darūuallē. Caplin Cˈegressus aliq̄n de scotia xiiij. puenisset eboracū. sacerdos quidaˈ sanctus noīe intuitus eū agnouit. Nec eūˈ eius fratē viderat ante. sed cū habet spmˈ pphetie revelatū fuerat ei iā pridē de illo. Hic est inquit de quo dixerā. quia de hyberˈnia sūis veniet pontifex. qui sat cogitacioˈnes hoīm. Sic nō potuit latere luxuria sbˈmodio. prodente eū per os sancti spū sancto qui illā acceperat. Nā et multa secretaˈde esse suo suoq; dēi sancti ei a sancto q̄ itaˈesse vel fuisse oīa recognouit. Sed et sociis malachie pnunctantibz de suo reditu rndit sanctus incunctanter quod p̄ rei probauitˈeuentus. paucos videlicet admodū de illoˈnūo cū epō redituros. Illi audito hoc suspiˈcata sn̄ morte. sed aliter deus adimplenit. Nēˈpe rediens ab vrbe quibusdā apud nos quiˈbusdā et in alijs locis ad discendā cōuersaˈnoīs formā relictis. iuxta verbū sancti cūˈpaucis admodū repatriauit. Cum ipse vˈbe eboracensi accessit ad eū vir nobilis seˈcundū scām vallenus noīe. qui aduertens epm̄ multos hīre socios et equos paucos. nāˈpreter mīstros et clericos alios. q̄nq; cūˈeo erant presbiteri. et equū non nisi tres. obtulit ei suū quo vehebat ipe. hoc solū doˈlere se inquiens q̄ esset rūicanus dure porˈtunus. et addidit. Libenius dedissem si meˈliorem fuisset. sed si dignemī dirite qualēcūq; vobiscū. Et ego aut epūs libenius eū accepiˈo quo predictus viliorē. quia non pt̄ michiˈesse vile quicq; tū preciosa volūtas obtuˈlerit. Et cōuersus ad suos hīūc inq̄t sterniˈte michi. quia cōmodus et sufficiens satisˈerit in longū. Quo facto ascendit. et priˈmo quidē diuū ut erat senectē postmodūˈmira mutatione valde cōmodū sibi et suaˈuit ambulantē inuenit. Et ne taceat superˈtera de sermone quē dixerat vsq; ad noˈnū annū quo mortuus est ipe non defeˈcit ei fūis optim⁹ et preciosissim⁹ paleſriˈdus. Cdq; euidenti⁹ miraculū cernētibzˈfecit. de subnigro cepit albescē. et nō mlˈto post vir iuenieba albior illo. Ipe etiāˈdiuertens darūuallē vir sūis visis fribus

cōpunctus est et illi non mediocriter edificati sunt in sermone et pīna eius. Et accepto lotiō et nos. atq; in intimis visceribz rolligens valedixit nobis et abijt. Qui tīn salpinans aū veniss̄et yporiā ciuitatē ytalie. hospitis sui filiū pulū qui male habens erat moriturū cōtinuo sanauit. Erat tūr tpis in sede aplica felicis mēorie sem dus īnocentius pp qui eū suscepit benigne et hūane. a quo aū multis lacrimis īplorabat eius pmissu luce sibi viue et mori in clarauallē sed non obtinuit. Reuertēs aūt per clarāuallē. secdam largitus est nobis benedictionē. Et alta suspiria trahēs q̄ non licet sibi pro suo desiderio remanere. hos inquit interī pce me oro ut retineatis qui a vobis discant qđ nos postmodū doceant. et dimissis quatuor a latere suo abijt. Qui probati et digni īuenti monachi facti sunt. De miraculis eiusdē. Ca. Cxv.

Rosertus autē a nobis prospe pueri scotiā. et inuenit dauid regē qui adhuc hodie sup est in quodā castello suo. cui⁹ filius infirmabat̄ ad mortē ad quē ingressus honorifice a rege susceptus et humiliter exoratus ut sanaret filiū suū. aqua tui benedixit aspsit iuuenem et intuens in eū ait. Confide fili nō moriēris hac vice. Dixit hoc et sequenti die post diē secuta est sanitas. sanitatē letitia patris. clamor et strepitus totius familie exultātis. Transeūti per viā. noīe trudeldis occurrit puella muta. Orante illo solutū ē vinculū lingue eius et loquebat̄ rīte. Qđ hinc villā ingrediens quā. noīant ecclesiā sā michaelis. oblatū sibi mulierē frenetica et vinctā funibz. cōtā oīi pplō sanauit. Quoniam āt ad portū lapaspi tūsitū ibi per aliquot dies prestolabat̄. sed mora mīme tūsijt otiosa. Construit̄ interī de vīgis in sepē textis oratoriū. ipō iubēte. ipoq; piter opante. Cōsūmatūq; aūtūdedit vallo. atq; interiacens spaciū bēdixit in cimiteriū. Sane merita bēdictis miracula satis declarant. que vsq; hodie ibi actitata ferūt. Inde ē qđ de finitimis locis īfirmos et male hītes illo portare cōsueuerūt. et sanant multi. Quidam totis dissoluta mēbris plaustro vecta illuc pedibus suis remeauit domū. vna dūtaxat nocte nō frustra in loco scō prestolata miserīcordiā dnī. Nulla quedā pnottabat ibidē in oratione. Quā forte repiens solā homo barbarus. ardensius libidine. et sui mīme cōpos irruit rabiosius in eā. Cōuersa illa et tremefacta. suspiriēs aditit hoīem plenū dyabolico spū. Et heus tu inq̄t miser quid agis. Considera vbi es. reuerē hec sancta. defer deo. defer seruo eius malathie. pce et tibijpsi. Non destitit ille furiis agitatus ijquis. et ecce quod horribile dictu est. venenatū et tumidū aīal quod buforē vocant. visū est exire reptās de interfemora mulieris. Quid plura. Treme fact̄is resilijt homo. et datis saltibz festinus oratorio exilit. Ille confusus abscessit. et illa intacta remansit. Magno quidē et dei miraculo et merito malachie. et pulchre opi fedo et abhoīando fedū inuenit et abhoīabile monstrū. Non prorsus aliter decuit extingui bestialē libidinē. q̄ per frigidissimū vermē. nec alit̄ temerariū fieri nari ausū frustrari conatū. q̄ per vilē et ūtalē bestiolā. De mirabili ac singulari vita. Cap. Cxvi.

Quis autē eius vita. Cap. Cxvi.
anima fra per eū emūnet. Quāqm libenter fateor imitandis īmorer q̄ admirandis. et meo quidē iudicio pmū et maxīm miraculū qđ dedit ipse ennt. Quis vnq̄ etiā si curiosus obseruauit in eo deprehendit otiosū non dictū verbū sed mutū. Quis manū pedē ne mouentē frustra. Imo qđ non edificans in eius incessu aspectu. habitu. vultu. Denīq; vultus hilaritatē nec fuscauit meror. nec leuigauit risus Totū in eo disciplinatū. totū insigne vītutis pfectionis forma. Per oīa seriūs sed non austerus. remissus interdū dissolutus nūq̄. Negligēs nichil. et si pro tpe multa dissimulans. Quietus sepe. sed mīme aliqñ otiosus. Et die primo cōuersiōis sue usq; ad extremū vite sue sine pprio vixit. Non servos non ancillas. non villas nō vitulos non denīq; quicq̄ reddituū ecclesiasticoꝝ sibi nichil prorsus constituit̄ vel assignatū vnde epūs viuēt. nec eī vel domū pprią habuit. Erat aūt pene incessanter circuiēs

Impatorus XXVIII Terai

prochias oīes. euangelio seruiens et de eu
angelio viuens. sicut constituit ei dīs. Por
ro si interdū quiescē oportēt, in locis sūs hoc
faciebat. que ipe per hyberniā sparserat
uiuisa. Apud quos vero morā fecē libuis
set. illoz se moribz et obseruāciis confor
mauit. Denigz cū exiret ad predicandū
ī peditabz pedes et ipe ibat epūs et legā
tus. Forma enī aplica hec. Et inde magis
mira in malachia quo tam nimis ī alu
ie. Illi dñanti in clero. iste dī eet liber in
oībz oīm seruū se fecit. Illi autē nō euā
gelizantes manducāt, aut euangelizāt
ut manducent. malachias imitās pau
lū ut euangelizet manducat. Illi fastū
et questū estimāt pietatē. malachias hē
ditate vendicat sibi opus et onus. Illi feli
ces se credūt si dilatauerit terminos suos.
malachias in dilatanda caritate gloriat.
Illi cōgregāt in horrea et dolia replent vī
onerent mensas malachias colligit in de
serta et soluit dies vnde impleat celos. Illi
ī acupiant decimas et pmicias et oblaa
ones. insup et de cesaris bñficio thelonea
et tributa et alios redditus infinitos sollici
ti sūt nichilomin⁹ quid manducēt et bibāt.
Malachias nichil hīns hoz multos tī lou
pletat de prōpinquario fidei. Illi a paupibz
exigūt qđ dent diuitibz. iste sollicitat di
uites pro paupibz sustētandis. Illi alta
palatia erigunt turres ac menia ad ce
los leuant. malachias non hīns vbi caput
suū reclinet opus fuit euangeliste. Illi eģ6
ascendūt tī turba hoīm gratis manducā
tī panē et nō suū. malachias sceptus scōz
frm collegio pedes circuit portās panes an
gelox quibz sanct aīas esurietes. Illi ple
bes nec agnoscit quidē. iste plebes erudit.
Illi potētes et tiranos honorant. iste punit
O virū aplicū quē tot et talia nobilitant
signa aplatus sui. Quid ergo mirū si mi
ra est opatus tī sit mirabilis ipe. Immo
vero non ipe. sed deus in ipo. Aliogn tu es de⁹
inģt. qui facis mirabilia. Itē de miraculis

In ipa regione hyber eiusdē. Cxvij.

nie iacebat infirm⁹ in domo. ner du
bij sm dēonū maleficio. Nā quadā
nocte audiunt eos dicentes. loqmur alteō ad
altin. Vide ne miser iste ypocrite illi⁹ stratū
stramen ne contingat. et sic effugiat ma
nus nrās. Cognouit homo q malachiam
loquerent quē non multū ante in eadē do
mo meminerat pnoctasse. et adhuc stramē
in loco. Suptusq fiducia quo potuit cona
tu cepit repere debilis corpe. sed fide fortis
Et ecce in aere clamor et vociferatio. Ihe
ū prohibe. retine eū retine. amittim⁹ pre
dam. At ille manibz et genibz nitens et per
meniens ascendit lectulū. volutat in stramē.
audit vlulatū plangentiū. Heu heu ipi nos
prodidim⁹. decepti sum⁹ euasit. Et dicto cim⁹
recessit ab eo demonū terror et horror q pa
nebat. et oīs piter egritudo. Ite tī seqte
malachia aliq̄n per laginiā. oblatus est
illi infans hīns demoniū et sanus et ī co
lumis relatus est. In regione eadē liga
tū funibz frenetici solui iussit. et in aqua
quā benedixit lauari. lota est et ab infir
mitate sua sanata est. Alterā quoq in
saballo regione vlidie membra ppria den
tibz lanianē orando et tangendo totalit
curauit. Cpiens de quadā ecclā obuiū ho
minē habuit tī vxorē sua. que non potēat
loqui. Rogatusq vt ei⁹ miserat. stat ī por
ta populo cōstante. Et data bñdictione
sup eā. iubet dñicā dicē oratonem.
Dixit illa. et pfectis bñdixit dñm.
In ciuitate tua nomē oentreb dēūbens
lectulo quidā iam per dies xij puatg ligue
officio ad iussionē visitantis se sā loquelā
recupat. eucaristiā sumit. et ita munit⁹
extremū in bona cōfessione efflauit spīm.
Intrauit ad eū quidā de nobilibz habēs
et aliquid dicē. qui int loqndū fide plenus
ves iunctos pie fiuent⁹ de lectulo quo ille se
debat tulit secū. et multū deus de furto
pietatis est opatus fide illi⁹ et presulis sā
tate. Sedebat itaq in atrio tī comite vi
sa circa eos. Venit mulier grauida et ve
hemēs. Indicat eī se contra oēs nature
leges retinē partū iā xv mensibz et diebz
viginti. Cōpassus malachias oravit. et mu
lier peperit. Adhuc de eodem. Ca. Cxviij.

Quitus hyernie noīe corragia va
cabat epo. Tractatū est de elōne.
dissenseve ptes. quibusq ut assōlet
presulē volentabz constituē suū. nō dei. Venit

ullus malachias audita dissensione. cōuocato clero et pplō. et tota et vota discordantiū vnire curauit. Et psuasis illis totū negotiū sibi debere credi. cui potissimū sollicitudo incūberet ecclīe hybernie. mor noīat eis non quēpiā de nobilibz terre. sed quendā paupem alienigenā quē sciret sām et doctū. Queriē ille. et nūciat. lō decūbē. ita ut de lecto per seipm̄ possit exire. Et malachias surgit inquit in noīe dnī ego precipio. obediēcia saluū faciet eū. Quid faciet ille. parere volebat sed iparatū se sentiebat. ad et si posset ire epāri reformidabat. Jm cū voluntate obediendi pugnāte gemino hoste id ē pondē languoris et metu honoris. viat illa tū data sibi in adiutoriū spe salutis. Jtaq; tonat. mouet se. tēptat vires. Sentit se solito firmiorē. Crescit piter fides cū viribz. Et demū expeditus et alacer pcedit ad malachiā sine hoīs adiutorio. Qui assumēs eū misit ad cathedrā. clero et pplō collaudante. Cuiusdā viri nobilis vxor cū infirmaret ad mortē rogat malachias ut dīmittat. pfici moriēti. infirmā vnctur. oleo dīmittit. Ituit ad eā. Que viso exultat illa spe salutis aīata. Et cū pararet eā vngē. visū est omibz differendum. potius vsq; mane. Erat enī vespera. Aquiescit. Et cū recessisset subito clamor fit. et planctus. eo q mortua esset. Audito tumultu malachias accurrit et consternatus est aīo. sibi iputans q finū datū sīm sacramenti obierit. Et eleuatis manibz in celū confitēs pcm̄ suū cōtestatus est in audientia oīm nullā se receptū cū cōsolacionē. nisi quā tulerit. liceret vestitue gratiā. Et stans sup eā totā nocte laborabat in gemitu suo et fletu. suos eam vigilare et orare precepit. Itaq; illi in psalmis. ille in lacrimis nocte duxere pervigilē. Mane autē fīo exaudiuit dns sem suū. nā aperuit oculos que mortua fuerat. et erigens se salutauit eū. et versus ē luctus in gaudiū. Jtē de eodem. Ca. Cxix.

Item mulier erat cui spūs inmundie et furoris in tantū dnabat. ut nō soli vicini et cognati fugerēt eius cōsortiū. sed filij quoq; ipsius vix sufferret habitare cū ea. Clamor et rumor et tēpestas valida vbiq; fuisset. audax et ardens et precps metuenda lingua. et manu ipotibz lis et nuisa. Dolētes filij tū pro illa tū pro se ipsis trahūt illā ad pricia maledicta. lacrimabilē tū fletu querimoniā deponētes. Vir autē sctus ea aduocatū fecit pcm̄ suū confiteri. et iungēs penitenciā orāb; q̄ super ea ut deus omīpotēs det ei spm̄ mansuetudinis in noīe dnī ihu ne vltra insaniat iubet. Sequit̄ quoq; tanta mansuetudo ut pateat oīb; non ee aliud q̄ mirabilē mutacionē dextere excelsi. Fertur adhuc hodie viue et tante ee pacis et lenitatis. ut que oēs exasperare solebat. nullis mō exasperari dāpnis contumelijs afflictionibz queat. Ego istud supiori suasante murmullo mortue tenseo preferendū. q̄ exterior q̄dē ubi. hic vō interior renouerit homo. Cum se cūdū sdm honorabilis sdm deū timoratus veniēs ad malachiā. questus ē ei sup sterilitate aīe sue supplicans ut sibi obtineret ab oīpotente deo gratiā lacrimar. Et subridens malachias q̄ gratū hret in hoīe seculari desideriū spūitale. suā maxillā maxille illius q̄ blandiendo cōiungēs fiat inquit tibi sicut petisti. Tantos exinde. et pene cōtinuos exitus aquar deduxerunt oculi eius. ut illud scpture ei posse aptari videtur. fons ortor. puteus aquarū viuē tiū. que fluūt impetu de lybano. De oratorio lapideo q̄d edificauit et de pena maledicti tau benevolēt dicti ei⁹. Cap. Cxx.

In tau benevolēt dicti ei⁹. Cap. Cxx.

Mōsterij cesserunt possessiones igni tus būficio. ex tūc et deinceps insolētissime semp se hūit. adisū eunctis suos. in oībz infestus eis. vbiq; insidians detrahens q̄ at tibz eius. at nō ipune hoc. Erat illi vnicus filius qui imitator pīs audens aliq̄d et ipse in malachiā. eodē anno mortuus ē. Jam visū est malachie debere cōstrui in benevolo oratorū lapideū instar illor que in aliis regionibz cōstructa consperexerit. Et cū iacere cepisset fundamētū. indigene quidā miscuerunt. q̄ in terra illa necdū inuismōi inuenirent edificia. At ille presūptuosū non modo muratus est. sed indignat⁹. Cepitq; nūc secreto detrahē. nūc palā blasphemare. lenitatē notare. nouitatē horrē. suptus exaggerare. Itaq; cū pluribz quos suade valuit ad locū descendit et ait. O bone vir quid tibi vi

sū est nūis hanc induce regionibz nouitatē.
Scota sum⁹ non galli. Quenā leuitas hec.
Quid opus erat ope tā supflue. tū superbo.
Vnde tibi paupi et topi sūptus ad pficiendū.
Vinit vires. supat fraudes. Cessa cessa. de
sine ab hac insania. alioqn non sustinem⁹
Ad quē vir sāc̄s tota libertate vtens. miser
inquit. opus qđ inchoasti vides et tuides. si
ne dubio pficies. Pfectū videbit multi. tu vō
qa non vis nō videbis. et qđ nō vis morieis.
Pater autē audito qđ de filio dicet vir sū pre
dixisset. stupens verbū eius viuū et efficax ēe.
interfecit inqt filiū meū. Et instigante dya
bolo tanto furore exarsit in illū. ut coā du
te et maioribz vlidie mendacij arguēt hoiē
veracissim. et cōuicāū intulit symiā eū ap
pellans. Et malachias quidē doctus nō red
de maledām pro maledō obmutuit et nō
aperuit os suū. Sed cadē die dño vindicante
reuersus domū homo luit lingue effrenis
temeritatē. ipō vltore quo instigatore laxa
uit. Arreptū in ignē proicit demon. sed
mox maūbz assistentiū extractus ē. adustus
tū corpis pte et captus mēte. Et dū insani
ret vocatus malachias venit. reperitq ma
ledicū spumancia ora torquētē. horrendis
vocibz et motibz terrentē oīa. ac toto corpe
agitatū vix posse teneri a pluribz. Et orāb
pro inimico vir totius pfidōnis. exaudit⁹ est
sed ex pte. Illā illico sō orante ille aperuit o
culos et sensū recepit. Relictus est autē ei
spūs dñi malus qui eū colaphiset. Credim⁹
adhuc eū viuē. quē certis tpibz ferūt luna
tū ēe. Et quidē nō erat malachie nō dico
vnde pficēt. sed vnde fiēt quicq. Inuenit
autē dei famul⁹ in dei marsupio qđ desiit
in suo. Aperto quidē. Quid enī iustius. ut
tui pro deo non erut ppuū. aī deo ijret cōsor
tiū. et marsupiū vnū ēet ambor. Fideli de
nicq hoī. totus mūdus diuicaaz ē. et qđ ille
nisi qđā marsupiū dei. Denicq aut. meus
est inqt orbis terre et plenitudo eius. Hec du
biū dei opus ēe qđ dō reuelante malachias
preuidit. Contulerat pmū aī fribz de ope
ullo. et multa pro copia min⁹ libent assen
tiebant. Inde anxius dubiusq qđ agēt. ce
pit intō orandū vehementō inqrē quid nā
foret voluntas dei. Et die quadā de via re
grediens aī iā loco appropiaret pspexit e
min⁹. et ecce oratoriū apparuit magnū la
pideū et pulcrū valde. Et intuens diligenō
situ. formā et cōpositionē aī fiducia arripu
it opus. pius qdē indicanta visione seniorib
fribz. prauas tū. Sane totū qđ attente nota
uit de loco et mō et qualitate tāta diligētia
obseruauit. ut parto tpe frēm viso simillū
apparēt. Item de miraclis eiusdē. Ca Cxxi.
Dum autē sacramenta offeret et appro
piasset ei dyacon⁹ frūm aliq̄d pro of
fertorio suo. Tutus eū sacerdos ingemuit
q sensisset penes illū latere qđ nō cōueniret
Pacto sacrificio secreto pnītentus de consā
sua. confessus ē et nō negauit. Illusū sibi per
somnū nocte ipa. Cui iūngēs pēitentā nō
debuerat inqt hodie mīstrasse. sed vētunde
te subtrahē sacris. et deferre tantis tāq di
uinis misterijs. ut hac hūiliante purgatus
dignius exinde mīstrares. Item alia vice
sacrificante illo et orante hora sacrificij ea
quidē sānte et puritate cordis qua solitus
erat. astanti dyacono visa est columba intrāe
per fenestrā in claritate magna. Ea sanctos
pfundit totus. ea sub obscuriori basilica tota
refulget. Columba vō aliq̄diu circūuolitās
tandē residet supra altarē ante fratē sacerdotis
Obstupuit dyacon⁹ et pauēs tū pro luūs tūp
volucris nouitate qđ illa sit intra anus in ter
ra cecidit in fratē suā. et vix palpitās sese e
rigēs ausus est vel qn officij sui necessitas pos
tulauit. Post missā secretū cōuentū a ma
lachia sub periculo vite iubet nullatenus secre
tū prodē quod vidisset quoad viuēt. Aliqn
aī in ardinacha ēet aī quodā tempo suo de
nocte cōsurgēs cepit mēdinas scōz quere a
mitterio sā patrie multe sē orando lustrare
et ecce vnū de altaribz subito ardē cōspicatus
Ambo enī viderāt hāc visionē magnā et ā
bo mirati sūt. Et malachias intelligēs sig
nū ēe magni mīti illi⁹ vel ulor quor sub
altari ullo corpa requiescerēt aurebē et seme
dijs flāmis imergens expansis brachijs
sacrū amplexat⁹ est arum. Quid ibi fecerit.
quid ve senserit nemo q sciat. sed qđ explic⁹
soluto celesti igne sucrens⁹ ex illo igne exi
erit firm qui aī eo erāt tuit veor nomine
ēe qui nesciat. Hec dū sūt paucā quidē
de pluribz sed multa pro tpe. Non ei sig
nor tpa hec sed in illud signa nra nō red

mꝰ.iam non est pphꝫa.Vnde satis apparet malachias q̃ntus in mũtis fuerit.q̃ tã mꝰ tus in signis extitit.et in sanctitate tanta. Qualit̃ locũ et diem sepulture sue p̃elegit. et illuc peruenerit. Caplm̃ Lxxij .

Certũctatus aliq̃n quo nã in loco si opto daret̃ extremũ malũ agẽ die. de hoc siquidẽ querebãt frẽs int̃ se quẽ sibi quisq; diligẽt. tunctat̃ et nõ vĩdit. Instantibꝫ illis si hinc migro inq̃t. nusq̃m libentiꝰ q̃ vnde vna cũ nro aplõ resurgẽ possim. Dicebat autẽ sẽm patriciũ. Si pegrinari oportet et ita pmittit deus clarũuallẽ delegi. Requisitus itẽ de tpe. diem solẽpnẽ oĩm defunctoꝝ vĩdit. Sicut audiuimꝰ sic vidimꝰ. de loco piter et de die. Cepe satis febrebat hybernia vsq; adhuc pallio carnis se utpote emulator sacramẽtoꝝ. Et recordatus sibi a ip̃o innocentio fuisse promissũ. nactus occasionẽ q̃ papa eugeniꝰ presidet. et tũc in francia appropiasset p̃sumebat de tali viro. apud illũ se nullã ip̃etiõi dissicultatẽ sustinẽ. Igit̃ arripuit iter. psequitur eũ qui cõuenerat frẽs usq; ad lutus. nõ multa tñ ipso prohibente nimiriũ. Ad quẽ vnꝰ illoꝝ catholicus nõie flebili voce et vultu. Heu tu abis inquit. et in q̃nta pene cotidiana vexatione me deseris nõ ignoras. nec fers opẽ miserius mei. His verbis et lacrimis filij paterna viscera contussa sũt. et amplexatus est eũ blandiendo. Impressoq; pectori eius signo crucis. certus esto inq̃t te huiusmodi nil passurũ donec redeã. Erat autẽ ẽpulentiꝰ. et ardebat ita frequẽter. ut int̃dũ non semel pateret̃ sed sepius in die. Hoc iã per sex ãnos morbo horrido laborabat. sed ad verbũ malachie p̃fẽ cõualuit. In ipo autẽ ascensu nauis accesserũt duo ex his qui sibi familiariꝰ adhẽbant. audẽtes et petẽtes aliquid ab eo. Cũq; ille sponderet. At illi. Volumꝰ nobis inquiũt certo promitti. Te in hybernia involumẽ reuerti. Tunc ille de pmisso pẽituit. tristis tñ ãnuit et nauẽ ascẽdit. Cũq; iã fere mediũ iter equoreũ pegissent. subito cõtrarius ventus nauẽ repellit. et reduxit i tĩm hibernie. Descendẽs de naui in ipo portu in sua quadã cella pnoctauit. et letus gratias egit diuine consilio prouidẽtie. q̃ sũm est ut iã fecit satis pro sua promissioe. Mane vo intrãs nauẽ ipo die prospo cursu tũsfretauit et venit in scotiã. multũq; deo placuit ibi opatus pfũsiuit eã. et intrauit in aglam. Oportuit autẽ eũ tũsire per clarũual le ut sũmũ sequeret̃ pontifice. Quo a nobis susceptus ẽ tanq; verus ab occidente vẽiens visitans nos oriens ex alto. De felici transi tu eiusdem .Ca.Lxxiij.

Die solempni tu eiusdem sancti luce euangeliste missa in conuentu deuote celebrata. febre concepti lectũ decubuit. Videres discurrẽte frẽs dandi audos vel accipiendi. Ocẽ solliciti erant circa fregñs mũsteriũ medicamẽta pquirẽte. fomẽta adhibere. sepius ad gustandũ vigẽ. Ad quos ille. Sine causa inquit hec. sed aurũ te ut sũmũ sequeret̃ pontificẽ. Quo a nobis susceptus ẽ tanq; verus ab occidente vẽiens visitans nos oriens ex alto. De felici transi tu eiusdem .Ca.Lxxiij. Die solempni tu eiusdem sancti luce euangeliste missa in conuentu deuote celebrata. febre concepti lectũ decubuit. Videres discurrẽte frẽs dandi audos vel accipiendi. Ocẽ solliciti erant circa fregñs mũsteriũ medicamẽta pquirẽte. fomẽta adhibere. sepius ad gustandũ vigẽ. Ad quos ille. Sine causa inquit hec. sed aurũ me sua mũa pduxerit ad locũ quẽ pecij. terminũ quẽ eque volui non negabit. Deniq; vngit̃. et sumpto viatico frẽm se oĩbꝫ. et fratres deo cõmendãs ad lam reuertit̃. Iacebat eũ in solario. nec sustinuit ut cõuẽtus ad se ascendẽt. sed ipe ad eos descendit. et tũ morte in manus ee dicebat. Quis hũc credẽt moriturũ. Nõ vultus pallidior. non maciem ora videbant. Non rugata frons. nõ recondite oculi. neq; nares extenuate. non cõtracta labia. neq; adusta dentes. nõ collũ exesũ et gratile. non curui humeri. nõ ta ro crumanita in corpe reliquo. Hec erat grãs corpis eius. et hec gloria vultus eius. que nõ euanuit̃ nec in morte quidẽ. Videbãs hoiẽ seu vũ in morte. et nedũ mortuũ iã certũ de vita. et quodãmodo loquu. Iã non diũ fortitẽ tenebie cõculcabãt me. quia hec non illuia cio mea in delicijs meis. Etquidẽ oĩm oculi fixi in eũ erant. nemo tñ qui ẽm exiuit. aduertere potuisset. eo q̃ cadẽ in morte viuacius vultus ac serenius. cadẽq; et in vita pma nẽt. Non est mutatus sed ipe mutauit oẽs. Murũ in modũ luctus et gemitus oĩm subito cõquieuit. mutat̃ in gaudiũ merore. plãctus exclusit. Vincit fides. triũphat affectus et reuera ista miracloĩs habet̃ moderatu. plangẽ malachiã. Quasi nõ sit pacosa mors et. quasi non sit sopnus magis q̃ mors. q̃ non sit portus mortis et porta vite. Malachias a

mitatis nr dormit. et ego lugeā. Iustus iste se vsu non ratione tuet. Si dns dedit dilecto suo sopnū et talē sopnū in quo hēditatē dn̄i. filij mercedis fructus ventris. quid hoīi videt fletū induce. Ego ne fleam illū. qui fletū euasit. Ille tripudiat. ille triūphat ille introductus ē in gaudiū dn̄i sui. et ego eū plangā. Cupio michi hec. nō illi tui deo. Interī parant exequie. offert pro eo sacrificiū. cōsummatū ofa ex more cū sūma deuotione. Stabat eminus puer cui emortuū pendebat a late brachiū. magis illi impedimēto q̄ vsui. Quo cōpto inuit ut accederet. et apprehendi arida manū et applicui ad manū epi. et vinificauit eā. Nempe viuebat in mortuo gr̄a sanitatis. et manus fuit mortue manui q̄d mortuo hoīi heliseus puer ille delonge venerat. et manū quā pendentē attulerat. sanā in patriā reportauit. Jam oīb⁹ rite pactis in ipo oratorio sce dei genitricis marie. in quo sibi bene cōplacuit malachias tradit sepultē. ānō ab incarnatōe dn̄i. aº cºlviiijº. iiijº nōs nouēbs. Explicit hystoria malachie. De scō petro tarentasiensi epō. Helinandi. Cap. Cxciiij.

Eodē tpe florebat multis miraculis gr̄a petrus tarētasien epūs. cuius virtutū fama cū ad ciuitatē lausenā peruenisset. tres viri ibi in carcere clausi. custodibus suis ante ostiū carceris obseratū ludentibus flentes et lugētes reperiūt nomē eius supplices et fidelit inuocāte. Adest continuo pontifex inuocatus. soluit cōpeditos. manū porrigit. aperit ostiū. iubet ut exeuntes seq̄nt se. Sic manifestus apparēs illis et a nullis alijs visus. extraxit eos et deduxit. Cūq; nulla foret opportunitas diutendi. sequentes precuit ducē suū. desup tabulas quibus custodes ludebant. unū illos medios pertransibant. Nec mirū si videri pōtes ab hoīibus ipi non poterāt. qui sic videre sibi videbant absentē. Nec ab eis pontifex ante disparuit. q̄uis euasisse periculo. et ad locū sese cognoscerēt peruenisse securū. Vñ etiā voto se obligantes nō grustruere abū donec ad sui pōtificis liberatoris accederent. noua et mira dei magnalia prediātes. Implacabiles inimicicias et odia inueterata frequēter extinxit. et grauia admodū bella cōpescuit. despatis reconciliationes int maximos et pncipes dn̄o cooperante et sermonē eius cōfirmante sequentibus signis effecit. Int pncipē suū comitē pmbertū et raymundū comitē tholosanū in regione grānopolitana eo tpe dn̄antē. non sine multis homicidijs et incendijs guerrā diucius agitatā multo labore sedauit. Cuius occasione negotij ad henricū regē anglor vehementi desiderati accessit. In quo itinē miraculū singulare diuina virtus per eū pfecit apud scm symphorianū. q̄d est castrū lugdunēn ecclē. paucis ab vrbe leucis distans. De quadā miserabili mulie vi erat vir fidelis ab eo curata. Ca. Cxxv.

Petrus de framento notus et honoratus qui eū ad hospitiū suū alīq̄n q̄ vī fraudendo ptraxit. Huic filia iuuencula erat miserabili incōmoditate laborans. Egerat ei quedā mulier maleficia per nequitiā iuuisa socrus inducta. ut languore tabesceret. desperato. nec viri sui pīcā nec aspectū ullatenus tolleraret. Affectione autē mulieb⁹ ingenitrix psiasa ut sathanas sathanā eiceret famosiū quendā maleficū accersiuit. Affuit et exploraut. agnouit et iuuencula aserens inferatū. Terit arboris cortices. et potula verbis et herbis infecta appinat. Mordet etiā. ip⁹ dentibus brachiū miserē mulieris in duobus locis circa frontē brachij ita ut vtraq; morsura superior et inferior distaret a fronte brachij quasi vno palmo Res noua res mira. ab illo quidē languore conualuit. sed interdū velut ex corde senectus actus procedē cruciabat atrociat. donec p superiorē morsurā brachij. quā nulla cicatrix sanat nec inferiorē obduxerat actus educet vis occulta. plures iā in hūc modū p tpm inuetalia q̄ xxx anis prodierāt. quedā ut vulgo dicit exempsate. quedā etiā admittēdis filijs ydonea foramina preferentes. Exhibetur igit viro scō a pīe filia. cui⁹ ei lugubrē explicat tragediā. Et ecce mox cadit immēsa tula sentiēs actū. gemebūda deplorat. Quā attendēs vnus de fr̄ibus lautis viro dei seruiēs truncū extinxit. ānis pluribus ad testimoniū cōseruandā. Orat sciās. et locū vulneris mulieris tangens in vtute fidei polluetur nec ferrū nec calibē vltra processurū fīm̄q; est ita. Sed mutata materia malu-

aa nondū penitus extincta. Per alteram
morsuraꝫ inferiorē quā vir suus nō tetige
rat. quia nondū inde aliqd exierat. cepe
runt fides lignei puuli quos vulgo brocas
vocant ex querino robore vel fraxineo pro
ferreis aculeis egredi grossiores spinis et mo
dice longiores. Nec tñ vnius oēs longitudi
nis vel grossitudis. sicut nec aculei fuerant.
Sedecī iā infra āni et paucos menses.
ex muliere ligna prodierāt. Affluit de
inde reuerendꝰ antistes petrus. cui diui
nitus seruabat tanti miraculi pleitudo
Offerēt mulier missarū solēnia celebranti
sicut pcepat vespe precedēti. Eadē hora sep
timū decimū ex mane mulieris lignū egre
dit. qd sub oculis oīm capellanꝰ extraxit.
Confitentē itaqꝫ mulierē presul absoluit
et sacrā ei tradens eucharistiā ab oī dein
ceps cuiuscūqꝫ maneriei progressu iubet eē
securā. Sic ab omnibꝫ prestigijs liberata ad
hesit viro suo et liberos protexauit. Virtu
tē viri sī postea multis ānis predicauit
quā in scipa meruit expiri. De actis euen
tibꝫ illiꝰ tpis. Cronoḡphꝰ. La. Cxxvi.
Anno dñi .m°.c°.xlix°. fuit eclipsis lune
xv° kl' aprilis circa horā nonā noc
tis sabbato añ ramos palmarū. et ventorū
tempies secutā ē per .iiij. cōtinuos dies.
In quarta āt feria vētus maxim⁹ et nimia
fuit pluuiaꝫ īundacio. Qua die in territo
rio nemausi iuxta grandauū sacerdos mis
sa celebrata fulmine ictus occubuit. et ī ter
ritorio remēsi quidā dum ab equo tēpestate pe
riit. Tonitrua fulmīa grandines et tēpes
tates. diūsa hoc anno hoīb intulerūt incō
moda. Ludouicus rex francoꝝ a palestina
nauigans uti in patriā rediret. grecoꝝ na
ues incurrit. Cuiꝫ ab eis imperator tur co
luī obsidenti presentando deduxit. georgis
dux nauiū regis sicilie eos aggressus. Si
quidē vastatis et spoliatis grecoꝝ pūcijs
usqꝫ ad ipsā urbē regiā constātinopolim
accedēs. sagittas aureas in palatiū īperato
ris iecerat. et intensis suburbanis de struc
tu ortor regis violenꝫ tulerat. Vnde rediēs
naues grecoꝝ incurrit. captū regē ludo
wicū eripuit. sed captos regis obtentu di
mittit. Anno seqnti bartholomeus laudu
nensis epūs. xxviij° anno sui epatꝰ. concepto
mundi stemate. fusum aci induit mōchalu
stemate. Qui cū sedet aliqn cū cetis mona
chis ad collacionē. aspexit quendā mōchū
tardius atqꝫ lenius alijs aduenientē. ni
griqꝫ puuli iuxta eū grediētē. atqꝫ
per cucullā eius tenentē. Quod cū abbati
retulisset. didicit ab eo qꝺ mōchus ille val
de negligens cēt. Ite habitus p francia
cōuentibꝫ. cōniuente etiā pp eugenio ut
abbas clareuallis ihērosolimā ad alios
pro uocandos mitteret. grandis itm sermo
de profectione tñ in marina celebrat. sed per
cistercienses monachos totū cessat. Adhuc
Anno seqnti obierūt epi de eodē Cyr
moubz et suā clari. hugo autē vij
siodorēn et ioslenus successionē. Hic
hugo fuit abbas pontiniaci primꝰ. vir
ne strēnuus. Et licet nuxta ppositū ordis
sui eēt mire pacē. in ecclē tñ hostes erat
districtus executor. In nocte autē electiōis
suā precedente. vidit in sōpnis qꝺ mīr sua
sibi eēt copulanda sedē nuptiale. Qui cū
in ecclā senonensi pter suspensiones hēretici
metropolitani cōsecratiōis locū nō habēt
a dño gaufrido tm notabēn epo cōsecratꝰ est.
Huic successit alanꝰ. ripatoꝝ abbas ymꝰ.
Hoc etiā āno illustres religione ac prudē
cia obierūt viri. suggerius abbas sī dyoni
sij. raynardus cisterciꝫ et odo sī remigij.
Sed et gaufridꝰ comes andegauoꝝ post
simultates habitas cū rege ludouico. fāi
pace obiit infra mēsis vnius spaciū. Obiit
etiā nobilis et religiosus pncips et paupm
pater comes theobaldus. multi quoqꝫ nobi
les hoc anno mortuī. Hanc optimoꝝ virop
migrationē forte significauit qꝺ in pago
suessionico eodē anno accidit. Cū enī hye
mali gelu terra vehemēt induruisset.
terre pluri me longitudīs et latitudīs de
scis subito auulsus. longe ad aliū locum
est trāslatus. Anno seqnti regina iheroso
limoꝝ iusto familiarius ad ymicos dei se
habente. filius eius baldwinꝰ rex contē ea
insurgit. Et obsessis ac captis eius mini
onibꝫ in urbem scam intrare ab ipa sedē
prohibitus tandē violenꝫ ingredit. eāqꝫ in
ore obsidens facta pace neapolim ei dimit
tit. et reliquā ptē regni sibi retinet. Cuius

muti quos quidā moabitas diuit post ysur
patū mauritanie regnū. regēq patibulo
affixit. eciā regē bulgie occidentes regnū
eis ꝟuadūt. ipsāq sicliā apuliā. romā q̄q
se ꝟuade minant. ¶ Rex francoꝝ ludouicꝰ
zelotipie spū inflāmatꝰ. iuracta cōsangui
nitate vxorē suā repudiat. ¶ Quā q̄a cōtē
ciꝰ voluntatē henricꝰ dux normānie. vi
delicet filius gnufridi andegauēn. et matil
dis predicte duct. magna inē eos simultas
exoꝛta esset. ℣ Hac quippe occasione ducatū
aquitanie amisit rex. emulus autē illiꝰ
eū obtinuit. ¶ Actor. ℣ Hic est ludouicus pat̄
philippi qui regnauit nr̄is tp̄ibz. ℣ Hūc du
cat helinandꝰ vxorē suā reliquisse ꝓpt̄ in
continētiā ipiꝰ mulieris. que nō sicut regi
na sed fere sicut mēt̄rix se habebat. De vx
oribz regis ludouici et morte conradi Cap̄

¶ Hic fuit prima vxor regis Cxxviij.
ludouici scilicz alienordis filia senio
ris comitis pictauen. De qua p̄fatꝰ
rex suscepit duas filias scilicet alyelidē et
mariā. Cuiꝰ cū eadē vxore sua p̄cessisset vl̄
mare. audiuit eā ut ferūt a saladino mu'a
suscepisse. Vnde post reditū suū in franciā.
non solū ob causā predcām. sed eciā ob ip̄ius
mulieris incontinentiā voluit eā repudiare.
Qđ illa intelligēs ab eo declinauit. et ad
p̄fatū normānie ducē henricū se tūstulit
qui eā ut dicūt est in vxorē duxit. ꝓpt̄ qđ int'
ip̄m et regē discordia fuit. Sed postea rex
ip̄m ad pacē recepit. Qui scilicz dux mortuo
stephano rege anglie intrauit et integritate
regni potitus pacē antiquā reformauit.
Hic ergo henricus senior rex anglie quatuoꝛ
filios suscepit ex predcā regina scilicz alienoꝛ
de. henricū videlicet et richardū et iohānem
qui tres ibidē regnauerūt successiue. Gaufri
dū quoq; comitē britannie. Insup et quatu
oꝛ filias. quarū vna data est vxoꝛ regi castel
le. vnde orta est blanchya regina francie. Al
tera vō constātinopolitano ip̄atoꝛi noīe a
lexi. Tercia q̄ saxonie dua. vnde natus ē
otto qui postmodū ip̄atoꝛ fuit. Quarta vō
tholosano comiti. vnde ortus ē raymūdus.
cuiꝰ filiā postmodū accepit alfunsus comes
pictauen. filiꝰ ludouici regis. ℣ Porro supra
dcūs ludouicus sedam vxorē scilicet imp̄atoris
hispanie filiā vite laudabilis feminā acce
pit. sed illa non multis annis intiectis obijt.
Deinde rex idem habito colloq̄o cū theobal
do blesēn comite accepit adelā sororē ipsius
in vxorē. scilicet bone mēorie theobaldi filiā
de gen'e hauoli ut dicit descendentē. Filiam
vō suā eidem dcō theobaldo iuniori dedit
in vxorē. ℣ Igit̄ ex ludouico et adila philipp9
nr̄i tp̄is rex futurꝰ ortus est. et theobaldus
ex aleyde filiū suscepit ludouicū. ac filias
margaretā et elyzabeth. Ex quibz scilicz lu
douicus in comitatu p̄r̄i succedens. vxorē ha
thcrinā accepit filiā comitis clarimōtis. cui
comitatus idem iure hereditario obuenit.
Qui ex ea velicto herede theobaldo noīe. p̄ex
it constātinopolī cū balduino comite flandrē
si. et ibidē decessit. ℣ Porro filio eius theobal
do lepra infecto ac sine herede defuncto. suc
cessit in comitatu blesensi margaretа eius
dē amita. et in comitatu tarnotensi soroꝛ e
iusdē margarete elizabeth. ℣ Hijs enī duabus
sororibz nulla p̄ius erat hēditas p̄mta. Sed
margareta gratis accepta fuit in cōiugiū
p̄mo a hugone de oisiaco ꝑe ramiratum.
Post cuiꝰ obitū nupsit ottoni burgundie
filio scilicz imp̄atoris henrici. Quo defuncto
terzo nupsit dnō de auernis gualtero. Qui
suscepta ex ea filiā dedit in vxorē hugoni
filio hugonis comitis sā paulī. ex qua oꝛ
tus est filius q̄ successit in comitatu blesen
si. Elizabeth autē altā filia a p̄re suo theobal
do data est p̄mo cōiunx dnō de ambazia.
Qui ex ea filiā noīe machildā genuit. que
in comitatu tarnotensi mr̄i successit. ℣ Illo
q̄ mortuo nupsit elizabeth iohānī de mōte
morabili. qui sine herede decessit. Vnde et mōs
mirabilis matheo filio eius iure p̄piquitatis
obuenit. ℣ Itē maria altera regis ludouici
filia data est vxoꝛ comiti tāpanie henrico
habuitq; duos filios ex eo videlicet hēricū
et theobaldū. Horū henricꝰ aui iure p̄mo
geniture post decessū p̄r̄is obuenerat co
mitatꝰ cāpanie cū adhuc eēt sine vxore.
comitatu in custodia fr̄is sui theobaldi
relicto. p̄cepit in tēr̄ tūsmarinā cū rege
francie philippo. Cuiꝰ capta fuisset actio
philippo rege in franciā rediente. regina
opi virū habebat. qui simplex homo cat
nec bellicosus videbat. noīe gnufridū de
tholon. ℣ Hūc barones et regina sepauerūt. et eā

marasio de monte ferrato in cōiugio tra-
diderūt. quē et terre acq̄site custodē stu-
tuerūt. Nec multo post. aufugade ipm
in actyon media intfecerūt. Tūc prefa-
tū reginā henrico comiti cāpanie i vx'
orē tradiderūt. Q uē et eidē terre sili'
prefecerūt. et ita eū ibi dimiserunt.
Cronographi Eugeniꝰ aūt pp̄ cū rōanis
pace facta vrbē ingressus. ibiq; cū eis
hoc āno p̄mitꝰ cōmorat⁹. Conradꝰ teuto'
nicor rex obit. qui cū xv āns regnauc
rit. bñdictionē cū imperialē nō habuit.
Cui fredericus dux nepos eiꝰ succedit.
Explicit liber xxviij⁹ speculi hystorialis.

Continēcia vicesimi noni libri. xlviij.

Vicesimꝰ nonꝰ liber nullā cō
tinet hystoriā sed tm flores
quorūdā librorꝫ atq; tractatu
ū bē bernardi abbatis clare
uallensis. habet aūt capla. Cxxviij.

De cōmendacōe bē bernardi clare
uallensis abbatis Capl'.i.
De opusculis eiusdē ij.
Exhortacio eius ad cōtēptū mundi. iij.
Quod auaricia et cetera mala p̄cedūt ex
voluntate iiij. ſ clericor. v
De eruisacōe falsa auarorꝫ et maxīe
De singulari et mōstruosa vitia clericꝫ.
De cupiditate p̄sbiterorꝫ et fornica vi
cōe et symonia. vij ſ nū xp̄i viij.
De ābitione cleri et intrusione i p̄mo
De auaritia eorꝫ et abusu tpaliū ix
De superbia eorꝫ et falsa securitate. x.
Qd̄ eis in futō̄ succedit luctus p̄ gaudio xi
De insaciabilitate peccandi. xij.
De illis qui reformidāt aggredi viā
perfectiōis xiij. ſ xiiij
De beato seqndo xp̄m p viā p̄dictā.
De ascensu ad regnū et ipe qd̄ ad hoc
hoī est concessū. xv.
De stultitia cupidorꝫ qui nolūt relinq̄re
simpla pro cētuplis. xvi
De illis qui relinquūt possessiones sed
non p̄prias voluntates xvij.
Quod p̄dictū centuplū nemo stat nisi q'
accipit xviij.
De meditacōe hoīs circa se. xix ſ rr
De cōsideracōe p̄prie miserie p̄ntis et futē.

De supna bītudine et quis ad eā possit
ascendere. xxi ſ xxvj
De discussione vite p̄prie et pura ōrone
Quod vbiq; orationi et bone cogitacōi
insistendum sit et caritati studendū. xxiij.
De īpuritate cōfessiōis et ōnis. xxiiij.
De miseriis et periculis hui⁹ vite mōlis xxv.
Meditatio aduētꝰ xp̄i ad passionē. xxvi.
Meditatio passiōis eiusdē xxvij
De susceptione dextri latronis. xxviij
De cruce iā nō timenda sꝫ āpletenda xxix
De aptione latis xp̄i qd̄ fuit est ostiū
paradisi xxx. ſ xxxi.
De misterio sepultē eiusdē et ascensiōis.
De viatico corp̄is eiꝰ quo suos ad vitam
transduxit xxxij ſ eduxit xxxij.
Oratio ad ip̄m ut de fluūibz egypti nos
exemplū in magdalena quā de pcti flu
mūbz eduxit. xxxiiij.
De modo et causa diligendi deū. xxxv.
Qualiū ipe diligi meret eciā apud in
fideles. xxxvi ſ ligere. xxxvii
Quod multomagis fideles tenent eū di
Quod cōsideracio passiōis eius debeat esse
fomes dilectionis. xxxviij.
Quo frēs debeam⁹ eū dilige. xxxix.
De quatuor gradibz amoris xl.
Qualiū ad sūmū gradū sit p̄fectus. xli
De hūilitate et gradibz eius xlij
De gradibz inquirendi vitatē et p̄mo de
misericordia xliij
De mansuetudine xliiij ſ tatis. xliv.
De ascensu contēplacōis p gradus hūili
De p̄mo gradu superbie et secundo xlvi
De tercio et q̄rto gradu xlvij
De q̄nto et sexto et septimo. xlviij
De octauo nono et decimo gradu. xlix.
De vndecīo et duodecīo gradu l.
De tenore et obligacōe regule mōchor li
De triplici mītate preceptor. lij.
Qd̄ quedā regule p̄cepta subsūit voluntati
prelati et discretioni. liij
De meta voti obediencie liiij. ſ betur lv.
Qd̄ imp̄fa est obediētia q̄ voti finibz cohi
De disparu culpa īobedīe et īpatu iuben
cū auctoritate lvi
Qd̄ penitus obediendū sit prelato q̄n non
precipit cōtrariū deo lvij. ſ accusat. lviij.
Responsio ad illos qui obedīcie p̄fessionē

Libri XXIX Vicesimi noni

Quod habet ipa regula trisgressionū remedia. lix

Utrū in oī precepto qntū obedīa valet tantū īobedīa grauet. lx

De stabilitate loci et trīsitu ad aliū. lxi

Exhortatio eugenij pape ne totī se occupationibz dedat. lxij ¶ Ru lxiij

Correptio eiusdē de cōtinuo causaz audi

Quod onus illud in alios sit p̄iendū. et intrō consid'acionī vacandū lxiiij.

De vtilitate consid'acionis lxv.

Qualit' audiende sīt et decidende cause lxvi

De p̄tibz consid'acionis et p̄mo de cōsid'acione siu quid sit et quis lxvij

De consid'acione siu quid fuit. et q̄d nūc

De cōsid'acione siu q̄lis sit. lxix. ¶ sit. lxviij

De cōsid'acione circa subditos et de cōpescendis appellacionibz lxx.

De exemp̄acōe ecclesiaz. lxxi.

De neglecta obseruācia canonū lxxij

De consid'acione ppli romani qui circa eū erat. lxxiij. ¶ liū lxxiiij.

De consid'acione latroū suoz id ē ordinandis

Quales ad hoc officiū assumi debeāt. lxxv

De dispositione rei familiaris. lxxvi.

De dispositione familie p̄prie lxxvij.

De consid'acione eoz que supra sūt id ē diuinoz. lxxviij.

De trino et vno deo. lxxix.

Qualit' deus sit pena puersoz. lxxx.

Qualit' idem sit gla electoz. lxxxi.

De certitudine fidei lxxxij

De vita epī et cleri. lxxxiij ¶ ep̄acōes lxxxiiij

Inuectio contra abbates q̄ procurāt ex

De supfluo ornatu epoz. lxxxv.

De officio epī et p̄mocione pueroz lxxxvi.

Inuectio cōtra castercienses q̄ dumiacenses aspnabant. lxxxvij.

Item contra eosdē de temerario iudicio et detractione. lxxxviij.

Responsiones ad eoz obiecta. lxxxix.

Hīē excusatio dumiacensiū contra supbiā detrahentiū xc ¶ et dissoluacone xci.

Responsio dumiacensiū de intēperantia

De excessu eoz in cibis et potibz. xcij.

Contra illos q̄ contra regulā comedunt carnes. xciij.

¶ xciiij

De curioso et precioso vestitu mōchoz

De supfluis abbatū expensis. xcv.

De supfluis picturis et ornatu pietū xcvi

Adhuc de picturis pauimētoz et clausu

De fine sermonis et exhortatoz xcvij

Exhortatio ad oīes ordines religiosoz et vtriusq; ptis. xcviij

Exhortatio cartusiensiū ad hūilitatē et patientiā. xcix. ¶ amorem. C.

Exhortatio cōtra ad pietatē et solitudīs

De triplici gradu quo puenit ad pfectiōem

De p̄mo gradu q̄ ē simplicitas nouicioz. ci

De īstructiōe nouicioz. Ciij.

De bonis occupationibz fr̄m. Ciiij.

De exercitijs eorum. Cv.

De stabilitate in cella. Cvi ¶ Cvij

Qd̄ hīitans in cella trina gnudz custodia

De cella inuētoria et exercitoria. Cviij.

De tempibz et modo orandi. Cix.

De sacra lectione et modo legendi. Cx.

De labore corpali. Cxi

De cibo et somno. Cxij.

De susceptione fr̄m et ambitiosa edificatione cellaruū Cxiij

De exēplo pauperis soror p̄m. Cxiiij.

De informatione nouicij in amore xp̄i. cxv

De p̄fecto amore dei et modis orandi. cxvi

De variis mōis obtinendi orationis effr̄m. Cxvij. ¶ Cxviij

De hūilitate p̄fectoz et puerū sapiētiū

De studio sapiē ac virtutis. Cxix.

De custodia bone voluntatis per obedientiā et consensū virtutis Cxx. ¶ Cxxi

Iterū de regimine et custodia voluntatis

Qd̄ voluntē sequit' ipetus cogitacionis

De examinacione voluntatis inueū tendentis Cxxiij. ¶ Cxxij

De illuminacione mētis ad cōtemplacionē. Cxxiiij

De p̄paracōe cordis ad dei visionē. Cxxv.

De certa victoria coz qui p̄o deo militant. Cxxvi ¶ tes xp̄i Cxxvij.

De cōpacione militū sclariū ad milites templi. Cxxviij.

Explicit tabula capitulorum libri seqntis.

Incipit liber xxix speculi historialis.

De cōmendatione bti bernardi clarevallensis. Caplm primū.

Anno impe
rij fredia
primo q̃
fuit ab in
carnacõe
dñi ag̃. c̃
lvij. a mũ
di vo ijco
q̃nto mille
simo. c. xvi
obijt papa
eugenius.
iustitie cultor et pietatis amator eximius.
Cui⁹ thronizatõ meritis in ipa vrbe. qui sci
licet insignitus fuit miraculis plũmis il
lustrata. Venerande quoq; memorie abbas
clarevallis bernard⁹ post claros actus
et multarũ animar⁹ lucra. post multa
fundata monasteria et plũma miraculor
signa exhibita. beato fine q̃euit. Ex ges
tis eius. Ex cui⁹ discipulis cũ plures ad epa
tũ vel etiã papatũ promoti fuerĩt. ipe tñ
nũq̃ epũs siue archiepis ee voluit. licet
etatis atq; virtutis. et multocies et multis
in locis. Sepultus est aute an altare bte
virginis marie. ipsoq; in tumulo ei⁹ sup
posita est capsula pectora reliq̃as cõtinẽs
beati thadei quas eode anno sibi missas a
hierosolima iussit ipe corpi suo supponi.
Vir cũ adhuc puerulus graui capitis do
lore vexaret decidit in lectũ. adducta ad
eũ est muliercula q̃ dolorẽ carminibus
mitigatura. Quã cũ ille appropiq̃ntem
sentiret. cũ carminalibz instrumẽtis q̃bz
homibz de vulgo illudere cõsueuerat. cum
indignacõe magna exclamãs a se repu
lit et abiecit. Nec defuit mia diuina bo
no zelo sa pueri. sed continuo sensit virtu
tẽ. et in ipso impetu spũs surgens ab õni
dolore liberatũ se ee cognouit. Nequid⁹
tacendũ qd ab ipis ia pueriliby ãnis si q̃s
poterat habe nũmos cladestinas facẽs ele
mosinas et verecũdie sue morẽ gerebat.
et pro etate ĩmo sup etatẽ pietatis opa ser
tabat. Obsidebãt benignũ iuuenis animũ
sodaliũ dissimiles mores. et amicitiae procel
lose similem sibi effice gestientes. Cui pre
cipue ĩuidens coluber tortuosus spargebat
laqueos tẽptacionũ ar varijs occursibus

milanco ei⁹ insidiabat. Cui enĩ aliq̃n cu
riosius aspiciendo. defixos in quandã femi
nã oculos aliq̃ndiu tenuisset. cõtinuo ad
se reuersus et de semetipso erubescẽs. apud
semet in scipm ultor seuerissim⁹ exarsit.
Stagno quippe gelidarũ aquarũ quod in
proximo erat collotenus insiliẽs tamdiu i
bi pmansit. donec pene exanguis effrus
per virtutẽ ignẽ coopantis. etiã a mlore cõ
nalis contactus totus refrigui. Actor.
Huius sci vita et miracula q̃ op libris diges
ta sunt a dño wilhelmo abbate sci theode
rici sermone luculento. de quibz etiã su
pius nõnulla posui. De opusculis eiusdẽ
Scripsit aute btus bernard⁹ ca. ij
ea que subiecta sũt. De contẽptu
mũdi ad clericos. libz vnũ. Medi
tationũ libz. i. Exhortatoriũ de passiõe
et resurrectiõe dñi. li. i. De diligendo deo.
li. i. De gradibz humilitatis et superbie. li. i.
De gra et libero arbitrio li. i. Ad abba
tẽ colũbense de precepto et dispensatione
li. i. Ad asteracenses et diuinacẽses mona
chos apologetica li. i. Ad hugonẽ de sco
victore. li. i. Ad eugenium papã de cõsida
tione. li. v. Ad inocentiũ papã contra
hereses petri abaelardi li. i. Ad milites
templi de laude milicie noue. li. i. Super
psalmũ qui habitat. omelias xviij. Super
cantica canticor. omel'. lxxvi. Super
est gabriel. omel'. iiij. Super magnificat
tractatũ vnũ. Epistolas breues ad diuer
sos ꝛr et xlv. Sermones pene ĩnumera
biles. de quibz ea que subiecta sũt excerpsi
Exhortacio ei⁹ ad contẽptũ mũdi. Bernard⁹ in
Dece inq̃t li⁹ de cõtẽptu mũdi. ca. iij.
nos reliq̃mus oia. et secuti sumus te
Bene petre optime. et nõ ad usũ
pietatẽ tibi. Sed et mũdus trist et cõcupis
cius. et relinq̃re magis expedit q̃ reliqui.
Ite quia exultant ut gigas ad curredã
viã. et curretẽ sequi nõ poteras onem
tus. Sed nec ĩutilis cõmutacio pro eo q̃
sup oia est oia reliquisse. Oia sane. non
tantũ possessiones sed etiã cupiditates. et
eas maxie. Plus enĩ mũdi cõcupia q̃ substã
tia nocet. Et hec fugiendaꝝ causa
diuitiaꝝ precipua est. qua aut vix aut
nũq̃ sine amore valeant possideri. Imo

sū siquidē et glutinosū ꝛ humanū fracile oībus que frequētat adhęret. Age ergo qui relinquę disponis oīa. te quoq; inter relinq̄nda numerare memento. Immo maxīe et p̄ncipaliter abnega temetipsū. si desideras eū seq̄. qui p̄ te exinanuit semetipm. Pone illa q̄q; iuga boū. qa tū illis venire non potes. Sed et si nouissimē veneris et pulsauis. respondebit tibi dens tuus q̄ non sit deo tanta de bobus et asinis Quis enī dubitet hoīez iumētis ee compatī. qui sibi iuga emit iumentoꝝ. Nisi q̄ dā etā iumentis stolidior ee cōuincit. qđ iugo nātiuitis eoꝝ ipe se sponte subiecerit. et quod illis est nativa hinc culpa. dū tanq̄ sine racione degens et ipe sub corporeis similit sensibz tauriat. Sed quid enī iuga subisse causam. Arguam magis emisse. Illud enī stoliditatis mirande hoc extreme dementie est. Dignus est autem operarius mercede sua. ut ait mercēd p ope tribuat tanditū. Omnibz inq̄t metriabz dant mercedes. In eo ergo qđ dedisti. et nō accepisti. fraū est in te contrariū. Plane et in eo qui iuga emit cōtrariū fit. Ad enī iuga emit et iuga boū. an iugū xpi suaue gratis offertur. an eta hijs qui tulerit copiosa remuneratio est. Sine iugo quidē esse non potes homo. nimirū qui ad laborē natus es. Sed graue iugū sup oēs filios ade. vtiq; qui sequit eū. Sup illos aut qui xpm. leue est et suaue. Cetū q̄le est hoc ipm. eligē potius q̄q; q̄ vnū. Quis enī p̄t seruire q̄q; dnis nedū tyrannis et predonibz. Siquidē oculus aiam deprehendat. et diuisi diuisa interdū imperāt. forsitan et adūsa. dū scilicet vnusquisq; cōmunē gestat p̄tipere seruū. et trahit sua quēq; voluptas. Vide excusationēz hoīs qui ideo xpm non sequit. et a nuptijs excusat se. quia iuga boū emit q̄q;.

De auaritia et cetū malis p̄cedit ex voluntate. iiij.

Quid si illoꝝ laborē et dolorē considerares et iuga numeres qui diuersis vicijs seruiunt. mox magis q̄ sensibz corpm. Inuenies eta hoīes qui multomagis in labore hoīm non sūt. sed longe aliena ab hoīe flagella sustinēt. ementes nōmodo q̄q; sed plus q̄ q̄nquagīta q̄q; non plane iumentoꝝ iuga sed demonū. Contendūt ambitio et elatio cordis. alterum nidū altera fouea parat. alterum volare iubet altera repere. cū neutrū profecto sit hoīs. Auaritia quoq; et appetitus laudis sibi inuicē aduersant. et qđ hec congregat ista dispgit. Nec minꝰ cōtraria sūt que simulatio et pusillanimitas suggerūt ip̄u dentie ip̄atieq; clamoribz. et vtraq; labor et dolor et afflictio spūs sūt. Hec aut oīa ex vna radice pullulant. p̄prie voluntatis Hui⁹ei sanguisuge due sūt insatiabiles filie Siquidē nec animꝰ vanitate. nec corpus aliqn̄ satiat voluptate. Fuge sanguisugā et oīa reliquisti. hec enī oīa trahit ad se. Pone hanc. et iugū tū importabile q̄ multiplex abiecisti. Non est ad illā crudelis dominꝰ. nō est tirānꝰ ipius et inhumanꝰ sic vrgens seruulū et non p̄cens. Fatigatū instigat amplius. subditū p̄mit durius. Nullū michi onus ip̄portabilꝰ. nulla grauior sarcina. Fatis sū michi talentū plūbeū. et resedit ip̄quitus sup illud. Sed audiā vocē solacij. quā loquit angelus magni consilij. Venite inq̄t ad me oēs qui laboratis et onerati estis et ego vos refitiā. Felices sane q̄ sūt exonerati et xpm sequūt expediti. Quid tu tumele hibbū. quid tu pecuniose loculos proditoris tollis. Non sic impie non sic ingrate sarcinas non admittit.

De excusatiōe aut vox falsa et maxīe clamor. Cap q̄ntū.

Sed si forte aliqui se excusent et dicant. si terrenarū diuitiarū cupabilis cēt possessio nūq̄ abraha ysaac et iacob tantū in diuitijs gratiam obtinuissent a deo. quid rndebimꝰ nouis imitatoribz scōꝝ vetim. Sup altare dni cer te vitulos ip̄onant. arietes et hircos imolēt quia et hoc abraha fecit. Sed hec inquisitū est. Quid si ipsas quoq; scōꝝ diuitias tēporales vmbrā futuroꝝ fuisse dixerimꝰ. In figū siquidē oīa eis cōtigisse legimꝰ. Nec id dicimꝰ tanq̄ saluari q̄s vel hoc tpe nequeat diuitias possidendo. Habent euangelia et p̄fectionis consiliū. et infirmitatis remedium. Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra p̄fectio est. Imo aut infirmo dicit.

facite vobis amicos de mamona iniquitatis
hinc ē ꝙ dotatus et ditatus videm⁹ eccl'as
a potentibz et diuitibz scli. Sed heu ipsa
eoz prouidencia data est in occasionē
tarnis. et qui sibi piter atq; alijs in celo
tabnacla etna parare debuerāt. in tenera
cōiugū domū ad domū et agrū agrō.
Quis rapuit ab ore aplorz tpis huiꝰ. fidu
cie verbū. ecce nos reliq̄m⁹ oīa. Ecce enī
ut pplus sit sacerdos. similit amicis egent et ipi ut ī alte
na tabernacula recipiant. utpote ꝓpria
non hntes. Vbi enī pauper spū. qm̄ ipoz
est regnū celoz. De singulari et mōstruo
so vita clericoz. Cap. vi.
Habent sa singula hoim genia. laboris aliq̄d
et voluptatis. Sed adūtere licet et
mirari q̄dmodū derisi miro int̄ hec arti
fitio discernētes et ab iuicē sequestrantes
totū q̄ delectat eligūt et amplectūt. q̄d
molestū est fugiūt et declināt. Cū militi
bus nēpe superbie fastus. amplā familiā
et nobiles apparatus. equoz faleras. arci
pitres. aleas et silia queq; frequentāt. Aliq̄
forte et dependētes a collo vuln̄ cutas mu
riū pelles. ornatos thalamos. balnea et
oēm molliciē atq; gloriā vestiū a mulieri
bus mutuāt. Attuero cautē oīo loricē pon
dus et insōnes in castris noctes. incerta
q̄ discrimina preliorz. muliebrē quoq; vere
cundiā et disciplinā. a si q̄d aliud sex ille
hab'e laboris cernit declinātes. Sudāt agri
cole. putāt et fodiūt vinitores. et qui inter
hec torpēt otio. accedēte fructuū tpe. et ī no
uam sibi horrea iubent. et p̄sepuaria eo
rū plena cū illis. vtinā nō pre illis. Vinū
tritum. bibūt vue sanguinē meratissimū.
herbarū viribz pegrinū mutuant vina
saporē. et addit oleū camino. ipinguāt
dilatant adipe frumēti. Negociatores ar
cuciūt mare et audā in labore corpis et vi
te piculo pituras sibi duinas cōgregātes
Vij vō dulces interea rapiūt sōnos ne di
cā in stratis suis lasciuiūt. Erit cū iuenis
in die festo graues vasis aureis et argēteis
mūstroz dextras refertas variis opibz mā
cipatas. pticas onerātes. et in scrinijs cū
multiplices loculos. ut si mensas adhibue
ris nūmularios putes. Quid fibros cemē
tarios ceteroscq; huiꝰmodi oparios nāe est
nuiare. Victū sibi multo labore q̄runt. Ui
madent deliis. copijs affluūt otiosi. An nō
merito poeta tales subsanat. ne nō forte suas
repetitū venit olim grex auiū plumas mo
neat cornicula risui furtiuis nudata colori
bus. Cuiq; resurgē ceperit hoīes unusq̄sq; ī
suo ordine. ubi putas gr̄iatio ista locabitur.
Si ad milites forte duerterit exsufflabunt
eos q̄ nūme scūi labores et pcula tolerarūt.
Sic agricole. sic et negociatores et celi singli
a finibz suis eos sili arcebūt. utpote qui ī la
bore hoīm non fuerūt. Quid igit restat ni
si ut quos oīs ordo repellit piter et accusat.
eū sortiant loui vbi nullus ordo sed semp̄iter
nō horror inhabitat. De cupiditate presbi
terorz et fornicatiōe et symonia. vii
Petro terorz et fornicatiōe et symonia. vii
Petro tero

videntes. quippe quibz nec flagellū est. nec
ulle comedens zelus De ambitiōe cleri et in
trusione in patrimoniū xpi. Cap viij.
Videte vocationē vām frēs. scilicet
quis vos vocauit in honorē cleri.
Cōuenire volo constrās singulorū.
et sēm ꝓceptū dñi ad cor ihrlin loq. Huic ē
parulo nerdū forsitan nato ecclastica bñ
fina tā ꝓuida ꝓntū sollicitudo ꝓuenit. hīc
nos inquiens illi uel illi tradem⁹ ep̄o ap̄
quē habem⁹ gratiā. vel forsitan tu seruu
um⁹. ut ditem⁹ de bonis dñi. nec in tot libe
vos nr̄a diuidat hereditas. Illū ꝓpositus
aut decanus ut sibi suaderet plusq̄ materno
educauit affectu. in delicijs enutriēs et delic
tis. Ille dign⁹ archidiaconatu utpote filij
ꝓncipis. magis āt si sit epi consobrin⁹. in
quo nimiruū tota est episcopata ꝓgenies.
Illius undiq; arrtaut sedulus explorator.
blandit⁹ obsequit⁹. simulat. dissimulat.
miseraq; sibi suffragia mendicatē non e
rubescit. manibz et pedibz repens. si quo
modo tandē ingerē sese queat in patrimo
niū cruci fixi. et bona dñi. que sola ex oībz
hodie vident⁹ exposita. Nimiruū pegre ꝓ
fectus est. sed in plenilunio forte ut sua di
screte repetat rediturꝰ. Quis ea intencione
gradus ecclasticos et mīsteria q̄rit. imo q̄
rit⁹. q̄ri nēpe op̄ q̄rere ipē debuerat ut sine
curis sēli in sāmonia cordis et corpis illu
minandꝰ accedat ad dñm et suā ꝓuidā et
proriorē op̄et salutē. ordis studio deditus. et
predicatiōis. Sēā si eos eo q̄rit intuitu vel te
net. ut huic vite nīaria habeat. euāgelizet
ut manducet. et puerso nimis ordine celes
tibz terrena mercat⁹. Qm certe dignius eēt
amplius ex consentaneū tractaū. ut pro cor
rali victu carnalia magis opa et negotia
exerceret. nec foret tuerso terū. ā inhonorāet
mīsteriū spūale. Sed et modicū est natura
contenta nec multi sola in hijs nīaria q̄
rit⁹. q̄ppe minori fracile satis obtinenda pe
culo. Honorati modē volunt. placē studen
hōibz. delicijs supbire. huic sēlō conformari.
Ipi inq̄t regnauerit et non ex me. ꝓncipes
exercuit et non vocauit eos. De auaricia

Ve. eoꝝ et abusu ydolū Cap ix.
in domo dei honorandū videm⁹. Qd
nisi ydolatras mīstrantes. quoꝝ

deus venter est. Nūquid nō auaricia est ydo
lox seruitus. Vtinā sapes miser et intelli
geres cū thesauro pecunie thesaurū ire pit⁹
cumulari. Ve ve tibi clerice. mors in olla.
mors in ollis carniū. mors in huiꝰmōi deli
cijs est. Nōmodo q̄a scrus introitū delīcatōis
posita est. sed ob id marīe q̄a ꝓpli constat ee
ꝓcūm que comedis. Subruptus ecclasticos ḡtus
te habere putas. cantando ut auiū tibi ꝓ
uenire vident⁹. sed bonū erat magis fodere
vel eā mendicare. Pcūm cū ꝓpli comedis. ar
si tibi ꝓpria mins⁹ sufficē vident⁹. Venient
venient ad tribunal xpi audiet⁹ querela
ꝓlox grauis accusatio dura. quox vixere
stipendijs. nec diluere pcūa. Quibz frā sut
cera duces et fraudulēti mediatores. de al
tario ait viuant non supbiant. nō luxuri
ent⁹. non ditent⁹. non de bonis eccie sibi ap̄la
palatia fabricent. mutantes quadrati ro
tundis. Nec locul⁹ inde cōgregent. nec i va
nitate nec superfluitate dispgnt. Non ex
tollant de facultatibz eccie cōsanguineos
suos aut nepotes. nec filias diuersi nuptui
tradant. Res enī pauꝝ non pauperibz dae
par sacrilegij crimen esse dinosat⁹. Sane
patrimonia sunt pauꝝ facultates eccīax.
et sacrilegū eis crudelitate subripit⁹. quitp̄
sibi mīstri et dispensatores non vtiq; dñi
vel possessores ultra victū et vestitū acapi
unt. Nec enī ordinauit deus hijs qui euā
gelio seruiūt. de euāgelio q̄rere delicias
vel ornatus sed victū. ut videlicet sint con
tenti alimētis corpis nō gule irritamenta
aut incitamēta libidīs. et quibz tegantur
nō quibz ornent⁹ accipe. Triplex ugit⁹ funi
culus q̄ difficile rūpit⁹ miserū in pniciē tra
hit. q̄ ipure intrat. indigne mīstrat. et
frā abutit⁹ tpalī. De supbia eoꝝ et falsa

Vid enī si in hoc securitate. Cap x.
mundo floret. et prosp̄at⁹ in via
sua. Arescet velocit⁹. et tuto decidet
flos seni salicet. et vapor ad modicū parēs.
Parcit⁹ virge. sm̄ iuenil⁹ ijquitas eius ad
odiū. Cuiꝰ frontosa ipudencia cor obdure
rit ut nō paueat nec cōtremiscat. desp̄a
to est. Propter q̄d ei irritauit ipius deū. et
exacerbauit dñm ꝓcor⁹. Non ꝓpter formi
cationes incestus aut sacrilegia. nichil enī
hoꝝ meditat ꝓpha sed q̄a dixit in corde-

suo.non requiret. Hoc enī dicē est requisitu
rū nō expauescē. Huic autē impietati sēm
multitudinē ire sue miseret deus. dū nec
ſpicit nec arguit. nec flagellat. nec vindicat.
ut miserear inq̄t impio. Procul fiat a me mi
seratio tā crudelis. qua nō discat hō facere
iusticiā. Sed obdormiscat miser. et dicēs obli
tus est deus auertit faciē suā. Ducat in bo
nis dies suos. et in pūcto ad inferna descē
dat. In terra inq̄t scōr iniqr gessit id ē in
ecclāstinis possessionibz que scōr vsibz fuerūt
assignate. in domo dei quā decet stātudo.
In clero q̄ppe tanq̄ in celo iniq̄ gerit. q̄a
celeste tenet officiū. et tanq̄ angel⁹ a elige
tur a reprobat⁹. Inuēta autē in angelis p̄
uitas ḡuius iudicet⁹ nāe est. et terrorabile⁹
q̄ hūana. Age ergo qm iudiciū durissim
in hijs qui p̄sunt fiet. ascendat superbia tua
semp. sequere regē tuū. omne sublime vide
ā oculi tui. festina multiplicie prebendas.
inde ad archidiaconatū cuola. deinde ad
epatū aspira. nec ibi requiē habitur⁹. q̄m
sic itur ad astra. ut ab alaon grandu ḡuior
sit ausus. Neq enī sic paulatī decides. sed
tanq̄ fulgur ipetu vehemēti q̄ alter sa
thanas subito in profundū deiaceris

Quod in futuro succedet luctus pro gaudio. Ca. xi.

In labore hoīm non sunt et ideo nī hoī
bus non flagellabunt. Ideo tenuit e
os superbia. p̄am saluet diaboli et iniqui
tas. Hec est que disciplinā nō recepit. cum
vi rēnuit. Vlcus pessimū. qđ nec summis di
gitis pauī attrectari. Quid miseri tantope
flagellū declinatis. Cautius. nō effugitis
pniaz. nā malū ipmutū ēe non pt. Et q̄dē
in hac die que ad pacē vobis. sed si cognos
cuissetis et vos. Tollite inq̄t iugū meū sup
vos sine iugo ēe non possum⁹. Homo enī
ad laborē nascit⁹. sed graue iugū sup filios
adam. vtiq; q̄ sequūt⁹ eū. Nā sup eos q̄ xp̄m
sequūt⁹ suaue est. In sudore inquit vultus
tui vesceris pane tuo. Nullq̄ nō in eo sentēcā
labouis oēs excepim⁹. in quo sine exceptiōe
oēs peccauim⁹. Forte enī aliq̄ dicant quid
peccauim⁹. Nostra licite possidem⁹. a rapinis
et furtis abstinem⁹. Ego sane diuitē illū de
quo dns in euāgelio narrat in nullo hoc
audio accusari. Induebat⁹ purpura et bis
so. et epulabat⁹ cotidie splendide. Si crude
litatis arguit⁹ q̄ hīs substātiā mūdi hui⁹
et videns frēm suū egere clauserit viscera
sua ab eo. q̄n hec diuita deest. Quātos vide
tis et ipi lazaros esurientes. nudos egrotos.
et plus de numerosis vīs q̄ de miseriis cog
nitis. Si ad tremendū abrahe ḡmo dei
abrahe iudiciū veniam⁹. Fili inquit recor
dare q̄a recepisti bona in vita tua tua. Hec
cine est tota causa cruciatuū. q̄ in hoc scō
bona recepit. Ipsa plane. Neq enī ad hoc
nos de paradiso voluptatis alienatio diuina
erecisse videt⁹. ut alēm hic paradisū sibi adin
uenio hūana pareat. Homo ad laborem
natus si laborē refugit non facit ad quod
natus est. ad qđ venit in mūdū. Quid vī
debit⁹ ei qui misit illū. qui instituit eū ut
laboraret. Nunc vō hic consolat⁹ tu vō cru
ciaris. Quid dicem⁹ ad hec. Si talis est fi
nis et tale iudiciū ut extrema gaudij luctus
occupet. nōne preferenda sunt in hoc scō
mala bonis.

De insatiabilitate peccantiū Cap. xij.

Quin non est conuenies modū ponē. neq; amator pecunie
dicet alīq̄n sufficit. neq; libidinosus
satiabit⁹ voluptate. Sic et crudelis quisq; se
per sanguīeq; sitit. et ambitiosus a hūane
laudis cupidus adeptis dignitatū titulis
seu fauoribz nullū crimen remediū capit. ß
desiderio estuat amplioris. Quis⁹ autē iuēt⁹
requiē qui sibi placē cupit. et putat se aliq̄d
ēe cū nichil sit. Vidi ego aliq̄n q̄q; viros. et
quid nisi frenetic⁹ arbitrar⁹. Primū sīdē
buccis tumentibz marinā mastricabat aurē
nā. sedus sulphureo astās lacu. exalantē
tetervimū et fetidissimū gestrebat hauric
vaporē. tetriq; fornacis incubans vehemēti
ardense. micantes scintillas hiantibz crapu
faucibz letabatur. q̄tus sup pīnaculū templi
residens leuionis aurē spūm apto ore attra
hebat. et si quo minus influē videret fla
bello sibi ventū ciebat. ac si totū spectret
aeuē deglutire. Cuius seorsū positus vide
bat ceteros. ipē quoq; videndus et mirā
dus. Prias enī cunctis incredibili studio fugē la
borabat. nunc manū nunc brachiū ori iponēs.
miserat⁹ hoīes causaq; miserie satisfacit⁹. a sin
gulis vnā oībz ēe crepio validissimā frumē.
Tunc maxilentissimas cor⁹ fauces cōtēplat⁹ ve
cordabar. ppiete gemētes et dicentis. arguit

cor meū. qā oblitus sū comedē panē meū. Quid prosūt hec vobis inquio? Non sū natū les tibi. famē magis puocant hec qī extin guant. Nimirū ad ymaginē dei fāi aīa cō nalis cetis oībz occupari plt repleri oīo nō plt. Capax dei quicqd deo minꝰ est nō iple bit. Inde est q nāli desidio oēs ḡdē sūmū bonū appete probant. nullā nisi eo adepto requiē habituri. Sed errant miseri viam nō inuenientes. et ut scptū est. in circuitu i pij ābulant. dū minora bona qrentes ill̄ semp desiderant. qd necdū sibi vicinꝰ vidē tur adepti. Vnusquisq qd valet trahit i ptē nec aliqn potit hic circuitus pagrari. Vis peruenire? Inape transiue. In circuitu siqdē ambulas. et qd ppe erat cordi tuo tergaver tens declinas. Hinc est q vociferat ad te. Reuerte reuerte sunamitis. reuerte reuer tere ut intueam te. Infractuosa via est et iambulabilis. fatalꝰ peruenies spretis oībz qīn adeptis

De illis q reformidāt aggredi

Ecce aut viā pfectionis. Cāp. xiij

nos veliquim? oīa et secuti sum? te. Quātos mūdi sapīa maledīa supplantat. et cōceptū in eis extinguit spi ritū. quē dīns voluerat vehemēt accendi. Audi inquit precipitanter age. diu delibera magnū est quod pponis. expire quid possis. amicos consule. Hec est sapīa mundi terena aīalis. dyabolica. hymica salutis. suffocatiꝫ vite. mater expiditatis. que deo solet vomi tū pnocare. Cui a deo verbū ee nō dubites quid opus t deliberatiōe. Vocat magn cōsilij angelus. et qd aliena consilia pstolaris? Cās fidelior illo vel sapientior? Seduc me dīne et seduar. forcior esto et tu ale te. Ab ore putei gehenne eripior. et induias petā. et aūcta bor exue. si forte interī fiat aliquid? Abscondi ignē in sinu meo. et crusto iā latere iā sanie defluente diu deliberandū est. an ex cutiā illū? Magnū est qd offerī. sed eo vtiq libenci? et festinanci? sūsapiendū obuijs maūbz aī feruore et hylaritate. Probet aūt scipm q de ppria virtute psumit. nā diuina quidē pbata est oīo. Amicos consulat qui non legit. Hymici hoīs domestici et cōsiliarij euāgelū q euāgelio non obedit. Sine inquit mortuos sepelire mortuos suos.

De bmuo sēsū xp̄m per viam meditum

Requiē vos qui secuti estis me. in regeneratiōe cū sedit filiꝰ hoīs in sede maiestatis sue. tū Que est hec noua regnatio? Terrea gnatio. non il la scilicet que fit ex sanguīnbz et voluntate viri. nec illa que ex aqua et spū scō. sed cor poris futura reformatio. Homo nimirū ex aīa et corpe constās. totus sil' cecidit. sed toty simul resurgē non plt. Dignū est ut ea por cio q videt potior reparet prior. hec est aīa. Prior ergo reficiat que pius corruit. pser vū eo q ab eius culpa corpis pena prodierit. Vnde et pius vtiq pāa mundi nō molestias tollē carnis saluator venit. qd in sacro mā festi docuit. penis oībz corpus exponens. aīam aūt inmunē prorsus a pcō custodiens. Non sic hodie non sic filij hoīm. sed aīe curā negligūt. Curā aūt carnis pficiūt. dantes opam eius valitudini. imo etiā voluptati. De scola ypocratis et epicuri didicerūt hec. Temp hoc aīabz non corpibz est assignatū. dies salutis vtiq non voluptatis. Ait nemo inquiūt carnē suā odio habuit. Vim est sed zelū hūs absq sciā dū prodesse festinat. i uenit obesse. Cui enī iudiciū carnis ex aīa pendeat nichil carni plt vtilius q salus aīe puideri. ut videlicet in tpe sit vespīnus illius. et socia passiois felicitatis quoq cōsocium mereat. Vñ aplus. saluatorē inq expectā mꝰ. tē. Requieste in hac spe caro misera. Qui ppt aīam venit. pro te quoq venturꝰ est. In regnatione inquit tū sedeit filiꝰ ho minis in sede maiestatis sue. sedebitis et vos tē. Felix regnatio qīn renascet ad sessio nē. miser homo natus ad laborē. Corpus ei resurrōnis iā non morit. et iā non erit aplus nec luctꝰ nec clamor. nec vllus dolor. qīn prioa trānierūt. Felices lacrime q̄s benig na manꝰ conditoris absterget. Et bti oculi qui in talibz fletibz liquefieri potius elege rūt. q̄ eleuari in supbiā. qīn oē sublime videre. q̄ auaricie petulanti fraūlam. Se debit igit corpus imortalitatis et ipassibi litatis gemina quadā felicitate dotatū. liberū ab omi ncātate. ab oi cōcupīa alie nū. inmunē ab oi corruptione. plenū gloia. cōfiguratū denicq claritati corpis xp̄i. Se debit et aīa sciat nil metuēs. sic nec sapiēs ultra. Cetm in regeneratiōe corpm sedebit in

sede maiestatis. qui pro aīarū vegnacōe
stetit in ignominioso supplicio cruris. De
ascensu ad regnū et tpe qđ ad hoc hōi est cō
Scala vō qua cessit. Caplm xv.
Sad deū ascendim⁹ tres ỹ habet gra
dus. scilicet sobrie viuē quo ad nos.
iuste quo ad proximū. pie quo ad deū. late
ra vilitas et aspitas iuxta basibz id ē duobz
lignis cruris. desup eaā capitellus cohercē
da scilicet spe supne glorie et voluptatis e
terne. Quis vero secularis honor excogi
tari potest. qui non prorsus in tante subli
mitatis cōparatione vilescat. Non vnius si
quidē ciuitatis aut ppli seu regnōrū vnius.
sed vniuersitatis iudices hīnt presidere cū xpo.
Nec solū hoīes sed et ipsos angelos iudica
būt. qui parentē ad modicū vaporē pmitis
glorie dedignantes et exsufflantes. impiū
xpī vniuersis preferūt titulis dignitatū. In
felix prorsus ambitio. que ambire magna
non nouit. quereris de modico celestē de max
imo minui. Amāt enī cathedras pmas. q
velut grossi simul velocius sunt cadere. Nec ei
est pfector gloria singularis inū ipsos emi
nere fideles. et cetis quoq; saluandis pmi
nere auctoritate iudicaria pōtis. Magna
quidē promissio diuina. sed longa nimiū
dilatio et molesta expectatio. terrenā desere
sortē. et nondū obtinē celestē. Breues dies
hōis sunt. sed esto multa tibi annox aurei
cula restant. adolescēs es. usq; ad senectutē
victurus et seniū. Quid nāe hēs amittere
tempa tanta. pdere lucra tanta. Nichil tpe
pretiosius. sed heu hodie nichil vilius estimat.
Transeunt dies salutis. et memo sibi nō re
dituta momenta perisse causat. Sede cō
puta quid diebz singulis acquirē valeas.
certus apud dīm nullū oīo bonū ut remune
ratū. et sicut non capillū de corpe. sic nec
momentū de tpe piturū. De stultitia cu
pidox qui nolūt relinquē simpla p centuplis
Sequit. et oīs qui reliquerit Cap xvi.
patrē a mātre ītā. Quid insanie est.
ꝙ auctoritē hoīes relinquere simpla
pro centuplis. Vbi est cupidus. ubi āb̄nosus.
Quid ad fidele negociū et nūdinas q̄stuo
sissimas auaritia intepuit et obdormiuit
in terra. Cui hoc iudeo negabit hō. cui
sacrilego dare quicq̄ habet auctoritas ꝙ

centuplo. Sed execrabilis tibi est mam⁹ dnī.
ut ab eo cōmutatiōnē recipe nō acquiescas.
An non fictus in precepto labor. onus leue
suaue iugū. crux iuncta. Vbi salus xp̄s mor
te multata. cruce turpata. Quis suox delicias
sine gloria sustinē queat. nedū queve aude
at. Sicut exactij spiritalis. et cure cordis idia
um est euidens. conceptus eternox. sic eox
sollicitudo signū est certū mētis inculte.
De stercore boū lapidabit piger. qui xp̄m
lucrifacē negligens corde vacuo et deserto
foras egit euangeli. Ve ve misero. dū ster
coratī ornavi putrē. Vos erat paulus qui
oīa hec arbitrabatī ut stercora ut xp̄m lu
crifaceī triturās in area dnī. Nemo sane
mētis ampliorē credat cē in viajs q̄m v
tutibz delectatiōnē. neq; enī carni vel mūdo
vel diabolo. sed xp̄o seruire regnare est. In
via inquit mandatox tuox dilatabis cor
sicut in omnibz diuinis. Quid erit in patria
si tanta est delectatiōis copia in via. Nam et
aplūs non in spe solū. sed etiā in tribulatiōi
bus docuit delectari. Et oīs qui reliquerit do
mū aut agrū ītā. Ipse hec loquit qui dicit
alibi. celū et terra transibūt. verba aūt mea
non transibūt. De illis q̄ relinquūt possessi
Sed omes ſ nō ꝑpias volūtates. Ca xvii
audiui aut hō qui ꝑditiōis sue oblitus
onē. et ut vulgo dicit festucā quer
vnde eruat sibi oculū. audiui inq̄t de illo
et illo qui reliquerūt oīa. et ad vomitū sū
reuersi. Quō istī accepevāt centuplū. Sūt
quidē loculi non solū pecunie. sed etiā ꝑprie
voluntatis. Scruteī proinde vias suas et stu
dia sua. qui promissa centupli gratiā sibi de
esse causat. Nec dubiū q̄n īueniat angulū
et diuersoriū declinatoriūq; non filij hōis.
sed aut foueā vulpis. aut voluntatis nudū.
Magis aūt obsecro relinq̄t oīa. nichil sibi re
tineat. nec modiū fermētū totū massā cor
rūpat. Et solū sequat xp̄m. tractans togitatū
suū in eo enutriendū ab eo. et centuplū sine
dubio p̄cepturus. Nemo ergo sū vidit se nō
oīa reliquisse. centuplū nō accepisse miretī.
preciosa siquidē diuina consolatio est. nec oīo
tribuit admittentibz alienā. Infelix tu esau
qui dixisti. nū vnā tm̄ benedictionē habes
patev. Quanto melius dices sū ꝑpria. vnā peri
a dño habe requirā. Indignus ei celesti be

nedictiõe cõuincãt. qui eã dubio querit affectu. duplici intencãõe aliud sibi refugiũ parãs si non eã forte obtinẽ contingat. Maior ẽ aut tam iniq̃tas mea. q̃ ut veniã merear. Quid ergo. rẽnuãt consolari aĩa tua si veniã nõ mereã. hoc solũ cogita et deplora. Sz oĩs inq̃t q̃ ĩueneĩt me occidet me. Graue dãp nũ. grauior dis iactura si corpus ꝑimat. q̃n quidẽ aĩa periit. Sic enĩ se occidendũ timebat infelix tã q̃ pro magno beneficio habituꝰ si prohiberet occidi. qđ et frm est. Consolacionẽ miserã obtinuit quã quesiuit. et oblitus est illiꝰ pro qua marie supplicãe debuerat. Sic et saul postq̃ peccauit amalech rege seruato. ꝑmo quidẽ samuelis visus est pro indulgencia supplicãe. sed eo tñ in sentencia ꝑsistente. nũc inq̃t honora me coram pplõ. Sic usq̃ hodie dilãssimi. cuiꝰ ad alias consolacioẽs mens inhiat. et nõ penitus ĩcẽuit in tribulacioĩbz et tẽsitoriis consolari. ipse sibi profecto celestis subtrahit gracia consolacionis. quã si digna deuocioẽ et pleno affectu peteret. queret. pulsaret. sine dubio acciperet.

Qz ꝑdem centuplũ nemo scit nisi q̃ accipit. Cap xviii.

Forte adhuc scl̃aris quispiã. dicet. ostende mihi centuplũ qđ promittis. Ait inq̃m. Numquid hoĩ ostendenti credes. q̃ vitam promittenti. Defixus scrutãs scrutinio. nisi credidis nõ intelliges. Manna absconditũ est. nemo scit nisi qui accipit. In non oĩa possidet. tu nõ oĩa coopant in bonũ. In non centuplũ habet oĩm qui implet spũ scõ. qui xpm habet in pectore. Quãm magna ĩ quit multitudo dulcedinis tue dñe quã abscondisti timentibz te. et meditãtibz tibi habundãtiã tue suauitatis tue eructabũt. Hoc ergo centuplum adoptio filiorꝫ est. libertas et ꝑmicie spũs. delicie caritatis. gl̃a conscie. regnũ dei qđ ĩtra nos est. non vtiq̃ esca et potus. sed iusticia et pax et gaudiũ in spũ scõ. non tñ in spe gl̃e. sed etiã in tribulacioĩbz. Hec est virtus ex alto q̃ andreã fecit amplecti crucẽ. laurencium vidẽ carnificẽ. stephanũ in morte flectẽ genua. p lapidantibz ad oracioẽz. Hec gr̃a deuocionis et vnctio docens de oĩbz. quã nõ exptus ignorat. q̃a nemo scit nisi qui accipit. Hijs itaq̃ ꝑficiat nos deus bñdictionibz dulcedis ad solacium vtiq̃ et remedium ꝑnis laborũs ne deficiamꝰ in via. ut de exhibicioẽ presencium muneriũ firma sit exp̃tacio futurorũ.

De meditacõe hoĩs cum se. Idẽ in lib̃ medita

Multi multa sciũt. et se nesciũt. Cap xix. metipsos nesciũt. alios inspiciũt. et seipsos deseruũt. Deũ queriũt per ista exteriora. deserẽtes sua interiora q̃bz intior est deus. Idcirco ab exterioribz redeã ad interiora. et ĩterioribz ad superiora ascendã. adherendo sic vitatis per cognicionẽ. Nã ab illa defluendo per amorẽ amando scaturet vanitatẽ. per illa homo vanitati silis fãis ẽ. et qđ vanus. q̃ diligẽ vanitatẽ. Et qđ ĩq̃ vanitatis est cõtemptꝰ vitatis. contẽptꝰ vitatis causa est nr̃e veritatis. Vnde q̃a non probauerũt ĩjqui deũ hr̃e in noticiã. tradidit illos in reprobũ sensũ. Quãto aũt in cognicione mei ꝓficio. tanto ad cognicioẽz dei te mea ĩuenio per que deũ revolo cõspicio et cõcupisco. Sũt aũt hec tria. meã memoria. intelligencia. voluntas siue amor. Per meã memoriã reminiscor. per ĩtellectũ ĩtueor. per voluntatẽ amplector. Cũ dei reminiscor. in meã memoria eũ ĩuenio et in eo delector. Intelligencia ĩtueor quid sit deus in seipo. qđ in angelis qđ in sãis. quid in creatis. qđ in hoĩbz. In seipso cõprehensibilis. q̃a ꝓncipiũ et finis. Ex me intelligo q̃ incõprehẽsibilis sit. q̃n me intelligẽ nõ possũ q̃ ipe sciat. In agelis cõ desiderabilis. q̃a in eũ desiderãt ꝓspicere. In sãis est delectabilis. q̃a in eo felices assidue letantẽ. In creatis est admirabilis q̃a oĩa potenter creat. sapienter gubernat. benigne dispensat. In hoĩbz cõ amabilis. q̃a eor deꝰ est. et ipse in eis hr̃itat tanq̃ in templo suo. Diligere deũ vr̃ debemꝰ q̃n ipse pior dilexit nos. et ad ymaginẽ et similitudinẽ suã ipe nos fecit. qđ nulli alij creatr̃e donãe voluit. Oportet itaq̃ id qđ ad ymaginẽ est. eã ymagine cõuenire. Representemꝰ ergo in nobis ymaginẽ eius in appetitu pacis et virtute veritatis. et in amore caritatis. Teneamꝰ eũ in meã memoria. portemꝰ in conscia. et vbiq̃ pr̃itr̃ venerem. Beata siquidẽ aĩa est. apud quã deus requiẽ ĩuenit. Beata q̃ dicẽ pt. et q̃ creauit me requieuit in tabernaculo meo. negr̃e siquidẽ ei requiẽ nõ poterit. Cur ergo nosipsos deserimꝰ et in hijs exterioribz deũ q̃rimꝰ. qui apud nos est. Si

voluerim9 ee apud eū. reuera nobiscū est et in nobis. sed adhuc per fidem. donec m'eam videre per speciē De considacioē ppie misere vie pñtis et future. Caplm. xx.

Secundū exteriorē hoīem de parentibz illis venio. q' me añ fecerūt damp natū ip natū. q' miseri miserū in hui9 luctus miseriā induxerūt. ad illos vo festino qui morte corpis hinc exierūt. Cum eoz sepulchra respicio. nō ūiemio in eis nisi cineres et vermē fetorē et horroꝛē. Ad' ego sū illi fuerūt. et qd' ipi sunt ego ero. Plorās et vlulans tradit9 sū hui9 mundi exilio. et ec te moꝛioꝛ plenus ūiquitatibz et abhoīacoīb9. Iuamq; presentabor añ districtū iudicē. de opibz meis racionē redditurꝰ. Ve m'i misero añ venit dies illa iudicij et apti fuerūt libri. quibz oēs mei conatus et cogitacoēs reci tabunt' dño presente. Tunc demisso capite pre confusioē constē stabo corā dño trepid9 et anxius. tū de me dicet'. ecce homo et opa eius. Quada enī diuina vi fiet ut vnus quisq; opa sua bona vel mala añcta ime moriā reducat. et mētis intuitu miru celeritate cernat. et accuset vel excuset sūa consciaz. atq; itā simul et oēs et singuli iudicent'. Iudiciū finiet gestoꝛ quisq; suo rū. Cunctisq; auctoꝛ ceteris archana pate būt. Que enī nūc confiteri erubescim9 tūc manifestabunt' oīb9. et quitq; hic dissi mulando palpam9. totū illic vinder flā ma cōburet. Ignis vbiq; feroꝛ vultus ir9 nabit habenis. Quāto q; nos ducaus ex pcūt deus ut emendem9. tāto districtius iudicabit si neglexerim9. O aīa insignita dei ymagine. decoꝛata similitudīe. despon sata fide. dotata spū. redepta sanguīe. de putata aī angelis. ciuar bītudīb9. pcti ceps ratoīb9. quid tibi cū carne. Si dili gent' consideres. quid per os et nares re berosq; meatus egrediat'. vilius sterquili niū nūq; vidisti. Si singulas eiꝰ miseri as enumerare velis. q' sit onerata pāis. pruriens cōcupiscētijs. occupata passioīb9 pollutis illusionibz plena oī confusioē et ignominia tuenies. Attende hō q'd fueis. q'd es et q'd eris. Forma fauoꝛ ppli. feruoꝛ iuuenilis. opesq;. Surripuit tibi noscē q'd sit homo. Nichil aliud est homo q' sparma fetidū. sactus stercoꝛ. et cibus vermiū. Post hoīem vermis. p9 vermē fetoꝛ et horroꝛ. Sic un nō hoīem vertit' oīb9 hō. De supna bītudine et q's ad eā possit ascendē. xxi.

Ciuitas celestis. mansio secura. patria totū cōtinens q' delectat po pulus sine mmure. Qm̄ gl̄osa dic ta st' de te. ciuitas dei. Sicut letantiū oīm habitacio est in te. Ibi. Pax pietas. bonitas. lux. virtus. splendoꝛ honestas. Gaudia leti cie. dulcedo vita phennis. Gla. laus. regēs. amoꝛ et concordia dulcis. Que ergo nos angit vesania vitioꝛ sitire absintiū. hui9 mūdi sequi naufragiū. vite labentis pau infortuniū. ipie tyrannidis fevre domini um. et nō magis cōuolare ad angeloꝝ societatē. sanctoꝝ splendoꝛē. regis poēcis honoꝛē. supne glorie decoꝛē. Sed ad hec oīa quis ydoneꝰ? Profecto verus pēitens. bonus obediens. amabilis socius. fidelis seruus. Ve rus pēitens semp in labore est et dolore. dolet de pcūtis. ē in labore de futuris emendis per catus. Sic plangit cōmissa. ne cōmittat plā genda. Bonus obediēs dat suū velle et suū nolle. ut possit dicē patī cor meū deus patī cor meū. Amabilis socius oīb9 est offensa et nulli onerosus. dñi seruus. primi socius mūdi dñs. fidelis seruus in cōtēplacoē dei et custodia sui. Sed tu ītelligēs ad te iusto diendū nūq; suffice posse tuā industriā. adhibe tū oem diligenciā et ipioza diuina clemenciā. atq; angelicā exoza tutelā. Imm xpm sicut signaculū sup cor tuū pone. Cū enī xpūs cordis ostiū custodit et est ostiarius ut per illū ingrediant' et egrediant' oēs fa milie cordis. consequit'. assiūt milia miliū angeloꝝ ad foꝛes exteriꝝ sensuū exaudiūt. ner alienigena audet irrūpere terribiles illas aies. ppt' ost-iarij reuerenciā et āge loꝝ custodiā De discussioē vite. ppie et

Integritatis pura oracioē. Cāp xxii.

tue curiosus explorator. vitā tuā cotu diana discussione examina. Attende diligenē q'ntū profecis vel q'ntū defecis. q'lis sis in moribz. q'lis in affectibz. Studē cog nosce te. q'a multo melioꝛ es et laudabilioꝛ si te cognouis. q' si te neglecto cognoscereꝰ rursus siderū. vires herbaꝝ. cōplexioēs ho minū. naturas aīaliū. Cū ad orandū vel

psallendū ecclesiā intrauis. fluctuantiū cogitationū tumultū exterius relīque. Curā exterior penitus obliuiscē ut soli deo possis vacare. Fieri enī non pt ut cū deo aliqñ loquat. qui cū toto mūdo ena taces fabulat. Intende illi qui intendit tibi. audi illū loqntē tibi. ut exaudiat te loqntē sibi. Ita fiet ut dnūs laudibz soluendis debita veniaa et sollicitudine assistas. si singula verba diligenter attendas. Non q ego isti fnaā dico sed qđ facē vellē. et nō fecisse penitet. et nō facere piget. O q̄ felix eēs si spūalibz odis itue ri posses quō pueniūt pncipes cōuictu psallē tibz. in medio iuuencularz timpanistriarū Videres procul dubio. qua cura quo ve trepidio intersunt cantantibz. assistūt orantibz. assunt meditantibz. suppsunt q̄escentibz. proūidentibz et procurantibz presunt. Diligūt enī cōcaues suos. eisq congaudet. cōfortat. instruit. protegit et prudenter in omnibus Ipi enī desiderat aduentū nrm. qm de nob exp̄ant. ruinas vestaurari. Diligenter q̄rit. et libenter audit bona de nobis. Solliciate discurrit medij inter nos et deū. nros gemitus ad deū fidelissime deportantes. Non dedignant esse socij neri. qui ita facti sūt mistri. Exultare eos facim q̄m ad penitenciā cōuersi sum. Festinem ergo q̄ntū in nobis ē. eoz de nob adimplere letitiam. Ve tibi qui reuerti desideras ad vomitū redire ad lutū. Putasne placatos habebis in iudicio. quos tanto et tā sperato p̄uare vis gaudio? Qr ubiq bone orōis et bone cogitacōis insistendū sit. et quietis studendū

Q Uocūq fueris intra Caplm xxiij. temetipm ora. Si longe fueris ab oratorio. noli q̄rere locū. q̄m ipe locus es. Sicut enī nullū momētū est quo homo non fruat dei bonitate et misericordia. sic nullū debet ēe momentū quo eū nō habeat presentē in mēoria. Noli vilipendere orationē tuā quā ille ad quē oras nō vilipendit. sed anteq̄ egrediat de ore tuo. scribi eā iubet in libro suo. Et vnū e duobz indubitanter spectare debem. q̄m dabit nobis qđ petimus a qđ nouit nobis vtilius ēe. Cogita ergo de deo quitq̄ melius potes. et de te quitq̄ deterius potes. Omne tempus in quo de deo nō cogitas. hoc cōputa te pdidisse. Vacā ergo et vbicūq fueris tuus esto. Noli te vēdere trade sed cōmodare. Quocūq loco cōsistis aliquid salutare in aio versa. aīm colligēs tenū hītn. et in latitudine cordis tui deābulā. ibi tentoriū grande stratū xpo exhibe. Nichil aliud me docet scptura nisi relīgionē amare et vitatē seruare. et tranquillitatē habere. Ego aūt miser et miserabilis ritus curro ad lōnē q̄ orationē. libenter volo legere q̄ missas audire. Serpit me aliq̄s volens de sua nūtate loqui. ego vo libz accipio. quē ille vel ille habere vellet. et legendo in eo amitto amicitias fortem. pietatis affectum. cōpunctiois fletū. missarū solemnitatē. celestiū contēplationē. Nichil enī in hac vita dulcius sumitur. nichil audius sentit. nichil sic mentē ab amore mūdi separat. et contēplationes roborat. De ipuritate cōfessionis et oracionis. Cap. xxiiij.

Q Uisquis mei es deus. q̄m ibi plus pecto ubi pura mea emendare debeo. In mōsterio sepe diu oro. non attendo quid dico. ideo tunc magna iniuria deo fnao cū illū precor ut oronē exaudiat. quā ego qui fido non audio. Precor ut m intendat. ego vero nec michi nec illi intendo. sed qđ deterius est inanida et inutilia in corde versando. fetorē horribilē eis cōspectui ingero. Nichil est in me corde meo fugacius. Qđ quotiens me deserit et per prauas cogitationes defluit toties deū offendit. Confessionē diuisi ut diuisis sacerdotibz diuisa māifestarē. et ita venia carui. ad quā p partes venire putaui. Execranda nāq fictio ēt videre pāri et supficietenus rādē. nec iterū scrutari. Heu in me ē quicq̄ mi nocē pt. et egoipe in sarcina sū. Optaui ut deus pāri mea nesaret. aut punire nollet vel non posset. et ita volui deū ēe insipientē et iniustū et impotentē. Quod si esset deus non esset. Sepe ad sacrū misteriū vocem meā fregi ut dulcius cantarē. magisq̄ delectabar in vocis modulatiōe q̄ in cordis cōpunctione. Deus vero nō q̄rit vocis lenitatē. sed cordis puritatē. Nā dū cantor mlt̄ act pplm. deus irritat. Finxi me ēe qđ nō eram. dixi me velle qđ nolebam. Aliud ore dicebā. et aliud mente volucbā. et ita sub ouina pelle vulpina cōscientiā abscon

debā. Vulpina siquidē consciā est tepida cō
uersacio. fieta confessio. obediā sine deuocioē
oratio sine intencioē. lectio sine edificacioē.
sermo sine circūspectione. Magnā portō
coronā et vestē rotundā. regulā reuniorū
seruo. et statutis horis psallo. sed cor meū
longe est a deo meo. Exteriorē simplicē mitu
ens. salua m̄ oīa arbitror. totus pīgens in
ea que foris siunt. obliuīs īteriorū meor sic
aqua effusus sū. De miseriis et periculis hui⁹
vite mortalis. Capl'm xxv.

Time nō inspicio meipm nescio. si aīt ispicio
tolerare nō potō. tanta in me cōfusi
one digna īuenio. Quīto sepius et subtilius
me discucio. tāto plures abhoiacioēs in āgu
lis cordis mei repio. Porro dyabolus q̄ non
video. et ideo non possū satis cauē ab eo laq̄
os michi abscondit. viscū posuit. salutet amo
rē possessioīs. affim cognacioīs. cupiditatē
honoris. voluptatē carnis. quibz aīa īuis
cat̄. ut pēnis contēplacoīs p plateas supne
syon volare nō possit. Heu m̄ q̄a vndiq̄ te
la volant. Quocūq̄ me vertā nulla securitas
et q̄ mulcent. et q̄ contristāt oīa timeo. Et
esuries et refectio et sōpnus et vigilie. et la
bor et quies militāt cont̄ me. Quagis autē
illud malū timeo qđ latuo in abscondito.
q̄ qđ in apto. q̄ alū nāq̄ qđ nulli⁹ videt.
nemo reprehendit. et vbi nō timet̄ trepidē
tor. ibi securus accedit tēptator. Caro mea
de luto est. et ideo lutuosas et voluptuosas
cogitacoēs de ea habeo. vanas et curiosas
de mūdo. amaras et maliciosas a dyabolo
Qui multū confidit in adiutorio carnis. q̄a
magis nocet domesticus hostis. illa vō ad
subiisionē nr̄am fedus tū eo iīit. utpote
de pcō nata. in pcō nutrita. Quurmuat
assidue īpacēs est disipline. Hat vtiq̄ cor
tuosius serpēs. cui nullū est desiderū ali⁹
nullū negotiū. nullū studiū nisi aīas pdē.
et caro q̄ data est nobis in adiutoriū fit no
bis in ruinā et in scandalū. Da utiq̄ ope
ram īterne lectioni. ut legas et intelligas
temetipm. ut legas et diligas dm. et vīas
mūdū et īimicū. q̄tenꝰ labor tuus cōuer
tat̄ in requiē. luctus in gaudiū. et post
tenebras huiꝰ vite videas ortū surgētis
aurore. Meditacio aduentus xpi ad passioē;
Idē in exhortatorio ad passionē dn̄i. Capl'm xxvi

Noli timere filia syon. ecce rex tuus
venit tibi mansuetus. Veni dīē ihu
veni desiderate cūctis gentibz. q̄a
dormitauit aīa mea pre tedio more tue.
et oculi mei languerūt pre īopia lūis tui.
Orire sol amabilis ut egreat̄ homo ad opus
suū. et ad operacionē suā vsq̄ ad vesperam. Ho
li time filia syon q̄a timor oculū turbat.
hilaris pupilla lumde speculat̄. Ecce rex tuꝰ
venit tibi māsuetus. Qualis ipē est talem
te ēē vult. q̄ mansuescē iugū eius portare.
et ut ipē sedeat sup te. Venit tibi. et tu non
vadis ei. Egredē de terra tua. egredē de ci
uitate. q̄a vidi inq̄t ihq̄uitatē et cōtradicti
onē in ciuitate. Egredē tū pueris hebreis.
q̄ tūseuit simplicit̄ in occursū dn̄i. Nichil in
te resideat. qđ in occursū ihesu non pdeat.
q̄a nec vna vngula in egipto pharaoni re
linq̄da est. Quanꝰ et cor lingue cōtinant.
osanna in excelsis. Et nūc dn̄e passioīs tue
dies vigere nos deberent magis q̄ ppositi
pharaonis. q̄m in opibz tuis iustitia est. et
pax et gaudiū in spū scō. Nos autē dormita
mꝰ te pro nobis orante. q̄a oculi nr̄i ipe nr̄o
grauant sc̄i. Suscita nos ut vigilem⁹ et ore
mꝰ. Vtinā gutta sanguīs qui de agone tuo
sudat vsq̄ ad terrā nr̄am decurrat. et aqui
at terra os suū et bibat illū. et clamet ad te
et tecū ad pr̄em melius q̄ sanguis abel. Quis
autē est dn̄e. qui tecū vna hora vigilet. Cui
in celo nō est finis silencii. nisi q̄ media hora.
q̄nto minꝰ in terra vna hora vigilabim⁹
tecū. Quocīēs et quociens redis ad nos. et i
uenis nos dormientes. Et nūc benigne sus
citas nos. et itm abis secundo et tercio eundē
sermonē dicens. Strati autē ut recedeis sōpnus occupat nos. nec vigilare possum⁹ nisi
si q̄ diu nobiscū es et suscitas nos. Cui gila
tandē euigila miserabilis aīa. si nō amore
saltē timore. Cogita saltē tuā cruciatū quē iā
iam passura es in morte. Certe nulla cruꝛ
diurior est q̄ mors ad quā cotidie tu festinas
et non attendis. Vide quō te mors tua figit.
Corpus rigescit. manꝰ dextera distenditur. manꝰ et
brachia deadūt. pectus anhelat. cerui⁹ lan
guescit. labia spumāt. oculi stupescūt. fa
es exsudat. vultus horrescit. et velut testa
pallescat. Ista cruꝛ manet te. Nescis vtrū
in lāulo molli. an in cruce rigida suauius

monaſ. Nūquid crux tactus dolorē abſtulit? Que videm⁹ et ſentim⁹ lenia ſūt. ad ea que intus aīa p̄gustat. Nam ſensus q̄ cito redit. aīam ſua mos ſemp̄ comitat. Ayedi

Qvm ambula tacto passiōis cuiusdē. xx uēt aīalia. ambulabāt puter vij. et vote iuxta ea. Si vita nīa profi eret. vota ſcē ſcīpture nobiſcū put ambula ret. Sed q̄a per paludes et ſaxa pedibz e untes offendim⁹. vix vote nos ſequūtur Passio dñi celebrat. et nos voluptati opam dam⁹. Clamat crā de cruce nobis. O vos oēs qui trāſitis per viā. attendite et videte ſi eſt do lor ſimilis ſicut dolor meus. Attendite dolorē meū. ut in dolore meo videatis dolorē vīm Dolor meus ymago vri doloris eſt. Qđ attē ditis in corpe meo. attendite et videte ſi ſilis dolor non eſt in corde vīo. Transitis a vob ad me. vel transite a me in vos et videte. Non lute flere ſup me. ſed ſup vos. Veſter ille do lor quē trāſitis et non attenditis. magis ē flendus q̄ dolor meus. Aver nobis de cruce tua clamas o benigne ih̄u. et ſi nō verbis tū ipſa re. Feciſti de corpe tuo ſpeculū anime mee. In domo ergo p̄natis ſacerdotū vela tā ſacie colaphizatā xp̄iani⁹. Quod ei xp̄s in publico. ego patior in occulto. Et qđ ille fo ris a mūſtris turpie. ego intus a nequiti is ſathane. Clamidē ei coccineā hoc eſt veſ timentū mūrtū ſanguīe cruentāt. cū p̄pti trudelē vite ſue ſanguinolētā a pleriſq; honorat et cruentat. Vnde et plectentes co ronā de ſpinis ponūt ſup caput eius. cū de rapina paupm ſpineas et diuitcas o acerbātes. caput eius ad regnū elationis efferūt. Ave rex iudeor. Quid ſuperbis terra et cinis. Quid veſte nitida gloriaris? Sub ter te ſterneē tinea. et opimentū tuū ver mis. Aver tua veſtis eſt. Illuſerūt ei. q̄ cla mide coccinea cruentāt. Sic antiochꝰ et dñici natalis hoſtis herodes. alienis veſ tib⁹ depoſitis. in ſuis vermib⁹ expirauerunt.

De ſuſceptiōe dextere latronis. Cap xxviij

Redi ad cor tuū tandē aliq̄n redi ve tus adā. vide vbi et quō te reḡſtuit et inuenit nouus adā. Quis ei la tro ille niſi adā fuit. ymo nō latro ſed mīr et confeſſor. Nudatē enī veritatis in voluntatē. et penā cōmutauit in gloriā. et cruce in tri umphū. Tu petrus in cruce fuiſti. et petr⁹ in domo turpie latro. Latro fuerat q̄n la tebat. ſed confeſſionē. iuſtus autē poſt ora tionē. Quid enī orauit. Ayemēto mei dñe. dū venis in regnū tuū. O magna fides. Orat p̄ fugitiuꝰ. nō pro p̄natib⁹. Nō vult de cruce depōi. ſed in regno xp̄i repōi. Cor cōtritū et hūiliatū deus nō deſpi cit. O cor cōtritū et hūiliatū. Quid min⁹ vel hūilius potuit orare. q̄ ut vel ſui meminiſ ſet. Ayemēto mei. mei mḡ indigni. Pudē te leuare. Ayalū coram te feci. cū me tibi cela re volui. Latro ſū aīe mee. Homicidiū quod feci volui occultare. ſed malū coram te feci. me mento mei. Ayiſerē mei ſcd̄m magnā miſe ricordiā tuā. Video enī in te magnā et tuā hoc eſt cōpetentē miſericordiā. qui te mihi ad ſilē condeſcendē fecit miseriā. Ego ab digna recipio factis. tu aūt quid feciſti. vi deo te mihi in pena ſilem. quē in actu vi deo diſſilem. Non potuiſti me longius ſeq̄. a ſūmo celo. egreſſus de vtero virḡis ſpecu loſus forma proceſſiſti. et meū pendes i lig no. Quis huc te adduxit. Sola mīa. Sed m hanc magnā miſericordiā tuā miſerē mei deus. Sed in quo te cognoſcā miſerei. In hoc q̄a ymaginē meā in te video ſimilem. et eandē meū miſeriā pati. Quid ergo reſtat niſi ut ſpevem. Ergo memēto mei. Vadis ad regnū tuū. Impleſti negociū tuū. ad hoc veniſti ut me reduceres tecū. Tecum ire cōcupiſco. et per hoc amariſſimā mortē pati nō cōtremiſco. Quō enī cōtremiſcerem. vbi te meū eſſe viderē. Etiā ſi ambulaueo in medio vmbre mortis. non timebo mala q̄m tu meū es. Aut quō erubeſcerē. q̄d te dñm celi portare viderē. Qui enī portat crucē tuā. portat gloriā tuā. Q̄ gl̄az tuā p̄tat portat te. Portantē autē te. tu portas ſup hu meri tui. Humer⁹ tuus altus ē. fortis eſt. Pungit uſq; ad p̄ſ cōſeſſū. ſup oēm p̄na patū poteſtatē et virtutē. Illuc reduxis ouē centeſimā. illuc deduxis ouē ioſeph. Vade iam ſecura ouis ioſeph. xp̄us te portat ſu per humerū ſuū. Fortis eſt humer⁹ eius no li timere. altus eſt noli ad ima reſpicere. quia nemo mittens manū ſuā ad a ratrū. ꝛc. De cruce iā non timenda ſed amplectenda. Caplm xxix.

Graue iugū sup filios adam. Si esse filius noui adam. leue iugū portare. Quid est onus graue. Talentū plumbi. Et quod est onus leue. Crux xpi. Vna res nichil formidolosius hoi qj truce patri. Sed quare timēt hoīes truce. Quia latrones sunt. Crux equa lance iudicat et remunerat. hinc nocētes. illinc innocētes. Ide o ipijs formidolosa. pijs autē sup oīa ligna padisi gratiosa. Numquid enī xpc truce timuit. Numquid petrꝰ. nūqꝫ andreas. Ymmo et optauit. Exultauit enī ut gigas ad currendā viā. et desiderio inqt desideraui hoc pascha manducare vobiscū. Deus tibus est. ut fatā voluntatē pris mei. volūtas pris mei est ut calicē eꝰ bibam. In truce ergo pascha manducauit nobiscū. qa ascendit in palmā et collegit fratres eius. Cum exaltatꝰ inquit fuero. oīa trahā ad me. Que oīa. Celū terrā et inferos. Trahit ad se prem. qa clamor eius introiuit in aures eius. et cōtremuit terra. et petre scisse sunt. et monumēta aperta sūt. qa vocē filij dei audierūt. Sic mediator dei et hoīm medijs inē celū et terrā pascha manducabat. et fratis arboris vndiqꝫ colligebat. quos in corpus suū trahiebat. quia cōsueuerant oīa ad arborē vite que erat in medio paradisi. Restinctū enī erat framea. que viam incluserat. Quis ergo amplius truce timeat. Vere q truce timet. ipse sibi testis est. qꝫ adhuc latro est. In truce ei pendet oīs fratis vite. qa ipa arbor vite in medio padisi. Ipa est mestoꝝ consolatio. esurientiū refectio. pfectoꝝ gloriatio. Circuire possū dnē celū et terrā. mare et aridā et nusqꝫ te inuenio nisi tm in truce. Ibi dormis et pascis. vbi cubas in meridie. Crux ei tua fides est. cuius latitudo caritas. longitudo longanimitas. altitudo spes. profunditas timor. In hac truce te inuenit. qcūqꝫ te inuenit. In hac truce aīa suspendit a terra et dulcia poma de ligno vite decerpit. In hac dnō suo adherēs dulcit decantat. susceptor meus es tu. gloria mea. et exaltans caput meū. Nullꝰ ergo te querit. nullus inuenit. nisi crucifixus. De apcione lateris xpi qd fm est ostiū padisi

Aperi nobis dnē Caplm xxx.

ostiū lateris tui qd est in archa tua. ut introducas nos cū mūdis aīalibꝫ septena et septena. Tu es enī verus noe qui solū inuenit deus pri nostrū corā se. Tu congregas oues tuas et ille te. quia sunt aīalia mūda septena et septena. Qui septiformi gratia et opibꝫ lucis sabbatū ex sabbato adepti. iā digni sūt octaue constitui. Qui nūc tantū in archa saluat ē. Introduc et nos ad te per ostiū latis tui qd est fides ecclē. et claude ostiū a foris. donec pterāseat iniquitas Et cessante diluuio itm nobis apias ostiū non iam fidei sed spei ostiū contēplatiui. quod in mōtis edificato xpho ete monstratū est. Intm ti et fenestrā habes in archa. per quā dilectꝰ mittit manū suā et colūbā emittit. Surge ihesus aīa mea. spōsa mea colūba mea et veni. Et auolat post te ut apprehendat te. tu effugis et ascendis sup cherubin. et volas sup pennas ventoꝝ. ut nos inueniat pes columbe tue solidū. quid de te vbi requiescat. nisi ure vū in archā tuā reuertat. et tu manu apprehensā itm in suā mansiūcula reponas. Tuti ergo est in porta fidei itm prestolari et qesierit. qj te nimis et frustra insequēdo in aqs diluuij itransmeabiles decidē et submerget. dnā dnē portionē in terra viuentiū. in sepultura pegrinoꝝ. in agro acheldemach q preciosus no sanguis tui emptus ē. Ibi enī sepulta sūt omēs prēs nri. qui sup terrā habitant aduene fuerūt et pegrini. Ibi abrahā nec sine pio sanguis xpi. gratis se per seipm saluandū vidit. Nec bonū sibi esticauit esse. si in festē tibꝫ mundi sepulchris habitaret. Sed vbi? In spelunca duplici. vbi spes bonoꝝ opm. et amor contēplatiue requiescat. De misterio sepulture eiusdē et ascensioīs. Cap xxxi.

Et leuit salomonus. lx fortes ābuūt ocēs tenentes gladios et ad bella doctissimi. Lectulus tuus ihu xpe sepultura tua est. in qua sabbato requieuisti. ab oī ope qd patrasti. Est autē monumentū tuū in orto nouū et in petra exasū. qa aīa tua fidelis aīa ortus conclusꝰ est. et hortus tuus votidie in agnicatoē tua. et solidat in petra amoris tui. consepeliens sepīm tibi in interiore secreto tabiculi tui. Ibi te ambiūt fortes doctissimi. non solū carnis illecebras sed etiā pncipes aereas. nocturnosqꝫ hostes abigere. Duplex spūs duplo clamat. pater mi creator. pri mi reformator. auxiliū et

aurigā eius. portas et vectes. fustines et ybernas. Cui sublatus es. ꝯplius te tuꝰ non videbit yheluseus. Remansit tñ ei palliū tuū in mēoriā tui. ut pñaa absenac tue dolorē eius semp et augendo leniat. et leniendo augeat. Hoc sacramentū nōis tui qđ sumi mꝰ in cōmēoracionē nōis tui. donec vēias. Palliū tuū est caro tua. q̄ vestitus ad nos processisti. et latuisti quidē pfidos. sed fidelibz tuis tepim ostendisti. sicut et vsq; hodie. Sub hoc pallio absconditu est maxīa fortitudo tua. O fortissime sāpson quā dilectionē tuā non diligenti te ad vltīm non celasti ut ĩmicā vertēs in amicā. In tñ amasti mulierē nō amantē te sed pſequētē. ut ꝓpter amorē eiꝰ sapīa tua stulteſceret. et fortitudo tua infirmaret. Sed qđ stultū est dei. sapiena ꝰ fm est hoībz. tē. De viatico corpis eius qđ suos ad vitā tñduxit. Cāp

GRadere cuā nūc nobiscū xxxvij. dñe ne desolem̄ et tristem̄ in via hac qua ābulam⁹. Que est autē nubes que precedit veros israhelitas nisi verissim et sanctissim corpus tuū qđ in altnu fumin⁹ in quo velat⁹ nobis altitudo dei. ī mensitas maiestatis tue. Cuiꝰ et calorem et splendorē mortalis ifirmitas sustinē non posset. nisi mediatrix nubes ĩpposita. et ardorē supparet desup. et tutā subtus se viam ꝓmōstraret. Hanc nubē totus exercitus tuus sequit⁹ dñe rex sabaoth. Cui ait nō sequit⁹ ea in tenebris est et ī tenebris ābulē et nesciat quo vadat. Relucet enī de hac nube semita que ducat ad vitā. semita hūilitatis et patiencie. semita māsuetudīs et mīe. et qđ ho hūano genī per incarnacionē tuē mistertiū reuelare dignat⁹ es. Relucet nob ex hac luce legis et pphetie gla. qm̄ moyses et helyas tecū apparuerūt in monte. Sed nubes lucida obumbrauit eos. nec ipi ei sicut et nos sine tua ꝓtectione saluari potuissēt. Columpna vō ignis per nocte spūs scī tui. q̄ sup aplos ī igneis linguis appauit. Qui terribilis nīe caligine illuīat. et sursū erigit nos ut sapiamus ea que sursū sūt. non que sup terrā. Nubes ergo per diem. et columpna ignis p nocte est. q̄a caro tua diuinitatis nobis est tū tēperauit. et spūs scī lux tenebras mētis nre illustrat. Oīō ad ipm ut de egipti fluīb⁹ nos

Sibila dñe huic eduxit. Cāp xxxvij. miserere ī mūde et petatrici aīe mee. ut spūs tuus bonus deducat me ī tīrā rectam. ut vadā ad excelsa et montuosa ꝓmissionis terrā. q̄ de supioribz suis irrigat⁹. et de celo pluuiā exꝑtat. non sicut terra egipti. quā fluuiꝰ de terra ebulliens totā cooperit. Non est enī mons oppositus. non est aliqđ obstaculū cōtra piscēs egipti. sed sicut de terrena mēte ebulliūt. sup dilectū aīe supfluē sine mora decurrūt. Habet autē septē ostia fluuius egiptius. que de vno capite id ē superbia deriuant⁹. Horū extremū intelligit⁹ luxuria carnis. de qua muscē nascunt⁹ ī mū dane semp amatrices. Nec istā despicit super habundancia tyrie. sed sibilat et euocat eā. de extremo fluminū. et ītingit api que erat in terra assur. Apis virgo est. sed qđ diu est in terra assur hoc est claustois. mel non ꝓpari. Sola tepmissionis terra. lacte et mele fluit. Sibilante ergo grā musca et apis cōueniūt. et simul requiescūt in conuentibz vallīū. In illis et apis de superbie et musca de luxurie sordibz emundant⁹. Conterens vallīū. discipline sc̄ hūilitatis. Conterens quā de gendis virgis. cito pertransiit. Unde mulier cū parit tristatā hēt. tē. Nam labor vtitur in amore. et tedīū in desiderīū. et amaritudo in dulcedinē. Sicq; de conventibz vallīū. profitunt ad cauernas petrarū. Petre firmissimi atq; fortissimi in fide pres sc̄i. in quorū passionibz velut suis exēplaribz musca et apis qī colūbe nidificantes requiescūt. Ibi nō cessat manꝰ eox non cessat pes. sed in ōibz fructibz bonox opm iugiter exercitate. sic demū ad contēplacionis fastigia ꝓueniūt. Hec sūt opa tua dñe ihesu. q̄a sūt bona valde. Exēplū in magdalena quā de pcti fluīb⁹ eduxit. Cāp.

Sic marie magdalene xxxviij. sibilasti. de qua non vnū sed septē egipti fluīa eiecisti. Intrauit inter epulas discūbentiū. tetigit ad pedes ihu et fundebat sup eos lacrimas. Tu vō ubi affluīs vehemencior inundauit. et velut arbo vimbre lacrimaꝝ respsus fortius exarsisti. videres ab illa sanctis vestigijs crebra etiā sauabilia infigi oscula. videres effuse unctiois suauitate totū domū ipleri. Quid igit illa

nisi in torrentibz valliū requiescebat. de q̄
tot et tanti gratie torrētes effluebāt. Vnde
etiā dimissis ei pc̄tis multis. q̄a multū dilex
erat. iā sicut colūba que lacte est lota. resi
debat ad pedes ih̄u iuxta fluēta plenissiā.
cū quidē soror eius martha satagēt circa
freqn̄s mīsteriū. Quid mēorem de sepulture
officio qd̄ preuenit. de pedibz ascendens ad
vnctionē capitis. cū in eā fremēt illud aua
ricie sepulchrū fetens. odorē pietatis ferre
non sustinēs. Non potuit amor tantus xp̄o
etiā moriente mori. fugientibz et latentibz
viris hoc ē aplis. mulier īperterrita stabat
ad monumētū plorās. Non habebat viuū
et tota sup̄ mortuū ardebat. Quo plus de
manibz et oculis auferebat. eo ardenciꝰ ani
mꝰ insequebat. Si fieri posset pro redimen
do corpe sepulchrū lacrimis īpleuisset. Con
uersa retrorsū vidit ih̄m stantē. et nesciebat
quia ih̄us est. O piū o delectabile pietatis spec
taculū. ipe qui querit et desiderat. et occul
tat se et mānifestat. Occultat se ut ardencius
requirat. et requisitus cū gaudio īueniat.
īuentus cū sollicitudine teneat. et tentꝰ nō
dimittat. donec in amoris sui cubiculo mā
sionē fc̄turus introducat. Hac arte sapiēcia
ludit in orbem terrarū. et delicie eius ēē cū
filijs hoīm. Data est tibi dn̄e ihesu oīs pt̄as
in celo et in terra. Tu es quasi tenerrimꝰ lig
ni vermiculus. qui virginalit editus. hūili
tate et caritate tua oēm p̄foras duriciam.
ymo īpetu sp̄us tui octingentos intficiens
principes malicie De mō et causa diligēdi
deū. Idē in libro de diligendo deo. Ca xxxv.

Vultis audire a me quō diligendus
sit deus? Et ego dico. Causa diligēdi
deū deus est. modus sine modo dili
gere. Ob duplicē siquidē causā dixerī deum
esse diligendū p̄pter seipm̄. siue q̄a nichil ius
tius. siue q̄a nichil p̄t diligi fructuosiꝰ. Du
plicē siquidē parit sensū cū querit de deo cur
diligendꝰ sit. Dubitari enī p̄t quo suo mito.
an quo nr̄o sit cōmodo diligendus. Ergo si
dei meritū querat. illud ē precipuū q̄a ipse
prior dilexit nos. dignus plane ut reamet.
Presertī si aduertat quis q̄s q̄ntū ve amauit.
Dilexit ergo deus et gratis ymicos. Sz q̄ntū?
Sic deus dilexit mūdū ut vnigenitū daret
Et paulus. Qui p̄prio ait filio nō pepcit. sed
pro nobis tradidit illū. Ipse quoq̄ filius pro
se ait. Maiorē inquit caritatē nemo habet
ut aīam suā ponat q̄s pro amicis suis. Sic
meruit iustus ab īpijs. sūmꝰ ab infimis. oī
potens ab infirmis amari. Sed dicet aliq̄s.
Ita quidē ab hoībz. sed non ita ab angelis. Ve
rū est. quia nc̄c̄e nō fuit. Cetm̄ qui hoībz sub
uenit in tali nc̄c̄itate. seruauit angelos a ta
li nc̄c̄itate. Et qui hoīes diligendo dedit ne ta
les remanerēt. dedit angelis ne tales fierēt.
Quibz hec palā sunt. palā arbitror ēē et cur
diligendus sit. hoc est vnde diligi mereat.
Qualit ipe diligi meret etiā apud infide
les. Ca xxx vi.

Quod si infideles hec latēt
deo tn̄ in prōptu est ingratos cō
fundē īnumeris bn̄ficijs suis. hūa
no siquidē et vsui prestitis et sensui mānifes
tis. Nempe q̄s alius admīstrat cibū vescēti.
cernenti lucē. spiranti flamen. Querat āt
hō eminenciora bona sua in ea p̄te sui qua
p̄minet sibi. scilicet in aīa. q̄ sunt dignitas
sc̄ia virtus. Dignitatē in hoīe liberū dico
arbitriū. in quo ei datū est cetis aīantibus
non solū p̄minere sed etiā preside. Scienciā
vero qua eandē in se dignitatē agnoscat. nō
a se tn̄ esse. Porro virtutē qua subinde a quo
est. et inquirat non segniter. et teneat for
titer cū īuenerit. Itaq̄ geminū vnūq̄dq̄
horū triū apparet. Dignitas ergo sine sc̄ia
non prodest. illa v'o etiā obest si v'tus defue
rit. Habere enī qd̄ hab'e te nescias. quā glo
riā habet? Porro nosse qd̄ habeas. sed q̄a
a te non habeas ignorare. habet gloriā sed
non apud deū. Apud se autē glorianti dici
tur ab aplo. quid habes quod non accepisti?
Qui gloriat ait in dn̄o glorietur. hoc est in vi
tate. Veritas quippe dn̄s est. Vtrūq̄ ergo ne
cesse est ut scias quis sis. et q̄a ceipo non sis.
ne videlicet aut oīo non glorieris. aut īani
ter glorieris. Deniq̄ si non cognouis inquit
te egredē. Cum dignitate enī sc̄ia opus est.
et virtute qui vtriusq̄ fr̄cūs est. per quam
ille inquirit et tenet. qui oīm dator et auc
tor merito glorificet de omībz. Alioq̄n sciēs
et non faciens digna multis vapulabit.
Quis item vel impius putet aliū eius que
in aīa splendet hūane dignitatis auctorē
preter illū qui dixit. faciamꝰ hoīem ad y
maginē et similitudinē nr̄am? Quis aliū

ſuē largitorē existimet: nisi ipm̄ qui docet hoīem ſciam. Quis rursus sibi alunde mu nꝰ virtutis aut putet dari a ip̄o et dandū. ꝯ de manu dñi virtutū. Meret ergo ama ri ꝓpter se deus. et eaā ab infideli. Qui si nes ciat ꝓpm̄. stat tñ sepm̄. Proinde īexcusabilis est oīs homo et infidelis si non diligit deū toto corde tota aīa. et tota vtute sua. Clamat quippe intus ei ināta et cognata racioī iusticia. qua ex se tota illū diligē debeat. qui to tū se debere non ignorat. Qz multomagis fi

Tale deles tenent eū diligē. Cap xxxvii

Proinde plus diligūt: qui se amplioꝰ dulcōs intellexerūt. Quibz aūt minꝰ datū est. minꝰ diligūt. Judeus siue pagnꝰ nequaq̄ tribz aculeis exercitaſ amoris q̄les ecclā exp̄itur que ait. vulnerata caritate e go sum. Et rursū. Fulcite me floribz. stipate me malis. quia amore langueo. Cernit re gē salomonē in diademate quo coronauit eū mater sua. Cernit vnicū p̄us crucē sibi baulantē. cernit cesū et conſputū deū ma iestatis. Cernit auctorē vite et glē clauis cō fixū. p̄ussū lancea obprobrijs saturatū. tā dem dilectū aīaz ponentē pro amicis suis. Cernit hec et suā ipsiꝰ magis aīam gladius amoris tūsuerberat et ſodit. Fulcite me flori bz. stipate me malis. q̄a amore langueo. Hec sunt q̄pe mala punica q̄ in ortū īuo ducta dilecti sponſa carpit ex ligno vite. a celesti pane ꝓpriū mutuata saporē. colorē a sanguīe xp̄i. Videt deinde mortē mortuā. et mortis auctorē triūphatū. Videt de infeis ad terreas. a terreis ad supernos captiuā duca cap tiuitatē. ut in noīe ih̄u oīe genu flectatur. Itaq̄ gnatio que non direxit cor suū. et non est creditus cū deo spūs eiꝰ. sed magis sperus in terreno diuitiaz. verbūq̄ modo tenus de dignat audire. ac mēdriā passioīs eius duat onerosā. qualē illius pondus in presentia sustinebit. Ite inquiet maledā in ignē eter nū xp̄i. Sup quē cradit lapis iste conteretur. Attuero genatio vectoꝛ vindicet. Non potestis o miseri serui mām̄one sil' gloriari in cru ce dñi nr̄i ih̄u xp̄i. et sperare in peccamie te sauris. post aurū abire. et gustare q̄ ſua uis est dñs. Proinde q̄m suauē in mēdria non sentitis. asperū procul dubio in p̄na senietis. Cetin infidelis aīa et suspirat pre sentiā mhiant. et in mēdria requiescere su auit. et donec ꝑdonea sit reuelata facie vi dere faciē dei et gloriā speculari. in crucis ignominia gloriat. Qz cōsideratio passioīs eiꝰ debeat eē fomes dilectionis. Cap xxxviii.

Quid nāq̄ fiat aliud considerata tan ta et tā indebita miseratio. tā gra tuita et sic probata dilectio. tā īo pinata dignatio. tā tuicta mānsuetudo. tā stupenda dulcedo. Quid inq̄ hec oīa fruant diligentī considerata. nisi ut considerantis ani mā ab oī penitus prauo vendicatū amore. ad se mirabiliē capiat. vehementē afficiant. faciāt q̄ pro se contēpnē quicq̄d naturaliter in conteptu hoꝛ appetu non p̄t. Nimirum proinde vnguentoꝛ vn odore hoꝛ sponſa cur rit alacriter. amat ardentē. et parū sibi a mare sic amata videtur. tā se totā in amōe p̄strinxerit. Nec īmerito. Quid enī magnū tanto et tanti retōpensatē amori. si pulus exiguus totū se ad reamandū collegerit. q̄ illa nimiriū maiestas in amore p̄ueniens tota in opus salutis eius incensa cōspiciatur. Sic enī deus dilexit mūdū ut filiū suū vni genitū daret. Deniq̄ si totū me debeo ꝓ me suto. q̄d addā iam pro refecto. et refecto hoc modo. Non enī tam smale refectus. q̄m suus. liquidē de oī qd̄ fm̄ est. dixit et fā fuit. ī me aut̄ reficiendo et dixit multa. et gessit mi ra. et p̄tulit dura. nec tñ dura sed etiā in digna. Quid ergo retribuā dño pro oībus que retribuit michi. In p̄mo ope me michi dedit. in scdo se. et vbi se dedit me michi red didit. Datus ergo et redditus me pro me debe o. et bis debeo. Quid dño retribuā pro se. Nam etiā si me milies rependē posse. quid e go sū ad deū. Vide ergo q̄o ymo q̄ sine mō a nobis deus amari meruit. qui ut pauca repetā qd̄ dīm est. prior ipe dilexit nos tanto et tantū et gratis tantillos et tales. Deniq̄ tū dilectio q̄ tēdit in deū tendat in īmensū. q̄a infinitus est deus. quisnā queso esse debe at amoris mēi finis vel modus. Diligam te dñe fortitudo mea. firmamētū meū et refu giū meū et liberator meus. et quicq̄ meū amā bile et optabile dici p̄t. Diligā te pro domo tua et modo meo. minꝰ quidē iuste. sed plane nō posse meo. Imp̄ſm̄ meū viderūt oculi tui. sed tñ in libro tuo oēs scribent. qui qd̄ p̄t fuit

unt. et si qd debent non p̄nt. Quo fr̄ā dc

Vnc quo beam⁹ ūm diligę. Cap nō cōmodo diligendus sit vi xxxix deam⁹. Non enī sine premio deus diligit. et si absq intuitu premij sit diligē dus. Vacua namq; vā caritas ēē non potest. nec tñ mercennaria est. quia non q̄rit que sua sūt. Affectus est nō cōtractus sponte affluit et spontaneū fruat. Verus amor seipō contē tus est. habet premiū sed id qd amatī. Nam q̄sd ꝓpter aliud amare videaris. id plane amas quo amoris finis ptenditi nō per qd tendit. Verus amor premiū nō requirit. sed meretī. premiū sane necdū amanti ꝓponitur amāta debetī. pseuerantia reddit. Extreme de mentie est ea semp appetere. q̄ nūq; non dicō sa cient. sed nec appetitū tēperet. dū q̄sd tāliū habueris nichilomin⁹ non habita cōcupiscā. semp; animꝰ nō minꝰ anxie cupiat que desunt. q̄ que assūt lete possideat. Quis enī obtineat vniūsa? Sic directo tramite volun tas p̄uersa contendit ad optimū. festinat ad id vnde impleri possit. ſmo hijs anfrac tibz ludit scīa vanitas. mentiū ignitas sibi Si illud apprehendere vis. quo apprehenso nichil amplꝰ velis. quid tēptare opus est et cetē. Curris per deuia. et longe ante moriēis q̄m ad optatū puenies hoc itinere. Hoc ergo itī nere ipij ambulant naturaliī appetētes vñ finiant appetitū et inapetētes vñ fini appropin quēt. rerū magis specie q̄ vitate delectati. prius vniūsa p̄currere et de singulis cupiunt expiri. q̄ ad vniūsitatis dñm curent pueni re. Utiquide puenirēt si q̄q; voti cōpotes effici possent. ut oīa scilicet preter vnū p̄incipium oīm aliquis obtineret. Cū nāq; cupiditatis sue lege. qua in rebus cetis non habitu p̄ ha bitis esurire. et non pro habitis habita fasti dire solebat. mox omnibz que in celo et que i terra sunt obtentis et conceptis. tandē ad ip sū procul dubio curreret qui solus deesset oīm deus. Porro ibi quiesceret. q̄a sicut extra nulla quies reuocat. sic ultra nulla rā sollicitat inq etudo. dicēt pro certo. mihi adherere deo bonū est. Quid enī mī est in celo. et a te qd volui sup terrā? Deus cordis mei. et ps mea. deus ī eter nū. Sic ergo ad id qd optimū est. quis cupido assequi posset. Vim q̄m id oīo impossibile p̄stru it. et vita breuior et vtus infirmior et consors

nuosior. longo itinere et lasso labore desi dat. Justus autē non ita. Audiens q̄pe vi tupationē multor cōmorantiū in tertuitu regiā viā eligit non declinās ad dexterā nec ad sinistrā. Nam semita iusti recta. Verbū abbreuiatū et abbreuians eligit. nō tupere q̄q; viderit. sed vendē oīa que ip rti. Verū est itaq; qd dixi. causa diligendi deī deus est. nā et efficiens et finalis. Cius amor nrm ꝓparat et remunerat. Bonꝰ es dñe aīe querenti te. qd ergo inuenietī. Sed hoc mirū est q̄ nemo te querē valet. nisi q̄ prius inuenerit. De quatuor gradibz amoris Caplin xl^m

Est autē amor carnalis. q̄n ante oīa diligit homo seipm ꝓpt seipm. Nondū quippe sap nisi seipm. q̄a prius qd aīale est deinde qd spūale. Nec precepto inditī. sed nature inse uit. Nemo enī carnē suā odio habuit. Sz hu iusmodi hoīem deus tribulationibz exercet. alto salubriq; consilio. ut cū ipō defecerit et deus subuenerit carnalis ipō qui p̄ter se ne minē diligē nouerat. etiā deū saltē ꝓpt se amare incipiat. Et occasione frequentiū nāu tatū deū nāe est trebus impellationibz ab hoīe frequentari. frequentando gustari. gustan do probari q̄m suauis est dñs. Ita fit. ut ad diligendū deū pure. plus iā ipius gustata suauitas alliciat. q̄ vigeat nīa nātis Sicq; exeplo samaritanoz discamꝰ tri. iam nō ꝓpt tuā loquelā credimꝰ tī. et nos carnē nrāq; alloquites merito diam⁹ iā non ꝓpter tuā nātiā deū diligim⁹ ip si enī gustauim⁹ et scim⁹ q̄m suauis ē dñs. Sic amat q̄ dicit. confitemī dñō q̄m bonꝰ est. Qui enī dñō confitet. nō q̄m sibi bonꝰ est. sicut ille de quo dicit. confitebit tibi cū be nefeceris ei. sed q̄m bonꝰ est. Hic vē diligit deū ꝓpter deū. et non ꝓpt seipm. Iste est ter tius amoris gradus. Felix qui meruit ad ter tiū vsq; ptingere. q̄tinus nec seipm homo dili gat nisi ꝓpter deū. ut amore diuino debria tus animꝰ oblitus sui. frūq; sibijpsi tanq̄m vas pditū totus ꝓgat in deū. et adherens deo vnus tū eo spūs fiat et dicat. defecit caro me a et cor meū. Et si quidē e mortalibz quispiā ad illud rapti interdū et ad momentū ad mittit. subito diei malicia p̄turbat. corpus mortis aggrauat nātus carnis sollicitat.

Heu vedere in se. vedē in sua cōpellitur et miserabilit exclamare. Dñe vim patior xp̃e infelix ego hō xp̃i. Oportet autē nos in hiis affim̄ qnq; tñisire. ut quō deus oīa voluit ee ꝓpter semetipm. sic nos quoq; nec nosipsos nec aliud aliquid fuisse vel ee velim⁹. nisi eq ꝓpter ipm. scilicet ob solā illius voluntatē. non nostrā voluptatē. Qđ et cotidie postulam⁹ in oratōe cū dicim⁹. fiat voluntas tua sic in celo et in tra. O amor sūs et castus et sua uis affectio. o pura et defecata voluntatis intentio. eo certe purior et defecatior. quo in ea de ꝓpio nil iā admixtū relinquit. eo suauior et dulcior. quo totū diuinū est qđ sentit. Sic affici deificari est. Quō enī stilla aq̃ modica multo infusa vino defice a se tota videt dū et sapore vini induit et colore. et quō ferrū ignitū et candēs igni simillimū fit ꝓpa forma cruti. et quō solis luce pfusus aer in eandē tñsformat lūis claritatē. adeo ut non tñ illuiatū qm ipm lumē ee videatur. sic oēm tūc in sūs humanā affectionē. quodā ineffabili modo nichil eit a semetipsa liqscere atq; in dei penitus tñsfusi voluntatē. Ita oḡn. quō deus oīa in oībz erit sūm hoīe et de hoīe quicq; superit. Tunc itaq; finale sūmū gradū obtinebit. cū in gaudiū dñi sui et promptissime et auidissime festinantē. nulla iā carnis illecebra retardabit. nulla molestia conturbabit. Qualit ad sūmū gradū

PVtamne sā prosiliūt. Cāp xlı.

sc̄os mies hanc vel ex pte assecutos. in illis adhuc victoriosis corpibus constitutos. Magna prorsus vis amoris illas aīas introrsus rapuerit. que ita sua corpora foris exponē. et tormēta cōtēpnē valuerūt. Aut pfecto doloris acerrimi sensus non potuit nisi turbare serenū. et si nō pturbare. Quid autē iā solutas corpibz. Sed qđ non negnē sua corpa vtique desiderāt et sperāt. liquet eas necdū a sepsis penitus īmutatas. quibz constat necdū penitus deesse de ꝓpio que vel modice reflectat intentio. Itaq; aī reparatōe corpm non erit ille defectus aīoz. qui pfectis et sūmo est ipor status. ne carnis iā consortiū spūs nō requireret. si sine illa consūmaret. Valet itaq; aīe diligenti deū corpus suū infirmū. valet mortuū. valet resuscitatū. Primo quidē ad frem̄ pertenāe. secundo ad requiē. postremo ad consūmatōnē. Merito ergo sine illo nō vult pfici. qđ in oī statu ꝓsentit in bonū subseruisse sibi. Deniq; hoc cōmunitū triplex celebrat sapia. laborantes abans. qescentes potās. regnantes ebrians. Vñ dicit in cātibus. comedite amici xp̃i. Comedite hic ante mortē in cibo mortali tū labore qđ glutiendū est masticātes. et bibite post mortē in vita spūali suauissima quadā facultate quod pcipiēt cōlātes. tanq; post panē doloris vinū amoris plenius haurire promissi. Non tñ purū. sed quō sub noīe sponse in cantibus dicit. bibi vinum meū tū lacte meo. Vino enī diuini amoris misceat erā tūc dulcedinē nālis affectionis. qua resumē corpus suū. ipmq; glorificatū desiderat. Estuat ergo tūc iā sce caritatis potā vino. sed nondū usq; ad ebrietatē. qa tepet aliquātulum ardorē lactis huius permixtio. Ebrietas nāq; solet mētes euertē. et īmēores sui reddere. Ille nō sui oblita est ex toto. q adhuc de ꝓpio corpe cogitat sustinendo. Sed tñ maḡ inebriamī. i vita īmortali mira plenitudīe exuberantes. merito lumū. qa caritate ebrii ata. merito ebriati. quia ad agni nuptias introducti.

De humilitate et gradibz eius Idē in libro de ḡdibz humilitatis. Cāp. xlij.

HUmilitas est vtus. qua hō veritatē sui cognitiōe sibijpsi vilescat. Hec autē cōuenit hijs qui ascensionis gradibz in corde suo dispositis. de vtute in vtutē id est de gradu in gradū pficiunt. donec ad culmē humilitatis puenīat. in quo velut in syon id est in speculatiōis culmine positi veritatē prospiciūt. Cui benedictiōnē dabit legislator. Dulcis et rectus dñs dabit legē viā humilitatis. per quā videant ad cognitionē veritatis. Dat occasionem recipiende salutis qa dulcis est. non tamen absq; disciplina legis qa vāis est. Dulcis qa pie nō patit. vāis qa punire non obliuiscit. Hanc itaq; legē qua vedit ad vitatē beatus bndctis per xij gradus disponit. ut sicut per decē precepta legis et geminā caritatis legē in quo duodenarius ꝓplet nūs ad xp̃m venit. ita hijs xij gradibz ascensis vitas applicēdat. Illud quoq; qđ in scala illa que in typo humilitatis iacob mōstrata ē. dñs innixus apparuit. quid nobis aliud innuit. nisi q ī cal

mine humilitatis constituit cognicio vitiorum. Dñs quippe de sublimitate sancte ꝓspiciebat sup filios hoim. ut vidēt si est intelligēs aut requirens deū. Ac requirentibz se clamat dicens. transite ad me oēs q̄ concupiscitis me. et a generationibz meis implemini. Et illud. Venite mgt. Quo. Ad me vitatem. Qua. Per humilitatē. Quo fructu. Ego vos reficiā. Sed que est refectio quā veritas promittit. An forte ipa est caritas. Ve dulcis et suauis ubus ē caritas. q̄a fessos alleuat, debiles corroborat. mestos letificat. Jugū denigz vitiis frat suaue et onus leue. Bonis ubus meritis que media in feruido salomois describit. quia ei suauitas nec imꝑcientibz presto est prohibente timore. nec ꝑfis satis est ꝓ habundanti contēplationis dulcedine. Hij adhuc a norijs carnaliū delectationū humoribz. timoris amaritima potione purgandi. nondū lactis dulcedine expiuntur. Illi iam ablati a lacte. expulsi ab introitu glorie gloriosius delectant. Solis medijs id est proficientibz utr ia mellea quasda sobrietatulas caritatis exptis. ut illis interi ꝓ sui teneritudine contēti sint. Primi ergo ubus humilitatis est purgatorius cū amaritudine. sidus caritatis consolatorius in dulcedine. tercius contēplatiois solidus cū fortitudīe. Bona itaq; via humilitatis q̄ vitios inquirit. caritas acquirit. generationes sapiē ꝓficiant. De gradibz inquirendi veritatē. Et primo de misericordia. Ca. xliij.

Dixi ꝓut potui quo sibi humilitatis gradus ascendē debeant. diuin. ut potero quo ordine ad ꝓpositū brauiū vitatis ꝓducant. Sed q̄a ipsa quoq; veritatis agnicio in tribz gradibz cōsistit ipsos si possū breuit distinguo. q̄tenus ex hoc clarius innotescat ad quē triū vitiorū gradū duodecim gradus humilitatis ꝓtingat. Inquirim⁹ nāq; vitatē in nobis. in proximis. in sui natā. In nobis nosmetipsos dijudicando. in proximis eoz malis cōpatiendo. in sui natura mundo corde contēplando. Observa sicut numerū. ita et ordinē. Primo te doceat vitas ipsa. quare prius in proximis q̄ in sua debeat inquiri natā. Postea accipias tui eā prius in te q̄ in proximis inquirē debeas. In numero siquidē bitudinū quos suo sermone distinguit prius misericordes q̄ mūdicordes posuit. Misericordes quippe nō in proximis vitatē apprehendūt. dū sic ꝓ miam affectus in illos extendūt. dū sic ꝓ miam se illis conformāt. ut illoꝝ bona vel mala tanq̄ ꝓpria sentiant. Cū infirmis infirmā tur. cū scandalizatis vrunt. gaudē cū gaudentibz. flere cū flentibz consueuerūt. Hi ac caritate firma cordis acie mundata. vitatē delectant contēplari in sua natā. et ꝓ ea amore mala tolerant aliena. Qui vō fribz se non consociant. sed econtrario aut flentibz insultant. aut gaudentibz detrahūt. dū q̄d in illis est in se non sentiūt. q̄a simili affectu non sti. vitatē in proximis qualē dep hendē pnt. Bene nāq; cōuenit illis illud vulgare prouerbiū. ne sat sanꝰ q̄d sentit ee ger. a pleno quid patiat ieunus. Et eger ee gro. et ieunus ieiuno. q̄nto ꝓpinquus tanto familiaris cōpatiūt. Sicut enī puri vitrei non nisi puro corde videt. sic misera fris verius misero corde sentit. Sed ut ob alie nā miseriā cor miserū habeas oportet ut prius tuā agnoscas. ut proximi mentē in tua ueniās. et ex te nouis qualit illi subue nias exēplo stilis saluatoris nri qui pati voluit. ut cōpati sciret. miser fieri ut misereri disceret. Non q̄ ante misereri nesciret cui nia ab eterno usq; in eternū. sed q̄d nata sciebat ab eterno. tpali didicit experimento. Cane ergo ne forte primi mali cōsideranꝫ et tuū non attendēs mouearis nō ad miserandū. sed ad indignandū. non ad adiuuandū sed ad iudicandū. non ad ēstruendū in spū lenitatis. sed ad destruendū in spū furoris. De mansuetudīe. Cap. xliij.

Porro sicut prius misericordes q̄m mūdicordes. sic prius miles q̄ misericordes ꝓuocat. Plus enā apte ostendit prius vitatē ee inquirendā in nob q̄ in proximis. Considerans inq̄ens tepidꝰ hoc est q̄ facilis ad tēptandū. q̄ pronus ad petendū. quatenus ex tui consideratōe milesmus. sicq; ad sustinendū alios i spū lenitatis accedas. alioq̄n si monente non audis discipulū. time arguente magistrū ꝓpterea inquit. eice prius trabē de oculo tuo tc. Trabes in oculo grandis et excelsa superbia in mente est. amor sui q̄s ꝓpie excellen

tie. Amor vo siaut et odiū vitatis iudiciū nesciat. vbi et legibz hūanis statutū est. in causis tā ecclesiasticis q̄ sclaribz spectales amicos cau sanciū non debere admitti ad iudiciū. ne fallant vel fallant amore suoz. Ad̄ sicut pā amia tuo iudicio abscondit amor illi⁹. vel minuit. q̄to magis amor tui cōtē te iu dicū fallit. Frustra vo sibi de infirmitate vel ignorancia blandiūt. qui ut liberius per cent. libent ignorant. vel infirmant. Nūq̄d et p̄mi mūis lapidatores. q̄m aures suas cō tinuerūt. per ignorancia excusabiles erunt. Cognoscet vere dominū iudicia faciens. qui nūc ignorat miseriordia querens. De ascen su contēplacois p gradus hūilitatis. Cap xlv

O Dīe non in veiat pes sup̄bie. q̄a ibi expulsi sum⁹ ner potuer⁹ stare. O q̄ salubrius ad tactū angeli ner uus femoris iacob emarcuit. q̄ angelu sup bientis mēe intumuit. euanuit et ruit. Vtinā et meū neruū angelus tangat ut mar cescat. si forte ex hac infirmitate in capiā pro fice. q̄ ex mea firmitate non possū nisi de fice. Nam sufficit in gra tua cū defecit vir tus mea. Pedē profecto gracie fortē figens et neruū qui infirmus est leniter trahens. secur⁹ ascendā per scalā hūilitatis. donec ve vitati adhereas. ad latitudinē trānseā cari tatis. Tūc psallā cū gracia actioē et dicā. Statuisti in loco spacioso pedes meos. Sic arta via tam⁹ stricta incedit. sic ardua scala tu tius pedetēpti ascendit. sic muro mō ad vita tē licet pigrius. tū firmus dandando acce dit. Ve michi quia de illa descendi. Nisi p̄ us leuit ianitor q̄ descendisse. in ascendē do tā diu tam grauit non laborasse. Sed quid dico descendi. Nam fortasse recidi recti us dixerī. nisi forte quia sicut nemo repēte fit summ⁹. sed gradatī quisq̄ ascendit. sic ne mo repente fit pessim⁹. sed paulatī descen dit. Cum ergo via descensionis sit et ascē sionis. et via ad bonū et via ad malū. auce malā. eligē bonā. Si p te non potes. ora cū ppheta et dic. viā iniquitatis amoue a me. Quomodo. Et de lege tua miserē mei. Ille la scilicet lege quā dedisti delinq̄ntibz in via id est. derelinq̄ntibz vitatē. de quibz ego vn⁹ Oter hoc viā veritatis elegi qua ascen dā hūiliatus. vnde sup̄biendo descendi.

Ascendā inquā et psallā dicens. bonū mi dīe. quia hūiliasti me. Duas videt dauid vias ppositisse. sed vnā noueris ee. ipsam tū a se diuisā. et diuisis nōibz appellatā. aut iniquitatis ppter descendētes. a vitatis ppter ascendentes. Vt videlicet si ad vitatē redire cupis non nāe sit viā querē nouā quā nō nouisti. sed notā qua descendisti. q̄ tenus reciprocis gressibz tua ipe vestigia seqns per eosdē gradus hūilitatis ascēdas per quos sup̄biendo descenderas. Vt qui du litatis sit ascendenti. Vndecim⁹ inueniat sedē. decim⁹ tertius. nonus q̄rtus. octauus q̄ntus. sep timus sextus. sextus septimus. q̄ntus octauus. q̄rtus nonus. tertius decim⁹. sedus vndecim⁹ p̄ mus duodecim⁹. Humiliatis ergo sup̄bie gradi bus in te iuentis. ymo recognitis. ita nō la borabis in querendo viā hūilitatis. De p̄mo Primus gradu et secundo Cap xlvi.

Primus sup̄bie gradus est curiositas quā talibz indicijs deprehendes. Si videris monachū vbiq̄ stare ambulare sedere. oculis vagari. caput erectū. aures pos tare suspensas. motibz exterioris hoīs interioē immutatū ee cognoscas. Vir quippe puersus animut oculo. terit pede. digito loquit. et ex insolenti corpis motu vetens aie morbus deprehendit. Que dū a sui circūspectione torpescit. in aliena sui. curiosa in alios saeit. Quia cū seipm ignorat foras mittit. ut hedos pascat. Et ve si te hō diligenē atten das. mirū est si ad aliud mag̃ intendas. Quo a te curiose recedis. cui te interī cōmit tis. Vt quid audes oculos leuare ad celū. q̄ per casta in celū. Terrā intuere. ut cognoscas te ipm. Sta in te ne cadas a te. si ambulas in magnis et mirabilibz sup te. Pure aūt in gra lonū. que erā inuenta est ijtaū ee oīs pēn. Sed nisi hec citius cohibeat. in leuitatē q̄ sidius ita gradus est cito dilabit. Monach⁹ enī qui sui negligens alios curiose curi spicit. dū quosdā suspicit superiores. quosdā despicit inferiores. In alijs quidē videt qd̄ iudet. in alijs qd̄ irridet. Inde fit ut mo biliante oculor leuigatus animus. nulla vtiq̄ sui cura aggrauatus. mō per sup biā ad alta se erigit. mō p̄ iudiciū in vma

demergat. In altero neq̃m. in altero vanus. in utroq; superbus. De tercio et q̃rto gradu.

Tertius gradus est ꝯcepta Cap̃ xlviij. letitia. Monachus eñ dñi per curiositatẽ ad animi lenitatẽ puenit impatiẽs siue hũiliatiõis ad consiliũ falsę consolatiõis fugit. Ex illa utiq; pte qua sua sibi vilitas et aliena excellencia mõstrat restringit curiositatẽ. ut se totũ trãsferat ĩ cõtrariã ptem. q̃tenus in quo ipe videtur ꝓcelle curiosius notet. in quo alter precellat semp dissimulet. ut dñi vitat qđ triste putat. letitia cõmunicẽ. Putes si illũ attendas aut sui obliti. aut a culpis ablutũ. nũq̃ eñ ul raro audies eũ gementẽ. vel videbis lacrimantẽ. sed in signis scurilitas. in fronte hylaritas. vanitas apparet in ꝯcussu. pronus ad iocũ. facilis et ꝓptus in risu. Sicut eñ vesica collãs turgida vento. ac puncto forata exiguo. si stringit crepat dñ detumescit. ac ventus egrediens nõ passim effusus sed stricti emissus crebros quosdã sonitus reddit. sic monachus vbi vanis scurrilibz cogitacõibz cor suũ impleuerit. ꝓpt disciplinã silenti nõ ꝓuenies ventus vanitatis qua pte plenius egrediat. int̃ angustias sinu tũ per cachinnos erumpit. Sepe etiã vultũ pudibundus abscondit. labia claudit. dẽtes stringit. videt tñ nolẽs. cachinnat inuitus. Cũ q̃ os suũ etiã pugnis obstruxerit. p nares adhuc sternutare audit. Ac postq̃ vanitas cessẽ. et vesica grossescere cepit nitẽ ẽ ut ãplioꝛi foramĩe laxato sinu ventositas eructuet. alioq̃n rũpetur. Sic monachus inepta redundante letitia. dñi risu vel signis eã aptare non sufficiat. in helpu verba illa prorũpit. En vent̃ mes q̃ mustũ absq; spiraculo. qđ lagunculas nouas disrũpit. Aut ergo loquet aut rũpetur. Coartat eñ eũ spũs vteri sui. esurit et sitit auditores q̃ bus suas iactet vanitates. Inuẽta autẽ occasione loq̃ndi si sermo de lrĩs exoritur vetꝰ proferũt et noua. volant sentẽcie. verba resonant ãpulosa. Preuenit interrogantẽ. non q̃renti vndet. Ipẽ querit ipse soluit. et verba collocutoꝛis ĩpfecta preadit. Cũ autẽ pulsato signo nate est interrupi colloquiũ. horã longũ breue querit. int̃ alia illũ Querit licenciã ut ad fabulas reuertat

post horã. non ut quẽq̃ edificet. sed ut sũm iactet. Non curat te docere vel a te doceri qđ ipse nesciat. sed ut scire suas qđ sciat. De paupertate. de humilitate. de cetis vtutibz plenissime sed vanissime disputat. ut tu si audieris dicas q̃ ex habundãcia cordis os loquit. et quia bonus homo de thesauro suo profert bona. Si ad ludicra sermo cõuertit. in hijs q̃nto assiduior tanto loquacior ꝯuenit. Dicas si audias os ei⁹ riuũ ee vanitatis. fluuiũ scurilitatis ita ut seueros quosq; et grues aios in leuitatẽ cõcutiat risus. Et ut totũ in breui colligam. ĩ multiloq̃o nota iactancia. In hoc habes q̃rtũ gradũ. De q̃nto et vi et vltimo.

Quintus vo seq̃t Caplm xlviij. gradus. singularitas. Turpe ei est ei q̃ se supi cetos iactat. si nõ plus ceteris aliq̃d agit. per qđ ultra cetos appareat ut dicẽ valeat. nõ sũ sicut ceteri homĩes. Non tñ melior ee studet sed videri. non melius viuere sed videri viuere. Plus sibi blandit de vno ieiunio qđ cetis prandentibz fiat. q̃ si tũ cetis septẽ dies ieiunavet. Cõmodior sibi videt vna oratiũcula peculiaris q̃ tota psalmodia vnius nocte. Inter prandendũ crebro socios oculos iactare p mensas. ut si quẽ minꝰ comedẽ viderit victũ sibi crudelit subtrahẽ. qđ nec ipm victui preuidens indulgendũ. plus metuens glorie detrimentũ q̃ fames cruciatũ. Ad oĩa deniq; sua strẽnuus. ad cõia pigeꝛ vigilat in lecto. dormit in choro. Cumq; a lijs psallentibz ad vigilias tota nocte dormitet. post vigilias alijs in claustro quiescentibz solus in oratorio remanet. Cũ aut ex hijs que singularit sed tanti agit apud simpliciores eius opinio excrescit. dñi miserũ vltificant. ipm in errorẽ inducũt. Credit nãq; quod audit. et qđ intendat nõ attendit. Obliuiscit intencioẽz. dñi ãplectit opinionẽ. Quiq; de oĩ re alia plus credit sibi q̃m alijs de se solo plus alijs q̃ sibi. et quicq; de se laudatũ nouit nõ ignorantie aut benivolentie laudatoris. sed suis meritis adscriber asserit. Unde post singularitatẽ. sequitur sibi gradũ iure arrogantie vendicauit. Post hanc ꝑsumptio ꝯuenit in q̃ septimꝰ gradus constituit. Qui eñ alios se ꝓcellẽ putat. qđ non de se plus q̃ de alijs ꝑsumat. Pu

mus in cōuentibz residet. in cōsiliys pīm9
sidet. nō vocatus accedit. nō iussus se itro
mittit. Recordinat ordinata. reficiat fīa. Qt
quid ipe non fecit aī ordinauit. nō rēe frēm
nec pulchre estīāt ordinatū. Judicantes iu
dicet. iudicaturis preiudicat. Si aī tps ad
uenerit non promouet ad prioratū. abba
tēsiuī aī iudū iudicat aī decaptū. Si autē ei
aliqua mediocris obedīa ījungat. indigna
tur aspnat. arbitrās se nō ēe minoribz oc
cupandū. q se ad maiora sentat ydoneū. Si
quo talis culpā suā confitebit. q nec esse
putat. nec putari ēe culpabilis patit.
Vterea aī culpa ei īputat. resat nō am
putat. Si ergo aī argutus fuerit declinare
or eius videris in verba malicie. in octa
uū gradū qui dicat defensio pcōz noceis
corruisse. Aultis vo modis fuit excusacio
nes in pcīs. Aut enī dicit qui se excusat
non fecī. aut si fecī bene fecī. aut si male
non multū male. aī si multū male nō ma
la intencione. Si aūt et de illa sicut adā
et eua cōuincat aliena suasione excusare
se nitit.

De octauo nono et decimo gradu. Cap xlix.

Sed qui procacis etiā capta defendit. qm occultas et ma
las cogitacoēs abbata hūlit reue
labit. Ex hoc ergo sequit nonū gradus id ē
simulata cōfessio. Et utiq multo periculosior
est fallax et supba confessio qī etiā obstina
ta defensio. Nonulli siquidē aī de apcryphis
argūūt. scientes qsi se defenderēt non sibi
crederet. subtiles īueniūt argumētū defen
sionis. verba rīndentes dolose confessionis.
Est quippe qui nequit se hūliare. tm. Vultus
dimittit et corpus prosternit. aliqs sibi la
crimulas extorquent si possint. verba ge
mitibz vocē suspiriis intervīpūt. Hec solū
obiecta non excusant. sed etiā culpā exag
gerant. ut dū ipossibile aliquid a īcredi
bile culpe sue ore ipor aditū audis. etiam
illud discredat qđ tutū putabat. Et ex eo qđ
silin ēe non dubitas dū confitentē in dubiū
veniat qđ qi certū putabat. Diqz affirmāt
qđ credi noluit. culpā confitendo defendit
et apiendo tegunt. ut magis ex hūilitate
qī ex vitate confiteri putet qui audit. ap
tans illud scripture. iustus in pncipio accu
sator est sui. Glosa res hūilitas qua ipsa
quoq; supbia palliare se appetit ne vilescat.
Sed hac ato tergiuersacio a prelato deplen
dit. si ad hanc supbā hūilitatem nō leuiter
flectat. quo magis dissimulet culpā vel dif
ferat penā. Vasa enī figulī probat fornax.
et tribulacio vē penitentes discernit. Nā
qui vtatiter penitet labozē pīe nō abhoz
ret. sed q cp sibi pro culpa quā odit ījungit.
tacita consōā aplectit. Cuj vo simulata cō
fessio est. vna vel leui cōtumelia aut exigu
a pena īterrogatus iā hūilitatē simulare.
iā simulacionē dissimulāe nō pt. Aur mu
rat frendet. irascit. et in nonū superbie gra
dū corruisse probat. Tandē notat ab omībz.
dijudicat ab omībz. eo q vehemena voēs in
dignant. quo falsū ēe conspicit. quicquid
de eo prius opinabant. Tunc opus est pre
lato ut eo mino illi prendū putet. quo ma
gis oēs offendet si vni pceret. Sitqz nisi eī
miseracio superna respiciat. ut quod valde
talibz difficile est vnūsoz iudicijs tacta9 ac
quiescat. fronto sus mox et īprudens frūs.
tanto deterius qnto desperat9 in decimū gra
dū id est rebellionē corruit. Quiqz pius la
tent arrogans frēs contēpserat. iā patent
inobediens etiā mgrm contēpnit. Sic aī
xij gradus in tres tm mō colligi pīt. utī
sex pīmis contēptus frm. in qtuor seqntibz
cōtēptus mgrm. in duobz q restat con
sumet cōtēpt9 di

De vndecīo et duodecīmo gradu. Cap. l.

Do est vndecim9 gradu libertas petendi per
quā monachus. cū iā ner mgrm
videt quē timeat. ner frēs quos vereat.
tanto securius qnto liberius sua desideria
adiplere delectatur. a quibz in mōsterio tā
timore qī pudore prohibebat. Expta autē
voluptas libent repetit. repetita blandit.
sicqz consuetudo ligat. in qua duodecim9
gradū constituit. Jam indifferent libitis
pro licitis vtit. iā ab illicitis cogitādis pa
trandis nestigandis animū manū vī pe
des non prohibent. Sed quicqī in cōspectu
tam ad manū veneit. machinat. gerit.
opat. maliuolus magniloqu9 facinorosq9
Quēadmodū denicqz astensis hijs omībz
gradibz corde iā alacri et absqz labore ep
bona cōsuetudine iustus aurit ad vitā.
sit descensis īpius eisdē pro malo vsu non

se ratione gubernās. non timoris freno re
tentus intrepidus festinat ad morte. Hedij
sunt q̄ fatigatiõe et angustiant. qui nūc me
tu cruciati gehēne. nūc pristina vetarda
ti consuetudīe descendendo laborant. Supre
mꝰ tñ et infimꝰ curvit absq; impedimento
et absq; labore. Ad morte hic. ad vitā ille
festinat. Alter alacrior. alter proclivior.
Illū alacrē caritas. hūc proclivē cupidi
tas facit. In illo denīq; pfectā caritas foras
mittit timorē. in isto cōsūmata ī̄quitas
Illu vitas. huic cecitas dat securitatē. Po
test ergo duodecimꝰ gradus appellari cō
suetudo peccandi. qua dei metus amittit.
conceptus incēdit. Pro tali iam inq̄t Io
hānes. nō dico ut roget quis. Sed nūquid
dicis o aplē ut quis desperet. Immo gemat
qui illū amat. Non presumat orare. nec
desistat plorare. Audi credentē sperantē.
non tñ orantē. Dñe inquit si fuisses hic frr̄
Discе et in mīe dñi magnā in mirabilibꝫ
fidem habē. in magna fide vēcundiā retinē.
Discе vēcundia decorare fidē. repumē pre
sūptionē. Vinū inq̄t non hūt. Quū breuit
q̄ reverenter suggessit vnde pie fiducia fiat.
cōceptaq; precis fiducia vēcunde suppressit.
Denīq; qđ nrīs meritis deest. vēcundia
forsasse supplebit. Petri post grauē lapsū
lacrimā quidē video. sed precē nō au
dio. nec tñ de indul gētia dubito. Vi
nū inquit non hūt. Quid modestius qđ
fidelius. Absit aūt a nobis ut etiā pro illis p
quibꝫ palā orare nō presumimꝰ vel in cor di
bus orare cessemꝰ. cū paulus eos quoq; lu
geret quos sine pnīa mortuos sciret. Et si
enī a cōlibꝫ orationibꝫ ipi se excludūt. sed
ab affectibꝫ oīo non pnīt. Videāt tñ in q̄n
to piculo sint pro quibꝫ eccliā palā orare nō
audeat. que fidentē etiā pro iudeis pro here
ticis et pro gentibꝫ orat. Cū enī in pastore
nōiatim oret pro quibuslibꝫ malis. nulla
tñ fit menaa de execūtatis. De tenore et obli
gatiõe regule mōchoꝝ. In libꝰ de pcepto et dispē

Q Rebris eplis et nūcijs sacōē. Ca. li.
rogitis me aut pprīā prodē īperciā
aut officiū rēnuere caritatis. Ait
ego malens sine illa q̄ inflat q̄ absq; illa
que edificat ūuenuri. victus sū tandē precibꝫ
vrīs. Fidei proinde vrē nō meo fidens ingenio
abissū ingrediar questionū. nescieēs deus
strit qua emersurus. Presto curritur evit.
vrīnā ita et vītus. Queritis nēpe regula
ris illa institutio quō et q̄tꝰ sit pensan
da profitentibꝫ eā. virū videlicet an ītn q̄
continet putanda sint eē pcepta. consequē
ter et dāpnosa trāsgredienti. an consilia
tñ vel monita. et ob hoc nullus aut nō
magnꝰ sit ponderis ipsor professio. nullꝰ
aut non grauis culpe ipor pīnarium. An
certe quedā sint deputanda īperijs. qđā p
consilijs reputanda. quo ptim et liceat. pīt
non liceat oīo pretergredi. Et si hoc vltīm
decē distinguī a me. tūc deinde certos ac pce
ptis limites flagitatis. ne cui forte p
varias siu sensus opiniones licentius vagā
di detur occasio. Sicq; liquare cuilicē et cu
melū glutire contingat. si nescias q̄tū cu
re vel ope siue quibusq; debeat observantijs
Itaq; ut sencio ego sīa bñdicta oī hoī, ppōīte
ylla īpōīt nulli. prodest si devote susciptā et
tenet. non tñ obest si non susciptā. Qđ aūt
in voluntate est sapientis nō in pfīte, pro
nentis. voluntariū meritō dixerīm. nō nā
rū. Attamen hoc qđ dico voluntariū si qđ
ex ppria voluntate semel admiserit et pro
miserit deinceps tenendū profecto in ne
cessariū sibi cōvertit. Nec liberū habet nā
dimittē. qđ añ tñ non suscipe liberū habu
it. Cetīm ut quidā ait felix sanctoꝝ nūtus q
in melꝰ cogit. Quā proinde sīa bñdicta institu
ta exceptis sane nōnullis de spūalibꝫ verbi
causa caritate humilitate mansuetudīe. q
non tam ipīm q̄ deū constat instituisse. et
ob hoc penitus non eē mutanda. non pro fi
tentibꝫ quidē monita tñ seu cōsilia censenda
sunt. non transeant non observata. cū tñ p
fitentibꝫ in pcepta prevaricantibꝫ in crimiā
fiant. Ita sane hec nūmeria dixerīm. ut ex e
is nūme preiudicēt necessarijs. rationabili
bus dispensationibꝫ. Sed non omnibꝫ in hu
iusmodi credita est dispensatio. nisi hūmōdi
tractat qui cū aplīs dicē pōt. sic nos existīet
homo xp̄i. Novit autē fidelis seruus et pru
dens quē constituit dñs sup familiā suā ibi
tñ usurpare dispensationē. vñ bonā possit
habere recōpensationē. Inter hoc queriē
inter dispensatores ut fidelis quis iueniat.
Et eadē fortasse fidelius a subditis exigitur

163

in obtemperando. q̄ a ꝑpositis in dispensando
Constat igit̄ ex hijs que dic̄ sc̄t̄ nullam illam
diuisionē integrā ee ac sufficientē si modo
ꝑsone distinguant̄ et tpa. Dis nāq; regu-
laris institucio. q̄ntū ad corpales observan-
cias ptinet subiectis aīt professionē volun-
taria. post professionē nāturia est. Prelatis
vero ptim voluntaria scilicet que ab hoīe
sc̄ inuenta. ptim nāturia ut que diuinitus in-
stituta. verbi gracia de caritate deh̄umilitate
et mansuetudīe. De triplici nāture ꝓceptor

Hortassis autē hec diuisio Caplin lij.
tur congrua ac luculenta magis
apparebit. si eius mēbrū qđ dic̄ ē
naturiū. in hec tria subdiuidat̄. stabile. in
uiolabile. incōmutabile. Stabile est qđ nō
cuilibz hoīm mutare fas est. sed solis dispen
satoribz mīsteriorū dei id est ꝑpositis. ut sūt
regule sc̄oꝝ basilij. augustini. bēdicti. nec
non et auctentici canones. et si qua sc̄a ali
a etiā statim digne auctoritatis instituta.
Que qm̄ a sāis tradita sc̄t̄. sanxerūt stabilit̄
ꝑseuerant. Nec oīo cuiuis subiectorū ea alı
quo modo mutare cōcedit̄. Qm̄ tn̄ ab hoī
bus īstituta sc̄t̄. etiā per hoīes loco et officio
illis canonica elīone succedentes. licite i
terdū pro causis ꝑsonis locis et tpibz dispen
sant̄. Ideo autē talit̄ et a talibz mutatione
accipe ꝑnt. quia nō naturalit̄ nec per se
bona sunt. Porro instituta fuerūt nō qđ
alit̄ viue nō liceret. sed qđ ita magis expe
diret. nec plane ad aliud q̄ ad lucrū vel
custodiā caritatis. Qām̄diu ergo caritati
militant īmobilit̄ fixa sc̄t̄. mutariq; ab ip
sis ꝑpositis sine offensa non ꝑnt. Si aūt cō
traria caritati aliq̄n visa fuerīt. hijs dum
taxat. quibz hoc posse vidē datū est. et pro
uidē creditū est. nōne iustissim̄ ee liquet
ut que pro caritate īuenta fuerūt. pro ca
ritate quoq; ubi expedire videbit̄ omittant̄
vel intermittant̄. vel in aliud forte cōmodi
demutent̄. Iniquū enī esset. si statuta pro
sola caritate. contra caritatē tenerent̄. Te
nent ergo fixā īmobilitatē. que ex stabili
naturio sunt eaā apud prelatos. sed quate
nꝰ caritati deseruiūt. Numquid hoc ego solus
sentio. vel primꝰ dico. Aut et papa gelasius
ubi naturas non est īconūtibilia mancant
sc̄oꝝ decreta ꝑim. Leo quoq; papa. ubi inqt

naturas non est nullo mō volent̄ sc̄oꝝ ꝑm
institutū. Et infert. Ubi ergo naturas fuerit
ad vtilitatē ecclē qui ꝑlatꝰ habet ea dispē
set. Ex naturate enī fit mutacio legis. Naturi
um aūt illud īuiolabile intelligo. qđ nō ab
hoīe traditū est sed diuinitꝰ promulgatū. nisi
a deo qui tradidit mutari oīo non patit̄. Ut
non occides. non mechaberis. et reliqua il
lius tabule legis sc̄a. Que et si nulla pro-
sus hūana dispensacōe admittūt. deus tn̄
hoc quod voluit sīc qn̄ voluit. soluit. sive cū
ab hebreis egyptios spoliari. sive cū ꝑphetā
cū muliere fornicaria ꝓcepit misceri. Sām
son quoq; sepīm vna cū hostibz opprimens
interfecit. Quod utiq; fec̄ si defendit̄ non fu
isse ꝑcm. priuatū indubitanter credendꝰ est
habuisse consiliū. et si de sc̄ptura hoc nō ha
beam. Naturiū vo incōmutabile illud vo
lo accipi. quod ita diuina et eterna vacōe
firmatū constat. ut nulla ex causa possit vl'
ab ipo deo aliqtenꝰ mutari. Sub hoc gre ē
oīs illa dn̄ici sermonis in monte habiti spi
ritualis tradicio. et quicq; de dilacōne hūili
tate mansuetudine. ceteris q; vītutibz. tam
in nouo q̄ in veteri testamēto spīalit̄ obser
uandū contendit̄. Hec enī eo īmobilit̄ q°
naturalit̄ bona oī tpe oī ꝑsone merite cōtēp
tu. custodita salubē opant̄. Prima ergo ne
cessitatē sua cuiq; facit in promittendo vo
luntas. secunda precipientis auctoritas.
tercia precepti dignitas. Quod igit̄ nulli
hoīm fas est nisi solus mutare prelatis. vir
mutabile. qđ soli deo luce constat pene in
mutabile. quod aūt ne ipi quidē ꝑ enitꝰ
īmutabile noīetur. Qz quedā regule ꝑcep
ta subsūt nō voluntati ꝑlati sed discacōi.

Magna igit̄ ex ꝑte regula Cap liij.
rus tradicio id est illa eius ꝑs que
in corporalibz constat observancijs
subest eius qui preest. et si non voluntati. cer
te discacioni. Necq enī abbas supa regulā
est. cui semel et ipe spontanea se submisit
professione. Et si qđ negandū non est. cete
tas dei regule sancti benedicti iure ꝓponit̄.
sup firm̄ sanc tūi transgressiones. non sup prīm
traditiones constituit̄ qui abbas eligitur.
mandatoꝝ cultor et viciorū ultor. Hinc est
q; idem legislator in hijs que abbati dispen
da relinquit. caute nusq̄ nisi mētis voluntā

tē. sed aut consideratione aut dispositionem
a prouidentia a aliquid huiusmodi ponit.
volens fidū dispensatorē in dispēsando seq
ratiōis iudiciū. non voluntatis sue placitū
Vt enī pro voluntate sua abbas aliquid mu
tet. me ibi legisse non recolo. Quinymo in oī
bus inqt. oēs magistrā sequantur regulam
Ergo nemo voluntatē suā. nec ab ea inqt
temere deuietur a quoqm. Ergo nec ab ipo ab
bate. Videtis qntū necitati tribuitur. volunta
ti subtrahitur. Quid etiā. Nōne regularis ip
sa professio qua se iunior sponte subdit ma
iori. eque alligat et priorē. Cōmunis equidē
pacti. pari reor vtrūqz necitate teneri. fieri
qz duos per vniusponsionē alterutrū debi
tores. vnū fidelis cure. alterū hūilis obediē.
Quid igitur iā voluntati relinquitur. ubi et p
latus debiti necitate tenetur. De meta voti
obediē. Ca liiij.
Sed et de hoc item
non parū prelati prescribitur volūta
ti qd is qui profitetur spondet obediē
tiā non oīmodā. sed scdm regulā determinate
sci benedicti. non scdm voluntatē prepositi.
Proinde si pfesso scdm regulā abbas meus
michi aliud forte īponere tēptauit qd nō sit
scdm regulā. que nā queso in hac re michi
necitas īminet obsequendi. Solū qppe id
a me posse exigi arbitror qd pmisi. Oportz
igitur eū q preest. non frena laxare voluntati.
sup subditos. sed prefixā ex regula sibi scire
mensurā. et sic impia sua moderari. Videtis
iam obediencie limites. Si enī modus obedici
onis est tenor professiōis. nec se vltra valet
extendere pctas imperantis. profecto citra et
vltra et contra limites obediencie censentur
et hijs virtus eadē circūcluditur. Ergo plati
iussio vel prohibicio nō pretereat terminos pro
fessiōis nec vltra debet extendi nec citra cō
trahi. Nil me prelatus prohibeat eorū q pro
misi. nec plus exigat qm promisi. Vota mea
nec augeat sine mea voluntate. nec minu
at sine certa necitate. Necitas quippe nō hēt
legē. et ob hoc excusat dispensationē. Volun
tas vō que sola meretur retribucionē. etiam
sola non īmerito gradū vsurpat altiorem
Alioqn et absqz necitate voti remissio non
dispensatio sed preuaricatio est. et restrinctio
contra voluntatē murmur est non profectus.
Ponāt igitur ipositi metā obediē subiectorū ex
votis labiorū suorū. et non suorū desideriorū.
monētes eos non cogētes ad celsiora. cōdes
cendentes eis cū necē fuerit. ad remissiora nō
cadentes cū ipsis. Qz impfcā ē obediā q voti
finibz cohibetur. Capl'm lv.
Ceterū
subiectus huiusmodi obedienciā
que voti finibz cohibetur. nouit īpfcā
Nam pfcā obīa legē nescit. terminis nō ar
tatur. nec angustijs professiōis contēta lar
giori voluntate fertur in latitudinē carita
tis et ad omē quod īiungitur spontaneo vigo
re liberalis alacrisqz animi modū nō con
siderans. in īfinitā libertatē extenditur. De hoc
petrus ait castificātes corda vra in obediē
cia caritatis. Pulchre per hoc eā sequestris
ab illa inerti et seruili obediā. nec promp
ta caritati sed obnoxia necitati. Hec iusti
illius cui lex nō est posita ppria est. Non qd
vel ille pfctus debeat viuere sine lege. sed qz
non est sub lege. Minime quippe contentus
est voto sue pfessionis. quā supat animi de
uocione. Quamqm nec istā regula ipa tacuerit
vbi monet. si fri īpossibilia īiungūtur. ut con
fidens de adiutorio dei obediat ex caritate.
Ibi quoqz tercius hūilitatis gradus describitur
ut omni obediencia se monachus subdat ma
iori. Non ergo vult nos obediendo mēsura
professiōis esse contentos. nec de pacto sumere
modū. sed trāsire alacriter etiā votū. et obedire
in omībz. Est sane obediē limes scdm tēpus
ipa tpis extremitas. ut sit terminus obediēcie
qui et vite. quia et xps fctus est obediens us
qz ad mortē De dispari culpa īobediē et ī
pari iubenciū auctoritate. Capl'm lvi.
Interest sane qua causa quo affectu q
intencione. quo pcipiente. in quo ve
precepto. malū īobediencie cōmittatur
Mandatū dei est. non occides etc. Fac ergo du
os homicidas. et vnū quidē spoliandi cupi
ditate altm vō necitate sese defendendi. An
non hoc satis euidenter inter lepram et lepram cau
sa separat. faciens vtiqz disparē culpā vniusei
demqz trāsgressionis. Nil deinde incestius
obscenius ve qm illas filias loth paternū v
surpasse concubitū. et tn quis non videat
qm euacuauit aut attenuauit turpis ne
phandiqz flagicij reatū pietas intencionis
et intencio pietatis. Iam vō de illo qui pre
cipit et item de eo qd precipitur huiuscemodi

164 8

adūtenda evit sedm rationē distinctio. ut
cui⁹ mi⁹ preceptores veneremur nobis ūmi
nebit auctoritas. eius grauior formidetur
offensio ac maioris cui⁹q; mandati tūi spreſ
sio dāpnabilior estimet⁹. Porro maiora mi
noraq; mandata dixerī que manus mi
nus ve velle constituerit ipm̄ q̄ precepit siue
hoīez siue deū. Verbi gr̄a. Dei mādatū est
non furaberis. et est mandatū. oī petenti te
da. sed de non furando maius. Quis ei nesci
at min⁹ peccare qui non tribuit sua. q̄ q̄
non sua furat⁹? Sed in mandatis hoīm rār
ē equalitas ūuenit⁹. cū pro varijs nāt tatu
lq; vel vtilitatibz agendor. ī jungēdū affec
o varietꝫ. qd̄q; putauerīt rectius vel cōmo
dius hoc amplius cupiāt vel exigāt obser
uari. Tam ergo qualitas p̄ceptor q̄ aucto
ritas recipiendū. et obedīe prefigit metā
et inobedīe terminat culpā. Bon⁹ quidem
obedīe gradus est. si iuxta mgr̄i nūi sentē
tiā ꝓpter metū gehēne. seu ꝓp̄ scām profes
sionē quā professus est. quispiā obedierit me
lior tñ cū ex dei amore obedit. Illa q̄ppe obe
dientia necessitatis est. ista est caritatis. Illū
autē dixerī optimū obedīe gradū cū eo a
nimo opus ī junctū vereplē. quo et precipī
et ex voluntate iubentis pendet intencio ex
ecūtis. tū in obseruando fidelit⁹ iussa. q̄m
in cauendo prohibita. Notat vero humilis q̄
obediens et nūma nō contēpnē et maxīa
curare. q̄ maxīa sē intimo quodā deuoti si
ceriq; animi sapore discernēs. quibz de mā
datis dei qui preest suis quodāmo fīis vīde
at cū ꝓphā. tu mandasti mādata tua custo
dirī nimis. Vbiq; enī et negligēs et cōtēp
tus dāpnabilis est. Differūt aūt. q̄ neglec
tus quidē languor ī ertae est. contēptus vo
lupbie est tumor. Porro contēptus in oī spe
cie mandator pari pondē grauis et cōtem
dāpnabilis est. neglectus autē in fīis gūior
tolerabilior in mobilibz mandatis. Discre
tio est in mādatis. conseq̄nter et ī culpis.

Q̄z penit⁹ obediendū sit ꝓlato si non ꝓcipit
Sive autē contrariū deo. Cap̄ lvij.
deus sive hō vicarius dei mandatū
quodcūq; tradidit. pari profecto ob
sequendū est cura pari veneracōe deferen
dū. ubi tñ deo contraria non precipit hō.
Quod si contigit. illa petri sīa tenenda
est. obedire oportet deo magis q̄m hoībz.
Si autē dolet homo se contēptū. consolet⁹
illud samuelis. si peccauit vir in virū ēt.
Si autē in deū peccauit. etiā si subaudiat⁹
ꝓpter hoīem. quis orabit inquit pro eo?
Neuter equidē. Nam et a quo offendit⁹. et
ob quē offendit⁹. eq̄z vtriusq; oracio exaudi
da decernit⁹ apud ipm̄ qui offendit⁹. hoc ē
apud deū. Talis ergo requirendus est ad
orandū qui sit ydoneus ad placandū. Por
ro culpā si qua est q̄ homo offendit⁹ cū ei
non obeditur a multū extenuat causa
melior. aut penit⁹ anichilat. Quapropter
cū dicit⁹ si peccauerit vir in virū. subaudiē
dū est ꝓpter deū. Nullaten⁹ enī lesio tu
iusq; proximi nedū prelati excusat⁹a cul
pa. si solus defuerit in causa deus. Alioq̄n
paulo contradicit q̄ ait. si enī inq̄t in fīez
peccatis. in xp̄m peccatis. Nolite ait dīns cō
tēpnere vnū ex hijs pusillis. Aliter nāq; ac
cipienda sūt scandala pusillor et aliter phari
seor. Illor quippe scandalū de ignorancia
istor de malicia descendit. Isti scandali
zant⁹ quia vitare nesciūt. illi quia oderūt.
Q̄z si tantopere cauenda sunt scandala piu
lor q̄nto amplius plator? Quos sibi deus
equare quodāmodo in vtraq; pte dignatus
sibimet ꝑputat. Illor et veneracōē et contēp
tū. spectaliter contestāt eis. qui vos audit me
audit. et qui vos spernit me spernit. Q̄m
obrem quicq; vice dei precipit homo. qd̄ nō
sit tñ certū displicē deo. haut secus oīo ac
cipiendū est q̄ si ꝓcipiat deus. Quid ēt in
teresse vtrū p se an per suos mīstros sive ho
mines sive angelos. hoībz īnotescat sinum
bīplacitū deus. Sz hoīes iq̄s facile fallū ī de
voluntate de rebus dubijs precipiendis. et
in precipiendis fallē p̄nt. Sed enī quid hoc
refert tua qui conscius nō es. presertī cum
teneas de scripturis. quia labia sacerdotis
custodiūt scīaz. et legē ex ore eius requirūt.
quia angel⁹ dn̄i exercituū est. Requirūt dix
eri legem nō qualis auctentica ulla scrip
tura tradidit. vel racio manifesta ꝓbauit.
De huiusmodi q̄ppe nec ꝓceptor est exqīren
dus. nec prohibitor auscultandus. sed qd̄ cer
latere aut obscurū ēe cognoscit. ut in dubi
um venire possit vtrū nā deus sic an aliter
forte velit. si non de labijs custodientibz scīaz

et ex ore angeli dñi exituū verū vendatur. Ad quo deniq; diuina potius consilia requirent. q̄ ab illo cui credita est dispensatio misteriorū dei. Ipm proinde quē pro deo habem⁹. cuiq; deū in hijs que apte nō sūt contra deū audire debem⁹. Annisio ad illos qui obediē professionē accusant. lviij.

Vmētes vero materiā sine occasionē arguendi asseritis. si hoc constituit ut iussa q̄libz hoīm vel institutа diuine auctoritatis pondē estimanda sint. horez sub hoīe a vix aut nequaq; posse saluari. cū in tanto pelago mandatorū que prelata etiā per tauriam sepe precipiūt interdū non cuarimari a difficile admodū. a oīo ipossibile ee videat. Etq; dem nō nego difficultatē tante incesse pfectiōis. cū ipsa corde impfecto presumit. Porro impfecti cordis et infirme prorsus voluntatis iudiciū est statuta seniorū studio sig discutere. hereve ad singula q̄ ijungunt. exigere de q̄busq; ratione. et male suspicari de omū precepto cuiq; causa latuerit. nec vnq; libenter obedire nisi cū audire contigerit qđ forte luberit. aut qđ aliter non licē seu expedire mō strauit. vel apta ratio vel indubitata auctoritas. Delicta satis ymo nimis molesta est huiusmōi obedia. Non plane hec est illa que ex regula tradit obedia sine mora. Disputare profecto hoc est in astucia cordis. nō in auditu auris obedire. Istiusmōi ergo carnale aiaz nōmodo premi sed etiā opprimi pondere pt supte pfectiōis nōe est. quia non pt portare caro infirma qđ solus spūs promptꝰ expit iugū ee suaue onus leue. Xpi quippe iugum et onus ē. et oīo importabile nisi eque xpi spiritui. Hinc itaq; si dicatis legē regle subintrasse ut habundaret delictū verū dicitis. Cetin hoc culpa non est date legis autoris legem. sed ipsius qui de professentis et impie suarimatis. q̄ mandatū quidē scim et iust. sed tu te noris ee carnale venūdatū sb peccato. Et hoc ante monidisse debuerus quo tuitis huiꝰ euangelice nō pius iacetes fundamētu. q̄ sedens cōputares si hab'es sūptus ad pficiendū. Nūc aut quid restat nisi ut a cepisti obedias senioribz. aut confusus audias ab illusoribz. hic homo cepit edificare et non potuit consūmare. Sed forsan dicitis. Ergo ne ibi pfectus quispiā inuenit. cui non vel minimū interdū subripiat de tā multis ac minutis. que passim vel a negligentibz ppositis ipetrant. Minime. Sed non cōtinuo utiq; liquid preterimā perim⁹. Preserti cū nos scriptura consolet. si quis peccauit inquiens aduocatū habem⁹ apud pīem ihm xpm iustū. et ipe est ppiatio pro ptis nris. Qui et si pro trangressoribz nō tm pro contemptoribus legis supplicasse. Dm illi quō pure pīt pro q̄bus saluator rogati ne peant. Itaq; et ipa euangelica precepta multū int se discrepant. et merito obseruatiōis et trisgressiōis gradam sicut nō oīa vnius ee constat vel meritis vel vtilitatis vel dignitatis. sic nec pari culpa negligunt que non pari aum pīpiū tur. nec pari proinde pena puniūt. Nonne deniq; vites in euangelio sub nōibz trabis et festuce graues leues q; discernit inobedie culpas. Quam ipa disputante ymo diffinitente gradati nobis distinguit que cui reatui pena debeat. diū aliū iudicio. aliū cōsilio. aliū etiā gehenna reū ee protestat. Nulla ergo consequēdi meritis cogit ut si magistris diuina detur in suis preceptis auctoritas. nullū ideo iā monachū leue a veniale pcm inueniri posse putet. et q; eis vniuerse actioni crimen insidiet inobedie. Non enī qualiscūq; mandati preteritio crimināle facit inobedientiā. sed repugnie. si nolle obedire. Legim⁹ et in euāgelio maxia mūmaq; mandata. et mandatoz trisgressiones vniūsas dicem⁹ equaliter maximas. Q̄z habet ipa regula trisgressionū remedia

Frustra proinde ut videtis a Calixto terremini a terrere conamini de obedie pmissioe que fit ex regulari professione. q̄ non oporteat illā promitte quā constet nec integre posse teneri. nec ne crimīe preteriri. Si enī oīs inobediencia terausabiliter culpabilis sit. nulla tm eterna luter dāpnabilis nisi quā remediū pīie non sepat. nulla est letaliter crimialis nisi q̄ contēptū superbie nō euitat. Magna igitur securitas filijs obedie. et reuera pax hoīb; bone voluntatis. q̄m in oī inobediēcia sola dānatā impenitencia quā nesait qui diligit deū. sola inarmiat superbia. quā frale mueri qui timet gehennā. Bene prorsus non pt conscius ee sibi. qui se non iplere confidit qđ

debere se credit. Creditus itaq; ut verboꝝ vꝝoꝝ sensū breuet colligā qđ ad integrū mādata dei obseruari vix valeant. cū veritas ipsa testet ne vnū quidē iotā preteritū iri. Cetū qui ita sentit in videt ut vita pace duxerit nō dū gustasse qm̄ suauis est dns. sub iugo legis gemē. adhuc nondū respiraē sub gr̄a suaue xp̄i iugū nequaq; ee exptus. ideoq; certissime adhuc infirmai per carnē. quia spūs non adiuuat eius infirmitatē. Si autē non ipossibile quidē sed tñ difficile ee sentitis. mgr̄os non contēpnie. et ideo imminutis aduersus obediencie legē. affirmātes piculosū ee promittē qđ tam laboriosū est obseruaē. ad hoc ego rndeo. ymo non ego sed dns. Qui pt̄ in quit cape capiat. Hinc quippe est. qđ paulo supius dixi. quia anteq; edificiū inchoares pronidisse debuerus vnde perficēs. Nūt autē ut ait quida. aut non tēptasses aut pficēs. Prienda est pinde nob in duo vniūsa hec regularis obseruacio. in precepta videlicet et remedia. Preceptis instituit vita cont̄ pcm̄. remediis restituit innocētia post pcm̄. Sic vtrq; ista cōplectit nra professio. ut professus aliq; tū in aliquo forte mandatoꝝ regularium deliquerit. si ad remediū eaꝝ regulare cōfugerit. et si cōmunit transgressor mandati. non tñ preuaricator pacti. Solū itaq; consuetudinem fregisse votū violasse ꝓpositū. qui et preceptū contēpserit et remediū. Regulares nāq; terminos et si sepe deliqerit nō euadit. q̄ tensiue que ex regula est disciplinā non subterfugit. Pares siquidē regule t regularis correctio. et in ea repiūt obediē precepta et inobediē remedia. ut nec peccando a regula recedat. Vtrū mi oī ꝑcepto qñtū obedia valet. tantū inobedia grauet. Caplm

Querentibz itē de obediē pondē lx. seu discrimiē inobediē inadit a latere nobis. et de merito vtriusq. Que rendū vtrū videlicet in quibusda ꝑceptis qb tū obedia valet. tñ grauet inobedia. Vt verbi gr̄a vel abrahā de īmolando filio vel ille nescio qs de filio furni undē incendijs exponendo. tantū diuine indignacois et ulcois merito incurrissent si non obedissent. qm̄ laudis et gr̄e receperūt pro eo q obedierūt qđ vobis qdē videt. et durū et nāarū. sed non est ita. Cū uero constat nonulla nec fieri sine gloria. et posse non fieri sine culpa. Ideoq; si fiant digna ee ꝑmijs. nō tū suppliciis si non fiant. Ita et non tangē mulierē meā est non mediocris. et nullius delicti quam āplecti cōiugē. Instituimoī st̄. quecūq; illu euāgelico cāplo congruē pnt̄. qui pt̄ cape capiat. Et rursū queda per contraria neglā quidē offensā contrahūt sed impletā gloriā nō meret. et dāpnāt contēptoꝝ. et actoꝝ nō glorificant. Talia st̄ quecūq; diuītus lege publica ꝑponūt hoībz. sine quibz nec saluari q̄unt. Hinc illud in euangelio. si diligitis eos qui vos diligunt. quā mcedē habebitis. Denigz et vniūsalit. cū fecāt oīa que precepta st̄ vobis dicte quia serui inutiles sum9. que debuim9 facē fecim9. Ne si diant. Si solis cōtenti estis preceptis et traditioībz imposite legis. et non sponte ꝓfectionis vos consilijs et suasioībus mancipatis. liberi quidē estis a debito. non tñ pro merito gloriosi. Euasistis penā sed non acquisistis coronā. Quenā igit nāta cogit pauē vos i singulis q̄ ijuncta fuerit. et formidare vlaonē de tūs gressioē et de obseruacioē sperare remuneracionē. Ea ꝓpt̄ in talibz genalibz hec regla teneat ut in diffinitoribz quidē agendis obedicio grauior q̄ grauior preuaricatio iudicet. et in finalioribz minigz onerosis contēptus dāpnabilior q̄ actus laudabilior estimet.

De stabilitate loci et tūsitu ad aliū. Cap lxi.

Tm videamus quatenus tenenda sit ipā que in professione firmari solet loci stabilitas. Prescribit sane stabilitatis pactū omī deinceps remisso descensui. cōtencioso discessui. vago et curioso discursui. totius denigz inconstantie lenitati. non tñ hijs que in professioīs serie sequūt. morū videlicz conuersioni et obediē que sdm regulā sit. Nāte cohītanciū obtinere forte nequiuerint duce spū libertatis tūsive indubitanter suade sua deo. que distinxerūt labia sua. Equidē cū sancto stabis eris. et cū peuerso peuerteris hanc de religiosis ac bene ordinatis nōstrijs nullus professor meo consilio ne aucupatis quidē vite desiderio sine licencia sui seniorꝭ egredict. Egressus tñ si melius inuenerit et elegerit. meo nichilominus cōsilio nō

regrediet ad inferius bonū quod reliqrat et
pro meliori contēpserat. si non tū loca pōris
vitania reuocet. Quia de nouo monastio nō
retineri qs regularit pt. nec recipi sine cō
sensu abbatis sui. Si ergo vult aliqs verbi
gratia de clumiacensibz institutis ad asper
riensiū se stringe pauptatē. eligens pre illis
nimirū consuetudinibz magis regule puri
tatē. si me consulit nō consulo. si id abbatis
sui vsurparit assensu. Quamobrem. Primo pp
ter scandalū ipsoz quos deserit. deinde quia
certa pro dubijs relinquit tuū non est. forsā
enī hoc tenere pt. illud tenē nō potit. Tercio
suspām habeo leuitatē quia id sepe qđ fra
le volum⁹ antequ probem⁹ erpta iā nolum⁹.
vno ppe momēto idipm et cupientes et respu
entes tam leuit qđ irrationabilit. Quales v
tiq non pauos frequnt experim. qui vagi et i
stabiles mutāt pro experimēto iudiciū. ymo
sine iudicio fluctuantes et tumultuātes toc
de se consilia presumūt quot loca reuisūt.
semp qđ non hnt cupietes. et qđ hnt fastidi
entes. Exhortatio eugenij ppe ne totū occupa
tionibz se dedat. Idē ad euge li. p°. Capl. lxij.

Festo quō vult et non vult exire le
tu quidē sed lenta oīo. dū certatū illu
contraria ipetare contendūt maies
tas atq amor. Nempe vrget ille. inhibet il
la. sed inuenit dignacio tua. qua hortpsū
non papis sed petis. cui precipe magis te dece
at. Cetm amor dim nesciat. agnoscat filiū et
in infulis. Per se satis subiect⁹ est. obsequi
sponte. gratis obtemperat. libere reuerē. Al
maui pauperem. amabo et pauprm patrē et
diuitū. In te hanc mutacoēz fcm ee cōfido
non de te. nec priori statui tuo sufficisse pro
mocionē sed accessisse. Vnde ergo iā incipiās
libet ab occupacoibz tuis. qua in hijs maxie
condoleo tibi. si tū doles et tu. Alioqn non con
doleo. doleo tū et maxie. sciens a salute lon
gius existere membrū quod obstupuit. et egrū
sese non sentiente periculosius laborare. Sic se
tue res hnt. Absit. Nec est ps illius qui da
tus est in reprobū sensū. Ab hijs sane cupi
o tibi pacē non tū hijs. Nil tam fixū alio. qđ
neglū et tpe non obsolesc. Vulnera vetus
to et neglecto tumor obducit. et eo insana
bile quo insensibile fit. Denigz dolor cōtinuꝰ
et acerbus. diuturnꝰ ee non patit. Nam si
aliunde non exundit. nōne est cedat vel sibi.
Cui uero cito aut de remedio consolacionē ac
cipet. aut de assiduitate stupore. Quid enī nō
inuertat consuetudo. Quid nō assiduitate du
retur. Quid nō vsui cedat. Primū tibi ipor
tabile videbit aliquid. processu tpis si assue
ens iudicibz nō adeo graue. paulo post
et leue sencies. paulo post et delectabit. Ita
paulatī in cordis duritiā itur. Hinc prius
hinc tibi timui. et timeo semp nedulato re
medio. dolorē non sustinēs. periculo te inveni
perabilit desperatus imergas. Vereor inqm
ne in medijs occupacoibz qm mille sē dum
diffidis finē frontē dures. tepm quodāmō
sensu priues usti utilisqz doloris. Multo pru
denius te illis subtrahas vel ad tēpus. qm
paulatī trahi ab ipīs. et certe paulatī duci
quo tu non vis. Queris quo. Ad cor durum.
De pgrus quere quid illud sit. Si nō expa
uisti tuū est hoc. Solū enī est cor durū qđ
semetipm nō exhorret. quia nec sentit.
Quid me interrogas. Interroga pharaonem.
Quid est ergo cor durū. Ipm est qđ nec cōpū
ctus. nec pietate mollit. nec monet. precib.
minus non cedit. flagellis durat. ingratū est
ad beneficia. ad consilia infidū. ad iudicia
senū. Incircundū ad turpia. Impauidū ad pi
cula. Inhumanū ad humana. temerariū in
diuina preteritor obliuiscens. presentiū neg
ligēs. futa nō prudēs. Ipm ē cui pētor preterlas
tjurias nichil oīo nō pterit. pnaū nichil non
perit. futuror nulla nisi forte ad vlciscendū
prospectio seu ppauratio est. Et utrū breui aut
tu horribilis malū mala cōplectar ipm est
qđ nec deū timet nec hoīem reueret. En qo
trahere te hnt occupacoēs hec male dē. si
tū ppis ut cepisti. dare itr te totū illis nul
tui tibi relinquens. Correptio eiusdē de con
suetudine. Cap lx

Peso te tamen causam audiui. Cap lx
quale est illud de mane vsq ad
vesperam litigare. aut litigātes au
dire. Et quasi non sufficiet diei malicia sua
non sint libere noctes. Dies diei eructat hec.
et nox nocti indicat malicia. Magna vtiq
patē. sed non hanc tibi ad istm adoptauerī.
interdū ipacentē ee probabilis. Tu ne appro
bes illoz pacias quibz paulus dicebat libē
ter fertis insipientes. cū sitis ipi sapientes. Nisi
fallor yronia erat. et non laus. Non bona

pacia. cū possis ee liber seruū te ꝓmittē fieri. Stolo dissimules seruitutē. in quā certe in dies dū nescis redigeris. Debetatꝰ cordis iudiciū est. ꝓpriā non sentire cōtinuā vexacionē. Vexacio dat intellām auditu aut ꝗdā. vim est sed si nimia non fuit. Illā si sit. nō plane intellām dat sed conceptū. Denigz ipius cū venit in profundū malor contēnit. Expgiscē ergo. et pessime seruitutis ingum non tm caue. sed vorve. An ideo non seruus. qa non vni seruis sed omnibz. Ner nē opponas mūt apli vocē qua ait. tū eem liber ex omnibz. oim me seruū fei. Longe est istud a te. Nūquid hac ille seruitute hoibz inseruiebat in acquisitiōe turpis questus Nūquid ad eū de toto orbe confluebant ambitiosi. auari. symoniaci. sacrilegi. cōcubinarij. incestuosi. et quecz huiꝰmodi monstra hoim. ut ipsius apliar auctoritate vel optinerēt honores ecclesiasticos vl retinerent. Ergo seruū se facit homo cui viuere xps est et mori lucrū. ut plures lucrifaceret xpo. non ut lucra augeat auaricie Audias potius ipm dicentē. Precio inquit empti estis. nolite effici serui hoim. Quid seruilius indigniꝰ qz preserti sūmo pontifici qꝫ non dico oi die. sed pene oi hora insudare talibz rebus et ꝓ talibz. Deinde qñ oraꝰ. qñ docemꝰ ꝓphas. Qñ edificamꝰ ecclesiā. Qñ medi tam in lege. et quidē cotidie pstrepunt in palatio leges. Iustiniani non dñi. Iuste ne cuā istud. Tu videris. Nā certe lex dñi imaculata cōuertēs aias. Nec aut non tā leges qꝫ lites st. et cauillationes subintentes iudiciū. Tu ergo pastor et epūs aiaꝝ qua mēte obsecro iustitiē cora te sep silere ullam. gurrire istas. Imlor si non mouet tibi scrupulū puer simus hec Puto qꝫ et interdū cōpellaris clamare ad dominū cū ꝓpheta. Narrauerūt mi iniqui fabulatiōes sed non ut lex tua. An et te audes liberū profiteri sub tam graui mole iōueniencie huiꝰ. et tm finis non sit cerruicē subducere. Nā si potes et nō vis multomagis seruus es huiꝰ ipsius tam peuerse voluntatis tue. Nam et si coacta seruitus miserabilior. sed affectata miserior est.

Qz omnis illud in alios sit ꝓtendū et ītendū cōsideracioni vacandū. Cap. lxiiij.

Et quid me vis facē inqs. Vt tibi ab hijs occupacioibz parcas. Impossibile fortassis ee vīdebis. fatalisqꝫ te cathedre valedicē posse. Ecce hoc si rūpe. et nō magis interrūpe ista hortarer. Audi ergo quid vedargua. quid suadea. Si qd vitiis es sapis totū das actioni et cōsideracioi nichil. laudo te in hoc non laudo. Certe nec ipi actioni expedit cōsideracōe nō preueniri. Si totus vis ee oim istar illiꝰ qui omnibz omia fuis est. laudo hūanitatē sed si plena sit. Quo autē plena. te excluso. Et tu homo es. Ergo et te colligunt simus qꝫ oēs recapit. Quoqn qd tibi prodest si vniuersos lucreris te vnū pdens. Cūmobrem cū te oēs habeant. et tu esto ex habentibz vnus. Sapientibz et insipientibz debitor es. et soli negas te tibi. Clericus et laicus iustꝰ et impius oēs piter ptcipant te. de fonte publico bibūt pectore tuo. et tu seorsum sitiens strabis. Si maledicūs qui ptē suā fmit deteriorē. quid ille qui se penitus reddit exptem. Agemento. pinde nō dico sepe. sed vel interdū redde tepim tibi. Vtere te quoqꝫ tu int multos. aut certe post multos. Audi tu aplm quid de huiꝰmodi sentiat. Ad ignominā vobis dico. conteptibiliores qui st in ecclia illos constituite ad iudicandū. Itaqz sidm aplm indigne tibi vsurpas tu apostolatus officiū. vilem gradū conteptibiliū. Vnde et dicebat epūs epm instruēs. nemo militans deo implicat se negotijs sclaribz. Cōd nu contēpnāt iudicare de terrenis possessiunculis hoim qui in celestibz et angelos iudicabūt. In rerūbz ergo. non in possessionibz ptis vīa. Propter illā siquidē et nō ꝓpter hanc accepistis claues regni celorum. Precautores vtiqz exclusuri nō possessores. Habent hec infima et terrena iudices suos reges et ꝓnapes terre. Quid fines alienos tuaditis. Quid falcem vrām in alienā messē extenditis. Non qua indignū vobis talibz insistere. quippe occupatis. Denigz aliud est exturē incidenti in istū causa ꝗlibet vrgente. aliud vltro inūbere. Nūc autē quoniā dies malus st. suffiat interim admonitū esse. nec totū te nec semp actioni dare. sed cōsideracioi aliquid tui cordis et corporis sequestrare. que ipsius quoqz actio/

nus ptes benigna quada presūpcioē suas
facit. pagendo quodāmodo et precordiādo
que agenda sūt. Necessariū sane ne forte que
precisa et p̄meditata poterāt ee profitio.
precipitata magis piculo fiant. De vtilita
te primo te consideracois. Cāp lxv.

Et quidē ipsū fontē suū id est mētē
de quo orit purificat consideracio.
deinde regit assūis. dirigit actus. corrigit
excessus. cōponit mores. vitā honestat et
ordinat. Postremo diuinaq; puter et hu
manaq; res confert suaq;. Hec est que consi
sa disterminat. hiantia cogit. sparsa colli
git. secreta vimat. vera inuestigat verisili
a examinat. ficta et fulsata explorat.
Hec est que agenda precordinat. acta vero
gitat. ut nichil in mente vesideat a rec
rectū. aut incorrectioē egens. Hec est que
in prosp̄is aduersa presentit. in adūsis nō
sentit. quoq; altūn fortitudīs altūn prudēcie
est. Ibi eadē tibi aduertē est suauissim quē
dā concentū cōpleriūq; vtutū. atq; alterā
pendere ex altera. sicut hoc loco vides for
titudīs matrē ee prudentiā nec fortitudiez
sed temeritatē esse quēlibet ausū quē nō
p̄turuit prudentia. Hec item est que int
voluptates et nūtates media quasi que
dā arbitra sedens vtriq; tertis limitibz dis
terminat fines. istis assignās et prebens
qd satis est. illis qd nimis est demēs. et
sic ex alterutro tertiā formās virtutem
quā dicit tēperantiā. Nempe tēperātē
ipsa consideracio censet tā eū qui nūtarijs
p̄tinacie demit. q̄ qui indulget superfluis
Unde m̄ videt non oīo absurde diffinire
tēperantiā. qui hanc nec p̄cedere nimia
nec excedere dicat. Jam de iustitia q̄ vna
ex quatuor est. nōne constat consideracōe
mentē p̄uenire. ut se formet in ea. De eni
mte est p̄ius cogitet. ut ex se normā dicat
iustiae. nec factura alteri qd sibi fi
eri nolit. nec qd sibi fieri velit negatura.
Intuere nūc mecū eā habitū pulchrā con
nexionē et cohērentiā. Nā ip̄a iustitie ut
iusta sit tēperantia modū imponit. Noli
nimiū esse iustus ait sapiēs. Quid qd eā
am ipsa sapia hoc tēperantie frenū non
respuit dicente paulo non plus sape q̄ o
portet sape. sed sapere ad sobrietatē. Sed
econtrio qd t̄pancie iustitia nūaria sit
ostendit dūs in euangelio. arguēs illoz
t̄pancia qui abstinebāt ut viderent hoī
bus ieiunantes. Erat in ubo t̄pancia sed
nō iustitia in aīa. qua nō deo placē sed
hoībz intendebant. Quō rursū vel illa
vel ista sine fortitudine. aī constet forti
tudinis ee non mediocris cohibē velle et
nolle suū. int angustias parū et nimis.
ut sit contenta voluntas modo illo medio.
nudo puro. solo. constante sibi equali vndiq;
sui. ut pote ex oī pte puter in causo quē so
lū constat ee vtutis. Itaq; iustitia modū
querit. prudentia inuenit. verdicat forti
tudo. tempancia possidet. Hoc michi est
hoc loco ppositū de vtutibz disputare. Sed
hoc dixerī hortans ad vacandū considera
cioni. cuius bñficio hec et silia aduertunt.
Cui tā pio tāq; vtili ocio. nullā in vitā ope
rā dare. vitā pdere est. Quid tamē. Sitc
philosophie huic totū repente deuoueris.
predecessores tui non ita consueuerūt. eis
molestus q̄ pluribz quasi qui a p̄im vesti
gijs deuiaris. Nempe id videberis agere
in singillacōe coz. Sed et notabere
vulgari puerbio. qui hoc facit qd nullus
mirant oēs. veluti q̄ cupias āmiracioi soe.
Quāq; si de[illegible] bonus et nō de nouis suma
mis exēplaribus [illegible] desiuere romani pōtifices.
qui sibi oia int[illegible]marīa negocia iue
nerūt. Qualiter audiendi sūt et defendendi cau

Sed esto alius ioleant se. Cāp lxvi
mos. dies alij sūt. et alij hoīm mōes
Tempa piculosa nō instāt. sed iam
erūnt. fraus et artūuentio et violentia
preualuere sup terrā ita vt piuatores mlti.
defensor rarus. Agitenti ergo causē suū o
portet. Nā is modus qui frequentat est exe
trabilis plane. et qui non diu ecclesiā sed
ner forū deceret. Aures nāq; quēadmodū
religiose aures tue audire sustinēt huius
modi disputacōes aduocatoz et pugnas
verboz. que magis ad subuersionē q̄ ad
uentionē profuūt vitatis. Corrige prauū
morē. p̄cide linguas vaniloquas et labia
dolosa claude. Hij sūt qui docuerūt linguas
suas loqui mendacū. diserti aduersus ius
ticiā. eruditi pro falsitate. Sapientes sunt
ut faciant malū. eloquentes ut ipugnent

verū. Hij ſt qui inſtruūt a quibꝫ fuerāt inſtruendi. aſtruūt nō compta ſed ſua. ſtruunt de ꝓprio caluīpnias īnocentie. Deſtruunt ſimplicitatē vitatis. obſtruūt uidiuj vias. Nichil ita abſtꝫ labore manifeſtam facit vitatē. ut breuis et pura narratio Ergo ullas quas ad te nāte erit interire cauſas. neꝫ em oēs nāte erit diligenter velim ſed breuit decidere aſſueſcas. fruſtratorias qꝫ et venatorias precdē dilationes. Cauſa vidue intret ad te. cauſa pauꝑis et qui non habet qđ det. Hijs alias multas potis cōmittere terminandas. qꝫ plures ner dignas audiencia iudicare. Quid em opus eſt admittē illos. quoꝝ ꝓcta manifeſta ſut precedencia ad iudiciū. Tanta eſt ipudencia nōnullorꝝ. ut cū manifeſte ambitionis purigine ſordeat tota facies cauſe eoꝝ non erubeſcant audiencia flagitare. pubblicantes ſemetipſos ad multorū cōſcias. in quo vel ſue ſolius ſatis poterāt confundi iudicio. Non ſunt qui veſcandet attritas frontes. et ideo plures fcē ſt. et magis duruerūt. Sed et neſcio quo vicioſius vinosas conſcias vicioſoꝝ non refugit. et vbi oēs ſordent vnius mūme fetor ſentit. Quis em verbi cauſa vnḡ auarus auarū. luxuriosus luxurioſū erubuit. Plena eſt ambicionis ecclā. non ē iam qđ horreat iſtudijs et molicionibꝫ ambicionis. nō plus qm ſpeluca latronis in ſpolijs viatoꝝ. Si ꝓpi diſcipulus es igneſcat zelus tuus. exurgat auctoritas aduerſus impudenciā hāc et generalē peſtē. Intuere ingrim. nō parat aures ut audiat. ſed flagellū quo feriat. Verba nec frangit nec verpit. nec em ſedet iudicans. ſed inſequit ꝑmiens. Cauſam tamē nō tacet. ꝙ videlicet domū orationis. fecaſſent negociacioīs. Igit tu fac ſimiliū. De ꝓtibꝫ conſideracioīs et ꝓmo de cōſideracōe ſiu quid ſit et quis. Cap lxvij.

Quatuor ut occurrūt tibi conſideranda veor. te que ſub te q̄ circa te q̄ ſup te eſt. A te tua conſideratio inchoet. ne fruſtra extendaris in aliena te neglīo. In acquiſicioē ſalutis tue. nemo tibi germanior vnico mēis tue. Et ḥer tu conſideracio in tria diuidit. ſcilicꝫ ut cōſideres. quid ſꝫ et qualis ſis. Quid in natū verbi ḡra homo. quis in ꝓſona. ſalutet papa. qualis in moribꝫ. Conſiderauti tibi ꝙ homo ſis id ē aīal racionale mortale. is tibi exinde occurrit frūs. ut et in te qđ mortale eſt racionale humiliet. et rurſū racionale mortale conforter. Deinde q̄s ſis. et de quo frūs es adiuuendū. Quid ni erubeſcas mūm tuenuri in magnis. qui te recordaris magnū in mūmis extitiſſe. Blandit cathedra. ſpecula eſt. Inde namꝫ ſuperintendis. ſonans tibi epi noīe nō dominiū ſed officiū. Quando autē libet gloriari. vbi otiari non licet. Non em locus eſt otio. vbi ſedula vrget ſollicitudo oīm eccleſiarꝝ. Quid em tibi dimiſit aliud frūs aplus. Argentū inquit et aurū non eſt michi. quod aūt habeo hoc tibi do. Numquid dīnacione. Audi ꝑm. Non q̄ dīnantes aut in clero. ſed forma facti gregi. Et ne hoc dictū ſola humilitate putes. non etiā vitante vordnū eſt in euangelio. Reges gentiū dominant eoꝝ. et qui ꝓtate habēt ſuper illos benefici vocant. vos aūt non ſic. Planū eſt. aplis interdixit dīnatus. Ergo tu et tibi vſurpare aude aut dīs aplatū. aut aplicus dīnatū. Plane ab alterutro prohiberis. ſi vtrūꝫ ſimul habē velis ꝓ deo vtrūꝫ. Domabis quidē lupos. ſed oues non dīnaberis. Aſcendas vtiq̄ non premendas ſuſcepiſti. Preciosiſſimꝰ fundus eſt humilitas. in quo edificiū ſpūale conſtructū creſcit in templū ſcm in domino. Terao tibi conſiderandū eſt q̄lis ſis. Simia em in tecto. rex frutus in ſolio ſedens. Et nūc audi cantica meū. minus quidē ſuaue ſed ſalutare. Monſtruoſa res eſt grandis ſūmꝰ et animꝰ infimꝰ. ſedes prima et vita ima. lingua magniloqua et manus otioſa. ſermo multus et frūs nullus. vultus grauis et actus leuis. ingens auctoritas et nutans ſtabilitas. Admoui ſpeculū. fedus ſe in eo vultus agnoſcat. tu tuū quidē diſſimilem inueniri. Inſpice tm et tu ne forte etſi ſit vnde merito placeas. tibi etiā in quo debeas diſplicere non deſit. Rara vox. nichil michi conſtans ſit. Cauior in bonis ambulas ſi mala non lateant. Cūmobrem noueris te. ut inter angustias que non de-

sunt fruaris conscie bono. magis aut ut
scias quid desit tibi. Nā cui non desit? Oīa
illi desunt. qui nichil sibi deesse putat.
Nūquid q̄a sūm⁹ pontifex es. ideo sūmus?
Vel quō proficis. si non sufficis tibi? De con
sideratiōe sui quid fuit et quid nūc sit.

Considerantī Caplm. lxviij.
autē tibi quid sis nichilomin⁹ con
siderandū quid p̄us eras. ymo q̄d
nūc es. Ut quid enī desines intueri q̄d nō
desisti ēē? Adhuc enī es q̄d eras scilicz homo.
nec min⁹ hoc es q̄ q̄d post fc̄us es. forte et
magis. Deniq̄z illud natus es hoc mutuat⁹
non illud reiectū est. sed istud adiectū. Con
sidera igit̄ maxīe q̄d maxīe es scilicz hoīez
q̄d et natus es. nec modo quid natus sed et
qualis. Tolle proinde nūc hereditaria hec
perizomata ab ĩitio maledicta. disrūpe ve
lamen filoꝝ celanciū ignominiā. nō plagā
curanciū. dele fucū fugacis honoris huius.
et male colorate nitorē glorie. et nude nu
dū consideres. q̄a nudus egressus es de vtero
mr̄is tue. Nūquid infulatus? Nūq̄d mitās
gēmis aut floridus sericis. aut coronatus
pennis. aut suffarcinatus metallis? Si cūcta
hec veluti nubes quasdā matutinas velo
citer trāseuntes dissipes et exsuffles a facie
consideratiōis tue. occurret tibi homo nud⁹
et paup̄ et miser et miserabilis. homo do
lens q̄ homo sit. mūmurās q̄ homo sit. eru
bescens q̄ nudus sit. plorans q̄ natus sit.
Natus ad laborē non ad honorē. Homo na
tus de muliere et ob hoc cū reatu. breui vi
uens tp̄e et ob hoc cū metu. replet̄ multis
miseriis et ob hoc cū fletu. Salubris copu
la ut cogitans te sūmū pontificē attēdas
p̄iter vilissim̄ cinerē non fuisse sed ēē. Hec
consideratio te tenet in te nec a te auolare
sinit. nō ambulare in magnis neq̄z ī mi
rabilibz sup̄ te. In te consistito. nec infra
deici sinas. non attolli supra. nō euadē
longius. non extendi in latius. Tene me
diū. si non vis p̄dere modū. Locus medius
tutus est. mediū sedes modi. et modus vir
tus. Omnē extra modū mansionē sapiēs
exiliū reputat. Ꝓter hoc non est illi habi
tare in longo q̄d ultra modū sit. sed nec ī
lato q̄d extra sit. nec in alto q̄d sup̄ sit. nec
in imo q̄d infra sit. Deniq̄z et longitudo

exterminiū habē solet. et dilatio scissurā
et altitudo ruinā. et profundū absorptio
nē. Longū dico. cū sibi homo longiorē pro
mittit vitā. latū cū in sup̄fluas anim⁹ dis
tendit̄ curas. altū cū de se plus p̄sumit. p
fundū cū se plus deicit. Qui igit̄ longa si
bi metit̄ tempa ingredit̄ iter extermi
nij. et in presenti a se exulans per obliui
onē. in alia per īanē sollicitudinē migrās
secula non profutura ymo nec futā. Sil̄
animi īmoderata extensio attenuacionē
facit. et extenuatio nimia scissionē. mul
tis q̄z laceret̄ curis nc̄e est. Jā vō alta pre
sūptio quid nisi ruinosa precipitatio est?
Et q̄d pusillanimitatis deiectio. nisi despa
ta quedā absorptio est? In hanc fortis non
deiciet̄. prudens longioris vite non abduce
tur incerto. Modestus moderabit̄ curas.
tempabit a sup̄fluis. non deerit nc̄ariis.
Porro iustus de se altiora nō presumet sed
dicet. si iustus fuero non leuabo caput.
Neq̄z ergo plus vō tibi tribuas. nec plus
iusto parcas. De consideratiōe sui qua
lis sit. Cap. lxix.

Vigilanter discerne qualis sis ex te. et qualis
sis dono dei. et nō sit in sp̄ū tuo
dolus. Erit autē hoc si fideliter p̄tiens tua
tibi et que sūt dei deo sine fraude resignes
considerando qualis sis et qualis fueris
recogitandū tibi est. Conferenda sūt poste
riora prioribz. profeceris ne in v̄tute. in sa
pientia. in suauitate moꝝ. an ab hijs for
te q̄d absit defeceris. Paciēcior sis an īpa
ciencior. insolencior an hūilior. exorabili
or an difficilior. Latus tibi patet cāpus in
hoc genere considerandi. Oportet ut īnotes
cat zelus tuus. clemēcia tua. discretio mo
deratrix vtriusq̄z. Solent enī discretiōis
oculo caligante alterutrū sibi preripere
loca terminos occupare. Porro caliginis
due sunt cause. ira et mollior affc̄us. Is
iudicij censurā eneruat. illa precipitat.
Turbatus enī pre ira oculus nil clemen
ter intuet̄. suffusus fluxa quadā. et muli
ebri mollicie rc̄m non videt. Nō eris īno
cens si vel punias cui p̄cendū. aut p̄cas ei
qui puniend⁹ est. In tribulatiōibz quoq̄z
qualē te īueneris nolo dissimiles. si con
stantē in tuis. condolentē in alienis gaude.

q̄ magnus qui intrans in aduſa non exaudit vel parū a ſapīa. nec minor tu preſēs felicitas ſi arriſit non vrriſit. quāq̄ fr̄alium inueneris qui ſapientiā retinuerit cōtra via ſibi fortuna. q̄ qui ꝓpria non pdiderit. Quāq̄ vero ſapiēs rē habeat ſapiaz ſcribū otio. tauendū eſt tū et in otio otiū. Fugiendа eſt otioſitas nīr nugarū. nouerca virtutū. Inter ſeculares nuge nuge ſūt. in ore ſacerdotis blaſphemie. Interdū tū ſi imadant ferende fortiſſis. referende nūq̄m. Conſeruaſti os tuū euangelio. talibz iā appe illicitū. aſſueſcē ſacrilegiū eſt. Labia inquit ſacerdotis cuſtodiūt ſciaz. et legē requirūt ex ore eius. non vtiq̄ nugas vel fabulas. Verbū ſcurrile nō ſuffiat pegnāl ab ore. ſed ab aure procul relegandū eſt. Fe de ad tachinos moueris. fedius moues. Porro detrahe vel detrahentē audire quid hoc dāpnabilius ſit non frāle dixerim Non parui āt pcā te reū exiſtimes ſi frāles pcōz in iudicio ſumis. et nō potius tanas diſcutis meritoz. Eſt et aliud vicīū. cuius ſi te īmunē ſentis. inter oēs quos noui ex hijs qui cathedras aſcenderūt ſedebis me iudice ſolutarius. quia ſingulaīt leuaſti te ſup̄ te. ſcilicet facilitas credulitatis. Ānt mo nichilo ue multe. inde īnocentiū fre q̄ns addictio. inde p̄iudicia in abſentes. Aūt ad ea que ſub te ſūt. conſideratio ītendenda eſt. De cōſideratiōe circa ſubditos et de cōpeſcendis appellationibz. Caplm lxx.

Sapientibz et inſipientibz debitor ego ipm̄ nōmē debitoris memēto poꝛ ſeruienti conuenire q̄ dñanti. nec tm̄ fidelibz ſed et infidelibz. Inter eſt pinde tua darе operā ut incredulū cōuertant ad fidē. cōuerſi non auertant. auerſi reūtantur. Querſi ordinent ad vātudinē. ſubuerſi ad vitandē reuocent. ſubuerſores iuictis rationibz cōuincant. Hij ſūt hereticī canes ad ſtiſſionē. vulpes ad fraudē. veſtri qui terrā auſtri tum ſepe viſitūt. hij ſciūt eū et redeūt per mediū eoz. Sed quid bone adhuc in illis egerint nec dū audiuim9. et fortaſſe audiſſem9. niſi pre auro hiſpanie ſalus ꝓpli vluiſſet. O ambitio ambitiōis crux. Quō oēs torquēs oībz places. An non limina aplōz plus iā ambitio q̄ deuotio tenuit. An nō votibz ei9 vrm̄ totu die reſultant palatiū. Appellat ad te de toto mūdo in teſtiōniū ſingularis ꝑmatu tui. et vtinā tā fructuoſe q̄ nāturie. Vtinā cū oppreſſus clamat ſentiat oppreſſor. et nō ſuppbiat ipius vnde intendit ꝓpauꝑ. Impune eū tūſire ijq̄ appellante. Ij quarū appellationū fomes eſt. Iniqua aūt oīs appellatio. ad quā iuſtice topia nō cogit. Non ut graues. ſed ſi graueris licet appellare a ſententia. Ante ſententiā oīo niſi ob manifeſtū grauamē. improbe p̄ſumitur appellatio. Qui igit̄ non grauat9 appellat. liquet quia aut grauare intendit a temp9 redimē. Non ē aūt appellatio ſuffugiū ſed refugiū. Attuero antidotū verſū eſt in venenū. Non eſt hec mutatio dextere excelſi. Zelatus eſt dñs domū oīonis factā ſpeluncā latronū. tu mūſter eius diſſimulas miſeroꝛ refugiū datū arma ijq̄ tuti. De exemptiōe eccleſiaꝛ. Caꝑ lxxi

Audi murmur̄ et q̄rimonias eccīaꝛ trūcatu ſe clamāt ac dimēbrari Subtrahit̄ enī abbates epīs. epīs archiepīs. archiepi p̄iarchis vel ꝑmatibz. Facitis hoc quia poteſtis. ſed vtr debeatis queſtio eſt. Spīalis homo q̄ oīa dijudicat. ut ipe a nemine iudicet̄. omē ſcilicet an liceat. an deceat. an expediat. Quid aut̄ tū indignū tibi. q̄ voluntate pro lege vti. Quid tam beſtiale. q̄ nō ratione tibi. q̄ ut totū tenēs non ſis cōtentꝰ toto. niſi minucias quaſdā et exiguas portiones ipius tibi credite vnitatis quaſi non ſint tue ſatagis adhuc facere tuas. Nolo pretendas michi frām emanationis hui9. Nullus eſt enī. niſi q̄ epi inſolentiores. monachi diſſolutiores fiunt q̄n etiā pauperes. Licenti9 et peccāt tū nō ſit qui arguat. licenti9 ſpoliant̄ tū nō ſit qui defendat. Si aūt extollit̄ qui ſubtrahit̄. et tui ſubtrahit̄ vtil̄. qui ſubtrahit q̄ modo īnocens eſt. Si ib qui murmurat ſedm aīaz mortuus eſt. qui inſtigat quō viuit. Quō non reus mortis ambox. et ſue pter qui ꝓfectū dedit. vnde ambo morerent̄. Hoc eſt qd̄ dicit̄ ad achab qui veri ſūmā

tenebat. et vnā vineā affectauit. Audisti
insup et possedisti. Huic cōgruit pabola
nathan de hoīe qui centū oues hīs. vnā
que vni⁹ paupis erat comaipinuit. Adde q̄
qui audiūt scandalizant. detrahūt blas
phemāt. Hinc ecīa int̄ ecclesias ijmunicie
graues. Non facile adducor licitū cōsentie
qd̄ tot illicita pturit. Tu ne licitū cense
as ecclās suis mutilare mēbris. Oīs aīa
un̄q̄t pīātibz sublimioribz subdita sit. plu
ralit̄ dicit pīātibz. Non enī tua sola pīās
est a dño. sunt et mediocres. sī et inferio
res. et quīo quos deus cōiunxit nō st̄ sepa
randi. sic nec qs̄ subtrāxit copandi. Non
strī satis si manui digitū submouēs fatis
pendere de capite. supiorē manu brachio
collateralē. Corpus siquidē xp̄i paul⁹ capi
ti cōuenientissīe aptans. totū ex eo cōpac
tū phibet et cōnexū per oēm nūtura sb
ministratiois sedm operationē in mēsurā
uni⁹cui⁹q̄ mēbri. augmētū corpis facit
in edificatioēz sui in caritate. Iter vilē re
putes hanc formā qa in terris est. exem
plar habet e celo. Neq enī pt̄ filius facere
quicq̄. nisi que vidit pr̄em facē. Vide in
quit ut oīa facias sedm exēplar qd̄ tibi
mōstratū est. Quod si dicat epūs nolo es
se sub archiepo. vel abbas nolo cē sub epo.
hoc de celo nō est. nisi forte angelor q̄ppiā
audisti dicentē. nolo sub archangelis esse.
aut ex alio quolibet inferiorū ordinū a
liquē non ferentē sub esse nisi deo. Quid
inquis. Prohibes dispensare. Non. sed dis
sipare. Vbi nūtas urget excusabilis est
dispensatio. vbi utilitas pronocat laudā
bilis. Utilitas dico tōis nō ppria. Nā cū
nichil horū est. nō plane fidelis dispensatio
sed crudelis dissipatio est.

De neglecta ob ipsa seruanda canonū. Cāp lxxij.

Denicq̄ vīa aplica mandata atq̄ in
stituta passim neglīa iacent. Nonne
os tuū iā quartus ānus t̄ in vemēsi cōsi
lio. hec capla promulgauit. Precipim⁹ a
sta ut tā epi q̄ clerici. neq̄ in superfluitate
seu varietate inhonesta vestiū color aut
fissura vestiū. neq̄ in tonsura intuētiū
offendant aspīm. quor forma et exēplū
esse debent. Itē ut nullus in archidiaconū
vel decanū. nisi dyaconus et p̄sbiter ordi
net. Prohibem⁹ ne adolescentibz vel īfra
sacros ordines cōstitutis. prediti concedāt
honores. Verba tua hec. Quis ea tenet vel
tenuit. Falleris si tenere putas. Si nō pu
tas. ipe permisti aut statuēs que nō tene
rent. aut qd̄ nō teneret dissimulāb. Lena
oculos tuos et vide si non eque ut p̄us pel
licula discolor sacrū ordinē discoloret. si nō
eque ut p̄us fissura enormis pene īguina
nudet. Volent dicē. nūquid de vestibz cura
est deo. et nō magis de moribz. Alt forma
hec vestiū deformitatis mencū et morū
indiciū est. Quid sibi vult q̄ clerici aliud
cē. et aliud videri volunt. Habitu milites.
questu clerici. actu neutrū exhibent. Neq̄
pugnāt ut milites. nec ut clerici angeli
sant. Cui⁹ ordinis st̄? Dū vtriusq̄ cē cupi
unt vtriūq̄ deseruīt. vtriūq̄ cōfundūt. Nā
si sume sapiens deus nichil īordinatū reli
quit; vereor non alibi ordinandos q̄ vbi nō
lus ordo sed semp̄inus horror inhabitat. Illuc
inserenda que curta te sunt.

De consideratiōe cleri romani q̄ curta eū erat. Cāp lxxiij.

Deum illū ordinatissīm cē decet
a quo p̄tinue in oēm ecclesiam
dei forma processit. Quid de po
pulo loquar. Quid tā notū seculis q̄ pro
teruia romanor. Gens insueta patī. tu
multu assueta. gens īmitis et ītractabi
lis. subdi nescia nisi tū nō valet resistē.
En plaga tibi inūbit. cura tua hec dissi
mulare non licet. Nolī diffidē cuā si īm
rabil' sit. cura eū exigeris non curatiōē.
Cura inquit illi⁹ habe. Verū dixit quidā.
Non est in medio. semp̄ veleuet ut eyer.
Plus oībz laborau ait; aplus. nō dixit
plus oībz profui. Vnus q̄sq̄ int̄ p̄ruam
mercedē accipiet sedm suū laborē non sedm
prouentū. Ita queso fac tu qd̄ tuū est. nā
deus qd̄ suū est satis absq̄ tua sollicitudie ru
rabit. Reddet deus mercedē laborū sor̄ suo
rū. Securus labor quiē nullis euentib⁹ de
fectus p̄t. Sed vbi habitas. incredule et
subdolores st̄ teū. Romani impij in deū
temerarij in scm. seditiosi in iuicē. emuli
in vicinos. inhumani in extraneos. odi
nemiē amātes nemo amat. superioribz
infideles. inferioribz iplacabiles. uere
candi ad petendū. ad negandū frontosi.

ingrati tñ acceperit. Grandia loquit² tñ
opent² exigua. blandissimi adulatores.
mordacissimi detractores. Virū tm tñ spec
tñ et amicū ꝓprie consule. talūpniant² ypo
critā. Porro quetis amatorē et sibi inter
dū vacantē tutelē dicit. Taliū tñ tu pas
tor. Vtilis cōsideratio. quō si fieri possit cō
uertas eos. ne ipi subuertāt te. Petrus cu
ius sedē tenes nesat² aliqñ processisse vel gē
mis ornatus vel sericis. nec tectus auro
nec vectus equo albo. nec stipatus milite.
nec circūstrepentibz septus mūstris. Absq;
hijs tñ satis tredidit posse impleri salutarē
mandatū. si diligis me pasce oues meas.
Tu hijs successisti nō petro sed cōstantino.
Consulo tolemnda pro tpe. nō affranda ꝓ
debito. Ad ea te potius incito. quor te scio
debitorē. Opus inḡt fac euāgeliste. et pasto
ris nomē ipleti. Dracones inquis me mo
nes pascē et scorpiones nō oues. Ꝓter hoc
inquā magis aggredē eos. sed verbo non
ferro. Quid enī denuo vsurpare gladiū
temptes. quē semel iussus es reponē in va
ginā. Qui tamē gladius scilicet materi
alis tuus est. etiā ipo tuo nutu et si nō tua
manu euaginandꝰ. Alioqñ nisi ad te ptine
ret aliquo modo dicentibz aplis. ecce duo
gladij hic. non rīndisset dñs satis est. ꝙ ni
mis ē. Vterq; ergo gladius ecclē est. sed vn⁹
pro ecclā. alter et ab ecclā exercendus. Hic
sacdotis ille militis manu. Instā igitur
opportune īportune. clamare ne cesses. Si
dura fronte sē. dura et tu econtē tuā. Nichil
enī tā durū. qđ durior non cedat. Dedī
quit fronte tuā duriorē frontibz eorū. De
consideratiōe latin suor. id ē cardinaliū. Cap
Quia ad collaterales tuos lxxiij
qui tibi intimi sē. Ximobrē si bonu
sē tibi potissim. si malū eq; plus
tibi. Ille te dixerit sanū dolentē laterā id ē
ne bonū dixeris malis īmitentē. Aut si bon⁹
sis. quē frām afferre pt bonitas tua solius.
Sed nec tibi tuta bonitas tua obsessa malis
sicut nec sanitas vicino serpente. Sive aūt
leuem sive grauēm. tu potius īputandū ē
q̄ tibi. qui tales a elegisti aut admisisti.
Sed nec ptātē hñt nisi quā tu eis tribuēs
vel pmiseris. Tibi ergo imputa qui cq̄d pa
tiaris ab eo. qui sine te nichil pt facere.

Igit² nō mō siderate eligendi sive colligēdi
sunt in opus mūsterij hui⁹. Tuū est vndeūq;
eos enotare exēplo moysi. nō iuuenes
sed senes. non tñ etate q̄ moribz. An non
de toto orbe eligendi sē orbē iudicaturi. Sa
ne huic negocio non se ingerat rogans.
concilio non prece agendū est. Sūt que ne
cessario a nobis roganda aut extorquet
īportunitas aut nūtas meret². At istud
in hijs que nīa sē. Vbi aūt nō licet michi
facē qđ volo. quis locus roganti. Pro quo
rogaris suspīs tibi sit. qui aūt ꝓpē rogat
tantē qui non sit de curia ad id gen⁹ am
bitionū ptinē notis. Adulantē et ad tuius
q̄ placitū loq̄ntē vnū de rogantibz putā
eciā si nichil rogauit. Viri talibi et dolo
si ꝓprium ē solet tuē pretendē hūilitatē tū
aliquid obtinē nitit². Hic ē qui nequit se
hūiliat. et interiora eius plena sē dolo.
Quos quos supplices admisisti. postmodꝰ
sustinuisti graues rebelles cōtumaces.
Verbosulū adolescentē et studentē eloq̄nac
tem reputes. Quales ad hoc officiū assumi
debeant

Quos probatos oportet eligi
non probandos. Nos in mo Cap lxxv.
nasterijs oēs recipim⁹ spe melio
randi. At curia bonos fatalius recipe q̄m
facē consuevit. Tractu aī frūm. quia p⁹ frūm
sera retinctio est. Itaq; nō volētes neq;
currentes assume. sed cūctantes sed rēlu
entes etiā coge. In talibz requiesceret spūs
tuus qui non sē attrite frontis. sed verecun
di et timorati. Preter deū tm nichil time
ant. nichil sperent nisi a deo. Qui aduen
tantū nō mag⁹ attendāt sed nūtates. Q̄
stent viriliter pro afflictis. et uideant in equi
tate pro mansuetis terre. Qui sē cōpositi
ad mores. pati ad obedientiā. mansueti ad
patiāz. subiecti ad disciplinā. rigidi ad cen
tionē. concordes ad patē. conformes ad v
nitatē. Qui sint in iudicio tā in consilio
prouidi. in iubendo discreti. in disponendo
industrij. in agendo strēnui. in loq̄ndo mo
desti. in adūsitate secuti. in prospitate deuo
ti. in zelo sobrij. in mīa nō remissi. in otio
non otiosi. in cura rei familiaris nō anxij

aliene non cupidi. sue nō prodigi. vbiq; et in oīnibz circūspecti. Qui legatiōe pro xp̄o fungi quotiēs opus erit nec iussi vē nuant. nec nō iussi affectēt. Qui missi posit aurū nō eant. sed xp̄m seq̄nt. q̄ quest tū legatiōnē nō estimēt. nec requirant datū sed fidē. Qui regibus exhibeāt io hānē. egyptijs moysen. fornicantibz phi nees. helyam ydolatris. heliseū auaris. petrū minantibz. paulū blasphemātibz negotiantibz xp̄m. Qui vulgus non sper nant sed doceant. diuites nō palpent sed terreant. paupes nō grauent sed foueant. minas principū nō paueant sed contēpnāt Qui nō tū turba intrēt. nec tū ira exeant. ecclesias nō spolient sed emendēt. marsupia nō exhauriant s̄ corda reficiant. et ani mina corrigant. fame prouideant siue. nu uideant aliene. De oī re plus oratiōni fi dant q̄ industrie siue vel labori. Quorū ingressus parsimus sit. modestus exitus. Quoz sermo edificatio sit. vita iusta pre sencia grata. mēoria in benedictiōe. Qui redeant ad te fatigati quidē sed nō suffur cinati simul et gloriantes nō q̄ curiosa siue preciosa quecq; terrarū attulerīt. sed q̄ re liq̄rint pacē regnis. legē barbaris. quietē monasterijs. ecclesijs ordinē. clericis disci plinā. deo pplō acceptabilē. sectatorē bo noz opm. Non sit qui possit dicē legato. dittum abrahā. sed tū samuele contione tur ad oēs. Loq̄mini de me coram dño et aūs to ei⁹. tū. Et nūc reduc oculos mi eugeni ad eū qui nūc est turie siue ecclē statum et studia prelatoz eoz p̄serti qui st̄ in circuitu tuo. Sed de hijs hactenꝰ ego. Pal pauī nō fodi parietē. tibi licet fodere et vi dere. De dispositiōe rei fām̄liaris. Ca lxxvi

Israel q̄m magna est domꝰ dei et ingens locus possessionis eius. Va cauī prorsus a sollicitudine rerū mūmarū et viliū oportet ee aīm tū mag nis et tū multis rebus intentū. oportet i genuū vān. cautū. vigilē. firmū amplū. procurandus ē q̄ pro te molat. pro te inq̄n non tetū. Quedā enī per temet facies q̄ dā per te et alios simul. quedā per alios absq; te. Sub quo scilicet vltimo grē agen da domꝰ tue locanda censuerī. Ꝑ aliū igit

ulla facies tui tria nūmaria sī saluet ut sit fidelis ne fraudet. prudens ne fraudet. tertiū est auctoritas qua possit dispone quecq; prout sciat et vult. Hoc est ut cōsti tuat sing̃ familiā. possit mutare ministros. et p̄sferre mīsteria ad quos et q̄n voluerit. et nullū patiat̄ contradictorē. Presit oī bus ut oīb; prosit. et de oīb;. Clādestī nas et suisurratas delationes nō recipias adūsus eū. et hanc velī tibi gr̄ālē cōstitu as regulā. ut oēm qui palā verecūdiceve qd̄ in aure locutus ē. suspectū habeas. Qd̄ si te iuditante dicendū tecū ille noluerit. delatorē iudices nō accusatorē. Itaq; vni oībz facienda iungat. oēs vni vīdeāt. tu illi habeas fidem. vanus tibi et cale dei. Si quo minꝰ a fidelis īueniat a pru dens. fideli poteris cōmittendū. E duobz ei hoc tuiꝰ q̄q̄ et si minꝰ fidelis repit sustī nē potes consulo q̄ te īmergē laborīto huic. Memēto saluatorē iudā echonomū habuisse. Quid ego turpius q̄ mūbē su pellāli et substātiole siue. scrutari de sin gulis. morderi suspitionibz. moueri ad q̄q̄ p̄dita vel neglā de minutis et quadrātibz exigē rationē. Non ita ille egregius. tūc tis ioseph credidit ignorabat quid habet in domo sua. Erubescat xp̄ianꝰ p̄piano su a non credēs. q̄a hō sine fide. fidē tū habuit seruo alienigene. Aura vos. Epi īnt admā nū quibz aīas credāt. et quibz suas famu tates cōmittant nō īueniūt. Optimi vide licet estimatores q̄ magnā de mīmis puā vel nullā de magnis curā gerant. Cotidia nas expensas cotidiano recuperatas seruā nio. et continua dñici gregis detrimenta nescimꝰ. De precio estimarū et numero panū cotidiana cū mīstris est discussio. cura animo dū cū presbiteris collatio celebrat de p̄bis pl̄oz. Cadit afina et ē qui sublevet eā. pe rit aīa et nō est q̄ reputet. Queso tūsitor a illa que stare tibi nō queūt. fac ut a te transeant nō per te. Riuus qua fluit riuat terrā. sit discursus tpalium consciaz rodit.

De dispositiōe fām̄lie p̄pie. Cap̄ lxxvij.

Nolo aūt ut vicia domꝰ nue vltimꝰ scias. Quapp ut dñi alioꝰ tpalia dispenset et non tu. Oīmodis con sulo studeas auerē a te cōcursū hoz. plu

rima nescias. multa dissimules. nonulla obliuiscaris. De disciplina vo tu prouide. illud nemini credas. Si insolencior coram te vel sermo insonuerit vel habitus apparuerit manus tua sit sup hui⁹ modi. Impiitas ausu parit, ausus excessu. Domu epi decet sanctitudo. sacerdotis domestici. a cetis yo nestiores. a fabula omnibz st̄. In vultu habitu incessu cor q̄ circa te st̄. nichil ipudicū vel indecēs residere paciaris. Discant a te coepiscopi tui comatulos pueros et cōptos adolescentes secū nō habe. Certe intermitratos discuvē calamistratos nō decet. Noli faciē tuā hilarē ad eos ostendē. nec tm̄ austeritatē suadeo tibi sed grauitatē. Illa infirmiores fugat. hec leuiores repmit. Illa si assit odibilē. hec si desit contēptibilem reddit. Igit̄ nec seuerius nec dissolutiq̄ ad hanc mediocritate gratius. Vt nec de seueritate sit oneri. nec de familiaritate contēptui. In palacio papē. domu te patrēfamilias exhibeto. Amēt te domestici tui. si nō. fuato ut timeant te. Vtilis semp custodia oris. que tm̄ affabilitatis gratiā nō excludat. Igit̄ vbiq; frenanda est lingua p̄ceps. maxime aut̄ in cōmunio. Ille cōuenienacior habitus. si actu quidē seuerus sis. vultu serenus. verbo serus. Capellani tui qui teaum iugit̄ diuinis intersunt obsequijs. nō sint sine honore. Seruiat̄ eis ab omnibz tanq̄ tibi. Nequicia de domo tua accipiat̄. et hijs contenti sint. tu vide ne egeant. Sup hoc q̄ forte ab aduentātibz petere deprehendes. iudicia grezitā. Optimꝰ canon q̄ proicit auaviciā ex caluīnia. id est nō tm̄ ex consciā. Jam considerandā q̄ sup̄ te st̄. De consideracōe eox que sup̄ st̄ id est diuinox. Capl̄m.

Libri sapiores et si de consideratione inturbant̄. res tm̄ nō tm̄ considerandas sed etiā agendas docent. Que aut̄ sup̄ te st̄ nō actu indigent sed tm̄ inspāu. Totiens q; tua pegrinat̄ consideratio. quotiens ab illis rebus ad ista deflectit̄ inferiora et visibilia. siue ituenda ad noticiā. siue appetenda ad vsū. siue proffitio disponenda vel attitanda. Si tm̄ intus versat̄ in hijs ut per hec illa requirat haut procul exulat. Sic considerare repatriare est. Sublimior aut̄ iste presentiū ac digniox vsus est verū. cū saluet̄ inuisibilia dei per ea que facta sunt intellecta cōspiciunt̄. Hac scala aues nō egent sed exules. Licet aūt que sup̄ st̄. non verbo doceant̄ sed spū veuelent̄. tamē qd̄ sermo nō explicat cōsideracio q̄rat. oratio expetat. vita mereat̄. puritas assequat̄. Tribz aut̄ modis q̄i totidē vijs inuestiganda st̄. salicz opinione. fide et intellū. Intellectus racioni initiat̄. fides auctoritati. opinio verisilitudini. Habent prima duo certā vitatē. sed fides clausa et inuolutā. intellectus nudā et manifestā. Opio aūt certa nil hītis. verū per verisimilia queit potius q̄ apprehendit. Oio aut̄ in hijs cauenda est confusio. ne aut incertū opinio opinio in questionē venocet. Et sciendū q̄a des si habet hesitacionē infirma ē. Intellectus si signata fidei interrupe nitat̄ effigiator reputat̄ et scrutator maiestatis. Fides igit̄ ambiguū nō habet. Cete affluis nostri iacent mole corporea pregrauati. et luto herentibz desiderijs. sola interī arida et tenuis consideracio prevolat. et tm̄ ex tactillo qd̄ ia datur libet exclamare. Dne dilexi decorē domꝰ tue. et locū hītacois gl̄e tue. Quid si totā se aīa colligat. et reductis affectibz e tactis locas quibz captiui tenentur. timēdo q̄ nō oportet. amādo q̄ non decet. dolendo vane. gaudendo vanit̄. cū hijs ineat tota voluntate et libertate volatū. Pullet impetu spūs. et in pinguedine tre illa bat̄. Nōne cū reperit turbare illas lucidas mansiones. et simū illū abrahe curiosi⁹q; strutum. et sub altari martirū reuisere aīas in p̄ma stola secundā paciētissīe expectātes. multomagis tuit instabit loqns aī pphā. vnā petij a dño hanc requirā &c.

De trino et vno deo. Cap̄ lxxix

Deus trinꝰ et vnꝰ est. Quo aūt pluralitas in hac vnitate. et ipa in pluralitate scrutari temeritas ē. credē pietas. nosse vita eterna. Vt aūt hui⁹ singularis vnitatis eminencia euidencior fiat. multa vna consideracio peruat. Est aūt vnitas collāua. ut cū lapides multi aceruū vnū faciūt. Et est constitutiua. cū multa mēbra vnū corpus vel multe p̄tes vnū

totū. Et est cōiugatiua qā vir et mulier
st vna caro. Et est natā. q aīa et caro v
nus nasci hom̄o. Et est potestatiua qua
homo virtutis nō instabilis nō dissimilis
sed vnus sibi met semp nitī īueniri. Et ē
consentanea. tū per amicitiē multoz hoīm
est cor vnū et aīa vna. Et est votiua. tū hō
votis omībz deo adherens vn̄s spūs ē. Et
est dignatiua. qua lim̄s nr̄ a dei verbo
ui vnā assūptus est psonā. Int̄ hec oīa q
vnū vē dicunt arcē tenet vnitas trini
tatis. q tres psone st vna substancia. Sedo
loco est illa. qua eoniuso tres substancie vna
in xpo psona est. Quecūq vo alia dici vna
pīt sume illi vnitatis imitacōe. nō cōpa
cione vna appellant. Bon̄s est itaq dns
aīe quecenti illū. Quid est ergo deus. Qd
ad vniuersū spectat finis. qd ad delectationē
salus. qd ad se ipe nouit. Quali deus sit

Qvid pena peruersoz. Cap lxxx.

est deus. Non min̄s puersoz pena.
q gla ipīuli. Est enī racionabilis
quedā equitatis directio inconuertibilis
atq indeclinabilis. q̄ppe attingēs vbiq.
nu illisa oīs prauitas conturbet nūce est.
De oppositis voluntatibz q semp conantur
ipingē. et frustra solā sue adusionis vefe
rens penā. Quid enī tā penale q semp vel
le qd nūq erit. et semp nolle qd nūq non
erit. Nūqm obtinebit qd vult. et qd nō vult
ternū sustinebit. Quis hec fauit. Rectus do
min̄s deus nr̄. q et tū puerso puertis. Est e
aīā turpiū pena deus. qa lux est. Oīs ei q
male agit odit lucē. nō tū lucē declinare po
terit. qa lucet vbiq etiā in tenebris. sed te
nebre eā nō cōprehendent. Proinde vpp
bi in iudicio videbūt ut confundant. et nō
videbunt ne consolent. Nec modo a luce vide
būt. sī et in luce. et hoc ab oī vidente. ut p ml
titudine intuencū sit confusio multa. Ac
nullus de tanta numerositate spectancū
molestior oculis suo cuiusq. Nō ē aspūs siue
in celo siue in terra que tenebrosa consilia
effugē magis velit. min̄s possit. Hic est ver
mis qui nō morit. meoria peccatoz. Horreo
vermē mordacē et morte viuacē. Horreo
incidē in manus mortis viuentis. vite morie
tis. Hec est sola mors q semp occidit. et nūq
occidit. Qui enī dicent montibz. cadite sup

nos et. qd nisi morte mortis beneficio finire
vel euadere volūt. Constat aūt aīaz imorta
lē esse. durante autē aīa durabit et memo
Sed et qualis. Feda flagitijs. horrida fraudi
ribz. Hec enī licet tū seant a manu. rema
nent in mente. Et si facē in tempe fuit. fe
asse sempiternū est. Hoc est qd diuī. arguā
te et statuā contra faciē tuā. Dns locutus ē
tui oē adusum eaā sibi adusam nūce estuet
sit seua querela. o custos hoīm. quare posu
isti me contrariū tibi. et frūs sū michimet
upi grauis. O eugeni ita est. Non pt esse dō
contrariū quid et sibimet cohereret. sed oīb q
arguit a deo arguit et a seipso. Non est sa
ne ia tūc qd a veritatē dissimulet racio
aut racionis intuitū aīa declinet. abrup
ta mēbris corpis in sese collā. Quos enī vo
lat sopitos conclusisp in monte sensibus. p
quos vtiq curiosius exire et a se ire solebat
in eā que pterit mundi hui figurā. Vide
turpibz nichil deesse ad confusionē cū pdu
cent in spectaculū deo angelis hoībz sibiip
sis. O qm̄ male locuti erūt. utiq oppositi
torrenti huic directe eqtatis. et huic lumi
ni ppalate vitatis expositi. Nōne hoc ē ppe
tuo tundi et cōfundi. Dupliti inqt contri
cione cōtere eos dne deus nr̄. Quali idem

Qvid est deus. sit gla elcōz. Ca lxxxi.

longitudo latitudo sublimitas et
profundū. Longitudo ppter eterni
tatē interminabilē. latitudo ppter caritatē
imensurabilē. sublimitas pp maiestatem
attingibilē. profundū ppter sapiaz īscru
tabilē. Hoc scī sed'm aplm apprehendūt. Et
to et tu scīs ut possis cōprehendē cū oībz
scīs. Sanctū vo facit duplex affectio sca. salu
tis timor dnī scī. et scīs amor. Hijs pfecte affec
ta aīa velut quibusdā brachijs suis cōprehē
dit et amplectit. strīngit et tenet. et dicit. Te
nui eū nec dimittā. Et timor quidē sublimis
et profundus. amor lato et longo vīdet. Qd
enī tam timendū q̄ ptās au nō potes resis
tere. q̄ sapiencia au nō potes absondi. Qd
ītim tā amabile. q̄ ipe amor quo amas. et
quo amaris. Amabiliorē tū iuēta mitis
fraus. que nō excidit. sed foras mittit tīorē
Una igit pseuerans. et habes longitudiē
dilata amorē tuū ad ījmicos. et habes lati
tudinē. Hec igit quatuor habes apud te. si

stupes. si paues. si serues. si sustines. Stupē
da plane sublimitas maiestatis. pauenda
abyssus iudicior. feruorē exigit caritas. p
seueranaā autē sustinendi eternitas. Eter
nitatis enī quandā ymaginē pseueracia
prefert. Deniq; sola est. cui etnitas reddit
Et nūc adite in hijs quatuor. q̄tuor species
contēplacionis. Prima et maxīa est admira
cio maiestatis. que requirit cor purgnti.
ut a viajs liberū facile ad supna leuet. In
terdū quoq; vel per aliquas moulas stu
pore et extasi suspensū teneat admiranē.
Hec cōprehendit sublime dei. Secunda in
spectio iudicior dei. que st abyssus multa.
Quo sane pauido aspū dū vehemenciuſ
cōmutat intuentē. fugat vicia. fundat virtu
tes. miciat ad sapiaz. hūilitatē seruat. Vir
tutū siquidē fundamētū est hūilitas. que
si mutet. vtutū exaggeracio non nisi vui
na est. Hec profundū cōprehendit. Tercia
recordacio bnficior. q̄ ne dimittat ingratū.
solliciat. meōrantē ad amorē bnfactoris
De talibz dicit. meōriā habundancie suaui
tatis tue eructabūt. Eructacio gratarū actio
est. Hec cōprehendit latitudinē. Quarta
meditacio promissor. que ea que retro st
obliuiscens. in sola exptacione requiescat.
Que cū sit meditacio etnitatis. q̄ ei ꝓmittit
eterna st. longanimitatē aliz. et pseueran
tie dat vigorē. Hec est que cōprehendit lon
gitudinē. Quemadmodū adhuc fuerat q̄ nec
satis iucundus est. nec q̄ri nimis pt. Meora
do forte q̄ disputando digni querit. et sta
bilius inuenit. De certitudīe fidei. Idē ad in
nocētiū ꝑpm cōn hēses petri abaelardi Ca
pitulum in franaa nouū lxxxij.

Nbemus in franaa nouū de veteri magro theologū. q̄ ab iēū
te etate sua in arte dyaletica lusit
et nūc in sipturis sacris insanit. Quu no
na semp inqrit. et q̄ non iuenit fingit. Hic
in primo theologie vel poci stultilogie siue
lumine fidē diffinit estimationē. Sed absit
ut putem in fide nīa aliquid ut is putat
dubia estimacioē pendulū. et non magis
totū qđ in ea est certa ac solida vitate sb
nixū. oculis ac miraculis diuinitus psuasū.
stabilitū et consecratū ꝑtu virginis. sanguīe
redēptoris. gloria resurgētis. Testimonia si
ta credibilia frā st nimis. Clamat aplus.
scio cui credidi et certus sū. et tu m̄ in sub si
bilas fides est estimacio. Tu m̄ ambiguū
garris. quo nichil est certius. Sed augusti
nus aluit. fides aūt nō cōiectando vel opīā
do habet in corde in quo est ab eo cuius est. sed
certa sciencia acclamāte consciā. Ceterū fi
des ait aplus est substācia rerū sperandar.
non tanuū fantasia cōiecturarū. Academi
cor st iste estimaciōes. quor est dubitāe de
omnibz. sare autē nichil. De vita epi et doc
tr
Item tēp Idem ad epm senonēse. lxxxi
Tacio tē vita cuiq; hoīs sup terrā v
q̄ntis putatis ꝑiculis patet vita pō
tifis. cui omn nōe est fere tēptaciōes. Si
ego latēs in cāma et sub modio nō quidē lu
cens sed fumigans. ventor tm impetus nec
sic declinare sufficio. sed cōtinuis tēptacionū
varijsq; ꝑpulsibz fatigatus instar vento a
gitate arundinis hac et illac circūferor. qđ
positus supi montē. et positus supi candela
brū. Solus m̄ seruandi solū tm ipse m̄ sū scan
dalo. solus tedio solus oneri atq; ꝑiculo. ita
ut ꝓprie gule et ventri et oculo scandalizati
fre inter ursū oporteat. Quibz ergo moles
tijs angit. quibz ijurijs lacessit. cui eaā si p
pria cessent. nūq; tm de alienis desūt foris
pugne ijci. Oēs iuxta preceptū dñi diligāt
et ijmici. sed ad consiliū soli eligant prudē
tes et benuoli. In omnibz eaā exemplo a
postoli honorificate mīsteriū vrm. Ministe
rior dico nō dominior. Honorificabitis ar
non cultu vestiū. non fastu equor. nō am
plis edificijs. sed ornatis moribz. studijs spiri
tualibz. bonis opibz. Despiciant sacerdotes do
mini texturiū sine pelliciū. et nō ꝓprijs opibz
gloriari. Horreāt et muriū rubricatas pel
lucidas quas gulas vocāt manibz tractanda
re sacratis et sacrandis tremenda misteria
Respuant et apponāt pectori. qđ decencior or
nat gēma sapīe. Pudeat et tollo circūferē
tē. Non xpi stigmata st hec. que isti marti
rū exēplo circūferūt in corpe suo. mulieb
potius cōe nosamēt insignia cognominaū q̄
mundi st. quo placeant viris. Currit ī cle
ro passim ab oī etate et ordine. a doctis pi
or et indoctis ad curas ecclasticas. tanq̄m si
ne curis iā quisq; victurus sit cū ad curas
puenerit. Ner mirū de ijs qui necdū in se

metipis exptis sūt. Videntes quippe illos qui
iā pprios humeros rupite saxane submise
rūt. non solū non gemere tangi sub onere. sed
insup appete plus onerari. nō deterrent
piculis. que cupiditate cecati non vident. sed
fauoribz amplio promouent. quos illis iui
dent. O infinita semp abitio et insaciabilis
auaritia. Cū primos honor gradus in ecīa
meruerūt vel vite mito vel pecunie siue ea
ā carnis et sanguīs que regnū dei nō possi
debūt progntiua non ideo corda quiescunt.
duplici semp estuancia desiderio. quo vtq
magis ac magis et in plura dilatent. et
ad celsiora sublimen. Inuectio contra abba
tes q procurāt exēptiones ca
pitulorum q a precelsis. sed si non lxxviij.
prodestis infelices putate. Vt autē
secure precesse possitis. subesse et vos si ou de
betis nō dedigneminī. Dedignacio quippe
subiectois prelatione veddit indignū. Sa
pientis consiliū est. q̄nto magnus es hūlia
te in omīb. Minor autē quosdā in nīo ordi
ne mōsterior abbates hāt hūilitatis regulā
odiosa contentiōe infringe. et sub humili
qd peius est hītu atq tonsura tā superbe sa
pere. ut nī nec vnū quidē verbulū de suis
imperijs subditos pretergredi paciant. ipi
pprijs obedire contēnāt epis. Spoliāt eccle
sias ut emancipent. redimūt se ne obediāt.
Non ita xp̄s. Ille siquidē dedit vitā ne pdet
obediencia. qua ista ut careant totū fere su
um suoq vitū expendūt. Quid hoc est pre
sūptois o monachi. Ideq eū quia prelati
monachis ideo nō mōchi. Nempe mōchū
facit pfessio. plato nūtas. Vt aūt nō pre
iudicet nūtis professioi. accedat nō sume
dat prelatio monachatui. At nō. pt me
inquit facio. sed quero eccle libertatē. O
libertas oi seruitute seruilior. Paceat
ab huiōmodi libertate abstineā. que me
pessie addunt superbie seruituti. Plus timeo
dentes lupi q virgā pastoris. Certus eī
sū ego monachus et mōchos qualiscūq
abbas. si mei q̄nq pōtifex exuit iugum
cepi tenero q sathane mox tyrānidi meipm
subiicio. Illa quippe truculenta bestia q turpiter
q̄rens quē deuoret. aduertēs elongatū cu
stodia. ilico mox insilit in psumptorē. Aperi
to ei nō cauenti superbo presidio. qui se iuve glo
riat regem super oēs filios superbie. Qs dabit
in ventū in mei custodia deputari pastoēs.
Stupenda īsania. Non cuitor aiaz turbas
in custodiēdas colluge. et vnū sup pria gra
uor custodē hīe. Etquidē subiecti me de red
denda ratione pro se solliciāt. qui aūt pre
sunt in ipi pocius pugilant tāq pro me ra
tionē reddituri. Vim apte indicāt quidam
horū quid cogitent. dū multo labore ac p
tio aplis adeptus pīuilegijs per ipa sibi vē
dicant insignia pōtificalia. vtentes et ipi
mere pontificū mitra. anulo atq sandali
is. Sane si attendit verū dignitas. hāt mo
nachi abhorret professio. Si mīsteriū solus
luquet cōgruē pontificibz. Profecto eē desi
derant qd videri vestiūt. meritoq illis esse
subiecti nequeūt. quibz iā ipso se desiderio
cōparāt. Quid si et nomē eis conferre pi
uilegior posset auctoritas. Cūto putabu
ro redimere ut appellarent pontifices.
Quo usta o monachi. Vbi timor mētis. v
bi rubor frontis. Quis vnq probatorū
mōchor tale aliqd a verbo dotuit. a exem
plo reliquit. Quodcū hūiliant gradus mīr
nī edisserit. in quo queso ullor docet aut
continet ut hoc fastu deberi mōchis. has
quere debeat dignitates. Labor et latebre
et voluntaria paupas. hec sī mōchor vtig
nia. Hec vitā solent nobilitare mōstra.
Vestri aūt oculi omne sublime videt. vī oe
forū caueunt pedes. Vestre lingue in oībz
audiūt tonitrijs. vīe manus omne alienū
diripuīt primoniū. De superfluo ornatu e
piscopor. lxxv.

Non in veste magis preciosa. Clamat hoc specialit ad
feias. ut erubescant in se epōs de
prehendi qd in fragiliori quoq sexu au
dierit deprehendi. Deniqi nō quippiā eccīas
tuī sed illud tantū gentiliū ingerat quis.
Dicite pōtifices in scō qd fulget auruī. Qr tole
rabilis cernit in scō q in freno. Hoc me
cā tacente et si nō tuta regū. tī pen
ria paupm clamat. Sileat licet fama. si
nō fames. Fama quidē silet. Nā quō mūdi
pīm arguet. a quo potius laudat pctor. i
desideriis aīe sue. et ījquus bndiat. Clamat
vero nudi. clamāt famelici. et dicit.
tifices. in freno qd fulget auruī. Numquid au
ruī a freno frigus repellit. a estuie. Nobis

fame et frigore miserabilit laborantibz qđ
conseruit tot nutritoria vel extensa in ptibus
vel plumata in mātijs. Ruīm est qđ effundi
tis. nobis tribuit subtrahit qđ tanū expen
ditis. Et nos cū frēs vīi et plasmatio dei. et
redēpti sanguīe xpi. Videte quale sit de fra
terna portione oculos vīos pascē. vitia nīa
redit vobis in supfluas copias. Ruīs detra
hūt nūtibz quicqđ vīis accedit vanitatibz.
Duo denīq; mala de vna prodeūt radice cu
piditatis. dū et vos vanitando peritis. et nos
spoliando pimitis. Iunctā grandiūt onusta
gēnis. et nostra nō curatis crura tegē cali
gulis. Famuli retinule ꝛ clauate corrigie mi
tag; talia tā speciosa coloribz q̄ preciosa pon
deribz muloꝝ dependent cornicibz. firīm autē
lateribz nec semicincta miserantes apponitis.
Hinc accedit q̄ licet oīa nec negotiatoīs studia.
nec ꝓprio manuū exercitio vobis elaborastis.
sed nec iure hereditario possidetis. nisi forte
et vos in corde vīo dixeritis. hēditate pos
sideamꝰ sctuariū dei. Et licet pauper mō ꝙdē
tīm corā deo. cui loquūt corda. non erū au
dent apte causari adūsū vos. quibz interī
nīe habent pro sua vita supplicare. Cetīm in
futuro stabūt oēs in magna cōstantia ad
uersus eos qui se angustiauerīt. sumite pro
eis pēe orphanoꝝ et iudice viduaꝝ. De officio

Il oībz actis epī et promotoē puerōꝝ
et dictis suis nichil q̄rat epūs lxxxvi.
suū. sed tīm honorē dei vel salutē proxi
moꝝ. Hoc enī agens ipsebit nō solū officiū
pontificis sed etiā ethimologiā nōis. pontē
vtiq; seipm facens inē deū et proximū. Fide
lis autē pontifex q̄ bona quelibz p manꝰ su
as tūseuntia siue diuina beneficia ad hoīes
siue hoīm votā ad deū tolūbino intuēs o
culo. nichil sibi retentat ex oībz. nec ꝓpli re
q̄rit datū sed lucrū. nec gloriā dei vsurpat
sibi. Fidelis autē sibimet custos. qui oleum
fauoris sine fraude sibi reseruat. ne in aduē
tu sponsi lampas consūe vanua extinguat.
Nec enī tutū arbitrat labijs hoīm gloriā
suā cōmittē. aurīe vtiq; sine clause et sine
sera. Non tutū plane sed stultū ibi thesaurū
tuū recondē. vnde resumē non valeas cum
volueris. Si ponis in os meū. tā nō in tua
sed in mea pīnte est. tū utiq; pro libitu meo
vel laudare te possim vel tibi detrahē. Sanū
vas et incōtaminū conscīa. et secretis saluādis
ydoneū. Scolares pueri et ꝓpubes adolescē
tuli ob sanguīs dignitatē promouent ad
ecclesiastica dignitates. et de sub ferula
trāsferūt ad pīnapandū ꝓsbiteris. lectores
interī q̄ virgas euaserint q̄ q̄ pīnapatū
meruerint. Nec tā illis blandiē adeptū. q̄m
ademptū magisteriū. Et hoc quidē in tjaco.
processu vō tpis paulatī insolescentes. docti
sē in breui vendicare altaria subditoꝝ vaca
are marsupia. magistris nimiruī in hac
disciplina vtentes ydoneis. ambitiōē scilicē
et auaritia. Innocto comī asserciensis qui
dunmarensis aspnabant. Idē in apologetico
Quomodo silentī audire Ca lxxxvij.
possīt vīaz hui⁹ termōi de nobis que
rimoniā. qua scilicē miserrimi ho
minū in pānis et semianimis de cauernis
ut ille aut dicim̄ iudicare mūdū. et de vm
bra nīe ignobilitatis mūdi luīaribz īsultā
re. Iam ne sub vestimētis ouiū non quidē
lupi rapaces sed pulices mordaces ymo ti
nee demolientes bonoꝝ vitā. qui palā non
audem⁹ in occulto corrodim⁹. nec saltē cla
more īuectionis. sed suburrū detractionis e
mittim⁹. Si hoc ita est. ut quid sine causa
mortificam̄ tota die. estimati sum⁹ sicut o
ues occisionis. Si ita inquā pharizaum iac
tantia ceteros hoīes. et qđ est superbius no
bis meliores despicim⁹. quid nobis pdest in
nīo vitu tantū puritas. et asputas in vestitu.
notabilis illa vilitas et diūsitas in ope ma
nuū desudatio cotidiana. Ieiuniis et vigili
is nigris exercitatio. totus denīq; vite nīe
cio nisi forte opa nīa fantim⁹ ut videam̄
ab hoībz. Nōne si in hac vita in xpo tīm spe
rantes sum⁹. miserabiliores sum⁹ oībz
hoībz. Si de xpi seruitio tpalē tīm querim⁹
gloriā. miser ego hominū qui in tāto la
bore et industria studeo nō ē vel potius
videri nō sicut ceteri hoīm. minꝰ tīm accep
turus. ymo grauiꝰ puniendꝰ q̄ quilibet
hoīm. Sicine ergo nō īueniebat nobis
via ut ita dicā utrūq; tolerabilior ad infer
nū. Si ita nāe sunt res de illa ad istā desce
dere m⁹ aut saltē illā quā multa incedūt vi
am semilatā que ducit ad mortē nō ele
gim⁹ quatenꝰ de grandio et nō de lucro ad

lutū tūsurem⁹. Ve portantibz cruce nō sicut saluator suā. sed sicut ille cyrenens alienā. Ve semel et ve utiq; pauperibz superbis. Quid enī facit superbia sub pānis humilitatis ihu. Nūquid non habet quo se palliet humana malicia. nisi vnde inuoluta est saluatoris insania. Et quō infra presepiū dnī simulatīr arrogancia se coarctat. ac pro vagitibz innocentie malū ibi detractiōis murmurat. An nō illi superbissimi de psalmo. quor prodijt qi ex adipe iniquitis eor. multo tumus operti sunt iniquitate et impietate sua. qi nos q̄ late m⁹ sub salute aliena. Quis enī magis impi⁹ a profitens impietatē. a mentiēs salutē. Nōne ip̄e q̄ etiā mendaciū addens geminat impietatē. Quis vnq̄ me adūsus ordinem ullū vel cra audiuit disputantē. vel clam susurrantē. Quē vnq̄ vel clam vel palā aut ab illo ordine dissuadē. aut ad nr̄m vt veniret psuadē tēptauī. An nō potiꝰ non nullos cupientes vēire repressi. et venientes pulsantes repulī. An forte q̄a iuxta aliū ordinē cōuersari videor. ppterea huic suspectus habeor. Sed eadē ratione vos deuotatis nīo. qui alit viuitis. Nō sū tā hebes ut non cognoscā tunicā ioseph. notissima quippe ē. quia polimita. id ē pulcherrīa varietate distincta. Oēs ergo pit occurramꝰ in vnā tunicā. et ex omibz constat vna. Cur ergo inq̄s ordinē illū non tenes si sic laudas. Audi diuisis morbis diuersa cōueniūt medicamēta. Vnū ope teneo. ceteros caritate. Sanet ait caritas fidentē loquor ut ne illor puer frā. quor institutū nō sequor. Plus aliq̄d dicā. tu tibi tantū age. Potest nāq; fieri q̄ tu frustra laboraueris. ut āt ego frustra diligā bonū qd̄ operaris fieri oīo nō pt. O q̄nta fiducia caritatis. Alius operat² non amās. et alius amat nichil operans. Ille quidē opus suū perdit. illi vō caritas nūq̄ erudit. Hē contra cosdē de temerario iudicio et detractiōe. lxx

De opibz sepe incerta et ob rviij. hoc periculosa sententia fertur. tū multoties mins iustis habeant qui magis opant². Vñ nūt m̄ cōueniendi sī quidā de ordine nīo. q̄ cont illā sententiā nolute ante tpūs iudicare aliis ordinibz de rogare dicunt². Quos profecto si qui tmē

huiꝰmōi sūt. nec nīi nec cuiuspiā ordinis esse veri⁹ dixerī. Quippe q̄ et si ordinate uentes supbe tū loq̄ntes ciues se faciūt babilonis id ē cōfusiōis. ymo filios tenebrar ipsius q̄ gehēne. ubi nullus ordo. Vobis inquā frēs qui etiā post auditā illā dnī de phariseo et publicano sententiā vel parabolā de vīa iustitia presumētes ceteros aspnamī. Primo quid ad vos de alienis seruis. Suo dño a stant a cadūt. Quis vos cōstituit iudices sup eos. Deinde si ita ut dixit de ordīe vīo psumitis. qualis ordo est ut anteq̄ de suo quisq̄ trabē extrat oculo. in frm oculis tm curiose festucā p̄quirātis. Qui in regula gloriamī. tue cont² regulā detractatis. Audite et discite ordinē. q̄ cont² ordinē alijs ordinibz deuogntis. Ypocrita inq̄t. eice primū trabē de oculo tuo. An nō grandis et grossa trabes est supbia. q̄ te putas aliq̄d esse cū nichil sis. Insanissime tibi tunicā sanus exultas. et alijs vanissīe trabē portas de festucis insultas. Si pro nulla vel mūma habes. audi aplm. Ceep maledici nō regnū dei possidebūt. Audi et deū. arguā te inquit et statuā cont² faciē tuā. Quod q̄a detractor loquit². certū est ex precedentibz. Etquidē iuste ad se retorquendo. et se cōpellendo ē intueri. qui auertens faciē suā a se. alienā peccatus mala q̄ sua solet curiosi⁹ p̄scrutari.

Responsiones ad eor obiecta. Caplm lxxxix.

Tinquūt quō regulā tenēt q̄ pellicijs vtunt². sani carnibz seu carnibus pinguedīe vescunt². tria vel q̄tuor pulmēta una die qd̄ regula prohibet admittūt. opus manuū qd̄ iubet nō faciunt. Multa denīq; pro libitu suo vel mutāt vel augent vel minuūt. Hē vtiq; de cotidianis quibz obseruancijs frībz tribuēnia struitis. et que maiora st² regule spiritalia sibi statuta relinq̄tis. cameliq; glutiētes culicē hiq̄ tis. Magna abusio. q̄ axiā cura ē ut cor pus regulariter induat². et cont² regulā subiectis vestibz aīa nuda deseritur². Tunicati et calciati abhorrem⁹ pelliceas. tangi melior nō sit pellibz inuoluta humilitas q̄ tunicata superbia. p̄sertī cū deus tunicas pelliceas primis hominibz fecit. et iohānes in hēmo zona pellicea lūbos accinxerit. et ipe tunicatus illi tutor benedictus in solitudine nō tunicis sed

pellibz sese induerit. Repleti deinde ventre
faba mente suppbia cibos dapnam⁹ saginatos
qi nō melꝰ sit exiguo sagimīe ad vsū vesti
qꝫ ventoso legumīe usqꝫ ad ructū exsaturi
ri. precipue cū esau non de carne sed de lente
sit reprehensus. et de ligno non de carne adā
dapnatus. et ionathas ex gustu mellis non
carnis morti adiudicatus. Etenī cū helyas
noxie carnē comederit. abrahā carnibz an
gelos gratissime pauerit. et de ipis sua sac
fitia fieri deus precepit. Sed et sacius est mo
dico vino vti ꝓpt infirmitatē. qꝫ multa aq
ingurgitauri ꝓpt auiditatē. Quia et paulus
thimoteo modico vino utendū consuluit. et
dns etiā ipe ex eo bibit. ita ut potator vini
ipse appellatus sit. Aplis quoqꝫ bibendū dedꝰ
insup et ex eo sacmenta sui sanguis condidꝰ
cū etcontrario aquā ad nupcias bibi passus
nō sit. Quid quoqꝫ aquā quā desideraueāt
potare timuerit. viriqꝫ illu gedeonis. q̄ pre a
uiditate toto corpe prostrato de flumīe bibe
rūt. digni ire ad bellū nō fuerūt. Jā vō de
labore manuū q̄d dicā. cū et martha labo
rās marepata. et maria q̄escens laudata sit
Et paulus apte dixit. labor corpis ad modicū
valet pietas autē ad oīa. Optimꝰ labor de q°
ꝓpheta dicebat. laboraui in gemitu meo. et
alibi. meōr fui deꝰ et delātus sū et exāitatus
sum. At ne corpale intelligas exāitū. et de
fecit inq̄t spūs meus. Vñ cū nō corpus ꝑ spūs
fatigat̄. spūalis ꝓcul dubio labor intelligit̄.

Excusaacōes diuitiaꝝ cont̄ superbā detra

Quid ergo inq̄s. Sicaue hēā. xc.
illa spūalia psuades. ut ea hec q̄
ex regula habem⁹ corpalia dāpnes.
Nequaqꝫ. sed illa oportet age. et ista non o
mittē. Alioqn cū a ista omittē nefē est aut
illa. ista potius omittenda sūt q̄ illa. De q̄bz
aplius ait. emulamī charismata meliora. de
trahendo inq̄m fr̄ibz in quo temetipm extol
lis pdis humilitatē. in quo alios deprimis cari
tatē. q̄ sūt procul dubio charismata meliora.
Tu tuū corpus multis ieiuniis et laboribz at
teris. et regularibz aspritatibz mortificas mē
bra tua que sūt sup terrā. beneficus. Sed quid
si ille quē similiū non laborātē dijudicas mo
diā quidē habeat de hac re q̄ ad modiū va
lis est. corpali videlicet exercitacōe. aplius at
q̄ tu de illa que ad oīa valet id est pietate.

Quis vō melior. humilior an frugalior. Qd si
regulā ab oībz qui ea professi sūt sit ad hāc
tenendā censes ut nullā oīo dispensationē
admitti patiaris. audacter dico. nec tu eam
nec ille tenetis. Sin vō cōcedis aliq̄ posse mu
tari dispensatorie. procul dubio et tu illā te
nes et ille licet dissimiliter. Nā tu quidē distri
ctius. at ille disertius fortassis. Neqꝫ hoc dico
q̄a hec exteriora negligenda sint. cū potius
spūalia q̄q̄ meliora nisi per ista aut vix aut
nullatenꝰ acquirant̄ aut obtineant̄ sicut sep
tū est. Non ꝑius qd spūale sed qd aiale. deinde
qd spūale. Sicut nec iacob nisi prius cogni
ta lya. desideratos amplexꝰ rachel meruit
obtinē. Vnde rursus in psalmo. sumite psal
mū et date tympanū. qd est dicē. Sumite spi
ritualia. sed ꝑius date corpalia. Optimꝰ autē
ille q̄ discrete et congrue et hec opat̄ et illa.

Reprehensio duniacen̄ de intēperantia et disso

Jam quidē et luxone. Cap xci

nros prēs de quibz conquestu estis qd
ordini vō detraherēt. satis q̄nū potui
stilo corripui. et me quoqꝫ ab hmōi sus
pa suspicione purgaui ut debui. Sed q̄m dū
nris mūme pco. nōnullis de vris nimiū
in q̄bz non decet videor assentire. pauca
q̄ et vobis displicē cognoui. et oībz bōis
vitanda ee nō dubito necnō et meor subiū
gere. que q̄dē et si fieri vident̄ in ordīe ab
sit tū ut sint de ordine. Nullus q̄ppe ordo
quicq̄ recipit inordinatū. Vñ nō aduer
sus ordinē ꝑ pro ordine disputāe putando
ero. si non ordinē in hoībz. sed hoīm vicia
reprehendo. Si quibz vō displicuerit. ipsi se
mānifestāt q̄a ordinē non diligūt. cuiꝰ vi
q̄ corruptionē et vicia dāpnari nolunt.
Ipsis utiqꝫ illud gregoriani rīndeo. melꝰ
est ut scandalū oriat̄ q̄ vītas relinquat̄
amor eternū vnde mīt monachos tantu in
tēperantia in cibis et potacōibz in vestimē
tis et lāsternijs et eq̄taturis et edificijs cō
struendis delectare potuit. q̄tenꝰ vbi hec stu
diosius voluptuosius atq̄ effusius fuerint.
ibi ordo teneri melius dicat̄. ibi maior putet̄
religio. Etenī parcitas putat̄ auaricia
sobrietas austeritas tedium. silentiū tristitia
reputat̄. Econtra remissio discretio dicit̄. effu
sio liberalitas. loquacitas affabilitas. cachi
nnatio iocunditas. molliores vestimentoꝝ et

equor fastus honestus. lector superfluus cul
tus mundicia. Cuius hec alter utrū ipendi
mus caritas appellat. Ista caritas destruit
caritatē. Hec discretio cōfundit discretiōez
Talis mūia crudelitate plena est. qua vide
licet ita corpori seruit ut aīa iugulet. Sub
hac tñ abusione. iā fere vbiq; sit pro ordi
ne tenent. fere iā ita ab oībz sine q̄rela
q; irreprehensibili obseruant. q̄si dissi
militē. Nōnulli quippe hijs oībz tanq̄ nō
utentes utunt. et ideo aī nulla offensa a
mīma. Aliq̄nti quippe hec agūt ex simpli
citate. aliq̄nti ex nūitate. Quidā nāq; sim
plicit ista tenent q̄m ita eis p̄apit. patri a
liter agē si aliter p̄apet. Quidā aūt ne dis
cordit ab eis viuant cū quibz hītant. sec
tantes in hijs nō suā libidinē. sed aliorū
pacē. Alij vo quia resistē nō valēt multi
tudini contradicentiū. qui hec vtiq; tumq̄
pro ordine libera voce defendūt. Et quot
ens isti aliq̄ prout ratio dictat restringē
vel mutare incipiūt. illi mox tota eis au
toritate resistunt. De excessu cor in cibis et

Quis in p̄cipio potibz. Cap. xxij.

tū ordo cepit mōstruus ad tantā
credet monachos terrā deuenire.
O q̄ntū distam⁹ ab hijs qui in diebz āthonij extitere monachi. Siquidē illi cū se in uicē per tempꝰ ex caritate reuisebāt. tan
ta ab inuicem auiditate panē aīaz p̄pie
bant ut corpis abū penitus obliti. diē ple
rūq; totū ieiunis ventribz nō mentibz tñsi
gerent. Et hic erat rūis ordo q̄n digniori
parti p̄ns inseruiebat. hec sūma discretio
cū amplius sumebat q̄ maior erat. Nobis
autē cōuenientibz in vnū. iā nō est dñicā
nā manducāe. Panē quoq; celestē nemo
qui requirat. nemo q̄ tribuat. Nichil de
scripturis. nichil de salute aīaz. sed nuge
et risus et verba p̄ferūt in ventū. Inter
prandendū q̄ntū fauces vapibus. tantum
aures pascunt rumoribz. quibz totus intē
tus modū nescias in edendo. Interī autem
ferula ferulis apponūt. et p̄o solis car
nibz quibz abstinet grandiū piscū corpa
duplicant. Tantaq; accuratiōe et arte co
quor cuncta apparant. q̄tin⁹ q̄tuor aut
q̄nq; ferculis deuoratis p̄ima nō ī̄pediant
nouissima. nec satietas minuat appetitum.
palatū q̄ppe dū nouellis condimētis pau
lati dissuescit cognita. et ad sucos extrane
os velut adhuc ieiunū renouat in desidera
ventet quidē onerat dū nescit. sed varietas
tollit fastidiū. Quia enī puras ut eas natā
treauit epulas fastidim⁹. dū alia alijs mul
tifarie p̄miscent. et spretis naturalibz quos
deus indidit rebus. quibusdā adulterinis
gula prouocat saporibz. Transit numerū
metu nūitatis. sed necdū delūcio superatur.
Quis enī dicē sufficit quot modis ut taceā
cetera sola olla versant et vexant. q̄nto
studio enerūt subūtūt. liquant durant
diminuūt. Et nūc quidē mollia nūc diua
nūc frixa. nūc assa. nūc farsa. nūc sparsa
nūc mixti nūc singillati apponūt. Vtquid
aūt hec oīa. nisi ut soli fastidio consulat.
Ipsa deinde verū qualitas talis foris appa
rere curat ut nō minus aspectus q̄ gustus
delectetur. Et cū iā stomach⁹ crebris ructibz
impletū se indicet. necdū tñ turpositas saa
tur. Sed dū oculi coloribz palatū saporibz
alliciūt. infelix stomach⁹ cui nec colores lu
cent. nec sapores demulcēt. dū oīa sustinere
cogit. oppressus magis obruit q̄ refocillat. Ita
vero de aq̄ potu q̄d dicā. q̄n nec vllo quidē
pacto vinū aquatū admittit. Oēs nimirū
ex quo mōchi sum⁹ infirmos stomachos
habem⁹. et tā nāturaū apli de vtendo vino
consiliū mito nō negligim⁹. modico tñ q̄d
ille premisit nescio cur p̄termisso. Et vtinā
vel solo cū cruā purū est contenti essemus.
Quale est aūt illud q̄d nōnulla mōsteria
obseruare dicunt. in magnis videlicet festis
vina delibuta melle. pigmētor vespersa
puluerib⁹ in cōuentu bibe. Nūquid et
hoc dicem⁹ fieri p̄pter infirmitatē stoma
chi. Ego vo ad nichil aliud valē video. nisi
vel ut amplius bibat vel delectabilius. Sed
cū vene vino fuerit ingurgitate. toto ī cu
pite palpitātes. sic surgenti a mensa q̄d
aliud liberet nisi dormire. Si aūt ad vi
tias indigestū surgē cogit. non tantū
p̄ plantū pocꝰ extorquebit. Cū vo ad lau
dū deuenēo. req̄situs incōmodū plango nō
crapule ptim. sed q̄ māducāe nō queo. Cō

Ctra illos q̄ contē regulā comedūt car

Idimulū vo nos. Caplm xciij
est. si tñ vīm est. q̄d relatū michia

pluribz retinendū ee nō arbitror. Aut ei
intolumes ac validos iuuenes cōuentū
solere desere. in domo se infirmor q̄ infir
mi nō sr collocare. carniū esu q̄ vir egro
tis dūtaxat et oio debilibz ex regule dispō
tione pro virili reparatione concedit. nō q̄de
corpis infirmātis ruinas refice pro itēm
modo. sed carnis luxuriātis cura pfice in de
siderio. Rogo que est hec securitas uī fren
dentiū vndiq hostiū fulgurātes hastas et
curiuolantia spicula tanq̄ finito bello et
triūphato adūsario proice arma. et aut
prandijs incubāe longioribz. a nudū molli
militem. sotijs in sanguīe et cede versantibz
vos aut tabos diligitis delicatos. a sōnos
capitis matutinos. Alijs inq̄ die ac nocte
cura pugili festinantibz redimīe tēpus.
q̄m dies malus sr. vos econtrario et lōgus noc
tes dormiendo cōsumitis. et dies fabulādo
ducitis otiosos. Delicata nimis medicina
est pius alligari q̄ vulnerari. emplastū
adhibe ubi cesura non est. Ad discernēdū
deinde inr sanos et male hītes baculos in
manibus gestare iubent egrotātes. plane
nōtario scribz. ut quā pallor in vultu ma
nifestet q̄ non inditant. baculi sustentūs mē
tiat ūualitudinē. Ridendas an lugendas
dixerī huiusmodi ineptias. Sic machari
vixit. Sic basilius docuit. Sic anthonius
instituit. sic pres in egipto cōuersan sunt.
sic deniq̄ scī odo maiolus odilo hugo. quos
se vtiq̄ sui ordinis pncipes et preceptores habe
gloriant aut tenuerūt. a teneri censuerit.
Sed si oēs hij scī pimo q̄a scī fuerūt a scō aplō
non dissenserūt. q̄ nimirū utr loquit. Ha
benes victū et vestitū hijs cōtenti simus
nobis aūt est pro victu satietas. nec vestitū
appetim⁹ sed ornatū. De curioso et paoso
vestitu mōchor. Cap xxiij.

Quer. vestitū ad induendū nō q̄d vilius sed quod
subtilius inuenit. nō q̄d repellat fri
gus. sed q̄d superbire cōpellat. nō denig iux
regulā q̄d vilius cōparī pt. sed q̄d venustio
rimo vanio ostentari. Heu me miserū qua
lēcūq̄ monachū. tur adhuc vivo vide ad id
deuenisse ordinē nrm. salutq̄ q̄ primi fuit in
ecclā. primo a quo cepit ecclā. Quo etiā nullo
in terra similior angelicis ordinibz. nullus
vicinior ei que in celis ē ihrlm mr nra. si
ne ob decorē castitatis. sine ppt caritatis ar
dorē. Cuius apli instituores. cuius hij quos pau
lus tā sepe suos appellat inchoatores exhibert.
Dimidebat ut scptū est singulis pro utilitate
erat. non q̄d quisq̄ puerilib gestire poterat.
Sane vbi tantū q̄d opus ē accipiebat. ubi pro
cul dubio nichil otiosū admittebat. q̄ntoma
gis nichil curiosū. Quanto magis nichil sup
bū. Putas ne galabrunū vel ysenbrunū tu
nicā q̄rebat ad induendū. tunicā mula ducē
tor solidor pabat ad eligendū. Non illic
arbitror valde curatū ee de pretio. de colore
de cultu vestimentor. ubi tā indefessa ēat
cōcordia mor. aior cohērencia. profectusq̄
virtutū. Qultitudinis inq̄t credentiū erat
cor vnū et aīa una. Ubi nūc illud vnanimi
mitatis exhortū. fusi sum⁹ exilius. et de regi
no dei q̄d int nos est. relictis vevis ac per
hēnibz bonis foris q̄rim⁹ vanā cōsolatiōz
de vanitatibz et insanijs falsis. ac iā religi
onis antiq̄ non solū virtutē amisim⁹. sed
nec speciē retinem⁹. Erat enī ipe habitus
nr q̄ humilitatis ee solebat insigne a mona
chis nrī tpis in signū gestat superbie. Qules
et monachus ex eode pāno pcūt sibi cucul
lā et clamidē. Quibus de seculo q̄nulibz ho
norat⁹ etiā nra nō honorabit indumēta. si
suo sibi modo ipa fuerūt et aptata. Cetm
inq̄s in hītu non est religio sed in corde. Be
ne. At tu q̄n cucullā emptur⁹ es lustras
vrbes. fora circuis. pturris nūdinas. do
mos scrutaris negotiator. cūctā cuius sin
tulor supellectilē. ingētes explicas cumu
los pānor. attrectas digitis. admoues ocu
lis. solis opponis radijs. quicq̄d grossū q̄q̄
pallidū occurrerit respuis. Si quid āt sui
nitore ac pitate placuerit. illud mox q̄nto
libet precio satagis retinere. Rogo te ex corde
fatus an simplicat. Cui denig tonū regulā
ris. q̄d qua rari⁹ inuenit pretiosi⁹ emitur.
ignorans fatis hec an ex industria. Ex cor
dis thesauro sine dubio procedit. q̄q̄ foris
apparet vitiosi. Vanū cor vanitatis notā
ingerit corpi. et exterior superfluitas inte
rioris vanitatis indicium ē. Mollia indumē
ta animi mollicie indicant. Non tantū cu
raret corpis cultus. nisi pius neglā fuerit

mens inculta virtutibz. De supfluis expensis abbatū et pompis. Cap xcv.

Ajor autē ā regula dimt ad magistrū respicē. quicp a discipulis delinquis. et dns p pheta sanguinē ipius de manu prelatoz requiret. Timendū ē ne minet. quo abbates nri talia fieri patiant. nisi forte quia si audeā dicē. nemo fidens id reprehendit in quo se ee irreprehensibilē non confidit. Siquidē humanitatis est omn. in quo sibi quisq indulget. alia nō vehemēter irasci. Dicā dicā. pfiptuosius dicit. sed verū dicā. Quo lux mūdi obtenebrata est. quo sal terre insipiens ā est. Quoz nobis vita via vite ee debuit. dū exemplū in suis actibz ondūt superbie. terrā sc̄i duces erroz. Ad eccl̄ā ut retrā taceam specimē humilitatis ē ā tanta pompa et eq tatu incedē. tantis hoim erinitoz stipari obsequijs. qtinq duobus epis vnq abbatis sufficiat multitudo. Agenaz si nō vidi abbatē seraginta equos et eo amplius in suo duce comitatu. Dicas si videas trāseuntes non pces ee mōsteriozz sed dnos castellozz nō rectores ciuitaz sed principes puinciarū. Tū denicz iubentē gestari mappule applibatini. candelabra et mantice suffurina te nō stramētis sed ornamētis ladū. Vir denicz quatuor leucis a sua quispiā domo recedit. nisi ā tota supellectile sua. tanq itura sit vel ad exercitū. vel tūsitur. sit perdesertū. vbi nō valeant inueniri necaria. An non posset eodē vasculo. et aq manibz mergi et vinū bibi. An non posset lucerna ee ardēs nisi in tuo qd portas candelabro. et hoc aureo vel argenteo. An non posset dormiri nisi sup variū stratū. aut sub siluestri cooptorio. An nō vnus aliq mūster posset etiā mētū lignire et ad mensā seruire. et lectū prepare. Nunc ergo tante multitudini gracionū et iumentoz. cur vel ad solacia malis nobis ā necaria nō ferim. quatenus hospites nō grauem. Si hec pua sūt venia ad maiora. sed ideo visa minora qa vsitatiora.

De supfluis picturis et ornatu parietū. Ca

Omitto oratoriozz imensas altitudines. imoderatas longitudines supuacuas latitudines. supfluosas depolitiones. curiosas depictiones. que dū in se orantiū retorqnt aspām impediūt. et affim. et in quodāmō reputant antiquū iudeoz vitiū. Sed esto fiant hec ad honorē dei. illud autē intrōiyo monachi mōchos qd in gentilibz gentilis arguebat. Dicite aut ille pontifices. in scō quid fit aurū. Ego autē dico. dicite paupes. non ei attendo versū sed sensū. dicite inq paupes si tamē paupes. in scō quid fiebat aurū. Et quidē alia causa ē epoz. alia monachoz. Aliq nāq sp illi sapientibz et insipientibz debitores sūt et carnalis ppli deuocionē. quia spiritalibz non pūt. corpalibz exultanti ornamētis. Nos vero q iā de ppli exilium. q mūdi queq pretiosa reliqm. p xpo. q oia pulchre lucencia auore multecia. suaue olēcia. dulce sapiēcia. tactu placēcia. cuncta denicz oblamēta corpoea arbitrati sum. ut stiora ut xpm lucrifaciam. qz qso deuotionē in hijs exterius itendim. Quē inq ex hijs fructū requirim. stultoz admiratione. an supplicū oblatione. An qn cōmixti sum. inter gentes forte didicim. opa eoz. et seruimus adhuc sculptilibz eoz. Et ut apte loquar. aurū hoc totū fuit auaricia que est ydolorū seruitus. et nō requirim. fructū sed datū. Tali quadā arte sparg. es ut multiplicet. expendit. ut augeat. et effusio copiā pariat. Ipō quippe vsu supfluoz aurū sed et mirādarū vanitatū attendūt. hoies magis ad offerendū. qz ad orandū. Sic opes opulz hauriūt. sic pecunia pecuniā trahit. qa nescio quo pacto vbi amplius diuiciaz ibi et offert libentius. Auro tectis reliquijs sūt nāq oculi. et lotuli apiunt. Ostenditur pulcherrima forma sc̄i vel sc̄e alicui. et eo credit sanctior quo coloratior. Curritur ho mines ad osculandū. nutrunt ad donādū. et magis mirant pulchra qz venerant sacra. Ponunt deinde in ecclia ghēmate nō corone sed rote. lāpadibz circūsepte. Cernimus et pro candelabris arbores quasdā erectas multo cris pondere mirq artificis opere fabricatas. Quid putas in oribz hijs fiebat. penitentiū cōpunctio. an ītuentiū admiratio. O vanitas vanitatū. Fulget ecclia ī parietibz et in pauperibz eget. Suos lapides īauit auro. et suos filios nudos deserit. de supfluis egenoz seruit oculis diuitū. Inueniunt curiosi quo delectent. et nō inueniūt

miseri paupes xpi quo sustentet. Adhuc de picturis pauimetor et claustror. Capitulum xcviij

Quid sctor ymagines nō reue rem. quibz vtiqz hoc ipm qd pedi bus conculcat. scatet pauimētū sepe spūt in ore angeli. sepe alicj sctor facies talabus tundit tūseuntiū. Et si nō satvis ymaginibz. aut vel non patur pul chris coloribz. Cur decoras qd mox fedandū est. Cur depingis qd mōx est cōculcari. Nu si forte et hoc aduersus mēdatū poete ia dicē dilexi decorē domꝰ tue. Assentio. pau cam et hoc fieri in ecclā. qa et si noxia sūt vanis et auaris. nō tñ simplicibz et deotis Cetim in claustris cora legentibz frībz quid faciut illa ridicula mōstruositas. mira deformis formositas. ac formosa deformi tas. Quid imūde symee. qd fieri leones. qd monstruosi centauri. quid semi hoīes. Quid maculose tigrides. qd milites pugn tes. qd venatores tubicinātes. Videas sub vno capite multa corpa. et rursus in vno corpe multa capita. Cernit hinc in qdru pede cauda serpentis. illinc in pisce capud quadrupedis. Ibi bestia prefert equū ca prā trahēs retro dimidiā. hinc cornutum atal equū gestat posterius. Tā multa de nigz tāgz mira diuisaz formaz apparet v biqz varietas. ut magis libeat legere i mar moribz qz in codicibz. totāqz die occupare singula istā mirando qz in lege dñi meditā do. Pro deo si nō pudet tepiaruī. cur vel nō piget expensaruī. De fine sermōis et exhor tacōe vtriusqz ptis. Cap xcviij.

Vlta quidē et alia suggerebat ad denda largꝰ matia. sed vtiliora st pauca in pace qz multa cū scādalo. Cnī uero vitia carpens scio me offendē viciosos. pt tñ fieri volente deo aliqbz quos me timeo exasperasse potꝰ placaturū esse si desinant ee vicioſi. si videluet districtiores desinant ee detractores. et remissiores āputēt super fluitates. Dicsit quisqz bonū teneat qd te net. ut aliud alū tenentē nō iudicet. Si qs bonꝰ e non imideat melioribz. et q sibi vi det agere melꝰ bonū nō spernat alterius. Si qu vō districtius viuere pnt. eos q nō pnt nec aspnent nec emulent. Cum nō pnt eos qui pnt sic miretur. ut temere eos nō imitet. Sciat ei nō licet hijs q maꝰ aliqd forte vo uerūt ad id qd minꝰ e descendē ne apostā tent. sic nō oībz expedit de bonis mīoribz ad maiora tēdere ne precipitent. Sto qppe nōnullos de alijs cōgregatiōibz ad ordinē nrm puolasse pulsasse intrasse. q hoc qdē agendo et suis scandala reliqrūt. et nobis nichilominꝰ attulerūt. dū qntū illos sua temeraria discessiōe. tantū nos turbarūt sua misera cōuersacōe. Et qm supbe spre uerūt qd tenebant. et temere ptēpserūt qd non valebāt. digno deus eoꝝ tan dē patefecit ignauiā. qa et ipudenter deseru erūt. qd imprudenter arripuerāt. et turpi redierūt ad id qd leuiter deseruerāt. Cū enī claustra nīa sint porta ordinis ipatrēta qm desiderio nīi expectetur ostenduīt qd sī dū a vobis ad nos. a nob ad vos instabili leui tate puolamus et nobis et vobis et oībz bo nis scandalū facim. Quinꝯ ergo nōnullos eoꝝ nouim. qui fortē deo auctore reperūt et ipo protectore fortius pseuerant. secuꝝ est tū. ut pseueremꝰ in bono qd cepimꝰ. qz inapiamꝰ vbi nō pseueremꝰ. De hoc at studeamꝰ oēs pitī. qz sīm apli consiliū. oīa nīa in caritate fiant. Hec nīa de vīo et nīo ordine sentētia. Que in vīs laudabi lia sī laudo et predico. si q vēhemētiora sī. ut emendent vobis et alijs amicis meis sua dere soleo. Hoc non e detractio sed attractio. qd ut nobis a vobis semp fiat oīo prestor et supplico. Exhortatio cartusiēn ad pacīaz et hūilitatē. Idē ad cartusiēn. Cap. xcix.

Fratribz de monte dei orientale lu men et antiquū illū in egipto re ligiōis feruorē. Vestra sufficiētia et altissīa pauptas. ia multoꝝ cōfundit cupiditatē. Cum cū manifestū lumē vītutis obnubilare nequeūt. de solo nouitatis nōie cauillant veteres ipsi. et in veteri mente noua nescientes meditari. vtres veteres nō capiētes nouū vinū. qd si eis infundet rūt perent. Soleant ergo qui in tenebris de luce iudicātes vos arguūt nouitatis ex habūdā cia male voluntatis. ipi potius arguendi ve tustatis et vanitatis. Sed qm et laudatores et detractores semp estis habituri simul et do minꝰ laudatores preterite. et qd bonū in vo

bis amant. hoc in eis amate. detractiones dissimulate. et pro eis orate. et obliti que retro sūt. pretergressis scandalis q̄ uxta ih vobis a dextris et a sinistris posita sunt. in anteriora vos extendite. Non enī ē vām aīam tuā precepta langue. nec attendere solū quid precipiat deus sed quid velit. p bantes que sit voluntas dei bona bīpla cens et pfta. Aliud est deo seruire. vām adhere. aliud est deū arde amare et reue reri. vām intellige sape et frui. Absit tū a consciē vre estimatiōe et ab ore vro ois altitudo. qm altū sape mors est. Caue serue dei. ne quos imitari nō vis dāpnāe videa ris. Qui enī pfecte examinando semetipm intelligit. suo pdo nullius prīm par esse existimat. qd nō sicut suū intelligit. Nolo ergo ut nuscj arbitrevis solē tecū lucere. nisi in cella tua. nuscj opari graciā dei nisi in conscia tua. An solitarior deus tm. Immo et oīm. Miseret enī oīm deus. et nichil odit eor que fecit. Valo te cogitare vbiq serenū cē nisi apud te. et te pius de te qī de aliquo estimare.

Exhortatio eor ad pietatē et solitudīs amorē. Ca. C.

Revte āt teipm ad pietatē xp̄ē. quā qui nō habet in vanū accepit aīaz suā. id ē frustra viuit vel oīo nō viuit. dū nō viuit ea vita q̄ quā ut in ea viuet ac cepit aīaz suā. Pietas enī hec est iugis dei mēoria. cōtinua actiōis intētio ad eī in telligenciā. et indefessa affectio in eī amo rē. ut nulla dei seruū vnq̄m īueniat nō dicā dies sed hora. nisi vel in exercicij labōe. ac proficiendi studio. vel in expiencie dulce dine ac fruendi gaudio. Hāt qui nō habet in conscia nō exhibet in vita. nō exeret i cel la. nō solitarius ꝑ solꝰ dicendus ē. Nec cella ei cella. sed reclusio et arcer est. Vere enī so lus ē cū quo deus nō est. vere reclusus ē q̄ in deo liber non est. Cella vō nūq̄ debet cē reclusio nūcitatis. sed domicilū pacis. ostiū clausū nō latebre sed secretū. Cū quo enī est deus nūq̄ minꝰ est solꝰ q̄ cū solus ē. Tunc enī libere fruit gaudio suo. tunc ipe sibi suꝰ est ad fruendū. scilicet deo in se et se in deo Tunc in luce virtutis ultro sibi patet pura conscia. libereq̄ se infundit affecta de dō me moria. et vel illuīat intellās et bono suo stru itur affūs. vel libere seipm defler hūane fragilitatis defūs. Inter hoc sēm positi vrī formā habitantes in celis potius q̄ in cellis. exclusa a vobis toto seculo. totos vos inclusistis cū deo. Cella siquidē et celi ītatio cognate sūt. et a celando vtrūq̄ nomē habere videtur. scaq̄ angeli eq̄ in vtroq̄ celāntur. Cū enī in cella celestia id est vacare et frui deo ingiti actuīnti. celū celle et sacīmenti fili tudine et pietatis affū. ac eaā fili opis ef fectu proximū effiti. nec iā oranti spiritui vel etiā a corpe exeunti. a cella in celū lon ga via vel difficilis īueniti. An cella enī in celū frequēti ascendi. vix a nūq̄ a cella in infernū descendi. nisi sicut dicit psalmista descendūt in īfernū viuētes ne descendant morientes. Hoc ei modo. cellarū incole illuc sepe descendūt. Nā sicut assidue contēplan do celestia gaudia venisse amāt ut hec ar denti appetant. sic et inferni dolores ut hoc reant et refugiāt. Et hoc est qō ījmias suis ipsemmi orantes ut descendāt in īfernū vi nentes. Moriens aūt vix vnq̄ aliq̄s in īfer nū descendit a cella. quia vix vnq̄ aliquis nisi celo ꝑdestinatꝰ usq̄ ad mortē in ea ꝑsis tit. Filiū enī gīe firm ventris sui cella fo uet ac nutrit āplexu. et ad pfectionē ple nā pducens dei colloq̄o dignū effiat. alie nū autē vel suppositū abdicat a se et ciciis proicit. Proicit ingq̄ tangq̄ abortiuū. euomit tangq̄ īutilē et noxiū cibū. Nec diu talē pa ti pt in visceribz suis officina pietatis. velit q̄ ei pes superbie et mouet eū manꝰ p̄cōris et expulsus fugit sicut anym a facie dñi mi ser ac tremebundꝰ expositus vicijs et demo nibz. Vel si aliq̄mdiu duranit in ea nō vir tutis constātia sed ptinaca miseria. sic ei cel la est qī caruer. aut sicut vnenti sepultura.

De triplici gradu quo vēit ad pfectionē. Ca. Ci.

Sicut ergo dicit ꝑpha. si cōuertevis cōuertere. id ē pfectē cōuersiōē animē apprehende. Nulli ei in eode statu dū esse concedit. Seruo enī dei semp profi ciendū est aut deficiendū. a sursū nitituri aut in īferiora vigeti. Ab oībz aūt vobis pfectio licet nō vniformis exigit. Si ergo ī apis intipe pfecte. et si iā in pfectu es et hocpm pfecte age. si iā aliquid pfectionis attigisti. teipm in teipo metire. et dic aum

aplō. Non q̄ iā apprehenderīt ā pfectis sim. sequor autē si forte apprehendā in quo et ꝯ prehensus sū. Et addidit. Quotꝯ ergo perfecti sumꝰ hoc sapiamꝰ. In quo apte declarat. quia pfīa eoꝝ que retro sūt oblīuio. et ptī in hac vita pfectio. Et hyuiꝰ pfectionis pfectionis ibi evit ubi evit pfectu brauij supne vocationis apprehensio. Hoc autē modo sicut stella a stella differt in claritate. sic vita a vita in cōuersatiōe inципientiū saltiz et proficentiū ac pfectoꝝ. Sūt enī quidā aīales q̄ per se nec ratione aguntꝰ nec affectū trahuntꝰ et tm̄ vel auctoritate promoti. vel doctrina cōmoniti vel exēplo prouocati approbāt bonū ubi ꝺueniūt. et q̄ cita sed ad manū tractu sequūtꝰ. Sūt alij rationales qui per rationis iudiciū et naturalis suē discretionē hūt et cognitionē boni et appetitū. sed nondū habēt effectū. Sūt et alij spūales id est perfectā quia spū agunt dei. et sapiē affectū trahuntꝰ ad bonū. tui q̄ pīmꝰ status circa corpus se habet. secundus circa aīm se exercet. tertius nisi in deo requiē non habet. Horū singuli sicut habent certā profitendi rationē. sic et certū in genē suo sue pfectionis mensurā. Inuenit eternū boni in cōuersatiōe aīali pfecta obediencia ē. prostrus subigē corpus suū et in seruitutē redigere. pfectio vō usus boni consuetudinē vertisse in delectationē. Inuenit autē rationalis est intelligē que in doctrina fidei apponūtꝰ. prostrus talia ꝑparē q̄lia apponūtꝰ. pfectio aī in affectū mētis tūsit iudiciū rationis. Pfectio vō rōnalis ē hyuiꝰ spūalꝭ profectus eius revelata facie gloriā dei speculari. pfectio autē in eandē pmaginē trāsformari a claritate in claritatē tanq̄ a dñi spū

De primo gradu q̄ ē simplicitatis noviciorꝝ. Ca. ij.

Ergo pīmū prosequar a primo. aīalitas est vite motus sensibz corporis seruiens. tū saluet aīa quasi extra se per sensus circa dilectorꝝ delectationes corpm affectu. eoꝝ fruitione pascit vel nutrit sensualitatē suā. Deu aī inē se regredi ens et corpa quibz forte glutino amoris et cōsuetudinis adhesit in locū incorporee nature ꝺuenit. Quibz assuefacta tū ad cogitanda spūalia vel diuina se erigit. nil aliud estimare vel cogitare pt. nisi quale extra sensit vel intus cōtrarit. Per auersa a deo stultitia fit. cū nimis mēs semetipsā remissa fuerit. et tā bruta ut vel regi nō possit. Cū autē exīt se per superbiā arrepta fuerit fit prudentia carnis. et ipa sibi sapīa videt. tum stultitia fit. Porro ad dm cōuersa fit sancta simplicitas id ē eadē semp cura idē voluntas saluā ad deū pfecte cōuersa vnā petēs a dño hanc requirens. nō ābiens multiplicari in sdō. Vel simplicitas est in cōuersatiōe vera humilitas. saluā conscia virtutis magis q̄ famā amplectens. dū non refugit vir simplex in hoc sdō videri stultus. ut sit sapiēs in deo. Vel simplicitas sola ē ad deū voluntas. nondū saluā illuminata ut sit caritas. nō dū ratione formata ut sit amoris ordinatas

Habens ergo in supa simplicitas ipsiū aliquod creature dei. voluntatē saluā bonam q̄ futuri boni hoīs informē materiā in primordio sue cōuersiōis. offert eā artori suo formandā in sensu et spū humili. Jamq̄ timore dei incipiente oēm virtutū plenitudinēq̄ operari. dū per iusticiā deserti amori. p̄ prudentiā nō credit se sibi. per tēp antiā refugit discernē. per fortitudinē totū se subdit obediē. nō discernende sed adimplende. Ipsū igitꝰ obediā maxīe in ꝺapiente est indiscreta. Hoc est nō discernē quid vel quare ꝑcipiatꝰ. sed ad hoc tm̄ niti ut fideliꝰ et humiliꝰ fiat q̄ a maiore precipitꝰ. Signū enī saluē boni et mali in paradiso id ē in cōuersatiōe religionis censura est discretionis penes prīes spūales q̄ iudicant oīa et ipē a neīe iudicat. Ipsi q̄ est discernē. aliq̄ obedire. Talem discretū. noviciū prudētē. inapientē sapientē. in cella consistē diu posse impossibile est. stultus fit ut sit sapiens. Et hec cuiꝰ sit oīs discretio. Si callet ingenio. si viget arte. si pminet intellectū. instrumēta sūt hec tā vicioꝝ q̄ virtutū. Ingeniū corpus adeptet. ars naturā informet. intellectus nō elatū faciat aīm sed docilem.

De instructiōe noviciorꝝ. Ca. iij.

Docendus ē aut novicius sic habē. corpus suū sicut egrū cōmendatū. cui eadā multū volenti inutilia sunt neganda. utilia vō eadā nolenti ingerenda

Sic de eo agẽ q̃ de non suo. sed eius a quo
pretio magno empta sum⁹. ut glorificem⁹
et portem⁹ eũ in corpe nr̃o. Diuius quidẽ
tractandũ est ne insolescat. sic tñ ut ser
uire sufficiat. qm̃ ad seruiendũ spiritui
datũ est. Nec sic habendũ est tanq̃ pp illud
viuam⁹. sed tanq̃ sine quo viuẽ nõ possu
m⁹. Sedus enĩ qđ habem⁹ cũ corpe nõ q̃n
q̃ volum⁹ possum⁹ abrũpe. sed legitimã e
ius resolutionẽ patienti expectare nos opor
tet. et interĩ que legitimi federis sñt obser
uare. Sic ergo nobis est cũ eo cõuiuendo
q̃ non diu nobis cũ eo sit cõmorandũ. sic
q̃ ut si aliq̃ eueneit non urgeam⁹ ad exeun
dũ. Premunitedus est enã assidue cõtratẽp
tationes atrius in solitum uũ nouitatũ dese
uientes. Nã hoiez deo seruientẽ gratis nõ
cessant sollicitare uicia mercedẽ oblate de
lectationis dyabolo suggerente. carne cõcupis
cente. seculo cõcupiscenda ingerente. Sed
ille tẽptationes facile uincunt̃. et facile il
lis a ratione obtenebrat̃. q̃ uel suspecte sñt. uel
prima facie male ĩnotescũt. Que uero sub
specie boni se ingerũt et difficilius discernũ
tur et periculosius admittũt̃. Omn̄e aũt et tẽp
tationũ et cogitationũ malarũ et inutilium
sentina est ocium mens. Nullus ergo otiosus sit
dei seruus. q̃nis ad deum dies sit feriatus.
Otiosum nõ est uacare deo. ymo negotium ne
gotiorũ hoc est. Quod q̃libet in cella nõ agit
fideliter et feruent̃. quicq̃ agat qđ pp hoc nõ
agit otiat̃. ubi pro uitando otio otiosa secta
ri ridiculũ est. Otiosum aũt est. quod nullã
habet utilitatẽ uel utilitatis intentionẽ
Nec hoc tñ agendũ est cũ aliq̃ delectatione et
sine grandi nausea otij dies tñsigat̃. sed ut
etiã de parto dicta semp ad profectum mẽtis
aliquid in conscie thesaurũ congerat̃. De
bonis occupationib⁹ frm̃. Cap. Ciiij.
Quid quid agas in quo te occupes.
Primum quidẽ extra cotidianum orationũ
sacrificiũ uel lectionis studium cotidiane cõsta
tionis discussioni emendationi cõpositioni pe
sua diei negotia tio est. Deinde operandũ
est manibz aliqđ qđ ĩjungit̃. nõ tã qđ aĩm
delectando ad horã detineat. q̃ qđ spualibz
studijs delectationẽ conseruet et nutriat.
in quo remittat̃ ad horã animus nõ relaxe
tur. Unde se frater animus mor ut sibi ad se
ipm̃ redeundũ cũ uisum fuerit expediat. absq̃
q̃ cõtrouersia inherentis uoluntatis absq̃
cõtrario cõtracte delectationis. uel etiã mẽ
tis ymaginatus. Nemo siquidẽ ad cõsuetũ
redire amat post actionẽ. q̃ ad agendũ
ab ea nõ profuisset̃. Et q̃ redit ad consuetũ
sed nondũ uidet cõcupiscentia sua. ĩuenit
ibi de ipa cõcupia uel suaues delectationes
uel graues corrosiones. et inde multipli
cat cogitationes. Cum uo ita ea uiat. q̃ diu
tñ ueri boni maior concupia uel delectatio
mentẽ eius nõ obtinuerit. aũ erosa qua
dã uoluptate gestorũ. uisorũ. auditorũ patẽ
tur ymaginationes. Unde in utroq̃ lũbi ĩ
plent̃ illusionibz delectationũ. et ad cogi
tanda spualia uel diuina lumẽ oculorũ
suorũ non ẽ secũ. cũ et q̃ pugnat cont̃ cõcu
piscentias molestias patit̃. quia nondũ
pfecte uincẽ preualet affectiones. Et q̃ iam
ad libertatẽ aspirat exuere a se non pt
ymaginationes noxias uel occupationes. ui
ciosas q̃ exinde etiã tpe psalmodie et oratio
nis. ceteroq̃ exercitior spualiũ in corde ser
ui dei passim oriũt̃ cogitationes. fitq̃ misce
bilis aũe diuisio spũ et ratione uolũtatẽ
cordis et intentionẽ. corpis promptũ obsequ
um sibi defendente. aĩale uo ĩprobitate af
fectũ sibi ꝓpiente. et intellectũ mẽte sine
ratũ remanente. Hinc et infirmitatibz a
nimis uitia passim curiositatis ebulliũt
hinc ĩordinatas et ĩjunctiones ꝓfecto delẽ
tiones q̃runt. et in cõmuniũ cõstitutionũ
uia regia furtiua ꝓpue uolũtatis diuitiã
la. Hinc solutor fastidiũ ꝓpũ ꝓpio nouitatũ.
q̃ pruritũ quidẽ ac tediũ egri animi q̃si
confricando uident̃ ad horã lenire. sed ca
lefaciũt̃ ꝑplius et accendũt̃. Hinc cotidie
fiũt occupationes noue. lectiones diuise. non
ad edificandũ aĩm. sed ad fallendũ tardã
tis diei tediũ. ut cũ dapnauit solitum soli
tum ac solita. et defecerit noua. nõ ues
tera ac solita. et deficerit noua. nõ ues
tet nisi uelle odiũ et fuga maturum. Pti
cet qđ pia simplicitas et in pfessione religiõis
nouus homo q̃ nõ habet uel uacationẽ mo
tẽ uel affectũ trahentẽ uel discretionẽ mo
derantẽ. sed ut quadã uitat̃ in semetipm.
tanq̃ a figulo luti. leue quadã manda
tor dei. quasi mãibz alienis faciendũ ẽ et
formandus in oĩ pacta. et in uota uolubi

lis obedīē. et in igne probacois sue plasma
toris sui voluntati et arbitrio subdendus.

Ouro De exercitio corp. Cap. Cv.

Sicut vivo datū est adiutoriū sibi
simile ex ipius hois substancia.
sic etiā in adiutoriū spūalis studij nūcia
st corpis exercicia. Non tū in hoc semp cō
uenire videnť oia. sed ea que cū spūalibz
ppionē silitudinē habē videnť. sicut ad edi
ficationē spūalē meditari qđ scribat. vel
scribē qđ legat. Extreriora et exteria et opa
sicut sensus distrahūt. sic sepe eiā spm ex
hauriūt. nisi cū rurali grauiori ope fit
magna cōtricio corpis usq ad cōtritionē
et hūiliacionē cordis. et fatigacois sue
pressura vehemēcioris exp̄mit affm de
liarū et huius modi fieri manifestū ē. Se
rius tū animꝰ ad oēm laborē se cōparat
net in eo dissoluit. sed per eū magis i se
ipm colligit. semp hns pre oculis non tā
qđ agat qđ quo agendo intendit. Cogunt
eni in vnū sensus a disciplina bone volū
tatis. nec eis lasciuire vacat. a pondē la
boris et subacti et hūliati in obsequiū spūs
docent ei conformari. et in ptcipatiōe labo
ris. et in exp̄tatione consolacois. Exordia
ta eni natura per pām sua ad deū fuerit cō
uersa reparat. cito pro modo timoris et
amoris quē habet ad dm quecūq; pdidit
auersa. Et ubi cepit spūs reformari ad ꝑ
maginē conditoris sui. mox resloresces ca
ro ex voluntate sua incipit conformari re
formato spiritui. Nā et cont̄ sensū suū in
cipit cā delectare quicq; delect spm. insup
et pro multiplici defui suo ex pena pcti
multiplicit sitiens ad deū. nonūq; eiā
cōtendit precedē vorē suū. Delectationes
eni nō pdimus sed mutamus. Facillimū qp
pe et delectabile eet aduicto amoris dei cō
dimēto scdm naturā viuere. si nos usq ania
nīa pmitteret. qua sanata statī naturali
bus arridet natura. Eodē modo et de la
bore. Rustinus duos habet neruos. fortes
lacertos. exercitacio eni hoc facit. sine eū
torpere molliscat. Voluntas facit usum
usus exercitiū. exercitiū vires in oī labo
re submīstrat. Audiat hoc aīalis homo
qui iā incipit corpus suū subdē spiritui.

et adaptare semetipm ad ea q̄ sc̄t dei. Ad ge
uendā eius sue dnāte consuetudiē se
accingat. cōsuetudine cont̄ consuetudiē
et affm sibi formās cont̄ affm. donec ple
nā mereat accipe delectacionē cont̄ delec
tacionē. ut tm delectet cū mēbris sui corpis ser
uire iusticie q̄ntū ꝑius iniquitate. Hec est
enī pfecto hois aīalis in suo statu vel no
uicij incipientis

De stabilitate in cella. Ca

Omniū vō bonoꝝ officina cel Cvi.

la ē. et stabilis pseuerēcia in ea. In
qua cuiusq; cū p̄ceptore sua bene
cōuenit. diues est. et q̄cūq; bonā volūtatē
habuerit sc̄i habet. quicq; ei ad bene vi
uendū opus ē. Animus bone volūtati non
semp credi expedit. sed frenanda sed vegeta
da est. maxīe cū ī incipiente. Regat sancte
obedīē regula bonā voluntatē. illa vero
corpus. Doceat illud posse consistē in loco.
cellā pati. sc̄iq; morari. qđ in profitente
bone cōpositois ī ciuī est. et certū bone spe
i argumētū. Impossibile eni ē hoīez fide
lē figē in vno aīm suū. qui nō ꝑius aliqu
loco pseuerantē affixerit corpus suū. Nā
qui egritudinē animi migrando de loco
ad locū effugere nititť. sic est sicut qui fugit
umbrā corpis sui. Sepīm fugit sepīm ar
cūfert. locū mutat nō aīm. Eundē vbiq;
se ducit. nisi q̄ deteriorē faciat ipsa mo
bilitas. Sicut ledere solet egrū qui tur cū
ferendo conuitť. sic remedia cerebro mu
tata nocent. naturā turbant. et egrū dist
minant. Nā et qui aliquo tendit si vnā
et rectā tenuerit viā. cito ꝑuenit quo te
dit. et itinere et laboris finat finē. Si vō
multas aggredit vias errat. nec laboris
aliq̄n finē facit. quia error nō habet finē
Si ergo ad sanitatē festinas. vide ut nil vl
modicū de temetipo agē ꝑsumas medio
incōsulto. a quo si operā medicātis exper
tus. nōne est ut clams semp tuū ei detegē
nō erubescas. Erubescē sed tm rem dia totū
nec abscondas. Sūt eni q̄ cōfitendo sicut
fabulā enarrant p̄cōz suoz hystoriam.
et egritudies aīe sue sine cōfusioē dimit
mentā. et pene sine penitencia et sine af
fectu doloris. Qui vō nō dolet q̄nto sanita
ti videt ꝓpinq̄or. tanto ab ea fit remotior.

Qz habitās in cella trina ꝑficiet custodia.

Et vō tibi honori sit tua Ca. Cvij.
solitudo. Et ut tuas in cella habi
tes tres tibi deputatu sc̄i custodes. deus con
sciēcia et spūalis p̄r. Deo debes pietatem.
tui totū te impēdas. conscīe tue honorem
cotrā qua petmare erubescas. p̄i spūali
obediencia caritatis. ad quē de oībz re
curras. Insup ut gratū me habeas addā
tibi et quartū. et q̄d tu puulus es et do
nec plenius addiscas diuinā cogitare p̄
sentiā. pedagogū tibi procurabo. Eligc
tibi tuipse consilio meo hoīem. cui⁹ vite
exēplar sic tondi tuo inseberit, reuerentia
inheserit, ut quotiēs eius reuedatq̄ fueis
ad reuerēciā cogitati assurgas. et tepm
ordines et cōponas. q̄ cogitatus ac si pre
sens sit emendet in te oīa emendanda. et
nullū tm̄ pauat dāpnū secreti sui solitudo
tua. Hic presens assit q̄ncūq̄ volueris. or
turrat sepe et cū nolueris. Inarepatiōēs
eius describet tibi cogitata sc̄a eiq̄ seueri
tas. cōsolaciones pietas. et exēplū sc̄e vite
sinceritas. Ita oēs etiā cogitatiōēs tuas cū
ab eo videri cogitabis ac si videat. ac si
arguat emendare cogeris. Sic sidm apli
precepti. solliate temetipm custodi. et ut
temetipm semp aspiciās. ab oībz oculos
auerte. Egregiū mēbrū corpis eēt oculq̄. si
sinit reliqua sic etiā vidē posset semetipsū.
Quod cū interiori oculo sit cōcessū. si ad ex
terioris exemplū seipm negligens vacat
circa aliena. etiā cū multū vult nō suffi
cit redire ad seipm. Tibi ergo vaca. multa
tuipe tibi sollicitudīis eē materia. Exclude
etiā ab oculis exteriozbz qđ cōsueuisti vidē.
ab interiozibz qđ amare. q̄a nil tā sacrale
vetrudesse. q̄ amor. maxīe in teneriozbz
et recētiozbz animis. De cella mtiori et ex

Tude etiā nō nūq̄ sepe terciū. Cviij.
et emulari cuiscmatu meliora.
et tuipse tibi esto edificatoīs paba
la. Alia cella tua exterior alia interior. Ex
terior est domus in qua ihitat aīa tua cū cor
pore tuo. interior est conscīa tua quā ihia
bitare debet oīm interior tuor interior
deus cū spū tuo. Ostiū clausure exteriozis
signū ostij circūstancie interiozis. ut sicut
sensus corpis per exteriozē clausurā foris va
gari nō p̄mittunt. sic interiozes sensus ad
suū semp interi⁹ cohibeant. Dilige ergo in
teriozē cellā tuā. dilige et exteriozē. et vnicui
q̄ suū ipende cultū. Tegat te exterior. et nō
abscondat. nō ut pectes occultius. sed ut tu
cius viuas. Non enī o rudis inuola q̄d celle
debeas sc̄e. si nō cogitas quō in ea nō solū
modo auaris a viciis tuis. sed etiā nō ha
bes rixari cū alienis. Nescis etiā quē cōscīe
tue debeas honorē. quicūq̄ in ea nō exp̄imis
gr̄aciā sc̄i spūs et interme suauitatis dul
cedinē. Da ergo vtriq̄ celle honorē suū et
tu tibi in ea vendica p̄matū tuū. Discc in
ea tu tibi preesse. vitiisq̄ ordinare. moresq̄
cōponē. temetipm iudicare. sepe etiā et cō
demnare. nec impunitū dimittē. Sedeat in
dignus iusticia. stet rea et semetipsa accu
sans conscīa. Nemo te plus te diligit, nemo
fidelius iudicabit. Q⁹ mane p̄terite noctis fue
a temetipo exactionē. et venture diei tu
tibi indicito mutationē. vespe preterite diei
exige racionē. et si quid inuenieris noctis facin
dictionē. Sicq̄ districto nescio quo modo
lasciuire vacabit. De tpibz et modo orandi

Singulis horis sedm Cap. Cix.
cōis instituti canonē sua distribue
exercicia. cui spūalia spūalia. cui
corpalia corpalia. In quibz sic exsoluat
omne debitū spūs deo. corpus spūi. ut si qđ
fuerit intermissū. si quid neglectū. si qđ imper
fm. suo mō. suo loco. suo tpe nō abeat im
nitū vel irrecōpensatū. In quibz exēplas
horas de quibz dixit. xp̄s. species in die lau
dem dixi tibi. matutinū ac vesptinū sacri
ficiū. ac medie noctis. maxime est observā
dū. Non enī ait. xp̄s frustra. mane astabo
tibi et videbo. sed quia tūt a cuncis exteriori
bus adhuc simus ieiuni. Et dirigat⁹ oratio
mea sicut incensū in conspcū tuo. eleuatio
manuū mearū sacrificiū vesptinū. q̄a tūc
ab huiusmodi impedimētis cā quodāmodo cū
ctis digesti. Qui etiā media nocte surgi
mus ad confitendū nōi dni. tūc ei mētu vel
spiritu aggregandi sunt fratres sui ut exin
de vel in habundancia bndcōis dei i quie
tem noctis relaxem. vel surgētibz nobis
ad laudes dei. oīs exinde tenor nr̄i operis
ipsis laudibz dei formet⁹ ac vitifice. Idcir
co in p̄ueniendis nocturnis vigiliis non
expedit multitudine psalmor obtuē vel

lectiõ et exhaurire spm̃ vel extinguẽ. sed
ssi diu sobrios inueĩt. pietati affectendos ẽ. et suo
itinere dirigendos ad deũ. donec dilatato
corde incipiat currẽ. Scit nãq; quicũq; hz
sensũ xpi. qñtũ xpiane pietati expediat
aliq̃ diei hora passioĩs ipsius ac redẽptionis at
tenas colligẽ beneficia ad fruendũ suauiter
in consciã. et recondendũ fideliũ in mẽoria.
qd̃ est spũaliter manducare corpus dñi et bibẽ
eius sanguinẽ. Siquidẽ sancte huius ac re
uerende cõmẽorationis misteriũ suo mõ suo
loco suo tpe celebrare licet. paucis hoĩbz qui
bz hoc creditũ est misteriũ. vẽ vo misterij
un oĩ tpe et in oĩ loco dñicationis dei. mõ quo
traditũ est. hoc est debite pietatis affectũ. agẽ
et tractare et sumẽ sibi in salutẽ oĩbz un
põptu est. quibz dicit. Vos autẽ genus electũ
regale sacerdotiũ. gens sctã. pplus acquisitionis
ut virtutes anũcietis eius. qui de tenebris vos
vocauit in admirabile lumẽ suũ. De sac.
lectione et mõ legendi. Cap. Cx.
Finde etiã certis horis verte lãdi
vacandũ est. fortuita enĩ et varia
lũ. et qĩ crebru repta non edificant. sed vedd
aĩm instabilẽ. et leuiũ admissa leuiũ rece
dit a mẽoria. Sed certis ingenijs imorãdũ
est. et assuefaciendus est animus. Quo eĩ spũ
scripture fẽe sunt. eo spũ legi desiderant. ipo
etiã et intelligende sñt. Nũq; ingredieris ĩ
sensũ pauli. donec vsu bone intentionis in
lãone eius. et studio assidue meditationis
spm̃ eius inbiberis. Nũq; intelliges dauid
donec ipã experiencia ipsos psalmos affectus
induxeris. Sicq; de reliquis. Et in oĩ scripturã
tantũ distat studiũ a lãone. qntũ amicicia
ab hospicio. sotialis affectio a fortuita salu
tatione. Sed et de cotidiana lectione aliqd
cotidie in ventrẽ mẽone demittendũ ẽ qd̃
fidelius digerat. et sursũ reuocatũ crebrius
ruminet. qd̃ appetito cõueniat. qd̃ intenti
oni proficiat. qd̃ detineat aĩm ut aliena
cogitare non libeat. Hauriendus est sepe de
lãonis serie affectus et formanda oratio q
lectionẽ interrumpat. nec tã impediat inter
rũpendo qĩ puriorẽ cõtinuo aĩm ad intel
ligenciã lãonis restituat. Intencioĩ seruit
lectio. Si vere in lãone deũ qrit qui legit
oĩa que legit cooperant ei in bonũ. et capti
uat sensus legentis. et in seruitutẽ redigit oẽm intellm̃ in obsequiũ xpi. Si vo in aliud declinat sensus legentis. oĩa tra hit post semetipm̃. Nichil tã scm̃ tã piũ tenuit in scripturis. qd̃ seu per vanã glo riã seu per distortũ sensũ. seu per prauũ intellm̃. nõ applicet vel sue malicie vel vanitati. In oĩbus ei scripturis. ĩitiũ sapie debet cẽ timor dñi. De labore corpali. Cap Cxi.
Spiritualibz vo exercicijs un corpalia nũq̃ longe vel in totũ recedat. sed facile ad ea posse redi re animus assuescat. et cũ illis se mutuet is tis semp inhereat. Non enĩ vir pp mulierẽ sed mulier pp virũ. nec spũalia pp carnalia. sed carnalia pp spũalia. Corpalia vo nũc exercenda dicimus que manuali opere corpa exercent. Nã sũt et alia corpis exercicia. in quibz nõe est corpus laborare. sicut sunt vigilie ieunia et alia huiusmodi que spũalia non impediũt sed adiuuãt. si cũ ratione et discretione fiant. Que si ex indiscretionis vitio sic agant ut vel deficiente spiritu vel languente corpe spũalia impediant. qui sic et corpi tulit boni operis effectũ. et spiritui affectũ. et proximo exẽplũ. et honorem deo sacrilegus est. et hoc oĩm in deũ reus. Non q̃ sedm aplm nõ videat humanũ esse hoc. et non deceat. et non debeat. et iustũ non sit caput alicui dolere in seruitio dei. qd̃ olim sepe usq; ad dolorẽ laborauit in vanitate scli. esurire ventrẽ usq; ad rugitũ qui sepe impletus est usq; ad vomitũ. Sed modus in omnibz habendus est. affligẽdũ aliq̃ corpus est sed non cõtinuendũ. Non solũ aũt sed et oẽm vitã nrãm q̃ius honestatis occultũ exhibẽ deo debemus sanctam et honestũ. oẽm cõuersationẽ nrã cum scis angelis cõspicabilẽ agẽ et delectabilẽ. Gratus deo res est honestas. et soror amica angelorum. Propter qd̃ etiã iubet aplus velari mulieres pp angelos. Cum cũ procul dubio tã die q̃ nocte nos bistũ sunt in cellis nris nos custodientes et studijs nris congaudẽtes et cooperantes. placeret eis cuncta si nullo hoĩe vidente oĩa nostra honeste fiant. De cibo et somno Ca. Sive ergo manducatis sive Cxij. bibitis. sive aliud quid agitis. oĩa in nomẽ dñi facite. pie sce religiose ac honeste. Si manducas. mensã tuã per-

se satis sobriã sobriens tua ponet. Et cũ manducas nequaq̃ totus manduces. sed corpe tuo suã refectionẽ procurante mens oĩo non suã negligat. sed de mẽoria suauitatis dñi vel scĩptuarũ aliq̃d qd eam pascat meditando vel salte mẽorando semẽ ruminet et digerat. Sed et ipsa ecã nẽcitas nõ secularit nõ carnalit expleat. sed sicut decet monachũ. sic cõuenit seruo dei. Nã ecã ad sanitatẽ corpis tibus q̃nto honestius et ordinatius ingerit. tanto fatilius et salubrius digerit. Obseruandus est ergo sumendi modus et tempus. tibi qualitas et q̃ntitas. fugienda supflua et adulterina cõdimenta. Sufficiat obsecro ut comestibiles fiant tibi vñ nõ ecã cõcupiscibiles vel delẽbiles. Sufficiat enĩ cõcupiẽ malicia sua. que cũ vix aut nullo modo ptransire possit ad finẽ explende nẽcitatis. nisi per viã q̃ntitatis delectacõis. si ce perit acape irritamenta ab eis qui ꝑ tuũ suscepere bellũ adũsus eius oblectamenta fiũt duo cõtrã vnũ et pdictã cõtinencia. Deinde sicut de abo dẽm est. sic ecã de sopno. Caue in q̃ntũ potes seruo dei ne totus aliq̃n dormias. ne sit sopnus tuus non requies lassi sed sepultura corporis suffocati. non repacio sed extinctio spũs tui. Suspecta res est sompnus. et ex magna pte ebrietati similis. Ceptis enĩ viagis quibz in dormiente corpe dormitãte ratione nõ est qui contradicat. q̃ntũ ad debitũ cõtinui profectus. nil tempis tã deperit de vita nĩa. q̃ qd sopno deputat. Iacuus ergo ad sompnũ semp aliquid defertenũ in mẽoria vel cogitacõe in quo placide obdormias. qd nõnũq̃ ecã sopnũ euuect. qd ecã te euigilantẽ exapiens in statũ hesterne intencionis restituat. Sic tibi nox sicut dies illuminabit. et nox illuminatio tua erit in deliciis tuis. et surgẽs facilis et agilis eris ad redeundũ in id vñ non totus discessisti. Sobriũ enĩ cibũ sobrius animi sensũ sequit. sobrius sensus vel sopnus animalis vo ille et brutus et sicut dicit le theus abhoiandus est. de quo nõ est facile sensus et mẽtis et corpis remorãe. et quasi seruos dom̃s prifamilias ad opa nẽcaria

spiritui sustinere et remittẽ de susceptõe frũm et ambitiosa edificacõe cellaꝝ. Cap

Ex duobz hoĩm generibz cellariũ ẽ. vel de simplicibz q̃ et sensu et voluntate ad seq̃ndã religiosã prudentiã ferrẽtes apparuerit et habiles. vel de prudẽtibz quos religiose et sẽ simplicitatis ẽe cõstiterit emulatores. Stulta vo supbia vel supba stultitia a tabernaculis ustorum semp procul sit. ꝓpria enĩ est ciuitas religionis. fugij simplicitati cohabitacio religionis. nisi sit talis que nolit hũiliari. vel tam bruta ut non possit regi uel tractari. Bona tñ voluntas et si multũ sit bruta nõ est deserenda. sed salutari cõsilio ad laboriosã et actuosã vitã trãsmittẽda. Supba autẽ q̃ntũ vis prudẽs sibi videat. dimittenda sibi est et abigenda. Admittant ergo aiales et hũiles et spũ pauꝑes ad cohabitacionẽ cellariũ. sed ut fiant racionales ipi ac spũales. nõ ut ꝑ eos ipi qui hoc ia ẽe meruerit cõuertant retro et fiant aiales. Suscipiant in oĩ benuolencia caritatis. portent in oĩ patia benignitatis. sed qui eis cõpati unt non conformentur. nec sic querat eorũ prosũm. ut ꝑ eos cognut meliorẽ ꝓfectu religiosi rigoris defũm. Inde enĩ subintrauit ia de ere alieno supruosa et q̃nũ pudor finit ambitiosa cellariũ edificacio. et abiecta sca rusticitate sicut salomon dicit ab altissimo creata. quasi religiosas quasdã nobis creams habitacionũ honestates. in quibz tantũ cõpassiõe aialibz ut pene oẽs in hoc effecti simus aiales. Dimissã enĩ nobis a pribz iure hereditario formã pauptatis et spetamẽ sancte simplicitatis. verũ decorẽ domꝰ dei alienantes a nobis et a cellis nris per manꝰ artificũ exquisitoꝝ. cellas nõ tã hemitinas q̃ aromatinas edificamꝰ nobis. singulas in titulo centũ solidorũ. conuiscentias oculoꝝ nroꝝ de elemosinis pauꝑm. Imputa dñe obpbriũ centũ solidoꝝ. a cellis pauꝑm tuoꝝ. Cur nõ potius centũ denariorũ. Cur nõ potius nullorũ. Cur nõ potius ꝑ gratie ipi sibi edificant. Obsecro in

huiꝰ pegrinacõe sili. in hac miliaa super
terrã edificem⁹ nobis non domos ad hã
bitandũ sed tabernacula ad deseruendũ. aut
pote cito inde euocandi et migrandi in
patriã. Credite enĩ fiẽs quia pulchritu
dines iste et forenses honestates cito viri
le, ꝓpositũ enervant. et masculinũ aĩm
effeminãt. Ilã et si ipo sepe vsu sopiunt
earũ delectationes. et si sint aliq̃ qui vtã
tur huiꝰmodi q̃ nõ vtentes. tñ contẽp
tu melius q̃ vsu exercent. et vincũt hu
iusmodi affectiões. Conferũt enã non
modicũ interioribz nris exterioa nra ad
similitudinẽ mentis aptata et cõpositã.
et bono ꝓposito suo modo respondentia.
Pauperi enĩ cultus in alijs frenat cõu
piscentiã. in alijs ciuta amorẽ paupta
tis affiat constãz. Sed et intentũ inte
rioribz suis aĩm magis decent inculta
oĩa et neglecta exteriora. quibz dñs do
mus sepius alibi cõuersari dinoscit. seq
alibi magis occupatã intentio sãa denũ
ciat. et efficiant bone consãe contulat in
teriora. aũ oĩa exteriora vtuisse renũ
ciat. De exẽplo pauptatis sc̃oꝝ ꝑm Cap

Patres nri in egipto et Cyrũj
thebaida sce huiꝰ vite ardẽtissi
mi emulatores in solitudinibz
degentes. angustiati afflicti. quibz dig
nus nõ erat mundus. ipsi sibi cellas fa
bricabant. in quibz tecti tñmodo et ca
pisepti a turbine et a pluuia tutabãt.
In quibz hẽmitice frugalitatis deliqs af
fluentes locupletabant multos ipi egẽtes
Ipsi enĩ quos quo noie dignius appellem
nescio hoies celestes an angelos degẽtes
in terris. sed cõuersationẽ hñtes in celis
laborabant manibz suis. et de laboribus
suis paupes pascebant. esurientes ipsi.
Quid ad hec nos dicem⁹. nõ aĩales sed
aĩalia terrena adherentes terre et sen
sibz carnis nre. in sensu carnis ãbulãtes.
ex alienis manibz pendẽtes. Qñuis con
solat⁹ in hoc ꝑpm nos aliquatenꝰ ille. qui
cũ diues esset pauꝑ pro nobis factꝰ ẽ. Ilã
ipse eãm a fidelibz pasu voluit. nõ nũqm
et ab infidelibz. sed ut fideles faceꝝ vite ne
cessaria atque nõ recusaũt. Quod et si
concedit⁹ liberius hoc ipm dño ꝑpiente

et ordinante euangeliũ ãnũciantibz. ex
aplõꝝ tm auctoritate nõ negat⁹ eãm eã
gelice viuentibz. sicut sãs illis pauplbz
qui tũc erant in ihrlm. Ignosce dñe ig
nosce. exaudiam⁹. tergiuersam̃. sed nõ est
qui se absondat a luce vltis tue. Quod
sicut illuminat oĩuersos. sic eãm fecit auisos.
Non est eãm occultatũ a te os nrm qd fe
cisti in occulto hoim. nos aũt nobisipsis
facim⁹ illud occultũ. quia vix alicꝰ est
qui in eis que a te fr̃i experiri velit quid
possit. et qd̃ ꝓptissime ꝑt q̃mãlibz sed in
mrnẽ vel frlim sine timor ꝑpulerit. sine
cupiditas tetigerit. Sed et si fallim⁹ ho
mines insãos. nõ nos ꝑmittas ut quasi
volentes fallere te fallam⁹ nosmetipos
Non laboram⁹ q̃a vel non possum⁹ vel
non posse nobis videm̃. vel a consuetudiẽ
ocij et delitiarũ nrãr nos nõ posse esse
mus. Adoremus ergo semp et prosternam⁹
et ploremus cor̃ te. qui fecisti nos. ut aug
mãt hanc iactum̃ professionis nre supplent
pietas ac deuotio consãe hũiliate. Sint
nobis lacrime nre pones die ac nocte.
q̃ diu dicit⁹ aĩe nre ubi est deus tuus. hoc
est q̃ diu pegrinat⁹ a dño deo suo. et a
luce vultus eiꝰ. Vnũ quidẽ erat nimirũ.
sed qui nec in uno figim̃. nec in multis ex
ercem̃. in quo ordine cõputabim̃. Vnãm
cũ illo de quo aplus ait. Ei qui nõ operat⁹
credenti aũt in eũ qui iustificat impiũ.
reputat⁹ fides eiꝰ ad iustitiã sc̃dm ꝓpositũ
gratie dei. Vnãm cũ peccatorũ illa. cui mlt
tũ dimissũ est. q̃m multũ dilexit. Ilã et
in diligendo te deus retribuat magna
est diligenti consãe ipsa dilectio tua. de
unde võ vita eterna. Sit fiẽs obsecro nõ
excusem⁹ nos sed accusem⁹ et confiteam̃.
Et qui magni nõis umbrã et psonale qd̃
dã figmentũ ꝓnunis apud hoies indui
mꝰ. apud dm consãe nre cognoscentes
pauptatẽ. nõ usq̃quaq̃ a veritate rece
dam⁹. et veritas liberabit nos. De infor

Macõe nouicij in amore xpi Cxv.

Inde docendꝰ ẽ eãm aĩalis imagi
ens et xpi hymitatus deo approꝑ
quare. ut deus approꝑquet ei. Non solũ ei
formandus ẽ hõ et formandꝰ. sed et viuificã
dus. Primo enĩ formauit deus hoiem. de

inde inspirauit in faciē eius spiraculum vite. Formatio hoīs institutio moralis. vi in eius amor dei ē. Hunc fides cōcepit. spes pturit. caritas formauit et viuificauit. Amor enī dei vel amor dei spūs scūs amor hoīs et spiritui se infundēs afficit eū sibi. et amans semetipm de hoīe deus vnū scām effecit. et spm eius et amorē eius. Suauit enī non habet corpus vnde viuat nisi de spū suo. sic hoīs affectus q̄ amor dei non viuit hoc ē nō amat deū nisi de spiritu sancto. Amorē ergo dei in hoīe ex ifa gemitū. lectio lactat. meditatio pascit. oratio cōfortat et illuīat. Animalis vō et nouo in xpo hoī. ad exercenda eius intiora melius et tutius pponūt legenda et meditanda redēptoris nri exteriora. ad ostendendū in eis humilitatis exēplū. puoman caritatis et affectus pietatis. et de scripturis sūs et tractatibz scōz patrū moralia quaq; et planiora. Ponenda sī etiā et gesta vel passiones scōz. ubi nec laborā dū ei sit. in planicie historiali. et semper aliquid occurrat qđ nouiciū animū excitet ad amorē dei et contēptū sui. Porro alie historie delectant quidē cū legunt. sed non edificant. q̄n potius mentē inflauit. et i tpe oratonis vel spūalis meditatois inutilia q̄q; vel noxia in meorū statuire studuit. Lectionis quippe modū silis meditatio sequi solet. Difficiliū etiā lāb sepulturarū fatigat non vexat teneriorē aīm. frangit intēcōnē. hebetat sensū. Dotendus etiā est in oratōne sua surstū cor leuare. spūaliū oratē. a corporibz vel corpm ymaginibz cū deū cogitat. q̄ longe potest recedē. Ammonēdus est q̄nta potest puritate cordis itendere in eū cui sacrificiū oratonis offert. se ipm attendē qui offert. intelligē quid offert. Huiusmodi tū hoī oranti vel meditā te melius ac tutius sicut iā dictū est pponitur ymago dnice humanitatis. natiuitatis. passionis resurrectionis. ut infirmus aīmus q̄ nō nouit cogitare nisi corpa et corpalia habeat aliquid cui se affectat. cui uidelicet modū sui pietatis intuitu inhereat. Est q̄pe in forma mediatoris in quo sicut legitur in iob visitans homo speciē suā non peccet. hoc est cū intentois sue intuitū i deū dirigit. humanā in deo speciē cogitando. a vero nō vsq; quaq; recedat. Et dum per fidem deū ab hoīe nō diuidit. deum aliqn in hoīe apprehendē addiscit. In quo paupibz spū et simplicioribz filijs dei tanto pmo solet cē affectus dulcior. q̄nto natura humane ppinquior.

De pfto amore et modis orandi. Cxvi.

Postmodū vō modis orandi. Cxvi. Fide migrante in affectū. aplexū ves in medio cordis sui dulci amovis amplexu. xpm ihm totū hoīem ppter hoīez assumptū. totū deū ppt assumentē deū. incipiūt eū iā nō secdm carnē cognoscere. q̄uis eū necdū secdm deū plene pnt cognoscere. Et sitiendo eū in cordibz suis offerre ei amant vota sua que distinxerit labia sua. obsecrationes. orationes postulationes pro tpe pro causa congruentes. postulatio est quā primo posuimus circa obtinenda tpalia et nāturia aliq̄ vite humane. In qua deus postulantis quidē approbans bonā voluntatē. sanat tū qđ melius ipse iudicat. et dat libenti sequi bene postulantē. Obsecratio vō est in exercitatis spūalibz angustia ad deū instantia. in quibz anteriaē suaurrentē. qui apponit scientiā non apponit nisi dolorē. Oratio vō ē hominis deo adhērentis affectio. et familiaris quedā et pia alloquio. et status illuīate mentis ad fruendū q̄diu licet. Porro gemitus actio est in intellectū et cognitōe gīe dei. bone voluntatis indeficiens ad deū et iuste flexa intentio. cuiā si aliqn non sit vel torpeat siue actio exterior siue interior affectio. Vel est eū de qua dicit aplus. velle adiacet mi. pficere autē bonū nō inuenio. Vel si dicat. Semp quidē adest. sed aliqn latet hoc ē ineffabile est. qua pficere bonū opus q̄ro sed nō inuenio. Vel est oratio vitas que nūq̄ deficit. Ipsa est sine intermissione oratio seu gemitus actio. de qua dicit aplus. sine intermissione orate. et gemitus agentes semp. Est enī magis quedā bonitas mētis et bene cōposita animi. et ad deū pcēm. in filijs dei. bonitatis eius q̄dā similitudo. orans pro omnibz semp. et gemitus agēs in omnibz. tot modis in oratōe vel gemitu actione in deū se ingitē refundēs quot in suis vel nātibz vel consolatōi

bus. in pmi eā vel cōpassionibz vl' cōgra
tulationibz musales in hoc materias tuenit
pius affus. Hec autē totū ingiū in gr̄arū
actionibz est. q'a q'sit est semp in tymdio sā
spūs est. In postulationibz ergo pie ac fideliū
est orandū sed non est illis ptinacie inhe
rendū q'a non nos scim⁹ sed pater nr̄ qui
in celis est. quid in tpalibz istis nāe sit no
bis. Obsecrationibz vero insistendū est sed
in omī humilitate et paā. qua nō affect⁹
frās nisi in paā

De varijs modis obtinē di ordinis effam. Caplm Cxvij.

Omnigen eni cū celerius gr̄a non
subuenit. obserati celū eneū et
terra sua ferrea fit. Et cū velita sibi hūam
ordis diuitia ad votū exaudiri nō meret²
anxietas desiderantis neqm sibi estimat
quicq̄ differtur. Cuiq; sicut cananea illa p
terim se ac despiti ingemisat. q̄ inūdiā
tuenis ptām sibi pā sua iputari vel ipro
perari ymaginat². Nōnūq̄ vero sine labo
re petens accipit. quevens tuenit et pul
sanū apit² et consolationes ac suauitates
orōnis tuenire tandē aliq̄n meret² labor
observationis. Nōnūq̄ eā pure orōnis effec
tus. et bona illa affectionis suauitas non
tuenit². sed q̄ tuenit non petentē nō que
rentē nō pulsantē. et quasi nescientē gr̄a
ptuenit. et tanq̄ genus seruor⁹ suscipitur
in mensa filior⁹. cū rudis adhuc et insipi
ens animꝰ in eū orandi assumit² affectū
qm pro pmio reddi solet meritis pfectoꝝ.
Quod cū fit. agit² vel ut in tudiā suū non
liceat nescire negligenta quid negligat. vel
ut pronomio caritatis. amorē in eo gr̄ae
ultro se offerentis attendat. In quo pdo
lor plūi fallūt². q'a cū pasam² pane filior
ā se filios ee arbitrant². et defectes vñ pro
fice debebant. ex visitante gr̄a cognouit a
nichil sint. et de bonis nō emendant² sed in
durant². Pasam² eni a pte deo aliq̄n de pre
tiosore gr̄e substantia sermi ut affectet ee
filij. ipsi vero gr̄aa dei abutentes effici
tur inimici. Ut eni abutant² sceleribus sās in
peccatis vel cōcupiscentijs suis redeuntes
ad eas post orationē. dicit sibi illud vxoris
manue. Si dñs voluisset nos occidē nō sus
cepisset sacrificiū de manibz nr̄is.

De humilitate pfectoꝝ et peccatis īapientiū. Ca

Perfecti aūt quiq; et spūales cū Cxviij.
ad firmamētū et robur virtutis sue p
virtutē obedie et subiectiois pueniūt.
se pmittūt semp ac deicitūt in id qđ imperiti
est. Et vnde infra se dñdūt inde supi se asci
dunt et humiliando se magis profectūt ppē
frās solutudinis. non arbitrantes ee negli
gendā conscām. vsū vite sc̄oꝝ. et vilescēdi
nē fraterne caritatis. Ideo spūalis eā cor
pore suo spūalit vtens. seruitutē eius quam
habet aīalis per vim coactā. rationalis p
consuetudinē subactā. accipe meret² quasi
naturalit affectā. Vbi illi obedientia nā
tis. ipe habet eā caritas. vbi illi vir
tutis. ipe habet eā cōuersā iā sibi īmores
Illi vō surgūt nitentes ad ea que pfectoꝝ sunt
non elatiois presūptione. sed amoris pietate.
in pauptate spūs sui nō repelluntur² ut elati.
sed suscipiūt² ut deuoti. et aliq̄n hoc meret²
expiri quo spūales frui. et semp affectāt
imitari eoꝝ vitā actiuā ad quoꝝ ambiunt
consolationē cōtemplatiuā. Sicut vno spū
licet nō vno gressu tradiētes ecclie profectūt
et spūales in humili. et īcipientes in subli
mi. Et licet sint cellaꝝ bene ordinatarū
sancta comercia. studia veneranda. mutuꝰ
o in silentio sibi colloqu. et in absencia se
ad inuicē magis frui. proficie de inicē. et cū se
nō vident ad inuicē. In alio videre qđ imitā
dū est. in seipso nō nisi qđ flendū est. Ego
vero sicut pphā dicit vir videns paupiē
cū alienas diuicias cōputo in memetipo
erubesco et suspiro. quia qđ tracto in alieno
malē in pprio. De duobz quippe malis tole
rabilius est qđ amas nō videre. q̄ videre et
non habere. cuius nō sit de bonis dñi. Bona
enī dñi videre amare est. amare vō habere
est. Ideo nitam⁹ q̄itū possum⁹. ut videam⁹
videndo intelligam⁹. intelligendo amem⁹
et amando habeam⁹. Dñe sup hoc ante te
omne desiderium meū. et gemitus meus a te
nō est absconditus.

De studio sapiē et vir tutis. Cap. Cxix.

Et aīali vō statu tuseuntes ad racionalē. ut
de cōnali tuseam⁹ ad spūalē tract
tando et vtinā proficiendo. primo sane debe
m⁹ qua sapia sicut in libro nōis ei⁹ legim⁹
pcaupat eos qui se cōcupiscūt et cauvie

cis sicut in profitendo sic et in meditando et in tractando. Adiuuat enī deus uitiū suo se intuentē. mouet et promouet et attrahit species sūmi boni se contēplantē. Rara ordinatio queruit. rarior īuenit. Nec exercere ri semp amat in eo qd utile et honestū ē exercitio proficiens. desidia vō in semetipsa marcescens. Nullū vō dignius et utilius exercitiū est hoī cū ipō. qm in eo qd melius habet. et in quo cetis aīalibz et cetis ptibz suis pminet que est ipsa mens vel animꝰ. Cui cetera ps hoīs regenda subiecta ē. nec ei dignius est aliquid ad q̄rendū. nec dulcius ad īueniendū. nec utilius ad habēdū qm qd ipsā solā mentē supeminet. q̄ est solꝰ deus. Nec longe ē ab unoquoq nr̄m qa in ipso viuimꝰ per fidem. mouem̄ et pmouem̄ per spem. figim̄ p amorē. Ab ipō enī ad ipm conditus ē rationalis animꝰ. ut ad ipm sit cōuersio eius. ut ipse sit bonū eius. hic autē ex illo bono bonꝰ. ad ymaginē et similitudinē eius conditus est. hoc est ut q̄diu hic viuit. qm̄ ppius pt accedat ad eū similitudine a quo solo recedit dissimilitudine. ut sit hic suīs sicut ille suīs est. in futō futurꝰ btūs sicut ille btūs est. Nec studia struatur virtutū nō tm flores q̄ radices. non ut luceant sed ut sint. non ut sciant sed ut habeant. Vitior vō plus in semetipsis metuūt appetitū q̄ ab aliis impetū. Sicut enī magno aliq̄n labore et studio pseuerante vtutes trahunt in affectū et mentē bonā. sic vicia leuissima remissionis et licentie opportunitate tīseūt in conspersionē. et q̄ naturalia efficiūt. Sed nullū uitiū naturale ē. oīb vero virtus hoī naturalis est. Consuetudo tū vel uoluntatis corrupte vel tolute negligē cie. plurima sepe uicia quasi nālia in neglecta consuā solet efficere. Oīs q̄ uicij frustra sumat. uinus. si fons non fuerit obturatus.

Quid enī est virtus. Filia rationis est. ꝑ magis grē. Vis enī quedā est ex natura. ut āt virtus sit habet ex gr̄a. Vis ē ex iudicio approbātis rationis. virtus autē ex appetitu illuminate uoluntatis. Virtus enī est uoluntas in bonū assensus. Virtus est equalitas q̄dā vite. per oīa congruens rationi. Virtus est ad iudiciū rationis usus libere uoluntatis

De custodia bone uoluntatis p obediam et cō

De sensū vitatis. Caplm. Cxx.

Bona ei uoluntas in aīo est origo oīm bonoꝝ et oīm mī. virtutū. sicut econtrario mala uoluntas oīm malorꝝ et uitiorꝝ. Ideo custos aīe sue valde sollicitus debet ee circa custodiā uoluntatis sue. ut prudenter intelligat et discernat quid in totū velit vel uolendū sibi sit. sicut ē amor dei. q̄d ꝑ illud sicut ē amor proximi. Vt enī tuta sit in illo oīs indiscretio. in hoc semp seruādū obedīe regulas tenere semp et prudēs debet esse dilectio. In dilēone quippe dei nō alia ratio nō alia discretio est. nisi ut sicut ille aī dilexisset suos in finē dilexit eos. sic si fieri pt in īfinitū diligam̄ eū nos. Sed cū nullū finē vl̄ terminū hīre debeat deuotio amātis. tamē terminos suos et fines et regulas debet habe actio opantis. Vbi nec exeat aliq̄n nimia uoluntas. nāe est semp assit mediante obedīa custodiēs vitas. Nichil enī in bonū hoīs in deū ꝓficientis tā sibi ꝓ uenit q̄ uoluntas et vītas. Nec duo sīq̄ sint dīs dicit si cōsenserīt in vnū. q̄dūq̄ peccerint fiet eis a pte deo. Si duo hec in vnū ꝑfecte consenserint. oēm in se vtutū continent plenitudinē. sine uicio intrinsece. Oīa pīt in hoīe ecia languente. oīa habent et possident in hoīe nichil hīte. dantur mutuant conferūt. prosunt in hoīe senescente. Gla et diuicie in conscia boni uiri illius ex fructibz bone uoluntatis eius. foris vero non ex uno latere tīn sicut sanctus dei. Hilarē enī et iocūdū inꝰ sep effingit bona uoluntas. In exteriore vō actione se uiū et grauē. tutū ac securū reddit ueritas. Ideoq̄ supꝫ essꝰ hūana homo ille semp in sereno est. sicut de aere illo hoīes fecit. qui sup globū lune est. Itē de regimīe et custodia uoluntatis. Ca. Cxxi.

Voluntas naturalis quidā animi appetitus ē alia ad deū et circa interioza sua. alia circa corpus et circa corporalia. Nec nī sursū tendit sicut ignis ad locū locū suū. hoc ē nī vītati socīat et mouet ad alaioza amor ē. nī vō ꝓmouet et latat a grata dilēo est. nī vō apprehendit. nī tenet. nī fruit caritas est. deus ē. unitas spūs est. Deus enī caritas ē. In hijs āt nī

cõsūmauit homo tūc incipit. quia nulla hor
in hac vita plena pfūo est. Cū vō declinat in
ea que timnis st. contupīa timnis est. cū un
turiositate scīi contupīa oculoz est. cū in ābi
tionē glorie vel honoris supbia vite ē. Cūndi
u tū in huiꝰ modi vulnatu seu nātnta natē
seruit natura est vel appetitus eiꝰ. Cū veroī
supflua se exponit vel nopia. viciū est natue
vel suijpsius. Voluntas cī in huiꝰmodi atos sa
tis ē. vicijs vero eius nil vnqꝫ satis est. Ver in
spūalibz et in eis que ad deū sunt cū vult qđ
pt laudanda ē. cū vult qđ non pt. et plus qm
pt regenda est. cū nō vult qđ pt extinguenda et
pnouenda ē. Sepe enī negligencia vel pi
gro custos voluntatis est obedīa. siue īperij
illa sit. siue conalij. siue subiectionis. siue solu
tis caritatis. Puritas enī ac dulcedo sepe
sedin aplm petrū ad pares seu eaā ad mino
res suos filij obediencie mutuantur corda sua
in obedīa caritatis. qꝫ ad maiores suos subi
gunt in obedīa nātnitatis. In illa enī sola vel
pcepit vel consulit et obedit caritas. Ver aūt
penā timet. vel minat impiosa nātnis. Et
in illa obedienti sepe debetur maior yla. in
ista tobedienti semp maior intentat pena.
Ergo in hoīe surstū cor hūte pp exteriora sua
regenda. moderanda. cōponenda. palam
omībz est qꝫ nātnria sit voluntati custodia
sua. amplius aūt pp interiora sua. Qz vo
lūtate seqt impetꝰ cogitatoīs. Cap. Cxxij.

Animo namqꝫ sepe seipm vel desī co
gitantu volūtas in oī cogitatōe pn
ceps est. et nātnrio pncipiū volūta
tis sequit oīs tenor cogitatoīs. Ut cogitatu
ones sine intellū ipe sunt vane ille et otiose
non repente pimētes. sed sensī et paulatī cor
rūpentes. occupātes ips. nātnria ipedītes
et aīm inficientes. nō tam cogitatoēs qꝫ si
mulacra qđā cogitationū seu ipe recordatu
ones ultro et multiplicat de mēdria sumtu
entes. In quibz passio quedā voluntatis po
tius ee videt qꝫ actio. cū nulla sit in eis cogi
tantis intentio. qđ cū sponte ebullit de mēo
ria formandū se offert intellū non nutanti
et quicqđ agit videt potius agi in sōpno
dormientis qꝫ in aie cogitantis. Ubi tū si ve
pellere a se spīm scīm non est in voto cogitan
tis. fit tū ex culpa negligentis. ne spūs disci

pline mīto se auferat a cogitatoībz indisci
plinatis. Ubi vero serio de rebus seriis bene
cogitat. voluntas libero arbitrio de mēoria
a euocat quodcūqꝫ opus habet. et intellectu
tū formante mēorie adhibet. formatūqꝫ
quicqđ illud ē intellectus adhibet. arcet co
gitantis. et sic pagitur negocīū cogitatio
nis. Cū vero de hijs que de deo sunt vel ad
deū cogitat. et voluntas eo pficit ut amor
fiat. cōtinuo per viā amoris infundit se spi
ritus scūs. qui est spūs vite et oīa viuificat.
aduumans seu in oratōne seu in meditatōe
seu in tractatu infirmitatē cogitantis.
Et continuo mēoria efficit sapīa cū suaui
tate ei sapiūt bona dñi. et quod ex eis cogi
tandū est. et formandū in affectū adhibet.
contēplatio amantis. et formans illud in
quasdā spūalis vel diuine suauitatis expe
rientias affectū ex eis natē cogitantis. illa vō
effectū gaudiū fruentis. Et tūc de dō bene co
gitat. sedm hūanū modū. si tamē cogitatio
denda est vbi nil colligit nil cogitat. sed
tūmodo in mēoria habundātie suauitatis
dei exultat. iubilat. et vere sentit de dño in
bonitate ab eo qui in simplicitate cordis qꝫ
suuit illū. Sed modus hic cogitandi de deo
non est in arbitrio cogitātis. sed in gratia
donantis. scilicet cū spūs scīs quibz vult in
hꝰ spirat. Sed hoc hoīs est ingrū ppare cor
voluntatē expiando ab affectionibz alienis
ratonē vel intellectū a sollicitudinibz. mēoria
am ab otiosis vel negociosis. nōnūqꝫ et a ne
cessarijs occupationibz. ut in die bona dñi
tria symbolū fruant in gaudiū cogitantes.
scilicz volūtas exhibendo in gaudiū dñi pu
rā affectionē. memoria materiā fidelem.
intellectus experiencie suauitatē. Sic ergo vo
lūtas negligēs fuat cogitatoēs otiosas et in
dignas deo. corrupta puersas que sepa
a deo. recta nātnrias ad vsū vite hui⁹pia
efficaces ad fructus spūs et ad fruendū deo.

De exemplo de voluntatis in deū tendentis.

Etim omī gene cogitatoīs Cap. Cxx
oīa quecūqꝫ cogitanti occurrūt iij.
conformant intencioni volūtatis
agente in eis misericordia et iudicio dei.
ut iustus iustificet adhuc. et qui in sordibz
est sordescat adhuc. Ideo hoī deū volenti vel

amanti suus semp consulendus est animus examinãda consciãa. quid sit qđ in totũ vult et pp quod vult. quicqđ aliud vult. vel ppt quod odit quicquid contẽ illud euro cõcupiscit. Inadentes enĩ qĩ extrinsecus et decidẽtes et pretiolantes cogitationes neqq̃ initi volentes. sed pene inter ociosas deputãde sunt cogitacões. Nam et si aliqñ fuit usq; ad delectationẽ animi. aio tñ se inde exaudit animus cõpos sui. Quod ãt in totũ vult pmo considerandũ est quid illud sit qđ sit qđ sic velit. deinde qñtũ velit. et quo velit. Si qđ in totũ vult deus est. discernendũ est ei deinde qñtũ et quo velit. vtrũ usq; in cõtemptũ suiipsius. oĩaq; que sũt vel ee pñt. et hoc nõ tñ ex iudicio rationis. sed etiã ex affectu mentis. ut iã voluntas plus qĩ voluntas sit. ut amor sit. ut dilcõ sit ut cauitas sit sit vnitas spũs. Sic enĩ diligendus est deus. Magna enĩ voluntas ad deũ amor est. vnitas vero spũs tũ deo hõi sursũ cor habenti. pficientis in deũ voluntatis ẽ pfectio. tũ iã non solũmodo vult qđ deus vult. sed sic est nõ tñ affectus. sed et in affectu pfectus. ut non possit velle nisi qđ deus vult. Velle aũt qđ vult deus. hoc est iã deo simile ee. et hec hominis pfectio est similitudo dei. pfectã ãt nolle ee delinquẽ est. Et ideo huic pfectioni nutrienda est semp voluntas. amor ppagandus. voluntas cohibenda ne in aliena dissipetur. amor seruandus ne inquinet. Propter hoc ei solũ et creati sumus et viuimus. ut deo similes simus. Ad ymaginẽ enĩ dei creati sumus. **De illuminacõe mentis ad cõtemplacõẽ Capitulũ xxxiij.**

Nunc quidẽ ut legit abscondit luẽ sinit lumẽ clausũ in manibus et prerupit ei ut rursũ oriat. Dilecto enĩ dei vicissim lumẽ vultus dei ostendit sicut lumen clausũ in manibus patet et latet ad arbitriũ tenentis. ut per hoc qz qĩ in tñsitu vel in puncto videre ymittit exaudesant animus ad plenã possessionẽ luis eterni et hereditatẽ plene visionis dei. Cui ut ino testat aliquatenus id qđ ei deest. nõ nũqm quasi ptransiens gratia pstringit sensũ amantis. et eripit eũ sibi et rapit in dẽ pro modulo suo ad momentũ. idipm ostendens ei videndũ simili est. interĩ etiã et ipm effiat idipm. ut sit suo modo sicuti illud est. Vbi tũ didicerit quid inest inq; mundũ et mundũ reddit sibi et remittit ad mundanũ cor ad visionẽ dei. ad aptandũ aĩm ad similitudinẽ. ut si aliqñ rursũ admittatur sit purior adhuc ad videndũ. et stabilior ad fruendũ. Illuscq; enĩ se melius deprehendit modus hũane pfectionis. qĩ in luce vultus dei. in speculo diuine visionis. Vbi in die quia est plus et plus videns quid sibi deest. emẽdat in dei similitudine. qđq deliquit dissimilitudine. similitudine ei appropinquãs. a quo longe fãs est p dissimilitudinẽ. et sic expressiorem visionẽ expressior semp similitudo comitat. Impossibile quippe est videri summũ bonũ et non amari. nec non tñ amari qñtũ datũ fuerit videri. quousq; amor proficiat in aliquã similitudinẽ amoris illius qui deũ fecit silem hõi per hũiliacionẽ hũiane condicõis ut hoiem silem deo constituat p glorificacõẽ diuine pticipationis. Et tũc dulce est hõi cohumiliari sũme maiestati. cõpauperari filio dei. diuine sapiẽ conformari hoc sentienti in seipo qđ et in xpo ihu dño nro. Et hoc potissim amantẽ rapit in amabilem qđ ipse in semetipso est. quicqđ in eo amabile est qui est totũ qđ est. Cui bono amore ipsius boni sit se intendit plus affectus. ut non se inde revocet. donec vnũ vel vnus tũ eo spũs fuerit effectus. Quod tũ in eo fideliter fuerit pfectũ. iam solo mortalitatis huiusve lo diuidit ac differt a fãs sanctor. a sũma illa bãtitudine supcelestiũ. Cui tũ ãt iã in fide et spe eius quẽ amat fruit in consciã. iã qđ sup est vite huius tolerabilior prestolatã patiã. Et hoc est destinatũ solatiũ in mitius vnauit. hic finis hoc pmiũ. hec requies labor. consolacio doloz. Et ipsa est pfectio et vã hoĩs sapiã oẽs amplectens in se et continens virtutes non aliũde collectus sed naturaliter insitas sibi ad similitudinẽ illã dei qua est ipe quicqđ est. cui sicut deus est id qđ est. sic circa bonũ virtutis habitus bone voluntatis in bonã mentẽ sic consolidatus et affectus est. ut ex ardentissima boni incõmutabilis adiectione nullatenus iã valeat posse mutari ab eo qđ est. Cui enĩ fit circa hoiem dei assistẽcia illa dñi et sci sp'r'i regis nostri sapiens et pius animus per illuminantẽ et ad iuuantẽ gratiã in contẽplacõẽ summi boni.

ſpeculat̄ eciā regulas incōmutabilis vitatis. in q̄ntū ad eas ptingē meret̄ intellēū amoris et exinde formāt sibi modū cōuersacionis tuiusdā celestis et formā sānctis. Speculat̄ enī sūmā vitatē. et que ex ea vera sūt. sūmū bonū et que ex eo bona sunt. sūmā essenciā et que ex ea sunt. illi vitam. illi dantem. illi eternitati se conformās. in ipsas se ordinās. Ex quo cōtinuū et ouū virtutes sūt. atq; eaā ymago ipsius cōpotētis dei reformat̄i hoīe.

De ꝓparacōe rōdis ad dei visionē. Ca. Lxxv.

Tqudē de nōnullis que ad deū spectant fas est et possibile hoī racionē habentū aliq̄n cogitare et disquirē sicut de dulcedine bonitatis eius. de potēcia virtutis et alijs huiusmodi. Ipsū vō idipsū qđ est. id qđ est cogitare oīo nō pt. nisi q̄ntū ad hoc sensū illūnati amoris attingi pt. In quo esse mrīm nō morit̄. intellectus nō errat. amor non offenditur. Qui semp̄ querit̄ indubitanter inueniat̄. dulcissime inuenit̄. ut diligenā q̄erat. Hoc ergo ineffabile cū non nisi ꝛefabilit̄ videat̄ qui vult videre cor mūdet. q̄ a nulla corpis similitudīe dormienti. nulla corporea specie vigilanti. nulla racionis indagine. nisi mūdo corde humiliq̄ amantis pt videri vel apprehendi. Hec est facies dei quā nemo pt videre et mūdo viuē. hec est species qua ei qui contēplando suspirat oīs qui affectat diligē dīm deū suū in toto corde. ad qđ eciā non desinit exitare proximū suū si diligit eū sicut seipm. Ad qđ cū aliq̄n admittitur. in ipso luce vitalis indubitanter videt preuenientē gratiā. Cui inde repellit̄. in ipsa mētē sua. intelligit puritatē ei⁹ nō cōuenire ī mūdiciā suā. etsi amat flere dulce habet. et non sine multo gemitu cogit̄ redire in conscīaz suā. ad quod cogitandū oīo ipares sum⁹. sed agnoscit qđ amam⁹. et de quo digne nos non posse vel dicē vel cogitare confitem̄. et tū ut dicam⁹ ut cogitem⁹ amore ei⁹ vel amore amoris ei⁹ puocam̄ et unhiam̄. Cogitantis ergo est in oīb⁹ humiliare semetipm et gloriſicare in seipo dīm deū suū. in contēplacione dei vilescere sibi. in amore creatoris subiectū ee oī humane creature. exhibe corpus suū hostiā sanctā. viuentē deo placentē. racionabile obsequiū suū. Nec oīb⁹ aūt nō plus sapere q̄ oportet sape. sed sape ad sobrietatē. et sīm datā a deo mensurā fidei bona sua nō ponē in ore hoīm. sed celare in cella sua et recondē in conscīa. ut hūc q̄ tytulū in fronte velle semp̄ habeat. secretū meū michi. secretū meū michi. Amen. **De certa victoria eoꝝ qui pro deo militāt. Idē de laude noue militie ad milites tēpli. Ca. Lxxvi.**

Quū militie genus ortū nup̄ audit̄ in terra. et inexptū oīb⁹ seculis. q̄ gemino pie confluxu atq; insatiabilit̄ decertat̄. tū aduersus carnē et sanguinē tū contra spūalia nequicie in celestibz. Quid autē vel viuēs vel moriēs metuat. cui viuere xp̄s est. et mori lucrū. Gaude fortis athleta si vincis in dño. sed magis exulta et gloriare si morieris et iūgeris dño. Si beati qui in dño moriunt̄. multomagis qui pro dño moriunt̄. O vita secura. ubi pura conscīa. O vere sancta et nūm militia atq; a duplici illo periculo prorsus libera. quo id hoīm genus solet frequēter in militia scīi plerumq; ubi xp̄c nō est causa militandi. Quocirca nāz cōgrederis q̄ militis militia seculari. timendum oīo ne aut occidas hostem quidē in corpore. te vero in aīa. aut forte tu occidaris ab illo ī corpore simul et in aīa. Ex cordis nēpe affectu. nō belli euentu pensat̄ vel premiū. vel victoria xp̄iana. Si bona pugnandis causa fuerit. pugne exitus malus ee nō potēt. sicut nec bonū iudicabit̄ finis nisi causa non bona et intencio nō rēa precesserit. Si voluntate sua da vinis. Est autē qui nec vlasceudi zelo nec vincendi typo sed tm̄ euadendi remedio interficit hoīem. Sed nec hanc bonā diuersi victoriā. tū de duobz malis in corpore q̄ in aīa mori leuius sit. Non ait quia corpus occidit̄ et aīa moriti. sed aīa que peccauit ipsa morietur. Quis igit̄ finis finis ve secularis huius non dico milicie sed malicie. si et occisor letaliter peccat̄. et occisus eternaliter perit. **De eōdē militū scīarū ad milites xp̄i. Capitulū Lxxvij.**

O vos hic o milites tēpli stupendus error aut furor. tantis sūptibus ac laboribz militare. stipendijs vō nullis nisi aut mortis aut criminis. Opitis equos fericis. et pendulos q̄s nescio pānículos lorizis sup̄ induitis. Depictis hastas. clipeos et sellas. frena et calcaria

auro et argento irrationatus. et ñ tanta pō
pa pudendo fluore et īpudēta stupore ad
monē ꝓperatis. Militaria sūt hec insig
nia. an muliebria potius ornamēta. Nūquid forte hostilis mucro reuerebit auri.
gēmis p̄tect. seruā penetrare nō poterit.
Deniq; ipi sepius terriq; experimini tā
esse preapue nūaria preliāti. ut sit strēnuus īdustriusq; miles et arūspect⁹
sit ad se seruandū. et expedit⁹ ad disarmē
dū. et prōptus ad feriendū. Vos p̄ cont
riū in oculoꝝ grauamē ritu femineo
comā nutritis. longis ac profusis tami
sijs ꝓpria vobis vestimēta obuoluitis.
delicatas ac teneras manꝰ amplis et ir
rāsfluentibz manicis sepelitis. Nec aliud in
ter vos bella mouet. lites q; suscitat. nisi aut
irrationalis īmundic motus. aut īanis
glorie appetitus. aut terrene qualiscunq;
possessionis cupiditas. Talibz certe ex cau
sis neq; occidē neq; occūbere tutū est. Atque
ro milites xpi securi preliant ꝑ prelia dñi su
nequaq; metuentes aut de hostiū cede pūm
aut de sua nece punitū. q̄n quidē mors pro
xpō vel ferenda sit vel inferenda. Amicis in
q̄m xpi securus interimit. securior interit.
sibi prestat cū interit. xpō cū interimit. Nec
cū malefactorē occidit homicida. sed ut ita
dixerī malicida. et plane vindex et xpiā
noꝝ defensor reputat ꝑ. In morte pagani.
xpianꝰ gloriat ꝑ. quia xpc glorificat ꝑ. Nō q̄dē
vel pagani necandi essent. si quomō aliter
possent a nimia infestatione vel oppressiōe
fidelium cohiberi. Nunc autē melius est ut occi
dant ꝑ. q̄ certe relinquat ꝑ virgā pctōꝝ sup
sortē iustoꝝ. ne forte extendāt iusti ad iīqui
tatē manus suas. Quid enī ꝑ. Si p̄tereā
gladio oīō finis nō est xpiano. cui⁹ igit ꝑ pre
salvatoris contētos fore stipendijs suis mi
litibz indixit. et nō potius eis oēm militiā
interdixit ꝑ. Proinde dissipent ꝑ gentes que
bella volunt. et absidant ꝑ q̄ nos conturbāt
Exerat ꝑ gladius vterq; fidelium in cervices
īimicoꝝ. ad destruendā oēm altitudinē ex
tollentē se adūs⁹ sciaz dei. q̄ ē fides xpianoꝝ
neq; dicat gētes ubi est deus eoꝝ. De vita
Nunc ad militū templi. Ca. Lxxviij.
confusionē militū non plane deo ꝛ
dyabolo militandū dicam⁹ breuit

vitā et mores equitū xpi. quo palā fiat q̄n
tū ab īuicē differūt militia dei et militia
sēli. Viuūt enī in cōi sub vnius obedīa abs
q; vxoribz et liberis. et absq; oīi ꝓprio. Nul
lo tpe aut otiosi sedent. aut curiose vagant
sed semp dū nō p̄dicāt ne gratis panē come
dant. armoꝝ seu vestimētoꝝ vel sarcina vel
cūt. vel vetusta reficiūt. vel īordinata com
ponūt. et quecq; postremo famenda mīstri
volentes et cōis iudicat nūtus. Ꝑsona mi
cos mūne accipit ꝑ. meliori nō nobiliori defer
tur. Verbū insolens. opus īutile. risus īmo
deratus. murmur vel tenue susurriū. neq; q̄n
ubi deprehendit ꝑ īemendatū relinquitur.
Sectos et aleas detestant ꝑ. abhorrēt venacio
nē. Nec ludibria illa auiū rapina ut assolet
delectant ꝑ. Mimos et magos et fabulatores
sturriles q; cantilenas. atq; ludoꝝ spectacu
la tanq; vanitates et insanias falsas rej
ciūt et abhoīant ꝑ. Capillos tundent sic
entes unctu aplm ignominiā ee viro si
comā nutriat. Nūquā compti. turo lotu
magis autē neglecto crine hispidi. puluē
sedi. loricā et crumate fusci. Porro īmine
te bello. intus fide. foris ferro nō auro se
muniūt. quatinꝰ armati et nō ornati
hostibz metū incutiāt. nō auaritiā ꝓuo
cent. Equos habere cupiūt fortes et velo
ces. non tm̄ coloratos aut phaleratos. pul
chros. nō quippe nō pompā. victoriā sed nō glori
ā cogitātes. et studētes magis ee formidi
ni q̄m āmiratiōni. Ad ubi ventū fuerit ad
certamē tūc demū pristina leuitate depos
ta tanq; si dicerent. nōne qui oderūt te dilē
xerūt. et sup īimicos tuos tabescebā. ut ru
uerunt in adiutoriū. hostes velut oues repulī
tes. quia nō de suis viribz p̄sumē nouerāt.
sed de virtute dei sabaoth victoriā sperē.
tes. Quia fatale ee confidūt iuxta machabei sen
tenciā concludi multos in manꝰ paucoꝝ.
quia nō in multitudine exercitus ē victo
ria belli. sed de celo fortitudo est. Ita miro
quodā et singulari modo terrūt ꝑ et agnis
mitiores. et leonibz ferociores. quibz ner de
est monachi mansuetudo nec militis forti
tudo. De qua re quid dicendū. nisi q̄a a do
mino fīm est istud. et est mirabile in oc
lis nr̄is. Tales sibi elegit deus et collegit a
finibz terre mīstros ex fortissimis isr̄l. qui

veri lāulū salomonis id est sepulchrū vigi lanť fideliterq; custodiāt. oēs tenētes gla dios et ad bella doctissimi. Vita xpi viuē di mī regula fuit. mors a morte redēpuo. vita quidē laboriosa sed mors ꝓiosa. vita q; vō admodū nāturia. Quid enī xpi pro desse potūt siue mors nequiť viuenti. siue vita dāpnabiliť morienti. Hūc aūt qa v trūq; nobis ꝓfť nāturiū erat. et pie viuere et securē mori. et viuendo viuere docuit. et morte moriendo securā reddidit. Corde enī tredidit ad iusticiā. ore aūt cōfessio fit ad salutē. Quisquis igit verbū in ore habz et in corde nō habet aut dolosus ē aut ina nis. Qui vō in corde et nō in ore. a' stupbus est aut timidus. Actor. Per aūt ad pīs de dictis bti bernardi clarevallensis sufficiāt

Explicīūt flores bti bernardi abbatis.

Explicit liber xxix^us speculi historialis.

Sequit' contīnēcia libri xxx^i. .xlix.

Xtitesimꝰ liber continet historiā lvij. annoꝝ per successiones qtu or imperatoꝝ. videlicet frederici p mi. henrici sexti. philippi secūdi et ottonis quarti. Int' hec quoq; continet origine ac mores et actus quosdā tartarioꝝ ppli. et paucos flores opusculoꝝ helinandi. Habet autē capitula C.xlviij.

De impio frederici primi et petro lum bardo et comestore. Ca. i

De quibusdā inadentibz illiꝰ tpis. ij

De adriano pp et theobaldo cātuariēn iij

Miracula btē marie de rupe amatois. iiij.

Item alia de eodem v.

De nouatio asteracēn tēptato a sathana. vi

De visionibz quibz per beatā vīgīez cōsōlāť vij

De visione paradisi viij De visione īferni. ix

De reditu aīe illius ad corpus x.

De frē xpiano heremita gustinensi xi.

De tūsitu eiꝰ ad ordinē asteracēn xij.

De ortu philippi regis francoꝝ a pre ludouico et de sīa hyldegarde xiij.

De aduentu sci thome cantuariēn in fra cia ad papā alexandrū xiiij.

Qualiť a pp möchale hñtū impetrauit. xv.

De rabie lupoꝝ in pago ruthenensi xvi.

De henrico minore rege anglie. et mag no terremotu. xvij.

De vita sci thome cātuariensis. xviij.

Qualiť in causa sua cont' regē anglie ob De martirio suo xx. tinuit. xix

De roberto ꝓposito de arca et quibusdā alijs. xxi. regis xxij

De bonis ijdem regnū philippi francorū De esca muliere alpnde. xxiij.

De hostia sacra quā in specie carnis vi dit et de quibusdā alijs xxiiij.

De vlcione ipsius regis in iudeos. xxv.

De vltione eiusdē in cotarellos xxvi

De pace int' regē arragonū et comitē sā egidij miraculose facta. xxvij

De scō petro clarevallensi et boīs eius De eodem. xxix. ijdem. xxviij.

Qualiť frīs est abbas vallis regis et post ignitā quid ibi egerit. xxx.

Qualiť frīs est abbas clarevallis. et quid ibi egerit. xxxi morte ipsius xxxij.

Item de quibusdā gestis ac dās eiꝰ in De hugone abbate bonevallis. xxxiij.

Item de gestis eiꝰ cont' demones. xxxiiij

De hijs que gessit circa morientes xxxv.

De hijs que gessit circa viuentes. xxxvi.

De dissensione et pace inter regē fracoꝝ et comitē flandrie xxxvij xxxviij

De suscursu terre sce misso a philippo rege De quibusdā inadentibz eiꝰdē tpis. xxxix

De abbate ioachim et quibusdā alijs. xl

De mendacio astrologoꝝ et vanitate hiꝰ

De dissensione int' regē fra trionū xli. ce et anglie et castri radulphi obsidioē xlij

De amissione scē crucis. xliij.

De ortu filij ludouici filij philippi et cap tione thesim. xliiij. tonū xlv

De cruasignatioē duoꝝ regū et aliorū mul

De ruptione federis int' reges per comitē richardū xlvi xlvij captione turonis

De dissensione eiusdē comitis a pre et

De obitu regis henrici et ijdem richardi et quibusdā alijs xlviij to eiꝰ. xlix

De ordinatione regni philippi et testamē

De tūsfretatioē duoꝝ regū ad achon. l.

De morte frederici impatoris et itinere tūsmarino et successioē henrici rē li.

De deditione vrbis achon et reditu phi lippi regis. lij. lij.

De iudeis apud bituā cōbustis. et de scō wilhelmo pbito. et falso rumoe arsatidaꝝ.

De reditu regis richardi in angliā et electi
one henrici in regē ihrlm liiij
De scdo cōiugio philippi regis et de qui
busdā euentibz. lv ſ tate mirabili. lvi.
De guerra duor regū adinuicē et de tēpes
De alternacioē treuge et guarre int du
Qualit rex philippus ce Los reges lvij
pit gisortiū. et de morte mauricij epi lviij.
De morte henrici impatoris et exaltacōe
ottonis. et predicacōe mgri fulcoius cum
De quibusdā euentibz ad Isocijs lix
mirandis et pugna duor regū lx
De philippo impatore et petro capuensi
legato et morte regis richardi. lxi
De scō wilhelmo bituricensi archiepo lxij.
De petro corbonensi et interdcō francie et
repudiacione in geburgis regine lxiij
Qualit barones francie pperātes ad trā
scām cōstātinopoli applicuert. lxiiij.
Qualit vrbs capta ē a francis et venecia
nis. et balduinus impator elcus lxv.
De pace int duos reges et nupcijs ludouici
et legato octauiano et recōciliacōe īgeburgis.
De filijs philippi regis ex maria su Lxvi
pinducta. et itata discordia īt reges. lxvij
De municioībz captis a rege philippo in
aquitania et normānia. lxviij. ſ lxix.
De īterfectioē dauid indie regis a tartaris
De rabbanata mōcho nestorino. lxx.
De exteriori qualitate tartaror. lxxi
De cultu ac ritu religioīs eor. lxxij.
De legibus ac statutis eor. lxxiij.
De impietate ipsor et supbia. lxxiiij.
De ipsor cupiditate et auaricia. lxxv.
De effrenacioē ipsor et luxuria. lxxvi.
De crudelitate ipsor et fallacia. lxxvij.
De victu eorum. lxxviij.
De habitu eorum. lxxix
Qualit in pugna se habent. lxxx.
Qualit regionē īuadē solent. lxxxi.
Qualit municioēs obsident. lxxxij.
Qualit erga captos vel deditos se hnt lxx
De sclauis eor. lxxxiiij Lxiij
De mulieribz eorū. lxxxv.
De morte ac sepultura eor. lxxxvi
De nacionibz quas tartari post necem
dnī sui subiugarunt. lxxxvij.
Qualiter choraminos destruentes fu
gauerūt. lxxxviij.

De destructioē psarū. lxxxix.
Qualit alexius cōstātinopolitanus īpe
riū p francos recupauit. et rex philippus
normāniā et pictauiā subiugauit. xc.
De morculpho impatore et ignominioso
eius fine. xci.
De balduino et henrico īpatoribz cōstan
tinopol. et quibusdā francor et alemānor
gestis. xcij.
De legacione duodecī abbatū cont albi
genses. et didaco scō epo. xciij
De origine ac studijs sci dominici. xciiij
Qualit habitū regularē suscepit et hospi
tē suū ab heresi cōuertit. xcv
Qualit eius libellus ab igne ter illesus
exiuit. xcvi. ſ xcvij
De scō francisco et eius cōuersioīs pmordio
De paciā eiusdē et nuditate et hūilitate.
De multiplicacōe frm minor ac Lxcviij
regula et predicacōe eor. xcix.
De quibusdā incidentibz illius tpis. C.
De nece philippi impatoris et gualonis. Ci
De dissenciōe epor aurelianensiū et au
tisiodorensiū a rege philippo Cij
De pegrinacioē nror cont terrā albi
genciū et obitu sci didaci epi. Ciij ſ Ciiij
De constanti predicacōe et caritate sci dnici
De scā ipsius ipocrisi Cv.
De coronacioē ottonis impatoris et eius
depositione Cvi
De amalrico heresiarcha et sequacibz
eius cōbustis. C.vij ſ Cviij
De domno helinando mōcho et eius scptis
De illo appollinis oraculo gnothosolitos
id est nosce teipm Cix.
De cognicioē exterioris hoīs C.x.
De cognicioē interioris hoīs qntū ad spe
ciem naturalē Cxi.
De cognicioē eiusdē quantū ad speciē ar
bitrariam. Cxij.
De septē similitudinibz aīe ad deū. et pri
mo de tribus primis. Cxiij.
De quatuor vltimis. Cxiiij.
De cognicioē hūani corporis. Cxv.
Adhuc de miseria eiusdē. Cxvi
Adhuc de cognicioē hoīs. et animabus
post mortē apparentibz. Cxvij ſ Cxviij
Exemplū ad hoc de familia hellikini.
Iterū exemplū ad idem. Cxix.

Adhuc de eodem tex. ſcxxi
De constituendo rege et pde moribz eius cxxij
De sapia vel studio eius cxxiij.
De humilitate eius et pietate. cxxiiij.
De ipsius equitate cxxiiij. ſcxxv.
De pmio regalis iustitie in pō et hered
De quatuor pnapibz nāarijs. et corpore reipublice cxxvi
De veneratia dei et cultu sui cxxvij.
De officialiū disciplina cxxviij
De publicis exactoribz et eoz violentia.
De equitate iudicij cxxx. Lcxxix
De militū electione et eoz officio. cxxxi.
Quod obedire debeant principi sed magis deo. cxxxij
De mutuo affectu pncipis et subditoz. cxx ſcxxxiij
Planctus amici lapsi a statu mōthali cxx
Deprehensio eiusdē. cxxxv. Lxxxiij
Quod viaū ipsius labentis fuit. non ordinis a quo cecidit. cxxxvi. ſcxxxvij
Inductio exemploz ad ordinē tolerandū
Quod ipe ordo sit portabilis omnibz ifirmis et fortibz. cxxxviij.
Admoniao lapsi ut resurgat. cxxxix.
De considaone que penitenciā puocat cxl
De mala consuetudine abolenda. cxli.
De fomentis libidinis subtrahendis. et primo de orao. segniae. sompno. carne feta cxlij
De vino et prospicite. cxliij.
De ludo et carmine et forma et puero cxl
Quod ab hijs omibz refugiū sit Luiij
vita claustralis. cxlv.
Quod post votū vite claustralis nulla iam pateat alia. cxlvi. ſcxlvij
De differencia vota solempnis et siplicis
Quod tpe sā benedicti non mutabāt habitū secularē nouitij. cxlviij

Explicit tabula capituloz libri seqntis.

Incipit liber tricesimus speculi hystorialis

De impio frederia primi et petro lōbardo et comestore. Ex cronicis. Cap primū.

Anno dñi ut dām ē ay. c. liij°. mūdi vero qnto millesiō. c. xvi° fre dericus īperat ne pos con radi pre decessoris eius. impauit autē annis xxxvij. huiꝰ tē poribz francoz rex ludouicus regnabat pī regis philippi. sub quo saluet ludouico flo uit magr petrus lumbardus parisiensis epūs. Actor. Hic libū sentenaaz qui nūc in scolis theologie publice legit. laboriosū certe opus ex multoz pīm sanctoz dās vti liter cōpilauit. Sed et maiores tyloſas psal terij et epl'az paulī. silr ex multoz dās col legit et ordinauit. Idem etiā quosdā sermones vtales cōposiut. Cuius idem tps estimo floruisse magrīm petrū comestorē qui sco lasticā hystoriā cōposiut. saluq hystoriā sacre scripture breuit et vtilit proseqns. et diffusius tractantes in plerisq locis prudenr exponēs. insup et quedā incidentia ex hystoriis iosephi iudei et quoruūdā gentiliū locis cōgruis inserens. Nōnulla etiā opuscula alia edidit. et hos versus in laudē bte virginis eleganter cōposiut. Versus de btā virgine

Si fieri posset. ꝙ arene pulvis et vnde
Vndaz gutte. rosa gēme. lilia flāme.
Ethera telucle. nix grando seros vteraz.
Ventoz penne. volucrū pecudū gen̄ oīe.
Siluaz rami frondes auuū quoq pēne.
Ros gramē stelle. pisces angues et ariste.
Et lapides mōtes. cōualles tra dracones.
Lingue cūcta forent. mīme depme posset.
Que sis vel qnta. virgo regina ꝙ Alma.
Que tua sit pietas. nec līa nec dabit etas.

De quibusdā incidentibz illi tpis. Cronographi. Caplin. ij.

Anno impij fredevia primo rex francoz ludouicus cū nimio exercitu normānie fiēs aggressus castrū vernon in dedicionē recepit. Interī dux normānie in anglia cōtra regē stephanū fortiter agens. tandē cū

eo pacē fecit. ita ut viuente rege post eū
secundo in anglia mortuo fuccedat. ¶Ciues
metenses cū vicinis militibz congrediūt
vincunt. et pereūt ex eis plus q̄ duo milia
¶Rex ihero solimox regni integritate potit
ascalonē palestine capit post longū obsi
dionē. non sine graui dāpno. et multa su
orū profligatione tandē cepit. Fert aūt qa
cū plures ex militibz templi q̄ cautiorem se
posse cape putabant ingressi et mox trucidati a paganis fuissent. ceteri obsessores
ante trucē dñi se prostrauerūt. et diuinū
adiutoriū cū multis supplicationibz īplora
uerūt. et mox exaudiri meruerūt. Illā ciui
tatenses diuina vtute exterriti. cū se nō pos
se vltra resistē sensissent vrbē xpianis tradi
derūt cū suis abire p̄missi. ¶Deinde meo
vie b̄nardus abbas clarevall' p̄claros ac
tus et multox nouox lustra. post multa fun
data mōsteria et plūma miraculox signa
exhibita. bēo fine quieuit. Ex cuius discipul'
cū plures ad episcopatū siue ad archiepis
copatū vel etiā ad papatū promoti fuerūt.
ipse tū nūq̄ epūs vel archiepūs esse voluit
licet elāis atq; īuitatus et multotiēs et ml'
tis in locis. ¶Vir religiosus walterus laudu
nensis epūs multox ciuitatū fundator abbatiax
migrauit ad dñm. et p̄monstranti sepelit.
ubi quondā pro xpo pauperrimus sūp sit hyemū.
Cui successit galterus laudunensis decan⁹.
¶In burgundia fit terremotus ter in noc
te vna. multaq; ruūt edificia. ¶Anno seq̄n
ti ludouicus rex francox. henricū ducē nor
mānie ad pacē recepit. Qui in breui rege
stephano mortuo angliā intrat. et regni i
tegritate potitus pacē antiquā reformat.
¶Eodē anno p̄nceps vtilis et strēnu⁹ ac actiz
clarus rex sicilie rogerius post insignes de sar
racenis victorias atq; terras occupatas obyt.
nec nō inferiorē se guilhelmū regni ac vic
toriax successorē reliquit. ¶Robertus de be
tua vir omni plen⁹ nequa. nepotū suox ma
tra ingressus. dolose tyrānidē exercet in tra.
Qui spū zelotipie etiā suaensis quēdā hoiez
sinū satis fidelē cū alio vxo et alia muliere
intra domū caulā cōburendos iubet includi
Illu vō instar antiquox trium puerox domo
ardente. et flāma sup capita eox in modū
lucide nubis volitante illesi p̄māserūt. Ex

foras egressos cū p̄sequeret iniquus ille mīs
ter cui dñs suus hoc facinus īiunxerat. et e
naginato stati gladio vnū ex eis ferire
voluisset. repēte quedā inuisibilis p̄sona re
tro eū p coronā capitis apprehendit. et cum
eq̄ cui sedebat in terrā p̄cipitē dedit. vñ
et mox ad scām iacobū se iturū spospondit
Sed et illi quos p̄pria cōseruauit innocentia.
gratiā dei nō in vacuū recipientes vitā su
am melius mutauerūt. ¶Obiit papa a
nastasius. et epūs albanensis nycolaus an
glicus papa fit adrianus. ¶Luna passa est e
clipsim xi kl' iunij. in posteriorib; ptib; ge
minox. ¶Hoc anno ludouicus rex francox
filiā imperatoris hyspanie moribz feminā
p̄cipuā accepit aurelianis in vxorē. ibi
q; nuptijs q̄ solēpnit' celebratis ab hugone
senon archiepō vncta est in reginā. De adri
ano pp. et theobaldo cātuariēn. Helymandus
Cap. iij

Fuit adriano pape filiarius et ipē angli
cus natione. qui de eodē adriano
talia refert. Audiui papā adrianū talia
dicentē. q; romano pōtifice nemo miser
bilior est. cōditioē eius nulla miseriox. fa
tebat enī se in eadē sede tantis miserias i
uenisse. ut fm̄ collatioē p̄nti. tota pre
dens amaritudo iocunditas et felicitas fue
rit. Spinosā dicebat cathedrā romani pō
tificis. in tm̄ acutissimis usq; quaq; consertā
aculeis. tantaq; molis. ut robustissimos pre
mat. terat et cōminuat humeros. Coronā
et frigiū clara merito videri. q̄m nigra si
cut in claustro bti rufi apud valentiā pe
nitus latuisse. q̄ tantis intrasse angustiis.
nisi quia diuine dispensatioi reluctari nō
audet. Hoc etiā m̄ sepissime adiecit. q; ni de
gradu in gradū a claustrali clerico p̄ oīa
officia in sūmū pontificē ascendisset. nūq̄
vnq̄ felicitatis ad tūquille quietis vite p̄ori
adiectū est ab ascensu. Et ut verbis ei⁹ vtar
in īcude mḡt et malleo semp dilatauit me
dns. Sed nūt oneri qd infirmitati mee īpo
sui si placet supponat dexterā. q̄m nī īpor
tabile est. Nōne miseria dignus ē q̄ p̄ro tā
ta pugnat miseria. Sit ditissim⁹ q̄ elatus
est. seq̄nti die pauper erit. et infinitus fere ce
ditoribz tenebit obligatus. Ambire ergo ad

sūmū pontificū et nō sine fraterno sangui
ne ad illud ascendē est romulo succedē in
parricidijs nō petro in pascendis ouibus.
Bene ergo dicit nō tam nūcupatiue q̄ sub
stantiue sūmꝰ pontifex seruus seruoꝝ. Ser
uat enī seruis auaritie id est romanis ne
cesse est. adeo ut nisi seruiciū fiat ā expon
tifex ā cesromanꝰ. Florebat hoc tpe theo
baldus cantuariēn archiep̄s de becc̄ensi
mōstio assūptus. vir per oīa laudabilis
et magnificus. et tā in secularibz q̄ ecc̄as
ticis negocijs experiētissimꝰ. Thomas ar
chidiaconꝰ cantuariēn per industriā ar
chiep̄i theobaldi. fuit est regis henrici
cancellarius. Anno dñi q̄ cluꝰ signū
crucis apparuit in luna. Albericus miles
beluacēn pro fide xp̄i martiriū passus est.
In ptibz saxonie sc̄monialis elyzabet mi
rabiles visiones vidit. int̄ quas ecc̄a ange
lus ei familiaris libꝝ qui dicit viarū dei
āūciauit. et etiā die tūsfiguris sacrosancti
corpis bēatissime virḡis in celū demōstrauit
sicut in loco congruo supius narratū est.
Fredericus impator mediolanū fere p an
nos septē obsedit ac destruxit. Anno seq̄n
ti nonas septembris tres lune vise sūt et in
media signū crucis. Anno seq̄nti filia lu
dowici regis francoꝝ datur filio henrici
regis angloꝝ. ut pax int̄ eos firmet̄. An
no seq̄nti nonas septēbris tres soles visi
sunt in pte occidentali. sed duobz paulatī
deficientibz sol diei qui medius erat vemā
sit usq; ad occasū. Anno eodē scilis q̄. cluꝰ
ab incarnatōe dñi adrianꝰ pp̄ obijt eoq;
mortuo frā est in ecclia romana maxima
turbatio. Cardinales ei adūnicē diuisi duos
elegerūt sibi pōtifices. rollandū scilicet can
cellariū qui alexander pp̄ dictus ē. et octa
uianū girardi scismate ecclesiā dei disrū
pētes. vnde pceres diūsarū regionū tur
bati sūt. Quidā vni. quidā vō alti adhese
runt. Impator enī romanꝰ cū suis epīs oc
tauiano. qui a sibi fauentibz pp̄ victor acla
matus est. cessit. Rex vō francoꝝ ludouicus
et rex anglie henricꝰ cū suis alexandrū
in prēin et dñm susceperūt. Anno seq̄n
ti fit eclipsis lune. et mortuꝰ regina francie
uxor regis ludouici filia impatoris hispa
nie. femina vite laudabilis et actibz clara.
ac moribz ornata. Rex vō duxit uxorē
adelā. comitis theobaldi filiā. Quā poste
a predatis hugo senonēn archiep̄s uxorit
parisius in regiā. Huiꝰ ārt tpis sūt mira
cula bēe marie de rupe amatoris. Miracu
la bēe marie de rupe amatoris. Ex mariali.

Adolescēs quidā ciuis lugduni
gallie per rodanū remigrabat.
naui vino referta. ecclē bēe marie
de rochemador conferti. Hic videns nauē
periculū. et nec arte nec viribz procellis ir
ruentibz resistendū. intencioēq; sua cōuer
tit ad orandū. Cumq; bēatam virginē mari
am multis precibz rogauet. ecce nauis nō
modico fragore feō sub vndis latuit. et q̄n
tū quater balista iacit pt̄ inferius euectu
profundū fluūs tenuit. Inde pietate mi
sericordissimē dñe ad superiores auras reuec
ta. sine lesione hoīm. sine dāpno rerū
venaliū. sine q̄ntalibet vini effusione
cū omni sicritate apparuerūt oīa. In ar
gumentū ergo miraculi tā ipse q̄ alius
qui cū eo discrimē huius mortis subierat.
pelliciā et pallia mōstrātes in quibz nichil
ādaduertebat̄ extitisse madidi. laudabāt
oīm reginā et dñam. Mulier de gothoꝝ
ptibz suscepto virili semine xxx̄ mensibus
grauida. cotidie fetū nō enixa pturiebat.
Hec vnica parentū suoꝝ extiterat. qui cō
flebant̄ assidue. quasi iā mortuā filiam
lugentes. Cū enī quenis mulier certo tpe
pariens in foribz habeat mortē. quid dolo
ris illā putem̄ passā tanto tpe pturiētē.
Sane pntes eius misericordē dei matrem
mariā ad misericordiā mouē nitebant̄. sa
centes q̄ oratio denotā celos penetrat. Ap
to itaq; celitus vmbilico. contr̄ naturā pu
er diu mortuus et iā putridus frustatim
extractus est. In bertholdi curia gher
berta cū q̄nq; filijs habitabat. Quoꝝ iu
nior sup̄ caput in talatho portans panē
venalē in tpe nouarū frugū nondū matu
rum messe. quendā sibi notū procul a villa
in medio satoꝝ habuit obuiū multiplice
trimīe uretitū. Hic dolose cernēs iuuenē
tui familiaris extitisse muto mutū. blandi
tijs asē ducto cultellū extorsit. et humi vio

lenter prostratū iugulauit. pelliciula tñ a posterioi remanente illesa. Vt ille moriēs virginē virginū voluebat in corde quā voce promere nō poterat. Recedente homi cida nequā tū spolijs adhuc palpitās. ecce maria dña quedā tū mirifico decore circūamicta varietate morienti astitit. tū putrē a trunco seiunctū demulcendo et ppa manu signando materno affatū tangēs loco priori restituit. et stillicidiū sanguis sīstitit. Itaq; ab itinerantibz iuentus est. et cū lamento suoz ad domū relatus. vulnera q; resutus in breui sanatus est. Veruptamē ad huius mēoriā facti vox eius tanta pmā sit et tantrices in gutte quo aduixit. Ma lignus autē spūs tm corpe et spū pphanā homicida seruierat pro sceleribz suis vitē redditurus eū in villa dā reduxit. Q̄ cū leonibz pnoctās et cū aleatoribz ludens o perā dabat vanitati. Quod presepti inuctis matri in spū revelatū est. Qua denūciāte filijs deliramēta putabāt. burgētes tm eū tenuerūt et regi reddiderūt. Qui iussit eū suspendi. Inuctis vō viuificatrici sue gratias redditurus ad ecclām de rocha madoz veit. tantrices protulit et oībz rem nunotuit. Item alia de eadem. Caplm. v.

Tempe belli regis arrogonēn et comitis tolosani raimūdus qui dā presbr ad alimentū montis pessulanensiū per mare frumentū ducē conabat. Pmissu vō dei celo nube tecto ventus tū tēpestate obortus intentabat naufragiū. nec vllū imminebat subtfugiū. Orantibz illis et manū ad alta tendentibz stelle maris dñe de rocha madoz singultibz et clamoribz piter misericordiā īplorabāt. Nec mora nauis e pedibz eoz elapsa maris interiora tenuit. ipi quoq; sibi adherentes in modiū globi in medijs pstiterūt vndis. Tūc quidē fluctuantes meatus naturales ne subintraret vnda tenuis pro posse stringebāt. Ora nō relaxabāt eo q; viuentes collotenus et alacris texerat eos fluctus. Et ecce maria virgo celebris et per oīa laudabilis nauē ab ymo reductū sub pedibz eoz restituit plenā tū aqua. atq; ad litus tranquille et sine regimīe pduxit. Veruptū pusq; por tū teneret nimio frigore rigidi totis q; artubz īmobiles orauert. ut calefierēt et extuditi sunt. Vlā amplius q; igne materiali. calore spūs sā intrius et extrius ignei fū st. Quidā petrigoricēn pagi iherosolimā pegrinaḡ aditi. cetēaq; sanctoz limina vsitauit. Tandē ad ecclesiā bte marie de rothemadoz que a ciuitate sua parū distabat veit. Videns q; tot ymagines cereas et cetā que nō viderat in valle iosaphat in assūptionis ecclia. nec in alijs q; plūmis et honestis bte virgini dedicatis. nō eis fidē adhibuit. nec a pegrinis allata sed fraudulenter a domesticis imposita asseruit. Recedens q; ad pria hijs argumētis falsificare nitebat. qd de basilica illa gialiter actū dicebat. Inde fum est ut ad vindictam malor. laudē vō bonor totis plecteretur artubus. fieretq; contractus. Tūc ad se reuersus cū diu āplius q; duobz mensibz egritudiē multatus eet pria ductus qñ scām basilicā blasphemiā protulisset. venia precabat. et q ecclia de rachem adorata per mariā mrez dñi virtutibz decorata esset ac sublimata publice fatebatur. In hac confessiōe ac firma deuotōe solidatis nervis. membroz cōpage reformata surrexit sanus et fortis. De nouiter assertum. Welymād. Ca

Tensi tēptato a sathana. Helymād. Ca

O tpe fuit in anglia vir quidā vi magnar virtū corpis. et pp illas vires magnū nōis. Hic post multa peccata reprehensus a sua conscīa. pposuit ire iherosolimā ut ibi vires suas expenderet in seruicio dei. iuxt illud. fortitudiez meā ad te custodiā. Et de hoc voto consuluit abbatē quendā cisterciensis ordis. cui psuasit ei ut crucē religiois acciperet. et ad celestē ihrlm ppergeret. Et fecit sic. Et cepit esse valde feruens in religione. Postea tptatus a sathana mutauit ppositū. et ppo suit se corpalit iturū ihrlm sicut pius voluerat. Sed quia abbas tūc pīus nō eā dilatit recessionē cōtr suā voluntatē usq; in crastinū. Eadē nocte cū de nouo ad lectū suū rediret. vidit sup quandam trabē dormitorij demonē sedentē in specie symie. et cepit cogitare q; diabolus esset

ſtuia in illo ordine tales beſtie nō nutriūt
Dyabol⁹ nūt ſe ſentiens cognitū deſilyt de
trabe ſup illū. et verb⁹auit tā fortit qđ
ſanguis de nar̄ibz eius et ore exibat. et
hoc fēo euanuit. Illo clamāte frēs exa
tati ſūt. et videntes illū nouicīū tā grauit
leſū pertransierūt in infirmitoriū. Qui ta
cuit exſenſis tribz diebz in lēo ſuo. et vide
bat² magis mortuus q̄ viuus. aptisq; o
culis nichil videbat. Qui tū ita iacēt ap
paruit ei b⁹ūs bñdictus dicens. Bñdicite
Et ille. dñe. Queſiuit q; dicens. Quis es
tu dñe. Ego ſū inquit fr̄ bñdictus. ſequere me.

De viſionibz quibz p beatā virginē confor

Secutus eſt eū tatus eſt. Ca. vij
in ſpū et ceperūt aſcendē ſubliōs
gradus. Et erant in ſingulis gra
dibus duo dēones qui intentabāt aſcendē
tes. et in ſingulis gradibz p̄uicabāt illū
nouicīū. Qui defatigatq; ab ictibz demonū
vix iā ſequi poterat ductorē ſuū. Reſpici
ens autē poſt ſe ſcūs bened⁹ posuit ma
nū ſuā ſup caput nouicij et cōfortauit eū.
Poſt illos gradus aſcenſos vidit nouicius
lociī magne claritatis et viriditatis īvegi
one puri etherei. Et vidit ibi capellā in
aere pendentē tā parnā ut mirar̄et² ad
quid tā pua capella fēri ēat. Ad quē ſcūs
bñdictus. Nolu mirari opa dei. q̄ ſolus fab
rationē opm ſuor̄. Intrans autē ſcūs bñ
dictus iuſſit nouicīū ſtare poſt oſtiū. Ibi e
rant quida candidator̄ greḡ ſedens in circu
itu interior capelle. et ſedebat int² eos mi
rie reſplendēs ſicut ſol int² ſtellas. Ad quā
accedēs ſcūs bñdictus ait. Bñdicite. At illa.
Dñe. Dña inq̄t ecce nouicius quē addux iſti
ſtis. Et illa. Frater illū cōrā me vēire. q̄
cū accēſſiſſet. dixit ad eū dña. Vis morari i
domo mea mecū ad ſeruiendū m̄i ſicut pro
miſiſti. At. Cui dña. Ergo inquit mura
m̄ ſup illud altare. et vone q̄ ſeruies m̄i
ſemp. et opa dñi facies et cuſtodies. Qui
cū iuraſſet dixit dña mea ad ſcm bñdictū
Redimite eū vñ addux iſtis. Cui ſcūs bene
dictus posuit eū poſt oſtiū dicēs. Aſpice
diligēt et retine firmit² qđ viſur⁹ es. qa
vtile erit tibi hec vidiſſe. Tunc ſcūs bene
dict⁹ accepit peluī et linteo p̄unxit ſe
et dedit peluī dñe nr̄e. et illa cepit laua
re pedes oīm ibi ſedentiū per ordinē. et ſcūs
benedict⁹ poſt eā exigebat flexis genibus.
Facto illo mandato ſcūs benedict⁹ reduxit
nouicīū per loca florida et delectabilia. et ſua
uit² redolentia. Et ecce multitudo mōchor̄
et nouitior̄ occurrer̄t eis. ex quibz quida
pulchras coronas habebāt in capitibz ſuis.
alij nondū habebant in capitibz ſed cū fidu
cia exp⁹tabāt. Int² quos erat quidā mōchus
qui per ſignū petijt a ſancto bñdicto licentiā
loquendi cū illo nouicio et accepit. Qua ac
cepta dixit ad nouicīū. Frater gunteline
ego fui mōchus de domo tua. Precor ut di
cas abbati tuo et meo ex pte mea. q̄ frat²
matheus quondā mōch⁹ ſuus mandat ei
ut corrigat ſollicitius q̄ ſe habeat q̄ hucuſq;
habuit cuſtodiendo ordinē ſuū. Hijs inter
ſignis credat. q̄ cū ego migrauer̄ de corpe
vidi quandā coronā dñdentē de celo quā
putauu meā fore. ſed data eſt cuidā mō
cho qui ant me mortuus eſt. Pro qua re cō
triſtatus fui īnudens bono finis mei. de
qua re eidē abbati confeſſionē feci et peni
tui. Ceptm admoneo ut in p̄poſito tuo p
maneas humilis et obediēs et honores fugi
ens et tuā p̄pua voluntatē nūq̄ faceres
delecteris. et semp deū timeas. **De viſione**

Poſt hec verba ſcūs benedict⁹ **paradiſi**
iuſſit ſcō raphaeli ut duc̄et . viij
nouicīū quo ducendus ēat. Tunc
ſcūs raphael duxit eū in paradiſū. Et cum
appropiquarent vidit nouici⁹ ciuitatē q̄n
dā ex auro cuius porta ūmense pulchritudi
nis erat. Quā cū mirar̄et² angelus muſit
eū int² portā. et vidit int² paradiſū herbas
et arbores pulcherrimas et aues cātantes.
Sub vna arbore erat fons limpidiſſimus
cuius riui per mediā ciuitatē fluebāt. Cuiq;
nouici⁹ vellet pauſare iuxta fontē duxit
eū angelus ad aliā arborē mire altitudi
nis et pulchritudis. Dubter quā ēat homo
pulcherrim⁹ et pregrandis ſtature quaſi
gygas veſtitus veſte diuſor̄ color̄ a pedi
bz uſq; ad pectus. Hic eſt inq̄t angel⁹ pa
humani gnis protoplauſtus adā. p ſangui
nē ihu xpi filij dei redēptus. Veſtimentū
eius eſt veſtis illa glorie q̄ ſpoliauit eū hu
mani gnis iniquitas per trāſgreſſionē diui
ni mandati. Ab abel filio ſuo p̄mo iuſto

cepit ipe retupare veste sua per bona opa filioz suoz et filiaz. Qñ totus vestitꝰ erit erit sꝛz numerꝰ cōsūmatus. et finē habebit seculū De visione inferni. Caplm. ix.

Post hec venerūt angelus et nouicius ad regionē vmbre mortis et terrā tenebrosā. et vidit nouicius sī turres horribiles. et putauit qꝫ ibi esset infernꝰ. sed angelus dixit. non est. Ille aūt turres sūt tumuli infernales. per quos fumꝰ et flāma ignis eterni exeunt. Post hꝫ vident hoīem in ardente cathedra sedentē. ante quē stabāt sī pulchre femine q̄ tenebant teneos ardētes quos impīgebāt in facie eius et in os et retrahebāt sīl ardentes per eius interanea. et semp hoc penā patiebaf. Hic homo aut angelꝰ amicus fuit cuiusdā sue et ījmicus aīe sue. gulosus et luxuriosus. Cathedra significat qꝫ potens fuit in malicia. amauit mulieres. et ideo malus spūs in tali specie torquet eū. Post hec vident hoīes quē nigerrimi spūs exorcizabant viuū et frictabant eū sale. et sup carbones assabāt. Hic inqt angelus potēs fuit et crudelis in subditos. Post hec videt hoīem sup equū sedentē. ardentē clipeū igneū gerentē. et sup collū equi sui caprā tenentē. et ad caudā equi sui trahebat habitū mōchi. Hic inquit angelus pauper homo fuit. semp de rapina viuens. Caprā vnā rapuit. a quadā pauper fēia. Circa finē vite sue voluit fieri monachꝰ nō vē penitendo. sed ut tegeret paruū ignominiā suā. Nā si viuēt cogitabat se redditurū ad priorē vitā. et ideo trahit habitū religiōis sicut rem quā puā estimabat. Caprā et clipeus. tormēta sūt dāpnatoīs sue. Post hec vident diuīsas psonas religiosas. monachoū monialiū. epōz presbiterorz et clericorz. Quoz quida videbant et cachinabāt. alij cōuiciabant. alij studebant gule sacrande. alij libidini explende. Non q̄ iste voluptates post mortē sint. sed ad maiorem confusionē et excruciationē silitudīs p̄teritorz p̄cōz in ipsis suis cruciatibz repīntāt. dēonibz ad hoc eos cogentibz. Qui etiam postea eos p̄uciebāt de fustibz per media capita usq; ad exaussionē cerebroz. electionē oculoz. et hoc inestabilit. Post hec angelꝰ raphael duxit nouicium usq; ad pfundū inferni. vbi vidit totā horribilem ignēā. et hoīem extensū desup. et dū volueret quedā vox dixit ad nouicium terribilē. Vides vem terribile. sed adhuc terribiliorē videbis. Cito totā rapido cursu descendit usq; in profundū inferni. Et cū magnū fragorē fecit in cadendo ut totus mūdus tremere videret. telū terra et mare. Et dū rotā videt oēs aīe captiue q̄ ibi erant oēs q̄ demones pulsabāt illū hoīem anima ledebāt ei. et excōicabant eū. Hic erat iudas traditor. De reditu aīe illius ad corpus

Et dū inde rediret Caplm. x. angelꝰ raphael et nouicius apparuit eis angelus qui gubernabat solem in humani generis seruitutē. Post hec angelꝰ raphael dixit ad nouicium. Oportet te redire ad corpus tuū. Visionē istā nulli narres nisi abbati tuo et in cōfessione. Cui nouicius reuersus. q̄ tribus diebz iacuerat mortuus. et cepit ostiatim et gemitibus et planctibus dare. Et oblitus p̄ceptū angeli statī cepit narrare que vidēat. dicens circūstantibz et quibz quid vidisset. Vidi infernū. vidi paradisū. Et cū hec diceret. ecce sanctis benedictis venit cū baculo ante eū. et pcussit os infirmi inobedientis. Infirmꝰ aūt opponēs manū ictui pcussus est grauit in digito. et querēs causā pcussi onis audiuit a sco bndicto. Quia inobediens fuisti. Et si Iesus es in carne. scito q̄a magis Iesus es in aīa. Et q̄a peccasti loquendo loquelā p̄des ix. diebz. Et ījunctu penitencia disparuit. Per illos nouē dies grauit infirmatꝰ est. et manꝰ eius tumuit. Post ix. dies sanꝰ factus est. et dixit abbati suo soli que viderat. Abbas vo qui p̄ceptū tacendi nō acceperat. ad edificationē audiencium et legencium visionē reuelauit.

De fre xpiano hemita. gastinensi. Helymādo Cap xi.

Eo tpe quida cenomanēs nōie xpianꝰ iuuenis cōuersus est in hemitoriū quoddā in epatu tironensi qd dicit gastinetū. Vbi dū fortiter temptaret a carne sua. affligebat se i quadragesima. ieiunabat. abstinēs ab oi potu preter vnū diē in septimana. In hyeme stabat vestitus in aqua frigida usq; ad col

lū. disciplinā sibimet dabat usq; quo vir
ge discrūperent. Quod cū quadā die faceret.
et se cecidisset usq; ad sanguinez. audiuit
vocē a pte occidentis dicentē. Nil pdest ti
bi qđ facis. iste deus quē inclamas nō da
bit tibi qđ petis. sed cōuertere ad me et
auxiliabor tibi. Quod ille audiens itellex
it vocē esse ĩmici. Et cū orasset dīm ut aux
iliaret sibi cont̄ tēptationes ꝓposuit ag
gredi peregrinatiōez ad diuīsos sanctos ut
itū finiret vitā suā in peregrinando. Et cū
diu hoc cogitasset. accepto baculo egressꝰ
est nudis pedibz. Et cū venisset aī quādā
ecclesiā flexis genibz rogabat deū ut dāet
ei bonū consiliū. Vir ab oratione surrexerat
et ecce sentit fetorē magnū. p quod dyabo
lū intellexit. ꝓ estare qui ei suggrebat reli
quere hītū religiois et locū suū. Et gratias
agens dño pro tali signo. reūsus est ad frēs
suos. Hunc aliqn in festo sc̄i stephani dor
miebat ad matutinas. Et cū legeret illa lec
tio ubi legit. et lapidabāt stephanū. exper
gefactus ad hoc verbū reprehendit se de sop
nolentia dicens. Ve mi qđ sic dormio ad obse
quiū dei. Iste sc̄us nō dormiebat qn lapi
dabat. et pro psecutoribz orabat. et ego mi
ser debuerā rogare istū sc̄m martirē ut
oraret pro me. Et post hec cepit intentissīe
vigilare et rogare sc̄m stephanū ut oraet
pro se. In crastino cū eēt in refectorio aīaꝝ
aliquid gustasset. venit ad eū vox dicens
Tu intendis ad terrenas cras et nō cogitas
de gloso ptholomīre qđ orat pro te. Tūc apti sūt
oculi eius. et leuās oculos in celū vidit mar
tirē orantē pro se sicut vox ei dixerat. Quod
cū vidisset statī surrexit et petijt locū se
cretū in quo oraret et dixit. Sancte stepha
ne qđ tibi gras agā de hoc sc̄o beneficio tuo.
Nichil habeo ꝓmittū qđ tibi dem. sed tū hoc
do tibi qđ amodo pro amore tui nō induer
ineis sed laneis tm̄. Quod et fecit. Hic
cū postea monet̄ cetos ut in bono ꝓposito p
sisterēt narrabat dicens. Erā aliqn i gra
nario latens in hō pleno paleis in solario
quodā. Et cū vellē repausare senacbam
nescio quid qđ se mouebat sub vestibz me
is. Dixi hoc mgro meo. sed illa motio nō
quieuit. Quadā die inspirante in dño
cepi euertere paleā hāc mei. et euersa pa
lea cū nichil ĩuenirē leuauī vnū de asse
ribz solarij sub quo ĩuenu vnū pedulē. et ī
codē magnā massā denariorū. Quos cum
ĩuenisse velocis illis auaurri ad mgrum me
um. et cōfessus sū quid ĩuenisse. Ille iussit mī
ut afferrē illos ad se. Quod cū fecisse ōnes
frēs iussit congregari. qui cēs exclamauerī
illū qui hoc fecerat. Quod cū audisset carpē
tarius quidā dixit se hoc fecisse. et petiit
veniā hūlis correctionē promittens. Ma
gister aūt indulsit ei et ĩjunxit pnīaz. sed
denarios male acquisitos retinere nolut
imo diuisit eos pauperibz et egenis. De
transitu eius ad ordinē cisterciēn. Cap. xij.

Post hec idē fr̄ xp̄ianꝰ audiēs fa
mā de ordine cisterciensi. cepit ad
monere socios suos ut ad illū trānsirēt
At illi noluerūt. sed statuerūt inter se. ut q̄
vellent de ipis ad ordinē cisterciensē trānsire
transirēt. Et eundē xp̄ianū miserūt ad ab
batiā de elemosina. cū quo eaā iuit p̄or
sius cū vno socio. Post ānū vō pbationis
expletū spūs malignꝰ sepe apparebant
eidē xp̄iano in visione noctis minantes
ei qꝰ expellerēt eū de domo illa. et cū vanū
laborare illū dicebant. quia nō duraret
in ordine illo. At ille reuertebat ad orationē.
Et dū hoc bellū habēt cū demonibz. qđa die
factū est ad eū quedā vox a capite lī sui
dicens. Ajeōr esto hui⁹ versiculi de psalteio.
deus in noīe tuo saluū me fac. et in vtute
tua iudica me. Quod audiens ille retinuit
et ad oēs tēptationes dyaboli semp postea
de isto versiculo tanq̄ clipeo se munuit.
Cū autē demones viderēt illū hāc fiduciā
in isto versu habēt. Stulte hoc nos te do
cuimus hoc volumus ut dicas. Tunc ille in
dubio positus vtrū hoc dicē debēt an non.
q̄a simplex erat et illiteratus. quesiuit a de
mōnibz quid hec vox significaret. A quibus
cū audisset hoc eē pnūciū cuiusdā psal
mi. totū illū psalmū per gratiā dei didi
cit. et in hac pugna cont̄ dēones diu fu
it. Quadā nocte dū frēs in hyeme post
vigilias sederent et legerēt ad lumē in
capitulo. ille remansit in claustro oās
Et cū oraret dixit ad eū vox de celo. Illi
boni hoīes quos vides in capitlo sc̄i marti
res dei. Eodē autē anno vidit xp̄ianus

omnē cōuentū auūdari a dēonibz. Ꝙ tan
te multitudīs erāt ut tegē vidēti quicq̄
erat inti celū et terrā. Qđ ūi ille vidēt et
dicēt. dñe deus quid hoc pt esse. qđ potit
euade puula ista audiuit vocē dicentē si
bi. Qui humilitatē hāc potuit ab hjs oībz
laqueis ubabit. Non multo post veit que
dā claritas ab oriente. quā ūi psentiret
malignī spūs euanuerūt. et illi gloio
si spūs qui erant in illo luc approiqua
uerūt. et illū locū ubi erāt illi sc̄ā hoīes
solari claritate repleuerūt. et in eadem
claritate apparuit vegina angelor. Quā
cū ille aspicēt et dicēt intra se. deus bone
quo vadit dña nra saluatrix mūdi. vñ
dit ei cadē dña. Venio succurrē huic loco
qui meo indiget auxilio. Venio auxiliari
huic paupi abbatie et aliop paupm lo
cis. qui confidūt in me. Ex cronicis. Anno
dñi ay°. o. lxij°. corpa triū regū seu magor
qui dñm in cunabulis adorauerūt. oīā ab
ip̄atore cōstātinopolī trāslata et sēō custo
gio mediolani miraculose trāsuecta. inde
postq̄ fredericus ip̄ator urbē illā destruxit. raynaldus colonien archiep̄s a medio
lano coloniā trāstulit. Alexand' papa i gal
liā venit. et a regibz francor et anglor
honorifice susceptus est. Eodē anno hen
ricus rex anglor dux aquitanie veit cōt
tolosā. sed rex ludouicus intraueāt ad defē
dendū eā. vnde nolens henricus rex obsidē
dñm suū recessit a loco. De ortu philippi re
gis francor ex p̄e ludouico et de sc̄a hildegarde

Anno dñi Ex hystoria francor. xiij.
ay°. clxv°. philippus ludouici regis
francor filius nasc̄it. anno scdo
regni p̄is sui xxxvij°. Cui eni idē pius rex
numerosā filiar sobolē de tribz vxoribus
susceperisset. et heredē masculū successorē regni habē nō posset. tandē cū adela vxōe sua
et oī clero ac pplo totius regni ad oraōnes et elemosinas cōuersus. filiū a deo peti
it et obtinuit. De quo etiā anteqū natus es
set talē visionē in sōpnis vidit. Videlicet
q̄ philippus filiū suū aureū talicē in ma
nu sua plenū hūano sanguīe tenebat de
quo ꝑpinabat oībz suis p̄nipibz et oēs in
eo bibebant. Eodē tpe tharentasien archi
epūs venit apud caluū montē qui est in
confinio francie et normānie. pro pace refor
manda. inti regē lodouicū et regē hēricū.
Vbi multas virtutes per eū opatus ē dñs i
ꝑsona duor regū. et henrici iuniors re
gis anglie. et philipp comitis flandrensis.
In capite ieunij ip̄posuit tineres bñdictos
capiti regis anglie apud mortuū mare.
Eodē tpe floruit in alemānia sc̄a virgo
hilde gardis. q̄ multa fertur predixisse de
futuris. ad quā scripsisse etiā dicit bēus
bernardus clarevallensis. Yet ad colonien
ses scribens de futura clericor tribula
tione. dicit q̄ clerici gloriā absq̄ merito vo
lunt habē. et meritū absq̄ ope. Incipit
historia sc̄i thome cantuarien archiepi

De aduentu sc̄i thome cantuarien i fr̄am ad

Eodē anno sc̄is papā alexādri. xiij.
thōs cantuarien archiepūs exul
ab anglia. aufugit in franciam.
Anno siquidē dñi ay°. clxij°. in epm cōsecra
tus ē. in quo sc̄o anno alexander papa in
gallias venit. et turonense cōcaliū celebr̄
uit. Porro idem papa venit senonis in ses
to sc̄i iheronimi. ac per āni et dimidiū
mansit ibi. In ecclā sc̄i stephani altarē sor
petri et pauli consecrauit. et ecclesiā sancte
columbe dedicauit. Porro anno dñi ay°.
xiiij°. sc̄us thomas p̄mo apud pōtiniacū exu
lauit. et post apud sc̄m colūbam in sūpti
bus regis. Ex gestis sc̄i thome. Venit ergo
senonis ad p̄pm alexandrū. afferēs secum
cōsuetudines regis anglie scriptas. ꝑ quas
exulabat. easq̄ tenens in manibz. cartā ex
plicatā et expansā ai pedes ei posuit di
cens. Exe pater sc̄e. satre ymo sacrilege cō
suetudies regis anglie. canonibz et decre
tis et eciā ipsor terrenor p̄nap̄ legibz
aduerse. pro quibz exiliū cogim̄ sustinere.
Vt eas sc̄e paternitati vre ostendem̄. et cō
siliū sup hjs habeream̄. huc aduenimus
Jubeat igit̄ si placet sc̄itas vra. eas legi et
audiri. Quisq̄s eni ista audierit miriū ē
si nō tinniant ambe aures eius. audiens
a xp̄ianis contra legē xp̄ianitatis agi.
et dāpnatis sc̄or p̄r̄m venerandis ītitutis
nouas et ītauditas tyrānor vetin p̄sūptas
abusiones in ecclā introduci. Yet ei flex
is genibz dixisset iubente p̄p̄ surrexit. ste
tit q̄ in medio circūstāte eū turba dicor

suorum. Cumque ad preceptum domini pape consuetudines ille legerentur. et qui legebat primum pronunciasset capitulum cepit venerandus antistes contra propositum capitulum mirabiliter disserere. et regis in hoc intencionem elucidare et detegere. ostendens et convincens ex decretis et legibus. in quibus et in quantis quod pronunciatum fuerat sanctorum patrum canonibus obviaret. quantumque discrimen ecclesie dei imminet. si rex quod intendebat obtineret. Similiterque ad singula capla domino papa eum libenter audiente. et asserciones eius diligenter per singula notante. cardinales tamen qui a rege accepta pecunia partem eius fuerant multam vexacionem beato viro facientes in sua causa perstiterunt. precipue guilhelmus papiensis. qui regi erat amicicior et familiarior. Hic enim beatum virum modis omnibus impedire satagens ad singula insurgebat. seque ei obiciebat. multa proponens et multa inquirens. que vir venerabilis velut fila aranearum sine difficultate et hesitacione vel soluebat vel convincebat. Putabat enim idem guilhelmus quod archiepiscopus oracione uteretur aliena et non propria. et si posset eum a tramite sui sermonis deflectere. continuo eum ludibrio et confusioni habendum. Sed et ipse vir sanctus intelligens guilhelmum sibi ex directo obniti. aliquociens eum reciproco sermonis excursu. ita suis intricauit et illaqueauit obiectionibus ut omnibus manifestum fieret quod non solum proprijs uteretur viribus et disertitudine. verum quod insuperabilis esset ingenij et eloquencie. Qualiter a papa monachale habitum impetrauit. Cap. xv.

Cumque tam in exposicione cause sue quam in contencione cum aduersarijs magna pars diei consumpta fuisset. erant enim sedecim capla consuetudinum illarum ad que stando responderat. admirans tandem papa eius sapienciam vocauit eum ad se et iubens eum sedere iuxta eum dixit. Bene veneris frater karissime. Cumque congaudens eum bene venisse sepius repetisset. gracias ei agere cepit quod tam onus tamque arduum negocium suscepisset. et quod ecclesiam dei periculosis temporibus contra tyrannorum insultus tueri presumpsisset. Ipse quoque venerandus antistes cum debito honore et reuerencia domino pape multiplices gracias retulit. quod eum tanto honore dignatus fuerit. Tunc dominus papa consuetudines illas perpetuo dampnauit. et obseruatores atque exactores earum eterno anathemati subdidit. Vir igitur domini aliquanto tempore in curia demoratus. tandem cum licencia et concilio domini pape pontiniacum se contulit. ibique ferme per biennium stetit. Ibi inter cetera sancte emulacionis studia. etiam habitum monachalem concupiuit et accepit. Misso autem ad dominum papam tunc senonis commorantem secreto nuncio habitum religionis sibi ab eo ferri benedici et transmitti postulauit et impetrauit. domino papa inter cetera rescribente. Misimus tibi frater dilecte habitum non qualem voluimus sed qualem habuimus. Cognoscens igitur rex anglorum quanto honore venerandus pontifex a domino papa susceptus esset. et quod in pontiniaco locum sibi mansionis elegisset. cum iam in ipsum deseuire non posset. in suos inaudito crudelitatis genere debachatus est. Precepitque ut ubicumque aliquis de cognacione eius vir aut mulier inueniri potuisset. exheredatus et bonis proprijs spoliatus a regno depelleretur. exacto prius ab eo sacramento quod pontiniacum contristandi archiepiscopi gratia proficisceretur. et se ei presentaret. Tunc expulsi sunt senes et iuuenes ad cognacionem eius pertinentes. sed et mulieres cum pueris lactentibus et quedam grauide. Ex cronicis. Anno prenotato scilicet ab incarnacione domini M° clxx° alexander papa prenominatus scilicet huius nominis tercius reuersus romam cum honore recipitur. Guichardus abbas pontiniaci secundus in lugdunense archiepiscopum est assumptus. Anno sequenti completi sunt ab aduentu anglorum in britanniam maiorem anni octingenti xxx. a baptismate vero eorum. sexcenti xxxiiij. ab introitu normannorum. centum. De rabie luporum

Hoc in pago ruthenensi. Cap. xvi.

Hanno in ruthenensi pago. quedam tempestas graui flagello castigauit populum dei. Nam lupi feroces ab uberibus matrum paruulos rapiebant. et diris morsibus deuorabant. Mulier autem quedam nomine stephana de treueri. cuius filius tam perniciosa clade succubuerat. matre brachium a corpore pueri euulsum dumtaxat retinente. vigilia assumpcionis marie virginis ortum intrauit ut spicas colligeret. Nebulosum quippe tempus erat. et ecce duo lupi cum tanto strepitu ut putarentur equites aduenisse accurrerunt. Quorum unus illam per guttur. alius subleuatis ad

vmbelicū vestibz diuersis et letalibz vulneibz vulnerata. nō ville recto tramite quo frequēt fugam solebant a canibz. sed trans muros duos et sepes tres velut ouē proicientes ad siluā ptraxerūt. Silua vo p dimidiū miliare distabat ab opido. Mulier āt adhuc spirans spm exalatura supmū in virtute spūs sancti et benignitatis virginis marie feris prerepit feroabz ne corpus suū ulteriūs lacerarēt. et ne diucius in eā grassarent inhibuit. Quor ab eis laceratōe desistunt. corpus exangue a supueniencium ifestatōe ferarū diligent cōseruātes. Interea cū canibz requirebat. et seqnti die cū detecta sub algore noctis pnoctasset iuenta ad villā illata est. Adeoq erat lacerata. ꝙ vix in ea cognosci poterat forma hūana. De laterato corpe vermes et sanies ebullie bant. aspectuq terribilis existebat. etiam sanguīe ꝑpmq. Qui etiā in breui eā imisericordit reppulerūt. Plectrū linguē mouebat ad aliquod verbū formandū et victualia. ori infusa per foramā gutturis et pectoris exibant. incorporato tenui vl'mo dico sapore. Neruor cōtractione et mēbror lesione genua pectori adherebāt. et vulnera de quibz nō modica caro detracta fuerat cute supducta nō poterāt. Hanc igit parentes sui ꝓpositā vehiculo nocte ad remotā villam detulerūt. Que dimissa pre foribz monstrū ab intuentibz putabat. Et ne diutius apud eos moraret. ligatā asino quasi truncū procul duci fecerūt. Descendens aut asinus qđ dā montis ꝓpinquū bibiturus de torrente qui rapidus decurrebat in valle caput deposuit. mulierq que laxe vincta fuerat in aquam lapsa est. Sed beata maria nō passa est eā mergi. ymo eā sup vndā erectā fluūs in ripa cōstituit. Abstracta aut de fluūe in horreo cuiđā nobilis cui or dns tetigerat ab hoīm sequestrata consortio solitaria iacebat. quia pre fetore eius et vulneriū īmanitate grauabant intuitu assistenciū et olfactus. Cuiles aut curā eius agens vulneribz eius vinū et oleū infundi iubebat. Mulier interī cura medenciū et āminiculo robor reformabat sed modice. et semp genitricē dei in mente volutabat per eā sanari se sperans. signisq et nutibz quibz poterat verbulis ad vothemador se ferri pcurabat. ad quā ecclesiā miseratōe multor delata est. Vbi cū inuruata suis cū respicere non posset. ꝓsistens in oratione et cordis contritōe exaudiri meruit et sanari. Cen tēpestate henricus beluacen epūs. in archiepm remensē tūs latus est. Anno dnī ꝯ°.clxvij. fredericus impator dū romā obsidet. omīs pene illius exercitus peste perijt. et cū pauris ad ꝓpria mestus redit. Amalricus ꝑius abbas karoli loci. deinde siluanectensis epūs obit. Anno aut seqnti pestilencia moriūt omnes pene pegrini nri iherosolimitani. De henrico iuniore rege anglie et magno terremotu. Cap xvij.

Anno dnī ꝯ°.clxix henricus rex anglie maiorē filiū suū henricū genē rūt ludouici regis francie in odiū sci thome cantuarien fecit consecrari in regē a rogero eboracensi archiepo. qđ ad so lū cantuariense archiepm ptinebat. Eodem tpe in ptibz orientis et in terra ꝓmissionis ꝙ igentibz ꝑcis hoīm terremotus multas vi bes ecclesias. opida et villas subruit. et inu mera ꝑplor milia hyarus terra deglutiuit et edificioꝝ casu morituros operuit. Inter ceteros qui tā repentino tadebant exitio hermānꝰ quidā grē vienensis eductus an tiochie. cū esset in castro cursario qđ est de iure patriarchatus antiocheni. in ecclesia bti petri. dū videt thorus tractoēs fulgura et tonitrua et hyatus terre. ex hijs dūtaxat qui erāt in ecclesia plus ꝙ c. ꝑ vnos deglutisset. ipe quoq colloten vlā delapsa. pijssimā matrē dnī apud radhemador parrochiante īuocauit. et ꝑces suas exaudi endas cōtinuo sensit. Nā cū circūquaq morientes rugirēt et ad inferiora terre ruerēt. hic luctat cōtrahi a terra et penitus suffocari. auxilio regine virginū a terra extractꝰ euasit vinus. In natali apl'oꝝ petri et pauli circa horā sextā cōtigit hoc opus horendū. Eodē anno in syria vbi cathania aīn horā ꝑmā terremotu subuer tit. et epūs clerus et abbas de mileto cum xl' monachis. et oīs ꝑplus circiti xv milia pereūt morte repentina. Plura enā castella in syria hora ipsa cū īnumerabili populo cōcussa sūt. Eodē tpe anselmꝰ ex pore

carthusie. belsinensis epus floruit. Qui mor
tuus visus est corpus suum gracilibus strinx
isse funiculis. et quatuor cerei capiti eius ap
positi celitus sunt accensi. Terremotus in parti
bus transmarinis fit. et innumerabilis populus
xpianorum et paganorum perit. urbes multe
subuertuntur. et magna pars antiochie. ihrlm
que valde contremit sed non perit. Henricus
rex anglie sctm thomam ab exilio reuocat.
et sicut dno pape ac ludouico regi francorum
promiserat pacem cum eo facturus missam can
tari fecit pro fidelibus defunctis. sciens quod ad
illam non daretur pax. quam ab archiepo sumere
nolebat. Itaque anno dni m clxx°. iij° kl'
ianuarij. feria tercia fiunt tonitrua horri
bilia cum fulminibus. et eodem die anno sequenti
sctus thomas martirisatur. Anno autem sequenti
ab alexandro papa canonisatur. De vita sci tho
me cantuarien archiepi. Ex gestis eius.

Hic sctus thomas in Caplm xviij.
iuuentute sua valde fuit in omnibus
graciosus. Sed cum vidisset in curia
regis anglie multa geri que pietati et cas
titati erant contraria curiam dimisit. et the
obaldo cantuarien archiepo se commisit. et
contra anglorum barones in multis ecclie ad
uersantes fideliter dimicans multociens ro
mam adijt. et omnia negocia fideliter et feliciter
expediuit. Unde et archiepus eum archidya
conum fecit. Cum autem archiepus cerneret quod
rex anglie satis ecclie noxius decessisset.
et quod henricus in regnum adhuc nimis iuue
nis successisset. timens ne ex impetu iuuentu
tis et prauorum hominum contilijs ecclesiam grauius
fatigaret. fecit btm thomam cancellarium re
gis. ut honestate et prudencia sua maligno
rum hominum seuiciam temperaret. Qui in tm re
gi placuit. quod post decessum archiepi eum eidem
ecclie preficere procurauit. Sed ille attendens
mores regis et procerum et efficacem maliciam
detractorum. sedem illam plenam magis oneris
quam honoris quantum potuit recusauit. Sed tan
dem urgente rege et quodam rome cardinali
consensit. Statim autem ut consecratus est mi
rabiliter se mutauit. Nam oracioni et lectioni
semper intendens. cilicio et ieiunijs carnem su
am intolerabiliter crucians. ita sctitatem suam
subtiliter occultabat. quod sub honestate vestium
et apparatu utensilium. et graciositate vul

tus populo per omnia concordabat. In secreciori
autem cellula. xiij pauperum pedes cotidie cur
uatis genibus abluebat. et post plenam refec
cionem singulis quatuor argenteos tribue
bat. Quod si forte aliquando facere per se non pote
rat. hoc diligentissime fieri per vicarium faci
ebat. Videns autem dyabolus sctm virum ecclesie
plurimum profuturum inuidit et alium quendam
archiepm et multos alios qui ecclesiam defen
dere tenebantur. ad pernicie eius excitauit.
Cum enim rex et conciliarij sui sctm thomam ad
voluntatem suam in detrimentum ecclie promis
sis et blandicijs inflectere conarentur. ille omnino
restitit. unde iram regis et principum eius contra se
rigore iusticie prouocauit. Cumque post innu
meras vexaciones et injurias ad quendam lo
cum barones et epi conuenissent. exigebat
rex instanter ut consuetudines quas reges
anglie habere solebant in ecclia firmissime
tenerentur. Quod sctus thomas et epi atten
dentes et videntes utrobique periculum quod
urgebat. scilicet fidei salutisque discrimen. aut
guerram contra ecclesiam intolerabilem. illud ne
gocium si possent libencius distulissent. Sed ur
gente necessitate ex magnorum virorum deceptus
conciliis btus thomas verbotenus peticionem
fieri consensit. et sic ipse et epi licet cum dispen
dio ecclie mortis periculum euasere. Sed bts tho
mas in hac liberacione corporum mortem metu
ens animarum seipsum in penitencia grauius cruciauit
et ab altaris officio se suspendit. donec con
fessus et penitens a papa meruit relaxari.
Sed nec sic ira regis quieuit. immo mi
nis et terroribus exigebat. ut consuetudines
quas contra ecclesiam inducere nitebatur. archie
piscoporum et eporum litteris firmarentur. Qualiter
in causa sua contra regem anglorum obtinuit.

At beatus thomas intrepide Cap. xix.
se opponens cum multis dampnis et
injurijs et contumelijs urgeretur adu
sus epos ne eum injuste condempnarent ut vel
sic regi blandirentur apostolicam sedem appel
lauit. Sed cum nec sic quiescerent proceres. vir
sctus crucem quam manu tenebat in altum
erigens a curia discessit conclamantibus impi
is post eum. capite furem. suspendite proditorem
Cumque in hospicium recessisset. duo magni pro
ceres et fideles ad eum nocte veniunt. lacrima
tes et sub iuramento dicentes. quod eius mors

a multis proceribz cõiurata eēt. Ille igit magis timens eccl̃e q̃ sibi nocte fugit et dielz latens noctibz ambulãs die xvij ad portũ venit. et in pua nauicula a duobz sacerdotibz tũsuectus est in flandriã. Quẽ p̃ alexander tñt senonis manẽs honori fice suscepit. et in pontiniacensi mõsterio vt predicm̃ est eũ cõmendauit. Rex vo anglie epõs et proceres mittẽs romã vt legati venirent qui negocia regis cont̃ archiepiscopũ definirẽt repulsi est. Vnde iratus iussit ecclesiã et oĩa bona archiepi et suoꝝ confiscari. et oẽs oĩo qui ad eũ ptinebant exilio condẽpnari. Ille vo apud pontiniacũ manẽs et ieiunijs et orõibz se affligens ingit orabat pro eccl̃a et pro rege et pro regno anglorꝝ. Sed a rege per abbates cisterciens ordis exire cõpulsus ad regẽ francie ludouicũ se contulit. Qui eum reuerenter excipiens donec pax fieret benigne necessaria mĩistrauit. Quiserus itaq; desolationẽ angliamne eccl̃e senonẽs archiepũs romã adiens ĩpetrauit ut rex ĩ toto regno suo excõmunicaret. nisi pax cãtuariensi eccl̃e redderet. Pace ergo reddita. septimo exilij sui ãno reũsus. honorifice ẽ susceptus. Cũ autẽ dns p̃ querelã sã thome audisset cont̃ quendã epm̃ et alios fauentes regi. epõs oẽs suspendit. Vñ rex vehementer iratus sm̃ thomã ilm̃ dãpnis et ĩiurijs adeo fatigauit. q; q̃ proditorẽ eccl̃e siue septa exire prohibuit. De martirio ei

Quidẽ cũ nec vi nec blandicijs flecteret q̃n semp iura eccl̃e tueret. etce milites regis armati aduenerũt et ubi eēt archiepũs interfectores et mõchos qui in eccl̃a cũ ipo erant vociferando requirebãt. Quibz mox sanctꝰ thomas ex gradibz tumbe vñdit. Etce ego quid vultis. Rñdit vnus militũ. ut modo morias volumꝰ quia ultra viue nõ potes. Et ille. Ego pro deo mori paratus sũ. et pro assercõe iustitie et eccl̃e libertate. Sed si caput meũ queritis. ex pte dei oĩpotentis et sub anathemate prohibeo ne tuiꝰ p̃ter me noceatis. Libenter quidẽ moriar dũmodo morte mea pacẽ et libertatẽ eccl̃ie consequat̃. Deo itaq; et bt̃e marie. et scis huiꝰ eccl̃e et patronis et bt̃o dionisio cõmendo meip̃m et eccl̃e

musã. Et hijs dictis. eductis carnifibz gladijs inclinato capite decollat̃. et quod dcũ horribile est defuncti cerebrũ p pauimentũ cruore et ossibz dispgit̃. Cũ ad ex more ad sepeliendũ pontificalibz vestibz eet̃. iuenerũt corpus eius aliquo tuolutũ pediculis et vermibz refertũ. ipa femora lia usq; ad poplites caliana. Sed cum in hijs non q̃esceret furor ĩpiorꝝ. dicentes corpus proditoris non debẽt int̃ scos pontifices sepeliri. sed putiendũ in paludẽ et in patibulo suspendendũ. timentes viri sã seuiam maligniorꝝ qui corpus rapere vel putrefacere veniebãt. sepelierũt illud ante altare sã iohis baptiste in sepulchro marmoreo. ubi miraclis crebrissimis illustrat̃. De robito pposito de area et quibusdã alijs. Capl̃m

Anno dñi aꝰ clxxxij robertus ppositus de area duos regebat epatus. attrebatensẽ et tornacẽsẽ. filiꝰ fabri cuiusdã rustici turnotẽn. Qui ut audit familiari demone utebat̃. per quẽ ad tantos honores venerat. Anno seqnti a ties ignee apparuerũt in celo de nocte. iij ydus februarij. Henricus regis anglie filius cont̃ patrẽ vastat normanniã. multisq; moriũt̃. Anno seqnti ciuitas rothomagi obsessa est a ludouico rege francorꝝ et henrico nouo rege anglorꝝ. et philippo comite flandrensi. Eodẽ anno thomas cantuarien̄ archiepꝰ xxxẽ die postq̃ in angliam est reuersus ab ĩpijs henrici regis mĩistris hora vesptina ẽ occisus in ipa eccl̃a cãtuariensi nõ longe ab altari. sicq; martirio glorioso frũi est sacrificiũ vesptinũ. Cuiꝰ meritũ apud deũ. tã musa iustissimã q̃ innumera testant̃ miracula. Eodẽ anno nouꝰ dnꝰ rex turcorꝝ obiit. et saladinꝰ ynie hũilis consilio et armis strẽnuus regnũ occupat. Et heredat̃ filios nouadini. egyptũ aggredit. babilonẽ et thaceã regni caput puadit. regẽ quẽ alij mulenã vocant alij talipham pimit. Oẽm regiã stirpẽ exterminat̃ et regnũ syrie et egypti sub vna redigit. pace. Tyrense nouembri fit aquaꝝ ĩundacio maxima et ãno seqnti fames vehemẽtissima. Eodẽ anno obiit scꝰ petrꝰ tharantasien archiepũs. florebat eo tpe mgr̃ petrꝰ comestor. primas pisiensiũ mgrorꝝ de quo supius dictũ est.

Anno dñi ◌ clxxv°. ꝓpositus de area ari
baldis otradit̃ protuante ut aiũt necẽ eius
iacobo de anesnis inclito milite. Non multo
post ꝑmo eodẽ anno. mortuus ẽ henricꝰ re
mensis archiepũs. Fuerat aũt int̃ eos ũtidia
magna de potentatu. qa ille dñabat̃ flan
drie et iste francie. et ambo in breui extinc
ti sunt. Itaq; guilhelmꝰ archiepũs archie
piscopꝰ senonensꝫ fit archiepc̃ remensꝫ. et sic
cedit guido senonẽn anno dñi ◌ clxxvij°. Eo
dẽ anno fuit eclipsis solis hora sexta vdibꝫ
septẽbris. Florebat hijs tpibz anselmꝰ beli
censꝫ epũs. Ad cuiꝰ tumulũ lampades acten
se sunt diuinitꝰ. excepta vna cui mũstrabat
usurariꝰ quda pabulũ olei et illa nõ potu
it accendi. Florebat et mauriciꝰ pisiensis
epũs. Qui ob industriã et liẽaturã de ĩmo
statu pauptatis ad pontificalis dignitatis
apicẽ est enectus. Nã etiã cũ eẽt iuuenis pau
per ac mendicus elemosinã postulatã acci
pere nolut hoc pacto ut nũqꝫ fieret epũs
tis instruxerit ecclam cui ꝑerat. Vndeꝫ
adolescens refert a deo sibi reuelatũ ut põ
tẽ construat sup rodanũ. Et cũ ab audien
tibz derideẽt. non multo post ipi derisores
pontẽ inchoant suptuosissim. Anno seqn
ti frederiꝰ impator abiurat scisma qd per
uersi. annos duraũerat. et publice satisfacit.
et cũ alexandro ꝑpp pacẽ cõponit. et sic de
pulso scismate vnitas reformat ecclẽ. Cui
autẽ legat̃ ecclesiã romanã multis scis
matibz fuisse disciscã. isto tñ nullũ ãbeje
mens incanduit. a diuinus pseuerauit.
Anno seqnti alexander ꝑpp rome celebrau
uit cõcilũ. vbi ex diuersis terrarꝫ ptibz fuis ẽ
cõuẽt innumerabilis tñ epoꝝ qꝫ abbatũ. Eodẽ
anno innumerabiles pagani iherosolimis
bineũt a paucis xpianis. Porro eodẽ anno
stilꝫ ab incarnacõe dñi ◌ clxxviij°. quo
magnũ illud scisma int̃ impatorẽ frede
ricũ et papã alexandrũ est sopitũ scã hilde
gardis te tpe mulierꝭ ꝓphetauit in hunc
modũ. Anno inquit post incarnationẽ
xpi ◌ c°. aplorꝝ doctrina et ardens iusti
cia quã in xpianis et spiritalibz cõstitue
rat deus. tardare et inhesitationẽ verti re
pit. Sed hoc muliebre tempꝰ non tam diu
durabit. qꝫ diu hactenꝰ pstitit. De bonis in

uijs regni philippi francoꝝ regis. Ex gestis

Anno dñi ◌ clxxix°. francoꝝ. Ca. xxij.
philippus ludouici regis francoꝝ filiꝰ
die oĩm sibi rem̃ consecrat̃ in re
gẽ a guilhelmo auũculo suo de archiepatu
senonẽn in archiepũ remense trãslato. astã
te rege anglie henrico. et ex vna pte coronã
sup caput regis francie ex debita subiectiõe
hũiliter portante. cũ ipe philippus eẽt ãnoꝝ
xiiij. adhuc viuente pre iã tirct̃ septuage
nario. Qui regnauerat ãnis plus qꝫ xl̃.
sed egritudine palsis que gressũ ei prorsus
negauerat pegrauatꝰ. Cui philippus op
tima ĩdicia habuit. et sicut deũ timebat ac
reuerebat̃. idem eadã ab oĩbus in curia sua
manentibz obseruari ꝑcepit. Quodꝫ mira
bilius est iuramenta que ab aleatoribz fre
quent̃ in curijs vel in tabernis enormia
fieri solent. in tantũ abhorruit. qꝫ qñ for
tuito miles vel alius quilibz ludens eo ꝑ
sente iurabat stati illũ in fluĩe vel in la
cu aliquo proici faciebat. Et tale edictũ fir
missime seruari iussit in posterũ. Anno
ꝓfato philippi. alexander ꝑpp concilũ la
teranense celebrauit. Ipõ autẽ anno primo
regni sui. bella contra eũ ceperũt insurgẽ.
Et ipe cũ eẽt etate puer non tñ puerilit̃ sed
virilit̃ ac strẽnue in oĩbz agẽ cepit. Nã pri
mo quida ebo de carantonio in pago britu
nensi cepit tyrãnidẽ in ecclesias dei exercẽ.
uientes opprimẽ. Quoꝝ conquestione rex
audita cũ manu valida terrã ipsius vas
tauit. predas diuit. et in tñ illiꝰ audaciã
repressit. qꝫ necessitate cõpulsus ad pedes il
lius prostratus ab eo veniã ꝑpetrauit. sub iu
ramento promittẽs qd iuxta bñplacitũ eiꝰ
ecclesijs dei satisfaceret. et de cetꝰ se ab huiꝰ
modi tatis ymbertũ de belloiow et comitẽ rabilo
nense cont̃ regias ĩmunitates dei ecclesias
intrauit. ipsoꝝꝫ superbiã atꝫ tyrãnidẽ con
fringens ablata ecclesijs in integrũ restitu
it. Et qm̃ hec duo ꝓma bella pro defensiõe
ecclesiarꝝ et cleri libertate strẽnue gessit. post
modũ in fraude circũueniẽciũ illi dñs af
fuit. Ortis itaq; simultatibz id est fictis odijs
int̃ ꝓcipes regni. quidã eoꝝ fã conspira

tione contra regē terras eius vastare cepe
rūt. Qui furore succensus ai infinito exer
atu int̄ pauos dies oēs illos fugauit. ac
potent̄ pseqns ad oēm voluntatē suā fuga
endā coegit. Anno seqnti ipō die ascensioīs
dn̄i idem rex philippus secundo dy adema
sibi imposuit. et tūc uxor eius elyzabeth.
iuncta fuit. filia saliz balduini illustris
comitis haennen. neptis philippi magni
flandrensiū comitis ex sorore. Qui ea die ut
moris est. ensem ante regē honorifice portā
uit. Eodē anno ludouicus rex pijssim⁹ p̄
philippi in vrbe parisius obijt. et in ecc̄ia
bē marie de sacro portu que diat̄ barbeel
sepultus est. quā ipe fundauit. Sup cuius
corpus uxor eius adela construi fecit sepul
chrū miro artificio cōpositū. ex lapidibus
auro et argento et ere ac gēmis subtilis
sime decoratū. Anno ecc̄ā eodē ioh̄es mo
notensis epūs obijt. qui socius sc̄i thome cū
tuarien vitā ipsius scripsit. Luna adhuc
prima circa horā sextā apparet in festo sc̄i
thome sydere pluuido eā comitante nec ml'
tū ab ea distante. Guido archiepūs eo q
iudeis xp̄ianos obsequi patit̄ exiliat̄. et
paulo post renouat̄. De sc̄a muliere alpaide
et eadoco cui⁹ opinio claret. Cap xxiij.

Eodem tempe claruit opinio sc̄e
alpaidis de eadoco. Nec mirū si te
lebris. in qua nimirū effulsit mi
raculū eminēs ac p̄clarū. Nēpe diuinitus
illi collatū est ānis multis in corpore degē
et corpalis abi subsidio nō egere. Ner quidē
genere infima. offitioq; bubulam. grauiq ad
modū atq diutino prius est flagello attri
ta. adeo ut p̄pter effluentē de toto corpore
saniem. sius quoq fieret in horrorē. Sed q'
contēptibilia mundi eligit et infima post
longa patie probamenta respexit humilita
tē ancille sue. Et quo magis eā in camino
tribulacioīs exercuit. eo digniorē effecit. cor
pus ei redintegrans. spiritali alimēto sus
tentans. Ita vero sui est impotens ut non
nisi ab altero moueri queat iacens con
tinue resupina preter caput et dexterā. ce
teris mēbris sui vigore officij destitutis
Cuiq nullū fructle tibū posset traiicere ad
trāmendū tm̄ viaticū naturalē meatum
habebat libere p̄paratū. Sic autē in corpe
facta est p̄rilis et mirada. quippe ītesti
nis p̄elongis introrsus media vacuatis.
Attamē ita venusta et corpulenta quidē
in vultu cernebat̄. ac si deliciarū copia
frueret̄. Freqnt̄ autē rapiebat̄ in excelsis.
et angelo duce freta nūc penarū loca. nūc
vbertē p̄currebat gaudia. Ad se vō rediens
quid et au p̄ferret librabat. caute spū ni
mirū interi⁹ docente. quid silere deberet
quid proferre. In solēpnitatibz vō dn̄i. vel
gloriose mr̄is eius datū est illi plurimū
sursū rapi. mūdūq et oīa que ī mūdo sūt
libero mentis intuitu contēplari. Cumq
post vnū vel plures dies de altissima illa
quete regrederet̄. velut de quadā ālissā
lūis regione in tenebras traiici. ac velut
molā quandā sue mentis sinu ipsā refe
rentē audiuim⁹ supponi videret̄. Referē
bat quoq quia dn̄i in illo raptu eēt. vnū
salut̄ mundū in modū pile forma arcula
ariūseptū aspicēt. solē terra maiorē. terrā
velut ouū in medio pendulā vndiq arcūtā
tam. Res vō et verū rationes et causas tā
infinitas eē tunq; abditas. ut tanto min⁹
vnusquisq; capiat. quāto curiosius plus iuc
tigat. Plerūq in spū videbat absencia. ple
rūq; p̄euidebat et futura. Illud autē eo spe
cialius quo rarius admirandū. feminam
saluet̄ editū et educatū rure. ruraliq opi
assuetū tante dono sapie insignitū. tū pru
dentē in cōcilijs. tū circūspectū in verbis
Eteū tam prudent̄ eloquebat̄. tū discrete
consulebat. tū salubrit̄ adhortabat̄. ut luce
clarius eēt ipm qui docet hoīem sc̄az in ea
delegisse sedem. in ea face mansionē. De hos
tia sacra quā in spē carnis vidit. et quibus

Anno dn̄i dam alijs. Cap xxiiij.

clxxxi°. apud aurelianū die dn̄ica
circa festū bt̄i laurencij p̄sbit̄ ce
lebrans pauerat duas hostias p̄ viaticū
processerat usq ad oratōnē dn̄icā. videt illam
quā manibz tenet rubeo colore suffusā. et
sanguinē ex ea int̄ digitos profluentē. Cūq
sup altare in tribz locis tm̄ posuit. et in sin
gulis q̄ntū ipsa continet. tantū dē sanguīe
purpurat̄. Plus occurrit. miratq sacerdos.
illā sumit quā p̄pauerat reponendā. Ner
autē philippus qui nō longe est accurrit
et videt hostiā in formā carnis luride. et su

per corpale sanguīs guttas siue notas. cū
trāsponeret hostia ad modū hostie circulatas.
¶ Post modicū apud castrū cartolā eadem
hostia partī carnis ptī speciē panis repn̄
tat in festo oīm sanctoꝝ. dū priore celebran
te et volente ipsam triptire. frangi non pt
sed integra manens per mediū est replica
ta. Et mox ps vna formā carnis induit. ps
reliqua in pristina forma manet. ¶ Simile
quid accidit apud soronā opidū. aliud simi
le in territorio vindocinensi. apud attreba
cū quoq; simile accidit. Hec autē acciderūt
ꝑ heresim in vasconia pullulantē. Dux sax
onie iurat imꝑatori se saxoniā nō ītratu
rū nisi prius exulauit per septēniū. Ex cro
nicis. Anno seqnti alexander ꝑꝑ obit. et hū
baldus ostiensis qui lucius appellat succedit.
¶ Philippus comes flandrensis. odo etiā dux
burgundie. guilhelmꝰ archiepūs remēn et
fratres eius conspirant in regē. Rex autē
per bremanciones terrā comitis stephani
vastat. et comes flandrie terrā regis. Hen
ricus rex anglie cū filijs fert opē regi. Illis
autē mediantibꝫ cōponit int̄ partes. Egidiꝰ
de cornellis procurat negocia regni frater
roberti clementis. qui fuerat tutor regis pro
uidus et fidelis. Horū frat̄ garmūdus abbas
pontiniacēn eligit̄ in epm̄ autisiodorēn. sed
quedā ꝑsone eccle contradicūt. Garmūdus
autē et socij vtriusq; ꝑtis pene oēs in roma
no itinere moriūt̄. Manuel imꝑator cōstan
tinopolis dū vixit latinos dilexit. latināq;
vxorē duxit. et filio suo filia regis francorū
datur vxor. Eo mortuo andronicus se intru
dit. et se facit tutorē imꝑatoris iuuenculi.
eiusq; instinctu greci irruūt in latinos.
Andronicus palaciū īuadit. porticus īcendit
et vrbs miserabilr̄ peiorat̄. ¶ Anno dñi. M°
clxxxiij°. auernie proceres in pacis federa
cōiurant. brebāciones vincūt. et ex eis cir
cit̄ tria milia nullū suoꝝ amittentes peri
mūt. Andronicus imꝑatorē exterminat. et
imꝑiū vsurpat. ¶ Henricus et richardꝰ frēs
in anglia discordant. et pr̄e richardi ꝑtem
fouente post paucos dies henricꝰ morit̄. ¶ Lu
cius ꝑꝑ ex vrbe ꝑturbat̄. multiq; ex suis exce
cant̄. mitrati sup asinos auersis vultibꝫ po
nūt̄. et quia iurauerāt se pape talit̄ repsen
tant. Ipē autē ꝑꝑ veronā ꝑuenit. ¶ Saladinꝰ
iherosolimā adijt. loca plurima ꝑfligat.
repulsus abscedit. ¶ Philippus rex francorū
iudeos de regno suo expellit. De ultione ipiꝰ
regis in iudeos. Ex historia francorū. Cap
xxv.

Audierat nempe multo
ciens idem rex a pueris qui in pa
lacio cū ipso nutriti fuerāt q; iudei
qui ꝑisius manebant. singulis annis xp̄ia
nū vnū in obprobriū xp̄iane religiōis q̄i
pro sacrificio in criptis subterraneis laten
ter in die cene. vel in sacra illa ebdomada
penosa iugulabant. et in huiꝰmōi neq̄cia
ꝑseuerantes multociens deprehensi et ī igne
cōbusti fuerant. Nā et scūs richardus cuiꝰ
corpus in eccīa scī īnocencij ꝑisius in cāpel
lis requiescit. sic int̄fctūs a iudeis et cruci af
fixus. felicit̄ per martiriū migrauit ad
dñm. Vbi etiā per eius intercessiones. ope
rante deo multa miracula facta fuisse re
ferunt̄. Venerabilis ergo rex philippꝰ qd̄
viuente pr̄e diu mente clausū gestauerat
et ob pr̄is reuerenciā ꝑficē formidauerat.
in ipō regni sui ĩtio zelo dei inflāmatus
aggressus est. Nā ad ipsius mandatū cap
ti sunt iudei per totā franciā in synagogis
suis in sabbato. et primo quidē expoliati
st̄ vestibꝫ et auro et argento. Eo siquidē tpe
multitudo iudeoꝝ maxīa ꝑisius habitabat̄
que de diuersis ꝑtibꝫ orbis ob pacis diutur
nitatē illuc cōuenerat. Audierāt enī strē
nuitatē regū francoꝝ cont̄ ĩmicos. et pie
tatē in subditos. Illic ergo diu cōuersati
in tm̄ ditati erant. q; fere medietatē vrbis
sibi vendicauerāt. Sed et cont̄ dei et eccīe
decretū xp̄ianos in domibꝫ suis seruos et
ancillas habebant. qui etiā cū eis iudai
sabant. Ciues quoq; milites rusticos de sub
urbijs et opidis et vicis sup̄ modū vsuris
grauabant. et quosdā in domibꝫ suis iura
mento astrictos q̄i captiuos in carcē detine
bant. Sed et vasa sacra pro instanti eccīaꝝ
necitate sibi noīe vadij supposita tā viliter
tractabant. q; eoꝝ infantes in calicibꝫ offas
in vino factas cōmedebāt et cū eis bibebāt
Itaq; timentibꝫ illis ne domꝰ eoꝝ ab officia
libꝫ regis scrutarent̄. quidā ex eis crucem
aureā et euangelioꝝ codicē auro et gēmis
decoratū cū alijs vasis sacris in sacco repo
suit. et in profundā foueā ubi ventrē pur

gnare solebat prochdolor vilissime proiecit. Que oīa paulo post dño reuelante sūt inuenta. Dato itaq; a rege edicto ut oēs undei de regno exirent. quidā ad fidē xpi cōuersi sunt. quibz intuitu xpiane religioīs oēs possessiones suas integre concessit. Alij vo barones et prelatos ecīe donis et pmissionibz allicē ceperūt. ut per eoz suggestionē et infinitā pecunie pmissionē aīm regis a pposito reuocarēt. Sed rex nec precibz nec pmissionibz verū tpaliū emolliri potuit. Illis ergo electis. eozq; possessionibz īmobilibz ad fiscū regis deuolutis. rex oēs eoz symagogas quas scolas vocabant mundari iussit. et eas cōtē voluntatē oīm pncipū ecclesias dō dedicari. Ibiq; altaria consecrari fecit. ut ubi xps more iudeoz blasphemabat. ibidem a clero et pplo laudaretē. Acta sūt hec anno dnī M°.clxxxiij°. etatis eiusdē philippi. xvij°. regni vero. iij°. De victone eiusdem in cotarellos. Cap xxvi.

Eodē anno in prouincia bituricēn. septē milia cotarellor et eo amplius infecti sūt. ab illis terre incolis in vnū contē inimicos dei confederatis. Isti enī terrā regis vastando predas ducebant. hoīes captos setī vilissime trahebant. et cū uxoribz captorū pronephas ipīs videntibz dormiebāt. Sed et ecclesias incendebant. sacerdotes et viros religiosos captos setī ducentes et in ipīs tormētis irrisorie cantores eos vocantes subsannabant dicentes. Cantate nobis cātores cantate. et confestī eis alapas dabant. vel cū grossis virgis eos cedebant. Quidā itaq; sic flagellati beatas aīas dño reddiderunt. Alij longa carceris custodia semimortui. data pro redēptione pecunia ad ppria redierūt. Deniq; pcīs hoīm exigentibz ijdem cotarelli ecclesias spoliabant. et corpus dñi de vasis aureis vel argenteis in quibz pro infirmoz necessitate reseruabat extrahētes prochdolor et in terrā vilit prouētes pedibz conculcabāt. De corporalibz vero cōcubine eor pepla capitibz suis cōponebāt. Calices quoq; secū irreuēnt portabant. et malleis vel lapidibz cōfringentes distrahebant. Hec videntes incole illius pruincie dño suo regi philippo per lras ītimauerūt. acceptoq; ab eo exercitu insultū vnanimit in hostes fecerūt. et omnibz infectis a mīmo usq; ad maximū de preda illoz multi ditati sunt. Eodē anno idem rex pisius a leprosis extra vrbē manētibz nūdinas sibi ac successoribz suis emit. et intra vrbem in foro qd capellis dicit. tūf ferri fecit. Item quoq; uicenaz optimo muro fecit circūcingi. Quod audiens henricus anglor rex feras per totā normānīā et aq̄tanīā colligi fecit. quas in nauē positas. et ingeniose coptas per fluuiū secane lōgo scilicet aquaz ductu. prefato regi dño suo parisius trāsmisit. Qui eas in predā nem̄ includi fecit. Nec multo post idem inclitus iuuenis henricus obijt. Eodē tpe multi hēretici in flandria cōbusti sūt ab archiepo remensi guilhelmo. et comite flandrensiū illustri philippo De pace inē regē arragonū et comitē sācī egidij miraculose fām. Caplm xxvij.

Orta autē dissencio magna fuerat. ex longo tpe inē regē arragonēsiū et comitē sancti egidij raymūdū. Que cū nulla ratione pacificari posset. tandā paupi durando noīe deus appuisse fertur in vrbe aniciensi. q̄ nūc podiū dicit. eiq; tria dixisse cedulā in qua erat ymago bte marie virginis in tirono sedentis. tenens in manibz puerū ihū ymaginē. et in tirauitu īpressā huiusmōi silitudinē. Agnus dei q̄ tollis pcā mūdi dona nobis pacē. Quod audientes pncipes cū vniuersis pplis apud aniciū cōuenerūt in assūpcione bte virginis. Cui illius vrbis epūs cū clero et pplo pauperē illū carpentariū in edito ponentes intētissīē audierūt. eo q̄ mandatū dñi de pace inē eos reformanda audacter referente. et cedulā cū ymagīe bte virginis protensione oīb ostendente voce cū lacrimis cleuātes mente pōptissima se pacē seruaturos sub iuramēto promiserūt. Jn signū aut̄ seruande patis predcīm sigillū bte virginis in stanno īpressū. ac pectori suppositū cū capucijs luneis albis ad modū stipulais albor mōthor factis semp portauerunt. Et qd̄ mirabile est. oēs huiusmōi capuciū cū signo portantes in tm̄ securi erūt. q̄ si quis freīm altiq; aliquo casu interfecisset. et frater supstes fratricidā cū signo tā dēo occurrentē videret. statī morte frīs oblīui oni data in osculo pacis illū cū lacrimis

recipiebat. et in pprijs domū adducēs victui
ntia ministrabat De scō petro clarevallesi
et bonis eius ijrijs. Ex gestis eius. Caplm

Horebat hoc tpe petrus xxbiij. monoculus abbas clarevallensis qui sublimitatē ijnis sui semper quanta potuit dissimulacione celauit. Igniaci vō noueris fuis est. In tabo nil vn multū et sepe sibi subducens. Cucullā tm habebat et tunicā. in hyeme pret solutū vnā cucullā et vnā tunicā habebat. Votis nūqj vsus est. nec etiā pedulibz nisi simplicibus Vigilijs aūt et iugit et ptinacit interfuit Vilis volebat videri. non hūlis predicari. Gratias singulares nec habuit nec habere. quesiuit. Non polutū eloquiū. venustatē per sone. industriā in negocijs secularibz. fauo rabilē largitatē. Bona intima possidebat. in exterioribz se obscurū ee gaudebat. Nec sic obscurus et vilis erat ut putabat. sed apud rē iudicantes multū venabilis et amira bilis erat. Nocte quadā anteqj veniret ig niati vidit in visu noctis qd aulā ingredē tur pulcherriā in qua sedes erat posita. et supra sedē sedens quedā dna vultus admo dū reuerendi. Ingredienti aulā occurrebāt canes nigri et horribiles qui impetu fco i eū. lacerare eū volebāt. Sed dna illa magna et venabilis canes auctoritate sua magni fice fugauit. et petrū ad se vocatū blandis manibz et dula demulcēs alloqo securū ee iussit. Erat aute semp in eode statu. A quo tū idem semp esse posset. rndit. Cū essem no uicius. qi quadā spūs sensibili visus est mi me intrare. Ex tūc vsq nūc spūs ille. vis il le vel affectio in quodāmodo dnatur. regit me et educit velut one ioseph. Sparsit per exteriora fregit ad interiora introrsū col ligit. alijs volentē intende orationi cogit. Ea que oculis ingerūt aut auribz obstrepūt. fuat aliquociens non sentire sicut dicat btūs gregorius. Que pfte eterne vite cupitus ab sorbuerit. ad terrena fons desideria velut insensibilē reddit. Adhuc de eodem. Ca. xxix

Cum adhuc nouus eet in ordine
aliqn vigilijs interierat. alijs ps
psallentibz ipe stans in thoro dor
miebat. Sensitq qi tactū alicuius. qui pulsās eū suauit exitabat. Putauitq priorē ee. et cuigilans aptis oculis neminē vidit. Cūq hoc ei sepe contigisset et sepius exitatorē non vidēt. intellexit diuinā ee vir tutē. et egre ferebat q se ei offerebat. et se ei nō ondebat. Quadā igit nocte dū solutū exitatorē sensisset. oculos actus aperuit. et intentus vidit sibi astare iuuenē splendidū et qi aureos ijnē capillos. Qui statū ab il lo discedēs p medium chorū ibat. morose et manifeste incedens. Postq itq diu appa ruerunt. disparuit. Media nocte dnica fres psallebant et ipe cū illis. tūt dolor capitis eū tuasit tam vehemēs ut chorū egredi co geretur. Et cū se ppt hoc moueret audiuit vocē dicentē sibi. Laudans laudabo dnm. et ab ijmicis meis salvus ero. Hac igit voce cō fortatus remansit. postmodū itū tualescē te dolore itū egredi disponebat. et itū in sonuit vox pmissa. Totaq illa nocte et sequ ti dnica usq ad finē cōuentualis misse nō cessauit ille conflictus doloris et confortacio vocis. Cumq in ordine suo accessisset ad tornu altaris ut coronē acciperet. in ipsa i clinacoē visū est ei q lapis magni ponde ris de capite suo corruēt. et protinus se eri gens et sanam eukaristiā sumens. ab oī do lore sanatus est. Quidā religiosus ei familiaris tēptatus aliqn de nīe fidei ractoē. qsiuit ab eo in confessione sua. si aliqn talē tēpta tionē sensisset. Qui ait. Non infitior me ta li plerūq cogitacione pulsatū. sed multi plex experimentū fidei oēm talē meā infir mitatē firmauit. Quesiuit ille qd eet ex perimentū illud. Cui multū inqt de deo sensi et aliqn tale aliquid. qd cū sentire desij graui tali q si in dubanū audētē pcipere

Qualis fuis ē abbas vallis regis et post ig
niati et qd ibi egerit. Ca. xxx.

Fuit autē prior igniati. deinde abbas vallis regis. Quā electionē talis visio precessit. Videbat abbati qui tūc fi erat igniaco candelabrū ardens et lucēs ante altare maius positū subito p maio rē vitreā grire. post modicū elatis est ca dā de mercēnarijs vallis regis mercedē a cellerario exigens habē nō potūt. cellera rio asserente de iure ei reddendā non esse.

Cuīp mercēnarius ad abbatē hoc referre vellet qu tūc egrotabat nō potūt. quia cellerarius eū intrare non sinebat. furēs igit ille ad vnā de grangijs finitimis accessit. ferens prunas ardentes in turibo. ut eā accenderet. Hec eo cogitante. ecce abbas affuit et quid vellet agē inquisiuit. Expauit ille viso abbate stupore vehemēti et totū ꝓpositū causāq ꝓpositi confessus ē. Cui abbas. Ne facias inquit hoc. tuus ad me in infirmitoriū veni. et mercedē tibi iubebo restitui. Fecit ille ut sibi fuerat ꝑceptū. Emissoq; hoīe cū spe certa mercedis habende. dixit abbas seruienti sibi fratri nycolao. Vere frat̄ si nos de dnō cogitare mus. dns cogitaret de nobis. Coniectēs ille aliquid eū magnū audisse. insecutus est hoīem abeuntē. et prudenter et ingeniose pollicens se celare consiliū et accelerare negotiū. rei geste narrationē extorsit.

Vomitus ibat ad electionē abbatis igniacensis. Orabat autē intente dnm ut sibi īspiraret ad cuius elatiōnē aspirare debēt. Hec eo cogitante et orante. audiuit vocem dicentē sibi. Cū ad illū locū venis. qđ requiris agnosces. Jā ad illū locū attingebat et voti compos nondū erat. Orante illo attentus vox itūm dicit. Interroga mōchū illū qui tecū vadit. ipe tibi dicet quis futurus sit abbas. Accersito statī roberto. dixit ei abbas. Peregrinus igniacū. et credo q ex me plurimū pendebit electio. Vos qui fratrū mores cognoscitis. dicite m quē digniorem hoc officio iudicatis. At ille inauditū aut. Ullū aut vobis digniorē iudico. nullum unquā aliū nōabo. Ventū est igniacum. et vnanimi consensu oīum absq; vlla contradictione elatus est in abbatē. Porro antequ eligeret quidā frat religiosus nōe nicholaus qui diu functus est officio cātoris precabat iugit deū. ut eis ydoneū prouideret abbatē. Cui quodā tpe dnm deprecanti. mox manifeste sic ait. Nicholae habebis abbatē. et ille ostendet tibi quid te oporteat facere. Ostensurus ei erat omnibus vē religiosis et sācte seruoris exēplū. Henricus comes campanie prematurē aliqn seruū dei. ut pro se dnm precaret. Celebrauit ille missā interessurus pro eo. Expleto eū misterio tū ille dcūrus extremā collectā ad suos se conuertisset mīstros. apparuit ei comes absens signū crucis hīs in veste. Qualis finis est abbas clarevallis et qđ ibi egerit. Cap xxxi.

Orabat aliqn sācte in qua dā ecclia. et oranti astiterūt sācti bernardus et sācti malachias. Quibus ad ipsos oratiōnē et intentionē diuertisse ad ipsos oratiōnē et intentionē diverit. Cui vnus eor dixit. Tu eris abbas clarevallis. Quo dicto disparuerūt. et ille territus remānsit. quia hoc nullatenus fieri voluisset. Non multo post abbas gerardus clarevallis igniacū venit. ubi tūc erat hugo de basothijs qui grauiter in ordine delinquerat. cuius offensā prefatus gerardus regularī seueritate vindicauerat. Et erat ille hugo cū fratribz egris corpe. mente iacens infirmis. Et cū disponēt abbatē oratiōnē sedebat in vestibulo domus infirmor frater quidā religiosus hainno noīe natione vemēn. Tunc vidit ille hainno duas horribiles psonas intrare in infirmitoriū. Abbas autē gerardus nocte illa vigilijs interfuit. Et dū ipse ꝑ nētatē in dormitoriū. hugo in insidijs positus ferro ad facinus ꝑpatrato ullū letaliter vulnerauit. Qui vixit usq; in diē seqntē. Circa vesprum positis corā ipso fratribz dixit. dirige me dnē in vitate tua. Et hoc dicto. obdormiuit in dno. Tunc frēs est abbas henricus. quidā vir potens in ope et sermone. qui post modicū in epm creandinalē est assumptus. Petrus aūt ad electionē citatus aufugit. qui tū absens elatus est. Cui cōdēitinē tū mōchi clarevallenses deferrēt corpus beati gerardi abbatis clarevallē. et veissent. ante thalamū tū corpe. et petrus tristis dederet corpus idem gerardo apparuit petro abbati igniaci dicens. Noli contristari de morte mea. qa tū dno nro ihu xpo sū. Cū venis apud clarevallē fames obsequii mei. et sepelies me. Cū ergo idem petrus rogaret ab aliis abbatibz ut cantaret missā pro defuncto. et cēt in canone misse. apparuerūt ei sācti bernardus et sācti malachias. vnus ex vna pte altaris. et alius ex alia dicens Noli dubitare qn abbas gerardus sit sanctus angelor et in gloria eterna. Item de quibusdā gestis ar dās et morte ipsius. Caplm xxxij.

Papa romanꝰ audita eiꝰ fama vo
cauit eū. et ꝑ cām sua et confessus ē.
et sacrā eukaristiā de manu eius
accepit et etiā hītū cisterciēn ordinis suste
pisset si vir dei ꝓmisisset. Sed suptus nāa
rios dedit ei ad faciendū illius ordinis v
nā abbaciā. In quadā etiā gallicana
orta est dissencio inꝰ clericos de electione pō
tificis. et ꝑs erat cardinalis romanus.
Cōpromiserūt in eū clerici q̄ e duobz quos
illi nōmauerāt illū eligēt quē nōmaret.
Cardinalis vrīū sīm consuluit. quis de duo
bus illis melior videretꝰ. Qui rīndit. In duo
bus falsis denarijs melior īuenit non ꝑ.
Cū adhuc eēt in valle regis abbas ex vio
lencia morbi capitis alter e duobz ocīs eiꝰ
totus liquefactis effluxit. et frēs est mono
culus. Qui postea rotando duce solebat vnū
se de ūminis suis euasisse. et se plus a resi
duo q̄ a ꝑdito formidare. Dixit ei aliq̄n
quidā religiosus familiaris equitās uxē eū.
Precedamꝰ eos qui nos precedūt ut procel
la hyemꝰ pulueris euadamꝰ. Qui rīndit.
Si precedimꝰ erūt ipsi in sorte qua sumꝰ.
et pena ista veniet sup caput suum
Quodā messionis tpe exiuit cū frībz ad
laborē. Dū ergo monachi pausarēt in si
lencio. vidit abbas tres mulieres pulcher
rimas venientes inꝰ frēs. quarū vna cete
ris mirabiliter precellebat. Tunc abbas mut
atā illis. et ait. Certe multū audaces
estis que sic venistis inꝰ nos. Nōne etiā
bene scitis q̄ mulieres non debent inter
nos venire. inꝰ fratres scilicet de ordine
nīo. Tunc illa preclarior ceteris ait. Ego
bene debeo venire inꝰ meos. Ego enī sum
mīr dnī ih̄u xp̄i maria. que venio visitare
messores meos. et ista est maria magdalē
et est maria egyptiaca. Quo audito abbas
cecidit ad pedes eius. Quos cū vellet ap̄ler
hi illa euanuit. Eo mortuo quidā frater
vnū de dentibz eius pro reliquijs extrahe
cogitauit. putans hoc fatale se frīrī. quia
mortuus os aptū habebat. Cuīq; se ad hoc
faciendū ꝓparauit. os ita clausū et obstruc
tū cepit. ut ꝓpositū implē nō posset.

De hugone abbate bonevallis. Et gestis eius. Cap. xxxiij.

Eodem tpe multa sanctitatis gracia florebat hugo vene
rabilis abbas bone vallis. Qui iuuenis
relictis sēculī cōuersus est in domo cis
tercien ordinis que dicit macerie. et cepit
valde religiose cōuersari. Post hec tēpta
tus valde. cogitabat ad sēculū redire. Hic
cogitans intrauit tēplū. et orauit aī lar
mis. et flexis genibz tetendit manꝰ ad cru
cē. Et vidit sup altare mīrez mīe vestitā
luce sicut vestimento. Et visū est ei q̄ videt
ihm filiū eius iuxta illā. et quō annūcia
tus fuerat ab angelo et de virgine natus
et pastoribz annūciatus. et quō circūcisus
et a iudeis captus et flagellatus et illusꝰ
et crucifixꝰ. Et quō resurrexit tercia die.
et quadragesima astendit in celū. Cū hec
oīa videret dixit ei dna nīa. Viriliter age
et confortet cor tuū in dnō et certus esto
te amodo talibz tēptationibz nō pulsandꝰ.
Post hec cepit nimijs abstinencijs affligē
se. ita ut pene sensū et mēoriā ꝑdere videret.
Interea frāter bernardꝰ qui adhuc viuebat
tūc venit ad eū per dei ꝓuidenciā et iussit
eū mitti in infirmitoriū. et ut ei singulis
noctibz vigilie tantarentꝰ prius q̄ ceteris
infirmis. quatenꝰ postea satis posset dormi
re et ut hēret gratiā licenciā loquendi vbi vel
let. et ita per dei misericordiā in breui cō
ualuit. Tunc cepit in eo religio multa fer
uescere. nec multo post abbas frāter bone
vallis. Sub hoc sēto viro frāter est quidā in
uenis nouicius. valde feruens in suis p̄na
pijs. Qui postea tēptatus valde cogitabat
ad sēculū redire. et hanc cogitacionē confes
sus est abbati. Qui cepit ei suadere ut rema
neret. sed nichil ꝓfecit. Tunc abbas ait.
Fili miserē aīe tue placens deo. ne perdas
gloriā tibi ꝓpatā. Ego enī spondeo tibi. et fi
deiussorē sponsionis hui meipm statuo. q̄d si
tu remanseris scōr angelorꝝ eternꝰ socius
eris. Ad hec verba confortatus ille in dnō
ꝓfecit. et optime postea cōuersatus ē. Qui
duobz ānis anteqū moreret grauissimā infir
mitate laborauit. Ad quē confortandū mul
tus est frāter iob cū maxīa claritate. qua
totū infirmitoriū repletū est. Ego inq̄t
sū iob. quē ꝓ misericordiaꝝ. et deus totius
consolacionis misit ad consolandū te. Sciat
ego in tali infirmitate patiens fui sic et
tu. Et ideo meā florebis in gloria mea.

et anis oris meā et metes qđ semīasti. Quod et fm̄ est. Non multo post appuit abbati suo in gloria magna .reddens ei gratias. qȳ per eiȳ āmoniacoē in ordine pstiterit. Sub eodē viro facti sunt noui rij clericus et miles vnȳ pfidus et dolosus. qui in eodē anno duo castella tradiderat et destruxerat. Huic militi dormienti videbatur in visu noctis qȳ in puteū cadet tam profundū ut tres dies consum'et in cadēdo. donec ad fundū pueniret. Quod cū abbati sancto retulisset. ille intȳpretatus est puteū abissi infernalis in quē casurȳ eēt si ordiē relinq̄ret. et ideo monebat illū ut remaneret. At ille noluit sed recessit. Et cū recessisset tercia die ab ȳmicis suis interfectus est. Clericus autē similē victus cōfessȳ est abbati suo tēptacoēm suā. Quē consolans abbas promisit ei qȳ si remaneret regina mūdi pro aīa eius veniret et ducēt eū in requiē suā. Quod et fm̄ est. Nā pridie qȳ moreret̄ apparuit ei dīna nra dicēs se venire pp eū. et qȳ in die crastina futurȳ esset in requiē eternā. Et ita contigit.

Item de gestis eius cont̄ demones. Ca. xxxiiij.

In ānūciacoē bē marie cū idē abbas eratnet frēs in chorο ad vigilias. vidit dyabolū in medio chorο stantē in forma horribili. ita ut ipē abbas pre timore cadēt Qui leuatus a frībus signauit se et redijt ad sedē suā. In crastino narrauit abbas ītplō quid viderat et dixit aliq̄ de frībus eē in criminali pcto pp qđ diabolus venerat. Quo audito oēs timuerūt. sed q̄ deus erat celauit consciaz suā. In altero crastino itēm dixit abbas adhuc dyabolū esse intē illos. et tūc frēs confessi sūt. et aperēt singuli disciplinas. precantes dnm ut tei cō scienaā revelavet abbati. Quod et fm̄ est. Tunc abbas reū traxit in partē. et dixit ei pcm̄ suū. Quo audito ille cadit ad pedes eiȳ rogans veniā sibi dari. et penitenciā sec'dm voluntatē abbatis sibi ȳjungi. Quo facto dyabolȳ nō cōparuit ultra. In quadā filia boneuallis abbas quidā genere nobilis sed moribz degener dignis ex causis ab hoc sco viro depositus est. et alius dignior in loco eius substitutȳ est. Cuiq̄ post hoc fortū scās hugo discedēt quidā garrulus fratris depositi cepit ei detrahe et publice detere qȳ pp īuidiā magis qȳ pp iusticiā eū deposuerat. Quo audito scās hugo manibz erectis in celū rogauit deū ut manifestaret se pura et vera ītencioē hoc fecisse. Et mox illegarrulus insaniens cepit discurrē per totā curtē abbacie et comedēre stercora porcorū que ibi erant. Quo viso misertus eiȳ scās. orauit pro eo et sanatus est.

De hijsque gessit circa morientes. Cap. xxxv.

In domo boneuallis erat quidā monachus feruens. Qui cū eēt debilis corpe semper tū tenebat cōuentū. Tandē maduit in pallium et diu languit in ifirmitorio. Ibi eāt magister nouitioꝝ iohes noīe infirmus ut ad mortē. cui seruiebat quidā frat noīe benedictus. Ad quē iohes ait. Frater bndē. audis que ego audio. Cui ille. Nichil audio qđ audiatis. At ille. Ego audio voces angelorū psallentiū cū tanq̄ voce tybycinū multorū qui venīunt pro aīa nrī palitii et ego eras eū sequar. Sed festina pulsare tabulā. quia aīa eius multū festinat egredi. Tunc frater bn̄dictus iuit considerare qualiē ille palitiū se hr̄et. et vidit eū ia grosse anhelantē. Cucurrit ergo pulsare tabulā. et anteq̄ frēs omēs eēnt congregati migrauit ille paliatus. in crastino vō iohes. Quidā famulus celleraruj boneuallis infirmatȳ est usq̄ ad mortē et confessus est pcā sua mōcho cōfessori pauprm. Et dixit ille quoddā pcm̄ qđ memorius ille timuit recipe. et ȳjunxit illi ut hoc confiteret̄ abbati. Quod ille confessit si viuēt. Abbas autē tūc pns non erat sed in via. Interī frāulus ille mortuus e. Abbas autē cū rediisset de via post cōpletoriū et sedēt in lō volens se disciplinare vidit illū mortuū ascendentē gradus dormitorij. Qui veniens ad illū cecidit ad pedes eiȳ veniā petens. rogans hūlit̄ ut sua confessionē audiret. dicens se missū ad eū pp hoc. Et confessȳ cū tanta lacrimaꝝ habundancia qđ etiā abbas motus est ad lacrimas. et plorauerūt ambo in tm̄. ut manica tunicelle abbatis valde humectaret̄. Post absolucoēm mortuus rogat hūlit̄ abbatē ut oraret pro se quia in magnis tormētis erat. Et deū abbas vellet probare tactu virū in cor pore cēt an in spū mortuus euanuit. In crās

tino autē abbas quesiuit a confessore pau
pm si mortuus illi tale crimē confessus fu
isset. Qui rīdit. etiā. Et quō illud nostis.
Ab ore inquit eius audiui. Quidā inue
nis monachus in eadē domo nup decessēt
Cuiꝰ mīr postea viso abbate. cepit anxie fle
re de filio suo. Quā ille consolans ait. Noli
flere. certa esto ꝙ filius tuus in magna glā
est. Ego suo qualit̄ vixit et qꝫ sc̄e. Quo audito
mater eius recepit consolationē. Non multo
post cū idem abbas oraret apparuit ei mo
nachus ille in vultu clarissimo et salutauit
eū. Quē abbas recognoscens ait. Quō tibi
est fili mi. Qui rīdit. Bene dñe. sicut vos
videtis. De hijs q̄ gessit circa viuētes. Capl̄m xxxvi.

QVidam cōuersus de alia domo pp
culpā suā missus fuerat bonāual
lem. ubi infirmatus est usq; ad mor
te. Abbas visitans eū vocabat eū ut secure
confiteret̄ patri suo de quo infamabat̄.
Quod ille nullꝰ confiteri voluerat. nec ora
am abbatis ꝓcio. Ille autē negauit totum
et petijt sibi dari corpus dñi. Abbas autē
hugo suadebat ei ut nō ꝓsumeret corpus dñi
assumē nisi bene cōfessus fuisset. Ad ille dicēs
se ee bñ confessū. institit ut ei afferret̄ cor
pus dñi. Quod cū presbit̄ attulisset. et ī os
eius posuisset. ille statī clamare cepit. Cōd
fratia miser qd fratia. Tunc presbiter abstu
lit ab eo corpus dñi qd sup linguā tenebat
et mox ille expirauit. Qdē abbas aliqn in
firmatus intrauit infirmitoriū. et vidit co
lūbā niue candidiorē sup humerū monachi
infirmarij. Quā cū idē mōchus vellet appre
hendē. illa volitans venit ad abbatē et itum
uit in sinū ei⁹. et postea exiuit per aperturā
tunice abbatis. et fixit rostrū suū in aure
eiusdē abbatis. dicens ei verbis humanis.
In noīe pīs et filij et spūs sancti para te.
para te. para te. Mandat tibi scūs bnardus
ut vadas fracē pacē int̄ papā et impatorē
alemānie. Quu sca admonitione susceptā.
pacē int̄ eos postea pfecit. De dissencioē xpa
ce int̄ regē francoꝝ et cōitē flandrensiū.

ANno dñi .m.clxxxiij°. Capl̄m xxxvij
ortā est dissencio int̄ philippū fran
coꝝ regē et philippū flandrensiū co
mitē pro terra que viromandia dicit̄. Hāc
eū prefatus comes longo tpe ludouico rege
viuente tū pace et quiete luerat iniuste posse
derat et adhuc ptinaciꝰ retinē volebat.
Obl̄ꝰ exercitū versus vrbē ambianis col
legit. cuiꝰ multitudinē et robur comes cū
pplō suo videns ac timens. fuge presidiū aſsi
uit. Habitoq; cū suis consilio. principē milu
ae regis theobaldū blesensiū comitē fran
ae senescallū ac guilhelmū vemensē ar
chiepm ipsiꝰ regis auūculos per iteruūa
os vocauit. ipsisq; mediantibz regi viromā
diā totā restituit. Castrū tū sancti q̄ntini ac
qꝫ peronā tm ad vitā suā sibi dimitti perijt
et obtinuit. Referebāt autē boni viri ambi
anenses canonici qd dū rex iuxta castrū
qd bonas diet̄ moraꝫ fuceret tū hoīes qꝫ equi
tocius exercitꝰ et equi insup trahētes bigas
per cāpos messes conculcauerūt. insup et
maximā ptē cū fustibus pro pabulo colligē
tes equis ad comedendū dederūt. ita q michi
pene vivens sup terrā remansit. Erat enim
tpus qn messis in spica est et flores produnt.
Vnde succedente tpe deo opante miraculose
cōt oīm opinionē ita plene et habūdanter
messis restituta est. ut post granoꝝ ereussi
onē et aree ventilationē centuplū estimatū
ūenirent nō tm de spicis cōculcatis. sed eti
am de hijs que cū falcibus secte. et equis ad
comedendū date fuerāt. In loco aūt ubi ex
ercitus comitis flandrie collectus fuerat. ita vi
rentia oīa sūt desiccata. qd etiā herba sup
terrā eo anno ibidē nō est recepta. De succur
su sc̄e terre misso a philippo rege. Capl̄m xxxviij

EOdem anno prīa hyerosolimi
tanus et prior thīsmarini hospitalis
et mīr templi venerūt ad regem
philippū portantes claues vrbis sepulchri
dñi rogantes ut terre sc̄e pīare dignaret̄
succurrū. Intrauerāt enī sarraceni xpīano
rū terras. et multos ex eis interfecerant
plures qꝫ captiuos secū duxerāt. multos
etiā ex frībz hospitalis et templi militibus
occiderāt. Interī autē mgr̄o templi defūc
to duo supstites parisius venerūt et ab epo
mauricio cū clero et pplo honorifice susceptī
sunt. Rex etiā oīb̄z alijs negocijs omissis
eos in osculo pacis susceptis. ꝓpositis terre suc
diligent̄ precepit ut ubicūqꝫ per terrā
suā irent de redditibz suis nāria eisdem
mīstrarent. Cognita quoq; causa qua ve

nerāt. cōuocato pro negocio ymali cōcilio p̄
latus oīm eccl̄iarū auctoritate regia man
dauit ut per freq̄ntes predicatiōes subditos
suos admonerēt. quatenꝰ pro fidei xp̄iane
defensione cont̄ truncis ym̄icos ihēroſoli
mā peterēt. Ipē quoq; de consilio p̄mapū
illuc trāsmisit strēnuos milites cū multa
tudine peditū armatorū de p̄ncipib; vrbis
bz sufficientes mīstrans sūptus. Post a
liquot dies rex pisius dū in aula deābu
laret. venit ad palatij fenestras vbi sctā
nā inspicē solet. Ventiensq; et ferre nō
suffinens setorē quē rede per vbē trāseūtes
lutū revoluendo protrauerāt. arduū op⁹
exercitui. qđ omēs sui predecessores ex
nimia grauitate et opis ip̄ensa aggredi
nō p̄sump̄serāt. Cōuocatis enī burgensibz
ac p̄posito. vnos oēs q; vias totius vrbis
p̄cepit duris ac fortibz lapidibz sterni.
ad hoc quidē nitens ut nomē atauquū au
ferret ciuitati. Iuerāt enī a luti setore p̄us
eā noīauerūt. sed gentiles quondā nomen
huius moī pp setorē abhorrētes. a paride
alexandro filio priami regis troie parisius
vocauerūt. De quibusdā madentibz ciusdē

Anno dñi ᵃ⁹ clxxxv tp̄is. Cāp xxxix.
in media quadragesima sūb est
terremotꝰ in gothia. et in septimi
mense aprilis eclipsis lune p̄cularis. Eo
tpe guilhelmꝰ abbas bt̄i dyonisij eccl̄esiā
tepide regebat. Quod rex grauiter ferens
aliū illi eccl̄ie rectorē p̄uidē satagebat. Qua
dā igit̄ die dū rex per villā sū dyonisij trāsi
ens in abbatiā descendisset. hoc audito ter
ritus abbas. petebat enī tūc ab eo rex mil
le marcas argenti. cōuocatis fr̄ibz in capi
tulū scripm deposuit. Dataq; rex eligēdi lic̄e
tia sancti hugonē eiusdē eccl̄ie priorē vna
nimit̄ ab oīnibz eligī in abbatē in tpo ca
pitulo cōfirmauit. Talī tñ condicōe regia
q; prohibitōe adiecta. ut in illa nouitate p̄
motionis sue nulli de parētela vel curia re
gis clerico vel laico munꝰ aliqđ vel daret
vel promittēt. Ipse itaq; hugo ad bñdictionē
suā celebrandā meldensē et siluanectensem
epōs cōuocauit. qui duo qr antiq̄ romane
eccl̄ie institutōe tenent̄ eccl̄ie bt̄i dyonisij in
consecratōe altarium seu in ordinatōe mōcho
rū vicissim subuenīre. et precipue meldensis.

Dū hec in francia gerebant̄ nūcij missi
sunt a bele rege vngarie pānonie. croma
tie. quarnie. dalmatie nūme ad philippū
regē. ut daret ei sororē suā in vxorē. marga
retā scilicet quondā anglie reginā. hērici
iunioris defuncti relictā. sub quo bñis tho
mas cantuarieñ passus est. Cuius petitiōi
benigne rex acquieuit. necnon et nūcijs
dona regalia tribuit. De abbate ioachim
Eo tpe abbas ioachim Caplin. xl.
de calabrie ptibz venit ad vrbanū
papā. morantē apud veronā. De
quo scilicet ioachī fert̄ q; cū prius nō multū
ab hoīe doctore didicisset. dono intelligēie
diuinitus accepit. adeo ut facunde ac disce
te quasdā scripturarū difficultates vel obscuri
tates enodaret. Dicebat itaq; misteria que
dā apocalipsis hactenꝰ latuisse. sed nūc in
spū p̄phecie clarescē. sicut ex opusculo quod
scripsit legentibz liquet. Dicit enī quia sicut
scripture vetis testamēti q̄nq; etatū scīi sub
adam usq; ad xp̄m decursuras hystorias
continent. sic liber apocalipsis etatis sexte
a xp̄o scilicet inchoate decursū exponit. ipsā
q; etatē sextā in sex etatulas distinctā. eāsq;
singulas singulis huius libri ptibis satis cō
grue designatas. Dicit quoq; hec revela
ta fuisse in fine etatule q̄nte. atq; in p̄rio
sue cedē sextā. in qua tribulatiōes varias
multiplices q; pressuras ybet emersuras.
sicut in apcione sigilli. et in sexto libri ptis
ubi de ruina babilonis agit̄ patent̄ ostēdi
dit̄. Ad vō in libello eius pce vetis notabile
atq; suspīm habet̄. q; mundi diffinit̄ fini
nū. et infra duas generationes que iuxta
ip̄m annos finiunt̄ lx̄ arbitrati̇ implendū.
fertur itaq; multa scripsisse. libros q; suos dño
pape corrigendos obtulisse. Nā et in qbus
dā errasse dicit̄. et tñ ei multa de futuris
reserata fuisse referūt̄. Vnde et postea duo
bus regibz francie scilicet et anglie in itine
tūsmarino apud messanā vrbē sicilie hye
mantibz idē abbas venturus dixit nondū
bernacōis ihēsū adesse tp̄us. Sup hijs autē
que scripsit de futūis tp̄ibz nos incertarū rerū
p̄sagiū relinquē cōuenit. iudicio posteror⁹
Anno dñi ᵃ⁹ clxxxvi obiit pisius guilfridꝰ
comes britannie. terciꝰ filius henrici regis
anglor. et in eccl̄ia beate virginis ante altare

ānuente rege philippo sepultus est honorifice. ¶Eodē anno philippus rex liberat vergiacense castrū a longa obsidione duas burgundie. Plures q̄ viderūt formā ignis in modū dom⁹ ignee per celū discurrē. ¶Henricus frederici filius a p̄e prefic⁹ ytalie. et sicilie. Int̄ ip̄m et papā simultas orit⁹. ita vt papa apud veronā morāti quoq; fauliam p̄grediendi deneget⁹. et itinerantibz ijurias in vngariā duat⁹. regi vngarie despondet in vxorē duat⁹. regi vngarie despondet sanda. ¶Urban⁹ huj⁹ nois tert⁹ p̄p̄ fit. et petrus abbas clarevall' obit. ¶Anno seq̄nti saladin⁹ totā sibi subiit orientē. a quo etiam capta est ihēlm. ¶Eodē anno viij⁰ kl' apl' fuit eclipsis lune pene vniūsalis. De mēdacio astrologoz et vanitate hystrionū. xlj.

Eodē anno astrologi orientales et occidentales iudei sarracini et etiā xp̄iani miserūt litās per diuersas mūdi p̄tes predicantes et absq; dubio asserentes in septēbri futurā validorū ventorū tēpestatē ac terremotū et mortalitatē hoīm. seditiones etiā et discordias. rūq; noz mutnacoēs et alia multa cōminātes in hūc modū. Sed aliē fore q̄ diuinando p̄dixerāt. manifeste pbauit euētus seq̄ns rei. ¶Cū aut̄ in curijs regū vel p̄napū frequēs hystrionū turba cōuenire soleat. ut ab eis aurū et argentū et equos seu vestes quas sepe p̄napes mutare solent. verba ioculatoria vanijs adulationibz plena proferendo ab eis extorqueant. videns rex philipp⁹ hec ee vana et aie saluti contria. mente p̄optissima deo p̄misit. q̄ oēs vestes suas q̄ diu vixēt. intuitu dei paupibz erogaret. malens nudū xp̄m in paupibz vestire q̄ adulatoribz vestes dando p̄cām incurrere. q̄m hystrionibz dare ē deōnibz īmolare. Hoc si cotidie p̄napes attenderēt nequaq; tot lectatores per mundū discurrerēt. Vidimus p̄napes quosdā vestes diu excogitatas et vanijs florū picturacoibz artificiosissīe elaboratas vix euolutis septē diebz prothypador hystrionibz stulti dyaboli mīstris ad p̄mā vocē dedisse pro quibz forsan xp̄i vl' xp̄e martis argenti impenderāt. De quo nimirū precio totidē paupes per totū ānū victui necaria p̄cipe potuissent. De dissencione int̄ reges francie et anglie et de mistri

Eodē anno radulphi obsidioē. xlij. orta est dissencio int̄ regē francie philippū et regē anglie henricū. Philippus enī a richardo illius filio comite pictauensi pro eodē comitatu hominiū petebat. quod ille a p̄e instructus de die i diem facē dissimulabat. Petebat etiā ab ip̄o rege anglie gisortiū et alia castra ad iacentia que p̄ suus ludouicus filie suc margarete pro dote tradiderat. q̄n eā henrico regi filio maiori henrici matrimonio copulauerat. ea tī condicione ut si prolē ex ea non susciperet. post ip̄i⁹ henrici mortē ad regē francie dos rediret. Sup̄ hijs questionibz freq̄nter a rege philippo rex anglie citatus fuerat. sed fictus semp̄ p̄ponendo dilationes curie iudicio stare in dies protelabat. Itaq; philippus infinito exercitu collecto in pago bituricensi. aq̄tanie fines ingressus castrū vsoldunū et turiacū. et alias q̄plures municoēs cepit et terrā usq; ad castrū radulphi depopulauit. Tunc rex henricus et comes richardus exercitū cōtra francos adduxerūt. eosq; ab obsidione castelli radulphi amouere conati sūt. Sed cū rex philippus acies bellatoz contra eos ordinari fecisset. timētes illi solitā francoz audaciā viros religiosos cū legatis romane ecclē qui etiam pro pace reformanda tūc venerāt. ad regē philippū miserūt. qui ex p̄te illoz prestita cautione firmarēt. q̄ ip̄i de tota q̄rela secūm iudicio regis francie curie plene satisfacerēt. et sic datis indutijs ad p̄p̄a redierūt. Verū dū ibidē rex in obsidioē morā facēt comes richardus multitudiez rotharellor illuc pro suctursu tīnsmisēat. Quibz ad̄ bē marie virginis ecclesiā in platea cū festivis ludentibz. vnus ex eis in verba blasphemie prorupit in b̄tām virginē et in deū. quia denarios quos ille male acquisierat male p̄debat. Deinde furibūdus eleuatis oculis ymaginē b̄tē virginis in portali torno vultu respiciens itēm blasphemias in eā congeminās lapidē coram omibz in ipsā ymaginē iecit. et brachium ymaginis pueri ihesu quā illa tenebat

in manibz fractū in terra deiecit. De q̄ fractura sanguis habundanter in terrā fluxit ut multi qui in obsidione fuerāt retulerīt multiq; colligentes de illo a variis morbis curati sūt. Brachiū aūt sanguinolentū Iohānes qui dcūs est sine terra filius regis anglie iunior pro reliquijs scī aī honorē portauit. et infelix ille cotharellus a demone quo prius agebat eodē die arrepto miserrīe vitā finiuit. Monachi vō ymaginē unā ipsā ecclesiā cū laudibz tūstulerūt. vbi ad honorē xp̄i et mīrīs eius multa postea miracula facta sūt. De amissione scē crucis

Interī aūt dū hec agerēt. Caplm xliij. venerūt ad regē philippū nuncij tristma rini cū gemitu referentes q̄ salahadinus rex syrie et egipti terras xp̄ianor̄ inuaserat. multosq; de fīrīs hospitalis et tēpli cū epīs et baronibz terre illius et multa xp̄ianor̄ milia truncdauerat. et crucē quoq; scām et regē ihrlm. nec nō et ipsā vrbē sanctā ad extremū cepat. ac preter tyrū et tripolī et antiochiā et quedā castra fortissia que nūq̄ habē potuit totā sibi terrā promissionis subiugrauerat. Cū enī ad colloquiū gudonis tripolitani comitis cōuenissent mgr̄i hospitalis et tēpli non procul a nazareth. cura dolo comitis supueniūt. et mīri quidē p̄mo vincūt. postea vincunt. multiq; occidunt et multa capiūt. Johes deniq; miles turcis mane nīrīs nondū armatis irruentibz consulit. ut in illū cuneū vbi salahadini vexillū altius eminet irrūpatur. Placet consiliū vniūsis excepto p̄fato comite. de cuius consilio montana ocupāt. Nostri estu et splendore solis grauant. ac telor̄ ymbribz oppīmūt et obruūt. Comes tripolis arma proiicit. et cū suis ad castrū sapheti fugit. nīrīq; miserabiliter atteritur. Accoriensis presul letalit vulneratus crucē dnī tradit alteri. et ille regi. Rex aūt capit et scā crux asportat. Sed et quotquot templarij et hospitalarij cū captiuis inueniunt protinus decollant. Porro guido rex et mgr̄ tēpli. in monimētū victorie reseruant. Dignis exigentibz meritis suis in manus gentiū nostri sūt traditi ac gentilibus subiugati. Nimis enī in luxus varios et clerus et pplus effluxerat. totaq; terra illa

facinorib; et flagitijs sordescebat. Sed eciam qui religionis habitū preferebāt. regularis modestie turpit fines excesserāt. Ratus in mōsterio tatus in sdō. quē nō vel auaricie vel luxurie morbus inficeret. Reynaldus aūt princeps qui alia vice a turcis fuerat captus ac per ānos xvi tentus et redēptus multa petunia. nūc tenebat ebron. et regionē que est trīs mare mortuū ubi ē mons petralis et vbs petracensis que dicit crach tur. tor̄ ymicus ante salahadinū adducit. et ab ipo ppio mucrone decollat. Salahadinus igit habito celebri tropheo de nīrīs ad pontē tiberiadis redit. ibiq; manubias diuidi et in damascū meliora deferri precipit. Dehinc ciā acon que et ptholomais obsidet. ac post biduū in dediconē recipit. Alia nentibz ac recedentibz conductus dat. quia saladinus nullū grauari permittebat volentē degere sub tributo. nec vnq̄ iuramētū violabat. et vix alicui qd̄ negabat negabat. Deniq; turci alias vrbes et castra recipiūt. per vim aūt nullū. Comite tripolis tripolim redeunte. mandat ei saladinus ut pacta que sibi iurauerat. ciuesq; os faciat iurare. Comes ciuibz iubet ut iuramēto formam prius audiant. Instante comite petūt indutias usq; i mane. Facto aūt mane diuinitus extinctus inuenit apparuitq; ei stigma excōicationis qd̄ recens suscepat. quia turci et sarraceni ex paterna tradicōe filios circūcidūt. Quoxdā etiā clericū suor̄ confessione detectū est q̄ vrbē turcis trade decreuerat habens penes se sigillū saladini qd̄ mox fucet ppalari. Ab ipo aūt āno dnī q°. clxxxviij° quo crux dnī capta est infinites qui postea nati sūt non nisi xx. vel xxij dentes habuit. cū antea xxx vel xxxij habere solerent. De ortu ludouici filij philippi et

Eodē capitone ihrlm. Cap xliij.

aūt anno iiij die septēbris capitulon a turcis. Ipsaq; die fit eclipsis solis ptialis in xvij gradu virginis et duravit duabus horis. apparuerūtq; ibi le per diē ut de nocte. In crastino natus est ludouicus philippi regis francor̄ ex regina elyzabeth filius. De cuius ortu pisius tantū gaudiū fuit ut per septē dies singulis

noctibz cū fasculis accensis ac cereis totius
vrbis pplūs in dei laudibz exultaret. Sa
racenī syrie quos turcomānos vocāt. hac
dictā vrbē impetūt et deuastant. Raymū
dus princeps antyochenus cū eis cōgressū ml'
tos suoz pdit. et ipi antyochiā infestāt ac
regionē que nerei mōs vel nigra montana
ditissimā depredant. Illos aūt ad pp̄
a redeūtes. nostri de diūsis locis glomerati
cōgressi cū eis debellant. et multos primūt.
pauci euadūt. preda extorquēt. captiui viriliter
liberant. Salahadinus aūt ascalone recepta
ihrlim ījmicā ꝓperat. ut illā obsideat. Arbi
trat enī de facili cessuros fore qui videbāt et
alios iā cessisse. sibiq; paucissimos adesse qui
defenderent. et innumeros qui defendē non
valerēt. Ihrlim enī a pte occidentali p decē
dies cōtinuos dat insultus. et aues viriliter
se defendūt. Obsidet aūtē eā a pte aquilo
nari. et etiā muros destruit machinis q̄
non cessant. Sed se reddūt salahadino. ita
q̄ ab eo qui decē annos excesserat. decē au
reos et q̄nq; a mulieribz accipiat. et ab ill'
qui infra decennīū continent duos. Idibus
octobris die sabbati obsidionis xiiij. fia vī ihrlim
capit. et mox salahadinus fecit cōminui cā
panas. et metallū eis restitui quor erant
cāpane. In ipis aūtē basilicis inmēta sta
bulauerūt et sordes quaslibz ibi ꝓpetrauerūt.
Ecclesiā vō sancti sepulchri auro multo redi
mūt suriani. Templo aūtē dnī mirā vene
racionē exhibent turci. qđ iuxta ritus suos
consueuerūt antiquus venerari. Saladadi
nus anteq̄m intret fecit lauari parietes
aqua rosacea. et multa milia paupm ab
soluit a precio ꝓtractato. Infirmis de fisco p
prio per aliq̄ntū tempus iubet ministrari. Heraclius itaq; patriarcha et eti
am vniūsus clerus et de mōsteriis diūsorū
ordinū professores. turba cuiuslibet etatis et
sexus innumera de ihrlim recesserūt. His
qui supra muros in cellis reclusi abstinēcie
et orōni vacabant. nullū est ut abiret. Uni
uersis pene latinis delinquentibz. suriani et
diuersarū sectarū hoīes. utpote georgiani.
iacobite. greci. armenij remanserūt ibidē
sub turcorū dnio cōstituti. Audita dedicōe
multa quoq; loca que vix ab hoīe capi posset
si defensores habuissent, in dedicōnē sc̄i recep
tū. Capta est ihrlim post annos lxxxviij ex
quo a turcis erepta fuit. et tantūdē fere tē
poris possessa a nūis q̄ntū prius et a turcis
pontificante tūc pp̄ vrbano et nūc etiā vr
bano. Quo cū rem tā flebilē audisset nimis
doluit. et ex animi dolore languescēs post
breue decessit. et in vrbe ferraria qua nup
aduenerat de verona tumulatus extitit.
Cui successit gregorius octauus vir litteris et
facundia clarus. sed et puritate et integri
tate animi preclarior. suisq; vehemēs castiga
tor. In primis ingrē ad subuencionē ihrlim
totis inhiat animis. et ad cōcitandos pncipes et pplos per occidētis partes cruciatas tā legatos
q̄m litās destinat. qui et cladē orientalē ex
ponāt. et penitenciar absolucionē profectu
ris ihrlim promittant. Sed proch dolor in suo
mor exortus flos decoris exaruit. q̄a post du
os menses apud pisā moriens ibidē sepultus
fuit. Cui clemens tercius successit. Crescebat
ubiq; rumor lamentabilis de ptibz trānsma
rinis et ingemiscebat mundus. plerisq; de cor
rectione vite attencius cogitabant et plures
signo tocius accepto ire ihrlim ꝓponebāt.

De crucis signacōe duor regū et alior multorū. Capitulum.

Die autē xiij ianuarij scilicet in festo sc̄i hylarij fm̄ xlv.
est colloquiū int̄ reges philippū.
scilicet et henricū int̄ triam et gisorciū pro
cedando int̄ se distadio. Ubi archiepo carensi
adhortante cont̄ oīm opinionē instinctu spi
ritus sc̄i signū crucis acceperūt pro libera
cione vrbis sc̄e ihrlim et sc̄i sepulchri dnī.
Multi etiā alij cū eis archiepi scilicet rotho
magēn et cantuariēn. epi vō beluacēn et
aurelianēn. comites quoq; pictauēn flandrēn
blesēn. barrēn. suessionēn. nuernēn. dux
etiā burgundie et rotrudus comes cāpa
nie. comites quoq; droconū clarimōtis et bel
limōtis. et plures alij magni viri zelo dei
accensi. In cuius tocti mōimētū duo reges
in eodē loco crucē ligneā erexerūt. ibiq;
fundātes ecclām. fedus int̄ se ꝓpetuū iurarūt
Ipm vō locū agrū sem̄ voluerūt. eo q̄ ibi
dē sacris crucibz insigniti sūt. Anno itaq;
dnī mclxxxviij°. mense marcio grāle con
silium celebratū est a rege philippo. in quo
sacra crucis signa ē innumerabilis militū
ac peditū multitudo. Ob hanc instantē ne

cessitnē cū assensu epōz et baronū terre sue
cōstituit rex ut prelati et clerici cōuentua
liū ecclarū et milites etiā cruce signati de
debitis suis reddendis tā iudeis q̄ xp̄ianis
creditoribz biēnio respm̄ haberent. et oēs
crucē nō hītes quitūq; essent ad minus an
no illo de omūbz mobilibz ac redditibz suis
decimas darent. exceptis illis qui erāt tri
tercien ordinis et cartusien et fontis ebrar
di et etiā leprosis q̄ntū ad suū ppriū ptinet
Et iste decime salahadini date sunt. ¶ Eodē
anno scđa die februarij fuit eclipsis lune
vniūsalis hora noctis iiij. et durauit per
tres horas. ¶ Die iiij ydus februarij paulo
ante auroz̄ serenissima nocte. visa est lu
na usq; ad terras dīnđe in momēto. et frā
morula q̄ resūptis viribz utm̄ usq; ad locū
vnde descenderat paulatī ascendē. ¶ Hoc an
no quoq; fredericus impator crucē accepit. Sa
lahadin⁹ autē frequēter tyrū infestat sed cū
dāpno suoz sepe confusus recedit. ¶ In vigi
lia sancte marie magdalene autisio domū
conflagrat. et in crastino predicte festiui
tatis vrbs cretensis cōburit. ¶ Hoc eciā āno
beluacus pruninū et curnotū miserabi
liū incendiū.

De ruptione fedis inē regē per comitē richardū. Cap. xlvi.

Eodē anno richardus comes pictu
uens rupto fedē qđ ipe et p̄r suus
cū rege philippo ī̄ierant tertā comitis to
losani quā a rege francoz tenebat ītrauit
et mosarū aliaq; castella ad eū ptinencia
cepit. Quod cū idem comes raimūdus regi
philippo p nūcios intimasset. ille collā ml
titudine armatoz subito terras eoz intrauit
et castrū radulphi busensarūq; et argento
nii cepit. quartū eciā quod leurosū vocā
tur obsedit. Vbi dū in obsidione breuē mo
rulā faceret. accidit ut torrens ante castrū
in quo pluuijs īundantibz solebat aqua in
ueniri sufficienter. estatis feruore nimio sic
catus eet. Cūq; rex et totus exercitus eius
aquarū penuria multū afflig̃ent. subito
de terre viscerib aqua miraculose in tm ex
creuit et sine pluuia. ut usq; ad angulos
equoz attingeret. et totus resonallaret exer
citus. et eoz aialia. Tam diu aut̄ duravit
q̄ diu ibi rex in obsidione fuit. Post paucos
dies castrū cepit. et ludouico consanguineo
suo filio comitis theobaldi dono dedit. Ipso
vero recedente. atque quoq; ad priorē locū re
uerse sunt. nec postea cōparuerūt. Egressus
inde rex venit. et obsedit montē trianedū
et cū labore cepit. et turrī euertit. Deinde
paluellū et mōtesoriū et castelletū cepit.
et rupē tuillebaldi. et quicq̄d iuris anglie
rex in tota habebat aluernia sibi subiugā
uit. Quo viso rex anglie per marchiā nor
mānie versus gisorciū exercitū suū reduxit.
Per quā stilicz marchiā transiēs castrū dro
chart incendit. multosq; villas cāpestres
usq; ad finē destruxit. Rex autē philippus
insecutus est eū. et in ipo tēsitu cepit vin
dociū. Persecutus est autē regē usq; ad castrū
qđ dicit⁹ trou. de quo ipm̄ cū filio suo richar
do turpit⁹ eiecit. totūq; vicū cōbussit. Super
ueniente autē hyeme. datis induciis vter
q; a bello quieuit.

De dissencioē eiusdē comitis a pre. et q̄lit̄ capta ē vrbs turonis. xlvii

Ilterī comes richardus a pre suo pe
tijt uxorē que debebat̄ sibi sororē filii
cet regis philippi. que tradita ei fue
rat a pre suo ludouico ad custodiendū. et cū
ea petijt eciā regnū. Sic eū fuerat in pac
tis. q̄ quicūq; de filijs regis anglie eā habet
in cōiugiū. post mortē ipsi⁹ regis habet et
regnū. Hoc ergo richardus de iure sibi cō
petē dicebat. quia post henricū fr̄em suū p
mogenitus erat. Quod cū rex sollicitus nimis
facē nollet. iratus comes a pre recedēs ad re
gē francoz se tr̄stulit. eiq; hominiū fraciēs
fedus sub iuramēto firmauit. ¶ Anno dñi
m̄clxxxix⁰ philippus rex exercitū apud no
genciū duxit. et firmitatē bernardi cū alijs
quatuoz fortissimis castellis cepit. vrbēq; no
manis. de qua henricū regē anglie tur
pit⁹ fugauit. Et p̄secutus est eū usq; chino
nii. cenomānis q; reuersus turrī fortissimā
ac bene munitā muro per miraculos. q̄s sep
tē ducebat suffosso laboriose cepit. Deinde
versus vrbē turonis exercitū duxit. vbi sup
lugerī firmis tentoriis ipse solus aquas fluē
tū lancea tēptans. qđ audito a scło nō fuerat
vadū ī̄uenit. Positis q; signis a dextris et
sinistris. ut inē illa totus post eū exercit⁹
trānsiaceret. p̄m⁹ aīī oēs trānsiuit. Videns autē
exercitus aquarū diminutioēz subito mira
culose frām. statī collēs tentoriis oēs per va

dū secuta sū regē. Omūbz autē tūsmissis aq
reuerse sū ad priorē statū. Qđ videntes turo
nenses timuerūt regē. Rex autē dū īmu
nita ciuitatis circūquaqz consideraēt. ri
baldi eius qui p̄mos īpetus in expugnādis
municōibz facere cōsueuerāt. ipso remēte
per muros scalis ascendētes vrbē ex īprouī
so reperūt. Tūc rex cū exercitu totū vrbem
recepit. ibiqz custodes posuit. De obitu regis
henrici et ītro richardi et quibzdā aliis.

Qvolutis autē duodecī Cap xlviij.
diebz obijt apud chynonū rex hen
ricus. dolore nimio ut aiūt absorp
tus. eo q̄ se vidēt a rege fīnīae sic oppressū
et a suo quoqz filio qui ad eundē regē confu
gerat derelictū. Qui in omūbz satis p̄spere
egit usqz ad tpa philippi regis. quē dñs q̄
frenū in ore eius posuit pro vindicando san
guine bēt thome mīris. Sepultus ē aūt a
pud fontē ebraldi in abbatia monialium.
multis a se redditibz et muneribz āpliata.
eiqz successit filius eī richardo comes pictauēn.
ad tuis p̄mū ingressū apud gisortiū eodem
āno castrū flagrauit incendio. Sequēti aūt
die in egressu ipsius castelli pons ligneus
sub pedibz eius fractus est. omūbz socijs eī lubē
tūseuntibz utq̄ ipe cū equo cecidit in fossa
tū. Post paucos dies pax que inē reges et philī
lippū et henricū fuerat inīt locata. inīt richar
dū et philippū est cōsūmata. Cui etā tūc phi
lippus vrbem turonis et cenomānis reddi
dit pro patris bono. et etā castellū vadulphi
cū toto feodo suo. Qua de causa richardus phi
lippo feodū transeati totū ꝑpetuo quitauit.
et oīa feoda que habebat in aluernia. Eo
dē anno obijt vxor philippi elysabeth regina
et in ecclā bēe virgīs parisius est sepulta.
Rauēnatēn et pisan9 archiepi cū multo po
pulo. et fredericus impator cū filio suo duce
suauie. tūsmarinū iter arripuīt. Anno i
grē2 p̄cenotito fit ingens ꝑegrinoꝝ motio
ac de diūsis ptibus per mare ꝑ eras ptes ade
unt tūsmarinas. Prefati archipresules cū
magno agmine de ptalia tūssretātes ap
pulsi tyrū. tyrensibz fuīt non modicū admi
mentū. Impator etā imperij sui fines e
gredī2 cū multitudīe infinita terrū oīm af
fluenter instructa. De frisia et dacia naues
q̄nquaginta. federate piter eandē ꝑegrina
tionē arripuīt. De flandria quoqz xxxviij
rates cū apparatu gvandi secute sū. Sed et
de francia. et de cāpania ihrlm ꝑgunt illus
tres viri. titulis q̄ militie glorioſi. Cumqz
multa milia nīoꝝ apud tyrū existerent
achon petīt et obsidēt. Et ecce salahadinus
cū multis milibz occurrit. ut obsessis succur
rat. et obsessores impetat. Cūqz nīi hostīū
assultus assiduos ferre nō possent. valles
et aggera in gyro castroꝝ extruūt. et sic
tutiores existunt. Post hec pugnā acerri
mā cū hostibz conserūt. multiqz nīoꝝ occī
dunt. Aultis itaqz diebz un ptholomaidis
obsidione morantes patiūtur multas cala
mitates vel per incursus hostīū vel p aeris
indemenciā vel per victualiū indigenciā.
Siquidē et a facie et a tergo hostilis īmine
bat obsidio. et aeris intēperies tanta fuit
et ītundacio pluuiaꝝ. ut pro nimia humec
tacione corrupta cibaria depirēt. et īnu
meri morbo dissenterico laborantes obi
rent. Mirāda profunde ac ꝑpetuo mēorā
da virorū constancia que tot malis obstīta
non defecit. sed p̄mansit infracta. Rege
syrie mortuo sine herede sylī fecūt regē
tanaredū. et henricū impatoris filius se di
cit heredē esse racione vxoris sue videlicet
sororis dicti regis. et etā ex pacto p̄missi
onis. Sicqz mors regis illi9. testimabile de
trimētū intulit omūbus. De ordinacione
regni philippi et testamēto eī9. Cap xlix

Anno dñi a°. c°. xc°. rex philippus iter
tūsmarinū arripe cupiēs pīsius cō
mocatus amicis et familiaribz testa
mentū condidit. et adile mātri sue. et guilhel
mo remensi archiepo auūculo suo pro tu
tela et custodia totī regnī fīrancoꝝ eī filī
o suo ludouico cōmendauit. Ipse9 autē reg
ni ordinacionē fecit. statuēs ut ballīui sui
per singulas terras positi. in ballīuijs suis
singulis mensibz assisiā vna die tenerēt. in
qua oēs qui clamorē facerēt ius suū p eos
sine dilacione reciperēt. Guilhelm9 etā ar
chiepūs et adela regina nichilominus vnū
dīē pīsius singulis quatuoꝝ mēsibz statuerēt
in quo clamores hoīm regni audirēt. ibiqz
eos ad honorē dei et vtilitates regni termi
narent. Prohibuit etā vniūsis prelatis et
hoībus suis ne q̄ diu eēt in seruicio dei tal

lias vel exactionē darent. et si eū mori cōtingeret ne similit̄ per hoc fmaret, donec filius eius lodouicus ad etatē veniret. in qua p dei gratiā regnū regere posset. Ad si aliquis ei dē filio guerrā mouere vellet. et sui redditus ei non sufficerēt. hoīes ipsius de corpibz suis et de pecuniis auxiliū ei facerēt. Preposito t̄ super et balliuis suis prohibuit ne aliquem hoīem vel eius pecuniū capere. q̄ diu bonos fideiussores dare vellet de iustitia in curia regis prosequenda. nisi pro homicidio vel murdro vel raptu vel prodicione. Preterea precepit ut oēs redditus eius et obuencoēs et seruicia et pisus afferent̄ per tria tpa. scilicz ad festū remigij ad purificationē. et ad asc̄sionē. Et si eū in via illa mori contingēt regina et archiepūs et epūs pisien cū tribus alijs viris thesaurū suū in duas ptes diuiderēt. De quarū una pro arbitrio suo ad reparandas ecclesias per guerras ipius destructas distribuerent. et illis qui per tallias nimis depauperati eēnt. Residuū aut̄ eiusdem ptis pro aīa sua et anteceſſor suoz darent quibz vellent. et quos magis egere credent. Aliā vo mediā ptē ad opus filij sui ludouici custodirēt. Sed et ciuibz pisiensibz precepit ut vrbs pisij quā multū diligebat optimo muro aī carnellis et portis diligent̄ claudē tur. Quod fm est spacio breui. sed et hoc idē in alijs vrbibz et castellis per totū regnū iussit fieri. De t̄nsfretatiōe duoz regū usq; Jerusalē ordinato regno anno Ca. l. petraq; et baculo pegrinatiōis acceptis in eccl̄a beati dyonisij ab archiepo guilhelmo vicelliacū prexit. ibiq; baronibz dimissis usq; ianuā venit. vbi naues et victui necessaria pari fecit. Rex autem richardus apud massiliā cū suis mare intrauit. Processerūt itaq; duo reges cū agmine infinito et apparatu incredibili. ac proceres fere vniūsi. Int̄ quos fuerūt odo dux burgundie. philippus comes flandrie. henricus campanie. theobaldus blesen. stephanus sacri cesaris. Sed et archiepi et epi qm plurimi. et qui aliqui in milicia habebant noīs diuerso quidē tpe. sed eodē anno iter arripiūt pegrinacois. Tantiq; aliqn motionē populi fuisse nulla memīt etas. nullaq; refert historia. Diuersos itaq; portus adeūt.

naues ascendīt. Cū aut̄ venisset rex philippus apud messanā vrbē honorifice receptus est. in palacio regis tancredi. qui et de victualibz suis habundant̄ ei donauit. Illic ita q; natale dn̄i celebrauit. et militibz suis q̄ res suas ortm in mari tēpestate pdiderant. multa et magna dona tribuit. Rex autem anglie cū eū rex philippus q̄ hominē commellaret suū. ut sicut inuenerat cū eo mādt̄ siret in passagio marcij noluit. sed usq; ad augustū differri. sororē quoq; philippi quā de iuramēto tenebat̄ vxorē duc̄ reuersauit. Rex vo philippus pfectis ventis applicuit archon in vigilia pasche. ubi cū gaudio et multis lacrimis q̄ angelus dn̄i receptus est ab hijs qui longo tempore sederāt in eius obsidione. fixisq; tentoriis et fabricatis domo tā ppe muros vrbis ut usq; ad eā et ultra iacula ter hostes equarellos et sagittas emitterēt. absente quidē rege anglie noluit assilire. sed erectis petrarijs suis et māgonellis et alijs ingenijs ante aduēt̄ eius tantum de muris eius fregerat. q̄ ad eā capiendā nō nisi assaltus deerat. Rex aut̄ anglie p mare cū suis veniens. cū transiret per insulā cypri inuenit quendā pseudo īpatorē eidē insule dñantē. ipsāq; cū impatore suo et ei⁹ filia cepit. ꝯ. oēs thesauros ipsi⁹ asportauit. Insula vero de suis hoīb; munita proficiscēs obuiā habuit nauē vnā salahadini que veēbat in succursū achon cōtra. miro modo munita. in qua erāt infinite phiale plene igne greco et baliste ccl. et arcuū et armoz̄ copia maxima. Erāt̄q; in ea bellatores fortissimi. qui oēs a rege anglie et suis interfecti sunt. et nauis cōfracta perijt. Aliā quoq; nauē eiusdē apud tyrū cepert̄ strana. in q̄ erat armoz̄ copia que similit̄ veniebat ad succursū achon. Rex aut̄ anglie cū venisset achon et oīm eēt voluntas ut assaltū fieret. suos ire nō p̄misit. sed et pisanos cū quibz iuratus erat assilire prohibuit. et ob hoc rex philippus suos a iuramēto qd̄ deregendo exercitu fecerat absoluit. De motu fredici impatoris in itine tūsmarino et suasione

Eodē anno fredericus impator hēricus cū filio suo et vniūso exercitu veniens in ptes tūsmarinas obijt. in nicheā bithinie vrbē et antiochiā. nō mini-

mā relinq̄s xp̄ianis mestitiā. Hic nēpe mi
les strēnuissim⁹ soldanū yconij qui ei pro
missū non soluit⁹ pfectus est. castra eiꝰ di
ripuit. et turcos miserabiles in angustijs
inuentos debellauit. Denicꝫ fluuiū tñsiens
equo cecidit. et vix extractus paulo post obi
it. Moriens autē totū exercitū suū filio suo
ducī boemie reliquit. qui cū paucis de ter
ra turcorū euadens cū illis actyon venit.
ubi et ipē breuit⁹ naturali lege vitā finiuit
Frederico autē successit⁹ filius eiꝰ henric⁹ strē
nuus in agendis. acer in hostes. et oībus ac
cedentibꝫ ad eū largus et munificꝰ. Cūpsit
autē impiū anno ab incarnatōe dñi .c.xc.
ab ihū vero mūdi q̄ntomillesiō cliij°. et ipe
rauit ānis vij. Anno seq̄nti obijt clemēs pp̄
terea⁹ cui successit celestin⁹ nacione roma
nus. Hic die pasche consecrat⁹ est in papā. et
in castino pfestū henricū consecrauit ipa
torē. Eodē anno mense iunio ac iulio tāta
intēperies aeris ex nimietate pluuiarū
facta est. ut segetes in cāpis p̄us q̄ colligi
possent in spicis ac folliculis suis germina
rēt. Porro xxiij die iunij regibꝫ existentibꝫ
in obsidione actyon fuit eclipsis solis in sep
timo gradu cancri. et durauit per quatuor ho
ras. In seq̄nti mense decō kl' augusti ludou
icus filius philipp regis grauissime pisius
usq̄ ad vite desperationē egrotauit. Cui tot⁹
cōuentus sc̄i dyonisij clauū et coronā dñi sem
per cū pcessiōe deri et pli nudis pedibꝫ icedēs. et
preces dño cū lacrimis fudēs visitauit. Cui mauri
ciꝰ epūs cū multitudie deri et pli pariforma us
q̄ ad scm lazarū occurrit. et illius se comitū
gens ad palaciū regis venit. Ibiq̄ fcō ser
mone ad pplm et oratione fusa. puer sacris
reliquijs in modū crucis attactus a pitulo
liberatus ē. sed et ipa die serenitas et tēperi
es aeris multo ipe amissa restituta est. V
Eodē anno leodien epūs a facie impatoris fu
giens dñi apud guilhelmū vemense archi
epm moraret⁹ ab eiusdē henrici legatis in
dolo interfactus est. q̄a cont⁹ voluntatē eiꝰ ca
nonice fuerat electus et cōsecrat⁹. Eodē āno
comes theobaldus francie senescallꝰ et co
mes clarimōtis et comes pticen et dux bur
gundie. philippus quoq̄ flandrie comes ī
obsidione actyon mortui sunt. Et quia flan
drie comes aliū nō habebat hereditē. terra
eius ad balduinū nepotē suū filiū comitis
hannesis devoluta est. qui postmodū ipa
tor constantinopolitan⁹ factus est. Dededitio
ne urbis acon et redditu philippi regis. liij.

Porro rex richardus in assultibus
acon opabat⁹ remissius rex autē
philippus ad murorū destructiōē
laborabat. urbēq̄ in tm ipugnauit. q̄ tus
todes salahadini qui erat ibi scribꝫ simacho
sui et carachosiū satrapas eius cū ingēti
armatorū copia sub certa pactione ad dedi
tionē coegit. Promiserūt enī iuramento
sue legis astricti tm corpibꝫ suis saluis di
missis. q̄ veram dñi crucē quā salahadin⁹
habebat. et oēs captiuos xp̄ianos quos un⁹
ra sua inuenire possent. regibꝫ francie et an
glie restituerēt. Actyon igit⁹ iij° ydus iulij
recepta est a nr̄is post decursū fere bienniū
ex quo ceperat⁹ obsideri. Quo etiā audito
sup hostes irruit timor et tremor. et astra
lonē et cetera castella que de manu nr̄oꝝ m
puerāt⁹ diruit⁹ et vacua dimittūt⁹. Igitur
tota vrbe reddita xp̄iani cū deo laudibꝫ ī
trauerūt⁹. et victualia que ibi inuenta sūt⁹
inter se diuiserūt⁹. Reges quoq̄ captiuos ō
nes equa lance inter se diuidentes in sorte
acceperūt⁹. Rex autē francoꝝ ptē suā duca
burgundie cū multa summa auri et argē
ti et victualiū copia delegauit⁹. eiꝰq̄ oēs
exercitꝰ suos cōmisit⁹. Agebat⁹ etenī gra
uissim⁹ tūc eū vexabat⁹. insup et regē an
glie valde suspectū habebat⁹ quia gloriē e
ius inuidens ab oī auxilio oportuno se sub
trahebat⁹. Nūcios quoq̄ frequēt⁹ clam ad sa
lahadinū mittebat⁹. et ab eo mutua dona
accipiebat⁹. Timens itaq̄ dolū eiꝰ. sed magis
ut aiūt⁹ quidā terre flandriaꝝ cupiditate
ductus. et cont⁹ voluntatē oīm fere proceꝝ
francoꝝ a terra sua recessit⁹. et in apuliam
tñsiectus. illic aliq̄ntulū cōualuit⁹. Inde vi
sitans apl̄oꝝ limina bñdictionē a celestino
papa accepit⁹ et sic in franciā redijt⁹. Sed p̄
usq̄ a terra sua recedēt⁹ richardo regi iu
rameto firmauit⁹ q̄ infra l. dies postq̄ in
franciā reuersus cēt⁹ illius terre nō noceret⁹
Rex autē richardus trans mare remanēs
captiuos suos qui saluis corpibꝫ se sub pre
dicta pactione reddiderūt⁹ ad id q̄d p̄miser
ant⁹ cōpellauit⁹. ut scribꝫ crucē dñicā et

captiuos xpianos sine dilatione restituerēt
Quod quia non potuerūt ad effm pduce
rex iratus q̄nq; milia ex eis et amplꝰ de
collari fecit. retentis maioribz et ditioribz
a quibz īnumetrā pecunie sūmā pro redēp
tione accipiens. liberos eos abire pmisit. In
sulā autē cypri quā in trāsitu suo ceperat
pro viginti q̄nq; milibz marcaꝝ argenti
tēplarijs venalē tradidit. et postmodū eis
ablatā guidoni quondā ihero solimitano
regi ītm tradidit. Ciuitatē ascalonē multo
auri pretio paganis petentibz fundituꝰ eiūt.
De iudeis apud buriā cōbustis et de scō wilhel
mo presbīro et falso rumore arsacadaꝝ. Capitulū

Philippus autē rex in francia reuer
sus dū eēt apud scm̄ germanū in
laya. audita cuiusdā xpiani morte
ignominiosa a iudeis ꝓpetrata. xpiane re
ligioni cōpatiēs. familiaribz suis ignorātibz
quo iret. subito iter arripuit. et apud bur
am velocissime veniens. positis in portis ip
sius castri custodibz. cōprehensisq; iudeis.
lxxx. et amplis cōburi fecit. Comitissa etenī
ipsius castri muneribz eoꝝ corrupta tradi
derat eis quendā xpianū. cui falso īpone
bant furtū et homicidiū. Hūt igit̄ antiquo
odio cōmoti. manibz a tergo ligatis spinis
coronatū per totā villā fustigantes duxerūt
et postea patibulo suspenderūt. Eodē āno
pridie idus martij apud nogentū. in ptico
milituꝫ anes ex aere descendentiū in terra
visę sunt. ibiq; facta inter se mirabili pugna
subito euanuerūt. Porro xp̄o die nouēbris
fuit eclipsis lune duabz horis. In anno sep
ti vi° ydus maij apud pontisarā wilhelmꝰ
sacerdos natione anglicus vir caritatiuus.
sanctitate vite pollens ac moribz. et officij sui ꝓ
secutor vigilantissimꝰ. migrauit ad dnm̄ in
processione rogationū. Ad cuiꝰ sepulchrū tpe
mortis eius opante deo multa miracula
facta sūt. ceci illuminati. claudi curati. aliiq; a di
uersis morbis sanati. Vnde et fama tanti
viri per orbē diffusa de diuersis ptibz causa
peregrinatōis ad locū illū multos fecit ve
nire. Eodē anno regi philippo de trāsma
rinis ptibus līē sūt allate q̄ ad ipm̄ inter
ficiendū per suggestionē richardi regis
anglie mittebantꝰ arsacade. Interfectuꝫ
enī eo tpe marchisei regis cōsanguineū

ultra mare. qui terrā sanctam anteq̄ illuc
venirent reges mira regebat strēnuitate
Hinc rex philippꝰ cū multis diebz sollicitꝰ ꝓ
manēt tandē habito consilio misit nūcios
ad vetulū arsaradarū regē. ut per ipm̄
rei veritatē cognosceret. Interī tū cōstitu
it corpis sui custodes. claues ereas semp in
manibz portantes. ac per totā noctē alter
natī area eū vigilantes. Reuersis aūt nū
cijs per līās vetuli rumores falsos ee cog
nouit. et sic a falsa suspitiōe quieuit. De
reditu regis richardi in anglia et electione
henrici in regē iherusalē. Capitulū liiij.

Rex autē richardꝰ ad terrā suā red
re disponēs henrico nepoti suo inue
ni cāpanie comiti exercitū suū tra
didit. totūq; terrā trāsmarinā quā tūc xpi
ani tenebant ei dimisit. et ingressus mare
naufragiū patiens cū paucis euasit. Cui
dā aut̄ comes marmardꝰ de gorre. ꝑplus
q̄ regionis illius audito q̄ in terra erat.
ipm̄ insecuti sūt. eo q̄ in fugā verso milites
octo de suis ceperūt. Sed et cū trāsiret per
epatū salesburgense frederici quidā septē
milites de suis cepit. Eundēq; sapulduꝫ au
strie dux obseruata strata. et positis ubiq;
custodibz īuentū in domo despāta captiua
uit. et omnibz bonis spoliatū henrico īpato
ri tradidit. a quo īuste fere per annū et di
midiū detentus. multisq; expensis et vari
is exactionibz grauatꝰ. tandē datis ducētis
milibz marcarū argenti pro redēptōe per
mare in angliā traiectus est. Tunebat enī
trāsire per terrā francoꝝ. quia valde regem
habebat offensū. Prefatus aūt henrici vtri
usq; regis nepos ex pte sororis. videns terrā sanc
desolatā. pietate motus maluit ibi cū suis
in labore remanere. et si locus se offerret aūt
suā pro xp̄o ponere. q̄ ad terrā suā cū rubōe
redire. Quod videntes milites tēpli et hospita
les et pegrini qui ibi erāt. saltiq; eis in dnō cō
stantiā ipm̄ in regē vrbis scē vnanimiter ele
gerūt. et filiā iherosolimitani regis ei dede
runt. Anno dnī a° c°xciij° rex philippꝰ exer
citu collecto cepit gisoraū et paulo p̄ totū vul
trasinū normānicū. qđ anglie rex īuste pos
sidebat. Eodē tpe salahadinꝰ obijt apud da
masū. Cū aut̄ saueret sibi mortē īminere signi
ferū suū vocauit dicens. Tu qui soles ferre

vexilla mea per bella. fer vexillū mortis mee
scilicet pānīculū vilē per totū damasc̄ū sup
lanceā damitendo. Cere rex orientis moriens
non fert secū nisi hoc palliū vile et sic mortu
us est. Huic successerūt duo filij sui. Zaphadi
nus sup syriā et meralinus sup egyptū. Verūp
tū inter eosdē et sapladinū qui fuerat sala
hadini frater de regno ducatus concertatū
est. Eodē anno in festo bti dyonisij quidam
puerulus subito mortuus ad ecclesiā eiusdē
mūs a putribz deportatus. et añ corpa sc̄ōrū
ante altare positus. meritis eox corā vniuso
pplo suscitatus est. De secundo cōiugio philippi
regis et de quibusdā euētibz. Ca. lv.

Philippus itē rex pisis sterilitatē
phanū nouiomense epīm ad cami
terat. quā ille accipet in cōiugiū. Quod ille
gratanter accipiens ingeburgē ei tradidit pu
ellā sc̄am. et bonis moribz ornatā. Hanc rex
apud attrebatū in legitimā vxorē duxit. et
in reginā coronari fecit. Sed mox instigāte
dyabolo rex ipe quibusdā ut dicit maleficijs
per sortiarias ipeditus. vxorē tā diu cupitā ex
osam habere cepit. Nec multo post cōsangui
nitatis linea per karolū flandrensiū comitē
ab epis et baronibz cōputata matrimoniū
separari fecit. Regina tū ad danos redire no
lens in locis gallie religiosis manē decrevit
malens cōiugalē continentiā ꝑpetuo seruare.
q̄ alij uicta prima matrimonij federa ma
culare. Sed qm huiusmōi cōiugiū dicebatur
minus iuste dissolutū. ꝓp celestinus ad cōquesti
onē danox misit duos legatos in franciā.
meliorē scilicet pbitm cardinalē. et censiū
subdyaconū. Qui pisius cōuocato concilio
de reformando cōiugio tractauerūt. sed pelli
sue timentes ac tepidius agentes nichil ad
pfm duxerūt. Eodē anno iiij° ydus nouēbs
fuit eclipsis lune vniuersalis. et duravit duabz
horis. In mense februarij rex philippus int̄
uit normāniā. et cepit urbē ebroicā et no
uū burgū et vallē ruollij et alias plures
munitiones. Rothomagū quoq; obsedit. sed
nichil ibi se proficē videns iratus cōbustis
petrarijs et māgonellis suis et alijs inge
nijs recessit. Anno dnī a° c° xciij° micha
el decanus pisien in patriarchā ihērosolimi
tanū est electus. vir in regendis scolis pisius
et in largiendis elemosinis. et in alijs plurī
bus bonis laudabilis. Sed dno aliter ordinante
post xv dies a clero senonen itm est electus
ibiq; in archiepm est consecratus. Eodē anno
puerulus trium annox de turre nona forte in
aquis extinctus precibz et meritis bti dyoni
sij mūs est resuscitatus. Carnotū autē pcla
sa ciuitas exustione subita exarsit. Illoq; ten
dio insignis ecclia bte virginis cū toto claustro
conflagrauit et corruit. ubi reliquiax et hoīm
multitudo. et ornamētox cōgeries imensa
deperijt. De guerra duox regū adinuicē et de
tempestate mirabili. Cap. lvi.

Philippus autē rex itm normāniā in
gressus vernolium obsedit. et pte mu
rox destructa audiēs nūciū q̄ a normānis
urbs ebroica quā tenebat munitā capta eet
iratus ab obsidione recessit. et fugatis nor
mānis ipsā urbē funditus euertit. nec non et
ipsas dei ecclās in spū vehemēti cōtriuit.
Eodē anno guilhelmus leycestrie comes v
fortis et magnanimus a rege philippo captus
est. et stāps in carcē positus. Item rex anglie
lochas cepit. et canonicos sc̄i martini turo
nenses eiciens rebus suis spoliauit. Quo audi
to rex philippus versa vice oēs ecclās terre
sue ptinentes ad epatus vel abbatias terre
illus cepit. et quozdā prauox hoīm instinctu
monachos et clericos ibidē deo famulātes eie
cit. coxq; redditus in usus ꝓprios tulit. Ita
q̄ philippus et richardus reges a pristina si
multate non quiescūt. sed iplacabili odio se
inuicē psequūt. et maxīe in regnorū suarū
finibz multas et graues direpciones ac sre
ges incursus faciūt. Eodē anno in pa
go beluacensi int̄ clarū montē et cōpendiū
tante pluuie cū tonitruis et fulmūbz et tem
pestatibz facte st. q̄les nulla meminerat hoīm
antiquitas. Lapides enī ad q̄ntitatē ouox q̄dā
guli de celo mixti cū pluuia cadētes arbores
et fructiferas vineas et segetes penitus de
struxerūt. ville quoq; in pluribz locis a ful
mūbz destructe et cōbuste sunt. Coram eciam
q̄ plures in huiusmōi tēpestate visi st in aere
de low ad locū volantes et cū rostris suis vi
uos carbones portantes ac domos incēden
tes. Sed et utriusq; sexus hoīes utu fulminū
interierūt. et alia multa horrenda eadē die
monstrata sūt. Eodē ipa die in epatu laudunēsi

castrū quoddā scilicet cinuū montē audiū
mq a fulmūbz destructū. Eodē anno ecclesia
bē marie carnotēn incendio cōflagrauit.
Eodē anno īperator totā apuliā et calabri
am et sycaliā que iure hēditario ex pte uxo
ris eū contigebāt impio suo subiugauit.
Raymūdus comes tolose obijt. cui filiq eiq
eiusdē noīs successit. regis francoz cōsangui
neus ex constancia sorore ludouici regis.
Clevis etiā insolita cōmocio fiā est. turbi
nes et tēpestates et grandines vineas et
messes destruxerūt. Vnde in seqnti anno
fames valida secuta est. De alienacōe treu
ge et guerre inī duos reges. Cap lvij
Anno dnī q; cxcvj. reddite sūt treuge
a rege anglie. et guerra denuo in
cepta. Tūc rex philippus vallē vuoliq
quā munitā tenebat fundituq euertit. et pq
paucos dies sororē suā quā rex anglie ri
chardq remiserat comiti de pontino in uxo
rē dedit. Eodē tpe rex moabitarū cū in
finita multitudīe hyspaniā et terras xpi
anoz vastauit. Cui yldefunsus rex castel
le cū exercitu occurrit. et pugna cōmissa vic
tus ab eis cū paucis euasit. In quo bello plq
q; quinquagīta milia xpianoz cesa fuisse
dicunt. Eodē anno sacerdos quidā fulco
noīe cepit in gallijs predicare. multos ad
usurariū restitucionē adduce. Cū aūt rex
philippus exercitū in pago bituricensi iux
ta ysoldunū collegisset. et rex anglie cum
exercitu suo in oppositū pte staret. et uterq;
exercitus ad pugnandū armis accingeret.
oppante deo cont oīm opinionē ita fin est.
q; rex anglie depositis armis cū paucis
ad regē francoz venit ibiq; corā oīnbz pro
ducatu normānie et comitatu pictauensiū
et andegauensiū hominiū ei fecit. et de pa
ce seruanda deinceps uterq; rex ibidē iura
mentū prestitit. Anno dnī q; cxcvi° in
marcio subita et nimia aquaz et fluminū
inundacio fca pluribz in locis villas des
truxit. et hoies in eis habitantes extinxit.
pontes eciā fluūs semne confregit. Eodē
anno philippus rex duxit uxorē noīe mari
am filiā ducis normannie et boemie. mar
chionisq; hystrie. Quali rex philippus cepit gri
sorciū et de morte mauricij epi. Ca. lvij.
Post breue tpus rex richardus postpo
sito iuramēto castrū virsionis in pago bi
turicensi dolo cepit et fundituq euertit. Ob hoc
rex philippus collēo qerelaru. albā mallam
obsedit. Vbi dū morā faceret rex anglie casteli
lū nouū cōt data pecunia militibz ipm tuito
dientibz recepit. Rex aūt philippus predm
castrū erectis petrarijs et alijs ingenijs p
septē ebdomadas et āplius īpugnauit. do
nec fracta turre et muris interiores bella
tores ad dedicionē coegit. Cūq; castrū solote
nus destruxisset. nouū cōt obsidens in breui re
pit. et comiti roberto custodiendū tradidit
Eodē anno venerande mēorie mauricius pi
scien epūs. pater pauper et orphanoz. feliciq
migrauit ad dnm. Vir ini īmunera bona
que fecit q̄tuor abbacias fundauit. et de ppis
sūptibz dotauit. scilicet heriuallē. hemenad
hedriam et gis. Et quia de resurrectione
corpm multa suo tpe dubitabāt. quā firmis
sime credidit. moriens sibi totulū scribi ma
dauit. huiusmodi sēptuā continētē. Credo q
redēptor meus viuit xc. Hunc igit in carne
mis agens suq; pectus suū precepit exten
sū poni. ut ab oīnbz ad eius sepultuā ve
nientibz posset legi. Huic successit odo nat
one solliacensis fratē henrici archiepi bituri
cēn. moribz et vita longe a suo predecessore
dissimilis. Anno dnī q; cxcvij°. balduinus
comes flandrēn qui in anno precedēte phi
luppo regi hominiū apud cōpendiū fecerat.
ab eius fidelitate maīseste recedēs richardo
regi anglie confederatus est. Ipm eciā rege
francoz et terrā eius grauit psecutus est.
Similit reginaldus filiq comitis dnī mar
tini. cū ex maria dilātone comitissa bolonie
cū comitatu suo dederat rex in uxorē. De
morte henrici īperatoris et exaltacōe ottonis i pdi
Eodē anno salutis ab incarnacōe dnī q; cxcvij°. ab ī
uero mūdi q̄ntomillesimo cle° roma
noz imperator henricus obijt. Qui p tyrānidē
suā syciliā sibi subiugauerat. et multos mi
nos et nobiles viros ibidē pemerat. Contra
religionē quoq; xpianā archiepōs et epōs
truncauerat. et cont romanā eccliā semp
tyrānidē exercuerat. Qua de causa innocen
cius tercius qui eodē anno in pōtū celestino
successit. in promocōe philippi frīs ipi hyen
rici aduersarius fuit. et oēs eius fautores ex

cōtenuit. Ottoni vō duci saxonie viriliꝰ adhe
sit. et eū aquisgrani in regē germanie coro
nari fecit. ℣ Interea hungarie regina philippi regis francie soror tū post mortē viri
sui multo apparatu ptes tūs marinas petēs
tāgz ptholomaidē appulisset. paulo post de
functa est. Sed et in eadē vrbe hijs dꝫ diebus
supradictis comes trecēn. qui in terra sūa rex
constitutꝰ fuerat dū in superiori cenaculo pa
latij sui fenestre cuidā initendo se appuiaret
miserabili precipitio collisus expirat. Cuius
mater noīe maria. et soror philippi regis frā
tre ex pte pris et soror ruthardi regis anglie
ex pte matris erat. et comitatū cāpanie satis
strēnue et viriliꝰ regebat. cū de filij sui mor
te ac sororis sue regine vngarie nūciū acce
pisset nimis indoluit. et non multo post obi
it. Cuiusdꝫ filius indolis egregius theobaldꝰ
noīe. in comitatu succedit. ℣ Eodē anno pe
trus cantor pisiēn cū vita qꝫ doctrina conspi
cuus. amator pietatis et iustitie. apud cenobiū longipontis in magna deuotiōe et sūa
cōfessione migrauit de corpe. ℣ Eodē anno
scilicet a principio predicationis ꝑfati fulcōis
anno iij°. dīns multa miracula p eū oparī
cepit. cecis visū. surdis auditū. mutis loq̄
la claudis gressū restituit. ℣ Anno dnī. ꝙ°
c°xcviij°. fulco aliū sacerdotē noīe petrū de
roissiaco ad officiū sibi predicationis sociauit
virū lr̄atū et bonū. qui multos a pcīis v
sure et luxurie reuocauit. ꝙ meretrices pub
lice ad cōiugale cōtinenciā quasdā puo
cauit. Quedā vō cōiugiū respuentes et so
li deo seruire cupientes sūpto religiosis habi
tu in noua abbacia sū anthonij pisius col
locate sūt. que cū illaꝝ eo tpe fundata fuit.
Alie vō diuersis pegrinationibz et laboribz se
exposuerūt. nudis pedibz incedētes. Pret hoc
erā herluinꝰ mōchus sū dyonisij sacris lr̄is
eruditus in asmarina britānia predicauit
per quē inumera britonū multitudo cruce
assūpsit. Subitoꝫ non exptātus alijs pegri
nis mari tūsito apud acchon eodē monacho
ductore puenerūt. Sed ibi vēre nō mītes
in multas ptes diuisi nichil ad ꝑfin duxe
rūt. De quibusdā euentibz admirād & puñ duo

Or anno multe nouitates tū r̄gū. lx.
apparuerūt. Apud rosetū in bria.
in sacrificio altaris vinū visibiliꝰ
mutatū est in sanguīē et panis in carnē.
℣ In vmendesio quidā miles qui mortuus fu
erat reuixit. multaqꝫ futura multis ꝑdixit
et postea sine cibo et potu longo tpe vixit.
℣ In gallia turca festū sc̄i iohīs baptiste. ros
in nocte de celo cadens mellitus. spūs segetū infecit. itā ut multa cas in ore ponentes
odorē mellis apte sentirēt. Ascense aūt iulio
orta est tēpestas valida tantaqꝫ magnitudīs
lapides e celo tenderūt. ꝙ a trēblaco usqꝫ ad
mōsterium chale et circa loca adiacencia se
getes et vineas et nemora penitꝰ destruxe
rūt. ℣ Eodē anno mense iulio rex philippꝰ con
tra oīm opionē ipsiusqꝫ regis edictū iudeos pi
sius reduxit. et ecclesias dei grauit ꝑ scautū.
Nec multo post saltꝫ mēse septēbri. pena secu
ta est. Rex enī anglie richardus cū mille qn
gentis militibz armatis et cotarellis et pedi
tibz inumeris wlcasinū circa gisorciū vasta
uit. tortellas destruxit. pluresqꝫ villas cam
pestres incendens predas eoꝝ abduxit. Rex
autē philippus cū ad gisorciū tūsire cuperet
sed ei fraudis tūsitus nō patēt. cū militibz qn
gentis tm̄ per medias acies hostiū furibūdꝰ
irrūpens. et cōtē hostes viriliꝰ pugnās dei
gratia sanus euasit. et usqꝫ ad gisorciū pue
nit. multis tū ex militibz suis captis aliis
qꝫ fugatis. Ibi capti sūt viri noīati. alanus
de rusiaco. matheus de marliaco. wilhelmꝰ
iuuenis de melleto. philippus de nantolio.
et plures alij. Scīaqꝫ rex anglie cū triūpho
recessit. ac predas diuisit. Rex autē philippꝰ
normānia ingressꝰ. eā usqꝫ ad nouū burgū
et usqꝫ ad bellū montē rogerij vastauit. et
strictē exercitū ut quibꝰdā visū est minꝰ cau
te diuisit. Quo audito rex anglie cū totarel
lis suis quibz ꝑerat merchadenis cū wlcasino.
et de pago beluacensi predas magnas duxit.
et ipius vrbis epm philippū noīe virū in ar
mis strēnuū. philippi regis cōsanguineū
et guilhelmū de melleto acriꝰ insequntes
ut ab eo predas excuterēt. positis insidijs
cepit. longoqꝫ tpe carceri mancipauit. Co
mes aūt flandrie eo tpe scīm autlomarū
austrū cepit. De philippo ympatore et petro ca
puensi legato et morte regis richardi. Capl'

Philippus autē dux suenie fr̄ lxi.
henrici quondā impatoris maxiaꝫ
ptē impij obtinuit. conq̄ quē otto dux

saxonie stetit habens coadiutorē regē anglie richardū auūculū suū comitēq flandrense et archiepm tolonense. Rex āt frāncor philippo dicto philippo regi alemānie duciq sueuie confederatō est. sperāb p eū comitē flandrie sibi subicē. ac regi anglie facilis posse resistere. Int hec innocentius pp tūs misit in frāncia legatū petrū capuense djaconū cardinalē ad reformandū int duos reges pacē. Qui pacē quidē reformare nō potuit. sed fide duoz regū inposita q̄nquēnes treugas ab ipsis accepit quas tū per obsides ipe diente richardo cōfirmare nō potuit. Anno dni m.c.xcix. richardus rex anglie iuxta lemouicas grauit vulneratus occubuit. Obsederat enī quoddā castrū per quendā militē ibi manentē qui thesaurū inuenerat quē richardus ambitiose sibi reddi a vice comite lemouicensi petebat. ad q̄ miles ille cōfugiat. Dū ergo rex castrū illud fortit impugnaret balistarius quidā ex ipinso quarellū tūsmittens vulnī ei letale inflixit. et post paucos dies mortuus apud fontē ebraudi sepultus q̄escit Cui frat ei⁹ iohēs qui sine tūra dicebat in regno successit. Porro rex francoz statu rerū in melius mutato ebroicā vrbē cepit. totamq normāniā vsq; cenomānis vastauit. Arthurus autē adhuc puer comes britānie nepos regis anglie cū manu valida veniēs andegauensiū comitē cepit. et apud cenomānis regi francoz oc̄urrens hominiū fecit. Alienordis quoq quondā regina anglie apud turonis eidē regi fecit hominiū p̄o comitatu pictauensiū. qui eā iure hēditario contingebat. Anno ꝑnotato frāci cū venetis cōstātinopolī cepūt. et balduinū comitē flandrie ipatorē cōstituūt. Int hec philippus namq; comes fr̄ comitis flandrēn captus est a roberto de bellesio. et eustachio de noua villa iuxta castrū leuchiū cū xij. milibz philippo regi tanditus cū petro de duaro clerico. qui multa mala fecat regi machinat. Electus autē camerace cepta fuerat a hugone de hamelencourt. pro q̄ supdcūs petrus romane ecclē legat totā francā sub interdicto posuit. Sed post tres menses habito rex saniori consilio eundē petrū ecclē liberū reddidit. De sancto wilhelmo bituricensi archiepo . Caplm lxij .

Eodē anno henricus bituricēn archiepūs obijt. cui wilhelm⁹ abbas bonauallis successit. Ex gestis eius.

Vir stūs wilhelm⁹ gnīe nobilis a puericia quidē in ꝓsiensi et successionē maioz ad dū in robur virile maturior exercuisset. molestias scli ferre nō valēs ruptis cauz cōpedibus ad grādi mōtensē heremū cōuolauit. ibiq; sinceritate mētis et conscīe puritate aliq̄mdiu vixit. Sed in eodē ordine turbatione suborta. mētis siue tranquillitati timens ad cisterciensē ordinē in pontiniacēsi mōste rio se tūstulit. ibiq; professus. pfectūs in virtutibz officiū prioratus suscepit. Postmodū electus est in abbatē fontis iohīs ad karolocense mōsteriū tūslatus. ibi per electionē abbatis officium suscepit. Ibiq; subditos in mansuetudīe pertractauit. et virtutū exēpla ꝓpagauit. Tandē licet īuitus in ecclā bituricensi pontificali honore sublimat⁹ onerī succubuit. nō hōnorē Suscepti autē prius ordinis obseruātiā nō mutauit. humilitatē pristinā et habitū retinuit. Et licet archiepales delicias abhorruisset. vsū sobrietatis antiquę nō deseruit. meditationi et orationi libent intentus. de aiārū cura sibi cōmissa sollicitus. Confessiones eoz in multa lenitate susapiēs. spūs cōsolebat. predicatoī p se vel per alios sedulus insistebat. Cui dns ecclā illā meritorū gratiā addidit. ut viuēs miraculis choruscaret. Ecclā presbit quidā grauādo nōie qui vsū sinistre manus ita oīo amiserat ut celebrare nō posset. ad eū accessit. qui manū eius palpās dixit ut ꝓna sua confiteret. et melius habet. Post terciū igit diē ut ple ne cōualuit. q̄ tercia die celebrauit. Quidā ecclā puer cerebro turbato. et oculis tracto more capitis patiens. cū vehemēt angeret. ad btm virū a ꝓntibz deducit. q̄ dolori cōpatiens puero manū ipposuit. cuius caput blande palpauit. et tremor oīo cessauit. Erat hic stūs fere semp hilaris et iocundus. qd quidā busdā ecclā displicebat austeritas. Et cū se in huiusmōi sotialē et amabilē exhibēret. virtutū detractiois qd in locutionis cursu subrepere solet vitiis ecclā studiose sibi cauentibz sūma intentione vitabat. ita q̄ cū oīmodis detractiois inūdēti aut verba detractoria mutando materiā inūdebat. aut si verba detra

hentus ꝓsisterent penitus abstinebat. nolēs pollui audiendo. qui vix aut nūq̄ eū pollu ere consueuerat loq̄ndo. Tandē assūpta cru ce volens ad fines albigensiū cont̄ hęticos profectus. cū interī ntātia ꝓpatraret infir mitate correptus. v° ydus ianuarij obijt. Ar sepultus in bituricensi ecl̄a statū mira culis ꝯmonstrare cepit. quē honorius ꝑ tās inquisitiōē de vita eius et miraculis fidē cano nisauit. De petro corboliensi interdicto fran cie. et repudiatione ingeburgis regine.

Eodē anno quo prefatus Ca. lxiij. Wilhelmus ad archiepatū ꝓmotus est. michael senonen archiepūs vir bonus et deo plen ad dnm migrauit. Cui petrus de corbolio q̄ndā innocentij ꝑpe didascu lus successit. per cuius manū et auctoritatē post turneracense sedē. deinde senonen obti nē meruit. Iter multo post eodē anno ap̄ batū et ꝓmor totius regni cōuocatū est con siliū. Sed quia regnū francor sub inducto ponē nitebat. a nūcijs regis ad romanā se dē est appellatū. Ipē tñ cardinalis appella tioni nō deferens. sententiā cōtā oībz pro tulit. sed usq; ad xx dies post natale nō esse publicandā precepit. et ex tūc tota terra re gis francie indēo subiacuit. Quo audito rex iratus q̄m epi sui interdēo fraendo cō senserūt. ipsos a ꝓprijs sedibz pturbauit. ar nonicos eor vel clericos de terra sua eiciens eor bona confiscauit. Presbiteros eā prochi ales eiecit. et per oīa eor bona diripuit. Ad numulū eā malū totius ingeburgē vxorem suā sanā. oīmq; suor solatio destitutā. apud stāpas in castro suo reclusit. Sed et milites olim sua libertate gaudētes et hoīes ipor tra nauit. id est terā ptē oīm bonor suor eis abstulit. A burgensibz suis eā intolerabi les tallias et exactiones extorsit. Quale ba rones francie ꝓperātes ad terrā sanc̄ cōstāti

Octuo regente an nopol' applicuerit. Lxiij glie richardo. barones q̄dā francor vide licz balduin' comes flādrien. ludouic' cōes blesen' stephan' pticen. marchisi' de mōte fer rato. et alij q̄ plures magni viri ac strenui bellatores pro libatione terre sce truces as sumpserūt. et apud constātinopolī frēm mēo rabile pegerūt. Et uti vei geste pleni' serie pandam'. a supiori exordiū capiam'. Tem poribz lodouici francor regis ēmanuel vir stre nissim' et oī magnificentia ꝑclarus apud con stātinopolī impauit. Cui' filio alexi prefati ludouici filia agnes noīe data fuit in vxorē. Hunc alexium post pris sui mortē andronius patruus sui regnandi cupiditate illectus in mari proiectū extinxit. et septē ānis tirañ impauit. Tandē cōzerat ex inspērato sup ueniens ipm andronium in cōpitis viarū ap ud cōstātinopolī ad stipitē ligatū. quasi signū ad sagittandū ꝑ imensa flagicia sua sagittari fecit. et post eū impauit. Hic fratrē unū in armis strenuū sed ijquū habebat. cui tota ptās impij tanq̄ fīt lemo tradiderat preter coronā et impij dignitatē. Qui tandē ambicionis inuidia ꝓmotus potentioribz ipij per dona magna assūtis ipm fremē ac do minū suū crudelit excecauit. sibiq; nomen impatoris usurpare presūpsit. excecati vo filiū incarcerari precepit. Sed ille dei nutu de squalore carceris elapsus. a finibz grecie ad sororē suā et philippū regē germanie sororii um suū in alemāniā profectus. tandem ex ercitus in ytalia ocurrit. Cūq; franci vene tias pueniss̄ent cōpetētes nūcios idē puer des tinauit. qui eis pris et filii causā lacrimabilit ꝓponeret. promittētes se eis daturū xxxiij mi lia marcarū argenti quibz venetianus bene rant si eidē succurs̄ preberēt. Et q; ipē puer cū virtute impij sui ad libationē terre sce cū illis veniret. ac de fisco suo sufficiēt exercitu nūcia mīstraret. ecl̄az quoq; cōstātinopo litanā ecl̄e romane subdēt et uniret. Vocato igit puero et iuramēto ab eodē recepto q; p missa nūcioz implēt. flatū ventis et mari se cōmiserūt. et naugantes cōstātinopolī ap pluuerūt. Quali vrbs capta ē a francis et ve netianis et balduino impatore elect̄o. Ca. lxv.

Greci autē qui deforis tuenti sē. fran cor audaciā et firmā in dno cōstan ciā intuētes. int̄ vrbis menia se rece perūt. Cūq; per vij dies terra et mari fir a vrbē fortit obsedisset. et frequenti variq; cōflictu victoriā obtinerēt. octauo die ipe rator egredies cū lx milibz equitū et infini ta multitudīe peditū armatoz ad dimicā dū cont̄ francos acies ordinauit. Franci vo

luret grecoꝝ resp̄ū pauissimi. cū letitia tū congressū exp̄ctabāt. quia secure de victoria confidebant. Quoꝝ ille proditor et tyr̄anus constātiā attendēs stetit cū suis fugiēs intra muros illuc se recepit. multis cōminationibꝫ q̄ in crastinū pugnaret asseuerās. sed nocte seq̄nti clā aufugit. Porro seq̄nti die franci vr̄bē viriliter ip̄pugnauerūt. et per muros cū scalis ascendētes infra muros intr̄ grecos se audacter p̄cipitauerūt. ac de illis nō mīmā stragē fecerūt. Audiens aut̄ dux venetiarū q̄ francos multitudo grecoꝝ cōclauserat eos q̄ morti et exicio dabat. cū venetijs et stolo suo viriliter ad succurrendū venit. Intr̄ quos ipse dux licet senex et debilis corpe. fortis tū et feruēs aīo. p̄mꝫ galeatus francas pugnātibus se adiunxit. Vñ et francas assūptis viribꝫ ad pugnā acerrīe recalescentibꝫ. impio proditore cū hereticis suis pluuios suos rebaptisātibꝫ fugato. ciuitas capitī p̄r adolescētis et matre liberatꝫ statī in palacio dñali. puer ipe tū in etāte maiori q̄ in palacio imp̄iali. dyademate solēpnit̄ coronat̄. Cui adepto ip̄o sine mora ciuitas que p̄miserat francis ip̄leuit. Dux quoq; venetie et venetiani sui inuenerūt. firmitis se nauigiū exhibituros et stolū seruaturos. promittētes etiā si deus illis benefaceret. qđ et ipsi sperabāt. se nūq̄ ab ip̄is recessuros. nisi ad plenū subiugatis hostibꝫ iesu xp̄i. Ad quā promissionē impator⁹ munificentia sit̄ inductus. quibꝫ centū milia marcarū argenti exsoluit pro exequijs hactenꝰ francas exhibitis et postmodū exhibendis. Mortuo deniq; puero impatore in bello de consilio ducis venetie ceteroꝝq; p̄ncipū cū assensu cleri et ppli balduinꝰ comes flādren in ip̄atorē est electus. et comes de alencon e postmodū. Ecclā quoq; orientalis tūc ab isto impatore. p̄ncipibꝫ suis ānuentibꝫ romane ecclesie tanq̄ capiti mēbrū subdita est et vnita. De pace int̄ duos reges et nupcijs ludouici et legato octouiano et reconciliatione inter burgis. Cap. lxvi.

Anno dñi ay°. cc°. in ascensione dñi reformata ē pax int̄ duos reges francoꝝ et angloꝝ et int̄ vernonē et insulā andeliaci. In seq̄nti vo feria secunda ludouicꝰ regis francoꝝ vnigenitus. blanchā hildefunsi regis castelle filiā. et regis anglie neptē in vxorē duxit. p̄ro quo mīmonio rex anglie iohēs oēs munitiones vrbes et castra. totūq; terram quā rex francoꝝ tenebat p̄fato ludouico et heredibꝫ suis quitauit. totū etiā terram etheredibꝫ suis quitauit. totū etiā terram aīsmarinā post decessū suū. si ip̄e sine here de legitimo mori contingeret eidē concessit. Anno dñi ay°. cc°. octouiano ostiēn et iohēs vellecten epūs fit legat⁹ in francia. Cuius āmonitioē rex vxorē suā ingeburgā in q̄ lemaūq; gratiā recepit. et supinductā ad tēpus a se sepauit. Cui cōuocatū est consiliū sniessionis ab ip̄o octouiano et iohāne legatis. Cui rex philippꝰ interfuit cū epīs et p̄latis suis. ubi per xv dies tractatū est de ingeburgis regine matrimonio confirmā do vel sepando. Post multas aut̄ et varias iurisp̄itoꝝ disputationes rex longa mora tedio affect̄. cū ingeburge vxore sua mansuetiore ab ea separi tūc volebat. Quo audito solutū est consiliū. stupescentibꝫ cardinalibꝫ et epīs qui cōuenerāt ad finiendū vinoratū. Et iohēs quidē cū erubescentia recessit. octouianꝰ aūt in francia remansit. Eodē anno theobaldꝰ comes xxv āno⁹ etatis obiit. et filiū masculū heredē nō habuit. rex philippꝰ terrā eius sub tutela et custodia recepit. Vniamq; cū tūi filiā habebat. sed postea natꝰ ē ei filius postumꝰ. q̄m vxor eius pregnās remanserat. Eodē anno iohēs anglie rex in francia venit. quē rex philippus pīsius honorifice valde suscepit. eiq; munera p̄ciosa multa et varia dedit.

De filijs philippi regis et maia supinducta et iterata discordia int̄ reges. Capl̄ lxvii.

Hunc etiā antecessor octouianꝰ romā rediret. maria a rege philippo supinducta defuncta est. De qua idem rex filiū noīe philippū et filiā vnā suscepit. quia q̄nq; ānis contra legē dei et decretū ē tenuerat. Illa vo mortua Innocentiꝰ p̄p̄a ad petitionē philippi regis infantes p̄decessoꝝ legitimos heredes ee mandauit. et postea leḡs suis confirmauit. Qđ fm̄ eo tpe pluribꝫ displicuit. Eodē anno rex philippus int̄ vernā et insulā candeliaci cū rege anglie colloquiū habuit. submonēs eū tanq̄ hoīem suū legittimū. ut pro comitatu pictauensi et andegauensi et pro ducatu aquitanie post

xv. dies a pascha veniret pisinus. sup hijs q̄
aduersus eū ꝓponet rēsurg. Qui quoniam
ad diē prefixū nec in ꝑpria ꝑsona venit. nec
rēm sale sufficiēte mittē voluit, habito rex
philippus consilio. normāniā ingressꝰ mu
nitiā quā bocnuāt vocant fundit⁹q; eū
tot. deinde arguellū et mortuū mare. tan
dē gornacū cepit. totūq; terrā quā hugo
de gornaco tenebat sibi subiecit. Ibidemq;
arturū militē fecit. tradēs ei comitatū brita
nie. qui ei cōpetebat iure hēditario. adiciēs
comitatui pictauēsi et andegauensi q̄s
sibi acquirēt iure armor. Sed et ducentos
milites in auxiliū. magnāq; pecunie sū
mā ei tradidit. et sic ꝓpterea eū in hoīez ac
cepit legitimū. Qui cū ab eo recessisset rex
anglie ex ꝑuiso ei supueniēs ipm cū hu
gone bruno et gaufrido de ladiniaco et poste
a vicecomite lemouicēse cepit. Qui cū tres
erant ipsius regis anglie legij hoīes. Sed qm
hugoni bruno qui erat vice comes thoarcēn
uxorē suā videlicz filiā comitis engolismenſ
sibi abstulerat ab eiꝰ fidelitate recesserūt et
regi francor⁹ sub iuramēto datis etiā obsidi
bus confederati fuerāt. Vt autē hyemps sup
uenit. vterq; rex sine pace et treugis mar
chijs munitis a bello cessauit. De municoibz
captis a rege philippo in aq̄tania et norma
nia. Cap. lxviij.

Anno dñi mcc.ix. rex philippus cū exercitu aquitaniā
intrauit. et aduētus in auxiliū sibi
pictauensibz et britonibz municoēs multas
cepit. Tunc etiā comes alencoīs et confederatus
terrā suā eidē custodiendā tradidit. Reuersusq;
rex in normāniā conchas et insulā andelia
ū et vallē ruolij cepit. Int̄ hec Innocencius ꝑ
misit abbatē de cāmarij ad regē francorū
et regē anglie pro reformanda int̄ eos pace.
Qui adūcto sibi abbate trium fontiū vtriq;
regi auctoritate aplica precepērūt ut cōuo
catis epīs et p̄cipibz regni salua vtriusq;
iusticia pacē facerent. et abbacias ceteras
q̄s ecclās per gentes eor⁹ destructas in statū
pristinū reformaret. Audito rex philippus
mandato hui⁹modi. causā ad sūmi pontifi
cis examē per appellacionē interposita re
uocauit. Deinde collō exercitu radiponte
obsedit. erectisq; turribz ligneis in circuitu
fortē impugnauit. ac cepit. Post hec castra
fortissimū gaillardū a rege richardo in excel
sa rupe sup secanā edificatū obsedit. In qua
saltem obsidione sex mensibz et eo amplius mo
rā fecit. ipmq; tandē cū magna pugna cepit.
Anno ꝑnotato fulco presbit̄ de melliaco mo
rit̄. multisq; per eū truce signati post multos
labores venetā veniūt. sed tūsitus impedit̄
multisq; obeunt. et multi redeūt. reliqui sua
expendūt. Die maij xxv̄ fit terremotꝰ tribz
ante ascensionē diebz et vox terribilis audit̄.
magnaq; vbs acconen cū palacio regis cor
ruit. et ꝑplus multus perit. Tyrus pene oīo
subuertit̄. archas opidū munitissim̄ ad solū
vsq; diruit̄. Tripolis maxīa ꝑs ruit. et plebs
plurima suffocat̄. Antharados autē illesa ser
uat̄. in qua btūs petrus apl̄s primā basilicā
dei genitricis cōstruxisse dicit̄. Deinc seq̄t̄
terre sterilitas. hoīumq; mortalitas. Wilhel
mꝰ vemens archiepūs apud lugdunū moritꝰ
intestatꝰ. Nec multo post etiā rothroc⁹ nepos
eius cathalaunen epūs negligens in sacer
dotis officio decedit fere simulꝫ mō. Johēs
rex anglie aurelianū frēs sui gaufridi filiū
apud mirabellū cepit. ceteris q̄ per obsides
liberatis ipm ut fert̄ ꝑimit. Sup quo a ba
ronibz apud regē francie cui⁹ vasallꝰ erat
cū cōparere nollet. post multas citationes
per iudicium ꝑ eū exheredatus est. De infesta
tione dauid regis indie a tartaris. Cap. lxix

Anno dñi mcc.ix. sed in quosdā tartaros
post occisionē dñi sui. exierūt in ꝑlōr
destructionē. Hij etenī prius adhuc
in terra sua videlicz tartaria que affinis est
indie residentes. tenēt regē dauid dñm suū vi
delicet presbiteri iohis quondā dñatoris et ipe
ratoris indie filiū conspirauerūt eiq; dolose
machinādo interfecerūt. Antea siquidē ab an
tiquo tartaria indie regi fuerat subiecta. eiq;
pacifice ac quiete debita usq; ad tps illud ex
soluerat tributa. Cuiꝰ predicti rex ab eis tri
butū solitū expetēt. precipiens insup ut in ar
mis vel in angaria aliqua ei deseruirent
illi sup aggrauacōe manꝰ dñi sui cōquerē
tes ierūt pluries consiliū vtrū ei simplicit̄
obedirent. an ei prout possent obuiarēt. Tan
dē vnus eor⁹ noīe thingiscā. qui sagacior et
antiquior videbat̄ dedit consiliū ut mādato
regis cōtradicerēt. et oēs vnanimit̄ in eū in
surgerent eiusq; ac suos quos ūenire possent

ordederet. Ad execucionē autē mq̄t tanti fr̄i oportet ut oēs in vn̄i et vnanimit̄ congregem̄. et vn⁹ de q̄nq; qui sup alios quatuor ex om̄ibus q̄nariis eligat̄ qui nūcupet̄ ꝑternio. eiusq; ꝑcepto in om̄ibz ab illis obediat̄. et qui nō obedierit occidat̄. Similit̄ etiā sup nouē sit decimus et sup xir. viceſim⁹. et sic usq; ad mille. et etiā usq; ad milies milia. deniq; usq; ad infinitū ascendendo. tandē vn⁹ oēs supercellens tanq̄m dñs et chaam id est imꝑator vl' rex habeat. cui oēs usq; ad mortē per omnia obedire teneant. Omnes autē consiliū hoc approbantes. ipm̄ i dñm eli sius successorib; elegerūt. eisq; predicā obediencā in ꝑpetuū se seruaturos ꝑmiserūt. et usq; hodie seruauerūt. Hic igit̄ elapsis altera die cōuocatis om̄ibz in montē altū ascendit eos q; exhortans ait. Scitis q; usq; nunc tria i nobis pcā semp̄ inundauerūt. videlicz mēdacium furtū et adulteriū. Nunc ergo ne vindicāte deo in execucione huius facti vel alias i posterū ipediam̄. de cetero nos oēs a predis abstinere ipi promittamus ita q; si quis in aliquo eoz prolapsus inueniat̄ sine ulla mia occidatur. Cū ergo oēs se seruaturos ꝑmisissent in ꝑpetuū. licet iā iiquitas mentita sit sibi. precepit oēs illos in armis patos congregari. eos q; in duabz aciebz diuisos vna die a duabus ptibus equalit̄ a medio terre distantibz tribz dñi sui dauid ingredi. ac velocit̄ eā pauret̄es nulli pcē serui vel etati. Illi ergo cū seruitutis exercende. triūphiq; obtinendi q̄m plurimū aīati de terra sua exeūtes arcubz et sagittis. clauisq; siue fustibz tanq̄ armis suis potentibz ꝑmuniti. quoz maxia ps erāt pedites. minor in bobus equitantes. minima vero in asinis et iumētis ac pullis equoz cōsidentes dñi sui terrā simul a duabz ptibus ingressi sunt. eāq; totalit̄ infusione sanguinis inficerūt. Rex autē dauid aduentū eoz audiens ꝑuise. nec vllatenus valens resistere. cū ab vna exercitus pte effugere vellet ab alia premeret̄ est et oppressus. tandēq; cū tota familia pret̄ vnicā filiā suā mēbratim detruncatus. Quā videlicz filiā sup̄ dictē predāis cuiusdā sibi vxorē accepit. et de illa ut dicit̄ filios genuit. De rabbanatha monacho nestorino. Cap. lxx.

RAbbanatha vero monach⁹ xp̄ianus sed tm̄ nestorianus quia viuente dauid rege fuerat

et fr̄iliaris. et q̄nq; fortasse consiliarioꝝ post ipsius dauid mortē a filia eius vxore cingisman tandē est vocatus. et eidē occasioē antiq; amicitie ꝑs sui. et q̄a ꝑpianus erat consiliarius ac penitenciarius eius fr̄is est. Tartaris quoq; familiaris ē effr̄is. ipsa diūtaxat viuēte cingischā ꝑmittente. At illa mortua fr̄is est idem monach⁹ tartaris extraneus et ab eis elōgatus. Iste autē rabbanatha tm̄ mediāte regis dauid filia. tm̄ etiā curie frequētia multa de cōsiliis et fr̄is tartarorꝝ nouerat. multaq; diuinādo eisdē reuelabat. ꝓpter que nimiū ad tpus ab ipsis magnus est arbitratus. et ab illis qui curiā cingischā et baronū eius frequentabant sanctus est reputatus. Postea vō tamen maiorē tm̄ sibi fit. ubiq; in thaurris ultra p aliqd tpus latuit. Sed sicut postea diligenti inquisitioē per fr̄es predicatores qui de mandato dñi ꝑpe ad tartaros ibant. et ad ipsum rabbanathā libēs deportabāt ac per viros religiosos et alios fide dignos tuentā est. mercatores erant et vsurarij ac diuini. et hēbant fidem tā catholice et orthodoxe ꝑfitent̄ q̄ heretice. licet eā cōfiteret̄ occulte. latebras libenter sectabat. nec vnq; comedens ab aliquo de fr̄ibz se videri ꝑmittebat. Talis semp̄ vixit. talisq; moriens qualis vixerat. sicut credē dignū et iustum est ad infernū dīdit. De exteriori qualitate tartarorꝝ. Capitulum lxxi.

DIuit aūt tartari te tartarorꝝ. La lxxi hoīes turpissimi. q̄ plures parui. Oculos hēnt grossos et ꝓminentes multū coopt̄os palpebris. ita q; valde pua apertura est in eis. Nasos hēnt fatues. et latas fronte. naſosq; platos. Sūt aūt imbarbes. excepto q; in superiori labio et in mēto ramos hēnt pilos et quasi volatiles. Genales sc̄ in angulo medietatis. Rasurā faciūt ꝑpe vertices sūmitatē que descendit inferius per tympora ad aures usq; ad aurē. Sed ceteq; rasura illa sup̄ caput eoz ad ferri equini modū. Radunt̄ etiā a ꝑte posteriori. et longos hēnt capillos. ac tortos iuxta aures. Talem etiā rasurā hēnt oēs illi qui cū eis sūt ut comani et sarraceni et alij. sed facies oīm eoz dissimiles sc̄ fatuebus tartarorꝝ. Ipsi porro tartari agiles sc̄ et leues q̄m plures et bene equitantes. a puericia ꝑ pe discūt equitare. currendo post animātia q̄ cū et aliorꝝ aīaliū. Cūq; maiores effecti sunt

cū pūbz suis in bellis qñ cōtinuis eqtāt. nullus q illoz pedes vadit. sed oēs etiā minimi gurriones equis ā bobus insident. quia brevissimas tibias hñt. Innōposito utraq gradu incedunt. et pedites diu ire nequeūt. Mulieres eoz turpissime sñt et equitant sicut viri. Eqs aūt hñt qui nō ferrantā ner ordeo utūt. multūq sñt disciplinabiles ac magni laboris. et castrati sunt. et naves fixas hñt. Preterea tartari nō integro tuo et clamoso loquūt. in gutture rabido et horribili. cantātes multotiens ut tauri uel ululant ut lupi. Voces tartalatas cantando proferūt. et hanc cātilenā alay. alay. cōiter ac frequētissimē canūt. Turpissime bibentes caput quatiūt. et qđ bibūt velut equi in gutture traiciūt. In tentoriis semper habitant et nō in villis vel urbibz. Pastores eōz pecorū rurales sūt ac gregibz ouiū ac caprarū armētisq boū et camelorz et equorz suphabundāt. In hyeme manē cōsueuerūt in planicie. in estate vero pascuarū vbertatē sequūt in montibz. In luctationibz delectant et in sagittationibz tanq in suis potissimis gaudimonijs et exercitationibz. Pedians autē debiliores sñt corpibz. Venatores quidē mirabiles sñt. et ordinati ac seriati ad venandū pgunt. ita q aialia venatum fugando intrā se ducūt. Demq concludendo ea quasi de septis thoreā vnā faciūt. et sagittando tūc vndiq interficiūt et capiūt. Vilissime comedūt. panē non hñt nec curāt. Mensalibus non utunt nec mantergijs. ediūtq manibz illotis. De ritu ac cultu religionis

Quū quidē eorū. Cap lxxij.

deū tartari credūt. ipmq ee oīm tā visibiliū qm inuisibiliū frōrē. et tā bonorz in hoc mūdo q penarū ē datorē. nec tū ordinibz nec laudibz aut aliquo cultu ipm colunt. Luthilominus etiā hñt ydola quedā de filtro ad ymaginē hoīs facta. que ponūt ex vtraq ostij tentorij pte. et quoddā de filtro in modū vberū femine subtus illa. Ea q credūt custodes pecorz suorz esse. et benefica lactis et pullorz eis prestare. Alia vero de pannis sericis faciūt. illaq multū honorant. Quidā ea ponūt in pulchro curru coopto ante ostiū tentorij. et quotiēq i curru illo aliquid furati sine ulla miseratiōe occidūt. Cū aut ydola hui⁹mōi facē volūt. oēs maiores dñe que sñt in stratione cōueniūt. eaq cū reuerentia faciūt. Deinde ouē interficiūt. eāq manducāt. et ossa eiꝰ igne cōburūt. Cū etiā aliqs puer infirmat. predicto modo faciūt ydolū et lugent sup eius lām. Duces q millenarij ac centenarij semp hñt hyrā i medio sue stationis. et ydolis predās offert primū lac oīs iumenti ac pecoris. Sed et primo qm bibē vel comedē incipiūt. primitus eis de cibarijs suis vel de potu offerūt. Cūq bestiam aliquā interficiūt. offerūt cor eius ydolo qđ est in curru in aliquo cyphо. et usq in mane dimittūt. Tunc de presentia ydoli auferūt illud et decoquūt et ipm manducant. primo etiā impatori suo ydolū ante stationē honorifice ponūt. cui munera multa offerūt. Sed et equos ei solent offerre. quos nullo audet usq ad mortē ascendē. Alia quoq aialia ei offerūt que occidūt ad manducandū. et nullū ex ossibz eoz confrigūt. sed in igne cōburūt. Huic etiā ydolo ad meridiē tanq deo inclinat. et aliquos nobiles inclinare faciūt qui se ipis reddiderūt. Vnde michael magnū ducē rustie occiderūt. cū nollet se ymagini chingischā inclinare. Solē etiā ac lunā et ignē et aquā et terrā venerātur et adorant. primicias eis potus ac cibor offerentes mane potissimē antequ comedant vel bibant. De legibz ac statutis eoz. Cap lxxiij.

Statutū est autē ipi tartarnos a chingischā primo eoz dño et confirmatū. ut quicūq in superbia ereūs auctoritate ppria sine principum electione voluerit impator esse occidat sine vlla miseratiōe. Inter hoc et vn⁹ de principibz noīe cumichan nepos ipsius chingischā ocasius est ante electionē ipsius. qua regnare volebat non electus. Aliud quoq statutū hñt q oēm terrā sibi debeant subiugare. nec cum aliqua gente pacē habē nisi subdati eis quousq veniat tempꝰ ipsoz interfectiōis. Annis lxxx debent pugnare. et xviij tm̄m̄ regnare. Post hec ut dicūt ab alia natione debēt vinci ut vaticinatū est eis. nescīt tm̄ que illa sit. Et qui euadē poterūt ut dicūt legē illā tenē debent quā tenēt illi qui in bello eos devincēt. Ipsi vo tartari diuinationibz augurijs. aruspicijs. veneficijs ac incantationibz multū intendūt. et cū illis a dēonibus

rñdeꝛi. deū sibi loqui credūt. Est etiā statutū
cingiscihā illiꝰ ꝑmi qꝫ per millenarios centē
narios ac decanos. eoꝝ exercitus debeat ordi
nari. Porro edictū geñale thaam est. ut ubi
cūqꝫ capiañ a tartaris vel a seruis eoꝝ mu
lieres qñcūqꝫ sint ab ipsis teneañ. eisqꝫ pro
sua voluntate abutañ. eaſdē in seruitutē si
bi ꝑpetuā si voluerīt reseruātes. De eqs quoꝫ
tale est edictū thaam geñale. Quicūqꝫ tartarꝰ
equū rapere potuerit vndecūqꝫ et ubicūqꝫ ꝑuene
rit et cuiuscūqꝫ sit ipse verus possessoꝛ illius
habeañ. dū tñ tartari non sit. Porro de via
toribꝫ tale est edictū geñale ipsius. Quicūqꝫ
tartarꝰ seu tartari seruus aliquē in via in
uenerit dū tñ sit mercator hñs bullā tarta
ricā ille ꝫuentoꝛis vel accipiētis eū sit. seruus
ꝑpetuus habeañ. et si sit tartari seruus doneꝛ
a dño suo repetañ. Sūt autē duo geña tarta
roꝝ. diuisa quidē habencia ydiomata. sed
vnicā legē et ritū. sicut franci ac teutonici

De impietate ipsoꝝ et superbia. Cap lxxiiij.

Tante vō ꝓpietatis et arrogantie sūt.
ut dñm suū thaam filiū dei appellēt.
et ipm loco dei sup terrā veneręt. et adorent. dicētes factoꝝ ostendētes illud in
eis ee impletū. celū celi dño terrā autē de
dit filijs hoim. Ita et ipe thaam filiū dei se
appellat. et in lris suis sub hoc noīe oībꝫ
mandat. Cuius qꝫ subditi videlicet tartari
de mandato ipsiꝰ ꝑnapes suos baptizoi et
bacho violenť ab oībꝫ nūcijs ad ipos ve
nientibꝫ facīt adoꝛari cū triplici genuū
flectione. triplicā quoꝫ capitū suoꝝ in terrā
allisione. Deniqꝫ suū modū gloriantes et ad
totꝰ mūdi dominiū in breui se venturos pre
sumētes adeo desipiūt. ut maioꝛē dño suo
thaam neminē in mūdo foꝛe credāt. vel etiā
toꝛā se noīari papā vel aliū maioꝛē sustine
ant. Oēs hoiēs qui in mūdo sūt veluti pecudes
reputāt. seqꝫ solos oībꝫ preferētes. papā et
omnes xpianos canes appellant. Ipsos etiā
ydolatras ee affirmāt. quia lignā et lapi
deꝫ. id est quā signū crucis in lignis et la
pidibꝫ ipressū vel insculptū adoraāt. Sōpnia
vero obseruāt. et maleficias artibꝫ intendūt
Habentqꝫ magos seū vel diuinos per quos
a demonibꝫ in ydolis habitantibꝫ sibi vīsa
dari petūt. deiīqꝫ sibi ut dcm est loqui credūt
Quē saltiqꝫ deū ytꝫogn noīant. sed ipsū co

mani thaam appellāt. Quē mirabiliť reue
reñ ac timent. eiqꝫ multas oblacioēs atq
ꝑmicias aboꝛ ac potuī offerūt. ac sōm
eius rīsa faciūt. Colē ee ꝓcm lune. eo qꝫ
lumē a sole recipiat dicūt. oiāqꝫ per ignē
purificari credūt. Dies ac menses. mayēꝫ
qꝫ lunacioēs et annos ac tpa obseruāt. Nul
lus diei vel tpis abstinēcia imī illos seruat.
nullaqꝫ dies ceteris dignioꝛ vel celebrioꝛ re
putať. Ad ceteroꝝ yoīm societatē inꝺiscabi
les et īamicabiles sūt. ut etiā colloquiū cū eis
habē dedigneñ. et in ludis et vbiqꝫ preferri
volunt. Vnde cū in exercitu eoꝝ duo xpiani
georgiani ab ipsis īuitati cū duobus tarta
ris luctarenť. et causa ludi duo tartari absꝫ
qꝫ ulla lesione corpm a georgianis ad ter
rā essent submissi. alij tartari de illoꝝ ꝓ
stratione suū modū indignati. fremētes in
georgianos illos irruerūt. ita qꝫ vnicuiqꝫ
eoꝝ brachiū vnū extorquendo cōfregerūt.

De ipsoꝝ cupidate et auaricia. Cap lxxv.

Tanta vō cupiditas in eis crauduit
ut cū aliquid qđ sibi placeat videť
stati aut nimia ꝓportunitate extoꝛ
queāt. nō violenť auferāt. ab eo cui est. velit
nolit. Pecunias suas cōmittūt ad vsurā. ita
qꝫ de decē denarijs accipiūt vnū ad vsurā ꝙ mēse.
ꝑ ꝑmū itm decēnariū de qbꝫ decēnario decē ad
itm ꝙ vsurā accipiūt vnū denariū. Itaqꝫ miles
qđā in georgia de qngēt yperis a tartaris acceptis
ac ꝙ ānos .v. retentis. coactus fuit eis reddere
vij. milia ꝓ vsuris. Quedā etiā dña tarta
ra ꝓ qnquaginta ouibꝫ quas cuidā cōmi
serat. et ille per vij annos tenuerat. petijt
ab illo ꝓ vsuris ullarū ouiū yperas septē
milia. que oīa ille coactus exsolut ꝓ vsu
ra. Preterea sup tributarios suos aggrauat
onus exactionis. ut in terra anay magna
videlicet cuiꝺā terre baronis. Primo siqđē
thaam suū habet tributū ad minꝰ xv dragꝫ
mas seu asperos. qui bñ valent xxꝑ sterlin
gos. sed dñs specialis. tꝛio dñs prouīcialis
qñto nūcij solēpnes. qñto freqñtes que fiūt
eis exenioꝛ presentacioēs. Post hec eciā nūci
supuenientes cū equoꝝ angariis. quibꝫ pro
uidet in expensis. Preterea de quolibꝫ vi
tio laborante accipiūt aspos tres. ar de quo
libet boue tres. et de sex peroꝛibꝫ tres. Et mu
nera quidē bene accipiūt. sed nō sequūť retri

butiones. quia pro nullo dato aliq̃d alicui retribuũt vel etiã grates reddũt. q̃n̄pocq̃ quetũq; et q̃ñcũq; illis dañt. ea sibi deberi tanq̃ oĩm dñs arbitrañt. Itaq; manꝰ eoꝝ semp ad accipiendũ est porrecta sed ad dandũ tollẽ. Cumq; infinitis habundẽt gregibus pecorũ et armẽtoꝝ. multũq; in eis nutrien dis et multiplicãdis delẽñt. quia gaudiũ onagroꝝ pastua gregũ. pre nimia tenacitate auaricie vix aut nũq̃ ãtal comedũt sanũ vel viuũ. sed q̃n̄ mortuũ est statũ ve morituũ vel etiã mutilatũ. à aliqua molesta consimili afflictũ. Denicq; cũ habundent tabernacula ipsoꝝ. manũ egeno et pauperi non porrigũt. Hoc tñ solũ laudabile quo ad q̃d hñt. q̃ vbicũq; in prandio vel cena aliq̃s eis supuenerit. libenẽ illud quo vescũt ei cõmunicant. ac volentẽ secũ comedẽ nõ excludũt.

De effrenatione ipsoꝝ et luxuria. Cap lxxvi

Sic aũt in malicia effrenati sñt. ut nullatenꝰ se debere vel posse refrenari putent a destructiõe quã crepuerũt. Exemplũq; tale de seipsis nõ verentur ponẽ. Nos inquiũt sumꝰ q̃si sagittarius de manu sagittantis emissa. q̃ nũq̃ desistit. donec obstaculũ eã repellens et cõfringẽs inueniat. Sup multitudiẽ quoq; gentis sue gloriantes. nullã gentẽ eis posse resistere innuũt per hoc exemplũ qđ in mediũ ꝓponũt. Nos sumꝰ inquiũt fluuiꝰ magnꝰ aquaq; multarũ qui pre sua profunditate nimia trãsiri nequit. Cuiꝰ impetus undas absorbet quecũq; inuenit. licet a puo fonte oriat. et a pluribus riuulis diriuet. Cetñ eã minimi gurationes eoꝝ accipiũt et impiũt mulieres p ciuitates eis subiectas scilicꝫ georgie. turquie ꝑsidis. armenie maioris et minoris. exceptis eã illis que prouident. a cõitatibꝫ ꝑpis. Idem gurationes ac nũcij ipsoꝝ. quoscũq; ibidẽ equitantes inuenerit. si equitaturis indigẽt. faciũt illos de eoꝝ destrendo. ac ducũt eos ubi voluerint. Oculos inclinãtes penitus hñt tartarã plenos incessabilis delicti. Omnibꝫ petulibus indifferenter se cõmiscent. sicut et sarracenis. Nam in illis semp viguit sodomie pcñm et in tartaros est diffusũ. Preterea vxores sibi tartari accipiũt quotcũq; volũt et sustentare possunt. Nullus q̃ consanguinitatis vel affinitatis gradus in eis obseruat. Nã vxor tartari cũ mortua fuerit. ille oĩs eius sorores vel filias si sibi placeant. singillatim vel simul in vxores accipit. Psone tres tñ ab eoꝝ excludunt matrimonio. scilicꝫ mr. filia et soror. Omẽs ei alias psonas sibi vel vxoribꝫ q̃s hñt vel habuerũt aliũ attinẽtes sibi libere vxores accipiũt. Cũq; tartarus vxorẽ accepit nõ reputat eam vxorẽ suã donec ab ipõ concepit et pepererit vnde si sterilis sit ipse si vult eã dimittit. Item maritus dotẽ pro vxore non recipit donec illa puerũ peperit. Similiꝫ nec mulier a patre vel a mre donet ipsa peperit.

De crudelitate ipoꝝ et fallacia. lxxvii

Crudeles adeo sũt ipsi. ut nec senem reuereant. nec pueri vxoꝝ misereant. Effusio sanguinis apud eos tanq̃ effusio aque reputat. Hinc noctem q; cotidiem prostratio tanq̃ sternoꝝ coacteruatio reputat. Nec solũ in vnã gentẽ. sed etiã in xpianoꝝ et oĩm aliorꝝ hoĩm crudelitatis extinctionẽ. Carnes hũanas deuorant. ut leones tã assas igni q̃ elixas. et hoc q̃nq; ntãtis musa. q̃nq; musa delectacionis. q̃nq; cũ timoris et horroris inducendi ꝓpis hoc audituris. Itaq; in occasione hoĩm exultantes gloriant et in multitudiẽ occisoꝝ aĩa eoꝝ mirabiliter delectãt. Hinc etiã in ꝑside cũ accepissent vrbem quandã suã in pede montiũ caspioꝝ que drubadi vocat. omnibꝫ eius hĩtatoribus decapitatis aures rebelliũ sibi iã mortuoꝝ abstulerũt. duos q; sumarios eisdẽ auribus in acceto positis oneratos ad chaam tñsmiserũt. Itaq; de rupibꝫ hoĩes precipitãt. alios q; colla ponendo sup lapides excerebrant. alios lapidibꝫ ipm terendo tollũ occidũt. Inditos infixo cultello in corde occidũt. et sanguine adhuc de vulneribus illoꝝ effluẽte sedent et comedũt et bibũt. dicẽtes vtinq; ꝓuidẽte nre mõ iacetis hic inimici nri. Inuenta quoq; in eis est dolositas fallaciaq; ac mendacitas vnde tũ añ munitionẽ aliquã obsidẽtes longo tpe stant. blande loquũt obsessis. multaq; illis promittũt. ut se in manꝰ eoꝝ tradant. Et si quidẽ se reddiderũt eis. dicũt illis. Exite ad nos. ut sedm morẽ nrm numeremꝰ vos. Cũq; ad eos exeũt. quos cõpiũt esse artifices sibi reseruãt. alios aũt omnes ꝑter illos q̃s sibi pro seruis retinẽ volunt. cũ lapidibꝫ suis lapides excerebrant. In bellis etiã quoscũq;

ꝓpiuꝫ occidit nisi forte aliquos reseruare velint. Occidẽtes autẽ per centenarios diuidũt. ut ꝯ hꝫẽni ab eis interficiantꝰ. Ipsi vero diuidũt hos per captiuos. et vni cuiꝫ seruo ad mactandũ dant decẽ vel plures vel pauciores sc̃dm qꝫ maioribꝫ placet. Deniq; si aliquid promiserit illis qui se reddiderũt. nichil obseruãt. sed quascũq; pñt occasiones contra illos querũt et opponũt. Vor utiq; se per in eis oportet attendẽ qꝫ sepe fraudulẽcia doloꝫ magis pugnãt qꝫ fortitudine

De victu

Porro in victu sũt hoies eorũ. Ca. lxxviij.
Immundissimi atq; spurcissimi. Neq; eteni mensalibꝫ et manutergijs utũt. ner panẽ hñt vel curãt. sed quidã eciã ipsũ comedẽ dedignantꝰ. Olera quoq; vel legumina non hñt. ner aliq̃d aliud qꝫ carnes ut comedãt. de quibꝫ eciã tã paucas manducãt qꝫ alie nacoẽs vix unde viuẽ possent. Porro omne animaliũ genus preter qꝫ mule quia non gignit comedũt. et hoc turpissime rapaciterq;. Tangentes pinguia digitos suos lambũt et ocreis suis tergũt. Solent ẽ maiores aliquos hab'e pãniculos cũ quibꝫ ad ultimũ tergũt. Quanꝫ comesturi nõ lauãt ner postea scutellas. Et si aliqñ eas brodio carnium abluũt. tñ lotura cũ carnibꝫ in olla reponũt. Aliꝫ eciã nõ lauãt ollas uel cotlearia vel alia huiꝰmodi vasa. In carnibꝫ eq̃nis plus delectãtꝰ qꝫ in alijs. Gattos eciã et canes ediũt. cattosq; libentissime comedũt. Vinũ libentissime bibũt qñ hre pñt. Lacte iumẽtino qꝺ ipi kamons vocant vescuntꝰ. cotidie sicut hoies ceteri vino forti se ebriãt. Cũq; kalendas aꝰ festiuitates ventriũ suoꝝ celebrãt cantui vel potius ululatui atq; potationibꝫ vacãt. Et qꝫ diu potaciões huiꝰmõi durãt nulli negocio intendũt. nulliq; nũciũ expediũt. Quod eciã frẽs ordinis predicatoꝝ qꝺ ad illos a papa missi sũt in eoꝝ exercitu cõmorãtes per sex dies cõtinuos probauerũt. Carnes eciã hũanas deuorant ut leones. assas igni et elixas comedẽtes. Cuiꝫ capiũt aliquẽ sibi contrariũ et ĩimicũ valde. cõueniũt in locũ vnũ comesturi eũ in vlcionẽ sibi fcẽ rebellionis. sanguinẽq; eius auide sugentes velut sanguisuge infernales. Deniq; cũ eis victualia deficerent in obsidione cuiusdã vrbis tymoꝝ de decẽ hoibꝫ accipiebat vnus ad manducandũ

ꝓditulos eciã comedũt. vxor viri et animus amici. de capite vel aliunde illos extrahẽtes atq; dicentes. Vtinã sic posse fieri de ĩimicis dñi mei hic astantis. Porro pre auaricia viri aliquiꝫ de aialibꝫ suis quibꝫ ultra modum habundant vnicũ comedũt sanũ vel viuũ sed mortuũ vel strati morituruꝫ. vel aliquo ĩ cõmodo molestatũ. Apud ipos aũt pcũ est magnũ. si aliquid de cibo vel potu pure pmittũt. Ideoq; ossa nisi prius extrahant medulla dari canibꝫ nõ pmittũt.

De habitu illoꝝ

Capitulum lxxx.

Habitus autẽ eoꝝ coĩs et solẽpnis talis est. Capellos hñt oẽs cuiuscũq; coloris sint. Qui nõ sunt profundi in se. sed qñ laicoꝝ more sup capita ponunt plane. in posteriori vo pte extenũ hñt caudã ad vnius palme longitudinẽ et in latitudine tm̃dem. et eciã in cauda dilatatũ aliqñtulũ in maiorẽ. Ore capellos ipsoꝝ in anteriori pte et in lateribꝫ hñt quandã extra reflectionẽ ad grossitudinẽ digiti. sed non in pte posteriori. Duc quoq; ligature in eisdem oris sup aures insite sunt. quibꝫ sub mento colligatis capellũ inhereꝰ capiti faciũt. ar ne a vento vel aliquo alio euellãtur infigunt vel impmũt. Sup has quoq; ligaturas sũt due lingule parue volatiles ad decorẽ sue potius ad terroꝛẽ. Vnde ergo forma capelloꝝ est tartaris. oĩbꝫ qꝫ quotidie ſ tũ eis. Habitus aũt tartaricꝰ quo totũ corpꝰ eoꝝ sup indutꝰ exceptis brachijs in pluribꝫ est nigri coloris. In latere sinistro aũpꝫ idu aꝰ diuisus est et aptus ab vmbilico et supra in anteriori pte. equaliꝰ a latere in latus se extendens. et inferius ultra genua nõ desc dens. In pte posteriori descendit plus aliqñtulũ qꝫ in anteriori. non extensus ultra coxas vel dilatatꝰ. et usq; ad humeros retro sup̃ extensus duabꝫ lingulis latitudiẽ trium digitoꝝ inſutus sup humeros pti posteriori. et ibi rius rcẽ descendentibꝫ pti anteriori p vnibilicũ a latere in latus equaliꝰ se extendentes insimul. Ab ipo aũt indumẽto ner brachia ner latera ner pectus. ner aliꝰ anteriora ps ab vmbilico et sup̃ exceptis duabꝫ lingulis sc̃ tropter. Quidã eciã ipsoꝝ sup̃ dispositionẽ predcam in duobꝫ lateribꝫ hñt fissuram. Her est forma spetialis indumẽti. quo a ceteris hoĩbꝫ discernũtꝰ tartari. Armati sũt

aūt corijs suppositis laminis ferreis cōmunc
tis. laminisq; vel corio brachia tooperiūt su
perius sed non inferius. Cū autē sagittas
arcu traiciūt. dextrū brachiū a toto ar
matura exuūt. factoq; tractu reinduūt.
Nat utiq; barones timmō ac pugnatorū
duces. eorūq; signiferi et cōnestabuli. Vnde
non credit decima ps ipsorū eā habē vel defer
re. Capellos hūt de corio multiplicato ad
modū patellule. gladiosq; puos ut sarti
ceni longitudis vnius brachij et vnius incisio
nis seu cesure. Cultellis nescūt pugnare
nec portant illos apte. Non utiūt scutis. pau
cissimi quoq; vtiūt lanceis. Cū aūt vtiūt eis
a latere pendūt ex ipis. vinculo in sūmitate
lancee ligato et in brachio ipsā portātis. Cū
dā aūt vncos hūt in fine lanceaꝝ. Sup oīa
vero initiūt arcubus et sagittis et cursu equor.

Qualē in pugna se hūt. Cap. lxxx.

Bellus autē astutissimi st. quia iam
per lxxx āños et amplius cū cetis gen
tibz ut dictū dimicauerūt. Licet enī supius dic
tū sit qp in anno dnī m°cc°xij°. iuxta quosdā de e
uū sua egressi sunt. quidā tñ dicūt qp citius exie
runt. Et fortassis aīi illū exitū ultīm. multis iā
annis pugnauerūt. quibz dnī sui terrā. et e
tiā aliaq; pinquas regiones vastauerant.
ita qp a terra sua nō ex toto recesserāt. Cū aūt
ad bellū ire volūt cursores pmittūt. q; secū
nichil preter filtra sua deferūt. Et hij quidē
nichil rapiūt. domos nō cōburūt bestias nō
occidūt. sed hoīes tm vulnerāt aut pimūt
si pūt. vel saltē in fugā mittūt. Ut hylominꝰ
aūt pnapes exercitus ex oīi pte mittūt p
dones. et post hos ad inueniendū hoīes ac in
menta mittūt alios. q; valde sūt ad q̄rendū
et vnusquisq; tacat tres sagittas vel q̄tuor
contra sibi oppositos. et si superare nō pūt eos.
regrediūt ad suos. Hoc autē in fraudē faciūt
ut aduersarij sequāt illos ad loca ubi insidi
as posuerūt. Tunc enī eos circundāt et vul
nerāt et occidūt. Porro si magnū cont se ex
citū vident. aliq; per vnā dietā vel duas ab
eo diuitunt. aliāq; terre pte inuadūt et hoīes
interficiūt. terrā vastātes destruūt. At si nec
hoc quidē facere pūt. ad decē vel duodecī dietas
retrocedūt. aliq; etiā in loco tuto morant
donec aduersarioꝝ exercitus separet. et hic
fuerit veniūt subitoq; totā terrā depopulā
tes irruūt. Deniq; sicut dūm est sup. nō cū
viribz pugnāt q̄ dolo et fallacia. Cū itaq;
voluūt ad pugnā accedē acies ordinātur. du
ces vel pncipes belli nō intrāt. sed alon
ge contra stant. uxor se vō pueros et
mulieres in equis hūt. Et aliq; etiā su
p equos ponūt ymagines hoīm. ut cre
dat ee multitudo magna bellantiū. Cont
rarie hostiū vnā acie captiuoꝝ suoꝝ trās
mittūt. et alias fortioꝝ hoīm acies ad dex
teram et ad sinistrā mittūt. ut illas aduer
sarij nō videant. Sicq; illos circūdāt. et in
medio colligunt. et ex oī pte pugnare inci
pūt. Si forte aduersarij fortiꝰ pugnant
faciūt eis viā ut fugiant. q̄or ubi fugie
tes abiuerē separati sunt. insequūt illos.
plures q; tūc in fuga q̄ in bello posset occi
dūt. Itaq; nūq; libenter congrediūt si aliud
pūt. sed hoīes equos q; sagittantes vulne
rant et occidūt. Cūq; tā hoīes q̄ equi debili
tati sunt sagittis tūc finale congrediūtur
cū eis. Qualē regiones inuadē solent. Capl̄z

Qvm autē inuadē pgūt lxxxi.
aliquā regionē in vnū ordinē
procedētes. aīe fratē suā occupāt
tocie latitudinē. Et situ in quo positi est
nullus sinistrā diuertē pte audet. Itaq; regionē
illā ingressuri et arrepturi. oēs de nocte
ad mōtes circūadiacētes ascendūt. et
mane facto cursarios ad planitiē de q̄
bz supā dcm est pmittūt. Illi vō de plani
tie cursarios euitare nitentes fugiūt ad
montes. ibi se saluari posse credentes. sin
tūq; occidūt a tartaris ibidē latitantibz et
ad ipsos descendentibz. Itaq; qui voluūt re
giones suas ab illoꝝ iuasione seruare
debent cont illos hoīes ad pugnā pūs q̄m
ipsi per tram intrāt diffundi mittē. Post
q̄m enī sparsi in aliquā terrā intrāūt
nullus iā congrue de terra illa pt alteri
auxiliū prebē. q̄m ipi interuiati hoīes que
rūt et occidūt. Et si quidā in castris se in
cludūt. tartari tria aut q̄tuor milia hoīm
aut plures circa munitionē qui eā obside
ant ponūt. ipiq; nichilominꝰ per terrā
ad hoīm occisionē se diffundūt. Tales eti
qui se munitionibz includūt porcos suos

unanimes eē dicūt. magisqꝫ de talibz qm̄ de alijs securi sūt et gaudēt. qā iā illos esse suos asserūt. Cū autē ijmicis ad pugnā ocurrūt. p̄mis curietatibz t̄minos ultra quos non gradiat̄ ponūt. Similr̄ faciūt etiā secundis et tertijs et oīnibz alijs. Itāqꝫ qn̄ refugiūt termini sūt eis positi ultra qs nullatenꝰ fugiāt. Cū enī aduersariorꝫ fortitudini se prevalr̄ posse nō credūt. ante illos fugiūt. et qī se ab illis fugari faciūt Cūqꝫ illi armati tartaros ītermes diu īsecuti fuerīt. ac pre grauitate armorꝫ et vie longitudine lassati iā non āplius sequi potuerūt. tūc tartari sup recentes equos astēdentes se sup illos conūtūt. et in eos rapiēdo et occidendo insiluūt. Aliqn etiā fugiendo credūt eis ut eis locū int̄ ipsos intrātibz faciant ipiqꝫ se dispgūt et dilatāt. ut ita dispersi. et ad sibilū vel clamorē vnīꝰ in vnū cōgregati. hostes vndiqꝫ circūmgunt̄ et cōterunt. In oīnibz autē terris qs destruūt tartari semp sequit̄ fames.

Qualit̄ municiones obsidēt. Cap̄ lxxxij.

Porro cū aliquā municionē obsident. vn̄ lxxxij. diqꝫ illā ne qs ingredi vel egredi possit circundāt. fortissimeqꝫ machinis et sagittis īpugnāt. et die ac nocte a prelio non cessant. ut illi qui in municiōe sūt nō quiescant. Ipsi tñ tartari vicissim q̄escūt quia ne nimis fatigent̄ aries diuidunt. ita qꝫ vna succedit alteri in pugna. Proiicit etiā ignē grecū in aruinā hoīm qs occidūt. ipsā īpiam liquefactura sup domos proicūt. et vbicūqꝫ sup illā pinguedinē venit ignis. ardet velut ītinguibilis. Extingui nō p̄t vini aut ceruisie sup fusione. et si sup tm̄ nē cecidit extinguit̄ manꝰ cōfricatione. Cū autē hoc mō vi prevalere nō p̄nt. introitū municiōis vl̄ fontes a fluuiū obstruūt. vel fluuiū deriuando illā submergūt. Aliqn̄ municionē suffodiūt. et armati sub terra ingrediūt̄ vnaqꝫ pꝫ cū hoībz intra municionē pugnat. altera vō pꝫ ignē apponit. ut cōburatur. Si vō nec sic prevalent. aīm municionē sedent. suāqꝫ municionē cont̄ illam faciūt ne grauent̄ ab illis fortasse iaculis aut sagittis. Et aliqn̄ stant aīm municionē per multa tpa. s. per xij annos vel āplius

sicut vidit frater Iohēs de plano carpi ī alania. Porro qnqꝫ cū obsidentes mstrū vel vrbē habitantibz in ea se prevalr̄ nō posse vident. non longe ab illa fugiūt et aliqntulū latitant. Cūqꝫ obsessi longe eos recessisse vel etiā oīo a finibz illis abscessisse credūt. tūc qī securi munitionē apiunt At illi statī in eos irruūt. vrbēqꝫ vel mstrū capiūt. Ciuitatē enī tenti portarū in pside que vocat̄ sapham nō sua virtute sed aquarū īundatione. quas illuc diuina ri fecerūt acceperūt. Sic quoqꝫ multas turras plus fraudulentia vel ingenio qm̄ vi vibz ceperūt. **Qualr̄ ergn̄ raptos vel deditos se hīt. Ca. lxxxiij.**

Cum autē supius iam dict̄ est. blande loquūt̄ obsessis multisqꝫ fallacit̄ ut in eoꝝ manꝰ se tradant. p̄mittūt eis. Cūqꝫ illis se reddiderīt. vel capti fuerīt. oēs occidūt exceptis artificibz quos ad opa sua reseruant. vel si quos alios retinere pro seruis acceptant. Nobilibz et honestis hoībz nūqm̄ p̄cūt. et si forte aliquo casu reseruantur ex illis nec prece nec p̄cio ultra de captiuitate exire p̄mittūt. Occidendos autem ut dict̄ est supra per centenarios diuidūt Cūqꝫ hoīes de obsesso mstro tanqm̄ sibi ēpugnantes occiderīt in signū gloꝛie ac victorie terribz hoībz maciendū vnū ex illis qī mille narīū in aliquē locū ēxcelsū et eminētē erigūt. capite subuerso pedibz erectis. alijs oīnibz occisis et iacentibz in terra prostratis. Itāqꝫ cū cepissent ut dict̄ est crudelitatis ostensionē. et audituvis maciendū timorē. oībz habitatoribz illi⁹ decapitatis. aures rebellū sibi tā mortuoꝝ absciderūt. duobzqꝫ summarios oneratos auribz in acceto positis ad dia am tñsmiserūt. Denicqꝫ cū nullis hoībz parcēdū faciūt nisi eis subiciant̄ sicut antiquum tyrannysci apud eos preceptū habet̄. Per sūt que ab illis petunt. q̄ eis se subiciūt. videlicet ut cū eis q̄ oēz hoīez ī exercitū vadāt ut de oībz tā de hoībz qī de alijs rebus decimā illis reddant. Vidit etiā frater Iohēs de plano carpi supd̄ dict̄is. s. de ordīe fr̄m mūoꝝ quēdā de vrsina sarracenū ex pte tyaam missū. q̄ de tribz pueris vnū petebat. secūqꝫ duebat.

Similiꝫ etiã ducebat viros qui vxoribꝫ ma
rebant. et mulieres que viros nõ habebãt
Precipiebat nichilominꝰ ut vnusquisqꝫ qñ
tũmꝫ ꝓuus etiã puer diei vnius vel qñtũ
cũqꝫ pauꝑ siue mendicꝰ pro tributo soluẽt
vnã pellẽ vsi albi vel nigri. et vnũ tasto
rẽ nigri vel aliqd tale qd tãtũdẽ valeret.
Principes autẽ eis subiecti cũ ad illos vẽ
unt habentꝫ ut alie vices ꝑsone. nec vllũ
ab eis honorẽ recipiũt. Oportet etiã ut eis
munera magna presentẽt. precipueꝫ du
cibꝫ et vxoribꝫ eorꝝ. et officialibꝫ mullenari
is ac centenarijs. Qñ etiã nõ solũ ipi. sed e
orꝝ quoꝫ seruꝰ valde ꝯportune petit ab eis
et a nũcijs qñ mittuntꝫ ab ipis. Aliquibꝫ ĩ
ueniũt occasiones ut eos occidant. et aliꝯ
veneno vel pocionibꝫ ꝓmiũt. ut ipi soli in
terra dominiũ habeant. Itaꝫ quos sub ty
rannide sua redigiũt confringiũt et atte
rũt. terribilibꝫ oculis intuentes. ac denti
bꝫ infremẽtes in eos. quos subiugare non
possunt. De sclauis eorũ. Caplñ lxxviii

Turcos et solimanos id ẽ sarracenos
et romanos et etiã tartaros seruos
suos et xpianos ad se de diuersis lo
cis adductos. qꝫ in bellis sibi mediãte gla
dio acquisierũt. sclauos suos fecit. Quos
et nudos et in penuria victus extrema pene
ꝓpꝫ ẽcalantes verberant etiã et affligũt
prout volũt. eosdẽ etiã sine causa si eis pla
cet occidũt. Cultus aũt xpianos et quaslibet
sectas et quoꝫlibet hoĩm cultus seruare ac u
sitare obseruari ꝓmittũt ĩmẽ se et vbiqꝫ
tudinibꝫ. dũmõ sicut ꝓcepũt in oĩbꝫ eis ser
uiat. Itaꝫ machametꝰ lex in eorꝝ ẽcatu a
sarracenis cotidie qnques palã oĩbꝫ audiẽ
tibꝫ proclamat. et etiã per oẽs ciuitates in
quibꝫ sarraceni hĩtant. et qui eorꝝ dño sub
iugant. Ipi quoꝫ sarraceni in exercitu e
orꝝ et in oĩbꝫ ciuitatibꝫ eorꝝ ad ꝓfidiã suã
nephandã exhortant et attrahũt hoĩes ac
subiugant. ut eorꝝ errorẽ sequãt. Sũt etiã
mulieres ꝓpe eos captiue. Nã preter
artifices opm quos sibi utiles estimãt et
ideo de ciuitatibꝫ captis illos in ꝑpetuã ser
uitutẽ reseruant sibi. Mulieres aũ nuuẽ
tulas virgines aut cõiugatas captas sibi
fornarias facit. easdꝫ in nuditate. et ex
trema famis penuria seruire cogit. Ho
minũmꝫ decimas ut dicũ est accipiũt. et ip
sos in seruitutẽ redigiũt. Decẽ etiã pueros
cõputãt et vnũ accipiũt. ac de puellis idem
faciũt. Quos oẽs ducũt in terrã suã. ut in ser
uitutẽ teneãt ꝑpetuã. Quidã etiã viuẽtes
vnũ de sclauis suis eligũt ut in tumulo
ꝓpoꝝ viuus cũ eis ponat. qñ in monte sepe
liendi sũt. Deniqꝫ adeo subiectis suis odiosi
sũt ut etiã multi qui cũ eis in exercitu sũt si ha
berẽt fiduciã q̃ nrĩ eos nõ occident. ex oĩ
ꝑte cont eos pugnarẽt. sicut ipimet frĩ
bus ioh̃i supradicto dixerũt. De mulieribꝫ eorꝝ

Tartarice mulieres Caplñ lxxix.
turpissime sũt. Vxorate quidẽ oẽs
sup capita sua deferũt cannistrũ
longitudinis vnius pedis et fere dimidij undi
qꝫ rotundũ et in ꝑte superiori latiorẽ. cooptũ
et ornatũ undiqꝫ serico vel samite et mar
garitis vel monilibꝫ circũdatũ. oculis pa
uonũ infixis desup ad decorẽ. Hñt etiã fere
na phaleratã et inargentata et ĩauratã.
un pectoribꝫ cũpanulas infixas. magnũ e
mittentes sonũ ad gloriã earũ et decorẽ.
Palefridos equitãt magnos et pingues
habentꝫ sambucas de corio diuersis colo
ribꝫ depicto cũ auro multo inserto. ex vtꝝ
qꝫ equi latere dependẽtes. Virgines autẽ
et nõ vxorate de facili discerni nõ ꝑnt a
viris. qm̃ in oĩbꝫ. maximeqꝫ in habitu
ac gestu vniformes sũt illis. Vxores mag
norꝝ baronũ indute sũt samitis vel ꝑpuris
deauratis sicut mariti earꝝ. Cõiter aũt alie
mulieres bonꝫ panno stricto sub cingulo
multis plicis suptuosis opato et ĩsuto ves
tiũtur. qd ante in se totũ vnũ cõtinuum
postꝫ indutũ est in sinistro latere cũ qua
tuor vel qnqꝫ nodulis claudit vel firmat.
Habent etiã alia indumẽta de pãno laneo
albo cõiter oẽs tartari. quo se induũt de
sup ꝑ pluuiali vel etiã hiemali. et viri
earũ exceptis sagittis oĩo nichil operant.
Sed exercentes se ad sagittandũ venant
et int se luctant. De grecibꝫ etiã aliqñ
tulã hñt curã. Equos valde custodiunt
ymo rerũ oĩm maximi cõseruatores sũt.
Porro mulieres diuersa opa faciũt. opan
tes. s. pelliũa. vestes. milreos. oareas. et oĩa
que de corio fiũt. Currꝰ etiã ducũt et re

parũt. camelos onerant. et aliq̃ sicut viri sagittant. ſemoralibꝫ oẽs utunt̃ sicut viri suntq̃ velocissime et in oĩbꝫ opibꝫ suis strẽnue. Virgines et oẽs mulieres equitãt pharetras et arcus portãt. In equis quoq̃ sicut et viri agilit̃ currũt. et vtriq̃ multũ i eq̃tando laborare pñt.

De morte ac sepultura

Qvm aliquis eorꝝ ad ipſorꝝ. Ca. lxxxvi. mortẽ infirmat̃ hasta vna i eius stratoẽ erigit̃. et circa illã filtrũ nigrũ circũvoluit̃. et ex tũc nullus audet ibi re terminos stratoĩs illi⁹. Cũq̃ fuit mortuꝰ si de minoribꝫ occulte in cãpo sepelit̃ cũ vno tentorio suo. sedendo in medio illi⁹. Ponũtq̃ mensã ante illũ. et alueolũ carnibꝫ plenũ. et lactis iumẽtini cyphũ. Sepelit̃ etiã cum eo iumẽtũ vnũ cũ pullo. et equus cũ sella et freno. Aliũ aut̃ comedũt et stramine corũ eꝰ ipplentes sup duo ligna vel q̃tuor in alto ponũt. Que oĩa faciũt pro mortuo ut habeat tentoriũ et iumẽtũ in alio mũdo de quo saluet iumẽto lac habẽ possit. et equos sibi multiplicãe in qbꝫ valeat equitãe. Ossaq̃ illi⁹ equi quẽ comedũt. pro aĩa eius cõburũt. Vnde sepe cõueniũt mulieres ad ossa cõburenda pro aĩabꝫ mortuorꝝ. Si vero diues et magnꝰ hõ fuerit tartarꝰ q̃ mortuꝰ. cũ habitu pãosissimo sepelit̃. ac vemotus ab hoĩbꝫ in abscondito loco ne ĥitus suo spoliet̃. Amici quoq̃ ipius equũ eius a capite incipiẽtes usq̃ ad caudã excoriant. et corrigiã inde pue latitudiẽ primo ꝑmy longitudiẽ illã extendũt. Deinde totam equi pellẽ extrahẽtes palea iplent. et in meoriale mortui ĥndo tantũ per equi fundamẽtũ vsq̃ ad collũ figũt. ipmq̃ hinc et inde sup̃ duas furcas elevatũ suspendũt. Parvo carnes equi q̃ pro aĩe illius sufficiũt ut dicũ est comedũt. et planctũ super mortuo quidã p xxx dies quidã plus q̃dã min⁹ faciũt. Magni quoq̃ barones ut dicit̃ est aliq̃ moriant̃ vnũ sibi de sclauis suis eligũt. quẽ signo quodã suo signãtes q̃n morũt̃ viuũ poni secũ in tumulo suo faciũt. Dicũt et tartari quidã inf alios xpiani quidẽ sed pessimi. quoꝝ filij cũ prẽs suos senescẽ vident ac tedio senectutis aggrauati dant eis comedẽ pinguia quedã ut caudas arietũ et huiꝰmõi quibꝫ oppressi de facili valeant suffocari. Cũq̃ sic mortui fuerit. corpa eorꝝ cõburũt. ac puluerẽ eorꝝ tolligentes quasi pretiosũ quidã custodiunt. Indeq̃ cotidie q̃n comedũt. aparia sua cõspergũt.

De nationibꝫ q̃s tartarꝰ post necẽ dñi sui subiugauerũt. Cap lxxxvii.

Regre itaq̃ dauid cũ oĩbꝫ suis nec cito ut predicũ est a tartaris chim gistã ceteriq̃ tartari de ꝑcedẽtibꝫ sup̃ modũ gloriantes flagiciꝫ in tantã superbie amentiã erant seruit̃ ut instigãte dyabolo contiperẽt. alio sicut dñi sui tirã tota paulati mũdũ subiugare dñio suo. Aliati nãq̃ sup obtenta victoria de inimicis deo ꝑmittente. regibꝫq̃ dauid et ꝑpli sui exigentibꝫ pcis. iuuenibꝫ fortibꝫ acbꝰ luosis viris secũ retentis et in seruitutem sua redactis circũadiacẽtes regiones expugnare ceperũt paulati inuadere et expugnãe. tandẽ q̃ suo dominio penitus subiugãe. Itaq̃ a principio pauper et abiecti sclaui et tributarij terrã regis indie inuaserũt. superdicente dei iudicio. multorꝝq̃ ipl̃orꝝ pcis exigentibꝫ. in auro et argento et possessionibꝫ aliis ac multitudine seruientiũ diuites fiũt. ac fere sup oĩa colla orientalium nationũ dñi effecti sũt. Siquidẽ nulli hoĩm cedentes a tartaria fere usq̃ ad occidentis solis usq̃ ad mare mediterraneũ dilatati sunt. et innumerabilia regna sibi dñio subiecerũt. In oĩbꝫ aũt terris que ab eis destructe sunt̃ facta fames valida sequit̃ sicut postea exempla mãifestabit̃. Plurimis itaq̃ terris in seruitutẽ eorꝝ redactis. quedã virilit̃ restiterũt eis. videlicet india magna. et magna quedã ꝑs alanorꝝ. et quedã ꝑs hiberorũ et gens saxorꝝ. Quandã enĩ tantarꝰ tartari obsederant. sed eis preualẽ non potuerũt. Et reuera tartari nõ parũ timebãt̃ erga illos qui eis fortit̃ restitũt. nec vnq̃ insiliũt in hoĩes constantes seq̃ virilit̃ defendentes aut repugnãtes. sed virtutis eorꝝ contra fugientes. Itaq̃ sup oẽs ꝑlostinãos. Sarracenos. sic enĩ ipi et oẽs tũsmarini latine suꝑpto vocabulo nominant oẽs xpianos. Dñi frẽs predicatores a papa missi ad eos cum venissent in exercitũ eorꝝ. timuerũt ipsi tartari valde. dicebantq̃ per exercitũ. q̃ frantri veniebant. qui seqntes frẽs tã in

media turquia erant. Denigz ubicuigz po
testate hñt. francos in solidis id e stipedijs
retipi prohibent. Quitu vo oduit tartaros
sarracenu et georgiani et armeni ceteriqz
ppl'i qui eis tributarie seruiunt. nulli dubi
u est. fruibz qz predas ipimet eorz affluctione
et miseria constructi retulerut. Quali' cho
rasminos destructes fugauerit. Cap lxxxviii.

Itaqz post victoriaz de indis ut pdam e
mundi subiectioe presumetes ad cho
rasminos trisemiserut. primos nuncios tanq
ad sibi ppinquiores. arroganti eis manda
tes quatinz chingiscan et eis exercitui hñt
liter obedirent. eisqz seruitu ppetuu tum
tributo ipenderet. Cuius chorasmini sup
mandatione sibi fm sz plimu indignati. p
ductos nuncios oes fecerut interfici. Tartari
vero sup illorz occisione sup modu indigti
atqz turbati. congregata multitudie mag
na tartarorz. eorz qz qui eis voluntarij vl
serut. quotqz tuenire potuerut ex eis gla
dio prosternetes. oesqz alios tanq exules
et profugos de finibz illis penitus effugau
tes. Itaqz chorasmini pscuatoz eorz declinates fuge
rut. et fines se ptidis maxieqz atate georgie tri
felis effuderut. ubi eaz septe milia hoim ocderut.
Postmodu vo au in fies illos tartari supuenerut
et in chorasmini fugietes. ad tempus in terra
soldani turquie latuerut. Postea vo a sol
dano babilonie dno egipti uitati et coduc
xpianos debellantes an gasam ciuitatem
magna francorz multitudine dno pmittet
te prostrauerut. et gloriosu dnu nrm sepul
chru destruxerut atqz mit et extra scam
ciuitate xpianos qz plurimos ocderut.
Qd fm est anno dni az cc xliij. sicut ifra
dicet in loco suo. Qui stulti chorasmini p
qz deo pmittente tantu furoris et ipietatem
comiserut. tandem ipso dno disponente iam
fere oes ad nichilu redacti sut. De destructione

Ubi autem tartari persaru. Cap lxxxix.
pside uaserut. ciuitate centu por
tarum in ea q vocat spaphan accepe
rut. no quide virtute sua. sed aquaz unda
tione quas illuc diuuari fecerut. Porro ad
sue crudelitatis ostensione. et ad inaudiu
auditoris timore cu accepissent quanda i
ea ciuitate forte duibaldi vocatu un pede
montanu caspioz habitatoribz iuitis. illis oi
bus decapitatis. autes rebelliu sibi ia mor
tuoz absiderut. duosqz sumarios eisdem
auribz in acceto positis oneratos ad dnaz
tisemiserut. Qa vo de montibz caspijs hic
fia est mentio. hic unu qd in dubiu m ve
nit inserre volo. Cui ei dicant hystorie nre
scolastice qz alexander magnz rex mace
donu oratione impetrauit a dno reclusio
ne iudeoz int montes caspios. ipsosqz cir
ca finem mundi predicet exituros. fres nri m
doceat ordis predicatoz in georgia ciuita
te triphelis que ppe caspios est. ubi p sep
te annos comorati sc diligenter a georgianis
et a ysis. et eaz a iudeis de inclusione illa
inqsierut. Et dicut oes eaz ipsi iudei qz
nichil penitus inde sciut. nec unqz ustud in
suis hystorijs uenerut. Hoc aut septum
hñt tm mo qz alexander ille quosdam hoies
immundos et horribiles. ppe montes caspios
hitantes qz alios hoies et se eciam uicine co
medebat. intra montes illos hitare coegit.
et eaz ibi portus exstrui fecit. Que videlz
adhuc porte alexandri dicte sc. Unaqz illaz
tartari cofregerut. Cetim de reclusione ho
minu in montibz illis nichil aliud reperitur
ritatis in illis locis. Quali' alexius costantino
pol imperu p francos recuperauit et ex philippo nor
mannia et pticulis subiugauit. Cap. xc.

Anno gne ac cc. xiij. pegrini federe
ijto cu venetijs post multas ipedi
ones iadaraz urbe regis hungarie
obsidet capiut et deuastat. indeqz costa
tinopoli festinater nauigant. Alexius
que andronicus execrari precepat p nu
cios mittit ad francos qz si ei succurerut e
os a debitis xxx miliu marcarz exgn ve
neticos liberabit. preciaqz nauiu soluet. n
non et orientale ecclam pape subiciet. ac
terre sce mirabiliter subueniet. Itaqz ap
iadaraz vocatus prestat sup hijs iuramen
tu. franci cu venetis constantinopoli ap
plicant. et turre que galathas dicit expug
nant. athenas viriliter dissoluetes. grauem
mutualiu penuria patiunt. Incubatoz im
perij secu hñs xxx. milia equitu et pedites
innumerabiles cu nris congredit. qui no

erant vltra duo milia pan ad pugnā. Itaq; ptibz vicinis q̄ritū pt arcus iacē tyrānus diuinitus pauefactis intra menia se reclusit eaq; nocte cū vxore ac liberis et cū pauis fugit. Porro greci cōueniūt. et alexiū sine mora eligūt. q̄ mane fēo porte apiūt. greciq; inermes suū querūt clem. Caput p̄ris tursach quondā ipatoris exhibet. et statī alexius coronat. Ipē q̄ et p̄r eius rogatu nēos ut se cū tota hyeme proxima morent. Precia denariq; nauiū debita venetoz soluit. et a. marca nris ac venetis conferūt. Pacta de obediencia romane ecie ac de fuctu fu terre sē inouant et confirmant. Grec aut referūt q̄ in p̄ncipio quidē nēos spreuerāt ob paucitatē. et in cōgressu viderūt gentem nimeā virilit sucaurētē. Eodē anno rex phylippus normāniā ultra trānit. phalesiā castrū fortissim et demofrontē et adonitū cepit. totāq; terrā citrapositā usq; ad mōtē sā michaelis sue dnācioni subiecit. Dei q; normāni petentes ab eo venia oēs vrbes quas custodiebāt ei tradiderūt. s. cōstātiā baiocas. luxouiū et abrincas cū castris et suburbanis. Nā ebroicas iā cepat nichil q; de tota normānia remanebat preter rothomagū ac vernolium et archas. Cū itaq; rothomagū obsedisset. videntes normāni q; nec ipi se defendē poterāt nec a rege āglie habē sucursū vrbē cū predictis duobz castellis ei tradiderūt sine cōtradictiōe. Quā salutat vrbē cū tota normānia nullū p̄decessoz eius per trecentos et xv annos habuerat. a tpe saliq; karoli simplicis. cui rollodanus cū suis pagānis supueniens. ipsā mire armoz abstulerat. Postea rex cū exercitu aq̄tanicā ingressus vrbē pictauis cū oi terra citrapositā recepit. et hyeme supueniēte ad tra lochas et chinonū obsidione posita i frā cia redijt. In anno vo seq̄nti vtriusq; castrū potenter ipugnando cepit. et apud chinon vicecomitē lemouicense captiuū lib'auit.

De mortulpho ipatore et ignominioso eius fine

Eodē anno scilicet ab incarnatiōe dñi c°. xc°. iiij°. alexius impator pauos rogat. ut sint extra vrbem ob discordias euitandas. Itaq; nri acquiescūt. et ex diuso vrbis initiante portu castra sibi cōstruūt. Impator classē incendē pat que ipm ad coronā adduxerat. at ei pars fauebit in oibz. Itaq; greci eū hostes eose impatorē sibi creāt aliū. q̄ mittit ad nostros mortulphū sibi familiarē. qui iurat ex parte impatoris se editurū eis palatiū blacherna si patis obsidē. Laudit marchio ut recipiat illud. ipsiq; marchioni illudit. Mortulphus revelat grecis secretū de veneno palatio. et in odiū alexij statī attollit ipa tor. Qui mox in dnīm dormiente manū mittens eū incarcerat. et nycholaū qui apud stām sophiā iperiales insulas nudauerat captū incarcerat. Turusch alexij p̄ mortē clerus et pplis in p̄riculum nrōz machinātē. Itaq; nri terra fregiter mariq; ipetunt. sed dei virtute protegūt. Quadā itaq; die ad querēdū victualia egrediūt ex nris turcis mille quibz occurrit impator cū graui multitudīe. q̄ritq; fugit. et arma vexillūq; cū pcona sce dei genitricis quā ante se faciebat deferri precepit. Vna nocte naues suas p̄n attendit. et velis expansis in nīs mittit. At nimio nrōz labore naues eoz indepnes fiunt dnō protegēte. Impator cū nris colloquiū petit. sed dux venetie vidit se nolle loqui cū ip̄is dnī detentore. Secūdo vō nocte dnīm suū necat. vitā eis tm̄ata laqō simulans q̄ ipe confinxerat. Porro nri insultū fecūt. sed pualentibz grecis machinas p̄ duit. Porro duabz naubz collignatis que appellant paradisos et pegrina. prime ad larū scale muros attingūt. Itaq; urbem tibz nris vrbs populosa capit. a pauc̄ q̄ in palacia fugientibz. nri de assultu deliberant. Impator nocte fugit. et mane greci cōstātinū impatorē noiant. Nostri vero pedites arma capiūt. greci fugiūt. palacia vacua deserunt. ac de spolijs eoz nri diuites efficiūt. Comes flandren balduinus eligit et impator consecrat. Mortulphus captus exercitū. et de loco eminētissimo p̄cipitat. et per vrbē tractus decerpit. Eodē anno petrus rex arragonū comes barcinonie. et dnūs mōtis pessulani regnū suū obtulit nouo pape. illudq; sibi ac successoribz suis in ppetuū pro remedio aīe sue ac progenitoz suoz cōstituit tensuale. ut aīmati de anno ra ipsius regis xc^te. et l^ta. nasse mutine aplice

sedi veddant et ipe ac successores eis eidem
specialiē fideles et obnoxij teneant. De bal
duino et henrico impatoribz cōstantinopol' et qbz
dā francoz et alemānoz gestis. Cap xcij.

Anno dni ac°. cc°. v. rex blacoz et
rex bulgaroz ai romanis et gre
cis ac turcis cōgressi ai nāis vin
cit eos maioribz pemptis. Ua impator bal
duinus andropolī a cōstantinopoli distantē
spaz dietis obsederat, et puocati ab hostī
bz nāi dni inaute incedit, impator impit
et plīmi pimit. Eodē anno tēpestas p lo
ca plūma profligat segetes et vineas. Rex
philippus in pigno ritatis eccle bti dyoni
sij multas reliquas pciosissimas. qs impator
baldinus de sua capella que dicit os leonis
accepat contulit. eaqz henrico abbati ma
ssiliē et laudibz nudis pedibz occurrēti
fuit eclipsis solis pticularis. hora qnta die
In seqnti vo mense adila philippi regis mī
ri est. apud pisius obijt. et in burgundia sepul
theobaldi comitē trecēsiū et blesensiū. q
predcm ut dicit mōsteriū fundauit. Rex at
philippus pictauis et laodunū et mirabel
lū. ac cetā q illic habebat muniuit. et rex
anglie tohes andegauiā cepit totāqz destruxit.
Porro vicecomes warchēs recedēs a fidelitate re
gis francoz cōfedatē regi anglor. q audito ex phi
lippi in pictauiā redijt. et rege anglor ap thoar
cū exilēte tra vicecomitis destruxit. Tandē datis treu
gis rex tohes exhaustis locuplis redijt in an
gliā et rex philippus i franciā. Otto cū
philippo duce sueuie de impio contendit.
et deficientibz a se ptibz intra colonia cō
sistit. Ua ei sola colonia fruct. eāqz philip
pus obsidet. Cues egrediūt sed repelliūt
et ottone fugato colonia capit. Henricus
baldwini frat. cōstantinopolī impator ef
ficit. Eodē anno mēse decēbr tanta flumi
nis inundatio fta est. qnta nūqz ab hoibus
illius tpis visa est. vel a pdecessoribz au
dita est. Itaqz pisius semina tres anus p
tui pontis fregit et applures domos ibidē
euertit. infinitaqz dapna in multis locis
intulit. De legatiōe virgilii abbatis cōtra al
bigēses et de sancto didaco epo. Cap xciij.

Eadē anno salutis ab incarnatione
dni ai°. cc°. vij°. cisterciēses abbates
et alij quida a dno papa mittunt
in prouiaā ad hēsim extirpandā. Ibi pau
ca fideles tūc inueniūt. ac de infidelibz quor
nō erat nūs paucissimi cōuertunt. Actor.
De hac aūt legatiōe in gestis bti dnici ordis
predicatoz migri et pmoti isto mō legitur
ajussi sti codē tpe ab innocencio pp xij abba
tes cisterciens ordis cū uno aplice sedis le
gato in tiā albigensiū. ut fidē catholicā pre
dicantes hereticā venena pro viribz expul
sarent. Qui cōuocato archiepoz et epoz
aliorūqz in ptibz illis eccle plator cōcilio.
cōquirebant inter se quo nā mō cōmodius id
aui gri venerāt executioni mādarent.
Illis aūt sup hac deliberatiōe sollicitis. vene
bilis dydacus oxonien epūs supuenit. cum
honore susceptus. consulit. et fides eis cōsilijs
adhibet. Hoc aūt fiuit eis spū diuino sug
gerēte cōsiliū. ut abiecta pōpa supflui ap
paratus. qua equidē satis inoēgrue q ad
xpm pauperē predicandū venerāt. i expē
sis et equitatibz ac vestibz et vasa supellec
tili preferebant. verā atqz euangelicā in
se pretenderēt pauptatē. et fidē xpi non ver
bis tm et labijs psonarēt. sed rebz et mā
bz demōstrarēt. Atqz hoc mō alias qs hēreti
falsa vitatis ac pietatis ymagine delude
bant. ipi vā sanctis et religiois exhibitione
possent ad vitatē fidei reuocare. Fauet oēs
eius consilio et iuxta verbū eis se fidē polli
centi. Ipe vo pmus dns suus fidē cōpensās cep
fidē qd alijs suadebat. Statimqz misit suos
oxoniā cū eqtaturis et suppellectili. et diuso
sp secū tulerat apparatu. Retinuit in secum
paucos ex cliris et fidem dnicam suc. s. oxoni
ens eccle suppriorē. q ex tūc iā cepit fr dnicus
et nō suppor appellari. Remissis itaqz ad lo
ca sua tpalia sarcinis ceperūt singuli eu
angelicā pauptatē aplecti. pedites discur
rē et strenue fidē xpi verbo et ope pdicare
habentes sup se quasi tocius negocij ductem
epm oxoniense. Qd videntes et audientes he
retici. ceperūt et ipi ex adiuso predicare. Petrus
itaqz de castro nouo dni ppe legatus a cōte
tholosano sp pp hereticoz defensionē exercita
uerat occiditur. atqz tra eius expugnanda
regi francoz a pp exponit. De origine ac

studio scr̃a dñica. Ex gestis eius. Cap. xxiiij.

Ipse aut̃ dñicus paulo a̅n̅ noiatꝰ
ex hyspanie villa calaroga oronieñ
dyocesis extitit oriundus. Cui⁹ mater
anteqũ ipm̃ conciperet vidit in sõpnis se ges
tare catulũ ardenſa faculã baiulantẽ i ore.
Qui egressus ex ore totũ mũdũ videbat̃ ar
dendẽ. Et utiq; verbũ ei⁹ ut facula arsit.
quia in spũ et vtute hẽlye venit. Nato igit̃
ex pijs pntibꝫ et religiose viuentibꝫ in illa pu
erili etate sua tor ei senile iã ferre et sensus
venerãda animães sub teneella fere latitã
bat. Cũ enĩ adh̃uc eẽt puerul⁹ nondũ a nu
trijs diligencia segregatus. deprehens⁹ e sepe
lectũ dimittẽ q̃si iã carnis delicias abhorrẽt
et eligebat poãs ad terrã ocumbẽ. Cuidã
at̃ matrone nobili que de fonte eũ leuauit
rat baptismi visus ẽ per sõpnũ idẽ puer do
minicꝰ q̃ stellã h̃ns in fronte que totũ tñ
suo lumĩe plustrabat. Quo vtiq; deo mõstrã
te futuroꝝ pfectu dabat̃ intelligi q̃ in luce
gentiũ dandꝰ erat. Post hec ob liberaliũ
artiũ doctrinã missus placentiã. vbi tũc
gẽnale studiũ florebat. cepit puer stẽ indo
lis erudicioni diligẽtẽ intendẽ. et ut ani
mã suã pleniꝰ ad sapiãz tñsferret cogita
uit a vino carnẽ suã abstrahẽ. Vnde et vi
nũ per decẽniũ non bibit. et in artiũ libe
raliũ eruditione supꝫ multos coetaneos
profecit. Post hec ad studiũ tẽologie se to
tũ contulit. et diuinis eloquijs vehemẽt
inhiare cepit. Quoꝝ mellea dulcẽdie de
lectatus hausit aũde q̃d et postea effudit
habundẽ. Quali habitũ regulariẽ suscepit
et hospitẽ suũ ab hereſi cõuertit. Cap̃ xcv.

Fame aũt pualida in hispanijs
ingruente seruus dei manens
adh̃uc placentie cũ videt egeno
rũ miserias et cõsolatorẽ nemĩẽ auxio
cõpacẽs assũ venditis libris quos admo
dũ sibi necarios habebat et oĩ supellectili.
preciũ acceptũ dispsit et dedit pauprib⁹. Ad
exẽplo multos quoq; diuites et magistros
ad opa mĩe prouocauit. Cuiꝰ honestatis e
ius late patens pconiũ oxoniensis eũ di
dam cõtigisset audiũ. accersitũ eũ fecit
in ecclã sua regulariẽ canonicũ. Qui sin
tim inꝰ canonicos velut singulare uber
emicuit. et de vtute in vtutẽ mira celerita
te progrediẽs oĩm aspectũ in se prouocauit. Erat
enĩ in oratiõe assiduus cariitate pcipuus. cõ
passione anxius et sibi subditis hũilitate
subiectus. Specialẽ gratiã cõtulerat ei
deus flendi pro pcatoribꝫ pro miseris et af
flictis. Animarũ peuntiũ zelo succensus
net mins desiderio celestis hẽditatis affec.
crebro in oratonibꝫ pnoctabat. Sepe aũt etiã
orationes rugiebat a gemitu cordis sui.
nec contine se poterat q̃n vox plangẽtis
audiebat̃ eminꝰ audiret̃. Frequẽs aute et au
res diuine clemẽcie hac speciali petitõe
pulsabat quatinꝰ cordi ei⁹ illã caritatem
dignaret̃ infundẽ qua primoꝝ salutẽ effi
cauꝰ posset procurãe. exẽplo ei⁹ videlicꝫ q̃
se totũ nostrã obtulit in salutẽ. Sane la
bruũ q̃ collacões pm̃ inscribit studiose le
gens ac vigilant̃ intelligẽs. salutis in co
rimatꝰ semitas magnũ pfectus apice
apprehendit. Agit siquidẽ liber ille de tri
dis puritate de vicijs et de oĩm pfectione
virtutũ. Porro pfatus diuinus eps alde
fuisi regis castelle rogatu ad marchias p
gens ut eius filio ferdinando nuptũ filiã
elle nobilis contraheret cõnubia. seruũ dei
diuinũ fuc̃e cãe suppriozẽ secũ duxit. Et cũ thole
sã peuenissent. eadẽ nocte sciũs diuinus hospi
tẽ suũ hereticũ tñ affabili psuasione deni
ens q̃ rationũ cõnexione deuincens ad fidẽ
catholicã deo cooperante cõuertit. Post hec
idem epũs romanã curiã adiens ac sũmo
pontifici ꝓpositũ suũ exponens. videlicet af
ferens sui fore voti alimanoꝝ cõsionem curã
impendẽ cessionẽ petijt. sed ipetrare non
valuit. Qualiũ eius libellus ab igne ter ille

Porro sus exiuit. Cap̃ xcvi.

cũ in ptibꝫ albigensiũ ut supius
dcm est idem epũs eiusdẽ socios pe
dites disseminando fidẽ xp̃i verbo et opere
strenue pdicauit. atq; inĩ catholicos et hĩ
ticos ibidẽ frequẽt disputationũ cõflictus
fieret. ad q̃s vtriusq; sexus multitudo cõ
fluebat. fam̃ tñ apud famũ iouis celebris
indicẽt disputatio sub iudicibꝫ deputatis.
quibꝫ ab vtriusq; ptẽ scripto pũctum debet af
seruato fidei quã docebat. Quaꝝ cõscriptis di
uersis sup hoc a diuisis catholicis diligenti
libellis et in cõe redactis ac mutua inter
se collatione discussis. libellus quẽ scripserat

bēūs dñūs cōiter et cōmendat̄ pre cet̄is et
decernit̄ pñtmodꝫ. Statuto itaq; die ac mlt̄i
tudine pli cōuēūsūre. libelli vtriusq; pties
medīū proferūt̄. Vñ iudicibz mū se discrepā
tibz her fiunt tandē cōis eozdē sententia ut v
troslibelos flāmis ijcerent. et quē ab igne
cōtingēt nō cōburi. ille veū fidē procul du
bio cōtinet. fidelis sermo et oī acceptiōe dig
nus. Accensus ē in publicū magnꝰ ignis. li
belli proiacūt̄ in medīū. libellus ptis ijcitur
flāmis cōburit̄. libellus vō serui dei dñūa non
solūm non ledit̄. vīm ab igne foras prosilit in
longinquū. Secundoq; ijectus ac tercio eq
prodijt incōbustus. ut sic diuina potencia q̄d
olim in tribz pueris gestū cognouim⁹ īmo
codēq; libello prorsus ab igne cōseruati stu
diu cōprobaret auctoris sāctē. De sēō fūāsco
ēnēs cōuersiois pmordio. Ex gestis eius. Ca
pitulum xxviij

Quoq; tpe bēūs fūāsus oz xxviij
dinis fīm minoz institutor vite
sāctate floruit. Qui nimirū sb īno
cencio pp cursū suū in dño cepit. ac sub eiusdē
successore honorio feliciter cōsūmauit. Hic quō
dā in vallis spoletane finibz cuitate assisio
negociator fuit officio. diues t̄enis opibus
et mundi vanitatibz indetent̄ nutrit⁹. suis
nutritoribz insolenioz effusis. Itaq; cordis t̄
quieti lasciuiā. iocis et lusibz gestu et habitu
verbis īpudicis et cuntis ostentabat. Et q̄a
prodigus erat. ac per tanē suoz dissipacōēz
hūanus et affabilis videbat̄. multoz sibi ad
herentiū cuudā ijquā post se trahebat. Sic
usq; ad annū etatis sue fere xxv^m in via per
dicōis incessit. donec ad exēplū pīoribz in
gressā respirandis mutuo dextere excelsi
apparuit. Et pīmo quidē a dño languoribz at
tritꝰ cogebat̄ solitis dissimilia cogitare cepit
q̄ sicp in desiderio prius habuerat fastidie.
sed et talīū amatores stultissimos reputare.
Sed arridentibz iam prospis cepit adhuc sibi
maioa pozibz de sclī vanitate promittē. diuitiarū
cupidus et glē. Cuiusq; negociacōis cū pateret in
aplicā pgere ōnsa est ei per visionē domus
sua militaribz apparatibz plena. q̄ venalīū
ee cōsueuerat pānoz cumulis occupata. Stu
pentiq; aduentū dei insolitū risus est hec
ostā fore sua et militū suoz. Cuigilās aute
visus huiusmōi visionē pposito suo vidēt ap
plaudē subito tū mirabilit̄ cepit ab eodē pro
sito tepescē. tm ut noue militie dux futurꝰ ex
ipa sui mutacōe ppendēt dñūm visionē lōge
aliud q̄ ediderat īportare. Ex tūc igit̄ cepit
mores pristinos ad plenū mutare. et a publi
ce negociacōis tumultu se subtrahēs euāgeli
cū negociatore effice. Quendā etiā sibi familiarē ad locū secreciora sepius euombat. eoq;
deforis expectante et quid agēt ignorante ēp
dā raptū intrabat. ibiq; cū lacrimis celestē exo
rabat pīem ut viā eius dirigens suā ei ple
nius ostendēt voluntatē. Sicp in oracōe psis
tens et grauit̄ se affligens. tandē pro voto me
ruit exaudiri. celitusq; infallibilis iudicio q̄d
ageret edoceri. Itaq; letus exurgens assūptis
secū pānis venalibz pciosis. ad fulginēū ci
uitatē pexit. Quibz ibidē cū equo cui inse
derat venditis. onustus pecunia repedauit
quā paupm usibus et aliarū necitatū pius
obsequijs mancipare disposuit. et apud q̄d
dā paupem presbiterū morā fecit. Interim
pater eius post longū ing̃sitionē de eo q̄d ac
cū eēt cū audisset qualit̄ in pfato loco misē
degendo deutescēret. turbatꝰ ad locū cucurrit
Sed ille ne videt̄ a pīe cuidā cruce se imer
sit. In q̄ quasi p mēse integrū latitās vno
qui forsitan locū frebat obsequiū ei īpendē
te diuinā clemenciā in fletu et ieiunio t̄
plorare non desijt. De pacia eiusdē et nudita
te et hūilitate. Capitulum xxviij.

Proinde sic
peroranti infusa est in tenebris mi
ra q̄dā et t̄rpta letitia. q̄ in tantū
aiatus est. ut et in publicū prodiret. et q̄a
segnit̄ latuerit sepīm grauit̄ augueret.
Videntes at̄ notu eius eū a statu pristino alte
ratū. et manei squalore cōfectū. non id sūpse
tes ei luto eū ac lapidibz īpetebant. At ille
nulla fractus īiuria cūctos surda aure tūsi
bat. et illu a quo desiuy cōfortabat̄ gracias
agebat. Pater vō audies et amirabiles plus
iusto ptractū. primo quidē cōtumelijs et ver
beribz crudeliter afferit. deinde vinctū in
carcere retrusit. At uero mr eius petente cō
motu patre absente latenter vincula rupit
filiūq; solutū liberū abire pmisit. Qd̄ ut
pr domū rediens agnouit. matrus yroē
cōtumelijs lacessiuit. et post filiū effrenatꝰ

ruaurit. Cui ille se liber et intrepidus offe
rens. iã eis furie nõ cedebat. sed adhuc ma
iora pro xpõ pati gratẽ se velle clamabãt.
Videns igit pater inflexibilẽ eius constãtiã.
demũ ad pecuniã cõuertit extorqndam.
Quã ubi a sancto viro tanq vile puluerẽ
in fenestrã proiectã uenit et sustulit. iam
erga filiũ suũ mitius agẽ cepit. qa sitis a
uaritie paulisp extincta furorẽ ipsi⁹ ani
mi tẽpauit. Post hec illũ ad epm loci ut
oẽs facultates suas in mãibz eius resignãret
pduxit. Qui pptus et hilaris ad hoc ipm
se offerens. oĩa induumẽta sua nec femoralĩ
bz quidẽ retentis deponẽs ea restituit. Sicq
nudus oĩo. qui iam nil terrenũ a diuino cõ
tuitu nisi solus carnis paries sepabat in
mũdo se exulẽ designauit. et in truce nu
dato se cõformauit. Epũs vo facẽ eius admi
rans intra brachia sua collẽm pallio quo
induebat obtexit. Post hec hũilis sui con
tẽptor ecã se ab oĩbz contẽpni contẽpnens
ad leprosos se cõtulit. quibz deuotissime serui
ens ecã eor hũiliter vlcera lauit. saniẽq
detergẽ nõ abhorruit. Antea tñ cũ adhuc
eẽt in pcãis huius mõi vidẽ non potuit. sed
eos in tm despexerat. q nõ solũ eos e vici
no sed eor domos e longinquo pspicẽs na
res manibz obturare cõsueuerat. Deni
q truũ ecclar ope cõsũmato. habitũ adhuc
hẽmitiacũ tũr tpis habuit. baculũq manu
gestans. pedibz calciatis et corrigia cinctꝰ
incessit. Audiens ãt die quadã in missa ea
que xpc in euãgelio missis ad predicandũ
discipulis loquit. ne scilicet aurũ vel argẽ
tũ possideant. ne perã in via vel sacculũ ne
virgã vel panẽ portent. ne calciamẽta vl
duas tunicas habeant. et hec eadẽ intelli
gens pleni⁹ a presbitero gaudio repletus
hoc est inq quod q̃ro. et totis pcordijs cõ
cupisco. Duplicibz ergo sine mora depositis
ex hoc iã calciamẽtis virgã sacculoq vel
pera non vtens tunicã contẽptibilẽ plurĩ
mũ et incultã feãt. recectaq corrigia fimi
tulo eã cinxit. et penitentiã verba simplicit
in publicũ pponẽ cepit. Sed et simul ipe tes
tatus est q huiꝰmodi salutationẽ dño reue
lante didicerat. ut dicẽt. dñs det tibi pacem
in oĩ pdicatione sua pacẽ ãnũcians. pplm in
sermonis exordio salutabat. De multitudine

firm minor ac regula et predicatõe illorũ.

Operiũt aũt viri quidã eius exẽplo ad penitentiã allari. et ei
tã velutis oĩbz habitu vitaq cõiũ
xit. Iaq sex fratrũ societate gaudebat. et
int minores ut mĩmꝰ se gerebat in oĩbz.
Quadã autẽ die cũ ex more orõi se dedis
set de bñficijs sibi ipensis deo gr̃as ageẽs. an
noq male tũsactos in amaritudiẽ aie sue
recogitãs dño tremebundꝰ assisteret. cepit pal
sim eius mentẽ mira quedã suauitas et leti
cia supinfundi in tantũ ut a seipso deficẽs
donec remissionis oĩm tulpaz suaz certi
tudinẽ acciperet. Plura quoq de futuris ac
cana contẽplatꝰ e. Denicq octonario nũ
firm cõpleto sex illoz bunos in diuisas re
giones ad pacẽ cũ pnã nũciandã mittẽs
plura eis de regno dei. et de mũdi spuq cõ
tẽptu dulcit posuit. ipse quoq in aliã mũ
di ptẽ vno secũ retento secessit. Cumq nõ mĩ
to post videndi eos desiderio teneꝰ. oratis
dñm exaudit. ita ut in breui oẽs ipros
se et mirabiliter in vnũ cõgregauit. bene
ficiaq diuinitꝰ sibi ipensa referẽtes gaudio
pnis congratulabant. Cernẽs igit accresce
ntem firm breui regulã sermone cõscripsit.
intpositis in ea sacri euãgelij verbis ad ui
ius pfectionẽ q̃ntũ potuit anhelauit. Deh
inde aute que scripserat a summo põtifice
confirmari. xi. qs habuit. frẽs secũ assumpsit
et cũ illis duodecimꝰ ipe romã prepit. Q
bz pp̃ innocencio de regula confirmãda dãs
cõsensũ. et de pnã predicanda mandatũ
cũ gaudio illos dimisit. eisq adhuc ãplius
multiplicatis in posterũ cõpromisit. Vr
bes itaq sas per ciuitates et villas circuiens
predicabat cõstantissime pnãq. Animabatur
viri bti eius quẽ homo non vocauerat ver
bo vtutẽ. videẽtes ad ipm nobiles turma
tim confluẽ. eisq sollerti intendẽ. Qui eã
tres ordines instituit. quoz pmũ ipe te
nuit. s. firm minoz. Secundũ fuit pauper
dñarũ ac virginũ. tertius vo penitentiũ
Tantusq in seipso iusticie vigorẽ extruxit qõ
si qñ ut assolet tẽptatio carnis surreperet
hyemali tpe in locũ glacie vel niuibus ple
num. usq ad illiciti motus abscessum se
mergeret. De quibusdã incidentibz illis
temporibz. Caplm Centesimũ.

Anno ꝓnotato. s. ab incarnacõe dñi
mº. cc. vijº. philippus rex francoꝝ aq̃
tham̃ ingressus terrã vicecomitis
thoarcensis vastauit. ptinemaq̃ cepit. et a
lias q̃plures circãpositas mũitiões euertit
Quasdã vero munitas sub custodia mares
calli sui. et wilhelmi de rupibz develiquit
Hugo autisiodorẽn epõs in ecclã lateranẽsi
tumulat. vir nobilis et magnificus in v
troq̃ iure pitus. psecutor hẽticoꝝ ꝑcipuus
Qui ecclã int̃ alia relatu digna per comitẽ
petrũ ab vrbe iudeos eliminavi fecit. eoꝝ
q̃ sinagogã eliminata oĩ spurticia in tho
berti basilicã consecrauit. Post quẽ elegit̃
in epm wilhelmꝰ et ipe genere nobilis ac
lrãtura. bonisq̃ moribz adornatꝰ. Et q̃a
rex episcopalia cõsistauri ꝓcurat. electus
Itaq̃ cõsecratꝰ adit psonalit̃ regẽ. et cum
multis laboribz ac sũptibz ꝓpetuã regnũ
obtinet libertatẽ. Ay agit reyners cãtua
rienſ suppriorꝰ in archiepm electus vadit vo
mã. sed rege volente aliũ intrudẽ ꝓp ĩ ar
thiepm consecrat mgr̃m stephanũ de lan
geton sã grisogoni presbitm cardinalẽ. Re
gẽ aut̃ excõicat ꝓ monachoꝝ eliminacõez
ac verũ ecclasticoꝝ cõsistacionẽ. et indicto
subicit angliã. In vigilia sã nicholai au
diũtur tonitrua et plima fulmĩbz incendiũ
edificia. sequitq̃ aquaꝝ ĩundacio mirabil
et dãpnosa. Eodẽ anno satellia ruitus mu
nitissima capit̃ a paganis cũ maxio nũoꝝ
dãpno

De nece philippi ĩperatoris et legnacõe gua

Eqñti anno nalonis. Caplm. ci.

quidã comes palatinꝰ q̃ lingua eo
rũ landagua vocabat̃ id est comes
palacij philippũ impatorẽ infecit. Cui⁹ ux
or tursach impatoris grecoꝝ filia pre dolẽ
moritur. et otto filiꝰ ducis saxonie ꝑ idustri
am et auctoritatẽ Innocentij pape impiũ ob
tinẽ nitit̃. Petrus de castro nono monach⁹
a ꝓp legnatus comitẽ thoIosanũ excõicat. et
comes eũ apud villã sã egidij satisfactionẽ
de cõmissis polliens vocat. nec tñ vult sa
tisfacẽ. sed mortẽ ei cõminat̃ publice. Itaq̃
legnato recedenti duo seruientes comitis se
quũtur. et in eodẽ hospitio pter hospitati
sunt. q̃ mane petrus celebrat et dñi ad flumẽ
veniũt. vnus e duobz ipm lancea ferit pos
terioꝰ inter costas. Qui paucorẽ vesperit. et
verbũ illud sepius repetijt. Deus tibi dimit
tat et ego tibi dimitto. post modicũ vitam
finiuit. Odo ecclã epus pisienſ obijt. et pe
troꝰ thesaurarius turonen̄ moribz potius q̃
lrĩs eruditꝰ ei successit. Guilhelmꝰ quoq̃
bituricen̄ archiepus genere ac virtutibz ador
natus parãs iter cont̃ albigenses. in ꝑo
dormit. Eodẽ anno misit innocentius papa
legatũ in franciã guanalonẽ sẽ marie
in porticu diaconũ cardinalẽ iurisperitũ
bonis moribz ornatũ. et ecclarũ visitatorẽ
diligentissim̃ philippo regi et omĩbz reg
ni sui mandans ꝑncipibz et ꝓcerib⁹ ut
cũ exercitu magno tanq̃ viri catholici ter
rã thoIosanã et albigensiũ et narbonẽ
sui. alias q̃ adiacentes ĩuaderet. atq̃ oẽs
hẽticos qui eas occupauerãt deleret. Et
si forte in via vel in bello cont̃ illos more
rent̃. ab ipso ꝑdõ de oĩbz ꝓcãs a die natiui
tatis sue cõtractis. de quibz cõfessi essent ab
soluebant̃. Wilhelmꝰ de rupibz et marci
callus francie sub quorãdã custodia rex phi
luppus quasdã mũitiões ut sup̃ dictũ est. re
liquerat in pictauia. collcis fere ducẽtis
militibz vicecomitẽ thoarcensẽ et sanarii
cũ de malo leone. q̃ cũ manu valida ter
ras regis intrauerãt. predas q̃ ducebãt.
ex ĩpromisso supueĩentes cõfecerũt. In q̃
salicq̃ confectum. milites fl̃i pictauẽses
et eo ãplius aptos regi philippo ꝓfuus
miserũt.

De dissenacõe int̃ epõs aurelianẽsem et autisiodorensẽ et regẽ philippũ Cap. cij.

Anno dñi ay cc. ix. nihelis de me
diana vir nobilis ac strẽnuꝰ nũ
tiauit regi philippo quoddã cas
trũ ee firmatũ in septẽtrionali latere
minoris britãnie sup̃ mare ĩ excelsa ru
pe cui nomẽ gmarbluc. de quo fatalis pa
tebat ĩsitus in angliã. quod videlicz cas
trũ armis et hoĩbz ac victualibz munitũ
erat. ibiq̃ anglicos ĩimicos regni vexi
ebãt et circũiacentẽ prouĩciã dãpni
ficabat. Rex itaq̃ philippus ob hoc apud
medontã magnũ exercitũ cõgregauit
et castrũ vi captũ atq̃ fidelibz suis mũi
tũ dicto nihelio tradidit. Dñm cũ ad predi
tũ exercitũ barones et epi vocati cõuẽissẽt.

et ad mandatū regis hoīes suos more debito in expeditionē illā misisset. aureliānēn et autisiodorēn epi cū militibz suis ad ꝓpria sē reuersi. dicentes se nisi qñ rex ipse psonaliter profisceret in exercitu vl' mittere vel ire nō tenerī. Cuiꝰ qdē tāli cōsuetudine cōtē ipsos faciente nullo ad id se tuerī priuilegio possent. nec tñ ad petitionē regis hoc emendare vellent. rex eoꝝ regalia cōfiscauit. ea. s. tñmodo tpalia que ab ipō feodaliter tenebant saisiens. decimas aīt et alia spūalia eis in pace dimittēs. Ipsi vō terrā regis et hoībz interdictis ad romanā curiā miserūt et in ꝓprijs psonis accesserūt. Sed īnocencio papa nolente iura regni et cōsuetudiēs infringē. tandē emenda fām et regi soluta. post duos āños cūcta q a rege confiscata fuerāt recepere.

Eodē anno iohānes brenēsis comes in regē ihero solimitanū eligit. et filia conradi quondā regis ducta in vxorē. apud tyrū solēpniter coronat. De pegrinatiōe nīoꝝ cōtra albigēses et obitu sē dīdaci epi. et de scō dñico.

Eodē anno cruce signati oēs contra albigenses iter arripiūt. eisdēq comes adūnit. tholosanus quē absoluerat ꝑp per legatū. Itaq bīterris capit. oēsq pariter trucidant. Carchasona obsidet. et vogenus fortitudinē nīoꝝ videns fugit partē ut liceat suis recedē quo voluerīt sine rebus. Illis recedentibz diligētissīe custodit. rogerius. Symon aīt dñs mōtis fortis toti regioni habite pius et habende prefuit. Albigenses autē videtes recessisse ꝓncipes mltā mala irrogant nīis. Quēdā abbatē cisterciēn ordīs et cōuersū eius occidūt. monachū quoq vulneratū estimātes mortuū deseruīt. Gerardus de pipio quēdā capellanō ꝓmittit q ipm et sex milites et quīq̄gīta seruientes secure deducet usq ad nīos. ipsaq nocte recepit eos ad mēsā suā. et postea spoliat et intra terrā vniuersos. Eductis vō militibz ignē et ligna paleasq mīstri gerardi ponūt in cruce. blasphemātes matrē misericordie. Altero capellanoꝝ ac seruientes triduo sustinēt incendiū. nec tñ vsuī. Porro duos ex militibz cetis ꝓmittētes fidē catholicā abnegare nolētes. ꝓprijs pollicibz exoculāt. aureisq radicitus amputāt. et naues cū la-

bio superiori obturuerāt. Quoꝝ vn⁹ pre dolore mortuus. alter postea vīuus remāsit. Comes fustensis vnico filio suo obside derelicto rediit ad vomitū et nīos multiplicit inquietat.

Ex gestis sē dñice. Interea dū seruus dei vidanus oroniēn epūs ut sup dīm est in tīna illa mediaret. tritu in eo lux diuīe gr̄e irradiabat ut amore sibi oīm reperet. et ipsos quoq adūsarios gr̄e vi quadā honestatis allueret. et ab illis etiā amaret. Exacto tandē in fidei predicatiōe biēnio ꝓfat⁹ epūs ne forte negligentie posset redargui circa sibi cōmissā ecclesiā oroniēn in hispaniā redire decreuit. Relictis ergo ibidē sūbusdā ex sotijs. frem quidē dñicū eis in spūalibus cura. quendā vō wilhelmū clarevi dīm tpalīū administratiōe prefecit. ita tñ ut ad fr̄es dñicū referret oīa que agēt ratione. Cūq multo labore oroniā puenisset pedes trānsiens p castellā. ad extremū vite sue pductus ē. fert etiā post obitū suū clarus esse miraculis.

De constantī pdicatiōe et

Hac tempestate sē dñica. Caplin. cuiꝰ. vdito igit tūsitu oroniēn epi. reteri qui in ptibz tholosanis gīm pdicauerāt. ad ꝓpria sē reuersi. solus remansērat. ad fr̄es dñicus cū pauca sibi adherētibz in pdicatiōis indefessa cōtinuatiōe ꝑmansit. Cepit interea de mandato dñi pape īnocencij cōtra albigenses crux in francia ꝓdicari. ut ifructuosos palmites quos verbi dei gladius putare nō poterat. ipsos piissīe vinearum dñi sabaoth demolirent. ad libitū materialis gladi⁹ penitus ꝓpulsos. Manserāt tūc ipis btīs dñicus usq ad obitū constanter annūcians verbū dei. Nec aplōꝝ quidē fines dat⁹ ē gl'a. q'a dign⁹ ē hīnus pro nōie ihū cōtumelīā pati. Arridebāt siquidē et multiplicabāt sibi sanabāt hēretici virīl sām. cōspectū lutū et huiꝰmodi vilia prouētes in eū. Cui autē aliqn ꝓtransiret locū in quo sedere sibi suspiciabāt insidias. non solū intrepidus. vīm etiā cantūs et alacer incedebat. Audientes aīt post hec hēretici admirātes eius cōstantiā mō cussā dixerūt ei. Nūqd tu nō mortis horrore cōtuteris. Quid actur⁹ es si nos cōprehēdissem⁹ te. Atille. Rogate vos inquit ne m̄ breui cōpendio morte inferretis sed paulatī mēbra singula muti-

lantes. corpus ꝓmittẽtes sic truentũ in suo
sanguĩe volutari. Ad hec verba vitatis ad
uersarij stupefti destiterũt ultra insidiari
ei. eũ seruẽtes in eũ pocius seruire sibi et ꝑse
quẽtes obsequi sibi vidẽt. Ipe vo aias xpo
lucrari ꝙ poterat totis viribz. et zelo fer
uentissio satagebat. Caritatis quoq; ꝓfio
ne nõ vacuus. pro salute ꝓximox aiaz suã
ponẽ ꝓptus erat. Exhortatus eũ aligñ
quendã dolus ipietatis hẽtice circũuentũ ut
ꝓpriũ egressũ cõpulsũ ab infideliũ societate
non posse discedẽ. nã ipi victũ ei quẽ aliũde
habẽ nõ poterat ministrabant. deliberauit dei
famulus seipm venũdare. atq; sui precio redi
mẽ ꝓximũ. redẽptoris oĩm imitatus exẽ
plũ. Ad quod fecisset nisi deus ꝙdiues ẽ in oĩbz
aliũde ꝓuidisset. quo miserabilis illi hoĩs
releuaret egestas. Simile ꝙdẽ ꝓius fecisse
dinoscit. eũ adhuc in patria sua moraret.
Quedã enĩ mulier cõquesta est ei frem suũ
apud sarracenos detineri captuũ. Ille ut
erat plen⁹ spũ pietatis ĩtimo cõpassiois affec
tui. Sed non ꝓmisit hoc dñs ꝙ eũ sibi ad u
uersionẽ seruabat. De sancta ipõ ypocrisi.

Eo tpe sciens dei famulus Caplm. cly.
sclariũ corda exẽplis potius moueri
ꝙ verbis. ideo ꝙ plãmos subdola
rẽ excogitauit exẽplis exẽpla retundẽ. et ve
ris vanitatibz sophisticas expugnãe. Quadã
enĩ nobiles dñas incredulox famulantes adijt
et apud eas hospitio receptꝰ. et ꝓ totã ꝙdra
gesimã ibi remansit. Ignĩ eũ ipe eas oĩsiõe
fictitus allicẽt tanta cepit familiaritate affectẽ. ꝙntus sine auxilio
diuine gre sustinẽ neq; infirmitas hũa
na potuisset. Etenĩ eũ sibi tribꝰ more solito
ꝓparati ab ipis hospitibz offerentẽ. nos inq;
huiꝰmodi alimẽtis nõ vtimur. panẽ nob tm et
aquã frigidã exhibete. Jeiunauit ergo vir
totã ꝙdragesimã usq; ad pascha. ita ut mira
rentur fideliares hetrox et dicerent. Vere isti
hoies bom sunt. Strati⁹ aũ eũ sibi pareꝝ ad qes
tandũ idoneꝰ. nõ inq; in hac mollicie sed asp
tabulas qescemꝰ. Stratis itaq; sibi nudis
tabulis accubuerũt. cotidie nudo dormien
tes in ligno exẽplo illiꝰ qui sõpnũ mortis sus
cepit in crucis patibulo. Hõpnus aũt eox bre
uis erat. surgebaꝝ eũ qñ ciaꝰ et anticipa
bant vigilias oĩdnlz insistentes. Allocutꝰ
eaã bẽus dñicus aliquas ex dñabus illis.
rogauit ut sibi et socio alicia quereret. Ad
diditq;. Nemo sciat seruẽ seruetũ. Per autẽ
faciebat vir spũ dei plen⁹ nõ ut sibi fructũ
hũane laudis acquireret. sed ut mẽtes infide
liũ ad amorẽ catholice religiois allicẽt. Vir
nõnuꝰ pater ille sctus admonebat fres su
os ut eũ apud seculares essent. ad ꝓximox
edificatiõez aliquã ostendẽt in scipis virtu
tis apparentiã in abstinẽcijs et vigilijs. ver
boz quoq; ac gestuũ disciplina. et sic eos scã
quadã ypocrisi ad fidei veritatẽ et vtutũ a
more ꝓpensiꝰ inuitauit. Vñ et aplis simꝑ ꝑsu
sabat actpe. ne qd offendiculũ prestaret euãge
lio xpi. Virtutes eaã suas ac labores nec nõ et
dei reuelatiões celãt ut plures lucrifaciat
Igit dei famulus dñicus apud deũ et hoies ygn
proficiebat et fama. hẽticos vo torquebat in
dia. et ꝑ dictaciõi pro viribz insistebat. Habe
bat vo ad sui et suox sustentatiõez ecclaz furni
tionis et qdã alia. crucifixũ eaã insigne qd dia
cassamiel. sibi a comite mõtis fortis collatũ
Cuiꝰ comitis ex gra eũ ferebat deuotio et dilec
tio specialis. De oĩbz vo quicq; habebat bẽs
dñicus. ꝙqd sibi suisq; socijs subtrahẽ potuit
dñabz monasterij de priuilegiano ꝓfectui stude
bat. Quicquid autẽ in elemosinã ꝓbatis quasi sol
ãnis fere decẽ a tũsitu videlicet bte memorie
didaci oronicẽ epi. usq; ad illud tps quo la
teranẽse cõciliũ celebratũ est. De coronatiõe
ottonis impatoris et eiꝰ depositiõe. Ex cronu

Anno ꝓnotato scdiꝰ ans. Cap. cvi.
ab incarnatiõe dñi. ꝙ. cc°. ix°. mũ
di vero ꝙntomillesiõ t°. lxxxij°. inoran
tius ꝑp cone voluntate regis francoꝝ philip
pi et cõtradicẽtibz pro maxia ꝑte romanus
multis eaã ex magnatibz imperij dissentiẽ
tibz. ottonẽ impatorẽ coronauit. Cuiꝰ pater
scdiꝰ dux saxonie de crimine lese maiesta
tis ab ipatore fredrico cõuictus. et vniuso
baronũ imperij iudicio cõdẽpnatꝰ atq; a dig
nitatu fuerat in ꝓpriũ deiectꝰ. In ipa vero
coronatiõe ꝑp iusiurandũ exegit ab eo de
patrimonio et iure bti petri indẽpniter ipi

er ecīe romane in pace dimittendo. et cont̄ quoslibet defendendo. Quo facto. cont̄ iuramē mentū veīt die ipso. ꝓpter hoc igit̄ et ꝓ quasdā expensas quas ab impatore romani ex debito petebant. et ꝓ quasdā ijurias. quas ei teutonici irrogabant. orta discordia cū eis romani cōflixerūt. multiq; de teutonicis occisi sunt. plūmū eciā eos dāpnificauerūt. ita ut cū de dāpnis sibi resarciendis impator cū romanis postmodū ageret. in illo bello se mille et centū equos amisisse ꝓtestaret hoīes et alia dicēt. Rediens autē inde sicut dudū aīo sicut dudū aīo concepat tristia et munitiōes occupauit que iuris bti petri erant. rocconiū montē flasconis ac pene totā romaniā. Inde cūsiens in apuliā oppugnauit terrā fredēci filij impatoris henrici. et pter multas vrbes et castella in regno apulie qd̄ totū est de feodo bti petri. ajssis ergo hinc inde nūcijs cū impator ea q̄ occupauerat resignare nullatenꝰ vellet. qn̄ eciā a suis quos in castris posuerat spoliari rompetens fr̄i cēt papa cōtra to fr̄m ronalio. excōicationis sententiā promulgauit in eū. Deinde cum nec sic resipiscē vellet. sed magis ecīe res occuparet. ac rompetenū iter ipediret. oēs subditos eiꝰ a fidelitate ipsius absoluit ꝓpa. ac sub anathematis intīminacōe prohibēs ne q̄s eū impatorē haberet. aut notaret. Sicq; recesserūt ab eo landefinus thuringie et archiepi magūtinꝰ ac treuetēn. dux eciā austrie et rex boemie. multiq; alij tā seculares q̄m ecclesiastice psone. Anno dn̄i mͦ. ccͦ. xͦ. nōno minerbiā obsident et capiūt. datāq; opera ut qui voluerit hesum abiurare liber recedat. ibiq; arcta clxxx tenent̄. qui potius cōburi q̄m abiurare hesum elegerūt. Terme castrū fortissim̄ obsidet. Ibi pegrinū ramalia ferentē ad iplenda fossata quida balistā sup̄ signū crucis qd̄ in pectore gerebat spiculo ferit. et spiculū trunc̄ si sup̄ lapidē cradisset resilit. Itaq; pegrinꝰ corruit. sed consurgēs nullā vestis aut corpis lesionē ꝓpit. Obsessi vō longa obsidione fatigati dū nocte fugūt. ab exercitibus intrepti. quot q̄t reperiunt̄ gladijs obtruncant̄. Pisius de hereſi xiiij. hoīes quos eciā aliqui sacerdotes erant. cōuincit̄. ex quibz decē incendio tradunt̄ et quatuor includunt̄. De amalrico

Nam in hēsiarcha et seq̄tibz eius com diebz illis florebat bustris. Cap. cvij. studiū lītar pisius. Illuc vndiq; de toto orbe scolaribz confluentibz nō solū ꝓpter loci amenitatē et bonoꝝ oīm affluentiā. sed eciā ꝓ libertate ac specialē prerogatiuā quā ipendebat eis rex philippꝰ et ante ipm̄ pr̄ eius. Illuc in sacra fracultate studebat quida amalricꝰ de territorio turnotēsi villa q̄ bena dicit̄ oriundꝰ. semp ꝓ suis habuit et in artibz liberalibz et in sacra pagina discendi atq; docendi modū et opinionē priuatā. ac iudiciū ab alijs sepatū. Hic ausus est constanter affirmare ꝙ quilibet tenet̄ se credere mēbrū ee xpi. et hoc vnū ee de articulis fidei sine qua nō pt̄ homo salu. Omnibz ergo catholicis in hoc eis cōtraria. dictātibz. ad sūmū pontificē tractus accessit Qui audita eiꝰ ꝓpositione et vniuersitatis scolariū contradictione tot̄ ipm̄ sententiauit. Reuersus ergo pisius cōpellit̄ ore confitevi qd̄ in contrariū sentiret predē opinionē. Ideo inq̄m ore qa nūq̄ dissensit corde. Itaq; tedio et indignacōe affect̄ ut dicit̄ egrotauit ac lecto decūbens in breui decessit. Post cuius mortē eiꝰ venenosa doctrina quida inserti sibi rexerūt. qui plus q̄ oportet sapientes. ad extollendū xpm̄ et nouū testamētū sacramenta nouos et inauditos errores et adinuencōes dyabolicas confinxerūt. Int̄ cetera vō ꝓpter asserē conabant̄. q̄ ꝓtis ꝓtis duraut q̄ diu viguit lex moysaica. Et qa sapt̄ est nouis supuenientibz abiectis vetera. p̄q̄ xp̄s venit absoluta sūt oīa vetis testamenta. sacramēta. et viguit noua lex usq; ad illud tp̄s videlicz quo predicabāt talia. Illo ergo tēpe dicebāt nouū testamētū sacramēta finē habere et spūs scī tp̄s incepisse. Ideoq; cōfessionē baptismū eucharistiā et alia sine quibz nō est salus locū de cetō non habe. sed mūltos per gratiā scī spūs tm̄ interiꝰ sine aliquo exteriori actu inspiratū saluari posse. Caritatis quoq; virtutē sic ap̄habant. ut id quod alias pcm̄ eet si fieret in caritate tā non ee pcm̄ dicerēt. Vsū et stupra et adulteria ceteraq; corpis voluptates in caritate cōmittebāt. mulieribz cū quibz peccabat et simplicibz quos decipiebāt ꝓmittētes. deū .s. tm̄ bonū et non

iustū predicātes. Huiusmōi fama cū ad petrū pisiensē epm et frem guarinū regis philippi consiliariū occulte pueniss. miserūt clam mgrm rudulphū de namurco de vicā. qui huius secte viros diligenter inq̄ret. Hic ad singulos astute accedebat. et de illoz secta se ee fingebat. illiq̄ secreta sua ei revelabant. Itaq̄ plures huius secte sacerdotes ac clerici et laici utriusq̄ sexus detecta et capti pisius sūt adducti. Ibidē ergo cōcilio cōgregato cōuicti et cōdēpnati atq̄ ab ordinibz suis degradati et curie traditi iussu regis extra portā in capellis arematres sūt. Quibusdā autē ac simplicibz q̄ pmaoris corrupti sūt et decepti pepercerūt. Herebaldus archa vō amalricus. licet iā fuisset ut putatur ab ipso secta illa originē habuisse. ab vniuerso concilio condēpnatus est et excōicatus ac de sacro cimiterio eiectus. eiusq̄ cinis et ossa per sterquilinia sūt dispsa.

Flores helynandi. De dño helynando mōcho in territorio belnacensi fuit helynando frigidi mōtis mōchus vir religiosus et facundia disertus. Qui et illos legenda tā utiliter et elegāter ut luce clarius patet cōposuit. et eā cronicā diligenter ab ihū mūdi usq̄ ad tps suū in maximo quodā volumine digessit. Et hoc quidē opus ita dispatū est et dispsum. ut nusq̄ totū reperiat. Fertur enī q̄ idē helynandus cuidā frāliaru suo scilicet bone mēorie dño garino silvanectē si epo quosdā eiusdē opis quatnos accōmodauerit. sicq̄ sine per obliuionē sine p negligē hoc tū ope prout tenere potui in hoc quoq̄ nro ope multa per diuīsa loca inserui. Hic ātq̄ eiā quedā eiusdē opis notabilia que nusq̄m supius posita sunt inserē volui. et eiā de quibusdā aliis eiusdē sēptis. vnde flores excerpsi. Sēp sit enī ut legēte cplām cuius titulus est de reparatione lapsi. missā. s. ad gualterū clericū. q̄ sue in ordine pīm ostrentensi. et cānōicy in ordine pīmōstrentensi. et tandē q̄ liberū se a voto existimās eo q̄ mīme fuisset pfessus vediens ad secularē vitā duxit vxorē nomine ryxendā. Sup quibz vogatus helynādus a guilhelmo scalig fīe eiusdē galterii. soco et cōclaustrali ipius helynandi sēpsit epla ad eundē galterū sub eiusdē guilhelmi psona ita ut ipsi ee videat. Sēpsit eiā idem helynandus sermones alios optimos. Hec sūt autē que de prefatis eius opusculis excerpsi.

Helynandus in cronicis li°. viij°. Errores pīoz de ingressu aiāz ad corpa et regressu a corporibz et de locis inferoz latius exposui. ut melius intellā facilius evacuentur. Itaq̄ de oraculo appollinis de quo macrobius errorē suū nititur confirmare. s. de celo dñdit notys elyeos sermonē in cōuentu fīm edidisse me meminī huīc modū. Legit in libro iob. v°. visitus speciē tuā non peccabis. sermo opportunus est et optimus. Quid ē sermo opportunus. Sermo opportunus ē tpe et loco accōmodatus et psone. iuxta illud sapientis. Nichil tā cognatū sapiencie. q̄ locis et tpibz aptare sermones. Tempus de quo loq̄mur tempus visitacōis ē. locus in quo congregatū ad hoc instituty ē. psone ad quas loquimur visitatores sūt et visitandi. O tu quisq̄s es visitator aliox. si tepm prius visitueris. postea visitando. p̄rimū nō peccabis. Nā in tepso potis legere. quō alios debeas errata iudicare. Et reuera q̄d iustius quid cōuenicius q̄ ut spiritales medici. q̄ spiritualiū infirmātes visitāt. prius seipos visitare studeāt. et de statu suo interiore diligentius discretois inrogent. venas q̄ pulsatiles affectionū pulsent. Ne forte cōtingat illos nōdū visitatos et iā visitantibz. i. nondū correctos et iā alios corripientibz audire hoc puerbiū ab infirmis submurmurantibz. medice cura tepm. De illo appollīs oraculo notys elycos id est noscē tepm. Cap. cix.

Olim apud delphos sēptū fuisse legē in vetustissimo tripode apollinis famosissimū illud oraculū. consulenti quō ad bītudinē pueniret. notys elyeos. id ē noscē tepm. Huius autē sententie nō est credendū apollinē fuisse auctorē vel īuentorē. s̄ potius fuīe. Fuit enī eā de pīnta loco. Idem est ei noscē seipm q̄ suā speciē visitare nouis te o pulchra inq̄ mulieres egredē et abi rē. Hanc aūt sententiā vel poca hoc fuit tū apollinis satiricus nē iuuenalis diuinā et celestē sentenaā appellat. p fīmā vtilica

tē que in illa cōtinet. Aut āt. Illū ego iure despiciā qui sint qnto sublimior athlas oībz in lubia sit montibz. et tū idē ignorat qntū ferra tra distet ab archa sacaul. Et celo enī dīdit noys elycos qđ est dicē. Stultꝰ scīa est et insipiens sapīa supuacua nosce nātūrijs ignoratis. Quid enī prodest hoīi scire metiri mūdū et nescire seipm. Absq; hac scīa nichil mortaliꝫ est vtile. nichil hoībz salutare. Hec in pmis nātūria ē etsi sola sit sufficit. Docet enī hoiem timē deū. amē pxīm. diligē proximū. terrena despicē et amāe celestia. Dico autē illū mendacissim spīm hoc tūdisse nō docendi studio. sed fallendi aīo. Sic enī putauit se psuadere posse hoībz ut credēt se ortos ex deoꝝ genere quos fuisse hoīes audiebāt. ut ita prouocaret illos ad cōtentionē mutuā et ambitioēz honoris. dnandiq; libidinē sub velamīe libertatis. Deniq; sapiētes grecie de hoc oraculo cōsulti a regibz nichil aliud rndebāt nisi q; hoīi cognoscendū eāt se ee de genie deoꝝ. Hinc et macrobius suq; sōpnīū sapionis aīas dicit de celo lapsas in corpa. et hāt ee pfectaīe sapīaz dū corpe vtūt. si vnde orta sit recognoscāt. Sic enī putat eā vtutes ipsas cōscīa nobilitatis induere. quibz post corpus exuetto eo vil descenderat reportet. Sed hec exposiao ocīn peccandi licentiā vulgo suggrebat sēdm ciuilē theologiā. qñ illos videbant inutuq; quoꝝ infinita flagitia et facinora repsentari in theatris audiebant. Cetū dēones plerūq; pserūt vitutē. et bene consulūt hoībus nō sponte sed iuuti. mātate coacti videliz a pūtibz supioribz. scīz. s. vel angelōz vel dei. Sicut legim de illo demone in demoniaco hītante. quē bīa brigida itrogauit dicens dic mi verbū dñi. Cui demon p obsessū continuo rndit audiente pplo. Brigida time deū et timeberis ab oībz. ama deū et amabis ab oībz. Numquid dyabolꝰ timoris et amoris dei pt fieri voluntariꝰ predicator. Sed coactus hoc dicebat et iuitus. Sili quoq; ē in euengelijs vel in scīz legendis legit dyabolꝰ verbū aliqđ protulisse salutis. coactus hoc fecisse credendꝰ est. Nec solū in scīpturis scīs sed etiā in hystorijs gentiū legunt talia. Sic ergo credendū est apollinē rndisse nō sponte sed iuite. qđ erat hoībz futurū utile. aū certe sponte protulisse ambiguū dictū. qđ non putabat in bonā ptē id est in argumētū humilitatis acquiendū. De cognicioē ethoꝝ hoīs. Ca. xx.

Sed iā videamꝰ vtilitatē hoīs. Ca. xx. sermonis pphetici et vē diuini nō. delphici. Visitans inātispeciē tuam non peccabis. Duplex est hoīs species ia. duplex est ipe homo inuera testiōniū aplī dicentis. Et si is qui foris est nr homo corrūpat. tū is qui intꝰ est renouat de die in die. Exterior homo corpus. interior animus. Exterior spēs quatuor visitranda sc. id est figura meditranda. Vilitas scilicz materie dignitas forme. penalitas vite et nātūre ruine. De pma est illud formauit de limo terre. De secda illud. Pna aīe mine de limo terre. De secda illud. Os hoī sub eū spectent. aīalia cetera terrā. Os hoī sublime dedit. celūq; videre. Jussit et erectos ad sidera tollē vultꝰ. De terria. homo ad labo rē nascit. De quarta. puluis es. et in puluerē reuertēris. Hinc est illud discīū. Vī superbit homo. cuiꝰ cōceptio culpa. nascia pena. labor vita. nātē mori. Que latius explicat satyricus plius dicens. Discite o miseri causas cognoscē rerū. Quid fiumꝰ gdnā. victuri gigniū ordo. Qđ dat aut mete. a mollis flexus et vnde. Hec autē considāa quadripartitū parit frūm. vilitatē sui et dei deriū celestis regni. cuitatē proximi. et timorē iudicij. Primū de vilitate matie. p cedit. sēdm de dignitate forme. terciū de penalitate vite. qrtū de nātate ruine. Ho siquidē natus de muliere repletꝰ multis miserijs et corpis et aīe. Idcirco aūt oculos ad celū erectos habemꝰ ut cōceptū terrū celū desidēmꝰ et ut deū pre oībz diligamꝰ qui nos in tū elegantī forma cōposuit. et mū cetū aīalia sic hūana spēciē nobilitauit. Idcirco plato egit natē grās q; homo natus eēt. Struut aliqñ fīes simul in auditorio colloqntes. Cūq; quida ad socios suos dicēt se nichil aspice vnde nō edificaēt quida satis pōptuꝰ ad loqndū rndit. Qđ tibi confert obsecro edificatōis bufōis vsus. Et ille stulte inquit. certe multū. quia nichil meruisse quare me deꝰ magis formauit hoīez q; bufonē. quotiēs bufonē video hoc bnficiū dei gratuitū admirē referro etiei grās ago q; michi nichil meruito tā exectabilē formā nō tribuit. sed

speciē pulcherrimā et figurā regiam in
dedit. Deinde et hoc in conferti busonis vi
sio ꝙ quotiēs eū video forma tū horridū
natum tū seuū. gressu tū pigrū. veneno
tū nocriū. hoi tū ifimicū. valde formido ne
assimilatus illum moribz pectore et mente
repens aliqn qd auertat a me deus tam
dar huiꝰmodi pessimis vermibz deuorandā
nō ihīs terrenis qui mō cōterūt. sed illis ter
ribilibz in gehēna et de gehēna viuētibus
qui nūqꝫ moriūt. Hoc sapiētissimo frēm
so confusius obiurgator cōticuit. Sola igit
humane forme dignitas ut cetā in hoīem
diuina beneficia taceam magna nobis ē
omnibz cōis est. magnā causā cōtinet cari
tatis fraternē. Nā ut diserti ssimē aut quadā ni
mia mitas sit querula et felicitas supbasit
nisi mutuo miseri essem. olim alius alij
eēt fastidio. Stultissimꝰ autē est cui mor
tis nātus timorē iudicij nō inferat. cū sēp
tū sit statutū est hoibz semel mori. post hoc
autē iudiciū. Hec de exteriori spē. nūc de i
teriori videam. De cognitiōe hoīs interioris
ꝙ ad speciē naturalē. Caplm cxi.

Interioris hoīs species duplex ē. .
naturalis et arbitraria. Naturalis
tyrialis est oīm. arbitraria ꝓpria sin
gulorꝫ. Naturalis attenditꝰ secm conditiōez
arbitraria secm voluntatē. In naturali qtu
or attendenda sūt ꝙ aīa rōnalis ē. ꝙ īmorta
lis. ꝙ īuisibilis. ꝙ illocalis. Prima cōsidera
tio hoīez prohibet a luxuria. secda ab auari
cia. tertia a iactātia. qrta ab īuidia et a q̄
libet frēs īiuria. Intē oīa monstra īnuꝫ nū
di nichil in videt esse monstruosiꝰ q̄ ꝙ in q̄
busdā hūanis corpibz brutos videmꝰ aīos
et affectus precellē bestiales. Aristotiles et sa
lustius hoīes grece et libidini deditos. nō int
hoīes sed int aīalia censent numandos. Quid
hic dicāt hoīes xpiani noīe et vita inmēti
tri. q̄ in suo stercore cōputrescāt. Rationis āt
triplex est officiū. discernē reprobāe eligere.
Discernē int contria. reprobāe pcora. eligē
meliora. Primū officiū naturaliter hīnt demo
nes. secundo et tercio ꝓuenit nō naturaliter
quidē sed voluntarie. Igit demonibz nō hoībz
cōnumerandi sūt. qui sciēter eligētes mala.
et bona respuentes illo se ꝓphetice pallio ma
leductoīs obuoluūt. Ve qui dicūt malū bonū
et econtrario. xiii. Secunda consideratio uti supra
diximꝰ. nos abstrahi debet ab auaricia. Nichi
enī longius a racioē q̄ hoīem q̄ aīo īmorta
lis est. eodē aīo mortalia īmortalib cōcupiscē
tū oīo nōn sit cōcupita in primo a cōcupiscē
te relinqui. Tercia consideratio ꝓsuadē nobis
debet fugiendā ēē iactantiā et omnē elatioēz
et laudis amorē. Nā ꝙ animꝰ nr īuisibilis
est magno argumēto nobis est oīa rēm fīm
vel dēm a nobis īuisibilib q̄ntū in nobis ē et
in abscondito faciendā ēē vel dicenda. ut pat
nr ꝙ videt in abscondito reddat nob. Nonq̄
grandis revera abusio ē. et fere maioris ad
equanda vestigijs. auctorē abscondituū et īui
sibilē in suis rēm fīs vel dīs per iactantiae via
um ad humanos oculos foras expōparī.
Huic vicio efficatissim et celerrimū remediū
est. si mens nra frequēnꝰ visitet mala sua q̄m
bona. Quarta vo visitatio id ē consideratio in
terioris hoīs. scilicet q̄lo aīa illocalib totū cor
pus vegetat. seq singulis illiꝰ ptibz donat totū
nullā a sentiendi munē relinqēns exptē. Non
ne mirabilis queda est ad fidē initatio et ꝓ
suasio eruditē. Sit eū aplus pulcherrio de
monstrauit exēplo. oē corpus q̄ntelibet cōgre
gatiōis vno et eodē spū debere vegetari cū
virit. si patiat vnū mēbrū cōpaciūt oīa mē
bra xti. Quid hic dicāt detractores et īuidi.
qui oēm frēm honorē suū inhonorationēz repu
tant. siue deptū existimātes ylē q̄cq̄ tesserit
aliene. cū potius econtrario existimare debue
rīt siue glorie additū q̄cq̄ aliene cessisset. cū
inq̄t emulatus pro me. Quis det ut oēs ꝓphe
tent. O infelicissimos oīm īmortaliū qui de so
la proximoꝝ prosperitate miseria. et q̄ibz sola
frēm prosperitas aduersat. Hic est ille oculꝰ ne
q̄m. et ut esopo et aniano credas videbis q̄
sibi alterū oculū velit erui. dū proximꝰ eius
prime vtroq̄ De cognitiōe eiusdē q̄ntū ad spe
ciē de na turali specie intioris hoīs diximꝰ
nunc de illa quā votuimꝰ arbitra
riā videamꝰ. Hec siquidē spēs in hoīs arbitrio
constituit. idcirco et arbitraria nūcupat. q̄a
sicut ut supꝰ dictū est secm arbitriū voluntatē
attendit. Itaq̄ pulchritudo eiꝰ cōsistit in duobz
videlicet in volendo qd deū velle sumꝰ. et in no
lendo qd ipm nolle non dubitamꝰ. Nā ut aut

quidā ſcāis. voluntas dī regula eſt ad quā
vtiq; voluntatē nr̄am corrigē ac dirigē debe
mꝰ. Deniq; pulchritudo aīe ſcītas eſt. Sānas
aūt ē affectio ſcā et in ſcō ꝓpoſito cōſtāſ et fir
ma. Hec āt eſt gemina. videlicꝫ odiū ſcīm et
amor ſcāis. odiū mali et deſiderium boni. Et
malū quidē nichil eſt niſi pcām. et pcā ocā
ſio. bonū vō nichil eſt ni deꝰ et dī imitatio. Pri
ma itaq; duo ſemp fugienda ſt̄. ſecūda vō ā
pletenda. In hijs dualꝫ affectionibꝫ cōſiſ
tit cordis mūdicia. vñ dicit. oculi tui cōlūba
rū. Colūba ſiquidē eſt auis valde timoroſa
et nimis amoroſa. Hinc eſt illud poete. timi
diſſīa turba colūbe. Duo igit̄ oculi colūbaꝝ
nichil aliud ſt̄ q̄ ſcō timor et ſcō amor. Hec de
illo ſermone nr̄o excerpta ſufficiāt ad ꝓban
dū q̄ apollinis oraculū. male a macrobio et
alijs quibuſdā philoſophis ſit intellēm. De ſep
tē ſilitudinibꝫ aīe ad deū et ꝑmo de tribꝫ ꝑmis

Dē hoc eodē oraculo eplām Ca. cxiij.
quandā etiā olim ad drogonē nouio
menſē; canonicū ſēpſiſſe me mēini. cui⁹
ptē in hoc loco inſerē curaui. Cognitio hoīs ī
eiſdē conſiſtit. in quibꝫ et cōpoſitio. Cōpoſitio āt
in duobꝫ vel poci⁹ ex duobꝫ. ex aīa ſcīlis et cor
pore. Cognitio vō aīe habet̄ ex ſuo exēplari.
ad cui⁹ ymaginē et ſilitudinē facta eſt. Vt ergo
cōuincam⁹ apollinē ſullacē. ꝑius cognoſcēdꝰ
eſt deꝰ q̄ homo. Naturaliꝰ enī prior ydea ē q̄m
ydos. ſigillū q̄ ſigillatū. exēplar q̄ opus.
Deus ſpūs eſt et aīa ſimiliter. deus ſimplex
eſt et aīa. deus īmortalis ē et aīa. īuiſibilis
eſt deus et aīa. Deus vn⁹ eſt in ſubſtātia et
trin⁹ in ꝑſonis. aīa eſt vna in eſſentia et tria
in potenciis. Deus ſubſtantialiter totꝰ ē vbiq;.
aīa nō quidē vbiq; ſed in corpe ſuo ꝑ ſingulas
ꝑtes totā diffundit̄. Poſtremo deꝰ rōnalis eſt
vel potius vacio. aīa ſilr rōnalis ē. Ecce habes
ſeptē ſilitudines aīe ad deū. quaꝝ ꝑme ſex etiā
quoꝝdā brutoꝝ aīabꝫ cōueniūt. Non ei ſpūs
brutoꝝ ſicut quidā mentiūt corporeꝰ ē q̄ius ſit
mortalis. ſed incorporeus. Sola ſeptīa ſilitudo
aīe appropiat̄ hūane. omnū quidē ſed nō ſolū
Veriū ptī et ſex ꝑmaꝝ ꝓprietatū cognitio mul
tū et vtilitatis affert. Per hoc enī q̄ aīa hūa
na cognoſat ſe ee ſpm. cognoſcē ꝑt̄ et aliquā
vitā ſpūū a vita carnis ſepatā. Per hoc eaā
cognoſcē ꝑt̄ ſe magis ſcdm ſpm q̄ ſcdm carnē
debere ambulare iuxē illud. ſpū ambulate et.

In hoc aūt q̄ ſimplex ē demōſtrand̄ ei q̄ ſimpli
ambulare debet. et oēm fugē ſimulatiōem
Per hoc q̄ īmortalis ē cognoſcē ꝑt̄ mortalia
ſibi fugienda īmudia. et īmortalia ſemper
appetenda. et eadē ratione mortalia etiā
tō debē ſupplicia metui ſed īmortalia. De
Per hoc aūt q̄tuor vltimis. Ca. cxiij.
q̄ īuiſibilis ē cognoſcē ꝑt̄. q̄ omē
bonū qđ agit in hoc ſcō q̄tū īſe
eſt debet facē in abſcondito. Per hoc q̄ vna
eſt in ſubſtātia. ſcire debet q̄m ei ſemp vene
nenda eſt vna et eadē īnocētie et iuſtitie
forma q̄a ſtultꝰ ut luna mutat̄. Per hoc āt
q̄ trina eſt in potēciis. īmitat̄ ei ut ſingula
rē non appetat potentiā. Sed et alꝰ alacer
intellectūs in hoc ternario demōſtrat̄. Ter
narius ei ꝑmꝰ nūs eſt. hīns ligaturā. Nā
binarius qui ſine medio eſt ſine vinculo eſt.
et ideo diuiſionē ſignificat. Ternarꝰ aūt
q̄a mediū habet concordie et cōiunctōis ſig
nū. Eſt ei ꝑmus ipariū nūoꝝ. et ꝑmꝰ totius ī
perat. vñ q̄ totus cōcordia eſt. nā quelibet
eius ꝑs int̄ duas reliq̄s media ē. Quare
nō īmerito ſignificat indiuiduā trinita
tis ſubſtantiā et operationē inſepabilē. et
indiſſolubilē caritatē. Et q̄m oīs nūs ipar
vinculo quodā mediatōis ligatus ē. ꝑ ipa
rē nūm pacē et concordiā puto ſignificaſſe
vatē mantuanū cū dixit. numero deus im
pare gaudet. q̄ idē ē ac ſi diceret. deus pacē dili
git ac dilatiōnē. q̄a ipe pax eſt et dilatio. Igit̄
aīa per tres ſuas potēcias ſ. tā firmit̄ tā natā
liter cohereētes admonet̄ oēm diuiſionē et ſaſ
ma fugē. et ſeruare vnitatē ſpūs in vinculo
pacis. Per hoc aūt ꝑ membris oībꝫ ſe totā ex
equo cōicat. admonet̄ hō omī proxīo ſuo id
eſt oī hoī debitū hūanitatis obſequiū pro ſuis
viribꝫ cōmune debē. unum illud. oī petēti te tri
bue. Poſtremo rationalis ē aīa ſicut et deus.
niſi q̄ deus nō tā rationalis dicendꝰ ē q̄ ratio
ipſa. Unde ſeneca. deus inq̄t totus ē ratio. Per
hanc ſimilitudinē admonet̄ homo nō appetē
da fugē vel fugienda nō appetē. ſed int̄ vtiq;
rationis oculo diſcernē. et de diſcretis eligere
meliora. Inutiliter enī precedit diſcretio in
bonū et malū vel bonū et melius. vel malū et
peius. niſi melioris electio et peioris reprobatio
ſubſequat̄. Sic et inutiliter voluntas eligit. quod
prius ratio eligendū nō probauit. Electionem

sine discretiõe ymõ inuẽta. discretionẽ sine declaratione demonia. Hoc est enũ in ifernũ descendere viuentẽ id est peccare scientẽ. Hoc est apertis oculis cadẽ simul cadebat balaam. et ille eam q̃ dicebat. video meliora proboq̃. deteriora sequor. Denicq̃ sicut in trinitate que deus est due psone precedũt ab vna. sic in trinitate potentiaq̃ aĩe irrasabilitas et cõcupiscabilitas semp ex ratiõe debent procedẽ. ut nichil fugiat illa. nichil appetat ista nisi qđ ratio fugiendũ vel appetendũ dictauit. Nã sine ratiõe nichil aliud est ista vel illa ꝑ furor et insania. Igit qđ est equus asino. frenũ equo. aurigа currui. domitor leoni. hoc est ratio ire et amori. Proinde nõe est ferri vtriusq̃ ĩpetuositatis. nisi vtriq̃ precedat ratio diuinũ. Et hec ad pñs dicta sunt de cognitiõe interioris hõis. nũc de exterioris videamus.

De cognitione hũani corpis. Caplm. cxv.

Corpis hũani cognitio ẽ in duobz. in materia et in forma. cõplexionẽ melius dicis relinquo. Materia de luto vel sceno ẽ. de celo vo forma. Vñ quidã ait. de celo ista possideo formauit igit dñs deus hoiez de limo tre. Formato hoĩe iussit illius formã in celũ respicere ut sciret formatorẽ suũ in celũ habitãe. Ex hijs autẽ duobz trahit hõ nõitatẽ duplicẽ. de forma ut sãis sit. de matia ut hmõis. Licet ãt forma hũana inẽ oĩs formas aĩaliũ ab ipsa mũdi creatione semp excelluerit. tñ ex incarnatione verbi et ex forma hoĩs a deo assũpti lõgema dignitatis excellentiã acquisiuit. Neq; ei frustra ista caritatẽ qua dilexit nos deus humanã appellauit aplus. sed pro certo intellexit qđ tantũ beneficiũ sicut nulla mũdane cuiusq̃ titie magnitudo promereri potuit. sic nulla estimare ponderatio vel estimatio ponderare. Quis ei estimet deuotio nra ꝑ cõtinuatio. grãz actio ꝑ disputatio. fatuis q̃ compat istud pauptas spũs ꝑ quibz diuitiaꝝ accepimus Ante incarnatiõez verbi silis erat deo sola hoĩs forma interior. sed ab incarnatiõe vbi facta est forma dei ipsa quoq; forma hoĩs exterior. Igit ad omnẽ serpentis suggestionẽ cogitare debem⁹ huius forme duplicis vnicã dignitatẽ. et mox pudebit nos vel turpe aliquid cogitasse. Dignior est ei forma vtra ꝑ ꝑ ut tã turpi bestie cõformet. Sane de vtraq; dici ꝑt ymo dici debet verbũ illud egregiũ. non fuit ad mores tũ bona forma malos. Alioq̃n quid passurũ putas supplicij qui dehonestauit formã dei. Potest autẽ hũani cognitio corpis alia colligi ratione. Tria quippe in hũano corpe considerãda sũt origo sordida. vita misera mors necessaria. id est ex necessitate contingẽs. Homo ei noster exterior de ĩmũdo seie cõceptus ẽ. ad laborẽ natus velit nolit morituꝝ. Clamat nob̃ certissima mors et hora mortis incertissima mortẽ semp ad oĩm pendẽ oculos. et ideo semper habendã ab omnibz pre oculis semperq; meditandã sicut septũ est in ecclesiastico. mẽorare nouissima tua. tẽ. In huiusmodi meditatione plato et pitagoras et basilius nr̃ xpianoꝝ phus sapiãz suã posuerũt. Adhuc de misere hoĩs tria ꝑticula causãe. Cap cxvi.

Ab hoc tria ꝑticula causãe illa referri dissimilo hoĩs a quodã sapiente rũsa quereti qđ est homo. Vile ingt sperma. vas stercoꝝ. esca vermiũ Vile sperma fuit in cõceptu. vas stercoꝝ ẽ in reliquo vite cursu. esca vermiũ erit ĩ ortas su. Ego autẽ dico q̃ non solũ post mortẽ sed etiã ante esca vermiũ est oĩs homo. Quis ei vestẽ mutet et remutet. nõ tñ oĩbus cauẽ ꝑt mori sibz tineaꝝ. Quid ergo profuit neroni q̃ nullã vestẽ bis induit. aut hilarioni qđ obfuit ꝑ alicui nõ mutauit. Locus iste fabulã exposat. Audi ergo fabulã non fabulã sed vere gestã de tuo helynando. Philippus belnacẽsis epus apud nos alicui hospitatus est. nõ quidẽ deuotionis causa sed deuocatiõis. Etiã ei ordinũi cõis hospitalitas plures ĩuitat qui eã deuozent. ꝑ singulas sãtas q̃ eã honorẽt. Precepit autẽ ñ prefatus epus ut ei fieret missã matutinalẽ audire. Ad quẽ ei die crastina ꝑma iã cantata venisse. ĩueni ei adhuc dormientẽ. et nemo de familia vl de suis familiaribz ei excitare ꝑsumebat. Ego ãt accessi ꝑprius. et excitaui ei ꝑ iocando dicens. Iã diu est ꝙ passeres surrexerunt ad bñdicendũ dño. et adhuc nri pontifices stertũt in tubili suo. Ad quã vocẽ expergefactus ille et confusus indignat⁹ adusũ me ꝙ tam libere ei arguisse. substomachãs ait. Vade hinc miser. et interfice pediculos tuos. Ego ãt motũ illius conuertẽs in iocũ cõtinuo vñdi. Vide tu ꝑ ne infestent te vermes tui. ego ei iã vermes meos interfeci. Sato hanc differẽ

cia ee int vermes diuitu et vmes paupm
q vmes diuitu diuites occidut vmes at pau
pm a paupibz occidunt. Lege machabeoꝝ
et Iosephi et actuu aplorz hystorias. et iuenies
reges potentissios antiochu et herode agrip
pa a vermibz cosumptos. Qua ratione simul
et auctoritate oppressus ille stupi obmutuit

Adhuc de cognitione hois et aiabz post mortē apparentibz. Capitulum cxviij

Sed et de cognitione hois hec ad pns dicta sufficiat. Que
tibi fr ideo descripsi ne putares verā
cognitionē hois habere posse ex subdola spus
imūdi sentētia. sed de sola spus sci doctrina sa
lutari. Si aut de eadē cognitione pfectiore trac
tatu cupis cognoscere. lege moralia bti gregorij de ipo spus sca ore professa teste petro dya
cono. q colubā vidit in aure gregorij verba que
scribēt suggerentē. Lege quoq pulcherrimū li
brū bti bernardi de cōsideratione ad eugeniū pa
pā. ex quo nobilissimo stilo et sententijs fere plus
q̄ hūanis potis agnoscere nō solū quid sit homo
sed etiā q̄d sit deus. Potisq intelligere auctorē huius libri sapientiorē fuisse apolline ipso.
eloq̄ntiore demostene. subtiliorē aristotile.
moraliorē socrate. diserciorē platone. Hec dicti
sit pro eo q macrobius ad pbādū aīas e celo
lapsas induat auctoritatē viri delphici. notys
elytos. et hāt ee hois agnitionē. sui dicat. si error
dia pma respexerit ut ex consciā nobilis sue o
rigis virtutes induat. quibz eo vnde dñdeat
reascendat. Eodē loco arripienda est vergilij auc
toritas de heroibz quos apud iferos velegauit.
q̄s dicat nosse solē suū et sua sydera. Quu etiā
res leuiores q̄s viui exercuerāt. eos p mortē
exercere testatē dicens. Que gra aureū aureoꝝ
q fuit. q̄ aura nitentes pascē equos. eadē seqtē
tellure repostos. Hec aut opinionis falsitas
vel opinio falsitatis inde nisi fallor supsit ij
tui. q̄ aīe defūctoꝝ peccatoꝝ suoꝝ penas luētes
multis apparē solēt in eo habitu in quo pius vixe
rant. id est rustici in rustrano. milites i mili
tari. Sicut vulgus asserē solet de fāilia hellequini. de quo henricus aurelianēn epūs nīri belu
acēs epi frequēt referre solebat re valde mirabi
lē quā ipe audierat ab illo q̄ viderat. scilicet
iohānē aurelianēsis ecclesie canonico. Dice
bat enī iohes iste loqūs de hac re ad presen
tium episcopum. Exemplū ad hoc de fāilia hellequini. Caplm. cxviij.

Berchardus archidyacon cognomē
to de pinsaco iturus ad romā. rogā
uit me ut quēda clericū natalem
noīe dom mee et honomū ei sociū dare. q̄a
natalis erat in rei familiaris custodia. bonus
dispensator et prudēs et fidelis. q̄d rarissime
in dispensatoribz iuenit. Volebat ergo idē
burchardus hīc habe sociū itineris sui nō tā
ideo q ei diligeret. q̄ quia pecunie sue ut a
uarissim valde timēt. Ego aut tā nobili p
sone et archidiacono meo nō potui hoc nega
re. Precepi ergo natali clico ut cū eo iret. et
ei tanq̄ mi in oībz obediret. Cd ille iuitus
āmuit. timens mores burchardi. cui q̄ uaricia
nō ignorabat. Iuieram aut ego et natalis
fedus quoddā secretissim. q̄d vter ex nobis
duobz pius moreret. int xxt dies ad sociū re
diret. nichilq ei in apparitione sua tronis in
iiciens. sed blande illū cōmonefaciēs et de
statu suo certificans. Cū aut ia ppe romā esset
accidit quoda die ut pfatus burchardus ponet
tionē cū natali clerico de cotidianis expē
sis et de magna suma minuatim singulos nū
mos et obulos exigeret. q̄ in quos vsus abissent.
Natalis at qui tā minutas rones mi reddere
nō consueuerat. q̄ppe cui ego tanq̄ mi tredebā
turatus adiutus virū nobilē sordidissimē. puderē
tū in reddēda ratione deficēt. se q̄d auditu quo
q horrendū est deonibz cōmendauit. Eodem
die cū q̄ndā aquā trānsuadaret burchardus et
natalis idē natalis subridens est. Sequēti noc
te proxima cū in loō meo quiescerē vigilās
et tota me lumē fulgeret in lampade q̄a
semp in nocte cōsueui tenebras horrescere.
ecce natalis clerici mei ante me astitit cap
pa indutus pluuiali sicut mi videbat. pul
cherrīa coloris plūbei. Ego aut nichil oīo
territus. et eū optīe recognoscerē. cepi quasi
gratulās de tā maturo ei reditu tuisalpi
no ad eā dicē. Natalis bn veneis. Unusq̄d tā
rediit archidyacon. Non inq̄t dñe. sed ego
solus redij iuxta cōstitutū. Mortuus eni su
nolite timē. ego nullū timorē vobis īferē.
sed precor vos ut succurratis mi na in mag
nis tormētis sū. Cur inq̄. Satis honeste vi
isti apud me. dñe inq̄t vir est. bene mi esset
nisi hodie subita pluentus ura me deonibz
cōmendasse. Rogo aut vos ut quosāq̄ po
tueritis moneatis ut hoc nullī fraudē. Qua

enī se cōmendat demōibz dat eis ptātē super se sicut ego miserrim⁹ feci. Vñ ptātē habue rūt ut me statū submgeret. pp hoc solū torq; or. Nā bene cōfessus erā de oībz pcīis meis et in nullū recideā. Tūt ego. Quō tā pulchrā cappā habetis. si in tormētis estis. Dñe inq̄t hec cappa quc tā pulchra vobis videt ponde rosior et grauior est m̄ cj turris pisiensis. si m̄ supposita eēt. Pulchritudo āt ista spes ē venie quā habeo pp cōfessionē quā feci. si tā m̄ succurrat. Cui dixi. Certe ego vob suc rā sūtātiā q̄p potero. Sed obsecro ut dicatis m̄ si vos estis deputatus in illa milicia. quā dicāt helkini. Et ille. Non dñe. Illa milicia iā non vadit. sed nup ire desijt. q̄a penitēti am suā pegit. Corrupte aūt dcs est a vul go helleknin⁹ pro karlekun⁹. fuit ēi karolus q̄ntus. q̄ pcōr suor longā egit pnīaz. et nu per tandē per intercessionē bti dyonisij libe rat⁹ est. Sed vogo vos ut miserecamī mei. Et hec dicens cū fletu euanuit. Item aliud

Nec idcirco exēplū ad idem. Ca. cxx. ijtiū virgilian⁹ error de aīabz defūc tor quas hecatas appellat. dicēs eos habere candē cuā equor et curruū et armor p⁹ te certissim referebat exēplū patruus meus hellebandus henrici quondā remēn archiepi cubicularij. Dicebat enī. dñs meus archiēps mittebat me apud attrebatū. dū āt iuxta meridiē apud quoddā nem⁹ appropiāssem ego et famul⁹ meus q̄ me pcedebat celerius eq̄tans ut m̄ pavet hospitiū. audiuit ille tumultū magnū in nemore. s. q̄ multiplī tes et varios equor fremitus. armor sonitus et veluti voces multitudīs ipetu prouectis in bellū. Expauescens ille et equus ei⁹ con tinuo regressus est ad me. a quo cū quererē cur reuerteret. rīdit. Equus meus nō fuste ner calcaribz cogi pt ut procedat. ego etiā ipse territus sū adeo ut oīo procedē nō audeā q̄ntū enī vidi et audiui. Nem⁹ ēi istud de functor aīabz et demōibz plenū ē. audiui cūctos clamāc et dicē. Jā habem⁹ pposituū de area. in primo habebim⁹ archiepm re mense. Ad q̄d ego rīdi. Signū crucis nōīs frontibz ipīmam⁹ et securi procedam⁹. Cū ergo pcessisse. et ad nem⁹ puenisse iā vm bre processerūt. et cū voces quasdā cōfusas audiui. et fragores armor et equor fremi tus. Sed nec vmbras vidē nec voces intelli gere potui. Cū āt redissem⁹ archiepm inuenī m⁹ in extremis laborantē. nec post hab vo tes diebz xv supuixit. Vnde conicit ēū ab il lis spiritibz raptū. a quibz auditū fuerat rapiendū. Hinc apparet quales equi sint illi sup quos aliq̄n defūctor aīe vident equi tare. Sūt ēi dēones se in equos trāsformātes quor sessores sīl aīe miserrime pcīis onerate trunq; armis quibusdā et clipeis honestate. sed reuera pprijs sceleribz informis talibz onustate iuxta illud pphetiāl. Descenderūt in īferū cū armis suis. id ē aī mēbris su is que fecerūt arma ijq̄tatis pcīo. nolētes ea facē arma iustitie deo. Certū est autē equū aīal ēe superbū et cōtumax. cōtenacōis et belli cupidū. feruētē ad cursū et in ubi dine ppotentē. Demones igit in equos trāsformati. significant sessores suos se in huius modi sceleribz oblectasse. Adhuc de eodem.

Talis equ⁹ erat ille quē Cap. cxx. mōstrauit carbonari⁹ comiti cuidā niuinensi. Erat enī carbonari⁹ iste vir paup in seculo. sed dives in deo religios⁹ et timens deū. ob q̄d etiā familiaris erat p̄sato comiti. Hic dū quadā nocte vigilaret et custo diret fossā suā carbonificū arctē incensā. ecce quedā fera nuda curres apparuit. et post eā eques quidā nigro equo insidens. euaginato gladio velocī equitatū ut fugi entē apprehenderet mulierē. Que dū fugi ens fossā trānsiret cōprehensa est ab eo. et p fossa gladio. et statī q̄si mortua. Quā il le proiecit in ignē. et crustā rursus extraxit. et posuit sup se sup equū et abijt. Hec visio ei pluribz noctibz ostensa ē. Cū ergo quadā die de huius modi visione trā frequēti nimis anxius cogitaret. sic cogitabundus et tristis obuiauit co miti. q̄ irat⁹ comes traxit eū in ptē. et secrete requisiuit ab eo q̄d haberet dicens. Si q̄s tibi fecit iniuriā vel molestiā aliquā intulit me celauis a me. ego te vindicabo. Si in egestate es ego tibi subueniā. Qui rīdit. Nichil nūc habeo de nullo cōqueror. sed hec et hec tecū vidi et vti nā vos vidissetis. Certe inq̄t comes tecū vadā et videbo visionē hanc magnā. Igit comes cō fessus oīa pcīa sua mutat habitū et assumit

secū carbonariū. abijtq; solus cū illo in siluā
Et cū vigilaret circa mediā noctē audiunt
quendā buccinantē fortiē. et signāt se p totū
Et ecce misera illa mulier a tergo sicut pri
us cepit fossā circuire. Quā eques ille inse
quēs et cōprehēdens gladio p̄cussit. et in ignē
proiecit. et itā resupsit. Qua sup equū ante
se posita cū fugere vellet. comes adiurauit eā
in noīe dnī ut staret. et diceret qs eēt. et cur hec
faceret. Tunc ille subsistēs ait. Ego sū vester il
le miles. et hec est illa mulier nobilis uxor il
li⁹ militis quē pro amore meo interfecit. ut li
centi⁹ et frequētius meo cōcubitu fruerē. et ī hoc
pcto ābo mortui sum⁹ nisi q̄ heu seruo in ipa
morte penituim⁹. Qui aut̄ tale tormētū pa
tūr. q̄ singulis noctibz a me miserāt et cōbu
riūt. Tantū enī dolorē patiūt in utu gladij q⁹
eā ferio. q̄nto ullus vnq̄ morte sua passus ē
et multo maiorē in cōbustione. Ad hec comes
Quis ē ille equus sup quē sedetis. Dyabolus
unq̄t quida est. q̄ nos ineffabili veratiōe torq̄t.
Posset ne alīq̄s vobis succurrere ait. Posset in
quit si vos frētis in cūctis cōgregatiōibz que
vobis subiecte sūt orare pro nobis. et a p̄sbiteis
celebrari pro nobis missas et psalmos a dias
decantari. Talis eīā erat equus sup quem
ascendit infelix ille masticonēs. de quo refert
petrus abbas cluniacēn in libro miraculor
q̄ cū quada die solēpni mastitione in p̄prio
palacio resideret multis militibz diūsi ordinis
stipatus. repēte ignotus hō equo insidēs p
ostiū palacij ingress⁹ cūctis videntibz et mira
tibz usq; ad ipm̄ puenit. dicens se velle collo
qui ei. imperatis ut surgeret et se seqreret. Qui
tūsibili potentie nō valēs resistere surrexit
et usq; ad ostiū dom⁹ processit. ubi equū pati
tūm inuenit. q̄ ins⁹ strata ascendit. Cui⁹ habenas
ille accipiens q̄ p̄ illū veheat velocissimo cur
su per aera cūctis videntibz ferre cepit. Ille
aut̄ miserabiliē clamās succurrite. totū ciui
tatē cōmouit. Qēs aut̄ ei currētē per aera
cōspexerūt q̄ diu natali⁹ nec potuerāt. Sicq;
tandē subtractus visibz hoīm. fuis est etnus
socius demonū. De cōstituendo rege et pri
Qum inq̄t mo de moribz ei⁹. Cap. xxi.
constitues regē quē dns deus tuus
elegit de numo frm tuor. Queritur cur
deo displicuerit p̄plus. q̄n sb samuele regem
sibi desiderauit fieri. cū hic inueniat ee p̄mis

sū. Ad qd dicendū q̄ ideo displicuit. q̄n nō pre
cepit ut hoc fieret. sed desiderantibz p̄misit
hoc fiē. Cū fuerit constituti nō multiplicabit
sibi equos. quoq; nūo situte sit subditus onero
sus. Equos multiplicare est plures q̄ necessa
rios vane glē causa vel errore alterū con
tristare. q̄ multo min⁹ ergo licet ei multiplu
care canes vel volucres rapaces. a bestias tra
hentes. a quelibet portenta nare. de histrionibz
aute et mimis. saltatris et lenonibz et mētricu
bus et hui⁹mōi prodigijs hoīm. q̄ p̄nceps pos⁹
exterminare q̄ fouere debet. nō erit in lege
mendacio faciendus. Sequit. Nec reducet pplm
in egiptū id est inferiores nō corrūpat exē
plū. nec sic inflectē sensus hūanos edicta
valent ut vita regētis. Mobile mutat sepe
tū p̄nceps vulgus. Sequit. Nec habebit uxo
res plimas que alliciāt animā eius. Cū in alijs
etiā plures vxores esse licitū fuerit. ut in abra
hā ysaac et iacob gētis p̄pagande prolis et
fidelē pplm dilatandi. in regibz tpetuo obti
net ut vna vni⁹ sit. Multorum⁹ igit̄ licen
eū vel adulterari vel formicari vel q̄libet
stupra cōmittē. Quo enī ter animā in alie
us puniet eisdē subiectus. Sequit. Nec ha
bebit auri et argenti imensa ponda. Quid
hic dicit⁹ q̄ dnō p̄hibēte argentū et aurū
sibi thesauri sāt. questū ex calūpnia fuate
tes. et quetētes habundātia singulare de
multor⁹ copia. de rapinis diuitias q̄s noīe
possidet alieno. nec sibi p̄uata eruit fiscalia
que publica confitet. Non ait miriū si regi
nō licet habe p̄uata fiscalia. cū nec ip̄e sui
sit sed subditor⁹. De studio ei⁹ vel sapīa. Ca
pitulum xxxij.

Postq̄ aut̄ sederit uq̄t in
solio regni sui. describet sibi deute
ronomiū legis hui⁹ in volumine
Igit̄ p̄nceps iuris nō debet ee ignarus. licet
multis p̄ulegijs gaudeat. Nec pretertu
milicie legē dnī p̄mittit ignorare. Sed et
p̄nceps xp̄ianissim⁹ legibz suis indiat. ne
dedigneīt p̄nc̄ipes sacros canones imitari
Inutilis est enī oīb cōstitutio p̄nc̄ipis. si non
est ecclīastice disapline conformis. Sequit.
Et habebit secū legetq; illud oībz diebz vite
sue. Materia est ergo p̄nc̄ipi peritia lit̄aturē
cui cotidie legē dnī legē p̄cepti. Qua enī
die legē nō legerit. nō ei dies vite est. Ille sol

dies mortis. Hinc ē qꝫ in lr̄is q̄s rex romanoꝝ
misisse legit̄ ad regē francoꝝ hortās eū ut li
beros suos liberalibꝫ disciplinis instruꝫ faceꝫ.
adiecit iné cetera. Rex illitteratꝰ ē qꝫ asinus
coronatꝰ. Qđ si forte illr̄atus ē. certe lr̄atoꝝ
consiliis eū regi nec̄e est. Hinc ē qꝫ exēplar le
gis a sacerdotibꝫ leuitice tribꝫ iubet̄ assumē
đ ē a catholicis viris et lr̄atis. Plato ēi et bo
etius testis ē. res publicas fore bt̄as dixit. si eas
aut sapiētes regerent. aut eaꝝ rectores sapiē stu
derent. Sapia ipsa dicit. per me reges reg
nant et conditores legū iusta decernūt. Gen
tiles sapiaz q̄i deū deoꝝ colebant. sine cuius
deo nutu nichil faciendū credebant. Vnde et
antiq̄ pt̄i ymaginē sapie pre foribꝫ oīm tē
plorꝫ pingi eū hac suprēptione censuerūt. Q
me genuit et peperit mēoria. Sophiam
me vocant greci. vos sapiaz. Et hoc utiq̄ scrib
serūt. Ego odi hoies ignaua opa. et phi
losophia sua. Est aut sapia verū diuinarū
et hūanaꝝ p̄nceps. et gerendoꝝ omittendoꝝ
q̄ sciēcia. Hinc insistere philosophari est.

De humilitate et pietate. Cap. xxiij.

Equit. Uer eleuet̄ cor eius in superbiā
sup fr̄es suos. Qđ precipue nāturiū
est sepius replicat. Nichil enī humilitas satis ve
det̄ cōmendare p̄cipibꝫ. qa difficillimū ē ut
grauds hoīs nō pariat tumorē in aīo ipsi
us presidētis. Tuq̄nā a regno superbia deie
cit. In iure romano tutū est. ut quis reddit
se fragilē in agendo p̄beat. contēptui nō pa
ciat. Principes sicut medici. nichil uti debēt
grauibꝫ remedijs. nisi cū leuiū beneficio de
siderata sanitas despat̄. Vnde lucanus. Prin
cipe senē moribꝫ ee oportet. et q̄ moderatioꝝ cō
silia sequat̄. et vice grauē medicoꝝ q̄ morbos
curant. Nunc exinanitioē in repletis. nunc re
fectione in vacuis. et dolorē etiā sedant nunc
cauterio nunc fomētis. Si enī cytharedi et
alij fidicines multa diligētia p̄curāt quo
adeuētātis corde cōpescāt vitiū et alijs cōcordē
reddant. q̄nta sollicitudiē oportet p̄ncipem
moderari ut subditos reddat q̄ vnanimes
et vnis moris in domo. Certū est aut q̄ tu
ius ē cordas remitti ampli⁹ q̄ intensi⁹ pten
di. Remissaꝝ nāq̄ intensio artificis opera
cōuelescit. Que aut semel rupta est. nullo
artificio repat̄. Vñ versus. Sit puer ad pe
nā p̄nceps. ad ōnia velox. Et doleat quoci
ens cogit̄ ee ferox. Quoꝝ altiⁿ iusticie ē. et
altiⁿ pietatis. De quibꝫ salomon. mia et ve
ritas nō te deserāt circūda eas gutturi tuo
et describe eas in tabulis cordis tui. et inueni
es gr̄iā et disciplinā bonā coram deo et hoī
bus. Gr̄ia nāq̄ debet̄ mie. iusticie disciplina.
Qui sine p̄ma ē oībꝫ est odibilis. q̄ sine secūda
oībus contēptibilis. Plutarchus ēi libꝝ scripsit
de magistratuū moderacioē. Plato inq̄t eū
subditos oppimūt magistratus. proinde ē ac si
caput corpis intumescat. ut a mēbris oīo a
sine ingenta molestia ferri nō posset. Idem
ēi in subditos p̄tās sentit. idem est ac si pu
pillū tutor p̄sequat̄. uel eū suo mucrone iu
gules. q̄ tibi ad defensionē siu gladiū dedit.
Vnde claudian⁹. Sis pius i p̄mis. in fine
iustus et hostis. Nā cū mutam in oī mutē
dato. Sola deos equat sēper clemēcia nob.
Idem. Tu licet extremos. late dñare per vn
dos. Te medus te mollis arabs te seres ado
rent. Si metuis si prava cupis. si dueris ira.
Seruitij patiere iugū. tolerabis iniquas. In
teriꝰ legres. tūc oīa iura tenebis. Cū poteris
rex ee tui. mediocriuꝫ vsus. In peiora datur.
suadetq̄ licentia luxū. Illecebrasq̄ effrena
fauet. tūc vnde caste. Asperitas ei mōpta ve
nit. tūc durius ire. Consulit̄ cū pena pater
sed cōprime motus. Uer tibi quid liceat. sed
quid fetasse decebit. Occurrat mentēq̄ do
met. respectus honesti.

De ipsi⁹ equitate.

Equit. Neq̄ declinet. Cap. xxiiij.
in p̄tē dexterā. siue in sinistrā.
Declinare in dexterā est nō dei g̃
tie sed tibi tribue velle qđ vēm est. vel de
clinare in dexterā et sinistrā est petere
pp eoꝝ felicitatē que appetunt̄. a pp eoꝝ infe
licitatē que fugiūt̄. Vel ad dexterā declina
re est virtutibꝫ ipis vehemēti insistere. et in
vtutis opibꝫ q̄ in modo cōsistit exercē modū.
Vnde iuuenalis. Insani sapiens nomē fe
ret equus iniqui. Ultra q̄ satis est. vtute si pe
tat ipsā. Et phs. Caue qđ nimiū est. Quia
si hec ipsa cautela modestiā deserit. eoip so
a tramite vtutis recedit. Ois vehemēcia sa
luti inimica est. et excessus ois in culpa. Bo
naruꝫq̄ rerū cōsuetudo nimia pessima est
Vñ salomon noli ee nimis iust⁹. Qđ ergo
nimiū prodest. si regina vtutū nimiemte
sui obest. Nimia quoq̄ humilitas maxima

pb̃ supbie est. Jtē ad sinistrā declinat q̃ in sb̃ditor̃ tuḷps puniendis rumis ꝓnus est ad vindictā. ad dexterā vo q̃ mansuetudini nimis indulget. Jtm nō declinet in dexterā vel sinistrā ptē. Equitas ei cui iudex obsequiū debet. amoris dexterā vel odij sinistrā nescit. Juste iustū exequi est. nec durius eq̃ nec remissius in assentatoē vel executoē iustitie nil aliud q̃ iustitiā queri. Jmma tm̃ tu riales lucrū accipiāt. dūmō nō extorqueāt ip̃udentē. Pudorē abiit q̃ rogat bis etiā emit. Ad rei nāq; vel spei preciū. vecundiā vendit. Jnnus vo ij̃uste petitoīb̃ notā nō habet. q̃ deuocio libalitatis obtulit. nō improbitas depactis extorsit. Jtm tm̃ ut ij̃quoz munera nō acceptet. ne ā ingratꝰ sit si eos non foueat accepto munꝰe. ā si foueat ij̃ustus habeat. Ratio enī habenda ē et causse et ꝑsone. ut nec a turpi nec turpiū accipiat. Nā plerūq; a manu a causa. a tpe a loco vel modo splendet munꝰa vel sordescūt. De p̃mio regali in ip̃o et in hered̃e. Cap̃ xxxv.

Equit. ut longo tpe regnet ip̃e et filius eiꝰ sup̃ isr̃l. De vtute nāq; parentū sepe protenditꝰ successio filioz. et successio felicius ex decedentiū ij̃quitate p̃ditur. Juxta illud. Jniusti aūt disp̃bunt simul reliquie impioz interibūt. Jtē regnū a gēte in gentē trāsfert ꝓp ij̃ustitias et ij̃urias et contumelias et diuersos dolos. Jniustitia ut stoicis placet est mētis habitus qui a regione mox exterminat equitatē. Justitia est non nocere. et ex humanitatis officio nocētes prohibere. Nocere est ij̃uria. nocētes non impedire ij̃ustitia. Cōtumelia est. q̃n tumore mētis in lesione alterius manifesta opis seqla comitat. Dolus ut aquilius diffinit est cū aliqd̃ agit. et aliud simulat. Malus q̃n fit intencoē nocendi. et qñ in insidijs nocet. Dolus igit ꝗa ex timore est aduisati fortitudini. contumelia prudencie que dicit sibi ꝓpi Quid supbis terra et cinis. Jnjuriā tyrannia a nō admittit. nolēs inferre alij q̃d sibi ab alio nollet irrogari. Jniustitiā iustitia excludit. facies alij q̃d sibi vellet fieri bene et honeste. Quod āt addit diūsos puto ad oīa cōiter referendū nō solū ad viaoz diūsas species sed etiā ad diūsas ꝑsonas. et ad oēs modos quibz a quotūq; hec vitia cōmittūt. Pn

ceps ei tenet̃ pro omnibz. et oīm actor videt̃ ee. q̃a tm̃ oīa posit corrigere. eoz merito princeps est que noluit emendare. Cū ꝑtās publicum sit oīm vires exhaurit. et ne in se deficiat inopia lumanitatē oīm debz pauras mēbroz. Sicāt potētes potent tormenta patienter si a iustitia deflurerit. sit et iustitie ꝑmijs fruent̃ habundanter si tē exercuerit potentatū. Et tanq̃ in futuro pre subditis habebit̃ gloriā. q̃nta virtute eos in magna delinq̃ndi licencia p̃cesserit. Vnde. potuit inq̃t tm̃ ingredi et non est tm̃ ingressꝰ. xt̃. Ad iustitiā nāq; reputatur p̃cipibz etiā cū tēperāt ab ij̃urijs. et finaliter delinq̃ndi est eis materia meritoz. Declinare aut̃ a malo in eis magnū est. etiā si magna bona nō fuerit. dū tm̃ subditos suos indulgēter a sua nō p̃imat. Patri ergo succedit filius. si p̃tās iustitiā imitat̃. Caritatis aut̃ ordo minime seruat. cū amoꝛē qui patrie et parentibz precipue debet̃ pat̃ tm̃ effundit in filios. et filiis affectus p̃mit pectoris cellā solus exhaurit. At hodie vitia liberoz saluti reipublice ꝑferunt. licet saluti̇ ꝑsone liberis omnibz oporteat anteferri. Jn libro regū latenter saul arguit̃ ꝙ in voto de diurno ieiunio pepercit onager contra ipsius religionis votū cuius penam maiorē filijs pepercit periit. Vt aut̃ de ceteris taceā. qui tm̃ rempublicā dilexit deus ꝑ q̃m ea ꝑpo filio suo non pepercit. sed pro nobis omnibz tradidit ullū. De q̃tuor nocumentis p̃cipi et rempublicam lucē. xxxvi.

Quatuor aut̃ p̃cipibz licet. vitia inultare plutarchꝰ nititꝰ. salutem reuerenciā dei. cultū sui. disciplinā officialiū et p̃tūū. affectionē et protectionē subdi toz. Nā qualis debeat ee princeps. eleganter describit in libello pulcherrimo q̃ inscribit̃ institucio traiani. cui ꝓpinqui pius supius ultimo suo posuim̃. Denicq; tu aut quid vis ꝙrissime gereꝛe si nō recesseris a tenꝛo. Si ꝓmo te cōpoueris ad vtutē. tē procedēt omnia. Politice enī constitucoīs maiores tibi vires exsurgent. si tu ꝓ obtēperas plutarchi viuendi habeas auctorē. Alioq̃n p̃nte epla̓m testē nouo plutarcho in p̃nti impij nō pgis auctore plutarcho Sequūt̃ aūt postea politice cōstitucoīs capitula. Est itaq; res publica ut plutarcho placet corpꝰ quoddā qd̃ diuini muneris beneficio animatur. et nutu sume equitatis regit̃ et regit̃

quodā moderamīe tractōis. Que ad religio
nē ptinent. vicē aīe obtinēt. Princeps caput
est hui⁹ corpis vni subiectus deo et hijs qui
vices dei agūt in terris. Cordis āt locū sena
tus obtinet. oculoz auriū et lingue officia.
sibi vendicāt iudices et presides pūicaruū.
Officiales et milites manibz coaptant̄. qui
semp assistūt pncipi lateribz assimilant̄.
Questores et cōmētariēses nō ill̄ q̄ mece
nibz presūt. sed comites rerū pūatarū. ven
tris et intestinoz feruūt ymaginē. pedes ag̃
cole sunt. Ex hijs ergo q̄tuor illa sūt que plu
rimus pnapibz maledicere tonat̄. reuēcia a
dei. s. ac etiā cetā supadā. De reuēcia
Iro āt dei et cultu sui. Ca. cxxvij.
modo deus intelligenā sui sicūsum
dit ut subtrahat. sic subtrahit ut
infundat. In multis enī multiplicat̄ lucet.
Est āt a maiestate mirabilis a sapīa vena
bilis et a bōitate amabilis. Et hinc est fimi
culs triplex int̄ creatorē scilicet et creaturā
q̄ fracte nō rūpiti⁹. scilicet ut timeat⁹ honoret⁹
et diligat⁹. Colit⁹ autē deus duplicit⁹ affectu
mētis et exhibitōe opis. Reuēncia q̄ corpali
ps̄onis ā. a natura ā. ab officio. ā. a moribz
aut a condicōe aut a fortuna. Nata ut parē
tes. cognati ut affines. Officiū est debitū exe
q̄di que vnicuiq; ex institutis ā moribz agē
da sunt. Quoz agendoz alia ad publicū et
alia ad suū tm̄ q̄ ptinet sm̄ tū. Nā officioz
eni tot sunt. quot et ps̄one. Publica ā. a diui
no ā. ab humano iure descendūt. Publico offi
cio tanta debet reuēncia. q̄nta est eminēcia
cuiuslibet magīatus. Hos ē mētis habit⁹ ex q̄
singuloz opm assiduitas manat. Hic vītu
tes et vitia eq̄ cōplectit⁹. Vñ bonos et malos
mores dicim⁹ moratos siue morigeros a
bono. morosos a malo notiam⁹. Condicio ē
status ps̄one fortuitus. q̄ aut in aduīsis ā in
prosp̄is degit⁹. In hijs autē q̄ diuina iuuat mi
nist̄. āt deus p̄ cetis aut honorat⁹ aut spernī
tur. cū illoz honorē et contēptū ꝓpriū repu
tet dicens. Qui vos spernit me spernit. qui
vos recipit me recipit. Reuēncia q̄ cōsistit
in rebus ā. in corpalibz est ut edibz et locis
sacris aut sacrificijs. aut ī spūalibz ut sunt
nūa que sacris rebus cōpetūt. q̄ temerarie

sacrilegiū est morte expiandū. Rerū sacrarū
īmunitates cōuellē insurgere in deū ē. Cultū
sui maxīe in tpancia cōstitit. Nam cū cathonē
eode vino quo vemiges contētū fuisse tradūt.
Gaius curius sabinoz victor nolens agros su
os ex senatus cōsulto ꝑdiuari. gregaliū porcio
ne contētus fuit. maluī amē dicens ē. an nō
satis eēt idem q̄ ceteris ciuibz. De officialiū dis
Sequit̄ nūc ciplina. Caplm. cxxviij
de ptate et officialiū disciplina. Nichil
ijquo diuitis consiliario ptiosi⁹ q̄m
in ꝓuerbijs. Oī custodia serua cor tuū q̄n ex
ipsa vita procedit. Est ign̄ prouidendū ptāti
ne consiliarij indigeant. ne ve aliena īmode
rata cōcupiscāt. Nichil est celestius q̄ amāe
pecunia ⁊c. Nec solū in corde id est in cōsilia
rio. sed etiā in ventre et intestinis reipublice
id est questoribz et cōmentariensibz ḡer tracto
seruanda ē. In lateribz quoq; id est illis qui
semp pncipi assistūt. nā a cōiunctu mores for
mant̄. et qui tangit picē inq̄nabit⁹ ab ea.
Unaq; conspectu vel cōtactu. liuoē ducat ab
una. Ita quidā legati sedis aplice in prouin
cijs debachant̄. ac si ad ecclesiā flagellādā
egressus sit satḥan a facie dñi. Acceptores
ps̄onarū et q̄i quidā bonoz mallei. Vñ iu
uenalis. Omē animi vicīū tanto cōspectius
in se. Crimē habet q̄nto maior qui peccat ha
bet⁹. Epōz nomē et officiū venābile eēt si tā
tū ipleret⁹ sollicitudine. q̄ntū interdū petit⁹
ambitione. Et diligent⁹ ut prēs. timerent⁹
ut dñi. tolerent⁹ ut sē. si exactionibz poterent
et proicerēt ex alio q̄d ꝑ prouenit ex cuiuspi
a. nec oēm questū pietate putaret. In domi
bus prelatoz et pncipū oīa hodie venalia sūt.
frustra apud aurīales de testimonio consāe de
venustate moz. de tonsūre eloq̄me nisi ꝓmo
mentiente confidis. Ipse licet veniat⁹ mu
sis comitatus omere. Si nichil attuleris. abis
omere foras. Ego enī credo vidisse me ostiarū
os cherbero duriozes. Apud inferos ut ai
unt. cherberus vn⁹ est. sed quot sūt diuitū la
uriaz tot therberi. Totū autē familia aut
mordet aut latrat. Vñ vetus ꝓuerbiū ē. ba
tie man⁹ temeraria petitio est. Apud aduo
catos quoq; et ipm silentiū venale ē. hoc for
tissis a demostene acceptū est. Qui cū arisio
dimi auctorē fabulaz interrogasset q̄nti mer
cedis vti ageret accepisset. et rīndisset talentū

at ego aut demosthenes plus accepi ut taceremꝫ.
Caue dicatꝝ lingua dāpnifica ē. nisi eā ut dia
solet flumbꝫ argenteis vincias. Nichil aūt ut
aut seneca venali miseriordia turpi⁹. Inus
tū prorsus ē miserioꝛdiā vendē siue iusticiā.
In lege vō sc̄ptū est. iuste qđ iustū est exeq̄ris
lege q̄ iulia repetendaꝝ tenet. q̄ cū hꝫ et ali
quā pt̄ātē ob iudicandū vel denūciandū pe
cuniā accepit quo magis ā min⁹ qđ ex officio
faceꝛ. Hec verba legis sunt. Itemqꝫ oēs cogni
tores ar iudices a pecuniis et p̄ōmissis manꝫ
abstineant. neqꝫ alienū iurgiū suā putent
predā. Plebiscito etiā cōtinet. ne q̄s p̄sidū
mun⁹ donū ve capere ꝛ esculentū vel poculētū.
et id quidē intra dies proximos porrigat. Sed
nec crenia producenda sc̄. ad munerū quali
tatē. De taliū muneribꝫ aut epla seueri ipa
toris. Vetus puerbiū est. nec oīa nec semper
nec ab oībꝫ. Nā valde inhūanū est a ne
mine accipe. passim vilissimū. per oīa ama
vissimū. De publicis exactoibꝫ et eoꝝ violē
cia. Ca. cxxix

Gregie aūt de talibꝫ aut lauretius mediolanēs epc̄s. ubi
publicos exactores describit. Publi
canus inq̄t est caput rapine. lex violentie.
predo sine pudore. medicꝫ erūminuj. īmanior
furibꝫ. Nā fur timens delinquit. hic aūt cōfidē
ter. fur laqueos legis timet. hic aūt q̄q̄d facit
legē vocat. Quis eo iniquior q̄ verbis iustī
tie iusticiā dāpnat. et armis īnocentie spoli
at. vulnerat. occidit īnocētes. Lege utiqꝫ le
gē p̄imit. et dū alios vrget ad legē ex lege
deicit. Publicanoꝝ aūt a maximo vsq; ad
minimū retus cōaussioni pocꝫ q̄ iustitie va
cat. et tm in pplm debachant. ut qđ reliq̄t vnꝫ
alij nō morent auferre. Tanq̄ ad hoc īstitu
ti sint. ut residuū locuste comedat bruc⁹. Offi
cialis cesaris nisi in oībꝫ acq̄euerit cesari cō
trudices. Et quicq̄d dicat. nisi sic sit et nisi sic
fiat. est in psonā regis. contꝫ coronā. Qđq̄
dixerit ita optinet ac si īueniat in actis. et
cū alias ījtā moderacōe malpate tutele.
vim vi repelle licet. cōtentibꝫ officialibꝫ
spoliantibꝫ torq̄ntibꝫ mutire nō licet. Hec
aūt oīa in p̄cipē redundant. Singuli q̄ppe
tenent ad singula. p̄cipi vō onera incūbūt
vniūsa. P̄ceps aūt legis nexibꝫ dicit absolu
tus. nō quia ei ījqua liceat. sed q̄a ic debet
esse q̄ non timore pene sed amore iustitie eq̄

tatē colat. Nā in negotijs publicis nil ei vel
le licet. nisi qđ lex aut eqtas psuadet. ā tranq
cōis vtilitatis inducat. De equitate iudicij
Ca. cxxx.

Equitas aūt ut iurisp̄ti ait. Ca. cxxx.
seruāt ē rerū cōuenientia que cuiusq cō
equipat ratione. et in paribꝫ causis
paria iura desiderat. lex vō eq̄ inīpres est.
Quicq̄ aūt equū est. ita demū iustū est. si est
voluntariū. In nulla re tm hodie offendūt
iudices p̄tes sicut in iudicijs. nō attenden
tes qđ sc̄ptū est. In quo iudicio iudicabitis
iudicabit⁹ de vobis. Et illud qđ sup̄ posuim⁹.
iuste qđ iustū est exequeris. id est sine accep
tione p̄sonarū vel munerū mor ut tibi liq
bit de causa. iusta de utrinq; pte feres sentēciā.
Nā dū causa anceps est protelanda ē sentencia
quia festinata iudicia pariūt penitenciā.
igit⁹ in iudicando periculū vitare nō p̄t. nichil
est vtilius q̄ differri. Si aūt alterū iurgiū
ciū piculū vtilius. et rei difficilius mouē
non exigit ijquissim est iudicū protelari.
Ipō aūt iure mutū est. ut sacroꝝ euāgelio
rū sc̄pture terribiles aīm sedē iudicis deponāt.
ubiq; ab ijcio usq; ad finē pmaneāt. nec amo
ueant nisi sententia pferatur. quo tota cōsis
torij latitudo de ipsi⁹ repleta p̄sencia. oībꝫ ad
sacrosās sc̄pturas metū inuciat et reuere
ciā. et ab inquisicōe vitatis oīb ijquitas pro
pulset. Vt aūt dicit in libro codicis ij. prodi
tiora sūt iura ad defendendū q̄ ad īpugnā
dū. finali⁹q; exceptionē q̄ actionē admittūt. ad
Vñ aī non oēs ad accusationē admittūt. ad
defensionē admittūt oēs. nisi aliq⁹ absens
dāpnandus est. De militū electione et eoꝝ
officio. Cap. cxxxi.

Idem de
membris cetis reipublice. nūc de mili
tibꝫ videam⁹ q̄ mar⁹ appellant. Mul
tus est ut aut vegecius refert. quē oportet
vel plura vel meliora scire q̄ p̄nape. Xp̄iano
p̄ceps milites magis a fide et moribꝫ q̄ a
viribꝫ debet eligē. Nostri aūt milites hodie
sic ad bella q̄ ad nupcias procedūt. In an
tris sermo illis ē de cōuiuijs. in cōuiuio de ar
mis. Duo sūt que faciūt militē tā corpalem
q̄ spūalē. electio et sacramētū. Iouin⁹ par
militē inauriosius legit. Iuuo flacco et grayo
verrone consulibꝫ. milites p̄mo iureiurando
fact sūt. Antea ei tm̄ō sacmēto a tribunis rogaba
tur. Conceptio iurameti teste vegetio hec est

Iurāt milites per dm̄ et xp̄m eius et spm̄ sām
et p maiestatē p̄ncipis. que sēdm̄ deū hūano
generi diligenda est et colenda se strennue
turos. oīa que p̄ceperit p̄nceps nūq̄ deser
turos militiā vel mortē recusaturos pro re
publica. cui⁹ sti cōsepti militie. Cathō militē
non dicit nisi eū qui sacrāmēto ad militiā iā
consecratus est. Miles igit̄ sicut laboris. ita et
honoris nomē est. Nemo igit̄ sibi honorem
sumit ni q̄ vocatus est a dño Qui nō eluīs sep
tā militie ingerit. in se gladiū pronunt. q̄
ppa temeritate vsurpat. Vsus aūt militie
ordinate est tueri ecclesiā ipugnare pfidiā
et sacerdotiū venerari. paupm̄ ppulsare in
iurias. patrie promptā. pro fr̄ibus ut sacra
menti docet conceptio fundē sanguinē. Aji
tor aūt quo p̄nceps illis habet fidē. q̄s videt
deo suo aut ut ceteri taceā et sacramento
militie obligati sti fidē debitū non seruāe.
Nequaq̄ fidē seruabit secundā q̄ primā ir
ritā fecit. Deniq̄ consecratio militis hec est
Consuetudo solēpnis est ut ea die q̄ qs mili
tari cingulo decorat̄ ecclesiā solēpnit adeat.
gladioq̄ sup altari posito et oblato q̄ cele
bri professione fr̄ā sepm̄ altaris ob sequio
deuoueat et gladij id est officij sui nūgē deo
spondeat frūlatū. Eis ergo pro ecclā pluri
mū. contē ecclām nichil luet. Aut ei plus aut
bates qui sedulā offerūt. In quibusdā ecclā
locis moris est militē in crastino consecrandū
totā nocte precedentē pugilē in oratoīb⁹
duce. et nec tacendi nec sedendi habe licētiā.
nisi forte repentine infirmitatis n̄cātus coe
gerit. sed totā nocte stantē orare Qz obedire
debeant p̄ncipi sed magis deo. Cap̄ cxxxij.

Rimū hominū deo debet. cui⁹ est
homo creatiōe et redēptiōe. Secūdū
hoī saluo tñ hoīnio dei. qui ab oīb⁹
hoīb⁹ suis exigit innocentiā. Cū piculo igit̄
innocētie nemo cuiq̄ debet fidē. nec abbati
monachꝰ. nec p̄ri filius. nec dño seruus. nec
marito vxor. Est igit̄ p̄ncipis prouide in p̄
mis ne miles suus pdat innocentiā pro defen
sione reipublice. sine qua res publica salua
ee nō p̄t. Solus aūt p̄nceps ille bonꝰ est et
iudex incorruptus. cui⁹ sententia ex conte
platiōe assidua ymago est equitatis. Est ei
publice iniquitatis vindex et equitatis seruus
et in eo publicū psonā gerit. q̄ oīum iniurias
et eciā dāpna corrigit. et crimiā oīa media
tate punit. Cuiꝰ officiū est illis qui nimiū
prosūt plūmū prodesse. et q̄ nocere desiderāt plu
rimū adiuuari. Vñ et in sacra scptura tolūbe
gladiꝰ appropiat. quia sine felle vixit. sine ira
rundia ferit. et cū dimittit amaritudinē nul
lā recipit. Vñ ut aut tullius cicero orator egregius
sicut lex psequit culpas sine odio psonaꝝ. ita
p̄nceps facere debet. Dauid vir sanguinū dicit
est. nō q̄ bella ut dicit augustin⁹ sed q̄ iniam.
Vñ nec samuel nec helyas nec phinees vir san
guinū appellat̄ est. cū quilibet eoꝝ sanguinē
fuderit. Pulchre aute sēdm̄ stoycos lictor dicit
q̄ legis ultor. quia ad eius spectat officiū se
vire q̄ lex iudicat feriendū. Vñ et antiquitꝰ
illū cuiꝰ manu iudex innocēs nocentē punit.
cū ipe gladiꝰ mineret dicebat obtempera le
gis arbitrio vel legē imple. ut vel sic man
suetudo verboꝝ puniendi vel tristiciā mitiga
ret. Cū ergo milites sint manꝰ corpis publi
ce pātis. illiꝰ p̄ncipis manꝰ sanguine plene
sunt. cui⁹ officiales et milites vel innocentiū
sanguinē fundūt vel innocētes opprimūt. Iu
ius ergo p̄ncipis oratio nūquā exaudienda
est. elemosina nūq̄ deo acceptanda. De mu
tuo assū p̄ncipis et subditoꝝ. Cap̄. cxxxiij.

Ultimū eoꝝ que plutarchꝰ habe iubet
p̄ncipē est amor subditoꝝ. Codrus a
thenien̄siū rex pro victoria p̄lii sui se
ipm̄ morti tradidit. Vā mutato regis hītu
sarmenta colligens castra hostiū ingressus
a milite que falce in turgio p̄russerat inter
fectus est. Vñ est illud poetini. Et turgia codri
Et. Decios duces romanoꝝ se pro suis exercitib⁹
morti deuouisse p celebre est. Julius cesar dice
solutus erat. Dux q̄ non laborat ut militibus
carus sit. militē nesat amare. Nesciat hūani
tatē ducis in exercitu. et adūsus hostē debe
ee. Idem pistorē etiā in vincula cōiecit. q̄a
sibi meliorē panē q̄ ceteris militib⁹ in mēsa
supposuerat. Alexander militē suū macedo
nē senio cōfectū. nimio frigore obstupefactū
ipse in sublimi et p̄p̄inq̄ igni sede sedens cum
aīaduertisset strati descendit. et in suis ma
nib⁹ corpus frigore dupliantū in suā sedem
iposuit. Plato cū vidisset dyonisiū tyrannū
fictilie corpis sui circūseptū custodib⁹ q̄ tūtū
malū inquit feasti. ut a tā multis nūe ha

beas custodiri. Principē enī sic oportet vincē obsequijs oīm affīs. ut quisq; subditus pro eo pcaulis īminentibz caput opponat. sicut e cia natā vigente pro capite se solent ceteri membra opponē. Unde claudianꝰ. Non sit exculpabile. nō circūstantia tela. Oī tutat amor. non ex torquebis amavi. Hoc alterna fides. hoc simplex gīa donat. Quicunq; dēm sit de institutione regīi et principū qualē se se habere debeant vel domi vel militie nō solū sed in leges diuinas sed etiā hūanas. que eatenꝰ valent quatinꝰ a diuinis nō distrepāt. aliocīn falsū est qđ in lege sc̄ripcū est. Quod principi placet legis habet vigorē. Nullas leges recipiūt quidā nisi ibz preferendas. sed has anathemavit seta telis arancē cōpauit. que musicis et cantilenis detinēt. et volatilia grandiora trānsmittunt. Psalmus amici lapsi a statu mōdani. Capitulum cxxxiiij.

Lamētacioēs et vel. de cui carmē nichil ad te. Carmē ei illis debet. quibz bonū est confiteri dño et psallē nōi altissimi. Carmē illis debet quoz in cordibz cantus dño. psallit spūs. mēte iubilatis. et quoz opacio xpō citharizat. organizat cogitacio. psalterizat oīo. deuocio lyrizat. Nichil enī tibi et carmini. Nō est ei tibi cantare canticū dñi in terra aliena. Nichil tibi et aue. q̄ nō immutas nomē eue. Nichil tibi et salue q̄ non salvas cōmendatu dñi māda ta nō conservas. dñi te nō pauis ad iudiciū. nō cōpauis auxiliū aduocati tui xpi. sed salvatori tuo cruce repas sedām. mortisq; tibi ppauis sede cruciatū. Nichil tibi et vale. q̄ nō vivis nisi male. Qui valere nō affectas. dñi detractus penite. Tu ergo aīa mea fīi meo expectanti receptanti modicū in seculo. nimium ī pcō manda remanda lamētacioēs et ve. Plus tinta nāq; nī oī sollicitudīe materie pīnis tota multitudīe nil īuenire potui quod mittere pro carmine. sed plenus amaritudine plenus anxietate qđ sīpsi sīpsi. Salus a non sano missa nugatoria est. missa vō tuito supflua. Denicq; quid prodest alicui salus nulla destinata. cui nulla salus gīnata. Plane frustra salutat. a quo salus nō optat. Criuis dabit aquā capiti meo. et oculis meis fontē lacrimaꝝ. ut copiose lugeā dignū fīis mei interitū. Justus es dñe etiā si disputē tecū. Verūptī iusta loquar ad te. nō tanq̄ te eī disputans sed sicut tecū cōputās q̄ mecū sapiēs. et fīi meo īputo. Adhuc enī fī mei mendicat siliquas porcoꝝ in regione illa in qua fames oriit. nec moriit. ubi egestas inopē nec desinit. nec recordat infelix q̄nti nō soli filij sed et mercennarij in domo p̄tis sui habūdant panibz. Ipe vero nec dolore cōfunditur q̄ et fame pereat. et siti torreat. et labore fatigetur. et seruitute p̄matur. Et o q̄n frugali tūsitu hec oīa tūsiret. Duobz tātū passibz a tū graui exilio resiliret. quoz primo reuerteret ad se ad te vō p̄ altero cōuerteret. Justisti at in ut nō solū eī sed et q̄libz proximū meū diligā q̄ntū meipm. Sed q̄s mi proximior fre meo. Nusq̄ ergo totus assit. ubi abest frater meus. dimidiū est ei aīe. Nōne tu dīe ibes diligi te in totā aīa. Quō ergo tota aīa mea te diliget. nisi vtraq; eis medietas te diligat. Non bene diligeris ad medietatē. Ut ergo te totus diligā frater meus. Si vis ut seq̄r te. seq̄tur te et frater meus obsecro te. Neq; enī dimidiū te sequi potero. Ut me totū saluū facias. saluū fac et fīlium meū q̄ totū hoīez saluū feristi in sabbato. Quippe nichil facis ad medietatē. sed quicq̄ facis p̄fectis. Nusq̄ non diceret de opibz tuis q̄ vniuersa essent bona valde et in deuteronomio dei p̄fī sūt opa. Reprehensio eiusdē. Capitulum cxxxvi.

G. lamentacioēs et ve. lamentacio de p̄tīs est. carmē et ve de futuro. Ve tibi ppositi ut ab eo fugēs. lamētaciones ppositi. ut ad eas cōfugēs. carmē vero net positi. ut remota oīs lete rei medīa nulla. o transitorio dulcori cor tuū apponēs. sed q̄ diu te sup flumina babilonis sede cognoscēs fleres plorares. gemēs. et in ei⁹ salicibz organa suspenderes. et te totū penitus medullitus exponēs dolori. Nulla tibi nulla de carmine mencio fiet. donec illud īpleas preceptū. Exite de babilone. fugite a caldeis. Sed iā loquiatur ad te ipa lamētacio. salicis que hactenꝰ ylonia est pro te. Quō cecidisti lucifer q̄ mane oriebaris q̄ iubilabas dño cui matutinis astris q̄n in cetu nouicioꝝ. in fletu mōchoꝝ in medio cōuersoꝝ in conspectu angeloꝝ psallebas altissimo. Quō attractiua illa caudā draconis cui sua tercia pte stellarū te etiā secū trahente cui deus dederat lumē sapie. splendorē sācte. nubar intellectus. ut cū stellis stantibz lucēs

si velles in ꝑpetuas etnitates. Non pro tibi
finē amantissiē. ut in et tibi ꝓsit deus. Cadis
ti. Quiquid q̄ cadit nō resurget. Septies ca
dit iustus et resurget. id est quotiēs q̄q; cadit
totiens resurgit. Tu qui cadis tota die cadis
cotidie. nur non resurgis vel vno die. Qz vita
ꝑ ipsos labentis fiunt nō ordīs a quo cadit. Cap
Quid autē ordinē nr̄m actu cxxxvi.
sas ītollerabilis ēē dur̄ie. Profecto
non ordinis sed actusantis est vitiū.
Neq; enī ordo ita durus ē. vel sic ītractabilis
aut ītortabilis a cont̄ natura aliq̄n nec or
do esset. sed tu fluidus es et enervis. Preterea
quid magis scdm naturā q̄ ordinate viuē.
et nulla vita ordinatior q̄ nr̄a. Ibi enī oīa
in nūo et ponde et mensura disponūt. Ibi a
bus et q̄es et sōpnus ad sufficientiā mālem
indulgent. ieunia vo labores et vigilie a
nemine sup̄ vires extorquent. sed oīa mēsu
rate fiūt. Simplici victu et vestitu vita sus
tentat. natura foueti. sanitas conseruat.
Denicq; qd naturalius qd sanius illo tibi ꝓpo
tus genē. ad cui⁹ appetū sola natā et coas
est et medicā. Quis pane tritico et legumi
nibz bn̄ coctis famē nō expellat. Ieiunius in
ro stomachi vulgaria contēpnit. Aīa satura
ta talcabit fruūi. aīa vo esuriens et amar
produlci habebit. Pabile est aut seneca qd
qd ad conseruādā sanitatē nichil efficacius
enī fercula. variaq; sūt naturaq;. Ois autē
talis varietas parit humoz repugnantiā
et ois humoz repugnātia repuīt sanitati
Vnde et elegantissiē et prudētissiē r̄ndit qdā
de nr̄is adolescentibz beluacensi epō eū int̄
rogāta. vn̄ contingeret q̄ sanior et pulchrior
esset in claustro q̄ solet in scło ēē. q̄a unquit
vniformiter viuo et decenter. De quoz ꝑmo ha
beo ut sanus sim. de scdo ut pulcher sim. In
scło aut viuebā tā deformiter q̄ multi formi
ter. de quoz ꝑmo turpitudo nasci⁹ eā corpa
tens. Quid ergo comedisti hodie. Satis inq̄t.
Quid heri. Similr̄ satis. Non q̄ro inq̄t de q̄n
titate sed de qualitate. Quid comedisti heri
quid hodie. Heri inq̄t comedi pisa et olera.
hodie olera et pisa. Cras aut comedā pisa cū
oleribz. postcras olera cū pisis. Vide q̄n pul

cipio circuitu eandē sententiā circūdiuerti.
ut varijs modis ostendet cādē se semp vtilia
ta que prestat corpi et sanitatē et pulchri
tudinē. Inductio exēploz ad ordinē tolerādū
Explosa est igr̄ illa Cap. cxxxvii.
difficultatis accusatio quā cont̄ or
dinē induxisti. et ītollerabilitatis ex
cusatio quā pro te adduxisti. Neq; ei ordo
tā difficilis est ut infirmos nō reapiat. cū
et illis satisfaciat et acturate et delicate. Ne
q; tu tā infirm⁹ aī debilis es ut ad illū portā
dū nequaq̄ sufficias. cū ego non deficiā te
infirmior et debilior. Et ut de me taceā q̄n
tos tibi possū ostendē qui de vita delicatissi
ad hūc ordinē quē appellas durissim et dif
ficillimū se trāstulerūt. nec tū adhuc abeā re
silierūt. q̄uis et etate iuniores te sint. et na
tura teneriores et debiliores viribz. Et ut de
tot milibz vnū exapiā. vnū tibi exapio. qui
certe solus sufficiat ad oīm exēplū. Ipe quidē
spectaculū frūis ē et āgelis et hoīibz leuitate
mirandū. q̄ prius eis spectaculū fuerat mira
culo leuitatis. dū nō scena nō circus. nō the
atrū nō amphiteatrū nō amphiuro. nō fo
rū non platea. nō grignasiū non harena si
ne eo resonabat. Hosti helynandū. Sed q̄s
non nouit hoīem. si tū hoīem. Neq; enī tam
natus eāt homo ad laborē q̄ auis ad volan
dū circuiens terrā et pambulās eā. q̄rens
quē deuoraret. aī adulando aī obiurgando.
Etre in claustro clausus est. cui totus mundus
solebat ēē non solū q̄i claustrū. sed etiā qua
si carcer. Quo ergo nō potes qd ille ꝑt. cui⁹
mutatio de tertere excelsi q̄ntū stuporē inutilit
seculo. pudorēq; dyabolo. tantū ipi dño contu
lit honorē. Neq; enī ipe tā leuis fuerat. q̄ ipa
leuitas. Vnde et tanta leuitas tā leuē mutā
tas apud plerosq; nichil aliud putat q̄ leui
tas. Hinc est q̄ tā q̄nq̄enius ei⁹ cōuersatio vix
fraterna fidē de futuro. Nimirū q̄ntū in
seipso experimentū dedit inconstātie. tūm pseue
ratur constātie nō debilitat argumentū.
Erubesce igr̄ miserē te saltē non seq̄ istū
precedentē iuniorē infirmiorē debiliorē de
surgē nō possit. Qz ipe ordo sit portabilis
Itaq; oībus portabz et ifirmis. cxxxviij
surge et noli declinare in verba malī
cie ad excusandas excusationes in pēs

attribuens nate qđ mentis est impure nāti qđ voluntatis est. difficiliorē faciens ordinē q̄ sit. te molliorē q̄ ēe debeas. infirmiorē q̄ esse possis. Nemo enī tantā infirmitatē pt incurre. ut rigor ordis ei de mūa cōdescendēs et de caritate cōpatiēs congruā solacij non suppeditet medicinā. Si ieiunare pre infirmitate nō pt, manducare nō solū ptmittetur sed etiā togetur. Si laborare nō sufficiat. q̄es ei non deficiat. Si grauat vigilijs sōpno uti ate. Infirmes noli refugere. non pertribis ordinē sed ordo te. fallūt autē plerīq et nō tā fallūt q̄ fallunt pusillanimitate animi dicētes se nō posse qđ possent si tēptarēt. Sed aīa iudicāt q̄ distruant. et ideo in limine primo deficiūt. et aīa tuba tremor occupat artus. Solent huiusmōi pusillanimes dicē. hodie ieiunaui et iā caput doleo. si ergo tras ieiunauero nāe est ut a frenetinis fiā a letargicus a melancolicus aut epilenticus a maniacus a demoniacus. Plane nō sequit. Debile pncipiū melior fortuna sequet. Multe tres intēptate difficiles hūt aditus. vsus aūt facilis. Dicit ergo infirmus nr. Hodie ieiunaui et ideo iam caput doleo. Agentibus plane. ymo q̄a nō ieunasti nisi vno tm die. Non enī ideo caput doles q̄a vel semel ieiunasti. sed q̄a ieiunare non cōsueuisti. Deniq; qđ scis an ex ieiunio hoc tibi acidit. Heri forte tale quid īmoderate comedisti vel bibisti qđ natali caput aggrauat. Non ergo oīa a ad pceptor difficultatē. aut ad virtū īpossibilitatē referenda sūt. Ad monitio lapsi ut resurgat. cxxxix.

Surge igit frater nō enī īpossibile est surgē q̄ius sit difficile. et tā difficile q̄ facile est cadē. Facilius est ait aristoteles destruē q̄ astruē. facilis aut poeta descensus auerni. sed reuocare gradū superas ep euadē ad auras. hoc opus hic labor est. Virgi. Non dixit hoc īpossibile est. sed hoc inquit opus hic labor est. id est possibile est. et si difficile sit. Possibile si exhibeat opus prebeant opa labor adhibeat. Festina ergo ut resurgas. Nā si resurgere est hodie difficile. tras erit difficilius. Qui nō est hodie tras minus aptus erit. Omne tps qđ more adiat. addit et casui. Quanto diucius iacebis tanto cades profundius. Ipm nāq; iacere cadē est. Cadē fateor hūanū est. sed nichilominus hūanū est resurgē. iuxta illud. nūq̄d q̄ cecidit nō resurget. Ho est. nōne q̄ potuit cadē pt resurgē. Non resurgē ergo nullo modo humanū est dicendū sed dyabolicū. cuius eadē tota vita ruina est. Notanda est igit in hoc loco quadriptita varietas. Quatuor enī sunt stulti stare. cadē. surgē. non resurgē. Hoc aūt duo media hoīs sūt. homo enī et cadit et surgit et itēm recidit et itēm resurgit. Stare vō absit nisi solus angelus est. nō resurgē vō solus dyabolus est. Qui ergo stat et nō cadit angelus est. qui vō cadit et surgit homo ē. Qui aūt cadit et post nisū non surgit non quia nō pt. sed quia nō vult. profectō dyabolus est. etiā si homo sit. Vnde et de tali hoīe dīm est. et vnus ex vobis dyabolus est. Vnde et dicit ad hoīes. Temptauit vos nō apprehendat nisi humana. ubi plane dyabolica remouet q̄ triplex est. supra se. infra se. cōtra se. Supra se tēptat quis. q̄n efferat ultra se. Infra se tēptat quis q̄n viuit appetitus inferiores et vilis et sordidis q̄ naturae sue dignitas exposcit. Tempta no cōtra se est q̄n aliquis sciens peccat etiā ad mortē. et tm postea nō penitet a desperās a nimis sperās. a nec sperans nec desperās. sed incredulus ad sperandū et ad timendū id est nec misericordiā credēs profuturā. nec dāpnationē obfuturā. quia neutrā credit futurā. sed oīe iudiciū putat defuturū dicēs cū epicuro nichil post mortē et mors ipa nichil. Quatuor hic talāitatis gradus supius enumerauerā te stulte non stetisse. cecidisse. iacē. non resurgē. Qui nō stetisti leuitatis fuit. q̄ cecidisti infirmitatis. q̄ iacēs voluptatis est. qđ non resurgis cōsuetudinis. Leuitas impellit. īfirmitas ptermittit. voluptas. sepelit consuetudo. Primo fluxi arundo vento agitata. secūdo foliū arbens ab arbore. tercio fruīs es palitio grauato assūptus. Nā que differentia aīe mortuē et semp iacentē. Quarto lazarus in sepulchro quatriduanus fetens obuolutus linteis. tumulatus. Arundo fluxisti q̄n ad leuissimū sepē tis sibilū te inclinasti. foliū fluxisti. q̄n spiritu habente pfectē ascendēte sup te lotū tuū dimisisti. Paralisis aūt est dissolutio nichilq; magis hoīem dissoluit q̄ voluptas. Hijs tribus gradibus id est leuitati infirmitati voluptati cōsuetudinē adiūgens te fecisti quatriduanū. Tumulatus es et oppressus obstinatione. Hec est ei tuba q̄ supponit cadauer. aīaz mortuā.

De cõsidãcõe que pniaz.puocant. Caplm

Quide ergo timeo ne minuã cxl.
speres. cũ tũ non habeas plures tuo
nes minuũ sperandi q̃ desperandi. nã
sicut maledãis cayn q̃ desperauit. ita maledãs oĩs
qui peccatũ spe Sed xp̃iani peccatoris et dei mise
ricordiã freq̃ntius expti q̃ eiusdã id ẽ vindictã
tuã mõ non ẽ tpus. finaliq̃ inclinatã animã in
hanc dexteraã q̃m in ullã sinistraã quasi plꝰ ha
beat deus mãe q̃ iustitie. cũ ipe sit vtraq; id est
misericordia et iustitia. nec posset ẽe maior se
ipso. Si ergo cogitas deũ multũ ẽe miserico
dẽ. cogita eũ et tantũ ẽe iustũ. iuxta illud mise
ricordiã et iudiciũ cantabo tibi dñe. Hec cogi
tatio pariet tibi timorẽ qui est ĩitiũ sapiẽ. da
tus iustitie. que sola clauis reserat aiaz sepul
chra. Ipe eũ est angelus q̃ revoluit lapidẽ
ab ostio monumẽti. cuiꝰ aspectus sicut fulgur
et vestimentũ sicut nix. Aspectus timoris est co
gitare et intelligere terribilia. Hec si max
ime q̃tuor q̃ semp ponenda sũt ante mẽtis nũe
oculos. iudicij veritas. iudicis severitas. tor
mẽtoz etnitas. pecatoz enormitas. Hec q̃tuor
sollicite considãta facilẽ eãm cõsideratis sicut
fulgur id est ardentẽ et rubentẽ. hoc est dolẽ
tem et pudentẽ. Hec ista q̃tuor solluate cõsidãta
facilẽ ut vestimẽta considerãtis sint sicut nix
nitent. statiq̃ induit sacriũ penitencie. rigentẽ
algore cõtinentie. et vemtentẽ candore castita
tis. que. s. candor et vigor sũt due manus ppetentes
ilon eũ dixit. et vestimẽta eiꝰ sicut lana alba
aut sicut lac. sed sicut nix inq̃t. profecto signifi
care volens. quia si prĩa amara ẽ et cõstrigẽs
et rigida. candida tñ ẽ et grato resolubilẽ. q̃a hec
uis est q̃ticũq; sit tpis. De mala cõsuetudĩe

Quamat tibi ihũs abolenda. Ca. xli

voce magna lazare veni foras. Exe
undũ ei tibi est adhuc ligato. Quili
bet eũ sic sepultus ad confessionẽ erat cõsue
tudinẽ secũ affert. sed nõ obstinaciõez. alio
qñ nec ad confessionẽ veniret. Quid ergo te sol
uem ab hijs vinculis. Recurrendũ ẽ ad con
suetudis originẽ. q̃ primo eradicanda est. ut ex
stirpata penitꝰ radice. rami nõ repullulent
Ait aũt augustinꝰ in libro cõfessionũ ex prĩa
voluntate fit libido. et dũ seruit libidini fit
consuetudo. et dũ consuetudini non resistitur
fit necessitas. Que si quasi quedã ansule sibimet

nexe. trahentes facientes vnde peccoz constringi
tur. De hac trahena vel de hoc funiculo dicit
apud ysaiam. Ve qui trahitis ĩiquitatẽ in fu
niculis vanitatis id ẽ peccm peccõ additis qua
si filiũ filo ad faciendũ funẽ. Hic est funicul⁹
triplex qui difficile vlpiet. Prima torsio hui⁹
funiculi fit ex illius duoboz filis scilꝰ puersa vo
luntate et libidine. Secũda ex libidĩe et cõsue
tudine. et ẽ in hoc funiculo libido q̃si bis tortũ
filũ. Tercia ex cõsuetudĩe et nãtate. Quid est
pũsa voluntas. Puersus animi motꝰ ad appe
tendũ aliq̃d preter deũ pp̃ seipm. Et ex hoc pũ
so motu iã ex pena pcĩ meretur ut illud sibi li
beat. id est placeat ad q̃d appetendũ se puerse
mouit. Et ita sequit libido secundũ pcm. et
pena pmi. Libido nãq; dicit a libendo id est
placendo. Atq̃ecũq; nobis placent blanda
quadã violencia vsũ sui facile nobis extorq̃nt.
Nã que libent facimꝰ si possumꝰ facimꝰ et fre
quent. Imo si possemꝰ nũq̃ nõ faceremꝰ. Sic
ergo ex libidine est consuetudo. q̃a qui hic
abũ comedũt adhuc esurient. Nũq̃ ei porco
rũ siliquis venter hũanꝰ potit expleri. Quãe
vo ex cõsuetudĩe nascit nãtas maĩfestũ ẽ q̃a
videlicꝫ cõsuetudo est altã natã. O violencia
consuetudis q̃ta est tua potencia. q̃ de libertã
te facis seruitutẽ. de morbo cõplexionẽ de volũ
tate nãtatẽ. de cõsualibꝫ naturalia. de contin
gentibꝫ ĩpossibilia. Vis ergo enodare hũc fu
niculũ tũ subtilitꝫ q̃ velocitꝫ. Recurre ad pmũ nodũ q̃ fit ex puersa voluntate et libidĩe
et secundꝰ esto q̃ iusto dissoluto dissoluent⁹ alij
qui sequũt. q̃a cessante causa nãe est cessãs
effm. Nempe hic hic cõsistit tota vis hui⁹
funiculi. In alijs quidẽ nouissimꝰ nodꝰ primo
soluendꝰ est. et nouissime primꝰ. hic aũt econtra
Auertant igitꝫ a sensibꝫ corporeis res ipsos
sus sensus allicientes. et facile auferẽt ab aio pu
sũ affectio. Que si aũsa fuerit. statiq̃ libido erut
uersa. Vñ seneca. Id agendũ est. ut invita
mẽta vicioz q̃ longissime profugiamꝰ. Qs
ei in iurta prostibulũ viuat continenꝫ. Qs
taberne proximꝰ viuat abstinenꝫ. Quis inter
forenaia iurgia silenter. Immo q̃s in seculo
viuat sapienꝫ. Qui enim socĩ ẽ stulto efficitur
et similis. Qui picẽ tetigerit nõne inq̃nabitꝫ
Qui flãme se ingesserit nũq̃d non iflãmabitꝫ
De fomẽtis libidinis subtrahẽdis et primo de o
cio. segnicie. somno. carne. fetã. Caplm xlij.

Vis ergo extinguere libidinem? Pone inimicicias inter te et mulierem. Sufficiat tibi deceptam a serpente te hactenus decepisse. Noli dare sanguisuge sanguinem ad sugendum. Sed auelle eam a cute velit nolit etiam semiplenam. Vis extinguere libidinem? Amoue ligna ab igne. et subsidet incendium. Que sunt inquis ligna. que non sunt struenda in igne huius hominis rixosi? Innumerabilia sunt pauca tamen ex eis in quibus et cetera possis cognoscere dinumerabo. Ista sunt ergo. Ocia segnicies. sompnus caro femina vinum. Prosperitas ludus. carmina forma puer. De primo habes. Ocia corpus alunt. animus quoque pascitur illis. Et lucanus. Variam dant ocia mentem. Et quidam de nostris. in desiderijs est omnis ociosus. Et regula illa benedicti ait. Ociositas inimica est anime. Et quidam de patribus. nunquam te inueniat dyabolus ociosum. De secundo habes. Queritur egistus quare sit factus adulter. In promptu causa est. desidiosus erat. De tercio est illud apud cathonis ethicam. Plus vigila semper. ne sompno deditus esto. Nam diuturna quies vicijs alimenta ministrat. Denique illa duo prima semper istud tercium comitantur. Nemo enim potest esse sompnolentus quin sit ociosus et desidiosus. De quarto ait apostolus. bonum est non manducare carnem. et caro non prodest quicquam. De quinto quia infinita sunt exempla sufficiat ponere solam mulieris ethimologiam. Mulier inquit varro dicitur a mollicie quasi mollier. Istud mollier intelligendum est dupliciter id est actiue et passiue. Tanquam si diceretur. mollis id est facilis ad molliendum ut et cito molliat et molliatur cito. Nolo autem te ignorare quod malleus similiter dicitur a molliendo eo quod ferrum molliat. Ferreas mentes ait iheronimus libido domat. Et claudianus. Ferrea lasciuis mollescunt corda sagittis. Vides ergo quomodo conueniant rationes ethimologiarum cum rationibus naturarum. Quid non mollit malleus. quod non mollit mulier? Igitur mulier est malleus. Vere ipsa est malleus vniuerse terre per quem dyabolus et mollit et molleat vniuersum mundum. Quomodo non cauisti tibi ab hoc malleo? Nonne ille est malleus qui tuam massam corporis usque ad plumbeas extenuauit laminas. Immo etiam qui assidue cudendo super te suam de te fecit incudem? Si ergo vis fugere ab hoc malleo. exi de fornace ferrea babilonis. Nisi forte quod absit huius tam magni et tam grauis mallei tunsiones assiduas non formidas. qui contra proprietates aliorum malleorum nichil glutinare potest. solidare nichil nouit. sed cuncta confringit. omnia comminuit et dissoluit vniuersa. Redi ergo redi ad crucem domini baiulandam. et noli partem tuam ponere cum pilato. qui malleator interpretatur.

De vino et prosperitate Ca. cxliij.

Transeamus ad cetera viciorum irritamenta. De vino quod posui post feminam. est illud. vinum in quo est luxuria. Et poeta. Et venus in vinis. ignis in igne furit. Vnde eleganter ait iheronimus. Vinum in adolescencia bibere est oleum addere camino et gladium veneno. De prosperitate igitur legitur apud ouidium. Luxuriant animi rebus plerumque secundis. Non facile est equa commoda mente capi. Vnde augustinus de salomone. Secunde res que sapientum animos fatigant. plus obfuerunt salomoni quam profuit ipsa sapientia. et tunc laudabilis et nunc longe lateque memorabilis. Et ipse salomon in prouerbijs. prosperitas stultorum perdet illos. Vnde iuuenalis. Prima peregrinos obscena pecunia mores. Intulit et turpi. fregerunt secula luxu. Diuicie molles etc. Sicut autem prosperitas attrahit ad peccatum. sic plerumque aduersitas retrahit a peccato. Vnde gregorius. Aliquando mundus nos retraxit a deo. nunc tantis aduersitatibus plenus est. ut nos mittat ad deum. Ecce dominus sicut promiserat per prophetam sepiuit vias tuas spinis ut semitas tuas non inuenires. et post amatores tuos non currens. Quomodo ergo non dicis. vadam et reuertar ad virum meum priorem quia mihi erat tunc melius quam nunc. Quare non conuenis dyabolum de conuencione quam tecum iniit. et de fede quod tecum percussit. et proponis ei hanc disiunctiuam. Aut mihi da diuicias et voluptates quas mihi pepigisti te daturum si tibi seruirem. aut ibo ad talem dominum qui michi eas dabit. non solum ad sacietatem. sed etiam ad cumulum. O quam conuenientissime hec ei opponeres. Ista enim promittit non solum tibi. sed cuilibet eius dominio submittere se volenti. iuxta illud. Hec omnia tibi dabo si cadens adorauis me. Ecce igitur cadens adorasti. et adorans eum cecidisti. Aliter enim non adoratur nisi cadendo. cui non seruitur nisi peccando. At quod tibi promiserat non dedit. mentitus est enim. Quid putabas eum posse verum dicere. Nonne ipse mendax est. et ab inicio in veritate non stetit. Quomodo huius domini fedifragi exactoris seuissimi intolerabilem toleras seruitutem. Miror tamen vehementer vnde tibi suppetant seruitutis expense. Non habet

vnde suū pauptas pascat amorē. nō habet
Vnde tuū pascis furibunde furorē. Vnde tuū.
Considero enī q̄ ex quo hunc dñō seruire cepis
ti nūq̄d tibi prospe cessit. sed recessit oīa pspe
ra. successit eis aduersa. Accessit calamitas
et infelicitas modū excessit. Nūc colligebre
uē q̄d infelix ei seruias. Paup egens inops.
pallens exanguis tanus. Ere tabo requie. fri
gore peste fame. O onerosa seruitus. o amara
subiectio. seruire salutet et operare. famulari et tri
bulari. humiliari et conculcari. Deus bone q̄d
amarius q̄d onerosius pauptate plena pēis.
et pēis plenis paupie. Audi ergo consiliū me
um. fallē illū qui te te fefellit. mentire ei qui
tibi mentitus ē. Desine ei seruire qui non solū
sicut promiserunt tibi non seruit sed ecā contra
te seruit. et sic ars deludit̄ artē. De ludo et tur
pi forma et pudicō. Capitulū
Sequit̄ nunc de ludo. in quo nōie intelligo
oēm iocū. Est autē oīs iocus fomes lu
bidinis. vnde et venus dicit̄ iocosa. de qua sic
lusit ille suus familiaris. Non solet in mestos
illa venire choros. Post ludū posui murmur
in quo nōie omne melos musicū cōprehendo.
sine fiat instrumēto siue humana voce. Vnde
ysaias. Cythara et lyra et tympanū et tybia
et vinū in cōuiuijs vrīs. et opus dñi nō respi
citis. Quō enī opus dñi id est vtilitatis respiciat.
a quibz tot opa vanitatis nō solū aspiciunt.
sed ecā exercent. Et ouidius. Multis pro for
ma. vox sua blanda fuit. Auct̄ physici. nichil
potencius ad enervandū aīm q̄ lenocinioū me
lodie. Vñ et q̄dā demones illa captūt. sicut dia
bol̄ de saule arreptitio et dauid cytharista
q̄ videlicet ille melius habebat q̄m iste psalle
bat. Et appollini delphico iuenti fit ludi mu
sica. et ille optimus musicus et theologus et poe
ta et cytharista orpheus suā libi (H)odinem
cytharizando prosecutus est usq̄ ad infernū.
In huius enī rei argumentū accipe q̄ difficile
iuenit̄ aliq̄s lenis vocis et grauis vite. q̄ppe
cū vocis lenitas tantū desideret. ac vite gra
uitas planctū. Vidi infinitos tā viros q̄m fe
minas tanto peiores vite q̄nto melioris vocis.
Sed ut meris pēis tybi nero producat̄ in me
dium. de quo refert suetonius in libro de vitis
cesarū q̄ adeo delectabat̄ in cantando. ut nec
repentino terremotu ante cantare desisteret
q̄m inchoatum finiret. Refert ecia ipm multo
tiens supinū solere iacere. et pectori suo laminā
plumbeā supponere. causa videlicet vocis conser
uande. et abstinere a pomis et a cibis olfactē
tibz. et nūq̄d aliquē aduocare. nisi aut per
alium aut voce submissa. Vñ credo dictū esse
illud apud iuuenalē. vox blanda et nequā
dignos habet. Cure enim hoiez vocis blā
dissime et vite pessime. Et q̄m exemplor super
habundat copia pgam ad alia. Sequit̄
de forma quā semp duo pricula comitantur
et illa eadē que vocē blandā id est superbia et
lasciuia. Vnde ouidius in libro fastorū. Fastus
inest pulchris. sequit̄q̄ superbia formā. Et iuue
nalis. rara est concordia forme atq̄ pudicicie.
Et rursum ouidius. his est tibi forma magna pudi
cicie. Non dāpno dona natē sed turriosituē et
vanitatē quas indiuiduas et q̄si naturales
secū ducit comites. Sequit̄ de puero quē
ecā pcā fomitē appellaui ea consideratione
qua et mulierē. Quātū pricli sexus affert
in muliere tantū etas in puero. De illa aut
varro. mulier q̄si mollier. de isto naso. puer
est etas mollis. De illa virgilius. Varium et
mutabile semp femina. de isto horatius. teneus
un vicio flecti. Periculosa est etas pueri. pi
culosior societas. periculosissima familiaritas.
vnde legit̄ in vitis pr̄m. nō habendā ee familia
ritatē cū femina et puero. vbi addit̄ vel hystrio
Hec ergo oīa sūt irritamēta vicioz. Hec sunt
incitamēta voluptatis. tormēta castitatis.
Hoc oleo hac pice hac stuppa hac naphta. hijs
malleolis. hijs sarmētis incendit̄ fornax ba
bilonis. Vis ergo fugere voluptatis incendiū
fuge hoc omne genus fomitis. Et ab hijs oīb
refugiū sit vita claustralis. Cap xxxv.
Eo quo fugies a facie ysoz. Totū cir
cuispice mundū. ubiq̄ dyabolus ha
mū pcā aliquo fomite delectationis
tetendit. Fugiendo igit̄ est mundus ut ei⁹ cō
piscentie fugiant̄. Alioq̄n si in mūdo remā
seris volueris nec abscisis manibz nec truncatis
pedibz. nec effossis oculis eo q̄ scandalizauc
rint te scandalo non carebis. Relinquit̄ ei
aliquid et auribz et naribz q̄d eas scandā
lizet. et per eas aīm. Igit̄ q̄n quidē nec sine
membris officialibz possumus viue. nec illis sā
dalizantibz bene viue. necessario quarendus
est locus non tam corpibz q̄m moribz salubris.
ubi corporeoz sensuū non curentes officia. ad

lor scandalis careamus. Et quis locus ad hoc ydo
neus nisi claustrum. ubi pax includitur. honestas
clauditur. excluditur voluptas. secluditur libido. De
quo scriptum est. Melius est sedere in angulo doma
tis quam cum muliere litigiosa. Angulus est concors
cohabitatio claustralium. in quam ipsi claustrales
de diversis hominum generibus tanquam de diversis parieti
bus concurrentes et habitantes unius moris in domo
unitatis servantes unitatem spiritus in vinculo pacis
felici dicunt experientia. Ecce quam bonum et quam iocundum
habitare fratres in unum. Mulier litigiosa vel omnis
ad literam mulier est vel ipsa caro vel vita mu
liebris vel societas cum amatoribus mollis et mu
liebris vite. Quodlibet enim istorum semper rixam mo
vet viris spiritualibus. O quam convenienter rixendis ut
dicitur appellata est illa captiua muliercula que
te captiuum trahit. Ipsa enim est dyabolus qui dicitur
rixoaldus. quia semper rixam alit. Nam et hoc no
men legitur esse proprium cuiusdam demonis. Fuge er
go frater dilectissime fuge rixam quam tibi mo
vet rixoaldus iste per illam rixendem. et redi ad
claustrum tuum locum pacis et quietis. amatorem silen
cii. rixe persecutorem. Redi frater a mundano cir
cuitu in quo impii ambulant. quem semper leo ru
giens circuit querens quem deuoret. ad claustra
lem tetragonum. ubi mirabiliter fabricante pru
dentia columpne iusticie super bases fortitudinis.
cemento temperancie firmissime solidate spei episti
lia infatigabiliter sustinentes. et per intervalla
discretionis seriate disposite. caritatis late
ra id est latitudinem in humilitatis angulos.
scilicet angustias. linealiter consummantes et ab
eisdem incipientes vite ordinatissime pulcher
rimam stabiliunt quadraturam. arridente in me
dio tetragoni ad cumulum decoris prato diui
narum scripturarum medicinalibus et immarcessibi
libus iocundarum sententiarum flosculis plenissime
referto. Redi ergo frater redi de fornace fer
rea ad claustri refrigerium. ut in loco amenis
simo sub domino humanissimo. ihesu xpo piissimo vo
luptuose transigas presentis huius miserie breuem
calamitatem. Quod post votum vite claustralis.

Sed dicis nulla iam pateat alia. cxlvi.
numquid non est alia via que ducit ad deum
quam claustralis? Est plane. sed non tibi.
Antequam hanc elegisses plures alie tibi patebant
quam autem de pluribus hanc unam tibi elegisti. de
omnibus unam fecisti. Quid ergo inquis? Numquid
soli claustrales saluantur. aut omnes pereunt scla
res? Sane neutrum. Sed isti soli facile saluantur.
illi omnes difficile. Cur hoc? Nempe quia tutior
est ab incendio remotus ab igne quam proximus
igni. Frater non tibi persuadeat male suasa cogi
tatio te quod vouisti non debere reddere. quia vide
licet nec sub sancto benedicto probationis annum perfe
cisti. nec sub sancto augustino saltem dimidiasti di
es tuos. sed dixisti in dimidio dierum tuorum vadam
ad portas inferi. Interroga conscientiam tuam. nescis
cum quo mercatore contractum iniisti? Cum eo. scilicet qui
nescit fallere quia iustissimus est. cuius non est posse
falli quia sapientissimus est. cui nemo potest resistere.
quia fortissimus est. quem nemo potest corrumpere. quia
optimus est. a quo nemo potest fugere quia ubique
est. Prius contraxeras cum dyabolo. quando ei a te
ipso venundatus eras sub peccato. Tunc vero contrax
isti cum domino miro modo distrahens ei quod et ante
distractionem suum erat. et tuum post futurum. Ne
mo autem suus erit id est sui iuris. donec ei se
vendiderit. a quo iam redemptus est. Vis scire qua
lis fuit ille contractus inter te et dominum? Distrax
isti te ipsum domino subtrahens te seculo retrahens
te a peccato. abstrahens te ab inferno extrahens
te a luto. contrahens te in claustro. trahens
post te dyabolum. attrahens ad te dominum. et ab ipso
ad celum postea pertrahendus. Porro in huius distrac
tionis id est venditionis pretium eternam beatitudi
nem tibi dominus confirmauit. hac conditione ut ei
perseuerares. An modicum tibi videbatur pretium quod
eras accepturus? Sed non sunt condigne passiones
huius temporis ad futuram gloriam que reuelabitur in
nobis. Quare ergo frater contractum istum tibi sa
luberrimum utilissimum et iocundissimum fide non
persequeris? Quod si negare volueris. testes
velis nolis contra te erunt. quicumque in capitulo il
lo tunc affuerunt. De differentia voti solempnis
et simplicis. Capitulum cxlvii.

Non nego inquis me hoc modo vouisse.
Sed numquid vouisse taliter est vo
uisse solempniter. et non magis simpliciter? Nul
lo modo. Sic enim distinguitur inter vota simplicia
et solempnia. Votum illud simpliciter fit. quando fit
in silencio. quando scilicet deliberatio suis finibus con
tenta est. id est non prorumpit foras in vocem. vel
si prorumpit nullo ~~modo~~ presente vel paucis pre
sentibus. et hoc extra ecclesiam. et habitu pristino
nondum mutato. Tale votum dicitur simpliciter
factum. vel simpliciter prolatum. vel simplex. Illud
autem dicitur votum solempne quod fit coram multis.

vel fit coꝝ pauc̃is sed grauibꝫ ꝑsonis. et in ec
clesia vel in manꝰ presbiteri eaꝫ extra eccle
siaꝫ vel sinꝫ reliquias. Et ut dicaꝫ breuius. duo
sic̃ que maxiꝫ facit votū solẽpne. loa sãtus
et ꝑsone auctoritas. Auctoritatẽ hic appello
ordinis dignitatẽ. Solẽpnit̃ autẽ vouetur
in oĩ ecclia eaꝫ sine oĩ presbitẽro. si tm̃ mõ as
sint; aliqui quoꝝ testiomū vacillare nõ per
a. Solẽpnit̃ vouet̃ coꝝ oĩ presbitẽro eaꝫ
extra oẽm eccliaꝫ. Tu aũt vouista coꝝ mul
tis et grauibꝫ ꝑsonis id ẽ cõuentu copiosissi
mo et religiosissiõ. et eaꝫ coꝝ abbate et in
eccliaꝫ qa in capliõ. Ueꝝ enī caplin nõ est pars
to corpe eccliẽ preter illū locū ubi altare cõstru
it; nullus locꝰ sit sanctior capliõ. nulla reuẽ
tia dignior. nullꝰ dyabolo remotior. nullus
deo proximior. Ibi enī ꝑdit dyabolus quicq̃
alibi lucrat̃. ibi deo restaurat obedia. q̃cq̃
ꝑceptus. Videꝫ igit̃ q̃ quecūq; coꝝpant̃ ad vo
tū solẽpne in illo voto cõtrariū. qd̃ fecisti vo
uendo in ordiẽ cisterciensiū. Uondū enī vero
ad illud votū qd̃ fecisti in ordine p̃monstra
tensiū. Qz tpe bti bñdi non mutabãt hꝫitū

Empe sc̃dare noticij. Cap. clviij.
bti benedi alia cõsuetudo erat reci
piendi et probandi nouicios q̃ mõ
ꝓpriū nec tonsurã monachi acquiebãt do
nec monachi fiebãt. qd̃ adhuc ꝓcipit̃ in
canonibꝫ. Uñ miror qua fronte nr̃i tẽpis
abbates ausi fuerit; hanc cõsuetudinẽ immu
tare. sed arbitror q̃ ad terrorẽ inducendū
et pudorẽ. Qagis enī aliq̃s verecũdat̃ reũ
si ad sc̃dm sine sc̃dari habitu cū tonsure deposi
to q̃ si nullū istoꝝ reliquisset. Qz aũt noui
cij non mutabãt hꝫitū suū tpe bti bndi añ
sius regule. In illo enī capliõ qd̃ sic institu
lat̃. de disciplina suscipiendoꝝ frm. sic in fi
ne legit̃. Noꝝ exuat̃ in oratorio rebus ꝓ
ꝑijs quibꝫ vestitꝰ est. et induat̃ rebꝫ mõste
rij. et subsequit̃ inter. Illa vo vestimẽta quibꝫ
exutus est; reponat̃ in vestiario. ut si q̃ndo
suadente dyabolo consenserit ut egrediat̃
de mõsterio qd̃ absit. tũc exutus rebꝫ mõste
rij proficiat̃. Libere ergo tũc potuit dici no

uicio. liber discede. q̃m nec mutato habitu
pristino nec tonsura suscepta nullo voto te
nebat̃ apud eccliaꝫ. sed tm̃ apud dm̃. Qd̃ enī
tibi dicit̃ est. liber discede. subaudiendū est
q̃ntū ad nos. Qãtū enī ad dm̃. liber nõ dis
cedebas. Plures aũt scandalisat claustralis
refugu ex dimissioe hꝫitus. q̃ ex fractioe pro
fessioĩs. Frangendo enī professionẽ illos solos
scandalizat quibꝫ se cõiuxerat professione.
dimittendo vo hꝫitū oẽs illos scandalisat a
quibꝫ se disiũgit ei⁹ suscepcione. Totū ergo se
culū. Quid tibi nũc animi fiet̃ plus noĩe q̃
re. Quid tibi nũc animi. Si enī consolacio
abscondita est ab oculis x̃pi. quia infern⁹ inu
sibilis diuisur⁹ est. q̃ntomagis abscondẽda est
ab oculis ip̃oꝝ frm̃. ne forte inu eos nõ diuidat̃.
Obsecro ergo te fr̃. dilũssime per viscera mie dei
nr̃i in quibꝫ visitauit nos oriens ex alto. ut
collaboremꝰ mecū ne infernus diuidat inter
nos. Cur enī nati ex uno uirginali utero. et ex
uno spũali renati ymo inferno diuidam̃.
Vel eaꝫ ut melꝰ dicaꝫ ne diuidam̃ inu nos x̃pm̃. quia eius pretioso sanguiẽ redempti
sumus. Explicit liber tricesim⁹ spe
culi hystorialis frīs vincencij.

Sequit̃. continencia tricesimi pmi libri
Caplin. i.

Tricesim⁹ pm⁹ liber continet hꝫ
toriã xxxiiij.or annoꝝ quibꝫ im
peravit frederic⁹ secundus et
habet capla. centũ. lij.

Sequit̃ tabula capitulorꝫ libri seqntis.

De impio frederici secundi et expulsioe
ottonis Cap. i.
De mẽmelini regis et albigensiũ destruc
tione ij. De regno sicilie iij.
De tercessu reginaldi comitis bolonie a
De moꝛibꝫ eiusdẽ comitis et eius fede cũ
rege anglie iiij.
De ꝑparacione itineris philippi regis in an
gliã. et de cruce signacione pueroꝝ v.
De recepcioe in tyrburgis regine et
itine philippi regis usq; in flandriã vi
De bello papiensiũ et tremonensiũ conꝯ
mediolanenses vij.
De tũsitu iohis anglie regis in andegu
uiã. et guarino epõ silvanectensi et gualtri
do meldensi. viij.

De bello nrōz cōtē albigenses et nece regis aragonū. Cap ix.
De scā maria de oegines et mgrō iacobo de vitriaco. x.
De scās mulieribz q̄ tūc habundabāt in ptibz
De illis qui detrahebāt illis. xij.
De probatiōe sanctitatis eaz. xiij.
De quibusdā singularibz psonis quibz data est gr̄a specialis xiiij.
Iterū de eodem. xv.
De origine et infancia bē maīe. xvi
Qualit̄ eius maritꝰ per ipsā ad amorē cās titatis cōuersus est. xvij.
De gr̄ā lacrimaz eiꝰ xviij. ¶ maz xix.
Qualit̄ sacerdoti cuidā obtinuit copiā lacrī
De cōfessiōe et austeritate pēitēcie eiꝰ. xx.
De ieiunio et refectione illiꝰ. xxi.
Iterū de eodem. xxij.
De oratonibz eiꝰ. xxiij.
Iterū de eodem. xxiiij.
De hijs que circa eā in nocte gerebant. xxv.
De habitu eiꝰ et ope et silencio. xxvi.
Qualit̄ in eiꝰ facie gr̄a resplendebat xxvij.
De infirmitate eiꝰ curatiꝝ et aliozꝝ p ipsā. xxviij.
De timore illiꝰ casto et amore pauptatis. xxix.
De pietate eius exemplū. xxx.
Iterū exempla de eodem. xxxi.
Iterū de eodem. xxxij.
Iterū de eodem. xxxiij.
Iterū de eodem. xxxiiij. ¶ xxxv.
De spūs sāe et discrecōis quē habuit
Iterū exempla de eodem. xxxvi.
Iterū de eodem. xxxvij.
De spūs fortitudīs que in ea fuit xxxviij.
De spūs consilij quē habuit. xxxix.
Iterū de eodem. xl.
De spūs intellectūs ipsiꝰ xli.
Iterū de eodē exempla. xlij.
De spūs sapīe eiusdem. xliij.
Item de eodem. xliiij
Iterū exempla de eodem. xlv.
Adhuc de eodē. xlvi. ¶ nes. xlvij.
De tūsitu eiꝰ a loco willembrodi apud oegi
Qualit̄ obitū suū mgrō iacobo predixit et
exultacōis vocibz p̄uenit. xlviij. ¶ rit xlix.
De vltīa eiꝰ egritudīe et q̄liter in ea se habue
Iterū de eodem. l.
De felici eiꝰ tūsitu li.
De victoria ludouici iuuenis ī pictauia lij.
De ītroitu philippi regis in flandriā et p̄
paratiōe belli flandrensis. liij.
De ordinatiōe aciez in vtroq; cōitu liiij.
De exhortatiōe francoz ad pugnā et oratio
ne premissa. lv.
De primo cōgressu militū lvi.
De aduentu cōmuniaz et de pugna cō
tra regē philippū. lvij.
De conflictu belli et fuga ottonis. lviij.
De comite bolonie qualit̄ captus ē. lix.
Qualit̄ rex philippus victoz cū gaudio rediit
Qualit̄ comitē bolonie de ingratitudine
redarguit. lxi. ¶ alioz ū lxij.
De captiōe eiusdē comitis et fernandi et
De malicia iohis regis anglie et inōstan
cia pactionū et treugaz datā. lxiij.
De concilio p̄pe inocencij et reprobatione
dogmatū ioachim et amalrici. lxiiij.
Qualit̄ btūs dnūs ordinē suū ab inocen
cio p̄p confirmari petijt. lxv ¶ lxvi
Qualit̄ idē ordo cōfirmatꝰ ē a p̄p honorio.
De dispersione fr̄m ad prediandū p mundū.
De visionibz quibusdā ostensis ¶ lxvij
sup statu ordinis. lxviij.
De mgrō reginaldo aurelianensi. qualit̄
cardinali p̄positū suū aperuit. lxix.
Qualit̄ idem p̄positū suū per beatā virgi
nē adīpleuit. lxx. ¶ mauit. lxxi.
De duobz mortuis q̄s btūs dnūs oratione susci
De miraculo panū frībz semel et iterū di
uinitꝰ oblatoz. lxxij
De q̄bzdā aliis eiusdē miraculis. lxxiij.
De denario pro naulo diuīsus ab eo petiā
to et dono linguaz īpetrato. lxxiiij ¶ lxxv.
De quibusdā obsessis a dēmonibz p eū liberatis
De dēone quē in spēcie cattu ad cōuersionē
nouē mulieꝝ ostendit et fugauit. lxxvi.
Qualit̄ idem vir scās p̄phetie spūm habuit
De transitu ludouici filij regis ¶ lxxvij
philippi in anglia. lxxviij.
De passagio pegrinoz gnali tūsmarino
et p̄mo de eoz equitatu. lxxix.
De secundo equitatu lxxx
De tercio equitatu lxxxi
De edificatione castri pegrinoz lxxxij
De exactione colonienſiū ad signū crucis
De professione pegrinoz cōtra ¶ lxxxiij
damiatam. lxxxiiij.
De quibusdā incidentibz illiꝰ tpis. lxxxv.

De captione ihrlm p coradinū turquie soldanum. lxxxvi
De miseria obsessoꝝ in damiata. lxxxvij.
De captione damiate absq; sanguīs effu
De ciuiū eius strage lxxxix Isiōe lxxxviij
De spolioꝝ eius distributiōe. xc.
De captione thanis et opulencia ipsi⁹ ac fortitudine. xci.
De libro repto in quo predicta est damiate vastacio et quedā alia. xcij.
De legacione georgianoꝝ ad nr̄os admi rantiū sup captione damiate xciij. xciiij.
De captione saphet ac reddicione damiate.
De georgianoꝝ destructiōe xcv. xcvi.
De crismate georgianoꝝ et erroribz ipsoꝝ
De vastacione armenioꝝ xcvij.
De erroribz ipsorū. xcviij.
De quibusdā sc̄i francisci documētis et cō sciencie puritate illi⁹. xcix.
Qualiter etiā absencia cognoscebat spiritu reuelante. c.
De abstinētia ei⁹ et v̄a hūilitate ci
De magnanimitate et fiducia eiusdē. cij.
Qualr̄ volucribz predicauit ciij.
Quod et auibz et bestijs. et piscibz et elemē tis imperauit. ciiij.
Quod illas p̄cipue creatūs amabat que figurā xp̄i preferūt. ut oues et agnos. cv.
Quod xp̄i nomen etiā in vermibz et ī cedulis. et maxīe in paupibz honorabat. cvi.
De miraculis gestoꝝ eiusdē. cvij
De oratiōibz eius assiduis et confidencia in dn̄o cviij. passiōis dn̄ice. cix.
Qualr̄ in eius corpe apparuerūt stigmata
De v̄tute orōnū beati dn̄ici in aīabus cō uertendis. cx.
De moribz eiusdē precipuis cxi proximis cxij
Qualr̄ spaciū diei et noctis īpēdebat deo et
De felici tr̄situ eiusdē. cxiij.
De reuelacione gloriosi transitus eius fc̄a quibusdā fr̄ibus. cxiiij.
De eleuacōe sacri corpis eius. cxv
De mortuis per eū in vngaria suscitatis.
Adhuc de eodem. cxvij. Lcxvi.
De ceteris eius miraculis ibidē exhibitis cxviij
De miraclis ei⁹ oñsis in lūberdiam cxix.
De hijs q̄ fc̄a sūt in sycilia. cxx.
De infirmitatibz bt̄i francisci quas passus est ante mortem. cxxi.
De felici obitu eiusdem cxxij. cxxiij
De cōfirmacioē triū ordinū p papā īnocētiū
De obitu quoꝝdā viroꝝ illustriū in regno francorū cxxiiij. tu r̄gis philippi cxxv.
De aduentu regis ihrlm in franciā et obi
De reditu regni francoꝝ ad stirpē karoli.
De itinere regis ludouici cōtra pic Lcxxvi tauenses et simulato comite balduino cxxvij
De captione auinionis p regē ludouicū
De obitu ludouici regis et corona Lcxxviij cione filij eiusdē noīs in tr̄situ ppe honorij cx
De dissencione baronū francie a Lxix rege ludouico iuniore. cxxx.
De cōuersione sc̄i anthonij ad ordinē fr̄m minorū. cxxxi. cxxxij
De predicacioīs gr̄a sibi diuīitus collata.
De felici tr̄situ eiusdē. cxxxiij
De ipsius exequijs. cxxxiiij.
De canonisacioē ipsi⁹ et miraculis cxxxv.
De sc̄a elysabeth. cxxxvi alijs cxxxvij
De dispsione scolariū pisiensiū et q̄busdā
De itinere tr̄smarino sub ducatu regis nauarre et discordia int̄ fredericū et papam gregoriū cxxxviij. chacione cxxxix.
De tirannide paparoiscole et ī turcos deba
De ipsi⁹ ac suoꝝ destructione cxl. cxli.
De longa turcoꝝ a tartaris īpugnacione
De nobilitate et magnitudīe regni t̄quie.
De opulencia eiusdē. cxliij. Lcxlij
De magnatibz subiectis ei⁹ dn̄io cxliiij.
De soldano ibidē cōstituto p francos cxlv
De probitate francoꝝ cōtra tartaros cxlvi
De destructione q̄rūdā turquie c̄itatū cxlvij
De itinere regis ludouici in pictauiā cont̄ comitē marchie ac regē anglie. cxlviij.
De vastacioē polonie et vngarie p bacho ducē tartaroꝝ. cxlix.
De vastacione regni turcoꝝ. cl.
De cocherino qui postea voluit se erigere in soldanū cli.
De ī̄tio pontificat⁹ īnocencij q̄rti. et q̄bus dam incidentibz illi⁹ tp̄is. clij.

Explicit tabula capl̄oꝝ

Incipit liber tricesim⁹ p̄m⁹ Speculi hystorialis fr̄is vincencij de ordine predicatoꝝ.

De impio frederici secūdi et expulsione ottonis. Ex historia francoꝝ. Cap̄ p̄mū

Otone igit̄ ut supius dm̄ est auc toritate in norencij pape qu eū treaue rat repro bato et ipz rij collati ptate pri uato. ba rones alemānie philippi regis fraūoz cō silio mediante. fredericū quondā henrici i perratoris filiū elegerūt impatorē vnanimit̄. rogantes papā ut eius cōfirmaret electionē. Cui licet satis vellet. qa tñ ecclā romana semp grauitatē et maturitatē in nouis rebus cōseruare cōsueuit dissimulabat. et qua progenie illā nō amabat Idem itaq; fredicus ipator huius nois sedis cepit anno dñi .a. cc. xi. cuius vo cto millesimo. clxxxiiij°. videlicet post tres annos a morte philippi. et impauit annis. xxxiiij°. Ditq; de consilio regis fraūoz a baronibz vocatus romā venit. et a romanis honorifice susceptus fuit. Inde descendēs per mare venit ianuā. et ibi quoq; cum gaudio maxīo et honore susceptus est. adiuuantibz bonefacio marchione mōtis ferrati. et ciuibz papiensibz et cremonēsibus et omnibz fere lōbardie ciuitatibz. Transiēs et alpes ītrauit alemāniā. et venit cōstantiā. Cui⁹ aduentū sciens otto sequebatur eū cū ducentis militibz. iāq; pmiserat frēs los suos z eq̄s suos ī eandē vrbē ipa die venturus Itaq; cū iā ab vrbe per tres leucas distaret otto cū suis viriliter repulsus est. Dicūt tñ q; si fredicus per tres horas morā fecisset. alemāniā nūq; intrasset. Otto igit̄ a cōstantijs sic repulsus accessit brisach. a quo eciā qua teutonici ciues illius oppidi cōtumelijs et ījurijs afficiebant. eoz q; filias et vxores violabant; nō minore dedecore q; a constātijs est repulsus. Fredicus aūt ab hijs ipis tanq; ab alijs imperij baronibz est receptus. Eodē anno celebratū est collo quiū apud vallē colozis mediante metēsi epo. inter fredicū impatorē et philippū regē francie. Cui tñ non inīsiuit ipe rex. sed ludouicus filius eius cū regni magnatibz. Pacē serūt aūt inīt se fedus amicicie ppetuū situit fuerat inīt predecessozes eoz. Eodē anno rex philippus totū pisinus in circuitu circūsepsit. et licet de iure scipto pp publicum regni cōmodū in alieno fundo posset erigere muros atq; fossata. ipe tñ iuri pferēs equitatē. ea que per hoc īcurrebāt hoīes de suo fisco recōpensabat dāpna. De mēmelinu regis et albigenaū destructiōe. ij.

Rex aūt quidā sarracenus noīe mēmelinus id est rex regū. exercitu collecto paganoz infinito fines hyspanie aggressus. in supbia magna cōtra xpianos loquens. obtulit eis bellū. Cui pugnantes cont̄ eū in fide et noīe xpi vicerūt illū. Vbi fuerūt viri fortes de regno fraūoz. et miles probatissimus rex arragonū. Cui eciam in signū victorie roma misit lanceā et vexillū memellinu. et adhuc in ecclā bēati petri posita est in loco eminenti. Eodē anno lauallū a nīis obsidet. et īnumera multitudo nīoz iurta castrū qđ dicit mons gaudij trucidat. Globū aūt igneū sup eoz corpa celitus descendē multi tūc vident. Episcopi vero et abbates cōueniūt. et in cimiterio dedicato sepeliūt corpa mortuoz. Capit aūt lauallū. obsidet vo pēnesen agenois castrū īexpugnabile. et post longū obsidionē castro des castri saluis rebus et corpibz castrū reddunt. Milites lxxxiij in castro repti suspēdiuit. Rogius exstruit et dat opa. sed multa maluit cōburi q̄ deserē prauā sectā. Cohortātes eū se mutuo cōtinuo rogū intrant. Dna castri grauida que de fr̄e vel filio cōcepisse se dicit in puteū proiat. et aceruus lapidū sup eā protinus tumulat. Quid demoniacus quedā mīona nobilis mortis. et sudario uoluta seruat. Dū exequie ppant de morte resurgēs dicit btām magdalenā sibi labia tetigisse. et sanctū spm̄ resupsisse. In festo eius dē festina veīt vizeliacū cū sudario et multis testibz sue mortis. De recessu reginaldi comitis bolonie a regno francie. Cap. iij.

Anno dñi .a. cc. xij reginaldus de dō no martino comes bolonie diuitis quādā forteritiā quā philippus belua censs epūs cognatus regis in pago beluacēsi

exercerat pro eo q̄ videbat̄ dāpna facere ter
re comitisse clarimōtis que cognata ipi⁹
erat. Ob hoc idem ep̄s quandā aliā diruit
municiūculā in foresta de halmes a dicto
comite de nouo fundatā. Vnde orta ē discor
dia int̄ ipm̄ comitē ex vna pte et p̄fatū e
piscopū ac nepotes ei⁹ filios roberti comitis
drocarū ex altera. Eratq̄ comes ipe bolonie
regi suspectus. non ꝑ hanc guerrā tm̄. sed
quia castrū īexpugnabile moritoniū dcm̄
in confinio britānie minoris et neustrie qd̄
hoīb̄ armatis et victualib̄ munierat. et
insup̄ etiā quia nūcios suos in regni pre
iudiciū ad ottonē īpatorē et ad iohannē
regē ut dicebat̄ mittebat. Pecijt igit̄ ab eo
rex ut ei municiones suas traderet. Quas cū
ei cont̄ ius et cōsuetudiēs patrie denegasset
cōgregato exercitu ad predcm̄ castrū accessit
Ipsūq̄ pret̄ spem expugnās infra triduū.
quarta die per vim cepit. et eo fidelib̄ su
is munito. inde acies in bolonie ptes di
rexit. Videns āt comes fortitudinē regis
cui resistē non potuit. totū bolonie comita
tū. oīaq̄ castella ludouico regis filio dimi
sit. a quo totū illud feodalit̄ tenebat. Rex
vero iā totū comitatū moritonij et dōni
martini et albemarne et insulā bonā.
et dōnifrontē. oīaq̄ illi⁹ appendencia oc
cupauerat. q̄ oīa idē comes tā dono q̄ re
gis potencia possederat. Sic ergo comes
a toto regno recedens ad comitē barri cog
natū suū accessit et apud eū mansit. De mo
ribꝫ eiusdē comitis et ei⁹ fedē cū rege anglie.

In eo quidē comite nōnulla Cap. iiij.
erant laudabilia. sed plura etiā lau
di contraria. Nā ecclias deprimēs fere
semp̄ excōicatus erat. Viduas et orphanos
depauperabat. sed et vicinos suos nobiles
odio p̄sequēs eoꝝ municipia destruebat.
accepta quidē a rege philippo licencia. qui
eū multū olim diligebat. Et licet vxorem
habēt nobilissimā cui⁹ grā bolonie comita
tū obtinebat. et cui⁹ filia philippo regis fi
lio nupta erat. spretis tm̄ eius amplexib̄
cū alijs mulierib̄ scortans etiā cōcubinas
publice circūducebat. Cū aūt excōicat⁹ eēt
ad excōicatos se trāstulit et confedatus est
impatori ottoni ac iohāni anglorꝫ regi.
Hos enī papa excōicauerat. ottonē quidē
q̄a bti petri patrimoniū occupabat. iohannē
vero quia stephanū opinionis scē virū cātu
ariensē archiepm̄ ab ipo ꝑ consecratū ad se
dē suā accedē non sinebat. Qn̄ etiā oēs ep̄os
a regno suo eiecerat. et oēs res eccl̄arꝫ et be
neficia monachorꝫ fisco applicuerat. atq̄ in
vsus ꝓprios iā per triennium cōuertebat. Idē
autē archipresul et alij ep̄i in regno frācorꝫ
exulabant. a rege philippo liberalit̄ suscepti.
Idē autē comes ante confederacioēz predcāz
per nūcios petebat absolute restitucioēz tre
sue. sed rex offerebat ei tm̄mō sub condicioē
videlicet si stare vellet iudicio regalis aule.
¶ Anno p̄notato niuernis cathedralis eccl̄a
conflagrat̄. Raymūd⁹ comes tholosan⁹ hē
ticus iudicat̄. De p̄paracōe itineris philippi regis
in angliā et cruce signacioē puerorꝫ. Cap. v.

Eodē anno rex philippus cōciliū suessi
onis cōuocauit. cui cū regni proce
rib̄ etiā dux brabancie īterfuit. ei
q̄ ibidē filiā suā iuuenculā noīe mariam
philippi comitis nam̄cij relictā desponsauit.
Ibidē quoq̄ de trāsfretando in angliā tracta
tū fuit. Placuitq̄ baronib̄ sermo. et spospō
derūt q̄ p̄sonalit̄ trāsfretarēt cū rege philip
po. Causa vō que regē philippū ad trāsfretā
dū in angliā mouebat hec erat. ut ep̄os in
regno suo exulantes ecclesijs suis restituēt.
ibiq̄ diuinū officiū qd̄ iā per septēniū in
tota anglia cessauerat renouari faceret.
et ut ipm̄ regē iohānē qui nepotē suū arc
turū occiderat. qui et plurimos p̄uulos
obsides suspenderat. et īnumera flagicia
ꝑpetrauerat. vel pene condigne subiceret. vel
a regno prorsus expellens scdm̄ int̄pretacio
nē agnominis sui sine terra efficeret. Solusq̄
ferrandus comes flandrensis suū regi phi
lippo negauit auxiliū nisi prius ei duo cas
tella redderet que ludouicus fili⁹ ei⁹ tenebat.
scilicz ariam et scm̄ audomarū. Rex autē
obtulit ei excambiū ad estimacioēz iustam
eorꝫdē castrorꝫ. At ferrand⁹ hac cōpensacioē
non accepta recessit. quia iā regi iohāni me
diante comite boloniensi confederat⁹ erat.
et tūc p̄mo apparuit. ¶ Anno quoq̄ p̄nota
to parui pueri usq̄ ad xx circit̄ milia ut
estimatū est crucesignati st̄. ac per legioēs
ad diuersos maris portus videlicz marsiliā.
et brūdusiū p̄uenientes. īanes et vacui re

dierūt. ferebat aūtē q̄ vetulus de monte
qui arsaradas a puericia nutrire consue
uerat duos clericos asinarinos in carcere
detinuerat. nec vnq̄ eos dimittē voluit
donec ab eis ut regni firmitate pueros sibi
adducēt firmā promissionē acceptt. Ab hīc
ergo estimabant pueri predā quibusdā falsis
visionū rumoribz atq̄ promissionibz ad se
cruce signandū illecti. Eodē anno fit vē
tus maxim⁹. et anno seq̄nti fit tremotus
magnus. Ximos quoq̄ a curia sua fugat
rex philippus. in hoc exēplū prebens alijs
pncipibz. De reconciliatiōe ingeburgis regine
et itime philippi regis usq̄ in flandriā. Ca. vi.

Anno dn̄i. m°. cc°. xiij°. nauigio ad eū
dū in angliā iā pato rex philipp⁹
ingeburgē vxorē suā a qua iā per
annos xvi. et amplius discesserat in gratiā
recepit. ex quo francoz pplus plīmū exulta
uit. Venit itaq̄ rex cū exercitu suo bolonia
et ibi per dies aliquot naues hoīes q̄ suos
hinc inde venientes expectans tūsuit usq̄
grauaringas villā opulentā in finibus
flandrie sup mare sitā. ad quā tota classis
eius secuta est eū. Ibi ex condicto ferrandꝰ
exp̄ctatus nō venit. nec in aliquo satisfecit
licet ad eius petitionē ille dies ad satisfa
ciendū de omibz retroactis eidē assignatus a
rege fuerit. Itaq̄ cōuocato baronū cōci
lio qui de omi prouīcia regni cōuenerāt
rex dimisso pposito eundi in angliā diu
tius in flandriā. cepitq̄ castellū ypp̄m ac to
tā terrā usq̄ brugias. Classisq̄ sua p mare
secuta est eū usq̄ ad portū ppe brugias noīe
dam. Pactu eciā voluntate sua de brugijs pro
fectus est grandauū relictis ibi pauas mili
tibz et satellitibz ad custodiā nauiū. pposi
tū enī eius erat acquisito grandauo tūsfre
tare in angliā. Dū aūt eēt in obsidiōe gran
dau venerūt de anglia reginaldus bolo
nie comes et wilhelm⁹ comes salesbevienſ.
qui cognoiatꝰ est longa spatia. hugo de bonis
et alij multi. Quibz eciā ferrandꝰ cozp̄s suū
aduentū cū ysanguinis et boloeinis atq̄
flandrensibz ocurrit. Statq̄ subito irruētes
occupauerūt naues que p litora erāt dispse
quia portꝰ licet mire magnitudīs eēt nō po
terat oēs capē cū eēnt nimo mille ducente.
Oēs igit extra portū manentes adduxerūt.
et in trastino portū et villā obsederūt. Quo
audito rex obsidione grandau dimissa rei
sus ad obsessos obsidionē solut. et illos usq̄
ad naues suas fugauit. Multiq̄ occisis et
submissis usq̄ ad duo fere milia. plures quo
q̄ probos et strēnuos captos adduxit. Sic
q̄ cū victoria dā reuertens residuas naues
victualibz et alijs rebus euacuari p̄cepit.
ignemq̄ immisso ipsas et villā ac totū in ci
tuitu regionē incendio cōsumpsit. receptis
obsidibz de grandauo. xxx°. brugis insula
et duaco in firmitā redijt. Porro grandau
xxx°e brugis obsides pro xxx milibz marchis
argenti in pace reddidit. Insulā vō, ppter
malitiā inhabitanciū in ea fundit⁹ euer
tit. Castellū semidirutū reliquit. duacū in
manu sua retinuit. Interī aūt dū hec a
gerent rex tohēs metuēs ne cū clero cōponēt
nūtios ad papā misit. qui pandulphū sub
diaconū suū in angliā mittens pacē inter
regē et clerū ut potuit reformauit. Quem
dē cōpositio q̄ntū ad restitutionē possessio
nū eccl̄e et cleri valuit. sed q̄ntū ad ablator
restitutionē nullatenꝰ est seruata. licet ip
se iuramēto ad vtrasq̄ se astrinxerit.

De bello papiensiū et tremonēsiū cōtra mediolā
nenses. Cap. vij

Eodē anno fim est bellū in tremonensi territorio.
Cui enī anno p̄cedenti sedō cum pa
pienses p̄ducerēt fredericū elect̄ romanoz
usq̄ tremoniā. mediolanite positis insidijs
pugnauerūt cū eis iuxta budā vrbem. a
frederico magno impatore auo isti⁹ q̄nq̄
ginta tribz āīis iā elapsis fundatā. Non
tū in p̄sentia frederici auūsti eos aggredi.
sed ipso apud tremoniā relicto cū iā redi
rent prosilierūt illi de latibulis suis. et e
os er improuiso st̄ adorti. Vñ tā ipsi q̄ tremo
nenses cont̄ mediolanenses odiū īmortale
cōceperūt. sed vindictā tamē distulerūt.
At mediolanite q̄ semp̄ īmortali odio totū
genus frederici magni p̄secuti st̄. olim si
quidē in bellis cōfligēs. papiensis auxiliū
tribz oēs eoz turres cōplanauerat. nō exper
tiuerūt sibi bella inferri sed exercitu cōgre
gato fines tremonēsiū aggressi st̄. Sed et
tremonēses eductis copijs multo minori
bz iuramēto firmauerūt. q̄ si cōgressis si
eret nullus eoz prede vel hoī capiendo va

ret sed agmine conserto et indissoluto a
neos hostiū penetrauēt. Cū aūt eēt dies pē
thecostes. supplicauerūt cremonenses ut
pp diē sām differret pugna saltē usq; ad
trasūnū. Quod cū illi negaret papiani
cū eis cōgressi sūt. et breuit de illis triumphaue
rūt. Nec multo post mediolanite recollēs
viribz fines papianoz intrauerūt. q; eductis
copijs eos aggressi sūt. Et licet mediolanite
ad retrudendū eoz impetū ignē domibz
et castris ꝓposuissent. ipi tñ per medios ig
nes cū furore trisecutes eos ab obsidioē fugā
uerūt. multos ex eis interficientes et multos
etiā capiētes. Sic igit eodē anno bis medi
olanite victi sūt. dño variarū hereseū cruen ī
tra dei voluntē ottoni deposito ꝓpendebāt
Eodē āno qui fuit regni iohis anglor re
gis prij. idē iohes spontanee de cōi consilio
baronū suoz obtulit ac libere cōcessit deo et
aplis eius petro et paulo ac sce romane ec
clesie ac dño pape innocencio tuo. eiusdēq; suc
cessoribz totū regnū anglie et totū regnū
hibernie cū oi iure ac ptinencijs suis pro re
missione pcoz suoz ac tocius gnis sui viuoz
ac defunctoz. Et fecit ac inuuit homagiū
pro pdcis regnis deo. ac predcis apostolis
et innocencio pape iij°. ut ea de cetō tenēt fe
odarius recipet ac teneāt de ipso pp et eius
successoribz. Ad cuius iudiciū statuit ut de pp
is redditibz predcoz regnoz pro oi seruicio
ac cōsuetudine saluo per oīa denario beati
petri ecclā romana mille marchas papiat
ānuatī. Videlicet in festo scī michaelis qn
gentas. et in paschā qn gentas. Septūgēt
salutz pro regno anglie. et trecētas pro reg
no hibernie. saluis sibi et hedibz suis iustici
is et libertatibz atq; regalibz suis. De tñsitu
iohis anglie regis in andegauiā et gatino epo
siluanecten et gaufrido melden. Cap viij.

Anno eodē iohānes anglie rex ī aq
tāniā tñsfretauit. ac rupelle applī
cuit. Nec multo post reconciliat ē
comiti marchie et gnufrido de ladiniano.
aliisq; procerib aquitānias. q; prius fuer
bant francoz regi philippo. Quoz fretus
auxilio tñsiens in andegauiā ocupauit
andegauī. et castrū qd̄ bellū forte dicitur
et quedā alia. Missiq; cursores eius tum
turbā militū collegerūt predā tñs ligerī iux
ta vānetū. Ad quos repellendos incaute cū
paucis militans robertus comitis drocha
rū ꝑmogenit. captus est ab eis cū q̄tuor
decī militib. Petrus aūt eiusdē comitis filī
filiā gaudonis de thoarco sororē uterinā arr
turi ex pte mīis sue duxisse britānie in uxo
rē duxerat et cū eadē a rege philippo totū
britānie minoris ducatū accepat. Hic ludoui
co ipi regis filio ꝑstabat auxiliū. cōsilia ꝓtegēs
et defensās. Alienoris aūt soror eiusdē arturi ꝑmo
genita gaufridi q̄ndā eiusdē ducis, puīae ꝑmogenita
fris iohis regis anglie ab ipō iohe capta ī āglia te
nebat ī carcere. Nolebat siquidē illā alicui
in mrimonio cōiungi. timēs per eā amittē
iura regni. Eodē anno gaufridus silua
netēn epūs tū etate q; corpulencie pondē ī
sufficientē se sentiēs onerī qd̄ iā per āos
xxx portauerāt. ipetrata quidē a pp licētia
renūciauit episcopatui. seq; tñstulit ad mo
nasteriū haroli loci. Cui successit frat gaufri
dus hospitalis ihersolimitani profess. q;
regis philippi cōsiliarius specialis essēs. qui se
cundus a rege fideliter regni negocia tractabāt
Erāt quoq; nōnūlli tunc vir ad plenū
lītatis oī studio ꝓuidus. eoz libertates ac pri
vilegia inuiolata seruabat. Sed et gaufri
dus vir sūssim meldensis epūs silī episcopa
tui renūciauit. et in mōsterio scī victoris
parisiensis diuine cōtēplacioī se actius mā
cipauit. Qui etiā inter alia sanctus opa q̄bz
viriliter insistebat. abstinenciā ieiunioz ob
seruans singulis āibus in quadragesima
et in aduētu dñi ter in septimana cibū. po
tū vo nūq; sumē cōsueuerat. In alijs aūt
tpibz panno et cū amara insipida aq; comede
bat et bibebat. ut vix ab alijs gustaret
hoīb. Huic successit wilhelmus cantor pari
siensis. sicq; fuerūt eodē tpe tres uterini fres
epi filijq; gualteri quondā francie camera
rij. Galig stephanus nouiomensis. petrus pa
risiensis. et wilhelmus meldensis. De bello nīoz
cont albigenses et nece regis arragonū. Ca.

Eodē anno mēse septēbri. ix.
cōmissū est mirabile prelīū in tēn
albigensiū. Quinquēnio nāq; elap
so tū viri venerabiles archiepi petrus se
nonensis et roberts rothomagen. epi vo ro
bertus baiocen ac reginaldus carnoten et

alij plures. sed et odo burgundie dux. ac henricus comes niuernien. et alij multi barones et infiniti ppli de regno finnozū cruce signati in ptes illas ad debellandū hereticos nupcias detestantē. et carnē comedi, p hibentē. aliaq; fidei cōtraria asserentē. ac tanta fortitudine deuenissēt. vrbēq; bitirim opulentissimā repissent. ixē milibz hoīm ampli⁹ in ea trucidatis. ac fundit⁹ euertissent. inde quoq; ad vrbē tarracōnā accedentes eā in breui debellassent. repatriare volentes. iuocata spūs sc̄i gr̄a de cōi assensu symonē mōtis fortis comitē elegerūt in rp̄ianoz p̄fectū execratū toti q; terre illi. Qui p̄uatū cōmodū vtilitati publice postponēs vrbes et castella debellauit. hereticos et eoz fautores interire seua morte coegit. et multa dei prelia gessit. multas q; victorias nō sine diuino miraculo cōsecut⁹ est. Ad vltimū vō rex arragonū et comes sc̄i egidij. comes etiā finisij. et alij infiniti obsederūt eū in castro qđ votati⁹ murelliū. Qui eū nō h̄ret nisi ducētos et lx. milites. et circit⁹ q̄ngentos satellites equites et pedinos. pedites vō septingentos iermes. audita missa et iuocata spūs sc̄i gr̄a de castro exeūtes cū eis pugnauerūt. et i audito fere miraculo xviij. milia de exercitu p̄trauerūt. ipmq; regē arragonū occiderūt. Porro de oī nūo suo non nisi octo peregrinos illo die p̄diderūt. Hinc itaq; symonē in ptibz illis pp̄ virtutē admirabilē ppl̄s comitē fortē vocabat. Qui cū esset in bellis strēnuissim⁹ cotidie tri missā et oēs horas canonicas audiebat. De sancta maria de oegines et mḡro iacobo de vitriaco.

Anno etiā p̄notato scalig ab incarnatione dn̄i. m°. cc°. xiij°. scē et x. admirabilis vite maria de oegines in epātu leodiensi obijt. cui⁹ vitā mḡr iacobz de vitriaco diligenti cōscripsit. Hic itaq; iacobz antea fuerat in villa pp̄e pisius que dicit⁹ argentoliū p̄sbit⁹ p̄rochialis. postea vō secularē vitā relinquēs in mōsterio de oegines sui⁹ est canonicus regularis. Cuius itidē prochie cū ei cura cōmissa eēt. eidē marie in eadē prochia cōuersanti pp̄ vite ipsius sanctitatē valde familiaris effect⁹ est. Cui etiā illa specialē ut ferti⁹ gratiā oīoibz suis impetrauit. Vñ et ipe cruce cōti albigenses i francia predicans. eloquij suauitate atq; dul cedine multos ac innumerabiles ad signum crucis susciendū p̄uocauit. Postea vō scās est epūs accon̄. et inde trāslatus auctorita te aplica frūs est epūs tusculan⁹ sedis apli ce cardinalis. Tandē ex vita p̄nti migrans fecit corpus suū apud oegines deferri. et i eadem eccīa in qua illa quondā dilā sua sepul tura fuerat sepeliri. Hic eccā volumē vnū ali ud cōscribit. in quo multa de naturis rerū p apue de mirabilibz que in trāsmarinis ptibz repiūt⁹ inseruit. Sed et cū vita p̄dce mulieris de scās mulieribz que tpe suo in ptibz leodiensiū habūdabāt multa bona scribit. et earū detractores acriter reprehendit ac venerabili tholosano epō fulconi loquēs ita dicit. De scās mulieribz que tūc habundabāt in ptibus leodij. Jacobus. Caplm xi.

Pater sc̄e pastor tholosane nostri q̄a cū venires ad ptes nr̄as te narrā te audiui q̄ religiosas egiptū in ptibus tuis. et trāsiens per desertū terrā p̄mis sionis in leodij ptibz inuenisti. Cū eū in ptibus tuis multos de ptibz nr̄is truncesigna tos cōti⁹ hetiros fide feruētes. in tribulatione mira patiāt⁹ intes. in oībz mīe habū dantes cognouisses. ymo sicut in diuisti q̄ dā mulieres magis pro vno veniali luge tes q̄ hoīes in ptibz tuis pro mille mortalibz miseris venies ad ptes nr̄as sicut audisti sic vidisti ymo plus q̄ audisti. Vidisti et gauisus es in ortis liliorū trū multas sanctaz vginū in diuisis locis arentias. spinis pro xp̄o tarnalibz illecebris et contemptis pro amore regni celestis hui⁹ mūdi diuitijs. in pauptate et humilitate sponso celesti adhe̅rentes. labore manuū tenuē victū querebant. Licet eis paret̄es eaz diuitijs multas habundaret. et. ipe ti obliuiscētes pplm suū et domū p̄is sui malebant angustias paupertatis sustinē. q̄ male acquisitis diuitijs habundare vel inō pōposos seculares cū pauloremanē. Vidisti et gauisus es scās et deo seruientes matronas q̄nto zelo inuidiaz pudicitiā cōseruarent. et eas in honesto p posito ut solū celestē sponsū desiderarēt. sa lutaribz monitis instruerēt. Ipe eaā vidue in ieuniis et oīonibz. in vigilijs et laboribz

manuū in lacrimis et obsecracioībz dño ser
uientes sicut maritis suis p̄us placere nite
bant in carne. ita ymo āplius sponso celesti
placere studebant in spū. freqnter ad mēoriā
illud reuocātes apli. vidua que in deliciis
viuit mortua est. et q̄ sancte vidue q̄ nccita
tibz scōr cōicant. que pedes pauperm lauāt
que hospitalitatē sectant. q̄ opibz mīe insistūt
frcm sexagesim promerent. Vidisti et gaui
sus es scās mulieres etiā in mrimonio deo
deuote seruientes. filios suos in timore dñi
erudientes honestas nupcias et thorū īma
culatū custodiētes. ad tēpus orōni vacantes.
et post in idipm cū timore dei reūtentes ne
tēptarent a sathana. Multe tn̄ ex consensu
maritorz alicitis āplexibz abstinētes celibē
et vere angelicā vitā ducentes tāto maio
re corona digne st̄. q̄nto in igne nō arserūt.

De illis qui detrahebāt eis. Ca. xij

Vidisti et miratus es ymo valde con
tristatus quosdā īpudicos et tocius reli
gioīs ymicos hoīes predcārz mulierū reli
gionē maliciose infamātes. et canina ra
bie contra mores sibi cōtrarios oblatrātes.
Et cū nō haberēt āplius qd̄ facerēt noua noīa
contra eas fingebant. sicut iudei xp̄m sama
ritanū. xp̄ianos galileos appellabant. Nec
mirū. Egipcij eī abhoīabant oues. et hoīes
tenebrosi et maliciosi īnocenciū simplicita
tē derident. int̄ potus et epulas. int̄ ebrie
tates et crapulas vitā abstinenciū lacerā
tes. Vnde cū quidā scūs adhuc de sci bnardi
monachis in abbacia que dicit̄ alna dño
militaret. et ex simplicitate dubitaret cuius
modi eēnt mulieres et hoīes qui quibusdā
nouis noībz a maliciosis appellarent. huius
modi in orōne rnsū accepit a spū scō. Inue
nient in fide stabiles et in ope efficaces. Ex
tūc senex ille tanta dilcōne illis adhesit.
q̄ nō poterat sustinere q̄ aliq̄s corā se malū
diceret de eis. Ipē autē mirabili pacīa obp
bria sustinuerūt et p̄secucioēs. ad mēoriā re
ducentes illud euangelicū. Si de mundo es
setis. mūdus qd̄ suū erat diligeret. Et itm̄. Nō
est seruus maior dño suo. si me p̄secuti sūt
et vos p̄sequent̄.

De probacōe scitatis earz

Sed qm̄ scptū est. a fructibz Cap xiij
eorz cognoscetis eos. q̄ vē deo adhe
serūt in vastacōe leodien ciuitatis
satis cōptū est. Que enī ad eccl̄as cōfugere
non poterāt in fluuiū se proiciebāt. magis
eligētes mori q̄ dāpnū castitatis incurrere.
Quedā etiā in stercorias sentinas p̄siliētes
malebant extingui stercore q̄ spoliari vir
ginitate. Ita tn̄ clemēs sponsus sponsis su
is dignatus est p̄uidere. q̄ in tanta multitu
dine non est īuenta aliqua que mortē corpis
vel detrimentū incurrerit castitatis. Cū aut̄
vna sanctarz mulierz p̄iculose laboraret in
fluīe. duo ex hostibz cū nauibz ad eā veniē
tes. in naui eā traxerūt. ut ei turpit̄ cōmis
cerent. Sed quid egit casta int̄ leones. agna
int̄ lupos. colūba int̄ accipitres. Maluit ite
rū fluuio submergi q̄ corrūpi. a nauiq̄ p̄si
lijt int̄ vndas. Dūq̄ nauis ex īpetu salien
tis mergeret simul illi duo mersi p̄ierunt.
Illa vero per graciā dei sine dāpno corpis
et aīe obsequēte fluuio ad ripā p̄uenit.
Mirandis plus miranda succedūt. Cūq̄ di
uturna et intolerabilis fames p̄ triēniū
in regno francorz et in magna p̄te īperij
adeo īualuisset. ut hoīes passim p̄ villas
et agros fame morerent. illi etiā q̄ p̄us
diuites fuerāt publice mendicare et fame
perire cogerent. nō est īuenta in tanta
multitudīe scārz mulierz in tota leodiensi
epātu licet oīa pro xp̄o reliquisset aliqua
que vel fame moreret vel publice mēdica
re cogeret.

De quibzdā singularibz p̄sonis q̄
bus data est grā specialis. Caplm xiiij.

Sed iam ad p̄sonas singulares et
singularia miracula descendamus
Testē īuoco scitatē tuā. oculis enī
vidisti mirabilē dei opacionē. et in diuisis
p̄sonis diuisiones grārz. Aliq̄ enī a dño te
certissime probante tantā graciā accepit
ut pccā hoīm que per verā confessionē tec
ta nō erant in multis p̄sonis p̄ciperet. et dū
multis pccā oblita nūciaret. multos ad cō
fessionē īuitans causa salutis eorz post de
ū extitit. Aliquas etiā vidisti mulieres.
tā speciali et mirabili amoris in deū af
fectione resolutas ut pre desiderio lāgue
rent. nec a lecto per multos ānos nisi ra
ro surgere possent. nullā aliā causā infir
mitatis hntes nisi illā. cuius desiderio aīe
illarz liquefacte cū dño suauit̄ quiescētes
q̄nto spū confortabant tanto corpe infir-

mabant. clamātes corde licet pre verecundia
ore dissimularēt. fulcite me floribz stipate
me malis. quia amore langueo. Alicuius ea
am mirabilit et sensibilit. dū aīa pre ādris
magnitudīe liquefieret. gene corpis atte
nuate resoluebant. Multis etiā ex fauo
spūalis dulcedīs in corde. redūdabat mel
lis sapor sensibilit in ore. dulces lacrimas eli
ciens et mētē in deuotiōe cōseruās. Quedā
etiā tantā graciā lacrimarū pceperāt ut q
ciens deus erat in corde p cogitacioēz. lacri
marū riuulus fluebat ab oculis p deuotioēz.
ita ut lacrimarū vestigia in genis ex cōsuetu
dine fluendi apparerēt. Que tn caput non
euacuabant. sed quadā plenitudīe mentē
refouebant. spm suaui vnctione dulcora
bant. corpus etiā mirabilit recreabāt. et
tanto fluīs īpetu totā dei ciuitatē letifica
bant. Item de eodem. Capl'm xv.

Alie vo extra se tanta spūs ebrieta
te rapiebant. q in ipo bto silencio
fere per totū diē q̄escentes dū erat
rex in accubitu suo nō erat eis vox neq sensus
ad aliq exteriora. Pax enī dei ita exsupabat
et sepeliebat sensus earū. q ad nullū clamo
rē euigilare poterāt. nullā penitus lesionē
corpalē etiā si vehement pungent sentirēt.
Aliquā enī vidi que fere xxx annis tanto ze
lo a sponso suo in claustro custodiebat. q ext
claustrū nullus ei posset esse egressus. etiā si
mille hoīes eā per manus trahere niterent.
Multociēs autē exire conabat quibzdā etiā
eā trahentibz sed frustra q̄a ciciꝰ rūperet.
Vidi aliā que dū extra se freqnt q̄nq vi
ginti vicibz in die rapet. etiā me presente
plusq̄ septies ut credo rapta est. ī quocūq ī
ueniebat statu in eo donec reūteret īmobi
lis pmanebat. Nec tn q̄ntūcūq inclinaret
familiari eā spū sustētante cadebat. Manus
eius q̄nq in aere dependebant īmobiles se
cundū dispositionē in qua īuenta fuerat.
Que dū ad se reūteret tanto gaudio reple
bat q reliquijs cogitacoīs diē festū agētibz
gaudiū interius plausu corpali cogebatur
ostendere sicut dauid corā archa saliendo. iuxta
illud. Cor meū et caro mea exultauerūt in
deū viuū. Quedā vo in pceptione illius pa
nis qui de celo descendit non solū refectionē
in corde. sed dulcē sup mel et fauū sensibilē

consolacionē pcipiebant in ore. dū carnes
veri agni a faucibz cordis quas replebant
vsq ad fauces corpis mirabili sapore redun
dabāt. Quedā autē post odorē tanti sacrmē
ti currebant tanto desiderio. q nullo modo
eo diu carere sustinebāt. nullā consolacioēz
vel requiē suscipiētes sed penitus languore
deficientes. nisi de suauitate cibi illius aīe ea
rū freqnter vegetarent. Erubescant infi
deles hetici q cibi illius suauitatē nec fide nec
corde pcipiūt. Noui q̄ndā int scās mulieres
que dū vehement veri agni carnibz refici
desideraret. ipe verꝰ agnus non diucius eā
languere sustinens. seipm illi obtulit. et sic re
fecta cōualuit. Vidi etiā aliā circa quā tā
mirabilit opatus est dns. q cū mortua diu
iacuisset. antequā corpus eius in terra sepeliret.
aīa ad corpus reūtente reuixit. et a dno ob
tinuit. ut in hoc seculo viuens in corpe pur
gatoriū sustineret. Vnde longo tpe ita misera
bilit a dno afflicta est. ut q̄nq se volutaret
in ignē. q̄nq in hyeme in aqua glaciali di
u moraret. q̄nq etiā sepulchra mortuorū
intrare cogebat. Tandē in tanta pace pacta
penitēcia vixit. et tantā a dno graciā pro
meruit. ut multociens rapta in spū aīas de
functorū usq in purgatoriū vel per purga
toriū sine aliqua lesione usq ad supna reg
na conduceret. De origine et infancia pfate
scē marie de oegines. Cap. xvi.

Fuit igit in epatu leodij in villa que
dicit niuella iuuēcula quedā vita
et noīe graciosa maria. Que a me
diocribz orta pntibz licet diuicijs et multis
bonis tpalibz habundarēt. nūq tn eius aīm
ad bona trāsitoria ab ānis puerilibz allexe
rūt. Ita enī fere ex vtero proiecta est ī dno
q nūq vel raro sicut mos ē puellarū cū lu
dentibz miscuit se. Freqnt adhuc ī puericia
ante lcm genua flectebat. et quasdā orōnes
quas didicerat q̄i pmicias vite dno offerebat
Adeo ab infancia cū ea creuit miseracio et
pietas. et q̄i naturali affectione religionē
diligebat. q cū cisterciēn ordinis ān domū
pris sui frēs aliqn ptransirēt. ipsa suspiciēs
et admirans religioīs habitū furtiue eos se
quebat. Et cū non haberet amplius quid faceret
pedes suos cōuersorū vel monachorū passibz
pre desiderio infigebat. Cū autē pntes eius

more sclariū vestibz eā delicatis et cultis or
nare voluissent. ipsa cōtristata respuebat
Felicibz igitur eius actibz īuidentes. cū eēt quasi
annoꝝ xij. eā iuueni ciudā matrimonio
cōiunxerūt. Tūc vo a pntibz remota in tm
feruoris excessū accensa est. tantaqz pugna
corpus suū castigabat. et in seruitutē redige
bat q frequnt cū magna pte noctis manibus
ꝓprijs laborasset post laborē diutissiē orabat
Residuū vo noctis quociens ei licebat supra
furtiuos asseres quos in extremitate lectu
li absconderat. cū modico sōpno trāsibat. Et
q̄a ptātē ꝓprij corpis apte nō habebat. cordā
asprimā qua vehemēter stringebat sub cami
sia clam portabat. Nec hoc dixerī ut excessū
cōmendē. sed ut feruorē ostendā. In hijs āt
et multis alijs que p̄uilegio gratie opata ē
attendat lcōr discretus q paucoꝝ p̄uilegia
non faciūt legē cōmunē. Quod igitur quosdā
scōs ex familiari cōsilio spūs sci cōtilio fecisse
legimus. āmirem pociꝰ q̄ imitem. Qualiter
eius maritus p ipsā ad amorē castitatis cōuersus ē

Cum autē multo tpe cū marito xvij
suo iohe noīe in matrimonio sic vix
isset. respexit dns humilitatē ancille
sue. exaudiuitqz lacrimas supplicātis. Nam
quā p̄us habuit vxorē inspiratꝰ ē iohānes
ut mariā habēt cōmendatā. Casto castā do
minꝰ cōmendauit ancillā. ut in solacio hr̄et
custodē. et ut liberiꝰ dno seruiret fidelē ei
reliquit prouisorē. Qnto aūt affcū carnali
ab ea diuisꝰ est tātomagis mrimonio spi
rituali nexus ei per dilcōnē cōiunctꝰ ē. Vnde
et ancille sue postea dns in visione apparēs
promisit. ut sociū suū q̄i repato matrimonio
ei reddēt in celis. qui castatis amore a carna
li cōmercio se subtraxerat in tris. Quibz dedit
dns in domo sua et in muris suis locū et no
men meliꝰ a filijs et filiabz. dū btō martirij
genē in igne nō ardētes sese pro dno penitꝰ
abicientes. leprosis quibzdā iuxta niuellā
in loco q̄ dicitur willenborch pro dno aliqnto
tpe seruierūt. Videbant demones et īuide
bant. videbāt seculares et cōsanguinei et dē
tibz contra eos fremebāt. et q̄s p̄us venabāt di
uites postea cōtēpnebāt et irridebāt paupes

De grā lacrimarū eius. Cap xviij.

Bonus es dne sperantibz in te verus es
expcātibz te. Ancilla tua regnū
mundi et oēm ornatū eiꝰ ꝓp amorē tuū cō
tempsit. tu vo reddidisti centuplū in hoc se
culo et in futuro vitā eternā. Primicie di
lectiōis eius crux tua et passio tua fuit. Dū
eī quadā die p̄uenta est et visitata a te. bn̄
ficia q̄ tu in carne hūano gn̄i clemēs exhi
buisti considaret. tantā cōpūctiōis gratiā.
tantā lacrimaꝝ copiā. torculari tue crucis ex
pressā in passiōe tua adīuenit. q vestigia e
ius per ecclesiā lacrime desup pauimētū co
piose defluentes ostendebant. Vnde longo tpe
post hanc eius visitationē nec crucis ymagi
nē nec etiā loqui. aut alios loqntes audire
poterat de passiōe xpi. nisi ex defcū cordis ī
extasim laberetur. Vnde ut dolorē aliqn tēpe
raret. et fluuiū lacrimaꝝ cohibēt. relicta
hūanitate ad xpi diuītatē et maiestatem
aīm attollebat. ut in eiꝰ impassibilitate
repiret consolaciōez. Sed vn̄ flumīs īpetū
restringē conabatur. inde mirabiliter maior
lacrimaꝝ īpetus oriebatur. Nā cū attendēt qn̄
tus fuit qui tā abiecta pro nobis sustinuit
et vilia rursus dolor renouabatur. nouisqz
lacrimis aīa eius dulci cōpūctiōe īnouabatur.

Qualr sacerdoti ciudā obtinuit copiā lacrimaꝝ

Quadā aūt die an̄ pasceuē Cap xix.
cū iā īminente xpi passione maiori
lacrimaꝝ ymbre cū suspirijs ac sin
gultibz se dno mactare inchoasset quidā de
sacerdotibz eccle ut oraret cū silencio et lacr
mas cohibēt. q̄i blande increpando horta
batur. Illa vo sicut vēcunda semp erat. et oībz
colūbina simplicitate obedire satagebat
īpossibilitatis sue conscia egressa clamans
ab eccīa. in loco secreto ab oībz remoto se ab
scondit. Impetrauitqz a dno cū lacrimis ut pre
dicto sacerdoti ondēt q nō eēt in hoīe lacrima
rū impetū retinē. qn̄ flante spū vehemēti
fluūt aque. Cū igitur sacerdos ille die eodem
missā celebraret. aperuit dns et nō fuit qui
claudēt. emisit aqs et subuterūt terrā. Tan
to enī lacrimaꝝ diluuio submersus est spūs
eiꝰ q fere suffocatus ē. Qntoqz īpetū repri
mē conabatur tantomagis lacrimaꝝ ymbre
non solū ipe sed et liber et altaris lintheami
na irrigabantur. Quid ergo ageret ille īpiudꝰ.
ille ancille xpi increpator. Per expienciā di
dicit cū rubore quod prius p humilitatē et com
passionē cognoscē noluit. et post singultus

multa ꝛordinate et cū interuptione ꝓnū
cians a naufragio vix euasit. Et q̄ vidit et
cognouit. testionīū phibuit. Tunc vō lōgo
tpe post cōpletionē ancilla xp̄i reuertēs
muro mō actū ꝓs affuisset. quecūq; acci de
rūt sacerdoti ꝛpperando retulit. Illuc īq̄t
per exptiaā didicistis q̄ nō est in hoīe ipe
tū spūs austro flante retinē. Dū vō cōpan
entis affectū post longa ieiunia post multas
vigilias post tantas lacrymaꝝ ūundationes
quereret vtrū exinanito ut fieri solet cap
te aliquā sentiret lesionē vel dolorē. hec inq̄t
lacrime sūt refectio mea. hec sūt mī panes die
ac nocte. Quia caput nō affligit sed mētē
pascit. nullo dolore torquet. sed aīaz quadā
serenitate exhilarat. dū per violentiaā nō
extorquent sed sponte a deo ꝓpinat. De
confessiōe et austeritate pnīe ei⁹. Cap. xx.

Tam vō de confessiōe eius post cōpūcti
onē breuit videam⁹. deū testē ūoco
nūq̄ in toto eius vita seu cōuersacio
ne vel vnū pape potui mortale pām. licet
sit a modicis et venialibz sibi cauēt q̄ple
rūq; per dies xb. nec vnā ꝛordinatā cogi
tationē in corde suo possit repire. Et q̄m bo
naz mentiū est ibi culpā agnoscē ubi cul
pa nō est. sacerdotū pedibz freq̄nt aduolu
ta quedā cū lacrimis accusando se confitebā
tur. in quibz a risu vix abstinē valebam⁹
veluti quedā verba puerilia que in puel
la sua se dixisse recolendo dolebat. li
cet plerūq; ex īmenso cordis eius gaudio
dū sepā vix posset atpe cū modico excus
su exhilarata facie. exteriori gestu corpis
cordis iubilū ostendē cogeret vel in risum
modestū ex cordis serenitate excudo. vel a
liquā ex amicis suis aduenientibz cū mo
dico et pudico et puro ap̄lexu affluentia
benignitatis exhibendo vel sacerdotis ali
cuius manus seu pedes ex intenta deuotione
osculando. Dū aliq̄n ad mēoriā reducēt q̄a
post quandā quā habuit egritudinē grauis
simā carnibz et vino modico tpe q̄ ex nūtā
te vta coacta est. ex quadā pretīte delicacōis
abhoīatione sese affligendo requiē nō hūit
in spū suo donec ꝓteritas qualescūq; delica
as carnis sue cruciatu mirabili recōpen
saret. feruore etenī spūs q̄ ebriata pre dul
cedine etenī agni paschalis carnes suas
fastidiens. frusta non modica cū cultello re
secauit. et pre vecundia in terrā abscondit
Et q̄a nimio amoris incendio ꝓflāmata
carnis dolorē sūpauit. vnū de seraphym in
hoc mētis excessu sibi assistentē aspexit. Io
ta vō vulnerū cū corpus ei⁹ in morte lauā
rent mulieres īuenerūt et admirate sūt
Qui aūt ex ei⁹ cōfessione predā cognouerūt
quid eēt intellexerūt. De ieiunio ac refecti
one illi⁹. Cap. xxi.

Anta ieunandi one illa⁹ xp̄i ancilla precellebat q̄ die
bus illis quibz ad vescendū cōpulsa fuit. ea ad cenā tanq̄ ad medicinā ac
cedē oportebat semel et modicū in die. in
estate ad vesperā. in hyeme ꝓma noctis ho
ra panē nigrū et asperimū de quo vir ca
nes comedē poterāt longo tpe comedit. ita
q̄ pre nimia asperitate et duricia fauces eius
intevi⁹ lacerabant et ex vulneribz sanguis
eliciebat. quē sanguis xp̄i mēoria dulcē sibi
reddebat. Quadā aūt die dū corpus reficeret
comedendo vidit hostē antiquū īuidia tabes
centē. et cū nō habēt amplius q̄d faceret īsulta
bat ei dicēs. Ecce o gulosa nimis ꝓples te.
Ipsa vō ꝓmia versucias vel fraudes cognos
cens q̄ libenti quā timorata sitebat ꝓtinus
vult. ut nimia abstinencia deficēt. tanto am
plius eū deridendo manducare conabat. q̄nto
serpens venenosior magis inde torq̄bat. Jeiu
nauit aūt tribz āis cōtinue in pane et aqua
a festo scē cruc⁹ vsq; ad pascha. nullū tm inde
valitudīs corpis seu opis manuū sustinebat
detimentū. Cū aūt in cella sua infra eccle
am vespe vel nocte corpusculū pane modico et
aqua sola refice a ꝓncipio bñdictionis vsq; ad
ḡtiaꝝ actionē in fine quadā ex seās angelis
sobrie cene assistentes cora ea q̄ ꝓlucadā scala
ascendebāt et descendebāt. Ex quor presentia
tantū habebat cōsolacōis. tantūq; spūs exul
tationē. q̄ ocīn saporis suauitatē spūalis re
fectio superabat. Item de eodem. Cap. xxii.

Sanctus aūt euāgelista iohes quē mire
diligebat affectū. dū cibū caperet. ad mēsā
eius aliq̄n veniebat. In cui⁹ ꝓntia ex
affectū deuotionis appetitus sensibilis ita cuacu
abat q̄ modicū cibū vix atpe potuit. In forti
tudine aūt cibi hui⁹ plerūq; diebz octo. q̄nq; vō
ri. s. ab ascensiōe dñi usq; ad aduentū spūs sc
nichil manducans ieunabat. Et muro mō

nec caput aliquantulum dolebat. nec propter hoc manuum laborem dimittebat. non minus potens laboris in vltimo die ieiunij quam in primo erat. Nec si vellet hijs diebus comedere posset donec sensualitas que a spiritu quasi absorpta fuerat ad seipsam rediret. Quam diu enim anima spirituali quadam refectione copiose copiose exuberans ita plena erat. quod nullam cibi corporalem refectionem eam recipere permittebat. Aliquando etiam in suauitate et beato silencio xxxv. diebus cum domino suauiter requiescens nullo corporali vsa est cibo. nullumque verbum per dies aliquot penitus proferre poterat nisi istud solummodo. Volo corpus domini nostri ihesu xpi. Quo recepto in silencio suo singulis diebus cum domino permanebat. Tandem vero post quinque ebdomadas ad se reuertens aperuit os suum. et mirantibus circumstantibus locuta est. cibumque corporalem recepit. Post hec vero longo tempore ei accidit quod odores carnium vel frixure alicuius aut vini nullo modo poterat sustinere. nisi quando post corpus domini vinum sumebat in ablucione. Tunc enim sine aliquo grauamine et odorem sustinebat et saporem.

De orationibus eius. Capitulum xxiij

Quanto autem corpus ieiunijs macerabatur tanto spiritus liberior in orationibus pinguescebat. Sine intermissione enim orabat. vel corde tacito clamando ad deum. vel oris officio cordis exprimendo affectum. Et dum operaretur manibus dum manum suam mitteret ad forcia. et digiti eius apprehenderent fusum. psalterium ante se positum habebat. ex quo deo psalmos suauiter eructabat. quibus quasi quibusdam clauis cor suum ne ociose vagaretur domino copulabat. Cum pro aliquo deum specialiter deprecabatur. mirabili quadam experiencia dominus ei in spiritu respondebat. Ex eleuacione enim spiritus eius vel depressione vtrum exaudiebatur an non plerumque deprehendebat. Aliquando pro defuncti cuiusdam anima preces domino offerebat. et dictum est ei. Ne effundas pro eo orationem quia reprobatus est a deo. Vulnere enim letali transfixus miserabiliter mortuus fuit in torneamento et eternis incendijs mancipatus. Cum autem quadam die esset in cella sua iuxta ecclesiam apud oegines vidit multitudinem manuum ante se quasi supplicancium. Tunc illa ad ecclesiam quasi ad tabernaculum ut dominum consuleret recurrens rogauit dominum ut eam quid huiusmodi manus sibi vellent certificaret. Cui responsum est a domino quod defunctorum anime que torquentur in purgatorio orationum suarum postularent suffragia. quibus quasi precioso vngento dolores eorum mulcebantur. Ipsa enim pre dulcedine contemplacionis solitas orationes quandoque intermittebat. quandoque etiam nec os aperire valebat nec de alio quam de deo cogitare poterat. Iterum

Solebat autem causa de eodem. xxiiij

peregrinacionis et orationis fere singulis annis ecclesiam beate marie de oegines visitare. ubi magnam a beata maria recipiebat consolacionem. Cum autem die illo nichil penitus manducaret et tota nocte in ecclesia vigilaret. sequenti etiam die dum reuerteretur cibum usque ad vesperam non caperet. viam tamen sine aliqua difficultate angelis sanctis eam a dextris et a sinistris sustentantibus peragebat. Dum vero aliquando in eadem via pluuia vehemens in nubibus imminet. nec haberet vestes pluuiales quibus inundacionem aquarum susciperet. tunc ipsa suspiciens vidit quasi quasdam stellas sibi obsequendo pluuiam retinentes. et sic tempore pluuioso penitus intacta remeauit. Per diem autem et noctem milies et cencies flectendo genua beatam virginem salutabat. et hoc mirabile et inauditum deuocionis officium per dies xl^a continuabat. Primo sine intermissione in spiritu vehementi sexcentis vicibus genua flectebat. secundo totum psalterium super pedes stando legens. per singulos psalmos flexis genibus beate virgini salutacionem angelicam offerebat. Tercio vero austro flante vehementius trecentis vicibus per singulas flexiones virga disciplinali se percuciendo. deo et beate virgini prolixo martirio seipsam immolabat. Tribus autem ultimis percussionibus ad condimentum aliarum sanguinem copiosum eliciebat. Tandem vero quinquagesies flexis simpliciter genibus. sacrificium consummabat. Hoc autem non humana virtute sed angelico presidio eam sustentante et subleuante peragebat. Virtutem orationum eius quanta esset experti sunt sepe non solum homines ad succursum. sed etiam demones ad cruciatum quos adeo perurgebat et quasi quibusdam funibus pertrahebat. quod ad eam precum suarum coacti incendio venire compellebantur. quandoque dentibus in eam frendentes quandoque vlulantes. et de ea conquerentes quandoque etiam supplicantes. Dum enim aliquis ex eius familiaribus aliqua temptacione vexaretur. non cessabat sancta xpi preciosa margarita spiritu compassionis commota. donec orationum suarum pondere actor nequicie obruerentur. et de manu forciorum eius pauper et inops eriperetur. De hijs que circa eam in nocte

D. A. Van Plettenberg 13/5 71

W. Scherer

Quandoq; vo cū grecbant. Cap. xxv.
Post vigilias multas et oraones in
suo lāulo quiesc̄et, sub varijs spēcieb;
apparebat ei diabolus sup eā frendēs et eam
maledicens. Ajalo tuo aiebat ip̄us reqescas.
nobiscū in ifemo sēte habeas. Non cū ming
quiete tua torqueor qj labore tuo. tuisq; oō
nibz arcuor. Illa vero subridens. fō cruas
signo eū recedē cōpellebat. Grauē et intole
rabilē tp̄is oraoni iacturā fortis illa prudēs
q; mulier reputabat. Vñ sūmo studio sibi
cauebat ne vnq; diei vel noctis horā q̄tūcū
ei lucebat oraoni p̄eteriret. Noctibz raro dor
miebat. sciens q; sōpnus nō ad meritū sed
ad vetcaoēm infirmitatis hūane nobis a
dño miserico:die; relictus ē. Virtus ēi absti
nencie corpus attenuando desicc̄is et ignis
amoris uteri; ardens. oēm ab ea sōpnolē
tiā expellebant. Dulces etiā angelico:; spū
um cantus. cū quibz noctes sepe durebat i sōp
nes. oēm sōpnū ab oculis eius. sine aliqua
corpis molestia relegabat. Temp; tū sōpni
sui non penit; sine fletū p̄eteribat. Illā corde
vigilante dormiēs. xp̄imq; cū vigilando in
heserat in corde retinēs. nil nisi xp̄m sōpni
abat. Vbi enī amor ibi oculus. ubi vo thesau
rus ei; ibi et cor eius. Nec erat in ei; arbitō
vel libera volūtate plenitq; vel in cella qui
escere. vel in ecl̄ia remanē. familiari ēi an
gelo sibiq; ad custodiā deputato. velut abba
ti; p̄rio obedire oportebat. Qui q̄nq; dēi ni
mis afflictu cēt vigilijs. ut quiesc̄et admo
nebat. Cū autē paululū quieuisset ad ecle
siā expiatando eam reducebat. De ihītu ei; et
Que xp̄m intūlsecus ope in silēcio. xxvi
uduerat. de ornatu exteriori non
curabat. Vestibz ēi mediocribz vte
bat. linea camisia nūq̄ munē nō utebat. sed
sacco ciliciano aspero. qui lingua publica nūc
cupat̄ stamina. Tunicā lanea albā cū eiusdē
colons simplici pallio absq; pelliū cōuictioē
vel aliq̄ fozmatura pro indumēto habebat.
Hanū vestiū simplicitate cōtenta q; intūsecꝰ
ardebat. nullū frigus exterius metuebat.
nec igne materiali quo frigus in hieme re
pelleret etiā indigebat. Sed miro mō cum
hiems asperi; glaciali frigore aq̄s cōstringet.
sicut ipa in spū fernebat. sic exteri; in corpe
maxīe dū oraret calescebat. adeo q; sudore

eius aromatico aliq̄n ei; vestimēta suauit
redolerent. Tantū autē virtutē opandi ei
dñs contulerat. q; socias suas longe excedēdo
fere se et aliā frēū manuū suaz p̄onuare
valeret. In tantū āt turbā et strepitū fugie
bat. q̄etē et silenciū diligebat. q; aliquo tpe
a festo scē crucis usq; ad paschā fere nullū
verbū proferendo silenciū tenuit. Cuius mōi
silenciū adeo dñs acceptauit. q; spū sancto
reuelante. p̄ter hoc sup oīa q; absq; purga
torio euolaret a dño obtinuit. Ex quo patet
quantū sit loquacitatis malū. cū deo tā gra
tū sit silenciū. Tandē a deo exuberante spū
eius tota absorpta est sensualitas eius. quod
tā nisi abū qui nō perit xp̄o eā tota occupā
te opari nō potuit. Vñ q̄ emerita. et ab oī
manuū labore libera. dño de cetero tm̄ va
cauit. Qualis in ei; facie grā resplendebat.
xxvij.
Interiorē mētis ei; cōpositionē
gestus exterior et extūsecꝰ pacē cōpo
situs ostendebat. cordis ei; gaudiū vul
tus serenitas latere non sinebat. Ajuo aūt
moderamīe cordis grauitatē vultus hilari
tate. mentis q; iocunditatē vēcunde facies si
pliatate aliquatenꝰ tēperabat. vultuq; i ter
ra demisso. tardo matuzoq; gressu humiliter
incedebat. Adeo autē ex plenitudīe cordis eius
in facie illi; spūs sā grā resulebat. q; multi
ex solo aspū eius spūaliter refecti ad deuocioēm
et lac̄imas prouocabant. et in vultu eius
si in libro vnctionē spūs sancti legētes. vtiq;
ex eo procedē cognoscebāt. Q; accidit aūt qua
dā die ut vir quida benignus et p̄sonarū
religiosaru familiaris et amicꝰ. quodq; qu
dā camerarien ecl̄e cantoz. causa visitandi
eā a via sua diuerteret. Quida autē ex sociis
eius qui nondū forte per experiencia cognouc
rat q̄tū pijs mentibz bonoz visitacio et fa
miliaritas conferat, deuoti viri predā pū
laborē q̄ deridens ait. Pro deo dñe cantor q̄d
queritis. quare viā vrām frustra deseritis.
Numquid muscas volatiles seu papiliones cū
pueris seq; et apphendē vultis. Illeuit mitis
erat et patiens iter. p̄positū p̄ hoc nō relinq̄t
sed xp̄i anallā ex tui; p̄tia non modicū ali
a vire p̄cepit consolacioēq; deuotus adijt. Dū
autē ille loqueret̄ sociꝰ eius tedio affectus in
erpiendo venit ad cantorē admonitum ei;
ut festinaret. Cuiq; forte in vultū anallex

oculos figet. subito et mirabili mutat⁹ aio i tantū lacrimar⁹ copiā resolutus ē q̄ vix lōgo tpe post a loco et ab ei⁹ pnčia potuit amoueī Tunc cantor licet ille p̄ vēcundia latere vellet attendēs et cognoscens ver⁹ eventū gaudēs et sotiū suū versa vice irridens ait. Eamꝰ quid hic stamꝰ. forte papiliones fugare vultis ? Ille vō post multa suspiria et lacrimas. vix tandē inde auelli potuit dicens. Ignosce mī. quia p̄us quid dicerē penit⁹ ignorabā. Fuit i hac scā muliere virtutē dei p̄ experiencā precipi.

De infirmitate ei⁹ curata et aliox p̄ ipsā. Cāp

Qvm aūt quodā tpe corpusculū ei⁹ feruorē spūs iā amplius sustinē nō posset. decidit in egritudinē magnā adeo ei⁹ pius p̄r filiā suā quā diligebat discipline flagello subdidit. q̄ mēbra corpis ei⁹ mirabiliter torq̄bant. Nā q̄ in circulū bra chia pre dolore agitabant. et manibz pectus tundere cogebat. Cū aūt ad tpus paululū q̄ escet vis ifirmitatis. tūc reuersa ad se cum magno gaudio dño gr̄as agebat. q̄ flagellū dom filiū quē recepit. Postq̄ aūt tanq̄ aurū in fornace hac infirmitate electam suā p̄bauit dīs. exercita ad plenū et elimata. tandem postea in ieiunijs et vigilijs et alijs laboribus a dño fortitudinē obtinuit tantā. q̄ ter leuent sustinere. Aliq̄n tñ cū aliq̄s ex amicis suis aliquo grauiter laborauet. vel alicui tēptacioni succūberet. tūc ipa cū infirmāti bz infirmata. cū scandalizatis vehementi dolore vrebat. et tūc plerūq̄ morbū predām in aliquo mēbror⁹ suor⁹ p̄cipiebat. Sanā aūt nouo curacois et mirabili genē. vomito aliquo sacerdote. dīi digito signū cru tis sup locū infirmitatis sacerdos faceret q̄si virtutē scē crucis expauescens infirmitas ad locū aliū fugiebat. Facto vō itēm et itēm crucis signaculo vagus morbus et p̄fugꝰ exp̄mere pondus crucis nō audebat. sed tan dē mirabili et laudito venacoīs genē a corpe crucifixi virtute discedebat. Intuens eūm oculo fidei in serpentē eneū. a serpētini morbi morsibz liberata. deo et scē crucī multi plices referebat gr̄as.

De timore illi⁹ casto et amore pauptatis. Caplm xxix.

Erat ei timor castus in corde tanq̄ fascia pectoralis que cogitacones cōstringet. in ore tanq̄ frenū q̄d linguā re primet. in ope stimul⁹ ne pegricia torpet. in oīb⁹ regula ne modū excedēt. Timor ei iste tanq̄ scopa purgabat cor a duplicitate. os a falsitate. opa vō ab oī vanitate. Nūq̄ enī verbū seculare ab ei⁹ ore meūi me audisse Vix aūt vnicā clausulā loq̄ndo dicēt. quin xp̄m q̄ cōdimētū intersereret frequēt. Adeo ei timor dīi scīs mentē eius occupauerat. q̄ cū eēt apud willenborth apud ruuellā. tūc herbas que nō seminātē et alia sponte nascētia frequēt colligi faciebat. ut inde sibi pulmētū faceret ne forte raptū a bestia. id est eleōsinas quas domibz leprosor⁹ raptores et fenerato res dare solent manducaret. Tantū tñ ex spū timoris amorē contrepat pauptatis. q̄ etiam necaria vix retinere volebat. Vnde quadā die fugē ꝓposuit. ut inē extraneos ignota et despta ostiatī mendicaret. Assūpto igit̄ sercū sacculo in quo eleōsinas reponeret et typho puo vnde aquā bibēt. vel forte pulmētū si daretur ei dīi mendicaret recepet. veteribz pānis in duta vix multis amicor⁹ suor⁹ lacrimis tandē potuit retineri. Fecat ergo quod potuit. In tanto enī postea pauptatis amore p̄mansit ut aliq̄n mappā supra quā panē ponebat vel linteamina secaret. ptē sibi retinendo. ptem pauperibz erogando. Non solū aūt ex spū timoris diuitias cōtēpnebat. sed pauptate spūs in oculus suis modica erat. Ex habundanti aūt hūilitate. semp q̄ntū in ipa erat latere appetebat. Vnde cū ex cordis iubilo et plenitudīe gr̄e inē se occultari non posset. q̄q̄ ad vicina rura vel dumeta fugiebat. ut humanos denitās oculos secretū sibi et deo in archa pure cōsce reseruaret. Q̄q̄ tñ precibz amicor⁹ cōpulsa. vel a dño ad aliquē spectaculū missa. vel affectū cōpassionis ut cōsolaret pusillanimes tenta ta ex multis que senaebat pauca cū hūilita te et vēcundia referebat. Quē enī familiarū suor⁹ in periculis nō p̄munirit? Occultos ma lignor⁹ spūū laq̄os quoties amicis suis deter uit? Quocies pusillanimes et in fide vacillā tes diuine reuelacois miraculis roborauit? Aliquo etiā tpe dīi quēreny⁹ veritē de laudibz hūanis seu reuelacoībz diuis. aliquā saltē titillacionē vane gl̄e sentiret. respūi ingt vē gl̄e quā desidero nichil est vel reputari p̄t oīs hūana gl̄ia. Ita oēz mundanā gloriam

oem hūane laudis vanitatē pre dulcedine
eternoꝝ bonoꝝ non solū nō admittebat.
sed cū quadā cordis abhōiacione respuebat
xpi enī dulcedo totā eius mentē. adeo ven
dicauerat. q̄ nil nisi xp̄s ei sapiebat. De
Non pietate eiꝰ exemplū. Cap̄ xxx.
solū per spm̄ timoris ab oī specie
mala sibi cauebat. sed spū pietatis
ad omē bonū ꝓna erat. Satagebat igitur ꝓ pos
se suo oīa mīe opa ex habundāti pietate ad
implere. et sup oīa infirmis assistē. et de
functoꝝ obitui seu sepultē interesse cōsueue
rat ubi multa de archanis celestibꝫ dn̄o
reuelante freq̄ntissīe ꝑcepit. Quadā autē
die cū quedā soror frm̄ de oegines in extre
mis laboraret. illa cū eēt in cellula sua ꝑ
cepit multitudinē rugienciū demonū circa
lectm̄ sororis infirme. Cūq̄ iā pro ea fieret cō
mendacio quā putabāt eē mortuā. tūc ille
mansuete grauitatis et mature verecūdie
quasi oblita ad lectulū egrotantis cucurrit
et īmūdis spiritibꝫ se opponens non solū
eos precibꝫ oppugnabat. sed etiā pallio suo
tanq̄ muscas abigebat. Cū vero īpij illi
terribiliter resisterēt. et tanq̄ suā sororis aīaꝫ
vendicare vellent. tūc illa amplius ferre non
sustinens clamabat xp̄m suū. sanguinē
xp̄i. quē pro aīabꝫ effudit. mortēq̄ crucifixi
incessanter īuocabat. Cū autē rugientes illi
ꝑparati ad escā multis calūpnijs aīaꝫ illā
īpeterēt. ipā tandē a spū scō fiduciā cōcipiēs.
nā ubi ē spūs dn̄i ibi libertas rn̄dit. Dn̄e ꝓ
hac aīa ego fide iubeo. licet enī peccauerit.
pcca sua confessa est. Qd̄ si forte aliquid ꝑ
negligenciā suā vel ignoranciā in ea re
mansit. licet loqui non possit. adhuc tn̄ con
tricioīs tempꝰ ei reliquisti. Frēs tm̄ vocē eiꝰ
et gestus contra demones ꝑcipiebāt. et dn̄o
pro aīa sororis sue deuotas orōnes effunde
bāt. Tandē victis et confusis demonibꝫ et scīs
angelis aduenientibꝫ. illa deo laudes reddēs
ad se reuersa quieuit. Resūptoq̄ pallio qd̄
in pugna proiecerat ad cellulā suā cū vere
cundia fugiēs clauso ostio latuit. Non post
multū tpus cū in festo aplōꝝ petri et pauli
pro aīa deuote supplicaret. et de statu eius ꝓ
qua fideiusserat sollicita eēt. ondit ei btūs
petrus aīaꝫ illā in penis purgatorij vehe
menter afflictā. Reuelauit aūt ei btūs petrꝰ

et penas et penaꝝ causas. Vehementer eī ca
lore torquebatur eo q̄ mūdū et voluptates se
culi nimis ardenter amasset. Aliq̄n frigore
maxīo cruciabatur eo q̄ pigra ad bonū fuis
set. et maxīe q̄a filios suos ꝓpriāq̄ familiā
nimis negligenter correxisset. Siti miserabi
liter anxiebatur. eo q̄ in vita sua nimis vacas
set potacioībꝫ. Nuditatis etiā eo q̄ supflua
fuisset in vestibꝫ maxīm sustinebat īcōmo
dū. Tūc pia xp̄i ancilla sicut tota pietatis
visceribꝫ affluebat. maxīe circa illos qui ī
purgatorio torq̄bantur. non solis suis orōnibꝫ
cōtenta est. sed multa illi ab alijs oracionū
et missaꝝ suffragia acquisiuit. Itm̄ exēpla
Alia autē vice cū de eodem. Ca. xxxi.
religiosa quedā vidua que diu in
scā viduitate deo seruierat. et filias
suas in scā virginitate sponso celesti ītegras
custodiebat. in extremis apud villenborch
iuxta niuellā laboraret vidit btām virgīeꝫ
vidue assistentē. que quasi quodā flabello
euentando eā. feruorē caloris quo torq̄batur
misericorditer tempabat. Cū autē eius aīa
de corpe iā egredi vellet. turba demonū in
sidianciū nulla orōnū instancia discedē vo
luit. donec clauiger ethereus cū vexillo cru
cifixi illos confusos eiecit. Cū autē vidua il
la iā defuncta eēt vidit ancilla xp̄i btām vir
ginē cū multitudine celestiū puellaꝝ psallē
tiū deūq̄ laudanciū q̄i in duos choros diuisa
rū. Cū autē sacerdos more solito et debito exe
quias defuncte ꝑsolueret. tūc sūmꝰ sacerdos cū
sanctoꝝ multitudīe officiū ei ut videbatur cō
plebat. et mirabiliter ecclīe militāti ecclā tri
phans rn̄debat. Cū autē sepulture corpꝰ tra
ditū eēt. vidit xp̄i ancilla aīaꝫ eiꝰ que nōdū
in hoc sclō plene purgata fuerat. in purgatorio
qd̄ ei deerat cōsūmare. Nā maritus eiꝰ mer
cator fuerat et quedā more mercatorū ꝑ fraudē
acquisierat. Quosdā etiā de familia ducis lo
uanij. in hospicio recepat. qui de īiuste acq
sitis multa in domo sua expendebāt. Et q̄a
de huiꝰmodi nondū ꝑfcē restitucionē fecerāt
dicebat se adhuc in purgatorio detineri. Qd̄
cū nūciatū est filie sue virgini deuote mar
garete de villenborch et eius sororibꝫ. mul
tas ei orōnes acquisierūt. et pro posse resti
tucionē fecerūt. Vnde non multo post aīa
vidue vitro purior. niue candidior. sole splē

didior apparuit ancille xpi. cum iam ad eternas epulas gaudens et gratias agens ascenderet inuitata. et qui librum vite ut videbatur in manibus tenens summi magistri facta scholaris legebat.

Iterum de eodem. Cap. xxxij.

Cum autem sanctus quidam et beatus senex qui a puericia sua in innocencia sua et virginitate perseuerauerat iam morti propinquus esset. s. iohannes de dinanto cognomento ortolanus. qui omnia pro xpo reliquerat. et exemplo suo et admonicionibus sanctis multas animas deo acquisierat. ipsa cum presens ei in infirmitate assisteret. vidit multitudinem angelorum seni assistentem et gaudentem. Sensit autem mirabilem suauitatis odorem. vnde pre gaudij immensitate non poterat se continere. Valde enim eum diligebat. et quasi pro patre eum habebat. Et tunc reuelatum est ei a spiritu sancto quod senex ille qui tantam penitenciam dum vixerat in carne fecerat. tot etiam pro xpo obprobria et persecuciones pacienter sustinuerat. tam iuste et timorate vixerat. tot etiam animas xpo lucratus fuerat absque omni purgatorij molestia liber ad dominum euolaret. Vnde ipsa quociens ad sepulchrum eius quod est apud oegines pertransibat. humiliter semper inclinabat. Postea vero cum ipsa in extrema infirmitate laboraret anima sancti senis cum quodam alio amico suo defuncto. s. fratre richardo de manachim capella causa visitacionis et consolacionis specialiter missa est ei a domino. Ipsa autem ancilla xpi valde compaciens erat. et super infirmos pia gestans viscera circa quos aliquando noctes insompnes ducebat. Cum autem mater fratrum de oegines grauissima et longa infirmitate laboraret et ipsa aliquando ut consolaretur eam ei assisteret. illa utpote annis fere centenaria et morti iam propinqua grauissimum habebat anhelitum. Cum autem sancta mulier quadam nocte eius anhelitum sine magno dolore cordis ferre non posset. ipsa assistens ei propter quasi per violenciam a se extorquebat ut remaneret. Cumque iam amplius ferre non valens fere deficeret. respexit dominus humilitatem ancille sue. et ei saporem quasi vini aromatici in os eius misit. odorem quoque suauissimum quasi thuris accensi cum sapore illo fere per tres dies sensit. Itaque nullius cibi sapor predictum saporem aromaticum poterat expellere. Multis autem egrotantibus non solum ex eius presencia dominus consolacionem et paciam conferebat. sed frequenter corporalem sanitatem eius meritis dominus reddebat.

Sed cur immo Item de eodem. xxxiij.

Sed tamen circa modica cum adhuc restent magna et mirabilia. Licet enim pium sit corporum membris subuenire. longe tamen et incomparabiliter maius est animarum sanitati curam impendere. Nullum enim sacrificium magis placet deo quam zelus animarum. Ipsa autem semper leta semper hilaris. semper in cordis iubilo permanebat. nisi quando periculum vel lapsus animarum mentem eius perturbauit. In hoc solo ut eius pace loquar modum non habebat. Iugebat anxia. dolebat desolata. cibum non capiebat. sompnum ab oculis suis abigebat. more parturientis plerumque clamabat. Quanto putas vulnerata est dolore. quando cateruatim ruerent rugientes et dentibus frendentes demones super sanctarum virginum congregacionem in villula que dicitur marati ubi deo deuote seruiebant. Ad ultimum vero quando tanquam voti compotes impios et inuidos demones pre gaudio videret tripudiare pro sanctarum mulierum eiectione. tunc ipsa clamans et eiulans vix seipsam pre dolore poterat sustinere. Alia autem die vidit maximum in quorum spiritum exercitum. qui quasi post prelium cruentati cum superbo et pomposo strepitu de vastacione leodiensi ciuitatis reuertebantur. et adhuc maiora mala elato vultu comminabantur. Nec multo post venerunt nuncij apud oegines qui ciuitatem leodiensem esse destructam nunciarunt. et ecclesias spoliatas. mulieres vi oppressas. ciues interfectos. ac vniuersa ciuitatis bona hostes rapuisse referebant. Tunc forte apud oegines presens erat vir sanctus honeste conuersacionis ac bone etiam apud malos opinionis. tocius episcopatus lucerna doctor et pater spiritualis magister iohannes de niuella. Qui cum rumores pessimos percepisset mente consternatus incomparabiliter doluit. et maxime de sanctis virginibus quas ipse per predicacionem et exemplum domino acquisierat. ne forte vi oppresse fuissent sicut quidam mentiebantur paterna sollicitudine dubitabat. Non multum de temporalium amissione doluit quod semper temporalia tanquam stercora reputauit. sed de ecclesiarum violacione et animarum destructione. Ancilla vero xpi auditis rumoribus imperturbata permanebat absque timore sanctis angelis eam confortantibus et in terra pacem hominibus bone voluntatis nunciantibus. Magnam vero pacem et quietem

cuncta domū de oegines sentiebat. qī in spū ver
tificata et de pace suoꝝ. et de ꝯruptiõe p dñā
trū sctāꝝ vginū. Verūptū videbat ei q̄ tenta tre
mēt et qī ꝯgrueret q̄ pasceꝫ hoīes qui creato
ri suo tā īmani scelē se opponeret. Item de eo

Accidit aliq̄n q̄ quidā dem. xxxiij.
castevaensꝭ mōchus tm zelū īnocencie
et puritatis habet nō sēm strictꝫ habēt
q̄ qī ad statū pīmi ptis ex fervore spūs nite
batꝫ pvenire. Cūq̄ diu labore plūmo sed cassa
sese affligendo in abstinencia et vigilijs in o
rationibꝫ et lacrimis pīmū statū recuperare nō
valēt īnocencie pīmo cecidit in tediū et acedi
am. Volebat ei abaria sumē sed nullā sensi
bilē delectationē dūl manducatus sentire. Stu
debat autē pīmos sensualitatis motus nō so
lū vepīme sed penitus extinguere. studebat etiā
sine aliquo veniali vitā suā in p̄fecta pīitate
custodire. Cū aūt decimo meridiano īstigāte
aspueret ad īpossibile. nec ad id ad qd̄ tendebāt
posset aliq̄ mō q̄ntūcūq̄ laborando pvenire
tandē in foueā desp̄acionis pre tristicia lapsꝰ
est. adeo q̄ in statu corruptionis in quo erat se
nullo mō salutē posse salutē adipisci speraret.
utpote q̄ venialia q̄bꝫ in hac vita cute nō pos
sumꝰ mortalia reputabat. Vñ nec corpus xp̄i
aliq̄n. etiā in diebꝫ illis q̄bꝫ institutū est īor
dine volebat recipe. Cui aūt morbū eiꝰ aīe q̄
dā pius et oīm bonoꝝ amicꝰ abbas cognouis
set ad anellā xp̄i mōchū fecit adduci. Cūq̄ il
la pro mōcho lacrimosis suspiriꝭ supplicaret.
mirū in modū dūs aīm misse ītroitū mōchus
confitebꝫ dicēt. et illa instanciꝭ pro eo preces
fundēt. q̄ nigri lapilli ad singula verba cō
fessionis ex ore mōchi cadē videbant. Tūc illa
ptipiens in hoc visu q̄ obstinacio desp̄acionis
et nigredo tristicie et doloris mōchū reliq̄sset
dño gras retulit. qui nō vult mortē pctoꝝ
sed magis ut cōuertant et viuāt. Monachꝰ
vero post missā q̄ de longinq̄ regione ad se
venerius corpus xp̄i recepit et suptu salutis
medicina p̄fecte cōualuit. De spū sancte et
et discretionis quē habuit. Cap xxxv.

Quoniā aūt fugiendo mala per spm
timoris et faciendo bona p̄ spm pie
tatis. neccia est cautela et circūspectio dis
cretionis patet vbiūl cui⁹ vncio docet de oīb
spū sce filiā suā illuminauit. ut saltz sciret qd
quēadmodū agendū eēt vel vitandū. et oīne
sacrificiū suū sale condiret. Mala etiā sui
vicina bonis. et plerūq̄ dū vitant vnū vitiū
labim in contrariū. Aliq̄n aūt cū dulcedine sua
uis q̄ vnꝰ spūs cū deo fcā amonis gluttino et
adhereret. audito extraneoꝝ aduentu. ne fo
te aliquē scandalizaret. a suauu ulla contē
placionis iocunditate ab ap̄lcribꝫ sponsi sui
vim sibimet inferens spm suū cū tanto dolo
re auellebat. q̄ q̄nq̄ quasi ruptis viscerib
sanguinē purū in magna q̄ntitate euome
bat. vel expuebat. malens affligi hoc mar
tirio q̄ fratrū et mar̄e pegrinoꝝ pacē tur
bare. Cūq̄ tm cū spū sancto revelante aliq̄
frū luceꝫ adhuc longe existentiū p̄nouisset ad
uentū. ad viam vel ad p̄mq̄ nemora fugiens.
vix per totū diē repire poterant latitantem.
Cūq̄ q̄ aliquoꝝ indigentiū vtilitatē nullo
nisi spiritu sco maitante cogebatꝫ sop̄nū suū
disrūpere. vade aiebat. q̄a non curiose sed cū
mar̄itatis exp̄tat te aliq̄s. Licet aūt q̄ntū ad
proximos non solū bonos sed etiā discolos mi
ra discretione pacē custodiret. sibi tm soli val
de indiscreta. serpsā nimis abiciens. et sup
modū affligens nobis aliq̄n videbat. Ipsa
tm cūcta se tanto discretior erat. q̄nto nichil
de se nisi a spū sco fruiaret edocta. aliquo
facē p̄sumebat. Non enī vnū die sine cibi
refectione p̄terire auderet. nisi se absorpta
sensualitate sup̄ se rapta certissime cognos
ceret. Aliq̄n tm ut pacē coassistentiū conser
uaret in tali statu aliquid capē cepta
et nichil penitus capē potuit. sed pre dolore
fere defecit. Vnde tantū postea p̄rogatiuā hu
militatis obtinuit. q̄ nemo iā audebat di
cere. aut ita facis. Cumq̄ aliq̄nto tpe ter in
ebdomada cibū sumēt. sexta feria mādu
cabat. die dñica nichil penitus manducādo
silr. q̄nta feria a cibis penitus abstinebat.
Cūq̄ nobis ponꝰ rōnabile videret. q̄ feria
sexta que dies est penitencie oīo nō man
ducaret. q̄nta aūt feria vel die dñica cibū
sumēt. quia sexta feria dies p̄ncie et mortis
dñi est. rīndit ipsa m̄ aliq̄n. Ad sensibilia
non sine labore destendo dū gaudiū cōtēpla
tionis intr̄-īpo. cibū corpalē capiendo. Cū
tm aute feria que est dies spūs scā et die dñi
tm p̄ gaudiū resur-rectionis spūali refectiõe
contenta. eternis epulis saciata totū diem
festiuū ago. dū nullo sensibilis refectionis

usu oportet me ad inferiora descendere. Quo
audito. os ulterius contra ipsam non aperiens silui.
Accidit Item exempla de eodem xxxvi.
aliquando quod causa visitandi aliquos sibi
familiares cum maneret apud oegines
iuisset apud willenbroch. In reditu suo per
medium niuelle transiens reduxit post hec ad
memoriam peccata et abhominaciones que in villa
illa faciunt frequenter seculares. tantamque indig
nacionem et abhominacionem concepit in corde su
o quod pre dolore cepit clamare. Quesitoque cul
tello ab ancilla sua cum extra villam esset. vo
luit cutem a pedibus suis resecare. eo quod loca transi
erat in quibus creatorem suum miseri homines tot
iniurijs prouocant. tot flagitijs exasperant.
Cumque non solum in mentem. sed quod miserabilius
est sensibiliter doleret pedibus quibus loca predicta
calcauerat. vix tandem cum multociens pedes ad
terram collisisset potuit quiescere. Adeo predica
tores et fideles pastores animarum diligebat quod pe
des eorum post predicacionis laborem mira affec
cione constringens. etiam ipsis inuitis vel diu
oportebat osculari. vel pre anxietate cum se
subtraherent clamabat. Multis autem lacrimo
sis suspirijs. multis orationibus et ieiunijs a do
mino instantissime postulando obtinuit. ut
meritum et officium predicacionis quod in se exercere
non poterat in alia aliqua persona dominus ei recompen
saret. et ut sibi dominus pro magno munere vnum
predicatorem daret. Quo dato licet per eum
dominus tanquam per instrumentum verba predicacionis
emitteret. sancte mulieris precibus cor eius prepa
rabat. virtutem corporis in laborem conferebat
verba ministrabat. gressus dirigebat. graciam
et fructum in auditoribus suis meritis ancille
sue tribuebat. Nam pro ipso singulis diebus dum
esset in labore predicandi domino et beate virgini
dicendo. aue maria cencies supplicabat. si
cut predicante hilario martinus orabat. Item
Aliquando cum esset in de eodem. Ca. xxxvij
villa quadam que dicitur ytre iuxta ni
uellam et presente ipsa puer quidam ad os
tium ecclesie cathezizaretur. vidit immundum spiritum a
paruulo cum magna confusione recedentem. Et cum
ipsa puerum de sacro fonte leuaret. aperti sunt
oculi eius. viditque spiritum sanctum in animam pueri des
cendentem. sanctorumque angelorum circa renatum infan
tem multitudinem. Frequenter autem dum sacerdos
leuaret hostiam inter manus sacerdotis videbat

pueri pulchri speciem. et celestium spirituum cum
lumine non modico exercitum descendentem. Quando
vero post confectionem sacramenti sacerdos su
meret. ipsa videbat in spiritum dominum in anima sacer
dotis remanentem et eam mirabili claritate
illustrantem. Vel si indigne sumeret videbat
quod domino cum indignacione recedente anima miseri
vacua et tenebrosa remaneret. Licet autem in ec
clesia presens non esset. sed in cellula velatis ex
more oculis velo candido oraret. cum xpc in pro
lacione verborum sacrorum in altare descende
bat. tunc ipsa mirabiliter immutata aduentum
eius senciebat. Quando vero vnctionis extreme
infirmi sacramenta susciperent. ipsa cum sancto
rum multitudine xpm presentem senciebat quod
infirmum misericorditer roborabat. demones
expellebat. animam purgabat. et se quasi in lu
mine per totum corpus infirmi dum diuersa
eius membra vngerentur transfundebat. De
spiritu fortitudinis qui in ea fuit. Ca xxxviij.
Et quoniam parum prodest per spiritum timoris
mala vitare. per spiritum pietatis bona
agere. per spiritum scientie in omnibus discre
cionem habere. nisi per fortitudinem malis im
minentibus resistamus. bona per paciam con
seruemus. per constanciam usque in finem perseue
remus. per longanimitatem vite eterne premium
expectemus. pater enim apertis thesauris suis.
quarto lapide precioso. s. fortitudine filiam suam ex
ornauit. et contra omnia aduersa premuniuit. ut
nec aduersitatis impulsu frangeretur. nec prosperita
tis blandimento eleuaretur. Aliquando autem
cum pre dolore paralisis clamare et pectus suum
tundere cogeretur. quidam eius familiaris ei com
paciens in loco quodam latebat. et pro ipsa do
mino supplicabat. Tunc ipsa pijs deuoti hominis
supplicacionibus infirmitatem suam in aliquo mi
nui senciens. vade inquit ancille sue et dic
homini illi ut cesset orare pro me. Nam orationum
eius medicina discipline mee dum melius
habeo incurro detrimentum. Cum autem vex
aretur aliquo grauamine. quidam ex amicis
suis occulte tamen in corde dolebat de eius vex
acione. Tunc illa cordis illius secreta domino re
uelante cognoscens misit ancillam suam ad il
lum dicens. Dic illi ne amplius doleat pro me.
Plus enim grauabatur aliorum doloribus quam suis
infirmitatibus. Non solum autem per spiritum forti
tudinis habebat potenciam resistendi aduersis

sed etiã oñibz carnalibz illecebris abstinẽdi. Adeo vero corpus suũ iuuencula illa tũpanis tria. qi inẽ duo crucis ligna extendendo desit tauerat. q nũqz per plures ãnos pmos etiã libidinis motus contra se exurgẽ senserat. Ex quo tantã fiduciã etiã inter hoĩes habebat. q oĩes sibi siles ex habitudanaa innocentie et pura simplicitate estimabat. Vñ cũ quidã eius fãliaris amicꝰ ex nimio spũalis affectionis excessu. manũ ei⁹ aliqñ strinxẽt. licet casto ãio nil culpe cogitaret. sensit tñ tanqm homo ex illa nimia vicinitate pmos motꝰ sibi insurgẽ. Cũqz illa prorsus hoc ignoraret audiuit vocẽ ab excelso salig noli me tangẽ. nec tñ intellexit quid significaret. Deus enĩ mitis et neĩs infirmitatibz cõpatiẽs noluit illũ coram scã muliere verecundia confundere. Volebat autẽ tanqm zelotes amice siue castitatẽ custodire. et illũ pp iminẽtia peccata castigare. Vnde cũ illa diceret ei. audiui nũc qñdã vocẽ sed quid significet prorsus ignoro scilicꝫ. noli me tangere. Ille aũt q̃d erat intelligens et sibi de cetero diligentiꝰ cauit. et dño qui ei⁹ infirmitatẽ detegẽ noluit gratias agens recessit. De spũ consilij quẽ habuit xxxix.

Per spm autẽ consilij nichil precipitanter nichil inordinate agens sed oĩa diligenter prouide et cũ deliberatione faciens. licet familiari spũs sũ consilio interiꝰ uteret. licet diuinis sẽpturis sufficienter instruer̃et pre nimia tñ humilitatis habundantia ne sapiens in oculis suis videret alioꝝ consilijs pprie voluntati abrenũciãdo semꝑ libenter et deuote subicere non dedignabat. Multa tñ de fãliaribz amicis eius qui diuinã eius prudenciã frequẽter experti erant. sine ei⁹ consilio nichil magnũ facere audebant. Quod enĩ humana racioẽ fieri nõ poterat. pmissa oratione diuinitꝰ inspirata faciebat. Vnde cũ quidã amicus ei⁹ medio caritate sua contentꝰ tanto securiꝰ q̃nto ab oculis hoĩum abstractus. et a põpa seculari remotus deo in humilitate seruiret. a quodã nobili inquirer̃et ut mgr eius eet. qui ei eqs et vestes et alia multa bona copiose prouideret. mulierẽ scam consuluit quid sibi agendũ esset. Illa vero sicut nichil vngz de se presumebat oratione pmissa postꝫ ab archanis diuinoꝝ consilioꝝ thalamis reuersa ẽ rndit.

Vidi vobis in hoc facto nigrum equũ ppauidum qui versus infernũ hinniebat. et demonũ exercitus applaudebat. Manete igit̃ secundũ consiliũ meũ in vocatione qua vocatus estis a dño. ne per ambitionẽ vel seculi põpã detis occasionẽ dyabolo. Item de eodẽ. Cãp xl.

Cum vo verbũ dei liceat indigno laicis et simplicibz predicare imperẽ et nondũ exercitii seu consuetudinẽ faciendi sermonẽ ad pplm habereẽ. semp timuens ne sermone ipfecto deficerẽ. multa mn vndecũqz colligebã. Multis vo cõgregatis quicqd in mẽte habebã in mediũ proferre volebã. Totũ enĩ spm suũ profert stultus. sapiẽs vero reseruat in posterũ. Cũqz tanta prodigalitate meipm confunderẽ. ad me post sermonẽ reuertens. qi quoddã mẽtis tediũ eo qd inordinate et incõposite multa mi dixisse videbar inaurebã. Cumqz huiꝰmoi tristitia animalia xpi aliqñ me depressũ aspicer̃et. ego precipue verecundia causã reuelare nõ audebã. et qd miserabiliꝰ erat cũ aliqs tanqm bene et subtiliter dixisse me libenter assultanter laudantes post sermonẽ cõmendaret. in hoc aliquã consolationẽ recipiebã. Erubesco turpitudinem meã publicare. sed laudẽ sancte mulieris non ausus sũ abscondẽ. Que cũ aliqñ predicti tristitie nubilo me confusũ et tanqm conspicilẽ oculoꝝ ad se vocaret. triplex vulnus cogitationũ quibz in abscondito sauciatꝰ eram michi mirabiliter aperuit. Vidi inqt qi similitudine hoĩs nebulosi fugfluitate capilloꝝ coopti. Quedã autẽ meretrix subornata qi quibusdã radijs splendida eũ blande intuendo circuibat. facto autẽ pluries circulo. vnũ de radijs suis versus eũ proiecẽs. ptẽ tenebraꝝ effugabit. Ad hanc ei⁹ parabolã. triplici me morbo laborãtẽ sanũ certissime deprehẽdi. Capillata enĩ superfluitas in tristiciã generabat. Aetrix vo subornata id est elatio radijs adulationis mirabile in solaciũ conferebat. De spũ intellectus ip⁹ Cãp xli

Hijs igit̃ ornata monilibz filia ihrlm. hijs predicti spũs sti donis illustrata. corde purificato per spm intellectus in celestibz cõuersabat. Electus enĩ a se formis sensibilibz. vniformes et inuariabiles sup celestiũ spẽs. q̃nto sume simplicis et inuariabili maiestati magis astrebat. tanto in ei⁹ ãio purius resultabat. Cũqz subtilis et

De [illegible] XXXI Oegines

attenuatꝰ ſpūs eius intendio pij amoris cō
crematꝰ tangī virgula fumi ex aromatibꝫ
ſup celestia penetraret, qī per quosdā gradꝰ
in regione viuoꝝ pambulās per vicos et pla
teas. querebat quē diligebat nūc ſanctnū
virginū liljs delectata. nūc ſcōꝝ mrūm rosis
odoriferis recreata. aliqn a ſanctoꝝ aplōꝝ se
natu venerabilr receptn. qīqꝫ cetibꝫ angelo
rū sociata. cū per oēs gradus ascendisset cū
per oīa paradisi loca aīo letanta pambulass.
paululū cū oīa ptūisset ueniebat quē ar
denr aīa eiꝰ desiderabat. Ibi demū pfr̄ē q̄este
bat. Cū aūt librū vite vicinꝰ inspiceret, multa
p ſpm intellās in eo legebat. q tandē ad se
reuersa, ppetuo spū pnūciabat. Vnde tribꝫ
annis anteq̄ hoīes crucē signarent cōtr̄ hēre
ticos pnūciales. dixit q vidit cruces super
hoīm multitudinē de celo copiose descendētes.
Cū aūt sā xpi mr̄es q̄ zelo crucifixi a lōginqꝫ
locis ut xpi decretus vindicaret deuenisset
ad locū qui dicit mons gaudij. ibidē ab ītmi
cis xpi interfecti sū. Ipsa q̄ licet per tāta ter
rarū spacia remota esset, vidit sanctos an
gelos cōgratulantes. et inf̄ectoꝝ aīas abs
q̄ ullo purgatorio ad supna gaudia dese
rentes. Vnde tantū hui⁹ pegrinacōis recepit
ardorē. q retinere non posset. si sine proxiꝰ
standalo aliquo mō pgere valēt. Cūqꝫ q̄ ri
deret. salē audiebat illa dñm meū honorarē no
mē eius confitendo illuc. ubi impij abnega
uerūt eū blasphemando. Item de eodē exēpla
Quoꝺam quidā fāmiliaris Capln xlij.
nr et amicꝰ dom⁹ nr̄e apud oegi
nes morarēt. vidit illa demonum
multitudinē q̄ rugientiū īpatoꝝ ad escam
Cūqꝫ ipa demones īrepararēt. et ut recedēt
a xpi mīstro q̄ crucis vexillo munitꝰ erat
metuēt illis. multa ei crimina malicose ipo
nebant. et q in vitate nō processisset obiciē
bant. Cūqꝫ illa pro dño pro infirmo supplica
ret. vidit quandā crucē luadā sup ipm descen
dentē. eūqꝫ undiqꝫ protegentē. Et licet hō ille
morte pfuentus pegrinacionē suā nō pfecis
set. magna pe purgatorij eidē crucē signato
dimissa est. eo q voluntatē habēt. et non fe
cit per eū sicut scē mulieri dñs revelauit.
In nocte tercie ferie que est ān caput ieiu
nij q̄ solent hoīes confessacoibꝫ vacare. vi
dit aliqs dēones a quadā muliere religiosa
tristes et confusos recedentes. Qui q̄dē eā tēp
tacionibꝫ grauiū īpugnauerāt. sed dño suc
currēte nequaqm preualuerūt. Cū aūt post
hec a muliere quereret quō ei fuerat. ego īqt
illa vehemēt fui grauata. sed illa hora fui
per gratiā dei liberata. Et cognouit q illo
tpe vidit dēones confusos recessisse. Quidā
sacerdos aliqn ea presente missā celebrabat.
et q̄a pro sacerdote illo frequēs deo supplicaret
ppositus ille cū non haberet manus aliqd qd ei
retribuēt. ne ingratus videret q pro ea mis
sā illā celebraret. Cūqꝫ sacerdos missā finisset
aut illa sacerdoti. confessa ista mea fuit. hodie
eū filiū pī pro me obtulisti. Cūqꝫ ille mirā
rēt. et q̄reret quō hoc cognouisset. nā solus
deus nouit cogitacoēs hoīm. ego inq̄t illa
vidi colūbā pulcherrimā sup caput vr̄m in
altari descendentē que q̄ volitando alas su
as suas ad me extendebat. et cognoui in spū
q spūs sūs missa illā ad me trāsferebat. Cū
aūt sacerdotes missas digne et deuote celebra
rent videbat sanctos angelos gaudētes. et
sacerdotibꝫ cū magna hylaritate cooperātes.
et eosdē sacerdotes vultu benigno intuebāt.
eosqꝫ deuotissīe venerabant. Ve igit sacerdo
tibꝫ miseris inde proditoris socijs. q xpm q̄n
tū in se est rursū crucifigūt. et sanguinē testamē
ti pollutū durūt. Qui mālbꝫ pollutis oculis t
pudicis. ore venenato. corde īpuro dū ad reue
rendū sacmentū irreuerenr accedūt singulos
scōs angelos assistentes offendūt. et de saluta
ri medicina morte sibi miserabilr aq̄runt.

De spiritu sapiē eiusdē. Ca. xliij

Affluo sapiē dono cor eius medullitus affluebat. verba dulcorabant. oīa
opa eiꝰ suauitate spūalis vnctionis īpingua
bant. q̄ritis corde. dulcis ore. suauis ope. ela
ritate. Aliqn cū in locō suo per tres dies ia
cuisset. et cū sponso suauit quieuisset p nimie
iocunditatis dulcedine dies illi adeo furtiue
labebant. q vix per vnū momentū sibi ia
cuisse videbat. Mirabili aūt affectionū va
rietate deū aliqn esuriebat. qīqꝫ vō eū sitie
bat. Quoq dñm plus senciebat. tantoma
gis desiderio accrescebat. Anrebat clamabat
et ut remanēt supplicabat. et ut non re
dēt q̄ntū brachia aplexū do stringebat.
atq ut se ei aplius ostendēt cū lacrimis obse

trabat. Aliqn̄ autē per tres dies vel plures
ut sibi videbat̄ eundē q̄ ꝑuulū int̄ vbera
cōmorantē stringebat. et sese ut nō videret̄
ab alijs occultabat. Aliqn̄ cū eo tanq̄ cū pu
ero osculando ludebat. Aliqn̄ tanq̄ agnum
mansuetū iuxta gremiū. q̄ colūbā q̄nq̄ ad
solaciū filie sue pius filiꝰ virginis se osten
debat. Q̄nq̄ quasi aries stellā lucidā h̄ns in
fronte circuiens ecclesiā fideles suos ut ei vi
debat̄ visitabat. In diuisis aūt solēpnitatibꝫ
dn̄i. q̄ configuratū solēpnitati sue ei se ostē
debat. Nā in natiuitate apparebat ei quasi
puer vbera mr̄is virginis lactens. vel in cuna
bulis vagiens. Et tunc ad eū afficiebat̄ tanq̄
ad ꝑuulū. scd̄m ostensiones varias h̄ns vari
as affectiones. et ita singulis ānis renouabā
tur festiuitates. In festo autē purificacōis vide
bat btam̄ virginē filiū suū in tēplo offerentē
et symeonē int̄ vlnas eū recipientē. Et in hac
visione nō minꝰ exultabat pre gaudio. q̄ si
presens fuisset q̄n hoc accidit in templo. In
hac autē festiuitate cū cereus eiꝰ diu extinctꝰ
fuisset in processione. subito lumē clarissimū
nullo nisi deo accendēte recepit. In passione
aūt dn̄s aliqn̄ in cruce apparebat sed raro.
quia vix sustinē poterat. Item de eodem.

Cum aūt appropīquaret Cap̄ xliiij.
aliqua magna solēpnitas q̄nq̄ octo
diebꝫ ante gaudiū senciebat. Et ita
scd̄m āni tociꝰ cursū varijs modis mutaba
tur et mirabilit̄ afficiebat̄. Q̄n autē alicuiꝰ
sc̄i dies festus īminebat. sc̄us ille festū suū
ei nūciabat. In die eū suo ad eā veniens
cū sociorꝫ multitudīe celestiū eā visitabat.
ita q̄ cū sancto illo per totū diē sp̄us eius cū
gaudio requiesceret. Ex familiari autē et
freq̄nti collocutione sc̄orꝫ. sicut aliq̄s vnū de
vicinis nr̄is ab alio scit distinguē. ita vnū
angelū vel sanctū ab alio distinguebat.
Q̄nq̄ eciā sc̄us aliquis in ꝑtibꝫ istis prorsus
incognitus festū suū qd̄ in remotis ꝑtibus
fiebat. ut in eius solēpnitate gaudēt ei nū
ciabat. Nullo quoq̄ nūciante distinguebat
palato cordis dies festos a nō festis. eo q̄ dul
cius ei sapiebāt dies solēpnes q̄ simplices
Celebrabat eū dies festos in aīo sc̄ptos et ī
pressos in cor de suo tanq̄ in martirologio.
Vn̄ cū eēt aliqn̄ in eccl̄a sc̄e ghertrudis ī
villa que dicit̄ laulos et quoddā festū sancte

ghertrudis virginis in crastino esse debēt
et sacerdos eiusdē ville festū illud nō aduer
teret. ipā in aīo suo senciens solēpnitatē ī
minere. nō iā se poterat continē. Cūq̄ sacer
dos nō cōpareret vel alius q̄ cāpanas sicut
fieri solet in festorꝫ dierū vesp̄is precedētibꝫ
pulsaret. ipā de loco suo surrexit. et cāpanas
prout potuit pulsare cepit. Quo audito sac
dos admirans et ad eccl̄aꝫ currēs. cur inquit
tanq̄ sit festū pulsatis. cū nō habeamꝰ in cō
suetudine cū nō sit festū hac hora pulsare.
Tunc illa vēcunda et pauida. ignoscite inq̄t
michi dn̄e. magnū eī festū sed nescio cuiꝰ est
in hac nocte. Iā eū hanc eccl̄aꝫ sencio gaudio
ēē repletā. Tunc sacerdos apto kalendario.
repperit q̄ die crastina deberet ēē festū sancte
ghertrudis. Item exēpl de eodē. Cap̄ xlv.

Tot autē et tantas habebat habebat
consolaciones a dn̄o q̄ licet nullis ex
terioribꝫ sicut fit q̄nq̄ ad recreacioēꝫ
intenta eēt. semp̄ in vno loco absq̄ alicuius
consorcio sine accidia vel tedio sedere posset.
Aliqn̄ vero cū eēt in cellula sua audiuit vo
cē dulcissimā dn̄i dicentis. hec est filia mea
dilecta. in qua plurimū delcōr. Q̄n autē extra
se rapiebat̄. videbat̄ ei q̄ caput suū teneret
sup̄ genua xp̄i glorificati. Aliqn̄ eciā nūci
ante aliquo angelorꝫ. salutabat̄ ab aliquo
supnorꝫ ciuiū. Cū oraret an̄ altare sancti
nicholai aliqn̄ videbat̄ ei q̄ de reliquijs eiꝰ
lac flueret. Videbat aūt ab ymagine cruci
fixi aliqn̄ quosdā radios exeūtes. et ad eam
ꝑtingentes. et q̄ usq̄ ad cor eius penetrātes
In quibꝫ omībꝫ valde delcābat̄. et miro mō
sp̄us eiꝰ in talibꝫ cōfortabat̄. Apparuit ei
aliqn̄ btūs bernardꝰ cistercien̄ ordīs p̄r et lu
cerna q̄ alatus et alas suas circa eū expā
debat. Cūq̄ diu cū eo in cancello sedisset ec
clesie. et ipsa cuiusmodi essent hee ale que
reret rn̄dit q̄ ipē velut aquila sublimi vo
latu subtilia et sublimia diuine sc̄pture atti
gerat. et multa de archanis celestibꝫ dn̄s ei re
uelauerat. Cū aūt ipā in magna venera
tione et speciali amore diligēt sc̄m iohānē
euangelistā. accidit q̄ sacerdoti cuidā cum
magnis lacrimis et gemitibꝫ veniale modicū
confiteret̄. Cūq̄ sacerdos ille q̄reret cur ita
lacrimis afflueret. nequeo inq̄t lacrimas repri
mē. Videbat eū aquilā quandā supra pectꝰ

sui. qui qi in fronte tingebat vostrū in eius pectore. et magnis clamoribz aera replebat et intellexit in spū q̄ lacrimas eius et gemitū bīus ioh̄es ad dn̄m referebat. ¶ Aliq̄n vidit quendā sacerdotē cū lacrimis deuote celebrā tē. visūq̄ est ei q̄ columba quedā sup humerū sacerdotis descendēt. et q̄ fons clarissim⁹ de eius humero scaturiret. ¶ Aliq̄n virginis filiū q̄ puerū cū maxīa claritate circa pyxidem in qua ponit̄ corpus x̄pi videbat. Cūq̄ quererem⁹ cuiusmodi eēt claritas r̄ndit q̄ tantū lumē solis lumē candele excedit. tantū vel amplius claritas illa claritatē solis excedebat. ¶ Adhuc de eodē. Cap xlvi.

Quando autē aliq̄e reliquie ad eccl̄iā nostrā deferebant. ipa in spū presenciebat reliquiaz aduentū. et tota nocte cū sās reliquijs exultabat. x̄pmq̄ gaudentē et alias reliquias q̄ cū exultacōe et veneracōe nouas reliquias suscipientes videbat. Utrum essent vē reliquie. ex spūs mirabili⁹ p̄apiebat. ¶ De modica quidē cruce que est in eccl̄ia de oegines in qua de ligno sc̄e cruc̄is habet̄ luūosum valde q̄ celestis claritatis radiū exire videbat. ¶ Quidā autē familiaris noster et dom⁹ nr̄e amicus mīt alias reliquias q̄s habebat. reppit os cuiusdā sancti sine lr̄is. cuius autē essent reliquie ignorabat. ¶ Cūq̄ ad eā virtutē reliquiaz peruenit. Cūq̄ oraret ut deus cuius essent sibi ostenderet. apparuit ei quidā sc̄is magni meriti et preclar⁹. Interrogabat autē eū sancta mulier. tu q̄s es. Ille vero se non nōiauit. sed q̄tuor lr̄as in mentis eius oculos descripsit. Cūq̄ illa lr̄as memorit̄ retineret sed quid significarēt nesciret. vocato quodā clerico lr̄as ei dixit. s. a. i. o. l. et quid significarent quesiuit. Ille vō colluctrans et cōiūgens q̄ aiol significarēt r̄ndit. Tūc illa manifeste cognouit. q̄ bīi aiolphi qui apud pruuinū in capania in magno habet̄ honore essent predē reliquie. ¶ Cū aūt predesiderio eterne fruicionis pro amore diuine visionis pro dilacione optate bītudīs in hoc exilio languoret vnicū tn̄ et sūmū erat ei remedium et singulare solacū manna pāis celestis donec veniret ad terrā p̄missionis. Ja enī in hoc seculo per experiencā didicerat q̄d aut domin⁹ in euāgelio. nisi manducaueritis carnē filij hoīs et biberitis eius sanguīez nō habebitis vitā in vobis. Qui manducat meā carnē et bibit meū sanguīez habet vitā eternā. Nec erat ei durus hic sermo sicut iudeis sed suauis q̄pe qui oēm delectacōnē et oēm saporis suauitatē in eius p̄ceptione interius in aīo et etiā in ore eius mellifluo sentiebat. Cūq̄ ā plius sanguīez viuificū sitiendo ferre non potuerit. aliq̄n post missaruū solempnia. ut saltē celicē nudū sup altare dn̄i posset inspicere exigebat. De tūsitu ei⁹ a loco willenbrodi apud oegines. Caplm xlvij.

Quinq̄ multo tpe apud iā sepe dēm locū qui willenbrodi nūcupat̄ sepsā dño īmolasset. ex vicinitate p̄me ville que nūcella dicit̄ frequētā hoīm ad eā ex deuocōe cōcurrentiū que soli deo vacare cupiebat. non iā potuerit sustinē. Cūq̄ multociens multis q̄ precibz dño supplicasset. ut locū p̄posito suo ydoneū et p̄sonas que desiderio suo sedm deum h̄ūhī condescenderēt. ancille sue pudet ostensus est ei in spū locus de oegines quē nūq̄ prius viderat. de quo etiā p̄nouit te et pauptate dom⁹ vir īm̄ hoīes aliq̄ mentio tūc erat. Tunc illa duce deo ad locū sibi destinatū iter arripiens. cū adhuc aliq̄nto spacio remota eēt. b̄tus nycholaus eiusdē loci patron⁹ cū magna exultacōe ei obuiā venit. eamq̄ usq̄ ad eccl̄iā suā deduxit. Eo tn̄ die quo venit frēs de oegines magnū festū faciebant de ei⁹ tūslacione. Cū aūt p̄mo ad illū locū venisset miro mō et loca dispositionē et frēs eiusdē dom⁹ sicut ei deus p̄ius ostenderat agnouit. et q̄ festū eēt sc̄i nicholai p̄cepit. et q̄ in eodē loco die claudet extremū predixit. Locū eciā in eccl̄ia vbi defuncta sepulchrū habē deberet. īm postea secreto ondit qđ rei exitus postea probauit. Postq̄ autē de terra et de cognacōe sua exiuit dño precepiente. postq̄ sub vmbra illi⁹ quē desideraueat sedit tanto suauis q̄nto secreci⁹. q̄nto illi dn̄s bona in loco isto fecat. quocies copiosius soluto sanctor⁹ angelor⁹ solacio eā visitauit. quocies cū mīe dn̄i fruitiares collocucōes habuit. quocies ipse dn̄s p̄sencialit̄ ei appuit. non mente concipe nedū sermone explicare sufficerē. Cū aūt annis vltim⁹ quē dn̄s illi promisserat imineret. quē eciā pre gaudio celare non poterat. nā ser annis ante mgrio gaudeni

de nuuella eū predixerat. suspirabat clama
bat. q̄ dilacoīs īpatiens dūm dnm āplexaret.
Ilolo inq̄t dñe q̄ sine me recedas. nō hic āplius
morari desidero. ire domū volo. Et mirū in
modū dū sic extra se rapta vehementi deside
rio anhiaret. ex cordis plenitudīe fere tota dis
tēpi videbat in corpe. Cuiq̄ ad se reuertēteur
supra pedes suos longo post tpe stare non po
terat. Ex feruore āt spūs dū extra se clamās
trahēt. quasi ygnea in vultu videbat. Et qđ
mirabilis est. dū cēt in illo mētis extessu ure
uerberatis oculoz radijs totū solis materia
lis valebat intueri. Qualr obitū suū mgro
iacobo predixit et exultacoīs vocabz pfecit.

In āno aūt in quo tūsijt ad dnm Caplm
tū ego ex officio m̄ a legato dnī xlviij.
pape ꝓiuncto ad prediandū et signan
dū quos dñs inspiraret conū hēticos me pp a
mitē. dixit m̄ in dissolucoēz sui corpis īminē.
Et q̄a q̄n reuerterer nescebat. testamentū
suū facē festinauit. relinq̄is m̄ corrigiā q̄
tinctu erat. et sudariū lineū quo lacrimas
extergebat. et quedā alia modica auro et
argēto m̄ cauriora. Cū aūt īminēt et appro
pīquaret temp⁹ exitudīs optate a festo
āūntiacoīs bē virgis vsq̄ ad festū bti io
hānis baptiste. nō nisi vndecies et in modi
ca q̄ntitate abū corpalē sūpsit. gaudēs sep
et die nuptialē tū exultacoē exptans. Jam
tps promissū erat. ppe qđ multis latīnis pre
uenerat. multis suspirijs et gemitibz postu
lauerat. Et ecce frās est repente sonꝰ. et vox
turturis audita est in ecclā nra. Incepit ei
alta voce et clara cantare. nec cessauit spa
tio triū dieꝝ et noctiū laudare gratias a
gere. dulcissimā cantilenā de deo. de sās an
gelis de bta virgine. et de sās alijs. de ami
cis suis. de diuinis scripturis rithmice et dul
ci modulacoē cōtexere. Unus aūt de seraphī
nis videbat ei alas suas supī pectus ei expan
debat. Quo mīstrante et dulci assistente. i
spirabat ei tarmē absq̄ oi difficultate. Voce
exultacoīs et consonantiā modulacoīs tm
hoīes audiebant. clausis enī ostijs et oībus
exclusis prioz nr et anella scē mulieris in
ecclā remanserāt. Et hij multa de archanis
celestibz que illa dicebat intelligē nō pote
rant. quedā aūt intellexerūt sed pauci. pp
dolor retinē potuerūt. Dicebat aūt inter
mi alia multa q̄ a luīe scē tinitatis sancti
angeli intelligenciā haberent. a luīe corpis
xpi glorificati in scis aiabz fructū haberēt
et exultacoīē. Beatā etiā virginē ia in
corpe glorificatū constanti asserebat. et q̄
corpa scoz que in xpi passione surrexerūt
nūq̄ postea in pulueīē reuersa sūt. Dixit ea
am et inde valde gauisa ē. q̄ spūs scūs i pror
mo ecclesiā visitaret. et copiosius solito per
fruisā ecclesiā opatores sanctos ad fructū
aiaz mittēt. et mūdū ex maxīa pte illuīa
ret. Dixit eciā tū de bto stephano prothom
tire tanēt quē rosariū padisi appellabat. q̄
dū oraret in morte dñs scūs paulū ei dedit i
munē. Cuiq̄ bti⁹ paul⁹ mīro consecutus spi
ritū in morte emittēt. suis stephanꝰ pīs fuit
et bti pauli spm dño obtulit dicens. Hoc mag
nū et singulare munꝰ m̄ dedisti. et ego cum
frū multiplici illud reddo tibi De nulla cuius
egritudīe et qualr in ea se habuit. Cap xlvi.

Elapsis aūt tribz iubilacoīs diebz
lectū suū in ecclā coram altari fecat p
parari. et ad se reuersa vocatis frī
bus dixit. Precesserūt lamētacoēs dū lu
gere pro pctis. precessit carmē dū exultā
re et iubilare pro eternis. ecce sequit ve
infirmitatis et mortis. Unq̄ inquit de ex
tero manducabo. In hac aūt infirmitate
gravati exterius laborabat. sed suauit inte
rius q̄escebat. Sancti enī qui ei in statu sua
uitatis frequēter astiterāt. frequēcius eā in in
firmitate visitabant. Xpūs enī frequēter ei
appārēs et qī vultu cōpaciēs eā respiciēs.
et etiā mr eiusdē xpi ei fere semp assistens. q̄
insensibilē reddebat infirmitatis dolorē. An
geli eciā sā assistebāt ei et deuote mīstra
bant. Unde tū quadā nocte sitiret. et iam
per se surgē vel incedē pre nimia debilitate
nō posset. duobz sās angelis eā sustinētibz et
ad locū ducentibz ubi erat aqua reposita
et reducētibz bibit. et ad lectū suū absq̄ aliq̄
labore redijt. Dū vō bta virgine pmonēte
extremā reciper vnctionē oēs presentialr af
fuerūt apli. Btus aūt petr⁹ ei claues oñdēbat
et q̄ celi ianuā ei aperiret promittebat. Xpūs
aūt signū scē crucis. victorie sue vexillū pe
dibz eius affixit. Cuiq̄ in diuīs ytibz vngeret
in susceptione sacmēti oratiōē spūs sancti
tū mayīa mētis illuīacione sentiebat. Qui

De XXXI Decimus

dam autē de amicis et notis ei⁹ q̄ dudū mor
tui erant ad consolacionē. quidā etiā petitu
rus auxiliū ab anailla xp̄i in īfirmitate il
la apparuit ei. q̄ maxīo cruciatu in p̄gato
rio torquebat. Cū aūt ea visitandi ea. sc̄ūs to
losane sedis epūs aliq̄n deuēisset. maximā ex
p̄sencia epi consolacionē et corpis cōfortā
cionē ad tpūs recepit. Hēta aūt virgo eā qua
si in acre conti⁹ sc̄am epm ut sibi videbat̄ leua
uit. Cuiq; idem epūs in eadē ecclā in altari be
ate virgīs consecrato missaq; solēpnia cele
braret. vidit in p̄cepcioē sacramenta q̄ colūbā
candidā que sancto epo in ore ponebat eucha
ristiā. maximāq; claritatē eū intersi⁹ tūssu
dentē. et ei⁹ aiaz illustrīte dīno ostendēte cog
nouit. Cū aūt in īfirmitate nichil penitus
manducare posset. nec etiā panis modia o
dorē sustinē valēt. de facili corpus xp̄i sume
bat. Qđ statī q̄ liquescēs in aia ei⁹ trīsiens
nō solū aiam confortabat. sed et corpalē īfir
mitatē absq; mora alleuiabat. Accidit autē
in īfirmitate dū corpus xp̄i recepet. q̄ faci
es ei⁹ q̄ quibusdā radijs lūis resplendēt. Cū
q̄ tēptarem⁹ aliq̄n vtrū eucharistiā nō cō
seruatā posset sume. statī odorē panis abhor
ruit. Cū vero modia ps dentes ei⁹ attigiss
cepit clamare cōspuere. et q̄ pectus ei⁹ rūpe
rē anhelare. et singultꝫ cū ingenti anxie
tate emittē. Cuiq; pre dolore diu clamasset
et multocīēs os eius aqua abluisset trīsacta
magna ptē noctis vix potuit quiescē. Iterū
Scīnp autē q̄ntūcūq; de eodē. Ca. l.
debilis ēet. q̄ntūcūq; euacuato et
exinanito corpe utpote que liij die
bus nichil penitꝫ aī mortē manducauit. tri
lumē solus sustinuit. et nūq̄ conti⁹ claritatē
lucis oculos clausit. Et qđ mirabiliꝫ est cū
iuxta et q̄ ad aures eius in ecclā altā voce
cantarem⁹. dū cāpanas diu et fortiꝫ pulsa
rem⁹. cū eciā quodda altare ut cōsecraret̄
ab epo tholosano cū multis ptiacētibz cum
malleis et marcellis iuxta eam erigem⁹. nū
q̄ aliquo tumultu grauari potāt. quē ad de
um et ad eius ecclesiā ptinē strebat. Nā et
ipsa cū ei cōpatē assērebat son⁹ ille cap⁹
eius non ledebat. nec cerebrū eius pauiebā
sed statī cū in aia cū magna suauitate rea
piebat. Quedā autē aliaī nr̄m dixit. q̄ post
mortē eius debebant accidē sicut spū sancto re
uelante et promittēte cognouit. Que itaq; pp
scandalū infirmoz subticuim⁹. q̄ ut cū e
uenerūt de facili ex sc̄ptura possint ppendi.
Interī vero sermones signauim⁹ et librum
clausim⁹. qua forte trīsibūt plurimi et mul
tiplex eis sc̄a. Cū aūt appropīq̄ret hora ei⁹ os
tendit dīns portionē anaille sue hēditatis ei⁹
int⁹ fr̄es. vidit q̄ locū in celestib⁹ a dīno sibi pre
paū. vidit et gauisa est. Quinta feria aī diē
transitus ei⁹ cū essem⁹ p̄ntes et assistem⁹ ei
in vespe nobis loqui nō voluit. nec oculos su
os ad nos cōuertit. sed fixis īmobilit⁹ in celū
oculis. iacebat enī extra cellulā sub dio. ce
pit vultus ei⁹ q̄ quadā serenitate clarescere
Tunc ipa diuinissime q̄ pre gaudio subridens
cepit nescio quid submissa voce cantare. nō
enī iā potent vocē exaltare. Cū aūt magis ap
p̄piquasse et diligenti⁹ ausultasse. nō nisi mo
diū de cantilena eius potui⁹ intelligē. hoc sc̄z.
q̄m pulcher es rex mr̄ dīne. Cuiq; diu in tāto
p̄mansisset gaudio cantando videndo. et ma
nibz aliq̄n plaudendo. tandē ad se reuersa
q̄ de nouo ad sensū infirmitatis quā pius nō
senciebat cepit modicū gemē. Cuiq; ab ea. q̄d
vidisset q̄reremꝫ nō nisi modicū voluit vel
potuit nobis loqui. Q̄ mirabilia inq̄t dicerē
si auderē. Die vero dīnica apparuit ei satha
q̄ insidians calcaneo ei⁹ et multū ea vexa
uit. Nā aliq̄ntulū cepit pauē. et eciā a circū
stantibz auxiliū petere. Ipa vō in dīno fiduci
am resumēs. et caput draconis fortiꝫ conte
rens. et se signo crucis munies. vade inquit
retro sanies et turpitudo. Quo recedente ce
pit itū alla cantare. et dīno gr̄as agere.

De felici eius trīsitu. Caplm li.

Quinta hora illa qua dīns emisit sp̄m i
cruce. s. circa horā nonā. ipa quoq;
ad dīnm migrauit. nūq̄ vultus hylaritatē
vel exultacois facē aliquo mortis dolore
mutans. Nec meminī q̄ eciā in sanitate ma
iorē vultus habuerit serenitatē. maiorēq; a
lacritatis pretendit speciē. Cū autē in morte
lauaret̄ eius sacrū corpusculū. īuenta ē ita
attenuata et ieiunijs infirmitatēq; cōfecta
q̄ dorsi eius spina ventri ei⁹ contigua erat
et quasi sub tenui pānno lineo sub ventris
pellicula ossa dorsi ei⁹ apparebant. Post mor
tē eciā quos dilexerat in vita nō deseruit sed
ad aliquos rediens. sc̄is eciā et probate vite

mulieres freq̃nter alloq̃ns amicos suos et docuit in agendis. et p̃munivit in periculis. eciã secretis signis oẽm dubitacionẽ a cordibus eoz remouens. Aliquitz eciã amicoz suoz precibz suis ꝓpetrauit a dño et sapiẽ splẽdorẽ et caritatis feruorẽ. Vñ quidã scius asserẽ mõchius vidit in sõpnis post ĩsitiũ xp̃i ancille q̃ calix aureus ab eius ore exibat. quo quibusdã amicis suis potũ dabat. Retulit ĩ quidã alius q̃ in sõpnis vidisset corpus eius q̃si in splendidissim lapidẽ pretiosũ ꝓmutatũ. Anno itaq; ut dim ẽ incarnati verbi. mͦ. cͦ. xiij. nono kl̃ iulij. si in vigilia sc̃i iohis baptiste circa horã nonã die dñica illa p̃ciosa xp̃i margarita circa tricesimũ sextũ etatis sue ãnũ ad eẽnu regis palaciũ est delata. Explicit hystoria sc̃e maie de oegines

De victoria ludouici uuiensi ĩ picardia. Cap̃ liij.

Anno dñi mͦ. cͦ. xiij. ro Hyãnes anglie rex urbem andegauis quã occupauerat muro ex utraq; pte usq; ad medianã arripuallare cepit. et arridente fortuna cũ in breui supdicta municipia obtinuisset. aq̃tanoz et pictauo viũ auxilio se posse residuũ terre recuperaꝝ ꝓsumẽs. castrũ qd̃ rupes mõchi dicit. a guillelmo de rupibz andegauie senescallo ob tuitionẽ itineris de nouo edificatũ obsedit. Erectis itaq; petrariis et ceteris machinis bellicis cepit castrũ fortit̃ expugnare. et obsessi nõ minꝰ strẽnue se defendẽ. Tunc ludouicus regis philippi ꝓmogenitus p̃re suo p cõfinia flandrie et northmanie cũ militibus diuisa municipia visitãte et ab hostiũ incursibz defensante. cõgregatũ exercitũ mouit de hyrnone. ut predas obsessis surreret. Cuiq; per vnã iam dictã tantũ exercitus a loco iã distaret. rex iohãnes eius aduẽtũ in crastino futurũ non sustinẽs. õibz petrariis. mãgonellis. papilionibz. ceteris q; utensilibz dimissis ac prede expositis recessit. Ludouicus autẽ urbẽ quã muris circũsepserat reparauit. et oẽs muros eius destruxit. Hanc aũt victoriã ludouici modico tpe intacto. secuta est victoria regis philippi. In q̃ infra mensis vni spatiũ filius in pictauia de rege anglie. pater in flandria de ottone impatore et de flandrensibz bello quidẽ difficili sed victorioso. sũmi regis protecti dextera

triũpharũt

De introitu philippi regis in flandriã et ꝓsecucõe belli flandren. Cap̃lm liiij.

Ipso igit̃ anno scilicet ab incarnacõe dñi mͦ. cͦ. xiij. iohãne rege ut dim est̃ ptibz andegauie debachãte. ottone impatore elãis ab ipso iohãne pecunia mediãte congregauit exercitũ in comitatu hãnonie in oppido valenciane. in terra ferrandi comitis. fueruntq; cũ eo missi a rege iohãne ad stipendia sua. comites bolonie et salesberie et flandrie. duxq; brabantie cuius filiã idẽ otto duxerãt in vxorẽ. et multi alij proceres et comites de alemãnia hyãnonia. brabantia. flandria. Rex autẽ philippus cuius militie maiorẽ ptẽ habebat filius eius in pictauia cõgregatũ monit exercitũ in crastino bt̃e marie magdalene de pronio. terrãq; ferrandi comitis ĩtrauit. et ea transiens oĩa incendio vastando usq; ad urbem tornacũ puenit. Quã flandrenses quidẽ anno preterito fraudulẽter reperant. et multũ dãpnificauerãt. Sed idem rex sine mora misso exercitu cũ fr̃e guarino et comite sancti pauli. eã occupauerunt. Otto vero cũ exercitu suo venit ad castrũ qd̃ dicit̃ morechamia. distans a tornaco p tria miliaria. Et rex quidẽ eos ĩuadẽ ꝓposuerat sed dissuaserũt barones. q̃a non nisi artus et difficilis aditus ad eos patebat. Recessit autẽ rex de tornaco. ut iret ad insulã castrũ et otto cũ exercitu suo sequebat̃ eũ. Vicecomes autẽ meleduni cũ quibusdã equitibz diuĩtit ab exercitu regis ad ptes illas unde venebat ottonis exercitus. Quẽ p̃secutus est guarinꝰ siluanectenꝭ elemosinarius. Vij ad quẽdã locũ eminentẽ p̃uenerũt. unde ꝑ totes acies ad pugnam dispositas manifeste videre potuerũt. Quod cũ elemosinarius renũciaret regi scilicet q̃ hostes venirẽt ad bellũ pati. et vel pugnandũ nimirũ vel cũ pudore et dãpno recedendũ. consulti barones a rege non multũ suadebant eẽ pugnandũ. sed potius procedendũ.

De ordinacõe aceruũ exercitu. Ca. liiij.

Venerũt autẽ utroq; exercitu ad pontẽ bouinũ qui est mit̃ cesonã et sõgunciũ. Quẽ cũ maior ps exercitus iã transisset. et rex adhũc pontẽ exarmatis armis. siquidẽ aliq̃tulũ ex itinere fatigatus sub umbra cuiusdã fraxini uxta quãdã eccl̃iã bt̃i petri modice quieti vacaret. ecce nũcij

missi ab hijs qui stabant in postrema acie cū
clamore accurrētes referūt hostes adūētare
et postremis acriby iā fere cōfligē. ac vicecō
mitē et arcubalistarios et eqtes leuis arma
ture cū satellitibz vix furorē et audaciā eo
rū posse diucius retardare. Quo audito rex
ecclesiā ingredit. et breui oratis utin egress
armis induit. alacri vultu equū insilit ac
si ad nupcias vocaret. Deinceps vbiq; per
cāpos ad arma clamat. clangūt tube. co
hortes que iā ponē trāsierāt reuertūt. Rex
illū bū dyonisij qd' oēs in bello debebat pre
cedere reuocat. nec satis ppe rediens non
expiat. Immo rex cursu rapido redit et in
pma fronte belli se opponit. Quē videntes
hostes preter spem suā sic retrogradū qua
si stupore quodā et horrore pcussi diuterūt
ad dexterā ptē itineris quo gradiebant.
Et protendētes se in eminētiori ptē steterūt
a ptē septētrionali. solē qui die illo feruēcā
incaluerat ān oculos hītes. Rex ecā alas
suas e regione cont illos extendit. strīs a pte
australi cū exercitu suo per spacia cāpi nō
parua breuit protenso. solem hīs in hume
ris. Ita steterūt hincinde vtreq; acies equa
li dimensione protense. modico cāpi spacio
a semicē distātes. In medio aūt huius disp
sitionis erat philippus in pma fronte. cui la
terati adherebāt wilhelmus barrensis flos
militū. bartholomeus de rota vir ātiquus et
sapiens. galterus iuuenis vir probus et pru
dens. petrus malevicinus gerardus stropha. ste
phanus de longo cāpo. wilhelmus de gherlan
dia. henricus comes barri iuuenis qui pri sino
regis cōsobrino nup defuncto successerat. et
alij plures viri virtute spectabiles et inar
mis exercitati. ideoq; tuit ad ipsius regis custo
diā specialit deputati. Ab opposita aūt pte
stabat otto a gminus cōsertissimi. qui sibi
pro vexillo erexerat aquilā deauratā sup
draconē pendentē in ptica erā in q̄driga.

De exhortatiōe frunciox ad pugnā et oīone p̄

Ex aūt antequ congrederet missa. ca. lv.
hac breui et humili oīone mili
tes alloquit. Otto inquit cū suis
a dño papa excōicatus est. q̄a hostes et destruc
tores eccl'e sc̄e. et peccunia que illis in stipēdia
ministrat de lacrimis pauprum et ecclesiax acq̄
sita est. Nos aūt xpiani sumus. et cōtione pa
cis sc̄e eccl'e fruentes q̄nis pcōres tm eccl'e di
consentimus. et cleri pro posse nro libertates
defendimus. Vnde de dei nra fiducialit debe
mus presumere. qua nobis licet peccatoribz da
bit de suis et nris hostibz triumphare. Hijs dic
tis milites a rege benedictionē peteruūt. et sta
tim resonantibz tubis insultū viriliter in hos
tes fecerūt. In ipa hora capellanus qui hec
scripsit. et quidā clericus non procul a rege
stabant retro ipm. Quo audito clangore tu
barū alta voce cecinerūt hunc psalmū. benedic
dns deus meus q̄ docet manus meas ad preliū xr̄.
Deinde. exurgat deus. tm. et. dne in virtute
tua. xr̄. Oēs usq; ad finē prout potuerūt ppter
irrupentes lacrimas et singultus admixtos de
uote cordā deo recolētes et libertatē q̄ eccl'a dei
gaudet in francia per philippū regē. et econtra
dedecus et obprobria que patet p ottonē et per
regē anglie iohannē. quodq; muneribz hostes
illi prouocati cont dnm suū in regno suo pug
nare presumebant.

De pmo cōgressu militū

Primus tū cōgressus Capm lvi.
pugne nō ibi fuit ubi erat rex. quia
antequ congrederet cont seruandū et su
os iam in dextro cornu cōfligebat. rege forsi
tan ignorante. Prima quidē frons pugnato
rū directe protensa erat. et cāpi spaciū xl. pas
sibz occupabat. Erat enī ibi siluanectēn elec
non quidē ut pugnaret. sed ut armatos ad
honorē regni et dei ac salutis ppe defensio
nē astaret. Qui ecā quos formidolosos ac
trepidos nouerat retro posuit. quos aūt fer
uentes et probos in una et pma acie collocā
uit. ac directe per cāpū extendi fecit. Campus
enī ait amplus est non decet ut vnus miles
faciat sibi spatiū de alio milite. sed sic stent
ut omes quasi una fronte valeatis pugna
re. Hijs dās premisit ad inchoandū bellū pu
bissimos centū q̄nquagīta satellites nō mi
nus sine equis q̄ in equis pugnātes. ut mili
tes egregij qui erant in pma frōte motos
aliquātulū et turbatos uenirēt hostes. In
dignati aūt flandrenses qui erāt ad pugnā
feruentissimi se nō a militibz sed a satellitibz
primo impulsi de loco in quo stabāt nequaq̄
se mouentes. sed eos ibidē expectantes alacri
ter reperūt. et eos eoz fere oēm infecerūt
ipsosq; multis vulneribz affecerūt. nullū
tn preter duos letaliter vulnerauerūt. Hos

autē secutus est gualterꝰ comes sc̄i pauli licz
quibusdā suspcūs eēt tanq̄ hostibz aliq̄n fa
uisset. Vn̄ dixit electo. se bonū proditorē futu
rū die illo. Hic itaq̄ cū elc̄is militibz suis mi
ra velocitate q̄i aquila volās in colūbas me
diū hostiū ꝑforans tr̄sijt. multos feriens et
a multis ꝑcussus. equos et hoīes indifferent̄
occidens. nullūq̄ capiēs. Et ita per aliā ꝑtē
reuersus est. hostiū multitudinē q̄i in sinu
quodā intercludens. Prosequit̄ eū nō minori
audacia comes belli mōtis matheus de mōte
morencij cū suis et dux burgundie. Factaq̄ est
pugna mirabilis ex vtraq̄ ꝑte. Que cū feruē
tissima triū horarū spacio iā durasset. tandē
totū belli pondus in ferrandū cū suis versū
est. Itaq̄ multis cōfossus vulneribz et in ter
rā prostratus. ac fere diuturnitate pugnandi
exanimatus hugoni de marois et iohanni
fr̄i eius se reddidit. et cū plurimis ex eius mili
tibz captiuus ductꝰ est. Ceterique oēs qui in ea
ꝑte campi pugnabāt. aut interfecti st̄. aut
capti aut fuga turpi francis insequentibus
saluati. De aduētu cōiarū et de pugna cont̄
regē philippū. Caplm̄ lvij

Interea legiones cōiarū veniūt. et q̄n
totius ad aciē regis ubi scilicz signū re
gale videbant accurrerūt. Vexillū inq̄ flo
ribz lilij distinctū. qd̄ tūc ferebat gualo mi
les fortissimꝰ sed nō diues de mōte igniaco
Specialit̄ cōmimie corbeij. ambianis. belu
aci. cōpendij. attrebati cuneos militū pene
trauerūt. et ante regē se posuerūt. At illi q̄
erant in acie ottonis audacissimi et bellicosi
viri ipōs incōtinēti reppulerūt. eisq̄ paula
tim dissipatis fere usq̄ ad regē ꝑuenerūt.
Quo viso milites ꝑnoīati qui erant in acie
regis precesserūt. seq̄ ottoni ac suis furore
teutonico solū regē querētibz opposuerūt.
Nā et imꝑator ille et ferrandꝰ et comes bolo
nie sicut postmodū a captiuis didicimꝰ iura
mēto firmauerāt. q̄ oībz alijs neglectis ad
aciē regis philippi procederēt. nec retorque
rent habenas donec ad eū ꝑuenientes ipm̄
occiderent. Quo facto. de reliquo exercitu fa
cillime se posse triūphare sperabāt. Pter
hoc otto cū acie sua nō nisi cont̄ regē et aciē
eius pugnauit. Ferrandꝰ quoq̄ voluit et ī
cepit ad ipm̄ venire. sed non potuit. q̄m a cā
paniensibz via eius intr̄clusa fuit. Comes etiā
bolonie ad regē in ipō pugne ĩcio ꝑuenit.
sed cū ꝓpe iā esset dn̄m suū ut arbitror reueri
tus ab ipō declinauit. et cū roberto drocarū
comite qui nō procul a rege stabat cōgressū
habuit. Sed et petrus autisiodori comes cog
natus regis viriliter pro rege pugnabat. philippꝰ
tn̄ eius filiꝰ vxoris ferrandi cognatꝰ ex parte
mr̄is ex opposito cont̄ regē stabat. Adeo enī
illi hostes regis excecati erant. q̄ multi eorū li
cet haberēt ex ipsiꝰ ꝑte fr̄es priuignos vict̄
atos et cognatos. nichilominꝰ tn̄ spreta re
uerencia dn̄i secularis et abiecto dei timore
bello ĩiusto eos quos reuereri ac diligē sal
tē naturali iure tenebant̄. lacescere ꝑsume
bant. Itaq̄ supradc̄is militibz virtute mirabi
li furorē teutonicorū cont̄ regē īpedientibz.
pedites ipm̄ regē circūuallauerūt. et vnci
nis ac lanceis gracilibz in terrā ab equo de
posuerūt. Pauci vō milites qui cū eo remā
serant ceteris ut dc̄m est precedentibz. et cō
tra ottonis aciē dimicantibz supradictus
gualo qui vexillo sepius inclinato vocabat
auxiliū. specialit̄ quoq̄ petrus cristanides
qui sponte ab equo descendēs se pro rege icti
bus exponebat. eosdē pedites prostrauerūt
dissipauerūt et occiderūt. Sed et ipē rex se
pe citius a terra surrexit. et īopinata leui
tate rursus equū ascendit. De conflictu bel
li et fuga ottonis. lviij.

Ergo pugnat̄ ab vtraq̄ ꝑte virtute mirabili et ca
dūt multi. Ibiq̄ an̄ oculos regis oc
cidit̄ miles probus stephanꝰ de longo campo
cultello in capite per ocularium galee recepto
Habebant enī hostes cultellos mirabiles et
hactenꝰ īauditos quibz pro gladijs utebant̄
longos. s. et graciles triacumines. quolibet
acumine a cuspide usq̄ ad manubriū indiffe
rent̄ secantes. francorū tn̄ virtus indefessa
preualuit. repulsaq̄ tota ottonis acie ꝑue
nerūt ad eū. ita q̄ petrus malevicinꝰ ipsū
per frenū apprehendit. Sed cū eū a turba
qua consertus erat extrahē nō posset. ghe
rardus stropha cultellū in eius pectus īpe
git. ac ꝓꝑ armorū eiꝰ densitatē ipm̄ ledē non
valens ictū reiterauit. et huic secundo ictui
caput equi qd̄ erat erectū et arduū obuia
uit. Igitur cultellus mira fortitudine īpul
sus descendit in cerebrū equi per oculū recep
tus. Equus itaq̄ letalit̄ vulneratꝰ se girauit

et versus ulā ptē aquila cū carro dimissa ac
prede exposita tergū vertens a cāpo recessit.
Quo viso rex ait suis. Hodie finiē eius amplius non videbitis. Cū igit̄ paululū processisset
equus labit̄. et stanti alij retens adiunxit. In
quē cū ascendisset fuge velocit̄ se cōmisit. eo
q̄ francoꝝ virtutē vlteriꝰ sustinere nō posset.
lā et barrenses cū per collū tenuerāt. sed ej
velocitate. suoꝝq̄ militū densitate p̄ceptus
eis fuerat. Qui etiā dū eoꝝ dns fugēt adeo
fortit̄ premebant. ut ipm barrense in terrā
prosternerent. qui plus q̄ ceteri precesserat.
eo q̄ illi regē custodirent. Cū igit̄ equo suo
occiso pedes esset. et circūuallat̄ hostibz more
suo mira vtute se defendēt. ipse tn vnicꝰ a multitudine captus vel occisus fuisset. nisi thomas
de sancto walario cū equitatu suo supuenisset. q̄ eū de manibz inimicoꝝ liberasset. Itaq̄
vemuiscente prelio dū impator fugēt. duo
comites ex eiꝰ pte cū aliis viris fortissimis q̄s
ipse specialit̄ elegerat. ut essent ipe ipm i bel
lo cōtī francos pugnerūt. sed frustra tn preualuerūt. Deniq̄ duo prefati comites et hymardꝰ
de hostemale miles fortissimꝰ. et gerardus de
randerodes capiūt̄. cauerus decerpit. draco fugit̄. aquila alis exuisis et cōfractis ad regē
philippū defertur. Ottone aūt inti primos fugiente dux louanie et dux de lamborth et hugo de bouis. et alij per turmas se mādauerāt
fuge turpi.

De comite bolonie qualit̄ captus

Otto comes sit. Caplm lix.

bolonie ab ytio belli incessant̄ bellis
incessanter pugnabat. nec ab aliquo
superari poterat. Fecerat ei sibi q̄ munitionē
quandā arte mirabili de satellitibz armatis
et cōfertissimis eciā duplici serie in modū
vote ad instar castri obsessi. vnde patebat
aditus q̄ porta qua recipiebat̄ quocūs vel
spm volebat resumē. vel ab hostibz vrgebat̄.
Veruptm antea multū dissuaserat pugnā
probitatē francoꝝ sciens et audaciā. vnde
et impator ac suu proditorē eū reputabāt. et
nisi prelio consensisset ipm vinculis manci
passent. Deniq̄ cū pugna pre manibz haberet
ipse hugoni de boues dixisse fertur. Ecce pug
na quā tu suadebas. ego dissuadebā. Tu q̄
formidolosꝰ fugies ego vō sub periculo capti
mei pugnabo. et vel captus vel interfect̄ re
manebo. Hijs dictis ad locū pugne sibi dest
natū accessit. omnibz q̄ ceteris diuti⁹ ac fortius pugnauit. Itaq̄ cet̄is ut dcm est fugientibz ipe tn adhuc pugnās a sex militibz
auelli a campo nō poterat. donec satelles
quidā petrus saliz de chinella. q̄ probatissimo
equo suo ab hostibz occiso pedes pugnabat.
ad ipm accessit. et eleuato equitecturo mucronē usq̄ ad capulū in eiusdē equi ventrē
infixit. Lapso igit̄ equo comes supinꝰ ruit. dexterū femur hns sub equi collo. vnde
vix extrahi potuit. Supuenerūt aūt hugo
et gualterus de fontibz. et iohēs de robevto
Qui cū inter se contenderēt cui eoꝝ captio cō
mitis assaribere. supuenit iohēs de nigella
cū suis militibz. Qui corpe quidē procerus
et forme venustissime miles fuit. sed hijs
animi virtus in eo nō respondebat. Vñ et i
illo prelio nondū die toto cū aliquo cōflixerat.
Ruxabat̄ tn cū alijs q̄ comitē illuc detinebant. volens ex eiꝰ detencione sibi laudis a
liquid vendicare. Et quidē preualuisset. ni
si frater. G. eius supuenisset. Quē agnoscens comes dedit se illi. rogans ut soli vite
illi⁹ faceret misereri. Cogitur itaq̄ comes
de terra surgē. sed cū vidisset nō procul ar
dulphū de audenarda militē probissimū
cū aliquot militibz ad eius auxiliū p̄cipitē in terra sponte prolapsus adiutorium
exp̄tans fuerit se pedibz non posse stare. Sed
qui astabant rutus plurimos ingeminātes
cōpulerūt eū in vitianū ascendere. ipse vō
ardulphus et qui cū eo erāt capiunt̄. lx.

Qualē rex philippus victor ai gaudio rediit

Omnibz itaq̄ fere equitibz aut fuga
de campo erectis aut captis aut interfectis. stabant adhuc ibi satellites
pedites fortissimi bra bancones. et alij quos
ps aduersa q̄ vallū an se posuerat numero
septingenti. Quos videns rex. thomā de sco
walerio virū nobilē ac virtuosū. et aliq̄n
tulū lātū cont̄ illos misit. Qui licet iā ar
mis aliq̄ntulū pugnando fatigatus esset. ha
bens secū de terra sua q̄nquagīta equites
et ducētos pedites cū magno furore in illos
irruit. et oēs truncauit. Et mirū dictu cum
post victoriā suoꝝ nūm recensuit. non nisi
vnū solū de toto nuo deesse inuenit. Qui eciā
strati quesit̄ inter occisos est inuentus. atq̄ i cas
tra delatus infra paucos dies eciā vulnerib

per medicos sanatis incolumis est effectus.
Dato itaque signo francorum acies reuocantur ad
castra etiam cum gaudio reuertuntur. Mira vero
regis philippi clemencia. Eodem enim vespere cum
adducti coram eo fuissent proceres capti. quinque
videlicet comites. et xxv alij nobiles vexil
lorum insignibus gaudentes. licet omnes de regno su
o qui in eius mortem conspirauerant tanquam rei
lese maiestatis secundum leges capitibus plecten
di essent. ille tamen ut mitis et pius vitam condo
nauit omnibus. Et si enim feruebat in eo contra
rebelles seueritas. maior etiam in eodem vigebat
clemencia in subiectos. cuius intencio semper erat
parcere subiectis. et debellare superbos. Omnes
tamen ergastulis mancipauit. quibus in cathena
tis et quadrigis impositis iter parisius direxit.

Qualiter comitem bolonie de ingratitudine redarguit .lxi.

Cum autem esset bapalmis nunciatum
est ei quod comes bolonie post prelium
miserat nuncium ad ottonem suggerens
ei ut gandauum accederet. et vires recolligens
auxilio gandauorum et aliorum bellum renoua
ret. Quo audito siue veridico auctore siue
non rex admodum perturbatus ascendit ad tur
rim vbi duo maiores comites erant. ferran
dus scilicet et reginaldus. Itaque reginaldo imp
perauit quod cum homo suus legitimus esset no
uum eum militem. ac de paupere diuitem fecerat ip
se vero pro bonis mala retribuens vna cum co
mite alberico patre suo ad henricum quondam
anglie regem. in regni perniciem se transtulerat.
Postea resipiscens in magnam ipsius amici
ciam receptus fuerat. et preter comitatum domini
martini. qui alberico patre suo in seruicio
regis anglie defuncto ad eum hereditario
iure deuolutus erat. comitatum ei bolonie
addiderat. Ipse quoque postmodum culpe cul
pam adiciens ad regem anglie richardum transiens
quamdiu vixerat ei semper contra ipsum adheserat.
Sed et richardo defuncto eum interim in ami
ciciam suam receperat. et cum duobus predictis comi
tatibus tres etiam alios scilicet morchonij albe
marne et warennarum eidem adiecerat. Hijs
omnibus beneficijs obliuioni traditis. contra
ipsum dominum suum regem vniuersam angliam. teuto
niam flandriam hanoniam. brabanciam sine causa
commouerat. Naues etiam eius apud eundem
portum anno preterito cum alijs diripuerat. sed
et nuper cum reliquis contra ipsum corporaliter pug

nauerat. Post pugnam quoque post vitam ei mise
ricorditer donatam. missis nuncijs ad ottonem et
alios qui de bello euaserant. ad bellum eos i
terum incitare curauerat. Hec inquit omnia michi
fecisti. vitam tamen me adimente non perdes. sed donec
hec omnia lueris ergastulum non euades. De cap
tiuitate eiusdem comitis ferrandi et aliorum .lxij

Hijs dictis fecit eum peronam adduci. ibique
in turrim fortissimam includi. et cautis
sime custodiri. ligatum compedibus mira
subtilitate perplexis. ac fere indissolubilibus
Ferrandum quoque parisius deuectum arta custo
dia mancipauit. in turre noua extra mu
ros inclusum. Porro ceteri captiui in duobus
castelletis parisius positi sunt. in vtriusque pontis
capitibus. et in ceteris per diuersa loca municioni
bus. In hijs que dicta sunt iustum dei iudicium pa
tet. quia conuentus prauorum qui in extermi
nium bonorum temere disponunt. semper in contrarium
vertit ad vindictam malefactorum. laudem vero bo
norum. Ecce enim non solum isti qui in bello confecti
sunt contra regem conspirauerant. sed etiam donis ac
promissis illecti. comes herueus niuernensis
et omnes proceres trans ligerim et cenomanie
et andegauie neustrie. excepto tamen wilhel
mo de rupibus senescallo andegauie. nihello
de mediana. et vicecomite sancte susanne. et ali
is quam paucis iam regi anglie suum fauorem spo
sponderant. sed propter metum regis quousque cer
ti essent quis esset pugne futurus exitus. sua
vota detegebant. Iamque de victoria presu
mentes vniuersum regnum diuiserant. viromam
diam scilicet cum perona comiti reginaldo. parisius
autem ferrando. et alijs alia oppida ottone
distributore temere percientes. Deo igitur ordi
nante iustissime sic factum est. ut ferrandus et re
ginaldus id quod pro honore suo pecierant
vel putabant. pro sue confusionis ignominia
haberent. Quis autem vel verbo vel scripto va
leat explicare. que in eorum aduentu facta sunt.
Cantica dulcisona clericorum. tripudia populorum.
pulsaciones classicorum. ornatus ecclesiarum. vi
cos et domos et vias cortinis et pannis seri
cis insertas. flores et ramos arborum virides vbi
que stratos. Omnes etiam cuiuscumque generis sexus
et etatis homines ad tanti triumphi spectacula
concurrentes. rusticos et messores intermissis o
peribus falcibus rastris et tribulis in collo sus
pensis caternatim ad vias ruentes cernere

rupientes ferrandū in vinculis. quē nuper formidabant in armis. Nec ei vēcundabant illudere rustici pueri et vetule. nacta occasione a nōis eq̄notacione. Nā et casu mirabili dño equi ferrandi id est eius coloris qui hoc nomē equus ip̄posuit ip̄m in lectica vehebāt. vnde et ei ip̄propabāt. q̄ sic ferratus ut erat recalcitrare non poterat. qui p̄us ip̄pingua tus dilatator recalcitrauerat. et in dñm suū calcaneū eleuauerat. Nec per oīa loca fūa ſt. quousq̄ pisius p̄uenerūt. Parisiani vō cleric et laici cū ymnis et cantibus obuiā regi p̄cesserūt. nec solū dies. sed etiā noctes in letitia cōsumpserūt. Septē enī diebz cōtinuis noctibz numerosis lūbz vtebant. ita ut nox sicut dies illustrari videret. De malicia iobis regis anglie et mōstruosa pactionū.

Omes vō sa et treugn dam. Ca. lxiij

lesberie regis anglie frater ipso die pugne traditus est a rege philippo comiti roberto. ut ip̄e rex anglie filiū eius dē roberti quē captū tenebat ut suprad̄ dic tū est. cōmutaret pro illo. Sed tang̃ natu re vo nēbius carnē et sanguinē suū semp odio hūis. noluit extraneū quē tenebat cap tuū cōmutare pro fide suo. Post paucos di es pitiones tante fame victorie p̄territi. missis legationibz elaborabāt regi philip po reconciliari. Rex autē cor̄ p̄fidiā mul torū ex̄ptus. et cor̄ fmorē sc̄ens dño suo semp fore onerosū et nūq̄ fructuosū non acquieuit. sed collēo exercitu in pictauiā ubi rex iobis erat accessit. Cui q̄ laudunū p̄uenisse vicecomes thoarcij qui potētissim⁹ erat in terra illa. legatos ad eū pro pace vel salte pro indutijs supplicantes misit. Qui mediante petro cognato suo duce minorus britannie. cuius uxor eiusdē vicecomitis nep tis erat. in amicitiā suā eū sine difficultate recepit. Sed et ip̄e rex anglor. cū xviij mi liaribz ab illo loco distaret. et nec haberet quo fugēt. nec in aptū ut pugnaret proce dere auderet. misso ranulpho comite cestri e cū roberto legato dñi pape et alijs. de in dutijs tractare cepit. Et rex philippus q̄n quēnes inducias et soluta benignitate cō cessit. sicq̄ parisius rediit. De consilio i nocentij et reprobatione ioachim et amalri ci. Ex cronicis . Caplm lxiij .

Anno dñi mo. cc°. xv°. innocent⁹ ip̄p̄ gna le concilium quod lateranēse dicit. ro me celebrauit. in quo puersā ioachi et amalrici doctrinā condēpnauit dicens dāpnam⁹ et reprobam⁹ libellū seu tractatū quē abbas ioachi edidit contra magīm petrū longobardū de vnitate seu eēncia trinitatis appellans eū hereticū et insanū pro eo q̄ sus dixerit sentencijs. q̄m quedā sūma res est pater et filius et spūs scūs. et illa nō est ge nerans neq̄ genita neq̄ procedens. Vñ as serit q̄ ille non tā trinitatē q̄ quatinitatē astruebat in deo. videlicet tres p̄sonas et illā cōmunē essenciā q̄si quartā. manifeste protestans q̄ nulla res est que sit p̄r et filius et spūs scūs. Nec est essencia. nec substancia nec natura. q̄uis cōcedat q̄ p̄r et filius et spūs scūs sit vna essencia. vna substancia. vna na tura. Verū vnitatē huiusmōi nō verā et p̄p̄ am. sed quasi collectiuā et silitudinariā ee fatet. quēadmodū dicit multa hoīes vnus p̄plus. et multi fideles sūt vna ecclā. iuxta il lud. multitudīs credentiū erat cor vnū et a nima una. xp̄i. et qui adheret dño vn⁹ spūs est cū illo. et qui plantat et qui rigat vnū sūt. et oēs vnū corpus sum⁹ in x̄po. Iterū in libro regū. p̄plus meus et p̄plus tu⁹ vnū sunt. Ad hanc aūt suā sententiā astruēdā illud potissimū inducit. q̄d de fidelibz dīc̄t quit in euangelio. volo p̄r ut sint vnū sicut et nos vnū sum⁹. ut sint cōsūmati in vnū Nō enī ut ait fideles x̄pi sūt vnū id est que dā res vna que cōis sit oībz. sed suo mō sūt vnū id est vna ecclā p̄pter catholice fidei vni tatē. et tandē vnū regnū p̄p̄ vnionē indisso lubilis caritatis. Nos aūt sacro approbante concilio credim⁹ et confitem̄ cū petro q̄ vna quedā res est incōprehensibilis quidē et ineffa bilis que veraciter est p̄r et filius et spūs scūs. tres simul p̄sone. ac singillatī quelibz earū dē. Et ideo in deo solū modo vnitas est non quaternitas. quia quelibet triū p̄sonarū est illa res. videlicz substācia id est essencia seu natura diuina. que sola est vniuersoz̄ principiū. preter quā aliud inueniri non p̄t. Et illa res non est genitus neq̄ genita neq̄ procedens. sed est p̄r qui generat et filius q̄ gignit. et spūs scūs qui procedit. ut distinc tiones sunt in p̄sonis et vnitas in natura.

Si quis ergo sententiā vel doctrinā p̄fati ioachim in hac p̄te defendē vel approbare p̄sūpserit, tanq̄ hēreticus ab oīb̄z confutetur In nullo tñ p̄ hoc florentē mōsterio, cui⁹ ipse ioachim extitit institutor volum⁹ derogari. Qm̄ et regularis est institutio et obseruantia salutaris. maxīe cū idem ioach̄ oīa sp̄i tu sua nobis assignari mandauit. aplice sedis iudicio approbanda seu etiā corrigenda. dictans ep̄lam cui p̄pria manu subscrisit. In qua firmit̄ confitet̄ se ullā fidē tenē quā romana eccīa tenet. que disponēte dño mater est et magistra aliorū fideliū. Reprobam⁹ eciā et condēpnam⁹ puerilissimū dogma ipij amalrici. cui⁹ mentē sic p̄ mendacij spectra uit. ut eius doctrina non tñ hēretica censenda sit sed eciā nephanda. Qualr̄ bēis dñicus ordinē suū perit ab innocentio p̄p confirmari

Ad hoc aūt. Ex gestis eius. Ca. lxv. conaliū profiscente fulcone tholosano adiūctus est ei sc̄ūs vir dei dñicus qui ab ead̄ ep̄o p̄p sue mitis ētatis tenero dilectionis fouebat affectu. Cum quo eciā sim̄ pontificē adijt. atq̄ ordinē qui predicator⁹ dicet⁹ et esset. confirmari sibi suisq̄ sequaribz postulauit. At ille postulatiōi huiusmōi visus est aliq̄tulū p̄mitis se difficilē exhibē. Ad tñ sine nutu diuino fr̄m nō est. ut nimiru ex reuelatiōe sequēti vicario ihu xp̄i cognosceret. q̄ nam sibi eet vniūsalis eccīe cui p̄sidebat id ad qđ vir dei dñicus inspirat⁹ diuinit⁹ aspirabat. Sicut ei a plerisq̄ fide dignis cōptū est. quadā nocte idē sūm⁹ pontifex deo sibi reuelante. videbat in sōpnis q̄ lateranēn eccīa q̄si suis cōpagibz resoluta grauiē subito minaret ruinā. Quod dū trepidus simul ac merens aspiceret. ex aduerso vir dei dñicus occurrebat. humeris q̄ suppositis totā illā cāsurā fabricam sustentabat. Cui⁹ visionis et nouitatē admirans et significatiōez prudenti intellectus. sine ullo dilatiōis obstaculo viri dei et cōmendauit p̄positū et petitionē hilariter acceptauit. Hortabat aūt eū ut ad frēs suos rediens. et diligenti deliberans cū eisdē pari voto regulā sibi aliquā approbatā eligeret. sup quā in ch̄oandi ordinis promotionē firmaret. Et sic deinde ad ip̄m veniens. confirmatiōnē ad libitū reportaret. Quod sapienti sane ner sine sp̄u sancto suggerente considerauit vir sapiēs

scens nimiru validiora ee edificia que fundamētis ex antiquo suppositis inituit. et vias antiquas et regias nouis semitis tractores dirēte domino p̄phetā. State sup vias vr̄as et interrogate de semitis antiquis. que sit via bona et ambulate in ea. Qualr̄ idem ordo confirmat⁹ est a p̄p honorio . Caplm . lxvi .

Egressus igit̄ post celebratiōez conalij vir dei dñicus verbi sūmi pontificis fratribz patefecit. Erat autē fr̄es nūo ciratē xvi. Qui mor tuo tato sp̄ū sancto regulā b̄ti augustini doctoris et predicatoris egregij. ip̄i pit̄ re et nōe predicatores futuri vnanimit̄ elegerūt. quasdā quidē artioris vite cōsuetudines. quas sibi per formā constitutionū obseruādas statuert usuq̄ assumētes. In quo p̄p quidus cirat ordis sui cōponenda p̄mordia. precedeti p̄m nō deuiatus vestigia sic mediū tenuit. ut eis qui nascerēt. et exurgerēt filijs. et in quo statuet modus debite p̄fectionis adesset. et quo posset̄ accedē per profr̄m continuū nō deesset. non ignorās qđ scp̄t̄ est. Justor semita q̄si lux splendēs procedit et crescit usq̄ ad p̄fm diē. Et hoc satis cōsulte. ne dū se statū in altū supra modū extendēt. succedētes in posterū retrocedē pocius q̄ proceđ cogēnt. Sicq̄ merito cont̄ ipos euāgelicū illud ip̄ereū dicerēt. iste ordo cepit edificare et nō potuit cōsūmare. Qua p̄p ne p̄dicatiōis cui sūmopere debebant intendere impediret officiū. p̄posuerūt ex tunc t̄renas possessiones et reditus prorsus abicē. qđ postmodū in p̄mo cāpo grāndi bononie celebrato affirmū p̄ter et effectu per cōstitutionē imobilē p̄petuo fuit exactionū mandatū. Anno ut̄ dñi m.°cc.° xvi.° cōfirmat⁹ est fr̄m predicatoz ordo. Siq̄dē innocentio p̄p de medio per mortē sublato honorius hui⁹ nois tertius aplice sedis honorē accepit. Ad quē accedens seruus dei dñicus confirmatiōnē ordīs sicut predecessor eius p̄miserat impetrauit. De dispsione fr̄m

Cum ad p̄dicādū p mundū .lx vi.

aūt idē vir rome eet in basilica sc̄ī petri. in cōspectu dei orationē suā pro cōseruatiōe et dilatatiōe ordinis. que per ip̄m dexteram eius p̄cantabat effundēbat. fr̄m manu dñi sup eū gloriosos principes petrū et paulū ad se subito visione quadam

ymaginaria venientes aspexit. Quorum primus petrus videlicet baculum. paulus vero librum sibi tradere videbatur. addebantque dicentes. Vade predica. quoniam a deo ad hoc ministerium es electus. Moxque in momento temporis videbatur ei quod filios suos per totum mundum dispersos aspiceret. incedentes binos et binos. et verbum domini populis predicantes. Qua propter tholosam rediens ubi iam fratres in ecclesia sancti romani quam ei supradictus fulco episcopus tholosanus contulerat. claustrum construxerant et manebant. convocatis omnibus dixit hoc suum esse propositum. ut fratres omnes licet paucos per diversas mundi dispergeret regiones. sciens quia semina dispersa fructificant. congesta putrescunt. Voluit etiam ut sibi quendam per electionem preficerent penes quem super omnes sub ipso tamen regendi et corrigendi auctoritas resideret. Hoc autem faciebat vir sanctus disponens adire terram sarracenorum. et eis verbum domini predicare. propter quod etiam barbam aliquanto tempore nutriebat. Electus est igitur frater matheus et abbatis nomine nuncupatus. postquam in eodem ordine abbas nec surrexit alius nec exurget. Placuit namque postmodum fratribus. ut qui toti preesset ordini non abbas sed magister ordinis diceretur. ceteri vero inferiores prelati priorum. scilicet et suppriorum. communi scilicet religiosorum vocabulo censerentur. Invocato igitur spiritu sancto dispersit fidelis dispensator et prudens servus dei dominicus fratres suos. et quosdam quidem in hispaniam. quosdam vero parisius. alios autem bononiam destinavit. Illi autem profecti salutarem ubique disseminaverunt scientiam. magnas quidem sustinentes angustias paupertatis. et virtus dei erat ad multiplicandum eos. Ipse vero romam deo ducente profectus est. De visionibus quibusdam ostensis super statu ordinis. Capitulum. lxviij

Sacerdos quidam videns aliquando beatum dominicum cum suis fratribus predicationi tam ferventer insistere. terrenisque postpositis spiritualibus curam dare. ad eorum vitam pia emulatione suspirans. deliberavit prorsus relictis omnibus eorum adherere vestigiis. dummodo novi testamenti librum haberet. quem sibi ad predicandum necessarium estimabat. Hec autem eo cogitante. ecce quidam iuvenis venale testamentum sub veste baiulans affuit. quod statim sacerdos cum magno gaudio emit. Verum testamento habito irrepsit ei temptatio. hesitareque cepit an illud exequi quod mente conceperat expediret. Cum ergo in corde ipsius varie cogitationes excrescerent. visum est ei in eodem libro quem emerat non quasi sortilegorum utens detestandis prestigiis. sed pia quadam intentione providentie se summe committendo divinum flagitare responsum. Fusa itaque ad deum prece. impressaque super librum cruce exterius. in nomine domini aperuit librum. et oculos ad capitulum quod primo se obtulit in ipsa libri apertione coniecit. Occurrit autem ei mox illud quod in actibus apostolorum beato petro per spiritum dictum est. surge descende et vade cum eis nichil dubitans. quia ego misi illos. Statim igitur tanquam divino certificatus oraculo relictis omnibus secutus est eos. Accidit etiam quodam alio tempore ut quidam apostolice sedis legatus episcopus videlicet portuensis conradus nomine vir religiosus de ordine cisterciensi bononiam advenisset. Hic ad domum fratrum predicatorum veniens. debito cum honore susceptus est. Quedam autem hesitatio de hoc ordine. quare. scilicet et ad quid esset inceptus menti eius cepit irrepere. Residens igitur in ecclesia fratrum librum aliquem petijt. oblatusque est ei liber missalis. Quem facto signo crucis aperiens in superiori primi folij. sicut in animo suo destinaverat parte legit. laudare benedicere et predicare. Quo tanquam celitus emisso responso. statim exhilaratus omnem a se dubietatis scrupulum iam certus abiecit. seque fratribus et totaliter obtulit et devotissime commendavit. De magistro reginaldo qualiter aurelianensi cardinali propositum suum aperuit. Capitulum lxix

Eo tempore vir quidam venerabilis magister reginaldus sancti aniani aurelianensis decanus. peritus scientia. virtute conspicuus et opinione preclarus. qui etiam parisius in iure canonico rexerat annis quinque romam una cum aurelianensi episcopo mare transiturus advenerat. Huius viri cor tali deus dudum inspiratione tetigerat. ut relictis omnibus predicationis officio se totaliter manciparet. Quonam autem modo quod mente conceperat ad effectum perduceret necdum adverterat. quia nec adhuc etiam recens predicatorum ordinis institutio fuerat manifesta. Cum autem a quodam cardinali cui sub quodam familiari colloquio huiusmodi votum expresserat iam novum ordinem iuxta desiderij sui propositum institutum. eiusdemque ordinis institutorem et patrem videlicet servum dei dominicum in eadem urbe predicationis insistentem officio didicisset. accersito eo eiusque mira collocutionis dulcedine vehementer affectus. nec minus aspectu

sue sanctitatis attractus. mētis sue ꝓposito reuelato. ex tūc ipsius ordīs deliberauit ingressū. Nec mora febriū graui infirmitate corripit. Quīq; languor fortius ualescens mediante remedia naturā prorsus defecāte nequaq; admitteret. excluserat penitus mors in ianuis spem salutis. At vir dei dīn tus exp̄tate sobolis intempestiua dona nō sustinens. totū se ad orationē contulit. aures diuine clemencie reginecq; mīe. vtē marie cuiusq; speciali patrone curā ordinis totū cō miserat. importunis eā cordis clamoribz interpellans. ne se tā subito nondū nati sed quo dāmodo concepti filij consolatione ꝑuaret. Tantoq; importunius insistebat. ut vel saltem eū modico tpe sibi concedē dignaret. ꝗnto certius ipm futurū vas electiōis et gratie nullatenꝰ dubitabat. Qualiter idē ꝓpositū sum ꝑbūm virginē adipleuit. Ca. lxx.

Eo igit̄ in orōnibz ꝑsistente. ecce subito reginā mīe duabz admodū speciosis comitatū puellis reginaldus vigilans et monitē exp̄tāns ad se visibiliter venientē aspexit. blandaq; fratre dicentē sibi. Pete a me quod vis et dabo tibi. Expauescenti autē ad tam venerande visionis ocursū. et deliberanti quid peteret. vna ex hijs que reginā comitabant puellis suggessit ei ne quid peteret nisi qđ regina mīe dignaret cōferre. seqꝛ totū eius cōmitteret voluntati. Quod cū fēm eēt tūc illa manū extendēs egrotantis oculos aures et nares. os quoq; et manꝰ renes et pedes salutari quā secū attulerat unctione punxit. formulas verboꝛ ꝓprias ad singulas unctiones subinferens. Quoꝛ verboꝛ ea diligenter compta sū. que ad renū et pedū protulit unctionē. Ad renes quidē ait. stringnāt renes tui cingulo castitatis. Ad pedes autē ungo pedes tuos in ꝓparatione euangelij pacis. Tūc ei hītū predicatoꝛ ōnēs en inq̄t iste est habitus ordinis tui. Statīq; illa ab egrotātis oculis spēm sue visionis subtraxit. et egrotās languore penitus ꝓpulsato cōualuit. Animū utpote quē mīr eius punxerat. qui nouit unctiones conficē sanitatis. Hoc autē totum quod erga p̄fatū reginaldū p̄sencialiter gestū est. seruū dei dīnā in orōne absentialiter positū. deo sibi reuelante non latuit. Quare itaq; ad eū veniēs et sanū reperit. et ab eo

dem piter totius serīe visionis audiuit. Huius eciā tam stupendi miraculi vir quidā religiosus de ordine hospitaliorū testis extitit. qui die tercia eiusdē visionis seriem eidē reginaldo p̄sente quoq; viro dei dīnico iterato exiuit. vtā ipe simul ibidē existens. ꝓprijs oculis dū concedente et vidit et stupuit. Illa autē relegatis vnctionū corpus mgīri reginaldi non solū ab estu febriū. vīm eciā ab arbore concupiē tempauit. qꝛ sicut ipe postmodū est cōfessus ner primꝰ in eo motus libidinis de cetero pullulauit. Hanc visionē. hoc insigne miraculū multis fr̄ibz. maxīe postillis tūsitū seruꝰ dei dīnus publicauit. Receptu igit̄ sanitate deo se et ordini totaliter obtulit. voto q; potius tādē ut q̄ alter surrexisse videt̄ helyas. Et ex tūc marie ad predicationē eiꝰ cepit nūs frm exercere. et ordo fortius ꝓmoueri. De duobz mortuis quos vtūs dīnus orōne suscitauit. lxxi

Je quadā dīns stephanꝰ de fossa nouavenerabilis cardinalis ad sm sirtū vbi tūc tpis vir dei dīnus cū suis fr̄ibz morabat accesserat. Cuiꝰ nepos adolescēs quidā dū cursu vagus ferret precipiti. equo tandē in foueā precipitato collapsus. collisus grauit. plangentiū manibz ferebat exanimis. Ad hec frater tancredꝰ vir probatus fidei famosꝰ in ordine ad virū dei dīnū confidēter accedens. quid inq̄t agis pater. Casus iste virtutis tue ex̄perimentū exp̄tat. nūm res agitur. Ega ergo precare dnm. et cōpassionē tuā fidei duaq; in dīno probet effectus. manifestet prodigiū. Tunc ille tū frīs vnus aiatus sermonibz qm̄ virtute desup infusa de futuro signo qđ certus effectus. adolescentis corpus extinctū iāiam penitꝰ in quandā cameraā que mīr est cellariū sāmonialiū ibidē morancium sensit se ozsū ab omībz introduci. Factaq; oratiōe mortuū in modū adolescentē et vnū reddidit et incolumē p̄sentauit. Jn eodē loco arbitrio quendā conductū a fr̄ibz sub cripta quadā ruina desup resoluta cōtriuit. diuq; sub tumulo cadentis materie iacentē extinxit. Conc̄urrūt frēs ad tā diri casus īopinatū euentū. tristes sup̄ modū effect. Sollicitabat enī eos et defuncti status incerta condicio. et tum multitudinis ꝑsentis cōtē eos ex hoc q; intra ipsos cōtigerat rumor futurꝰ ambiguus. utpote quo

rū opinio tanto facilius ledi poterat q̄nto
minꝰ adhuc apud hoīes status ordīs notus
erat. Sed pius pater vir dei dn̄icus cuiꝰ cor
erat fiduciā hn̄s in dn̄o. desolacionē filiorꝝ nō
sustinēs defuncti corpus de cauerna subductū
ad se deferri iussit. orōnūq; suarꝝ suffragio
vite simul et sanitati restituit. De miraculo
panū fr̄ib; semel et itm̄ diuinitꝰ oblatorꝝ.

Cum fr̄es predicatores Caplm̄. lxxij.
adhuc apud locū sc̄i sixti morarent in
vrbe. contigit die quadā ut procurator
panē quē apponēt fr̄ib; nō habēt. Missi vero
fr̄es pro elemosina cū domos multas more so
lito circuissent. sacerdotē quidē et leuitas q̄m
plurimos. sed samaritanū rarissimū īuenerūt
Vnde fc̄m est ut panis vix modicū et valde mo
dicū reportarēt. Imminēte igit̄ refectionis
hora. ad seruū dei dn̄icū qui pn̄s erat pcura
tor accessit. et defectū exposuit. Ipē vero exul
tans in spū vultu alacri benedixit deū. et q̄i
quadā fiducia infusa sibi desup̄ confortatus
id modicū qd̄ habebat̄ panis per tres diuidi
sup̄ mensā mandauit. Erant aūt in cōuentu
tunc tp̄is fr̄es circit̄ xl. Facto itaq; signo veni
unt fratres ad refectoriū. benedictionē mense
letis vocib; prosequūt̄. Dūq; per ordinē resi
dentes buccellā panis. quā vnusquisq; corā
se repperit cū gaudio frangerēt. ecce duo iuue
nes eiusdē habitus formeq; consilis refectoriū
intrauerūt. palliorū sinus que a collo pende
bant plenos panib; quales ille pistor q̄ mit
tebat nouit conficere deferētes. Quib; in capi
te vniꝰ mense iuxta quā vir dei dn̄icus reside
bat silenter oblatis. ita subito discesserūt. ut
nullus vnq̄ de cetero vel vnde vēissent scire po
terat vel quo postmodū diuertissent. Alia quo
q; vice in casu cōsimili miraculū simile de pa
nib; scilicet diuītus procuratis. in eadē vrbe
meritis eiusdē serui dei dn̄ici cōtigisse cōptū
est. De quibzdā alijs eiusdē miraclis. lxxiij.

Frater iacob; procurator fr̄m aliq̄n
graui īfirmitate p̄uentus erat. mor
boq; īualescente cotidie iā ad extre
mū vite natura prorsus succūbente deuene
rat. Cumq; fr̄es vnctionis officio iā p̄misso
circa eū ut egrediendo sp̄m orando protegēt
cōuenissent. tristesq; essent nō modicū de sub
tractione fr̄is sibi tūc tp̄is tā nc̄carij. pro eo q̄
tā notū in vrbe fr̄em non haberēt. benignus
pater filiorꝝ admodū cōpassione cōmotus se
clusis omnib; clauso ostio sup̄ se. sup̄ corpus fra
tris morientis incubuit. mensus se quasi al
ter heliseus per mēbra singula sup̄ eū oraci
one fusa. egredientē sp̄m potent̄ retinuit. fra
trib; q; vocatis reparatū fr̄em ip̄is per manū
restituit. suoq; officio fc̄m incolumē resignauit.
Eodē aliq̄n in itinē cōstituto fc̄a est subito
grauis intēperies aeris. quā magna statī se
cuta est īundacio pluuiarꝝ. Cūq; densus ymber
per circuitū terrā infunderet. vir dei dn̄icus sig
no crucis sic ex oī p̄te circa se oēm illā īunda
cionis illuuiē ꝓpulsauit. ut quasi fc̄o papilio
ne de cruce cū totā terrā ꝓspiceret densa ymbri
um infusione madescē nec vna gutta ad tri
ū spaciū cubitorꝝ vel fimbriā vestimētorꝝ suorꝝ
contingeret. Sepe etiā contigit ut ī via super
uenientib; pluuijs. sua sociorꝝq; q̄ plurimum
madefierent vestimēta. Cūq; post cenā socij
eius remanerēt ad ignē. ut et vestes ad siccā
dū extenderēt. et corpa p̄iter aliq̄ntulū recre
arent. vir dei dn̄icꝰ sp̄us sc̄i igne feruēs more
suo statī ecclesiā ad orandū. ymo in orōne po
cius p̄noctandū. sic cū vestib; q̄ntūcūq; videli
cet madefactis intrabat. Mane vō vestib; ali
orū qui ad ignē remanserāt existentib; ma
didis. vestes eius ita penitus īueniebant̄ ex
siccate ac si in calenti furno tota nocte posite
p̄stitissent. De denario pro naulo diuītꝰ ab
eo procurato. et dono linguarꝝ īpetrato. lxxxiiij

Nec illud a laude viri vacare videtur
in p̄tibus tholosanis. q̄ cū quadā
die euangelisando discurrēs cum
multis alijs tr̄nsisset nauigio quandā aq̄m.
nauta qui eū tr̄nsuexerat īportune denariū
ab eo pro mercede tr̄nsitus exigebat. Cui vir dei
pro seruicio exhibito regnū promittebat ce
lorū. addensq; seruus xp̄i et discipulꝰ eiꝰ erat.
nec aurū nec argētū secū penitꝰ deferebat.
At ille promissionē eius non solū ducēs pro
nichilo. vm̄ etiā ex hoc pocius p̄uocatꝰ acri
us et īportuniꝰ instans. ac eū per cappā vio
lent̄ trahens. a cappā inq̄t dimittes. aut
denariū m̄ p̄solues. Tunc vir dei erc̄is in
celū oculis paululū intra semetip̄m orans
moxq; in terrā prospiciēs et denariū diuīo
nec dubiū procuratū nutu iacentē videns ecce
inquit frater qd̄ postulas. tolle et me liberꝝ
in pace dimitte. Qua in re quid aliud in ser

uo suo dñs ostendē voluit nisi qđ in semp̄so exhibuit. aī videlicet pro solutiōe tributi per mīsteriū petri de ore pisc̄is stīterē pro curauit. Contigit aliq̄n viro dei iter agē te associari sibi religiosū quēdā. cōuersacionis quidē sc̄itate domestic̄ū. sed loquela lin gue penitus alienū. Dolens itaq; q̄ diuīs verbis vna cū illo mutua collocutiōe refo uere nō posset. tandē a dño orationū suaq; instancia ut vnā lingua loqueret alteri9. verbisq; sit alterī variatis sese per tridu um quo videlicet ituri erāt simul intelligerent ip̄etrauit. De q̄dā obsessis a dēonibz

In quadā ec̄ per eā ūbatis. Ca lxxv. clesia constituto acudit sibi quendā obsessū duīs demōibz p̄sentāt. Q̄ arreptū stola eā p̄ius ad collū ꝑcūtiū posu it. deinde eadē collū amxit demoniaci. mandās illis ut de cetero hoīez nō vexarēt Ip̄i vero in eiusdē obsessi corpe torqueri sti tim ceperūt fortit̄ et clamare. p̄mitte nos exire. Quare nos hic truciari cōpellis. At ille. Non dimittā vos inquit. nisi mihi fideiussores dederitis. q̄ huc ultra neq; q̄ de cetero redeatis. Quos inquūt illi fideiussores possum9 tibi dare. Et ille. Sōs mīes. quor corpa in hac ec̄la requiesc̄unt. Qui dixerūt. Non possum9 q̄a nra merita condēnāt. Oportet vos ingt dare. alioq̄n cruciatu hoc nequaq; vos liberos dimittā. Tunc illi rēdē rūt ad hoc se daturos op̄am prout possent Interiecto modico intōiallo dixerūt. Ecce ip̄e trauim9 luet imeriti q̄ sc̄i mīes fideiusserūt. Quod signū ait q̄a hoc vēn sit dat̄i nī. Q̄ dixerūt. Eatis ad capsā in qua sc̄i recondita capi tia martiriū. et eā inuenietis inuersā. Quesitū est et itā inuentū per oīa sicut illi fuerāt pdic tum. Quedā mulier mūdo dedita carnis illecebrus vacabat. sed culpa tandē pena nō caruit. nā hāt malignus spūs per iterualla tpm grauit vexare cepit. Erat aūt vicina ec clesie in qua tūr tpis predicatores fīes floren cie morabant. Quo adueniens vir dei dñicus ipsā p̄mitus ad penitenciā p̄duxit. Postmo dū etiā vexacioni ipsius cōpacies. sius oīonibz ita ut ab ea malignus discedēt spūs ip̄etrauit Ita ut que vix interpolatis diebz q̄tē modi cā habere poterat. ultra āni vexacois solu te molestiā non sentiret. Vñ a vexatiōe car nis libera vexari se deterius in aīo deprehendit. et medicina corpis sibi frā est pro tinq; morbus mētis. Tantoq; negligencia ja dei seruicio cepit tepescē. q̄nto a carnis illecebra rediuiuis tēptacoibz feroc9 trahebatur. Quod ubi viro dei exposuit. illeq; bñficiū p̄stitū in ruine scandalū vsū vidit. blande eā an redire vellet ad statū pristinū req̄siuit. Que cū voluntati dei sue discrecioi quoq; se cō mittēt. rogabo inquit dñm filia ut tibi fiat quod saluti tue magis videri expedire. Unde fact̄m est. ut nō post multos dies maligni spūs sup corpus anatle xp̄i iterato pēnē acciperet quatinꝰ aīa salua ꝑmaneret. et vexacois que prius pena culpe extitit postmodū fieret cor rectacois remediū. et cumul9 meritoꝝ. De dēone q̄ē in spē cuiti ad cōuersioēz nouē mulierū ondit et fugauit. lxxvi.

Quidā aūt aliq̄n apud castrū qđ dicit fanū iouis in predicacione quadam fidē probans catholicā hereticoꝝ pfidiā multi tpliciti improbasset. post predicationē more solito in ecclesia ad orandū remansit. Et ecce nouē matrone nobiles ex eodē castro in trātes ecclesiā ad pedes eius p̄ostrauerūt dicentes. Serue dei adiuua nos si verū sc̄i que ho die predicasti. iā diu mētes nr̄as errorus spiritus exterruit. Nā ist̄os quos tu hēticos vocas. nos aūt bonos hoīes appellauim9 usq; hodiernū diē. credidim9. et adhesim9 tibi de. Uūr aūt in medio fluctuam9. Serue dei adiuua nos. et ora dñm deū tuū. ut nobis manifestet fidē suā in qua viuam9 moriam9 saluēm. Tunc vir dei stans aliq̄ndiu et intra semetip̄m orans. post aliq̄ntulū dixit eis Constātes estote et exp̄ēte intrepide. cōfido in dño deo meo q̄ ip̄e q̄ nemīnē vult ꝑire iā ostendet vob̄ quali dño hactenus adhesistis. Stat̄ viderūt de medio sui cattū vinū teterrimū p̄silire. q̄ magni canis p̄ferēs q̄ntitē habebat grossos oculos et flāmantes. linguā longā latāq; atq; sanguinolētā. et p̄trictū usq; ad vmbelicū. Caudā vō hīs curtā sursū q; protensā. posterioꝝ turpitudiē quotiēq; se verteret ostendebat. de quibz fetor intolerabilis exalabat. Cūq; circa matronas illas se per horā aliquā huc et illuc vertisset ad cordā ex qua pendebat cūpana exiliens et per eā usq; ad supiora conscendens. tandē

per cāpanile lapsus disparuit, feda post se vestigia relinquens. Cōuersus aūt ad mōnas illas vir dei dñitus et cōsolatus eas. ecce inquit per hoc ep tota oculis fruēte do figuntiue cōparuit, potestis adūtere q̄lis est ille cui hatten⁹ seq̄ntes hȳeticos seruistis. Ille vo deo gr̄as referētes. ab illa hora ad fidē catholicā p̄fectissime sū cōuerse. Quaq; etiā alique apud sorores de pruliano religioīs hītū assūpserūt. Siqp mētes femineas et tāto tē pore in errore fundatas fructuosi reducē potuit tā terribilis visio ipis oculis foris exhibita. sp̄ sola verboz q̄ntalibet psuasio per aures infusa.

Qualē idē vir sanctū ꝓphetie spiritu claruit. Cap. lxxvij.

Quanto autē effectū diuine gr̄e etiā in spiritu ꝓphetie vir dei claruit, libet per aliqua de multis elicita breuit prodē. Predicante aliq̄n illo in ptibz tholosanis cōtigit quosdā hȳeticos captos et p eū cōuictos aūre dure nollent, ad fidē catholicā tradi iudicio seculari. Cuiq; essent incendio deputati. aspiciens int̄ alios tripudiū quēdā noīe de grossi. ac si aliq̄s in eo diuine predestinacois tenuiū fuisset intuitus. istū inquit officialibz aure reseruate. nec aliquo mō cū cetis cōburat̄. Cōuersusq; ad eū blandeq; alloq̄ns. scio mi fili mi scio q̄ adhuc luces tande bonus homo eris et sanctus. Ille itaq; tandē dei gr̄a illustratus relictis tenebris ad lumē veīt. fr̄ē etiā predicator effectus in eodē ordine vitam suā et laudabiliter duxit et feliciter consūmauit.

Cū aūt esset in yspania vir dei apput ei per visū īmanissimus quidā draco q̄ fres illos qui secū erāt absorbē aptis faucibz videbat̄. Intellexit vir sp̄ū dei plenus grauie fr̄ibz tēptacois īminere discrimē. Quibz etiā visionē illā terribilē malauit, hortans eos ut tēptacoibz fortius constanter resisterēt. a quibz homo nō nisi spontanes absorbet̄. Breui aūt spacio tpis intercesto. draco ille q̄ paulo aūte fres absorbebat per visū. absorbuit per effectū. Nā oēs qui cū viro dei dñico fuerāt, exceptis tribz. s. fratre adam et duobz cōuersis. suadēte dyabolo recesserūt. Interrogatus aūt quidā ex illis a viro dei. an et ipe vellet abire. absit inq̄t mī inq̄t lume. aut relicto capite sequar pedes. Altero pat̄ misericors. ergā eos q̄ recesserāt nō indignatione sed cōpassione cōmotus. cōtinuo ad cōsuetū oronis refugiū se cōuertit. et quos monitis retinē nō potuit oronibz reuocauit. Nā paulo post oēs fere ad eū instinctu diuine gr̄e redierūt. Q Aliq̄n etiā q̄ subito fōte spū dñi sup eū. ad caplm fr̄ibz cōuocatū palā oībz nūciauit. q̄tuor fres ex ipis in breui. duos videlicet in corpe. duos aūt in spū morituros. Nec multo post duo fres debitū exsoluētes mortis rauerūt ad dñm. duo vero alij ad seculū redeūtes de ordie peruitq; recasserūt.

De tūsitu ludouici filij regis philippi in Anglia. Ex hystō fratrū lxxviij

a Anno p̄ceno anglia. Ex hystō fratrū lxxviij tanto. s. ab incarnacioē dñi .a°. cc°. xvi°. rex anglie iohes moritur. Altero ludouicus regis francoz filius acceptis obsidibz ab anglie baronibz tūsfretauerat p̄fato rege adhuc viuēte ac fugiente. Quo mortuo p̄fatos obsides libertauit. Et confidēs de anglis quos tpe regis eos letaliter psequētis ab imminenti morte liberauerat et quoz iuratoria cautionē habebat. cū pauis itaq; in angliā rediit. et multos ex anglicis peruersos compit. Qui etiā thomā comitē p̄tuēnse occiderūt. portus munierūt. et ludouicū intra lundonias q̄si cōclusērūt. Itaq; anno seq̄nti mense septēbri videns ludouicus dolos anglie baronū et impedimēta portuū ac psecutioēz tocius regni preter lundoniā cōitē septim. sed et intencionē quale cardinalis anglie sedis legati. qui totis nisibz procurabat impedimentū ipsis atq; suoz. timens q̄ q̄ si lundoniā exiret, clauderet̄ reuertenti. definierat cū cū anglis ad pugnā cōgredi. Ac ipis deuitatibz pugnā. facta cōpositione rediit in franciam. Qui vtiq; mirabilē victoriā habuisset si debitā fidelitatē tenuisset. Eodē āno petrus comes autisiodoren et yoles vxor eius coronant̄ ad ip̄eriū cōstantinopolis a papa honorio in ecclā sū laurencij extra muros. Cuiq; recessissent a roma. et cū eis aplice sedis legatus cardinalis iohes de colupna mari tūsmeato. ip̄atrice cū filiabz diutēte per romaniā iter suū de ip̄atoris mandato. ipe impator cū cardinali et oi comitatu suo capit̄ a cōmunioē dyrachij tuasore thyeodoro

De passagio peyoz ymāli tūsmarino et ꝑmo eoz equitatu. Ex hystō aptionis

Anno gr̄e. ar. cc°. xvij damiate. lxxix. treuga xp̄ianoz et sarracenoz expirā

te in ꝑmo passagio genali post ꝯcilium late
runense ꝯgregatus est exercitus dñi in acon
copiosus cū tribz regibz sallicet vngarie et
ihrlm et cypri. Affuit aūt et dux austrie et
dux bauarie. magnaq; milicia regni teuto
nici. archiepūs quoq; nichosien. et alij plu
res epi pegrini. et cū eis dñs gualterꝰ de a
uesnis. Itaq; ꝓtiarcha iheroſolimitanꝰ cū
magna ꝭnilitate cleri et ꝑpli tollens venerē
ter vinifice crucis lignū. profectus est ab ac
con in castra dñi. Quod videlicet lignū post
terre sce ꝓditionē. ad hec tpa fuerat reserua
tū. Imminēte itaq; ꝯflictu sarracenoꝝ cum
xpianis tpe salahadini. crux secta fuit. cuius
ps ad preliū delata ibidē est ꝑdita. ps vō est
reseruata q̄ nūc exhibet. Itaq; cū tali vexillo
actibz ordinatis processim⁹ per planū fabe us
q; ad fontē tubanie. multū laborātes illo die.
Et ꝑmissis exploratoribz videtes ab adūsarii
s puluerē ꝯsurgi. vtrū ꝯtra nos an fugiē
tes ꝑpenderēt eram⁹ incerti. Itaq; sequti die p
montes gelboe quos habuim⁹ ad dexterā et
paludē ad sinistrā. profecti sum⁹ gernasam.
ubi castra fixerat adūsarius. Sed metuēs
tā ordinate procedētis et tā copiosi dei viuē
tis exercitus aduentū. tentoria tollens et fu
giens. terrā vastandā xpi militibz reliquit
Vnde iordanē trāseuntes in vigilia scī marti
ni corpa nra lauim⁹ pacifice in eo et quieui
m⁹ per biduū ibidē. copiā victualiū et pabu
li repientes. Deinde sup litus maris galilee
tres ferim⁹ mansiones. ꝑagrātes loca in q̄bz
mirabilia saluator nr operari dignat⁹. corpa
li presencia cū hoīibz ꝯuersari dignꝰ ē. Aspex
im⁹ quoq; bethsaidā ciuitatē andree et petri.
tūc ad casale modicū redactū. Demōstrata
sunt loca ubi xps discipulos vocauit. sup ma
re sicis pedibz ambulauit. turbas pauit i de
serto. montē ascendit orare. et locus ubi cū dis
cipulis post resurrectionē manducauit. Et
sic per ciphar naū infirmos nros pauperes i
lumētis portātes reuersi sum⁹ acon. De
In secundo equitatu secundo equitatu
aduium⁹ pedē mōtis thabor. Cāp lxxx.
primo aquaꝝ copiā. postmodū per de
fossionē copiā ꝭueniētes. Despabāt capitā
nei nīi de mōtis ascensu. donec puero sarra
ceno nūciante castrū fore cōprehēsibile consi
liū ꝭierūt. Prima vō dnica aduentꝰ dñi cū

legeret in euangelio. ite in castellū qđ contra
vos est. patriarcha ꝓcessit cū signo crucis. epīis
et clero per cliuū mōtis orantibz et psallen
tibz. Et licet ꝑruptus sit mons undiq; et ex
celsus et q̄ ꝯpossibilis ad ascendendū extra
semitā tritā. milites cū et satellites eq̄tes et
pedites viriliter ascenderūt. Johes quidē ver
ihrlm cū milicia dñi castellanū strauit et
admiraldū virū ꝑmo ꝯpetu. defensores aūt
castri qui extra portas ad defendendū mon
tē intrepidi hostibz occurrerant ꝯuersi sunt
in stupore. Sic vō inclusis hostibz infra cas
trū turpiter reges ihrlm et cypri. magri hospi
talis et barones in ptē montis ad deliberā
dū quid facerēt secesserūt. Nobilis vō dux
austrie huic deliberationi non interfuit. qa
ex altera ꝑte montis incredulos ꝑpugnabat.
et ad nos qui in sūmitate mōtis eram⁹ ascen
dē de facili nō valebat. Nec magr templi. qa
infirm⁹ mānsit in acon. Cū vō in deliberā dē
bus per ordinē quereret dixit fr. G. de monte
acuto magri hospitalis q̄ videbat ei bonū ꝑ
nus ps exercitus ad castra custodiēda dndet.
et ps in loco ubi eram⁹ ad obsidendū castrū
remaneret. et ordinaret obsidio. Quia videba
tur q̄ castrū in breui nobis vendet a dño. mi
ne cū de plano ad muros sine offendiculo
possem⁹ accedē. petraria eripē et alia que
ad munitionē sūt necaria capiendā. et ipse
libenter cū fratribz remanebat. Ceteri vō q̄
dā dicebant. et marīe comes tripolis boa
mūdus. q̄ non erat bonū in nocte ulla i mō
te morari exercitū dñi. In diuisione ei exer
citus videbant periculū manifestū. Qua fide aūt
comes istud consiluerit. et obsidionē ꝑpedie
rit nouit deus. Ipsa aūt dnica descendit de
mōte exercitus ꝭglorius. et per indultū spa
cū incredulos aggressus. Multi aūt templarij et
hospitalarij et quidā seculares in secūdo mō
tis ascensu q̄n castrenses vires acceperant
vulnerati sūt et vulneribz infecti sūt. Credi
m⁹ aūt xpm dnm sibi soli hoc triūphum
mōtis reseruasse. qui cū paucis discipulis ip
sū ascendit. gloriā future resurrectionis ibdē
demōstrando. Porro in pmo et scdo equitu
tu maximā multitudiē captiuoꝝ virorū
mulieruū et puloꝝ xpianā secū duxerūt.
ex q̄bz plures fuerūt in xpi noīe baptizati.

In tercio **De tercio equitatu. Ca. lxxxi.**
equitatu nō interfuit patriarcha cū sig-
no crucis. interfuerūt aūt plures epi.
in quo multa dāpna sustinuimus tā per la-
trūculos q̄ incōmodo hyemis violente. Pre-
serti in vigilia natalis dñi per viā ubi mul-
ti pauperes et iumēta frigore pierūt. At ipsa
sacra nocte. in qua tēpestatē terrestrē vētis
et pluuijs cōmotā sustinuimus grauissimā.
in finibz tyri et sydonis iuxta sareptā. Post
hec exercitus dñi quadrifariā diuisus est.
Rex vngarie et cypri tripolim profecti sūt.
Rex vngarie breui tpe cōmoratus cū mag-
no dāpno terre promissiōis recessit. Pegrinos
enī et galeas dextrarios et iumēta cū ar-
mis secū traxit. multū admōitus a patriar-
cha ne sic recederet. Tandē excōicatus est cū sua
sequela. Alia ps pigroꝝ et timidoꝝ et eoꝝ
qui pcūbentes in terra. ore pleno habun-
dantiā tpaliū biberūt. manserūt in accon.
Rex vō ihrlm et dux austrie cū hospitalari-
is sci iohis et epis supradctis et quibusdā ali-
is castrū in cesarea palestine breui tpe viri-
liter et constanter firmauerūt. licet hostis aduē-
tus sepe nūciaretur. In basilica pncipis aplōꝝ
festū purificatiōis pr̄iarcha cū sex epis solēp-
niter celebrauit. **De edificatione castri pegri-**
noꝝ. Cap lxxxij.

Templarij vō cū dño
galtero de anesijs et paucis auxi-
liantibz pegrinis in hospitali de
domo teutonicoꝝ castrū filij dei quod olim
destructū nūc castrū pegrinoꝝ appellatur
firmare ceperūt. Quod situ est in dyocesi
cesariēn inter cayphas et cesareā. Cuius situs
talis est. Promontoriū amplū et latū ma-
ri iminet. munitū naturaliter scopulis ad aq̄-
lonē et occidentē et austrū. Versus orientē
turris est firma. et dudū a tēplarijs edifica-
ta. et possessa tā guerre q̄ treugaꝝ tpe. Tur-
ris autē ibidē posita fuit olim pp latrūculos
qui in via stricta pegrinis ascendētibz in
ihrlm et descendentibz ab ea insidiabantur
haut procul a mari distans. Que pp viā
strictā districtū appellabatur. toto fere tpe
quo cesariense castrū firmatū est et con-
sūmatū. Templarij ex trāsuerso pmūtorij
fodientes et laborātes per sex ebdomadas
tandē ad fundamētū primū puenerūt. ubi
murus antiquus spissus et longus appuit.

Inuenta est etiā pecunia in moneta moder-
nis ignota collata beneficio filij dei militibz
suis ad alleuiandos labores et sūptus. Demū
in anteriori pte fodientes arenā et deportātes.
alius murus breuior reptus ē. et inter muroꝝ
planiciē fontes aque dulcis ibidē largiter ebul-
liebant. Lapidū etiā et cementi dñs copiam
ministrauit. Due turres edificantur an frontem
castri lapidibz quadris et dolatis. tante qnti-
tatis. ut lapis vnus vix a duobz bubalis in cur-
ru trahatur. Vtraq; turris centenos habet pedes
in longitudine et lxxiiij^or in latitudine. Spis-
situdo binas includit testudines. altitudo
plurimū ascendens celsitudinē promōtorij trās-
greditur. Inter duas eī turres murus nouus et
altus cū ppugnaculis cōsūmatus. et miro arti-
ficio intrinsecus eq̄tes armati per gradus as-
cendere pnt et descendere. Itē murus alius paulo
distans a turribz extenditur ab vno latere ma-
ris ad aliud. puteū hns aque viue. Inclusū
autē promontoriū ab vtroq; latere muro cingi-
tur alto et nouo usq; ad rupes. Oratoriū autē
cū palacio et domibz plurimis castrū includit.
Huius edificij pma est vtilitas q̄ cōuentus tēpla-
rioꝝ eductus de peccatrice et oī spurcicia ple-
na ciuitate accon in huius castri presidio re-
sidebit usq; ad repacionē muroꝝ ihrlm. Ter-
ritoriū municionis huius piscarijs. salinis.
pascuis. agris et herbis habundat. vineis
quoq; plantatis et plantandis. ortis et po-
merijs habitatores delectat. Inter accon et
ihrlm nulla est municio. quā teneant sarra-
ceni. Vñ de hoc castro nouo plurimū dāpnifi-
cantur increduli. et terrore diuino ipsos fugā-
te loca culta deserere cogūtur. Sex aūt miliari-
bz distat a mōte thabor. Vñ huius castri con-
structio siue cōstitucio forte fuit causa destruc-
tiōis municiōis illius. q̄a in cāpo longo et lato
qui intiacet mōtanis castri huius ac montis
thabor. nec arare nec seiare nec metere se-
cure poterāt pp metū habitanciū in eo **De**
excitatiōe coloniensiū ad signū crucis. lxxxiij

Anno grē. m°. cc°. xviij. mense marcio
applicare ceperūt ad portū accon. co-
gones ex prouincia coloniensi. cū alijs
paucis tm̄ de bremēsi et treuerēsi pūcijs. Ex-
citata enī fuit prouincia ad obsequiū salua-
toris per signa que apparuerūt in celo. Nā
in prouincia coloniensi et dyocesi mōsteriēsi

in villa bedom frisie mense maio feria sexta ante pentecosten cū predicaret crux. ibidē triplex forma crucis apparuit in aere. Una candida versus aquilonē. alia versus meridiē eiusdē coloris et scematis. Terria medio colore coloratā hīs crucis patibulū. et figurā hoīs in eo suspensā. elevatis brachijs et extensis. cū infixione clauoz in manibz et pedibz. et capite inclinato. Hec media fuit inter alias duas. in quibz non erat effigies humani corpis. Item alia vice et alio loco in villa frisie seuchensem tpe predicatoīs crucis apparuit uerta sōlem cerulei coloris. Hanc viderunt plures qī priorē. Terria fuit apparicio in dyocesi traiectēn in villa dorcū. in qua btūs bonifacius coronatus fuit martirio. Ubi in die mītiris eiusdē cū multa milia cōuenissent ad indictā stacionē. apparuit crux alba et mīna. ac si trabs ex tōsuerso trabis artificialr cōposita fuisset. Hoc signū vidimus oēs. ajo uebat autē paulatī ab aquilone ad meridiē. credimus autē duas apparicioēs fuisse demonstratas a deo. ut oīs ambiguitas pīme visiois tolleret. A pincipio ei predicatoīs crucis provincia colonēn studio magno plīmis etiā sūptibz fere trecētas naues prepauit. Quarū quedā remanserūt. quedā in tēpestate pierūt. Tunc firmatū fuit consiliū in cōsilio laterane si cū dño īnocencio pp habitū rome de intro ducenda miliria xpiana in terrā egipti. De profectione pegrinoz conē damiatā. lxxxii

Cruse igit maio post ascensionē dñi prepatis copis armatis. galeis et alijs nauibz oneratis. profecti sūt de acon tolles rex ihlm. pmarcha cū epīs et duce austrie cribz domibz et copiosa multitudiē xpianoz. Indictu fuit nauigacio apud castrū filij dei. quod pegrinoz dicit. Sed flante boreā rege duce. et magistris domoz ad lo cū indictū venientibz. exercitus dñi prosperis velis precessit. tercio die ad portū pueniens damiate. Ubi moratus est per biduū antequ ad terrā descenderet. suos capitaneos expectando. Prefati aūt duces q̄a modicā morā fecerūt in pnoiato castro. subsequi nō poterāt exercitū usq ad sex dies ab exitu de portu acon multi etiā qui pparati nō erant. et morā alique fecerant apud acon post pmos navigantes aut oīo remanserūt. aut vi ventoz repulsi sunt in acon. aī per tres vel quatuor ebdomadas iactati per mare moīā fecerūt. Cui autē quesitū eēt ab oībz quid fieri debēt et quidā suadereī reditū ex quo capitanei nō veniebāt. dixit nichoīn archiepīs q̄ bonū esset si electo capitaneo aliquo ad terrā descendere mus. ibi capitaneos expectantes. Oēs concordaue rūt huic consilio. et facto capitaneo comite de sareponte applicuimus ad portū maris damiate. antequ rex et alij duces qui erāt in galeis subsequerent. Referūt autē quidā q̄ cū pauci sarraceni equites excurrereī ad portū. frisones quidā flexo dextero genu in terrā. et sinistra manu tra cūferentes anchile dextrū. spiculum vibrabat fortiter. Intuitu est eū sarracen⁹ exercitimās eū ludē. Sed subito eques cū equo prostratus. corruit in terrā. Fugientibz aliis absq omī impedimēto castrametati sūt xpiani inter litus maris et ripam fluminis nili. cū admiratione magna subsequtiū qm tentoria fixa viderūt. Hoc etiā mirabile fecit dñs. q̄ primo aduentu aqua fluīs cōiuncta maridulas hauriebat. In modico aūt tpe postmodū xpianoz fūa fuit eclipsis lune fere totalis. Quā contra sarracenos intpretati sunt. q̄ protendēte eoz defm. qui sibi lunā attribuunt. in incremēto et decremēto lune vī magnā ponentes. De quibzdā incidentibz illo tpe

Uno pnotato videlicet ab incarnacioē dñi. xcj°. cc°. xviij°. Saīs wilhelm⁹ bituricēn archiepīs canonizat. et eius successor gerard⁹ mortuus. Cui succedit symon cantor bituricēn nepos henrici quondā eiusdē eccle archiepīsulis. Symon comes mōtis fortis in obsidione tholosana pctissus lapide ītercostalis pectoris in crastino natīitatis sci iohīs baptiste moritur miles catholicus. magnanim⁹ et honestus. Huic eius obsessus bīm dñi cū per visiois mysterū. diuina virtute sibi revelante nō latuit. sicut legit in vita ipsius. Videbat enī in sōpnis visione quidē ymaginaria sed ītellectu nō vacua. quādā arborē q̄tūtate procerā. ramoz expansione diffusā. densarūq; frondē diū venustate pulchrā. et in ramis ei⁹ quiescentē auiū multitudinē copiosā. Post pauca lucū arbor corruit. et oīs cetus ille volatilū dispsus aufugit. Intellexit ergo strenū vir di

uino repletus spū comitis mōtis fortis magno videlicet ꝓncipi. pupillozꝫ tutori mortis exitiū ꝫminere. sicut et rei postmodū ꝓbauit euentus. ℣Eo tpe hugo dux burgundie fidelis in regnū morit⁹. et apud cisterciū sepelit⁹. Galterꝰ abbas pontiniacēsis fit epūs turnotēn. ℣Ludouicus filius regis francorū comit albigenses resumit crucis signū. ℣Idem vero rex philippus die purificationis vbē mandat fieri cōstitutiozꝫ generalē de iudeis suis. ut nullus in vadiū recipiat ornamentū ecclesie. ℣Itē ut nullus tradat alicui religioso pecuniā. nisi de consensu capitanei sui. et cū lr̄is patentibz prelati et capli sui. ℣Itē ut nullus xpianoz vendē cōpellat⁹ hēditatē aut reditus suos. ꝫ debita iudeoz. ymmo dueptes hēditatis seu reddituū debitoris et plegij assignent⁹ iudeo. ac deinde nō currat debitū. et ut debitū non currat ultra āuū a huiꝰ facto. ℣Itē ut libra ultra duos nūmos non lucret⁹ qualibet septiana. et ut ꝓpter hoc nō capiat⁹ corpus debitoris a aialia carruce vel culture seu alia dom⁹ vtensilia. ℣Eo quoꝫ tpe petrus pisiēn et galterꝰ eduēn. iordanꝰ lexouien. herueus quoꝫ comes nivernens. et galterꝰ camerariꝰ francoz regis et ithierꝰ de thocato. aliiꝫ multi baronū cum ꝑplō copioso iter arripuit trāsmarinū. ℣Rex hungarie et dux austrie āno ꝓcedēte trāsfretauerāt. et rege hungarie repatriante dux austrie et ceteri ad vbē damiate trāsierūt. ℣Eodem tpe lacus scī laurencij subito erupit. ac per grauopolī et vallē maurienne in ysaurā et rodanū descendēs. multa hominū milia submersit. multasꝫ terras alluuione destruxit. ℣Apud lemouicas mulier defuncta et sudario tuoluta surrexit dicēs beatā magdalenā cui se pectatrix deuouerat labia sibi tetigisse ac spm reddidisse. Que statim cōfessa vzelhacū grās agens ꝓcessit ibiqꝫ sudarū portauit. De expaone thilin ꝙ coradinū turquie soldanū. Ex hystoria damiate. lxxxvi

Anno grē .m°.cc°.xx°. regina ciuitatis thilin que videbat⁹ expugnabiliter munita. destructa est a coradino filio saphadini foris et intus. Quam enī ad turribz redacta sunt in aceruos lapidū preter templū dñi et turrē dauid. De sepulchro gloso destruendo consiliū habuerūt sarracen⁹. et per hās

cōminati sūt. qđ ciuibz damiate trāsmiserunt ad eoz solaciū. Sed huic temeritati nemo manꝰ apponē ꝑsumpsit ꝓ reuēcia loci. Sicut enī in alcoranō libro legis eoz hūt scīptū. ihm xpm dnm nrm credūt de maria virgīe conceptū et natū. Quē sine pcō vixisse. ꝓphetam et plus qꝫ ꝓphetā protestant⁹. cecos illūasse. leprosos mundasse. mortuos suscitasse firmiter asserūt. verbū et spm dei. et viuū ascendisse ad celos non discredūt. Vñ eaā qm tpe treugue sapiētes ipsoz ihērosolimā ascendebāt. codices euāgelioz sibi postulabāt exhiberi. et osculabant⁹ et venerabant⁹ ꝓ mūdicia quā xp̄s docuit. et maxiē ꝓ euangeliū luce. Quibus est angelus gabriel. qđ lr̄atu ins eos sepius repetūt. et retractant. Lex aūt illoz quā diabolo dictante mīsterio sergij monachi et apostate archētico machometo sarracen⁹ dedicit. arabie scīptū a gladio cepit ꝑ gladiū benet⁹. et cū gladio termīabit⁹. Quo machometo iste lr̄atus fuit sicut ipe ꝓtestat⁹ in alchorano suo. et que ꝑnoīatus hēticus dictauit. et noīauit. ipe ꝓmulgauit. et ꝑ cōminatiōes observari statuit. Luxuriosus enī fuit et bellicosus. ideoqꝫ de īmūdicia et vānitate legem statuit. quā carnalit⁹ viuētes in pte voluptatis firmit⁹ obseruāt. Et sicut legē nūaz veritas et mūdicia munivit. ita errorē ipsoz tumor mūdan⁹ et hūan⁹ ac voluptas carnalis firmissime custodiuit. De miseria obsessoꝝ

Interea ciuitas in damiata. Cap lxxxvij.

damiata obsidione longa fame et ꝑpestilencia grauiꝫ. et ultra qꝫ scribi ꝑt afflicta in sola pace quā soldan⁹ ciuibus promisit spem posuit. Durabilis enī nō est egipti annona ꝑ molles glebas in quibus tr̄esat. nisi supius circa ptes babilonis artificiose conseruet⁹ in annos. Et sicut audiui m⁹ coactanū vnū xi bizanteos vendebat⁹. in ea ex angustia famis. Duīsa morboz genera vexabāt eos. et int⁹ cetā inūdita que sustinuerūt. noctibz velut auruspices ꝑtusi apertis oculis nichil vidē dicebant⁹. Soldan⁹ de die in diē vanis ꝑmissiōibz ipōs a dedicōe dehortans. decepit miseros. Postremo portas suas obstruxerūt intrinsecus. ne aliqs veniens ad nos de suis. nūciaret quoniā dies afflictionis possidēt eos. Si q vō ꝑ postē vel de muris per funes enadē potuerunt.

inflam et famelica ciuiū suoꝝ angustiā cui dentꝫ probabāt. Illis eiā qui foris in exercitu sarracenoꝝ nos obsederūt. copia pabuli et panis cepit deficere. Nullus siquidē q̄ post festū sc̄ī iohīs baptiste usq; ad exaltacionē sancte crucis solet excrescē. et egipti planicē irrigare. hoc āno more suo nō ascendit ad signū quod ponē solent egiptij. sed utī tellerimꝫ magnā ptē terre sicā reliquit que nec arari nec seminari poterat suo tpe. Vnde soldanꝫ cristiā timēs et famē in amore damiate retinende talē pacē cū coradino fre suo xp̄ianis obtulit. ut crucē sanctam que olim capta fuit in victoria salahadini cū ciuitate sc̄a et oīb; captiuis qui per regnū babilonie et damasci viui repiri possent. Suptus eiā ad repandos muros ihr̄lm redderet. ac eiā regnū ihr̄osolimoꝝ totaliter restituēret. preter exactā et montē regalē. pro quibz eiā obtulit retinendis tributa q̄ diu treuga duraret. Sūt autē hec duo in arabia sita. septē municiōes firmissimas habencia. per q̄ negociaciones sarracenoꝝ et pegrini ipsoꝝ metha tendētes vel ab ea reuētes tūc fieri solent. Et q̄ potentī hec tenuerit. ihr̄lm cū volu erit grauiē nimis cū vineis et agris et vineis ledere potit. Hanc cōpositionē acceptā dā esse et vtilē xp̄ianitati verissimagene ōnes et comes cestrie cū capitaneis theutonicoꝝ censuerūt pinacie. Legatus aūt cū patriarcha archiepis. epis. tēplarijs. hospitalarijs. ac oīb; ytalie capitaneis. multisq; aliis prudētibz viris efficaci huic tractatui se opposuit. rationabiliꝫ ostendēs aīm oīa damiatā fore capiendā

De captione damiate absq; sanguīis effusione Ca. lxxxviij.

Interea soldanꝫ magnā multitudinē peditū clanculo per locū paludstria misit ad ciuitatē. quoꝝ cc et xl. xp̄ianis dormientibz licias fuerūt ingressi. dīm noctē p̄ festū oīm sc̄oꝝ. Tandē per clamorē vigilū ortasi sūt et capti. quos ad cc. et plures cōputauimꝫ. Nonis nouēbris capta est damiata sine deditione. sine defensione. sine violenta depredatione cū tumultu. ut soli deo asscribatur victoria. Et cū capet ciuitas in oculis regis babilonis. more solito nō fuit ausus xp̄ī milites ad defensionē patos per fossatū furīm aggredi. Eodē eiā tpe fluuiꝫ exercuit. vberrimus aqs fossatū implēs. Ipe vō soldanꝫ confusus. castra cōbussit et fugit. Itaq; ciuitas damiatā ingressi. plateas exsuenerūt mortuoꝝ. pestilencia et fame deficiencia. auri et argenti multi nimis. pānos sericos negociatoꝝ in habūdācia vestes p̄ciosas et ornatū cū varia supellectili in supabundancia. Cuius tyer pret natalē situ loci quo muniebat triplici cincta erat muro turribz latericiis multis et magnis fortissime firmata claus. et antemurale totius egipti int̄ remisse et cāpū thaneos sita in terra ut conicē possumꝫ gessen. quia pascuosa erat. Damiata igit̄ inclita in regnis. famosa multū in supbia babiloīs. ī matri dūatrix. xp̄ianoꝝ spoliatrix. In ascensu pscensa. nūc sub potenti manu dei exaltata

De cuiūs eius strage. Ca. lxxxix.

Itaq; preter illos qui viui cōprehensi sunt. in te mortui sūt. p̄ missum ferus a tpe obsidionis in circuitu cōputant ad xxx milia et āplius. qs sine ferro et igne dīs ptulit. Ingredientibz aūt nobis oriri fetor intolerabilis. aspectus miserabilis mortui vinos infecerūt. vir et vxor pr̄ et filiꝫ. seruus et dīs se mutuis fetoribz interemerūt. Nec solū platee mortuis erant plene. sed in domibz et in tabulis et lectis iacebant defuncti. Infantes ad vbera matrū pendentes. int̄ amplexus morientiū ostendebāt. de int̄ diuites int̄ acernos tritici interierūt fame. deficientibz cibis quibz erāt nutriti. Pepones et allia. cepe et altilia. pisces et volatilia desiderabāt frustra. Denici lxxx fere milia sicut captiuis referentibz didicimꝫ a tpe quo pferta est obsidio pierūt in circuitu exceptis eis quos sanos vel languidos inuenimꝫ. qi tria milia et āplius. Alij mortui sūt post victoriā. alij pretio magno venditi. alij baptisati sūt xp̄o donati. Cuius turris hec gradatī muniata. p̄mū murū habebat huīlē ad custodiā fossati. sedm alios vē. tertiū eminenciorē secundo. Quorꝫ medius vigīti octo turres habet p̄cipales bīnas vel ternas testudines cōtinētes. Que oēs remāserūt integre cū muris preter vnā que crebris ictibz trabiculi tēplariorū cōfossa fuit aliq̄tulū. Adeo aūt exercitus

nr ad pugnā resolutus fuit ut milites oēs dediti negligēt opus dei. vulgus ad tabnas et negociacoēs fraudulētas se cōuertēt. Cat duo ad fossatū implendū magnis sūptibz cōpositi fuerūt, quoz vnus in custodia regis alter in custodia romanoz cōbustus fuit. Si adhuc potētes essent in armis custodes ciuitatis. fosse due subterranee fē fuerunt ad suffodienda fundamēta municionū. Sed labor frustratus fuit post expensas plūmas. Sic deus sine dāpno sapiencia ciuitatē inte grā dare voluit.

De spolioz ei⁹ distribucoē

In cōe iuramus oēs etā Caplin. xr. ut asportata de ciuitate spolia reddē tur int victores diuidenda. hoc etā sb anathemate terribili fuit pceptū a legato sedis aplice. Peruptis concupiā oculoz plu rimos fures fecit. Suscepimus tn ad vsum rē reipublice magnā ptē deliciaz egypti auro et argēto. perlis et pomis ambre fi lis aureis et phylacterijs varijs pānis se ricis preciosis. Que distributa sūt p exercitū dñi cū ānona que reptā fuit in ciuitate. Je gnatus sedis aplice damiatā cū appendicijs suis et ptinencijs regno ihersolimitano cōtulit in ppetuū. Ad numeria damiate cō mutata est in ecclesiā glose semp virgis ma rie in quadrū posita. Tanta fere latitudo ei⁹ ⁊ longitudo. Colūpnis sustentabat mar moreis centū q̄ṅgenta vna min⁹. septē por tus hns. et in medio aptura longū. i qua ea pncipalia fundata sūt altaria. Titulatoruū bē marie pmū. pncipis aplōz petri sēm. sē cruis terraū. sci bartholomei sūtū. in cuius festo turris flumis capta fuit. Inuēta sunt in damiata tributuli q̄tuor cū petrarijs et māgonellis plūmis. baliste cū torno for tissime. et oīe genus armate forciū. Aurū et argentū cū plus et alijs rebz mobilibus nō solū unē clericos et mulites. sed etā inter satellites mulieres et pueros diuidebatur pportionabiliē. Turres ciuitatis distribute sūt inē regna quoz bellatores cōuenerāt ad eius capcionē deducta. pmo loco sicut decuit et oportuit vna turri q̄ rōane fuit assigna ta ecclē cū porta ipsius que olim dicebatur babilonis. nūc aūt appellata est romana Alia etā turris archiepo reseruata damiate. Et sicut olim ciuitas dei viuentis ihrlm scā capta fuit nocte. sic xpiani damiatā an diluculū obtinuerūt. Instrumētū ei quo tur ris capta fuit fluis teutonici cū funibz i cōe donauerūt. de quo frūs est pons inter ciuitatē et castrū. qd̄ constructū est ad mu nimētū ripe ciuitatis conīposite. Duo cas tella cōposita sūt ad custodiā pontis de eōe instrumēto. insup de altis arboribz sup qbs scala pendebat edificata est specula sup alti tudinē castri noui. ad indicandū portū lon ge nauigantibz. Pons vetus qui mediāte insula vtrāq ripā contigui cōtingebat. ob sidionis tpe multiplicati a sarracenis fuerat attēptatus. et a xpianis viriliē defensa suo functus officio ad alios reseruatā vsus.

De capcione thanis et opulencia ipi⁹ et fontu

Non minoꝝ miraculo vno die. xvi maioꝝ donauit dns xpianis tha nis mēse nouēbr in festo sce cleme tis qui habet hīitaculū suū in mari. Nam missi sūt exploratores nuo q̄ mille viri in nauiculis per vnū fluuiū qui thanis ap pellat ut de casalibz sibi tollerēt victualia. et statū predā loca diligent explorarēt. Sarracenī q̄ erāt in presidio castri. visis xpianis putātes totū exercitū aduenire sar ratis portis fugerūt. Nostri vo solū xpm i bi capitaneū hntes. et rupentes claustra in trauerūt castrū. Testati aūt nobis sūt vide untes se nūq̄ in plano castrū fortius vidis se. Septē turres habet fortissias testudina tas desup. per gyrū duplex fossato ex vtro q̄ muro cingitur. hns antemurale. Lacus se diffundit in latū per circuitū in tm. ut aditus equitibz hyeme sit ipossibilis. estate difficilis. adeo ut p nrm exercitū obsidione nūq̄ caperet. Lacus piscosus est valde. de cu ius piscarijs soldano soluebant annuatim q̄ tuor milia marcaruū. Aruz insup et sa linis habundat. Casalia multa per circui tū seruebant ei. Ciuitas añ castrū maior damiata olim famosa. nūc aūt ruinosa. magnitudinē testat edificioꝝ. Hec ē thanis cui⁹ capi meminit ypha dauid dicēs. coram pa tribz eoꝝ fecit mirabilia in terra egipti in campo thaneos. Et ysaias. Stulti pncipes thaneos. sapientes cōsiliarij pharaonis. de derūt cōsiliū insipiens. Hec est thanis in

qua lapidatꝰ asserit ihemias. lapidibus quos absconderat sub muro lateritio. Egipcij vō honorauerūt ꝓpheta. sepeliētes eū iuxta tumulū regū. meōres benefactoꝛ q̄ p̄fuerat egipto. Oratione eī sua fugnue rat bestias aquaꝛ quas crocodrillos appellant. Alexander aūt macedo venīēs ad sepulchꝝ ꝓphē. cognoscēs misteriū loci. tūs tulit ipm in alexandriā et sepeliuit glose Crocodrillos enī apud damiatā inuenimꝰ et infrequentꝰ. Est aūt bestia crudelis horiez et inimīca deuorans. aptis oculis solo visu fouet ouа sua. Exclusi aūt pulli. statī fugiūt parentē suū tanq̄ hostē. Quos tū cū pere pt statī deglutit et deuorat. Et tū de terra alia mola inferiorē moueāt. istud e contra supiorē monet. Distat thanis a damiata itinē diei vnius per mare vsus terrā promissiois. ut facile sit de acron vel damiata per mare et terrā vel fluuiū p sidiū ibidē ponē. vel victualia trāsmittere Dāpna multa intulit xp̄ianis in obsidio ne damiate. q̄n naues ad nos accedentes vel a nobis recedētes vi ventoꝝ delate sūt illuc. Nā an thanis litus maris circuosū et īportuosū sinū suū fruat āplū et latū. in quo naues deuolute sine vento multū eis oportuno recedē non valent. De libro in quo predā est damiate vastatio et quedā alia Cap xcij.

Alter captionē damiate Cap xcij.

Liber nobis apparuit arabice scriptꝰ, cuiꝰ actor se iudeū vel xp̄ianū vel sarracenū ee negat in eo. Quisq̄s ille fuerit predixit mala q̄ saladinꝰ ꝓ ō xp̄iano crudelitꝫ intulit in destructione tyberiadis. in victoria quā de xp̄ianis habuit. q̄n regē ihe rusalē et p̄ncipes captiuos duxit. ipsāq̄ sanctā ciuitatē possedit. ascalonē destruxit et quiō conabat tyrū apphendē sed non profecit. et alia multa que p̄tā tpis illiꝰ me ruerūt. Predixit eciā destructionē ortoꝝ et palmeti damiatene ciuitatis. quā factā vidimꝰ q̄n librū hūt per int̄pretes intellexim. Addidit eciā damiatā a xp̄ianis forē capiendā. Saladini nomē nō posuit. sed p nigros oculos et crocea vexilla ipm designat. Insup predixit quendā regē xp̄ianū nubianoꝝ methā ciuitatē debere destruere. et ossa machometi pseudo ꝓphete dispersa

proice. et quedā alia que nondū euenerūt. Sed si cōpleta fuerīt. ad exaltatiōnē xp̄iani tatis et depressionē agarenoꝝ euenient. Sa mꝰ ei quosdā gentiles ethnicos spm seū in ore habuisse sed nō in corde. et manifeste de xp̄o ꝓphetasse. Coradinꝰ reuersꝰ in palestī nā cesariense castrū obsedit. qd̄ erat in cus todia regis. ac breui tpe cepit illud et destruxit. defensoribz illiꝰ negligenter agentibus. Qui tū fere oēs euaserūt. quia liberū in troitū et exitū habebāt p mare. Demū pro cessit ad castrū filij dei cum toto exercitu suo et considerans illud ex omni pte. sagaciꝰ intellexit q̄ cōprehensibile non erat. Insu per tēplarios ad oīe periculū paratos tuentꝫ qui castrū victualibz et oī armatura forcia sufficienꝫ munierāt. Codē tpe tēplarij latro nes sarracenoꝝ ab acron reppulerūt. viri lūꝫ quosdā occidendo et alios captiuādo. Co radinꝰ aūt auxiliū postulauit a sarracenis ut ab ortu solis venīētes obsiderēt acron. qđ facē nō poterāt q̄ terre marīq̄ obsidiā pti tū terre ipoꝝ. xp̄ianus plīmū opportunā quā caliphus eoꝝ papa sepe laborauit,

De legatione georgianoꝝ ad nros āmiranū Cap xciij.

Hiis expone damiate. Cap xciij.

Ad hec fama discurrēs per totū orbē damiatā a xp̄ianis ee cōprehensam. georgianoꝝ legatos ad castra catholicoꝝ tūs mittī psuasit. In quibz cōtinebat. q̄ indigenarū gens illa vel exercitata rubore. rege eoꝝ cōuocante p̄ncipes decreuit et iura uit se obsessurū famosā aliquā ciuitatē sarracenoꝝ. allegans sibi vecundū esse q̄ firma de tūsmarinis ptibz et vltimis terre finibz venīētes per mare spaciosum. piculis plenū tā munitā ciuitatē obsidiōe longa cepissent. nisi et ipi quibz erat facilis pfidos ipugnāe damascū vel aliū eciā locū notatū virtute caperēt armoꝝ. Sūt igit georgiani cultores xp̄i ritus hūtes grecoꝝ pfis vicini. longo terraꝝ tractu a cura missiois distantes. Quoꝝ dīū ē extendit usq̄ ad caspios mōtes. Bellicosi sūt hoīes. habēt quadratā. Mulieres eoꝝ equestris or dinis docte sūt ad preliū. Hoīes isti q̄n ordinatis acriebus hostes sūt aggressuri. pugillarē tucurbitā repletā vino puro velociꝰ ebibūt.

et sta adiſarios viriliꝫ tuadūt. Q cōputū dū aūt ee non dubitam⁹ mi beneficia tu bonis nr̄i ih̄u xp̄i. qui a sarracenis p̄secutorū maiores nr̄os defendit in obsidione damia te. Visitatū siquidē habebāt hassas. et eorū p̄ceptor vetulus de mōtanis cultellos e mittere cont̄ xp̄ianos ad intrapiendā viā eoz qui negociū xp̄ianitatis ꝑpensius procu rabāt. Nam in treugaz tpe filiū tripolita ni comitis adolescentē spectabilē in ecclesia bē virḡis apud corcosā. ante altare p̄cūbē tē nequiā interfecerūt. Vnde milicia templi nō cessauit eos p̄sequi pro tā irreligiosa vio lacione donec humiliatēt usq; ad seruitutē tributi. Tria nāq; milia bizanciozū annuati ēplarijs p̄soluit. Eiusdē obsidionis tpe rex armenie leuo defunctus ē in tra sua. mortu us est quoq; soldan⁹ yconij. qui credit baptī satus fuisse. Qui tante benignitatis erat in xp̄ianos. ut guerrā tēs cū sarracenis solu uberet xp̄i cultores quos vīculatos inuenit in municionibz qs̄ expugnauit. et in opio nē ipsoz posuit utrū in patriā suā redire vellent. an acceptis ab eo solidis sub ipso po stea militare eligerent. Idē xp̄ianos adeo familiares sibi habebat ut custodes corpis sui eos constitueret. licet p̄ eius a lastaro ḡo fuisset interfectus. Hanutenuit eaā miralī filiū saladini exheditatū cont̄ filios saphadini q̄ntū caliphus p̄mittebat de baldas p̄ sue gentis. Heliachasethaph filiꝰ saphadi ni multa dāpna tēplarijs intulit. cū esset in obsidione damiate. Cobussit enī opidū castru albreth. et turres munitas destruxit. Sed cū rediret in terrā suā victus est a sar racenis.

De captione saphet ac reddicione

Anno verbi mar damiate. Ca. xviij
nati. cc°. xx°. coradinus p̄nceps da
masc destruxit saphet. Fuit autē sa
phet castrū firmissim. qd̄ saladin⁹ flagellū
xp̄ianoz per longā obsidionē in tm̄ artauit
ut defensores fame defitētes requisita licēcia
mgri milicie tēpli redderēt illud tyranno.
Fm̄ est autē vertente anno q̄ solent reges
ad bella procedē. ioh̄es rex ih̄lm castra fide
liū reliquit multas pretendēs causas ad ex
cusationē sui. Et festinatū reditū p̄mittens
anteriora oblitus ad posteriora se cōuertit. a
periente manū dño. q̄ portū damiate reple
uit ubertate frumenti et olei et vini. adiūc
ta peregrinoz et equoz copia nūosa. ut ad pro
grediendū in negocio nulla locū habeat ex
cusatio. Supuenerūt in sexto passagio me
diolanēn et cretēn archiep̄i. fruēn et reginē
sis ep̄i. et nūcij regis frederici deferentes
lr̄as cū aureis bull'. et aduentū ip̄i⁹ anūtia
antes. Aderat et ep̄us brixien. et ytalie mi
licia copiosa. Legatus aūt considerās non
sine magno gratie p̄uilegio diuino mune
sufficient' fruisse promissū in oīb̄z que reg
rebat negocij processus. angebat' dolore q
temp⁹ tutiꝰ p̄cessit. et opportunitas tanta
periit. Vñ cōuocatis maioribz. ip̄e p̄mo loco
deinde mediolanēn archiep̄s et alij simil'
ep̄i suadebant progressū contra soldanū q̄
castra sua posuerat sup nilū itinē diei vni⁹
a damiata. Sed milites habita deliberatio
one hanc exhortacioī cōtradixerūt. hanc
maxime causā pretendētes. q̄ rex ih̄lm
aberat pro suevolūtatis arbitrio. nec alius
p̄nceps militaris aderat. cui gens diuersa
nacionū obedire vellet ad educendū p̄plm
dñi. Et sic concordabāt ad ociū. ex quo ma
la multiplicata sūt in castris. Accidit inito su
pueuit comes matheus de apulia cū octo
galeis. quarū duas cursarias insidiantes
xp̄ianis cepit in via marina. Deniq; damia
ta cū multis laboribz sūptuosis capta et p
annū vel amplius a nr̄is possessa. postmod⁹
pelagio cardinali et legato. tēplarijs et hos
pitalarijs. totoq; exercitu xp̄ianoz excepto re
ge iohāne qui ob q̄ndā discordiā inter ip̄m et
legatū motā ab exercitu recessit. a soldano
per infortuniū captis et grauiꝰ afflictis. pro
redēptione eoz et oīm xp̄ianoz captiuoz q̄
erant sub p̄tate soldani. reddita est paganis.

De georgianoz destructioē. Ex hystoria turta

Anno p̄notato scilicz
rorr. Capit'. xcix.
ab incarnacioē dñi. cc°. xx°. tarta
ri georgiā intrauerūt. eāq; vastāe
cepērūt. Quidā vō magnus baro georgie
cū filio et vxore sua facie eoz ad montes aspe
os fugit saluacioīs causa. Ait in via illa tres
magni latebāt tartari rapiendoz causa
spoliozū inuicē confederati. Cūq; per illa cō
finia vagarent. explorātes si possent inuenire
aliquid. vni⁹ eoz vestigia militis ac suoꝝ in
via deprehendit. Insecuti sunt vestigia ba

ronē illū cū vxore et filio rebusq; viuū app̄
hendit. et oēs cū rebus suis ad sonos suos
siaut int̄ se cōdixerāt introduxit. Cū autē
int̄ se de ptione rerū at psonarū iā cō
cordassent. ut vnus habēt baronē. alius
filiū alius aurū. et vxorē p̄o cōi vendent
illequi p̄o ptē sua puerū habē debuit re
tinens dixit. Nūquid puer iste qui q̄ tui
tulus vn⁹ est. ps mea erit. quē etiā me nu
trire oportebit. Absit. Tandē igit̄ in h⁹ alias cō
cordauerūt ut p̄r et filij occidēnē et aurū ui cōi p̄
tiret. at mulier vendēt. Ad et fm̄ est. Itaq; illa
mulier q̄ cora se maritū et filiū p̄ occidi vidit.
postmodū in georgia moīalis effecta monastīcā vi
tā duxit. Quia vō tartari in signū glorie
atq; victorie et nūc occisor̄ certitudīs habē
de. vnū de mille occisis q̄ millenariū nū
pte subuerso et pedibz erectis in locū emi
nentē erigē consueuerūt. in vastatiōe tri
phelis georgie amittentis p̄o habenda certi
tudine de suis occisis septē hoīes ibidē pedi
bus erectis capitibzq; suppositis in septē di
uersis locis supemīnētibz infixerūt. Sed
et parū ante tartarox aduentū in eadem
ciuitate occisi fuerūt a chorasminis ut iam
dictū est sup̄ septē milia hoīm. Et postq̄ ibi
factu est occisio tanta. subsecutu est fames i
audita. De crīsmate georgianox et errorib;
Cap̄ xxvi.

Et aūt ipsox. Caplm xxvi.

Terra videlicet georgia ab antiq̄s
tpibz antiocheno patriarchatui e
rat subiecta. cū armenia et capadochia
siue turquia. Accidit aūt in turquia tāta
fuisse guerrā q̄ georgiani nō potuerunt
transire per turquiā vel antiochiā causa
visitatiōis vel cōfirmatiōis et aliox que i
mediate p̄tinēt ad patriarchā. Habito ita
q; int̄ se cōsilio miserūt nūcios suos per
mare cōstantinopolī et inde anthiochiam
postulātes a patriarcha ut eis vnū catholi
cū id est vniūsalē epm̄ concedēt q̄ eis loco
patriarche existēt. Cui p̄archa misit eis
ampullā crismatis. dicens ut de illo a sep
timo āno in septimū catholicos crisma pau
lulū salicq; īmiscendo de ipō cū oleo nouo cō
ficerēt. et ad hoc faciendū oēs epi cōuenirēt
Quod et fecerūt usq; nūc. et illud crisma
missū ab antiochia in georgiā ut dicit̄ re
seruat̄ adhuc. Cū eodē vero crismate misit

p̄archa lras quidā archiepo cōmenentes ut
ille quē ipi cōiter eligerēt tanquā nite p̄tē
habēt confirmandi in catholicos. Et ita fac
tū est. Cui ergo sic fecit eis patriarcha. de
derūt ei georgiani centū talalia. Post hec
accidit q̄ patriarcha ierosolimitan⁹ de
pauperatus venit ad anthiochenū p̄archā
conquerēs et ostendēs ei pauptatē suā. Cui
antiochen⁹ dedit ecclē ierosolimitane et
fratribz de sepulchro centū illa talalia q̄ sibi
georgiani dederant antea. Per itaq; tala
lia modo tenet archidiacon⁹ fratr̄ sepulchri
dnī ex ptē ierosolimitani patriarche et ca
pitulū de sepulchro in georgiā missis. illaq;
possidens a tartaris q̄ plūmū simul et ali
est impeditus. Sūt aūt in georgia tū epā
tus q̄ archiepatus xviij. Sed catholichot
id est vniūsalis epūs crismales tocpōs frā
et illis mediantibz crisma ceteraq; sacrā
talia vendit. Mulierē sterilē quia steriles
est a marito mediante pecunia diuidit. Mo
nachi quoq; et abbates georgiani apte si
moniaci sunt et vsurarij. Itaq; cāellaria
georgie a monachis emit̄. et publice possi
detur. De vastatione armenioq; Ca xxvij.

Post georgiā intrauerūt tartari
maiorē armeniā et eā vastauerūt
sibiq; subiecerūt. In armenia ci
uitas est nobilis que any vocat̄. ubi
mille eccle. ac centū milia familie siue
dom⁹ inhabitate. quā tartari reperūt in
xij diebz. Est etiā ibi ppe any mons aratth
vbi requieuit archa noe. et in pede mōtis
illi⁹ est p̄ma ciuitas quā edificauit idem
noe. et vocat̄ hec ciuitas lādmine. Cui ci
tā defluit fluui⁹ araxi. q̄ fluit per medi
ū mongā. ubi st̄ in hyeme tartari usq; ad
mare sarnanicū. Est aūt mons ille salis
aratth excelsissim⁹ nec vnq̄ illuc ascendit
se dicit̄ homo nisi mōchus vn⁹. Ille siqui
dē ut dicitur quodā deuotiōis ardore cōmo
tus p̄ archā noe que ibi requieuit. multo
tiens illuc ascendē quibz potuit attēptauit
tonatibz. Cūq; aliquā montis ptē ascende
rat et mēbra corpis fatigata quieti dabat.
semp̄ post quietē euigilans in pede mōtis
se īueniebat. Tandē vō dīs eius affectui
condescendēs. eius q̄ votū et oīones exau
diens per angelū suū eū monuit ut semel

ascendet. itm tñ ut de cetero nullatenꝰ ascendere tẽptaret. Tunc ergo securꝰ ascendit. et postea descendẽs inde scũ ex archa vnũ asserẽ detulit. Tunc in mõtis pede mõstriũ edificauit. in quo eundẽ asserẽ tanq̃ pro sacris reliquijs deuote collocauit. De erro

Armenij ribz ipsoꝝ . Cap xcviij .

quidẽ in sabbato pasche comedũt qua et carnẽ in vespe. dicũt enĩ q̃ xp̃c resurrexit in vespe sabbati pasche. Item post pascha comedũt carnes p oẽs sextas ferias que sũt septẽ usq̃ ad pentecostẽ. Diem natalis dñi nescũt. nullaq̃ festa vel vigilias custodiũt. nec q̃tuor tpa nouerũt. Per totã quadragesimã non celebrãt nisi die sabbati vel dñica. quia dicũt hoiez ieiunũ frãgere quociens celebrat. Inter hanc etiã cam sam in sextis feriis non celebrãt ne ieiunũ frangant. Diebz aũt quibz carnes comedũt celebrãt. q̃a tũc nõ ieiunãt. Multa hõ fecũt ieiunia. In septiana ei añ septuagesimã q̃d dicũt ieiunũ sc̃i saturnis a sc̃a feria usq̃ ad sabbatũ ieiunare incipiũt. et i sabbato et in dñica carnes comedũt. Idem etiã in ebdomada sequẽti faciũt. In q̃rtis ac sextis feriis oleũ ac pisces nõ comedũt nec vinũ bibũt. nec etiã per totã quadragesiãz. Plus q̃ illũ peccare q̃ in q̃dragesimã comedit pisces vel oleũ aut bibit vinũ asserũt. q̃ illos qui ad lupanar vadũt. Porro in septimana añ q̃nquagesiãz itm stricte ieiunãt. q̃ in sc̃a feria penitus abstinẽt. In die martis tñ aliq̃o rij oĩo itm ieiunãt. In die iouis comedũt semel. in die veneris oĩo nichil. et in sabbato comedũt carnes. Et hoc quidẽ ieiunũ faciunt maiores. infantes aũt duoꝝ mensiũ sacrificio cõicant. et quoslibz indifferenter. In sacrificio aquã nõ apponũt in lepore et vrso et corniculis et hui⁹moi sicut greci iudaisãt. et in caliabz vitreis ac ligneis celebrãt. Quidã etiã celebrãt sine pamentis id est sacerdotalibz vestimẽtis oĩo. quidã cũ mitula. q̃dã cũ dyacono et subdyacono. Si aliq̃d festũ in sabbato vel dñica veniat. cõmẽoracionẽ inde faciũt tñ. sed nullũ ut dñm est celebrãt festũ. De purgatorio nichil credũt. Si vxor alicui⁹ hoĩs adulterauit. sibi epũs dat ei litteras accipiendi aliã. et accipit. Monachi vero et abbates et epi potacoibz vacãt etiã plus q̃ laici. Sũt etiã monachi et presbiteri publici vsurarij et symoniaci. Multiq̃ illoꝝ sacerdotes in diuinacoibz errãt. et in spectione granoꝝ et hui⁹moi. Dicũt etiã q̃ vxor sacerdotis eo mortuo nõ pt de cetero maritari. Preterea nullo mõ concedẽ volũt q̃ xp̃s duas naturas habuerit. Dicũt etiã georgiani. q̃ in articulis xxx. discordãt a fide catholica ipsi armenij. Tantũq̃ odiũ inter georgianos et armenios exist. q̃ georgianꝰ dicit. Si alicui⁹ nrm habeat spinã in pede infixã. tũsiens añ armenoꝝ eccl̃esiã debet spinã sustinere nec se ad pedẽ suũ euellendi causa iclinare. ne per hoc videat ante armenoꝝ eccl̃esiã ab oñibz xp̃ianis vilipendendã iclinare.

De q̃zdã sc̃i francisci documẽtis et conscientie puritate . Cap . xcix .

Quidam aũt btũs francisc̃us olim in loco qui dicit⁹ riuus tortus. xp̃e assistũ in domicilio valde stricto cũ fratribz suis morã fecit. ac tradit ut rome coronandꝰ impator otto cum magno illuc comitatu et pompa tũsiret. Et vir sc̃ũs tũ secus viã maneret. nec ipe nec aliq̃s suoꝝ saltẽ aspicẽ de tugurio voluit. preter vnũ solũ ex ipis. cui gloriã hui⁹moi modicũ dum tunicã impatori tonsum nũciare pcepit. Rogatus aũt a frib⁹ ut eos orare doceret. simplicit illis hui⁹moi formã tradidit dicẽs. Cũ orabitis dicite. pr̃ noster. et adoramꝰ te dñe ihũ xp̃e ad oẽs eccl̃as tuas que sũt in toto mũdo. et benedicimꝰ tibi quia per scam crucem tuã redemisti mũdũ. Quod ipi frẽs hũiliter exequẽtes. et verbũ simpler pro mandato obedientie reputãtes. se etiã ad eccl̃as quas e longinquo prospicẽ poterãt inclinabãt. et prone in terrã prout instructi fuerãt adorabant. Ipse vo in predicacoẽ sua pncipaliter monuit. ut romane eccl̃e fides ĩuiolabiliter seruaret. et ob hoc dñica sacramẽta q̃ ministerio sacerdotũ confirit dignitatẽ. in sũma sacerdotalis ordo reuẽncia teneret. Sed et diuine legis doctores. et oẽs eccl̃asticos ordines docebat sũmopere reuẽndos. Erat aũt tñ frãm simplicitas q̃ quidã sacerdos qui nõ ignorabat infamis vni de fratribz dicẽt. vide ne sis ypocrita. ipse frat̃ se esse ypocrũ credẽt. eo q̃ sacerdotẽ mentiri non posse putaret. Cui q̃ dñs frat̃ sup hoc grauiter turbaret. ad sc̃i pris igni

tū eloquiū. quo freq̄nter om̄e nubilū a fra
trū cordibz fugabat. tandē consolationē re
cepit. qui verbū sacerdotis et intentionē sa
gnater exaudauit. Crebris quoq; reuelati
onibz consolabant tūc tpis. quas vtiq; re
tinere meruerūt ex presentia tanti pīs.
Nā cū nocte quadā se a frībz absentasset et
te circa mediā noctis horā quibusdā frībus
quiescentibz. alijs aut orantibz currus igne
us per ostiolū dom̄i ingrediens. huc et illuc
per domūculā pluries se cōuertit. sup quē
globus nō modicus spualē solis hīs. ipsaq; quo
q; sua claritate noctis tenebras effugauit.
Cōuenientibz ergo cūctis. et tūc quid hoc
esset cū magno stupore querētibz celebri mē
ria res acciditq; p videlicet ex virtute miāi
lūis alteri⁹ alteri confessa nuda fuit. Intel
lexerūt itaq; hanc ee aiaz pīs sā. quā ob p
tpuā sui puritatē in filioz solatiū tpe sic
meruerat tūsfigurātā ostendi. Reuersus
itaq; ad frēs suos cepit consilioz illoz subtilit
archana rimari. q; et ipm non latere fuerant
crebro expti. Multis nāq; cordiū suoz occul
ta aperuit. Quali eā absentia cognoscebat
Absentiū quoq; spū reuelante. Ca. C.
Firm multotiens acta cognouit. alius quidē in sōnis ne hoc vel hoc fa
cerent prohibens. alijs aūt istud aut illud
facē precipiens. Multoz eā qui boni in sa
cie videbant mala dāpnabilia p̄uidēs nūn
ciauit. sed et eoz qui mali erant dona gra
tiarū futura predixit. Sepius quoq; frībus
suis vir dei solatia gnudij spūalis impendit.
quibz ipe corpe quidē absens sed spū presens
fuit. Referā breuit vnū de multis. Nā tpe
quodā frē iohēs de florentia tūplm in puinci
a celebrante. ubi a bto francisco mīster fue
rat constitutus. interat xpi confessor antho⁹
Vbi dū sup hac materia ihesus nazarenus
rex iudeoz. frībz adunatis verbū exhortato
nis apponeret. frater quidā monaldus noīe sac
dos vir simplex et vtute preclarus fratē suā
ad ostiū dom⁹ cōuertit. viditq; corporeis
oculis qualit beatus franciscus in aere suble
uatus veluti manibz in cruce protensis appa
ruit. et frēs qui aderāt bndixit. Tantū q;
subito singulis et vniūsis gnudiū spūs est
infusū. ut quod idem sacerdos post de ipa vi
sione narrabat cūctis mirantibz ipsa facet

experiencia fide dignū. Qualit aūt alienor
cordiū sepius occulta pandebat. vnū narra
re de pluribz sufficiat. Frater quidā virtutum
noīe tū moribz q; genere nobilis in tm de bti
francisci meritis presumebat. ut diuinā pro
fecto meteri gratiā credet. si quis ipsius sā
dono beniuolencie potiret. aut si quis illa
careret dei inuocandia meretur. Cuiq; ad ob
tinendū familiaritatis ipsius bñficiū vehe
menci⁹ aspiraret. timuit valde. ne quid in
ipso vicij vir sanctus occulte forsitā deprehen
deret. cuius occasione se ab illius gra magis elōgari contin
geret. Frater huius modi timore dam frēs quitq; affligēte n
cogitatiōe suā auctoritate reuelāte accidit ipm quadā
die solito more turbatū ad cellulā in qua sē
franciscus orabat accedē. Cui⁹ aduentū simul
et aūm vir dei cognouit. et benigne ad se vo
cato sic ait. Nullus te timor de cetero nulla
te fili conturbet tēptatio. q̄m carissim⁹ m
eo. et mihi precipue carus specialit te amata
te diligo. Secure ad me cū tibi placuerit ve
nias. et a me libere pro tua voluntate rece
das. Credit aūt ille sicut credidit in gra sal
uatoris. De abstinencia ei⁹ et vera humili
tate. Capl'. Ci.
Sanctus vo xpi tate confessor franciscus oi studio preca
uebat. ne sancte simplicitatis puritatis
metus tūsilies ad superflua quoq; imo defluer
tū et ratissime coctis vtens ea aquerubi vel a
qua frigida cōmiscet. et de ipa sufficienter
aqua non biberet. Difficillimū eni asserebat
necitati satisfacē et voluptati nō obedire. Se
pius quoq; tū penitētia medicās circuiret.
et tuitatis refectionē in domibz secularium
sumet. visus quidē comedē carnes ad os ma
nū ducebat. Sed tantū pp euangelij verbū
quo dicit edentes et bibentes que apud illos
sunt. minimū quid ex hijs prauo degustāte.
reliquias in sinū subtili cautela mittebat.
Quoda hum⁹ dormire coacto tunicula tūn
iposita lectus erat. et sepius sedens non
iacens inclinato ad lignū vel lapidē capite
dormitabat. Attendit aūt ut infirmitatis
necitate de pullo quadā vice manducauit.
viribus postmodū utriusq; resumptis quidam
fratrū districte precepit ut collo ipsius fune li
gato eū tanq; latronē per mediū ciuitatis
assisij duceret. et preconia voce clamaret. Ec
te videte gluttonē qui se gallinarū carni

bus ĩpinguauit. quas secreto nobis igno
rantibz manducauit. Fm̃ est igit̃ ut multi
ad tã mirũ spectaculũ cõpuncti lacrimabi
li voce lugent. seseq; miserrimos veluti co
tidianis voluptatibz deditos ꝓclamarẽt.
Cũ vero extolli se laudibz humanis audi
ret aliqui fr̃m per obedienciã ĩiunxit. ut
viliter ipm̃ a latere verbis cõtumeliosis af
ficeret. et adũsus laudanciũ mendacia vita
tis verba proferret. Quẽ cũ frat̃ ĩuit⁹ rus
ticũ et mercennariũ ĩutilẽ appellaret. ille io
cundo applausu subrisit. et sic exprobranti
respondit. Bñdicat tibi dñs fili kr̃me. q̃a tu
verissima loqueris. et talia filiũ petri de ber
nardone decet audire. Cupiens quoq; ꝑfcẽ
se vilẽ ab omĩbz reputari. ꝑccã sua nõ eru
buit in publica ꝑdicacõe confiteri. Sed et si
quid sinistri subripet leui cogitacõe de ali
quo. idipm̃ eidem de quo cogitauerat confi
tens humilit̃ veniã postulauit ab eo. De mag
nanimitate et fiducia ei⁹. cij
Arden
tissimo martirij desiderio feruens
sexto cõuersiõis sue ãno ad ꝑtes syrie
voluit proficisci ut ibidẽ euãgeliũ xp̃i sarra
cenis ãnũciaret. In nauẽ autẽ que ancho
nã tendebat. a nautis expensaꝝ defectũ ti
mentibz vix ꝑmissus intrauit. In qua maris
suborta tẽpestate iã demũ post multos la
bores ipis nautis cibaria deerant. dũ que
dã et si non tanta ut multis quoq̃ mõ suf
ficerẽt. scũs franciscus dño sibi prouidente
latent̃ intulerat. Que tũc ad ipsi⁹ merita
tantũ sũpsere diuinit⁹ incremẽtũ ut habũ
dant̃ usq; ad portũ anchone nc̃citatibz oĩm
subuenirẽt. Ut aũt in terrã a mari dñdit
diuini rursũ verbi iacere semina cepit. In
ipso martirij feruor nõ tepuit. q̃n m̃rro
chiũ non multo post iter arripiens. tanto
ad hoc aliquociẽs impetu festinaret. ut ꝑe
grinacõis sue comitẽ pre spũs ebrietate
solus precurrendo deseret. Et licet cotidia
na tũc int̃ xp̃ianos et infideles prelia gere
rent̃. ipse tñ in dño confisus adire soldanũ
nec cũ euidenti ꝑiculo verebat̃. Vnde et ml̃
tis grauibz q; verberibz anteq̃ veniret af
flictus. tandẽ ipsi⁹ soldani conspectu ꝑsona
lit̃ est potitus. Soldanus vo cũ ingenti il
lũ honore suscepit. pluraq; sibi et preciosa
valde donaria protulit. Que santo dei ve

luti quasdã ĩmundicias vilipendente ipe sol
dan⁹ tanq̃ de viro cũctis dissimili magis ob
stupuit. et illi⁹ eo diligenci⁹ verbis intendit.
Sed nimirũ in hijs omĩbz suũ nõ ĩpleuit de
siderium. cũ mirabili⁹ in singularis gr̃e pre
rogatiuã gerenda suoꝝ dñs insignia stig
matũ reseruauit. Qualr̃ volucribz ꝑdicauit
Idem vir colũbina simplicita. Ca. cij
te plenus. dũ more solito quadã vice ꝑ
vallẽ spoletanã tr̃sitũ faceret. accidit
ut nõ longe a castello cui nomẽ menãniũ
multitudinẽ magnã diuisi gn̄is auiũ cõuo
lasse videret. Et qm̃ ob precipuũ creatoris
amorẽ miro eciã in oẽs creaturas duceba
tur affcũ. socijs in via relicti⁹ alacrit̃ contra
locũ ubi stabãt adunate cucurrit. eas q; pro
ut ei cõsuetudĩs erat veluti raciõis hũa
ne capaces salutauit. Videns aũt q; ꝓpt̃
ipm̃ loco nõ cederẽt admirãs usq; ad illas
accessit. sed nec tũc vna quidẽ illaꝝ dũ ad
ueniret abscessit. Repletus itaq; magno
gaudio vir dei sollicite illas ad audiendũ
verbũ dei monuit intendẽ. et hijs similia
simplicit̃ eis int̃ alia plura ꝓposuit. Fratres
mei volucres multũ tenemini vr̃m laudare
et diligẽ creatorẽ. qui plumis vos ĩduit
qui pẽnis vos a terra subuehit. qui vobis
inter creaturas nobilibz in puriori mãsio
nes aere tribuit. q̃ nec serẽtes nec metẽtes
nec in horrea cõgregãtes absq; vr̃a sollici
tudine vos enutrit. et habundant̃ in oĩbz
que vobis st̃ oportuna prouidit. Ipse vero
auicule rostris aptis. alis collisis. ac collis
protensis suo modo mirabilit̃ gestientes
scm̃ dei talia ꝓponentẽ intuebant̃. et ver
bis suis diligent̃ intendẽ videbant̃. Ille vo
per mediũ illarũ tr̃siens et reuẽtens tuni
ca eas tangebat ut voluit. nec illis quidẽ
se ꝑius a loco mouentibz donec benedictione
cũ signo crucis et licencia eis data silr̃ ipe
recessit. Tũc cepit se magne negligẽcie in
cusare. eo q; hactenus omiserat auibz predi
care. Igit̃ ab illo tpe vir dei cui⁹ ori semꝑ
laus affuit saluatoris nõ solũ hoĩes ut lau
darent ipe laudãs admonuit. sed et aues
et bestias et quaslibet alias creaturas fra
trũ vel sororũ noĩbz nũcupans. ad oĩm cõ
ditoris laudẽ sollicitus ĩuitauit.

Qd̄ auibz et bestijs et pisibz et elemētis ipe

Sed et ipse qui totū tenuit. Cap. cliij

se nutui creatoris subiecerat. non i merito creaturis sibi inferioribz altissimi nomē inuocans ipetrabat. quarū obediencia ipā frequēter experiencia cognoscebat. Et ut referā pauca de multis. accidit die quadā apud castrū qd̄ dicit albianū. ut ibi dei verbū pplō illic adunato ꝓponē vellet pre nimio strepitu ac multitudine hyrundi nū ibidē nidificanciū audiri nō posset. Quibus ita garrientibz taliter est locutus. Sorores mee hyrundines iā tempus est ut loqar. ꝙa vos quidē satis usq; nūc estis locute. sed deinceps usq; dū sermo dei copleat loqui oīo cessate. At ille veluti racione capaces cōtinuo tacuerūt. nec ab ipo loco donec ꝑdicacio semoueret. Quo viso miraculo aīci q̄ aderāt deū gloificabāt et bti viri saltē vestimēta cōtingere cupiebāt. Cō fugiebāt quoq; ad illū sepius bestie siluestres veluti ad portū tutissimū. ac si racioē ducte ip suis ergā se cognoscerēt pietatis affectū. Nā cū mora fieret apud castellū noie greciū quē dā lepusculū laqueo captū viuū a quodā fie vidit. coīa se adductū. Ad quē pietate magna ꝑmotus sic ait vir ille mitissimus. Frater lepuscule veni ad me. Quare sic te de tpi ꝑmisisti. Qui dimissus a fie stati veluti securus ad virū dei cucurrit. et in sinu eius domiti aīalis more quieuit. Quotiēs autē a bto viro sup terrā depositus ē ut abiret. totiens ad illū nō ad aliā libertatē ꝙrendo reuertebat. donec tandē ad vicinū nemus ipm a fribz asportari precepit. Similiter quadā vice cū in lacu gratino resideret in nauicula. piscis quidā nō paruus q̄ vulgo tenca vocatur viuus oblatus est ei. Quē ipe non manducā dū sed libertati restituendū hylariter et benigne suscepit. ipm fratrem piscē vocauit. orans ꝙ et nomē dei benedicens in aquā reposuit. Qui stante adhuc ipo in oracioē et laudibz piscis in aqua ludens a nauicula nō recessit. donec ei licenciā bti fr̄is ab eis ordine cōpleta cōcessit. Igit̄ non solū sensibilibz vestigijs videlicet et auribz ꝓfuit. sed eciā ad illius obsequiū in altera natura insensibilia eciā dēs elementa cōuertit. Nā cū ipse apud hēmū sā vrbani quadā vice grauiter egrotaret. aqua sibi i vinū mirabiliter mutata est. Frigus est ut ad

ingustū illius tā facile sanitatē reparet. q̄ dubium nō est hoc ee miraculū nullus ambigat. Qui ut

Ilas creatus amabat q̄ figuram xp̄i ꝓferunt ut

Tanta eius mentē diuini oues et agnos. do amoris dulcedo repleuerat. ut in oīb opa creatoris mirabunda considerans magnā etiā ergā cūctas affluaret pietatis teneritudine creaturas. Inter alias tñ illas precipue diligebat. quas utpote ouiculas simplicitatis et māsuetudinis natē videbat. quarū etiā nōibz xp̄m ob aliquā similitudinē figuratū in scripturis audierat. Nā ipe quodā ꝑ marchiā anchone cū fie paulo qui idem ministrū constituerat. trānsiens quendā hyrcos et pauos vidit in pascuis nō modicū gregē. et vnicā inter oēs ouiculā depascentē. Ad cuius inuitū gemuit ingemiscens dixit ad fratrem. Nonne vides hanc ouiculā solā inter hyrcos et capras simpliciter ambulantē. Sic utiq; dñs ihūs xp̄us innocens mansuetus et humilis. inter scribas et phariseos et sacerdotū p̄nas pes ambulauit. Voluamus igit̄ fili karissime pariter. et eduamus illā de medio gregis capraruū. Cui nichil aliud q̄ viles tunicas hyrtes de oue redimenda solliciti struerent. ecce quidā mercator transiens se ad hoc voluntarius obtulit. precioq; soluto ipāq; oue sancto viro relicta. Qui gaudēs illā secū in ciuitatē que dicit̄ auxinium adduxit. et ad eius loci epm hospitandi gr̄ia declinauit. Quibus igitur epō quare sic ouiculā deduceret longū de illa ꝑabolā cepit retexere. donec et ipe epūs dei cōpunctus simplici puritate. Sequenti vero die per quoddā claustrū dñarū apud sanctū se uerinū transitū fecit. ubi eisdē xp̄i famulabz ouiculā cōmendauit. Quā ille ob sā reuerentiā deuote suscipientes diligenter longo tē pore nutrierūt. donec tunicā de ipsius lana texentes. illā bto viro munus acceptū de fie ouicula trānsmiserūt. Alio quoq; tēpe per candē marchiā predēm fie comite trānsiēte tuenit in itinere quēdā virū. qui duos in humeris portabat agnos ad vendendum. Quos ut balantes audiuit. cōmota sti ex in timis viscera eius. et accedēs benigne eos veluti mater plorātes filios attrectauit. Dixit aūt ad virū. Quare fies meos agnulos sic ligatos et suspensos exercias.

Qui cū tridisset q eos ad forū precij nūtate deferret. frenticq quid de illis postea fieret vir eos mactandos asseret, ait scīs. Absit ut hoc fiat, qn pocius mātellū quo contegor ac tipe. et frēs meos agnos michi relinque. Ac quieuit voluntarius hō. multo enī maioris precij erat mantellus. quē scīs frigore compulsus a quodā fideli mutuauerat ipā die Igitur acceptis agnis. quid de eis agēt sollicitus erat. Tandē cū soco frē deliberans eidē viro cōmisit. et ne eos vendēt vel ledēt districte precepit. Qz xpi nomē etiā in verbis et cedulis et maxīe in paupibz honora

Non solū autē huiusmodi bat. Ca. cvi. bestijs et dignioribz creaturis sed et alijs vilibz et mūmis simili cōpassionis affectū adhesit. Nā quia de saluatore legit. ego sū vermis et non homo. verbiculos etiā ne contererēt de via legebat. Sed et apibus ne forte deficerēt vinū vel mel in hyeme mīstrabat. Diligentī enim non tā illarū opī et aliaz creaturaz efficaciā attendebat. et quicq admiracōis delectamenti siue cuiuscūq valoris in vnāq ppēdē poterat, id totū in oīm conditoris gloriā referebat. Propter hoc oīa fratrēs noīe nūcupabat. oīa ad vnius conditoris laudē cōtinuus ipse in laudibz inuitabat. Ipse vō nomē dnī nominās totus sup hoīs intellectū afficiebat. totus in iubilo. totus alterius seculi videbat. Preterea et tantū noīs saluatoris reuerentiā exhibebat. vt et qualecūq septū inuenireti honeste loctū. reuerenter illud colligens in loco reponebat honesto. ne forsitan verba diuina vel noīa vel etiā lītē quibz illa scribunt cōtinerent in illo. Quīto aūt purus evgn pauper cōpassiōis ardore fervebat. qui tantū nō solū aīalia bruta. vīm etiā ad insensibiles et infirmas affluebat pietatis dulcedine creatās. Nā hic vē pauper pīaucha. oīm pauperū eē desiderās et si preter vilem tunicā nichil possessiōis appeteret, noluit tū in hac vnica nūtate preter sibi ipsi. quin et illā pluries indigenti tribuā propīssime cupiet impīeri. Vestes quoq diuersas a diuitibz in hyeme postulabat, quas illis libentissime dantibz. ita ut nec ad vestitū sibi tenere acquirens. eas egenis qs prius habē contingēt obuios in frigore por rigebat. Grauissimū enī erat ei. si alicui pauperi verbo vel facto parcet quicq molestū fieri. Audiens enī tpe quodā vnū e frībz pauperi cuidā huiusmodi verbū īuectiōis inferre. vide ne forsitan falso simules paupertatem. duriq increpatū fecit cora eodē pauper nudū procidē. et pedibz eius deosculatus humiliter ab ipo veniā postulare. Aut enī. Qui pauperē maledicit xpo fecit iniuriā. cuius nobile signū gerit. qui se voluntarie paupem in hoc mūdo pro nobis fecit. Ipse quoq etsi minimū quid habēt corporalī virtutū. humeros tū pauperos ad subleuanda suppositor onera pauperū. quoz etiā pio zelo multa alia faciebat in hūc modū De miraclis gestoz

Per eiu eiusdem. Cap. cvij.

tates et castella longe lateq circuiens tantoz diuina vtute ad penitē tiā corda cōmouit. qd et aliquotiens ad religionis hītū simul xxx receptt. Confundebat enī hetica prauitas. fides extollebat catholica. quā non solū scīs iste vita magnificauit et verbis. sed et plurimis extulit miraculoz prodigijs. Nā et oēm languorē diuinis noīs īuocata vtute curauit. verbo magnifice demones effugauit. nullaq orantis necessitas vel periculi difficultas obsistē potuit. Panes etiā illi ad benedicendū sepius offerebant. de quibz egri gustantes a diuso lāguoris icōmodo resurgebāt. Crebro quoq pius pater qui seminudū a ppō delictus ē. eo q tunicā eius per ptiulas cū cultellis inadēti easq deuote contī diuīsa ptiula pro salutis remedio cōseruarēt. Ipse vir scīs ea precipue q carta xpi gesta sī assidua meditacōe reuoluēs die dnice nativitatis instante humilē nascentis in bethleem saluatoris infantie paupertatē similitudine qua potuit repsentare desiderans ad mīstellū de greccio quendā virū religiosū et nobilē noīe iohem pmisit. qui ad hoc bonē sibi et asinū cū presepio contra festū gaudia pparauit. Prepato itaq p sepio fenū imponit. adducti bos et asinus ad presepe collocant. et sic cū gaudio vigilie celebres inchoant. Frēs quoq laudes dnō debitas exsoluebant. sed et totū qui aderāt nouis letitie cātibz applaudebāt. Stabat ad cora presepio bīus franciscus suspirijs p gaudio plenus. mirabili suauitate perfusus.

Tandē sup ipm̄ presepe sacra missarū cele
brant solempnia. et ipse scūs dei leuita so
lēpnibz ornamētis indutus euāgeliū vo
ce sonora pronūciat. ac deinde ꝓplo de na
to in bethleem rege paupe melliflua pre
dicat. Miranda vero talis ciudā viro vtu
tis ostensa est visio. Vidit ad presepe dcm̄ be
atū franciscū accedē. et quendā qui in illo
iacere videbat exanimis velut a sōpni so
pore puerulū excitare. Credit itaqz non in
merito suā dn̄s ihūs xp̄us infanciā recolēti
in huiusmodi formula non absurde mōstratus
quippe q̄ in multorū cordibz per obliuionē q̄
sopitus et mortuus veluti per bti̅ francisci
doctrinā et exēplū euigilās ad mēoriā ē
reductus. Finitis ergo tantis solēpniis ꝓplus
ad ꝓpria remeauit. At uero de feno presepij
cōseruato plura diuersimode postmodū ab v
triusqz sexus hōibus sunt remota ꝑicula. nc
non et brutis aīalibz morbidis sanitatis col
lata remedia. Preter alia etiā q̄ innumera
que in diuersis egritudinū nccitatū seu ꝑicu
lorū gnibz gessit. multos etiā mirifice mor
tuos resuscitauit. Quorū et si de pluribz non
sumus incerti. nūm ad pn̄s nō ponimus. nisi
q̄ xi esse a viris fide dignis accepimus. De
orōnibz eius assiduis et confidencia in dn̄o

Ad oīa vō que vir btūs Cap̄. cviij.
intendit et fecit. tutū eius refugiū
oratio crebra fuit. Nā et si ardētis
simo zelo proximorū lucris intendēt studuit
tn̄ sūmope ne suijpsius curā in oī ꝑfectionis
expimento negligēt. Ad hoc vō solitaria loca
quesiuit. ad hoc in hēmi vastitate resedit.
Sed et int hoīes habitans. ad ecclesias domos
ve desertas nocte ꝑrexit. O q̄ntos in huiusmōi
locis terrores. q̄ntaqz dyaboli machinamē
ta deuicit. cui non solū intus malignus ille
pestifera sepe suggessit. sed et in aliq̄ horrē
da effigie manu ad manū cū illo conflixit.
Talia inq̄ loca intrepidus ut in orōne sibimet
inuigilaret elegit. ibiqz ꝑius didicit q̄ postmo
dū alios docuit. ut nō tā verbis q̄ vtute spūs
ad eructandū proximis oportuno tpe plenus
esset. Nā et si aliqn̄ hec vel illa dicē cogitaret.
contigit ut ad predicandū veniēs oīm illorū
que precogitauerat oblitus. oīo quid diceret nō
haberet. Sed nec tūc quidē defectū suū cō
fiteri corā omnibz erubuit. et sic subito vborū

eloq̄ncia affluere cepit. Sic spe tota iugiter
in solius dn̄i prouida largitate suspensus de
ꝓpria penitus diffidebat industria. eadēqz
mētis constancia multis loquebat ut paucis.
eadēqz diligencia vni soli predicauit ut multis.
Nullius quoqz vēbat ꝑsonā. q̄n equanimiter
sapientibz et indoctis. magnisqz loqueret et
ꝑuis. Nā et cardinalibz corā dn̄o ꝓp̄ honorio
cōgregatis cōstantissīe predicauit. nō utiqz tā
verborū simplicitate mouēs ad risū. q̄ mirā
do spūs feruore cōpūctiōis extorquēs suspiri
ū. Igitur vir scūs qui sibi et proximis vtilit
diuidē tpa nouit. quadā vice relictis ex more
secularium turbis locū solitudīs petijt. totis
qz precordijs desiderabat agnoscē quid agēdo
sacrificiū de se dn̄o magis gratū posset offrē.
Cūqz huic desiderio q̄nto diucius tanto feruē
cius anhelaret. die quadā in hēmitorio quo
manebat ad altare deuotus accessit. super
quod euangeliorū librū cū reuerencia et ti
more deposuit. Post hec hūilit se corā altari
in orōne prosternēs q̄nta poterat deuocōe
clamauit ad dn̄m ut in ꝑma libri apcione.
sui de ipso beneplaciti dare dignaret indiciū
Tandē corde contrito ab orōne consurgēs se
crucis signo muniuit librūqz aperuit. Cui cū
dn̄i nr̄i ihū xp̄i passio ꝑmū occurrēt. suspi
catus est ne casu forsitan hoc accidisset. Vn̄
et rursus librū claudēs rursus aperuit.
plurieqz hoc ipm̄ reiterans. idem q̄d ꝑius
vel simile prorsus inuenit. Ad hoc xp̄i mi
les nō expauit. et qui dudū martir deside
rio fuit. etiā tūc sese ad omē q̄d pro xp̄o sus
tinere poterat fragrancius aīauit. Qualit
in eius corpe appuerūt stigmata passiōis dn̄ice
Capl̄m. cix.

Duobus autē ānis
ante mortē eius vidit in visione
quasi seraph vnū in aere sex alas
habentē. cruci manibz extensis pedibz qz
cōiunctis affixū. Alarū vō duas sup caput
erectas. et duas ad volandū extensas habe
bat. Porro duabz totū corpus tegebat. Ob
stupuit vir scūs vehementer ad visū. et alter
nabant in ipso timor et gaudiū. Delectabat
eū speciei ipsius mirabilis pulchritudo. deter
rebat eū plurimū horrenda crucis affixio.
sed et hoc letificabat q̄d graciose se respicia vi
debat ab illo. Cūqz diucius cogitaret quid hu
iusmodi visio īportaret. in seipso vidit tan

dit tunde miraculū omnibus ut arbitror retroactis seculis inauditū. Apparebāt nā ip in manibz eius et pedibz qi fixure cla uor. latusq ipsius dextrū veluti lancea p foratū. Manuū videlicet interior ps et pe dū superior supeminencia quedā ex ipā car ne veluti clauor capitū ptendebāt. Manus autē exteriꝰ et pedes inferiꝰ signa quedā oblonga gerebant veluti retorta clauor ami mina. que et carnē inferiꝰ reliquā similit excedebant. In latere vō dextero cicatrice ob ductū vulnus apparuit. Quod et sacrū san guinē sepius euaporās. tuncū ipsiꝰ nec nō et aliquociēs femoralia tinxit. Talibz igit in se vir dei resultantibz margaritis studu it sūmope pciosū illū thesaurū quo spea alit eū dñs prerogatiua distinxerat ab oīm oīō oculis conseruare reconditū. Paulo sū emī existimans inditū apparē in oculis ho minū. sed et pro magno nō reputās occul tare quoꝛlibet bona nō ee maiora hijs q pro ferūt in publicū. ruminabat sepe illud in ore pphetici. In corde meo abscondi eloq̄a tua ut non peccē tibi. frībz quoq; circa ipm cōuersantibz dederat tale signū ut si qñ eū cū extraneis occupatū predictū versiculū recitare preperēt. illū ne forsitan in verba noua sibi defluceret. curialiꝰ ab eoꝛdē col loquijs expediret. Itaq; vulnus latis quo adusq; vixit in corpe diligenti vino dei celā te solus hoc frater helyas casu utiq; pro spice meruit.

De vīte oronū bti dñici in tendis. Ex gestis eiꝰ. Ca. ex.

Interea scō quoq; dñicus floruit mi raculoꝛ virtutibz et oronū effectibz Unde alano vite venabilis epō cū ad huc esset prioꝛ mōsterij casa marie de ordē astevaensi. et ab honorio pp in teutoniā mis sus per bononiā iter faciēs. ad eundē sem vi rū dei dnicū. cū quo magne familiaritatis noticiā duxū rome cōtraxerat visitandū accessisset. secretū et consolatoriā de diuinis ac celestis vite delicijs cū eo collacionē habu it. et ei quadā fiducialiter confidencia exigē te materia dixit. Fateoꝛ tibi q nulli adhuc unq̄ exposui. nec tu qd diu vixero reuela bis. q nūq̄ adhuc a deo in hac vita aliq̄d pecij qd non consequerer iuxta votū. Erat enī tunc bononie mgr cōradus teutonicus cui ingressū ad ordiē fres mirabiliter af fectabant. Itaq; prioꝛ cū lacrimis ubi pdictū sancti secretū audiuit vehementer admiratꝰ cōfidenter adiecit. Pete ergo pr ut det tibi ma gistrū cōradū ad ordinē. cuiꝰ introitū fres tam ardenter flagitare vidente. Atqui pe. Rem magne fr bone difficilē postulasti. Si tū volue ris in hac nocte oroni mecū insistere. confido in dño q nos a peticionis nre desiderio non fraudabit. Finito itaq; cōpletorio fribz ad q escendū pgentibz. vir dei dñicus in ecclā pīte dicto prioꝛe et vidēte remansit. et in oratione more solito pnoctauit. Pactis vō matutinaz vigilijs. illucescentecq die cōuenientibz ad pmā fribz. cū cantor incepisset. ma lucis orto sy dere. ecce lucis vē syderis nouū. futuriꝰ magiſ ter cōradus subito veniens et ad pedes beati pris dñici se prosternēs habitū ordinis et in stanter petijt et pseuerant accepit. Octauus quidā de francia romā vadens. virū dei do minicū apud mutinā predicantē inuenit. ad quē accedens et de salute aīe sue secū cōferēs. hec inter alia sibi dolenter exposuit. suiq; quasi tenuitatis naufragiū ee dixit. q a carnis lu brico cōtinere nō poterat. pp quod ceā ab a lijs bonis exercendis q̄ desperatꝰ abstinebat. Cui vir dei diuina q̄ plenꝰ erat cōfortatꝰ fidu cia. vade inquit de cetero viriliter age. et de dei misericordia ne despes. ego tibi a dño car nis continēciā impetrabo. Sic dixit. et sicut postmodū vernat claruit sic euenit. Nā qui fuerat īmundus et lubricus. deinceps castus et continēs est effectus.

De moribz eiusdē pre dicti viri dei dñici. Cap. crj.

Ista vir dei dñicus apius. Cap. crj. morū honestate pollebat. miroq; in omnibz diuini feruoris ipetu ferebatur. Inerat ei forma valde mētis equalitas nisi cū ad cōpassionē et misericordiā turba retur. Et quia cor gemens exhilarat faci em. cū in eius facie de bone cōscie testimo nio prorumpens semp eluc̄et hylaritas. lux tamē vultus eius non tabebat in terrā. Denicq; per hanc oīm sibi facile vendicabat amo rē. oīm sine difficultate mox ut eū aspice rent illabebat affectibz. Tantū aūt seruabat in hijs que sc̄dm deū rationabiliter fieri cōcepisset mentis cōstantiā. ut vix aut nū q̄ semel enūciatū eū digna deliberatiōe ser monē acciēs. imutare. Vbicūq; versaret

sue in via cū socijs. aut in domo cū hospite reliquaq; familia. aut cū magnates et pncipes vel prelatos semp edificatorijs effluebat sermōibz et habundabat exēplis quibz ad amorē xpi sciēcie ve conceptū audiētium aīos ītuitaret. Vir ipe cois eius lotuno a virtutis erat pondē vacua. Qa cuī cor sese in alta suspenderat. nequaq; verba de ore illius in cassū cadebant. vbiq; se vbo et ope virū euangelicū exhibebat. Omēs hoies largo exapiebat caritatis sinu. et cū oēs diligēt ab omībz amabat. Gaudē cū gnudentibz. flere cū flentibz sibi ꝓpriū vendicabat. Hoc eā cūctis faciebat gratissim ꝙ simplici gradiens via. nullū vnq; verbo vel ope duplicitatis vel fictiois pretendebat vestigiū. Verus enī erat pauptatis amator. vtens vilibz indumētis. in cibo quoq; tēperatissim. hīs in oībz liberā sui corpis potestatē. Mundū denīq; sibi mūdiq; gloriā sic prostrauit. ut cū petro sicis vestigijs ābulans sup̄ mare nūq̄m ī eo figēt gressū pedis. Proinde electus aligī in corcanense epm oio renuit. cōtestans se ꝓpter terrā deserē. q̄m electioni alterius de se facte aliquatenꝰ cōsentire. Illo nimirū imitatus est exēplū. qui cū eū ut regē facerēt turbe cōquirerēt. in mōtem fugiēs. manifeste q̄ sit prelatois officiū appetendū ostendit. Inuocatus vo aliquo tpe cur non libenā in tholosana q̄ carcasone dyocesi morarer. quia in tholosana inq; dyocesi multos q̄ me honorāt ītuenio. apud carcasonā vo oēs econtrario me ipugnāt.

Quali spacio dieī et noctis ipendebat deo

Tempe diurno et proximis. cxij.

cū fratribz socijs ve. saluo quidē in oībz honestatis tenore nemo cōmunior. nocturnis horis vigilijs et orationibz p oēz modū nemo instancior. Diem ipariebat proximis. noctē deo sciens q̄m in die mandauit dns misericordiā suā et nocte cantū eius. Sane de suis oculis quasi quendā fontē effecerat lacrimax. fuerūtq; ei lacrime eius panes die ac nocte. Die quidē magis cū missaz crebra et cotidiana celebrauit solēpnia. nocte vo cū sup oēs infatigabilibz exercuisset vigilijs. Frequēti aūt cū corpus dnī eleuabat in missa. in tm mentis rapiebat excessu. ac si ibidē presentē xpm incarnatū vidēt. ꝙ qd missā cū cetis tpe multo nō audiuit. Erat ei pnoctandi in ecclesijs cōsuetudo crebererima usq; adeo ut vix aut raro certū ad quiescendū lectū videatur habē. Cuius singulis noctibz rapiebat manu ꝓpria de quada cathena ferrea disciplinas. vnā videlicet pro se. alterā pro pctoribz qui versabāt in mundo. terciā vero pro hijs qui in purgatorio cruciant. Orabat igit noctibz et ꝓsequebatur vigilans. q̄ntū a fragilitate corporis extorquere potuisset. Et cū mūdē lassitudine surrepente sōpnus inpellaret nāturus. sine an altare sine alio quocūq; loco. aut certe super lapidē instar patriarche iacob capite reclinato quiescens paululū rursus euigilabat ad spiritus oratiois feruorē

De felia trāsitu eiusdē

Appropiante pegri Caplin. Cxiij.

nacois termino. fineq; certaminis sui. apud bononiā cepit grauiter infirmitate languere. Posins aūt ex hijs qui tūc aderant cora eo filijs testmentū patris disposuit. In quo precipue tā ipis q̄ cūctis per orbem carūquaq; diffusis salubri quidē admoniōe ꝓmissa. caritatis humilitatis atque pauptatis legitimā successionē legauit. In hijs inq; triplicis ꝓprietate thesauri summo pere vnūsos filios heredes instituit. perque nimirū illius regni quod repromisit diligē tibz se deus scās fierent coheredes. Illud vero qua potuit distructione prohibuit. ne q̄ vn q̄ in ordine suo possessiones induceret tpales. maledictionē dei et suā im[illegible] premīs ei. s̄ pre diatoz ordinē quē pcipue pauptatis deco rat professio. temere subst[illegible]anie veneno resperyere laboraret. Denīq; cū cāstantibus fratribz et q̄ inconsolabili de tanti pris decessu tristicia dolentibz. dulciter consolāb eos confidentē adiuxit. Ne vos mea filij cozpalis turbet discessio. nullatenꝰ dubitātes vos vtilitē me mortuū habituros q̄ vīuos. Gaudio sane. sed non vana fiducia. Sciebat enī nimirū tui crediderat. et de repositis sibi corona glorie certus erat. qua pcepta tanto fiet ad impetrandū potencior. q̄nto in potestatem dnī iam securior introisset. Proinde ad extremā horā veniens. anno ab incarnatiōe dnī m°. cc°. xl°. viij°. idus augusti obdormiuit in dno. illi⁹ vocis que ad iohānē in apocalip si de celo dudū insonuit. nō solū sonū. sed et

essem indubitanter sapiens. vbi mortui qui in dño moriunt. Interfuit autē ei⁹ exequiis venerabilis trīr qudē ostien epūs. et apl̄ice sedis in lūburdia legatus. postmodū vero pp̄ gregoriū. Corpusq; ei⁹ sacrosanctū tāli digna deuotione per semetipm in ecclā frm̄ sepulture mandauit. De reuelatōe glōsi tūsi t⁹ eius frīs ꝙ busdā frībz. Caplm. cxviij.

Eadē vō die eadēq; hora qua btūs p̄r mi grauit a corpe frater gualā eiusdē ordinis tunc prior burie. postmodū autē eiusdē ciuitatis epūs. cū in loco cāpanilis frm̄ in burgia paululū reclinasset. ieuiq; dā sōpni dulcedine dormitauit. Vidit itaq; reuelatione diuina velut aptuā quandā i velo. per quā due scale candide submittebāt ad terrā. Sūmitatē quoq; vnī⁹ scale manu tenebat xp̄us dñs. sūmitatē vero scale altī⁹ virgo mater. Per vtrasq; autē descendentes angeli discurrebant. Et ecce in medio scale cui in imo sedes est posita et supra sedē sedēs. Et qui sedebat silis erat frī habenti faciē velatā capucio. quē admodū mos est in ordine frēs mortuos sepelire. Scalas autē sursum paulati trahebant. et vna pte xp̄us dñs. et ex altera mater eius donec psallentibz angelis ad sūmū usq; puenit is qui in sede fuerat collocatus. Receptisq; in velo scalis et sede iter cū sedente illa velī aptura clausa est. visioq; disparuit. Expergefactus igit̄ frater a sōpno ꝙius ex infirmitate precedēti debilis adhuc esset. confestī bononiā quo btm̄ p̄em egrotasse faciebat iter arripuit. cōperitq; veniens eundē diē. eandēq; fuisse horā qua et illa sibi visio celestis apparuit. et vnū dei dñi ab hoc mūdo transiens celi gloriā introiuit. Eadē die defūctōis ipsius fratrem rationē cū frē tancredo de vrbe tyburtino contigit accessisse. Preuenientibz autē ipsis ad hospitiū solitū hora sexta q̄i de mandato ipsius frīs tancredi fr̄ ratio vir p̄apue sānctis ad altare missā celebraturus accessit. a quo et premissa cōfessione iniunctionē accepit. ut dicti p̄is quē egrotasse bononie nup audiuerant memor esset. Cū igit̄ ad illū locū in quo in missa de viuis cōsueuit fieri mencio pueniisset. iniunctionēq; factā sollicitus ad mēoriā reuocasset. subito fact̄s est in excessu mētis. stansq; īmobilis in altari raptus i spīritu vidit virū dei dñicū corona quadā aurea laureatū. totūq; mirabili splendore fulgentē. duobus reuerendis viris comitatū. hinc inde extra bononiā via regia procedentē. In eadem eni visione certa reuelatōe sibi data intelligi. ꝙ vir dei dñicus eadē hora stalis sexta sextaq; feria migrans a corpe. celestē patriā gloriosus adisset. Visione autē illa p̄fatā mox ad se reuersus sibiq; redditus. ab eodē loco quo in extasi frīs dimiserat. quā interpetrat missā prosecutus explenit. Hanc aūt visionē ex quadā humilitate qua proculdubio plenus erat. ita qui viderat frater longo tēpore tacuit. De elevatōe sancti corpis eius Caplm. cxv.

Post transitū quoq; venerabilis p̄ris crebrescentibz indesinenti miraculis. tā non posset ultra vbi viri sanctitas occultari. fideliū duxit deuotio dignū. corpus ei⁹ humili p̄ius loco repositū ad alacrē debito honore trāsferre. cum apud bononiā multitudo frm̄ cōuenerat ad caplm̄ gen̄ale. Erat aūt monumentū in quo tam p̄ciosus thesaurus latebat reconditus grandi lapide suptectū. durissimoq; tri⁹ q; cemento conclusū. ita ut nec spiramē quidē vel ab interioribz posset procedē vel ab exterioribz subintrare. Hoc cū fuisset factō vir fortis instrumētis cemento sublato q; lapide patefactū. tanta subito ex ipo erupit suauissimi odoris fragrancia ut nō tam sepulchrū q; cella videret̄ aromatū patuisse. Siquidē oīb⁹ videbat ut corpus illud qd̄ diuina conseruāte virtute p̄petua v̄ginitate illibatū pmansserat. ipsius virginitatis etiam mortuū testimoniū ꝓhibēt. dū ad honorē et gloriā conditoris vnde nulli⁹ vnq; exalaucat fetor detestande libidinis. inde mira suauitas fragraret odoris. Erat aūt odor ille tantus tāq; mirabilis ut insitata suauitate fragrancie. cūcta plane superaret aromata. nec alicui⁹ rei naturalis odor silis videret̄. nec solū ossibz aut pulueri sacri corpis vel capse inerat. vīm et in re cartāi quaq; contexta. ita ut ad longinquas postmodū regiones delata. odorē ipm̄ longo tpe retinēt. Fratrū vero manibz marie aliquid de reliquijs sacrosās tangentibz sic inhesit. ut q̄ntū cūq; tpe vel etā confricante per plures dies cōseruate fragrancie testimoniū p̄sentauēt. Multi

eciā de ꝓplo cōcurrente ex eodē sacro cōsper
si puluere sanitatū beneficia receperūt. In
terfuerūt autē huic tā venerande translaci
oni exceptis frībz venerabiles viri vnus ar
chiepūs scilicz rauēnēn. quatuor epi scilicet
mutinēn postmodū vo sabinēn. brixiēn bo
noniēn et quidā alius. Insup aūt et ptās
bononiēn cū suis militibz. qui sepulchrū ac
cincti armis. ne quis videlicet de sacrosctis
reliquijs quicq̄ subriperet circūstabant.

De mortuis per eū in hungaria suscitatis Cap. cxvi.

Iam ad aliqua que post
hec diuisis in locis ꝑ merita glōsi cōfes
soris btī dnīci ad exaltacionē sui nōis
ostendē deus dignatus est. fidelis narracio
subsequat. Et pmū quidē ea que in hūgaria
facta cognouim⁹ stupenda prorsus maxīe
circa mortuos suscitatos. In simili regiōe
illi⁹ prouīcie. quidā nobilis cū vxore sua de
uocōis causa ad reliquias btī dnīci que ī
domo frm habebant visitandas accessit. cu
ius filius quē secū duxerat ꝑuulus infirma
tus. ibidē ad extremū vite moriendo ꝑue
nit. Quē pr̄ merens ad ecclesiā deferens et
corā altari btī dominici collocans. voce fle
bili lamentari cepit et dicē. Beate dnīce le
tus veni ad te. en tristis recedo. Redde m̄ q̄so
filiū meū. leticiā cordis mei. Cūq; sic lugens
usq; ad noctē ꝑseuerant ex isteret. circa noctis
mediū puer reuixit. lac suxit. et per ecclesiā
ambulauit. Iuuenis quidā dnē iustine
comitisse mancipiū dū in cris fluīe piscacōi
min⁹ cautus insisteret. in aquā lapsus suffoca
tus disparuit. Magno aūt spacio tpis inter
iecto. eius corpus in profundo fluīs requisitū.
mortuū est eductū. At prefata dnā sup sub
tracti famuli nece tā miserabili condolēs.
pro resurrectiōe eius btm dnīcū īuocauit.
promittens se ad suas reliquias in simili
visitandas ꝑsonalit nudis pedibz accessurā.
et resuscitatū mancipiū libertati daturā.
Statīq; qui fuerat mortu⁹ in mediū vidētibz
oībz vite reddit⁹ prosiliuit. Viri nobilis la
dyslai nōie filius ꝑuulus letali febriū infirmi
tate decessit. cui⁹ corpusculū pānis īuolutū ex
tra domū fuerat iā delatū. Mater vo inter
nimiā tristiciā resumēs spm. accersiri fecit
ad se cōtinuo sacerdotē. Corā quo emisso vo
to cū btm dnīcū deuote īuocasset. que plora
bat mortuū filiū recepit vite protin⁹ resti
tutū. Vir quidā de villa leley godart nōie
orbatus filio thoma nōie iā defuncto. sup
ueniente nocte solus remanēs circa corpus
eius plorans et eiulans residebat. btm dnīcū
ut pr̄i filiū redderet incessant votis ꝑiter et vo
tibus intpellans. Fcm est igit ut circa pul
lor cantū qui mortu⁹ fuerat se mouēret. et ap
tis oculis patri dixit. Quid est pr̄ q sic habeo
faciē madefactam. Cui ille. Lacrime pr̄is tui
st fili. quia tu mortuus fueras. et ego solus re
manserā oī gaudio destitut⁹. At ille multū
inqt fleuisti pr̄. sed btūs dnīcus desolacōi tue
cōpaciens ut tibi viuus redderer suis meritis
impetrauit. Adhuc de eodem. Ca. cxvij.

Crebrescente per totā vngariā vtutū
huiusmodi fama. vir quidā ad oīa in
fidelis prorsus et incredulus ꝑsistebat.
Contigit aūt eius filiū grauit infirmari.
qui et tandē spm exalauit. Quidā autē de
hijs qui ad consolandū prem cōuenerāt dixit
illi. Credo btm dnīcū magni ēe meriti apud
deū. et ipm īuoca toto corde. forsitan qui ple
rosq; mortuos suis meritis suscitauit. tuū ea
am filiū suscitabit. Tūc ille cōpunctus corde sup
incredulitate ꝑterita amare redarguit semet
ipm. assūptaq; fiducia ab īuocatiōe btī dnīci.
per noctē illā precibz ac gemitibz nō cessauit.
Igit pma hora diei q iacebat mortuus ma
nū mouit et velamē reiecit quo eius facies
īuoluta fuerat ac surrexit. Tandēq; pr̄ tum
filio suscitato in simili ꝓperās. q̄nta sibi dns
fecerat ad honorē sancti dnīci nūciauit. Ho
nestus eciā quidā vir gentus nōie de villa
pmar cū suis ꝑrochianis ad frēs venit. filiū
ꝑuulū secū ferens ac dicēs. Hic est filius me
us quē btūs dnīcus iā defunctū. a mortuis su
is meritis suscitauit. Nā cū a sūmo mane us
q; post meridiē in domo mea in medio vlulā
tis familie iaceret exanimis. subtraxi me
paululū. et recordatus q deus btō dnīco sup
mortuos suscitandos tantā graciā cōtulisset.
sūptaq; fiducia locū in quo orare cōsueuerā
adij. et gloriosū dnī confessorē ut orbato pr̄i
vnicū redderet filiū fusis amarissimis lacrimis
īuocaui. Cūq; redissem ad corpus pueri. et me
sup eius faciē flens et eiulās īcuruassē. ecce
puer aperuit oculos fcūs viuus. De ceteris
eius miraculis ibidē exhibitis. Ca. cxviij.

Lingnidus quidā et mortu proxim?lō deūbens. qui etā a xviij ānis lumē amiserat oculoz. cū audiuisset sac̄dotē cū prochianis suis pfectū velle ad beati dnici reliq̄as visitandas. confortatus spū voluit pficisci. Cui autē eū sacerdos tā q̄m tē ipossibilē presumentē modis oīb⁹ prohibēt. tandē valitudinē corpis desideio cordis exuperans. tanq̄ tēptans ire de lō surrexit. Tantūq̄ subito sibi sensit infūdi virtutē q̄ passu cōcito gradi cepit. tāto magis ac magis in cōualescencia corpis et oculoz illuīatione proficiēs q̄nto cotidie in itine procedebat. donec tandē ad locū destinatū p ueniens. pfām recepit vtriusq̄ benefitū sanitatis. Inuenis quidā sandur noīe coram dieū ꝓpositi dapifer grauissīā quadā infirmitate detent? est. in q̄ manifeste cōspe bat irrue multitudinē demoniū infinitā. nūc ad suspendiū eū trahentiū nūc diuisis genibz affluentiū tormentoz. Ipe vo interhertestimabili timore depressus. voto simul et voce qua poterat deo se et bto dnico cōmendabat. Statūq̄ in forma fris bti dnici ade runt. q̄ sinu cappe colleo ꝓportunas ab eo demoniū abigebat molestias. corpq̄ impetū viruosa potencia cohercebat. Nec mora simul eundē ab infirmitatis desp̄ato grauamine penitus liberauit. Matrona quedā de villa ꝑmar votiuā missā ad honorē bti dnici disponēs fac̄e celebrari candelas tres ad hoīs ꝑdoneas ꝑparauit. sed hora debita sac̄dote q̄ missā celebrare debuit nō inuenit. Quapter candelas ipsas in vase quodā reposuit. ma nutergio mundo puter tuolutas. Cū aliq̄n tulū diutissēt. post horā redieo candelas flāmis patentibz ardere vidit. Stupefta igit foras exiuit. vicinas vndiq̄ cōuocauit. Curritq̄ oēs ad mirandū spectaculū. tāq̄ diu ibi dem puer tremētes et exātes steterūt. donec predicte candele ipis videntibz penitus arserūt. Sicq̄ usq̄ ad extremū paulatī ardedo consūpte sunt. q̄ manutergiū vel aliq̄d quod in vase fuerat non leserūt. **De miatis eius**

In prouincia **ostensio in lūbardia. Ca. xxx**

lūbardie scolaris quidā noīe nicholaꝰ bononie grauī renū ac genitū dolore vexatus a festo sā michaelis usq̄ ad pēthecosten ner per se iā poterat surgē. nec per domū sine baculo vel alterius sustentacionis āminiculo se mouē. Denicq̄ tualescente morbi molestia xv. diebus de lectulo non surgebat. sed et leuū femur eiꝰ vehemēti macie attenuatū emarcuit. in tāq̄ oīs ab eo sedm medicoz iudicia spes curacionis abscessit. Ita q̄ hūano destitutus auxilio xp̄o dno et bto dnico se deuouit. volens etā in signū deuocionis offerre candelā iuxta modū ꝓprie q̄titatis. cepit filo stupeo de quo facienda eat candela corpis sui longitudinē et grossitudinē mensurare. Cumq̄ se totū mensus esset in longū caput etā et collū et pectus. deinde renes et femora. et tandē genu filo ambiēte cinxisset. ꝓuocato ad quālibz mensuracionē noīe ihu xp̄i et bte dnice. cōtinuo se alleviatū sentiens exclamauit. Ego sū liberatus. Et exurgens lacrimabat ꝓpre gaudio curries ad ecclesiā ubi corpus bte dnice q̄escebat.

Duo pueri a natiuitate muti de casinate erant. Quoz pater suo voto btm ꝓuocauit dnicū. et statī vtriq̄ datū est diuinitus expedite locucionis officiū. nouūq̄ verbū vetus absoluit silencii. Quedā mulier vidua noīe oculoz p̄uatu lue per tres ānos et āplius subtracti dāpna visꝰ sustinuit. nec vllis medicaminis exhibicioe iuuari potuit. Nec ꝓuocato bto dnico voto fecit. et statī oculoz lumē recepit. Alia quedā mulier vltra montana vsū dextri xp̄. ānis amissū mirabilit siquidē arefactus fuerat et cōtractus. sc̄i dnici deuota ꝓuocacioe statī recepit. Preterea quidam noīe traphanelig in inguine rupt⁹ intestinis quoq̄ descendentibz in virilia vehemēt afflictus ꝓuocato bto dnico fuit continuo liberatus. **De hijs que fiūt in**

In syralia quoq̄ ciui **syralia. Ca. xxx.**

tate augusta deuote cuiusdē matrone filia. vitio lapidis longo tpe laborauit. Nullo autē medicine consilio suffragante solū sibi sup erat remediū incisure. Cui igit dies cēt statutu qua puellā oporteb incidi. mater timēs pusillū filie precedēte die ad ecclesiā bte dominice ꝓperauit. oracionē se contulit. suāq̄ filiā deo et sco suo dominico voto quo potuit cōmendauit. Sequenti vo nocte dormienti puelle btūs dnicꝰ astitit. in manū eiꝰ q° torquebat lapidem

posuit et abstessit. Quē puella euigilās et
seliberatā ūueniens matri dedit, et visionē
per ordinē explicauit. Mater vō cū ingenti
letitia lapidē ad frēs attulit, et rē gestā co
ūm multis exposuit. Quē frēs in ecclā coā
ymagine bti dñici. in futurā mēdziā tam
stupendi miraculi suspenderūt. In eadē
ciuitate in festo trāslacois bti dñici cū matro
ne quedā que in ecclā frm infuere missarū
solēpnijs domū rediret. ūnenerūt mulierē
quandā dom̄ suc sedentē pre foribz et filātē.
Quā cū verbis mvitatiuis arguerēt quare
in festo tanti pūs a seruili ope nō cessasset.
illa protinꝰ indignātn aīo et turbata fuit e
dixit eis. Vos que estis bizote frm ipsiꝰ sanc
ti festū colite. Statiq; oculi eiꝰ in tumorē cū
pruritu cōuersi sū. et ex ipīs cepervīt vmes
protinꝰ sentuvire. ita qꝫ vicina quedā quā
ad se pterrita cōuocauit. xviij vmes ediuxit
ex eoꝫ odijs ī istanti. Qua pp cōtrita spū ad ec
clesiā bti dñici cū eiulatu cucurrit. aīi tuus
lanuā se prosternēs et pcm̄ sua confitens
quādā frī facto voto qꝫ de cetero sco dei dñi
co nūqꝫ detrahēt. et festa eius deuotissime
custodiret. cōtinuo tumor cū pruritu dispa
ruit. et in eius oculis vmes amplius nō fue
rūt. Hinc accrediti qꝫ assertione frīs nicho
lai veronēn de ordine frm minoꝝ. per eūdē
scptō etiā demandato cō pcm̄ est. Illa cū sero
quodā frē iacobino de mantua beatū dnicū
cōmendante. ipse cū contrario verbis stoma
thantibz desperisset. eodē sero febris eū avrn
puit. quē et vexauit grauissime tota nocte
Ad quē visitandū cū supradicty frater accedēt
eiqꝫ diceret. vide frater ne quia desperasti dñi
cū sanū hoc tibi contigit. nō solū culpā pcm̄
non agnouit. sed indignās potiꝰ ad verba
ultm cōtumelioſa prorupit. Sequnti vō die cū
febris violentia nō cessaret. sed grauiꝰ cōua
lesceret in augmētū. hora nona cū vehemētiꝰ
estuaret. ad se cōpunctus rediens secū dixit.
Vere vereor qꝫ hoc idcirco mi accidit qꝫ ī sanc
dei blasphemaui. Vouco igit deo et sibi qꝫ
si me liberauit usqꝫ ad vesperas. nūqꝫ de co
aliquid mali dicā de cetō. sed dicentibz cōtra
dicā. Quibus in modū vix verba finierat et ab
ipā febre se sensit continuo liberatū. Hec
de miraculis bti dñici tam in vita qꝫ post
obitū pcessatis ad presens sufficiant.

De infirmitatibz bti fratis qbꝰ passus est an
tistes ānis a cōuersiōe sua Ca. xxxi.

Interea btūs frater mortē. Ex gestis eius
xviij transactis. nullā vel modicam
tamen requiē dederat. Et qꝫus ei un multis
languoribz effluxissent dies pretiti. duobz
tū ānis qui adhuc vite ei erāt residui qꝫuo
ribz cepit. et magis cōtinuis infirmitatibz
purgeri. In tantū aūt se sibi subiecerat.
tantuqꝫ corpus armonia spūi concordavat.
ut eā carnis repugnatiōē vix sentiret.
in omībz que spūs agenda dictabat. Inten
dere eā proximoꝝ saluti corpus emortuū
erat. in asino per ciuitates et castella curru
iens. Cepit et alijs languoribz infirmitas o
tulos supaddi. Tunc frater helyas quē ve
luti loco mīs elegerat. et adhuc viuens
gregi suo pastorē prefecerat. eū cōpulit et
rationibz induxit. ut sibi mederi pmitteret
timens ne forte p incuriā penitus lumen
oculoꝝ amitteret. Cui humiliter obtēperās
tanqꝫ pūi plura suis ex tūt oculis media
mina patebat apponi. qꝫus ingrauescēte
morbo nullū ceret remediū. Tandē veatum
tumcois occasione pductus est. ubi et dño
papa honorio moram tūt tpis fratente ho
norifice et deuote a curia romana suscep
tus est. Familiarisqꝫ tūt ei pre cetis dñs hugo
tūt ostiēn epūs affuit. cui se cū vniuerso
ordine tutele cōmiserat. eūdēqꝫ pphetico
spū ductus explico honori prouisū fore pre
dixerat. Hic igit ergo virū sm̄ mire di
lectionis affectu flagrabat. Contestabatq;
idem postmodū ad apostolicā dignitatem
prouectus se nūqꝫ in tantum pturbatione
fuisse. qn̄ omīe mētis nubilū in solo viri
dei intuitu vel affatu discedēt. subitaqꝫ
serenitatis suauitas et iocunditatis dulce
do rediret. Vū et quocies ipm̄ videbat. et
tanqꝫ xpi aplō reuerentiā exhibebat. et
ut curā sui gereret instanter admonuit. cui
in hoc sicut in alijs vir stūs obediuit. Factis
igit vecturis in capite venis incisis. collu
rijs et emplastris adhibitis. nichil ad sani
tatē profecit. qn̄ potius malū medicami
nibz multiplicatis accreuit. Ipse vō totiꝰ
cōmoda corpis in oī pacīa et gratiar ac
tione sustinuit. despectis qꝫ molestijs ad de
um intencionē direxit. Et qꝫuis eēt ad

exteriorꝰ corpꝭ exercicia prorsus ⁊ mutilꝰ semet ipm̃ tñ adhuc ad triūphos nouꝰ certaminꝭ inuitauit. Dicebat enī. Incipiamꝰ frēs dō seruire. incipiamꝰ inquā ⁊ proficiamꝰ. qm̃ parū hactenꝰ profecimꝰ. Volebat ruere ad simplicitatis p̃mordia redire. volebat de nouo leprosis contemptibilit̄ seruire ⁊ ab hoīm cōuersatione ad loca remota se trāsferre. Ab oī quoq; se cura regiminis rapiebat exime. eo q; multis de causis pricipatꝰ asserēt maxime in hoc tpe prelatoꝝ locꝰ venere. esse vō plūmis vtile. magis regi q̃m regere.

De felici obitu eiusdē. Cap. cxxij

Qvmq; morā faceret apud senas quasi mense sexto ad̃ obitū suū toto corpe grauiꝰ q; solebat attritꝰ ꝑinquare videbat̄ ad exitū. Festinato igit̄ delongino fratꝰ helyas attulit. eū paululū respirantē secū ad cellā de tortona ꝺduxit. vbi dū sectis set per modicū acrius ⁊ualescente morbo deduci se rogauit assistū. Quo postq; puenit tam atrocit̄ per singula mēbra torqueꝝ cepit. ut inꝰrogatꝰ an potius martiriū a mrnifice sustinēt. q̃ q̃m triduanā hui⁹ mōi passionē etsi ꝓ voluntate diuina sibi placitū et acceptū. grauiorē tñ quoꝝ martirio tñ iudicauit. Cōuocauit itaq; ad se frēs q̃s voluit. singulosq; prout sibi dabat̄ bñdixit. Tandem mortis horā instruere cognoscēs duos ad se frēs vocauit. quibꝰ de tūsitu eiꝰ vicino laudes alatur in hūc psalmū prupit. Voce mea ad dñm clamaui. voce mea ad dñm deprecatꝰ sum. Porro eāgeliū sedm̃ iohēm ab eo loco ubi inrupit. ante diē festū pasche sibi legi poposcit. deinde relicto se suppoꝝ tinuereq; aspꝝ ꝓcepit. etsi⁊ filijs carūstantibꝰ et lugentibꝰ in dño feliciter obdormiuit. Vnus autē ex illis specialis eius discipulꝰ vir fame celebris. cuiꝰ nomē subticet̄. eo q; tanto nollet preconio gloriari dū viueret. vidit illā gloriosā aiāz carne solutā in stelle grandis et radiantis effigie. vidit inq̃ velut sup aquas mltas candida subuectā nubicula. in celū deuerte conscendē. Fuctus est itaq; contursus ꝓlixꝰ ciuitatis assistꝰ deū vnanimi ioconditate laudanciū. eo q; tantū illis dignatꝰ cōmēdare depositū. Erat autē ꝑmitus ꝓ tanti ꝓris subtractione planctꝰ filioꝝ nō mo dicus qui non multo post in letiā est cōuersus. Videbant nāq; nouū illud quod fecerat dñs sup̃ terrā. mēbra ei⁹ morbida ꝑius et rigida iam tractabilit̄ ꝓ pagentis se voluntate flectentia. et sacrū videlicet corpus xp̃i stigmatibꝰ decoratū. Carnē quoq; duratā ꝑius et lunidā velut pueruli teneritudine iā resūptā mirando candore nitentē. et q̃si carnis glorificate speciē veris magnitudinē pretendētē. Gloriosū tūc erat in carne tñ candida vide silitudinem fixure clauoꝝ. ꝑmo nigros ut ferrū clauos ex ipa carne formatos in medio pedū et manuū. dextrūq; latus sacro sanguīe rubricatū. Lacrimabant̄ itaq; filij pre gaudio et osculabant̄ in pīe signacula sūmi regis. Tunc platū est in ciuitate corpus sanctissimū et in loco ubi lras ipe ꝑmo puerulꝰ didicerat. ubiq; ꝑmitus ꝑdicauerat est sepultū. De cōfirmatiōe ordinis ꝑ ꝑpam innocentiū. Ac

Hbo itaq; predā frēs nouoꝝ ordinū institutores videlicet fr̃a⁊ ij alsus atq; dñicus sub innocentio ꝑ cursū suū in dño inchoauerūt. et sub eius successore honorio cōsummauerūt. Qui scilicet honorius anno pōtificatꝰ sui ꝑmo ad petitionē bti dñici confirmauit ordinē predictoꝝ. et anno tercio petente ꝑore fr̃aq; ꝙ vallis scolariū cōfirmauit etiā constitutiones ordinis eoꝝ. Ja enī predā fratres scalaq; vallis scolariū aliquāto tpe antea certā viuendi formā iuxta bti augustini regulā obseruandā elegerāt. et de approbatis religionibꝰ quasdā institutiones assumpserant. Videlicet ut ꝑ illius dom⁹ et successores eius omnibꝰ ecclesijs sui ordis de more ciscterciensi officiū visitatiois sine villanis ꝑpaliū exactione ꝑpenderēt. et tres ꝑmitiue filie ipsi⁹ ordinis visitandi matrē de more ciscterciensiū habeant facultatē. et q; priores forinseci semel in anno apud ecclesiā prefatā statuto tpe cōuenientes celebrēt more ciscterciēsiū capl̃m ꝑiale. Nec nō etiā ut scapalaia frēs deferāt laborātes. Camiseas lineas nō habeant. nec in dormitorio cuculeatas. Sani carnibꝰ nō vescant̄. nisi debiles et egroti. Has ergo institutiones honorius cōfirmauit. ut in lr̃is eius continetur apud eos. Ferūt autē hūc ordinē incepisse

wilhelm⁹ quidā qui scolaris fuit pisius et postmodū in burgundia rexerat. Tandē cū quibusdā scolaribz suis ad hemū cōuolauit et formā viuendi paulatī ut dcm est ex diuersis religionibz sibi et suis elegit. Eodem quoq; honorij pp regulā firmā hemitaꝝ habitanciū in monte carmeli. quē helyas fregn tasse legit. approbauit. et eis in remissionē pctoꝝ obseruandā tradidit. a venabilu albo ppriarcha hierosolimitano editū. Statuit ut singuli singulas habeant cellulas separatas. in quibz vel iuxta quas die ac nocte in lege dnī meditent. et in oōibz vigilent. nisi aliis iustis occasionibz occupent. Preter nimis debiles et infirmos cui nullz nō vestīt. et cetā que idem pp eis tradidit obseruāda. Posth hec eiā successor honorij gregorij eandē regulā confirmauit. et ne possessiones vel redditꝰ recuperēt distincte prohibuit.

Post hec āno dnī a⁹. c⁰. lxxxviij⁰. ppter pagnoꝝ insultus cōpulsi sūt a loco illo per varias mūdi regiones dispgi. De obitu quorūdā virorū illustriū in regno frācoꝝ. Ex cronicis. Ca

Anno supius in tristitia bti dnici cxxiiij ānotato. s. ab incarnatiōe dnī a⁹. c⁰. lxxi⁰. wilhelm⁹ epūs nīmēn in ecclesiastico et ciuili iure pitus vir prudus ac discretꝰ et maxīe christie quo et obijt duo milia pauꝑm cotidie pascens. q; eiā a philippo rege francoꝝ cū estimabili sūptu pretiā obtinuerat libertatē regaliū nīmensiū in vigilia dnice ascensioīs migrauit ad xp̄m. Anastasius eiā aurelianēn epūs obijt cui philippus sā wilhelmi bituricēn nepos successit. Porro wilhelmū epm autisiodorensē dns pp ecclē pisiensi prefecit in pastorē. Anno ij sequenti mgr petrus de corbolio senonēn archie pūs vir estimabilis lrāture ac senectutis bone die sinodi sue mortī. et in ecclā senonē si presente synodo tumulat. cui succedit mgr galterus cognutus. Wilhelm⁹ quoq; pisiensis epūs lib'tatis ecclastice mirabilis defensor mortī. et in ecclā pontiniacensi sepelit. Sed et mgr hericus trecēn epūs in vtroq; iure pitus etate longeuus obijt. cui mgr robert⁹ eiusdē ecclē decan⁹ succedit. Non multo post hericus de gienus comes nīmēn vir magnanim⁹ ecclesiastica iura cōseruās. papinus hēticoꝝ ꝓsecutor. hostiū supator fidelis vasallus iustitie. cui⁹ eiā magnanimitati inde banibarones francie. apud sēm anianū in bithinia castrū suū moritur. ibiq; in q̄dena dnice passioīs tumulat. Porro abbate pontiacensi cū vij abbatibz et pluribz monachis et alijs multis venientibz ut corpus ei⁹ secū portarent. fere a minutis pplis lapidant. Sed demū idē corpus apud pontiniacū trāsfertur.

De aduētu regis ihrlm in franciā et obitu regis

Eodem āno iohānes philippi. Ca. xxxo rex hierosolimitan⁹ ex amissione damiate et debilitate suoꝝ dolens nimia modū affect⁹. a pbis trīsmarinis trāsfretauit cū pauris in gralliā auxiliū petiturus. Fredericus romanoꝝ impator signo crucis assūpto duat vxorē per verba de p̄nti vnā filiā ipsius regis hierosolimitani. et hoc in rāmēto affirmat coꝝā pp honorio. Anno sequenti celebrant nupcie int̄ eos solēpniter. Anno dnī a⁹. c⁰. xxxix⁰ mense iulio philippus francoꝝ rex vir potentissim⁹. q; ottonē ip̄ator et q̄plures in bello campali deuicerat. nobiles et potentes ac normāniā acquisiuit. et sibi appropriauit. aq̄tanniā et maximā ptē pictauie sibi subiugauit. Qui semper prosperos habuit successus. ecclastice libertatis ꝓtector dormit in dño. et in ecclā bti dyonisij sepelit. Admirabile fuit testamentū. Johānu regi hierosolimitano centū libras pisienses. totidē tēplarijs. totidē hospitalarijs dedit. et plura bona vela tu digna fecit. Quosdā in regno comitatus acquisiuit. scilicz viromandensē. claromōtensē. bellomontensē. pōtiensē. alencionensē. cenomānensē. turonensē. andegauensē. pictauensē. Eodē anno ludouicus eiusdē filius eidē in regno succedēs pima dnica augusti scilicz in die trāsfiguracioīs dnī remis solēpniter coronat. in regē. et blanca ipsius vxor in reginā. Tricesimū septimū etatis sue ānū fere cōpleuerat ludouicus q̄n coronat⁹ fuit. Et ipse quoq; cū impatore fredrico pacis ac federis colloquiū apud vallē coloris habuit. In hoc ergo rediit regnū ad suā pē tranquilli impatoris. de qua origine erat exorte mīe. Comes cāpanie duxit in vxorē filiā guichardi de bello loco cognatū germanā regis ludouici. Rex reddit comiti duo castra. milites rolū suos yonā. et bravam sup̄ secanā. que

pater suus diu tenuerat. ¶ Almaricꝰ comes
motas fortis a ptibus albigensibz redit ad
patriā ꝑ iopiā victualiū. relinqūs car
cassonā urbē munitissimā et alia castra
que cū labore maxiō et sūptu iestimabili
et amissione pluriū gentiū fuerāt acqsi
ta. et p̄ annos xiiij a nostris possessa. ¶ Eo
dē anno iohānes rex iherosolimitanꝰ limi
na bī iacobi adit ꝑegrinaturꝰ. ducit ūxo
rē filiā regis galliae. Rex aūt tūsfretat
in angliā. ubi pluria ei donaria cōferūt.

De reditu regni francoꝝ ad stirpē karoli

Francas aūt sicut alias ca. cxxvi.
dcm est origine troiani adhuc pa
gano ritu dediti regnū suū in gal
lia stabilierūt ut in pūti cernit. que nūc
ecīa ab eis francia nūcupat. ¶ Anno itaqꝫ do
mini. cccc. lxxxiiij. hilderico eoꝝ rege mortuo
q̄ cuncte treuerī cepit. clodoneus filꝰ eiꝰ
regnū fortiꝫ tenuit et ap̄liauit. q̄ a sō re
migio baptismi gratiā cū sibi subiectis per
cepit. Cuiusꝫ progenies usqꝫ ad ānū dn̄i. d
ccl. felicit regnauit. excepto qꝫ p̄ annos fere
lxxxviij. a tpe salutz lotharij regis et sce ba
ildis regine. regibz a fortitudine solita de
generantibz regni potentia disponebat
per maiores domꝰ. Inde fm̄ est ut pippinꝰ
q̄ erat maior domꝰ sub rege hilderico a stepha
no p̄ apud ecclesiā bī dyonisi cū uxore et
filijs in regē ungeret. eoruꝫ genatio in hac
ditate regalis successionis in pretuū būdicē
tur. et ois alienigena ab eius ūasione a
postolico anethemate inēdiceret. Regnauit
igit ipsoꝝ progenies in regno francoꝝ usqꝫ
ad ānū dn̄i. dccc. xxvi. Tunc hugone capu
cio comite pisiensi fracoꝝ duce ūadēte regnū
trāslatū est de genealogia karolenciū. et i
progeniē comitū pisiensiū. In gestis autē
sanctoꝝ richarij et walerici legit q̄ eoꝝ cor
pa trāslata sūt a suis ecclesijs in ecclesiā bī
bertini. ibiqꝫ timore normānoꝝ et danoꝝ
sūt reposita quasi in loco tuciori. Cuiusꝫ norma
ni tpe karoli simplicis cōuersi ecclīe ad fidem
xp̄i reportata sūt ad ꝓpas ecclīas. Attamē cū ea
monachi sui repeterent, monachi sācti bertini
ea per violenciā arnulphi comitis detinebāt
Tunc scūs walericus hugoni pisiensi comi
ti in sōpno apparuit et ei dixit. Vade ad ar
nulphū comitē flandrensē et dic ei ꝙ de sācti
bertini ecclīa remittat in nr̄as ecclīas corpa
nr̄a. Plus enī diligim⁹ loca nr̄a q̄ aliena.
Requisitus aūt ab hugone q̄s ēet vel q̄s ei⁹
socius. ego inq̄t vocor walericꝰ. socius autem
meꝰ est ponthinensis viuarij. Q̄d ergo tibi ꝑ
me precepit deus. age festinanter et ne dissi
mules. Hugo igit ad arnulphū ꝑgens que
sibi mandata fuerāt indicat. et illo superbo
ānō scōꝝ corpa reddē recusat. Tūc hugo cō
stanti ānō dixit ei dē arnulpho. Vide ut illo
die et illo loco corpa scōꝝ honeste in defens
ānō spontaneo. q̄d si nō feceris postea finies in
uitus. Tunc arnulphꝰ timore hugonis et po
tencia cōstrictꝰ duas techas auro et argēto
decorauit. in quibz predcōꝝ scōꝝ reliq̄as de
posuit. et die condicto ecīa cū armato et co
pioso exercitu ad monasteriolū q̄d est cas
trū regis francoꝝ eas hugoni decenter retu
lit. Ille vo unūq̄q; resignauit in loco suo.
Sequenti aūt nocte scūs walericus in sōpnis
apparuit hugoni. et dixit ei. Quia egristi stu
diose que tibi precepta sūt. et nos ad locū nos
trū retulisti. tu in regno francoꝝ et succes
sores tui usqꝫ in septimā gnationē regna
bitis. In nō nullus in libris ubi dirimꝰ sep
timā. inuenit sempitēnā. Possumꝰ aūt pre
tise ab hugone isto usqꝫ ad ludouicū iueni
re septē gnationes. Nā idem hugo genuit
robertū. robertus henricū. henricus philip
pū. philippus ludouicū. ludouicus grossus
alū ludouicū. et ille philippū. Qui ex elyz
abeth filia balduini comitis haenēsis istū
genuit lodouicū. Nā idem balduinꝰ p̄cessit
ut dcm est supra de progenie emēgardis
filia karoli simplicis usqꝫ ad quē in regni
pūte ꝑseuerauit progenies pipini et ka
roli imp̄atoris. Cū igit iste ludouicus in
regno successerit patet regnū in ipō re
ductū ad progeniē karoli magni. Et p̄dcm
vero scōꝝ corpm relationē. videt illa regni
trāslatio per dei volūtatē sācti fuisse. ¶ In ges
tis aquitanoꝝ legit q̄ ideo karoli progeni
es reprobata creditꝰ. q̄a iā dei gratiā neyli
gens. ecclesiaꝝ potius neglector q̄ erector
videbatꝰ. Sed hoc dei iudicio relinq̄mꝰ. qui
tpa mutat et trāsfert regna sicut dicit scrip
tura. Regnū inq̄t trāsfertꝰ in gentē a gente
ꝓpter iustitias et iniurias et cōtumelias et
diuersos dolos. Et utiq̄. Sedes inq̄t diuā sup

borū destruit deus. et sedē fecit mites p eis

De itu regis ludouici tonē pictauēses et de simulato comite balduino Cap cxxvij.

Anno dñi .a°. cc°. xxiij° rex ludouicus mouet exercitū post coronationē suā tonē pictauenses. turonis in trastino bti iohis baptiste congregat suos Inde procedens cū mille et ducentis militibz et alijs pluribz aptis ad pugnandū. obsidet monziū castrū fortissimū. Sauaricus de malo leone qui intus erat videns fortitudinē regis fecit pactū cū rege. ut liceat sibi recedere cū suis. Deinde castrū regi reddit. Rex inde progredit ad scm iohānē angeliacum Abbas et burgenses ipsius loci obuiant regi. pacifice villā ei reddūt fidelitatē pro ut petit exhybentes. Rex inde tendēs ad rupellā obsidet eā. machine erigūt per nouem dies. muros destruūt incessanter. Sauaricus de malo leone cū ducētis militibz. burgēses ville et ꝯplurimi seruientes viriliter se defendūt. Demū considerantibz illis qui intus erant se nō habituros ab aliq̄ pte succursū. et videntibz fortitudinē regis cotidie augmentari reddūt villā regi quibusdā pactionibz inter regē et burgenses firmatis. Sauaricus p mare cū suis recedit. Postmodū vō omni conditione cessante burgenses se cōiter dederūt regi. salua ville libertatibz fidelitatē ei legitimā facientes. Anno dñi .a°. cc°. xxv°. circa pascha quidā fingēs se ēe balduinū quondā comitē flandrie et īperatorē constantinopolitanū. venit in flandriā in habitu pegrino. Multi fauēt ei de flandria nobiles et ignobiles eo q̄ multa intersignia dicebat q̄ ēet idem balduinus. resistētes autē viriliter debellabat. Non multo post statuto alloqō inter ipm et regē francor a/pud peronā. requisitus a rege q̄s ordinauerat eū in militē. et ubi fecerat homagiū pri suo regi philippo. et ubi fuerāt nuptie celebrate inter ipm et uxorē eius. noluit rnde petens inducias usq̄ post pndū. Tūc cōperta eius fraude licenciauit eū rex a toto regno suo. Ipe aūt qui cū multis pōpose venerat cōfusus cū pauis abscessit. Non multo post ab erardo de cassanea in quadā taberna capit et tradit flandrensi comitisse. Que duris penis ipm affligens. ad ultimū patibulo fecit suspendi.

De cmptione aui nionis

Eodē anno per regē ludouicū. Ca. cxxvi/ die martarij ante purificacioēz bti v. douicus rex et ꝯplurimi magnates archiepi. epi comites et barones. apud pisas ꝑ manū romani cardinalis et legati cōtra albigenses accepiūt signū crucis. Sequenti aūt in paschali tpe anno dñi .a°. cc°. xxvi°. rex et oēs cruce signati bituris cōuenīūt. Inde precedūt per niuernā et lugdunū ciuitates apud auinionē vbē ter pugnabilē ab eccla romana per vij āos erecti tracti subiectū ꝑ hēticā prauitatē. Rege ad credente se hītur pacifīcū tūsitū apud auinionē ꝑ quasdā prenias pactiones q̄s ha/buerat cū eisdē porte claudūt ciuitatis et exclusit rex cū suis. Rex muratas. et spū virtutis assūpto villā obsidet suo obside tripūto. in vigilia sancti barnabe apli que fuit q̄rtn feria pentheco stes machine erigunt. trabuceta petrarie. mātonella parū prosūt. hij q̄ intus sūt viriliter se defendūt. Rex īestimabiles sumptus fecit. durat obsidio usq̄ ad festū assūpcionis bte marie. maximaq̄ mortalitas ibi pullulat. de nīis circa duo milia hoīm tela/lor ymbribz et lapidū volatu et infirmitate ꝓpria moriunt. Moritur ibi gnādo comes sancti pauli ꝓcussus lapide petrarie. vir armis strenuus catholicus et honestus. Moritur ecām ibi epūs lemouicen. Comes cāpanie redit ad ꝓpria sine licencia dñi regis vel legati. Tunc auinionēses regis magnanimi constantiā attendentes. qui cū suis proceribz iuramēto firmauerat se nō recessurū donec villa capta vel redderet. ducētis dapsilibz obsidibz de melioribz ville. iurāt stare mandato ecclē. Tunc de mandato dñi legati rege ī pante fossatū implent. trecētas domos curiales que in villa erant. et omēs/mum circūquaq̄ solo diruti cōequāt. Villa absoluit. dñs legatus multis bonas et laudabiles cōstitutiones inducit. Magister nicholaus de corbeia monachus cluniacen in ipsi⁹ loci epm consecrat. Rex inde amoto exercitu progredit per puinciā. et redditur ei pacifice ciuitates et castra. et fortericie oēs usq̄ ad lenuas quatuor a thola sa. Rex prefecit toti illi regioni ymbertū de bello loco. loco sui. De obitu ludouici regis

et coronatoē filij ei⁹dē nōis et tūsitu pape

Regre repatriante honoriu Cap cxxix

Regre repatriante honoriu mortuū⁹ remensis archiepūs et co
mes mauricē. quoz corpa ad loca
pria referunt⁹. ab illa pestifera obsidione
pauca vel nulli redeūt plene sani. ac p totū gal
liā pullulabat plus iuuenū q̄ senū morta
litas gnalis. Die ionis an festū oim sancto
rū regē ad ꝓpria redeūtē infirmitas morta
lis tuadit. Die martis seq̄nti apud monpā
cher labit⁹ in frenesim subseq̄nti die⁹ vide
licet in octauis oim sanctoz anno dn̄i m°.cc°.x
xvij° migrauit ibidē ad xp̄m. vir utiq; ca
tholicus. mire sanctitatis extitit. diebz singulis
vite sue. illiq; carnē suā maculauit preter
q̄ cū vnica vxore sua sibi legitimo matīmo
nio copulata. Ibi enī dieb⁹ cōpleta fuisse pro
phetia merlini qua dicit⁹. in monte ventris
morietur leo pacificus. Quo in loco nō est au
ditū ante ipm aliq; regē decessisse. Corpus
eius ad ecclesiā bti dyonisij trāsfert⁹. ubi iuxta
patrē suū honorifice sepelit⁹. Ludouicus itaq;
pinogenit⁹ eius pma dn̄ica aduentꝰ remis
per manū epi suessionēn vacante sede remē
si coronat⁹ in regē. qui xviij ānū etatis sue
cōpletus erat in festo scē marie euangelis
te proximo subseq̄nti. Plures eaā maioz
baronū francie ad coronacionē voant. ve
nire recusant. Pre dolore ei⁹ pris et desolaci
one regni non vacauit tibi gaudio. sed ma
gis intendit lacrimis et merori. Ferrandꝰ
comes flandrie qui per xij. annos et men
ses sex ꝓstitus in captione dn̄i regis detenꝰ
fuerat. multa redeptus pecunia liberat⁹ ac
in epyphaniā dn̄i. Ipso anno mense seq̄nti
xv. kl' aprilis honorius pp̄ mort⁹. et in ecc̄ia
bē marie maioris sepelit⁹. Hic imperatorē
fredericū sibi rebellē et aduersariū ecclesie
romane cōperiēs anathematizauit. atq; ba
rones suos ab ei⁹ fidelitate absoluit. Denī
q; imperator iā antea crucesignat⁹ durante
anathematis sententia mare trāsiuit. Po ost
morte aūt honorij hugolinꝰ hostiēn epūs
elect⁹ ad papatū. et alterato nōie gregorius
appellat⁹.

De dissencione baronū francie a re
ge ludouico iuniore. Ca. cxxx.

Eodem tpe hugo marchie comes et theobal
dus comes cāpanie. cont⁹ nouū regē
suū conspirates fedus adūuc ī ierūt. Vnde
comes britānie ex consensu comitis cāpanie
qui cont⁹ prohibitionē ludouici defuncti regis
de albi grādū redeāt tra. castellū qd̄ sām iaco
bū de beuerone notant. vna cū belesino sibi
q̄dā ab eod̄ lodouico in custodia traditū
firmabat. et victualibz munibat. Itaq; rex
nouus ac iunior comitantibz se romano car
dinali tūc legato sedis aplice ac philippo pa
truo suo comite bolonie. nec nō et roberto
drocarū comite. cū exercitu multo usq; ad car
teriā de carcerio ꝓcessit. Quod videns ac
timens cāpanie comes a ꝓposito maligno
resipuit. et adherens regi francie a comitū
marchie et britānie consortio celeriꝰ resilu
it. Rex itaq; duos alios comites marchie
scilicz ac britānie regali edicto semel ac bis
ad colloquiū cōuocatos sed venire contēp
nentes ne aliquid cont̄ iura videret⁹ agere.
terra quoq; suo palamēto mandauit ī ter
re esse. Tunc illi stultā sui superbiā ac regis cle
mētiā ꝓpendentes humiliter ei mandauerūt
si apud vindocinū si placet ei cūcta que fore
fecerūt emendarēt. et hoc ipm ope cōpleue
rūt. Nec multo post ijdem comites cū qui
busdā aliis francie baronibz tuldētes do
mui regie et regina blancha filij sui regis
ac regni tutelā habēt. meōres quoq; et cam
panie comes cont̄ predictoz comitū volūta
tē et cont̄ fedus quod cū ipis ijerat regi ad
hesisset. eiq; nephandissiā eoz consilia denu
dasset. infinitū cont̄ illū collegerūt exercitū.
et intrantes ei⁹ terrā castella villas et vicos
ac municipia cōflagrātes vastauerūt. Sicq;
debachantes usq; ad caursiā ꝓcesserūt. quā
obsidentes ꝓpugnare ceperūt. Quod videns
cāpanie comes misit ad regē dn̄m suū ab
ipso petens auxiliū. illisq; patentibz lris
regis obedire nolentibz ut ab obsidione re
cederent. rex ipe collecta multitudiē arma
toz iter arripuit et cont̄ illos in manu
forti ꝓcessit. Qui ut eius aduentū agno
uerunt. a sede q̄m citi⁹ recesserūt. Petr⁹
britānie comes auxilio et consilio baronū
francie fretus cont̄ dn̄m suū ludouicū īsur
gens. henricū regē anglie in auxiliū suū cū
maxima multitudiē anglo⁹ fecit trāsfretare
pugnatur⁹ adūsus regē francie. Vnde rex lu
douicus zelo iustitie diuinitus aīatus eunde
comitē ꝓmo debellare disposuit. et collecta

milicia beleſmū expugnauit ac cepit. Tunc
rex anglie ai pudore rediens velocit tūſſi-etu
uit. Anno tn ſequti dns comes cepit infeſtare
terrā dnī ſui. Vn rex ultm exercitu congrega
to comē eū uſq ad caſtrū adon feſtinauit.
Qđ et obſidens expugnauit ac cepit. Inde
ad aliud qđ caſtrū caſtrū dicit exercitū duxit.
et ipm quoq per dedicionē recepit. De conuer
ſione ſācti anthonij ad ordinē frm minor. Ex
hijs vo tpibz bti anthonij geſtis eius
de ordine frm minor floruit. cxxxi
que predicatis pī gregorij canoniza
uit. Hic in hyſpania ciuitate vlixbona ori
undus a puericia ſcis. in baptiſmo fernan
dus appellatus. primo quidē in ordine ſancti
auguſtini religionis habitū ſuſcepit. Deīn
de audito q quidā frēs minor apud mar
rophiū a ppbanis pro xpo nati eſſent. quo
rū ecīa veneranda reliquias vir quidā ſuo
ſpetus inde detulerat. eorq celebrē paſſionis
ordinē diuulgauerat. ſubito more elephan
tis ad preliū ſanguis ex aſpectu ciatus. deſide
rio martirij totus eſtuauit. Itaq habitū
ordinis talis pro xpo defunctor aſſumpſit. mor
ſq ai fribus ipis minoribz receſſit a moſteio
ſuo. prelati ſui licencia etſi difficulter obtē
tu. Quidā aut ex canonicis ſuis hoc grauius
ſe dolere pre cetis indicans. abeunti ſibi in
amaritudine cordis aut. Vade vade. qa forſi
tan ſcis eris. Cui ille hiliter rndit. Cū me
audieris ſtm deū collaudabis. Venit ergo
ubi frm congregacio cōmorabat. q locus ſcis
anthonij dicebat. iuxta qd nomē anthonii
ſe deinceps appellari rogauit. ut et ſic re
quirentiū ipm ſollicitudinē pia cautela de
luderet. eorq importunitates ſub ignoto fa
cilius noīe declinaret. Feruens igit ad mar
tiriū quiescē non potuit. donec tandē iuxta
pmiſſā ſibi licenciā ad terrā ſarracenorū
tranſiuit. In hijs tn deſiderio ſuo nō iple
uit. de quo dns aliud ab humano ſenſu de
creuit. Celebrato aut generali capło apud
aſſiſiū. fratribz qb ad loca ſua circūquaq di
uiſis. ſolus anthonius a nemine petebatur.
Qui ſicut erat ignotus ita et inutilis videbat.
Nulla ergo de se in literature vel cuiuſq alti
utilitatis habita mencione ad fratrē gra
nū qui tūc romandiole fribz preerat deuot
accеſſit. rogans hiliter ut ipm a miniſtro

generali petitū colligēt ac diſciplinis re
gularibz inſtruēt. Quē ille benigne ſuſcepit
et locū ſolitudīs requirentē ad hemū mōtis
pauli tranſmiſit. ubi cellā in cripta ſemotā
a fribz repperit. in qua ſolitariā qnitū ducē
ut vitā ducens. ſacris meditacionibz contēpla
tiones ſpīm roborans in diuino ſe amore
firmauit. Ibi nocturnis vigilijs ſolis in
oracionibz pſtitit. et corpus mira abſtinen
cia macerauit. De predicacōis gra ſibi data
Poſt hec frēs ad nūm collatū. cxxxij
ordines miſſi ad ciuitatē foro iulij
confluxerūt. Int quos et anthonius
necnon et quidā frēs de predicatoribz aſſuerāt.
Quos ai miniſter loci ſollicitaret ut aliquis
eor verbū dei pponēt ciuibus ad hoc impetuo
ſe eſſe aſſerentibz. miſter ad anthoniū de
cui ſcia nichil ei conſtabat in hoc opus
ōpellat. ut ſcilicet pponat. quicq ei ſpūs
ſuggeraret. Ad quod ille hiliter ſe mūdo
neū ee rndit. quippe qui exercitior habebat
in abluendis coquine utenſilibz et hui mō
vilitatis offitijs q in exponendis diuinor
eloquior miſterijs. Tandē ai impetu co
traire non valens licet iuitus conſenſit. Et
quidē ai timore dni primo ſimplici fari cepit
ſed in progreſſu ſermonis tanta deus eum
miſtarū ſentenciarū profunditate ſuſpēdit.
ut oēs qui aderant mirarent. et vix vi
qui audiſſe se talia fatereнt. Ut aut ad au
res gnalis miſtri tres geſta puenit. offitiū
ei publice predicacōis iniūxit. Itaq doctie
poculis mirabiliter affluens. qui nā antea
ſcilicet paſſionis tm auido corde ſitierat. nul
lius magnitudini. nec metu mortis pro ve
ritate cedebat. Tantaq gratie ppōnes
ueritate corripuit. ut alij plerūq famoſi
predicatores hoc audiētes. et quoda puſil
lanimitatis rubore ptuſi. confuſas manu
vel veſte frontes detergerēt. Qui profunda
vero de ſacris eloquijs eructuaret ecīa dns
pī teſtabat. a quo vir ſcis archa teſtamē
ti peculiari noīe vocabat. Non ſolū enim
de moribz placido ſermone diſſeruit verū
ecīa cogentiſſimis racionibz hereticor dog
matū confutauit. Quor ecīa plures ad fi
dē trāſm. et int eos quendā hereſiarcham
conuertit. Fratribz ad caplm in prouincia
congregatis idem ſcis de tutulo ciuitis et

dula ihesu passione predicauit. cū btūs pr
fessionalius adhuc corpaliter viuens sed in ali
a regione longe tunc distans se filijs in ae
re presentauit. et q̄ attendendo viri dei
sermonē quid audientibz imitandū foret
ostendēt. cuiusdā assidentiū oculus tanq̄
brachijs in patibulo crucis protensis appuit.
filijsq; qui aderant benedicens cruces eos
signaculo consignauit. De felici tūsitu eius

Quo autē anno dem. Caplin cxxxiij
aīi tūsitū ei⁹ btūs anthoni⁹ ab omi
regimīe frm absoluit. et gñalis ei
libertas quocūq; vellet predicandi concedit.
Pergens igit paduā pijs etiā studijs aīm
occupauit. totūq; quadragesime tpus i pre
dicationibz et audiendis cōfessionibz expen
dit. Sed feluabz eius actibz obuiare volens
dyabolus nocte quadā cū se post laboē sopo
ri dedisset. eius tā valide guttur strinxit. ut
ipm nisi diuino nutu fuisset prohibitus suffo
casset. sicut ipe cuidā familiariter retulit.
Statimq; nomē gloriose virginis inuocans. om
nes ab hoste liber aperuit. totāq; ubi manuit
cellulā illustrauit. supno lūe conspexit. qđ
utiq; ferre nō valens inimicus luus abcessit.
Tanto autē desiderio audiendi eū accensa
est vniuersitas pli. ut relictis ad eū cōfluctu
bus cotidianas structiones in ecclesijs oporteat
mdiari. Ubi videns ad pacē mortales inimica
as reformari. ubi longa captiuitate deten
tos libertati donari. rapinas et usuras rest
tui. pignora reddi et debita relaxari. Ubi
quiq; consiliū pro criminū suoz qualitate
requirentes. oīo se stare viri dei arbitrio pmut
tebant et se ad hoaīm p visionē admonitos ple
riq; dicebant. Sic igit licet egrotatioē contu
nua et molesta quadā nāli corpulentia pre
meret a predicando tū et audiendo cōfessio
nes et dando consilia nullo laboris gñamīe
flectebat. Instante vo messis tpe videns po
pulū in colligendis frugibz occupatū. et ob
hoc a predicatioē cessandū. a quitatis tumul
tu se transtulit. et ad solitariū locū q̄ supus
sancti petri dicit pro spūs reuerentioē diuitit.
Quē vir nobilis ipso cui⁹ dominio suberatur
lonus frm deuotissime suscepit. et humane
ac gratulanter natiuia exhibuit. Cui eciam
in ameno loco quē non longe a domo frm ar
boribz consitū habuit cellā pprijs manibus
sup nucē ramis a stipite dilatatis cōstruxit.
quā spūalibz cōgruā studijs suo gentilmq;
anthonio studio manupauit. Quadā vo die
cū hora refectionis desteudisset ad fres. vehemē
ti subito infirmitate torqueri cepit. et ne fres
loca pauperes grauarent paduā se reduci fe
cit. Crescente aūt morbo oīo deficere cepit.
factaq; confessione et absolutione accepta
ynū. O glosa dnā dicere cepit. Deinde surgi
aliq̄diu in diuersū suspexit. et cū interrogā
retur quid cerneret respondit. video dnm meū.
Asserentibz aūt ex more fribz oleū unctionis
duxit eis. Habeo hanc unctionē intime. Unc
tionē igit deuote suscipiens psalmos penite
ntiales cū fribz decantauit. et post paululū
exspirauit feria tercia. xiij die iunij ano
dnī. mo. cc. xxxi. De ipsius exequijs. cxxxiij

Qui status eius tūsitū fres ppalare vo
lebant. eo q̄ ppli multitudinē ipo
tunc sup se irruituā timebāt. Sed
q̄ oīo celandū nō fuit. mirabili cuctis hoc or
dine inotuit. Adhuc enī oēs preter illos q̄
affuerant id qđ acciderat ignorabāt. cū pro
tinus cateruatim pueri per ciuitatē gradientes
clamabāt. Mortuus est pr̄ suus anthonius.
festinato igit ne quis raperet corpus cū arma
torū multitudie. ciues de capite pontis accur
rūt. Venientes et fres ad scē marie ecclesiā
cōmorantes. ubi sepulturā vir sanctus elegerat
corpus sibi dari deposcūt. Quibz prestare ci
ues ex aduerso stantes ne vel tangī permit
tunt. sed armata forciter manu custodiūt stu
diose. Dolū q̄ suspicantes ipm corpus rapere
voluerūt. et vix ad hoc tandē inducti sūt. ut
ministri a quo firm causa pendebat prestola
rent aduentū. Media aūt nocte clamor ipa
cientis pli frūs est magnus. modis oībz vi
dere desiderantiū sū corpus. Accidit autē dic
tu mirabile ut impetu fro cellā frm per tres
quidē vices cōfringeret. sed stupefactā ac cea
mate pressi nec semel saltē foribz ecciā pate
factis introire valerēt. Pendente igit ppt
absentiā ministri negotio. fres ob estuū ca
lorē corpus in capsella lignea incluserūt et
in foueā missū humo leuiter obduxerunt
Major q̄ rumor sonat in pplm. corpus vide
licet ee raptū. Statimq; furibundi oēs in cel
lā cū gladijs et fustibz irruentes. nequaq̄
a cepto furore quieuit. donec fictū causā

q̄ facti curiosius p̄scrutantes intelligūt.
Quibz ita gestis tandē epūs cū clero. po
testas cū magnatibz atq̄ militibz cū īnu
merosa ppli multitudine ordinatis ad cel
lā processiōibz corpus a fouea subuehūt; hu
merosq̄ ad portandū optimates quiq̄ sub
iciūt. Sic demū cū ymnis et laudibz ad scē
dei genitricis ecclesiā veniūt. ubi ipm̄ ex
pletis ab epō missaꝝ solēpniis. honorifice
sub die trāsitus sui q̄nto sepeliūt. De cano
nizatiōe ipsius et miraculis. Cap
Tempes tate sedata ipsa die miracula cxxxv
choruscare ceperūt. ita ut quacūq̄
infirmitate detenti tūbā eius contingēt,
optatā continuo sanitatē reciperēt. Qui vō
accedē vel adduci pre turba non poterāt. sa
ni corā omībz etiā pre foribz in platea fie
bant. Clamat ad hoc concordit' vna vox oīm
ut sancti canonizatio vigilanti studio pro
curet'. lectis in publicū et approbatis mira
culis papa manus in celū protendit. et cō
fessorē anthoniū cathologo scōꝝ assc̄psit. fes
tūq̄ eius die obitus sui id est ydus iunij so
lēpnit' celebrandū instituit. Acta vō st' hec
anno dn̄i m°. cc°. xxxij°. pontificatus aūt gre
gorij noni vi°. Postremo miracula solēpni
ter st' ut dc̄m est approbata. in quibz vtiq̄.
xix diuersimode contracti repiunt' erecti. pa
litici q̄nq̄ consolidati. totidēq̄ a gibboꝝ de
formitate curati. ceci sex illuīati. triū surdoꝝ
aures apte. et eiusdē nūi mutoꝝ lingue so
lute. duo a morbo caduco. totidēq̄ a febribz
liberati. sed et duo mirifice mortui resusci
tati. Quedā vō mulier cadēs in aquā scm̄
anthoniū īuocauit. Cūctisq̄ eā extrahētibz vndiq̄
madefactis ipsa vō sola prorsus in vestimētis et
corpe sicca pmansit. Soror quedā ordinis do
minaꝝ pauperm ignē purgatoriū grauissīe
metuēs. per btm̄ anthoniū obtinuerat pe
nitus in hac vita purgari. Que et durissi
mis passionibz cruciata. rursus ceterarū in
teruentu per eūdē meruit liberari. Miles q̄
dā a p̄meua etate hereticus ad mensā sedens
de miraculis sc̄i viri narrantes audiuit.
Qui subsannās cyphū vitreū quē manu te
nebat in terrā ab alto proiecit dicens. Si vi
trū hoc anthonius conseruauerit integrū.
hūc utiq̄ credo scm̄. Quo licet ad petrā colli
so tn̄ mirabilit' conseruato. mox erroribz
abdicatis fide p̄ fc̄a credere cepit xp̄o. Clericus
quidā miraculoꝝ inq̄sitionē deridens gra
uissima passione pcutit'. Qui tandē ad btm̄
anthoniū voto facto sanatus. sc̄itatis illius
professor ipā in se expiencia edoctus efficit'.
De sc̄a elyzabeth. Ex cronicis. Ex gestis eius
cxxxvi
Hijs quoq̄ tpibz sc̄a elyzabeth
in alemānia claruit. quā idē pp̄
gregorius canonizauit. Hec filia re
gis vngarie cōiunx fuit landegrauij thu
ringie lodowici. ab adolescencia sua religi
oni studuit. votū suū et actiones in deū di
rigens tā in rebus ludicris q̄ etiā seriosis.
Hec vitioꝝ exstirpatrix virtutū plantatrix
fuit. scola morū. exēplū pacīe speculū īno
centie. Facta vō nubilis graues p̄secutiōes
passa est a proximis et sponsi sui consiliari
is ab eis utcūq̄ contēpta. Sed cū dn̄m exo
rasset. contra spem oīm ipm̄ sponsū suū in
omībz habuit tristicie consolatorē occultū.
Qui etiā tū circa tpalia nc̄itate suoꝝ p̄nci
patuū intendēt. in secreto tn̄ dei timorē ha
bens btē elizabeth ad oīa exercenda que ad
opus dei spectant liberā concessit facultatē.
eā ad salutē aīe promouendo. Deniq̄ de
manu mgr̄i conradi de marburch griseā
tunicā induit. et habitus susceptiōe castita
tis votū solēpnizauit. Vixitq̄ in penuria
et abstinencia et hūilitate. multa quoq̄
ab hōibz patient' tolerando incōmoda. di
uine contēplacioni et orōni et opibz mīe
intenta. Ipse quoq̄ dulcis paclitus ihesus
facie ad faciē ei apparens eam cōfortabat
multitudine sanctoꝝ comitatus. sicut serenis
simus eius vultus ingens gaudiū sepe cū iace
ret in extasi rapta representabat. Et ipā eci
am quibusdā religiosis postea recognosce
bat. Vnde et aliq̄n dulcit' in eius p̄sencia
ridebat et in eius abscessu flebat. Quadā
die dū more solito oculis et manibz et cor
de in celū suspensis contēplaciōi intenderet.
tā solitaria erat ut flāma vel scintilla ves
tiūculas eius attingens lederet enormiter
ac deformaret ea non aduertente. donec a
liqua ex ancillis rediens odorē ignis sen
tiens olfactu extinguēs suffocaret. At illa
clamore puelle correpta ad se rediens pan
niculos viles et abiectos manibz ꝓpriis as
suens iacturā prout potuit restaurauit.

Ab anallis etiã paupibz et ignobilibz dnãm se votari nolebat. sed eas ad latus suũ sedere et de scutella sua comedẽ faciebat. fila trahebat. vasa coquinaria mundabat. Hospitale pauꝑm construxit. et si qd̃ bonũ vel delectabile ẽsse habuit. ori ꝑprio subtrahẽs pauperibus in eius hospitio manẽtibz mũstrabat. eos ꝙ balneabat. et lẽctos eor sternebat. eosdẽ tegebat ꝙ nouacullũ cecũ et scabiosũ puerũ habebat. Que etiã ad requisita natẽ sepius deportabãt. Int̃ innumera miracula que dñs per eã ostẽdit. xvi mortuos potenti suscitauit. cecũ nati illuminauit. xiij° kl̃ nouẽbris ad dnm migrauit. In die aũt trãslationis sc̃e corpis eius ꝓstq̃ in capsa plũbea fuit reposita. de terra sublatã. ꝓxima die post apto loculo ꝑ reliq̃as ostensione repertũ est oleũ mirifice odoris de corpe eius emanasse. qd̃ hodie etiã inspicientibz patet. Nã gutte tanq̃ roris supꝫ gramẽ stant et distillant. eisdq̃ decidentibz vel abstersis alie paulatim nascunt. De dissensione scolariũ ꝑisiensiũ et q̃rdã alijs. Capl'

Anno dñi a°. cc°. xxx°. octauo. est ꝑisius int̃ scolares dissensio. quã mox secuta est eor ad tẽpus multiplex dispersio. Alij nãq̃ remis alij andegauis alij aurelianis. alij quoq̃ in angliã vel in alias mũdi prouincias studij causa profecti sunt. Eodẽ anno henricus anglie rex ĩstigante petri britannie comitis ut terrã a predecessoribz suis possessã et amissã reciperet ĩ britanniã trãsfretauit. sed in proposito suo nullatenꝰ proficere valẽs ĩanis et vacuus rediit. Eodẽ anno rex ludouicus vrbẽ andegauis et castrũ belesme dño petro ad vitã concessa recepit. Anno dñi a°. cc°. xxxiij. est dissensio int̃ burgenses beluacen. minoribz insurgentibz contra maiores. vñ plures ex utraq̃ parte capti et per diuersa regni loca carcere mancipati. ad vltimũ vo multa pecunie summa sunt redẽpti. Nã quia milo eiusdẽ vrbis epus tanq̃ fruct̃ minoribz in hoc fẽo suspectus habebat̃. rex ludouicus tanq̃ superior inducias manu ultricẽ adhibuit. et ob hoc epatus pluribz annis sub interdicto fuit. Milo vo presul tus epus romã proficiscens. in itinere obiit. Sed et eius successor gaufridus eidẽ cause contra regẽ insistens. dies pauos et malos id est affluctione plenos in epatu pegit. Cui succedẽs robertus pacẽ cũ rege cõposuit. et sic ab interdicto dyocesim absoluit. Anno quoq̃ ꝓximo tanto magnũ gelu fuit. ita ꝙ segetes cõgelate fuerũt. vnde et fames magna secuta est in francia. Anno dñi millesimo cc°. xxxiij°. rex francie ludouicus accepit vxorẽ scilicet margaretã comitis ponthie filiã circa dñi cũ ascensionẽ. que coronata fuit senonis et ꝓsius venit circa octauã ascensionis. Anno seqnti frã est magna valde fames in francia. maxĩeq̃ in aquitannia. ita ut homines herbas cãpestres sicut animalia comederent. Valebat ei sextarius bladi. c. solidis in pictauia. Ibidẽ quoq̃ facta est magna pestilencia. qua mlt̃a pauperes pcul et magnũ sacro igne accendebant̃. ita ꝙ ecclã sc̃i marcelli talibz illuc allatis ĩplebat̃. Eodẽ anno theobaldus cõs panie comes exercitũ colligens. aduersꝰ regẽ ludouicũ insurgẽ attẽptauit. Quod agnoscens rex. ex aduso cũ exercitu usq̃ ad nemꝰ vicenar ꝓperauit. Quo audito comes ad eũ nũcios misit. rogans ut ira deponẽs offensã remittẽret. Et ut in oculis eius graciã inueniret duas ei villas. s. brannum et mostoriolũ in fordiana tradidit in ꝑpetuũ quiete possidendas. Anno seqnti vetulus rex assacidas misit in franciã precipiẽs ut occiderent ludouicũ. sed deus cor eius ĩmutauit. eiusq̃ cogitationẽs pacis et nõ occasionis ĩmisit. Vnde ꝓst ꝓmos q̃ĩtoctaus alios nũcios misit mandans ei ut a ꝓmis se nũcijs custodiret. Vnde rex ex tũc corpus suũ diligencius fecit custodiri per homines clauas cupreas assidue deportantes. Primos interim nũcios alij soliciti quesierũt. et tuentos ad regẽ ludouicũ adduxerũt. Quibz visis rex gaudẽs vtq̃ muneribz honorauit. Regi quoq̃ vetulo regalia xenia et dona q̃ plũma pretiosa in signũ pacis et amicicie delegauit. Anno dñi a°. cc°. xxxvi°. vdibz februarij mgr iordanus tocius ordinis predicatorũ pastor et cor obiit in mari. Dũ enim in terrã sanctam ad visitanda loca sc̃a et frẽs iret. iundante maris sentina suoq̃ ĩpetu tyrrenam in qua cũ duobz fratribz et alijs xx psonis erat adluctus ꝓpellente. pcul ab illius ab hoc silo nequã beneficio mortis ereptus est. Dũq̃ corpa iacerent inhumata sunt testant̃ qui de illo

naufragio euaserunt. et qui proprijs eos ma
nibus sepulture tradiderunt luminaria de celo
super illos singulis noctibus effulserunt. Sed
et cruces multe super illos et a multis vise sunt.
Ad quod etiam miraculum incole loci confluentes
tanti odoris fraglantiam hauserunt. ut iuxta
testimonium eorum qui post visa miracula tres
illos sepelierunt. usque post x. dies odor nimi
us ab ipsorum manibus non recederet. Sed et per
sepulture circuitum eiusdem suauitas odoris la
tius emanabat. usquequo fratres de acon cum
barcha venerunt et illos in ecclesiam suam transtu
lerunt. Vbi et dominus pater miraculis choruscat.
et multis beneficia prestat. De itinere transmari
no sub ducatu regis nauarre et discordia inter
fredericum et papam gregorium. Cap. cxxx
viij.

Eodem tempore fratres predicatores
et fratres minores ad hoc ipsum officium a
domino papa vocati. sue predicationis exhor
tatione multos de francia barones. s. milites
ac plebanos clericos et laicos crucesignatos in
terre sancte subsidium transmittere pauerunt. qui tamen
annuente gregorio per annos quatuor aut quin
que passagium distulerunt. Tunc comitem campanie
qui etiam rex erat nauarre ducem itineris habentes.
et partim ut fertur inter se dissencientes. partimque
in conflictu contra sarracenos incaute se agen
tes ac prede forsitan vel glorie proprie sicut
mos est nostri temporis militibus auide nimis inhi
antes parum aut nichil profecerunt. quin potius
multi coram paganis cede corruerunt. et mul
ti capti sunt. Illic in bello perijt comes bar
ri miles strenuissimus. Porro de carcere libe
ratus cum rediret. obijt comes montis fortis a
malricus. Hijs temporibus orta iterum inter papam et
imperatorem discordia. imperator excommunicatus contra
romanam ecclesiam acrius insurgens. itinera
quoque obsidens romipetis insidiatur. Ob hoc
iacobus prenestinus episcopus in franciam legatus
a domino papa. petendi subsidij causa latenter dirigi
tur et pacto negocio reuertens ab imperatore
capitur. Sed et dominus otto cardinalis iam pridem
in angliam ab ipso papa missus eo tempore rediens
etiam ipse ab imperatore detinetur. Ipso quoque tempore
dum papa concilium episcoporum ad se vocare nititur. mul
ti iter aggressi similiter capiuntur. Ex quibus fuit
petrus de collemedio archiepiscopus rothoma
gensis. abbates quoque cluniaci. cistercij et cla
reuallis. Denique idem papa gregorius multis

tribulationibus vndique pressus obijt. qui xiiij
annis in pontificatu sedit. et anno domini m° cc°
xl° migrauit. Tunc gaufridus mediolanensis
qui cardinalis episcopus sabinensis erat in papam
eligitur. ac celestinus huius nominis quartus appel
latur. Sed quia senex et infirmus erat ultra
decem et octo dies ecclesiam non valuit regere quia
morte prohibitus est manere. Postea dissencienti
bus inter se paucis qui a mortis inuasione re
manserant cardinalibus. vacauit apostolica se
des xxij mensibus. Anno quoque prenotato a
dominica post natale domini usque ad exaltacionem
sancte crucis fuit siccitas magna. vinaque
tam forcia fuerunt. ut non possent bibi com
mode sine aqua. Eo tempore apud cremonam facta
est tempestas maxima. ceciditque lapis grandinis
in quo erat crux et ymago saluatoris nostri.
desuper quoque litteris aureis scriptum. ihesus naza
renus rex iudeorum. Cecidit autem in monasterio
sancti gabrielis. Et de aqua in quam liquefactus
est vnxerunt monachi cuiusdam fratris cecucientis
oculos. et statim clare vidit. De tyrannide pa
paroissole et in turcos debachacione. cxxxix
Cap.

Anno domini. m°. cc°. xl°. videlicet anno
secundo antequam tartari turquiam destrux
issent quidam turquemannus in regno
turquie contra soldanum se extulit. ac per duos
menses et dimidium fere debachacionem suam
exercuit. Hic paparoissole vocabatur. et ba
iulacionem habebat super quatuor casalia.
Qui cum die quadam equitaret per campos.
iumentum suum pulchrum quidam rusticus pedes
ter ei occurrit eiulans et clamans quia lupus
rapuerat et in siluam deportauerat eius filium
O inquit rusticus audi me homo et adiuua
miserum. faciamque te diuitem hominem. vel si malue
ris soldanum. Cui paparoissole audita eius
causa et accepto de promissione iuramento.
lupum insecutus puerum ei abstulit et ad patrem
reportauit. Rusticus ergo letanter puerum vi
uum recipiens paperiolisse dixit. Elige tibi
quod vis de duobus promissis. Ille respondit. Quis
es tu qui sic incunctanter hec michi promittis?
Ego sum inquit qui de nocte vado cum dominabus
que nymphe vocantur. et sum dei nuncius. et quid
quid dixero tibi eueniet. Tunc ille. Satis a
it diues ego sum. sed fac me soldanum. Rusticus
ait. Vade statim ad parentes tuos quia magne es
parentele et congregatis in vnum dic quod nuncius

dei tibi apparuit dicens deū te velle solda
nū esse. Quod cū ille fecisset incepit multa
circa se cū alia tuā dē ac destruē. omībz q̄
cū quibz preliabat prevalē. Cūq; domum
quandā armenoz q̄ castellatā obsidēt oēs
suos pro posse aīaut ut virilit pugnarent
nichilq; malū timerent. quia nullī ibi mo
reret neq; vulneraret. Hac igit confiden
cia castrū assiliert. et illi de castro octo de
illis se expugnantibz otraderūt. et q̄ plures
vulneraverūt. Illi vero pugnātes videli
cet otrisoz frēs atq; parētes de morte ipsoz
dolentes dixerūt paperoissole. Quare sic de
cepisti nos et nōs. Moztieris et tu sicut et
illi. Ille autē iurabat quia sic ei dei nūcī
dixerat. Diabolus inquiūt fuit qui te decē
pit. Tunc ille subterfugiū amentie sue que
rens et nō inueniens dicebat. O deus q̄d fuas.
An dormis. Loquar inq̄t omībz vobis astan
tibz deo tractina die. et dicā ei cur m̄ et vobis
tale quid p̄misit accidere De ipsius ac suoz
destructione. Cap cxl". .

Quastina vero die contra predcōs armenos i
sultū fecit. ac per medias scapulas
vidēri nō posset q̄n mortuus esset. Luctuloso
minī cū consolatī est suos dicens q nō ppt
ipm a ppōsito quod inceperat desisterēt. sed
virilit insisterēt quia victoriā et dominiū
sicut ei deus mandauerat de omībz obtine
rent. Dixit etiā quia cū foret mortuus iret
loqui cū deo sup hijs que acciderat rationē
q̄siturus. Quendā etiā pne cētis sibi de gre
mio suo p̄usq; moreret constituit ut p̄esset
loco sui. eiq; obedirent ut sibi. certa q̄ turcie
dominiū obtinerent. si in ppōsito et ope cep
to p̄manerēt. Ille igit instituto in ope cep
to p̄sistebat. et congregata secū trīū miliū
hominū multitudine omēs sibi resistentes
occidebat et destruebat. Denicq; in terre vas
tatione tantā sibi pugnatoz multitudinē
cōgregauerūt. et ita in breui a turcis vene
rim sunt. q̄ eis libere grassarī dū tīī pax esset
de cetero firma inē ipsos dare voluerūt. Cui
tercenti latini siue franci audientes turquie
destructionē per istos fieri cōuenerūt ad lo
cū ubi erant congregati. atq; in illos exili
entes destruxerūt oēs. turcas a bello fugiē
tibz nec intrare cōflictū audentibz. Vnius
aut̄ latinus mortuus fuit ibi plures aut̄
vulnerati. Sic aut̄ hīta de paparoissole vic
toria per latinos precepit soldan̄ trecenta
milia solidoz eis dari. que oīa ipī retinue
rūt tura. Siquidē etiā admirales siue baiuli
turquie p̄ripant furtis que in ea fieri cōsue
uerūt. pactū quoq; de habenda securitate
cū suis firmarūt. Tunc latini stipendia que
sierūt a baiulis soldani. quibzdā vō soluere
renuentibz dixit vn̄. Justū est ut stipendia
vobis soluam̄. quia et nos capitu nīa p vos
habem̄. Siquidē altera die cū paparoissole
veniret ad castrū nr̄m oēs q̄ recepti essem̄
in loco tucioni vndecī milia pugnatoz. alle vi
dentibz oculis nr̄is venit ad burgū. et ibi ac
cepit victualia q̄ntū voluit. nec saltem vn̄
qui contra illos exiret ex nobis fuit. Cūm ergo
vos franci deuicistis eos ante quos cōparē
non audebam̄. iustū est ut vobis stipēdia
p̄soluant. Itaq; non erat ut dem̄ē papa
roissole tyrānidē suā plus q̄ per duos men
ses ac dimidiū. et tū turci per vices duode
cim fuerūt vastati per eū. erātq; duodecim
milia lanceaū De longa turcoz a tartaris
p̄pugnatione. Ca cxli

Duro tartari ipugnatione. Ca cxli
pluries turquie terrā inaserūt.
anteq; illā contereret ac destrueret
illam per ānos xx. soldan̄ cū eis versus fides
qualat habuit guerrā. ita tū q̄ nō oēs ba
rones tartaroz sed vnus vel duo tm̄ contra
eos insurgebant. Tandē audiētes q̄ papa
roissole tali modo et cū tam paucis q̄ cepis
set victoriā de turcis obtinē aīati q̄ pluri
mū ex debilitate turcoz in ano sequenti tur
quiā integre inaserūt. Contigit aut̄ i an
tecedenti anno destructiōis eius duo milia
mulierū de asseron iuisse ad balnea. q̄ per
tres leucas ab eadē ciuitate sē remota. Cum
igit in balneis essent. et exercitū tartaroū
sibi supuenire viderēt. nec effugē possēt. co
gitauerūt ut se baiothnoy totiq; exercitui suo
ppetuo seruituras offerēt. Venientes igit
ei obuiā in lyris at tympanis ac diuersis
musicis instrumētis q̄ multe illaz habe
bant secū cantātes coram baiothnoy se illi
suoq; exercitu obtulerūt. nec sic tm̄ eius ani
mi ferocitatē mitigare potuerūt. sed oēs
ibi stati precepit occidi. Accidit etiā parū
ante turcoz destructionē q̄ ppe seuerias aur

quidā paup xpianꝰ pegrinꝰ theutonicꝰ a
latronibꝫ vulneratꝰ debilis et infirmus
mendicans a turqmānis querebat suste
tacionē. Tandē in extremā infirmitatē
decidit. dnōqꝫ spm̄ reddens in quodā casa
li expirauit. Illi vō turqmāni in quodam
fimario sepelierūt eū. Ac in subseqnti noc
te pluribꝫ qꝫ noctibꝫ alijs luīaria magna
sup eū visa st̄. pluraqꝫ miracula ibi a dn̄o
ostensa st̄. Multisqꝫ admirantibꝫ ac stupē
tibꝫ cadyus homo quidā diabolicꝰ nitebatꝫ
admirantes cōpescere dicens astantibꝫ. Nō
credatis q ille fuisset xpianꝰ. erat eī sarra
cenus. Sed forsitan a sarracenis deuiauerat
et amodo viuere ꝓponebat ut sarracenꝰ. ideo
qꝫ pro illo tanqꝫ pro sarraceno talia opatur
deus. De nobilitate et magnitudīe regni

Erat quidē illud turquie tꝫquie. cxlij
regnū nobilissim̄. et opulentissim̄
Ibi ciuitates fere centū. exceptis cas
tris et villis et casalibꝫ. Ibi quoqꝫ melede
me qui fuit ut dicitꝫ pater sc̄i georgij oībꝫ ha
bundans bonis. Ibi lamigerine ubi frede
ricus quondā impator contriuit plus qm̄
ducenta milia turcoꝝ et tūc acquisiuit y
coniū. Sed cū inde ihrlm̄ pgeret in flumine
delsaleph submersus est. Quo audito turci q
dam nocte in francos insurrexerūt. et illos
occiderūt. Sauastia comitatꝰ est magnꝰ si
ue regnū. vnde possidetꝫ multitudo castrorū
circūadiacenciū. Ibi est ciuitas sebaste ubi
btus blasius eiusdē vrbis epus martiriza
tus est. et alij xl^a simul mr̄es. Ibi quoqꝫ fi
nemigle regio est. ubi casalia valent ciui
tates. Ibi est fluuius siue stagnū spacij tri
um dierū. Ibi plures regales sedes. s. xxv.
quaꝝ vna est seuastia siue sebaste. alia vō
satellia ubi est sinus maris q dicitꝫ goufra
satellie. Itē lamcandelour. ubi est thesaurꝰ
soldani. ac meledem ciuitas sc̄i georgij. Itē
arseron et mōfalquin et calath et roahis
que quondā dicebatꝫ rages ciuitas medorū.
et sasamesach. ubi fuisse dicitꝫ vna de crucibꝫ
duoꝝ latronū. Ex hijs eciā est yconiū. et a
lie multe usqꝫ ad predcm̄ nūm. Ex quibꝫ est
vna nixaria noīe de qua dicūtꝫ a quibꝫdā
euangelici tres reges siue magi fuisse. Est eci
am in eodē regno locus q dicitꝫ sc̄us braisamꝰ.
ubi est mōsteriū trecentoꝝ monachoꝝ. Cuiꝰ

municio si qn̄ īpugnatꝫ ab hostibꝫ fertꝫ seip
sā mouere machinasqꝫ iacientes in eosdē
retorquere. De opulencia eiusdē. Ca. cxliij

In tanta copia diuiciaꝝ st̄. q admiral
dus quidā in qualibet hyeme ponebat
ad presepe suū ordeaceū decē milia a
rietū. exceptis alijs qui erant in pascuis
Idē quoqꝫ decē milia equoꝝ ad presepe orde
aceū. preter illos qui erant in pascuis et
in aratijs. Soldanꝰ habebat in terra sua
sex vel scdm̄ alios decē argentarias. quaꝝ
vnica cotidie decē milia solidos valebat.
Argentaria de lebena cotidie valet ut dici
tur tres rotas argenti depurati. que valet
tria milia solidos solutis opariis. Itaqꝫ
terra soldani valebat ei cotidie quadrīgen
ta milia yppera id est lvij milia marchas
argenti. Eris quoqꝫ minere st̄ ibi tres. mi
nere ferri plures. Est eciā almunis mine
ra iuxta seuastiā que valet vnā argentari
am. forū equoꝝ vnguenti et saponis reddit
ei ānuatī solidos cxx milia. vinū cc. milia.
Aqua vero cotidie solidos mille. Sūt eciam
ibi ad minꝰ octo salinarie. Preterea apud
hacsar īuenitꝫ crocus et aluminis minera.
color eciā yndus ibidē versus blaudach. et
copiosus habetꝫ in turquia. In terra yconij
īuenta fuit azuris minera. sed supueniēte
terra est coopta. Ibi eciā pret̄ lanas ouiū
habent lanā caprinā optimā. de qua fiūt
capelli de bonec. qui mittūtꝫ venales īfran
ciā et in angliā. Itaqꝫ soldanꝰ turqe bene
poterat. l. milia milites vnicuiqꝫ dando mil
le bizancios ānuatī in redditu stipendiare.
In aduentu baiuli armenie ad ipm̄ in ga
zariā proiecta st̄ yppera multa. eiqꝫ dimisit
ad valorē qngentarū miliū marcharū
argenti vasa sua aurea et argentea. Idē
quoqꝫ bathcacio fecit. cū ad ipm̄ venit. Dix
it eciā soldani quidā thesaurariꝰ q in casa
erant tres domꝰ. quaꝝ vna erat plena ypp
ris. due aūt draginis. Deniqꝫ in āno quo
cōtritus fuit soldanꝰ a tartaris an̄ pugnā
dedit xvi. milia paria vestimētoꝝ de sami
to et de tabit sarbonis exceptis. De magna
tibꝫ turquie sbiectis eiꝰ dn̄io. Ca. cxliiij.

Porro rex armenie minoris soldano
turquie in trecentis lanceis per qua
tuor menses tenebatꝫ seruire. insup

etiam facere proclamari legem machometis sel'
in anno in sua maiori ciuitate. Monetam
quoque in terra sua fieri faciebat cuius medie-
tas soldani erat. Silr dns de lambro tene-
bat ei in xxix lanceis seruire eodem modo
quo rex. scilicet ad mittendum quocumque vellet
mitteret. Vacchatius quoque in quadringentis lan-
ceis seruiebat quotiens vel quantum volebat.
Item dns de trapesondes ducentas lanceas ei
dabat. et soldanus halapie quotiens vole-
bat in mille lanceis eidem seruiebat. Dns de
melerdin et dns tantape. dnsque meredin
et soldanus de hameta. et ille de camella et
soldanus damasci. et ille de monfriaqn. et
ille de aamant tenebantur facto homagio ei et
iuramento mediante ipsum adiuuare secundum omne
posse suum contra quoscumque. Itaque soldanus iste
faciebat se proclamari dnm totius mundi.
Et quando filius eius fuit natus. clamari fecit quod na-
tus erat filius solis. Numquam ibat cum minori so-
cietate quam decem milibus hominum. Cumque adhuc esset
in maiori posse suo dixit dno de lambro quod
ipse in persona propria volebat ire ad papam.
eique totam reddere terram suam dum tamen quiete pos-
sideret partem vnam. Et hoc quidem statim fieri voluis-
set. nisi se vel dnm de lambro ab admiraldis
interfici timuisset. Itaque dns de lambro consu-
luit ei ne iret sed potius mitteret. Postea vero eius
propositum impeditum. nec ad effectum perductum est.
Est autem in eius regno fortissimum castrum quod
candelaris dicitur. ubi est thesaurus ipsius. Et di-
citur quod ibi sunt xvi. pitarie plene auro depurato
in ipsis liquato. exceptis lapidibus preciosis
et pecunia multa nimis. Hec autem omnia per
francos acquisiuit. etiam a tempore godefridi de
buillon. et episcopi delpin. Sed postquam a francis
se soldanus retrahere cepit. numquam plus veritus
fuit. De soldano ibidem constituto per francos cxlv

Siquidem et gaiasadinus qui tempore destruc-
tionis regni erat soldanus. per francos
in regnum fuerat exaltatus. Cum enim
haladinus soldanus moriturus esset dedit eidem
filio suo gaiasadino gladium suum tanquam vero
heredi cum tamen illegitimus esset. et haladinus ipse
duos filios ex sorore soldani babilonie legi-
timos haberet. Habuerat autem haladinus vnum
admiraldum nomine sadadinum qui omnibus admi-
raldis preerat. omnimque capita absciderat. Mor-
tuo igitur haladino venit iste sadadinus et dixit
gaiasadino. Veni mecum et ego faciam modo
te soldanum. Tunc apud conquebach domum
quandam soldani iuxta gazariam ad leu-
cam. ubi scilicet in gazaria xvi milia caras-
minorum in solidis soldani consistebant. et ex
se quidem soldanum facere volebant. sed francos
mirabiliter timebant. qui usque ad mille ibi tunc
erant. Venit ergo sadadinus et gaiasadinum
accepit. eumque in gazariam duxit. In illo autem
itinere obuiauerunt latinis siue francis. qui
ad conquebach ibant causa preceptum audi-
endi. Quibus ait sadadinus. Ecce gaiasadinus
dns noster atque soldanus. Ipsum ergo conducite et
in sede sua statuite. Quod et fecerunt in do-
donam. id est in domum soldani eum ducentes. et in
eius sede statuentes. Itaque statim audito quod ga-
iasadinus esset in sede soldani venerunt omnes ad-
miraldi eidem inclinare. ac pedem ipsius oscula-
ri. Ipse vero francos quia ipsum in sede posue-
rant pedem suum osculari non permittebat sed
manum eius porrigebat. Cumque timeret ne ad-
miraldi se coniungerent matri sue et fratribus. et oc-
cideretur ab eis cum non esset heres legitimus. dix-
it ei sadadinus. Esto securus quia sic faciam de il-
lis ut te timere non oporteat. Fecit igitur eos
cum matre occidi ambos. Postea vero idem sadadi-
nus occidit soldanos omnes preter tres. voluit-
que ipse esse soldanus. et cordam pro soldano stran-
gulando portauit. Cum qua inuentus est atque
in malicia sua preuentus a quodam admiraldo
margedach nomine. qui fuerat xpianus. Huius
ergo comperta fidelitate et illius falsitate occi-
sus est sadadinus et in eius loco margedach sub-
stitutus. De probitate francorum contra tartaros.

Preterea contra tartaros longo cxlvi
tempore ut dictum est turcos impugnantes.
franci tantummodo trecenti prexerunt et
bis eos confregerunt. Vnaque die post horam
etiam nonam. quendam eis montem in quo erant
abstulerunt. Contigit autem in precedenti anno pre-
fate turquie destructionis ut capti essent duo
franci apud arsengam a tartaris. quorum vnus
vocabatur wilhelmus de brundusio. alter vero
raymundus guasco. Cumque tenerentur captiui
quidam tartarorum qui audierant quod franci for-
tes bellatores erant. suggesserunt ceteris ma-
ioribus ut illi duo pugnarent inter se quia mo-
dum pugnandi eorum libenter aspicerent. congau-
dentes eorum interfectioni manibus ipsorum faciende.

Itaq; de cõi maiorũ assensu firmũ est ut inĕ se pugnarent illi duo franci. equis et armaturis prout fieri potuit cõpetenĕ ꝓparati. Cumq; armarentĕ et ꝓparentĕ inĕ se fuerũt collocati q; siue sic siue sic. de nĕcessitate ac sine dilatione oportebat eos mori. ideoq; qđ turci sperabant ipsos ĩuicẽ frũros de seipĩs. ipsimet pti facerẽt de turcis. Hoc itaq; cõi assensu inĕ se firmauerũt. dei misericordiã sibi affuturã ĩuocantes. ac fortassis ĩuitem sibi de pcãs suis confitentes. Pacti ergo ad prelĩũ alter alteri cominꝰ qi congredies ac veluti in cõpaẽ suũ insiliens in turcos irruerũt. Primo quidẽ lanceis et postea gladijs eos confodientes ac detrũcantes ita q; xv ex eis inĕfecerũt. et alios xxx̃ grauĭ vulneratos anq; ab illis inĕfecti fuissẽt ibidẽ reliquerũt. Pter hec et hijs similia frãcos siue latinos id est xp̃ianos pcipue timẽt turci. et silr ecia turci. Vnde cũ in arsenĩum firmatus quidã placentinꝰ quidã occidiss; quẽdã turcũ. hac de causa marescallꝰ ꝑatus capi et suspendi iussit eundẽ placentinũ. Quo audito franci oẽs in vnũ cõuenerũt et firmauerũt inĕ se. q; si suspendẽt francus oẽs irruerẽt in mortẽ turcor̃. Hoc cũ audissẽt turci. nichil amplius agẽ sĕ ausi. Erant tũ tunc ibi lx milia turci. franci vo septingenti. Alias quoq; cũ totidẽ vtrobiq; congregati essẽt. turci voluerũt ĩponĕ francis ut castrũ qđ dicit semesath munirẽt. Vnde franci eciã tunc cõtr illos insurgẽ nolebãt. q; a se tam viles reputabant.

De destructiõe q̃rũdã turcie quie ciuitatũ. Ca. cxlvij

Anno itaq; dñi M°. cc°. xlij°. turci oẽs pmã turquie ciuitatẽ ĩuaserũt eaq; destruxerũt. Siquidẽ antea ut dicũ est sup̃ per xx̃ ãnos regnũ illud ĩpugnauerũt. ita tũ q; vnus eor̃ baro tm̃mõ vel duo contr illud insurgebant. Oẽs aũt sil' arseron per xx̃ dies obsederũt. Est autẽ arseron ut dicit' tra hys in qua quondã btus iob dicit' habitasse et in ea regnasse. Cuiq; ciuitatis hui' hĩtatores a turcis obsessi sucurrisũ a dño suo soldano put erat nĕcẽ non habereẽt. nec adiũctus turcorũ multitudinẽ pualẽ possent. cogitauerũt inter se turcis reddẽ ciuitatẽ. eo pacto ut nulli eor̃ aliquã lesionẽ inferrẽt vel mortẽ. sed et seruos suos et sclauos tenerẽt illos at q; saluarent. Ad hoc aũt offerendũ et firmãdũ miserũt eis saãa id est ciuitatis baiulũ. Itaq; petitiõm eor̃ turcum ãnuerũt. et se ciuiũ modũ suũ iuuantes oĩa petita se firmiter seruaturos promiserũt. Intrãtes aũt vrbẽ sancti confederatiõis prefatã ruperũt. oẽsq; ciuitatis hĩtatores occiderũt. Sic quo q; fraudulentã pacẽ et confederationẽ hĩtato ribz arsengã ciuitatis fecerũt. et post turci in eam oẽs silr occiderũt. Habitatores aũt sauaste non occiderũt. qm̃ illis obuiã claues eis offerẽtes ciuitatis exierũt. Totã tũ ciuitatẽ depredati sũt. et iuuenes ac iuuencilas et q; plures alias mulieres rapiẽtes secũ eduxerũt. Que tũ oĩa prius se nullatenꝰ frũros q; miserãt atq; iurauerũt. Cũ aũt gazariam que alio noĩe dicit' cesarea cpadocie obsiderent. duo franci qui erãt in vrbis illiꝰ presidio dixerũt q; si plures secũ francos habuissent. semp a turcis in illo presidio se defendissent. nec vllas eor̃ machinas vel ꝓpugnationes timuissent. Actuero miseri turci quia viles et effeminati sũt. ultro se illis reddiderũt. venientes cũ turcari ante dictã vrbẽ pcale rũt. tm̃modo sibi oĩa ciuitatis aĩalia reddi. et iuramẽtũ fidelitatis prestari. Tunc itaq; turci q; iam seuri de illoꝝ promissiõe exierũt ad illos causa fidelitatis confirmande. Illoꝝ aũt qui exierũt turcoꝝ centũ vel pluscius sedm quosdã tcc.os̃ inĕfecerũt. Cũq; iam essent intr̃ vrbem quã ceperãt. audiẽtes dictꝝ rex armenie minoris veniebat in suã sũ cesaree cũ tm̃ paucos et q; nullos contra turcoꝝ multitudinẽ posset habẽ bellatores. de nocte tũ fugerũt quecũq; lucrati fuerant exponẽtes. Postea tũ redierũt. cũ eundẽ rẽ hẽ nõ venturũ audierũt.

De itinĕ ludouici regis in pictauia contr comitẽ marchie ac rege anglie. Ex hystoria francoꝝ. Ca. cxlvij

Anno quoq; prenotato rex ludouicus cont' hugonẽ marchie comitẽ in pictauã pgexit. Qui saltz comes contr eundẽ regẽ rebellis erat. et henricũ anglie regẽ ac richardũ frem eiꝰ in auxiliũ habebat. Et hij duo vxores habebãt filias comitis pouincie sorores s. regis francie. Predictus vo hugo habebat vxorẽ ipsius regis anglie matrẽ. Anno quidẽ precedenti rex ludouicus multũ regni sui milicia apud saluniũ

cōuocans aldefunsū frem̄ suū ibidē nouū mi
lite fecit. cui antea filie comitis tholosani no
mine iohāne cōiugalit sociato terrā auer
nie pictauie. terrāq albigensiū possidendas
cōcessit. Quibz pactis a hugone comite mar
chie. ut eidē fili suo aldefunso comiti pictauē
si prout debebat ut hominiū faceret. peciit. Sz
ille nullatenꝰ se fauū asseruit. Vñ rex lu
douicꝰ psumptionis ac superbie nō īmemor āno
seqnti exercitū regni congregauit. et cū in
finita multitudine bellatorū terrā illiꝰ co
mitis introiuit. et primo castrū qd̄ mōsleri
olū in grastina dicit obsidens in breui subiu
gauit. Postmodū ad turrī brengie se cōuer
tens eāq tapiens. ipsāq cū appendicijs suis
diruī penitus fecit. Post hec et castrū fonte
nariū gaufridi de lusegnero. qui erat in aux
iliū comitis marchie fortit expugnauit. ip
sūq cito sibi potenti subiecit. Sili et aliud
castrū eiusdē gaufridi fortissim qd̄ appellat
nouentū. In expugnatiōe fontenarii quidā
balistarius quarellū ad turmā iaciens alde
funsū comitē pictauense in pede grauit vul
nerauit. Quo viso rex castrū acrius īpugnari
iussit. eoq capto defonsores eius. s. filiū mar
chie comitis illegitimū et xl^ta et vnū mili
tes cū hijs seruientibz allegauit et alijs qꝫ
plibz rex ptim pisius ptim alibi p diuisa loca
misit ac diligenti custodiri pcepit. Postea ir
castrū guidonis de rupe forti qd̄ appellat de
bauillaribz sibi fortit subiecit. ipmq sicut et
fontenariū dirui fecit. Interea marchia co
mitissa seruientes donis et pmissionibz elec
tos ad curiā ludouici regis cū veneno ut ip
si et fres eius īpocionarēt misit. qs idē rex
deprehensos atrocissiō torqueri manipali ius
sit. Itaq postq castra quedā pictauie dirui.
quedā vo garnicionibz suis muniri fecit. cum
esset in quodā mariſco pontes eleuari faciēs.
ulteriꝰ versus regē anglie qui in vrbe saxo
nensi latitabat cōsire voluit. Quod qa ppter
īportunitatē cōsilius absq dispendio īplere nō
valuit. versus talleburgū castrū gaufridi
de ranconio rediit. ibiq tentoria sup aq ripā
fixit. In altera vo ripa stabat rex anglie cū
fre suo richardo et hugone comite marchie at
symone de monte forti ceteris q militibz et
balistarijs ac multitudie grandi. Qui scitiz
rex anglie postq exercitū francoꝝ depḡhendit

licet ad bellū paratus cū per tractū duarū ba
listaꝝ et amplius cū suis militibz se retraxit.
Tandē bellū cōmiserūt durū et asperū. nō
sine magna strage anglicoꝝ. Denicq rex an
glie et comes marchie nocte de vrbe saxonē
si recesserūt. castrūq vacuū reliquerūt.
Tunc in mane ciues ad regē ludouicū acces
serūt eiq claues reddiderūt. Quer ptereun
dū q in predō cōflictu anglici stupefacti
ad vicecomitē castri erundi. qui satis probe
ibi se habuit. cū haberet arma richardi cōitis
armis silia confugiebāt pterriti. seqꝫ dicen
tes ee de pte illa cogniti sūt ac retenti. Post
hec reginaldꝰ de pontibz potenta regis pter
ritꝰ venit et fecit homagiū comiti pictauē
si publice coram regis baronibz. Tandē quoq die
hugo miles comitis marchie primogenitꝰ ad
regē venit sub hac forma cū ipso de pace trac
taturꝰ. Videlicet q tota terra quā ibidē rex
sup prem̄ suū acquisierat comiti pictauēsi
remaneret. et de residua comes marchie cū
filijs voluntati regis staret. Ita tū ut idem co
mes castrū achardi cū duobz alijs regi tra
deret in quibz rex ad expensas dicti comitis
guarnicionē suā haberet. In castrino marchie
comes cū vxore sua predicta cōpletursꝰ venit.
et genu flexo cū lacrimis et suspirijs coram re
ge veniā de offensa petitā obtinuit. Rex vo
per candē pacē quā idē comes secū fecit. ho
magia que ipsiꝰ fuerāt. s. homagiū reginal
di de pontibz. et gaufridi de ranconio et co
mitis angi. et gaufridi de lusegno sibi reti
nuit. De vastacōe polonie et hūgarie per ba
chō ducē tartarorū. Ex historia tartarorū Cap

Anno quoq dñi currit aiꝰ cc^us xlij cxlix
tartari vastauerūt poloniā et hun
gariā cū pncipe suo noīe bacho. post
destructionē q̄ppe coraſminorū rex tartaro
rū angistum eūdē bacho ducē cū exercitu in ptes
aquilonis miserat. ubi sup̄ mare pōticū rus
siam guzariā sugdaniā gruciā ziquiā ala
niā apolloniā. ceteraq regna q omnibz cō
putatis erāt xxx. et vtraq comoniā acqui
sierat. Denicq vngariā etiā pro magna pte destruxit. et usq ad fines teutonie prosi
liuit. Cū aūt hungariā ingressꝰ demoībz
īmolaret. consulēs eos vtrū illud facere
auderet. et a deone in ydolo hītante sic responsū
est. Vade secure qa mittā tres spūs an̄ faciē

tuã. a facie quoꝝ adũsarij tu nõ poterũt ti
bi resistere. Quod et ita frm est. Spũs eñ il
lu fuerũt spũs discordie. spũs incredulitatis.
spũs timoris. Hij sñt tres spũs ĩmundi ĩ mo
dũ ranarũ ut legit in apocalipsi. Siquidẽ
et ex ipis tartaris qui poloniã et hungariã
am ũuaserũt plures ibidẽ ifecti fuerunt.
Et si quidẽ hungari nõ fugissent sed viriliu
ter restitissent tartari cõfusi de finibz eorũ
exiuissent. Oẽs quippe tantũ timorẽ habe
bant ꝙ fugẽ vnanimit attẽptabãt. Vt ipse
bathu dux eoꝝ euaginato gladio in faciẽ eis
restitit et dixit. Nolite fugẽ. quia si fugitis nul
lus euadet a morte. Et si quidẽ mori debemus
oẽs insimul moriamr. Vñ profecto futurũ est
ut predixit rex rr chungi sñm ꝙ interfici debe
amꝰ. et si nũc tempꝰ est sustineamꝰ. Sic igr
aĩati remanserũt et hungariã in pte des
truxerũt. Porro frẽs cisterciẽn ordinis in
quodã mõsterio suo vngarie. cũ quibz erãt
frẽs predicatores frẽsqꝫ minores eisdẽ viri
liu restiterũt. plusqꝫ per sex menses nullã
eoꝝ ipugnacoẽz metuentes. In tartaris qꝫ
pe vigor et fortitudo defecit. cũ eis aliqs viri
liu resistit. Tantu vo post illã debachacoẽ
fames ũualuisse dicit in vngaria. ut homes
viui comederẽt mortuoꝝ corpa. Canes eñ
et gattos edebant. et quicqd tale ũenire
poterant. De vastacoe regni turcoꝝ. Ca. cl.

Eniqꝫ anno dñi qꝰ cꝰ. xliij tartari
turcos cõtriuerũt. et usqꝫ ad sauaste
terrã vastauerũt. et eñ usqꝫ ad a
nitatẽ regiã pconiũ. et ultra tursores su
os trãsmiserũt. Cũ aũt aggressuri esset tur
cos in planicie iuxta harsar bauoch pmisit
fremꝫ suũ cũ xl̃ miliby bellatoꝝ. videlicet de
quolibz decanatu exercitus extractis tribz qui
fecerũt xl̃ miliũ nũm. Et si quidẽ exercitꝰ iste
victꝰ fuit. bauoch aũ alta sedẽ multitudiẽ illos
insecutꝰ fuisset. Nec mirũ si sucubuerẽt turci.
qa soldanꝰ ebrius fuerat in nocte precedenti
et adhuc vino estuabat qñ pmi bellatores
fuerũt deuicti. Sed nec in vnũ eãt ei exercitꝰ
et circa nonã fuit cõgressꝰ. Ipse quoqꝫ solda
nꝰ cũ vxore sua et puero per tres leucas a pmis cõgredientibz erat remotus. Saendũ
quoqꝫ qꝫ georgiani et armeni saliz anaqꝫ
et sainsey cui turci antea tanꝛ cõbusserunt.
victoriã meliꝰ conr illos tartaris cõtulerũt.

Cũqꝫ turcis contritis soldanꝰ ipe fugisset. ar ten
toria pre timore reliquisset. tartari ñ timẽtes
aliquos in eisdẽ tentoriis latere nõ ausi sunt
intrare illa. sed ab hora nona per totã noctẽ
ac per vnũ diẽ integra pmanserũt ab ipsis
intacta. Circuibãt eñ et stabãt ante. nec ul
qꝫ ad noctẽ post predcam diẽ subseqñtẽ ausi
sñt ea ũuadẽ. Habebat aũt soldanꝰ xl̃ bigas
oneratas lozis. exceptis scalis argenteis et
vasis ad bibendũ miꝛe magnitudis. Que oĩa
fugiens tartaros amisit relinquẽs ibi. et oĩa
ut credit ipi habuerũt tartari. Habebat ea
am tirat tria milia sũmarioꝝ supellectilibz
suis oneratos. camelos quoqꝫ ccc̃ bisancijs
aureis spissis et latis ad palme latitudinẽ o
nustos. quoꝝ vnũqdqꝫ valebat c. bisanaos.
Habebat et cc̃. sũmarios soldanis oneratos
quoꝝ quilibet portabat xl̃ milia soldanoꝝ.
Erant eñ ibi tres scale. in quarũ vna erãt
sex gradus. in alia qtuor. in tercia tres. Erãt
aũt due pme ut dicit argentee et tercia au
rea. Porro vas argenteũ videlicet concha
quedã in qua fundebat vinũ de quo bibebat
cũ suis soldanis. erat magnitudis duoꝝ mo
diorꝝ vel ãpli. Vasa quoqꝫ aurea et argentea
diuersimode fabricata ibi erant in multitudiẽ
tantꝫ qꝫ iplebat ex eis dom vna. Verũ aũt
qꝫ thesaurꝰ imperatoris manuelis in turcia
peditus fuit. ac remansit ibi. ubi fuerũt mil
le curres auro et argento onerati. Preterea
soldanꝰ babilonis apud cathaye decẽ milia
hoim pdidit cũ spolijs eoꝝ et maxima pe
sauru. et hec oĩa remanserũt in turcia. Fuit
eñ a rusticus quidã in turcia qꝰ soldano. xvij.
milia aĩaliũ ut camelorꝝ et similiũ obtulit.
ipmꝫ soldanũ heredẽ suũ fecit. Cetim valorẽ
turque nemo ut dicit posset sufficienter estima
re. Itaqꝫ dicebat soldanꝰ habẽ xl̃ lanceas in er
ratu suo. quarꝝ ferra siue cuspides erãt ex
auro. De cocerino qꝰ postea voluit se erigẽ

Post turcie vo destruc in soldanũ. cla
cionẽ sic a tartaris frãm quidã turci
mãnus ex magna turcie pntela qꝰ
vocabant coterinũ de consilio quoꝝdã admi
raldoꝝ eleuare se voluit in soldanũ. Erat ha
bens accessũ ad illud. ad qd instigatꝰ et mo
nitꝰ fuerat matrẽ suã affligens atqꝫ pauens
increpabat. eo qꝫ publice diceꝫ confitendo cui
hoĩs filiꝰ eẽt. et quis eũ genuisset. Itaqꝫ tandẽ

ulla sicut a filio edocta fuerat coram omnibz qui ex industria congregata fuerant in locū vnū ad testificandū quod audirent. dicebat. Filius sato qd genuit; te pr̄i istius soldani. Quo dicto coterini exclamabat. omnibz q; dicebat. Audistis qd mr̄ mea dixit. Vos oēs sup hoc iuo co ut in testes sitis. Hat utraq; dolositate iuē ta se in pplo exaltauit et dixit. Soldanus fr̄ mes inhevs ac mulichris ē nec dignus terrā tenere qm̄ a tartaris victus est. Propter hoc utraq; volo soldanus ēē tanq̄ p̄potens heres terre. Sic igit occasionē dnandi iuenit. et trecē ta ciuitatia ubi habitabāt xp̄iani cuncta penitus destruxit. Illiq; de regno iā ordinauerant regnū ei reddē infra tres dies. nisi ei tius captus fuisset. Vbi tū intrature esset castrū delaur illud videlicet nobile castrū ubi ēat thesaurus soldani. ubiq; tanq̄ dns ēet recipiendus per industriā et procuracionē dnī de lambio astute captus est atq; suspensus. et etiā fr̄ eius. Erat aūt iā tū eo bene xx. milia hoīes. Deniq; turci postq̄ a tartaris fuerūt vastati eisq; subiecti. adeo illoz regno depressi sunt ac debilitati. ut licet adhuc in nullo sit multi. tū quasi nulli sūt in vigore belli. Vnde a multis creditur qd si rex francie ludouicus mare transiens recō tramite veniisset in turquiā. libere et absq; vlla contradictione reddidissent ei terrā. Nā et egipti terra quā primo aggressus est valdē preciosa. sicut etiā dicet infra. De anno pontificatus innocencij q̄rto et q̄busdā aliis accidentibz illius tpis. Ex cronicis. Cap. clij.

Anno p̄notato. s. ab incarnacōe dn̄i M°. cc°. xlij°. post biennē sedis romane vacacionē clāris est in papā senebaldus cardinalis. et mutato noīe vocatus est Innocencius p̄p̄ huius noīs q̄rtus. Hic nō multo p̄ electionē suā sedes cardinaliū plures ex longo salis tempe varias psonis quibzdā noīatis. ex diuisis mundi ptibz euocatis in breui tpis spacio repleuit. et ecclesiā romanā a tpe p̄p̄e gregorij multis ut fertur debitis obligatā per industriā suā exoneravit. Eodē anno natus est ludouicus filius dicti ludouici regis francie primogenitus. Et anno seq̄nti natus est ei filius secundus noīe philippus. Eodē anno p̄p̄ innocencius fecit cardinales mgr̄m odonē de castro radulphi cancellariū pisiēn. et fr̄em hugonē de sco theuderio priorē ordinis predicatorū puincialē francie. Et ipe p̄p̄ venit in franciā apud lugdunū circa festū sci andree. Circa festū sancte lucie ludouico rege francorū apud pontisaram egrotante et in lecto decūbente. sic aīa eius arrepta est a corpis sensibz. ita ut ab oībz estimaret mortuus. Ut aūt ab illa extasi ad sensum rediit. cruce protinus insignita ī stanter petijt et accepit. Eodē anno fuit egidius cornutus post mgr̄m galteriū fr̄em suū archiepūs senonēn. et odo abbas sci dyonisij fuit archiepūs rothomagēn. Guhelmus q̄dā pius archiepūs turonēn fuit archiepūs remensis. Acta sūt hec anno imperij frederici scdi xxxviij°. Explicit liber xxxi^us speculi historialis fr̄is vincencij. Sequitur

Continencia tricesimi secundi libri. Ca. li

Tricesimus secdus liber continet historiā tesidui tpis post condēpnationē frederici. et interhec quoq; nōnulla de gestis et ritibz tartarice gentis. Habet aūt capl̄a centum. xxviij. Tabula capl̄orū libri seq̄ntis

De condēpnacōe fredrici imperatoris et predicacōe crucis. Caplm. primū

De prima missione fr̄um predicatorū et minorū ad tartaros ij.

De situ et q̄litate t̄re tartarorū. iij.

De forma et habitu et victu eorū iiij.

De moribz eorū bonis et malis v.

De legibz et consuetudinibz eorū. vi.

De superstic̄ōibz et tradicionibz eorū vij.

De ītio imperij siue p̄incipatus eorū. viij.

De mutua victoria ipsorū et turcorū. ix

De pugna ipsorū contra indiā minorē et maiorem. x.

Qualit ab hoībz caninis repulsi. burithabetinos vicerūt. xi

Qualit a montibz caspijs. et ab hoībz subterraneis repulsi sūt. xij ac ducibz. xiij

De statutis chingiscan et morte ipsius et filijs

De p̄tate imperatoris et ducū eius. xiiij

De legacione duas bagy et electione īperatoris acrodoy. xv.

De legacione chirpodan duas. xvi

Qualit tartari se hēāt in prelijs. xvij

Qualit resistendū sit eis. xviij frox. xix.

De itinere ioh̄is usq; ad p̄mā custodiā tartar

Qualiter primo receptus est cū socijs suis a tartaris xx.
Qualiter receptus sit apud ducē corenzā. xxi
Qualiter receptus sit apud baiothynum magnū primcipem. xxij
Et euangelizare cōsieuerūt. xxiij
Qualiter recedētes a baiothynorum terrā comanorum
Qualiter ad primā impatoris futuri curiā deuenerūt xxiiij.
Nerūt xxv.
Qualiter ad ipm cuncti ipatorē futurū pueniebant
De exaltacione rachadij in soldanū ēsse.
De iosyr tyranni debachatiōe xxvij Ixxvi
De federis inter turcos et tartaros confirmatione xxviij
Subdidit xxix.
Qualiter rex minoris armenie tartaris se
Qualiter cuncti frēs minores susceperit. xxx.
Qualiter ad impium sublimatus fuit. xxxi.
De solēpnitate q̄ fiunt unionizati. xxxij.
De cinte ac moribz et sigillo ipsius. xxxiij.
De nōibz eius ac pinapibz et exercitibz xxxiiij.
De admissiōe frm predicatorum et minorū ad impatorē xxxv.
De loco diuisionis ipatoris et mris sue et morte therozlai ducis ruscie. xxxvi.
Qualiter tandē frēs ad impatorē accedentes litteras dederūt et acceperūt. xxxvij.
Qualiter licenciati fuerūt xxxviij.
Qualiter ab illo itinē redierūt. xxxix.
Qualiter frēs predicatores apud baiothynorum tartarorum pincipē admissi fuerūt xl.
Qualiter ab eis tartari de munerib; et de aduentu francorum inquisierūt xli.
Qualiter adorare baiothynorum respuerūt xlij.
Qualiter tartaris xpianitatē suaserūt. xliij.
Qualiter illi de sententia mortis in frēs latauerūt
Qualiter de modo adorandi adiuicē altercati sunt. xliiij. xlv.
Qualiter ad chaam ire recusauerūt xlvi.
Qualiter dni ppe litteras in tartaricū ydioma transferri fecerūt. xlvij.
Qualiter frēs dolis et illusionibz tartari apud se diucius detinuerūt xlviij. xlix
Qualiter illos angustiā exp̄ture cōpulerūt.
Qualiter post eius aduentū recesserūt l.
De litis que a pincipe tartarorum ad papā misse sunt. li. Pē missis lij
De litis ab impatore ipsorum ad eundē pincipem
De quibusdā miraculis per signū crucis inter turcos exhibitis luis dini x de caliphyo. liiij.
De progenie soldanorum et primo de filijs salhadini tyrannorum possessoribz lv
De filijs eiusdē reddituū preceptoribz et eius proximis lvi. miate lvij
De situ ciuitatū egipti regaliū et primo damiate lviij
De situ babilonis et alexandrie lviij.
De situ ebron principalis urbis palestine lx
De locis arabie ac fenicie. lx.
De damasco et libano ac iordane. lxi
De ciuitatibz et locis galilee. lxij
De israel ac ciuitatibz samarie. lxiij
De locis ihrlm ciuitatis sancte. lxiiij
De ceteris urbibz ac locis iudee lxv.
De principatu ihrlm et yconia bē marie virginis et harsassinis lxvi ensis. lxvij.
De origine ac puericia sci edmūdi cātuari
Qualiter eidē puero pisius missus xp̄s in forma pueri se ostendit lxviij
Qualiter a mre bñdictionē accepit. et aīaz de functi portari a demonibz vidit. lxix
Qualiter in adolescencia castitatī studuit. et ymaginē bē virginis anulo desponsauit lxx
Qualiter eū dyabolus corruptia carnis tēptauit lxxi. tigauit. lxxij.
Qualiter in etate virili carnē suā arctius castigauit
Qualiter in regimine arciū se habuit. lxxiij
Qualiter ad theologie studiū se tradidit lxxiiij
Qualiter in theologia regens auditores edificauit. lxxv
De affectu q̄ erga crucē dni habuit lxxvi lxxv
De abstinencia eius et oracione. lxxvij.
De cetera eiusdē conuersacione. lxxviij.
De predicatiōe crucis et miraculis q̄ eum ibidem exhibitis lxxix. lxxx.
Item de quibzdā eius miraculis illis typis.
Qualiter in archiepm cantuariense assumptus est. lxxxi.
Qualiter in statu illo conuersatus est. lxxxij.
De passionibz quas ibidē passus est. lxxxiij.
De miraculis per eū ostensis illo tpe lxxxiiij.
De tristitia eius in gallia et ipsius morte lxxxv.
De sepultura ipsius ppara cione lxxxvi.
De anuli eius virtute et miraculorum intermissione lxxxvij titudine lxxxviij.
De corpis eius elevacione et miraculorum multitudine lxxxviij.
De transitu ludouici regis francorum in cyprū lxxxix.
De legacione tartarorum ad ipm. xc.
Exemplar eplē tartarorum ad eundē ludouicū. xci
Exemplar eplē conestabularij armenie ad regē typi de tartaris. xcij pis xciij.
De quibzdā relacionibz nūciorum erchelchay pincipis

De legacione regis francoꝝ ad pncipes tartaroꝝ xciiij ¶ halapinoꝝ xcv.
De discordia inter soldanos babilionoꝝ et
De quibusdā euentibꝫ cypri dū ibi morā faceret rex francoꝝ xcvi
Qualit' idē rex damiate portū cepit. xcvij
Qualr' vrbē intrauit et occupauit xcviij
Qualit' apud massorā aduersus sarracenos processit. xcix ¶ fuit. C.
Qualit' in īgressu cū exercitu suo captus.
Qualit' sub certo pacto a sarracenis dimissus est. ci
De infractione treugaꝝ a sarracenis cij
De vita et martirio scī petri mediolanēs.
De ipsiꝰ miraculis. ciiij ¶ ciij
De tempibꝫ presentibꝫ. cv.
De signis future consūmacoīs. cvi ¶ cvij
De quibꝫdā dcīs ioachī et scē hildegardis
De aduentu antixpī et fallacijs eiꝰ. cviij.
De psecucoībꝫ eiꝰ et interitu ipsiꝰ. cix.
De aduentu iudicis et signis preābulis cx
De purgacoē mundi et claritate iudicis aduenientis. cxi. ¶ cxij
De gnali resurrectioē et eiusdē ordine.
De miraculo et cā resurrcoīs nr̄e. cxiij
De aduētus iudicis illustracioē cxiiij
De sessione iudicis et assessoribꝫ ac testibꝫ
De meritoꝝ discussione. cxvi ¶ cxv
De sentencie prolacioē cxvij.
De igne gehennali. cxviij ¶ cxix.
De machina cruciatoria ex q̄tuor elemētis.
De interioribꝫ reproboꝝ penis. cxx.
De gloriosa mūdi renouacioē cxxi
De solis et lune restauracione cxxij
De glorificacioē sanctoꝝ in dotibꝫ corpm
De dotibus aīarū. cxxiiij ¶ cxxiij
De collacione glē scōꝝ hoīm et angeloꝝ.
De deitatis fruicione. cxxvi. ¶ cxxv.
De dispari sanctoꝝ claritate. cxxvij
De plena sanctoꝝ felicitate. cxxviij.

Explicit tabula caplōꝝ libri sequentis

Incipit tricesimꝰ secundus et ultimꝰ liber speculi historialis fratris vincencij.

De condēpnacioē frederici scdi impatoris et predicacione crucis. Actor. Caplm pmū

Deniq; eodem īpatore frederico scilicꝫ ptinaciter in malicia psistente ac contra romanā ecclesiam acrius insurgente. papa īnocencius anno dnī mº cc° xlv° gnale cōsiliū apud lugdunū circa festū aplōꝝ petri et pauli contr' ipm̄ impatorē cōuocauit. eūq; ibidē tanq̄ scismaticū et hostē eccle condēpnauit. Tunc etiā predicata est crux trāsmarina. et pdcūs odo tusculanꝰ epūs cardinalis a latere dnī pape missus est legatus in franciā. pro eadem cruce predicanda. ¶ Anno siquidē precedenti qº videlicet rex francie ludouicus ab extasi rediēs crucē corasmini accepit. sicut iā supius dcm̄ ē. a soldano babilonie dnīo egipti īuitati atq; cōducti in regnū iherosolimitanū venientes ante gazā ciuitatē magnā francoꝝ multitudinē dnō pmittente prostrauerāt. et glōsū dnī nr̄i ihu xpi sepulchrū destruxerāt. atq; intꝰ et extra ciuitatē xpianos q̄ plurimos occiderāt. Itaq; prefatus odo legatus multos de regno francie prelatos et barones exhortacioē sua cū adiutoribꝫ suis ad signū crucis accipiendū aīauit. et ad trāsfretandū cū rege in terre scē succursū eoꝝ aīas ppārauit. Tunc quoq; nichilominꝰ circa fines hānonie et alemānie predicabat' crux hoībus auctoritate dnī ppe ut irent contr' conradū frederici filiū in auxiliū landegrauij thuringie. qui de nouo cum assensu et fauore sūmi pontificis electus erat in regē alemānie. De pma missioē frm̄ predicatoꝝ et minoꝝ ad tartaros Cap scdm

Hoc etiā tpe misit idem pp frem̄ acelinū de ordine predicatoꝝ cū tribꝫ alijs frībꝫ auctoritate qua fungebat' de diuersis ordinis sui cōuentibꝫ sibi associatis cū lr̄is apostolicis ad exercitū tartaroꝝ. in quibus hortabat' eos ut ab hoīm strage desisterēt et fidei vitatē reciperent. Et ego quidē ab vno fratrū predicatoꝝ videlicet a fr̄e symone de scō q̄ntino iā ab illo itinere regresso gesta-

tartarox acepi. illa dūtaxat que supiꝰ per di/
uersa loca iuxta cōgruenciā tpm huic opi in/
serui. Siquidē et eodē tpe quidā frāt ordinis mi
noꝝ videlicꝫ frāt iohēs de plano carpini. cū quibꝫ
dā alijs missus ad tartaros fuit. Qui eciā ut
ipse testat̄ per āniū et q̄tuoꝝ menses et āplius
cū eis mansit et int̄ eos ambulauit. A sūmo
nāq; pontifice mandatū ut oīa que apud eos
erant diligenter̄ scrutaret̄ acepat. tā ipe q̄ frā
bñdcūs polonꝰ eiusdē ordinis. qui sue tribula/
cōis pticeps et socꝰ erat. Et hinc ergo frat̄ iohēs
de hijs que apud tartaros vel oculis ꝓprijs vi
dit vel a xp̄ianis fide dignis qui int̄ illos capti
ui erant audiuit. libellū hystorialē conscripsit.
Qui et ipe ad manꝰ nr̄as puenit. de quo eciā
hic quasi per epylogū inferre libet aliqua.
videlicet ad supplementū eoꝝ que desūt in pre
dicta fris symonis hystoria. De situ et q̄litate
terre tartarox. Iohēs de plano carpini. Ca

Est in ptibꝫ orientis terra que .iij.
mongul siue tartaria dicit̄ in ea .s.
pte situ in qua oriens aquiloni con
iūgi creditꝫ. Ab oriente quidē habet terram
leyticoꝝ et eciā sollangoꝝ. a meridie vero
terrā sarracenoꝝ. int̄ occidentē et meridiem
terrā huyzoꝝ. et ab occidente pūciā nayma
noꝝ. ab aquilone vō circūdat̄ oceano. In p̄
te aliqua nimiū est montuosa. et in aliq̄ am
pestris. sed tota fere amicta glarea plīmū a
renosa. nec est in centesima pte fructuosa. Nec
eni pt frūm portare nisi aqus fluuialibꝫ irri
getur. que ibi sūt rarissime. Vnde nec ville nec
aliq̄ ibidē ñates repiunt̄ exceptis vna que tra
turim appellat̄ et satis bona ēe dicit̄. Nos q̄dē
illā non vidimꝰ. sed ad dimidiā dietā ꝓpe fui
mꝰ cū apud syramordā que curia maior ipa
toris eoꝝ est essemꝰ. Inest aūt alias infructife
ra sit illa terra. tū alendis pecoribꝫ est apta.
In aliqua eius pte sūt alique silue modice. alia
vero sine lignis est oīo. Itaq; tū impator q̄ pn
cipes et oēs alij sedent. ac tabaria sua decoquūt
ad fotū de bouū et equoꝝ stercoribꝫ frūm. Ipse q̄
aer inordinatꝰ est ibidē mirabiliter. In media
siquidē estate ibi tonitrua magna et fulgura
fiūt. ex quibꝫ plīmi occidunt̄ hoīes. et eodē quo
q; tpe tradunt ibidē eciā maxime niues. Sūt
et ibi ventoꝝ frigidissiōꝝ tū maxīe tēpestates
q; aliq̄n vix equitare pñt hoīes. Vñ cū ante or
dam essemꝰ. sic eni apud eos stacones ipatoris

et ꝑncipū appellant̄. ꝓcelli ventoꝝ magnitu
dine in terra prostrati iacebamꝰ. et videre
pulueris magnitudinē mūme poteramus.
Nūq; ibi pluit in hyeme sed freq̄nter in esta
te. et tā modicū ut vix possit aliq̄n pulueri
et radices graminū madefacē. Ibi quoq; mar
ima grando cadit sepe. Vñ cū impator elatis
in sede regni debuit poni. nobis in curia tūc
existentibꝫ tanta cecidit grando. q; ex subita
resolutione plus q; cxl. hoīes in eadē curia
fuerūt submersi. Res eciā et habitacula plu
ra fuerūt deducta. Ibi est eciā in estate subi
to calor magnꝰ. et repente maxīm frigus.

De forma et habitu et victu eoꝝ. Cāp iij

Angalox autē siue tartarox forma
ab oīnibꝫ alijs hoībꝫ est remota. Inter
oculos enī et int̄ genas lati sūt plus ce
teris. gene quoq; satis prominēt a maxillis.
Nasū hñt planū et modicū. oculos eciā pue
et palpebras usq; ad supercilia eleuatas. ac sup
vertic̄ in more clericoꝝ coronas ex vtraq; pte
frontis tondendo plus q; in medio crines lon
gos faciūt. Reliquos aūt sicut mulieres crescē
ꝑmittūt. de quibꝫ duas cordas faciūt. et vnā
quāq; post aurē ligant. Pedes quoq; modios
hñt. vestes tā virox q; mulierū vno modo for
mate sūt. Pallijs vel cappis vel capucijs nō vū
tur. tunicas vō miro modo formatas de buc
cramo uel purpura vel baldakino portāt.
Pelliceū hñt pilos exterius. sed aptū est apos
terioribꝫ. habet tū caudulā vnā vsq; ad genu
a retro. Vestes suas nō lauant. a lauari ꝑmit
tūt. et maxīe a tpe quo tonitrua incipiūt. us
queq; desinat illud tēpus. Staones hñt ro
tundas in modū tentorij. de virgulis et bacu
lis subtilibꝫ ꝑparatas. Supra vero in medio
rotundā hñt fenestrā. vñ ingrediat̄ lumē
et fumꝰ exire possit. quia semp in medio flam
mant ignē. Parietes aūt et tecta filtro sūt
cooptā. ostia quoq; de filtro sūt facta. Vasa
quedā subito soluūt̄ ac crepant̄. et sup sūma
rios deferunt̄. quedā vō dissolui nō pñt. sed
in curribꝫ portant̄. Et quocūq; siue ad bellū
siue alias vadūt. semp ullas secū deferūt. In
aīalibꝫ valde diuites sūt. et camelis et bobꝫ
capris et ouibꝫ. Iumenta et equos hñt in
tanta multitudine q̄ntā non credimꝰ totum
mūdū residuū habē. Porcos aūt et alias bes
tias non hñt. Impator ac duces alijq; mag

nates in auro et argento ac serico et gẽmis habundãt. Vbi eor sunt oĩa que mandi possint. vidimꝰ eos eãdem manducare pediculos. lac bibũt aĩaliũ. et in maxĩa qñtitate si habeãt iumentinũ. Porro in hyeme quia nisi diuites sint lac iumẽtinũ non hñt miliũ cũ aq̃ decoquũt. qđ tam tenue fr̃itũt ut illud bibẽ valeant. Vnde quilibz eor typhyã bibit vnum vel duos in mane. et qñq̃ nichil amplĩ in die manducant. In sero aũt vnicuiq̃ dat̃ de carnibz modicũ. et bibũt ex eis brodiũ. Porro in estate qñ satis hñt de lacte iumẽtino carnes comedũt raro nisi forte donet̃ eisdem. a vena alicui bestiã aliquã ceperint aut auem.

De moribz eor bonis et malis. Cãp. v.

Habent aũt mores quosdã quidẽ cõmẽdabiles. et quosdã detestabiles. q magis quippe sũt obedientes dominis suis. q̃ aliqui alii in mundo sũt hoĩes. siue religiosi siue sclãres. illã eos maxĩe reuerent̃. nec illis de fidei mẽ tiunt̃. Verbis factis ue raro vel nũq̃ ad iuicẽ contendũt. bellaq̃ vel rixe vulnera vel homicidia nũq̃ int̃ eos contingũt. Predones etiã ac fures magnaz veruũ ibi nequaq̃ inueniũt̃. ideo staciones et aurrus eor ubi thesauros hñt seruis ac vectibz nõ firmant̃. Si aliqua bestia pdita fuerit. quicũq̃ inuenit eã vel dimittit vel ad illos qui adhoc positi sũt eã ducit. Apud quos ille cuiꝰ est bestia illa requiret. et absq̃ ulla difficultate recipit. Vnus aliũ satis honorat. et fidelitatẽ atq̃ cabaria q̃ habent apud eos sint pauca liberalitẽ satis cõtinent. Satis etiã sũt sufferentes. nec ũi ieiuna uerint vna die vel duobz diebz sine aboꝛ videãt impatientes. sed tantũ et ludunt ac si bene comedissent. In equitando multũ sustinẽt siti gus. caloꝛẽ quoq̃ nimiũ patiũt̃. Int̃ eos q̃ nulla placata sunt. et q̃ibus multũ febricitant. tñ in ebrietate sua nũq̃ contendũt. Nullꝰ alĩ spernit. sed iuuat et promouet q̃ntũ cõgrue potest. Caste sũt eor mulieres. nec aliquid audiũt int̃ eos de ipsaz impudicitia. Quedã tñ ex eis verba turpia satis hñt et impudica.

Porro ceteros hoĩes idem tartari superbissimi sũt. oẽs q̃ nobiles et ignobiles quasi pro nichilo reputantes despiciũt. Vñ vidimꝰ in tura impatoꝛis magnũ ruscie ducẽ et filium regis greciaz ac soldanos multos et magnos. nullũ honoꝛẽ debitũ recipe apud eos. Q̃n etiã tartari eisdẽ assignati. q̃ntũcũq̃ viles essent illos antecedebant. semp̃q̃ pmũ locũ et sũmũ tenebant. ymo etiã sepe oportebat illos post illoz posteriora sedere. Preterea uxoꝛes ducere sũt et indignãtis nat̃e multũ ergo ceteros hoĩes. et ultra modũ ergo eosdẽ mẽdaces. In pncipio quidẽ blandi sũt. sed postmodũ pungũt ut scorpiones. Subdoli et fraudulenti. et oẽs hoĩes si possent astucia circũueniunt. Quicq̃ mali eis eis voluũt facẽ miro mõ occultant ut sibi nõ possint prouidẽ. vel contra eoꝛ astucias remediũ ũenire. Immũdi quoq̃ sũt in cibo et potu sumendis et in ceteris factis suis. Ebrietas apud illos est honorabilis. Cũq̃ multũ aliquis bibit ibidem recidit. nec ideo cessat q̃n utiñ bibat. Ad pecudũ maximi sũt exactores. tenacissimi retentoꝛes. parcissimi donatoꝛes. Aliozꝫ hominũ occisio apud illos est pro nichilo.

De legibz et cõsuetudinibz eoꝛ. Cãp. vi.

Hoc aũt hñt in lege siue in cõsuetudine ut occidant viros et mulieres si q̃s ũeniant̃ in adulterio manifeste. Similit̃ etiã virginẽ si fornicatus fuerit cũ aliquo. occidũt cũ ipso. Preterea si aliq̃s in preda vel furto manifesto ũenit̃ sine vlla miseratiõe occidit̃. Item si quis denudat consilia maxĩe q̃n volũt ad bellũ procedere. dant̃ ei sup posteriora centũ plagas. q̃nto maiores vnꝰ rusticꝰ cũ magno baculo pt̃ dare. Si cũ aliq̃ de miozibz offendũt̃ aliq̃ nõ eis a maioribz suis p̃cat̃. fr̃ibz q̃ibz afflictiõ. Matrimonio aũt q̃litẽ cõiungũt̃ oĩbz eãdem q̃ipsi q̃s carne excepta mat̃e et filia et sorore ex eadẽ mat̃e. Nã sororẽ tm̃ ex pt̃e et vxorẽ quoq̃ pr̃is p̃ eiꝰ mortẽ solent ducere. Vxorẽ eãdem fr̃is alius fr̃ minoꝛ p̃ eiꝰ mortẽ. vel aliꝰ de parentela tenet̃ ducere. Vñ dñ adhuc essemꝰ in terra vixq̃ quidã russe andreas nõie apud bacy cum equos tartaroꝝ cũ de terra educẽt et illos vendẽt actusat̃ hẽ. qđ licet non esset probatũ occisus est. Horum vidiens minoꝛ frater et vxoꝛ occisi pit̃ venerũt ad prefatũ ducẽ. supplicãt̃ volentes ne terra auferret̃ eisdẽ. At ille puero precepit ut frãs defuncti ducẽt vxorẽ. mulieri quoq̃ ut illum ducẽt in virũ. sedm tartaroꝝ consuetudinẽ. Que rñdit se prius occidi velle. q̃ cõtr̃ legẽ fr̃is. At ille nichilominꝰ eã illi tradidit. licet ambo rẽnuerent q̃ntũ possent. Itaq̃ du

centes eos in lem. clamantē puerū et ploratē
sup illā posuerūt. ipsos q̄ cōmiscerī pti coege
runt. Denīq; post mortē maritoz vxores tr
tarox non de facili solent ad secūda cōiugia
transire. nisi forte quis velit sororiā vel no
uercā suā ducē. Nulla vo differencia ē apud
eos inē filiū vxoris et concubine. sed dat pa
ter qđ vult vnicuiq;. Itaq; si sunt etiā ex du
cū genē. una fit filio concubine dux. sicut filio
vxoris legitime. Vnde cū rex georgie duos fi
lios nup vnū. s. noīe melich legitimū. alterz
vero dauid ex adulterio natū habēt. moriēs
q; terre ptē adultere filio reliquisset. melich
etiā cui ex pte mris regnū obuenerat. quia
per femīas tenebaī. precit ad impatorem
tartaroz. eo q; et dauid iter arripuerat ad
illū. Ambobz igit ad curiā venientibz. datis
q; maximis muneribz petebat adulē filio
ut fieret ei iusticia sēm morē tartarox. da
taq; est sentēcia cōē melech. ut dauid q; ma
ior erat natu subesset. ac terrā sibi a pre con
cessā quiete atq; pacifice possidēt. Cuiq; tarta
roz vno habet vxorū multitudinē. vnaq;q;
per se suā habet familiā et stationē. Et vna
die tartarus comedit et bibit ac dormit cum
una. altera cū alia. Una cū inē ceteras maior
habet. cū qua freqnius q; cū aliis cōmorat.
Et licet ut dicī est sint multe. nūq; cū de faci
li contendūt inter se. De supsticiosis tradi
Quibusdā vo omibz eorū. Cap vij.
traditionibz indifferēcia quedā esse
ptā dicūt. que vel ipi vel antecesso
res eox confinxerūt. Vnū est cultellū in ig
nē figē vel etiā quocūq; modo cultello ignē
tangē. vel etiā de caldaria cū cultello carnes
extrahē. vel cū securi iuxta ignē incidē. Cre
dūt enī q; sic auferri debeat caput igni. Ali
ud est appodiare se ad flagellū quo pcutit
equus. ipi enī non vtūtur calcaribz. Itē fla
gello sagittas tangē. inuenes aues aspe vel
occidē. cū freno equi pcutē. os cū osse alio frem
gē. Itēq; lac vel aliquē potū aut cibū sup tin
effundē. in statione mingē. Qđ si voluntarie
fecit occidī. si aī alii oportz q; pecuniā multā
incantatori soluat a quo purificet. Qui etiā
faciat ut statio cū omībz que in ipsa st̄ inē
duos ignes trāseat. anteq; sit purificet nullo
audet intrare nec aliquid de illa asportare
Preterea si alicui morsell imponit quē de
glutire non possit et illū de ore suo exire fo
tamen sub statione fit per quod extrahitur
ac sine ulla miseracōe occidit. Itē si q̄s calcat
sup limen statiois duas alicuius infirmit. Simil
ter etiā hīnt hijs similia que reputāt pcā. Ac
hoīes occidē. alioz terras inuadere. ac res illo
rū diripere. et cont dei preptū vel phibicōes
facē nullū apud eos est pctm. De vita etna
et et dāpnatiōe ppetua nichil sciūt. Credūt
tm q; post mortē in alio seculo viuant gregres
q; multiplicēt. comedant et bibant. et ceteri
faciant q̄ hic a viuentibz fiūt. In pnapio luna
tionis vel in plenilunio inapūt quicq; nouū
agē volunt. ipsāq; lunā impatorē magnū ap
pellant. eāq; deprecātes genua flectūt. Oēs
qui morant in stationibz suis. oportet q; ig
nē purificari. que. s. pfumatio fit hoc modo.
Duos quidē ignes faciūt. et duas hastas ur
tra eos. vnāq; cordā in simitate hastaq; po
nūt. ligantq; sup cordā illā quasdā de bulga
rano stillationes. Sub qua saltz corda et li
gnaris int ignes trāseūt hoīes et bestie
ac stationes. Sūt etiā due mulieres vna hinc
et alia inde aquā proiacētes. ac quedā carmi
na recitantes. Cetm si aliquis a fulmīe occi
dī. oportet predō modo per ignē trāsire oēs
illos q; in illis stationibz morant. Statio si
quidē ac lectus et aurū et filtra et vestes et
quicq; talium habuit a nullo tanguntur. sed ab
oībz tanq; imūda respuūt. Et ut breuit
dicā oīa purificari credūt per ignē. Vnde
q̄n veniūt ad eos nūcij vel pncipes aurū q̄lc
trāq; psone. oportet ipsos et munia sua per
duos ignes ut purificent trāsire. ne forte ve
nefica fecerint aut venenū seu aliquid ma
li attulerint. De ītio imprij siue pncipatu e
Terra quidē illa orien ox. Cap viij.
talis de qua dcm est sup q̄ mongal
noīatur. q̄tuor quondā tribos habuisse
memorat. Vnus eox vekamongal id ē magn
ni mongali vocabant. Secundus sumongal
id est aquatici mongali. qui seipsos appella
bant tartaros a quodā fluuio per eox ter
rente q; tartar noīat. Tercius appellatur
merbich. q̄rtus metrit. Oēs vnā psonam
formā et vnā linguā habebāt hij pli. q̄uis
inē se per pncipes et prouīciales essent di
uisi. Interea vekamongal quidā fortis
vocabat chingis. iste cepit robustus venato

esse. Docuit enim homines furari et predam capere. Ad alias terras ibat. et quoscumque poterat capiebat et sibi associabat. Homines quoque sue gentis inclinauit ad se. qui tanquam ducem sequebantur ipsum ad male agendum. Cepit autem pugnare cum sumongal siue cum tartaris. et ducem eorum interfecit. multoque bello sibi tartaros omnes subiecit. et in seruitutem redegit. Post hec cum istis omnibus contra merkitas iuxta terram positos tartarorum pugnauit. quos etiam bello sibi subiecit. Inde procedens contra metritas pugnam exercuit. et illos etiam obtinuit. Audientes naymani quod chingis taliter eleuatus esset indignati sunt. Ipsi enim habuerant imperatorem strenuum valde. cui dabant tributum cuncte naciones predicte. Qui cum esset mortuus filij eius successerunt loco ipsius. Sed quia iuuenes et stulti erant populum tenere nesciebant. sed adinuicem diuisi et scissi erant. Vnde chingis predicto modo iam exaltato nichilominus in terras predictas faciebant insultum. et habitatores occidebant. et diripiebant predas eorum. Quod audiens chingis. omnes sibi subiectos congregauit. Naymani etiam et karakytai ex aduerso similiter ad quandam vallem strictam conuenerunt et commissum est prelium. in quo naymani et karakitay a mongalis deuicti sunt. Qui etiam pro maiori parte occisi fuerunt. et alij qui euadere potuerunt in seruitutem redacti sunt. Interea predictorum karakitarorum occhodaycham filius chingiscam postquam imperator fuit positus quandam ciuitatem edificauit quam canil appellauit. Ipse quam ad meridiem est quoddam desertum magnum. in quo pro certo siluestres homines habitare dicuntur. Qui nullatenus loquuntur. nec iuncturas in cruribus habent. et si quando cadunt per se surgere non valent. Sed tamen discretionem tantam habent. quod filtra de lana camelorum quibus vestiuntur faciunt. et contra ventum ponunt. Et si quando tartari pergentes ad eos vulnerant eos sagittis gramina in vulneribus ponunt et fortiter ante ipsos fugiunt. De mutua victoria eorum et kitaorum. Capitulum ix.

Mongali autem autem in terram suam reuertentes se contra kytaos ad prelium parauerunt. et castra mouentes eorum terram intrauerunt. Quod audiens imperator kytaorum venit cum exercitu suo contra illos et commissum est prelium durum. in quo mongali sunt deuicti. omnesque nobiles eorum qui erant in exercitu preter septem occisi sunt. Vnde cum illis volentibus aliquam impugnare regionem minatur aliquis stragem adhuc respondent. Olim etiam occisi non nisi septem remansimus. et tamen modo creuimus in multitudinem magnam. ideoque non terremur de talibus. Chingis autem et alij qui remanserunt. in terram suam fugerunt. Cumque quieuisset aliquantulum preparauit se rursus ad prelium. et processit contra terram huyrorum. Isti sunt omnes xpiani de secta nestorianorum. Et hos etiam mongali deuicerunt. et eorum litteram acceperunt. Prius enim scripturam non habebant. nunc autem eandem mongalorum litteram appellant. Inde contra terram sarhuyur et contra terram karanitarum et contra terram udirath processit. quas omnes bello deuicit. Inde in terram suam rediit. et aliquantulum quieuit. Deinde conuocatis omnibus hominibus suis contra kyraos pariter processerunt. diuque contra eos pugnantes magnam partem terre illorum vicerunt. eorumque imperatorem in ciuitatem suam maiorem concluserunt. Quam et tam longo tempore obsederunt. quod exercitui expense omnino defecerunt. Cumque iam quid manducarent penitus non haberent precepit chingiscam suis ut de decem hominibus vnum ad manducandum darent. Illi vero de ciuitate machinis et sagittis contra illos viriliter pugnabant. et cum deficerent lapides argentum et es maxime liquefactum proiciebant. Ciuitas siquidem illa multis erat diuicijs plena. Cumque diu mongali pugnassent et eam bello vincere non possent. vnam magnam sub terra viam ab exercitu usque ad medium ciuitatis fecerunt. et prosilientes in medium eius contra ciues pugnauerunt. Illi vero qui extra remanserant. eodem modo contra illos pugnabant. Denique concidentes portas intrauerunt ciuitatem. et imperatorem cum pluribus occidentes vrbem possederunt. aurumque et argentum et omnes eius diuicias abstulerunt. Et cum illi terre suos homines prefecissent. in terram propriam sunt reuersi. Tunc primum imperatore kytaorum deuicto. factus est chingiscam imperator. Quandam tamen partem illius terre quia posita erat in mari nullatenus deuicerunt usque hodie. Sunt autem kytai homines pagani habentes litteram specialem. et etiam ut dicitur veteris et noui testamenti scripturam. Habent etiam vitas patrum et heremitas et domos in quibus erant temporibus suis ad modum ecclesiarum factas. Quosdam etiam sanctos habere se dicunt et vnum deum colunt.

xpm̄ ihm̄ dn̄m venerant̄. et credūt vitā et
nā sed non baptisant̄. Scr̄pturā nostrā ho
norant ac reuerent̄. xp̄ianos diligūt. et eleō
sinas ple̅s faciūt. hoīes q̄ benigni satis et hu
mani vident̄. Barbā non hn̄t. et in disposi
cione faciei cū mongalis ex p̄te concordant.
Meliores artifices in mundo nō īueniūt̄. in
omīb; opib; in quib; hoīes exercent̄. Terra
eoꝝ est opulenta nimis in frumēto vino et
auro et serico ac rebus ceteris. De pugna ipo
rū cont̄ yndiā minorē. Capl̄m. x.

Cum aūt mongali cū imp̄atore suo
chingiscā post prefatā victoriā aliq̄n
tulū quieuissent exercitus suos diuiserunt.
Imp̄ator siquidē vnū de filijs suis noīe chos
suc. quē eciā cham id est imp̄atorē appellabāt.
cū exercitu cont̄ comanos misit. quos ille
multo bello deuicit. et postmodū in terrā
suā rediit. Aliū vō filiū cū exercitu cont̄ yn
dos misit. qui et minorē indiā subiecit.
Hij st̄ nigri sarraceni qui ethiopes st̄ voca
ti. Hic autē exercitus ad pugnā cont̄ xp̄ia
nos qui st̄ in india maiori processit. Qd̄ au
diens rex illi⁹ terre q̄ vulgo presbit̄ iohēs ap
pellat̄ cont̄ illos exercitu cōgregato venit.
et faciens ymagines cupreas hoīm vnāquāq̄
posuit in sella sup̄ equū. Posuit et interi⁹ ig
nē hoīez q̄ cū folle sup̄ equū post ymaginē.
Itaq̄ cū multis equis et ymaginib; taliter p̄
paratis ad pugnā cont̄ mongalos siue tar
taros processerūt. et cū ad locū prelij p̄uenis
sent. equos istos vnū iuxta aliū p̄miserūt.
Viri aūt qui erāt retro nescio quid sup̄ ignē
qui erat intra ymagines posuerūt. et cū fol
lib; fortit̄ sufflauerūt. Vnde fc̄m est ut ex gre
co igne hoīes et equi cōburerent̄. et eciā aer
ex fumo denigraret̄. Tuncq̄ sup̄ tartaros
sagittas iecerunt. yndi. ex quib; multi vulne
rati fuerūt et interfecti. Sic eiecerūt illos cū
magna confusione de suis finib; nec vnq̄m
q̄ ad ipsos redierint audiuim⁹. Qualit̄ ab
hoīb; caninis repulsi burithabetinos vicerūt

Cum autē per deserta redirēt. Cap. xi
in quandā terrā venerūt. In qua si
cut nobis apud imp̄atoris curiā per
clericos ruchenos et alios qui diu fuerāt int̄
ipsos firmit̄ asserendo referebat̄. monstra
quedā ymaginē femineā habencia reppere
rūt. Quas cū per multos int̄pretes interro
gassent ubi viri terre terre illi⁹ essent. rn̄de
rūt q̄ in illa terra quecūq̄ femine nascebā
tur habebant formā humanā. masculi vero
speciē caninā. Dūq̄ morā in terra illa p̄tra
herēt canes in alia fluuij p̄te cōueniūt. et
cū esset hyemps asp̄rima. omēs se in aquā
proiecerūt. Post hec in continenti sponte ī
puluerē voluebant̄. sicq̄ puluis admixt⁹
aque sup̄ eos congelabat̄. Et ut ita pluries
fecerūt glacie sup̄ eos densata cū īpetu mag
no contra tartaros ad pugnā cōuenerunt.
Atuero cū illi sagittas sup̄ eos iactabant.
ac si sup̄ lapides iactassent retro sagitte re
dibant. Alia quoq̄ arma eoꝝ in nullo eos
ledē poterant. Ipsi vero canes insultū in tar
taros facientes morsib; vulnerauerūt multos
et occiderūt. sicq̄ illos de suis finib; eiecerūt.
Vnde int̄ illos est adhuc prouerbiū de hoc fc̄o.
quo dicūt ad īuicē ridendo. Pat̄ meus vel fr̄
me⁹ a canib; fuerūt occisi. Mulieres autē
illoꝝ quas ceperāt ad terrā suā duxerūt et
usq̄ ad diē mortis eaꝝ ibidē fuerūt. Cū aūt
exercitus ille mongaloꝝ rediret veīt ad
terrā burithabeth. cui⁹ habitatores pagani
st̄. et hos tartari bello vicerūt. Hij cōsuetu
dinē hn̄t mirabilē īmo poci⁹ miserabilē.
Cū enī alicui⁹ p̄r hūane nature soluit debi
tū congregat oēm p̄ntelā et comedūt eā.
Hij pilos in barba non habēt. p̄mo ferrū
quoddā in manib; sicut vidim⁹ portant.
cū quo semp̄ barbā si forte crinis aliquis
in ea crescit depilant. Multū eciā deformes
sunt. Inde vō ille tartaroꝝ exercit⁹ in t̄rā
suā est reuersus. Qualit̄ a montib; caspijs et
ab hoīb; subt̄raneis repulsi sūt. Cap. xij.

Chingiscā eciā illo tp̄e quo diuisit
alios exercitus cont̄ orientē per ter
rā kergis cū expedicione p̄rexit.
quos tn̄ tūc bello non vicit. et ut nob̄ diceba
tur ibidē usq̄ ad montes caspios p̄uenit.
At illi montes in ea p̄te ad quā applicuerūt
de lapide adamantino sūt. ioq̄ sagittas et
arma ferrea illoꝝ ad se attraxerūt. Hoīes
autē int̄ caspios montes conclusi clamorē
exercitus ut credit̄ audientes montē fran
gere ceperūt. et cū alio tp̄e post x annos
redirēt tartari montē confractū īuenerūt
Cūq̄ ad illos accedē attēptassent. mīme po
tuerūt. quia nubes quedā erat posita ante

ipsos ultra quā ire nullatenus poterant.
Omino quippe visū amittebant statī ut ad illā
pueniebāt. Illi aūt ex adūso credētes q tar
tari ad illos accede formidabāt. insultū cō
tra eos fecerūt. sed statī ut puenerūt ad
nubē ppt causā predictā procede nō potue
rūt. Atuero antequā puenirēt tartari ad
mōtes predcōs. plus q per mensē per vastā
solitudinē trāsierūt. et inde procedētes adhc
contr oriente plus q per mensē per magnū
desertū prexerūt. Itaq puenerūt ad quā
dā terrā in qua vias quidē tritas videbāt
sed neminē īuenire poterāt. Tandē qren
tes vnū hoīem cū vxore sua reppererūt qs
in pñcia chingiscā adduxerūt. Qui cū in
terrogasset illos ubi hoīes illius tre esset rn
derūt q in terra sub montibz hītarēt. Tūc
chingiscā retenta vxore misit ad eos virū
illū. mandans illis ut venirēt ad ipsius
mandatū. Qui pgens ad illos oīa narra
uit q chingiscā eis mandauit. Illi vero
rndentes dixerūt q die tali venirēt ad ip
sū ut facerēt eius mandatū. At ipsi medio
tempe per vias occultas sub terra se cōgre
gātes ad pugnā contr illos venerūt. et
subito sup eos irruētes plimos occiderūt.
Solis quoq sonitus in ortu suo sustinere
non poterant. ymo tpe quo oriebatr opor
tebat eos vnā aurē ad terrā ponē et supio
rē fortit obturare ne sonū illū terribilem
audirēt. Nec sic tamē caue poterāt quin
hac de causa plimi ex eis interirēt. Videns
ergo chingiscā et sui q nichil proficerent
sed potius hoīes suos pderent. fugerūt ac
terrā illā exierūt. Illū tn virū cū vxore se
cū deduxerūt. qui etiā usq ad mortē in t
ra eorz fuerūt. Interrogati vo cur in regio
ne sua sub terra soleant hītare. dixerūt q
ibi quodā tpe anni cū oritr sol tantus fit so
nitus ut hoīes nulla racione valeant susti
nere. qn etiā tūc in organis et tympanis ac ce
teris musicis instrumētis pcute solent. ut
sonitū illū non audiant. De statutis chin
giscam et morte ipsius et filijs ac ducibus.

Cum autē de tra Caplm xiij.
illa reuerteretr chingiscā defecerūt
eis victualia. famēq paciebantr
maximā. Tunc interiora vnius bestie re
cencia casu īuenerūt que accipiētes depo
sitis tm stercoribz decoxerūt. et corā chin
giscā deportata piter comederūt. Ideoq
statuit chingiscā ut nec sanguis nec interi
ora nec aliquid de bestia que manducari
pt proiciatr. exceptis stercoribz. Inde ergo
in terrā ppriā reuersus est. ibiq leges et
statuta edidit. que tartari īuiolabilit obs
uant. de quibz scilicz iā alias supius predic
tū est. Post hec ab ictu tonitrui occisus ē.
Habuit aūt chingiscā quatuor filios. Primus
vocabatr occoday. secundus cosuccham. chya
day tercius. qrti nomē ignoramus. Ab hijs
quatuor descenderūt omēs duces mongalo
rū. Primus filiorz occoday cuync. qui nūc ē
impator. Huius frēs st cocten et chirenen.
Ex filijs aūt cosuccham. st baty. ordu. siban.
bora. Baty post impatorē omībz dicior ē
atq potencior. ordu vo oīm ducū senior.
Filij chiadai st hurim et cadan. Filij autē
alterius filij chingiscā cuius ignoramus nomē
st mengu et bichac et alij plures. Huius
mengu mater seroctā est dnā magna ī
ter tartaros. excepta impatoris mre plus
noīata. omībzq potencior excepto baty.
Hec aūt oīa st noīa ducū. Ordu qui fuit in
polonia et hungaria. batyq et hurin et
chadan et syban et duyger. qui omēs fue
rūt in hungaria. Sed et chirpodā qui ad
huc est ultra mare contr quosdā soldanos
sarracenorz et alios hītatores tre trāsmari
ne. Alij vo remanserūt in tra. s. mengu
chirenen. hubilay. synocur. caragay. sibe
dey. boza. bercha et correuza. Alij quoq
duces eorz plures st. quorz noīa nobis ig
nota st. De ptate impatoris ac ducū eius.

Porro impator tartarorz Ca. xiiij.
sup oēs habet mirabile dominiū
Nullus enī audet in aliq morari
parte nisi ubi assignauit ipse. et ipe qdē
assignat ducibz ubi maneāt. Duces aūt
loca millenarijs assignāt. millenarij vo
centenarijs et centenarij decanis. Quic
q aūt eis precipitr quocūq tpe quocūq loco
siue ad bellū siue ad mortē vel ubicuq. si
ne ulla obediūt contradictiōe. Nā et si petit
alicuius filiā virginē vel sororē. mox ei sine
contradictiōe exponūt eā. Immo freqntr
colligit virgines ex omībz tartarorz finibz.
et si vult aliquas retinere sibi retinet. alias

vero dat sius hoibz Jrūaos eaā quosaūq; et vbiaūq; trāsmittat. oportet q̄ dent eis sine morā eq̄s et expensas. Siliter vndecaūq; veniāt ei tributa vel nūcij. oportet equos et currus et expensas tribui. Si uero nūcij q̄ aliūde veniūt. in magna miseria. et victu ac vestitu penuria sē. aduenerīt q̄n veniūt ad p̄ncipes. et ibi debent morā contrahe. tūc adeo parū dat. decē hoibz q̄ vix inde possent duo viuē. Insup et si aliq̄e illis iurie fuit. mūme cōquerī fuerit. Multa quoq; munera tā a p̄ncipibz q̄ a cetis ab illis petunt. que si non dederint vilipendūt. et quasi pro nichilo reputant. Hinc et nos magnā ptē verū que nobis pro expensis a fidelibz erunt date. de nāūtate oportuit in muneribz dare. Denicq; sic oīa sē in manu īpatoris q̄ nemo audet dicē. hoc meū est vel illi. sed oīa. s. res ac iumēta et hoies sē ipsi. Sup hoc eaā nup ema nauit statutū eiusdē. Idē quoq; per oīa dominiū hūit duces sup sibi subditos hoies.

De electione īpatoris occoday et legnacē du

Ortuo ut supra cs baty. Cāp xv.

dūm Ē chingistā cōuenerūt duces et elegerūt occhoday filiū eius īpatorē. Qui hīto cōsilio p̄ncipum ei⁹ diuisit exercitus. Visitq; baty q̄ in secūdo gradu attingebat ei contra tōā altitudinē et cōtinuā terrā bisminoz q̄ sarracenī erāt sed loquebant romanicē. Qui tūc illoru ingressus cū eis pugnauit. eosq; sibi bello subiecit. Quedā āt ciuitas noīe barcym diu restitit eis. Ciues enī in circuitu ciuitatis foueas multas fecerant pp quas non poterant a tartaris capi donec illas repleuissent. Ciues āt vbis sarguit. hec audientes exierūt eis obuiā sponte in manus eoz se tradentes. Vnde ciuitas eoz destructa non fuit sed plures eoz occiderūt et alios trāstulerūt. acceptisq; spoliis vrbē alijs hoibz repleuerūt. et cōtinuā ciuitatē ornā preceperūt. Hec erat nimiū pplōsa et eaā diuicijs copiosa. Erant enī plures xp̄iani videliz gruzari et ruthēni et alani et alij nec nō et sarracēi. Erat quippe sarracenoz ciuitatis dominium. Est eaā posita sup fluuiū quēdā magnū. et est q̄ portus habens forū maximū. Cūq; tartari non possent aliter eos vincere fluuiū q̄ per vrbē currebat preciderūt et illā cū hoibz et rebz submerserūt. Quo facto cōtinuā ruscia pecierūt. et magnā stragē in ea fecerūt. ciuitates et castra destruxerūt et hoies occiderūt. Hyemā eaā ruscie metropolī diu obsederūt. et tandē capierūt ac ciues infecerūt. Vnde cū per illā terrā ibam⁹. innūabilia capita et ossa hoīm mortuoz iacentia sup capū inueniebam⁹. Iacet enī vrbs valde magna et pplōsa. et nūc quidē ad nichilū est redacta. Vix ēi ibi dom⁹ remanserūt cē. quaz eaā hītatores tenent in maīa seruitute. Porro de ruscia et de comania tartari cōtra vngaros et polonos processerūt. ibiq; plures ex ipis interfecta fuerūt. Et ut iā supra dcm est. si vngari viriliter restitissent. tartari cōfusi ab eis recessissent. Inde reuitentes in terrā mordua noz qui sunt pagani venerūt. eosq; bello vicerūt. Inde cōtra bilevos. i. bulgariā magnā profecti sē. et ipsā oīo destruxerūt. Hinc ad aquilonē adhuc contra basarcos id est hūgariā magnā processerūt. et illos eaā deuicerūt. Hinc amplius ad aquilonē pgentes ad paros simos venerūt. q̄ paruos habentes stomachos et os puuulū nō manducāt. sed antequam decoquūt. quibz decoctis se sup ollā ponūt et fumū recipiūt. de hoc solo refouūt. Vel si aliquid manducāt hoc valde modicū est. Hinc et ad samagedos venerūt. qui tm de venacionibz viuūt. et tabernacula vestes q̄ tm habent de pellibz pestiaz. Indeq; quandā terrā sup oceanū pduenerūt. ubi monstra quedā inuenerūt. que per oīa formā humanā habebant. sed pedes bouinos. et capud quidē hūanū sed faciē ut canis. Duo vbalo loquebant ut hoīes. tercio latrabāt ut canes. Hinc vedierūt in comaniā. et usq; nūc ibi morant. ex eis quidā

De legnacone cyrpo

Odē dan duas. Caplm. xvi.

tpe misit occoday cū cyrpodan ducem cū exercitu ad meridiē contra hergis. qui et illos bello supauit. Hij hoīes sē pagani. qui pilos in barba nō hūt. Quorū cōsuetudo talis est ut cū aliquis pater moriat. pre dolore q̄ vnā cōrugiā in signū lamenti ab aure usq; ad aurē in facie sua aleuet. Hijs autē deuictis dux cyrpodan cōtra armenos iuit ad meridiē cū suo

Qui cū trāsissent per deserta. quedā mon
stra īuenerūt effigiē hūanā habencia q̄
non nisi vnū brachiū cū manu in medio
pectoris et vnū pedē habebāt. et duo cū
vno arcu sagittabant. Adeoq; fortit̄ curre
bant q̄ equi eos īuestigare nō poterant.
Currebant aūt sup̄ vnicū pedē istū saltan
do. et cū essent fatigati taliter eundo ibāt
sup̄ manū et pedē se tanq̄ in circulo reuol
uendo. Cūq; etiā sic fessi essent itm̄ sedm̄
priorē modū currebant. Hos autē ysidorꝰ
cyclopedes appellat. et ex eis tartari non
nullos occiderūt. Et sicut nobis a ruthenis
clericis in curia dicebat̄ qui morant̄ cum
imp̄atore predicto. plures ex eis nūcij vene
rūt ex legacione ad curiā imp̄atoris supe
rius ānotati ut possent hr̄e pacē cū illo.
Inde procedētes venerūt in armeniā quā
bello deuicerūt et etiā georgie p̄tē. Alia
vō p̄s venit ad mandatū eoꝝ. et singulis
annis dederūt et adhuc dant ei pro tribu
to vigīti milia yp̄peraꝝ. Hinc ad terrā sol
dani de vrū potentis et magni processerūt
cū quo etiā pugnantes ip̄m deuicerūt. Deni
q̄ processerūt ulteriꝰ debellando ac vincē
do usq; ad terrā soldani halapie. et nunc
etiā terrā illā obtinent. alias quoq; terras
ultra illas p̄ponentes īpugnare. nec poste
a reuersi st̄ in terrā suā usq; hodie. Idem
quoq; exercitꝰ cont̄ terrā caliphi baldas
p̄rexit. quā etiā sibi subdidit. et ut quadrī
gentos bizanteos exceptis balkadinis cete
risq; muneribꝫ ei cotidie pro tributo darēt
obtinuit. Sed et quolibꝫ āno mittūt nūci
os ad caliphū ut ad eos veniat. q̄ cū tribu
to munera magna trāsmittentes ut eū sup
portent rogat. Ipse autē imp̄ator tartaro
rū munera quidē accipit. et nichilominꝰ ut
veniat pro eo mittit. Qualit̄ tartari se hn̄t

Ordinauit in preliis. Caplm̄. xvij.
aūt chingiscā tartaros per decanos
ac centenarios et millenarios. Decē
quoq; millenarijs p̄ponūt vnū. cūctoq; exer
citui duos aut tres duces ita tm̄ ut ad vnū
habeant respcm̄. Cūq; in bello cont̄ aliq̄s
congrediūt̄. nisi cōiter cedant oēs qui fugi
unt occiduntur. Et si vnus aut duo vel plures
ex decem audacter accedūt ad pugnā. alij
vero ex illo denario non sequant̄. similiter
occiduntur. Si etiā vnꝰ ex decē vel plures ca
piūt̄. socij eoꝝ si nō eos liberant ip̄i etiam
occidūt̄. Porro arma debent habē talia.
Duos arcus vel vnū bonū ad minꝰ. tresq;
pharetras sagittis plenas. et vnā securim.
et funes ad machinas trahendas. Diuites
aūt habent gladios in fine acutos ex vna
tm̄ p̄te incidentes et aliquātulū curuos.
Habent et equos armatos. crura etiā tecta.
galeas et loricas Verū loricas et equoꝝ co
op̄turas quidā hn̄t de corio sup̄ equos arti
ficiose duplicato. vel etiā triplicato. Galea
vō sup̄ius est de calibe vel de ferro. sed il
lud quod in circuitu protegit collū et gulā
est de corio. Quidā aūt de ferro habēt oīa
supradcā in hūc modū formata. Laminas
multas tenues ad vniꝰ digiti latitudinē
et palme longitudinē faciūt. et in quali
bet octo foramina p̄ula facientes. interiꝰ
tres corrigias strictas et fortes ponūt.
sicq; laminas vnā alij q̄i per gradus as
cendendo supponūt. Itaq; laminas ad cor
rigias tenuibꝫ corrigiolis per foramina
predcā īmissis ligant. et in sup̄iori p̄te cor
rigiolā vnā ex vtraq; p̄te duplicatā cū alia
corrigiola consuūt. ut lamine bene firmit̄
q̄ cohereant. Hec faciūt tā ad coop̄turas
equoꝝ q̄ ad armaturas hoīm. Adeoq; fa
ciūt illā lucere. q̄ in eis p̄t homo faciē suā
videre. Aliqui vero in collo ferri lancee
vncū hn̄t. cū quo de sella si p̄nt hoīez det̄
hunt. Sagittarū eoꝝ ferramēta st̄ acutis
sima. et vtraq; p̄te q̄i gladius biceps inci
dencia. semp̄q; iuxta pharetrā portāt limas
ad acuendū sagittas. Habent etiā scuta de
viminibꝫ aut de virgulis fcā. Sed nō credi
mꝰ q̄ ea soleant portare nisi ad castra et ad
custodiā imp̄atoris ac p̄ncipū. et hoc tm̄ de
nocte. In bellis acutissimi st̄. quia iā p̄ an
nos. xlij. cū cetis gentibꝫ dimicarūt. Cum
aūt ad flumina p̄ueniūt. maiores habent
rotundū ac leue coriū. in cuiꝰ sūmitate p̄
circuitū ansas crebras facientes funē īpo
nūt ac stringūt. ita q̄ in circuitu q̄i ventrē
efficiūt. quē vestibꝫ ac rebus cetis replent.
fortissiēq; ad īuicē cōprimūt. In medio
aūt ponūt sellas ac res duriores alias. et
ibi quoq; sedent hoīes. Huiusmōi nauem
ad equi caudā ligant. et hoīez qui equū re

gnt̃ pter̃ nature fraudẽ. vel hñt̃ aliq̃n dos remos cũ quibz remigant̃. Equo igit̃ in aquã ipulso. oẽs alij equi sequũt̃ illã et sic transeũt̃ fluuiũ. Pauper ãt̃ quilibz vnã bursã vel sacũ de corio bene consutũ habet̃. in quo res suas oẽs ponit. et in sũmitate fortit̃ ligatũ ad equi caudã suspẽdut̃ sicq̃ mõ medõ transit̃. Quale resistentia

Villã estimo dñi sit eis. Cap. xviij.

prouinciã esse que per se possit eis resistere. quia de oĩ terra ptãtis siue solent hoĩes ad bellũ congregare. Et si q̃dẽ vicina prouincia nõ vult eis opẽ ferre quã ipugnant. delentes illã cũ hoĩbz quos ex illa capiũt̃ cont̃ aliã pugnãt̃. Et illos quidẽ in acie pmos ponũt̃. et si male pugnãt̃ ipsos occidũt̃. Itaq̃ si cristiani eis resistere volũt̃ oportet̃ q̃ pncipes ac rectores terrarũ in vnũ cõueniant̃. ac de cõi consilio eis resistant̃. Habeantq̃ pugnatores arcus fortes et balistas quas multũ timent̃. sagittas q̃ sufficientes. dolabrasq̃ de longo ferro vl̃ securẽ cũ manubrio longo. Ferramẽta vo sagittarũ more tartarorũ q̃n sũt̃ caluda tpare debent̃ in aqua cũ sale mixta. ut fortia sint̃ ad penetranda illorũ arma. Gladios etiã et lanceas cũ vncis habeant̃ qui valẽt̃ ad detrahendos illos de sella. de qua facillẽ caduũt̃. Habeant̃ et galeas et arma cetera ad protegendũ corpus et equũ. ab armis et sagittis eorũ. Et si qui non ita sũt̃ armati debent̃ more illorũ post alios ire. et cont̃ illos arcubz vel balistis tracẽ. Et sicut dictũ est̃ sup̃ de tartaris debent̃ acies suas ordinare ac legẽ pugnãtibz ponẽ. Quicũq̃ cõuersus fuerit̃ ad predã ante victoriam maximã debet̃ penã subire. talis ei apud illos ocadit̃ absq̃ miseracõe. Locus ad prelium sibi fieri pt̃ eligendus est̃ planus vt̃ vndiq̃ oẽs possint̃ vidẽ. nec oẽs debent̃ in vnũ cõuenire. sed acies multas et diuisas nec tñ nimis distantes ab iuicẽ facẽ. Cont̃ illos q̃ primi veniũt̃ debent̃ vnã aciẽ mittẽ. et alia pata sint̃ ad adiuuandũ illã opportuno tpe. Habeant̃ et speculatores ex oĩ pte. qui videant̃ q̃n veniũt̃ acies cetere. Nam ideo semp debent̃ aciẽ ut ei occurrat̃ mittẽ. q̃n et illi semp nituntr̃ adũsarios in medio concludẽ. Hoc autẽ acies caueãt̃. ne si etiã

illi fugẽ videantr̃ diu post̃ illos curãt̃. ne forte sicut̃ fierẽ solent̃ ipsos ad patas insidias trahant̃. quia plus fraudulencia q̃m fortitudine pugnãt̃. Et itñ ne fatigentr̃ equi eorũ. qua nũi multitudinẽ nõ habẽt̃ equorũ. Tartari vo quos equitant̃ vna die non ascendũt̃ tribz diebz vel quatuor postea. Preterea si cedũt̃ tartari non ideo debent̃ nũi recedẽ vel ab iuicẽ separari. q̃n hoc simulando fraudũt̃ ut exercitus diuidat̃r̃. et ad terre destructionẽ sic libere ingrediant̃. Cetñ duces nũi die noctuq̃ facere debẽt̃ exercitũ custodiri. nec tacere spoliari sed semp ad pugnã parati. q̃a tartari q̃ de mones semp vigilant̃ excogitantes artẽ nocendi. Porro si aliqui tartarorũ in bello de suis equis prociũt̃ statũ capiendi sũt̃. q̃a q̃n sũt̃ in terra fortit̃ sagittant̃. et equos homines q̃ vulnerãt̃ et occidũt̃. De tmne frũs nobis usq̃ ad primã custodiã tartarorũ. Cap

Nos igit̃r̃ ex mandato sedis apl̃ice xpiani p̃ius ad tartaros profiscã q̃ timebam̃ ne per ipsos in proximo ecclẽ dei imineret̃ periculũ. Itaq̃ pgentes ad regẽ boe mox pueniẽm̃. Qui cum nobis cẽt̃ fabulabis consuluit̃ ut per poloniã et rusciam iter agerem̃. Habebat̃ enĩ consanguineos in polonia. quorũ auxilio rusciã intrare possem̃ Datisq̃ lr̃is et bono conductu fecit̃ et expensas nobis dari per curias et ciuitates eius quousq̃ ad ducẽ selesie belezlauũ nepotẽ eius veniremus. q̃ etiã erat nobis fabulatus et notus. Hinc et ipse sibi fecit̃ nobis. donec veniremus ad conradũ ducẽ lanasie. Ad quẽ tũc dei gra nobis fauente dñs walsco dux russcie. a quo etiã plenius de tartarorũ facto audiuim̃. q̃a nũtios illuc miserat qui iã redierant̃ ad ipm̃. Audito aũt̃ q̃ oporteret nos illis munera dare. quasdã pelles castorũ et aliorũ animaliũ fecim̃ emi de hoc q̃d datũ nobis fuerat̃ in elemosinã ad subsidiũ vie. Quod agnoscentes dux cõradus et ducissa trachonie et epũs et quidã milites. plures nobis dederũt̃ huiusmõi pelles. Deniq̃ dux wasilico a duce trachonie et epõ atq̃ baronibz pro nobis attente rogatus fecit̃ nos in terrã suã duxit̃. et ut aliq̃ntulũ quiescerem̃ aliq̃t diebz nos in expensis suis detinuit. Et cũ ro

gatus a nobis fecisset epos suos venire legi
mi eis lras dñi pape monetis eos ad sancte
mris ecclie vnitatē redire. Ad idem quoque
nobipi monuimi eos. et induximi q̃ntū
potuimi tam ducē q̃ epos alios. Sed quia
dux danuel frat̃ walisconis predi presens
non erat. qm̃ ad baty profectus eat. nō po
tuerūt eo tpe finaliter vndē. Post hec dux
wasilico tūsmisit nos usq; hyoniā metro
poli ruscie cū seruiente vno. Ibami tm̃ in
piculo capitis semp pp luthuanos. qui sepe
facebant insultū sup terrā ruscie. et in
illis maxie locis per quos debebami tūsi
re. Alt per predm̃ seruientē eramus secuti
a ruthenis. quoz eaā maxima ps occisa
vel captiuata erat a tartaris. Porro in da
nilone usq; ad mortē tūc infirmati fuimi.
ruthulomini tm̃ in vehiculo per niuē et fri
gus magnū trahi nos fecimi. Cū ergo hyo
niā peruenissemi. habuimi de via nrā cō
siliū cū millenario ac ceteis ibidē nobilibz.
Qui vnderūt nobis q̃ si duceremi equos
illos quos tūc habebami ad tartaros tū
essent magne niues morerēt oēs. quia
nescirēt herbā fodē sub niue sicut equi fa
ciunt tartaroz. nec inueniri posset aliquid
pro eis ad manducandū. cū tartari nec
stramina nec fenū habeant nec pabulū
Itaq; decreuimi eos illuc dimittē cū duo
bus pueris deputatis eoz custodie. Ideoq;
nos oportuit millenario dare munera.
ut ipm habēmi. ppiciū ad dandū nobis e
quos subductitios et conductū. Secundo i
grā die post festū purificacois cepto itinere
venimi ad villā cumone. que sub tartaris
erat imediate. Cuius prefecti nobis dedit
equos et conductū usq; ad aliā villā. in q̃
repperimi prefectū micheā oi malicia ple
nū. Qui tm̃ acceptis muneribz a nobis. se
cundū velle suū duxit nos ad p̃mā custo
diā tartaroz. Qualit̃ p̃mo cū sociis suis re
ceptus est a tartaris. Cap. xx.

Qum ergo in p̃ma sexta feria post
diem cinerū sole ad occasū tendente
hospitaremur tartari sup nos armati hosti
liter irruerūt. q̃rentes cuiusmodi hoies es
semi. Cumq; vndissemi q̃ dñi pape nūcij es
semi. quibusdā clabarijs a nobis acceptis
cōtinuo discesserūt. Porro mane facto cū
surgentes aliq̃ntulū processissemi. maiores
illoz qui erāt in custodia nobis occurrerūt.
interrogantes cur ad eos venirem. et q̃d ne
gocii haberemi. Quibz rndimi. dñi pape
nūcij sumi. qui xpianoz est pater et dñs.
Hic nos idcirco tam ad regē q̃ ad p̃ncipes
oēs q; tartaros mittit. quia placet ei q; oēs
xpiani tartaroz sint amici. et pacē habeāt
cū ipsis. Desiderat insup ut apud deū in
celo sint magni. et idcirco monet eos tā p
nos q̃ per lras suas ut efficiant xpiani.
fideq; recipiāt dñi nri ihu xpi. quia non
p̃nt aliter saluari. Mandat preterea q̃
miratur de tanta occisione hoim et maxime
xpianoz. ac potissime vngaroz. moranoz.
polonoz. qui si ei subiecti facta per tartaros.
cū in nullo lesissent vel ledere attēptassēt eos.
Et quia dñs deus grauit sup hoc est offensus
monet eos ut de cetero a talibz cauteant. et
de cōmissis penitenciā agant. Sup hijs eti
am rogat ut ei rescribant quid facē velint
de cetero. et q̃ sit eoz intencio. Quibz au
ditis et intellis dixerūt tartari se velle
equos nobis subductitios usq; ad conrensā
et ducatū prebere. Statiq; munera petierūt
et a nobis acceperūt. Equis igit̃ acceptis de
quibz descenderāt. ipi cū eoz ducatu ad co
rrenzā ducē quendā tartaroz arripuimi
iter eundi. Ipsi tamen velociter equitantes
nūcium vnū premiserāt ad prefatū ducem
cū hijs verbis que dixeramus eisdē. Est autē
dux iste dñs oīum qui positi sunt in custodia
contra oēs occidentis pplos. ne forte subito et
improuise irruant sup illos. Et iste dicitur
habere ducenta milia armatoz hominū
sub se. Qualit̃ receptus sit apud conrenzam du

Qum ergo pueniss̃em. Caplm. xxi.
nissemi ad eius curiā. fecit nobis
longe a se poni stacionē. Et misit
ad nos procuratores suos ut q̃rerent a nob
cū quo ei vellemi inclinare. id est que illi
munera inclinando vellemi offerre. Qui
bz rndimi q̃ dñs pp nō mittebat aliq; mu
nera q̃a non erat certus q̃ ad illos puenire
possemi. et insup veneramus per loca valde
piculosa. Veruptamē de hijs que habemus
ex grā dei et dñi pape ad victū nrm. sicut
potuimus honorabimi ipm. Acceptis q̃ mu
neribz duxerūt nos ad ordā siue tentoriū

ipsius. Et instructi fuimus. ut ante ostium staci
onis ter cum sinistro genu inclinaremus. et
caueremus attente ne pedem super limen ostij
poneremus. Et postquam intrauimus. oportuit
nos coram duce et omnibus maioribus qui ad hoc
erant vocati dicere flexis genibus ea que dix
eramus superius. litteras enim domini pape obtuli
mus. Sed et interpres quem de kyonia dato pre
cio duxeramus non erat sufficiens ad interpretan
dum. nec aliquis alius habebatur ydoneus. Hinc e
qui nobis dati sunt. et tres tartari qui nos duce
rent festinanter ad ducem baty. Ipse est apud
eos potencior excepto imperatore. cui tenentur pre
cunctis principibus obedire. Itaque iter arripu
imus secunda feria post primam dominicam qua
dragesime equitando quantum equi trotare po
terant. quoniam equos habebamus recentes fere
ter aut quater omni die. Perabamus de mane
usque ad noctem. Immo etiam de nocte sepissime.
nec tamen ante quartam feriam maioris ebdomada
de potuimus ad ipsum peruenire. Ibamus autem
per terram comanorum que tota est plana.
et flumina quatuor habet magna. Primum
appellatur neper. iuxta quod de parte ruscie am
bulat correnza. et mons qui maior est illo
ex altera parte per campestria. Secundum ap
pellatur don. super quod ambulat quidam princeps
habens in coniugio sororem baty qui vocatur
tyrbon. Tercium vocatur volga quod est magnum
valde. super quod incedit baty. Quartum nominatur
iaet. super quod duo millenarij vadunt. unus
ex vna parte fluminis. et alter ex altera. Hij
omnes ad mare descendunt in hyeme. et in esta
te super ripam eorundem fluminum ascendunt ad
montes. Hoc est mare magnum de quo bra
chium sancti georgij exit. quod constantinopolim
vadit. Hec autem flumina sunt piscibus valde ple
na. et maxime volga. Intrantque mare grecie.
quod dicitur magnum mare. Super neper autem
multis diebus iuimus per glaciem. Super litora
quoque maris grecie satis periculose per glaciem
iuimus in pluribus locis multis diebus. Conge
labatur enim circa litora bene ad tres leucas
inferius. Prius autem quam ad baty veniremus
duo ex nostris tartaris precesserunt ad indicandum
ei omnia verba que apud correnzam dixeramus.

Qualiter recepti sunt apud magnum principem

Porro cum in finibus terre. Cap. xxij
comanorum ad baty peruenirem. bene
positi fuimus per vnam leucam a stacionibus eius
Cumque duci debuimus ad curiam ipsius. dictum fuit
nobis quod inter duos ignes transire deberemus.
Nos autem hoc nulla ratione facere volebamus
At illi dixerunt nobis. Ite secure quia pro nul
la causa hoc volumus facere. nisi tantum ut si vos
aliquod malum cogitatis domino nostro. uel portatis
venenum. ignis auferat omne malum. Quibus
respondimus quod propter hoc ne de tali re suspiciosos
redderemus nos. transiremus. Cum igitur ad ordam per
uenissemus. interrogati a procuratore ipsius
eldegay cum quo indagare vellemus. idem quod
prius apud correnzam respondimus. Datisque
muneribus et acceptis. auditis etiam itineris
causis introduxerunt nos in stacionem principis
facta prius inclinacione. et audita de limine
non calcando sicut prius admonicione. Ingressi
autem flexis genibus verba nostra proposuimus deinde
de litteras obtulimus. et ut nobis darentur interpre
tes ad transferendum eas rogauimus. Qui etiam
in die parasceue dati fuerunt nobis. et eas in lit
tera rucenica. sarracenica. et in tartarica
diligenter cum ipsis transtulimus. Hec interpretacio
baty presentata fuit. quam et legit et attente
notauit. Tandem ad nostram stacionem reducti
sumus. sed nulla cibaria nobis dederunt. nisi
semel aliquantulum milij in vna scutella. scilicet in
prima nocte quando venimus. Iste baty magnifice
se gerit habens ostiarios et omnes officiales ad
modum imperatoris. et sedet in eminencioni lo
co veluti in throno cum vna de vxoribus suis
Alij vero tam fratres sui et filij quam alij maiores
inferius sedent in medio super bancum. et homines
ceteri in terra post eos deorsum. sed viri a
dextris. femine a sinistris. Tentoria quoque de pa
no lineo habet pulchra et magna satis que
fuerunt hungarie regis. Nec aliquis ad eius
tentorium audet accedere preter familiam nisi voca
tus quantumcumque sit potens et magnus. nisi forte
sciatur quod sit voluntas ipsius. Nos etiam dicta cau
sa sedimus a sinistris. sic enim et omnes nuncij fa
ciunt in eundo. sed in redeundo ab imperatore
semper ponebamur a dextris. In medio ponitur
mensa eius prope ostium stacionis. super quam appo
nitur potus in aureis et argenteis vasis. Nec
vnquam bibit baty vel aliquis tartarorum princeps
maxime cum in publico sunt. nisi cantetur ei vel cy
tharizetur. Et cum equitat semper portatur solium
vel tentorium super caput eius in hasta. Siaque

faciunt cuncti maiores principes tartarorum et
eciam vxores eorum. Idem vero baty satis est
hominibus suis benignus. valde tamen ab eis timetur.
et in pugna est crudelissimus. Sagax est
multum et astutissimus in bello. quia iam pug
nauit tempore longo Qualiter recedentes a ba
ty terram comanorum et kangitarum transierunt

In die porro sabbati sancti ad sta xxiij
cionem fuimus vocati. Et exiuit ad nos
procurator baty predictus dicens ex parte
ipsius quod ad imperatorem tuynt in terram ipsorum
iremus. retentis quibusdam nostris sub hac spe quod
vellent eos remittere ad dominum papam. quibus et
litteras dedimus de omnibus factis nostris quas defer
rent eidem. Sed cum redissent usque ad monty
ducem supradictum ibi retenti fuerunt usque ad re
ditum nostrum. Nos autem in die pasche officio dicto et facta
comestione qualicumque cum duobus tartaris qui
nobis apud correnzam fuerunt assignati. cum
multis lacrimis recessimus. nescientes vtrum
ad mortem vel ad vitam pergeremus. Eramus tamen
ita infirmi corpore quod vix poteramus equitare
In tota siquidem illa quadragesima fuerat
cibus noster milium cum aqua et sale tantum. et in aliis
similiter diebus ieiuniorum. nec habebamus aliquid
ad bibendum preter niuem in caldaria liquefactam.
Ibamus autem per comaniam equitando fortissime.
quam habebamus equos recentes quinquies aut
pluries in die. Nisi quando per desertum ibamus
et tunc equos meliores atque forciores qui pos
sent continuum sustinere laborem accipiebamus
et hoc ab ieunte quadragesima usque ad octo
dies post pascha. Hec terra .s. comania ab
aquilone immediate post rusciam habet mor
duinos bileros id est magnam bulgariam.
Post basartos parositas sameodos. Post sa
meodos illos qui dicuntur habere faciem caninam
in occeani litoribus in desertis. A meridie ha
bet alanos circassos gazaros greciam et con
stantinopolim. ac terram yberorum. cathos bru
thacios. qui dicuntur iudei caput radentes per
totum. terram quoque zitorum atque georgianorum
et armeniorum ac turcorum. Ab occidente autem
habet hungariam atque rusciam. Et est coma
nie terra maxima et longa. cuius populos .s. co
manos tartari occiderunt. Quidam tamen a facie
illorum fugerunt. et quidam in eorum seruitutem re
dacti sunt. Plurimi autem ex eis qui fugerunt ad
ipsos redierunt. Post hec intrauimus terram

kangitarum. que magnam habet in pluribus
locis penuriam aquarum. in qua eciam homines pau
ci morantur propter aque defectum. Vnde homines ioro
zlay ducis ruscie cum ad ipsum in terram tartaro
rum perexerunt. plures eorum in illo deserto presiti
mortui sunt. In hac eciam terra et in comania
multa inuenimus capita et ossa mortuorum ho
minum. super terram iacencia tanquam sterquilini
um. Per hanc itaque terram iuimus ab octo die
bus post pascha. fere usque ad ascensionem dominicam.
Huius habitatores erant pagani. et tam ipsi quam
comani non laborabant. sed tantum de animalibus
viuebant. nec domos edificabant. sed in ta
bernaculis habitabant. Istos eciam tartari
deleuerunt. et habitabant in terris eorum. illique
qui remanserunt redacti sunt in seruitutem eorum.
Qualiter ad primam imperatoris futuri curiam de
uenerunt. Ca. xxiiij.

Porro de terra
kangitarum intrauimus terram turbi
serminorum qui loquuntur lingua coma
nica sed legem tenent sarracenorum. In hac e
ciam terra inuenimus vrbes innumeras cum cas
tris dirutas. villasque multas desertas. Hu
ius dominus dicebatur altisoldanus. qui cum tota sua
progenie a tartaris est destructus. Habet
autem hec terra montes maximos. et a meridie
quidem habet ihrlm et baldach. totamque terram
sarracenorum. Atque in finibus illis propinquis
morantur duo fratres carnales tartarorum duces
scilicet burin et cadan filij chyaadai qui fuit
filius chingiscam. Ab aquilone vero terram
habet nigrorum kytaorum et occeanum. In illa
vero moratur syban frater baty. Per hanc iui
mus a festo ascensionis dominice. fere usque ad oc
to dies ante festum sancti iohannis baptiste. Deinde
ingressi fuimus terram nigrorum kytaorum. in
qua imperator edificauit domum. ubi eciam
vocati fuimus ad bibendum. Et ille qui erat
ibidem ex parte imperatoris fecit maiores ciuita
tis et eciam duos filios eius plaudere coram nobis
Hinc exeuntes quoddam mare paruum inuenimus
in cuius litore quidam existit mons paruus. in quo
scilicet monte quoddam foramen esse dicitur
vnde in hyeme tam maxime tempestates exeunt
ventorum quod homines inde vix et cum magno pericu
lo transire possunt. In estate vero semper quidem i
bi ventorum sonitus auditur. sed de foramine
tenuiter egreditur. Per huius maris litora
pluribus diebus perexim9. quod quidem licet non mul

tū sit magnū plures insulas habet. Et il
lud in sinistris dimisimus. In terra vero illa
habitat ordu. quē oīm ducū tartarorum anti
quiorē diximus. Et ibi est orda siue curia pa
tris ipsius. quā inhabitat et regit vna de
vxoribus eius. Consuetudo enī est apud tar
taros q̄ principū et maiorum curie non delent
sed semp ordinant aliq̄ mulieres que illas
regant. eisq̄ denariorum ptes sicut dominis
eorum dari solebat dant. Sic tandē ad p̄mā
imp̄atoris curiā venimus. in qua erat vna
de vxoribus ipsius. Qualit̄ ad ip̄m cuiuch im
p̄atorē futurū p̄uenerūt. Cap. xxv.

Atuero quia nondū imp̄atorē videra
mus noluerūt vocare nos nec ītromit
tere ad ordā ipsius. sed nobis in tentorio nr̄o
secundū morē tartarorum valde bene seruiri
fecerūt. et ut quiescēmus nos ibidē per vnā
diē tenuerūt. Inde procedētes in vigilia
sanctorum petri et pauli terrā naymanorū
intrauimus. qui sūt pagani. In ip̄a vero die
aplorum cecidit ibidē magna nix et habuimus
maxim̄ frigus. Nec siquidē terra mōtuo
sa est et frigida supra modū. ibiq̄ de pla
nicie repit modicū. Iste quoq̄ due natio
nes predicte non laborabant. sed sicut et
tartari in tentorijs habitabāt. q̄s et ipsi de
leuerāt. Per hāc etiā multis diebus p̄reximus.
deinde terrā mongalorum intrauimus. quos tar
taros appellamus. Per has itaq̄ terras ut
credimus tribus septīanis eq̄tando fortit̄ iui
mus. et in die bt̄e marie magdalene ad cu
ync imp̄atorē elcm̄ p̄uenimus. Ideo āt per
oēm viam istā valde festinauimus. q̄a p̄cep
tū erat tartaris nr̄is ut cito nos ducerent
ad curiā solēpnē iā ex ānis pluribus īdic
tā. p̄pter ipsius imp̄atoris elcīonē. Idcirco
de mane surgētes ibamus usq̄ ad noctē si
ne comestione. et sepius tā tarde venieba
mus q̄ nō comedebamus in sero. sed q̄d man
ducare debebamus in vespe dabat nobis in
mane. Mutatisq̄ freq̄ncius eq̄s nullatenus
p̄cebat eis. sed equitabamus velocit̄ ac sine
intermissione. q̄ntūcūq̄ poterāt eq̄ trotare.
Actor. Hec de situ terre ac de moribus gestis
q̄ tartarorum. et de itinere fr̄is iohis supradcī
usq̄ ad curiā imp̄atoris eorum excerpsimus.
ex eiusdē fr̄is iohis libello ea que ī libro fr̄is
symonis deerant huic opi adiciendo. De ce

tero aūt ex vtroq̄ libello interscalarit̄ quas
dā naciones prosequēdo volumus ordinate p̄
cedere prout tp̄i competūt et ordini histoie.
De exaltacōe raconadij in soldanū turquie.

Anno supius frater symon. Ca. xxvi.
in missione fr̄m ad tartaros ānota
to. s. ab incarnacione dn̄i M. cc xlv°
mense octobri mortuus est in satellia gaia
sadinus turquie soldanus. eiq̄ successit filius eius
adhuc puer noīe raconadus. Hūc genuerat
ipse de filia cuiusdā sacerdotis greci. altm̄
vero noīe azadinū de filia ut dicit cuiusdā
burgensis yconij seu preconij. terciū vero ala
dinū de filia regine georgie genuerat quā
in vxorē habebat. Raconadus erat xi ānorum.
azadinus. ix. aladinus vero septē. Et iste quidem
natu mīmus regine filius. quo ad ipsos hēdita
tis patrne heres erat legitimus. Siquidē et p̄i
eius tercia die post natiuitatē ipsius oēs admi
raldos suos eidē puero tanq̄ legitimo filio
et heredi suo iuramentū homagij scdm̄
ritū suū p̄rare iussit. aliāq̄ monetā a sua
eiusdē filij noīe tūc fieri fecit. que adhuc e
ciā in turquia currit. Sed tūc erat quidā
noīe losyr bauulus tocius turquie p̄sa naci
one qui olim ad soldanū veniens fuerat
notarius ~~eius~~ curie. frēmq̄ pauperē habebat
qui ligna vendebat. Deniq̄ paulatī in tm̄
ascendit q̄ turquie cancellarius fuit. Hic i
taq̄ vnus de terre antiquioribus fuit. et ī mul
tis sagax īuentus est et exptus. Qui etiā ad
tartaros pro terra saluanda p̄rexerat. eiq̄
soldanus in morte gladiū suū cōmiserat. ita
q̄ ex p̄te illius totā terrā in manu habebat.
Anhelauit aūt omībus modis in vxorē acci
pere vnā de vxoribus dn̄i sui mortui. q̄d mag
nū apud turcos erat obprobriū dn̄o et suis
omībus. Et hoc quidē p̄positū suū salefadino
qui tūc in turquia erat post ip̄m potencior
tanq̄ amico et familiari suo reuelauit. q̄d oī
bus modis salefadino displicuit. et ei q̄ntū
potuit dissuasit. Ille tn̄ preualēs tandē sol
dani vxorē raconadij matrē accepit. ip̄m
q̄ raconadū tanq̄ maiorē in soldanū ex
altauit. Quorum vtrūq̄ salefadino ceteris
q̄ pluribus admiraldis valde displicuit. tū
quia losyr soldanū illū constituendo cū oībus
admiraldis in hoc sibi assentientibus p̄iuriū
īcurrebat. tū quia homo ip̄e plebanus et alie

nigena vxorē dn̄i sui accipiendo magnū ei et suis oībz admiraldis dedecus faciebat.

De losyr tyranni debachacione. Ca. xxvij.

Ex hijs ergo salefadin⁹ et plures admiraldi turquie cont̄ losyr plurimū indignati st̄. ita q̄ in mortē eius sexcenti cū eo coniurauerūt. At quidā eoꝝ qui simul iurauerāt ad ipm̄ losyr accesserūt eiq̄ mortē suā iuratā manifestauerunt. sup̄ iuracione facta veniā ab ipso postulātes eiq̄ de cetero se penitus adhesuros firmiter promittentes. Quosdā eciā illoꝝ sexcentoꝝ quos ipi plus odiebant noīauerūt. ipiq̄ losyr eos occidē suaserūt. Vnus autē ex ill' astucior consuluit losyr ut aliqua die īclusū in camera se infirmū fingēt. et causa sue visitacioīs eos accersiret. ibiq̄ insidijs positis locus aptaret̄ in quo occidendi oēs includerent̄. Quod ubi fcm̄ est vna die xv. vel scd̄m alios xxiiij^or admiraldi maiores in turquia latent̄ sunt occisi. Dicūt et latini siue xp̄iani q̄ idem losyr admiraldos usq̄ ad lx̄ occidit. quosdā eciā alios persequendo fugauit et quosdā in carcē reclusit. Marchisiū de lambro īcarcerauit. et admiralē ad tartaros ut exulē profugauit. illū quoq̄ qui dederat ei cōciliū de admiraldis occidendis cū vxore et filijs omībz int̄fecit. Magis aūt ac magis cont̄ salefadinū ut pote tūc in turquia potenciorē. et cui magis q̄ alijs fcā ipsi⁹ displicebāt. indignabatur. qui .s. salefadin⁹ apud arsengā cui tanq̄ terra illa cōmissa erat morabat̄. Cū ergo die quadā salefadin⁹ ducētos secū bellatores habēt. eiq̄ decē milia hoīm exercitus losyr supueīrēt. illi qui erāt ex p̄te losyr mādauerunt salefadino ne fugēt. sed aduentū ipsoꝝ constant̄ expcāret. quia in hora qua incipet congredi cū ipo essent. q̄ modo videbant̄ esse contrarij. Qui verbis eorū nimis credulus bellū aggressus ē. statiq̄ a multitudine tanta contrit⁹ est. Ipe tamē cū paucis receptus est in quodā castro fortissimo gramath vocabulo. Tandē vō circūdatus et obsessus ab exercitu losyr a castri hītatoribz exire q̄i coactus est. dicentibz se nolle tueri hoīez in castris soldani q̄ contra soldanū esset. Interī quoq̄ nūcios mittebat losyr ad ipm̄ ut de castro securꝰ exiēs ad se veniret. eligens sibimet qd̄ meli⁹ vellet. videlicet aut exire de terra libere. et quocūq̄ vellet proficisci. aut de cetero cū beniuolētia ipsi⁹ losyr in t̄ra turqe ut p̄us cōmorari. Cūq̄ nūcij verba portantes ānuente salefadino ab ipo losyr iuramenta recepissēt. oīa que mandauāt se firmit̄ seruaturū. ille fidei eoꝝ se cōmittens ibat ad ipm̄. Losyr āt premisit nūcios in occursū eius. dicens nūciis eū adducentibz. nolite eū ulteri⁹ ad me adducē. sed visis p̄ntibz nūcijs ipm̄ int̄ficite. Qd̄ et fcm̄ est. Hic autē salefadin⁹ gallicū et teutonicū sciebat. multūq̄ francos seu xp̄ianos diligebat. et si aliq̄ diu longi⁹ vixisset. fortassis ut credit̄ cito xp̄ian⁹ fuisset.

De federis inter turcos et tartaros confirmacione. Cap. xxviij.

Eodē autē anno quo mortuus est soldan⁹ turquie gaiasadin⁹ eiq̄ successit fili⁹ eius p̄mogenit⁹ raconadin⁹. s. ab incarnacioē dn̄i. M. cc^o xlv^o anno. cū turcis tartari fedus īierūt. et tūc xiiij camelos ypperis oneratos. ac trecētos sūmarios sericis ac scarleta alijsq̄ pānis preciosis onustos cū pluribz equitaturis eorū regi tr̄smiserūt. Frat̄ autē soldani medius natu videlicz asadin⁹ ad eundē regē causa confederacioīs est missus. Deniq̄ turci sub hac forma se tributarios subdiderūt tartaris. Quolibz anno reddūt eis. mille milia. cc. yppera. et q̄ngentos pānos sericos quoꝝ medietas est deaurata. equos quoq̄ q̄ngentos. et camelos totidē. et arietes quīgentos. Hec aūt oīa tenent̄ et conducē salua et integra cū expensis suis usq̄ ad mōgam. Tantūdē eciā valent exenia et dona que ultra tributū mittūt̄. q̄ntū ipm̄ tributū et ampli⁹ ut dicit̄. Preterea tenent̄ turci per totā turquiā prouidē nūcijs tartaroꝝ oīo in equitaturis in mulieribz in victualibz. eundo morando ac redeundo. Itaq̄ soldani notari⁹ cōputauit expēsas nūciorū tartaroꝝ quas apud yconiū in duobz ānis fecerāt. et īuentū est q̄ excepto pane et vino sexcenta milia yppera expēderāt. Predcā vō confederacio tributaria fcā fuit apud sanastiā. marchisio de lambro noīe constantino presente. qui tūc tp̄is marescallus erat t̄quie. et eius baiulus fuerat eiusdē terre. Et q̄n quidē hoc tributū p̄mo cōmissū fuerat tar

taris interfuit ibidē eiusdē constantini mi
les vocabulo ꝓuincialis q̄ multa de istis e
narrauit frībꝫ predicatoribꝫ. a dn̄o ꝓp̄ cum
lr̄is suis ad tartaros trāsmissis. Qualit̄ rex
minoris armenie tartaris se subdidit. Cap
xxix.

Circa idem tempus con
stans p̄r et baiulus regis armenie
qui vocat̄ aytons filiū suū eiusdē reg
ni conestabulū ad tartaros misit. eorꝫq tri
buto se ac regnū suū subiciens pacē cū eis cō
posuit. Que videlicet minor armenia nōie
alio ab antiquo vocat̄ cilicia. et int̄ turquiā
et syriam est sita. Ibi est tharsis ciuitas ar
chiep̄alis. de qua paulus aplus fuisse se dicit.
Ibi quoq est catholicon id ē vniūsalis ep̄us. sic
et in georgia de qua dcm̄ est supius. Huius
armenie regnū acquisierāt paucis antea
tp̄ibꝫ duo frēs de armenia maiori. leo scilicꝫ
ac robinꝰ. Et robinꝰ quidē maior natu p̄or
in ea regnauit vel potius prefuit. moriturꝰ
vō regnū et filiā suā eiusdē videlicꝫ regni he
dem frī suo leoni cōmisit. eiusq fidei credid̄.
At ip̄e leo regnū in semetip̄m retorsit. quin
potius de baronia regnū sibi facē voluit.
Nam antea ut dicit̄ ibi rex nō erat sed baro
qui soldano turquie sub tributo seruiebat.
Itaq ad peticionē ipsiꝰ leonis auus dn̄i de
tronsot ꝑrexit ad curiā romanā et ad īpa
torē ottonē. petens ab ambobꝫ ut ip̄m in
hoīem legium reciperēt. Ecclesia vō sb̄ con
dicione saluo. s. heredū iure recepit ip̄m in
hoīem. et otto similit̄. Porro archiep̄s quidā
teutonicꝰ. s. maguntinꝰ attulit et coronam
eidē leoni sub tali condiciōe ut oēs pueros
infra xij annos existentes ip̄e leo faceret poni
ad lr̄as latinas. Tunc ergo rex leo dedit ec
clesie in dotē casale estelice. castrū paperon.
et alia multa casalia. pluraq alia. Hec aūt
oīa iurauerūt barones se firmit̄ seruaturos.
Fcm̄ est hoc anno dn̄i circit̄ m°. cc°. xlv°. Porro
idem leo ter infirmꝰ ter fecit oēs barones su
os robino nepoti suo iurare tanq̄ vō ac le
gitimo dn̄o suo et iusto heredi regni arme
nie. filiā tn̄ suā cui regnū relinquē disposu
erat frī antiocheni principis in cōiugiū de
dit. et postea ip̄m dolose interfecit. Ipso aūt
leone mortuo quidā baro eiusdē armenie cō
stans noīe filiā eius violent̄ rapuit. et post
modū eandē filio suo harconi īnutā matri
monio copulauit. eiq cū illa regnū tradi
dit. Porro filiā robini que regnū hereditario
iure possidere debuit. philippus de monte
forti miles vxorē accepit. Vnde et merito
ad illud aspirat. ip̄inq ut iustū est acqui
siturū se sperat. Idem etiā constans diu
sis dolis ac machimamētis. lx et duos baro
nes armenie maioris int̄fecit. Soldani q̄
turquie matrē atq sororē. quas idē solda
nus ip̄i tanq̄ hoī suo legio ac fideli. utpote
xp̄iano causa refugij miserat a facie tarta
roꝝ. ipse reuera infidelis et īnquus misit eis
dem tartaris in fauorē ipsoꝝ. Et ille ip̄e q̄dē
in ipso itinere dicunt̄ obisse. Itaq soldanꝰ
ipse terrā eius intrauit. et vrbē tharsū ob
sedit. sed ibidē infirmatꝰ mortuus est et in
vrbe regali satellia sepultus est. Qualiter
cuinch frēs mīores suscepit. frater iohānes
Caplm̄ xxx.

Cum aūt peruenimꝰ
ad cuinch fecit nobis dari tentoriū
et expensas quales tartari dare so
lent. nobis tn̄ meliꝰ q̄ alijs nūcijs faciebāt.
Ad ip̄m autē vocati non fuimꝰ. eo q nondū
electus erat. nec adhuc de impio se intromit
tebat. Int̄pretacio tn̄ lr̄aꝝ dn̄i pape ac ver
ba etiā a nobis dicta a predicto baty. erant
ei mandata. Cū ergo stetissemꝰ ibi per q̄nq
vel sex dies ad matrē suā nos misit ubi
adunabat̄ curia solempnis. Et cū venisse
mꝰ illuc iā extensū erat tentoriū magnū.
de alba purpura īparatū. Eratq tn̄ gran
de nr̄o iudicio q plꝰ q̄ duo milia hoīm pote
rant esse sub illo. Et in circuitu fcm̄ erat va
riū tabulatū varijs ymaginibꝫ depictū.
Illuc ergo ꝑreximꝰ cū tartaris nobis ad cus
todiā assignatis. Ibiq cōuenerāt oēs duces.
et vnusquisq cū omībꝫ suis equitabat ī cir
cuitu per planiciē et colles. In p̄ma die ves
titi st̄ oēs purpureis albis. in secunda vero
rubeis. et tūc venit cuync ad tentoriū illud.
Porro tercia die fuerūt oēs in balneis īpure
is. et q̄rto die in optimis baldakinis. In il
lo autē tabulato iuxta tentoriū erāt due
maiores porte per quarū vnā solus īpator
debebat intrare. et ad illā nulla erat custo
dia q̄uis esset apta. quia per illā nullus
audebat ingredi vel exire. Per aliā ōnes
qui admittebant̄ intrabant. et ad illā cus
todes cū gladijs et arcubꝫ et sagittis erant

Itaq; si quis tentorio ꝓpinquabat ultra ter
minos qui positi erant. si capiebat verbe
rabat. si fugiebat sagitta siue ferro sagitta
batur. Multi quoq; ibi erant qui in finibus pec
toralibz sellis et huiꝰmodi indumento nimio auri
vinti. xx. marchas habebant. Sic duces in
fra tentoriū colloquebant. et de impatoris
electione tractabāt. ut a nobis credit. Alius
autē vniuersus ꝑplus longe extra tabulatū
colloquebat. et ita fere usq; ad meridiē mo
rabant. Tunc incipiebant lac bibe iumen
tinū. et usq; ad vesperas tm bibebāt. qd erat
visu mirabile. Nos autē vocauerūt interi
et dederūt nobis cervisiā. quia iumētinum
lac non bibebamꝰ. et hoc quidē nobis ꝑ mag
no fecerūt honore. sed tm nos cōpellebāt ad
bibendū. ꝙ nullatenꝰ poteramꝰ ꝓp cōsuetu
dinē sustinere. Vnde ostendimꝰ eis hꝰ ee nobis
graue. ideoq; nos cessauerūt cōpellē. Fons
autē erat dux ieroslaus et susdal vsaie. plu
resq; duces hytharoꝝ. et salangoꝝ. duo q̄q;
filij regis georgie. nūcius eraū halifi de bal
dach qui erat soldanꝰ. et plus q̄ alij decem
soldani ut credimꝰ. Et sicut nobis a pauci
oribz dicebat. erant ibi sarracenoꝝ pl'q̄
quatuor milia int illos qui tributa portabāt
et illos qui deferebant munera et soldanos
ac duces alios qui ad tradendū seipsos ve
niebāt. et illos pro quibz ipi miserūt. illos
ꝙ qui terraꝝ prefecti erāt. Hij oēs simul
extra tabulatū ponebant. eis q; simul bibe
bebat. Nobis autē et duci ieroslao fere
semp ab eis dabat supior locus. q̄n aī eis e
ramꝰ exterius. Qualiter ad imperiū sublima
tus fuit. Caplm xxxi

Quidē si bene meminimꝰ ibidē per septē
nas circa quatuor fuimꝰ. Credimꝰq;
ꝙ ibi fuit electio celebrata. non tm ibidē fuit
publicata. Propter hoc autē id maxīe credeba
tur. quia semp q̄n aurora de tentorio exibat
eidē cantabatur. et aī virgis speciosis in si
militate lanā coccineā hinc inde inclinabatur.
quod alteri ducī nulli fiebat. quousq; exte
rius morabat. Hec autē statio siue curia no
minat ab eis ꝙa orda. Hunc exeūtes una
nimiter oēs equitauimꝰ per tres aut q̄tuor
leucas ad aliū locū. ubi erat in quadā pul
chra planicie iuxta riuū int montes aliud
tentoriū. quod apud ipsos appellat orda
aurea ꝓparatū. Ibi enī nunch poni debebat.
in sede in die assūpcois dnē nre. sed ꝓp grā
dinē nimiā que tūc ut supra dm est cerdi
tes dilata fuit. Erat ꝙ tentoriū in columpnis
positū. que laminis aureis erant erecte. et
clauis aureis cū alijs lignis affixe. Porro de
baldachino erat tectū supius. sed alij erant
pānī exterius. Fuimꝰ autē ibi usq; ad festū
sancti bartholomei. in quo maxīa multitu
do cōuenit. et contra meridiē versis vultibus
stetit. Et quidā ad iactū lapidis longe a ce
teris erant. semp q; oracones faciendo ac ge
nua flectendo contra meridiē longius et lon
gius procedebant. Nos vtiq; incantacoēs fa
cerent. aut genua deo vel alteri flecterent
nescientes. nolebamꝰ facē genuflectiones.
Cumq; diu ita fecissent ad tentoriū reuersi
sūt. et cunch in sede imperiali posuerūt. du
resq; cora eo genua flexerūt. Post hec idē
facit vniuersus ꝑplus exceptis nobis. qui ei
subditi non eramꝰ. De solēpnitate qua fuit
intronizatus. Frater symon. Cap. xxxij.

Igitur anno ai mo. xlvio cuinch qui et
gogthaam id est imperator vel rex sub
limatus est in tartaroꝝ regno. Oēs si
quidē illoꝝ baron es cōgregati quandā se
dem auream in loco supradicto medio posuerūt
sup quā ipm gog sedē fecerūt. et coram eo
gladiū posuerūt dicentes. Volumꝰ et ro
gamꝰ atq; precipimꝰ. ut dneris nobis oībz.
At ille dixit eis. Si me vultis sup vos reg
nare. nūq; pati estis vnusquisq; qd vobis ꝑ
cepero facere. quocūq; vocauero venire. quo
cūq; mittē voluero pgere. quēcūq; occidi ꝑ
cepero occidē. Rnderūt. vtiq;. Ergo inquit
oris mei sermo gladius meꝰ de celero erit
omnes q; cōtra eū consenserūt. Post hec
autē filiis suis quoddā in terrā statuerūt. ip
sūq; rursus desup sedere fecerūt dicentes.
Vide sursū et agnosce deū. et agnosce filiū.
in quo sedes deorsū. Si bene regnū tuū re
xeris. si largus fueris. et iustitiā seruaē di
lexeris. ac ꝑnapes tuos vnū quēq; sedm su
am dignitatē honorauis. magnificꝰ regna
bis. totusq; mundus tue substerneē dominā
tioni. et quitq; desiderabit cor tuū dabit tibi
deus. Si autē econtrario feceris. miser et abiec
tus eris. adeoq; pauꝑ. ut ubi nec ꝑmittatur
filiis in quo nunc sedes. Hoc dicto ijdem ba

rones vxorē gog cū ipso sup filtrū sedere fecerūt. sicq; ambo sedentes a terra surſū in aera leuauerūt. atq; ipatorē et ipatri cē oīm tartarox voce publica et damosa eos dē protestata sū. Postea multitudinē infinitā auri et argenti et lapides pciosos et quecūq; remanserant a thagadagm corā impatore nouo apportari fecerūt. eiq; dnūm sup oīa illa plenariū concesserūt. Ipē vō prout placuit ei vnicuiq; pncipū distribuit. sibiq; residuū seruari precepit. Deinde vero bibere ceperūt. et ut moris eox est usq; ad vesperas continue potacoīb; itenderūt. Post hec carnes cocte in curribz sine sale venerūt. et inī q̄tuor vel q̄nq; hoīes vnicū membrū sine frustū mūstri dederūt. Infra tentoriū thaam dederūt carnes acbro diū cū sale pro salsa. sicq; finitis cūctis diebus q̄s celebrant cōuiuia

De etate armorum et sigillo ipsius. Frater Iohannes. Cap xxxvij.

Hic autē impator q̄n sublimatus est in regnū videbat cē annox xl vel xlv. annox. Medio cris erat stature. prudens valde. nimis astutus multiq; seriosus. et grauis in moribus. Nec vnq; videbat eū homo de facili reddere. vel aliquā leuitatē facē. sicut dicebāt pciani q̄ cū ipso morabant cōtinue. Dicebāt etiā nobis asserendo firmit; qui erāt pciani de familia eius. q̄ debēt fieri pcianus. Cuius signū erat q̄ ipē clericos pcianos tenebat et expensas eis dabat. Habet etiā semper capellā pcianox ante manus tentoriū suū vbi cantant clerici public et apte. ac pulsant ad horas ut ceteri pciani sēm mores grecox. q̄ntūcūq; sit ibi multitudo tartarox. vel etiā hoīm alioz. Hoc tū non fraudat alij duces ipsox. Est aūt mos impatoris ipsius ut nūq̄; ore pprio loquat cum extraneo. q̄ntūcūq; sit magnus. sed audit et intelligit p interpositā psonam. Et q̄ncūq; negocium ppōnit. vel impatoris cōmissionē audiūt illi q̄ sub eo sunt q̄ntūcūq; sint magni seueris genibz usq; ad finē verbox pfistūt. Nec alicui de consuetudine suq; aliquo negocio loquili licitū est. postq; ab impatore diffinitū est. Habet aūt impator predcūs procuratorem et prothonotarios atq; scptores. omnes q̄s officiales in negocijs tam publicis q̄ priuatis. exceptis aduocatis. Nam sine lituū vel tubox clangore. secundū arbitriū impatoris oīa fiūt. Alij quoq; pncipes tartarox de hijs que ad illos ptinent idem faciūt. Hoc autē nouerūt vniuersi. q̄ nobis tūc existentibz in solempni curia iā ex pluribz annis indicta idem cuiusq; impator de nouo electus cū oīb; suis pncipibz erexit vexillū cōtra ecclesiam dei ac romanū imperiū. et contra oīa regna xpianox et pplos occidentis. nisi forsitasse qd absit fatere ea que mandabat dno ipe atq; potentibz et oīm xpianox pplis. videlicet ut ipi subdant eis. Nam excepta xpianitate. nulla est in orbe terra quā timeāt. et ideirco contra nos ad pugnā se pparant. Vnde siquidē impatoris pater. s. octoday ceatus fuerat veneno. et ob hoc a bellis q̄euerit pauco tpe. Intencio autē eox est dem est supra sibi totū subiicere mundū. sicut a magistratum habent mandatū. Vnde et ipe impator in lris suis ita scribit. dei fortitudo oīm hoīm ipator. In suscpcione sigilli ei est hoc. deus in celo. et cuiusq; tham super terrā. dei fortitudo. oīm hoīm impatoris sigillū.

De nōibus eius ac pncipibz eius. Frater symon. xxxvij.

Et hoc quidē nomē tham siue thaam est appellatiuū. idemq; sonat q̄d vox vel impator. siue magnificus siue magnificatus. Sed hoc tartari singulariter attribuūt dno suo. nomē eius xpto vetitendo. Ipse quoq; gloriat se esse filiū dei. seq; sic ab hoīb; appellari. Idem aūt sonat cuiusq; q̄d et gog sēm aliā linguā. Est itaq; nomē impatoris xpti gog. et frīs eius magog. Siquidē per ezechielē dns gog et magog aduentū predicit. eorq; interitū se frūtū perducēdo promittit. Ipsi quoq; tartari xpti loq̄ndo se vocant moglī siue mogol. quod verbū fortasse sonat mosoch. Hic itaq; s. cuiusq; tham siue thaam siue gog. thaam feruens et estuans in hoīm prostratione. q̄ diu sustensus a coquente. seu habet qd citius q̄nq; dno suo seruientes per quos expugnat oēs sibi contrarios ac rebelles. Infinitoz aūt pfidis habet pncipē noīe baiothnoy qui totā terrā xpianox et sarracenox usq; ad mare mediterraneū et ppe antiochiā et ultra per duas dietas eius dominio subiu-

gauit. ita q̄ a capite p̄sidis usq̄ ad mare
iam ei regna. xiiij. acquisiuit. Est aūt ba
ioth ꝓpriū nomē. noy vero sonat dignitatē
Est etiā dux quidā tartaroꝝ noīe correnzā
versus xp̄ianos occidentis. qui habet sub se
armatoꝝ sexcenta milia. stans ibi tanq̄m
in custodia. ne sup̄ ipsos ac sup̄ subseq̄ntes
irruant subito xp̄iani. Porro baioth prin
ceps est maximꝰ tartaroꝝ. hoībus quidem
suis satis benignꝰ. licet ab eis sit valde re
ueritus. in pugna vō est crudelissimꝰ. In
exercitu quidē baioth st̄ sexcenta milia pug
natoꝝ. videlicet centū lx milia tartaroꝝ. et
et quadringēta xl^a milia tam xp̄ianoꝝ q̄ ali
oꝝ. s. infideliū. Et dicit̄ habē plures bellato
res septuplo nūo q̄ baiothnoi in exercitu
suo. Porro chaam dicit̄ habē exercitꝰ q̄nq̄.
quoꝝ oīm de facili nemo p̄t numerū cōpre
hendē. Fertur aūt baioth. xviij. barones frēs
non ex eodē p̄re nec ex eadē mr̄e. sed ex diuer
sis habuisse. quoꝝ vnusquisq̄ decē milia bel
latoꝝ ad minꝰ habebat sub se. sed de omībz
illis non intrauerūt nisi duo frēs regnū hū
garie. Debebant ānis xxx procedē in pugnā
do. sed tūc ut dcm̄ est interfectꝰ fuit imp̄ator
eoꝝ veneno. ideoq̄ quieuerūt tempe pauco.
Vt autē imp̄atorē habuerūt. itm̄ se ad pug
nā p̄parauerūt. De admissiōe frm̄ et nūcio
rū ad imp̄atorē frat̄ iohēs. Cap̄ xxxv.

In loco igit̄ illo ubi positꝰ est imp̄ator ī
throno. vocati fuimꝰ corā ipso. Cumq̄
gingay prothonotariꝰ eiꝰ noīa nostra
scripsisset. illoꝝq̄ a quibz missi eramꝰ. et
ducis solangoꝝ et alioꝝ. clamauit alta vo
ce recitans illa corā imp̄atore ac ducū vni
uersitate. Quo facto flexit vnusquisq̄ nr̄m
quater genu sinistrū. et monuerūt ne tan
geremꝰ limen deorsū. Cumq̄ pro cultellis
nos diligentissime scrutati fuissent. et nul
latenꝰ īuenissent. intrauimꝰ ostiū ab oriē
tali p̄te. quia nullus ab occidentali nisi so
lus imp̄ator audet intrare. Similiter et
dux ab illa p̄te ingredit̄ solus. si est tentori
um eius. Minores aūt nō multū curant de
talibz. Tunc ergo p̄mū in eiꝰ presentia suā
intrauimꝰ stacionē. videlicz postq̄ fc̄us est
imp̄ator ibidē. Oēs quoq̄ nūcij tūc recepti
sunt ab eo. sed paucissimi tentoriū eiꝰ ītra
uerūt. Ibi vero tanta donaria ab ip̄is nūci
is fuerūt ei presentata q̄ quasi videbant̄
infinita. videlicz in samitis ac purpuris
et baldakinis ac cingulis sericis cū auro p̄
patis. pellibz etiā nobilibz ceterisq̄ muneri
bz. Quoddā etiā solinū siue tentoriolū quod
sup̄ caput imp̄atoris portat̄. fuit eidē p̄nta
tū. qd̄ totū erat cū gēmis p̄paratū. Quidā
vero prefc̄us vniꝰ prouīcie adduxit ei came
los multos cū baldakinis tectos. sup̄ quos
selle posite cū quibusdā instrumētis erant.
in quibz hoīes interiꝰ sedē valebant. Equos
etiā multos et mulos adducebant eidē fa
leratos siue armatos. quo dā quidē de corio
et quosdā de ferro. Nos etiā requisiti fuimꝰ
an ei munera dare vellemꝰ. sed iam facul
tas non erat. q̄m oīa fere nr̄a consūpse
ramꝰ. Ibidē longe a stacionibz sup̄ montē
erant positi plus q̄ q̄ngenti currus. q̄ oēs
auro et argento ac sericis vestibz erāt ple
ni. Cūctiq̄ int̄ imp̄atorē et duces diuisi
fuerūt. singuliq̄ duces int̄ hoīes suos p̄tes
suas ut eis placuit diuiserūt. De loco diui
sionis imp̄atoris et mr̄is sue et morte ieroz
lai ducis rusie. xxxvi.

Inde recedentes venimꝰ ad aliū locū. ubi tentoriū
mirabile totū de purpura rufa qd̄
kytai dederant erat positū. Illuc etiā inte
riꝰ introducti fuimꝰ. Et semp̄ cū intraba
mꝰ nobis ad bibendū dabat̄ ceruisia vel vi
nū et etiā carnes cocte si volebamꝰ ad eden
dū. Erat aūt solariolū vnū de tabulis al
te p̄paratū. ubi thronꝰ īp̄atoris erat positꝰ
ex ebore mirabilit̄ sculptus. In quo etiā
erat aurū et lapides preciosi si bene mēini
mꝰ. et illuc ascendebat̄ per gradus. eratq̄
rotundū sup̄ius. Banci vero erāt positi
in circuitu sedis. ubi dn̄e sedebant a p̄te si
nistra in scāpnis. a dextris aūt nemo se
debat sup̄ius. Sed duces sedebāt in bancis
inferiꝰ et hoc in medio. alij vō sedebāt post
eos. In quolibz die veniebat dn̄aꝝ maxīa
multitudo. Ista vō tria tentoria de quibz su
pradiximꝰ erant valde magna. Aliaq̄
habebant vxores eius de filtro albo satis
magna et pulchra. Ibidem [illegible] īp̄ator di
uisus est a mr̄e sua. que iuit [illegible] in vnam
terre p̄tē. et imp̄ator in aliā ad iudicia
facienda. Capta siquidē erat amita īp̄ato
ris istius. que veneno interfecerat patrē

eius eo tpe quo exercitꝰ eoꝝ in vngaria fuit. pp qđ ei cū exercitꝰ. qu erat in pt̄ibꝫ illis recessit. De qua cū pluribꝫ alijs frm fuit iudiciū et ocasi fuerūt. ¶ Eo tpe mortuus fuit ierozlaus dux magnꝰ soldal. que est quedā rusie pū. Vocatus eī ad matrē impatoris q̄ pro honore ut manducaret ac bibēt de manu ipsiꝰ. incōtinēti ad hospitiū est reuersus. infirmatꝰq; mortuus est post septē dies. totūq; corpus eius miro modo glaucū effīm est. Diceba turq; ab oīb̄z. qꝫ ibidē ut terrā eius libere et plenarie possideret fuisset īpoīa natus. Qualit̄ tandē frēs ad impatorē accedentes lr̄as dederūt et acceperūt xxxvij.

Denigq; tartari nr̄i nos ad īpatorē duxerūt. Qui cū audisset p illos nos ad eū venisse iussit nos ad matrē redire. Volebat eī secundo die situt supius dcm est cōtr̄ totā occidentis terrā vexillū erigere. qđ nos volebat ignorare. Itaq; reuersi sūm⁹ pauas dies et itīm reuersi sum⁹ ad ipm. Cū quo bene per mensē fuim⁹ in tanta fame ac siti qꝫ vix viuē poteram⁹. Nā expense que nobis pro dieb̄z quatuor dabant² vix vni sufficiebant. Nec īuenire poteram⁹ aliquid ad emendū. quia nimis forū erat remotū. Sed dīs nobis quēdā ruthenū noīe cosmā aurifabrū ꝓparauit. qui satis dilectꝰ impatori nos in aliquo sustentauit. Et hic nobis ōndit thronū impatoris quē ipse fecerat anteq; ponēt² in sede. et sigillū eiusdē quod eadā fabricauerat ipe. Po hec impator pro nobis misit. nobisq; per dyngray protho notariū suū dixit fecit. ut verba nr̄a et negotia scriberem⁹ eiq; porrigeremus. Quod et fecim⁹. Post plures dies nos utrūm votari fecit. et utrū essent apud dnm papā qui ruthenor vel sarracenor aut eadā tartarorꝝ lr̄ām intelligerent. inuētū fuit. Cui vndim⁹ qꝫ nullā istaꝝ linguaꝝ habebam⁹. Sarracени tm erant in terra. sed remoti a dīo ipō. Dixim⁹ tm qꝫ nobis expedire videbat² qꝫ in tartaria scriberent et nobis īterpretarent. nos aūt in nr̄a lr̄a diligēt scribem⁹ et tūc lr̄am q̄ īterpretacōem ad dnm papā referrem⁹. Tūc a nobis recesserūt. et ad īperatorē uenerūt. Postmodo in die bti martini fuim⁹ vocati. Tunc cadach tocꝫ ipe rij procurator et thingray et hala plures q; scriptores ad nos venerūt. nobisq; lr̄am de verbo ad verbū interpretati fuerūt. Et cū in latina lr̄a scripsissem⁹. placebat sibi per singulas oracōes interpretari. volētes scire si nos īaliq̄ verbo errauem⁹. Cumq; igit̄ ambe lr̄e fuissent scripte. fecerūt nos semel ac secundo legere. ne forte min⁹ aliquid haberem⁹. Dixerūtq; nobis. videte q; oīa bene intelligatis. quia nō expediēt q; nō oīa bene intelligētis. Litteras eadā in sarraceno recepserūt. ut aliquis in ptibus nr̄is īuenire posset qui eas si opus esset legeret. Qualit̄ licenciati fuerūt. xxxviij.

Dixerūtq; nobis

munitā mittentes nos ad ipsius imperatoris
matrē. Que vnicuiq; nr̄m dedit vnū pelli
ceū de pellibz vulpinis qd̄ habebat pilos de
foris. et purpurā vnā. de quibz tartari nr̄i
st̄ furati ex vnaquaq; vnū passū. De illa q̄z
que dabat̄ seruienti meliorē medietatē st̄
furati. Quod nos quidē non ignorauimus.
sed inde verba mouere noluimus. Qualit̄ ab
illo itinere redierūt. Cap̄ xxxix.
Vnc iter ad reuertendū arripuimus
ac per totā hyemē venimus iacentes
in desertis sepe in niue. ubi q̄ntū potera
mus nobis cū pede oportebat locū facere. Ibi
quippe non erant arbores sed planus cāpus
et sepe mane nos īueniebamus totos niue
quā ventus pellebat coopertos. Sic veniētes
vsq; ad ascensionē dn̄i peruenimus ad baty.
A quo cū inquirēmus quid rn̄deret dn̄o pape
dixit se nolle aliud nisi qd̄ imperator diligē
ter scripserat demandare. Datisq; nobis de
conductu lr̄is ab eo recessimus. et sabbato in
fra octauas penthecostes usq; ad moncy per
uenimus. ubi erāt socij nr̄i ac seruientes q̄
fuerant retenti. quos ad nos fecimus reduci.
Hinc usq; ad conrenzā peruenimus. cui a nobis
itm̄ donaria petenti non dedimus q̄a non
habebamus. Deditq; nobis duos comanos
qui erant ex tartarorū plebe. usq; ad lyoniā
ruscie. Tartarus tn̄ nr̄ non dimisit nos donec
exiremus ultimā tartarorū custodiā. Isti
vero alij qui nobis a conrenza dati st̄. in sex
diebz ab vltima custodia usq; ad lyoniam
nos duxerūt. Venimus aūt illuc ante festū
bt̄i iohis baptiste xv. diebz. Porro lyoniēses
aduentū nr̄m pcipientes occurrerūt nobis
letant̄ omnes. Congratulabant̄ eī nobis.
tanq̄ a morte suscitatis. Sic fecerūt nob̄
per totā rusciā poloniā et boemiā. Daniel
et wasilico frater eius festū nobis magnū
fecerūt. et nos contra voluntatē nr̄am be
ne per octo dies tenuerūt. Medioq; tpe int̄
se et cū epis ceterisq; probis viris sup hijs
que locuti fueramus eisdē in processu nr̄o
ad tartaros consiliū habētes. Rn̄derūt nob̄
cōiter dicentes q̄ dn̄m papā habere vellent
in specialē dn̄m et in prēm. sanctā q̄z roma
nā ecclesiā in dn̄am et magistrā. cōfirmā
tes etiā oīa que prius de hac materia per ab
batē suū tn̄smiserāt. et sup hoc etiā nobiscū

ad dn̄m papā nūcios suos et lr̄as tn̄smiserūt.
Qualit̄ fr̄es pdicatores apd̄ baiothnoy tartaro
rū pncipē admissi fuerūt. Ex libro fr̄is symōis
Capl̄. xl.
Anno dn̄i m°. cc xlvij in die
tn̄slacionis bt̄i dn̄ici pmi pr̄is ordīs
predicatorū frater ascelinus a dn̄o pp̄
sicut iā supradcm̄ est missus cū socijs suis
peruenit in exercitū tartarorū. et hoc in psi
de ubi erat exercitus ille sub pncipe baioc
noy. Quod audiens ille pnceps in tentorio
suo sedens in vestimēto deaurato. suis quoz
baronibz in sericis vestibz preciosis ac deau
ratis cōcūstantibz. misit ad dictos fr̄es quos
dā ex baronibz eisdē cū suo egyp id est pnci
pali consiliario. et int̄pretibz. Qui pmisso
salutacōis eulogio. dicūt eis. Cuius nūcij es
tis. Frater autē ascelinus dn̄i pape pncipalis
nūcius. rn̄dit pro omībz. Ego sū dn̄i pape
nūcius. qui apud xp̄ianos oī hoīe maior
dignitate reputat̄. et ab eisdē illi tanq̄m
patri ac dn̄o reuerencia exhibet̄. In hoc ver
bo illi q̄m plurimū indignati dixerunt.
Quō supbe loquentes dicitis q̄ papa sit dn̄s
maior omī hoīe. Nūquid scit ille q̄ cham
sit filius dei. et q̄m baiothnoy et batho st̄
pncipes eius. sicq; noīa eorū diuulgant̄ et
magnificant̄ vbiq;. Quibz frat̄ ascelinus rn̄
dit. Quis sit chaam. q̄s ve baiothnoy vel
batho dn̄s papa nescit. nec illorū noīa vnq̄
audiuit. Hoc autē a pluribz audiuit et ītel
lexit. q̄ gens quedā barbara que dicit̄ tar
tarorū de finibz orientalibz iā dudū exiuit.
que plures dominio suo regiones subiuga
uit. nulliq; pcens infinitā hoīm multitu
dinē prostrauit. Qd̄ si noīa chaam suorūq;
pncipū recitari audisset. alicuius eorū nomē
in lr̄is suis quas afferimus nullatenus scribere
omisisset. Atuero de tanta hoīm strage.
maxīeq; xp̄ianorū dolore cordis tactus atq;
compaciens pietatis visceribz de consilio fra
trū suorū cardinaliū misit nos ad primū ex
citū tartarorū quē citius īuenire possemus. ex
hortans dn̄m tartarorū omnesq; qui ei obe
diūt. ut ab hoīm strage et maxīe xp̄ianorū
facienda in posterū cessent. ac de ppetratis
flagitijs vel facinoribz peniteant. sicut te
nor lr̄arū ipsius plene manifestat legentibz.
Rogamus igit̄ eū per vos ut lr̄as dn̄i pape
recipiat. visoq; litterarū tenore per suas lit

teras siue per nūtiū. vel saltē solo verbo
per me dño pape rñdeat. Qualit̄ abeis tar
tari de munerib; et de aduentu francoꝝ re
Hijs itaq; peractis quesierūt. Cap xli.
barones predā cū interpetib; suis ad
dnm suū reuersi sūt. eiq; verba frīs
ascelini predā retulerūt. Post hec aliq̄u
tulo spacio. prioribz etiā vestib; mutatis
aliisq; de nouo indutis cū interpetib; suis ad
frēs redierūt, siiq; dixerūt. Hoc vnū q̄rim⁹
a vobis. vtrū papa dñs vr aliq̄d dño nostro
baiothynoy mittat q̄d ei apportetis. Quib; fr̄
rñdit. Nichil itaq; apportam⁹ ei ex pte dnī ipse.
neq; ei est illa consuetudo aliqua exenia mitt̄
infideli et ignoto maxīe. q̄n pocⁱ fideles eius
filij. s. xp̄iani. et etiā infideles q̄mplurimi
frequēt̄ ei dona mittūt. et exenia offerūt. Tūc
utiq; illi oēs ad tentoriū baiothynoy reuersi sūt.
et post aliq̄ntulā morā. alijs indumētis de
nouo indut̄. reuitentes. frīb; dixerūt. Quo
potestis pre verecundia ante dnm nr̄m ve
le cōparē manib; vacuis porrigendo lr̄as
dnī vr̄i. quod nullus hoīm huc veniēs fecit
ei. Frater ascelin⁹ rñdit. Cū ubiq; et apud xp̄i
anos maxīe cōsuetudo approbata obtineat.
ut q̄libz nūcius dnī sui lr̄as ferens aīi illi
cui defert veniat. ip̄mq; videat. et ei. p̄rijs
manib; porrigat. si nos ante dnm vīm sine
muneribz attedē non licet. nec vobis hoc pla
cet. vobis oīb; si placet cōmittem⁹ dnī ipse
lr̄as dño vro baiothynoy porrigendas. In pri
mis autē questionib; suis tante multāq; fol
litate a frīb; inquirebant. vtrū adhuc i syri
am frana trāsfretassent. Audierāt enī a mer
catorib; suis ut dicebāt. q⁹ multi frāc⁹ i syriā i
breui trāsfretarēt. Ex tūc autē et antea fortis
sis apud se cogitabant. quales pedicas decep
cionis eoꝝ pedib; inuoluendis in ipō eoꝝ itro
itu parent. siue sub simulacōe fidei xp̄iane
suscipiende. siue sub alia qualib; mendaci do
lositate. ut eos a terraꝝ suaꝝ introitu tur̄e
stilq; et halapie coherceret. seq; saltē ad tps
amicos francoꝝ velle fieri simularēt. quos
sup oēs hoīes q̄ st̄ in mundo siut attestant⁷
georgiani et armeni formidant et timent
Qualit̄ adorare baiothynoy respuerūt. xlij
Post verba predā barones cū interpe
tib; ad dnī sui tentoriū redierūt. ibiq;
paululū cōmorantes vursū vestimē
tis suis de nouo imutatis. ad frēs reuersi
dixerūt. Si vultis facē dnī nr̄i videt et ei dū
vr̄i lr̄as presentare oportet. ut ei adoretis tā
q̄ filiū dei regnantē sup terrā. trina p̄ius
aīi ipm facienda genuflectione. Sic enī pre
cepit nobis chaam regnās sup terrā. filius
dei. ut p̄napes suos baiothynoy et batho ab
omib; huc aduenientib; faciam⁹ sicut semet
ipsū adorari. Quod et usq; mūt facim⁹. et in
petuū observare firmit̄ ponim⁹. Tūc du
bitantib; qubusdā frīb;. et inter se cōquerē
tib; quid sibi baiothynoy per adoracōez intēdet
fieri. utrū statuet ydolatriā vel aliud aliquid
frater guichardꝰ admonēs scīs moxes et
consuetudines tartaroꝝ quas a georgianis
didicerat. inter quos etiā in eoꝝ ciuitate tri
phelis in domo firm per ānos septē cōuersa
tus fuerat. sup hoc illos certificans rñdit.
De ydolatria exhibenda baiothynoy nullate
nꝰ formidetis. quia non hanc sibi petit ano
bis fieri. sed in signū subiectiōis dnī pape.
torius q; romane eccl̄e mandato chaam sub
iciende. hanc sibi quā audistis reuerenciā oī
bus ad se venientib; nūcijs consuetā exhibei
Omēs utiq; frēs circa hui⁹modi petitionē deli
berantes. statuerūt vnanimit̄ oēs se potius
velle decapitari. q̄ sic adorando genua flec
tere coram baiothynoy. Et hoc tū p honorē vni
uersalis eccl̄e conseruandū. tū p georgiano
rū et armenioꝝ grecoꝝ atq; psarū et turco
rū. oīumq; nacionū orientaliū scandalū enī
tandū. ne saltē per hui⁹modi petitionē deli
per signū subiectiōis atq; tributi q̄libz tartā
rib; ipendendi a xp̄ianis occasio. et materia q
ultracōib; oīb; eccl̄e ip̄minicis per ptes orien
tales diuulgaret. et ne xp̄ianis ab eis imp
tinatis atq; subiectis spes siue liberacōis a
dño papa q̄libz supuenture per romanā ec
clesiā penitus auferret. et ne eadē eccl̄ sancte
delib; obediencia defectu constantie mortis q
timore matula q̄libz irrogari vel oppō pos
se videret. Qualē martiriū xp̄ianitatem
Porro frater Guaserunt. Capl' xlvij.
ascelin⁹ predām consiliū ac decretū
ab oīb; fratrib; obseruandū de con
sensu ipsoꝝ libere coram oīb; illic astantib;
protulit. et insup addidit. Ne forte quod ab
sit materia dissensiōis et occasio maligādi

in rn̄sionibz nr̄is a dn̄o vr̄o vel etiā ab alijs
valeat reperiri. quia fortasse sup̄biā ac rigo
rē inflexibilē auribz eius vel aliorz verba nr̄a
videbunt̄ īuehere. hoc etiā per nos significa
m⁹ ei q̄ oēm reuerenciā eidē p̄ati sum⁹ exhi
bere quā decet nos dei sacerdotes ac religio
sos viros et nūcios dn̄i pape. salua xp̄iane re
ligionis dignitate. et obseruata in omībz ec
clesie libertate. Illā quoq̄ reuerenciā quā nr̄is
maioribz ac regibz et p̄ncipibz facē cōsueui
m⁹. quā etiā docet nos sacra scr̄ptura dicens
magnato hūilia caput tuū. p̄ati sum⁹ dn̄o
vr̄o facere ꝓpter bonū pacis et vnitatis ac
concordie. Illā vero quā petitis oīo respui
m⁹ tanq̄ ignominiā xp̄iane religiōis. mor
tēq̄ quācūq̄ nobis dn̄s vester inferre volu
erit pocius eligim⁹ sustinē. Si autē qd̄ dn̄s
papa et oēs xp̄iani q̄m plurimū exoptarēt
dn̄s vester baiothnoy vellet xp̄ian⁹ fieri. nō
solū ante ip̄m genua flectere. vr̄m etiā ante
vos oēs p̄ati essem⁹. insup̄ et plantas pedū
ipsius. oīmq̄ vr̄m etiā minorz ꝓp dn̄m hūili
ter osculari. Quod illi ut audierūt sup̄ admo
nicione ista q̄plurimū indignati atq̄ p̄turbati.
cū īpetu et furore vehemēti fr̄ibz sic responde
rūt. Monetis ut xp̄iani fiam⁹ nos. sim⁹q̄ ca
nes sicut et vos? Nonne papa vr̄ est canis. et
vos oēs xp̄iani canes estis? Ad hec frat̄ ascelī
nus nullaten⁹ nisi per predc̄orz abnegacioēs
que vera esse supponebāt respondē potuit. īpe
ditus videlicet eorz rugitibz ac fremitibz cla
mosis atq̄ proteruis. Itaq̄ predicti barones
cū int̄pretibz suis ad tentoriū dn̄i sui redie
rūt. et sicut rn̄derūt fr̄es eidē plenarie re
tulerūt. Qualr̄ illi de sentencia mortis īfr̄es

Audiens itaq̄ tractauerūt. Cap̄ xliiij.
baiothnoy que suo egyp et baronibz
et int̄pretibz suis rn̄derāt. indignāt̄
sustinens. in eosdē fr̄es exarsit furore. ter ip
sos per sentenciā diffinitiuā occidi precipiens.
īnocentē eorz sanguīez effundē nō abhorrens
nec oīm genciū consuetudinē approbatā me
tuens infringē. que p̄mittit vbiq̄ nūcios p̄
gredi et regredi libere ac secure. Quidā vō
eius consiliarij hoc mō dicebant. Non inter
ficiam⁹ oēs illos. sed tm̄ duos ex illis. et ad
papā remittam⁹ alios duos. Alij vō dicebāt
hoc mō. Excorietur eorū vn⁹ videlicet p̄ncipalis
pape nūci⁹. eiq̄ pellē impletā palea p̄ suos
socios ad dn̄m suū tr̄smittam⁹. Itē alij di
cebant. Duo tm̄ ex illis p̄mo fustigati per
totū exercitū occidant̄. alij aūt duo quoad
usq̄ franci eos subsequētes huc veniāt. re
seruent̄. Porro autē alij dicebāt hoc modo.
Duos ex illis nobiscū ducam⁹ in exercitū ut
ibi multitudinē et p̄tātē nr̄am intueant̄.
et iacientibz machinis hostiū nr̄orz ante illas
ponant̄. sicq̄ non a nobis sed a machinis int̄
fici arbitrent̄. Atuero baiothnoy sentencia
preualebat. ut capitali sentencia plecterēt̄
oēs illi qui contumaces fuerāt in prostra
cione et adoracioē facienda sibi. Tandē illo
sup̄ordinante qui dissipat cogitacioēs malig
norz. vna de vxoribz baiothnoy. que ātiq̄or
erat. et quidā etiā qui sup̄ nūcios illuc ve
nientes curā habebat. oībz modis restiterūt
quibz poterāt sentencie date de nece fratrū.
Illa siquidē vxor eius talit̄ corā eo p̄orabat.
Si nūcios istos occideris. oīm qui tale q̄d te
fecisse audierint odiū et horrorē incurres.
donaq̄ et exenia que tibi a magnis hōibz e
diuersis et longinquis regionibz tr̄smitti
solebant amittes. Nūcios etiā tuos quos
ad magnos hoīes mittis. ubiq̄ iusto freti
iudicio destruent et occident absq̄ ulla mi
seracione. Ille quoq̄ qui nūciorz aduenie
ciū curā habebat dicebat baiothnoy. Nosti
si recolis q̄ntū iratus m̄ fuerit chaam su
per occisione cuiusdā nūcij quē int̄ficē m̄
precepisti. cui⁹ cor a visceribz extractū. ad ī
cuciendū terrorē alijs nūcijs venturis. et oī
bus alijs audituris in equi mei pectorali p̄
totū exercitū tuū me publice portare fecisti.
Si ergo nūcios istos michi occidē iusseris nō
occidā sed a te fugiā. et innocenciā meā cō
seruans festinabo q̄cici⁹ ad chaam. et de is
torz morte in plena curia tanq̄ maleficū et
homicidā inauditū accusabo te atq̄ cōuin
cā. Hijs ergo p̄suasionibz baiothnoy emol
litus et confractus cor suū fellitū ac turbulē
tū paulatī furore subtracto sedauit penitus
ac pacificauit. Qualr̄ de modo adorandi ad

Deniq̄ post īuicē altricati st̄. Ca. xlv.
morā solito longiorē barones ad
fr̄es cū int̄pretibz reuersi st̄. dn̄iq̄ sui
furorē ex rn̄sione illorz conceptū caute dissi
mulantes. ipsos taliter allocuti st̄. Ex q̄ nul
laten⁹ dn̄m nr̄m flexo genu adorare digne

mini. ꝙrim⁹ quis sit modus apud vos sedm
quē maiores nr̄os prout decet illoꝝ dignita
tē veneram̄. ꝓterea si vos venire pmittu
m⁹ ante presenciā dn̄i nr̄i querim⁹ quē ho
noris ac reuerencie modū fracris ei prout
decet vos eius dn̄acionē humiliť venerari.
Tunc frat̄ ascelin⁹ capicium suū a capite pau
lulū subtrahens. et pariľ capite inclinans
sic ait. Hic est mod⁹ reuencie quā nr̄is maio
ribꝫ exhibem⁹. et hanc baiothynoy nullāꝫ a
liā nulla constricti violencia exhibe ꝓponim⁹
Item vero quesierūt illi quis eēt mod⁹ sedm
quē modū adorant xp̄iani. At ille vnďit.
Multis xp̄iani deū adorant modis. qm̄ alij
ad terrā prostrati. alij genibꝫ in terrā de
fixis. atꝫ aliť alij et aliť alij. Et multi q⁹
dē ac diuersi delonge venientes dn̄m vm̄
adorant venerantes ipsi⁹ tyrānizacioē p̄teriti
eiusꝙ serui facti et sciani. At uero dn̄s papa
et oēs xp̄iani tyrānizacionē nō metuūt.
nec ab eis ex racione potestis hāc adoracio
nē exigere n⁹ qđ precepit chaam illis demandāe.
qui ei nulla iurisdictione vel dn̄acioē subiec
ti sūt. Item predīs questionibꝫ aliā addiderūt
Cum vos xp̄iani adoretis ligna et lapides id
est lignis et lapidibꝫ insculptas cruces. ꝙre
baiothynoy adorare dedignamini. quē filius
dei chaam ut seipsū precepit adorari. Huic
questioni duplici articulo inodate frat̄ asce
lin⁹ sic vnďit ex ordine. Ligna et lapides nō
adorant xp̄iani. sed signū crucis eisdem i
pressū ꝓ dn̄m nr̄m ihesū xp̄m in ea suspē
sū. qui membris suis tang⁹ preciosis mar
garitis eā ornauit. suoꝙ cruore cōsecrauit
et in ea salutē nr̄am acquisiuit. Dn̄m au
tē vr̄m predīs rationibꝫ nullatenꝰ possu
m⁹ adorare. qm̄talibet nobis ꝓposita crua
tuū passione. Qualiť ad chaam ire reausa
uerūt. Capl' xlvi.

Finitis hui⁹mōi verbis dicti barones ad dn̄m suū re
uertentes. eiꝙ verba fir̄m referētes.
postꝙ aliꝙntulā utin morā de mandato ei⁹
ad frēs redierūt dicentes. Dn̄s nr̄ baiothynoy
mandat vobis. ut vos ire ad chaam dn̄ato
rē ac regē oīm tartarorꝫ ꝓparetis. Tuc enī
ad eū venientes quis et qntus sit videbitis.
et qnta sit ei⁹ potencia qntaꝙ gloria. que
oīa nūc abscondita sūt ab oculis vr̄is aptis
sime cognoscetis. Ipsi vo chaam ire eius ex pte
dn̄i vr̄i pape. ꝓprijs manibꝫ potitus presen
tare. visisꝙ potencia et gl'a ac diuicijs chaā
infinitis eidē dn̄o vr̄o veracť potitus que ibi
videritis et audieritis nūciare. At uero fē
ascelin⁹ malicīā baiothynoy ꝓpiens et adu
tens. quā eciā iam ꝑius didicerat a pluribꝫtā
xp̄ianis qui infidelibꝫ. sic vnďit baronibꝫ. Tu
dn̄s meus ut alias dixi nomen chaā non
audierit. nec me ad ipm̄ ire p̄cepit. sed ad p̄
mū quē inuenire possem tartarorꝫ exercatū
miserit. ad chaam ire nolo nec debeo. p̄sen
ciā dn̄i vr̄i et exercatꝰ eius quos hic reperi
contentus. et iunctis m̄ officij exercitacioē suf
ficienť liberatus. Litteras itaꝙ dn̄i ꝓpe dn̄o
vr̄o et eius exercitui patus sum ostendē. si pla
cuerit reape ac videre. Sinautē ad ipsū re
meabo. eiꝙ vē gestū per ordinē nūciabo.
Rursū illi. Qua fronte inquisiuit vos xp̄iani
omēs audetis dicē qd ꝓpa sit oī hoīe maior
dignitate. Quis enī vnqꝙ audiuit qd papa
vester tot et tanta regna sibi acquisierit.
quot et qnta filius dei chaam deo sibi largi
ente acquisiuit. Quis vnqꝙ tam longe late
qꝙ diffundi audiuit nomē pape. sicut nomē
chaam in orbem terrarū iam diffunditur
et dilatať. ac timeť ubiqꝙ. Jam enī ab ortu
solis usqꝙ ad mare mediterraneū. et usqꝙ ad
ponticū deo iubente dn̄ať. et ubiqꝙ in hui⁹
terminis nomē ei⁹ magnū ac celebre ab oīb⁹
in eis habitantibꝫ timeť et honoraťur. Chaam
ergo maior est papa vr̄o et oīm hoīe potencia
et gl'a sibi a deo datis. et acquisicionis digni
tate. Ad primā partē hui⁹ questionis frat̄
ascelin⁹ sic vnďit. Dn̄m papā oī hoīe maio
rē dicim⁹ dignitate. quia beato petro eiusꝙ
successoribꝫ concessa est a dn̄o ꝓtas vniuersalis
sacrosancte mr̄is ecclesie. hac eadē ullis usqꝙ
ad consūmacionē seculi ꝑdurante. Denicꝙ
habet eis questionē frē ascelino multis modis
et exemplis explanante illi tang⁹ brutales
hoīes nullatenꝰ intelligē valuerūt plena
rie. Cetis autē articulis non potuit vnďere
ꝑpeditus eoꝝ proterua et clamosa instancia.
magis ac magis eoꝝ vesania erūpente.

Qualiť dn̄i pape lr̄as in tartaricū ydioma trā
stulerūt. Cap' xlvii

Post hec dicti barones reuersi fir̄m verba baioth
noy referentes aliꝙntulū inde mo
rati rursū ad frēs redierūt dicentes. Dn̄s nr̄

baiothnoy per nos mandat vobis. ut dn̄i vr̄i
pape lr̄as ab ip̄o tenendas et inspiciendas
nobis om̄ib; tanq̄ nūcijs suis fidelib; ac se
curis cōmittatis. Itaq; frat̄ ascelin⁹ nō vo
catus ad p̄nciā baiothnoy sed exclusus com
misit eis lr̄as licet cont̄ consuetudinē nūci
orū approbatā hoc faceret inuitus. Illi vō re
gredientes cū lr̄is ad dn̄m suū. reuersi sūt
post paululū dicentes. ut mediantib; fr̄ib;
et alijs fr̄ib; int̄pretib; ibidē astantib; litte
pape in p̄sica lingua scribent̄. Deinde baioth
noy porrecte itm̄ de p̄sico in tartaricū expo
site. ab ip̄o baiothnoy plucide et apte audi
rent̄. Tunc frater ascelin⁹ cū trib; suis fr̄ib;
ac trib; int̄pretib; et scriptorib; baiothnoy se
a multitudine astanciū sequestrauit, nullo
q; illis vmbraculo sup astante lr̄as dn̄i pape
verbo ad verbū mediantib; alijs int̄pretib;
exposuit. persis quidē notarijs scribentib;
ea que audiebant a turcis et a grecis inter
pretib; et etiā a fr̄ibus. Itaq; lr̄is tr̄anscriptis
ac mediantib; int̄pretib; suis in tartarico
baiothnoy expositis. eisdēq; penes se cum
bulla retentis idem baiothnoy misit itm̄
predictos barones ad fr̄es cū quodā magno
scriba et solempni chaam. qui statī ad ip̄m
iter arrepturus erat dicentes. Mandat vo
bis baiothnoy ut ex vobis eligant̄ duo q̄
vadant ad chaam statī cū isto seruo suo
usq; ad ip̄m secure ac fideliter illos p̄ducturo
Qui ad illū venientes dn̄i sui litteras ei⁹
presencie porrigēt. ipsi⁹q; r̄nsionē et ea q̄
viderint de potencia et gl̄a chaam dn̄o suo
referent. Quib; frat̄ ascelin⁹ r̄ndit. Alias
diximus q̄ ex mandato nobis ĩjuncto ad cha
am ire non tenem̄. et ligari quidē possum⁹
et violent̄ illuc duci. sed spontanei non i
bim⁹ nec ducem̄. Int̄ nos quoq; nolum⁹
diuidi. nec in hac legacione cōmissa nob̄
ab ĩuicē separari. Tunc illis recedentib; pre
dc̄us scriba redijt caute verbis dolosis et ad
ulatorijs int̄positis. fr̄em ascelinū de verbo
rū duricia reprehendēs. et si quo modo ip
sū ad baiothnoy adoracionē inclinare va
leret cēptans. Cui frat̄ ascelin⁹ ait. Puta
bā inquit ut etiā a pluribz audierā q̄ int̄
tartaros libent̄ veritas audiret̄. sed ut vi
deo iā corruit in plateis eor̄. nec ad illos
ingredit̄. nec ab illis diligit̄ aut veret̄. Duo
verba dixi. qd̄ dn̄s papa quo ad xp̄ianos
maior dignitate sit oī hoīe. et q̄ nescit quis
sit chaam q̄s ue baiothnoy. Que plus ceteris
verbis meis grauauerūt baiothnoy suosq;
barones ut aduertere potui. Sed pro liber
tate fidei ac veritatis hic assisto. hoīezq; mor
talē non timeo. Cūq; iam vespe fr̄es debe
bant a curia licenciari. scriba predc̄us in
crastino profecturus fratres corā se fecit ad
uocari. legitq; corā om̄ib; lr̄as quas chaā
baiothnoy tr̄asmiserat per totū orbē deman
dandas. admonēs fr̄es ut ea que in eisdem
lr̄is audirent meōrit̄ tenerent. Oīa vō pre
dicta vtrīq; p̄posita fuerūt die p̄ma. Qua
lit̄ fr̄es dolis et illusionib; tartari apud se diu
cius detinuerūt. xlviij

Eadem itaq; die in sero tenore lr̄ar̄ audito p̄mittē
tib; illis baronib; et scriba. q̄ eisdē
fr̄ib; traderet̄ earū tr̄anscripti copia. fr̄es ad
tentoriū suū redierūt ieiuni. per miliare
magnū distans a tentorio baiothnoy. Tr̄as
actis postea diebz quatuor fr̄ ascelin⁹ et fr̄
guicardus ante tentoriū baiothnoy veni
entes. mediantib; baronib; et int̄pretib; suis
eidē mandauere. quatenus tenori lr̄ar̄ dn̄i pa
pe. sicut idem tenor ear̄ exposcebat aliquo
modo dignaret̄ respondere. ipsosq; fr̄es ad pa
pā q̄mticius remittendo. secure per terrā suā
conducere. Quidā vero barones qui malicie
quā aduersus fr̄es baiothnoy cōceperat assen
sū prebuerūt. talit̄ fr̄ib; r̄nderūt. Altera
die cū ante curiā dn̄i nr̄i baiothnoy venis
setis. intelleximus ex verbis vr̄is q̄ ad viden
dū exercitū tartaror̄ veneratis. Cū igitur
totus exercitus noster nondū in vnū cōgrega
tus sit. ipsūq; nondū videritis. adhuc a cu
ria licenciari vel ab exercitu nr̄o nūc exire
non potestis. Quib; verbis frat̄ ascelin⁹ sic
r̄ndit. Sicut in p̄ma die sup hoc verbo plu
ries vobis r̄ndim⁹. nequaq̄ ad videndum
exercitū vr̄m p̄ncipalit̄. sed p̄pt̄ dn̄i pape lr̄as
ad vos deferendas. earūdēq; r̄nsionē eidē
referendā huc venim⁹. licet vtiq; aduētū
nr̄m consequat̄ vide vos et exercitū vestrū.
Tunc baronib; ad baiothnoy redeuntib; et
se illi predc̄a verba nūciare. statīq; r̄nsionē
ipsius fr̄ib; referre promittentib; ydē fr̄es
in solis feruore cōmorātes. illos ad se reu
suros a prima diei hora usq; ad nonam

expām̃tes tandē ad tentoriū suū reūsi sūt vacui. nullāq; vīsionē audierūt. Sic eciā alias multo aēs causa licencie obtinende aūriā frequētātes a tartaris sī illusi. et vt viles garciones ab eisdē sī reputati. Itaq; sepius p̄mo q̄ cotidie ad auriā accedētes. et a p̄ima usq; ad sextā ac frequēcius usq; ad nonā in ardore solis mensibz iunio et iulio. nullo eos optulo obūbrante cōmorantes. vīsionē sibi fieri licenciāq; dari peciērūt. et sine vīsione vel eciā colloquacione illoz de auria indignanciū ad ipōs accedē ac loqui. ad tentoriū suū reiuni et famelici redierūt. Sicutaq; medīs baiothynoy aduersus illos indignat⁹. et ad excusacionē malicie sue duricīā vīsionū eoz pretendēs. illos q; ut dāmē occidi precipiēs. per nouē septimanas ipsos in exercitu suo retinuit. tanq; nulla eos audiencia dignos vilipendēs. Itaq; fratres oēm eiꝰ maliciā indignacionēq; pacient⁹ et hūlit⁹ sufferebant. ac ncūtatē in virtutē sollerter cōmutabāt. Qualit⁹ illos angustiā

Deniq; expām̃e cōpulerūt. Caplm per q̄nq; septimanas late in eos xliæ sentēcie execucionē suspendēs. tandē litteris eoz frīs ad papā trāsmittendis. nūcijs quoq; p̄paratis cū ipsis ad eū destinādis cogitauit eos licenciare videlicet in festo bti iohis baptiste. Sed die tercia seq̄nti eandem licenciā reuocauit. quā eis cōcesserat. dicēs se nolle ipōs ab exercitu suo tūc recedē. q̄m a dño suo chaam dei filio. nūciū quēdā magnū ac solēpnē angustiā noīe statū in exercitū suū aduenturū esse audierat. q̄ eciā ab ipo chaam ut plures asserebāt sup tota georgiā ip̄erandi mandatū habebat. Hic enī angustia in auria chaā magnus consiliari⁹ erat. sciebatq; qualit⁹ chaā dño pape rescīpserat. mandatūq; nouū ab ipso chaā per vniūsū orbem trāsmittendū asserebat. sicut ipse met baiothynoy asserebat. scd videlicet mandatū volebat idē baiothynoy frībz intimare. ipīmq; ad papā trāsmittē. Idē angustia cotidie prestolabat a baiothynoy maioribz q; baronibz de illo exercitu cū milto iumentini lactis ad potandū appatu. Ideoq; nolebat frēs iam licet licenciatos adhuc recedē. donec ad exercitū pueniss̄et hō ille. mandatū chaā nouū allatur⁹. et forte de morte firm̃ utiquā vehement⁹ credebāt. quā usq; tūc distulerat eū ipō diffinitiuū cōsiliū habiturus. Frēs aut̄ tyrānidi eiusdē baiothynoy resistere nō valētes per tres septimanas etiam plꝰ adhuc patient⁹ et hūlit⁹ sustinuerūt. adue tū angustie de die in diem p̄stolātes. Stabāt q; firmi et īmobiles panē artū et aquā bre uiē pro sustentacōe corpalī q̄nq; vix ad sufficiencia habentes. et pre defectu panis eciā usq; ad vesperā ieiunantes. Q̄nq; caprinū lac et vaccinū. et fortasse iumentinū comedebant. aquā purā frequēcius bibebant. et q̄n q; pro magna pitancia mixtū cū aceto solacte. nulla de vino facta mencione. Qualiter

Postea⁹ aduentū recesserūt. Caplm. I.

Ortō fr̄ ascelin⁹ per morā illā quā illuc contraxerat cogitāb de finali passagiū maris pp̄ tēptitudiēz hyemalis tp̄is futuri se posse amittē p̄sumpsit ad quendā magnū consiliariū aurie. vt quo uti pro frībz apud baiothynoy preces imponē vellet. quatenꝰ eis recedendi licenciā concederet. Volens eciā tempꝰ redimē q̄m dies malī sī. exenia quedā eidē consiliario pro misit se ad hoc ipm̃ adiuuaret. Ille igit⁹ ad baiothynoy accedens. et bona verba p̄ces p̄ pro frībz interponēs. lr̄as pape trāsmitēdas ut iam dudū fuerat ordinatū de mādato baiothynoy fieri p̄cepit. ac nūciis ordinatis qui lr̄as baiothynoy et chaā ad papā trāsferrent. recedendi licenciā frībz ip̄etrauit. Porro lr̄is factis nūciisq; in eisdē lr̄is noīatis. et ad iter arripiendū ip̄atis. ecce in ipa die qua iter erituri erāt de exercitu p̄dicto angustia supuenit. et cū auūculo soldani hala pie. et frē soldani monsoul que olim nunue vocabat. Illiq; duo angustiā comitātes de chaam veniebant. tam pro nepotibz suis homagiū fecerant. cūq; cū pluribz donis et exenijs honorauerāt. et tributarij eiusdē effecti fuerāt. Igit̄ et ante presenciā baiothynoy pueneruīt. eidona et exenia q̄ p̄lēma offerētes. ipīmq; cū trina genuū flexione. tam in terrā allusione scdm mandatū chaā adorantes. Itaq; baiothynoy et oēs eiꝰ consiliarij de aduentu angustie et comitū eius supra modū exultantes. festū et gaudium scdm morē suū in lactis iumentini po-

tacionibz. et in cantibz vel pocius vlulatibz ei
dem fecerunt. tartaros quoqz vicinos cum vxo
ribz ad augmentum solempnitatis conuocantes.
negocium fratrum et aliorum nuncorum exercitus postposu
erunt. Septem quippe diebz continuis comessatio
nibz ac potacionibz et vlulatibz vacauerunt.
et in octaua die scilicet sancti iacobi cum nuncijs
et lrīs baiothnoy. lrīsqz chaam quas vocant
lrās dei ad papam transmittendas. fratribz libere
et absolute recedendi licenciam concesserunt. Fuerunt
autem per annum in eorum dominio. ad ipsos eundo.
et cum ipsis morando et inde reuertendo. Et
frater quidem ascelinus in via illa moratus est per
annos tres ac septem menses antequam ad dnm pa
pam rediret. frater alexander et frater albertus fuerunt
cum eo per annos tres. paulominus. frater symon per
duos annos et septimanas sex. frater guichardus qui
assumptus est triphelis per sex menses. Sunt
autem ut dicunt ab accon usqz ad exercitum illum
tartarorum in pside. lix diete. De lrīs que a princi
pe tartarorum ad papam misse sunt. Caplm. li.

Exemplum autem lrē que a baiothnoy ad
dnm papam missa est. hoc est. Disposi
cione diuina. ipsius chaam transmissum.
baiothnoy verbum. Papa ita scias. Tui nuncij
venerunt et tuas lrās ad nos detulerunt.
Tui nuncij magna verba dixerunt. nescimus
vtrum iniunxeris eis ita loqui. aut a seipsis dix
erunt. et in lrīs taliter scripseras. Homines mul
tos occiditis. interimitis et perditis. preceptum
dei stabile. et eius statutum. qui tocius faciem
orbis continet. ad nos sic est. Quicumqz sta
tutum audierit super propriam terram aquam et pat
rimonium sedeat. et ei qui faciem tocius orbis con
tinet virtutem tradat. Quicumqz autem preceptum
et statutum non audierit sed aliter fecerint
illi deleantur et perdantur. Nunc super hoc istud sta
tutum et preceptum ad vos transmittimus. Si vul
tis super terram vram aquam et patrimonium
sedere. oportet ut tu papa ipse in propria persona
ad nos venias. et ad eum qui faciem tocius terre
continet accedas. Et si tu preceptum dei stabile
et illius qui faciem tocius terre continet non
audieris illud nos nescimus deus scit. oporte
at ut antequam venias nuncios premittas et nobis
significes si venis aut non. si velis nobiscum
componere. aut inimicus esse. Et responsionem precepti
cito ad nos eciam transmittas. Istud preceptum per
manus aybeg et sargis misimus mense iulij

xx die lunacionis. in territorio siciens castri
scripsimus. De lrīs ab imperatore ipsorum ad eundem
principem missis. Caplm lij.

Hoc est autem exemplum lrarum chaam ad ba
iothnoi. quas ipsi tartari vocant lrās
dei. Per preceptum dei viui. Cingiscam filius dei
dulcis et venerabilis dicit. Quia deus excelsus super
omnia ipse est deus immortalis. et super terram cin
giscam solus dns. Volumus istud ad audienciam
omnium et in omnem locum peruenire. prouincijs nobis
obedientibz et prouincijs nobis rebellantibz.
Oportet igitur te o baiothnoy ut excites eos et
notifices eis. quia hoc est mandatum dei viui
et immortalis. Incessanter quoqz innotescas eis
super hoc peticionem tuam. et innotescas in omni loco
hoc meum mandatum vbicumqz nuncius poterit
deuenire. Et quicumqz contradixerit tibi ve
nabitur. et terra ipsius vastabitur. Et certifico
te quod quicumqz non audierit hoc meum manda
tum erit surdus. et quicumqz viderit hoc meum
mandatum et non fecerit erit cecus. Et quicumqz
fecerit secundum istud meum iudicium cognoscens pa
tem et non facit eam erit claudus. Hec me
a ordinacio perueniat ad noticiam cuiuslibz ig
norantis et scientis. Quicumqz ergo audierit.
et obseruare neglexerit destruetur perdetur et
morietur. Manifestes igitur istud o baiothnoy
et quicumqz voluerit vtilitatem domus sue. et
prosecutus istud fuerit et voluerit nobis ser
uire. saluabitur et honorabitur. Et quicumqz au
dire istud contradixerit. secundum volunta
tem tuam faciens. eos corripere studeas. Actor.
Hec de tartarorum gestis et itinere fratrum predi
catorum atqz minorum ad exercitus eorum. ad presens
dicta sufficiant. De quibzdam miraculis per sig
num crucis inter turcos exhibitis. Cap. liij.

Anno prenotato. s. ab incarnacione dni
m°. cc°. xlvij mense iunio accidit quod
dam miraculum apud yconium. in loco
communi ubi crux erat sculpta in quodam palacio.
Quidam enim ioculator ibidem stabat. et in facie
omnium astancium cum vrso ludebat. Vrsus autem
leuato crure super crucem prope ipsum insistentem
minxit. statimqz videntibz omnibz ibidem expira
uit. Cumqz xpiani astantes super id quod accide
rat deum benedicerent atqz laudarent. quidam
sarracenus indignatus est valde quod ibi super
miraculo facto xpiani xpm attollebant.
Ideoqz accedens in impetu tanquam in contemptu

ipsi⁹ aruas et xpianoꝝ cū manu cruce⁹ per
cussit. statūq; brachiū ei⁹ cū tota manu q̄
illā p̄ausserat totaliter exaruit. Ite⁹ sar
racen⁹ quida⁹ alij⁹ ebrietati vacans illāq;
xpianoꝝ admiratione⁹ et laude⁹ etiā vilipē
dens q̄ furios⁹ a potatōe surrexit. et in cō
ceptu xpianitatis sup̄ cruce⁹ mingere voles.
morte subitanea p̄aussus interijt. Siaq;
xpianoꝝ multitudie⁹ deū magnificante
sup̄ terbz miraculis ia⁹ ibide⁹ ostensis quida⁹
greculs īspiratione diuina īflāmat⁹ accessit
ad baliuū ciuitatis rogans ut illū locū in
mūdū et abhoīabile⁹ ei vendēt. in quo ad ho
nore⁹ dei et sancte crucis eccl'az edificaret
pro quo ecclā si ip̄m concedēt ei p̄misit q̄
xxij milia soldanoꝝ soldano daret. Atuero
haladin⁹ turcoꝝ ep̄us cū audiret q̄ sic lo
cū istū appetēt xpian⁹. impediuit quibz po
tuit modis omibz. Actor. Eodē anno mor
tuus est landegrani⁹ thuringie. q̄ fauēte
papa īnocencio elect⁹ fuerat in rege⁹ ale
manie. ac subsequēt⁹ post ip̄m elect⁹ est in
rege⁹ wilhelm⁹ comes hollandie De proge
nie soldanoꝝ. et p̄mo de filijs salehadini et

QVia vero multa de califo. Cap̄ lij
supius dict⁹ sū de terra turcoꝝ ij
et egipcioꝝ in quibz hītant sarra
ceni. quibz et p̄sunt soldani. libet hic bre
uit⁹ pauca inserē de situ terraꝝ ac ciuita
tū illoꝝ. et p̄us de potestate soldanoꝝ. Si
quidē īnocen⁹ p̄p̄ huius noīs terq⁹ scire vo
lens que apud illos sūt. et noīa satrapaꝝ cō
tra quos ad bellū p̄parat⁹ exercitus xpianoꝝ
scripsit patriarche iherosolimitano. ut in
quisita fidelit⁹ veritate statū ei nūciaret p̄
dictoꝝ. Itaq; patriarcha q̄ cicius potuit ma
datū executus aplicū rescripsit dicēs. Duo
fuerūt frēs sarracenu nobiles. nomē p̄mo
genit⁹ salehadin⁹. et nomē alter⁹ saphadi
nus. Salehadin⁹ nouē filios genuit. et post
a vita finiuit. Cui saphadin⁹ supuixit. oēs
q̄ fratrueles suos interfici fecit preter vnū
noīe noradinū halapie soldanū. Qui⁹ ma
nu tenuit soldan⁹ yconij comitē saphadinū.
q̄ntū p̄misit califus eoꝝ. Califus ei p̄p̄a
mi⁹pretat⁹ qui ab oībz sarracenis reuerētia
hīs honorat⁹. Itaq; baldach est caput pagā
noꝝ. sicut roma caput nr̄m. Ibi nāq; resi
det califus. et ibi colit⁹ machomet⁹. et a

p̄pinq⁹ et a remotis. Est enī hec ciuitas a
garenoꝝ peregrinalis. ad quā scribz peregre
profitiscūt⁹ sarraceni de ptibz etiā remotis
Qui p̄ desertū ituri magnū et īmūū sabulo
sū et inaquosū. onerāt⁹ camelos victualibz
per xij dies sufficientibz. Aqua vo defectē
sed p̄pe terrā scaturiente. camelj sitientes
et aquā naturaliter senientes. p̄cucurrūt terrā
pede. Quod videntes sarraceni mor terrā
effodiūt. aquā hauriūt. potūq; camelis p̄
buūt. Porro califus equitūs cū gente sua
ut machometū adoret ingredit⁹ templū
et inclinatōe capitis adorans oratmacho
metū. Oratione finita p̄ius q̄ egrediat⁹
de templo splendide quidē epulat⁹. et post
epulas ad palaciū coronat⁹ reuertit⁹. Predic
tus itaq; noradin⁹ possidet halapiā cū p̄ti
nencijs duentaz ciuitatū et castroꝝ. nu
merūq; villarū infinitū. De filijs saphadini
dicti tirannī possessoribz. Cap̄ lv.

Ortho saphadin⁹ frater ueluti omisor
xv filios habuit. quoꝝ septē tiran
possessores. alios octo reddituū p̄ceptores
fecit. Melchadin⁹ p̄mogenit⁹ possidet egip
tū totū. centū milibz villaꝝ inclitū a p̄te
meridiei situ. Secūdus noradin⁹ possidet
damascū et ciuitatē scāz ihrlim. totāq; terā
que fuit xpianoꝝ. in cui⁹ possessiōe st⁹ absq;
villis ciuitates cū castris aꝝ. Hic habebat
treugas cū patriarcha. et vtroq; templi et
hospitalis migrō usq; ad passagiū qd̄ fuit
anno dn̄i. m°. cc°. xlviij°. Tertius melchiphas
possedit totū terrā que gemella dicit⁹ etiā
gionē tarsi. s. absq; villis. ccc. ma. et vnā ciui
tates et castra. Quart⁹ meliemodan pos
sedit totū regnū alye cū oībz ptinēcijs.
qd̄ bene cōtinet ciuitates et castra sexcēta
absq; villis. Quintus melchisemephat posse
dit regnū sarco vbi occisus est abel. qd̄ oc
tingētas ciuitates et castra p̄ter villas con
tinet. Sextus melchimoch⁹ regnū baldach
cū ptinēcijs suis possidet. ubi califus sicut
dcm est residet. Septim⁹ salaphas nō pos
sidet terrā vel regnū aliqd̄. sed frēs eius
terrarū possessores mittūt ei singulis ānis
singulū binos equos bene insellatos et ifre
natos. ac mille byzācios sarracenicos. Sēp
q; iste salaphas cū p̄re suo saphadino ver
illifer eius eqtat. et ipse quidē saphadin⁹

equitās filios visitatur⁹ īuoluit ꝑpurea syn
done caput. Cui procedūt obuiā filij nouē
leucis. et appīquātes ei capitibꝫ q̄ter incli
natis osculant⁹ etiā pedes et man⁹ patris.
Postea vicissitudīe mutua pr̄ quēlibet os
culat⁹ ter. dans cuilibꝫ anulū aureū ymā
gine sua insignitū. Oēs isti terras xp̄iano
rū q̄s possidebāt voluerūt reddē. et ēē tri
butarij pr̄iarche et eccl̄e romane. ut alias
t̄ras possiderēt pacifice De filijs eiusdē sapha
dini redditiuū ꝑceptoribꝫ et ei⁹ vxoribꝫ. Cap̄. lvi

Ex filijs autē eiusdē saphadini red
dituū ꝑceptoribꝫ duo maiores sepul
chrū dn̄i cū q̄nq̄ xp̄ianis custodiūt.
et oblata ꝑcipiētes que bene per ānū valēt
xx milia bizancios sarracenicos. int̄ se diui
dūt. Quatuor āt de sex minoribꝫ filijs cuius
dā aque ꝑcipiūt redditus que kikalis nū
cupat⁹. qua singulis ānis egipt⁹ mense au
gusto rigat⁹. Valet autē reddit⁹ ille per ānū
xl. milia bizanciorꝫ sarracenicorꝫ. Porro du
o minores fr̄es quia casti st̄. quicq̄ offertur
ad pedes machometi custodiūt. eaq̄ ꝑcipiē
tes inter se diuidūt. et hec valēt per annū
xxx. milia bizanciorꝫ sarracenicorꝫ. Habuit
autē saphadin⁹ xv. vxores. et silr̄ eius heres
Quibꝫ vocatis simul in palacio cū singulis
dormit. Et si qua masculū pep̄erit. vidētibꝫ
cetis omībꝫ illā cognoscit. Si vō ꝑtū nō ha
buerit cū illa ꝑ eunuchū vocata diligētius
nocte dieq̄ ꝑuatī dormit. Sic et cū qualibꝫ
pro beneplacito suo facit. Si qua vō moriat⁹
statī aliā defuncte loco ducit. Hic saphadi
n⁹ de cōsuetudīe p̄decessorꝫ suorꝫ. decies in
anno videri ꝑmittit vultū suū. Cū autē a
rege vel a p̄ncipe nūcius ad eū mittit⁹. nū
cius ipē p̄mo die in aula p̄ma sui palacij
recipit⁹. ubi st̄ custodes et ducenti turci be
ne armati nūciū custodiētes. Secunda die
veniens int̄pres ad nūciū querit ab eo vie
illi⁹ causā. et soldano īterp̄tat⁹ eā. Tercia vō
die p̄t nūcius soldani rn̄sū audire De situ
ciuitatū egipti regaliū et p̄mo damiate. lvij.

In egipto st̄ alexandria ciuitas. port⁹
sarracenorꝫ. et babylon noua siue ka
drus ciuitatū dn̄a. damiata quoq̄ to
cius regni clauis et ostiū. A babilone noua
itur ad damiatā versus orientē que distat
ab ea tribꝫ dietis. et itur ad alexandriā ver
sus occidentē. que distat a babilone simil̄r
tribꝫ dietis per terrā. sex autē per aquā. Por
ro usq̄ ad damiatā septē st̄ diete a mōte sy
na. et a damiata usq̄ ad chaam est dieta
vna. Sita ē autē damiata int̄ mare et flu
uiū nili. ubi etiā maior ꝑs in mare decurrit
eiusdē fluuij. In egipto quidē non pluit ni
si raro. sed q̄nq̄ nilo irrigat⁹. qui maior est
reno. Valde pinguis est hui⁹ aqua. magis
q̄ terrā inpinguat q̄ aliquis fim⁹ vel
marla. Diuidit⁹ autē in septē ostia siue bra
chia. A medio iulio usq̄ ad exaltacioēz sc̄e
crucis excrescit. et itm̄ usq̄ ad epyphaniā
dn̄i decrescit. Eoq̄ decrescente ordeū et bla
dū seminat. et in marcio metūt incole.
Porro damiata sup̄ eū ut dc̄m est sita. du
plici muro et fossato lato ac bene murato
est munita. Decorat⁹ etiā xxviij altis tur
ribꝫ. minorꝫ autē turriū incertus est nūs
In medio nili ex opposito turris soldani.
sita est turris fortis et alta. a cui⁹ pede du
cit⁹ ad turrī soldani cathena ferrea. firma
turq̄. ne sine soldani licencia. qui est rex
babilonis ascendāt vel descendant naues
omībꝫ onuste bonis ibidē appulse a vene
cia. antiochia. armenia. grecia. cypro. ce
terisq̄ portubꝫ et insulis maris. Inde q̄
ꝑcipit soldanus infinitos redditus. De situ
babilonis et alexandrie. Cap̄ lviij.

Noua babilon et kayrus siue kadrus
st̄ ciuitates due. int̄media ꝑte trac
ta vni⁹ leuce. Kadrū solo muro firmissīe
munitū inhabitant xp̄iani iudei et sarra
ceni. deūq̄ suū colūt. ac leges pro velle su
o custodiūt. Circa hanc vrbē st̄ pomeria
multa et optima. Prope est arbor balsa
mi. cui⁹ cortex incidit⁹ tp̄e maturitatis in
fine maij. Incisionibꝫ autē vasa vitrea sup
ponūt⁹ in quibꝫ gutte stillantes recipiunt⁹
atq̄ in eisdē vasis ꝑ dimidiū annū in ster
core vel fimo colūbino recondunt⁹. et ita de
fecant⁹. Sarraceni vō fontē cui⁹ aqua irri
gat⁹ ortus balsami multū venerāt⁹. et in
de singulis ānis abluūt⁹. Item apud ca
drū est palma que se ad pedes bt̄e virgīs
inclinauit. de cui⁹ dattilis sūpsit eadem
virgo quot voluit. itm̄q̄ se palma sursū
erexit. Quod videntes egipcij tūc p̄sentes
palmā succiderūt. et in mane rursū erec

tā repperūt. Vsq; hodie vō succisio apparet
in signū rei geste. et ab egipcijs habet in
magna veneracioē. Tres autē fuere babi
lones. Prima scilicet in quo regnauit na
bugodonosor rex caldeorū. sita sup̄ chobar
fluuiū. Secūda vō in q̄ regnauit rex egipti
pharao. et ille due modo st̄ deserte. Tercia est
que ꝓpe cadrū ut dcm̄ est sita est. in q̄ fuit
olim regia sedes et horrea ioseph. Alexan
dria ciuitas est soldani babilonis aliq̄ntu
lū a nilo distans. nec aquā dulcē nisi p̄ me
atus ducticios hn̄s. In cuius portu sita est t̄ris
in qua de nocte accendit ignis ut videat
portus a nauigantibz. qm̄ egiptus t̄ra est
hūilis. In hac vrbe st̄ plures eccl̄e xp̄ianorū
Int̄ quas eccl̄a sc̄i marci euāgeliste capella
in qua scr̄psit euangeliū suū. Ibi est locus
passioīs et sepulture ipsius. sed inde furati
st̄ veneciani corpus. Ibi fuit sedes p̄riarche
ibiq; pariūt bis in āno boues et capre. Pi
sa et legumina et huius mōi a festo sc̄i mar
tini colligūt usq; ad mensē marcij De situ
ebron p̄ncipalis vrbis palestine. Caplm̄ lix.

Ebron est p̄ncipalior ciuitas palesti
norū. mansio gigantū. In cāpo sita
est. in quo adā formatus. et tandē
mortuus. Hec sarracenorū lingua caria
tharbe dicit id est ciuitas lr̄arū. eo q̄ ibi
sepulti fuerūt cū vxoribz suis q̄tuor patri
arche. s. adam. abrahā. ysaac et iacob. et
hoc in duplici spelunca. q̄a virorū est vna.
mulierū est alt̄a. In valle illa cognouit
adā vxorē suā et genuit seth. de cuius seīe
xp̄us natus est. Ab ebron ad duo miliaria
cāpus est plenus terra rubea. quā incole
effodientes care vendūt egipcijs ut aroma
ticas species. Et q̄ntūcūq; ex illa sumatur
anno reuoluto nō decreuisse īuenit. Iux
ta ebron est mambre. ad cuius pedē est quar
cus sub qua h̄itauit abrahā longo tp̄e. ubi
eciā secū tres angelos visos collegit et vnū
adorauit. Quercus ista creuit et ramos
expandit. usq; ad temp̄s theodosij īp̄atoris.
et ex illa est moderna in eodē loco īcolis
cara et medicinalis. Nā si quis eā siccā por
tet. non infundit bestia cui insidet. Ab e
bron ad decē miliaria versus orientē ē la
cus asphaltidis q̄d et mortuū mare dicit
quia nichil in eo viuit. q̄tuor ciuitatibz in
in eo pro pcc̄o ꝓpli submersis. Segor autē
que est q̄nta ciuitas prece loth adhuc appa
ret iuxta mare predc̄m. et nūc balezona di
tit id est castrū palmarū. Sup̄ lacū illū est
a p̄te arabie vallis caruaym sb̄ monte mo
ab. sup̄ quē balach filius sephor duxit bala
am ut maledicēt isrl̄. Lacus autē asphalti
sep̄at iudeā ab arabia. De locis arabie et
phenicee. Caplm̄ lxm̄.

Arabia tp̄e phenicee. terra scilicet
filiorū isrl̄. erat desertū. terra scilicet
īuia et īaquosa. ubi filij isrl̄ mānā
xl̄ annis manducauerūt. ac de rupe aqua
scaturiente potati st̄. Ibi est vallis in q̄ moy
ses bis rupē p̄cussit virga et fluxerūt duo
fontes. quorū riuis rigat terra illa. In de
serto est locus ubi post t̄nsitū maris rubri.
moyses īuenit duodecī fontes et lxxij palmas.
In arabia quoq; est mons syna in qua moy
ses ieiunauit xl̄ diebz et noctibz ut legē ac
cip̄et. quā dn̄s ei digito scr̄psit in petra. Ibi
eciā est mons or. in quo aaron sepultus est.
et abarim in quo silr̄ moyses. Ibi est petra
oreb. ubi rex ihrlm̄ balduinus de francis pri
mo veniens regnaturus in ihrlm̄ castrū e
dificauit. q̄d et montē regalē vocauit. Ibi
eciā est sedes archiep̄i petracēn. Est aūt ara
bia in giro ab ydumea extensa ad marchi
as de bosra. que dicit vulgarit bosseroel.
Ydumea est quedā terra damascena sub
syria. quia damascus est caput syrie. Ydu
mea continet phenicea. in qua caput est
tyrus ciuitas metropolis accon. accon sy
don et sarepta. beritus et mons lybani.
In tyro sepultus est origenes. Ante tyrū
autē est petra marmorea sup̄ quā dn̄s se
dit et sup̄ eā fundata est eccl̄a in honore
saluatoris. Porro a tyro ad octo miliaria
ex p̄te orientis sup̄ mare sita est sarphati
que p̄us dc̄a est sarepta. et modo seech. in
qua helias ꝓpheta mansit. et ionā filium
vidue suscitauit. Hinc ad septē miliaria
ciuitas est que dicit sydon vel sagitta. vn
de oriunda fuit dido. que cartaginē con
didit in affrica. A sydone aūt ad sex mili
aria sita est beritus ciuitas habundās q̄
vulgarit dicit baruch. in qua ymago sal
uatoris est depicta. quā indigene iudei
nō post multū tp̄is a xp̄i passioē latus eius
in cōtēptū ipsius aperuerūt lancea. et exiuit

sanguis et aqua. Quibz infirmi plures li
niti sanitati st̄ restituti. et iudei credentes ef
fecti. De damasco et libano ac iordane. Cap̄. lxi.

Damascus caput syrie ciuitas quā fun
dauit eliezer abrahe puer. in campo
in quo abel occisus est a frē. Ad duas
vero leucas a damasco est locus in quo dn̄s
ihesus in luce apparuit p̄secutori saulo. In
pede libani montis scaturiūt duo riui qui
fluuij st̄ damasci. Abana per libanū et ar
chadie plana fluit. et excipit̄ a mari ubi
btūs eustachius vxore ac filijs desolatus re
mansit. Farfar per syriā ꝓpe muros antio
chie currit. seqz mari ad decē miliaria ab
antiochia infundit. vbi dicit̄ porta sc̄i syme
onis. Item ad pedē libani sita est ciuitas q̄
dicta est paneas et cesarea philippi. sed mō
belinas. Ad libani quoqz pedē oriūt̄ duo fō
tes ior et dan. quoꝝ riui sub montibz gel
boe fluūt. et itm̄ orti ac simul cōiūcti ior
danē constituūt. In quo scilicz fluuio bapti
satus est dn̄s. tercio miliario a iherico. A mō
tibz gelboe usqz ad lacū asphaltidē est vall'
quā influit iordanis. et vocat̄ vulgariter
garges. ex vtraqz p̄te a libano usqz ad de
sertū pharan cincta mōtanis. Iordanis diui
dit galileā et ydumeā. terrāqz bosre. q̄ scd̄a
metropolis est ydumee. Iordanis signifi
cat descensū eo q̄ terrā subgredit̄ ꝓpe ortū
suū ut itm̄ oriat̄ ad quoddā planū qd̄ dicit̄
plathamedam lingua sarracenoꝝ. Plata
nāqz platea latine forū int̄pretat̄. qm̄ ibi
mercimonia turcis et arabicis in estate ad
pascua cōueniētibz exponūt̄. Porro medā
est cōpositū. Med siquidē lingua syra quedā
aqua int̄pretat̄. Dan vō quidā fluuiꝰ dicit̄
qui per suyten fluit. in q̄ s. vrbe ymago bt̄i
iob in magna reuerencia existit. fluensqz
versus galileā sarracenoꝝ se vertit sub ciui
tate sedar. ut se ior fluuio infundat. qui non
longe a belynas ciuitate distat. De ciuitatibz

Prope belynas et locis galilee. lxij
est lacus iuxta quē incipit mare
galileū. inter bethsaidā et caphar
naū. De bethsaida fuerūt petrus et an
dreas. iohānes et iacobus. philippus et al
pheus. Et ad q̄tuor leucas inde ciuitas est
corozaim. in qua nutriendꝰ dicit̄ antixp̄s
Porro a corozaim ad q̄nqz leucas est cedar
nobil' ciuitas. Castrū vero capharnaū ver
sus dexterā a mari est situ. Ad duas autē
leucas a capharnaū est collis in decliuio
mōtis. qui scilicz locus dicit̄ mensa eo q̄ ibi
pauit dn̄s q̄nqz milia hoīm ex q̄nqz pani
bz ordeaceis. Sub eodē vō loco comestionis
est etiā aliꝰ locus vbi dn̄s post resurrectio
nē suā apparens discipulis comedit cū eis
p̄tē piscis assi et fauū mellis. In predicto
mari ambulans ipē sup aq̄s dixit petro.
modice fidei quare dubitasti. Versus sinis
trā a concauo mōtis genezareth surgit
ventus. cuiꝰ inquilini senciūt īpetus. Ad
duas vero leucas a genezareth est magda
lū castrū. a quo maria magdalena dicta
est. Et hec regio dc̄a est galilea sarracenoꝝ.
ubi habitauerūt tribz zabulon et neptalī.
Ibi etiā fuerūt xx. ciuitates quas salomō
dedit amico suo yram. regi. s. tyri. Ad duas
vero leucas a magdalo fuit citareth ciui
tas. que modo est tyberias. tyberia dicta
vulgarit̄ a tyberio imp̄atore romano.
Hanc dn̄s ihesus freq̄ntare solebat cū ad
huc iuuenis esset. Hinc ad quatuor leucas
est bethulia ciuitas. Porro ad decē leucas
a tyberiade sita est nazareth galilee. et
inde ad duas in via que ducit ad acconsi
ta est sapharia. ciuitas anne mr̄is beate
virginis marie. In nazareth fons ē cuiꝰ
aquā puer ihesus hauriebat. et secū fere
bat. Ad q̄tuor leucas a nazareth. et ad
duas a sapharia ex orientis p̄te est chana.
vicus galilee. Ad vnā vō leucā a nazareth
locus est quē rebuch vulgarit̄ dicūt. vnde
iudei ihesū precipitare voluerūt. Itē ad
quatuor miliaria de nazareth mons ē tha
bor. in quo tr̄nsfigurauit se dn̄s corā petro
et iohāne et iacobo. Ad duas leucas a tha
bor versus orientē est mons hermon. In
cōualle montis thabor melchisedech sacer
dos occurrit abrahe cū pane et vino. Ad
duas leucas a thabor sita est in monte ci
uitas naym. in cuiꝰ porta dn̄s filiū vidue
suscitauit. Supius autē a naym est locus
q̄ dicit̄ torrens vel cauna cyson in mōte. ubi
cōsilio delbore vir eiꝰ barach vicit ydumeos.

De iesrael ac ciuitatibz samarie.

Ad q̄nqz leucas a naym Caplm̄. lxiij.
sita est ciuitas iezrael. in q̄ regnauit

ipissima iezabel. Qua pro sua proteruitate de palacio suo precipitata. adhuc stat sepulture illius columpna. Secus iezrael campus magedo existit. in quo iheu rex samarie nouit iunctus regem iuda ochosiā viat. Ad duas aūt leucas a iezrael montes sunt. gelboe. quibz dauid de casu saul et ionathe dolens maledixit. eosqz dāpnauit ppetua sterilitate. Ad qmqz vero leucas a iezrael incipit samaria. in loco qui dicit castruū duplex. Hinc ad decē leucas sita est vrbs sebaste siue augusta. in qua int heliseū et abdiam pphetas sepultus fuit iohēs baptista. Decollatus quidē est in castro macheronta secus lacū asphaltidis trīs flumen iordanis. et inde sebaste sepultus a discipulis. Cuius corpus postmodū absqz capite digitoqz quo saluatorē ostendit. iulianus apostata fecit comburi. et caput in alexandriam. deinde cōstantinopolī. et tandē in ciuitatē patras deferri. Digitū vō quo dominū ostendit. beata teda in montē gaudij tulit. Ad quatuor leucas a sebaste ciuitas neapolis sita est. prius dicta sichar et sichem. int dan et bethel. Ibi emor regnauit. cuius filius dynā rapuit. In sichem tūsportata st ossa ioseph ex egipto. ac sepulta iuxta fontē ubi iheroboam rex israhel fabricauit duos vitulos aureos qs dixit se tulisse de ihrlm. et posuit vnū in bethel et altū in dan. Juxta neapolim est campus quē iacob filio suo ioseph preter sortē frm dedit. in quo est puteus ad quē dns ex itinere fatigatus sedit. et samaritane predicauit. Ad vnā leucā a sychem sita est lusa ciuitas que et bethel. in qua diu habitauit abrahā. Ibiqz filiū sacrificare voluit. et ibi dormiens iacob angelos vidit. Mons bethel confinis ē mons galgal ōsus orientē int dan et sichem. oppositus mōti gebal. Ad xx. leucas a sychem et a quatuor a ihrlm in via q a neapoli ducat ad montē sā samuelis sita fuit rama ciuitas ubi fuit archa testamēti usqz ad aduētū samuelis et dauid regis. De loas ihrlm ciuitatis sancte

Ordo ad xxv leucas a Caplm.lviij

sichem. et ad xvi miliaria ab ebron et ad xiij a iherico. et ad vij ab ascalone. et ad xij ab yoppe sita est ciuitas sā

ihrlm in medio mūdi. metropolis ciuitatū iudee. Illic in monte moria vidit dauid angelū intficientē pplm. et ira dei placata emisit plateā ornam iebuzei. ad fabriandū templū. Quod videlicet templi tertio destructū. dubiū est a quo fuit reedificatū. Quidā dicit qp a mīe constātini helena. in honorē scē crucis reparate a cosdroe psa Alij vō dicit qp a iustiniano impatore. q voluit ut a qualibet honorarent naaione In ihrlm est lacus qui probatica piscina dicit. cuius aqua singulis sabbatis ab angelo mouebat descendente. s. ad visitationē lig ni dnice passionis. ibidē absconditi a tpe salomonis. Et post aque motionē sanabat vnus quicūqz dnōdet in eā prius. Juxta hunc ergo lacū sanauit dns in sabbato galilee. Sub templo dni et monte syon in valleio saphat sub tra fluui patri fuit. vbi dns tetū natū illuīandū misit. In monte syon pedes discipulor lauit dns. et cenans cū illis nouū testamētū instituit. A cui pte sinistra in agro pegrinor qui est achel demach secus viā que ducit efratā situs ē fons gyon. ubi coronatus est salomon. per montē syon ascendit dns in ihrlm ad pasionē. Et cū venisset bethphage ad montē oliueti. tūsiuit per vallem iosaphat in hierusalē. Sub monte oliueti versus orientē trans torrentē cedron ad iactū lapidis. sudauit dns gruttas sanguis. In loco lito stratus. ter petrus dnm negauit. et in eo qui dicitur gallicantu amare fleuit. In caluaria crucifixus est dns. in loco q dicit golgatha. et ad dexterā ab introitu eccle sepelitur eū ioseph ab arimathia. Ad caput ipsius eccle inuenit helena crucē dni. In ptib illius est locus qui dicit caritas. ubi uidere luerūt dnm cōprehendē sed timuerūt turbas. ibi post resurrectionē apparuit dns magdalene. In monte syon apparuit apostolis absente thoma. et alia vice ipo pnte. ipsis qz videntibz celū ascendit q̄dragesimā post pascha die. Ascendit inquā in monte triū luminū hoc est oliueti. in quo. s. mōte bēa virgo dei genitrix obijt. et in valle iosaphat sepulta est. indeqz corpus eius in celū assūptū est. Ante portā ihrlm que est ad orientē lapidatus est prothomartir stephanus

et in syon sepultus. Indeq; constantinopoli ac deinde romā translatus. et iuxta sanctū laurenciū est positus. Ante portā ihrlm q̄ est ad austrū iuxta lacū est cauea que dicit leonis carneriū. quia tpe cosdroe ibi leo reposuit xij. corpa martirū. De ceteris vrbibz

Ad vnā ac locis iudee. Cap. lxv.

Ad autē leucā a ihrlm sub monte oliueti versus mare mortuū est bethania. ubi dn̄s lazarū quatriduanū suscitauit. et marie magdalene in domo symonis leprosi pcca remisit. Ad quatuor leucas a ihrlm est ciuitas bethleem. Ad hanc veniens helena regina. presepe dn̄i fecit romā portari. et in eccla btē marie maioris reponi. In bethleem sepulte st paula et eustochiū. Ad vnā leucā a bethleem est locus ubi sepulta est rachel secus viā que ducit ihrlm. iuxta cuius sepulchrū fecit iacob apponi. xij. lapides pregrandes in monimentū xij filiorū isrl. quod incolis est mānifestū. Ad xvi. leucas a ihrlm versus ramatha ē mons. in quo quondā ciuitas modin erat sita. que fuit mathatie pris machabeorū. ibidē sepultorū. Ab illo monte ad octo leucas in via que ducit ioppen sita est lidda quondā ciuitas sed mō castrū. et dicit diospolus. Ad tres leucas a bethleem est castrū quod dicit cauea. vnde fuit amos ppheta. et ibi sepultus ē. Ad quatuor leucas a ihrlm versus austrū est castrū in quo mansit zacharias ppha. qn̄ beata virgo post ānūciacionē angelicā abijt ī mōtana. Ad xiij leucas a ihrlm est iherico. ad cuius sinistrā desertū est quarentene. in q° ieiunauit dn̄s. et de gula tēptatus est a dyabolo. Ad duas leucas a quarentena ex opposito galilee est alius mons valde excelsus. in quo itm de auaricia tēptatus est dn̄s. In ipso deserto quarētene fons existit. cuius aquā amarā per appositionē salis heliseus potabilem fecit. Engaddi locus est iericōtinus. in q° fuit quondā vinea balsami. cuius plantas egiptij tulerūt et in egipto plantauerūt ad dimidiā leucā a babilone noua in quodā orto dimidij mansi. Huius mōi arbor silis est vinee triennij. eiusq; foliū videt esse trifolij parui. Ortus aūt irrigat aqua fontis. ī quo btā virgo solita est abluere pānos saluatoris. qn̄ fugit in egiptū a facie herodis. Qui

scilicet ortus si a non xpianis excolat. aut ppetua sterilitate dāpnat. aut in penā sarracenorū īestimabilis vlcio infert. Nec alicubi vm̄ īuenit crescere balsamū in mūdo. nisi tm̄ in predcō egipti loco. Ad quatuor leucas a nazareth est mons cayn. in cuius pede lamech sagittauit cayn. Ad ix leucas a mōte cayphas vel carmeli ad austrū est cesarea quondā metropolis palestinorū. ex qua fuit cornelius centurio. quē baptisauit petrus. et fecit eiusdē ciuitatis epm̄. Accon ciuitas est in angulo sita. tota patens ab oriente ac meridie. totaq; mari clausa a septētrione et occidente. Ab accon usq; ad cayphas contra meridiē st due leuce. et inde usq; ad castrū pegrinū qd districtū dicit. qnq;. A districto usq; ad cesareā st quatuor ampla miliaria. et a cesarea usq; ad ioppen est dieta. Porro a ioppe usq; ad ascalonē. sex leuce. Ibiq; ppe est gaza cuius portas sampson fregit. et in montē tulit. Ad hec quatuor. s. cesarea ioppe. ascalona. gaza palestinorū deserte st. A ihrlm usq; ad montē synai st diete xij.

De patriarchatu ihrlm et yconia mirabili btē virgīs. et de harsasinis. Cap. lxvi.

Patriarcha iherosolime q̄tuor habet archiepōs sub se. In pūincia quidē palestina cesariensē. qui vnū habet suffraganeū epm̄. s. sebastensē. in galilea nazarenū. qui et vnū. s. tyberiacensē habet suffraganeū. In fenicea vō tyrensē. qui et quatuor habet suffraganeos. s. acconensē. sydonien̄. bericen̄. et belymen̄. Petracensē quoq; in prouīcia moabitarū. q̄ vnū in monte syna suffraganeū habet grecū. Patriarche vō suffraganei st. ebronita. bethleemita et liddenus epi. In eccla dn̄ici sepulchri st canonici priorē hn̄tes. ac viuētes scdm regulā btī augustini. In templo eciā dn̄i sunt regulares abbas et canonici. et similr in eccla montis oliueti. In mōte vō thabor abbas et monachi nigri. et silr in eccla delatina. In gethsami quoq; que vallis est iosaphat sunt nigri monachi. Oēs isti abbates atq; priores cū infulis et baculis et anulis atq; sandalijs pontificalibz assistūt in ministerio. patriarche soli obedientes. Sūt et ciuitates que nō habent epos. videlicet ascalona sub epo beethleemitano. ioppe quoq;

sub canonicis sepulchri. neapolis sub abba
te templi. et cayphas sub archiepo cesarien.
Neapolis et tyrus et accon et ihrlm nullo
mediante spectant ad rege. Ad quatuor
leucas a damasco est locus qui sardenay
dicitur. situs in monte. ubi est eccla beate
virginis marie. in qua st virgines moni
ales xij. et octo monachi. In hac eccla de
picta est in tabula bte dei genitricis yma
go ope constantinopolitano. quam patriar
cha tulit ihrlm et cuidam abbatisse dedit. ab
batissa vero ad locum predcm transtulit. De hac
ymagine manat oleum balsamo suauius re
dolens. quo liniunt infirmi et melius habet.
Oleum istud optime a xpianis reseruat. et
ipse locus a sarracenis in magna reuerē
cia habet. Bis in anno. s. in assumpcione glo
se virgis et natitate locum illum incole sarra
ceni freqntat. Hec ymago a mamillis su
perius si palpetur ut carnea sentit. In
confinio antiochie et damasci in castris
munitissimis habitant harsassini. Quorum
dns est vetulus de motanis. multum reue
ritus a xpianis et sarracenis ppinqs ac
remotis. quorum princeps indifferenter p nuncios
interficere solet. Horum nulla est lex. nisi quam
timor facit. Matres sorores filias. et indiffe
rent oes cognoscunt ut sint vxores. A cuna
bulis educant in palacijs. oiaq addiscunt
ydiomata et docent dnm suum timere super
oia. eiq usq ad mortem in omnibz obedire.
ut sic possint ad paradisi gaudia puenire.
Quisqs in obedia morit. pro angelo colit.
Hec de illo libello patriarche ad papam ad
presens sufficiant. Explicit epla patriarche
ihrlm. missa ad papam. De origine et pue
ricia sci edmundi cantua
riensis. lxvij

Anno itm
supius annotato. s. ab
incarnacione dni. m°. cc°. xlvij. sanctus
edmundus cantuarien archiepus. cuius sacri
corpis gleba in potiniacensi monasterio requi
euerat. de terra est eleuatus. Qui nimirum
anno precedenti auctoritate aplica fuerat
canonizatus. et in cathalogo sanctorum depu
tatus. Ex gestis eius. Hic ex abbendonie
villa originem duxit. In cuius carne florida
virginitatis florem illibatum ppetuo deus per
mansurum edocuit. qui eum supra morem coiter
nascentium felicibz auspicijs ex sue matris
vtero segregauit. Egressus est enim de cellu
la sue natiuitatis ita mundus et immunis a
cois corrupcois humane contagio. velut si mor
inuolutus syndone mundissima nullam contraxis
set maculam continens de contento. Hunc igitur
in baptismo mater et mundum tanqm a mundicia
nuncupandum censuit. quia cum oraret ad fetrum
sancti edmundi mrtis. onerata nobili onere
vitalis in eo spus primicias primitus deprehendit.
Hec mabilia vocabat. pater aut edwardus.
Qui de consensu coniugis seculo valefecit. et
in monasterio eynesham sub habitu regulari
cursum vite feliciter consummauit. Mater quoq
virtute non inferior cogitacioni feminee
masculinum animum inseruit. et in seculo non
secularit viuens cum animi mollicie carnis
illecebras a se penitus amputauit. Cappam
clausam deferens vestes reiecit. quas pposito
castitatis non conuenire censuit. Vigilias eci
am monachorum abbendonie. singulis fere
noctibz consueuit freqntare. Contra carnis
conflictus armis milicie continencium congru
is se induit. cilicio videlicet aspo. quo carnis
nuda calcaneotenus contegere consueuit. Addi
dit et loricam ferream desup. quam finetenus car
ni sue portauit indiuiduam. ut indumentum
pilosum premente ferro plus pungeret carnem
suam. Intra loricam vero ferream due lamine fer
ree ad maius erant supplicium. quarum mater
moriens duos filios fecit heredes edmundum. s.
et robertum. Ab ipsis ergo puericie primordi
is edmundus tam religiose nutriebat mater
na sollicitudine. ut ex tunc ab ea informaret
ieiunijs et oracionibz eciam adultus insistere.
Huic eciam mater ut sextas ultro ferias in
pane et aqua ieiunaret dedit et pmisit
munuscula. ut pcimonie salutaris obser
uancias in eius animo plantaret arte sancta.
Sic innocencie fundamento supedificauit ar
dua virtutum palacia. ut cresceret in templum
scm in dno edificacio per spm maturius in
choata. Qualiter eidem puero parisius misso xps
in forma pueri se ostendit. Ca. lxviij.

Cum aut mitteret eum vna cum fre suo
mr parisius ut liberalibz imbueret
studijs modicam pecunie summam dedit eisdem
dicens illis. Si maternam ut bonos decet
filios iussionem seruauitis. confido in dno q
in oibus ipse prouisor munificus erit vobis

Duoq; dedit eis alicia precipiēs ut illis super nudo se vestirent bis aut ter in ebdomada. Timebat enī ne postq; discreacionis annos attingerent per deuexa viciorū et abrupta voluptatis incederēt. Ideoq; rudes in arte bellandi militariū informaret et pus exercitatus q; in bello discrimē necessario tenēt. rudimētis intellectualibz sensualitatis studia puenire curauit. Ipā etiā edmūdo quē velut sanctitatis eius pscia ceteris filijs plus dilexit. diu studet ipsius cū indumētis lineis alicui mittē consueuit. Cuius q; pre ceteris eū dilexit. qui nusq; piā matrē pius videlicet filius verbis aut opibz offendit. Ita nāq; deo et pie matri sue placere studuit. ap oēm a se leuitatē resecans. oīo choreis alijsq; ludicris seu spectaculis se subtraxit. Diebz quoq; dnicis ac festiuis iuxta monitū mris antequ comedēt psalterium ex integro psallere cōsueuit. Et qm a mantissimus dnī totis viribz studuit auctorē vite diligē. ipe in forma puerili eidem puero se voluit demonstrare. Cū enī pratū quoddā spaciandi causa coatuneis iuuētutibz consensisset ingredi. ab ipsor cū comitatu se celerius sepauit. ne consuetē sue puritatē vel nugis puerilibz vel ociosis sermonibz contingēt maculari. Dū igit incedēt solitarius sacris insistens meditacionibz. appuit ei puer ille candore niueo nitidus. et colore roseo rubicundus. Qui velut a sūmo celi culmine delapsus subito. sic eū puer alloquit. officiosissime salutando. Salue dilē mi. Qui cū audisset. ut puer in sermone ignoti pueri miratus est. Quē cū ille pauefm et hesitantē conspicēt. ipm denuo alloquens q; sit. an ipe sibi vel tenuiter notus esset. Ille simplicitatis colūbine rīdens sermōe simplici. nullā inq̄t teneo tui noticiā. nec sū ut estimo notus tibi. Addicit puer. Quō ita sū tibi incognitus. presertī cū et in scolis ad latus tuū sedeam. et tibi quocūq; locis inseparabiliter fuerī sociatus. Deinde subdidit In matrē meā respice. et quid in fronte mea scriptū sit aduerte sedulus toto corde. Quod cū fecisset scptū legit in celestibus. Ihesus nazarenus. Qui statī quod viderat ei retulit. et ab ipo protinus audiuit. Hoc ē nomen meū qd tibi mēoriale sit in desiderio aīe. et hoc diligenter et articulatī noctibz ipsi me singulis fronti tue. Per hoc enī poteris cōtē mortē muniri subitā. et quisq; eadem sc̄ptura munierit mō consili frontē suam. His dictis puer ille in quē desiderāt angeli prospicē disparuit. sed in pectore pueri sui quē visitare dignatus ē nō parū dulcedinis reliquit. Quali a mīe bñdictiōe acceptā. et a mā defuncti portum a dēonibz vidit. Lxix.

Porro matre illius morte iā ppinqua. cū vix ei supesset extremus spūs. vocatus ad eā venit. benedictionē vltimā preceptur. Qua sup eū affectuosissime edita. cū absentia frīm ad memoriā reduxisset. exoratq; matrē humiliter ut absentes quoq; benediceret. Ad quē illa. In te aut fili oēs frēs tuos benedicā noueris. qui per te diffusa in illos bñdictione tua. tue p̄uapes erūt gratie et virtutis. Per enī matrē latuit q̄s quātusq; futurus esset in posterū. cuius future glē cumulū quibusdā nouerat presagijs presignatū. Siquidē viderat in sōpnis nocte quadā eū coronā spineā portantē in capite. que vehemēter accensa flāmā protendebat ad sidera cū fulgore. Quadā vero die cū versus natale domicilii. s. abbendoniā iter ageret cū alio quem habebat itineris socio. vidit campū nubz fuligine nigriorubz coopti. Et vterq; idē de magnā miratus est auiū multitudine. sed altius stupor validus īuasit cū tremore Cui beatus edmundus. Sta inq̄t a via semotus paululū. et te cruas muni signaculo. ne timeas. quia videbimus q̄d portendat monstruosa hec auiū multitudo. Postmodū vo videntibz illis aues ille corpus quoddam nigerrimū. nec hoīs nec ullius aīalis effigie distinctū subuexerūt in aera. et ita demū disparuit multitudo auiū subito velut vmbra. Quo fō conuersus suis ad pauentē socium. vis aut scire quid significet hoc portentū. Et ille. Volo. Cui suis. Aues tetrerimas q̄s vidisti. nouerīs ee dēones. hoīs cuiusdā qui in villa proxia obijt nup aīaz ad infernos deportantes. Ipsa aīaz laruale corpus qd in aera sustulerūt exprimit. que effigiata visa est. quia conditoris ymaginē ad quā factus fuerat. ipā dū viuēt in corpe viuendo nequit deformauit. Qui ad eandē p̄uenus villam venientes. ut de viso cercores effi

cerent prodigio. cognouerūt q̄ homo q̄dā ipsa qua scīs predixerat hora trīsierat ex hoc mundo Qualr in adolescencia castitatē studuit. et ymaginē bte v̄gis anulo despon

Vbi autē scīs edmūdo xaūt. Cap. lxv. annos adolescentie attigit. carnis delicias non trīmodo fugit. sed etiā exhorruit. Cuīq; virtus versē circa dissimile, et ad vtutū culmina veniatē cū labore. pri' us q̄ aīe vires attigissent virtuti cōtrariū in eisdē sacris paucerat exercitijs virtutibz locū. sicq; cani sensus effluis est in ānis tene ris. Quod cū sacrā paginā nedū didicisset trī ipsā iā docē videbatē maturis moribz et honestis. Eratq; talis q̄ nō p̄ius docē inciper q̄ facē. sed qd̄ amplius est p̄ius facē q̄ audire. Et cū singulis in corde virtutibz gratū pas sset hospitiū. castitatē singularitē habē stu duit. sciens q̄ incorrupcio deo proxīm esse facit. Vnde carnē suā nulla vnq̄ polluit īmūdicia. sed in eo p̄mansit usq; ad obitū virginitas incorrupta. Nā de consilio cui' dā sacerdotis ppetuā virginitatē corā btē virginis vouens ymagine eidē se virgini velut dnē cōmendauit. et copulauit phen nitī velut sponse. atq; in signū irrefraga bilis federis eā anulo suo subarrauit nouo more. Anulo inq̄ quē ad hoc fecit. digitū ip sius ymagis insigniuit. Et ut eidē dnē aīe karissīe ingis impenderet salutacois obsequ. in eodē anulo lr̄a lut insculptū est illud aue angelicū. Ex tūc ergo sicut ipe cōfessus est. ī obitu. quocīs eiusdē clementissime virgis presidiū inuocauit. ipsa in tēptacoē prouētū. in psecucoē solaciū. in tribulacoē remedū. in dolore gnudū sibi celeritē impetrauit. Vt aūt eadē sponsa sua federis int̄ cos ijci recordaret. et sponsū dignaret. agnoscē qui eā in sua desponsarat ymagine. in anulo tū quo post mortē more pontificali sepult exhibit. Iuentū fuit insculptū aūctis mirātibz illud. aue. Ac per hoc et in manu pōtificis et in digito ymagis precipuū preluceret testimo nium. per qd̄ enucleacius appareret omībz rei geste veritas et exemplū Qualr eī dyabo lus de carnis cōcupiscencia tēptauit. lxvi.

Hostis antiquus quo magis eū vidit in virtute proficē. eo magis agitatus īuidia pectoris eius pacē studuit p̄turbare. Vnde quādā puellam hospite sue filiā. in eius exercuit cordiū. ut īpudicos in eā oculos iaciens. eius cōmouē temptaret aīm signis et nutibz ac suspiriis. quasi dicens tracte dormi mecū. Sed cū per talia nil proficēret. aptis cepit cū eo verbis agere. et multis modis ad amplexus illa tos prouocē. Quā ille ut pestē fugiēs sepe corripuit. sed illa nec sic a virulento pposito qd̄ mente concepat. se retraxit. Illa velut altera egipcia prolicitis institit. ille velut alter ioseph illicita recusauit. Tandē de illius importūitate pteesus. quid sup hoc esset agen dū melius mente contulit. et habito secū con silio puelle tempus assignat veniendi ad lo cū quo vacare studio cōsueuit. Illa vo spe rans voti se cōpotē fieri assignato tpe ad datter venit. Quā ingressā. et quibusdā si pulcris vestibz ad eius mandatū spoliatā ar ripuit. virgisq; flexibilibz quas ad hoc ap tauerat in dorso poptime flagellauit. ut sic cū collecta erat in corde stulticia ipsam disciplina dissolueret dura virga. Fugit illa quē dudū fuerat insecuta. et veracio intel lectū dedit et gratiā apposuit. ut q̄ ipsa pu ella ut asseruit. huius mōi tēptacionē nūq̄ postea talē toleraūt. Sicq; dū vestat dy abolo ipe dyabolus a puella recessit. cius et ab ipso Sed dū per aptā eī malis spē non posset ad carnis illecebras trahē. cona tus est per q̄ndā matronā satis ut videbat honestā decepcoīs fue laqueis irretire. Ver velut sub obsequij velamine obtulit ei que dā donaria. ut per hoc eius aīm facilius illi naret ad turpia carnis vota. Quod cū ille mulieb̄s versucie non ignara intelligētque fuit ab ea an ei de sua consciā cōiugē her of ferret. Et illa. Patent inq̄t ista cōiugē ner ei scire debet qd̄ tibi facio amicabilr. hūc homo tē. Insipiens enī credit virū sapientē aq̄ furtiuas quasi dulcores appetē. quas ille ut dauid sapiens cū tanto discrimiē nolu it degustare. Vnde ait ad illā. Sine viri tui consciā non recipiā dona tua. Sicq; mulier verecūdata donaria sua retulit. et ipse ab impetui oē ei' moria liber fuit. Qualr in e

Octate virili carnē suā arctius castigā Caursis ānis ado uit. Caplm lxvii. lescencie q̄a crescentibz cū etate viri

bus corpis inuisibilis pugna militie. spiritualibz armis curauit fortius se munire. Vnde non contentus iam cilicijs vti cōibus. sicut informatus mris monitis et exēplis cōsueuerat a puero. adinuento cilicij genere carnē suam non tam domare quam torquere studuit nouo mō. Quē modū et antiquioribz scis incognitū. et modernis credimus inexptū. Habebat siquidē ciliciū non ex filis ut fieri solet subtilibz textoris arte cōpositū. sed ex cordulis artificiose cōnexis piter et cōiunctis. ad instar rethis densissimi intricatū. Quod in cōnexione sua denso ordine cōtinebat nodulos tam intolerabiles. quam ut ita loquar sine numero numerosos. Eratque ab anteriori pte aptū penitus illud incōsutile ciliciū. laqueolis ab eius capucio usque ad fimbrias hinc inde appositis cōnodatū. Que cōnodacio cilicij nodos addicte carni impressit arcius. et cruciauit grauius sui corpis sacros artus. Sicque cū seipso bello dimicans intestino certamē sibi indixit reciprocū. in quo se conterēs et a sese contritus. erexit se supra se. pene sui met oblitus ut se vinceret. et domestico tormento corpe supato. martir in pace fcus de se triumphū nobilē reportaret. Cui eī xpus erat viuere ipe vixerat non ut ipe. Nec contentus ē hoc tormenti genere. sed qd superaddidit ē admiracioē dignius et stupore. Vt eī idem ciliciū stringeret fortius et cōtinuata punctione caro maius sustineret suppliciū. fune grossiori de pilis equinis triplicato cōstrinxit illud desup in hūc modū. Funis ille a scapulis per corpus circūductus usque ad renes descendebat. multis inuolucris mediātibz et tam stricte ligabat inferius quam corpus et precipue spinā dorsi curuare vix potuit. vel semetipsū erigere incurvatus. Sic cingulo cilicino semetipsū circūdederat. qui nō tm lūbos carnis sue cū legali pontifice succinxerat. sed insup circa pectus zona aurea cū dei filio cinctus erat. Ita diebz contra ptātes aereas armato corpe. reliquas corpis pticulas quas in apto non potuit. armauit in occulto. ut in se nil immunitū relinqret vel inerme. Siquidē et manuū et colli nuda que videlicet pp hoīes diebz cruciare nō poterat noctibz corā deo cilicio contegebat. Addidit et cilicina femoralia et caligas cilicinas

quibz utebat assidue cū lorica quā sibi mr reliquerat. duplicia de manu dni receptu rus. pro duplici martirio quo se spontanee cruciabat. In aduentu quoque et quadragesima indumētū quoddā portauit plūbeū. coriū quoddā nichilominus induens durū et nodosū. Ad maioris eciā tormenti cumulū pluribz locis astrinxit funibz corpus suū. ne constringeret funibz pccorum. Qualiter in regimine arciū se habuit. Cap. lxxiij.

Factus vo magister arciū pret morē tunc legenciū missas et horas canonicas cotidie priusquam legeret audire cōsueuit. que scilicet religiosa consuetudo suis eciā scolaribz profuit. quos ut secū audire missas assuescerent sic induxit. Et ut hoc liberius exequeret in prochia qua degebat fecit capellā construi in honore bte virgīs. quā semp dilectione coluit speciali. Pius aūt humilisque mgr cū vnū de auditoribz suis egrū et egentē lecto decumbere didicisset. in domū suā eū portari fecit. et qualibz nocte per quinque circiter ebdomadas ante ipm iacuit. eique in vrinali ac ceteris que languētis requirebat necitas ministrauit. Et quamuis hoc fraterne cōpassionis grauaret onere. legebat tm et disputabat continue. Frequenter vrinale de manu decūbentis pre vanitate capitis excidens integrū remanebat. ipsiusque procul dubio meritis. qui ei pp deū humanitatis obsequiū exhibebat. Quidā eciā de scolaribz suis morbū paciens in brachio. ostendendū ei censuit quasi scō. Cui ille rndit. sua te deus sanet gra ac vtute. In crastino scolaris ad mgrm rediit. seque sanitati restitutū asseruit. At ipe mgr eiusdē morbū in suo brachio excepit. quē pacienter tolerans paulo post et ipe curatus fuit. Die quādā in studio occupatus oblitus est oracionē illā. O intemerata. etc dicere. quā in honorē bte virginis et beati iohis euangeliste dicere consueuerat diligenter ac deuote. Sequenti nocte btus iohes ei apparuit. et ut ei manū extēderet iperauit. Gerebat siquidē in manu ferulā. qua velut in eū seuiēs minabat eius percutere palmā. Visumque est ei per cōminacionis magnitudinē quod si eū percussisset. ex ictu incurrisset mortē. At ille mox clementior fcus erectā manū suspensā tenuit. et ut dictam

orationē ex tūc dīē non omittēt fīliuariter
psuasit. Qualiē ad thecologie studiū se trāstu

Transactis igit̄ annis lit. Cap. lxxiij.

sex annis quibz in artibz egregie ver
erat cū adhuc socijs suis cursim le
geret arismeticā. apparentē sibimet in sōp
nis agnouit matrē suā atq; dicentē. Fili
quid legis. et que sī ille figure quibz vacas
tū studiose. Quo rīndente talia lego. videli
cet ostensis protractoībz que fiūt in ea facil
tate. Cui or illa dextrā manū eius arripu
it. et in ea tres circulos pinxit. quos hijs no
minibz. pr̄ filij spūs scīs per ordinē singulos
singulis insigniuit. Et addidit. Fili hmōi. ta
libz figuris et non alijs de cetero intende.
Qui voce mr̄is edoctus sese mox ad thelogi
e studiū trāstulit. intelligēs nimirū qp scē
trinitatis cognicio theologie cōsūmacio et
origo fmaultatis existit. Et qui pius dū in
artibz vegēt in mane missas audire con
suueuerat. nūc ad veligioīs augmentum
media nocte matutinas in ecclā scā mede
tricī pisius audierat. Post matutīas vero
in oracioībz cū lacrimis et gemitibz corā
altari bē marie virgīs usq; ad diē cōsue
uit psistere. et ita demū nulla quiete cor
poris intueniente ad scolas cū ceteris cō
uenire. Et sicut orandi grā ecclesiā adijt
media nocte. sic ipsā adire ob causā silem
hora studuit vesptina. In ecclā veuerent
et deuote se habuit. et in ea sedē quasi
nūq; vel rarissīē consueuit. Quē cū boni
nōis archiepūs eboracensis thecologie studi
o didicisset insistere. cogitauit et voluit
vnā biblia. pprijs ei sūptibz pparāe. Quod
ille audiens vēnuit. nec voluit eā sibi fieri
verens ne qd̄ monasteriū ex eius sēptura cō
tingēt onerari. Siquidē et ipse psalterium
glosatū. et xij. pphetas et decretales epl̄as
habebat. que oīa vendidit. preciūq; scolari
bz egenis pisius erogauit. Et mirantibus
socijs qp contra morē oīm studenciū codices
sibi nōnarios distraxerat. vni eox de hoc ipo
pauctanti serio sic dicebat. Stulte oīa pro
xpō studentes pfectioni debem⁹ vendē ac p
eius amore pauperibz erogare. Tanta vero
auiditate sacras amplectabat lr̄as qī eax
studio pene solebat insōpnes ducē noctes ip
sas. Qualiē in thecologia regēs auditores e

Iaq; tū mirabiliē dificauit. Cap. lxxv.

in breui studendo profecit. qp cito post
paucos ānos multis cū instancia sua
dentibz magistralē cathedrā lucet̄ iuitus as
cendit. Quāuis enī duceret̄ amore vitaīs
et iusticie. ipparē tū hmōi onerī. et indignū
se credidit hoc honore. Igit̄ sacre scripture do
tor effectus. et tanq; lucerna sup candela
brū positus. oībus profice studuit. ac si oī
bus esset natus. Erat enī predicator egre
gius. disputator acutissim⁹. lector pius.
Et in hijs oībz effundebat alijs. qd̄ ipse
hauserat de fontibz saluatoris. Frequēs mul
ti et magni viri qui ad eū in scolis audiē
dū cōfluebant. int̄ legendū a lacrimis se
contin̄e non valentes libros claudebant.
Vel siquidē et lac sub lingua habebat. de
oq; dulcedinē non modicā discipulox men
tibus instillabat. Vnde multi de scolis ex
ierūt doctores egrimij. vestigia quoq; sā
tatis eiusdē pro viribz secuti. Nōnulli eā
ecclesiasticis honorati vel pcuis oneran
beneficijs. exonerantes seipsos veligiōi de
dērūt se. eius succensi facibz lr̄ionis. Primi
rū in altari ignis cordis ei⁹ ardens. iugiti
alijs ostendebat lucas uer. Hīt et quadā
nocte vidit per sōpnū in scolis suis ignē
fieri copiosū. de quo septē ardētes extra
hebant̄ facule. cōtinentes misteriū vel scau
ture. In crastino dū legēt intrauit scolas
abbas quidā cisterciēn ordīs. q̄ cōpletis lec
tionibz adduxit secū septē de scolaribz suis.
quos ignus septiformis accendat caritatis.
Vnde spretis tpalibz et mūdo valefaciēs.
viā vite felicit̄ arripuerūt. in mōsteio dī
abbatis monachī induentes. Hox vnus
fiut clarevallēn abbas stephanus. Quadā
die disputaturus de trinitate cathedrā cōscē
dit. et dū ibi discipulos expāns. questionē
in aīo voluēt. in sōpnū revolutis visionē
huiscemodi cernere meruit. Colūba de su
perius volauit. ad se celerit̄ deferēs in ore
suo mirificū corpus xpī. que q̄ sacrā oīo
nē tribuēs in ore ei⁹ posuit. et sic ad supio
ra celerius aduolauit. Expgefactus ergo ve
lut hīanū excedens ingeniū excellentis
sime disputauit. ac de btā trinitate pspica
cissime disseruit. In predicacioē quoq; mi
ra grā ei ierat. et ignitū eius eloqīū aīos

auditor q̃ntũcũq; frigidos efficaciꝰ accẽdebat. Vnde et gwilhelmꝰ comes salesberie
ꝯ longa spatij dãis est. cũ iã longo tpe nemini confessus eẽt. ac de sumendo xp̃i corpe iuxta morẽ vniũsalis ecclẽ non curaret. ad eiꝰ monita cõuersus est. De affectu quẽ erga crucẽ dn̄icam habuit. Capl̃m lxxvi

Qm autẽ pp̃ls̃ predicaret. crucẽ dn̄icã manu ꝓpria tenebat assidue. quã frequẽter intuens solebat nũc amarissime flere. nũc honestissẽ subridẽ. Flebat quidem ut diẽ consueuerat. q; ãi plures essent verbi auditores. pauci vo factores existerẽt. cũ tñi xp̃i passionẽ haberẽt pre oculis. et exempla scoꝝ eis inumera nõ deessent. Videbat vo cũ crucẽ pro conspicẽt oculo. recolens beneficia que per eã prouenerãt toti mũdo. Habebat eã pro cõsuetudĩe qualibet die vel nocte dn̄ice passionis insignia meditando recolere. et in eis suauissime delectando illius memoriã inhereẽ. Quadã itaq; festiua die multis occupacionibz et curis fatigatus cũ p̃nsẽ non posset lectionẽ cras tinã. seq̃tẽ noctem tñ vigilijs ꝓpendit fere totã. Vnde circa auroꝝ irrũpente sõpno eiꝰ occurrit mẽorie. q; in nulla diei illius hora meditatꝰ fuisset iuxta morẽ de dn̄ica passione. Timẽs vo ne grauẽ capitis dolorẽ incurrẽt. si aliq; iret ad ecclesiã et ad scolas non dormiret. elegit potius aliq̃tulũ quescẽ. ac solitã contẽplacionẽ in spe gr̃e dei tũc intrũpere. Cũ ergo se inclinasset ad lectulũ. apparuit ei hostis antiquus tetrũ vultũ exhibens et horrendum. Vnde territus dexterã manũ leuauit ut signũ crucis faceẽt. quã demon apprehensã tenuit ne signaret. Ipse vo confisus in dn̄o. quasi ambidexter sinistrã erexit ut idẽ faceret signaculũ. sed dyabolus ipsa similiter apprehensa. q̃si sactus grauissimꝰ ceadit super eũ. Tunc defficientibz sibi viribz corpis oranit in spũ ad dn̄m ut sua vtute seuientẽ conterẽt inimicũ. Sicq; demon ab eo auulsus. ceadit intꝰ lectũ et proximũ pauẽtẽ immo mento. Surgens igit̃ celeriꝰ et sic prostratũ cernens demonẽ. confortatus in fide ipsũ cepit aggredi velut hostẽ. eiusq; per horribile guttur eiꝰ arripuit. et illud strin gendo fortiꝰ ita dixit. Aduro te p̃ aspersionẽ sanguis xp̃i ut michi non omittas dicẽ quid sit illud per quod tibi valeã plus nocere. et te a meis infestacionibz cohercẽ. Et dyabolꝰ ait per illud qd̃ nũc nosasti. Et sic dyabolus victus disparuit. se victũ dolens ab eo. quem suis vincendũ viribz estimauit.

De abstinẽcia ac cibis et ocõne. Cãp lxxvij.

Fuit abstinencia illibata in omnibz seruauit ab infancia. s. in verbo. cibo. potu sõpno. ceteris q; mũdanis spectacl̃z q̃ntũ virtus patiẽ hũana. Solo pane contentꝰ et aq̃ sertus per annũ ferijs abstinuit. et aliq̃n panẽ tm̃ sumens nullũ penitꝰ liquorẽ gustauit. Vnde nõnũq; fissa videbant eius labia. velut humoris indigencia hyans terra. Pilus quoq; fluentibz capitis et barbe. dicebãt hoc physici ex humoꝝ ꝓuẽire penuria. Ex ossibus ventis abarijs. quo cibus vel potus ꝓcliuior erat et delectacior. eo minꝰ ex eo sumebat. Nolebat ut sibi quis pp̃ se diceẽt. quid sibi in prandio esset apponendũ. Immo sepe cibũ si coram eo laudareẽ degustare nolebat. eo q; lautũ nouerat vel qua laudatũ. Oi sexta feria et q̃rta et in lxẽ semp abstinuit. reliquis quoq; diebz q̃si nichil de carnibz vl̃ piscibus degustauit. Nec ob hoc disputare dimisit a lege. nisi alia ꝓpediretur naturalis ratione. Postq; vo sacerdocij gradũ ascendit. ad quẽ ũiuersus venit. sicut et ad ꝓcedẽtes sacros ordines. ex tũc dictus leges quas in carnis siue preiudiciũ statuẽat efficẽ studuit duriores. Rarissẽ bis in die comedẽ consueuãt. et hoc cũ ad id cũ alioꝝ iocũda societas ũnitabat. Denicq; sibi rigorẽ tãtũ indixerat abstinencie. q; nõnulli suoꝝ credebãt ipm̃ capitis insaniã vel morẽ inaurẽ. Oracioni quoq; sedulus intendebat. et nuda solo genua figebat. Vnde nõnũq; vi colliciois erũpens sanguis genu respersit. altim. aliud vero q̃si semp gibbosũ exhibuit. et callosũ. Singulis diebz a capite usq; ad pedes mẽbra crucifixi singula adorabat. et in adoracõe cuiuslibet. adoramꝰ te xp̃e pia voce dicẽ solebat. Per dies singulos tria cantabat paria horaꝝ. s. horas canonicas. de spũ scõ. et de mẽre dn̄i cũ officio defunctoꝝ. Post primũ exurgẽs sõpnum mox ad oracionẽ vel meditacioẽs seu lectionẽ se conferebat. et tã post matutinas q̃ ante vigilias sic ꝓmanebat. Raro nãq;

post matutinas dormiuit ullo tpe nō min⁹
id obseruās in hyeme q̄ estate. Qd' si forsitā
sopor in eū violēt⁹ aliqn̄ irrueret. non solebat
ad lcm̄ recurrē. sed in oracioīs loco vel in se
de sua reclinās. caput dormitare poci⁹ fati
gatis concessit oculis q̄ dormire. Lectū q̄dē
habuit satis honeste stratū. nec tn̄ in lecto
iacuit sed in scabello suppedaneo. nō nūq̄
in terra ipsa. aliqn̄ autē ad lectū caput pē
dulū reclinauit. Aliquociens vō ut nō to
tū corpus sed ps media requiesceret sedens so
lebat sompnū capē. et hoc per ānos circiter
xxx vel ampli⁹ creditur obseruasse. Linthea
mina. cooptoriū vel etiā culcitrā non ha
buit. sed cappa sua vel scapulari seu certe
pallio se contexit. De cetera eiusdem conu
sacōe. lxxviij.

Vestimenta ut sepius
habebat grisea. nec abiecta plurimū
sed nec plurimū preciosa. Iudis seu
spectaculis secularibz nūq̄ se īmiscuit. sed
oīa hui⁹ mōi q̄ virus quoddā qd' per oculos
ad aīaz ingreditur euitauit. Detractores per
sequebatur detractioīs abhorrens viciū. nec
hijs vnq̄ vel ad modicū suū accōmodauit
aīm vel auditū. Beneficiū ecclīasticū et vni
cū tantū licet pluries sibi fuissent oblata
nūq̄ tenere voluit nisi cū onere residētie.
quod quociens lectionibz vacare disposuit
solebat nulli⁹ expectato consilio resignare.
Tandē vero ut liberius posset verbū dei
absq̄ scandalo et auditoꝝ predicare gra
uamine. beneficiū vnū recepit et retinuit
quoꝝdā victus instancia atq̄ prece. Susce
pit itaq̄ in nobili ecclesia salesberie cum
canonia dignitatē thesaurarij ad quem
īuitauit eū epūs. quē receperūt canonici
cum reuerencia speciali. Ventilacionibus
causaꝝ seu placitis interesse noluit. et ut
a causaꝝ cognicioībz eximeretur litteras a
postolicas īpetrauit. Pecuniā non dico tā
gere. sed nec vidē dignū censuit. nisi eam
quā manu ꝓpria pauperibz erogauit. Cel
laria vel alias officinas suas dedignabatur
ingredi. incōueniens hoc ēē iudicās sui
nomīs honestati. Rerū quoq̄ suarū audire
cōputū sibi credidit inhonestū. Plus expen
debat q̄ habebat in redditibz. vnde et ere
alieno semp extitit obligatus. A seruienti
bz suis carnis exigebat mūdiciā. volēs sep

oēm familiā suā ēē mundā. Nec vnq̄ eis in
ira molestus fuit etiā cū delinquerēt. nec
ullis oīo alijs. qm̄ satagebat sollicitus ser
uare iugit' pacē cordis. Quod sibi fuit in fa
cultatibz ꝓpriū. cōe facē studuit pijs vsibz
egenoꝝ. Nullus ab ei⁹ ianuis recessit va
cuus. sed accipiebat quilibz prout sibi vide
batur cōpetē plus vel min⁹. Nūc panē nūc
bladū vel certe legumina que pari fecerat
pauperibz vndecūq̄ confluentibz. precipue
famis tpe mīstrabat. Libris corā se positis
in supiori pte contra faciē habebat eburneā
et venustissimā bte virginis ymaginē. in
circuitu throni sui redēpcionis nr̄e misteria
sculptura mirabili continentē. De codice
procedebat lectio. ad ychoniā referebatur oīo.
de vtroq̄ ꝓcedebat ipsi⁹ studētis aīe contēpla
cioīs extasis et dulcedo. Comestioīs et equi
tacioīs tempa quibz studio nequit insistē.
dicebat se ꝑdita et īutilia reputare. Tantū
reuerencie sacre scripture detulit. q̄ quociens
bibliā suā apuit pius eā osculo honorauit.
Appetitū īanis glē. q̄ viris virtutū īportu
nā se multiplicit' ingerit. sub quadā simpli
citatis cautela et modo mirabili elidē con
sueuit. De p̄dicacōe crucis et miraculis per eū
ibidē exhibitis

Sic eius fama felix al
pes trāsijt. et qm̄ aplicus eū lxxix.
crucis amatorē ēē nouerat legacio
nē crucis ei cū grandi priuilegio cōmisit.
Potestatē quippe dedit illi ꝓcuracioēs ab
ecclesijs et ecclesiaꝝ rectoribz accipe. ut eoꝝ
carnalia meteret. quibz debuit spūalia
seīare. Ipē vō hac ptate nō vtens. gratis
euangeliū posuit. et ꝓprijs stipendijs cōt
morē militanciū militauit. Pter qd' et de
us in ipso legacioīs itinē. dignat⁹ est eū in
numerosis miraculis hōrare. Itaq̄ dum
verbū crucis apud lemestre villā ꝓplō ꝓpo
neret. accessit iuuenis quidā iuuenilibz ir
retitus oblcāmentis ut sibi vir scūs maībz
suis crucē daret. Quē mulier quedā volens
a ꝓposito reuocare per palliū arripuit. sed
non īpune. Mox eī man⁹ ipi⁹ cōtracta dedit
eidē intelligē. non ēē sibi licitū xpi militem
a tam pio ꝓposito reuocare. Que vindictā
in se senciens cū flens et eiulans clamores
emitteret. vir scūs diuini verbi baiulus que
siuit a circūstantibz quid hoc eēt. Cūq̄ didi

cisset plenius rei seriē. quesiuit a muliere. an de manu sua vellet accipe crucē. Que ait. Volo. Et dū vir dei crucis signaculū suis īponēt humeris. in ipsa mox īpositione mulier adesse sibi sensit pfecte remediū sanitatis. ¶ Similiter apud villā stradewicū cū iuuenis quidā eo predicante surrexisset ut crucē sumēt. eius amasia eū tenuit ut a pposito reuocaret. Mox ulcio digna eā īuasit. et lumen oculoꝝ subito pdidit. Que flens et eiulans clamoribꝫ pulsauit aera. vnde vna ei cū btō viro plebs condoluit vniūsa. Et orāte pro ea viro dei recepit lumē pditū. sicqꝫ cū gaudio redijt ad ppria. pro īpensa sibi gracia laudās deū. ¶ Alias cū predicare deberet apud boklande. ubi deo famulabantur moniales cisterciēn ordīs. pūsqꝫ veīsset ad predicandū. apparuit quedā moīalis defūcta cuidā alij viuenti eā premonēs in hijs verbis. Veniet inqt magister edmūdꝰ huc ad predicandū pplō. tu tradas ei filū ut ex eo cruces faciat. qd repositū īuenies tali loco. Monialis viuens credens defūcte monitis filū de loco sustulit. et ad virū dei ut cruces inde faceret deportauit. Et crucibꝫ multis de filo factis signati sūt qplimi. idem tn filū parū videbatur ab intuentibꝫ id admirātibꝫ minorari. Item de quibusdā eius miraculis illiꝰ tpis. Cap. lxxx.

Cum apud ciuitatē wigornie extra ecclesiā ad pdicacoēꝫ suā cōfluxisset maxīa multitudo ppli. cepit int predicacoīs primordia subito nubes horrida diffundi. et pluuiam cū turbine cōminari. Videns vir scūs auditoꝝ aīos esse concussos ad diffugiū. cōuertit se contra impetū turbinis. et extenta manu opposuit ei victoriosissīm signū crucis. et ait. Precipio tibi maligne spūs cum hac cōmocione longiꝰ discedere. nec astātē pplm cominꝰ ne verbū dei audiat audeas impedire. Quo dcō statī recessit spūs procellarū. et nubes lucida obumbrās eos affuit in circuitu vō eoꝝ pluuia cū tēpestate valida distillauit. Sic et pluries et pluribꝫ locis. pluuiā vel procellā a loco predicacoīs sue reppulit. ¶ Preterea dū eiusdē legacoīs officio fungeretur in multa gra nocte quadā in sua biblia studuit cū candela. Et cū fatigatus vigilijs irruenti sōpno nequiret obsistere. contigit ipso dormiente candelā super libri lrām cadē. et diucius sic ardē. Qui euigilans obstupuit. et pro biblia quā carissimā habuit suspirauit. Et eleuās candelā exsufflauit fauillā que sup librū remāserat. nulla tn ignis lesio sup bibliā apparebat. ¶ Cum similiter alia vice studēt ad lumē vigilijs grauatꝰ sōpno succubuit. Et ecce mus intrās in crucibulū. lumē dū huc atqꝫ illuc discurrēt suffocauit. Et euigilās cū se repperisset sine lūe suspirās et gemēs inclamauit nomē virgīs gloriose. Subitoqꝫ lumē in crucibulo repperit. et de reddito sibi celitus lūe letus fuit. ¶ Contigit aliqn in pede eū grauari apostemate. qd ancraten solent medici noīare. Qui sūpta pēna cū qua scribē cōsueuerat tres siue qtuor cruces in circuitu. et vnā desup depingebat. Et dū cruces illas depingēt. predixit qꝫ morbꝫ ille pessimꝰ expiraret. Quod et fctm est. In crastino qppe pes īuentꝰ est sine apostemate. nullus prorsus ipsiꝰ vestigio remanente. ¶ In eius quoqꝫ cilicijs accidit miraculum quod hic stili duximꝰ officio cōmendandū. Quidā cubicularius eius cilicium et femoralia cilicina que vsu diutino īueterauerāt. ad cōburendū accepeat. que ille igni tradidit. sed ea ignis allābens īnoxie nō vrebat. Siquidē virtutis sue ignis oblitus nō valebat ipsa conflare cilicia. qi sacrata duceret que vir scūs tetigerat carne sua. Itaqꝫ cubicularius ea proiecit in aquā cum grandi lapide. Quibꝫ submersis dixit mēdaciter se ea ignibꝫ contremasse. Qualr ī archiepm cantuariense assūptus est. Cap lxxxi.

Talis scūs īnocens īpollutus segregatus a pccoribꝫ. vacante sede cātuarie elcūs est in archiepm canonice diuina pcul dubio voluntate. Itaqꝫ solēpnes nūcij ad ecclesiā salesberie venientes cuiꝰ. s. erat thesaurariꝰ ipm inquirūt. sed ibi nō īueniūt. De hinc ad villā de chalne pgitur. ubi contēplacioī vacans et gregis sui regimini repitur. At ille nullatenꝰ elcioni de se facte consentire voluit. sed semetipm exinaniendo minꝰ ydoneū asseruit dicens Ego vermis et nō homo. non solū tanti meriti nec lrature sū ut creditis. sed mūdus quoqꝫ in hoc deceptus est. et vos erratis. At

illi in ꝓposito aũ precibz ꝑsistentes. adeũt epm
salesberie. Qui audita rei serie. diffiniunt ꝙ
electioni cõsentiret. eiq; ĩjunxit in vtute scẽ
obediẽcie. Ille tñ fixus mansit in ꝓposito. nec
adhuc consentire voluit ullo modo. Asserũt
illũ mortaliter peccaturũ nisi consenciat. eiq;
precauendũ esse ne deũ offendat. Talis enĩ
inq̃ũt posset tm loco forte substitui. per quẽ
ecclã tantuariẽ lesionẽ nõ modicã posset
pati. Vbi ergo sũt ambitiosi per fas et nephas
ultro se ingerentes in vineã dñi. cõcupiscẽ
tes honorẽ sedi. Ecce ambitiosus se ingerit et
repellit. edmũdus querit et accedit vir digñ.
Tandẽ itaq; victus eoz precibz. ymo magis
racione cõuictus assensũ prebuit. quẽ tñ as
sensũ verbis patentibz non expressit. Dixit
enĩ. Nouit ille qui nil ignorat ꝙ nisi me
mortaliter peccare credereẽ. electioni de me fac
te nullatenus consentirẽ. Hac imp̃fã respõ
sione contenti de eius ore verbũ rapiũt et ip
sũ arripiũt atq; ad scm altare ducentes
eũ. in terrã eũ eo hũiliter se prosternũt. ymnũ
te deũ laudamus ĩgeminãt. concrepãt cym
bala. et in laudẽ creatoris oẽs ubilãt et
exultant. Qualiter in statu illo cõuersatus est

Pastor ugiẽ in ꝓpꝛio dei frãs. Ca. lxxxvj

Dum oĩbz magis ac magis enituit vir
tutibz. Superioribz obedienciã exhibe
bat et reuerenciã. paribz cõcordiã et pacẽ. in
ferioribz custodiã et disciplinã. Humilitas sic
in eius corde pmatũ tenuit. sic et in oĩbz eius
opibz pma fuit. Nã calciamenta sua non
erubuit aliq̃n sibi distrahẽ. qđ in pmate to
tius anglie hũilitatis eãt indiciũ cuidẽs et
insigne. Cũ vo clerici sui missã mane non
audissent aliquo ipediti negocio qđ eo opor
tuit agi tpe. ipẽ pcedente die missã cõsueũt
eisdẽ psonaliter celebrare. Iter agens si quis
ei sua peccata vellet confiteri ꝙlibet paup
rimus. descendẽs dico confitenti audiẽciã pre
buit. confesso existens affabilis et deuotus
Nec repellebat eũ, ꝓ tenuitate tpis. seu
eciã ꝓpter vicinitatẽ sui hospicij longius tale
non distantis. Nec induebat purpura et
bisso vel veste preciosa. sicut nõnulli epi. tu
nicã habens albã vel griseã de precio satis
vili. Verũptñ ut frons sua cõueniret cetis
superiores vestes honestas habuit. sed nõ stu
dio vanitatis. De predã vo corpis austeri

tate nichil sibi minuit. ymo de die in diem
ut filius accrescens rigorẽ fere in oĩbz ampli
auit. Semp sibi durus et rigid⁹. alijs cõpacã
ens et benignus. In altaris officio totus erat
in lacrimis. ita se gerens qđ ꝑcutus eẽ thoẽm.
ac velut in carne dnica gerẽ cernẽt passionẽ.
Reuẽtissime tractauit oĩa sacrãmẽta ecclastica
ita ut mẽtes ituenciũ prouocaret ad deuocio
nẽ ipa contrectacio tã deuota. Sexũ quidẽ
femineũ ob honorẽ vtẽ virginis et suã de
uocionẽ semp honorauit et veligiose coluit.
per hoc autẽ nec in cogitacione. nec aliter se
metipm vel tenuit⁹ maculauit. Ostiatim mẽ
dicancium nullus ab eius ianuis recessit va
cuus. ceteroq; dũmodo honesti essent nul
lus ab hospicij sui liminibz est repulsus.
Egroz lares et debilium ꝑ suos diligẽter ꝑscru
tabat et visitabat beneficijs. quoz nõnullos
in victu cotidiano procurabat. et cõpetẽtibz
indumentis. Puellas paupes de suis fructi
batibz adiuuabat ut traderent ad nupcias.
et in hoc expendebat penas pecuniarias ꝑ
delictis aliquibz legitime inflictas. Ab omi
munere semp manus suas exruciens. acce
ptores quoq; muneriũ detestabat precipue ĩ
ptate positos. quos ad reddendã iusticiã diceb⁹
gratuitos eẽ debẽ. nõ muneribz ẽuitatos.
bus ecciã fregit⁹ dicebat. Prendere et pendere
siue prendre et pendre non differũt nisi ĩ vna
lĩa tm. Vnde patet ꝙ valde proxims ẽ sus
dio q̃ muna libenter accipit. nisi accepta ea bo
no modo. Itaq; multi quidẽ ei placẽ cupiẽtes
offerebãt ei plura et ꝑciosa. sed ille respue
bat vniũsa dicens. Nunc ĩimicus me per do
na tẽptare vult cũ diues sũ et nullius egeo.
quia dñi paup sum me decape nõ potuit isto
modo. Spero aũt per dei misericordiã ꝙ nũ
q̃ decapiet me per hanc viã. Per dona siq̃dẽ
que nec data nec accepta sũt sedm deũ corrup
tu est xp̃ianitas hodie. deficiet ꝙ prius q̃ aũ
tant hoc xp̃iani. nisi se curare studuerint ab
hac peste. De ꝓsecutionibz quas ibi passus est.

Sit ergo vir sanctus se habuit lxxxvij.

in cura pastorali. q̃ diu lucuit sibi
de pace tpis gratulari. Sed q̃m ac
ceptus eãt deo. nunc fiunt ut eũ formax tẽpta
tionis decoquet igne suo. Volens eũ athle
ta dei se totũ pro salute aiarũ. et libertati
bus ecclẽ suoz more predecessoz exponẽ. con

tradictiones multas paciebat a regni maio
ribz et a rege. Ipm quoqz cantuariense col
legiu qd ad apice tante dignitatis eu voca
uerat eide suo pposito prochdolor obuiabat
Cuqz familiares eius aduersitates suas pla
gerent. ac de suis dolerent iniurijs. voces eo
ru querulas copescuit. et eos nichilominus
redarguit dicens eis. Sicut egrotanti filio cu
poculu ppinat amaru dicit mater. ad sani
tate ebibe. ita hec oia que nobis offerunt
aduersa ad salute cupimus epotare. Inun
daciones maris qi lac debemus sugere. et cum
precursore dni in deserto mundi comedere
mel siluestre. In ipsos aut qui eu arcius in
sequebant. et in eu acriores fuerat suma
exercebat misericordia quocies venia pos
tulabat. Eos insup quos apte suos sciuit ee
psecutores ad pacis passim recepit osculu
et ad familiaritates alias. ut gratis obseqis
quorlibet amicor pretulisse visus sit graues
iniurias sibi factas. Sup quo sui solebant
eu arguere. et verbis huiusmodi pmonere.
Dne hec remissa mansuetudo vri animi.
alijs exemplu prebet in vos alias insurge
di. Quibz rndit. Sinite an nescitis. qa dns
nr morte sibi inferentibz no restitit. sed ea
eis remittens. pro eis etia supplicit intercessit.
Vtiqz deo non hoi. seruanda est potencia
vindicandi. Absit a me ut erga eos aut
trabe aut festuca porte in oculo. qntocuqz
me videant afficere detrimento. Certe si ocu
los capitis m eruerent. vel vtruqz truncarent
brachiu. nullatenus eos minus diligere. nec
minus exhibere diligentis aim siue vultu.
Nullu enim pccm volo facere. nec de alienis
defectibz m dispendiu ppagare. Libencius
naqz ut dicebat in igne iret ardentissim.
qm aliqd pccm comitteret ex certa scia cot
deu. Quia vo debitu pastoris officiu qqq ad
eccle liberacione manus eius comenta eet. ex
cere no potuit. tactus dolore cordis intrinse
cus. et qi pro alior reatibz a se penas exi
gens. semetipm extra regnu anglie rele
gauit. Hac aut in hoc consideracioe du
cebat. q si totu ecciasticu seueritate expe
deret in rebelles. ea forsitan legatus in ir
ritu duceret. et nichilominus regem aliosqz
sibi in ira molestos ad deteriora et magis
grauia prouocaret. Si vo presens existes

eor errata non conaret corrige. videret ea qi
per quanda dissimulacois tolerancia appro
bare. De miraculis per eu onsis illo tpe. lxxx

Per hos dies pusqz natale solu iiij.
deseret. plura fecit deus miracula
per eu. Na quida diris laborans fe
bribz obnixe pecijt ut btus pr aqua bndiceret
qua pro recipienda sanitate sibi loco anti
doti ppinaret. Et ita fcm est. Scus antistes
aqua benedixit. et cu tetigisset egrotantis
viscera. eger conualuit sine mora. Qd cum
quida de suis ei dicerent. eis inhibuit. ne id
eo supstite reuelaret. Quida etia de clicis
eius qrtanis vexatus per aliqd tempus die q
debuit eu febris affligere. contigit eu per au
la dum vir scus discumbet ptransire. Que
cu transire cora se cerneret. qsiuit ab eo cur cum
ceteris non prandet. Qui ait. Dne die meu
expecto hodie. quo me solet febrilis inuasio
molestare. Ad que scus ait. Ego signu cru
cis sup morsellu murene que est in disco
meo facia. et illu in noie sanitatis protinus
in tuo ore pona. Si statim comede volueris
sanaberis. Ille morsellu de manu dni sui
recepit cu gaudio. statiqz cu suis socijs ad
mensa comedit vultu hilari et iocundo.
Et sicut ei pius pr predixerat ab illa die
et deinceps eu febris illa neqssima non
vexabat. Alius vir quida magnus et lratus
morbu quedam in genu habuit. cuius morbi
incomodo grauit laborauit. Qui videns
viru dei pretereunte rogauit ut genu la
guidu respiceret. et eu bndictione sua super
illud funde non pigeret. Quod cu fecisset tn
cu difficultate aliqua. morbus ille delitu
it sine mora. Quibusda quoqz queda erat
que erat ventura inotuit. que eu spu pro
phetico pdixisse rei exitus postea coproba
uit. Beatus etia thomas martir insigni
anteqz exiret de anglia ei in visione appa
ruit. et ad agendu viriliter moitis eu fami
liaribz roborauit. Quo viso vir btus pede
martiris duce nitebat ad osculu. sed btus
thomas ne oscularet prohibuit ei subtra
hens pede suu. Ppter qd ille fleuit et inge
muit. Cui scus thos. Cur inqit fles. Et ille.
Pro eo ait q indignitas mea no patit. ut
os meu pedes tuos dignissimos osculetur
Ad que martir. Pro hac inquit repulsa

nolo te fleve vel gemē. qm̄ tpus appropiq̄t
quo me osculaberis et in ore. ¶ In prōcttu
quoq; itineris positus ut egredēt de tin.
cū viris religiosis secreto cōtulit. eisq; tan
sā siu recessus ab anglia reuelauit. Quor
quidā quesiuit ab eo quo ire disponēt. et
an apud pontiniacū morā trahe cogitaret.
cui suis. Ad pontiniacū inq̄t ibim⁹. et ibi oīa
bona si deo placuerit finiem⁹. Quoti vō et q̄nta
bona apud pontiniacū fecit. ipsa bonor̄ inu
merositas per seplenius patefecit. De tñsitu ei⁹
in gallia et ipsius morte. Caplm lxxxv.

Igitur clam et q̄si fugiens egredit² ab
anglia. et mari transito ad pōtiniacū
puenit. ducente eū dño rā via. Noue
rat enī esse cōe refugiū. oim de regno an
glie exulanciū pro iustitia prelator. Presta
tus quoq; futuror̄ locū istū predecessor suor̄
asilū ingredit². et ipsor̄ vestigia sequens sup
hoc q illuc eū deus aduexerat non modice
gaudat². Ante octōs siq̄dē posuit q̄libi bēus thōas
ibidē ante sui tempus martirij. cū pacia p
sex annos exp̄mauit. bravuū cursus sui. Et
quō ille famosus stephan⁹ de languēconia
cū pluribq suis suffr̄agāneis silr̄ per āños
plures siu palmā certaminis et laboris p̄sto
latus est ibi. De quo loco etiā sic aut quidā.
Est pontiniacū pons exilis. ortus asilū.
Hic gradit² spaciat² in hor. reqescat in illo.
Pōtiniacū ergo pontifex ingressus. et cū omi
reuēcia susceptus. ibidē lectionibq et orōibq
assiduus vacabat. ꝑpriaq; manu stribebat.
et aliq̄n ad predicandū ꝑplis in vicino pōitus
exibat. Tandē cū morbo grauī correptus eēt.
sole feruenti⁹ incalescente visū est suis ut ad
locū aliquē ubi maior aeris eēt clemēcia
diuertē debuisset. Itaq; recedens a pōtinia
co quendā prioratū cui nomē est forsiarū
adijt. et usq; ad obitū ibidē mansit. Dolen
tibq autē pontiniacensibq q eis subtraheret²
eius presencia pietate motus consolabatur
eos per hec verba. Reuertar huc in seq̄nti
festo bī edmundi regis et martiris. q̄m tūc
sol longius a nr̄o disgrediēs emisperio ad
ducet nobis frigora tpis hyemalis. Quod
utiq; sine sp̄u ꝓphetico non protulit. sicut euē
tus subseq̄ns cōprobauit. Tandē quippe die
ad pontiniacū corpus ei⁹ est delatū. et sic ꝑple
uit mortuus quod vivus promiserat. patruo
post tpe moriturū. Cū vero iā sibi cerneret īmi
nere diē nouissimū. iussit afferri sibi corp⁹
dñi gloriosi. Extenditq; dexterā ad ipsū
corpus dñi. et cū ingenti fiducia dixit ei.
Tu es dñe in quē credidi. quē predicaui. q̄
veraciter docui. et tu m̄ testis es q aliud
q̄ te in terra positus non q̄siui. Sicut tu
scis q nichil volo nisi qđ tu vis dñe. ita fi
at voluntas tua. quia in tua st̄ oīa voluntate.
Mirati st̄ oēs qui aderāt. ipm̄ mēte putātes
exedē. presertī cū sic se habēt q̄ eā quē pre
sentē vidit crucifix⁹ conspicēt. et in carne.
Post prepaonē itaq; viatici tota die illa
tam iocundus erat. et hylaris. ac si eēt ab
omni egritudine liber et īmunis. Denicq
acepta extrema vnctione cū eēt morti pr̄
im⁹. nullū tñ certū mortis indiciū ꝑtulit.
Non gemit⁹ edidit. aī suspiria. sed nec q̄ru
las voces dedit. Nec etiā lecto decubuit
sicut solent morientes lecto decumbē. sed
vel sedit vel caput sup manū suā reclina
uit q̄n voluit repausare. Tandē vero prea
osā resolut⁹ ē in morte xvi° kl' decembs.
die qua vera vita xp̄s morte gustauit pro
mortuis. De sepultura ipsius ꝑpaone. lxxvi.

Octe vō proxima aī transitū xvi.
ipsi⁹ de mundo ad p̄tem. quidā vir
vite laudabilis vidit in visioe ora
culū quoddā mirabile quod erat presagi
um mortis sue que instabat. et eius gloie
secuture. Vidit et ecce p̄z suis in maiori ec
clesia cantuarie pontificali residebat in
cathedra. qui pontificalibq solēpnit² indu
tus pastorale tenebat baculū in manu sua
Quidā aūt ipsi⁹ emuli cū ligonibq instra
bant. ut ipm̄ stallū subuerterēt. et cū ipso
patre quē decere nitebant² terre funditꝰ
coequarent. Et cū ꝑpe iā esset ut suis dñi
cū stallo suo ad terrā debuisset corruē. sub
ito quasi diuino nutu cap ā bī elfegi mūs
corā eo contigit appare. In quā sine lesioe
aliqua vel dispendio receptus est vir bīus
veloat² in momento. Cuius aūt mr̄ elfegi
opaculū feretri sui de loco quo venerat² a ꝑplō
manu sua detulit. et ut sepe meōratū pa
trē in feretro suo quiescentē contegēt. dum
opaculū ipsi feretro coaptauit. Et continuo
quasi quoddā nouū et solēpne ducens gau
diū subiūxit. Statuit ei dñs testamētū pa

cis. et pncipē fecit illū. Corpus igit² serui dei in feretro ponit². ut ad pōtiniacū quo sepeli endū se cū sūma deuocione deuouat defe rat². Cuiscerat² ut in talibz fieri solet intior ps corpis. que in eccl̄a sancti iacobi apud pruinū tumulata fulget miraculis et vir tutibz copiosis. Reliquū corpus pro morelo tū vestibz sacris induit². et pōtiniacū cū ho nore ac reuēcia ppli maxīa defert². Una vō nocte in domo tēplarioz de colozis ha buit hospicū. Et tūc qđ idem vir sūs pre dixerat extitit adimpletū. Cū enī a ponti niaco discedens per eandē villā iter ageret ijectis sup ipsā domū oculis. quesiuit a sil equitantibz cui⁹ eēt. Cui quidā ait. Dñe do mus templarioz est. Ad quē sūs. Cū mḡr ad pontiniacū rediero in eadē domo moze hospitis pnoctabo. Ita siquidē predixerat in die bti edmundi regis ad portas pontiniaci delatū est corpus scm. et cū digna veneracōne suscepū. Quod in eccl̄a collocantes ex pectauerūt pro cōpositioē tumuli usq in diem qui erat ab eius obitu septim⁹. in quo nichil corruptiōis apparuit. nullus ut assolet odor malus qui grauaret prope positos est diuentus. Nocte autē illa totā p uigil in oracione mansit eccl̄a. et corpus in medio qī coloze roseo pfusū iacebat sūe velata.

De anulo eius vīute. et intē missione miraculoz. Cap. lxxxvij.

Q Vidam aūt monachus petr⁹ noīe sacrista monasterij ex officij sui de bito astabat illi comin⁹ irreuerenciam quosdā repellē. quosdā sicut res poscebat ad mittē sollicit⁹ et intent⁹. Cui videns multos acriter devocius aliquid si possent arripe gestientes. alios ornamēta varia offerētes ad tactū. secū cepit tacitus cogitare. Quid est qđ tanta devocione fideliū mūme pmotis ut aliquid de hijs sūs consequaris ex quibz qđ ad tūtus futuros pfuturū reponas. pser tī cū sacriste fungaris officio. ad quē pmnet nura talis? Et accedens qī opis quippiā fac turus tēptauit anulū de manu eius euellē et alicui loco ipsi⁹ digito subrogare. Cūq leni ter tractando nil proficēt. omī quo potuit co natu instituit ut anulū amouēt. Sed mul tī conatus in cassū. paul absistit deprē hendi in facto veritus. et deliberās qđ agendū rursus accedit. ḡnis stupid⁹ et cō fusus. At devocius acclinat⁹ auribz iacen tis corpis. demissa voce cepit alloqui quasi viuentē verbis istis. Pater sce petauu qđ a te licencia nō accepi vel petij. et tūc qđ tuū est mī temere vendicauī. Sed qā id ad ho norē tuū facē dispositi et ad salutē fideliū ignosce confitenti. et petenti mun⁹ anue postulatū. Quo accedente ad manū statī ubi anulū contigit. eū cū sūma facilitate non extractū sed plapsū potius cū ingēti leticia secū detulit. Letus ergo talu omne. abbati singula apte retulit et distincte. Qui letatus est de eo qđ cōtigerat. et eo in vente anulus inē alia sacra reponit². ex cuius contactu multa infirmis beneficia usq hodie largiente dño concedūt². Mane facto īnumera fideliū cōcurrit multitudo et diuinis vite celebratis obsequijs. corpus eius humatū est a pluribz psonis venabi libz et honestis. Illo die tria tm facta fu ere miracula. quia forsasse in quibz plā fierent nec egrotus affuit nec egrotu. Se qnti die habito consilio terrā corpi supia cūt. et fere que ceperāt fieri miracula p dies octo cessauerūt. Sup quo plūmū con tristati sti fres qui aderant. et ex qua cā id posset accidē conferebāt. Tunc ecce qdā frat⁹ hermān⁹ aduenies. clarā se vidisse visionē asserit dicens. Vidi et ecce pater btūs edmūdus in ia pluries apparuit. vultū tū hilarē velut iratus paululū nō ostendit. Quē cū reuēnt⁹ inpellasse cur opus bonū non pficēt qđ in miraculis ceperat. ipse defossū se demonstrāb. q dext sas man⁹ nō valēt erigē respondebat. et adiecit. Quid possū facē sic prauat⁹? Ecce surgē. ecce man⁹ ad deū nequeo attollere. nec pro egrotis aduētantibz exorare. O cē igit² hac visione pmoti deo dederūt gloriam. et remouerūt statim quā sup eū conie cerāt totā terrā. Quo facto virtutes mira cula faciendi redierūt. et glorificabāt dm cū sano languidus. iuuenis cū puecto.

De corpis eius elevacōe et miraculoz multi tudine. lxxxviij.

Post tres menses ab eius sepultura cōuenerūt frēs ut corpus ipsi⁹ sustollerēt. et ad su peras auras elevatū in aptaoi loculo

collocarent. Remota igit̄ oī supīiecta mate
ria vident admirantes nature insolitū.
videlicet iacē corpus integrū cōtē mortue
carnis iura. Accedūt ꝑpius deū glorifica
tes. et corpus cōtrectātes manibz ꝑprijs īue
niūt eiꝰ mēbra flexibilia. que vigescē so
lent in defūctis. Quid plura? Aptat̄ in lo
culo et honestius q̄ ante recondit̄. ac sic de
nuo cū calice ac cētis pontificalibz sepelit̄.
Ad cuiꝰ īuocationē multa st̄i fidelibz prestita
beneficia vitā mortuis. languentibz medi
cina. Nec solū eius ad sepulchrū. vīm etiā ī
diūsis regionibz diūsi gn̄is miracula fiūt
ob ipsiꝰ meritū. que sucātē tūc curvenda
diuersimodꝰ non singula generā. sed gn̄a sin
gulorū. ¶ Igit̄ ad maiorē sui meriti decla
rationē cēca videt. claudi ābulāt. detumes
cūt ydropici. et surdi audiūt. muti loquūt̄.
cōualescūt morbo paliticō dissoluti. Obses
si a demonibz liberant̄. apiunt̄ carcares.
soluūt̄ vincula. curant̄ epylentici. quar
tanarij cuadiūi et febricitantes q̄pluresimi
ope sua. Alij varijs et occultis afflicti dolo
ribz. alij membrorū officio p̄uati et effecti
velut īmobiles. Alij laborantes īsania
capitis et energumini. alij morbo fistule
enormit̄ deturpati. alij tumore horribili
dehonestati turpit̄ per eius suffragia sani
tatē pristinā sūi adepti. Fons sanguīs in
mulieribz restringit̄. parientibz dolorē den
tiū dolor ille acerrimꝰ mitigat̄. Ab alijs
recedūt corpis macule. nullo deinceps vesti
gio remanente. Alij hernioſi. gibbosi alij.
quidā lesi grauit̄. nōnulli calculosi. seu ta
befacti pustulis. Alij in puteos vel gur gi
tes aquarū siue fluuios corruentes. plures
etiā ex alto p̄capitati. cōpetens sibi reperiūt
remediū per sue meritā sātatis. Alij apos
tasie laqueis irretiti. alij a serpentibz icti.
alij etiā desperati. Alij suffocatiōi proximi
ab īminentis mortis distrimīe mirabiliter
erepti. mirā st̄i presulis merito xp̄i gratiā
consecuti. Alij a tumore fauciū. alij a lesi
one arteriarū. alij a structura guttur̄ leti
fera mirifice liberant̄ ipsius p̄cibus
et meritis sine mora. Infantulis veō seclus
vbera materna suffocatis et in sōpnis op
pressis ab ipīs matribz tarda curā cōr neg
ligent̄ agentibz pijssimꝰ pontifex vitā red
didit. ab ipsorū parentibz fiducialit̄ īuocatꝰ.
Alij quoq; q̄ plurimi vita priuati et vere
mortui per eius auxiliū ad auras vitales
st̄i denuo reuocati. Quidā vō in desperatiōis
foueā fere collapsi. tpis adūsitate fractu
vel topie molestia. dū pij p̄cis eis occurrit
mēoria dulce consolatiōis receperūt antido
tū cū medela. Pluta etiā alia ipsi⁹ bnīficia
a st̄i expta. Aliqui autē duce cerutis hoīes
diuine potentie derogantes. et patris eiꝰ
dē meritis repente p̄cussi. plangebāt sui
reatū fratricidis et erroris. Et coacti predi
cabant que in scō suo ꝑpius opabat̄ magna
lia. que pius q̄ vexatio daret eis intellām
predicare noluerāt sponte sua. ¶ Explicit
historia bti edmūdi cantuarien archiepi

De tūsitu ludouici regis francoꝝ in cyprū. Actor.

Anno dn̄i ąꝰ. cc. xlviij°. Cap. lxxxix.
rex francoꝝ ludouicus iter tūsma
rinū arripuit. videlicet in sexta
feria post pentecosten exiens de pisius.
multis eiusdē vrbis processib⁹ eū usq;
ad st̄m antiyonū deducentibz. Fuerūt cū
eo venabilis odo tusculanꝰ epūs aplice se
dis legatus. et duo frēs eiusdē regis vide
licet robertus comes attrebatēn. et karolꝰ
comes andegauen cū vxoribz suis. multis
q; regni francie baronibz et epīs. Affuit
quoq; regis frat̄ comes pictauen tvicē ac
ceperat tūsmarinā. sed ullo anno cū dn̄o
blancha regina mr̄e sua remansit ad
regni custodiā. Itaq; die martis in cras
no st̄i bartholomei rex cū suis nauē intra
uit et duobz diebz seq̄ntibz ibi morā fa
ciens ventū ꝓsperū exp̄tauit. Porro seq̄nti
die veneris a portu recessit. et duce dn̄o na
uigans. tandē die iouis ante festū sā ma
thei de nocte in cypro apud nymociū appli
uit. Ad comitissa attrebatēn cū eēt pregnās
de portu aquarū mortuarū in franciā redijt.
ibiq; usq; ad comitis pictauen tūsitū rema
sit. Rex aūt de consilio baronū suoꝝ et baro
nū ac tartariorū cypri. quia naues et galee
sue cū balistrijs ac gentibz suis nondū ad
uenerāt in cypro diuinā exp̄tauit. et ꝓpter
instantiā hyemis et alias causas cōcurrē
tes usq; ad tempꝰ paschale iter suū adūsus
sarracenos distulit. Rex quoq; cypri et oēs
fere nobiles illius regni atq; prelati cruce

signaculū assūpserūt. secū cū rege franciae sup sarracenos aduenīente prefixo tēmino profecturos quo eos vellet ducē iurauerūt. Co tpe soldanꝰ babiloīs qui versus ptes damas ci per terras xp̄ianoꝝ venire pauerat. au ditis de aduentu regis franciae rumoribꝫ. iter ꝓpositū reuocauit. Erantq; ỹmīnēte īt predā soldanū. et illū qui fuit soldanꝰ da masci et etiā yalapinos. Hijs tpibꝫ obie rūt de pegnis robertus epūs beluacēn. et comes montis fortis. comes q̄ vindocinensis. guilhelmꝰ de melloco. et guilhelmꝰ de bar ris. dn̄s etiā erchenbaldꝰ de bozbone. Co mes droceñ. et alij q̄ plures milites. quoꝝ nūs usq; ad ducentos et xl". estīmāt. Sed et comes andegauēn q̄rtana in cypro labora uit. Cū aūt inī archiepm nicozien et mi lites regnīs eēt cōtrouīsia. ꝓpt̄ quā oēs fere milites illi essent excōīcati. predc̄us odo legatus inī ptes mediatoꝝ pacē reformauit. et dictos milites absolui fecit. Archiepūs quoq; greꝯ in cypro. q̄ tanq̄ sc̄ismaticꝰ et inobediēs archiepō suo latino iam du ab eccl̄a sua excluaucat. tūc tpis est reuer sus. et tā ipe q̄ alij greci q̄ excōīcati fue rāt ad obedīēciā redierūt. et absoluit e os legatus. q̄ etiā cor̄ā ipso quasdā hereses abiurauerūt. Multa etiā sarracani. qui in cypro detinebant captiui. baptismū i stanter petentes. Signiti sc̄i caractere bapti mali.

De legacione tartarorꝫ ad ip̄m regē lu

Eneruit aūt tunc domicū. Capl'. xc. natale dn̄i ad regē ludouicū missi quidā nūcij a quodā viro magno erchaltlai noīe de gente tartarorꝫ. qui ei apud nichosiā cōmoranti lr̄as ei⁹dē mag natis presentauerūt. Ibiq; presens aderat frat̄ andreas de longuimel de ordīe frm̄ p dicatoꝝ. q̄ maiorē ex illis nūcijs noīe dauid nouerat. utpote quē videāt in exercitu tar tarorꝫ. Litteras itaq; sibi p̄missas in lin gua ꝑsica et lr̄is arabicis in latinū trāsfer ri fecit. earūq; trāslatū sub contrasigillo suo clausū mr̄i sue regine blanche in francia misit. Nūciauerūt itaq; q̄ rex magnus tarta roꝝ qui dicat̄ cham circa tres ānos cōple tos a die epiphanie proxīo p̄terita frūs eāt per dei gr̄iam xp̄ianꝰ. et tā ipe q̄ alij mag nates plurimi et maxīa ꝑs ꝓpl̄i et exercit⁹ eorūdē sacrū baptisma susceperāt. fidē catho licā profitētes. Ductus eciā archelthu. iā an tea per annos aliq̄t silr̄ fidē xp̄ianā susce perat. et baptismū. et nūc veniebat missꝰ a dcō rege cbaam cū maxīa multitudīe bel latoꝝ. Et erat ipsi⁹ intencio fidē xp̄ianā pro mouere ac roborare. et oīm truc̄ adoracionū ydolatrīe et lib'acionē proauare oēsq; aduer sarios eiusdē tr̄uas expugnāe. Multū etiā desiderabat se regis francoꝝ ee benivolū et amicū. audierat enī de ipo q̄ applicare deb'et in cyprū. Ducebāt etiā ijdē nūcij se cre dere q̄ dn̄us erchaltlai tūrca proximū pasitha ciuitatē baldach obsidē deberet in qua ali phus habitabat. a quo soldanꝰ babilonie pluries. ac specialit olim in obsidione da miate sucursū magnū et auxiliū habuēat. Hijs et alijs tā per nūtios q̄ per lr̄as intel lectis rex gauisus. nūcios honorifice susceptos pendinare fecit. eisq; n̄cessaria lib'aliter ministrāe. In die enī natalis dn̄i cū rege fuerūt in eccl̄a ad missā et ad prandiū in aula. Similit in epyphania cū eo ad mis sā erant. et sicut videbat̄ bene se habebant. ac more xp̄ianoꝝ se gerebāt. Exemplar epl̄e tartarorū ad eundē ludouicū. Caplm xci.

Tor aūt exemplar epl̄e sue lr̄ārū quas misit erchaltlai p̄nceps ille tartarorꝫ ad regē ludouicū. et in bente rege ipo tūslate sc̄i in latinū de verbo ad verbū. Per potenciā dei excelsi mis si a rege terre cbaam verba erchelthai regi magno puincias multas strēnuo p pugnatori orbis gladio xp̄ianitatis victo rie. religionis apostolice defensoꝛ legis euangelice filio. regi francoꝝ. Augeat de us dominiū suū. et conseruet ei regnū suū ānis pluribus. et ꝑficiat voluntates su as in lege et in mūdo nūc et in futuro. per veritatē diuine conductricis hoīm. et oīm ꝓphetaꝝ et aplōꝝ. Amen. Centum milia salutū et benedictionū. Et hoc rogo q̄ recipiat salutacoēs istas ut sint gra de apud ip̄m. faciat aūt deus ut videam hūc regē magnificū qui applicuit. Creator aūt excelsus faciat otiosū nr̄m in cūctis. et face faciat ut congregem̄ in vnū. Post hanc autē salutacionē nouit q̄ in hac epl̄a non est intencio nr̄a nisi utilitas xp̄anita

tis. et corroboratio manꝰ regū xp̄ianoꝝ dn̄o concedēte. Et peto a deo ut det victoriā exercitibz regū xp̄ianoꝝ. et tuūphet eos de aduſarijs ſuis contēpnentibz truce. Ex pte aūt regis ſublimis ſublimet eū dn̄s videlicz de p̄ncia hyrcani augeat deꝰ magnificentiā ſuā. Venimꝰ tū p̄cte et mandato ut oēs xp̄iani ſint liberi a ſeruitute et tributo et angaria et pedagijs et conſulibz. et ſint in honore et reuēntia. et nullꝰ tangat poſſeſſiones eoꝝ. et eccl̄e deſtructe redificētur. et pulſentā tabule. et nō audeat aliquis prohibē ut orent corde quieto et libenti pro regno ſuo. Iſta aūt hora adhuc venium ꝓ vtilitate xp̄ianoꝝ et cuſtodia dante deo excelſo. Quiſimꝰ aūt huc per fidelē nr̄m virū venerabilē ſabeldim. monſſnat dauid. et per marchiū ut āmūcient iſtos bonos rumores. et que ſt̄ra nos ducēt ore ad os. Filius aūt recipiat verba eoꝝ. et credat eis in l̄is ſuis. Rex terre augeat magnificētia ſua. ita precipit qđ in lege dei non ſit differencia int̄ latinū greciū et armenitū. neſtorinū et iacobinū et oēs qui adorant truce. Omnes enī ſt̄ vnū apud nos. et ſic petimꝰ ut rex magnificꝰ non diuidat int̄ ipſos. ſed ſit eius pietas et clemētia ſup oēs xp̄ianos. ducatq; eꝰ pietas et clemencia. Datū in fine merchariā. et erat bonū concedente dn̄o excelſo. Huc uſq; exemplar epl̄e que miſſa ē regi francoꝝ ī cypr̄o ab erchelthai tartaroꝝ p̄nape. Cui conſonabāt et alie quedā l̄re que paulo ante dicto regi a rege cypri et comite ioppensi fuerunt preſentate. Quarū eciā tenorē tū vna cū tenore l̄re exchelthay miſit odo venerabilis legatus innocencio pape Harū vō l̄raꝝ exemplar talia cōtinebat.

Exemplar epl̄e conestabulary armenie ad regem cypri de tartaris.

Excellenti et potenti viro dn̄o. H. dei gr̄a H. regi cypri et ducē ſororis ſue. Et regine ac nobili viro. y. de ybelim fr̄i ſuo. ſt̄. conestabularius armenie. ſalutē et dilectionē. Nouerits ꝙ ſicut ad iter agendū pro deo et vtilitate xp̄ianitatis me exposui. ſic ihūs xp̄c uſq; ad villā que vocat̄ ſantequat̄ me conduxit. Multas quippe terras videntes yndiā retro nos dimiſimꝰ et tenuimꝰ baudach totāq; terrā eiꝰ duobz arrepti itineris menſibz. Ciuitates plurimas deſertas vidi quas vaſtauerūt tartari. quarū nemo poſſet opulenciā vel amplitudinē eſtimare. Vidimꝰ enī aliqđ vie las magnas itinere trium dierū et plus qm̄ c. milia aggeres magnos et mirabiles oſſa tartaris interfectoꝝ. Nobis ꝙq; videt ꝙ ſi deo diſponente tartari qui paganos ſic deſtruxerūt nō aduenisſēt. ad totā terrā ciſmarinā implendā et acquirendā ſuffice rent. Tranſiuimꝰ vnū de gadiſi fluūbz mare nū geon appellatū iuxta ſēptuā. cuius harena durat vndequaq; per vnā mans nātā dietā. De tartaris vō ſcatis ꝙ inūabiles ſt̄. nec eſtimari ab hoīe p̄nt. Optimi ſt̄ arthyerij. terribiles forma. pluriūq; ſagittarū. nec vobis poſſemꝰ deſcribē liūaliter ritus eoꝝ. Nūc quidē octo ſt̄ menſes ꝙ de die ac de nocte ambulauimꝰ. et nūc dicitur nobis ꝙ ad mediū terre nr̄e et terre thaam maioris dn̄i tartaroꝝ ſiumꝰ. Intellexim aūt pro vero ꝙ iam ex quo monstruus ē thaam p̄ hui qui nūc eſt anni q̄ntꝝ ꝙq; transierūt. ſed barones ac milites tartaroꝝ ita ſe per terras effuderūt ꝙ infra duos q̄nq; ānos ut dicī eſt thaam ītimoniſarent vix in vnū locū cōgregari potuerūt. Qui dā enī eoꝝ erāt in yndia. alij vō in terra de cathya alij in ruſſia. et alij in tūa de chaſcat et de tangath. Hec eſt terra de qua tres reges in bethleem venerūt xp̄m adorare. et xp̄iani ſt̄ hoīes illius terre. Ego ſiquidē fui ī eccl̄a eoꝝ et vidi ihesū xp̄m depictū. tres quoq; reges vnū aurū vnū thus et aliū mirrā offerentes. Per illos itaq; tres reges habuerūt illi fidē xp̄i. ac per illos chr̄i et oēs ſui modo facti ſt̄ xp̄iani. Vñ et ante portas ſuas hūt ecclēſias. pulſant cāpanas ac p̄cauūt tabulas. ita ꝙ euntes ad dn̄m ſuū thaam p̄mo quidē oportet ire ad eccl̄eſiā et ſalutare ihm xp̄m. poſtea vero ire et ſalutare thaam. Inuenimꝰ etiā multos xp̄ianos effuſos ſup terrā orientis. et multas eccl̄as pulchras et altas antiquas. que vaſtate fuerāt a tartaris. Vnde xp̄iani terre illi venerūt in p̄ſentia thaam iſtius. Quos ille cū honōe maximo ſuſcepit. et libertatē donauit. et ne qs

verbo vel facto contristaret eos prohiberi fecit. Et quia peccatis nostris exigentibus non habebat xpus qui nomen suum predicaret in illis regionibus. ipse met pro seipso predicauit. et predicat sanctissimis suis virtutibus. ita quod gentes illarum regionum credunt in xpm. In terra vero yndie quam beatus apostolus thomas conuertit est quidam rex xpianus. qui inter alios reges utpote sarracenos erat in anxietate magna positus. Nam vndique faciebant ei violenciam donec tartari venerunt in terram illam. Et ipse factus est homo illorum. acceptoque exercitu suo et tartarorum sarracenos inuasit. tantumque in terra indie acquisiuit. quod tota orientis terra plena est sclauis indicis. Horum enim plus quam quingenta milia vidi. quos rex dictus ceperat et mandauerat venundari. Sciatis eciam dominum papam misisse nuncium dicto chaam. et mandauit ei dici vtrum xpianus esset. et cur gentem suam ad orbis conculcacionem ac necem misisset. Cui respondit chaam quod deus auis suis et sibi mandasset. ut gentem suam ad interficiendas gentes pessimas mitteret. Super hoc autem quod mandauerat vtrum esset xpianus respondit. quod hoc sciebat deus. Et si papa scire vellet veniret ac videret et sciret. Hucusque exemplar epistole conestabularij armenie. De quibusdam relacionibus nunciorum erchalthay principis. Cap xciij.

Quesiuit autem rex francorum a predictis nuncijs erchalthai de ipso a quo tempore baptismum suscepisset et vbi esset modo. Quesiuit eciam de statu tartarorum. et que fuerit causa motiua aduentus eorum. et qua occasione suum id est ipsius regis francorum cognouissent aduentum. Ad quem illi sic responderunt. A soldano inquiunt musile. que. s. olim vocabatur niniue misse fuerunt litere quedam ad magnum regem chaam. quas receperat a soldano babilonie. in quibus babilonie soldanus mencionem de applicacione et aduentu regis francorum faciebat mendaciter asserendo quod lxx regis francorum naues per violenciam ceperat et in egiptum duxerat per id ostendere volens quod idem musile soldanus in aduentu regis francorum confidere non debebat. Hac igitur occasione dictus erchelthai audito regis francorum aduentu nuncios misit ad eum. qui denunciarent ei in hoc esse propositum tartarorum ut in estate proxima obsiderent caliphum. Rogabantque regem ut egiptum aggrediens impugnaret ne dictus caliphus ab egipcijs in aliquo adiuuari posset. Dixerunt eciam ijdem nuncij quod isti qui nunc appellantur tartari exierunt de terra sua transactis xl annis. que non habet ciuitates vel oppida seu villas sed habundat in pascuis. et ob hoc incole sunt intenti in pecoribus alendis. Distatque per xl dietas a terra quam nunc inhabitat ille rex magnus cham. et in qua posuit sedem suam. Que scilicet terra tartar vocatur. vnde et nunc tartari nominantur. Dicebant quoque quod ijdem tartari primo debellauerunt filium iohannis presbiteri. ipsumque cum exercitu suo peremerunt in ore gladij. Dicebant eciam predicti nuncij quod ille chaam habet secum omnes fere capitaneos populorum cum innumerabili multitudine equitum et hominum et animalium. Et sunt in tentorijs semper quia nulla ciuitas eos capere posset. Equi vero illorum et animalia semper commorantur in pascuis. qui non possunt ordeum et paleam inuenire quod sufficere posset equis suis. Capitanei vero premittunt homines qui sibi regiones subiciant. et ipsi cum rege magno remanent. In cuius potestate et voluntate est ut quando moritur quis regem instituat aliquem de filijs suis vel nepotibus suis. Dixerunt eciam quod iste qui nunc agit in sceptris kyokay nomine matrem habuit xpianam. regis qui presbiter iohannes vocatur filiam. Ad cuius exhortacionem et cuiusdam episcopi sanctissimi qui malassyas vocatur suscepit sacramentum baptismi. et cum eo xviij filij regum. et plures alij maxime capitanei. Multi tamen adhuc inter illos sunt. qui nondum sacramentum fidei susceperunt. Erchalthay vero qui nuncios miserat xpianus erat iam ex pluribus annis. et non erat de semine regio. sed tamen magnus et potens agebat in finibus persidis a parte orientis. Requisiti vero nuncij de bathon duce. cur sic male recepisset dominum pape nuncios responderunt quia homo paganus erat. et sarracenos habebat consiliarios. Sed iam tantam potestatem ut prius non habebat. quia modo sub potestate erchalthay constitutus erat. Preterea requisiti de soldano moysac siue musile que quondam niniue dicta est an xpianus esset. dixerunt eum fuisse cuiusdam xpiane filium. et quod ex corde xpianos diligeret. ac festa illorum obseruaret nec in aliquo legi machometi obediret

Et credebat q̄ si tp̄s et oportunitatē habet, libent̄ xp̄ianꝰ fieret. Dicebāt etiā nūcij q̄ sūmi pontificis nomē apud tartaros celebre iam esset. et q̄ erchalthay dn̄i sui ꝓpositū erat q̄ in estate ꝓxima caliphū īpugnaret. et īiuriā dn̄o ihū xp̄o illatā vindicaret.

De legacione regis francoꝝ ad p̄ncipes tartaroꝝ. Cap̄ xciiij.

Tandē habuit rex francoꝝ consiliū ut ad ip̄m regem et ad erchalthay nūcios suos cū lr̄is et iocalibꝫ mitteret. ita q̄ aliqui eoꝝ ab erchalthai ad ip̄m regē ludouicū directe redirent. et alij ad regē chaam ulteriꝰ procederent. Significantibꝫ aūt tartaroꝝ nūcijs q̄ rex chaam valde gratū et carū habet de scarleta tentoriū siue capellā. fecit eā rex ludouicus prepari ac fieri speciosā. et quosdā pānellos habentes leuē atq̄ subtilē brodaturā. In qua scilicet brodatura tentorio affixa. ea que dn̄s nr̄ ihūs xp̄us pro nobis in corpe suo gessit honestissime satis exarata. Hec igit̄ et alia ad ornamentū capelle et cultū diuinū ꝑtinencia misit rex ludouicꝰ regi cham. ad deuocionē fidei xp̄iane in eo excitandā. Insup etiā de ligno sancte crucis misit tam eidē regi q̄m erchelthai per nūcios suos cū litteris ad vtrūq̄ directis hortantibꝫ. ut eū qui per graciam suā ad cognicioēꝫ sui nōis eos vocauerat. debita veneratione colerēt. et in eiꝰ amore iugit̄ ꝑmanerēt. Sed et dn̄s odo legatꝰ eidē regi magno cham et matertē sue et erchalthay et prelatis eoꝝdē destinauit eplam denūcians eis. q̄ sacrosc̄a eccl̄a romana libent̄ ut filios karissimos recipet. audiens gratulabunda cōuersionē eoꝝ ad fidē catholicā. dūmodo fidē orthodoxā vellent firmit̄ tenē. et eam confiteri matrē oīm ecclesiaꝝ. eiq̄ presidentē ihesu xp̄i vicariū esse. et q̄ eidē vicario cūcti qui xp̄iana professione censentur merito debeant obedire. Prelatos etiā illoꝝ admonuit specialit̄ ut idip̄m oēs saperent. et in eis scismata non eēnt. sed in veritate fidei. s. in quatuor p̄mis gen̄alibꝫ consilijs edite. et a sede aplica approbate īmobilit̄ permanerēt. Fuerūt autē huiꝰ legacoīs nūcij videlicet a rege francoꝝ ad p̄ncipes tartaroꝝ destinati. predc̄us frat̄ andreas cū duobꝫ alijs fr̄ibꝫ eiusdē ordinis et duobꝫ clericis. et duobꝫ seruientibꝫ regis. Qui ꝑati et instructi paulo an̄ purificacionē. profecti st̄ vna cū predictis tartaroꝝ nūcijs. Octauo aūt kl̄ februarij a rege licenciā acceperūt. ac terciā die nichosiā exierūt. Sup oēs autē frat̄ andreas capitaneꝰ et mgr̄ a rege cōstitutꝰ non multo post ad eundē regē lr̄as misit. quarū tr̄ssc̄ptū dc̄us rex mr̄i sue blanche regine in franciā. vna cū tr̄ssc̄pto lr̄arū erchalthay tr̄smisit.

De discordia int̄ soldanū babilonie et halapinū. Cap̄ xcv.

Interea soldanꝰ babilonie intellecto q̄ rex francie hyemaret in cypro statim iter arripuit veniendi versus ꝑtes damasci per ciuitatē ihrl̄m transitū faciendo. Ad hoc intendens modis omībꝫ et aspirans ut halapie soldanū et alios eidē adherentes sibi pacificos et confederatos attraheret. eosq̄ secū in auxiliū suū adduceret. Ad hoc etiā nūcios suos caliphꝰ baldacen̄ et senex de mōte destinauerāt. ut illos ad concordiā reuocarēt. At soldanꝰ halapie cognoscēs versuciā et maliciā soldani babilonie nō est ausus in ip̄o confidē. nec pacē aut cōposicioēꝫ cū eo voluit inire. Ꝓter q̄d idem soldanꝰ babilonicꝰ in irā motus vrbē camele que ꝑtinet ad soldanū halapie per gentē suam obsideri fecit. et ipse damascū rediit. In q̄ scilicet obsidione dc̄us soldanꝰ ꝓꝑ hyemē ac pluuias et beduinoꝝ incursus fert̄ in hoībus ac rebus et aīalibꝫ suis multa sustinuisse dispendia. Dūq̄ babilonicꝰ exercitꝰ in obsidione dicta ꝑmanet. soldanꝰ halapie ꝓparato exercitu suo veīt. ut eos ab obsidione remoueret. Ad quē nūcius accedēs caliphe monuit eū ut cū soldano babilonie pacē firmaret. ꝓponens ei ꝑicula multa que a sarracenis īminebant hoc tp̄e. eo q̄ exercitus xp̄ianꝰ ad ꝑdendū gentes ac legē machometi cōuenissent. Et si quidē ipsi sarraceni taliter in semetipsos bella conuterent. hec illi ad incōmodū et confusionē. et xp̄ianis eoꝝ aduersarijs ad profectū cederet. Cūq̄ hec et alia multa nūcius calephe ꝓposuisset. et de hoc iam pluries cū eodē soldano tractasset. ille nullatenꝰ verbū pacis admittē voluit. dicens q̄ q̄diu in eius dominio babilonij morarent̄ sup hoc aliquatenꝰ non tractaret. et nisi recederēt die crastina procul dubio cū eis preliū et conflictū iniret. Videns ita

q̄ dictus nūcius q̄ nichil in tractatu pacis
proficēt recessit ac festinās ad ex̄atū babilo
nicū. īminentis eis belli ꝑiculū nūciauit.
et sic eos ab obsidione recedē fecit. Qui cum
maxīa confusione in damasciū receperūt se.
ubi tūc morabat̄ soldanus babilonie grauī
detent⁹ infirmitate. ¶ Int̄ hec mḡr militū
et mareschallus hospitalis sc̄i ꝑseruīt ludouico
regi q̄ soldanus babilonie cū ex̄atu magno
venerat in ꝑtes ḡaze ad conciliandū sibi sol
danū halapie et damasci. Timebātq; ne for
te ioppen et cesaream intenderēt obsidē. Poste
a quoq; sc̄ipsit idem mḡr regi. q̄ admiraldus
quidā soldanus babilonie ad ip̄m venerat.
ut eiusdē regis francoꝝ volūtatē inquirēt.
eo q̄ dn̄s suus libenter cū ipso pacē haberet.
Qd̄ regi oīb⁹ baronib⁹ displicuit valde. ꝑ
serti cū a quibusdā diceret̄ soldanus ad requi
sitionē eiusdē mḡri predictū admiraldū ad
ip̄m misisse. Itaq; rex incōtinenti prefato
magistro per līas suas inhibuit. ne de cetō
tales nūcios absq; mandato suo speciali re
ciperet. aut cū eis colloquiū habēo presumēret.
Dicebat̄ enī ab oīb⁹ qui factū ipsius noue
rant q̄ q̄ntūcūq; oppressi essent ipsi. nūq; pri
mi faciebant verbū de treugis. sed tūc ꝑmo
q̄si cū instantia magna requisiti sup hoc erāt
a turcis. Ideoq; d cūs magister ut dicebat̄ pri
or inde verbū mouerat. ex hoc xp̄ianoꝝ condi
cio deterior facta fuerat. Preserti q̄a turci ex
hoc ipso poterāt credē q̄ rex se viribus inferio
rē existimās. quacūq; causa vel occasiōe iuē
ta festinaret ad ꝑpria remeare. De quibusdā
euentib⁹ cypri dū ibi morā trahēt rex franco

Retroreca dū idem rex. Caplm xcvi.

Rex francoꝝ in cypro cū regina mar
garetha vxore sua morā trahēt. ar
menie quoq; rex intellēo eius aduētu misit
nūcios solēpnes quendā. s. archiep̄m arme
nū et alios domesticos suos cū līs suis et ex
enijs. se offerens eius voluntati. quos ille ꝑsu
dentur honorabilit̄ suscepit. Cū aut̄ intellex
isset esse discordiā int̄ ip̄m et ꝑncipē antiochie
grauē plurimū atq; dāpnosā. que iā longo
dur auerat tpe. ꝑ hoc et alia quedā misit
nūcios ꝑprios ad utrūq;. Postea vo precedente
tpe attendentib⁹ ad cū utriusq; nūcijs. ita est
int̄ ipsos corā illo treuga ab instante nati
uitatis sc̄i iohis die per duos āos duratā

Quia vo turcomanni paulo ān terrā an
tiochie depopulati fuerant. patriarcha et
ꝑnceps antiochen⁹ a rege francoꝝ auxiliū
petierūt. eisq; a rege sexcenta balistarij mis
si sūt. ¶ Accidit aut̄ dū esset rex in cypro
cū ex̄atu xp̄iano ut oriret discordia inter
vicecomitē castriduni. et marinarios suos
instigante dyabolo. Et ex ꝑte ianuensiū a
balistarijs vicecomitis interfecti sūt duo. quo
rū vn⁹ erat magn⁹ et nobil⁹ homo. Idē vi
cecomes nefario quo spiritu ductus. habito
tractatu cū comite montis fortis voluit ad
ꝑtes accon ensiū trāsfretare cū militib⁹ mul
tis. Quod ubi rex agnouit. ipsi ex̄citoq; mili
tib⁹ ne hoc facerēt inhibuit. qm̄ hac occasiōe
totus posset exercit⁹ dissolui. et xp̄ianitatis
negociū impediri. Cūq; vicecomes. quo q̄mō
q̄d̄ ꝓposuerat implē vellet. rex galeas suas
armari fecit. et dn̄is nauiū ne vicecomitē
aut cōplices suos aliq̄tenus attēptarēt ferre
prohibuit. Tunc idem vicecomes ad aliud
se cōuertit. et nauē cū oīb⁹ que in ea erāt
saisiuit. asserens q̄ sōm cōuencōnes inter
ipsos et dn̄os nauis habitas. tū nauis q̄ ea
que ibi erant suijpsius ee debebāt. Postea
mediante rege tractatū fuit. ut in duos bo
nos viros vtriq; ꝑs cōpromittēt. et rex ter
tiū ponēt. Sed quia consensū ꝑtiū obtinē
non valuit. ideo dicta discordia tūc sedari
non potuit. Tandē ad instantiā regis et le
gati vicecomes post pascha nauē quā sai
sierat ianuensibus restituit. Qui et ꝑmise
rūt sub pena duaꝝ miliū librarū. q̄ iuri sta
rent in curia regis francoꝝ sup querelis q̄
verebant̄ int̄ ipsos et vicecomitē antedictū.
¶ Interea vero miserat rex apud accon et
alia loca maritima ad marinarios et na
ues atq; vassella conducenda. Cūq; nūcij hac
de causa die dn̄ica in q̄nquagesima venis
sent. nullaten⁹ ianuenses ac venetos ad h⁹
flectere potuerūt. ut racionabile ꝑtū in
vasis suis ponē vellēt. Hijsq; diebus instigā
te dyabolo int̄ ianuenses ex una ꝑte et pisa
nos ex altera seditio grandis exorta fuit. ita
q̄ vn⁹ consul ianuensis telo ꝑcussus inte
riit. Sed et paulo ān seditio exorta fuerat
inibi inter venetos et balliuū regni cypri
Itaq; rex francoꝝ secundo misit patriarchā
hyerosolimitanū ac suessionensē epm̄ et co

nestabulariū suū et quosdā alios in accon
pro vasis et marinarijs conducendis et pro
sedandis seditionibz antedictis. In cypro quo
qz fabricari fecit parua quedā vasella. ad ter
rā hostiū capiendā necessaria. Hijs autē diebz
capti sūt quidā. qui confessi sūt qz ipi et quidā
alij a soldano babilonie missi fuerāt. ut re
gē et maiores exercitus veneni maleficio
enecarent. Qualr idem rex damiate portū ce
pit. Cap xcvij

Ad extremū autē
venerūt naues vasaqz conducta.
venerūt etiā de insulis naues qm
plures ac multi barones ac milites et alij
pegrini. qui morā in insulis fecerāt in hye
me trāsacta. Itaqz die sabbati post ascensio
nē dnī cū esset iam in naui sua rex franco
rū. congregatis ibidē maioribz exercitus.
de ipsoꝝ consilio publicatū fuit per exercitū
qd damiatā vniuersi cū dei adiutorio dirige
rent iter suū. Die siquidē ascensiōis prout
ordinatū fuerat ascenderūt nauē. sed usqz
ad diem mercurij seqntē adhuc in portu re
manserūt. qa tps oportunū nauigandi nō
habebant. nec adhuc gētes eoꝝ pate totalit
erant. Eadē itaqz die velo facto recessit rex
a portu nymocij cū nauiū et vasellorꝝ copi
osa multitudine. At postea per aliqt dies
cū difficultate ac ventoꝝ cōtrarietate pce
dentes venerūt ppe saphū ciuitatē cypri tan
taqz fuerat tpis contrarietas. ut oportet eos
ppe nimociū bis reuerti. Venitqz tūc ad eos
princeps achaye cū gentibz ac vasellis qm
pluribz in subsidiū illoꝝ ac terre sancte. et
cū eo similit dux burgundie. qui in ptibus
romanis morā traxerat in hyeme. Expecta
uerūt igit pegrini apud nymociū. et cōgre
gauerūt ibidē exercitū suū per incōmodita
tē tpis dispersū. Tandē in festo sancte trinita
tis vela ventis dari fecerūt. et habito satis
congruo tempe nauigauerūt. ita qz in seqn
ti die veneris apparuit eis terra egipti. et
post paululū ciuitas damiate. Appropīqn
tes itaqz iuxta ciuitatē in portu steterūt. et
naues suas anchorauerūt. Eadē die cū vide
rent portū magna turcoꝝ equitū ac peditū
multitudīe munitū. et os fluuij qd de ppe
eminebat ex habundancia galeaꝝ armatū.
consiliū habuit rex cū maioribz de exercitu
ut in crastino sūmo mane exirent in īsulā

ad terrā capiendā. in pte illa videlicet ubi
terrā similit illi ceperāt qui in alia obsidio
ne damiate fuerāt. ita qz fluuius esset inter
eos et ciuitatē. In ipso igit crastino pegri
nis intrantibz galeas ceteraqz vasella pua.
quotquot intrare potuerūt. accinctis ut de
cuit et armatis rex cū legato sacrosanctā
crucē dnī triūphalē deferente nudā et aptā.
erat in quodā vasello. precedente quoqz in a
lio vasello iuxta ipsos bti dyonisij martiris
vexillo. fratribz regis ac ceteris baronibz et
balistarijs ac militibz circūquaqz comitāti
bz. Deinde processerūt virilit in noīe dnī ver
sus terrā. de dei mīa et virtute scē crucis ha
bentes fiduciā. et insultus plūmos tā sagit
tarū emissionibz qm alijs facientes contra
hostiū ferociā. Cūqz vasella ipa in quibz e
rant pre nimia maris planicie usqz ad sic
cū attingē non possent. xpianus exercitus
in mare saliendo relictis vasellis in noīe
dnī se misit. et usqz ad terrā siccā cū armis
suis pedes venit. Sarraceni vō qui litus oc
cupauerāt. nitentes defendē terrā. nris ap
propīqntibz et exeuntibz de vasellis sagittas
et tela fortit iaciebant. et cū gladijs feriebāt.
Sed nri pualentes itrauerūt et occupaue
rūt terrā hostibz repulsis. paucis et qi nul
lis nostroꝝ vulneratis aut lesis. multis vō
sarracenoꝝ. et equis eoꝝ pluribz letaliter
vulneratis et interfectis. Int quos etiam
de maioribz ipsoꝝ ceciderūt aliqui. videlicz
vnus qui erat ville capitaneus et alij duo
admiraldi. Soldanus aūt ibi pns non erat.
sed de nouo e damasci ptibz venerat. et tunc
erat in loco qui per vnā dietā a ciuitate pdcā
distat. ubi et quadā infirmitate languebat.
In ipsa vō die occupauerūt os fluuij galee
nre et fugerūt galee sarracenoꝝ et ascen
derūt fluuiū. Fixis autē rex ac pegrini ten
torijs suis sup litus. pnoctauerūt ibidē. et in
crastino videlicet die dnico inibi cōmorati.
ordinauerāt ut gentes ipsoꝝ et equi qui ad
huc in nauibz erant illa die descendē ac ve
nire in exercitū possent. Qualr vrbē intrauit
et occupauit. Cap xcviij.

Huic autē felici pncipio feliciora quo
qz dns ihus xpus adiecit pplo suo ca
tholico. Nam sarracenis qui erant in ciuita
te diuina virtute pterritis. subito illa nocte

pplus. et in crastino die dñico magnates in
trauerūt. et alij omēs ex vrbe dicta exierūt.
et in fugā cōuersi eā circūquaq; posito igne
penitus reliquerūt. Quo pcepto statī exerci
tu cōmoto multi de nr̄is currentes ītrarūt
vrbē per quendā pontē quē dimiserūt sar
raceni satis integrū. nisi q; in ipso erat in
terruptio vna. que statī fuit a nr̄is gētibus
repata. Rex insup habita certitudīe de pre
missis aliquos de suis quos ad hoc duxit eli
gendos intromisit. ac per totā ciuitatē guar
nisionē suā posuit. Postea recedens a litore
in quo erat. eadē die versus pontē ciuitatis
se traxit. ibiq; ante pontē ipm̄ tentoria sua
posuit. ut si nc̄c̄e esset illis qui erāt in vrbe
tempestiue succurrē posset. De victualibus
aūt guarnisionis licet multa per ignē de
perierīt. multa tn̄ adhuc remanserūt ex
eis. qm̄ ad longū tempus habundant ciui
tas a sarracenis fuerat munita. Erat quo
q; ciuitas ipsa tā ob flumīs intpositionem
qm̄ murorū et turriū forciū circuitū fortissiā.
multū q; postq̄ alias capta fuerat inforcia
ta. Vnde dicebant multi q; per vim expugnari
vel capi nullatenus potuisset. nisi deus mira
culose per virtutē suā id faceret. q̄diu scilicet
intus aliqui essent. qui victualia sufficiēt
habentes ibidē morari vellent. Postea vero
mundata ciuitate a quorūdā mortuorū ac bes
tiarū cadaueribz et extincto igne. legatus v
na cū pr̄iarcha iherosolimitano. nec nō ar
chiepīs et epīs qui pn̄tes erant. et magna
etiā pte conuentuū. rex ludouicus cū pluri
bus alijs psonalit nudis pedibz. presente
etiā rege cypri et pluribz baronibz et alijs
ciuitatē intrauerūt. Et in pmis locū in quo
erat machomeria reconciliauit legatus. qui
dudū in altera eiusdē vrbis captione beate
virginis eccl̄e deputatus fuerat et approp
atus. Deinde redditis ibi de impensis bene
ficijs graciarū actionibz altissimo. celebrata
est missa solempnit in honore bt̄e marie
virginis a legato. Posuit etiā ibidē rex
ānuente dño constituē prelatos et canōicos
debitū assidue famulatū dño reddituros.
Capta autē est ciuitas damiate āno dñi
M°. cc°. xl° post festū sante trinitatis die oc
taua. Illic igitur stetit rex per totā estatē
cū exercitu xp̄iano. Non enī volebat inde rece
dere usq; ad crescenciā flumīs. quod tūc sicut
dicebat terrā occupare debebat. qm̄ alias in
ptibz illis per eius crescenciā exercitus xp̄ianus
dāpnū incurrerat. Eodē anno circa festū
sancti iohis baptiste alfunsus comes picta
uensis frat dicti ludouici regis iter trāsma
rinū arripuit. et regina blancha mater
eorū ad custodiā regni sola remansit. Itaq;
dictus comes cū exercitu suo magno in cras
tino sc̄i bartholomei apud aquas mortuas
intrauit. et die dñico ante festū apostolo
rū symonis et iude apud damiatā appli
cuit. Qualr̄ apud massorā aduersus sarracenos
processit. Cap̄ xcix

Rex autē ludouicus
et exercitus xp̄ianus deliberato cōi cō
silio tā nauali q̄ terrestri exercitu
prepato xx° die nouēbris de damiata recesse
runt. et aduersus exercitū sarracenorū. cōgre
gatū et castrametatū in loco qui massora
dicit processerūt. Et in ipso quidē itinere sar
racenorū insultus aliquos sustinuerūt. in q̄
bus ijdem sarraceni assidue suorū detrimētū
non modicū receperūt. Intellexerūt etiam
in ipso itinere soldanū babilonie de nouo mi
serā vitā finisse. Qui et ad filiū suū tūc in
orientis ptibz morantē ut in egiptū veni
ret miserat. et a cunctis maioribz exercitus
sui iuramēta fidelitatis eidē fieri fecerat
relicta totius exercitus ac terre custodia cui
dā admiraldo nōie faterdino. Accedentes
igit ad locū predcm̄ die martis an̄ natale
dñi. pmo quidē accessū habere nequiuimus ad
sarracenos eosdē. pp quendā fluuiū inter
vtrūq; exercitū defluentē. Qui scilicz flu
uius thaneos dicit. et in loco illo a magno
flumīe deriuat. Inde int vtrūq; fluuiū
posuerūt castra nr̄a. a maiori fluuio ad mi
norē procedencia. Vbi aliqn̄ conflictu habito
cū sarracenis. multi ex eis ceciderūt nr̄orū
gladijs interfecti. maxima quoq; illorū
multitudine submersa in aquis nili vali
dis et profundis. Atuero q̄a fluuius thaneos
vadabilis non erat pp aquarū profundita
tē. et riparū altitudinē. ceperūt nr̄i facere
sup eū calciatā. ut exercitui xp̄iano pateret
transitus per eā. Dū igit ad hoc multis die
bus cū īmensis laboribz et piculis ac sūpti
bz institerūt. sarraceni econt totis conati
bz resistentes. machinis nr̄orū quas ibidem

exerexerant machinas q̄ plures opposuerūt.
Quibz et castella lignea que sup passū eū
dē collocari fecerant. cōquassata lapidibz
et confracta greco igne totaliter cōbusserūt.
Quo facto fere omni spe frustrata per cal
ciatā illā taliter trāseundi. tandē per quēdā
sarracenū ab exercitu venientē egipciorz
datū fuit nobis intelligi locū aliquātulū
inferius vadabilē esse. quo poterat exercitus
xp̄ianus fluuiū trāsmeare. Inde cōicato consi
lio die carnis priuij mane ordinatis aciebz
venientes ad locū trāsierūt fluuiū non tn̄ si
ne graui piculo. quia profundior ac piculo
sior erat locus q̄ eis fuerat intimatū. Nā
et equos illorz ibi natare oportebat. et pp
altas et lutosas ripas exitus predcī flumi
nis piculosus erat. Itaqz trāsacto fluuio vē
tū est ad locū. ubi iuxta predictā calciatā e
rant machine sarracenorz. Habitoqz cum
sarracenis cōgressu. qui precedebāt non
pcentes sexui vel etati multos ex ipsis tru
cidauerūt. inter quos et capitaneū illorz et
quosdā alios admiratos ibidē interfecerūt.
Deinde vero dispsis aciebz nr̄is quidā nr̄o
rū per hostiū castra discurrētes venerūt
usqz ad villā que massora dicitur. quotquot
hostiū occurrebāt gladijs occidentes. Sed
tandē sarraceni pcepto eorz incōsulto pces
su. resūptis viribz irruerūt in eos. et vn
diqz circūuallātes oppresserūt ipsos. Vbi
nostrorz strages nō modica baronū ac
militū tā religiosorz q̄ aliorz fcā est. ibiqz
et robertus comes attrebatēn frater ludoui
ci regis in manus hostiū incidens tpaliter a
missus est. Itaqz die illo sarracenis vndiqz
sup nr̄os irruentibz. et ymbrē sagittarū e
mittentibz. usqz ad horā circiter nonā graues
illorz sustinuerūt insultus. Tandē deficiēte
nr̄is oīo balistariorz subsidio. multisqz illorz
vulneratis. et equis eorz pro maiori pte sau
ciatis vel occisis. tandē auxiliante dn̄o cāpū
obtinuerūt suorz viribz recollectis. Ibiqz iux
ta sarracenorz machinas q̄s acquisierant
illa die castra sua posuerūt. ubi et die illo
pauca nūo cū rege morā fecerūt. facto pius
de lignis ponte. per quē possent ad ipōs illi
q̄ erāt ultra fluuiū trāsmeare. In crastino
vero plures ex illis de mandato regis trāse
untes fluuiū. castrametati sūt iuxta ipm̄. Et

tūc destructis sarracenorz machinis licias
et pōtes nauales fecerūt per quos nr̄i de vno
exercitu ad aliū libere trāsire poterāt et secu
re. Seqnti vō die veneris sarraceni cōgre
gatis ex omī pte viribz suis cū infinita mul
titudīe ad nr̄orz licias cōuenerūt. et tātos
tāqz mirabiles insultus q̄ntos ut a pluribz
dicebatur nūq̄ viderāt facere sarracenos ex
oī pte xp̄iani exercitus fecerūt. Quibz tn̄ nr̄i
restiterūt ordīata copia bellatorz ex oī exer
citus pte. et ipsorz impetus reppulerūt. max
ima eorz multitudine nr̄orz gladijs occū
bente. Qualiter in īgressu cū exercitu suo captus
fuit. Caplm̄. C.

Postmodū elapsis aliquot diebz. aduentauit apud
massorā soldani filius de orientis ve
niens ptibz. In cuius aduentu tympanisātes
ac letantes egiptij. receperūt illū in dn̄m.
et ex hoc augmētata est nō modicū fortitu
do eorz. Nostris aūt postmodū occulto dei iu
dicio oīa in cōtrariū successerūt. ipsorz desi
derijs īnolente peste diuisarū egritudinū.
et etiā mortalitatis gn̄alis tā in hoībz q̄ in
equis. ita ut in exercitu vix aliq̄ eēnt q̄ mortu
os suos vel egrotātes ad mortē nō plangerent.
Vnde pro magna pte diminutus erat xp̄ia
nus exercitus atqz consūptus. Tantus etiā erat
defectus victualiū apud illos illo tpe. q̄ q̄m
plures mediante īedia deficiebāt et fame.
Non eī ad exercitū vasella naualia de damia
ta trāsire poterant īpedientibz sarracenorz
galeis et vasis piraticis. que p terrā in pre
dicto fluīe collocauerāt. Sicqz q̄m pluribus
vasis nr̄is pius ab eis in flumīe captis. tā
dē duas successiue carauēnas ceperūt vic
tualia et alia multa bona ferētes ad exerci
tū. cesa multitudine marinariorz et aliorz
in totius exercitus detrimentū. Vnde oīo defi
ciente suffragio victualiū et ānone equorz.
ceperūt deficere fere oēs in desolacionē ac ter
rorē nō modicū incidentes. Hijs igitur īcōmo
dis artatos. īeuitabilis necessitas illos in
duxit a loco predcō recedere. et ad ptes dami
ate si dn̄s pmisisset redire. Atuero dū q̄nto
die aprilis eēnt in itinere reuertendi. sarra
ceni cū infinita multitudīe xp̄ianū illū ex
citū sūt aggressi. Acciditqz pmissione diuina
fortasse pcās aliquorz exigentibz ut pfatus
rex ludouicus cū duobz frībz suis qui super

erant videlicet alfunso pictauensi et karolo andegauensi comitibus. ac ceteris qui cum eis redibant in manus inimicorum scilicet sarracenorum inciderent. Itaque per terram nemo penitus euasit. sed omnes capti sunt. et carceribus mancipati non sine maxima strage nostrorum. et effusione sanguinis xpiani. Maior etiam pars illorum qui reuertebantur per fluuium similiter fuit capta vel gladio interfecta. vasellis naualibus ut plurimum dissipatis. in quibus egrotancium multitudinem dolorosam incendij flamma combussit. Itaque gens illa sceleratissima post blasphemias quas in contumeliam creatoris proferebant in conspectu populi xpiani. crucem quoque flagellis cedentes in eam spuebant. et in obprobrium fidei xpiane viliter pedibus conculcabant. Qualiter sub certo pacto a sarracenis dimissus fuit. Capitulum .ci.

Postea vero per dies aliquot soldanus regem ludouicum de faciendis treugis fecit requiri. petens instanter cum minis et austeritate verborum ut absque mora sibi faceret damiatam cum omnibus rebus ibidem inuentis restitui. ac resarciri omnia dampna et expensas quas fecerat usque ad tempus illud quo damiatam receperant xpiani. Tandem post multos tractatus usque ad decennium inita est treuga sub hac forma. videlicet quod idem soldanus regem et omnes captiuos xpianos qui capti erant a sarracenis postquam rex in egiptum venerat. nec non et omnes alios de quibuscumque partibus oriundos. qui capti fuerant a tempore quo soldanus kyemel auus eiusdem soldani olim cum imperatore treugas inierat. Omnes inquam hos de carcere liberaret. ac liberos ubi vellent abire permitteret. et quod terras quas in regno iherosolimitano in aduentu regis xpiani tenebant cum omnibus pertinenciis in pace tenerent. Rex autem tenebatur ei reddere damiatam. et octo milia bizanciorum sarracenorum pro liberacione captiuorum et dampnis et expensis predictis. insuper etiam liberare sarracenos omnes eo tempore in egipto captos a xpianis. nec non et illos qui capti fuerant in regno iherosolimitano a tempore treugarum que facte sunt olim inter imperatorem et soldanum predictum. Adiectum est etiam quod omnia regis bona mobilia et omnium aliorum que apud damiatam remanerent post eius recessum salua forent. ac sub eiusdem soldani custodia ac defensione. portanda quantumcumque haberetur oportunitas ad terram xpianorum. Omnes etiam xpiani infirmi et alij qui pro rebus suis quas illic habebant vendendis in damiatam moram traherent similiter tuti essent sine impedimento vel contradictione quacumque recessuri per terram vel mare quando vellent. Et omnibus illis qui per terram vellent recedere tenebatur idem soldanus securum conductum usque ad terram xpianorum prestare. At cum huiusmodi treuge prestitis iuramentis hinc inde fuissent firmate. iamque soldanus cum exercitu suo veniret damiatam pro complendis omnibus que firmata essent. accidit iudicio diuino ut quidam sarraceni milites non sine conniuencia maioris partis exercitus irruentes in soldanum predictum surgentem in mane de mensa postprandium ipsum immaniter vulnerarent et de suo tentorio exeuntem ut posset fuge presidio liberari. videntibus omnibus admiraldis et aliorum sarracenorum multitudine frustatim gladijs trucidarent. Quo perpetrato statim multi sarracenorum venerunt ad regis tentorium in illo furoris calore ac si vellent in eum et alios xpianos deseuire. Sed ipsorum furiam diuina clemencia mitigante requisierunt regem ac suos instanter super firmandis treugis prehabitis ac festina liberacione ciuitatis damiate. premissis tamen quibusdam verborum comminacionum tonitruis. Tandem igitur sicut domino placuit rex firmauit treugas cum omnibus admiratis quas cum soldano fecerat antea. et ab omnibus et singulis iuxta legem ipsorum super hoc recepit iuramenta. determinatis quoque certis temporibus infra que hinc inde captiui liberarentur et damiata ciuitas redderetur. In cuius reddicione et tunc cum eisdem admiratis et antea cum soldano xpiani ea de causa non tamen sine difficultate conuenerant quia de illa retinenda nulla spes erat. sicut certissime per illos qui de illa venerant ad ipsos intellexerant. Propter quod de consilio baronum potius elegit ac decreuit xpianitati fore consulcius se aliosque captiuos per huiusmodi treugas liberare. quam et ciuitatem cum residuo xpiani populi existentis in ea. taliter amittere. et se aliosque sub tantis periculis in carcere remanere. Itaque statuta die ciuitatem damiatam admirati receperunt. Qua recepta regem et fratres suos necnon et alios barones ac milites de regno francie ihrlm et cypri liberauerunt. Ergo ex tunc spem ha-

habuit rex et sui firmā eo q̄ eos liberasset.
q̄ de reddendis omnibz aliis xp̄ianis scd̄m
treugarū continenciā iuramēta sua firmi
ter obseruarent. De fractione treugarū a
sarracenis. Ca. cxij

Hijs igitur pactis
ab egipti ptibz rex et alij captiui
liberati recesserūt. ibiq̄ certos nū
cios et ad recipiendū captiuos. et ad custodi
am rerū quas illic dimiserāt eo q̄ nauigi
a non habebāt que ad portandū sufficerēt
reliquerūt. Postmodū aūt in accon veni
entes de captiuis rehabendis sollicite cogi
tantes remiserūt in egiptū et alios solēp
nes nūcios atq̄ nauigia ad reducendū
captiuos et alias res quas ibi dimiserāt
scilicz machinas arma tentoria et alia mlt
ta. Sed admirati predcā a nūcijs nr̄orū sibi
reddi captiuos et alia predcā iuxta formā
treugarū cū instancia postulabāt. sicq̄ de
tinuerūt eos diucius in babilonia sub spe
reddendi oīa que petebant. Tandē post ex
pectacionē diutinā de captiuis omnibz q̄s
reddē tenebant. qui plus q̄ xij milia esse
firmit asserebant. int antiquos et nouos
non liberauerūt nūcijs regis nisi tm̄ q̄
dringētos. De quibz etiā ps quedā exiuit
de carcere pecunia mediante. De ceteris
autē rebus nichil oīo voluerūt reddere.
q̄n etiā quod detestabilius est. electos iuue
nes de xp̄ianis captiuis ducendo ad victi
mā sicut oues appositis gladijs sup eorū
ceruicibz a fide catholica q̄ntū in eis erat
cōpellebant apostatare. ac sceleratissimi
machometi legē clamare. Quorū multi
quidē imbecilles atq̄ fragiles profitendo
legem illā detestabilē a fide exorbitaue
runt. ceteri vō athlete fortissimi cōstantis
sime in ꝓposito fidei ꝑsistentes coronas mar
tirij receperūt. Ad hec cū rex ludouicus p9
ītas treugas et liberacionē suā firmā fi
duciā haberet. q̄ liberatis captiuis terra
trāsmarina quā xp̄iani tenebant usq̄ ad
tempus in treugis diffinitū pacifice ꝑma
neret. de reditu suo in franciā disposuerat.
ac de nauigio et alijs passagio nc̄ciarijs.
tractauerat. Sed manifeste videns q̄ ad
mirati predcā apte cont treugas veniebāt.
sibiq̄ et xp̄ianitati cont ꝓpria iuramēta
illudē non timebant. requisiuit consilia
baronū ac militū religiosorū quid sibi esset
in huiusmodi euentibz faciendū. Quorū ma
ior ps concordit asserebat. q̄ si eos recedere
ad presens contingeret. predicta terra in a
missiōis ꝑiculo remaneret. maxīe cū in sta
tu tam debili. tāq̄ miserabili constituta es
set. Captiui quoq̄ xp̄iani qui ab infideli
bus detinebant. omī spe liberaciōis subla
ta pro ꝑditis reputarent. ac ex illorū mora
possent euenire xp̄ianis ac terre illorū a
liqua bona. presertī cum int babilonicos
et soldanū halapie discordia grauis esset
exorta. Qui scilicet soldanus exercitibz suis
congregatis damascū iā ceperat. et quedā
castra sub dominio babilonie cōstituta pro
cessurus ut a multis asserebat in egiptū ad
mortē interfecti soldani vindicandā. et ad
terrā illā si posset occupandā. Hijs consi
deratis rex licet ei dissuaderet a multis.
maluit tn̄ adhuc differre passagiū. et mo
rari per aliquot tpus in regno syrie q̄ xp̄i
negociū sic desꝑatū et captiuos predictos
in tantis ꝑiculis constitutos relinquere. Al
funsū vō pictauensē et karolū andegauē
sē comites videlicet frēs suos ad reginam
matrē suā consolandā duxit in franciā
remittendos. Acta st autē hec anno dn̄i
M°. cc°. l°. regni vero ludouici. xxiiij°. De
vita et martirio sc̄i petri mediolanensis.
Cap. ciij.

Eodem tpe claruit in
ordine frm̄ predicatorū vita doctri
na et miraculis btūs petrus medi
olanēn. quē et pp̄ īnocencius huius nōis q̄r
tus anno pontificatus sui decīo canonisauit.
et in epl̄a canonisaciōis eius quā per omēs
ecclās ꝓmulgari fecit. actus eiusdē breuit
in hūc modū descripsit. Innocencius q̄rtus
Hic btūs petrus origine lūbardus in ordīe
predicatorū xxx fere annorū spacio virtutū
caterua fultus. circa fidei maxīe defensio
nē pro qua totus ardebat sic preualuit et
profecit. q̄ circa diros eius hostes intrepi
da mente feruentiq̄ spū continuū certa
men exercens feliciter illud martirio confir
mauit. sicq̄ firmus in petra fidei. petra de
mū passionis allisus ad petrū xp̄m digne
laureandus ascendit. Ipse siquidē vitatis fi
lius et bonitatis alūpnus cōuersacōe con
spicuus. fama preclarus. miro prefulsisse ni

tore mūdicie virginitatē integre custodisse.
nec mētis habuisse nec corpis corruptelā
et nullius mortalis crimīs sensisse cōtactū. fir
ma confessorū suorū assercione mōstratur. Et qr
seruus delicate nutritus in dnm̄ pteruit. car
nē suā assidua cibi et potus pcitate restrinx
it. Ne vō per ocij desidiā hostiū insidijs pate
ret. in iustificacōibz dnī ~~dnī~~ exercebatur assi
due. ut eo circa licita totaliter occupato. locū
in ipso illicita non haberēt. et a spūalibus
nequicijs tutus eēt. Nocturna quidē silēcia
humane deputata quieti. post dormicioēz bre
uē in studijs lcīonū decurrebat. et sompni
tps vigilijs occupabat. Dies aūt īpendebat
cōmodis aīarū. vel sedulis īminendo pdicaci
onibz. vel confessionū audiencie insistendo.
aut hēticorū dogma pestiferū validis racio
nibz confutando. in quibz spūalis dono grē
noscitur clauruisse. Deuocione insup gratus.
hūilitate letus. obediencia placidus benigni
tate suauis. pietate cōpaciens. pacīa cōstās.
caritate pstabilis. et in cūctis morū maturita
te cōpositus. alios profusis virtutū aromati
bz attrahebat. Feruens quoqz amator fidei.
cultor pcipuus. ppugnator ardencior sic aīo
suo illā īpresserat. sic se totū in illius mācipa
uerat obsequiū. qd queqz illius verba et opa
redolebant fidei virtutē. cuius dulcedinē lin
gua eius velut rdūdans fauus copiose distillās.
semp illius suauia documēta ppinabat. Pro
hac inqm̄ mortē subire cupiens. hoc pncipa
liter a dnō attentis et crebris supplicacōibz
postulasse probatur. qd nō sineret eū ex hac lu
ce migrare nisi sūpto pro illo calice passio
nis. Vnde qa meruit tantus athleta specialē
palmā de pugna tā strēnua reportare. ac ī
celibē patriā presignitus sertis roseis ītroire.
cū de ciuitate cumanēn. ubi frm̄ sui ordīs
ibi morancium prior erat mediolanū pgeret.
pro exequenda inquisicioē circa hēticos. sibi
ab apostolica sede cōmissa sicut in publica
predicacioē predixerat. quidā de ipsorū hero
ticorū credentibz prece illorū inductus et pcio.
in eū iter salutaris ppositi prosequntē funes
tus insiliuit. In agnū itaqz lupus. ferus
in mitē. in piū īpius. furibundus in māsue
tū. in modestū effrenis. pphanus in scm̄ psu
mit insultū. exercet conatū. mortē intētat.
Sacrū aūt illius caput gladio crudeliter impe
tens. diris in ipm̄ īpressis vulneribz. et sacia
to sanguīe iusti ense. venerandū illū non di
uertentē ab hoste. sed exhibentē se protinus hos
tiā. et cesoris sustinentē in pacīa truces ictus
dimisit spū petente supna in ipso loco passi
onis occisū. Ipso quoqz sacrilego pcussuras
in xpi ministrū geminas inculcante. ille
non qrula voce murmurās sed sufferens
oīa pacienter suū dnō spm̄ cōmendabat di
cens. in manus tuas dnē cōmendo spm̄ meū.
Simbolū eciā cepit dicē fidei. cuius nec in hoc
articulo desijt eē preco prout ipe nephan
dus qui a fidelibz captus fuit. et quidā fr̄
dnīcais qui comes illius erat. et ab ipso lictore
pcussus diebz aliquibz supuixit postea re
tulerūt. Sicut enī granū frumēti cadēs in
terrā. et infideliū manibz cōpressū et mor
tuū vberē consurgit in spicā. sic botrus in
torculari calcatus liquoris redundat in
copiam. De ipsius miraculis. Cap. ciiij.

Hic iam in celo qi lūiare conspicuū
et splendore glē in multorū choruscā
cione signorū effulget. quia nō vult
dnīs ipsius abscondē scitatē. nec meritorū
suorū virtutē supprimē in occulto. sed inter
lucencia scōrū candelabra maīfestius exaltare
ut omībz qui in ecclē domo habitāt profe
rat clarū lumen. Nam nec in vita latere
sic potuit qn miraculorū claritate pateret.
Cuius dā etenī nobilis filiū pre nimio et
horribili totius gule tumore nec loqui nec
spirare valentē. leuatis ad deū manibz et
crucis in eū facto signaculo. illoqz accipiē
te illius cappā. et infirmo supponente loco
sanauit. Idem quoqz nobilis vehementi
postmodū torsione grauatus corpis. credēs
et metuens exinde sibi īminē mortis discri
mē cappā ipsā quā ex tūc cōseruauerat re
uerenter fecit afferri. Qua suo apposita pec
tori. mox vermē quendā duo habentē capi
ta. et pilorū densitate villosū euomuit. ple
na liberacione secuta. Cuidā eciā iuueni
muto īmisso digito in os eius. sue lingue
soluto ligamine. bnficiū loquele concessit.
Hec et alia plura dū viueret dignatus est per
eū dnīs opari. post mortē vō ipsius lāpades
ad sepulchrū eius venabile dependentes.
pluries per seipsas absqz omī hūano studio
et mīsterio diuinitus sūt accense. Quia conue

niens nimis erat ut qui igne ac luē fidei
excellenti clarueratꝫ singulare de ipso ig
nis et luis miraculū apparēt. Quidā aūt
dū vesceretꝫ cū alijs. et illiꝰ sātatē et mi
cula deprauaret. suīpto quodā sub hac ob
testatione morsello qꝫ eū non posset si cra
hec delinqueret tūsglutire. sensit mox ipm
suo gutturi sic herentē ut eū induce vel edu
cere non valēt. At ille penitēs et iā vultus
mutato colore qī sencions vicine mortis euē
tū. facto intra se voto qꝫ linguā de ceto ad
talia non laxaret. fuit protinꝰ illo euomi
to liberatꝰ. Propinq quedā mulier ad lo
cū passionis eius auxilio dei pueniēs. fu
sa ibi oratione sanitatē integrā mox rece
pit. Obsesse a demonibꝫ longo tpe mulie
res. mira res martir ipe dejectis illis. cū
multo sanguīs vomitu de corpibꝫ liberauit
Febres expulit. languores curauit plīmos
et diuersos. Quidā sinistre manꝰ digitū
ex morbo fistule pluriū foraminū cōtrui
tate defossū. mira consolidatione sanauit
Quidā puer ex casu grauissimo sic oppres
sus ut motu et sensu penitꝰ destitutꝰ tāqꝫ
mortuus defleretꝫ mox apposito de terra
suo pectori sacro eiusdē martiris cruore
contacto incolumis resurrexit. Quedā
tuiꝰ tarnē cancer edax sedula corrosione
vorabat. linitis huiꝰ. cra vulneribꝫ ē cu
rata. Alij eāq diuisis infirmitatibꝫ occu
pati. qui sepulchrū ipsiꝰ in vehiculꝭ et alī
is sustentaculis adierūt. exinde postmodū
plena incolumitate recepta. sine aliquibꝫ
rediere subsidijs. Ad hec vero magna hꝰ
cōrū et ipsoꝝ credentiū multitudo. cū tan
tā fidei aduerterēt efficaciā. et ad eā tot
certis et aptis signoꝝ indicijs tāqꝫ quibꝫ
dā clamantibꝫ preconibꝫ votarentꝫ. ut pos
sent qua tā valide eoꝝ instantie nō parere
ad ipsius lucē fidei. de sui erroris nubilo est
conuersa. Quid plura. Hijs et qīmultis a
lijs miraculis gloriosis magnificauit dīns
stīm suū et colendū exhibuit vniuersis iij. kl'
maij. De tpibus pīnibus. Caplm. Cv.

Ecce tpa sexte etatis usqꝫ ad pīnē
annū sūmatī pstringendo descp
si qui est annꝰ xpianissimi regis
nīi ludouici xviij. Imperij vero frederici
xxxiij. pontificatꝰ autē īnocentij qīti secūdꝰ

Qui est ab incarnatiōe dīni ag cc. xliiij.
A creatiōe vō mūdi qīntꝰ milleſiꝰ cc. vi.
et hoc dūtaxat iuxta minorē numerū. quē
in hac tota serie secuti sumꝰ. Porro sedm
maiorē nūm ex antiq tīnslatione sūptum
quē supra posuimꝰ annꝰ presens extitit
ab ījtio seculi sextꝰ milleſimꝰ cc. xliijꝰ.
Porro septima etas que aīax quieſcētiū
est. ab ascensiōe dīni aptā iamia quietis
ſtiū habuit. et usqꝫ in presens vna cū ſex
tu decurrit. Sed deinceps usqꝫ in fīnē mū
di simul cū ulla protendetꝫ. et tūc etāq ipsa
quidē secundū se fīnē non habebit qīa vesꝑ
es aīax intīmiabilis est. sed ab octaua re
surgentiū etate suscipietꝫ. ideoqꝫ in geneſi
septima dies non habē vesperā īuenitꝫ. In
terīi aūt in hoc mūdo visibili florentes mali
pſequūtꝫ bonos. et boni tolerātꝫ malos. Et
cū illi nequitꝫ isti vō laudabilitꝫ viuātꝫ vtri
qꝫ tīi cōiter tpalia bona ptīcipāt. nec nō et
eccle sacramēta. Et intꝫ hec ut ait salomō
nescit homo vtrūi amore an odio dignꝰ sitꝫ
oīa pmixta sūt et confusa donec appareat
ventilator impior rex sapiens. qui sepabit
granū a palea. Porro defunctoꝝ aīe quedā
salicꝫ reprobor in inferno cruciantꝫ donec
in fine resūptis corpibꝫ sententiā ppetue
dāpnationis excipiant. et duplia cōtricio
ne contereantꝫ. Quedā vō. s. electoꝝ. que nō
dū ex toto purgate sed tūi ligno feno stipu
la de hac vita migrauerūt. igne purga
torio tpalitꝫ affligūntꝫ. donec illo igne pur
gate ac penitus dealbate. stolā primā ac
cipientes btā requie ppfruantꝫ. Alie vō eāq
in hac vita siue per baptiſmū siue per pēi
tenciā oīo purgate. vel post mortē ut dic
tū est igne purgatorio dealbate. mox ſq
prima stola felicitꝫ decorate. iā illa requie
ac visione btifica gratulantꝫ. ac spe felici
ter secuta secundā quoqꝫ stolā in fine pīsto
lantꝫ. De signis future cōsūmatiōis. Cāp. cvi

Quantū vō tpis usqꝫ ad fīnē sēli et
aduentū iudicis fuppsit. certū est ne
minē mortalē esse qui nouerit.
nisi forsan dīns alicui speciali grā reuela
uerit. Oīm nāqꝫ de hac re calculantiū di
gitos quiescē iubet qui ait. non est vīm
nosse tpa que pr in sua posuit pīate. Ad
tū illiꝰ consūmatiōis apparēt euidencia

quedā signa. dudū a scīs ꝓphetali spū pre
dicta. Quoꝝ pmū est iniquitatis īundacio
ac per hoc fidei et caritatis euacuacio. Re
liqua vero sūt scīe multiplicacio. prelioꝝ opi
nio. euangelij per orbē dissemīacio. satha
neq; solucio id est ptātis ipsiꝰ a tpe passiōis
dnī cohibite relaxacio. hereticoꝝ dispsio. Sep
timū quoq; iam ēē videt in ianuis. a roma
no videlicet impio vel obediēcia discessio.
Vt aūt ait crisostoꝰ. medulla huiꝰ mundi
sūt hoīes sancti. Sicut enī in arbore q̄diu
medulla sana est semp floret. cū aūt con
sūpta fuerit tota paulatī marcessit. ita q̄m
diu fideles manent stat iste mundꝰ. Cū āt
ex mundo defecerint cadet. sicut egredien
tibꝫ israhelitis extīminatꝰ est egiptus. Sed
constat pius antixpm venturū et contr scōs
pugnaturū. Vnde methodiꝰ mr. In nouis
simo inq̄t sexto millenario seculi exibūt fi
lij ismael de heremo. et erit aduentꝰ eoꝝ cas
tigacio sine mēsura. Tradidit deus in manꝰ
eoꝝ cūcta regna gentiū. ꝓp pcca et scelera
eoꝝ. Faciūt enī xpiani multa illicita pollu
entes semetipsos. qd dictu turpissim est. ꝓp
terea tradidit illos deus pollutis barbaris
in manꝰ sarracenoꝝ. Ecclesiaꝝ thesauri et
ornamenta eoꝝ erūt. et ab eis distribuent
eccle quoq; cremabunt. Ideo prem eorū
ismahelē deus onagrū vocauit. Non sūt
enī hoīes sicut alie gentes. sed de heremo ve
turi id est hoībus odibiles. Sacerdotes in
locis sanctoꝝ etiā inficiēt. et in ecclesijs scō
rū cū mulieribꝫ concūbent. et sacrata ec
clesiaꝝ vestimēta induent ipi et vxores eoꝝ.
Eritq; tribulacio magna sup xpianos. ut ma
nifestent qui in xpo sūt credituri fideliter. Tūc
recordabit dns scdm misericordiā suā eoꝝ
qui in xpo sūt credituri et liberabit eos de ma
nu sarracenoꝝ. Surget enī rex xpianoꝝ et
preliabit cū eis. et interficiet eos gladio. et
reddet illis deus in septuplū mala que in a
lijs gesserūt. Post hec et alia plura subiūgit
Tunc apparebit filiꝰ pdicioīs q̄ dicit antixps
in corozaim. nutriet in bethsaida. et regna
bit in capharnaū. De quibusdā dictis ioa
chim et scē hildegardis. Cap. c vij.

Ceterū abbas ioachim in exposicioē
ihemie ita scribit. Ab āno dnī m°
cc° et ultra. suspecta sūt m tpa et momēta.
in quo nouo ordine samuelis exorto ophni
et phinees sacerdotes et pontifices dnī a ro
mane reipublice pncipe captiuent. Capia
tur archa eccla. hely aūt sūmꝰ pontifex
corruat. et q̄i alter mardocheus sub aman
in discrimine maneat agagita. Ipsā aūt
ruinā eccle tales nccē est predicare et plāgere.
quibꝫ et voluntaria paupertas arrideat. et
doctrine spūalis ac vite puritas in future
tribulacioīs aculeis non obsistat. Tales er
go doctores tales ꝓphete mittendi sūt. q̄ non
solū inferiores hoīes. sed etiā in ipsos pōti
fices ac prelatos fulgurent ac nō palpēt.
Reuelandi nimirū in proxīo sūt doctores
predicatoresq; fideles. qui et terrena car
naliaq; corda omī plaga pcuciāt. et ela
tis ac tumidis mgris silenciū suis studijs
ponāt. Et licet ordo ille futurꝰ ad obediē
ciā sit oriturꝰ. tn a ꝓphetis est pnūciatꝰ.
et in aplicis viris tercij tpis ecclesiastici
cursus a deo cognitus et elcūs in vulua
spūalis eccle ac pfcē doctrine scīficandꝰ.
ac si alius beniamin filius nō tā doloris
in pena q̄ dextere. s. exultacioīs in gla.
Tales in proxīo pariet gnalis eccla iam
senescens. tales rachel plorabit filios a
rege īpudenti facie. ac si altero hero de
occidendos. Qui ꝓpterea dcī sūt doloris filij.
quia cōtritis eis spūalis religio pre āgusti
a tpis non potit consolari. Sed tn et ipi
dextere filij dicunt. quia vnde in eis et ꝓ
eis mr eccla premit. inde de eis et cū eis
eterna patria iocundat. Hij sūt fideles in
doctrina spūales in vita obediētes ī pres
sura. Formatꝰ est igit ordo iste ad instar ihe
remie in eccla generali. scīficatus in obser
uancia regulari. ne quis eū de vite merito
reprehendat. Puto etiā q̄ sicut olim deus
patres elegit senes. scdo aplos iuniores ita
et nūc tercio pueros ad lrām eligat. ꝓpter
eos quibꝫ vetera viluerūt. ad pdicandum
euangeliū regni prelatis adulterantibus
verbū dei. Et sicut olim per moysen et iosue
dns chananeos israelitis subiecit. ac p paulū
et barnabā ydolatras strauit. sic etiā et nūc
per duos ordines futuros in illis psignatos
gentes incredulas subigat et cōuertat. Huc
usq; ioachim. Sed et anno ab incarnacioē
dnī m° cc° lxxviij. scā hildegardis de tēpore

muliebri ꝓphetauit in hūc modū. Anno in
quit post incarnacionē xpi m°.c°. apostolorꝫ
doctrina et ardens iusticia quā in xpianis
et spūalibꝫ constituerat deus tardare et ī he
sitacionē verti cepit. Sed hoc muliebre tps
non tam diu durabit. q̄ diu hucusq; ꝑstitit.

De aduentu antixpi et eius fallacijs. Ca. cviij

Legit autē antixpūs in babilone
de tribu dan nasciturꝰ. iuxta id qd
ait iacob pat eius. fiat dan coluber
in via cerastes in semita ꝛc. Vnde et hec so
la tribus in apocalipsi subticet. ubi ex ali
is tribubꝫ signati numerant. Huiꝰ aduē
tus ut ait aplus erit scdm opacionē satha
ne. quia totū faciet dyabolo qui illū possi
debit eū instigāte atq; cooperante. Nec ta
men ita possidebit eū ex toto ut vniat ei
sicut hūanitati diuinitas in xpo. nec ita
vexabit eū ut careat raciōis iudicio. alio
qn non īputaret ei quicqd ageret sicut nec
furibundo. Comestor quidē dicit. q a principi
o conceptiōis illiꝰ diabolꝰ in vtm mris eiꝰ
descendet. cuiꝰ virtute deinceps alet puer
et nascet et adolescet. Sed alij dicūt et for
te verius q more ceterorꝫ hoīm a die cōcep
tionis eius habebit angelū sui custodē us
q; ad annos discretiōis. Tunc extollet sup
omē qd dicit deus. et angelorꝫ presidio pe
nitus eū desertū occupabit dyabolꝰ. Qui
ideo tunc soluendꝰ dicit. quia totā ptatē
suā antiquā sibi relaxatā per illū exercet.
Et pro voluntate sua inclinabit eū ad ma
lum. sicut possessor ad libitū suū trahit iu
mentū. Tunc igit īquus ille caput oīm ī
iquorꝫ apte reuelabit. qui nūc in mēbris
suis misteriū īquitatis opat. Cūq; vene
rit iherosolimā circūcidet se dicēs iudeis se
esse xpm ipis in lege ꝓmissū. xpm vo nrm
fuisse deceptorē et magū. Oēs itaq; iudei cre
dentes et adherentes ei cōfluent ad ipm et
reedificabūt tēplū a romanis destructū.
ibiq; sedebit dicens se esse sūmū deū. Veniet
quidē ut ait aplus in oī virtute ptatis hūa
ne et opulencie. et faciet prodigia et signa q̄
dicunt mendacia. vel quia nō erūt vera
sed fantastica. vel quia ad confirmandū
mendaciū ostensa. Ad seducendū videlicet
illos ~~qui caritatē~~ qui caritatē et vitatē
xpi recipe nolūt. Multa deceptis munera
largiet. et quos terrore nequerit auari
cia subiugabit. Populū iudaisare. sabba
tūq; seruare cōpellet. ut exteriorē ritū legis
reuocet. Diē quoq; dnicū honorari iubebit
quia mori se ac resurgere simulabit.

De persecucione eius et interitu ipsius. Cap cix.

Et sicut xpūs aplos misit sic ille ꝑ
orbem mittet legatos suos. ubi ꝑ
sonalit accede non potit. Hij ciui
tatē sanctā calcabūt mensibꝫ q̄dragintā
duobꝫ id est ecclam ꝑsequēt tribꝫ ānis et di
midio. quibꝫ regnabit antixpūs. In eo nā
q; breui spacio. totis viribꝫ suis suorꝫq; legi
tur seuiturꝰ. plurimosq; ꝑti dolo et ypocrisi.
ꝑtim violencia seducturꝰ. Sancti vo tūc tā
te sapie et fortitudīs erūt. q tanto eiꝰ īpetu
et insidijs vinci non poterūt. Tunc emittet
dns helyam et enoch famulos suos ad hoc ip
sū venientes. in paradiso terrestri reseruatos
ut ipm antixpm redarguant. et corda fide
liū ad prēs conuertant. tandēq; mortis debi
tū tanto tpe dilatū exsoluāt. Ꝓphetabūt
aūt diebꝫ mille ducētis lx. amicti saccis. id
est verbo et exēplo predicabūt penitenciā
tribꝫ annis et dimidio. sicut et ipe xpc pre
dicauit. Ipm quidē antixpm corā oī ꝓplo
arguent. et mendacē et fallacē ostendēt.
Tunc iudei cognoscentes se fuisse deceptos
in xpm credent pro ipo mori ꝑati. eruntq;
ut dicit methodius. cxliiij milia virorꝫ ex
oī tribu israhel pro xpo interfecti. Tūc āti
xps furore repletus ~~furore replet~~ iubebit
sanctos dei testes enoch et helyam occidi. et
iacebūt in plateis ihrlm per triduū insepl
ti. ut quicūq; viderint timeant eis confor
mari. Tunc erit talis tribulacio. qualis
nūq̄ fuit antea. nec post erit. Deniq; iux
ta visionē danielis veniet antixps usq; ad
verticē montis oliueti qui dicit inclitus ꝛ
scūs. quia ex eo ascendit ad prem xpus dns.
ibiq; seductor ille ꝑibit. vnde saluator celos
ascendit. Cū enī sederit in eodē loco in pa
pilione et in solio suo. dns ihs ut ait ābrosiꝰ oīn
det se ei et īterficiet eū spū oīs sui. i. vtute ꝑcepti
sui. Ipso nāq; ihu clamante in aere morie
tur antixpus. per michaelē ut dicit fulmi
natꝰ. Maxima quoq; ꝑs suorꝫ ut legitur a
michaele interficiet. Igit a tpe quo iuge sac
ficiū ablatū fuit id est quo antixps orbem

De fine XXXII temporum.

obtinens dei cultū inēdixerit usq ad inſer
tionē eius dies .a. cc.xx. id eſt anni tres et ſe
mis cōplebunt. tanto ei tpe ſcōs pſequetur.

De aduentu iudicis ac ſignis preambulis. Cap

Poſt mortē antixpi non ſtatī cx.
veniet ad iudiciū dñs. ſed ut ex libro
danielis intelligit. elās qui in illa
pſecutione tutus auerūt. xlv. dies ad penitē
tiā concedent. qūtū vo poſt ventur ſit dñs
penitus ignorat. Miniſtri quidē antixpi
grandebūt in illis diebz cōmunia celebrantes.
ac ludos diuſi gnis exercentes atq dicētes.
Iam pceptor nr mortuus ſit. mō tū habem
pacē et ſecuritatē. Quāq talia dixerit ſup
veniet eis intitus grauis ac repentinus.
Illud quidē extremū iudiciū precedēt ſig
na multa que nob expmit euangeliū. In
hiſtoria ſcolaſtica legunt ſigna xv diex. que
inuenit ihēronim in ānalibz hebreox. ſed v
trū continui vel intpolati futuri ſint non
expreſſit. Prima die eriget ſe mare xl cubi
tis ſup altitudinē monciū ſtans in loco ſuo
q̄ murus. Secundo tm deſcendet ut vix vi
deri poſſit. Tertio marine belue appārētes
ſup mare dabūt vugitus uſq ad celū. Quarto
ardebit mare et aque. Quinto herbe et arbores
dabūt roꝛē ſanguineū. Sexto ruent edifici
a. Septimo petre ad inuicē collident. Octauo
generalis fiet terremot. Nono equabitur
terra. Decimo exibūt hoīes de cauernis.
et ibūt velut amētes. nec mutuo poterūt
loqui. Undecīo ſurgēt oſſa mortuox. et ſtabūt
ſup ſepulchra. Duodecīo cadent ſtelle. Ter
tiodecimo morient viuentes. ut cū mortuis
reſurgant. Quartodecīo ardebit celū et tra.
Quintodecīo fiet celū nouū et terra noua.
et reſurgent oēs. De purgnōe mundi et clari
tate iudicis aduentis. Caplm. cxi.

Centurū quidē iudicē ignis pcedet
qui fnālē hui mundi cōburet. pri
būtq celū et terra. non ſcdm ſbſtan
tiā ſed ſcdm ſpeciē que mutabit in meliorē
Celū dico aereū non ethereū. Tantū ei aſ
cendet ignis preābulus iudicij. q̄ntū aſcen
derūt aque diluuij. ſ. xxv. cubitis ſup cacu
mina monciū. ut hanc mūdi ptē expurget
a ptis hoīm. Terrā igit et mare et aeris
craſſitudines conflagrabit. et elōs quoq
ſcdm aplm purgabit. in quibz aliq̄d pur
gandū extitit. Unde et tamdiu durabit do
ner oēs purgauit. purgatis aūt nullaten
nocebit. Malis itaq qui tūc viui repti fue
rint erit conſumptio. bonis vo refrigeratio.
Ut enī ait augustin. hoc erit incendiū mū
di ſās. quod fuit tribz pueris camin babi
lonis. Media nocte ventur iudex legitur
non pro hora tpis ut ait augustin. ſed pro
rei obſcuritate id eſt occultatiōe. Erit autē
iudicis aduentus ad inſtar fulguris ſubi
tus et ihonueus. Unde ſol et luna tūc obſcu
rari legunt. non ſue lucis diminutiōe. ſed
veri lūis compatiōe. Alioq̄n legim ſeptu
plū lūis q̄ nunc habiturū in die illa. ſed
reſpectū vere lucis erūt oīa in ſui natura te
nebroſa. Dñs quidē in aere apparebit ſup
locū vnde aſcendit. et erit cora eo q̄ triū
phi vexilla ſue mortis inſtrumēta. videlic
crux claui et lancea. Unde dicit criſoſtom
q̄ angelī ſignū crucis excelſis humeis por
tabūt. et regnāle nobis aduentū tanq̄ vex
illo et pompa regnū precedente nūciabūt.
Videt ſolū crucē ſed et vulnera ſui corpis id
eſt cicatrices vulnerū demōſtrabit ut oſtē
dat ſe vere eſſe qui pro nobis crucifix fuit.

De gnali reſurrectiōe et eius ordine. Caplm

Surgit purgato mūdo. et ad cxij.
iudiciū veniente dño. emittet vox
illa magna et manifeſta que in euā
gelio dicit. quia tuba tanq̄ ſignū triūphi
victores ad premiū atq ad diē epularū in
uitabit. victos aūt deterrebit. Hoc igitur
erit aliquod pdarū et euidens ſignū quod
dabit ad mortuos excitandū. ut oēs reſur
gant et cōueniant ad iudiciū. Hec erā vox
filij dei et vox archangeli dicit. qa ānuente
filio per angeli mīſteriū hoc īplendū eſſe
non dubitat. Sic ei in euāgelio dicit. ait et
angelos ſuos cū tuba. et cōgregabit electos
a quatuor plagis terre. Et itm. Exibūt an
geli et ſeparabūt malos de medio iuſtoꝝ.
Hec itaq vox ab oībz audiet. eius q̄z vtute
mortui reſuſcitabunt. Boni quidē ad glori
am īmutaturi et in multis bene diſpoſiti.
mali vo q̄ ad īminutionē mēbroꝝ incor
rupti. ſed prauis et paſſibilibz corpm q̄lita
tibz non priuati. Oēs igit reſurgem boni
et mali. in momēto in ictu oculi. Non enī
perit deo terrena materies de qua mortaliū

ro contrahit. sed in quēcūq; pulucrē cine
rē ve resoluat. in quoslibet alitus auraq;
diffugiat. in quācūq; corpm substanciam
vel in ipsa elementa vertat. in quorūcūq;
aīalīū vel eiā hoīm ciborū carnēq; mutet.
illi aīe puncto tpis eā reddit. que illā pri
mitus ut homo viuēt aīauit. Resurget aūt
non fantastice sed vere quicq̄d est de vitate
hūane nature. et in eo resurget vnūq̄q; i
quo p̄mitus habuit optimū suū esse. Vñ cor
ta ade detracta non resurget in adā sed in
euā. quia formata muliere p̄fūor fuit hō
q̄ntū ad conseruationē speciei q̄ ante. Eadē
ratione manꝰ hoīs comesta ab hoīe alio resurgz
in p̄mo. Quia vero corpus hūanū p̄fūssim
est oīm corporū inferiorꝝ. caro bouina ab ho
mine comesta et in carnē eius mutata resur
get in ipo comestore. nimirū non in sua pri
ma specie. sicut nec terra de qua formatꝰ est
adam. sed sub specie carnēitatis hūmane
Decisio quoq; que fit ex parentibz in hūana
genāacione non in ipis resurget sed in pro
le. q̄m in ea p̄mo habet optimū suū esse.
Nec eiā vnq̄ fuit ut dicūt quidā de substā
tia carnis p̄ntū actu sed ptate. Fit enī de
superfluitate humiditatis materie pata v
niri membroꝝ substancie. Tunc sēdm aplm
dēs elā de diuisis mundi ptibz occurrēt sibi
inuicem in virū p̄fm id est in virilē pfectioēz
quasi. s. in statu etatis xxx̄ annāt annoꝝ. i
qua xp̄s habuit annoꝝ et corpis plenitu
dinē. Igit vnusquisq; mensurā corpis sui
recipiet. quā in etate xxx̄ annoꝝ habuit. e
iā si senex obiit. vel quā in illa habituras
esset. si usq; ad eā puenisset. Ita vō modifi
cabit in vnoquoq; materies illa corpis ut
nichil ex eo pereat. nichilq; superfluat. sed si
alicui quid defuerit. ille supplebit qui de ni
chilo fecit quod voluit. Et si quid enormit
habundauit in pte aliqua per totū sp̄get.
ita q̄ nichil indecorū erit sed oīa decencia.
Nec erit nāe ea que de eadauē dilapsa sūt
ad easdē redire ptes corpis vbi p̄ius fuerūt.
sed sicut statua q̄n vtiq; fundit. qd̄ p̄ius erat
de naso fit de pede vel econuerso. idē tñ sim
plicit qui p̄ius et nasus et pes erit licet nō
eadē materia sit. q̄a non iudicat idēptitas
sēdm materiā sed sēdm formā. Sane ibi erit
eiā sexus diūsitas nō quidē seruiēs vsui vel
libidini. sed nouo decori et diuine laudi. Pos
tro hermafroditꝰ in eo sexu resurget quē ei
natura dedisset. si non ipedita fuisset. Aportu
i ergo qui in xp̄o interiꝰ requestūt resurgēt
p̄mi. non quia sit ibi ordo tpis sed dignitatis
Resurget aūt vnusquisq; in suo ordine salig
aplus ut aplus. pphēta ut pphēta. et ita de ce
teris. Tunc et illi qui viui repient sēdm a
postolū simul cū illis qui dormierūt obuiā
in aera xp̄o rapient. et ut dicit in ipo raptu
morient. statiq; resurgent. ut aīa de corpe
q̄ per sopore egressa. eidē in momento red
datur. De miraculo et causa resurrectionis
nōe. Ca. xxiij.

Hume quidē eiā exute nōe corpibz appetitū eriā incorpatiōe
vnde et illo appetitu utiq; returdā
tur ne ex toto confluāt in sume maiestatis
contēplacionē. sed et corpus natālit appetit
aīaq; tanq̄ pfectionē suā. Verū licet in vtro
q; sit mutue cōiunctiōis desiderīū. non tñ
possūt a natura iterato cōiūgi. sed miraculo
se tñ. Primo quidē quia nō p̄t fieri regres
sus a p̄uacione ad habitū per naturā. ergo
ner a morte ad vitā. Deinde quia ipsa resur
rectio subito fienda legit. naturā superāte
opat. Tertio qua cōiunctio ipsa indissolubi
lis erit. et corpus īpassibile. quod natū nulla
ten p̄t fiē. Quarto quia resurget idē corpo
numero. natū vō non fuit idē numero sed
specie. Et similibz nāq; similia parat. specie
q̄ per individuoꝝ multiplicationē cōseruat
Verūptīn duplex erit in resurrectioē cōiunc
cio corpm. Vna. s. actio quā faciet miraculo
se deus angeloꝝ mīsterio. alia vō relacio
media int ptes cōiunctas. et hec naturalis
erit. Sicut in reco illuīato visus habitꝰ fuit
miraculosus. et intꝰ actus naturalis. Itaq;
non oportet dicē q̄ resurrectio sit natālis.
q̄m illa cōiunctio que est relacio nō est re
surrectio. sed consequēs ad resurrectioēz. Dici
tur aūt resurrectio xp̄i causa nōe resurrecti
onis fore. quia quodāmo causa motiua est
liberalitatis p̄ris. ut amore xp̄i faciat fidēs
eius resurgē gloriose. Sicut cū rex terrenꝰ
filiū suū militē facit. eius amore multos
alios milites facit. Est eiā causa motiua
q̄ntū ad nos. quia mouet nos ad resurrecti
onis gloriā bonis opibz acq̄rendā. Est itaq;
eius causa formalis id est exemplaris. Iher

oīa que dicta sūt ante iudicīū illud extremū futura sūt. De aduentus iudicis illustracione.

Omnibz utiqz resur. Caplm. cxiiij.
gentibz et in occursū iudicis ꝓperātibz. obuiabit in ꝑmis pcōrbz illa facies delictoz suoz oī tormento amarior. Inde namqz consūē remorsio. inde timor dolor desparatio. inde etiā estimabilis confusio. dū vniūsa multitudo spectantiū leget in eoz pectore stilo ferreo signatas ymagies pcōz. Tunc enī sedēn aplm cogitacones animā accusabūt. non utiqz que tūc erunt sed que nūc sunt. quia quasdā sui notas et signacula in corde velut in cera relinquūt. Hij sūt libri singuloz qui tūc oēs apient. qa per aduentū iudicis non solū tenebre aeris illuūabunt. sed etiā abscondita cordiū manifestabunt. et tūc illud ꝑplebit. nichil optū qd non reuelet. tē. Quadā enī virtute diuina fiet. ut vnicuiqz opa sua bona vel mala cūcta in mēoriā reuocent. ac mētis intuitu mira celeritate cernent. ut hoīez vel accusēt consciā vel excusēt. eaqz teste vl dāpnet vel saluat. In electis aūt vel oīo debilit mēoria pristine cōuersacois succedentibz eternis bonis. vel potius habebūt prioz malor mēoriā non vtiqz ad penā vl glorie derogacionē. sed ad gratiaz actioēz. Tunc itaqz reprobi desperantes. et aīn iudicis facē apparē formidantes. dicent mōtibz. opite nos a facie sedentis sup thronū. Ut ēi aut crisostom⁹ sup matheū. sacius est mille fulmina sustinē. qz vultū illū mansuetudīs ac pietatis plenū nos tn auersantē videre. illosqz totius tnquillitatis oculos nequaqz sustinētes nos aspicē. Dicit etiā ihēonym⁹ q sol et luna lumē suū retrahēt. et seueritatē iudicis aspicē non valebūt. Non quo clemencioza sit dei iudicio. sed quo oīb creatū. in tormentis alioz de suo iudicio ptimescat. Virtutes quoqz celoz id est angeli tūc mouēi dicūt. non quidē metu dāpnacois vel aliq ꝑturbacione pauoris. sed admiracioē quadā eoz que viderūt. Vt aūt aut beda. qd pacet virgula deserti. ubi concauet cedrus paradisi. De sessione iudicis et assessoribz ac electis.

Tunc igit eletis. Caplm. cxv.
tis in aera dño occurrentibz et reprobis in terra quā dilexerūt re-

manentibz in valle iosaphat. id est iudicij sentenciā expectantibz sedebit in aere nube sibi mīsteriū exhibente. sicut fm est in eius ascensione. Stabit statuet iudicīū constipatus agminibz ac virtutibz celoz. oīqoqz creatura armata ad vlcionē ꝑmicoz. In forma utiqz serui xp̄us iudicabit. in qua cora pilato iudicatus fuit. Que et tūc non habēs speciē neqz decorē oībus spectaculū fuit. et tūc i gla decoris omnibz hoībus apparebit. Cuiqz ut aut augustin⁹ in forma serui glorificata viderint eū boni et mali. tolletur ipius ne videat gloriam dei. id est claritatē diuinitatis. Hanc enī soli mundi corde videbūt. quod vita eterna erit eis. Utiqz ꝑr non iudicat quēqz sed omne iudiciū dedit filio. quia filius hoīs est. Uō q ipse sit filius ex virtute hūanitatis. vel sine patre et spū sancto iudicaturus sit. sed quia iudicans in forma hoīs gloriosa cūctis apparebit. impijs quidē terribilis. iustis vō mitis. Quia malos terrebit. iustos aūt illuūabit et letificabit. Iudicabit tn virtute diuīitatis nō hūanitatis. et hoc cū patre et spū sancto. sicut et corpa susciabit. Quod tn ex hūanitus factura legit. quia dabit in forma hoīs meritū et causā nrē resurrectioīs. id est passionē et resurrectionē susceptit. Et forte sedēn candē formā vocē dabit qua mortuos susciabit. vnde ipe princeps angeloz xp̄us ab aplo vocat archangel⁹. vel hoc ꝑm archā gelus aliqs eius impio sit fictur. Uō aūt solus xp̄us. sed et sā aī eo iudicabūt nacoēs ipso dicente. sedebitis et vos sup sedes xij. iudicantes xij tribz isrl. Nec solū xij aplī cum eo iudicantes sedebūt. alioqn paulus ibi nō sedēt. sed et oēs ꝑfecti qui relictis omnibz ipm secuti sūt. Per duodecī nāqz sedes ꝑfectio tribunalis accipit. id est vniūsitas iudicanciū. et per duodecī tribus vniūsitas iudicandoꝝ. Ertūqz testimīe gregorio quatuor ordines in iudicio. duo scilicet electoz et duo reproboz. Electoz nāqz quidā non iudicabūtur. sed iudicabūt et regnabūt ut perfecti. qdā iudicabunt et regnabūt ut mediocriter boni. reproboz quidā iudicabūt et peribunt ut mali catholici. Quidā vero nō iudicabunt sed ꝑibūt ut incredulu quoz dāpnacio toti ecclē notu est ac certa. Erit aūtē ibi iudiciū quadruplex. Iudiciū ꝑme auctoritatis.

qd' erit trinitatis toci⁹. p̄ncipalis admīstra
cionis quod erit xp̄i solius. assessiōis qd' est p̄fec
tor̄. et comp̄acionis qd' min⁹ malor̄. iuxta il
lud. regina austri surget in iudicio cū generaci
one ista ꝛc. Cū vero p̄fecti p̄tate vel auctorita
te iudicaturi leguntur. p̄tas vel auctoritas lar
ge sumitur. nō p̄ma videlicet sed secunda que
ex iudicis assessione contrahitur. Vnde q' vice
rit inquit dabo ei sedere mecū in throno meo
Hijs enī in throno filij sedere est. ex ipsi⁹ po
testate iudicare. Aderūt eciā cū eo tūc oēs
angeli. s. humanor̄ actuū testes futuri. sup̄
quor̄ custodia vel male egerūt ut ait orige
nes sup̄ numeri. Vnusquisq; inq̄t angelor̄
in extremo iudicio aderit. p̄ducens secū il
los quibz prefuit. quos adiuuit. quos īstrux
it. pro quibz faciē p̄ris semp̄ vidit. De meri
torū discussione. Caplin. cxvi

Tunc separabit iudex bonos a malis sicut
pastor oues ab hedis. quibz compa
rantur elcī pocius q̄ agnis p̄pter spūalē fecū
ditatē. Reprobi vero nō capris sed hedis p̄pter
sterilitatē. Tunc ut ait gregori⁹ nazāzen⁹
oīa pendebūt in statera iusticie. gesta scili
cet et verba et cogitaciones nr̄e. Mala enī
et bona contra seinuicē diuisa lance pendentur.
ut p̄s que p̄ponderauit vincat. et quo v̄git
opus illuc irreuocabilis sentencia decidat.
Tunc iudex imp̄perabit nobis non solū ma
la que fecim⁹ et bona que p̄ negligēciā omi
sim⁹. vm̄ eciā beneficior̄ suor̄ multitudinē
que ingrate suscepim⁹ et quibz abusi fui
m⁹. castigaciones et medelas atq; remedia
quibz adhibitis curati non fueram⁹. Propter
vos inquiet cū in forma dei essem hāc formā
serui accepi. in qua et xxx tribz annis vob'
laboriose seruiui. salutē vr̄am op̄ando. pre
dicando discurrendo. sustinens in fc̄is meis
obseruatores. in dictis contradictores et m̄
muratores. In hac quoq; pro vobis flagel
latus sū. cōsputus palmis in faciē cesus. spi
nis coronatus. morte turpissima condēpna
tus crucifixus aceto potatus mortuus lan
ceatus. Paradisū vobis aperui. regnū meū
vobis obtuli. nec vos coegi. sed libertatē sp̄us
vobis concessi. humilē solūmodo volūtatē
in vobis requisiui. Quid vltra debui vobis
facere et non feci? Dicite michi pc̄tores natura
mortales et passibiles. quid passi estis p̄ me
dn̄atore vr̄o. qui tanta pro vobis iustus et
īpassibilis passus sū. Tūc eciā qualitercūq; p̄
ferentur illa preconia bonor̄. esuriui et de
disti m̄ manducare ꝛc. Et increpacōes ille
malor̄. esuriui et nō dedistis m̄ manducare.
ꝛc. Vbi aduertendū est q̄ in retribucōe dn̄s
op̄a mīe pocius q̄ op̄a penitencie vel iusti
cie cōmēorat ut se pronū ad remunerandū
ostendat. Si enī ea que naturalia sūt ac p̄ hoc
facilia. q̄a pietas ipsa naturalis ad hec aīm
mouet. tanto p̄mio remunerabit. multo
magis ea que sūt difficiliora. Itm̄ ut ostēdat
q̄ quicūq; saluabitur. magis ex mīa dei q̄ ex
suis meritis saluabitur. et ei solū qui miseri
cordiā fecit mīa impendetur. ac si dicat. Vr̄a
quidē merita tanto p̄mio nō sunt cōdig
na. sed quia dignos vos mīa fecistis mise
rando videlicet alijs. congruū est. ut et mi
sericordia respondeat vobis. Similiter vbi ma
li redarguūtur. sola īmisericors auaricia mēo
ratur. Ibi quoq; considerandū est. quid mere
atur qui aliena rapit. si dāpnabitur eternali
ter qui nō sua dedit. Iudiciū nāq; sine mīa
fiet ei. qui nō facit misericordiā. Q̄r autē
dicuntur rn̄suri. dn̄e q̄n te vidim⁹. esuriē
tē ꝛc. cū dicant sc̄i. q̄ oīs lingua obmu
tescet in die iudicij. per ypothesim p̄t īcel
ligi. scilicz nō quia reuera hui⁹mōi altri
cacio futura sit. sed quia si fieret iudex ra
cionabiliter hanc eor̄ responsionē vel excu
sacionē cōpesceret. Vnde dicit comestor q̄ hec
bonor̄ et malor̄ cōmēoracio. nichil aliud
erit. q̄ q̄ singuli merita sua cognoscent
quibz saluabuntur vel dampnabuntur. De
sentencie prolacione. Cap̄ cxvij.

Deniq; proferetur sup̄ vtrosq; sentencia. scili
cet. venite bn̄dicti. et ite maledicti
siue vocali sono siue alio modo. Hec enī et
hui⁹modi oīa plurimi magis putāt cō
sciencijs q̄ verbis exp̄menda. Ibūt igitur
reprobi in supplicium eternū. iusti aūt īreg
nū eternū. In disceptando fuit ordo cōtra
rius quia p̄priū est boni dei p̄ius recordari
beneficia bonor̄. q̄ malefcā malor̄. Post
modū v̄o in exitu vtrorūq; p̄ius nominat
penā malor̄. ut p̄ius que timoris sūt euite
m⁹ mala postea vero que honoris sūt appe
tam⁹ bona. Vel quia reprobi dāpnacionē
ipsā ex condigno meruerūt. electi vero

gloriā illā ex dei mīa pocius q̄ ex mitis obtinebūt. Quia tñ vniuse vie dñi mīa et vitas. sicut electos remunerabit sup̄ condignū. sic etiā reprobos puniet citra condignū. Eternalit̄ tñ licet peccauerūt tpaliter. quia ut dicit gregorius iustū est ut nūq̄ careant supplicio. qui nūq̄ voluerūt carere pcto. Ideo nāq; cū fine peccauerūt quia cū fine vixerūt. Voluissent aūt sine fine viuere ut possent sine fine peccare. Notandū vero q̄ de reprobis dicit̄. ibūt hij. s. a facie dñi et oīm scōr consorcio proiecti in suppliciū eternū. s. ignis inferni. Ecce duplex pena reprobis prepata. scilicet excisio vel separacio a regno. et cruciatus in inferno. Hec sunt securis et ignis. de quibz dicit̄ in euāgelio. Oīs arbor que nō facit frctm bonū excidet̄. et in ignē mittet̄. Quarz scilicz penarū priorē asserit ibi crisostomus oībz tormentis eē grauiorē. Nam horrendū est inquit illud gehenne suppliciū et res īcolerabilis. Tamen si decē milia gehennas ponat aliq̄s. nichil tale dicit quale est a beate illius glorie ꝓpelli honore. et xp̄o exosū esse. Hijs ergo sicut dicit gregorius nazanzenus qui regno celoꝝ indigni habebunt̄. erit etiam hec maior omni pena. q̄ a deo proiciēt̄. et pudor atq; confusio conscientie eoꝝ. cuius finis ac remediū nusq̄ īueniet̄. Itē gregorius magnus in omelia de virginibz. O īq̄t si sapere posset in palato cordis quid admiracionis habeat. ecce sponsus venit. porro quid dulcedinis. et que pate erant ītrauerūt cū eo ad nupcias. postremo quid amaritudinis et clausa est ianua. Ianuā enī glosa regni aditū intelligit. qui post iudiciū nulli patebit. Tunc siquidē apparebit illius seueritas magna cuius nūc īeffabilis misericordia. Deniq; sicut dicit glosa in apocalipsi. plangent se sup̄ eū oēs tribus terre. i. oēs terreni q̄a non tñ dolebunt de ipso tormento. q̄m q̄ repellent̄ a tali consorcio

De igne gehennali. Capl̄z cxviij.

Ignes quidē duos legimus in fine mundi futuros. Vnū transitoriū quo mūdi huius facies exuretur. electiq; purgabunt̄. et hic precedet iudiciū. de quo iam supius dcm est. Aliū vō eternū quo reprobi eternalit̄ punient̄. et hic iudiciū subsequet̄. Hic est ignis corporeus subterraneus. ad penā thesaurus impijs hoībz ac demonibz ab ītio ꝓparatus. Qui dupliciter īextinguibilis dicit̄. s. actiue et passiue. quia nec extinguet nec extinguet̄. Neq; eī fomentis alijs q̄ ipsoꝝ dāpnatoꝝ corpibz nutriet̄. Vnde de reprobo in iob dicit̄. deuorabit eū ignis qui nō succendit̄. Cruciatos quoq; non extinguet. q̄m ad rediuiua tormenta ꝓpetuo seruabunt̄. Vnde ibidē seq̄t̄. affliget̄ relictus in tabernaculo suo. Vt eī ait gregorius. talis erit et mors et caro q̄les non sūt modo. q̄n scilicet cōpago membrorū atq; vitaliū ita infirma est. q̄ sūmū dolorē sustinere non pt̄. Prima mors aīam nolentē pellit a corpe. secunda vō nolētē aīam tenebit in corpe. Ab vtraq; ergo cōiter id habet̄. ut qd̄ non vult aīa de suo corpore paciat̄. Ibi nāq; sicut dicit cesarius ardoribz sempiternis escas crimina mīstrabūt. illaq; penalis exustio. quia culpā iubet̄ inquirere. substanciā nescit absumere. Non enī tñ reum ꝑsequit̄. q̄m reatū. Et quia non recipit causa remediū. carebit fine suppliciū. Hoc est qd̄ dicit̄ in iob. pluet sup̄ illū bellū suū. Ibi nāq; sic cōfligit cū ipsa natā vis doloris ut neutrū alteri cedat. Dolor enī ꝑmanet ut affligat. natura ut senciat. et sic vtrūq; non deficit ne pena deficiat. Illic igit̄ vmbra mortis et nullus ordo sed sempiternus horror inhabitat. Horrendo nāq; modo ibi reprobis erit dolor cū formidine flāma cū obscuritate. Et merito. ut q̄m a creatoris volūtate nūq̄ veriti sūt discrepare dū viuerētū eoꝝ interitū ipsa suis qualitatibz etiā elementa non discordent. Et quo etiā se īpugnāt cruciatus augeant. Sicq; miseris mors sit sine morte. finis sine fine. defectusq; sine defectu. quia et mors viuit et finis semp̄ incipit. et defctus deficere nescit. Q̄m itaq; mors premit sed nō extinguit. dolor cruciat. sed nullatenus pauorē fugat. flāma cōburit. sed nullatenus tenebras discutit. ordinē supplicia non habent. dū non suā per oīa qualitatē tenent. Q̄mūis ignis ille et ad consolacionē reprobis non luceat. et tñ ad aliquid luceat. scilicz ut ad doloris cumulū qualit̄ crucient̄ ostendat. sicut euangeliū de diuite purpurato māifestat. Vnde est illud. vox

dnī intercidentis flāmā ignis. Idem ig-
nis torquebit non solū hoīes. sed etiā de-
mones. Cur enī non credam⁹ incorporeos
spūs igne corpali posse affligi. cū homi-
nū spūs et ipsi incorporei ~~possint~~ possint
corpalibz membris includi. et tūc etiā po-
terūt corpm suoꝝ vinculis insolubiliter
alligari De machina cruciatoria et q̄tuor e-
lementis. Cap̄

Preterea sicut ex dcīs
cuiusdā simplicis et boni viri cxix
colligit̄. cui nup de fine mūdi que-
dā reuelata ēē credunt̄. in corpibz eoꝝ ter-
renis que nūc cōtrarijs qualitatibz pmix-
ta sūt et quodāmodo tpata. cūctis bonis
qualitatibz ablatis male tantū et crucia-
torie remanebūt. ex quarū contrarietate
absq̄ temperamēto pdurante dolorē ppe-
tuū atq̄ multiplicē indesinent̄ pacient̄.
Cūq̄ nūc interī eoꝝ aīe corpibz exute usq̄
ad iudiciū in igne gehēnali crucient̄. tunc
tū a singulis corpa sua resument̄. ipsis quo-
q̄ cruciandis noua tormenti machina ppa-
rabit̄. et ex quatuor elemētoꝝ contrarijs
qualitatibz in vnū conflabit̄. ut p que
peccauerūt per hec et torqueant̄. Dicit eī
q̄ filius dei radius ille splendoris de pa-
tris luce procedens. angelos oēs q̄ sanctos
pfundēs veniet ad iudiciū. quasi quodā
impetu secū trahens totū celeste regnū.
Sic aūt veniens in pmis sepabit quali-
tates duoꝝ elementoꝝ. ignis scilicz et ae-
ris. De igne sepabit a claritate calorē.
ardorē et siccitatē. de aere vō a leuitate
humiditatē grossitudinē et mutabili-
tatē seu cursū. Ardore aūt ignis et calo-
re cū siccitate descendentibz consumetur
et ardebit orbis totus. scilicz terra et aq̄.
de qua terra a puritate sua seu quadā
subtilitate. que modo quidē in ea est. sed
latet sepabit grossitudinē ponderositatē
et siccitatē. et de aqua a pspicuitate fri-
giditatē humiditatē et amaritudinē.
ut scilicet elemētoꝝ oīm bone qualita-
tes elcīs ad gloriā seruiāt. praue vō et
cruciatorie reprobos sine fine torqueāt.
De hijs enī quedā regio fiet in profundo
abissi que nomen habebit inferni. Cū-
q̄ nūc ille qualitates vnite in elemētis
īuicē se tempent. tūc qn̄ erūt sepate ita

stabūt insepabilit̄. q̄ nulla alterā tpa-
bit. Calor quidē ignis nō tēperabit aque
frigiditatē. nec ecōuerso. Nec lenitas ae-
ris grauitatē terre. nec substancia aeris
ignis claritatē. nec humiditas aq̄ terre
siccitatē. In predicta ergo regione. que
mire magnitudīs erit. sicut et tot⁹ mū-
dus elementat⁹ dāpnati existentes mo-
riendo viuent et viuendo sine fine ~~fine~~
morient̄. Affligent̄ siquidē calore ignis
sine tempamento aque. et frigiditate a-
que sine tēperamēto ignis. amaritudīe
aque sine humiditate aeris que est mat̄
corruptionis. et fetore quodā intolera-
bili. ex humore aeris sine tēperamēto
amaritudīs aque vel ignis siccitate. et
arsamēto quodā sitis ex ardore ignis.
que non posset tempari. Itē habebunt
tenebras palpabiles pp densitatē aeris.
et pūacionē claritatis solis et ignis. Itē
ex cursu et mutabilitate aeris tanta erit
tempestas iugis et impetus. qd̄ q̄i in ictu
oculi impellet eos ab oriente in occidentē
et ecōuerso. Et ex illo etiā motu surget
quidā sonus terribilis quasi tonitruum
magnū. qui erit eis pena īeffabilis. et ip-
sis semp adducet tenebras densiores tem-
pestas aeris. Hec oīa pacient̄ a creaturis
extra se. quia pugnabit orbis terre con-
tra insensatos. et hoc per infinitos modos.
Quia quacūq̄ re homo male vtit̄ cont̄
deū. illi⁹ rei esse saluabit̄ in aliquo predic-
toꝝ elementoꝝ. et in aliquo eoꝝ specialit̄
puniet dāpnatū eternalit̄. ut per que pec-
cauit quis per hec et puniat̄. Preter hec au-
tē habebūt intra se quasi aliū infernū ex
contrarietate qualitatū predictaꝝ. Quia
cū ipsa corpa sint de terra elemētata ex q̄
tuor elementis. assumet quilibz corpus suū
de terra. et purgabunt̄ elemēta siue qua-
litates in ipō corpe sicut extra. et ita sole q̄
litates male et cruciatorie remanebūt. n̄
se adīuicē tēperabūt. Hec de dictis illius
simplicis viri breuit̄ excerpsi. quibz nimi-
rū concordare vident̄ doctores nr̄i sacri.
Nā de ignis elemento verbi grā dicit ba-
silius in exameron libro sexto. In retribu-
tionibz delictoꝝ ratio nos secretior docet.
parciendā ēē ignis naturā. cui⁹ lux ad il-

luminandos deputabitur iustos. ardor aūt proficiet ad peccatores concremandos. Vnde dicit psalmista. Vox dni intercidentis flamam ignis. In libro quoque sapie de natura elementari dicitur indefinite. Creatura tibi factori deseruiens excandescit in tormentum aduersus iniustos. et lenior fit ad benefaciendum pro hijs qui in te confidunt. Sed et alie dampnatorum pene multiplices in scripturis leguntur quarum quedam in tribus hijs versibus breuiter comprehenduntur. Nix. nox. vox. lacrime. sulphur laquei. sitis estus. Malleus et stridor. spes perdita. vincula vermes. Esse. carere deo. carcer. confessio. cura. scilicet amicorum carnalium. De interioribus reproborum penis.

Porro quantum Caplin. cxx.

ad aiam erit eis multiplex pena scilicet dei obliuio. conscie remorsio dolor. timor desperacio. odium quoque dei et sui et infructuosa penitencia. Vt autem augustinus in enchiridion ait. sicut nec bonis in celo voluntas. sic nec malis in inferno peccandi facultas esse poterit. Quibus tamen mala voluntas inerit. sed illa non erit meritum supplicij. cum inde non sit locus merendi quin potius supplicium mali meriti. quod in hac vita precessit. Habebunt etiam de malis suis penitenciam sed non obtinebunt indulgenciam. quia stimulum penitus nulla sequetur correctio voluntatis. Sic enim ab eis culpabitur iniquitas sua. ut amisso penitus bonitatis affectum nullatenus possit ab eis diligi. vel desiderari iusticia. Itaque perseuerancia voluntatis male. erit eis tantum ad cumulum pene. Denique tenebre quibus illuc inuoluuntur exteriores dicuntur. quia in hac quidem vita nullus adeo malus est. ut a luce dei penitus excludatur. sed nec perdit affectum beatitudinis. nec amorem illum boni quem habet naturaliter creatura racionalis. Illic autem peccatores tenebras exteriores patientur quam extra lucem dei proiecti etiam luce corporali priuabuntur. Hee vero tenebre iam hic incipiunt in peccante cum ab interiori dei secluditur luce. Non autem omnino ut dictum est. sed tunc penitus extra erit qui lucem habitat inaccessibilem. et ob hoc in summa cecitate. Sane tenebre exteriores intelligi valent quedam malignitas voluntatis et odij. que tunc in mentibus reproborum excrescet. Sed et quedam obliuio dei. quia tormentorum suorum interiorum et exteriorum doloribus adeo stupescent. et turbabuntur. ut ab illis ad cogitandum aliquid de deo vix et raro vel numquam mentem reuocent. Sed illuc omnino tendat impetus cogitacionis ubi sentitur vis doloris. Et has quidem profundissimas tenebras secundum secundum augustinum reprobi perpessuri sunt post iudicium. Nam illud de diuite purpurato. qui eleuans oculos suos vidit abraham. et mala sua confiteri coactus ante iudicium legitur factum. At in illo iudicio peccatores in tenebras profundiores eicientur. ubi nullam lucem dei videbunt cui confiteantur. De gloriosa mundi renouacione.

Vt autem dicit augustinus. Cap cxxi.

iudicatis hijs qui non sunt inuenti in libro vite. et in eternum ignem missis. figura mundi huius ignium mundanorum conflagracione preteribit. sicut facto mundanarum aquarum inundacione diluuio. Ea siquidem conflagracione incorruptibilium elementorum qualitates ardendo penitus interibunt que corporibus nostris corruptibilibus congruebant. atque ipsa eorum substancia qualitates illas habebit que corporibus immortalibus mirabili mutacione conueniant. ut videlicet mundus in melius innouatus apte accommodetur hominibus etiam carne innouatis in melius. Vnde vidit iohannes sedentem super thronum a cuius conspectu fugit celum et terra. et mare iam non est quia peribunt quidem hec secundum speciem sed non secundum substanciam ut superius dictum est. Ante iudicium namque futura videtur eorum purgacio. postmodum autem eorum innouacio. Per peccatum enim hominis omnia elementa infecta et corrupta sunt que per ipsum creata fuerunt. Vnde eorum purgacio nichil aliud erit quam illius infectionis siue penalitatis remocio. Et hec quidem per ignem fiet qui iudicis faciem precedet. quam et tunc humanum genus in electis ab omni corrupcione culpe ac penalitatis purgabitur ac penitus innouabitur. Innouacio autem mundi non fiet per ignem. quam et sol et luna que ignis passioni non subiacent innouabuntur. et meliorabuntur. et corpora sanctorum secundum aplm immutabuntur. quod constat per ignem non fieri Vt autem dicit basilius ignis qui nunc interim usque ad diem iudicij calidus et lucidus osten

dit. post illā īnouacionē mundi diuidet.
ita scilicet ut supius in regione viuoꝝ sit
tm̄ lux. et in regione maloꝝ inferius sit ca
lor. Inferior illa itaq; terre ps ubi est infer
nus in obscuritate sua remanebit. q̄a su
pior lux illuc nūq̄ appropīquabit. nec tn̄
ꝓpter hoc eciā illa ps ad ornatū mūdi nō
non ptinebit. Quoniā ut ait augustinꝰ aīe
eciā dāpnatoꝝ ordine naturali meliores
st̄ omībz corpibz. Sicut ergo celū syderibz
sic illa ps inferior dāpnatis ornabit̄ an
gelis et hōibz. Itē ad maiorē gloriā et gra
ciarū actionē penas reproboꝝ electi vide
bunt. quas per graciā euaserūt. Preterea
contrarioꝝ oppositiōe mūdi pulchritudo
cōtexit̄. sicut scptū est. contra malū bo
nū. ꝛc. Itaq; sicut multiformis pictura
cū colore nigro suo bene ordinato. sic v
niuersitas rerū si quis intueri possit eci
am sinistra pte pfecta et pulchra est. licet
illā per se consideratā sua deformitas tur
pet. Hac igit̄ racione sicut supior ps glo
sa et pulchra erit sua claritate. sic eciam
inferior ps recte sapienterq; disposita mū
dū ornabit sua obscuritate. De solis et lu
ne restauracione. Ca. cxxij.

Porro iuxta ysaiā erit lux lune sicut lux
solis. et lux solis septēplicit̄ sicut
lux septē dierū. Sup quē locū haymo di
cit q̄ determinato illo iudicij examine
omībz reprobis in inferno reclusis. dn̄s
ihus cū corpe suo qd̄ omēs elcā st̄ in celo se
sustulerit. tūc sibi luna splendorē solis
mutuabit. Sol vō septemplicit̄ q̄ modo
lucebit. recepto splendore quē hoīe peccā
te amisit. Dicit eciā ysidorus q̄ nec sol nec
luna postea ad occasū ventura st̄. sed in lo
co in quo creata sūt sine fine ꝑmanebūt.
ne scilicet eoꝝ claritate fruant̄ dāpnati
qui apud inferos erūt. Vnde dicit abacuc.
sol et luna steterūt in habitaculo suo. Et
alibi dicit̄. Non occidet ultra sol tuus ante
diem. qui in die iudicij iuxta iohelem. e
clipsim paciet̄. In aduentu vō iudicis ob
scurari cōpatiue dicūt̄. in mūdi autē in
nouacione q̄n celū nouū et terra noua
fient eoꝝ claritas augmentabit̄. Vnde di
cit ysidorus. q̄ sol tūc laboris sui mercedē
recipiet. Non ergo amplius diei noctisq;
vicissitudo. sed vna dies continua que no
ta est dn̄o. Quod aūt dicit ysaias. non erit
tibi amplius sol ad lucendū ꝛc. non subī
telligit̄ ad nc̄itatē. sed tm̄ ad decorē. De
glorificacione sanctoꝝ in dotibz corpm. Ca. cxxiij

Anime vō iustoꝝ ut ait supradictus
vir in resurrectōe leuabūt corpora
sua de puritate terre. que induēt
aque claritatē. ignis subtilitatē. et aeris
lenitatē siue agilitatē. Deinde quasi ra
dius quidā a filio dei procedens ea subin
trabit. illaq; clarificans prout magis vel
minꝰ glorificabit. Tunc ergo ita iuxta eu
angeliū fulgebūt iusti sicut sol in regno pa
tris eoꝝ. ꝑ quatuor dotes corpis. que per
similitudinē notant̄ in ꝓprietatibz solis. Ful
get enī radius eius in quo notat̄ claritas.
Corrūpi vel coinquinari nō pt̄. in quo ī
passibilitas. In ortu suo mox transparet
usq; in occidentē in quo agilitas. Per vi
trū quoq; radius eius transit. et calor eiꝰ
oīa penetrat. in quo subtilitas. Hoc ē qd̄
ait aplus. Seminat̄ corruptibile scilicet
et in corruptione. surget incorruptū ꝛc.
Dicit̄ autē corpus spūale non quia vertat̄
in naturā spūs. sed quia spiritui simile erit
incorruptibile et agile et eciā subtile. corpa
scilicet oīa non glorificata penetrans. alimo
nia quoq; non indigens. sed solo spū viuifi
catū et sustentatū. et oīo absq; ulla repug
nacione spiritui obediens. Qui vero motꝰ
illic spūaliū corpm futuri sint diffinire nō
audeo. Nature enī et motus et status sicut
et species decens erit. ubi qd̄ nō deceat nō
erit. Sane ubi voluerit spūs ibi protinꝰ erit
corpus sine mora tēpis. aut īpedimēto pon
deris. Habebit tn̄ quoddā pondꝰ suū scdm
q̄ pondus dicit̄ impetus rei cuiuslibet. ten
dentis ad locū ꝓpriū. Oīa namq; fecit deus
in numero pondē et mensura. Vnde si natē
sue relinqueret̄ ita q̄ spūs eū nō regeret.
ad locū suū naturalit̄ cendēt ibiq; rema
neret. grauitatē quoq; suā naturalē reti
neret. q̄ntū ad exteriori violencie resisten
dū. non q̄ntū ad motū voluntariū īpedi
endū. Cū enī nūc ut ait augustinꝰ tantū
valeat natura corpoꝝ terrenoꝝ deprime
aīas seorsū. cur nō aliq̄n et aīe terrena
corpa valebūt leuare sursū. Alij vō dicūt

q̄ corpis dotes sūt impassibilitas gloriositas
spūalitas virtuositas. que etiā expressius
tanguntur in predictis apli verbis. s. seminatur
in corruptione. etc. Impassibilitas est natura
lis potencia. qua corpa glorificata erūt po
tencia resistere omni cause extrinsece lesionis
illate. Unde sub illa comprehenditur imorta
litas. incorruptibilitas. ialterabilitas. et
oīa huiusmoi. Gloriositas id est decor corpis
glorificati. Sub hac continetur luciditas sua
uitas redolencia et huiusmoi oīa. que perti
nent ad sensuū delectacionē. Spūalitas est
naturalis potencia subsistendi per se. id est
sine alimenti subsidio vel naturali potēcia
resistendi omni cause intrinsece lesioni vel
molestie cuiuslibet illatiue. ut est fames si
tis et huiusmoi. Sub hac etiā cōprehenduntur
imortalitas et ialterabilitas. Virtuositas
est potencia naturalis agendi in aliud abs
q̄ contradictione vel resistencia. Unde sub
ea comprehenditur agilitas et etiā subtilitas.
qua potest huiusmodi corpus oīa corpa nō
glorificata penetrare. Ad dignitatē nāq̄
dabitur ei penetrare non penetrari. agere
non pati. naturalis potencia. nullaq̄ ipo
tencia. Nec replebit corpis non glorificati
locū. ideoq̄ recipiet illud secū. Ideo vero
quatuor sūt dotes corpis. due scilicet de carencia
oīs mali. due vō de presencia oīs boni. q̄a
bonū corpis duplex est. vnū scilicet absolu
tū. hoc est gloriositas. aliud respectiuum
hoc est virtuositas. Similiter malū duplex
vnū intrinsecus veniens. et contra hoc est
spūalitas. aliud extrinsecus et contra hoc
ipassibilitas. Erūt igitur due de carencia oīs
mali. due quoq̄ de presencia oīs boni. in q̄
bus duobus pfecta beatitudo consistit. Habent
autē naturale principiū in corpe cuius sunt. et
a gracia pfectionē. Verbi gracia. Agilitas
est potencia qua corpus naturaliter ab aīa
potest agi quocūq̄ voluerit. sed nūc ipi aīe
grauitas corpulencie obsistit. Tūc aūt one
re deposito. agilitas ibi erit. qua gracia
naturā pficit. Ad si queratur quid illic pos
sit agilitas ubi non erit motus quia nec
tpus sed eternitas que tota simul existit. e
contra respondebitur q̄ cū ibi futura sit laus
vocalis. erit vtiq̄ motus corpalis. In solo
autē deo erit illa pfecta et stabilis eternitas
ut non moueatur. In aīa quoq̄ stabilis ppetu
itas. quo ad illam ptem qua deo imutabi
liter adherebit. eoq̄ pfruetur. De dotibus
aīarū. Capl'm cxxiiij.

Dotes aīarū sūt tres. s. cognicio. dilectio fruicio
Ex cognicione procedit dilectio. et
ex vtroq̄ fruicio siue comprehensio. Perfecta
namq̄ btitudo consistit in cognicioē sūmi
boni et motu dilcōnis ad ipm. et ex hijs du
obz completur terciū. Primū est in raciona
bili. secundū in concupiscibili. terciū in v
traq̄. Irascibilis vō quia nō imediate mo
uetur in deū. sed data ad remouendū ipe
dimenta que retrahūt nos ab inquisicioē
sūmi boni. s. ad debellandū mūdū carnē
dyabolū non habebit dotē ppriā. sed remu
nerabitur in confirmacioē suarū vtutū scilicet
timoris humilitatis fortitudinis. que in ea
remanebunt. Unde timor dni delectabit
cor. etc. Itaq̄ fidei succedet cognicio. carita
ti dilectio. Improprie vō dicitur q̄ spei succedet
cōprehensio id est post spem erit cōprehēsio
que forma est et pfectio aliarū duarū. Est eī
fruicio visionis ut in qua. et dilectionis ut a
qua. et est. et augetur. et pficitur. Tantaq̄ erit
in ea delcācio. ut in vocem iubilacionis et
laudis necessario prorūpatur. Unde de hijs tri
bus dicit augustinus ipse inquit finis erit
desideriorū nrōrū. qui sine fine videbitur. sine
fastidio amabitur. sine fatigacioē laudabitur.
Hoc munus hic effectus hic actus erit pfectio.
sicut ipsa vita eterna cōis. qn deus erit oīa
in omnibz. Hee sūt dotes quibz sponsa xpi do
tabitur et ornabitur. qn in domū sponsi intro
ducetur. Hec est eccla cuius matrimoniū icho
atū fuit in patriarchis et pphetis xpi pmis
sione. consūmatū in verbi incarnacioē. An
gelis aūt xpus nec promissus fuit. nec eorū
naturā assūpsit. Ideoq̄ ecclesia de angelis
ita pprie non dicitur sponsa sicut eccla de hoībz.
et ob hoc dicitur dotes non habere. licet et ipsa
deo vniatur in caritate. Et scdm hoc eccla de
angelis et hoībz collcā dicitur vna sponsa.
non solū xpi. sed totius trinitatis De colla
cione glē sanctorū hoīm et angelorū. Ca. cxxv.

Licet aūt iuxta dni sentenciā in
euangelio sci hoīes qntū ad verā
beatitudinē que pprie consistit in
visione dei futuri sint equales angelis dei.

nichilominꝰ tñ habebūt specialia quedā gaudiola. vel potius gaudioꝝ matrimēta. que non sic habebūt angeli. Vnū videlicet de duplici stola. cū angeli pro nature sue modo decorentᵉ vna sola. Aliud vero qꝫ videbūt deū in natura sibi cōi videlicet hūa humana. hoc est hoīem deū cū angeli nūq̄ visuri sint deū angelū. Vt enī aplūs scribit. nusq̄ angelos sed semen abrahe apprehēdit. Et reuera sicut dicit bēatus bnardꝰ. plenū prorsus omnī suauitate. vide hoīem hōis conditorē. Vt enī in libro de aīa et spū legitᵘ. duo sunt in hoīe sensus interior et exterior. et vtq̄ donū suū habet in quo refectᵘ. Sensus interior refectᵘ in contēplatione diuinitatis. exterior in contēplatiōe humanitatis. Propter hoc enī deus homo factus est ut in se totū hoīem beatificaret. et cōuersio tota hōis esset ad ipm. totaq̄ dilectio curreret in ipm. tū a sensu carnis videretᵘ per carnē. et a sensu mētis per deitatis contēplationē. Hoc erat totū hōis bonū ut siue ingrederetur siue egrederetur in pascua inueniret. videlicet et foris in carne saluatoris. et intus in deitate creatoris. Tertiū erat de hoc qꝫ huiꝰ vite miserias euaserūt. quas angeli nūq̄ experti sunt. Et ut dicit augustinꝰ in libro cōfessionū ubiq̄ maius gaudiū maiore molestia precreditur. Nā verbi grā. post egritudinē totā dior sanitas efficitᵘ. et post merorē letitia. Hinc ergo materia laudis canētibz suis. benedic aīa mea dño. et oīa que intra me sunt nōi sancto eius. qui ꝓpiciatᵘ omnībz iniquitatibz tuis. qui sanat oēs infirmitates tuas. Vnde bernardus sup cantica omelia xxxiij. Putas inquit deū nrm totā habiturū glē sue laudē donec veniant qui in conspectu angeloꝝ psallant ei. letati sumꝰ pro diebz qbz nos humiliasti. xc. Hoc genus letitie nesciūt celi. nisi per filios ecclē. Placet aūtis securitas. sed et magis qui timuit. Jocunda omnībz lux. sed euadenti de ptate tenebrarū iocundior. De morte trānisse ad vitā. vite duplicatᵘ gratiā. Pars nra hec in celesti cōuiuio. et seorsū ab ipis beatis spiritibz. Denigꝫ gaudent angeli ad penitentiā peccatoris. Oꝝ sidelicie angeloꝝ lacrime mee. quid delitie. Omne opus eoꝝ laudare deū. sed deest laudi si desinat qui dicant) transiuimꝰ. De deitatis fruicione

Dicit aūt dict Caplin. cxxvi.
augustinꝰ in libro que questionibz euangeliorꝝ. oīa dia pūt de illa inessabili pfruicione veritatis. et tantomagis oīa dia pūt. qnto minꝰ digne aliquid dici potest. Nā et lux est illuminatoꝝ et requies exterminatoꝝ et patria residenciū. et esca indigenciū. et corona vincenciū. Et quecūq̄ bona tpalia tñ sencia per creature ptes errorꝝ appetit infideliū. vera vita meterna manentia in creatore oīm simul inuentura est pie cis filiorꝝ. Et ut dicit idē augustinꝰ in libro de ciuitate dei. ita deus nobis erit notus atq̄ conspectus. ut videat spū a singulis nobis in singulis nobis. videat ab altero in altero. videat in seipo. videat in celo nouo et terra noua. atq̄ in oī que tūc fuerit creatura. videat et per corpa in omni corpe. quocūq̄ fuerūt spūalis corpis oculi facie p ueniente directi. Patebunt etiā cogitatiōes nre tūc nobis. Quanta igitᵘ erit ibi felicitas. ubi nullū erit malū. nullū latebit bonū. Pascabitᵘ dei laudibz. qui erit oīa in oībz. Nam quid aliud ibi agetᵘ. ubi nulla desidia cessabitᵘ. nec ulla indigencia laborabitᵘ. Festio. Vnde. bti qui habitant in domo tua dne. in scula seculoꝝ laudabūt te. Oīa membra et viscera corpis glorificata profitient laudibz dei. Omnes etiā illius sūt latent armonie corpalis meriti non latebūt extrinsecus et intrinsecus per corpis tanctu dispositi. et cū cetis rebus que ibi magne et mirabiles videbuntᵘ. racionales mentes in tanti artificis laude. racionabilis pulchritudinis delectatione succendēt. Cerebrum aūt malis oībz. ita ut penitꝰ delebunt de eoꝝ sensibz. Ira tñ potencia scienae q̄ magna eis erit. nō solū sua preterita. sed etiā dāpnatoꝝ eis sempitina miseria nō latebit. Alioquin si se miseros fuisse nesciunt. quomodo miseriordias dñi in eternū cantabūt. Quo cantico in gloriā grē xpi cui sanguīe liberati sumꝰ. nichil erit profecto illi ciuitati iocundiꝰ. Ibi ptractabitur. vacate et videte qm ego sū deus. quod nobis ipsi esse volumꝰ quando ab ipso creadi mꝰ. Quid enī sine illo fiam. nisi qꝫ in ira eius defecimꝰ. A quo refecti. et maiore gaudio perfecti vacabimꝰ in eternū. videntes q̄m

qua ipse est deus. quo pleni erim⁹ sm̄ erit
omia in omibz. Premiū virtutis erit ipse
qui virtutē dedit. eiq; seipm̄ quo melius et
maius nichil potest esse promisit. Quid ei
est aliud quod per ꝓphetam dicit ero illoꝝ
deus. nisi ego ero vnde saciem⁹. ego ero que
uiq; ab hoibus honeste desideram⁹. et vita
et salus et copia et honor et pax et oia bona.
Ibi nosse nm̄ non habebit errorē. ibi ama
re nm̄ non habebit offensionē. ibi esse nos
tr̄ū non habebit mortē. Ipse nāq; deus ut
dicit btūs bernardus erit ratiōi plenitu
do lucis. voluntati multitudo pacis. mēoric
continuatio eternitatis. De dispari sanctoꝝ
claritate. capl̄m. cxxvii.

Quot igit̄ erit finis. tot erūt
ei⁹ euasuerit ꝓpās oēm pncipatū
et pōtē et virtutē. Nam modo sc̄dē
angeli angelis presunt. demones dēonibus.
hoies hoibus. ad vtilitatē viuentiū vel decep
tionē. sed tūc oīs prelatio cessabit. quia ne
cessaria non erit. Preferent⁹ quidē alij alijs
in gloria. non tn̄ in regimīe sicut nūc. qā
non erit nctē. Cessabit timor. regnabit cari
tas. nec erit int̄ presidentes et subditos illa
dissentio. nec maiorū in minores aliqua
oppressio. Precesserūt quidē demones malis
hoīb⁹ in inferno. Malos erū hoies habebīt
tortores in pena. quos hic habuerūt inten
sores in culpa. Cetm̄ eaā in angelis posuit
deus diuersitates officioꝝ causa hoim. s. ut e
oꝝ saluti proudeant et mīstrent. Vnde
et ꝓpria vocabula sortiti sūt ut angelus. q̄a
hoīb⁹ dei voluntatē nūciat. Virtutes q̄a
miracula fraūt et huiꝰmodi. Nec erū non
sunt noīa nature. sed officij. Vnde postquā
consūmata fuerīt in gloria et ꝑfecti. ita ut
nulla iam admīstratione indigeant. tūc
cessabūt eaā in angelis noīa illa. quibus
nūc vocant⁹ pro dūsitate humane admīstra
tionis. Erūt tn̄ in celo et in inferno dūse
mansiones id est dūse premioꝝ et supplicio
rū differentie bonis et malis. Stella enim
differt a stella in claritate. Erit aūt in dis
pari claritate par gaudiū. q̄m̄ vnus cōis
denarius id est visio dei dabit⁹ oīb⁹. ut
sit deus oīa in oīb⁹. Vera quidē ibi glā
erit. ubi laudantis nec errore quisq̄ nec
adulatiōe laudabit⁹. Verus honor qui nul
li negabit⁹ digno. nulli deferet⁹ indigno.

Qd̄ autē ibi futuri sint pro meritis pmioꝝ
etiā gradus honoꝝ atq; gloriaꝝ non ē am
bigendū. atq; id etiā beata illa ciuitas in
se magnū bonū videbit. q̄ nulli superiori nul
lus inferior ūuidebit. Tam nolet vnusquis
q; esse quod non accepit. q̄ nec in corpe esse
vult oculus qui est dignitus. Sic itaq; habeb⁹
donū alius alio minꝰ. ut hoc quoq; donū
habeat. nec velit amplius. De plena sanc
ta est felicitate. capl̄m. cxxviii.

Agitur pax supne ciuitatis. que si
cut dicit augustin⁹ est ordinatissi
ma et concordissima sociatus fruendi deo. et
inuicem in deo. Quid plura? Manet certe bea
tam sanctoꝝ vitā facilius est consequi q̄m̄ e
narrare. Cuius erit cursus sine termino.
usus sine fastidio. sui antiquus ꝓpetuus q;
gaudijs semp̄ nouus iocunditas. et sine ullo
amittendi periculo ꝑfecta felicitas. Constat aūt
felicitatē esse verū oīm optandaꝝ plenitu
dinē. Illic ergo implebit⁹ qd̄ voce dīuina di
citur. mensurā bonā et confertā et coagi
tatā et sup̄effluentē dabūt in sinū vr̄m.
Mensura dicit⁹. quia sc̄dm̄ qualitatē et q̄ti
tatē merita pmiū dabit⁹. Bona quia illo p̄
mio nichil melius īuenit⁹. Conferta id est
referta. quia nulla ps aīe et corpis. nullus
angulus remanebit qui repletus non sit.
Coagitata. quia vndiq; gaudiū erit. scilicet
intus in conscīa. supra in deo. infra in celo
et in ceteris creaturis. iuxta vero in sanctis
hoīb⁹ et angelis. Superfluens quoq;. q̄a
sup̄ oē meritū erit. et etiā supra omnē
sensū et desideriū. Vnde sc̄ptū est. Oculus nō
vidit nec auris audiuit. nec in cor hoīs ascē
dit. que ꝓparauit deus diligentibz se. Tunc
sanctoꝝ voluntas oīo voluntati creatoris
penitus inhereb̄it. et ob hoc a iustitie regu
la deuiare non poterit. Nec ideo liberū ar
bitriū non habebūt. quia ptīa eos delecta
re non poterūt. Magis quippe liberū erit
a delectatione peccandi usq; ad delectatiōem
non peccandi indeclinabilē libertatē. Eo ei
potentius erit. quo peccare non poterit. Ante
diem quidē iudicij vident se iuste boni et
mali. sicut patet in euāgelio de diuite pur
purato et lazaro. Post iudiciū vero reprob⁹
oīm luce spūali et corpali pnatis bonis vi
debunt⁹ eos tantūmodo. non autē econuerso

UNIVERSITEITS-ARCHIEF TE UTRECHT

Sed anime iustoꝝ ut aut gregorij. etsi in
nature sue bonitate misericordiā habeant.
iam tñ auctoris sui iustitie cōmunete tanta
rectitudine constringunt. ut nulla ad re
probos cōpassione moueant. Et licet iustis
sua gaudia suffitiant. ad maiorē tñ glori
am vident penas maloꝝ quas per gratu
am euaserūt. Quia qui dei claritatem
vident. nichil in creatura agnō. quod vi
dere non valeant.

Benedictū sit nomen dñi ihesu et ultra.

Anno ab incarnatione dñi .xv.c°.lxxiij°
in festo sancti vrbani pape et marti
ris completū ac finitū est hoc quartū et
vltimū volumen speculi hystorialis fratris
vincencij de ordine predicatoꝝ. De quo sit
deo laus honor et gloria imensa. Amen.

DOMEIN-ARCHIEF
TE
UTRECHT

D. 1. 145.